Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ

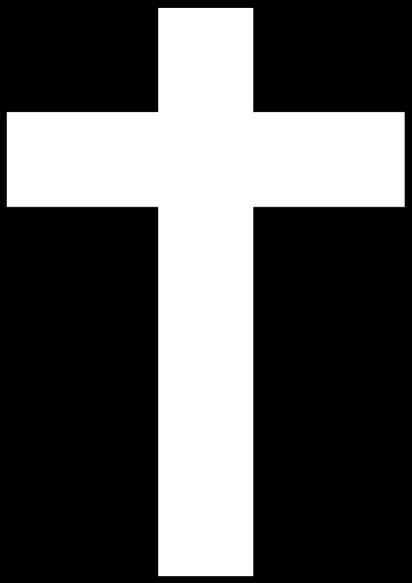

Chungmboko: Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ (New Testament+)

for Cameroon

Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ

Chungmboko: Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ (New Testament+) for Cameroon

copyright © 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chung (Cung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source files dated 1 May 2025
ff8b447d-0e78-5782-840d-48c27035a093

Contents

Matiɔ 1
Mak 50
Luk 80
Jɔn 131
Kiŋwakti ki Nɔm 168
Lum 214
1 Kɔlɛn 237
2 Kɔlɛn 259
Galɛshia 273
Ɛfɛsus 281
Filibi 289
Kɔlɔse 295
1 Tɛsalɔnika 300
2 Tɛsalɔnika 305
1 Timɔti 308
2 Timɔti 315
Taytus 320
Filimun 323
Hibulu 325
Jɛm 342
1 Bita 348
2 Bita 354
1 Jɔn 358
2 Jɔn 364
3 Jɔn 365
Jut 366
Gia yə Jisɔs nĩ chusi . . . 368

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Matiə nǐ nyaka Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Matiə kələ mə

Ntum wi ndzəŋni wə wi kə i Kiŋwakti ki Matiə kələ mə, dzakaki a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka. Ntum wi ndzəŋni wələ kə i bəni bəchi fa kuku. Kiŋwakti kələ chusiki a Jisəs kə Mi wi Lanini wi chəŋ wə wi kɛiŋsiki kiəki i fuku baiŋsi gia yə bənchi bə Nyə dzakaki. Nlani wi Jisəs wichi i Kiŋwakti kələ mə kə num bə chiŋni i kifwu kite wə (1). Si Jisəs nǐ yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ ka shinum yisi i laniki bəni a ŋkuŋ bi bɛiŋ kə bibə (2). Si Jisəs nǐ nya ntəfi i bwa bu bə mbaŋ bà jwəfi ntsə bəfaa kəm nəm wə wi nǐ faaŋ bə yɛiŋ (3). Bəndi bà Jisəs nǐ ti kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ (4). Nlani kəm fiɛŋ fiə mi wi mbaŋ wi Jisəs kə (5). Nlani kəm si mbi wələ bi kaaki bəh si ŋkuŋ bi Nyə bi dzə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1–2:23 Chwəŋkijuŋ ki bə Jisəs Klistus bəh si bə nǐ bwə wi
3:1-12 Nəm wi Jən Njulibəkə
3:13–4:11 Si bə nǐ juli Jisəs i bəkə mə bəh si Satan nǐ məmsi wi
4:12–18:35 Nəm wə Jisəs nǐ nyaniki fəki i Galili
19:1–20:34 Jisəs nyə i Galili, ka tsə i Jɛlusalɛm
21:1–27:66 Shi yi Jisəs yi gəksini i Jɛlusalɛm bəh i kəmsi fɛiŋ
28:1-20 Si Bah Jisəs nǐ dza i kpi wə, ka chusi gwu i bəni bu

Chwəŋkijuŋ ki bə Jisəs Klistus (Luk 3:23-38)

1 Kələ kə kiyɛli ki chwəŋkijuŋ ki bətii Jisəs Klistus: Jisəs Klistus nǐ kə waiŋ i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə wi nǐ kə waiŋ i chwəŋkijuŋ ki Ablaham wə.

2 Ablaham num tii Ayjik, ayaka Ayjik num tii Yakəb, Yakəb num tii Juda bəh bwa bə ba wi,

3 ayaka Juda num tii Bɛlɛs bəh Sɛla wə nih wi nǐ kə Tama. Ayaka Bɛlɛs num tii Ɛslən, Ɛslən num tii Lam.

4 Lam num tii Aminada, Aminada num tii Nashən, Nashən num tii Salmən.

5 Salmən num tii Bəas wə nih wi nǐ kə Lahab. Bəas num tii Ɔbɛt wə nih wi nǐ kə Lut. Ɔbɛt num tii Jɛse.

6 Jɛse num tii Ŋkuŋ Dɛbit.

Ŋkuŋ Dɛbit num tii Sələmən wə nih wi nǐ kə kpə Ulia.

7 Sələmən num tii Lɛhubuam, Lɛhubuam num tii Abija, Abija num tii Asi.

8 Asi num tii Jɛhushɛfat, Jɛhushɛfat num tii Jəlam, Jəlam num tii Usaya.

9 Usaya num tii Jətam, Jətam num tii Ahas, Ahas num tii Ɛsikaya,

10 Ɛsikaya num tii Manase, Manase num tii Ɛmən,* Ɛmən num tii Jəsaya.

11 Jəsaya num tii Jɛkənaya bəh bwa bə nih wi. Bə nǐ bwə bə num a bɛsi a twɛsi ka jəbi wə bəni bə Babilən nǐ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i tumi kibə wə i Babilən.

12 Si yəmaka nǐ tsə, asi bə nǐ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i Babilən, Jɛkənaya num tii Shiltia, Shiltia num tii Sɛlubabɛl,

13 Sɛlubabɛl num tii Abiud, Abiud num tii Ɛliakim, Ɛliakim num tii Adzu,

14 Adzu num tii Sadək, Sadək num tii Akim, Akim num tii Ɛliyud,

15 Ɛliyud num tii Ɛliɛsa, Ɛliɛsa num tii Matan, Matan num tii Yakəb.

16 Yakəb num tii Yəsɛf wə nyum Meli, Meli num wə wi nǐ bwə Jisəs wə bə bəəŋki a Klistus.

17 Ayakadəiŋ, chwəŋkijuŋ ki bətii Jisəs kələ nǐ kə jwəfi ntsə bənaa i yisi i Ablaham wə i dzə buku i Ŋkuŋ Dɛbit wə, chu num jwəfi ntsə bənaa i yisi i Ŋkuŋ Dɛbit wə i dzə buku i jəbi wə bə nǐ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i Babilən. Ayaka i yisi i jəbi wə bə nǐ kwayi bəni bə Islae i dzə buku i jəbi wə bə nǐ bwə Klistus, chwəŋkijuŋ ki bəba wi num tə jwəfi ntsə bənaa.

* **1:10** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki lə yɛli wələ a Ɛməs.

Si mbwə wi Jisəs nǐ nyani (Luk 2:1-7)

18 Mbwə wi Jisəs Klistus nǐ nyani i
dzəh yələ wə. Nih wi Meli nǐ kɔ bə
kɛiŋsi lɔ a wi bi numki kpə Yəsɛf. Na
ka bə nǐ nəŋki i ndzə wi, yi buku lɔ a
wi kɔ bəh təə i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni
wə.
19 Si yi num yakadəiŋ, a nǐ kɔ Yəsɛf
nyuwi num mi wi chəŋ, wi kɔŋ kə i
gəmsi wi, ka fasi a ŋgaiŋ ni gaali lə bəh
wi i jum wə.
20 Si wi nǐ kɛiŋki wi fasi i fə
yakadəiŋ, yi ka num a chinda wi Bah
dza dzə i wi i ndəmsi wə i jɔbi wə wi
nǐ nɔki ka dzaka i wi a, "Yəsɛf, waiŋ
Ŋkuŋ Dɛbit, ki lwâ kə i dzô Meli ka nih
juŋ wa, kɔm təə wələ wi kwati lə wi
kwati num i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni
wə.
21 Wi bi bwə lə waiŋ nyukuni, wɔ bi
dû yɛli wi a Jisəs,† kɔm wi bi bwiliki lə
bəni bu i chu bibə wə."
22 Gia yələ yichi nǐ num i fə ka yi dzə
kpɛiŋ asi Bah nǐ dzaka i mi wi ntum
wə a,
23 "Mbɛiŋ wôkɔli, shu wi waiŋkpaŋni
widəkɔ bi num lə bəh təə, wi bi
bwə waiŋ nyukuni bə bi bəəŋki wi a
Ɛmanwɛl." Yɛli wələ kɔ a, "Nyɔ kɔlə bəh
bukumbɛiŋ."
24 Si ndəmsi biələ nɔ wi yakadəiŋ,
Yəsɛf yəmi i kinu wə ka fə asi chinda
wi Bah dzaka i wi. Wi dzə Meli ka nih
juŋ wi,
25 ayakalə bɔ nəki kiəni kə gwu ka
mi bəh kpə wi i tsə buku i jɔbi wə Meli
nǐ bwə. Si wi bwə Yəsɛf ka du yɛli wi
waiŋ a Jisəs.

2

Bəni bəmfi tsə beeŋ Jisəs asi bə bwə wi

1 Bə nǐ bwə Jisəs i kwili wi Bɛtelɛhɛm
wə i kimbu ki Judea wə. A num i
jɔbi wə Hɛlɔd nǐ kɔ ŋkuŋ wi Judea
wiwɔ. Yi num a bəni bəmfi bədəkɔ
nǐ buku i tumi kidəkɔ wə i kimbu kə
wɔŋ bukuki yɛiŋ, dzə i Jɛlusalɛm ka
bikəyiki a,
2 "Ŋkuŋ wi Bəju wə bə bwə kɔ i faiŋ
a? Buku bikəyiki lə kɔm buku si yɛiŋ
jɔŋ wi i kimbu kə wɔŋ bukuki yɛiŋ, ka
dzəki i beŋŋ wi."
3 Jɔbi wə Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ wɔkɔ gia
yələ, yi nəŋni shɔm yi, nəŋni tasi bəh
yi bəni bə Jɛlusalɛm bəchi.
4 Wi ka bəəŋ bətii mfə gia bəmbum
bəchi, bəh bəni bəchi bà bɔ nǐ laniki
bənchi bə Nyɔ, bɔ juŋni dzə. Wi bikə i
bɔ a, akɔ i faiŋ wə bə nǐ kaŋaki i bi bwə
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?
5 Bɔ chukuli i wi a, "Bə nǐ kɔ i bi bwə
wi i di bi Bɛtelɛhɛm wə i Judea. Yələ
gia kɔ asi mi wi ntum wi Nyɔ nǐ nyaka
a,
6 'Wɔ Bɛtelɛhɛm i kwili wi Juda wə,
kiə wɔ ki kwâka kə a wɔ kɔ fidini
finchiŋ nalə i tumi ki Juda wə.
Wɔ kǐə a mi wi sakani bi bukuki lə i di
biələ wə,
a num wə wi bi numki i sakaki bəni
bəŋ bə Islae.' "
7 Ŋkuŋ Hɛlɔd ka bəəŋ tə bəni bəmfi
bà i jum wə jum wə ka kɛiŋsi bikəyi i
wɔkɔ i bɔ jɔbi wə jɔŋ wiwɔ si buku.
8 Si wi wɔkɔ yakadəiŋ ka chiŋsi bɔ
i Bɛtelɛhɛm, ka dzaka a, "Mbɛiŋ tsâ
kêiŋsi nâŋ ndzəŋ waiŋ wiwɔ. Mbɛiŋ
ka nəŋ yɛiŋ, mbɛiŋ fǐəni dzâ fûku i
mih, ka mih tə ni tsə beŋŋ wi."
9 Si bəni bəwɔ wɔkɔ, si ŋkuŋ dzaka
yakadəiŋ, ka buku dzɔ dzəh yibɔ. Si
bɔ nǐ nyəki, yi ka num a jɔŋ wə bɔ si
yɛiŋ i kimbu kə wɔŋ bukuki, wi nyani
tsə i bɔ nshiŋ chusi dzəh i bɔ. Wi ka tsə
buku i di biə waiŋ wiwɔ nǐ kɔ, ka num
fɛiŋ.
10 Si bɔ yɛiŋ jɔŋ wiwɔ yakadəiŋ, kin-
saŋli jikə i bɔ wə nalə, gia yiwɔ ka
ndzəŋki i bɔ nalə.
11 Bɔ ka tsə liə i juŋ yə waiŋ wiwɔ
nǐ kɔ yɛiŋ, ka yɛiŋ waiŋ bəh nih wi
Meli, ka gwuŋ i waiŋ wiwɔ nshiŋ ka
beŋŋ wi. Si bɔ beŋŋ wi ka wɛli biba
bibɔ bwili biɛiŋ bi beŋŋni bi Ŋkuŋ ka
nya i waiŋ wiwɔ. Biɛiŋ biələ nǐ kɔ
chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli bəh ŋkaiŋni wi
njiəŋ widəkɔ bə bəəŋ a flaŋkɛŋsins, bəh
ŋkaiŋni bifiaŋsi bidəkɔ bə bəəŋ a mɛɛl.
12 Nyɔ ka kiŋ i bɔ i ndəmsi mə a bɔ
ma fǐəni tsâ, i tsâ yêiŋ Ŋkuŋ Hɛlɔd. Bɔ

† **1:21** Yɛli wələ Jisəs kɔ a Nyɔ bwiliki lə.

ka fiəni num i dzəh yidəkɔ wə chi chi i tsə i tumi kibɔ wə.

Yəsɛf dzɔ waiŋ wiwə bəh bɔ gɛiŋ tsə i Ijib

13 Si bəni bəmfi bà nǐ buku i dzəh i tsəki, yi num a chinda wi Bah nǐ dza dzə i Yəsɛf i ndəmsi mə ka dzaka i wi a, “Dzâ bɛiŋ dzô waiŋ wələ bəh nih wi ma mbɛiŋ bɔ gêiŋ tsô i tumi ki Ijib wə, ma wɔ nûm fɛiŋ i tsô bûku i jəbi wə mih bi dzakaki a mbɛiŋ fiəni. Mih dzakaki lə kɔm Ŋkuŋ Hɛlɔd ni nəŋki lə waiŋ wiwɔ i wɔɔ.”
14 Yəsɛf ka dza bɛiŋ, dzɔ waiŋ wiwɔ bəh nih wi nchəkɔ ka gɛiŋ tsə i Ijib,
15 ka numki fɛiŋ i tsə buku i jəbi wə Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ laka. Yələ nǐ num lə i fə a yi dzə kpɛiŋ si Nyɔ nǐ dzaka i dzaka ki mi wi, wi ntum wə a, “Mih bɔɔŋ Waiŋ wuŋ wi buku i tumi ki Ijib mə.”

Ŋkuŋ Hɛlɔd wɔɔyi bwa i Bɛtelɛhɛm

16 Jəbi wə Hɛlɔd ni kiə a bəni bəmfi bà fwɔkyi ŋgaiŋ, yi fə wi bɔksi tɔɔ nalə. Wi ka faaŋ bəni a bɔ tsə i Bɛtelɛhɛm bəh i bimbu biə bi kɔmsiki dzəki fɛiŋ wə bichi, bɔ wɔɔyi bwa bənyuku bà bɔ kɔ i yisi jía yifa wə i shi. Wi nǐ tsəsi ja yələ biəli asi wi nǐ bikə i bəni bəmfi bà ka wəkɔ ndzɔŋ jəbi wə bɔ nǐ yɛiŋ jɔŋ wiwɔ.
17 Bɔ tsə wɔɔyi bwa bəwɔ yakadəiŋ, yi ka dzə kpɛiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ Jɛlimia nǐ dzaka lɔ a,
18 “Bɔ wəkɔ wili wi tɔŋni i kwili wi
Lama wə,
a num mi wi fee bəh mindəm, də kpi.
A num Lashɛl si wi dəki bwa bu.
Ayaka bə chumsi wi chumsi mɔŋ,
kɔm bwa bu chu kɔkə.”

Bə Yəsɛf nyə i Ijib ka fiəni

19 Asi Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ laka, yi num a chinda wi Bah nǐ tumbuku i Yəsɛf i ndəmsi mə i tumi ki Ijib mə, dzaka i wi a,
20 “Dzâ bɛiŋ dzô waiŋ wələ bəh nih wi ma mbɛiŋ bɔ fiəni chû i tumi ki Islae mə, kɔm bɔ bà bɔ nǐ nəŋki i wɔɔ waiŋ wələ kpiyi lɔ.”
21 Yəsɛf ka dza bɛiŋ dzɔ waiŋ wiwɔ bəh nih wi bəh bɔ ka fiəniki dzəki i tumi ki Islae wə.
22 Ayakalə, asi wi nǐ dzəki, wɔkɔ a waiŋ Ŋkuŋ Hɛlɔd Akilius kɔ num wi dzi kiŋgbɔkɔ ki ba wi ka ŋkuŋ wi Judea i sakaki, Yəsɛf ka lwaki i tsə fɛiŋ. Bə ka chu kiŋ i wi i ndəmsi mə a wi ma môm i tsə fɛiŋ. Wi ka ya dzəh tsə num i kimbu ki Galili wə,
23 wi tsə i nɔki i kwili wə bə bɔɔŋki a Nasali. Yi dzə num lə i kpɛiŋni asi mi wi ntum wi Nyɔ nǐ dzaka lɔ a, “Bə bi bɔɔŋki wi a Mi wi Nasali.”

3

Nlani wi Jɔn Njulibɔkɔ
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jɔn 1:19-28)

1 A nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə, Jɔn Njulibɔkɔ nǐ nyə tsə i chwa i kimbu ki Judea wə ka fukuki i bəni a,
2 “Mbɛiŋ kwûni shóm yimbɛiŋ, kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ si num kɔmsi dzə.”
3 Jɔn wələ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ wə Isaya, nǐ dzakaki kɔm wi i jəbi wə wi nǐ dzaka a,
“Ja yi mi wiliki i chwa a,
‘Bə kêiŋsi dzəh yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ.’ ”
4 Jɔn nǐ lɔɔki bəmbuŋ num bə kɛiŋsi bəh kiluli ki nyam yidəkɔ yə bə bɔɔŋki a kamɛl, wi kaŋa bəh chiŋnih num bə kɛiŋsi bəh dzu yi nyam, biɛiŋ bi bidzini nǐ kɔ chúmi bəh nyu yi chwa.
5 Si wi nǐ fukuki yakadəiŋ, bəni ka bukuki i Jɛlusalɛm bəh i kidi kichi wə i Judea bəh bimbu biə bi kɔmsiki dzəki i Bəkɔ yi Jɔdan wə bichi, tsə i wi.
6 Si bɔ nǐ tsəki yakadəiŋ də kɔm bə chu bibɔ, wi ka juliki bɔ i Bəkɔ yi Jɔdan mə.
7 Ayakalə, jəbi wə wi nǐ yɛiŋ si Bəfalasi bəh Bəsadusi bədəkɔ bəduli dzəki a wi juli bɔ i bəkɔ, wi dzaka i bɔ a, “Chwəŋkijuŋ ki fákəh, a təfi ndə mbɛiŋ a mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ shɔm yi lɔli yi Nyɔ yə yi bi dzəki i mbɛiŋ wə a?
8 Mbɛiŋ fâki gia yə yi chusiki a mbɛiŋ kwuni shóm yimbɛiŋ.
9 Kiə mbɛiŋ ki dzâkaki kə i gwu yimbɛiŋ wə a, Ablaham kɔ tii wimbɛiŋ. Mih fukuki i mbɛiŋ a Nyɔ kɔlə i fiəni kitəh kələ ki fiəni chu bwa bə Ablaham.

10 Mbɛiŋ kîəki a, bə kɔ bə jiə lɔ fɔkɔ
i chwɔŋ bi kɛiŋ wə. Kɛiŋ yichi yə yi
wumki kə mintam mi ndzɔŋni, bə bi
gbaki yi i gaaŋ wə, bə kpa i gbuku wə.
11 Mih juliki mbɛiŋ i bɔkɔ mə,
kɔm mbɛiŋ kwuni lɔ shóm yimbɛiŋ.
Ayakalə, mi wə wi dzəki i mih jum wi
tsəki lə mih. Na mih kpɛiŋniki kə i giŋ
dzu yi yi gvu. Wi bi juliki mbɛiŋ num
i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə bəh i gbuku
wə.
12 Wi kaŋa naka i kaŋ i gbəkəki gəŋ
yɛiŋ, i yaŋa di biə wi gbəkəki yɛiŋ, i
juŋni gəŋ yi i jiə i gba wə, i kɔh chi yiwɔ
i kpa i gbuku wə wi bi nyumi kə."

Jɔn juli Jisɔs i bɔkɔ
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Si Jɔn nǐ juliki bəni i bɔkɔ
yakadəiŋ, Jisɔs nyə i kimbu ki tumi
ki Galili wə ka dzə i Bɔkɔ yi Jɔdan wə a
Jɔn juli tə ŋgaiŋ i bɔkɔ.
14 Ayakalə, Jɔn ka nəiŋki, dzaka i wi
a, "A kaŋaki wɔ i juli mih i bɔkɔ, wɔ bə́
dzə lɔ a mih juli wɔ dəiŋ a?"
15 Jisɔs chukuli i wi a, "Bee ma yi
num yakadəiŋ i liə. Akɔ i dzəh yələ wə
buku wɔ ni fə gia yichi yi num chəŋ
i Nyɔ nshiŋ." Ayakadəiŋ, Jɔn ka bum
juli Jisɔs i bɔkɔ.
16 Asi Jisɔs nǐ bukuki dzəki i bɔkɔ
yakadəiŋ, wi yɛiŋ bɔɔli wɛli gwu,
Kiŋ'waka ki Nyɔ shi dzə aka mbumi,
dzə num i gwu yi wə.
17 Yi num, a ja nǐ dzaka dzə i bɛiŋ
a, "Wələ kɔ Waiŋ wuŋ. Wi num shɔm
yiŋ. Mih kɔ bəh kinsaŋli nalə kɔm wi."

4

Ŋkpɛli ka məmsiki Jisɔs
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kiŋ'waka ki Baiŋni ka dzɔ Jisɔs tsə
bəh wi i chwa a ŋkpɛli məmsi wi.
2 Wi tsə ka numki fɛiŋ nshi
bəh nchɔkɔ bam dzaka i kaŋ wə
mbaŋnyani. Asi yəmaka nǐ tsə dzɔŋ
bə́ wɔɔ wi.
3 Wi wə wi shi kɔ a məmsiki bəni
ka dzə dzaka i wi a, "Wɔ kabə num
waiŋ Nyɔ, dzâka la a kitəh kələ fiəni
chu chɔkɔ yi blɛd."
4 Jisɔs chukuli wi a, "Yi kɔ num bə
nyaka a,
'Mi nɔki kə a kɔm bə dzɛiŋ shəŋ.
Mi nɔki tə kɔm gia yichi yə yi bukuki i
dzaka ki Nyɔ wə.' "
5 Ayakadəiŋ, ŋkpɛli ka dzɔ tsə bəh wi
i kwili wi baiŋni Jɛlusalɛm, ka tɔm wi
i findəŋ fi fwu wi juŋ yi fəni yi gia wə,
6 dzaka i wi a, "Wɔ kabə num waiŋ
Nyɔ, jāŋ shi la fa, kɔm yi kɔ num bə
nyaka a,
'Nyɔ ni dzaka i bəchinda bu a bɔ tɔkni
bəh wɔ.'
Yi chu num bə nyaka a,
'Bɔ ni kwa wɔ,
maka wɔ chɔkɔ gbu wa i təh wə.' "
7 Jisɔs chukuli i wi a, "Bə nyaka tə a,
'Ma mômsi Bah Nyɔ wa.' "
8 Ŋkpɛli chu dzɔ Jisɔs fɛiŋ, tsə bəh wi
i fwu wi ŋkwuŋ widɔkɔ wi dəŋə i bɛiŋ
nalə, ka chusi kitumi kichi i mbi wələ
wə bəh mbum biwɔ yɛiŋ i wi.
9 Ayaka wi ka dzaka i wi a, "Mih ni
nya lə biɛiŋ biələ bichi i wɔ, i jɔbi wə
wɔ ka gbɔ i mih nshiŋ kɔksi mih."
10 Jisɔs chukuli i wi a, "Dzâ nyê fa
Satan! Bə nyaka a,
'Wɔ kôksi a Bah Nyɔ wa,
ma wɔ nômki a wi shəŋ.' "
11 Ayakadəiŋ, ŋkpɛli ka bee Jisɔs, ka
nyə. Yi num a bəchinda bə Nyɔ nǐ dzə
ka tsɛiŋki wi.

Jisɔs yisi nɔm wi i Galili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Jisɔs ka bi dza wɔkɔ a bə kwa Jɔn
Njulibɔkɔ ka fa i juŋ yi nsəŋ mə, wi nyə
ka fiəni chu i kimbu ki Galili wə.
13 Wi tsə buku i Nasali, dza fɛiŋ tsə
ka nɔki i kwili wi Kafanaum wə. Kwili
wələ num kɔmsi i kinchwɔ kimbum
ki Galili wə bəh i kɔmsi tsə i bimbu bi
bəni bə Sɛbulun bəh bi Naftali wə.
14 Gia yələ nǐ dzə kpɛiŋ asi mi wi
ntum wi Nyɔ Isaya nǐ dzaka a,
15 "Kimbu ki Sɛbulun bəh ki Naftali
biə bi kɔ kɔmsi i waka wi Bɔkɔ yi Jɔdan
wəyaka wə,
i nshwaiŋ yi Galili wə i bəni bà bɔ kɔkə
Bəju,
16 bəni bà bɔ ni nɔki i jisi wə,
bɔ yɛiŋ baiŋni bimbum.
Wɔŋ kaka
i bəni bələ bɔ ni nɔki i di bi jisi bi kpi
wə."

17 I yisi i jəbi wiwə wə, Jisəs ka yisi i
fukuki i bəni dzaka a, “Mbɛiŋ kwûni
shɔ́m yimbɛiŋ, kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ si
num kəmsi dzə.”

Jisəs bəəŋ bəni bənaa a bə numki bwa bu bə mbaŋ
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Jisəs bi nyə ka nyaniki tsəki i
kinchwə kimbum ki Galili kpəŋ, ka
yɛiŋ bəni bədəkə bəfa, num mi bəh
waiŋnih wi. Bəni bələ nǐ kə Samən wə
bə nǐ bəəŋki a Bita, bəh waiŋnih wi
Andulu, bə tum gbi i bəkə, kəm bə nǐ
kə bəni bə kwani bwɔ́kə.
19 Jisəs dzaka i bə a, “Mbɛiŋ bǐəliki
mih, ma mih ni fə mbɛiŋ kwaki num
lə bəni.”
20 Akisəkə bə dza bee gi yibə ka
biəliki wi.
21 Jisəs ka bi kini tsə i ninshiŋ, chu
tsə yɛiŋ bəni bədəkə bəfa a num mi
bəh waiŋnih wi. Bəni bələ nǐ kə Jɛm
bəh waiŋnih wi Jən bə nǐ kə bwa bə
Sɛbide, bə num bəh ba wibə Sɛbide i
ŋgwuki mə kwə gi yibə. Wi ka bəəŋ tə
bə.
22 Akisəkə bə dza bee ŋgwuki bəh ba
wibə ka biəli wi.

Jisəs ka laniki bəni chu chuku bə jwɛiŋ
(Luk 6:17-19)

23 Jisəs ka nyaniki i kimbu ki Galili
kichi lani bəni i júŋ yi bijuŋni bibə wə
chu fuku ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ
bi Nyə. Wi chuku tə na yi naiŋ jwɛiŋ i
bəni wə.
24 Ayakadəiŋ, ntum wələ kəm wi
waŋ tsə i tumi ki Silia wə kichi. Bəni
ka dzəki bəh bəni bəchi bə bə nǐ
gwɛiŋki, bəh bə bə nǐ kə i nshili wə i wi,
kəŋ a nǐ kə na bə bəchinda bə ŋkpɛli nǐ
njiŋsiki bə, nabə bə bə nǐ gbəki kiŋgbə,
bəh bə bə nǐ kə bə kpi wa wimu. Si bə
nǐ dzəki bəh bə yakadəiŋ wi chuku bə
bəchi.
25 Na faiŋ wi nǐ tsəki mbaŋ wi bəni
wimbum ka kwuki i wi chɛiŋ. Bəni
bələ nǐ nyəki dzəki i bimbu bi tumi ki
Galili wə, bədəkə nyə dzə i Bikwili Jəfi
wə, bədəkə i Jɛlusalɛm bəh i di bi Judea
bidəkə wə. Bədəkə nyə dzə i kiwuŋ ki
Bəkə ki Jədan wə.

5

Ndzəŋni biə bi kə num bimbum
(Luk 6:20-23)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ yɛiŋ mbaŋ wi bəni
yakadəiŋ, ka dza yaka tsə shinum i
ŋkwuŋ bɛiŋ, bwa bu bə mbaŋ juŋni
dzə kəmsi i wi wə.
2 Wi ka yisi i laniki bə dzaka a,
3 “Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə
kiəki a bə kə bə kifuu i kimbu ki
Nyə wə,
kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ kə bibə.
4 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə dəki,
kəm Nyə bi chumsi lə bə.
5 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə
dzəki gwu yibə i kuku,
kəm bə bi dzi lə mbi.
6 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà dzəŋ
wəəki bə, kindəŋ wəm bə kəm
nəni ki chəŋ,
kəm Nyə bi fə lə ma bə fwuli.
7 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə
kwasiki nshɛiŋ i bədəkə,
kəm Nyə bi kwasiki lə nshɛiŋ i bə.
8 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà shɔ́m
yibə baiŋki,
kəm bə bi yɛiŋ lə Nyə.
9 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə
dzəki bəh kimbəiŋni,
kəm bə bi bəəŋki bə a bwa bə Nyə.
10 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bəni
bwaŋki gvu i bə chɛiŋ kəm a bə
nəki nəni ki chəŋ,
kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ kə bibə.
11 Ndzəŋni bimbum kə bimbɛiŋ, jəbi
wə bəni təyiki mbɛiŋ, bwaŋ gvu i
mbɛiŋ chɛiŋ, dzaka gia yichu yichi
kəm mbɛiŋ a kilələ kəm mbɛiŋ kə bəni
bəŋ.
12 Jəbi wə yi bi numki yakadəiŋ,
mbɛiŋ ka wɔ̂kəki ndzəŋni lâŋ gwu,
kəm bəmbee bəmbɛiŋ bəmbum kə
num i tumi ki bɛiŋ wə. Mbɛiŋ kǐəki a,
akə ayaka si bəni nǐ bwaŋki gvu i bəni
bə ntum bə Nyə chɛiŋ bà bə nǐ yisi dzə
i ninshiŋ i mbɛiŋ.

Mbɛiŋ kə ŋkaka bəh baiŋni bi mbi wələ
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Akə mbɛiŋ ŋkaka yi mbi wələ.
Ayakalə, ŋkaka kabə num yi chu
njwəŋ kə, bə kə i chu fə dəiŋ bəh yi ka

yi chu fiəni njwəŋki a? Bə kəkə i chu fə gia yindzəŋni yidəkə bəh yi, yi kə a shuku təkə bəni tsəki dəŋyiki bəh gvu.
14 Akə mbɛiŋ tə baiŋni bi mbi wələ. Kwili wimbum wə bə maa wi i ŋkwuŋ bɛiŋ wi si nyumi kə.
15 Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i chu dzə kah i kwusi baŋ yɛiŋ bɛiŋ. Wi si təm num i di biə bə təmki naka ki baiŋsini yɛiŋ, ka ki baiŋki ki chusi baiŋni i mi wichi wə wi kə i dzu.
16 Akə yakadəiŋ si baiŋni bimbɛiŋ kaŋaki i baiŋki i bəni nshiŋ, ka bə yɛiŋki nəm wimbɛiŋ wi ndzəŋni nya kiŋkəksi i Tii wimbɛiŋ wə wi kə i bɛiŋ.

Nlani kəm bənchi bə Muses

17 Kiə mbɛiŋ ki kwâka kə a mih dzə i chiksi gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses wə bəh yə yi kə i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyə wə. Mih dzə i fə a yi dzə kpɛiŋ ŋkəŋ. Mih ka dzə dəkə i chiksi yi.
18 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, i tsə buku na ka bəəli bəh nshwaiŋ bi kaa, fidzəkəhni fi gia i Kiŋwakti ki Bənchi mə, na kəŋ fi sɛiŋniki na dəiŋ, bi tsə kə i kuku maka gia yiwə dzə kpɛiŋ asi yi chusiki.
19 Yi kə a, na ndə wə wi bi bwiŋki nchi i bənchi bələ wə, kəŋ nchi wiwə sɛiŋniki na dəiŋ, ka laniki bəni a bə bwíŋki yakadəiŋ tə, wəmaka mi bi numki mi wi nchiŋ i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. Ayakalə, mi wə wi jiəki bənchi bələ, chu lani tə bəni a bə jîəki, wəmaka mi bi numki mi wimbum i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.
20 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, nəni kimbɛiŋ ki chəŋ kabə tsəki kə ki bəni bà bə laniki bənchi bə Nyə bəh ki Bəfalasi, mbɛiŋ bi ma lansi liə i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.

Nlani kəm shɔ́m yi bəksini

21 Mbɛiŋ nǐ wəkə lə asi bə nǐ dzaka i bəni i kikpu wə a, ‘Kiə wə bi wə̂ə kə mi. Mi ka wəə mi, yaka wi kaŋaki lə nsaka.’
22 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a mi wichi wə wi bəksiki shɔ́m bəh waiŋnih wi, yaka wi kaŋaki lə tə nsaka. Mi wə wi təyi waiŋnih wi, wi kîəki a wi bi numki lə i bəni bà bə sakaki bənsaka nshiŋ. Mi wə wi bəəŋki waiŋnih wi a, ‘Kiyuŋ’ wi kîəki a wi bi liəki lə i gbuku wimbum wə.
23 Ayakadəiŋ, yi kə a, wə kabə nəŋ i nya kinya ka i təŋ wi fəni wi gia wə, kwaka a waiŋnah kaŋaki lə wə i wi shəm,
24 wə bêe kinya ka kə i təŋ wi fəni wi gia kpəŋ, wə tsâ mbɛiŋ wi yisi kêiŋsi gia yiwə, ka wə fiəni tsə nya kinya ka.
25 Mi ka dzə wə i tsə bəh wə i juŋ yi nsaka wə, wə mə̂msi a mbɛiŋ wi kəmsi kêiŋsi ka mbɛiŋ wi fiəni chu bəh nsɛiŋ a kɛiŋ i dzəh, ka wi ma ni tsə nya daŋsi wə i kaŋ yi mi wə wi sakaki bənsaka, wi ni nya daŋsi wə tə i kaŋ yi bəni bə jum wə, ma bə ni fah wə i juŋ yi nsəŋ mə.
26 Mih fukuki ŋkəŋ i wə a wə ni buku kə fɛiŋ maka wə gəm kaasi finini fichi fiə bə bikəki.

Nlani kəm ntəkəli

27 Mbɛiŋ nǐ wəkə lə asi bə nǐ dzaka a, ‘Kiə wə ki nə̂ kə bəh kpə mi.’
28 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, na ndə wə wi tsɛiŋki miŋkpaŋa bəh kiŋkəŋ ki nəni, ma yi numki a wi nə lə bəh wi i shəm yi mə.
29 Yi kabə num a dzəkəh wa wi tsɛiŋ yiləkəli ka fəki a wə fə chu, wə kâmbwili dzəkəh wiwə wə lôtəkə. Yi ndzəŋki a wə laksi kimbu ka ki gwu kimu, a kəbi lə a bə bi ləə gwu ya yichi i gbuku wimbum mə.
30 Tsɛiŋ ya yiləkəli kabə fəki a wə fə chu, wə tâiŋ bwili tsɛiŋ yiwə wə lôtəkə. Yi ndzəŋki lə a wə laksi kimbu ka ki gwu kimu, a kəbi lə a gwu ya yichi bi tsə i gbuku wimbum mə.

Nlani kəm i kəŋŋ miŋkpaŋa (Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Bə kə bə dzaka tə a, ‘Mi ka bee kpə wi, wi kaŋaki i nyâka kiŋwakti i nyâ i miŋkpaŋa wiwə ki chusi a ŋgaiŋ bee wi.’
32 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, mi ka bee kpə wi, a kəbi a miŋkpaŋa wiwə kə bəh nəni ki təkəlini, ma yi numki a wi fə, miŋkpaŋa wiwə tsə ka numki wi təkəlini. Mi ka dzə miŋkpaŋa wə wi buku i minyuku dzu ka jiə dzu, ma yi numki a wi nəki bəh kpə mi.

Nlani kəm i kaiŋ ŋkaiŋ

33 Mbɛiŋ chu wəkɔ lɔ tə si bə nǐ
dzaka i bəni i kikpu wə a, ‘Jɔbi wə wɔ
dzaka gia ka kaiŋ, ki bêe kə i fə̂ yi. Wɔ
kaŋaki i fə gia yə wɔ dzaka ka kaiŋ i
Bah nshiŋ a wɔ ni fə lə.’
34 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, kiə
mi ki dzî kə ŋkaiŋ. Kiə wi ma kâiŋ yɛli
wi bɛiŋ wə, kɔm bɛiŋ kɔ kiŋgbɔkɔ ki
Nyɔ.
35 Kiə wi ki kâiŋ kə na nshwaiŋ, kɔm
nshwaiŋ kɔ kiŋgbɔkɔ ki Nyɔ kigvu. Kiə
wi ki kâiŋ kə Jɛlusalɛm, kɔm Jɛlusalɛm
kɔ kwili wi Ŋkuŋ wimbum.
36 Kiə wi ki kâiŋ kə na fwu wi wə,
kɔm wi kɔkə i fə juŋ yifwu a yi fiəni juŋ
yi fukuli nabə yi jisi.
37 Mi ka bum gia bəh dzaka ki
a, ‘Aaŋ,’ yi kpɛiŋ yakadəiŋ. Wi
ka nəiŋma a, ‘Aayi,’ ma yi kpɛiŋ
yakadəiŋ. Wi ka chu kpɛiŋsi gia
yidɔkɔ yɛiŋ, ma gia yiwɔ numki a yi
nyə num i mi wichu wə.

Nlani kəm bə kinchukuli (Luk 6:29,30)

38 Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si bə nǐ kɔ bə dzaka
tə a, ‘Mi ka bwili dzəkəh wi mi, bə
bwili tə ŋ'wi. Mi ka babwili jəŋ wi mi,
bə babwili tə ŋ'wi.’
39 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a,
kiə mi ki sî̌ni kə bəh mi wichu. Mi ka
twɛiŋ kimbaŋ ka ki tsɛiŋ yiləkəli, wɔ
fîəni ki tsɛiŋ yi kimiəkə wi twɛiŋ kaasi.
40 Mi ka sɔmi wɔ a ŋgaiŋ dzɔ mbuŋ
wa wi nintəəŋ, wɔ nyâ kaasi na bəh wi
nimbɛiŋ wə i wi.
41 Mi ka kaŋyi wɔ a wɔ nyani tsə may
wimu, wɔ nyâni mbɛiŋ wi na bəmay
bəfa.
42 Mi ka nywa fiɛŋ i wɔ, wɔ nyâ. Mi
ka fwa fiɛŋ i wɔ, kiə wɔ ki nâiŋ kə i nya.

Nlani kəm si mi kɔ i fəki bəh mbaiŋni wi (Luk 6:27,28,32-36)

43 Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si bə kɔ bə dzaka a,
‘Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə,
wɔ bâiŋŋ mi wə wi baiŋŋki wɔ.’
44 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a,
mbɛiŋ kôŋki bəni bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ,
ma mbɛiŋ tsâki i bà bɔ bwaŋki gvu i
mbɛiŋ chɛiŋ.
45 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ni numki bwa
bə Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ. Akɔ wi
wə wi si fə ka wɔŋ baiŋki i bəni bəchu
wə bəh i bəndzɔŋni wə. Asi faaŋ wi tə
dzaŋ a yi dzə i bəni bà bɔ fəki gia yi
chəŋ, bəh i bà bɔ fəki kə gia yi chəŋ.
46 Mbɛiŋ kwakaki a mbɛiŋ ka kɔŋki
a bəni bà bɔ kɔŋki mbɛiŋ, mbee wiwɔ
ni numki na nə i mbɛiŋ a? Na bəni bà
bɔ kwaki kiŋwakti* fəki kə ayaka tə a?
47 Mbɛiŋ ka bəniki a bwa bə nih
bəmbɛiŋ shəŋ, gia yə mbɛiŋ fəki chi
chi bəni bədɔkɔ fə kə kɔ la nə a? Bəni
bə tumi si bɔŋ fə kə a yakadəiŋ a?
48 Yi kɔ a mbɛiŋ kâŋaki i ndzɔŋki
bwiliki fwu asi Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i
bɛiŋ ndzɔŋki bwiliki fwu.”

6

Nlani kəm kinya

1 “Mbɛiŋ tô̂kniki a, jɔbi wə mbɛiŋ
fəki ndzɔŋni i bəni nshiŋ, yi ma numki
a mbɛiŋ fəki a bɔ yêiŋki. Mbɛiŋ kabə
fəki yakadəiŋ, ma tii wimbɛiŋ wə wi
kɔ i bɛiŋ bi ma chu makti mbɛiŋ.
2 Ayakadəiŋ, jɔbi wə wɔ nyaki fiɛŋ i
mi wə wi kaŋaki kə, ma tôŋki sɔŋ asi
bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi si shi fə
i júŋ yi tsani wə bəh i dzə́h wə, ka bəni
kô̂ksiki bɔ. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a
bɔ kwati lɔ bəmbee bəbɔ.
3 Ayakalə, jɔbi wə wɔ nyaki fiɛŋ i mi,
kiə wɔ ki fə̂ kə a tsɛiŋ ya yi ki miəkə kiə
gia yə tsɛiŋ yiləkəli fəki.
4 Ayakadəiŋ, ka kinya ka ni numki i
nyumi wə, ayaka Ba wa wə wi si yɛiŋ
gia yə bə fəki i nyumi wə ni makti wɔ.

Nlani kəm ntsa (Luk 11:2-4)

5 Jɔbi wə mbɛiŋ tsaki, mbɛiŋ ma fə̂ki
ka bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi si shi
fə. Bɔ si shi kɔŋ a numki i bɛiŋ i júŋ
yi tsani wə, bəh i dzə́h yi baŋsini wə
i tsaki, ka bəni yêiŋki bɔ. Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a bɔ kwati lɔ mmakti
wibɔ.
6 Ayakalə, jɔbi wə wɔ nəŋki i tsa, liə
tsə i kintəəŋ ki juŋ mə, wɔ baŋ baka

* **5:46** Bəni bà bɔ kwaki kiŋwakti akɔ bəni bà bəni nǐ yɛiŋki a, akɔ bəni bəchu.

kijuŋ ka wɔ tsaki i Ba wa wə wi kɔ i nyumi wə. Ba wa wə wi si yɛiŋ gia yə bə fəki i nyumi wə ni ka makti wɔ.
7 Jɔbi wə mbɛiŋ tsaki, kiə mbɛiŋ ki bâaŋ kə a dzâkaki gia yiyəə yiyəə asi bəni bà bɔ si kiə kə Nyɔ si shi fə. Bɔ si fə yakadəiŋ bəh kiŋkwaka a bə ni wɔkɔ lə ntsa wibɔ kɔm gia yiduli yə bɔ faaki.
8 Kiə mbɛiŋ ma nûmki ka bɔ. Mbɛiŋ kîəki a Ba wimbɛiŋ nǐ kɔ wi si kiə lɔ gia yə mbɛiŋ nəŋki, na ka mbɛiŋ bikəki i wi.
9 Akɔ lə si mbɛiŋ kɔ i tsaki:
‘Ba wibuku wə wi kɔ i bɛiŋ,
fâ bəni kɔksiki yɛli wa,
10 fâ ŋkuŋ bia dzə,
fâ a gia yə wɔ nəŋki yi numki i fa kuku asi yi kɔ i bɛiŋ.
11 Nyâ buku bəh dzɛiŋ bidaiŋ.
12 Ma wɔ dâlinya chu bibuku,
asi buku dalinyaki chu biə bəni bədɔkɔ fəki i buku.
13 Kiə wɔ ki bêe kə a buku liə i mmɔmsi wə.
Bwîli buku i kaŋ yi mi wichu wə.’ *
[Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ mbia, ŋga num mbia, mbum num mbia i jɔbi wichi wə kiŋgɔksi kɔbi. Ma yi num ayaka.] †
14 Mbɛiŋ kabə dalinyaki chu biə bəni bədɔkɔ fəki i mbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ bɛiŋ ni dalinya tə bimbɛiŋ.
15 Ayakalə, mbɛiŋ kabə dalinyaki kə chu biə bəni bədɔkɔ fəki i mbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ ma ni dalinya tə bimbɛiŋ.

Nlani kɔm mbam wi dzaka

16 Jɔbi wə mbɛiŋ bamki dzaka, kiə mbɛiŋ ma nûmki bəh shi bi gwuŋni asi bəni bà bɔ ghaŋsiki gwu si shi fə. Bɔ si kwuni kishi kibɔ i jɔbi wiwɔ wə, ka bəni yêiŋki dzaka kibɔ ki bamni. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a bɔ kwati lɔ mmakti wibɔ.
17 Ayakalə, jɔbi wə wɔ bamki dzaka, wɔ wôkɔ shi bia, wɔ fianŋsi fwu wa,
18 ka mbam wa wi dzaka ma yêiŋki num bəni, a yɛiŋki num Ba wa wə wi kɔ i nyumi wə. Ka Ba wa wə wi si yɛiŋ gia yə bəni fəki i nyumi wə ni makti wɔ.

Nlani kɔm kiba (Luk 12:33,34)

19 Kiə mbɛiŋ ma jîəki biba bimbɛiŋ fa kuku a num i di biə shəkə kɔ mɛiŋni, bi num tə i chami, bəji num i bwiŋ liə i chwɔ.
20 Mbɛiŋ jîəki biba bimbɛiŋ num i tumi ki bɛiŋ wə, a num di biə shəkə kɔkə i mɛiŋni, bi kɔbi tə i chami, ayaka bəji kɔbi tə i bwiŋ liə i chwɔ.
21 Mbɛiŋ kîəki a di biə mi jiəki kiba ki akɔ fɛiŋ wə shɔm yi kɔ.

Naka ki baiŋsini ki gwu (Luk 11:34-36)

22 Dzəkəh wi mi kɔ naka ki baiŋsini ki gwu. Ayakadəiŋ, dzákəh ya kabə baiŋ, yaka gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh baiŋni.
23 Ayakalə, dzákəh ya kabə ji num jini, gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh jisi. A kabə num baiŋni i gwu ya wə fiəni chu num jisi, ma ŋgumi bi jisi biwɔ ni numki dəiŋ a?

Nyɔ təkniki lə i bəni bu (Luk 16:13; 12:22-31)

24 Mi kɔkə i nɔmki i bətikwili bəfa. Yi kabə num yakadəiŋ, ma wi ni baiŋŋki widɔkɔ, wi kɔŋ widɔkɔ, yudɔkɔ wi ni wɔkɔki i widɔkɔ nalə, wi sɛiŋsi widɔkɔ. Mbɛiŋ kɔkə nɔmki i Nyɔ chu nɔm i kpɔ.
25 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a kiə mbɛiŋ ma fûmsiki gwu kɔm nɔni kimbɛiŋ a mbɛiŋ ni dzi nə, nabə i mu nə, yudɔkɔ kɔm gwu yimbɛiŋ bəh a mbɛiŋ ni lɔh nə. Kiŋ'waka ki mi tsəki kə biɛiŋ bidzini, ayaka gwu yi mi bɔŋ tsə kə tə bəmbuŋ a?
26 Mbɛiŋ yêiŋ si minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ kɔ. Mɔ si gbɛli kə, mɔ si kɔh kə dzɛiŋ i juŋni jiə i bəshaŋkwa wə. Ayakalə, Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ saŋsi mɔ. Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kɔkniki tsəki lə minyəni a?
27 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi fumsiki gwu, wi num i kpɛiŋsi jɔbi twɛsi i nɔni ki wə a?

* **6:13** Biŋwakti bidɔkɔ kaŋaki lə di biələ a, “Bwîli buku i chu kintəəŋ.” † **6:13** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə di biələ.

28 Kəm nə mbɛiŋ fumsiki gwu kəm
bə bəmbuŋ a? Mbɛiŋ yêiŋ si bəfluwa
kəəki i chwa bə num. Bəfluwa si nəm
kə nabə i kɛiŋsi bəmbuŋ bəbə.
29 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, na
Ŋkuŋ Sələmən bəh mbum bi bichi biə
wi nǐ kaŋaki jəbi wə wi nǐ lafiki gwu
bəh bəmbuŋ, wi nǐ ka num buku dəkə
ka fluwa widəkə.
30 A kabə num lə si Nyɔ lafiki mfwaŋ
i chwa, mfwaŋ biə bi kəəki daiŋ, bi
kaŋa i buku kpiyi kijiəli a bə kpa i
gbuku wə, wi ma ni lafi mbɛiŋ tsə
yaka? Ɔəɔ bəni bə kimbum ki twɛsi!
31 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ma fûmsiki
gwu yimbɛiŋ a mbɛiŋ ni dzi nə, i mu
nə, nabə i lɔh nə i gwu wə a.
32 Biɛiŋ biələ bichi kɔ biə bəni bà bɔ
kiəki kə Nyɔ si jiə shɔm yɛiŋ wə. Mbɛiŋ
kɔ fimbɛiŋ num Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ
i bɛiŋ kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki lə biɛiŋ
biələ bichi.
33 Mbɛiŋ yisi jǐə shɔm yimbɛiŋ num
i ŋkuŋ bi Nyɔ wə, bəh gia yə yi kɔ chəŋ
i wi nshiŋ, ka wi ni nyaki mbɛiŋ tə bəh
biɛiŋ biələ bichi.
34 Ayakalə, si yi kɔ lə, kiə mbɛiŋ ma
fûmsiki gwu kəm kijiəli. Bə ni buku
fumsiki gwu kəm biɛiŋ bi kijiəli, a
num kijiəli. Bəŋgəkə bə chəkɔ kpɛiŋki
a bəh chəkɔ biwɔ biə.”

7

Kiə mi ki saka kə widəkɔ
(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Kiə mbɛiŋ ki sâka kə bimfə bi bəni
bədəkɔ, ka Nyɔ bi ma saka tə bimbɛiŋ.
2 Mbɛiŋ kǐəki a dzəh yə mbɛiŋ
sakaki kimfə ki mi widəkɔ yɛiŋ, kɔ a yi
Nyɔ bi sakaki tə kimbɛiŋ yɛiŋ. Fiɛŋ fiə
mi fəkəki biɛiŋ yɛiŋ i nya i mi, kɔ a fi
Nyɔ ni fəkə yɛiŋ i nya i wəmaka mi.
3 Akɔ kɔm nə wɔ tsɛiŋki shəkə yi
kpɛiŋ i dzəkəh wi waiŋnah wə, ayakalə
wɔ yɛiŋ kə kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i
ŋ'wa dzəkəh wə a?
4 Wɔ kɔ i dzaka dəiŋ i waiŋnah a,
‘Waiŋnih nûm ma mih bwili shəkə yi
kpɛiŋ i dzəkəh wa mə,’ ayakalə kim-
fuŋ ki kpɛiŋ num i ŋ'wa dzəkəh wə a?
5 Wɔ kɔ mi wə wi chusiki gwu! Yisi
bwǐli kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i dzəkəh
wa wə na ka wɔ ni yɛiŋ ndzɔŋ shəkə yi
kpɛiŋ yə yi kɔ i dzəkəh wi waiŋnah wə,
i bwǐli.
6 Mbɛiŋ ma dzô nyâ fiɛŋ fi Nyɔ i bíə.
Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, ma yi ni fiəni
gwu yi nəmyi lɔ mbɛiŋ. Mbɛiŋ ma dzô
nyâ tə bənsəŋ bəmbɛiŋ bə kpɔ bələkəli
i bifi. Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, ma bi ni
nyufi lɔ bəh gvu.

Mbɛiŋ bikəki, nəŋ, kəmyi
(Luk 11:9-13)

7 Mbɛiŋ bikə, ayaka ma Nyɔ ni nya i
mbɛiŋ. Mbɛiŋ nəŋki, ayaka ma Nyɔ ni
fə mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ kəmyiki bakaki-
juŋ, ayaka ma Nyɔ ni wɛli i mbɛiŋ.
8 Mbɛiŋ kiəki a mi wichi wə wi
bikəki, ni kwati lə, mi wichi wə wi
nəŋki, wi ni yɛiŋ lə, mi wichi wə wi
kəmyiki bakakijuŋ bə ni wɛli lə i wi.
9 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə waiŋ
wi ka bikəki nyəə, wi ni nya num təh i
wi a?
10 Ma wi kabə bikə bwɔkɔ, wi ni nya
num juŋŋ i wi a?
11 Na yaka mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ bəni
bəchu kabə kiə i nyaki biɛiŋ bindzɔŋni
i bwa bəmbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ wə
wi kɔ i bɛiŋ wi ma ni nya tə biɛiŋ
bindzɔŋni i bəni bà bɔ bikəki i wi tsə
na ayaka a?
12 Ayakadəiŋ, na finə fiə mbɛiŋ
kɔŋki a bəni fâki i mbɛiŋ, numki a fi
mbɛiŋ kɔ i fâki tə i bɔ, kəm yələ kɔ
na gia yichi yə Kiŋwakti ki Bənchi bə
Muses bəh Biŋwakti bi bəni bə ntum bə
Nyɔ laniki.

Dzaka ki mbaiŋ kifaaŋnini bəh kiyamni
(Luk 13:24)

13 Mbɛiŋ lǐə i mbaiŋ wə num i dzaka
kifiəŋə kifaaŋnini wə, kəm dzaka ki
mbaiŋ kə ki kɔ kiyamni bəh dzəh yə
yi bəniki, tsəki i di biə bəni bi lakaki
lakani, ayaka a num i fɛiŋ wə bəni
bəduli liəki.
14 Mbɛiŋ kǐəki a dzaka ki mbaiŋ kə
ki kɔ kifaaŋnini, bəh dzəh yi ləkəki akɔ
yə yi tsəki i nəni kə ki bi tsə kaa kə.
Bəni bà bɔ yɛiŋki i yi wə kɔ twɛsi.

Si bə kɔ i kiə bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ
(Luk 6:43,44)

15 Mbɛiŋ tôkniki kɔm bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ. Bɔ dzəki i mbɛiŋ chusi a bɔ kɔ shwáŋ, ayakalə i kintəəŋ bɔ num bəkwula bɔ num i kaasi shwáŋ num kaasini.
16 Mbɛiŋ bi kiəki bɔ num i kimfə kibɔ wə a num a liŋ asi bə si kiə kpɛiŋ i mintam mə mɔ wumki yɛiŋ wə. Bə kɔlə i kɔ mintam mi glɛb i bifaka wə, nabə i kɔ mintam* mi fig i kpɛiŋ wi bwayini wə a?
17 Yi kɔ a na winaiŋ kpɛiŋ wi ndzɔŋni si wum a mintam mə mɔ ndzɔŋki, kpɛiŋ wichu si wum mintam mə mɔ kɔ michu.
18 Kpɛiŋ wi ndzɔŋni kɔkə bi wum mintam michu. Asi kpɛiŋ wichu kɔkə tə i bi wɔm mintam mi ndzɔŋni.
19 Na winaiŋ kpɛiŋ wə wi wumki kə mintam mi ndzɔŋni bə si gba lɔɔ wi i gbuku wə.
20 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bi kiəki bəni bə ntəkə bà num i kimfə kibɔ wə.
(Luk 13:25-27)
21 A kɔkə dəkə mi wichi wə wi bɔɔŋki mih a, ‘Bah, Bah’, wi bi liəki i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. A bi liəki a mi wə wi fəki gia yə Ba wuŋ wə wi kɔ i bɛiŋ nəŋki.
22 A bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, bəni bəduli bi bikəki i mih a, ‘Bah, Bah, ntə buku nǐ fukuki lə bəntum bə Nyɔ i yɛli wa wə, bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə i yɛli wa wə, chu fə gia yi kaŋyini i yɛli wa wə a?’
23 Mih ka ni chukuli i bɔ a, ‘Mih nǐ ka num kiə dəkə mbɛiŋ. Mbɛiŋ lâkyi i dzákəh yiŋ wə, bəmfə chu.’

Mi wi maani wi mfii bəh wi kiyuŋ
(Luk 6:47-49)

24 Ayakadəiŋ, mi wichi wə wi wɔkɔki ndzaka wuŋ wələ fə asi ndzaka wiwɔ nəŋki, wi kɔ aka mi wi mfi wə wi nǐ maa juŋ yi i bianja bɛiŋ.
25 Dzaŋ dzə, bókɔ buku, fiəkə tsə chini juŋ yiwɔ, yi kɔbi i muku, kɔm wi nǐ kɔ wi chɔkɔ chaka kiwɔ i bianja wə.
26 Ayakalə, mi wichi wə wi wɔkɔki ndzaka wuŋ wələ, tsə nəki fə kə asi wi kɔ, yaka wi kɔ aka mi wi kiyuŋ wə wi nǐ maa n'yi juŋ i mishambu bɛiŋ.
27 Dzaŋ dzə, bəkɔ buku, fiəkə tsə chini juŋ yiwɔ muku, gbɔ lə gbuuu.”

Nga bi lanini biə Jisɔs kaŋaki

28 Asi Jisɔs nǐ dzaka kaasi gia yələ yichi, mbaŋ wi bəni wə ka num bəh ŋkaiŋyi i nlani wiwɔ wə,
29 kɔm wi nǐ laniki ka mi wə wi kaŋaki ŋga bi lanini. Wi nǐ laniki kə ka bəni bəbɔ bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ nǐ laniki.

8

Jisɔs chuku mi wi kumyini
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Jisɔs dza shi dzə i ŋkwuŋ bɛiŋ, mbaŋ wi bəni wimbum kwu i wi chɛiŋ.
2 Yi num a mi widəkɔ wə wi nǐ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kumyini, nǐ dza dzə tum binyu i Jisɔs nshiŋ ka dzaka i wi a, “Bah, wɔ kabə kɔŋki wɔ fâ mih bâiŋki.”
3 Jisɔs ka nani tsə tsɛiŋ yi kɔm wi ka dzaka a, “Mih kɔŋki lə, bônih ma wɔ bâiŋki.” Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini yiwɔ kaa i gwu yi wə, wi ka baiŋki.
4 Jisɔs ka kiŋ i wi a, “Yɛiŋ, kiə wɔ ki fûku kə yi i mi widəkɔ. Ayakalə, tsô chûsi gwu ya i tii mfə gia, ma wɔ nyâ kinya kə Muses nǐ dzaka a mi kaŋaki i nyâ i chusi i bəni a ŋgaiŋ bənih lɔ i jwɛiŋ yələ wə ka baiŋki.”

Jisɔs chuku waiŋ wi nɔm wi fwu wi bəni bə jum
(Luk 7:1-10)

5 Jisɔs dza nyə tsə liə i kwili wi Kafanaum wə, fwu wi bəni bə jum widəkɔ dzə yɛiŋ wi ka kwuŋki kaŋ i wi dzaka a, 6 “Bah, waiŋ wuŋ wi nɔm nəki dzu wi gwɛiŋ na bəh ŋga, num wi kpi wa wimu.”
7 Jisɔs dzaka i wi a, “Mih ni dzə chuku lə wi.”
8 Ayakalə, tikwili wi bəni bə jum wiwɔ chukuli i Jisɔs a, “Bah, mih kpɛiŋniki kə i mi wə wɔ kɔ i dzə i wi

* **7:16** Mitam mələ kɔ mə bə dziki.

dzu. Dzâka shəŋ a ja ma waiŋ wuŋ wi nəm bənih.
9 Mih kɔ mi i ŋga bi mi widəkɔ chɛiŋ,
bəh bəni bə jum i mih chɛiŋ. Mih si
dzə mih dzaka i widəkɔ a, ‘Tsâ,’ wi
ka tsəki a tsəni, i widəkɔ a, ‘Dzâ,’ wi
ka dzəki a dzəni. Mih si dzə mih
dzaka tə i mfa wuŋ a, ‘Fâ lə,’ wi ka fəki
ayakadəiŋ.”
10 Jəbi wə Jisɔs nǐ wəkɔ gia yə wi
dzaka yakadəiŋ, dzaka wɔm wi. Wi
ka dzaka i bəni bà bɔ nǐ biəliki wi
a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mih
kɛiŋki ki yɛiŋ kə mi na i Islae ka wələ,
wi jiə ŋkaiŋni wi shɔm yələ i mih lə.
11 Mih fukuki i mbɛiŋ a, bəni bəduli
bi dzə lə i bimbu bichi i yisi i di biə wɔŋ
bubuki bəh i tsə buku i di biə wi tsəki
liəki, bɔ bi dzə num i kuku i dziki bəh
bətii bəmbɛiŋ Ablaham bəh Ayjik bəh
Yakɔb i ŋkuŋ bi Nyɔ wə i bɛiŋ,
12 ayakalə, bwa bà tumi kiwɔ kɔ
kibɔ, a bi numki num bə lɔɔ bwili bɔ
i biŋ bi jisi wə, i di biə bəni bi dəki bɔ
dzi jəŋ.”
13 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ ka dzaka
i fwu wi bəni bə jum wiwɔ a, “Wɔ kwê
tsâ, yi nûm i wɔ asi wɔ jiə shɔm ya i
mih.” Waiŋ wi nəm wi fwu wi bəni bə
jum wiwɔ ka bɔnih akisəkə.

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ bəduli (Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Jisɔs nǐ dza tsə liə i juŋ yi Bita wə,
ka yɛiŋ nih kpə Bita num wi nɔ, gwu
yaka wi na bəh ŋga.
15 Jisɔs kɔm tsɛiŋ yi, jwɛiŋ yiwɔ ka
bee wi, wi ka dza bɛiŋ tsɛiŋ fiɛŋ Jisɔs
dzi.
16 A dzə num i fijəbi, bəni ka dzəki
bəh bəni bəduli bà bəchinda bə ŋkpɛli
nǐ njiŋsiki bɔ. Jisɔs ka bwiliki biŋ'waka
biwɔ a bəh ja shəŋ. Wi chuku tə bəni
bəchi bà bɔ nǐ gwɛiŋki.
17 Yələ gia nǐ num i fə ka yi dzə
kpɛiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ wə Isaya
nǐ kɔ wi dzaka lɔ a, “Wi dzɔ jwɛ́iŋ
yibukumbɛiŋ, giŋ tasi bəh mijwɛiŋni
mi bukumbɛiŋ.”

Bəŋgakə bə mi wə wi biəliki Jisɔs (Luk 9:57-62)

18 Jəbi wə Jisɔs nǐ yɛiŋ mbaŋ wi
bəni wimbum juŋni kɔmsi dzə i wi
wə, wi dzaka i bwa bu bə mbaŋ a,
“Bukumbɛiŋ dâŋ buku tsâ i kiwuŋ ki
bəkɔ kə yaka wə.”
19 Mi widəkɔ wə wi nǐ laniki bənchi
bə Nyɔ ka dza dzə dzaka i Jisɔs a, “Mi
wi Lanini, mih ni biəliki lə wɔ i na faiŋ
wə wɔ tsəki.”
20 Jisɔs chukuli i wi a, “Migumasha
kaŋaki lə dzáŋə yibɔ, minyəni mə mɔ
fuliki i bɛiŋ kaŋa tə júŋ yibɔ, ayakalə
mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki kə na
di wi kɔ i jiə fwu wi yɛiŋ.”
21 Mi wi mbaŋ widəkɔ dzaka i wi a,
“Bah, bêe ma mih tsə yisi lâə ba wuŋ
ka mih biəliki wɔ.”
22 Ayakalə, Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ
bǐəli mih, bêe ma bəni bà bɔ kpiyi ləəki
bəni bəbɔ bə kpiyini.”

Jisɔs kaŋyi fuŋni kiləkəli (Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jisɔs dza tsə liə i ŋgwuki mə, bwa
bu bə mbaŋ ka bɔŋ biəli tə wi fɛiŋ.
24 Yi dzə num a, fuŋni kiləkəli kidəkɔ
nǐ dzə tumbuku yisi i nəŋniki kinchwɔ
kimbum, mwi liə i ŋgwuki mə wi ka
nəŋki i mini. A nǐ kɔ Jisɔs nɔ mfih nəni.
25 Bwa bu bə mbaŋ tsə ka yɔmsiki
wi dzaka a, “Bah, gâmti, bukumbɛiŋ
ki kpiyiki lə.”
26 Wi ka dza yaka bɛiŋ dzaka i bɔ
a, “Ɔɔɔ bəni bə kimbum kibɔli. Mbɛiŋ
lwaki nə a?” Si wi dzaka yakadəiŋ
ka dza bɛiŋ wam kaŋyi fuŋni kiləkəli
kiwɔ bəh kinchwɔ kimbum kiwɔ, di
ka kpichumi lə mɔɔɔŋ.
27 Dzaka wɔm bəni bəwɔ lə kuss. Bɔ
yisi i dzakaki a, “Wələ kɔ winaiŋ mi lə,
na fuŋni kiləkəli bəh bəkɔ wəkɔ i wi a?”

Jisɔs bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni bəfa wə (Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Jisɔs dza daŋ buku i kiwuŋ i
kimbu ki bəni bə Gadala* wə. Wi
baŋsi bəh bəni bəfa bɔ num bəh
bəchinda bə ŋkpɛli i bɔ wə. Bəni bəwɔ
nǐ buku i bitaa biə bə nǐ ləəki bəni yɛiŋ,
bɔ nǐ chəfiki lə, mi nǐ kɔkə i tsə dzəh
fɛiŋ.

* **8:28** Biŋwakti bikpu bidəkɔ bɔɔŋki a, “Gadalen, bidəkɔ a Gɛlgɛsɛn.”

29 Yi dzə num a bɔ nǐ yisi ka wiliki
na bəh ŋga bikəyi a, “Wainŋ Nyɔ, wɔ
nəŋki nə i buku wə a? Wɔ dzə fa i nya
buku bəh ŋgəkə maka jɔbi kpɛiŋ na?”
30 A nǐ kɔ mbaŋ wi bifi biduli bidɔkɔ
dzi fɛiŋ i kimbu kiwɔ wə bi du.
31 Bəchinda bə ŋkpɛli bəwɔ ka tsa
Jisɔs a, “Buku tsaki wɔ, wɔ ka bwili
buku, wɔ chǐŋsi buku i mbaŋ wi bifi
biəyaka wə.”
32 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tsâ.”
Bɔ ka buku, tsə liə i bifi biwɔ wə. Yi
num a mbaŋ wi bifi biwɔ bichi nǐ
sɛiŋ shi i káŋ wə, gbɔyi shi i kinchwɔ
kimbum kiwɔ wə ka kpiyi fɛiŋ.
33 Bəni bà bɔ nǐ tɔkniki bəh bifi biwɔ
kwuni bəh n'yɔkɔ tsə i kwili kintəəŋ,
fuku gia yichi na bəh yə yi num bəh
bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh bəchinda bə ŋkpɛli
i bɔ wə.
34 Yi dzə num a kwili wiwɔ wichi nǐ
buku dzə yɛiŋ Jisɔs. Si bɔ dzə yɛiŋ wi,
tsa a wi nyə i di bibɔ wə.

9

Jisɔs chuku mi num wi kpi wa wimu (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Jisɔs liə i ŋgwuki wə, fiəni daŋ tsə i
kwili wi wə.
2 Yi dzə num a bəni bədɔkɔ nǐ dzə
bəh mi widɔkɔ i wi, num wi kpi wa
wimu, i kimbuŋ wə. Jɔbi wə Jisɔs
yɛiŋ si bəni bəwɔ jiə shɔ́m yibɔ i wi,
wi dzaka i mi wə wi nǐ kpi wa wimu
a, “Nsɛiŋ wuŋ, kâŋa shɔm ya. Mih
dalinya lɔ chu bia.”
3 Yi num a bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ
laniki nnyaki bənchi bə Nyɔ yisi i
shwiŋyiki a bɔ bɔ dzakayi a, “Mi wələ
fəkəliki bəh Nyɔ.”
4 Jisɔs kiə gia yə bɔ kwakaki, ka bikə
i bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki kiŋkwaka kichu i
shɔ́m yimbɛiŋ wə lə kɔm nə a?
5 Yə yi bɔniki i dzaka kɔ yi naiŋ a?
I dzaka i mi wələ a mih dalinya lɔ chu
bia, ma i dzaka a wi dzâ bɛiŋ wi nyani
a?
6 Ayakalə, mih nəŋki i fə a mbɛiŋ kiə
a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki lə ŋga
fa kuku i dalinya chu.” Si wi dzaka
yakadəiŋ ka dzaka i mi wə wi nǐ kpi
wa wimu a, “Dzâ bɛiŋ, dzô kimbuŋ ka
wɔ tsâki i wa wa.”
7 Wi dza bɛiŋ ka tsəki i wa wi.
8 Si mbaŋ wi bəni yɛiŋ gia yə yinum
yakadəiŋ ndzaŋ liəni i bɔ wə, bɔ ka
tumyiki bikum bi Nyɔ wə wi nya biələ
ŋga i mi wiwɔm.

Jisɔs bɔɔŋ Matiɔ (Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Si Jisɔs nǐ nyə fɛiŋ ka nyaniki tsəki
ka yɛiŋ mi widɔkɔ bə bɔɔŋ a Matiɔ,
num mi wi kwani kiŋwakti, num wi
num kuku i di bi bi nɔm wə. Jisɔs
dzaka i wi a, “Wɔ bǐəli mih.” Wi ka
dza bɛiŋ ka biəliki wi.
10 Jisɔs dza tsə shinum i Matiɔ dzu,
jɔbi wə wi nǐ dziki, yi dzə num a bəni
bədɔkɔ bəduli bà bɔ nǐ kwaki biŋwakti,
bəh bəni bəchu bədɔkɔ bɔ ni dzə tə ka
shinum i dzi bɔ bəh Jisɔs bəh bwa bu
bə mbaŋ.
11 Jɔbi wə Bəfalasi yɛiŋ si bəh bɔ
dziki yakadəiŋ ka bikə i bwa bu bə
mbaŋ a, “Akɔ kɔm nə mi wimbɛiŋ
wi lanini dziki bəh bəni bà bɔ kwaki
kiŋwakti bəh bəni bəchu bədɔkɔ a?”
12 Jisɔs wɔkɔ si bɔ bikəki, ka dzaka i
bɔ a, “Bəni bà bɔ kɔ bəh gwu yiləkəli si
nəŋ kə mi wi tsa. Asi nəŋ num bà bɔ
gwɛiŋki.
13 Mbɛiŋ tsâ kwaka yɛiŋ a fwu wi
gia yə bə nyaka si Nyɔ dzakaki a, ‘Mih
nəŋki a bəni kwâsiki num nshɛiŋ i
bəni wə, mih nəŋki kə a bə fâki gia i
mih’, yəmaka kɔ a nə a? Mbɛiŋ kǐə a
mih ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni bà bɔ kɔ
chəŋ. Mih dzə i bɔɔŋ num bà bɔ kɔ
bəchu.”

Bəni bikə kɔm mbam wi dzaka (Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn Njulibɔkɔ nǐ
dza dzə bikə i Jisɔs a, “Akɔ kɔm nə wə
buku bəh Bəfalasi si bam dzaka, bwa
ba bə mbaŋ bam kə a?”
15 Jisɔs chukuli i bɔ a,“Bə kɔlə i laka
bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə,
bɔ kɔlə i tsə i gwuŋki tsəŋəki nyum
miŋkpaŋa wimfiaŋ wiwɔ num fɛiŋ
bəh bɔ a? Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi
dzɔ bwili nyum miŋkpaŋa wiwɔ i bɔ,
ma bɔ bi ka bamki dzaka.
16 Mi widɔkɔ kəkə i dzɔ kinchumni
kimbuŋ kimfiaŋ i kwɔyi mbuŋ
wikpu yɛiŋ. Wi ka fə yakadəiŋ, ma

kinchumni kimbuŋ kiwə ni ŋgwuŋyi taŋa buku i kikpu kə wə, dzəŋə yiwə ni fiəni kpali tsə si yi nǐ kə.
17 Mi kəkə tə i dzə mbih mimfiaŋ i jiə i kiŋgəə ki mbih mə num bə kɛiŋsi bəh dzu yi nyam* num ki jɛkə, wi ka fə yakadəiŋ, mbih mimfiaŋ miwə ni biəŋ, kiŋgəə ki mbih kiwə ni bumi baka mə ni tsə i kuku. Yi chəŋ kə a, bə kaŋaki i jǐə mbih mimfiaŋ i kiŋgəə kimfiaŋ mə. Ayakadəiŋ, ma mbih miwə bəh kiŋgəə kiwə ni numki bindzəŋ."

Miŋkpaŋa widəkə kəm Jisəs ka bənih, Jisəs dzasi waiŋ mi wimbum (Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Asi Jisəs nǐ kɛiŋki wi dzaka i bə yakadəiŋ, yi dzə num a mi wimbum widəkə, liə dzə tum binyu i wi nshiŋ ka tsaki wi a, "Waiŋ wuŋ wikpaŋni kpi a liə, ayakalə, dzâ kəm wi bəh kaŋ ma wi fiəni chu wiwəm."
19 Jisəs ka dza bɛiŋ bə wi ka tsəki, bwa bu bə mbaŋ biəli tə wi.
20 Yi num a miŋkpaŋa widəkə nǐ gwɛiŋki lə bəh bikpakali i jía wə jwəfi ntsə yifa, wi dzə i Jisəs jum ka kəm jəŋ wi wimbuŋ.
21 Wi nǐ kəm yakadəiŋ, num wi nǐ kə wi dzaka i wi shəm a, "Mih ka kəm shəŋ a mbuŋ wi, yaka mih bənih."
22 Si wi kəm yakadəiŋ, Jisəs fiəni gwu yɛiŋ wi, dzaka i wi a, "Nih wuŋ, kiə wə ki lwâ kə. Shəm ya yə wə jiə i mih yi fə lə wə bənih." Akisəkə, miŋkpaŋa wiwə ka bənih.
23 Jəbi wə Jisəs nǐ tsə buku i juŋ yi mi wimbum wə, ka yɛiŋ bəni bà bə nǐ təŋki kisəŋ ki kpi tasi bəh mbaŋ wi bəni. Bə gəkə di bəh mindəm mi kpi.
24 Jisəs dzaka i bə a, "Mbɛiŋ dzâ nyâ fa, waiŋ wiwə ka kpi dəkə, wi nəki lə." Bəni bəwə ka suŋuki wi num suŋuni.
25 Jəbi wə bə nǐ bwili bəni bəwə i biŋ, wi ka liə tsə i dzu, kaŋa waiŋ wiwə i tsɛiŋ yi wə, wi ka dza bɛiŋ.
26 Ntum kəm gia yiwə fiəli tali i kimbu ki tumi kiwə kichi.

Jisəs wɛli dzəkəh yi bimfəkə bifa

27 Si Jisəs nǐ buku i fɛiŋ fibiŋ, ka nyaniki tsəki, bimfəkə bidəkə bifa, a num bənyuku ka yəkəki biəliki wi wamyi bəh ŋga dzakayi a, "Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit, kwâsi nshɛiŋ i buku wə."
28 Jəbi wə Jisəs nǐ tsə liə i dzu, bimfəkə biwə biəli wi, wi bikə i bə a, "Mbɛiŋ bum a mih kələ i fə gia yələ mbɛiŋ dəki lə a?" Bə bum a, "Aaŋ Bah."
29 Jisəs ka kəm dzəkəh yibə dzaka a, "Kəm bə shəm yə mbɛiŋ jiə i mih wə, ma yi nûm ayakadəiŋ i mbɛiŋ wə."
30 Dzákəh yibə baiŋ. Jisəs ka lansi kiŋ i bə a, "Kiə mbɛiŋ ki môm kə i fâ a mi widəkə kǐə."
31 Ayakalə, bə tsə ka waŋki tsəki lə gia yiwə kəm nəm wə Jisəs fə i kimbu ki tumi kiwə kichi wə.

Jisəs chuku kinchiŋni

32 Si bəni bəwə nǐ dza i nyəki, yi num a bəni nǐ dzə bəh kinchini kidəkə i Jisəs chinda wi ŋkpɛli num i wi wə.
33 Jisəs ka bwili chinda wi ŋkpɛli wiwə i mi wiwə wə wi yisi ka dzakaki. Mbaŋ wi bəni yɛiŋ yakadəiŋ dzaka wəm bə, bə ka dzakayiki a, "Bə ka num yɛiŋ dəkə ŋkaiŋni wi gia ka yələ i tumi ki Islae wə."
34 Ayakalə, Bəfalasi dzaka yibə a, "Wi bwiliki bəchinda bəh ŋkpɛli bələ num bəh ŋga bi ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli bà."

Ŋkəh duki lə na bəh ŋga, bəni bə kəhni num twɛsi

35 Jisəs ka nyaniki i kikwili kimbum kichi, bəh i kidi wə lani bəni i júŋ yi tsani kibə mə, chu fuku tə ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə. Wi nǐ nyaniki yakadəiŋ chuku tə jwɛ́iŋ yichi bəh mijwɛiŋni michi.
36 Jəbi wə wi nǐ yɛiŋ mbaŋ wi bəni, nshɛiŋ kwa wi bəh bə kəm bə nǐ kə i biluŋ wə, na mi widəkə num kə i gamti bə, bə num aka shwáŋ yə yi kaŋaki kə mi wi təknini.
37 Wi ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, "Ŋkəh duki lə na bəh ŋga, ayakalə bəni bə kəhni num a twɛsi.

* **9:17** Bəju nǐ kɛiŋsiki kiŋgəə ki mbih num bəh dzu yi nyam.

38 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tsâki a Bah wə
wi kaŋaki khə wiwɔ chǐŋsi bəni bə
kəhni i wi khə."

10

Jisɔs faaŋ bwa bu bə mbaŋ jwɔfi ntsɔ bəfa
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Jisɔs dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ
jwɔfi ntsɔ bəfa bɔ dzə. Wi nya ŋga i bɔ
a bɔ bwǐliki biŋ'waka bichu i bəni wə
chu chûku jwɛ́iŋ yichi bəh mijwɛiŋni
michi yɛiŋ.
2 Kələ kɔ kiyɛli ki bwa bə ntum bə
Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ bəfa: Wi ninshiŋ
num Samən wə bə bɔɔŋki tə a Bita, bəh
Andulu waiŋnih wi. Bədɔkɔ num Jɛm
wə wi nǐ kɔ waiŋ Sɛbide bəh waiŋnih
wi Jɔn bəh
3 Filib bəh Batələmu, Təmɔs bəh
Matiɔ wə wi nǐ kwaki kiŋwakti, Jɛm
waiŋ Alfiyus, Tadeus bəh
4 Samən wə wi nǐ kɔ i mbaŋ wi dzɛlɔt
wə* bəh Judas waiŋ Iskaliɔt wə wi nǐ
taŋni Jisɔs.
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)
5 Jisɔs nǐ faaŋ bəni bələ jwɔfi ntsɔ
bəfa , dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ ka tsəki, kiə
mbɛiŋ ki tsâ kə i di bi bəni bà bɔ kɔkə
Bəju. Kiə mbɛiŋ ki tsâ kə i kikwili ki
bəni bə Samalia wə.
6 Mbɛiŋ tsâ num i bwa bə Islae bà bɔ
kɔ ka shwáŋ yə yi lakayi.
7 Si mbɛiŋ tsâki mbɛiŋ fukuki i bɔ a,
'Ŋkuŋ bi bɛiŋ si num a dzəh.'
8 Mbɛiŋ chûkuki tə bəni bà bɔ
gwɛiŋki, fâ bəni bə kpili fiəni dza i kpi
wə, chûku bəni bà bɔ kaŋaki jwɛ́iŋ yi
kumyini, bwǐli bəchinda bə ŋkpɛli i
bəni wə. Mih nya ŋga biələ i mbɛiŋ
kiləlɔ. Mbɛiŋ tsâ gâmtiki tə bəni yɛiŋ
kiləlɔ.
9 Mbɛiŋ kabə nyə, kiə mi ki dzô
kə kpɔ i shu i chiŋnih wə, nabə kpɔ
wimbum, nabə wi nchiŋ, nabə wə wi
sɛiŋniki.
10 Kiə mi ki dzô kə kiba. Kiə mi ki
dzô kə bəmbuŋ bəfa nabə dzuyigvu
yidəkɔ, nabə mbəŋ. Mbɛiŋ kǐə a mi wi
nəm kaŋaki i kwatiki dzɛiŋ i di biə wi
nəmki.
11 Mbɛiŋ ka tsə liə i kwili wə, yudəkɔ
i di wə, mbɛiŋ nâŋ mi wi kpɛiŋni,
mbɛiŋ ka nôki a bəh wi i tsâ bûku i jəbi
wə mbɛiŋ bi nyəki fɛiŋ wə.
12 Mbɛiŋ ka tsə, asi mbɛiŋ liəki tsəki
i mi dzu, mbɛiŋ bônih i juŋ yiwɔ a
kimbɔiŋni nûm bəh mbɛiŋ.
13 Juŋ yiwɔ kabə kpɛiŋni, kimbɔiŋni
kimbɛiŋ bâaŋ i yɛiŋ dzu. Juŋ yiwɔ
kabə kpɛiŋniki kə, kimbɔiŋni kimbɛiŋ
fǐəni dzə i mbɛiŋ wə.
14 Mi ka nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ nabə i
wɔkɔ gia yə mbɛiŋ dzakaki, mbɛiŋ
bá buku yɛiŋ dzu nabə i kwili wiwɔ
wə mbɛiŋ chûmni kwɔŋɔ bibɔ i gvu
yimbɛiŋ wə.
15 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, a bi
numki i chəkɔ bi nsaka wi gɔksini wə,
gia bi bəniki lə i kwili wi Sədɔm wə bəh
ki Gəmɔla tsə kwili wiwɔ.

Bəŋgəkə bə bwa bə ntum bə Jisɔs
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)
16 Mbɛiŋ wôkɔli, mih faaŋki mbɛiŋ,
mbɛiŋ ni tsə mbɛiŋ numki ka shwáŋ
i bəkwula kintəəŋ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ
bá nyani mbɛiŋ ka fifiki ka júŋŋ,
mbɛiŋ num tə alə mɔɔɔŋ aka mbumi.
17 Mbɛiŋ bá nyani mbɛiŋ ka tôkni
kɔm bəni. Mbɛiŋ kǐəki a bɔ bi kwa
nya lə mbɛiŋ i kaŋ yi bəni bà bɔ sakaki
bənsaka. Bɔ bi twɛiŋki mbɛiŋ i júŋ
yibɔ yi tsani wə.
18 Bɔ bi guku tsə bəh mbɛiŋ i bəni bà
bɔ sakaki bimbu bi tumi nshiŋ, bəh
i bəŋkuŋ nshiŋ kɔm mih, ka mbɛiŋ
dzakaki i bɔ bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju
kɔm mih.
19 Bɔ bi ka nya mbɛiŋ i bɔ yaka, kiə
mbɛiŋ bi ma fûmsi gwu a yuwidəkɔ
mbɛiŋ ni tsə dzaka a nə i dzəh yi naiŋ
wə, kɔm Nyɔ bi nyaki lə gia yə mbɛiŋ
bi dzaka i jəbi wiwɔ wə.
20 A bi numki kə mbɛiŋ i dzakaki. A
bi dzakaki Kiŋ'waka ki Ba wimbɛiŋ i
mbɛiŋ dzəkə.
21 Mi bi dza dzɔ waiŋnih wi nya bə
wɔɔ, ayaka tii waiŋ dzɔ waiŋ wi nya

* **10:4** Bədzɛlɔt nǐ kɔ Bəju bà bɔ nǐ təbiki tumi kibɔ, jwɔ i bwili ki i ŋgəkə wə, i kaŋ yi bəni bə Lum wə.

bə wəə. Bwa bi dza bwaŋki lə gvu i bətii bəbə chɛiŋ, fə bə wəəyi bɔ.
22 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ kəm yɛli wuŋ. Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shəm i tsə buku i kiŋgəksi wə akɔ wə wi bi bəiŋki.
23 Jəbi wə bəni bi ka bwaŋ gvu i mbɛiŋ chɛiŋ i kwili wimu wə, mbɛiŋ yôkɔ tsə i kidəkɔ wə. Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi nyani tali kə kikwili ki Islae wə kichi maka mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dzə.
24 Waiŋ wi kiŋwakti kəkə i tsə mi wi lanini, waiŋ wi nəm si tsə kə tə tikwili wi.
25 Yi kpɛiŋniki lə a waiŋ wi kiŋwakti numki aka mi wi lanini, ayaka waiŋ wi nəm num tə ka tikwili wi. Bə kabə bəəŋ tii juŋ a wi kɔ Bɛlsebu, ma bə ma ni bəəŋki bwa bə dzu i yɛli wə wi gumi tsə ŋ'wi a?

(Luk 12:2-7)

26 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ma lwâ bɔ. Mbɛiŋ kǐəki a gia kɔkə yə bə baŋ, yi kəbi i bi baaŋ i buku i biŋ. Ayaka gia yidəkɔ kɔkə tə yə bə nyumiki a bə bi baaŋki i kiə yi.
27 Gia yə mih fukuki i mbɛiŋ nchəkɔ, mbɛiŋ dzâkaki i bəni a num nshifəkɔ. Ayaka yə mih chumyiki dzakaki i mbɛiŋ, mbɛiŋ lâka i kifwu ki juŋ wə.
28 Mbɛiŋ ma lwâki bəni bà bɔ kɔ i wəə a ntsaŋa ki gwu shəŋ kəbi i wəə tə kiŋ'waka. Mbɛiŋ lwâ Nyɔ wə wi kɔ i kaasi kiŋ'waka ki mi bəh ntsaŋa ki gwu i gbuku wimbum wə.
29 Ntə bə si taŋni lə minsii mifa i finini wə a? Ayakalə, fimu kəbi i shi gbɔ i kuku maka Ba wimbɛiŋ bum.
30 Yi mbɛiŋ kɔ num Nyɔ kiə na júŋ yimbɛiŋ yifwu yichi yə yi kɔ i mbɛiŋ fuŋ.
31 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ma lwâki. Mbɛiŋ tsəki lə minsii miduli.

(Luk 12:8-9)

32 Na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ a wi kiəki lə mih, yaka mih bi bum lə wi tə i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ.
33 Ayakalə, na ndə wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ, akɔ wi mih bi nəiŋki tə i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ.

Jisəs dzə bəh kiŋgali

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Kiə mbɛiŋ ma kwâkaki a mih dzə num bəh kimbəiŋni i fa kuku. A kɔkə gia yə mih dzə bəh yi. Mih dzə num bəh jum.
35 Mbɛiŋ kǐəki a mih dzə i fə a waiŋ nyukuni jwəki bəh tii, waiŋkpaŋni jwə tə bəh nih, kpə waiŋ jwə bəh nih nyuwi.
36 Bəmbaiŋŋni bə mi bi numki bəni i wi dzu.
37 Mi wə wi kəŋki ba wi nabə nih wi tsə mih, yaka wi kpɛiŋniki kə i numki mi wuŋ. Mi ka kəŋki tə waiŋ wi wi nyukuni nabə wi kpaŋni tsə mih, yaka wi kpɛiŋniki kə i numki tə mi wuŋ.
38 Na ndə wə wi ka baaŋ i giŋ kintasi ki i biəliki mih, yaka wi kpɛiŋniki kə i numki mi wuŋ.
39 Mi wə wi təkniki bəh nəni ki, bi laksiki lə nəni kiwə. Ayakalə, na ndə wə wi laksi nəni ki kəm mih, wi bi kwatiki lə nəni kə ki bi tsə kaa kə.

(Mak 9:41)

40 Mi wə wi dzɔ mbɛiŋ wi dzɔ num mih. Mi wə wi dzɔ mih, yaka wi dzɔ num mi wə wi faaŋ mih.
41 Mi wə wi dzɔ mi wi ntum wi Nyɔ, kəm wi kiəki a, a faaŋ Nyɔ wi, wi bi kwatiki lə mmakti wə Nyɔ maktiki bəni bu bə ntum yɛiŋ, mi wə wi dzɔ mi wi chəŋ, kəm wi kiəki a wi kɔ mi wi chəŋ, wi bi kwatiki lə mmakti wə Nyɔ maktiki bəni bə chəŋ yɛiŋ.
42 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, mi ka nya na bwam wi mwi midəli i mi wimu i mbaŋ wi bəni bə nchiŋ bələ wə kəm wi kiə a wi kɔ mi wuŋ wi mbaŋ, wəmaka mi bi dza kə mmakti wi."

11

Jən Njulibəkɔ faaŋ bwa bu bə mbaŋ i Jisəs

(Luk 7:18-35)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ kaasi i təfiki bwa bu bə mbaŋ bà jwəfi ntsɔ bəfa wi ka nyə fɛiŋ kabə nyaniki tsəki i kikwili kə wə fɛiŋ lani bəni chu fuku ntum wi ndzəŋni.
2 A nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə, Jən Njulibəkɔ num i juŋ yi nsəŋ mə. Wi

ka bi dza wəkɔ kɔm gia yə Klistus nǐ
fəki, ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ a bɔ tsə̂,
3 bǐkə i wi a, akɔ a wi wə wi nǐ kaŋaki
i bi dzə a, ma buku wəkɔliki mi widəkɔ
chi chi a.
4 Bɔ tsə ka bikə, Jisɔs chukuli i bɔ a,
“Mbɛiŋ fǐəni tsə̂ fûku i Jɔn gia yə mbɛiŋ
wəkɔ bəh yə mbɛiŋ yɛiŋ.
5 Bimfəkə si yɛiŋ lɔ di, bəŋgbɔ nyani
dza nyani chəŋ, bəni bà bɔ gwɛiŋki
bəh jwɛiŋ yi kumyini bɔnih, binchini
wəkɔ gia, bəni bà bɔ nǐ kpiyi fiəni
dzayi, bə chu fuku tə ntum wi ndzɔŋni
wi Nyɔ i bəni bə kifuu.
6 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi
ka məŋni dəkə mih.”

7 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ ni dza i nyəki,
Jisɔs ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi bəni
kɔm Jɔn, bikə a, “Mbɛiŋ nǐ buku tsə
chwa i tsə yɛiŋ num nə a? Gaŋ biə
fiəkə tsəki nəŋniki a?
8 Asi kɔkə dəkə yakadəiŋ, mbɛiŋ bə́
buku tsə fɛiŋ kɔm nə la? Mbɛiŋ ni
tsəki i yɛiŋ mi wə wi si tum bəmbuŋ
bə bɔnini i gwu wə a? Mbɛiŋ wɔ̂kɔli,
bəni bà bɔ tumki bəmbuŋ bə bɔnini i
gwu wə si shi num a bəntɔŋ wə.
9 Asi kɔkə dəkə yakadəiŋ, mbɛiŋ bə́
buku tsə i yɛiŋ nə a? I tsə yɛiŋ mi wi
ntum wi Nyɔ ma? Aaŋ, mih fukuki i
mbɛiŋ a, akɔ mi wi tsə mi wi ntum wi
Nyɔ.
10 Akɔ wi wə bə nǐ nyaka kɔm wi Nyɔ
dzaka a,

‘Wɔ̂kɔli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi
ntum ma wi tsə i wɔ nshiŋ
wi kɛiŋsi dzəh ya ka wɔ bi dzəki.’

11 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, i
kintəəŋ ki bəni bà a bwɔ miŋkpaŋa, mi
widəkɔ kɔkə yɛiŋ wə wi kɔkniki tsə Jɔn
Njulibɔkɔ. Ayakalə, mi wə wi kɔ na wi
nchiŋ i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə wi
kɔ wi kɔkni tsə Jɔn.
12 I yisi i chɔkɔ biə Jɔn Njulibɔkɔ nǐ
yisi nɔm wi i dzə buku bidaiŋ a nǐ kɔ
bəni jwɔ ŋkuŋ bi bɛiŋ,* ayaka bəni bə
ŋga ka lɔkɔki bəh ŋga.
13 Bəni bə ntum bə Nyɔ bəchi bəh
bənchi bə Muses nǐ dzakaki kɔm ŋkuŋ
bi bɛiŋ i dzə buku i jɔbi wi Jɔn
Njulibɔkɔ wə.
14 Mbɛiŋ kabə yɛiŋ a mbɛiŋ kɔlə i
bum, mbɛiŋ bûm a Jɔn wələ kɔ Ɛlaja wə
wi nǐ kaŋaki i dzə.
15 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ,
wi wɔ̂kɔ.”
16 Jisɔs dza bə́ kaiŋyi a, “Mih kɔ i
fəkəni ŋgɔkɔ wi liə wələ bəh finə a? Bɔ
kɔ ka bwa bənchiŋ bà bɔ numyi i bi di
bishi wə, bədɔkɔ bɔɔŋ bədɔkɔ bikəyi a,
17 ‘Buku tɔŋ sɔŋ mbɛiŋ na biŋ a?
Nya júm yi kpi mbɛiŋ bum kə a?’
18 Mih dzakaki lə kɔm Jɔn nǐ dzə dzi
kə na mu kə, mbɛiŋ ka dzakaki a wi
kaŋaki lə chinda wi ŋkpɛli i gwu yi mə.
19 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dzə, wi
dzi chu mu, mbɛiŋ dzaka a bə yɛ̂iŋ, si
wi məyiki nnyaki dzɛiŋ bəh mbih mɔ
kwa wi, chu num nsɛiŋ yiləkəli bəh
bəni bà bɔ kwaki kiŋwakti bəh bəni
bəchu bədɔkɔ. Mbɛiŋ kǐə a mfi si chusi
gwu num i fiɛŋ fiə bi nɔmki.”

Jisɔs ka shaaŋki nɔni bikwili bimbum bidɔkɔ (Luk 10:13-15)

20 Jisɔs ka dza yisi i shaaŋki nɔni bik-
wili bimbum bidɔkɔ biə wi nǐ kɔmsiki
fəki nnyaki gia yi dzaka kiwɔmni
yiduli fɛiŋ, na si wi ni fə yakadəiŋ,
bəni bəwɔ fɛiŋ nǐ ka kwuni i nɔni kibɔ
wə.
21 Wi nǐ shaaŋki yakadəiŋ dza-
kayi a, “Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ
bəni bə Kɔlasen, ŋgəkə wimbum kɔ tə
wimbɛiŋ bəni bə Besayda. Mbɛiŋ kǐə
a, gia yi dzaka ki wɔmni yə mih nǐ dzə
fə i kidi kimbɛiŋ wə, a nǐ kɔ a mih fə yi
i Taya bəh Sidɔn, ma bɔ nǐ fiəni i chu
bibɔ wə ka lɔh bəmbuŋ bə kpi, fukuh
kibwuŋ i gwu wə jiakɔbi i kɔmsi chusi
a bɔ kwuni lɔ shɔ́m yibɔ.
22 Mih fukuki i mbɛiŋ a, a bi numki
i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi
bəniki lə i bəni bə Taya bəh bə Sidɔn
tsə yimbɛiŋ.
23 Ayaka mbɛiŋ bəni bə Kafanaum,
mbɛiŋ kwakaki a, akɔ mbɛiŋ bà bə bi
yaksiki i bɛiŋ a? Aayi! Bə bi shisi
mbɛiŋ shisini i tumi ki bəni bə kpili
wə. Mbɛiŋ kiə a, a nǐ kɔ a gia yi dzaka

* **11:12** Nabə a, “...ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ bəh ŋga,”

kiwɔmni yə mih nǐ fə i mbɛiŋ, a nǐ kɔ a yi num i Sədɔm, ma kwili wiwɔ kɛiŋki lə fɛiŋ i dzə buku bidaiŋ.
24 Mih fukuki i mbɛiŋ a, a bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə gia bi bəniki lə i bəni bə Sədɔm tsə yimbɛiŋ.”

Kimbuŋ ki Jisɔs yaŋsiki alə (Luk 10:21-22)

25 I jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs dza dzaka a, “Mih nyaki kiyɔŋni i wɔ Ba wuŋ Ŋkuŋ wi bɔɔli bəh nshwaiŋ kɔm wɔ nyumi gia yələ i bəmfi bəh bəŋkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilɔlɔ bəh i bwa bənchiŋ.
26 Yi num yakadəiŋ Ba wuŋ, kɔm akɔ ayaka si wɔ nǐ kɔŋki a yi numki.
27 Ba wuŋ kɔ num wi nya lɔ biɛiŋ bichi i mih. Mi widɔkɔ kɔkə wə wi kiəki Waiŋ Nyɔ a kɔbi a Ba wi. Ayaka mi widɔkɔ num kə wə wi kiəki Ba wuŋ a kɔbi a Waiŋ bəh bəni bà Waiŋ wi kɔ wi sabibwili i chusi Ba wi i bɔ.
28 Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ bəh biluŋ bi jii gaka mbɛiŋ, mbɛiŋ dzâ i mih, ma mih fə mbɛiŋ waka.
29 Mbɛiŋ dzô tûŋ num kimbuŋ kəŋŋ, ma mbɛiŋ bîəliki nlani wuŋ, kɔm mih kɔ mfiŋ mi wi mbɔnini, kaŋa shɔm yi wakani, ka mbɛiŋ dzə kwati ŋ'waka i shɔ́m yimbɛiŋ wə.
30 Kimbuŋ kəŋŋ kɔkə i gaka mbɛiŋ i tuŋ, ayaka biluŋ biŋ jii kə.”

12

Jisɔs fuku baiŋsi kɔm chɔkɔ bimbam (Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 I jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə ka nyaniki təliki tsəki i kikhə kigəŋ kidɔkɔ wə, a num i chɔkɔ bimbam wə. A nǐ kɔ dzɔŋ si wɔɔ bwa bu bə mbaŋ, bɔ ka dza yisi i təiŋyiki kifwu kigəŋ dzi.
2 Jɔbi wə Bəfalasi nǐ yɛiŋ, bɔ dzaka i Jisɔs a, “Tsɛiŋ, bwa ba bə mbaŋ fəki gia yə nchi bumki kə a mi kɔlə i fəki i chɔkɔ bimbam wə.”
3 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si dzɔŋ nǐ wɔɔki Dɛbit bəh mbaŋ wi, wi fə a?
4 Wi nǐ liə i juŋ yi Nyɔ wə, dzi blɛd wə bə nǐ baa jiə a akɔ wi Nyɔ, num nchi nǐ bumki kə a wi nabə bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh wi kɔlə i dzî. A nǐ kɔ a dzî a bətii mfə gia.
5 Ma mbɛiŋ ka num fa tə i bənchi bə Muses wə si asi num i chɔkɔ bimbam wə, bətii mfə gia bwiŋ nchi i bimbam wə, bɔ fə bənɔm bəbɔ i juŋ yi fəni yi gia wə, ayakalə nsaka kɔbi a?
6 Mih fukuki i mbɛiŋ a gia yidɔkɔ kɔlə fa i liə yimbum yi tsə juŋ yi fəni gia.
7 Bə kɔ num bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a Nyɔ dzakaki a, ‘Mih nəŋki a bəni kwâsiki num nshɛiŋ i bəni wə, mih nəŋki kə a bə fâki gia i mih.’ A nǐ kɔ a mbɛiŋ kiəki gia yə di biələ dzakaki, ma mbɛiŋ kɔkə i sakaki bəni bà bɔ kɔ maka bɔ gbɔ.
8 Yi kɔ a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kɔ Tikwili wi chɔkɔ bimbam.”

Jisɔs chuku mi i chɔkɔ bimbam wə num tsɛiŋ yi kpi (Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Jisɔs nǐ nyə fɛiŋ, tsə liə i juŋ yi tsani yibɔ mə.
10 Yi num a, mi widɔkɔ nǐ kɔlə fɛiŋ num tsɛiŋ yi kpi. Bəfalasi bədɔkɔ dza bikə i Jisɔs a, “Nchi bumki lə a bə kɔlə i chûku mi i chɔkɔ bimbam wə a?” Bɔ nǐ bikəki yakadəiŋ nəŋ num gia yə bɔ ki jiəki i wi fuŋ.
11 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi kabə kaŋaki shwáŋ yi yimu gbɔ i fəŋ mə i chɔkɔ bimbam wə, wi ma ni kaŋa guku bwili yi a?
12 Mi wiwɔm tsəki kə shwaŋ nalə a? Yaka kɔ a bənchi bumki lə a mi kɔlə i fâ nɔm wi ndzɔŋni i chɔkɔ bimbam wə.”
13 Wi ka dzaka i mi wə wi nǐ kpi wa wimu a, “Nâni tsɛiŋ ya.” Mi wiwɔ nani, yi bɔnih ka num aka yidɔkɔ yə.
14 Ayakalə, Bəfalasi buku tsə ka fasi si bɔ ni fə ka bɔ wɔɔ Jisɔs.

Jisɔs kɔ mi wi nɔm wi Nyɔ wə wi saiŋbwili

15 Jisɔs kîə kɔm kimfasi kə bɔ kɔ bɔ jiə, ka dza nyə fɛiŋ. Bəni bəduli biəli wi. Wi chuku bɔ bəchi bà bɔ nǐ gwɛiŋki,
16 kiŋ a bɔ ma ni fə a bəni kiə ŋgaiŋ.

17 Yi num yakadəiŋ i fə a yi dzə
kpɛiŋ asi mi ntum wi Nyɔ Isaya nǐ
dzaka a,
18 “Mbɛiŋ tsêiŋ, wələ kɔ waiŋ wuŋ wi
nəm wə mih saiŋbwili.
Mih kəŋki lə wi, ayaka shəm yiŋ
wəkəki lə ndzəŋni bəh wi.
Mih ni nya lə Kiŋ'waka kəŋŋ i wi,
ma wi bi fukuki i bitumi kəm
dzə́h yi chəŋ yə mih təiŋyiki
bənsaka bəŋ yɛiŋ.
19 Wi bi yəliki kə bəh bəni, nabə i
kəmyiki dzaka.
Mi bi lansi wəkɔ kə ja yi i dzə́h wə.
20 Wi bi bwiŋ kaasi kə mfwaŋ biə bi kɔ
bi si bwiŋ.
Wi bi nyumsi kə baiŋni biə bi kɔ bi si
libli baiŋ.
Yi bi num yakadəiŋ i tsə buku asi wi
bi fəki dzəh yi chəŋ yə
wi təiŋyiki bənsaka yɛiŋ, dzi.
21 Ayaka bitumi bichi bi tsɛiŋki tsəki a
ninshiŋ num bɔ jiə mfi bibɔ i wi
wə.”

Ŋgə bi Jisɔs nyə faiŋ?
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Bəni bədəkɔ nǐ dza dzə bəh mi
widəkɔ i wi num wi fəkə wi chu num
kinchini, chinda wi ŋkpɛli num i gwu
yi wə. Jisɔs chuku wi, wi ka dzakaki
chu yɛiŋ.
23 Dzaka wəm bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ
bəchi, bɔ ka bikəki a, “Yi kələ numki a
mi wələ kɔ waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit a?”
24 Ayakalə, Bəfalasi ka wəkɔ si bɔ
bikəki yakadəiŋ dzaka a, “Mi wələ
bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli num bəh
ŋga bi Bɛlsebu wə wi kɔ ŋkuŋ wi
bəchinda bə ŋkpɛli.”
25 Jisɔs kǐə gia yə bɔ kwakaki ka
dzaka i bɔ a, “Na kinaiŋ tumi ki gaali
gwu ka jwəki a kiki, ki bi fiəni chu
chi. Kwili nabə juŋ yə yi gaali gwu ka
jwəki a yiyi, yi bi num kə.
26 Ayakadəiŋ, Satan kabə kɔɔŋki
bwiliki Satan widəkɔ i mi wə, ma yi
numki a wi gaali lɔ gwu yi. Yi ka
numki yakadəiŋ, ma ŋkuŋ bi bi ma
num.
27 A kabə num a mih bwiliki
bəchinda bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi
Bɛlsebu, ma bwa bəmbɛiŋ ni bwiliki
num bəh bi ndə a? Gia yə bwa
bəmbɛiŋ fəki ni chusiki a mbɛiŋ gbɔ
lɔ nsaka.
28 Ayakalə, mih kabə bwiliki
bəchinda bələ num bəh ŋga bi
Kiŋ'waka ki Nyɔ, ma yi numki a ŋkuŋ
bi Nyɔ dzə lɔ i mbɛiŋ kintəəŋ.
29 Mbɛiŋ kwakaki a mi kɔ i liə dəiŋ i
juŋ yi mi wi ləkəli wə, i kɔ buku bəh
biɛiŋ bi, maka wi yisi kwa kaŋa mi
wi ləkəli wiwɔ a? Jɔbi wə wi kaŋa
yakadəiŋ wi ka ni kɔ buku bəh biɛiŋ
bi ŋkɔŋ ŋkɔŋ.
30 Mbɛiŋ kǐə a, mi wə wi kɔkə bəh
mih, wəmaka bwaŋki lə gvu i mih
chɛiŋ. Mi wə wi gamtiki kə mih i
juŋniki, wi shakyiki num shakyini.
31 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ
a Nyɔ kələ i dalinya gia yichu bəh ja
yichu yichi yə bəni dzakaki. Ayakalə,
mi wə wi dzakaki ja yichu kəm
Kiŋ'waka ki Baiŋni, Nyɔ kɔkə i lansi
dalinya wi.
32 Mi wə wi dzakaki ja yichu kəm
mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, Nyɔ kələ i
dalinya wi. Ayakalə, mi wə wi dza-
kaki ja yichu kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni,
Nyɔ kɔkə bi lansi dalinya wi, na i jɔbi
wi liə wə nabə i wi dzəni wə.

Bə si kiə kpɛiŋ i mintam miwɔ wə
(Luk 6:43-45)

33 Mi kabə kaŋaki kpɛiŋ wi ndzəŋni,
wi kaŋaki i wumki mintam mi
ndzəŋni. Mi kabə kaŋaki kpɛiŋ wichu,
wi kaŋaki i wumki mintam michu.
Bə si kiə kpɛiŋ num i mintam mə mɔ
wumki yɛiŋ wə.
34 Chwəŋbijuŋ bi fə́kəh biələ. Mbɛiŋ
kɔ dəiŋ i dzakaki ndzaka wi ndzəŋni,
mbɛiŋ num bəni bəchu a? Mbɛiŋ kǐə a
gia yə yi kɔ yi jikə i shəm yi mi wə, kɔ
yə yi si buku i dzaka ki wə.
35 Mi kabə num wi kaŋa kiba ki
biɛiŋ bindzəŋni i wi mə, ma wi ni
bwiliki a biɛiŋ bindzəŋni yɛiŋ. Aka bə́
num wə wi kaŋaki kiba ki biɛiŋ bichu,
wi ni bwiliki a biɛiŋ bichu yɛiŋ.
36 Mih fukuki i mbɛiŋ, jɔbi wə chəkɔ
bi nsaka wi gɔksini bi numki, mi
kaŋaki i bi kɔmyi dzaka ki i ja yə yi nǐ
bukuki i dzaka ki wə yi kpɛiŋni kə.

37 Mbɛiŋ kiəki a, jəbi wə bə bi sakaki
mi, a bi num já yə yi bukuki i dzaka ki
wə, yə yi bi fə wi gia na kwa wi, a num
tə já yə yi bukuki i dzaka ki wə, yi bi fə
wi gbɔ nsaka."

Bəni bədəkə ka nəŋki a Jisəs chûsi gia yi kaŋyini
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Bəni bədəkə bà bə nǐ laniki bənchi
bə Nyə bəh Bəfalasi ka bi dzaka i Jisəs
a, "Mi wi lanini, buku nəŋki a wə fə̂ gia
yə yi chusiki ŋga bia ma buku yɛiŋ."
39 Jisəs chukuli i bə a, "Ŋgəkə wichu
wə wi bee Nyə, ka fiəni chu aka
miŋkpaŋa wi təkəlini, nəŋki i yɛiŋ gia
yə yi chusiki ŋga biŋ! Ayakalə, mih ni
chusi kə gia yidəkə i ŋgəkə wələ a kəbi
a yi mi wi ntum wi Nyə Jəna.
40 Asi Jəna nǐ nə i bwəkə yimbum
shəm kaŋ yitali, kə a liŋ asi mi wə yɛli
wi kə Waiŋmi bi numki i kuku i kaŋ
yitali wə.
41 A bi numki i jəbi bi nsaka wi
gəksini wə, bəni bə Ninewi bi num
bəh ŋgəkə wi liə wələ fə bə jiə wi i
ŋgəkə wə, kəm bə, bəni bə Ninewi nǐ
wəkə gia yə Jəna nǐ fukuki, kwuni
shəm yibə. Ayakalə, mbɛiŋ wəkəli, mi
widəkə kələ fa bəh gia yimbum yi tsə
yi Jəna.
42 A bi numki chəkə bi nsaka wi
kaasini wə, Yaa wə wi nǐ sakaki tumi
ki Shɛba bi numki lə tə bəh ŋgəkə wi liə
wələ, fə wi liə i ŋgəkə wə, kəm wi nǐ dza
dzə i kiŋgəksi ki mbi wə, i wəkə mfi bi
ŋkuŋ Sələmən. Ayakalə, mbɛiŋ wəkəli,
mi widəkə kələ fa bəh gia yimbum yi
tsə yi Sələmən.

(Luk 11:24-26)

43 Jəbi wə kiŋ'waka kichu si buku i
mi wə ki tsə i chwa i nəŋki di biə ki ni
nəki. Ayakalə, jəbi wə ki ka nəŋ məŋ,
44 ki ni dzaka i gwu yi a, 'Mih ni
fiəni tsə i mih dzu i di biə mih ni
buku.' Jəbi wə ki fiəni dzə yɛiŋ juŋ
yiwə kɛiŋ yiyəə, num bə yaŋa kɛiŋsi yi
ka yi baiŋki,
45 ki ka fiəni dzə bəh biŋ'waka bichu
bidəkə nanitaŋ bi bəkə tsə wi, bə ka liə
i nəki yɛiŋ. Ayaka nəni ki wəmaka mi
ka fiəni bəkə tsə si ki nǐ kə i ninshiŋ.
Akə ayaka si yi bi numki bəh ŋgəkə
wichu wələ."

Bəni bà bə kə chwəŋkijuŋ ki Jisəs
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Asi Jisəs nǐ kɛiŋki wi dzaka i bəni
yaka, yi num a, nih wi bəh bwa bə nih,
dzə num i biŋ, bə nəŋ i dzaka bəh wi.
47 Mi widəkə dzaka i Jisəs a, "Nih wa
bəh bwa bə nah kə i biŋ nəŋ a mbɛiŋ
bə dzaka."*
48 Jisəs chukuli wi a, "Nih wuŋ kə
ndə, bwa bə nih bəŋ num bənaiŋ a?"
49 Si wi bikə yakadəiŋ ka səkəki bəni
bu bə mbaŋ, ka dzaka a, "Nih wuŋ bəh
bwa bə nih bəŋ kə bələ.
50 Mbɛiŋ kǐə a na ndə wə wi fəki gia
yə Ba wuŋ i bɛiŋ kəŋki akə wi wə wi
kə waiŋnih wuŋ, bəh jɛmi yiŋ, bəh nih
wuŋ."

Bəndi kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ

13

(13:1-50)

Ndi kəm mi wə wi nǐ tsə i mu ŋgəkə
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 A i chəkə biwə wə, Jisəs ni dza
buku i dzu, ka tsə shinum kəmsi i
kinchwə kimbum kpəŋ.
2 Mbaŋ wi bəni wimbum kwu juŋni
tali wi lə maaa. Wi ka dza liə shinum
lə i ŋgwuki mə i bəkə, mbaŋ wiwə ka
shinumyi i bəkə kpəŋ.
3 Wi yisi i fukuki gia yiduli i bə i
bəndi wə. Wi dzaka a, "Mi widəkə nǐ
laa i tsə mu ŋgəkə.
4 Asi wi nǐ muki, bədəkə gbəyi i
dzəh, minyəni dzə chumyi dzi.
5 Bəŋgəkə bədəkə gbəyi i di biə nsh-
waiŋ nǐ num i biaŋa bɛiŋ, nshwaiŋ
num ndzəŋ kə fɛiŋ, ŋgəkə wiwə kəmsi
buku yaka, kəm nshwaiŋ nǐ chumiki
kə fɛiŋ
6 Jəbi wə wəŋ nǐ yisi i baiŋki ka twɛiŋ
ŋgəkə wiwə. Si gaaŋ yiwə nǐ ka liə
ndzəŋ dəkə i kuku, wi ka kpiyi.
7 Bəŋgəkə bədəkə gbəyi i bifaka wə.
Bifaka biwə ka kə baŋ ŋgəkə wiwə.
8 Bəŋgəkə bədəkə gbəyi num i nsh-
waiŋ yindzəŋni wə, ka buku yaka ka

* **12:47** Biŋwakti bikpu bidəkə biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyə yɛiŋ kaŋaki kə kimbu kələ.

kɔ ka wum nalə. Ayaka chwɔŋ bidɔkɔ kaŋa dzákəh gbi, bidɔkɔ mbaŋbisɔ, bidɔkɔ mbaŋtia.
9 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ."

Gia yə yi nǐ fə ka Jisɔs dzakaki i bəndi wə
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs dza dzə bikə i wi a, "Akɔ kɔm nə wɔ dzakaki i bəni bələ num i bəndi wə a?"
11 Wi chukuli i bɔ a, "Akɔ mbɛiŋ bà Nyɔ kɔ wi fə lɔ a mbɛiŋ kǐə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. Ayakalə, wi nəki fə kə a bəni bələ kǐə.
12 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə wi kaŋaki fiɛŋ bə ni kpɛiŋsiki lə ma wi kaŋaki biduli. Ayakalə, mi wə wi kaŋaki kə fiɛŋ, bə ni dzɔ bwili lə i wi na fi twɛsi fiə wi kaŋaki.
13 Akɔ gia yə mih dzakaki i bɔ num i bəndi wə, kɔm bɔ tsɛiŋki lə di yɛiŋ kə. Bɔ wɔkɔliki lə gia, kɔbi i wɔkɔ nabə i kiə yi gia.
14 Gia yə mi ntum wi Nyɔ Isaya nǐ dzaka, yi dzə lansi kpɛiŋ nalə bəh gia yə bəni bələ fəki. Wi nǐ kɔ wi dzaka a,
'Mbɛiŋ bi wɔkɔliki lə gia na bindzɔŋ,
ayakalə wɔkɔ kiə kə.
Mbɛiŋ bi tsɛiŋki lə di na bindzɔŋ, yɛiŋ kə.
15 Yi num yakadəiŋ kɔm shɔ́m yi bəni bələ kɔ yi də lɔ,
bintuni bibɔ chini,
num bɔ baŋ lɔ dzákəh yibɔ.
Bɔ fə yakadəiŋ ka bɔ ma yɛiŋki di bəh dzákəh yibɔ,
wɔkɔ gia bəh bintuni bibɔ,
ka shɔ́m yibɔ shiliki,
bɔ bi fiəni dzə i mih wə,
ma mih chuku bɔ.'
16 Ayakalə, kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ kɔm dzákəh yimbɛiŋ kɔ yə yi yɛiŋki, bintuni bimbɛiŋ num biə bi wɔkɔki.
17 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bə ntum bə Nyɔ bəduli bəh bəni bə chəŋ bədɔkɔ nǐ shiki dəki lə i yɛiŋ gia yə mbɛiŋ yɛiŋki, bɔ nəki yɛiŋ kə. Bɔ nǐ dəki lə tə i wɔkɔ gia yə mbɛiŋ wɔkɔki, bɔ nəki wɔkɔ kə.

Gia yə ndi wə kɔm mi wə wi nǐ muki ŋgɔkɔ chusiki
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Mbɛiŋ wɔkɔ la gia yə ndi wələ chusiki kɔm mi wə wi nǐ muki ŋgɔkɔ.
19 Jɔbi wə mi wɔkɔki gia kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ maka wi wɔkɔ kiə, Satan mi wichu ka dzə chufi bwili gia yə bə si gbɛli i wi shɔm. Wələ kɔ ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki wi gbɔyi i dzəh.
20 Ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki tsəki wi gbɔyi i di bi kitəh wə kɔ mi wə wi wɔkɔki gia yi Nyɔ akisəkə dzɔ yi bəh kinsaŋli.
21 Ayakalə, gaaŋ yiwɔ num maka yi liəni i gwu yi wə. Yi mɔti a twɛsi. Jɔbi wə ŋgəkə yisi nabə mbwaŋ gvu i wi chɛiŋ kɔm gia yiwɔ, wi gbɔ i kimbum ki wə akisəkə.
22 Ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki tsəki wi gbɔyi i bifaka wə, kɔ mi wə wi wɔkɔki gia yi Nyɔ, ayakalə kifum kɔm biɛiŋ bi mbi biələ, bəh kiŋkɔŋ i kaŋa mbum bi juŋni baaŋ gia yiwɔ i wi shɔm yi laka kilɔlɔ.
23 Ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki tsəki wi gbɔyi i nshwaiŋ yindzɔŋni wə wi bá kɔ, kɔ mi wə wi wɔkɔki gia yiwɔ, wɔkɔ yi na bindzɔŋ ka fəki asi yi nəŋki, wəmaka mi kɔ aka ŋgɔkɔ wə wi nǐ wumki mintam bədɔkɔ nya dzákəh gbi, bədɔkɔ dzákəh mbaŋbisɔ, bədɔkɔ mbaŋtia."

Ndi kɔm ŋgɔkɔ wi gəŋ bəh wi mfwaŋ

24 Jisɔs chu ti ndi widɔkɔ i bɔ a, "Bə kɔ i fəkəli ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh mi wə wi nǐ tsə i mu ŋgɔkɔ wi gəŋ wi ndzɔŋni i wi khə.
25 Jɔbi wə bəni nǐ nɔki, mbaiŋŋni wi dzə ka mu ŋgɔkɔ wi mfwaŋ* wə wi bwɔsiki gəŋ i ŋgɔkɔ wi gəŋ kintəəŋ ka nyə.
26 Jɔbi wə gəŋ yiwɔ nǐ kɔ yaka lɔ ka yisi i nyaki nchaiŋki, ŋgɔkɔ wi mfwaŋ wə ka chusi tə.
27 Bəni bə nɔm bə mi wiwɔ dzə bikə i wi a, 'Tikwili, wɔ nǐ tsə mu num ŋgɔkɔ wi gəŋ i khə, ŋgɔkɔ wi mfwaŋ wələ ka nyani na dəiŋ ka wi numki i yɛiŋ kintəəŋ a?'

* **13:25** Mfwaŋ biələ kɔ biə bə bɔɔŋki i já yi ŋkali wə a, "darnel" ŋgɔkɔ wiwɔ num kiləfi.

28 Wi chukuli i bɔ a, ‘A fə mbainŋŋni
wuŋ gia yiwɔ yakadəiŋ.’ Bəni bə nɔm
bəwɔ bikə i wi a, ‘Wɔ nəŋki a buku tsə̂
bâayi a?’
29 Tikwili wibɔ nəiŋ dzaka i bɔ a,
‘Aka bá num yaka jɔbi wə mbɛiŋ ni
saŋaki ma mbɛiŋ ni saŋa tasiki bəh
gəŋ yɛiŋ kintəəŋ.
30 Mbɛiŋ bêe ma bɔ bəchi kɔɔki i tsə
buku jɔbi wi kɔhni wə. Ka a ni numki
i jɔbi wi kɔhni wə, mih ni dzaka i bəni
bə kɔhni bəwɔ a bɔ yisi bâayi mfwaŋ
biwɔ bɔ jûŋni kâŋa jĭə i kaka kaka wə,
ka bə ni kpa, ma bə ni ka juŋni jiə gəŋ
i mih gba.’ ”

Ndi kɔm ŋkaiŋni wi ŋgɔkɔ wi fintam fidɔkɔ
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Jisɔs chu ti ndi widɔkɔ i bɔ a,
“Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ aka dzəkəh wi ŋgɔkɔ
wi fintam fidɔkɔ,† wə mi nĭ dzɔ mu i
wi khə.
32 Ŋgɔkɔ wələ kɔ dzəkəh yiwɔ sɛiŋni
na bəh ŋga tsə bəŋgɔkɔ bədɔkɔ bəchi.
Ayakalə, jɔbi wə wi buku yaka wi ni
kɔɔ, wi kpali tsə nteŋ wi biɛiŋ bichi,
wi fiəni chu kpɛiŋ ka minyəni mə mɔ
fuliki bɛiŋ dzə maa júŋ yibɔ i cha yiwɔ
wə.”

Ndi kɔm dzəəŋ
(Luk 13:20-21)

33 Jisɔs chu ti bɔ bəh ndi widɔkɔ
a, “Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ aka dzəəŋ yə
miŋkpaŋa nĭ fəkə muku i biŋkuŋɔ bim-
bum wə bitali, ka fwɛŋni ka chwali
dzəəŋ yiwɔ fə muku miwɔ yaka.”

(Mak 4:33-34)

34 Jisɔs nĭ dzaka gia yələ yichi i
mbaŋ wi bəni, a num i bəndi wə. I
yi ŋkɔŋ wə wi nĭ ka dzaka dəkə gia
yidɔkɔ i bɔ a kɔbi i bəndi wə.
35 Wi nĭ fəki yakadəiŋ ka yi dzə
kpɛiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ
nĭ dzaka a,
“Mih bi wɛliki dzaka kəŋŋ a bəndi wə.
Mih bi tɔyi gia yə yi nĭ num i nyumi wə
i yisi asi bə nĭ maa mbi.”

Gia yə ndi wələ chusiki kɔm ŋgɔkɔ wi gəŋ bəh wi mfwaŋ

36 Jisɔs nyə bee mbaŋ wi bəni ka liə
tsə dzu. Bwa bu bə mbaŋ biəli wi bikə
i wi a, “Fûku baiŋsi i buku kɔm gia yə
ndi wi mfwaŋ wə i khə chusiki.”
37 Wi ka dzaka a, “Mi wə wi nĭ muki
ŋgɔkɔ wi ndzɔŋni wə, akɔ mi wə yɛli wi
kɔ Waiŋmi.
38 Khə wiwɔ kɔ mbi wələ. Ŋgɔkɔ wi
ndzɔŋni wiwɔ num bwa bà bɔ kɔ bə
ŋkuŋ bi Nyɔ. Mfwaŋ biwɔ num bwa
bə mi wichu wə.
39 Ayaka mbainŋŋni wə wi nĭ mu
ŋgɔkɔ wi mfwaŋ wiwɔ akɔ ŋkpɛli. Jɔbi
wi kɔhni wiwɔ bi numki jɔbi wə mbi
wələ bi kigɔksiki. Bəni bə kɔhni bəwɔ
kɔ bəchinda bə Nyɔ.
40 Asi bə si baayi mfwaŋ juŋni ka bə
kpa i gbuku wə, kɔ yakadəiŋ si yi bi
numki i jɔbi wə mbi wələ bi gɔksiki.
41 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi
chiŋsiki lə bəchinda bu, i nyani juŋni
nnya biɛiŋ bichi biə bi dzəki bəh chu
i bəni wə bəh bəni bəchu bəchi bà bɔ
fəki chu bə bi bwili bɔ i ŋkuŋ bi wə,
42 ayaka bə lɔɔ bəchu i gbuku wi
ghəkəni wə. A num di biə bəni bi dəki
dzi jəŋ.
43 Ayakadəiŋ, bəni bà bɔ kɔ chəŋ bi
baiŋki aka wəŋ i ŋkuŋ bi Ba wibɔ wə.
Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wɔ̂kɔ.

Ndi kɔm kiba bəh ŋkaiŋni kitəh ki ndzɔŋki kidɔkɔ

44 Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ aka bəkə ki kpɔ
kə mi nĭ tsə yɛiŋ num bə nyumi i khə.
Wi ka fiəni baŋ ki, ka kwɛki wɔkɔ
ndzɔŋni, ka tsə taŋni biɛiŋ bichi biə wi
nĭ kaŋaki, ka tsə taŋ khə wiwɔ.
45 Ayaka ŋkuŋ bi bɛiŋ chu kɔ aka mi
wi shi widɔkɔ wə wi nĭ nyaniki nəŋki
ŋkaiŋni kitəh kidɔkɔ ki ndzɔŋki nalə.
46 Jɔbi wə wi nĭ nəŋ yɛiŋ widɔkɔ wə
wi kɔ na wi ləkəli. Wi ka tsə taŋni
biɛiŋ bichi biə wi nĭ kaŋaki wi tsə taŋ
tə wiwɔ.

Ndi kɔm gbi wi bwɔ́kɔ

47 Ŋkuŋ bi bɛiŋ chu kɔ aka gbi wə
bə si tum i bɔkɔ, ayaka ŋgɔkɔ yi bwɔ́kɔ
yichi juŋni yɛiŋ mə,
48 yi jikə. Bəni guku bwili wi i
kpa. Shinum kuku, sabibwili bwɔ́kɔ

† **13:31** Fintam fiələ kɔ i já yi ŋkali wə a, “mustard”.

yindzɔŋni jiə i káh wə, shukutɔkɔ yichu yə.
49 Lə yibi numki ayaka i jɔbi wə mbi wələ bi gɔksiki. Bəchinda bə Nyɔ bi buku dzə i gaali bəni bəchu i bəni bə chəŋ wə,
50 ayaka bə lɔɔ bəchu i gbuku wi ghəkəni wə, a num di biə bəni bi dəki dzi jəŋ."
51 Jisɔs ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, "Mbɛiŋ wɔkɔ kiə alə gia yələ yichi a?" Bɔ bum a "Aaŋ."
52 Wi ka dzaka i bɔ a, "Yi kɔ a, mi wichi wə wi laniki bənchi bə Nyɔ, num bə lani lɔ wi kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ, wi kɔ aka tii juŋ wə wi kaŋaki kiba ki ki biɛiŋ, wi num i bwili biɛiŋ bimfiaŋ nabə bikpu yɛiŋ."

Bə nəiŋ Jisɔs i di bi wə (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kaasi i tiki bəndi bələ, wi ka dza nyə fɛiŋ,
54 dzə i kwili wə, tsə liə ka laniki bəni i juŋ yibɔ yi tsani wə. Bɔ ka wɔkɔliki nlani wi ka numki lɔ bəh ŋkaiŋyi, yisi i kaiŋyiki a, "Mi wələ dzɔ faiŋ biələ mfi bimbum bəh ŋga i fəki ŋkaiŋni wi gia yələ yɛiŋ na?
55 A fa kɔkə a waiŋ tikwili wə wi kaaŋŋki kɛiŋ na? Ntə nih wi kɔ Meli a? Ntə bwa bə nih wi kɔ Jɛm bəh Yɔsɛf bəh Samɔn bəh Judas a?
56 Ntə jémi yi yichi kɔ bəh bukumbɛiŋ fa wə a? Mi wələ nyə faiŋ bəh yələ gia yichi lə a?"
57 Si bɔ kaiŋyiki yakadəiŋ ka nəiŋ wi. Jisɔs ka dzaka i bɔ a, "Bə si kɔksi lə mi wi ntum wi Nyɔ i di bichi wə, a kɔbi a i tumi ki wə, bəh i chwɔŋkijuŋ ki wə."
58 Jisɔs na chu fə gia yi kaŋyini yiduli fɛiŋ, kɔm bɔ nǐ ka jiə dəkə shɔm i wi.

14

Kpi yi Jɔn Njulibɔkɔ (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Ŋkuŋ Hɛlɔd wə wi nǐ sakaki kimbu ki tumi ki Galili, wi wɔkɔ kɔm nɔm wi Jisɔs.
2 Wi dzaka i bətii di bu a, "Mi wələ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ si wi fiəni dza i kpi wə. Akɔ gia yə yi fə wi, na ka wi kaŋaki ŋga i fəki gia yi kaŋyini yələ lə."
3 A nǐ kɔ num Hɛlɔd nǐ dzaka, bə kwa kaŋa Jɔn, bə fa i juŋ yi nsəŋ mə kɔm bə Hɛlɔdia kpə Filib wə wi nǐ kɔ waiŋnih Hɛlɔd, wə Hɛlɔd nǐ dzɔ ka kpə wi.
4 Jɔn nǐ nəiŋki lə ka dzaka a nchi bumki kə a wi kɔlə i dzô wi ka kpə wi.
5 Hɛlɔd ka nəŋki dzəh i wɔɔ Jɔn, ayakalə wi lwa bəni, kɔm bəni nǐ dzɔki Jɔn ka mi wi ntum wi Nyɔ.
6 Yi dzə num i chɔkɔ biə Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ fəki dzini, i kwakaki chɔkɔ biə bə nǐ bwɔ wi yɛiŋ. Waiŋ Hɛlɔdia wi kpaŋni ka liə biŋ i bəni nshiŋ, Hɛlɔd yɛiŋ yaka gwu shili wi nalə.
7 Wi kaka i waiŋkpaŋni wiwɔ, dzi ŋkaiŋ a ŋgaiŋ ni fiali lə wi bəh na finə fiə wi bikə a ŋgaiŋ nya i wi.
8 Nih waiŋkpaŋni wiwɔ ka nyini waiŋ wi a wi dzaka i wi a, wi nyâ ŋgaiŋ bəh fwu wi Jɔn Njulibɔkɔ i nsaŋa wə.
9 Wi ka dzaka, Ŋkuŋ Hɛlɔd wɔkɔ gia yiwɔ yakadəiŋ gwu kpi wi. Ayakalə, kɔm bə ŋkaiŋ biə wi nǐ dzi lɔ i bəni bə bini nshiŋ, wi ka dzaka a bɔ fâ asi waiŋkpaŋni wiwɔ dzaka.
10 Wi ka faaŋ bəni, bɔ tsâ i juŋ yi nsəŋ mə gbâ fwu wi Jɔn,
11 dzə bəh wi i nsaaŋ wə nya i waiŋkpaŋni wiwɔ, wi tsə bəh wi nya i nih wi.
12 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ tsə dzɔ wini wi Jɔn ka ləə, ka tsə fuku ntum wiwɔ i Jisɔs.

Jisɔs saaŋ bəni bənchuku bəte (Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jɔn 6:1-14)

13 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ gia yə yi num bəh Jɔn, ka liə i ŋgwuki mə baka gwu tsə i di biə bəni nǐ kɔkə fɛiŋ. Ayakalə, mbaŋ wi bəni wɔkɔ, ka buku i kikwili wə nyani bəh gvu biəli wi.
14 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə buku fɛiŋ kpa, wi yɛiŋ mbaŋ wi bəni lə maaa. Ayaka nshɛiŋ kwa wi bəh bɔ, wi ka chukuki bəni bà bɔ nǐ gwɛiŋki.
15 A bá num i fijɔbi, bwa bu bə mbaŋ dza dzə yɛiŋ wi ka dzaka i wi a, "Fa kɔ i chwa, num jɔbi tsə lɔ, dzâka a mbaŋ

wi bəni bələ tsâ i kikwili ki kɔmsini wə i tâŋ dzɛiŋ bibɔ.”
16 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Bɔ kaŋaki kə i nyə. Mbɛiŋ mwi nyâ bɔ bəh dzɛiŋ bɔ dzî.”
17 Bɔ chukuli i wi a, “Buku kaŋaki a chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔ́kɔ yifa shəŋ.”
18 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâ nyâ i mih.”
19 Bɔ dzə nya, wi ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwɔ numyi kuku i mfwaŋ wə. Wi dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə yite bəh bwɔ́kɔ yifa yə, tsɛiŋ yaka i bɛiŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbɛyi chɔkɔ yiwɔ ka nya i bwa bu bə mbaŋ, bɔ gaa i mbaŋ wiwɔ.
20 Bəni bəchi dzi fwuli. Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ ka juŋni biŋka biə bi nǐ bɛsi bi jikə i káh wə jwɔfi ntsɔ yifa.
21 Bəni bà bɔ nǐ dzi biɛiŋ bidzini biwɔ a nǐ kɔ bənyuku ka bənchuku bəte, na ka bə faaki bəkaŋa bəh bwa.

Jisɔs nyani i mwi bɛiŋ (Mak 6:45-52; Jɔn 6:15-21)

22 Jisɔs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a bɔ lǐə i ŋgwuki mə ma bɔ dâŋki tsâki i ninshiŋ i kiwuŋ kidɔkɔ kəyaka wə, a ŋgaiŋ baaŋ bəni i mbaŋ wi bəni wə ka bɔ kwɛki.
23 Si wi ni baaŋ ka bəni i bɔ, ka dza yaka i ŋkwuŋ bɛiŋ a wi mbɔŋ i tsa. Biŋ jii, wi kɛiŋ fɛiŋ a wi mbɔŋ.
24 Ayakalə, a nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, ŋgwuki wiwɔ nǐ kɔ num wi liə tsə i bɔkɔ kintəəŋ nanu, bɔkɔ fiəli bəh wi, kɔm fiəkə nǐ dzəki i bɔ nshiŋ chini ŋgwuki wiwɔ.
25 Ayaka a num asi chɔkɔ wɔɔki dzəki, Jisɔs nyə ka dzəki i bɔ wə nyani dzə i mwi bɛiŋ.
26 Bwa bu bə mbaŋ ka yɛiŋ wi si wi nyaniki dzəki i mwi bɛiŋ, ndzaŋ kwa bɔ. Ayaka bɔ ka dzakaki a, “Akɔ ŋkwusa.” Bɔ ka wiliki bəh ŋga lwa.
27 Akisəkə Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kâŋa shóm yimbɛiŋ, akɔ mih. Mbɛiŋ ma lwâki.”
28 Bita dzaka i wi a, “Bah a kabə num wɔ, wɔ dzâka ma mih tə nyâni dzâ i mwi bɛiŋ i dzə i wɔ wə.”
29 Jisɔs dzaka i wi a, “Dzâ la.” Bita ka buku i ŋgwuki mə ka nyaniki tsəki i mwi bɛiŋ i Jisɔs wə.
30 Si wi nǐ nyaniki tsəki yakadəiŋ, wi ka yɛiŋ si fiəkə fəki, wi bà lwa, ka yisi i miniki i mwi mə. Si wi ni miniki shiki yakadəiŋ, wi ka də bwili a, “Bah gâmti mih!”
31 Akisəkə Jisɔs ka nani tsə tsɛiŋ ka kaŋa wi dzaka i wi a, “Ɔ ɔɔ, mbum wa sɛiŋniki lə na bəh ŋga! Wɔ si məŋniki kɔm nə?”
32 Bɔ wi ka yaka liə i ŋgwuki mə, fiəkə yiwɔ ka kpichumi.
33 Bwa bu bə mbaŋ bà bɔ nǐ kɔ i ŋgwuki mə ka nya ŋkɔksi i wi dzaka a, “Ŋkɔŋ, wɔ kɔ Waiŋ Nyɔ.”

Jisɔs chuku bəni bə jwɛ́iŋ i Genesalet (Mak 6:53-56)

34 Bɔ daŋ bɔkɔ yə buku tsə i kimbu ki Genesalet wə.
35 Bəni bə fɛiŋ yɛiŋ kiə wi, ka faaŋ ntum i bimbu biwɔ wə bichi, bəni ka dzəki bəh bəni bə jwɛ́iŋ bəchi i Jisɔs,
36 bɔ tsa wi a wi bêe ma bɔ kôm shəŋ a jəŋ wi wimbuŋ. Ayaka bɔ bəchi bà bɔ nǐ kɔmki wi, ka bəniki.

15

Kɔm nəni ki kwili bəh gia yi Nyɔ (Mak 7:1-13)

1 Bəfalasi bəh bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ, nyə i Jɛlusalɛm dzə i Jisɔs ka bikə i wi a,
2 “Akɔ kɔm nə wə bwa ba bə mbaŋ bəkəliki nəni ki kwili ki bətii bəbuku bə kikpu wə a? Bɔ si wɔkɔ kə kaŋ i dzəh yə nchi nəŋki ka bɔ dzi.”
3 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ bwiŋki fimbɛiŋ bənchi bə Nyɔ, mbɛiŋ biəli num lɔ nəni kimbɛiŋ ki kwili a?
4 Mih dzakaki yələ, kɔm Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka lɔ a, ‘Kôksi ba wa bəh nih wa.’ Chu dzaka tə a, ‘Mi ka tɔyi ba wi nabə nih wi, bə wôɔ tôkɔ wəmaka mi.’
5 Ayakalə, mbɛiŋ dzaka yimbɛiŋ a, ‘Mi ka dza dzaka i ba wi nabə nih wi a, “Fiɛŋ fiə wɔ si kɔ i kwati i mih, mih nya lɔ i Nyɔ,” ’
6 yaka kɔ wi kɔkə i chu kɔksi ba wi nabə nih wi i dzɔ fiɛŋ fiwɔ i nya i bɔ.

Akɔ alə si mbɛiŋ biəliki nəni kimbɛiŋ ki kwili, fə a gia yi Nyɔ fiəni chu gia yi kiləlɔ.
7 Bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi! Gia yə mi wi ntum wi Nyɔ Isaya nǐ dzaka kɔm mbɛiŋ kɔ na ŋkɔŋ, si wi nǐ dzakaki a,
8 ‘Bəni bələ kɔksiki mih a dzu yi dzaka wə,
shóm yibɔ num na i dzəh yi dəəŋ i mih wə.
9 Ntsa wibɔ i mih kɔ a wi kiləlɔ,
kɔm bɔ dzɔ gia yə a kwakaki bəni lani a, akɔ bənchi bəŋ.’ ”

Fiɛŋ fiə fi kɔ i bəkəli mi (Mak 7:14-23)

10 Jisɔs bi dza bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bɔ dzə, ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ wôkɔli ndzɔŋ nalə.
11 Fiɛŋ fiə fi liəki i dzaka ki mi wə, si bəkəli kə mi. Akɔ num fiə fi bukuki bukuni i dzaka ki mi wə, fikɔ i bəkəli wi.”
12 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ dza dzə dzaka i wi a, “Wɔ kiəki lə a Bəfalasi si wɔkɔ gia yə wɔ si dzakaki ayaka yi lɔ bɔ a?”
13 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Na winaiŋ kpɛiŋ wə Ba wuŋ wə wi kɔ i bɛiŋ nǐ ka yəə dəkə bə bi baa lə wi.
14 Mbɛiŋ dâli kɔm bə bɔ, bɔ kɔ bimfəkə bi chusiki dzəh i bəni. Kimfəkə ka chusiki dzəh i kidɔkɔ, bɔ bəchi ni tsə gbɔyi i fəŋ mə.”
15 Bita dzaka i Jisɔs a, “Fûku bâiŋsi i buku gia yə ndi wələ dzakaki.”
16 Jisɔs bikə a, “Yaka mbɛiŋ tə wɔkɔki kiəki kə gia a?
17 Mbɛiŋ kiəki kə a biɛiŋ bichi biə bi liəki i dzaka ki mi wə bi shi i tɔɔ wi wə bi si fiəni buku bukuni a?
18 Ayakalə, fiɛŋ fiə fi bukuki i dzaka ki mi wə, fi nyəki dzəki num i wi shɔm. Akɔ fiɛŋ fiə fi kɔ i bəkəliki mi.
19 Fi si nyə num i shɔm mə, na ka mi kaŋaki kiŋkwaka kichu, ka wi wɔɔ mi, dzɔ kpə mi nabə nyum mi, tɔkɔli, chwɔ, beeŋ nsaka wi ntəkə nabə i bəkəli yɛli wi mi.
20 Yələ kɔ gia yə yi kɔ i bəkəli mi. Ayakalə, i dzi maka bə wɔkɔ kaŋ kɔkə i bəkəli mi.”

Miŋkpaŋa widəkɔ a num mi wi tumi jiə shɔm yi i Jisɔs (Mak 7:24-30)

21 Jisɔs ni dza fɛiŋ baka gwu ka tsə i kimbu ki Taya bəh ki Sidɔn wə.
22 Ayakadəiŋ, yi dzə num a miŋkpaŋa widəkɔ i Kanan nǐ kələ fɛiŋ, wi nyə dzə yɛiŋ Jisɔs, də i wi a, “Ɔ Bah, waiŋ Nkuŋ Dɛbit, kwasi nshɛiŋ i mih. Waiŋ wuŋ wi kpaŋni kɔ chinda wi ŋkpɛli widəkɔ njiŋsiki wi na bəh ŋga.”
23 Ayakalə, Jisɔs wɔkɔ, nəki dzaka kə gia yidəkɔ. Bwa bu bə mbaŋ kini dzə tsa wi dzaka a, “Dzâka a miŋkpaŋa wələ dzâ nyâ. Kɔm wi biəliki bukumbɛiŋ wi də nya ŋgəkə.”
24 Jisɔs chukuli a, “Bə nǐ faaŋ mih num i bəni Islae shəŋ bà bɔ kɔ ka shwáŋ yə yi nyə ka njiŋki tsəki.”
25 Ayakalə, miŋkpaŋa wiwɔ ka tum binyu i Jisɔs nshiŋ dzaka a, “Bah, gâmti mih.”
26 Jisɔs chukuli i wi a, “Yi ndzɔŋki kə i dzɔ dzɛiŋ bi bwa i lɔɔ i bíə.”
27 Miŋkpaŋa wiwɔ dzaka a, “Akɔ ŋkɔŋ Ba wuŋ. Ayakalə, jɔbi wə tikwili si dzi, bíə si bɔŋyi lə biŋka biə bi si gbɔyi.”
28 Jisɔs ka chukuli i wi a, “Ɔ miŋkpaŋa wələ, mbum wa ləkəki lə. Ma yi num i wɔ asi wɔ kɔŋki.” A fɛiŋ wə waiŋ wiwɔ bɔnih.

Jisɔs saaŋ bəni bənchuku bənaa

29 Jisɔs bi dza nyə fɛiŋ ka tsəki, tsə daŋsi i kɔmsi tsə i kinchwɔ kimbum ki Galili wə, ka yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ, shinum fɛiŋ.
30 Mbaŋ wi bəni widuli ka juŋni dzə i wi kpəŋ lə maaa. Bədɔkɔ nǐ dzəki bəh bəni bà bɔ nǐ gbɔki nyaniki, bəh bà bɔ nǐ kaŋaki bəŋgəkə i gwu wə, bəh bà bɔ nǐ kɔ bimfəkə, bəh bà bɔ nǐ kɔ binchini, bəh bə jwéiŋ bədɔkɔ bəduli. Si bɔ nǐ dzəki bəh bɔ yakadəiŋ, nɔsi i wi nshiŋ wi chuku bɔ.
31 Mbaŋ wiwɔ ka num bəh ŋkaŋyi si bɔ nǐ yɛiŋki binchini dzaka, bəni bà bɔ nǐ kaŋaki bəŋgəkə i gwu wə bɔnih, bəŋgbɔ nyani nyani tə chəŋ, bimfəkə yɛiŋ di. Bɔ tum bikum bi Nyɔ wi bəni bə Islae.

(Mak 8:1-10)

32 Jisəs ka bəəŋ bwa bu bə mbaŋ bà
dzaka i bə a, “Mih kwasiki lə nshɛiŋ
i mbaŋ wələ, kəm bə num bəh mih i
kaŋ yitali wə, fiɛŋ fiə bə kə i dzi kəbi.
Mih kəŋki kə i bee bə, a bə tsəki bəh
dzəŋ, kəm bə kələ i tsə gbəyi kəm dzəŋ
i dzəh.”
33 Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a,
“Buku ki dzəki faiŋ biɛiŋ bidzini i fa
chwa biə buku kə i saaŋ ŋkaiŋni wi
mbaŋ wi bəni bələ yɛiŋ a?”
34 Jisəs bikə i bə a, “Mbɛiŋ kaŋaki
chəkə yi blɛd yi maiŋ?” Bə chukuli a,
“Yi kə nanitaŋ bəh mibwəkəni midəkə
twɛsi.”
35 Jisəs ka dzaka a mbaŋ wi bəni
bəwə nûmyi i kuku.
36 Bə numyi, wi dzə chəkə yi blɛd yə
nanitaŋ bəh bwókə yə, nya kiyəŋni i
Nyə, ka gbɛyi nya i bwa bu bə mbaŋ,
bə gaa i bəni bəwə.
37 Mi wichi dzi fwuli. Bə ka juŋni
biŋka biə bi nǐ bɛsi, bi jikə káh nani-
taŋ.
38 Bəni bà bə nǐ dzi, a nǐ kə bənyuku
bənchuku bənaa, na ka bə faaki
bəkaŋa bəh bwa.
39 Wi ka bee mbaŋ wiwə bə kwɛ. Wi
liə i ŋgwuki mə tsə i kimbu ki Magadan
wə.

16

Bəni bədəkə ka nəŋki a Jisəs fə gia yi kaŋyini
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Bəfalasi bəh Bəsadusi nǐ dza dzə i
Jisəs, i məmsi wi, ka dzakaki a wi fə̂
gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə i bɛiŋ.
2 Jisəs dzaka i bə a, “Jəbi wə asi num
i fijəbi bəəli bəkə, mbɛiŋ ka dzakaki a,
‘Biŋ ni buku ndzəŋ lə’, kəm mbɛiŋ si
yɛiŋ bəəli bəkə.
3 Ayaka jəbi wə asi num kinchəŋəchəŋə
bəəli bəkə num bikwu baŋ, mbɛiŋ ka
dzakaki a, ‘Dzaŋ yi fiəkə yiləkəli ni
numki lə daiŋ’, kəm mbɛiŋ si yɛiŋ si
bəəli bəkəki num bikwu baŋ. Mbɛiŋ
kiəki i tsɛiŋ bəəli i kiə si biŋ ni num,
ayakalə akə kəm nə la mbɛiŋ kiəki kə
bənchəsi bà bə chusiki gia yə yi numki
i jəbi wi liə wə a?
4 Ŋgəkə wichu wə wi bee Nyə ka
fiəni chu aka miŋkpaŋa wi təkəlini,
nəŋki gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə
bɛiŋ. Mih ni chusi kə gia yidəkə i ŋgəkə
wələ a kəbi a yi mi wi ntum wi Nyə
Jəna.” Si wi dzaka yakadəiŋ ka bee bə,
dza nyə.

Jisəs təfi bwa bu a bə tô̂kniki kəm nəni ki Bəfalasi bəh ki Bəsadusi
(Mak 8:14-21)

5 Jəbi wə bwa bə mbaŋ bə Jisəs
nǐ daŋ buku i kiwuŋ kəyaka wə ka
kwaka a bə si dali i dzə blɛd.
6 Jisəs ka bi dza dzaka i bə a, “Mbɛiŋ
tô̂kniki chu dzə jəbi kəm bəh dzəəŋ yi
Bəfalasi bəh yi Bəsadusi.”
7 Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki
a bə bə kəm gia yiwə, dzakayi a,
“Wi dzakaki gia yi dzəəŋ yələ lə kəm
bukumbɛiŋ si ka dzə dəkə bəh blɛd.”
8 Jisəs kǐə gia yə bə dzakaki kəm yi
ka dzaka a, “Ɔ əə bəni bə kimbum ki
twɛsi bələ! Kəm nə mbɛiŋ dzakaki a
mbɛiŋ mbɛiŋ kəm a mbɛiŋ kaŋaki kə
blɛd a?
9 Mbɛiŋ kɛiŋki ki yɛiŋ kə gia a?
Mbɛiŋ yiŋtiki kə chəkə yi blɛd yite yə
bəni bənchuku bəte ni dzi a? Biŋka biə
mbɛiŋ ni juŋni a ni kə káh yimaiŋ a?
10 Mbɛiŋ chu yiŋtiki kə tə chəkə yi
blɛd nanitaŋ yə bəni bənchuku bənaa
si dzi a? Mbɛiŋ si juŋni biŋka biə bi
buku káh yimaiŋ a?
11 A fə nə mbɛiŋ si ka kiə dəkə a
mih si dzakaki kə kəm blɛd a? Mih
chu dzakaki i mbɛiŋ a mbɛiŋ dzô̂ki
jəbi kəm bə dzəəŋ yi Bəfalasi bəh yi
Bəsadusi.”
12 Si wi dzaka yakadəiŋ bə ka kiə
a wi si dzakaki kə a bə dzə jəbi kəm
dzəəŋ yə bə si fuŋni i blɛd wə, a wi si
dzakaki kəm nlani wi Bəfalasi bəh wi
Bəsadusi.

Bita fuku baiŋsi a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Jəbi wə Jisəs nǐ tsə buku i kimbu
ki tumi ki Kaysalia Filibi, ka dza bikə
i bwa bu bə mbaŋ a, “Bəni dzakaki a
mi wə yɛli wi kə Waiŋmi akə ndə a?”
14 Bə chukuli i wi a, “Bəni bədəkə
dzakaki a wə kə Jən Njulibəkə, bədəkə

a Ɛlaja, ayaka bədəkə dzakaki a wə kə Jɛlimia yuwidəkə a wə kə mi wi ntum wi Nyə widəkə.”
15 Wi bikə i bə a, “Mbɛiŋ dzakaki yimbɛiŋ a mih kə ndə a?”
16 Samən Bita chukuli a, “Wə kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka, wə Waiŋ Nyə, Nyə wə wi kaŋaki nəni.”
17 Jisəs chukuli i wi a, “Samən waiŋ Jəna, ndzəŋni bimbum kə i wə, kəm gia yələ ka fuku dəkə mi wiwəm i wə, a fuku Ba wuŋ wə wi kə bɛiŋ i wə.
18 Mih fukuki i wə a wə kə Bita,* a num i biaŋa wələ wə mih bi maaki kijuŋni kəŋŋ ki bəni bə bumni yɛiŋ. Ayaka ŋga bi kpi bi ma gaka kijuŋni kiwə.
19 Mih ni nya lə biŋ'wɛli bi ŋkuŋ bi bɛiŋ i wə. Gia yə wə ni kaŋa i fa kuku, yaka kə bə kaŋa lə i bɛiŋ. Gia yə wə ni shwa i fa kuku, yaka kə bə shwa lə i bɛiŋ.”
20 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka lansi kiŋ i bwa bu bə mbaŋ a kiə bə ki məm kə i fuku yi i mi a ŋgaiŋ kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka.

Jisəs fuku kəm ŋkaiŋni wi kpi wə wi bi kpi
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

21 I yisi i jəbi wiwə wə, Jisəs ka yisi i chusiki i bwa bu bə mbaŋ a ŋgaiŋ kaŋaki i tsə i Jɛlusalɛm. Ŋgaiŋ tsə yɛiŋ bəŋgəkə bəduli i kaŋ yi bəni bà bə sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bə laniki bənchi bə Nyə. Bə ni wəə lə ŋgaiŋ, i buku i kaŋ yitali wə ma ŋgaiŋ bi fiəni dza i kpi wə.
22 Bita ka dzə wi, bə wi baka gwu. Wi ka yisi i yəliki i wi, i gia yiwə wə, wi dzaka a, “Bah, Nyə bâŋ dzəh yiwə. Gia yələ bi môm kə i nûm bəh wə.”
23 Jisəs fiəni gwu dzaka i Bita a, “Fiəni mih chɛiŋ Satan! Wə yɛiŋki gia ka mi wiwəm. Wə yɛiŋki kə si Nyə yɛiŋki.”
24 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wuŋ wi mbaŋ, wi kaŋaki i nâiŋ gwu yi, i gǐŋ kintasi ki i bǐəliki mih.
25 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə wi təkniki bəh nəni ki a wi ma laksi wi bi laksi lə. Ayakalə, mi wə wi laksi nəni ki kəm bə mih bi kwatiki lə nəni.
26 Bə ka juŋni mbi wələ wichi, nya i mi, a wi dzi, wi num i laksi nəni ki, ma mbee wiwə bi numki na nə? Ma a, akə na finə mi kə i təiŋ fwu wi yɛiŋ na?
27 Mbɛiŋ kǐə a mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi dzəki bəh bəchinda bu i mbum bi Ba wi wə, wi ka bi gəm mi wichi i nəm wə wi fə.
28 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, bəni bədəkə kələ fa bə kəbi i bi musi kpi maka bə yɛiŋ mi wə yɛli wi kə Waiŋmi si wi dzəki bəh ŋkuŋ bi.”

17

Jisəs chusi mbum bi biə wi nǐ kaŋaki i bɛiŋ
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Asi kaŋ nǐ tsə yisə, Jisəs dzə Bita bəh Jɛm bəh Jən waiŋnih Jɛm bəh bə yaka i ŋkwuŋ wi dəəŋ widəkə bɛiŋ, ka numki fɛiŋ a bə bə.
2 Bə dzaka a bə tsɛiŋ, yɛiŋ num kimbwəsi ki kwuni i bə nshiŋ, shi bi baiŋ ŋwayi aka wəŋ, bəmbuŋ bu fuku tə mwayi alə mwaŋmwaŋmwaŋ.
3 Yi dzə num a Muses bəh Ɛlaja təkəli tumbuku i bə nshiŋ, ka dzakaki bə bəh Jisəs.
4 Bita dza təkəli dzaka i Jisəs a, “Bah, yi si ndzəŋki lə a bukumbɛiŋ numki fa. Wə kabə kəŋ ma mih ni maa bitaŋ bitali, kidəkə numki ŋka, kidəkə num ki Muses, kidəkə num ki Ɛlaja.”
5 Asi wi nǐ kɛiŋki wi dzaka, yi dzə num a bikwu bi fuku lə buuu nyə dzə baŋ bə, ja ka dzaka i bikwu biwə kintəəŋ a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ wi shəm. Mih kə bəh kinsaŋli nalə kəm wi. Mbɛiŋ wôkəki num i wi.”
6 Jəbi wə bwa bu bə mbaŋ wəkə ja yiwə ndzaŋ kwa bə, bə gbəyi bəh bishi i kuku.
7 Ayakalə, Jisəs tsə ka kəm bə ka dzaka a, “Mbɛiŋ dzâyi bɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ki lwâ kə.”

* **16:18** Yɛli wələ a Bita kə a, “Təh”.

8 Jɔbi wə bɔ nǐ dzasi dzákəh yibɔ i
bɛiŋ na chu yɛiŋ mi widəkɔ fɛiŋ a kəbi
a Jisɔs shəŋ.
9 Si bɔ nǐ nyə i ŋkwuŋ wiwɔ bɛiŋ ka
shiki dzəki, Jisɔs kiŋ i bɔ a, “Kiə mbɛiŋ
ki fûku kə gia yə dzákəh yimbɛiŋ si
yɛiŋ i mi, maka mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi dza i kpi wə.”
10 Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a, “Akɔ
kɔm nə wə bəni bà bɔ laniki bənchi
dzakaki a Ɛlaja kaŋaki i bi yisi dzə i
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?”
11 Jisɔs chukuli a, “Akɔ ŋkɔŋ, Ɛlaja
kaŋaki i bi yisi dzə i kɛiŋsi gia yichi.
12 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a
Ɛlaja dzə lɔ, ayaka bə nəki kiə kə wi, bə
fə bəh wi asi bə kɔŋki. Yi kɔ a liŋ asi mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi yɛiŋki ŋgəkə i
bɔ kaŋ.”
13 Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu bə
mbaŋ ka kiə a wi dzakaki kɔm Jɔn
Njulibəkɔ.

Jisɔs chuku waiŋ widəkɔ wi nǐ gbəki bəh kiŋgbɔ
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ
shi dzə i di biə mbaŋ wi bəni nǐ kɔ.
Mi widəkɔ dza dzə tum binyu i Jisɔs
nshiŋ, ka dzaka i wi a,
15 “Bah, kwâsi nshɛiŋ i waiŋ wuŋ wi
nyukuni wələ. Wi gwɛiŋki bəh jwɛiŋ
yi kiŋgbɔ, wi wəkɔ ŋgəkə na bəh ŋga.
Wi si fə wi dza gbɔ i fitɔŋ, jɔbi widəkɔ
wi dza gbɔ i mwi mə.
16 Mih si dzə bəh wi i bwa ba bə
mbaŋ bɔ məmsi wəkɔ məŋ i chuku
wi.”
17 Jisɔs dzaka a, “Ɔɔɔ! Ŋgɔkɔ wi kilɔlɔ
wələ, wi ka jiə dəkə shɔm i Nyɔ. Mih
bi numki bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ
na? Mih ni kaŋa shɔm bəh mbɛiŋ i tsə
buku dəiŋ na? Mbɛiŋ dzô nyâ waiŋ
wiwɔ i mih fa.”
18 Bɔ dzə bəh wi, Jisɔs kaŋyi chinda
wi ŋkpɛli wə wi nǐ kɔ i waiŋ wiwɔ mə
wi buku, wi ka bənih akisəkə.
19 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ dza tsə i wi
i jum wə jum wə, bikə i wi a, “Akɔ kɔm
nə wə buku si məmsi wəkɔ məŋ i bwili
chinda wi ŋkpɛli wiwɔ a?”
20 Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ kɔm kim-
bum kimbɛiŋ kɔ kinchiŋ. Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, asi kɔ a mbɛiŋ kaŋaki
kimbum ki sɛiŋni aka mintam* mi
ntətɔ, ma mbɛiŋ kɔlə i dzaka i ŋkwuŋ
wələ a wi muku fa wi tsə num fi, ma
wi ni muku, gia yidəkɔ ma ni numki
yə yi kɔ i gaka mbɛiŋ.
21 [Ayakalə, ŋkaiŋni wi chinda wi
ŋkpɛli wələ kəkə i buku i mi wə a kəbi
a i ntsa wə bəh mbam wi dzaka.] ”†

Jisɔs chu dzaka kɔm ŋkaiŋni wi kpi yə wi bi kpi
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 Si Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ
juŋni i Galili, wi dzaka i bɔ a, “Mi wə
yɛli wi kɔ Waiŋmi bə kaŋaki i nya wi i
kaŋ yi bəni wə,
23 bɔ ni wɔɔ wi, i kaŋ yitali wə, wi
ni fiəni dza i kpi wə.” Si bɔ wəkɔ
yakadəiŋ, gwu bɔhyi bɔ nalə.

Kɔm kpɔ wi lɔɔni kiŋwakti i juŋ yi fəni yi gia mə

24 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ tsə
buku i Kafanaum, bəni bà bɔ nǐ kwaki
kiŋwakti ki juŋ yi fəni yi gia dzə yɛiŋ
Bita ka bikə i wi a, “Mi wimbɛiŋ wi
Lanini si lɔɔ alə kpɔ‡ wi kiŋwakti i juŋ
yi fəni yi gia wə a?” 25 Wi bum a,
“Aaŋ.” Jɔbi wə Bita nǐ kwɛ, Jisɔs yisi jiə
gia yiwɔ i kuku, bikə i wi a, “Samɔn,
wɔ yɛiŋki n'ya a nə? Bəŋkuŋ bə fa kuku
si kwa biŋwakti bəh mintsuti num i bə
ndə a? Bɔ si dzɔ num i bwa bəbɔ ma, i
bəni bədzəni a?”
26 Bita chukuli a, “Bɔ si dzɔ num
i bəni bədzəni.” Jisɔs dzaka i wi a,
“Yaka kɔ a bwa bəbɔ kaŋaki kə i lɔɔki.
27 Ayakalə, i fə a buku wɔ ma
nəŋni shɔ́m yi bəni bələ, tsâ lôɔ ŋgɔlɔ
i kinchwɔ kimbum wə, bwəkɔ yə wɔ
yisi kwa, yâsi dzaka kiwɔ wɔ ni yɛiŋ
dzəkəh wi kpɔ yɛiŋ wɔ dzô wi ma wɔ
tsâ nyâ i bɔ i lɔɔ kiŋwakti ki buku wɔ
yɛiŋ.”

* **17:20** Mintam mələ kɔ i já yi Ŋkali wə a, “mustard”. † **17:21** Biŋwakti bikpu bidəkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə di biələ. ‡ **17:24** Kpɔ wələ nǐ kɔ ka kiŋka ki ŋgɔm wi nɔm wi mi i chəkɔ wə.

18

Mi wə wi kɔ mi wimbum i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 A jəbi wiwɔ wə, bwa bə Jisɔs bə
mbaŋ dzə bikə i wi a, “Mi wə wi kɔ mi
wimbum tsə bəni bəchi i ŋkuŋ bi bɛiŋ
wə akɔ winaiŋ a?”
2 Jisɔs ka bɔɔŋ waiŋ wi nchiŋ tɔm i
bɔ kintəəŋ,
3 ka dzaka a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ a, mbɛiŋ ka baaŋ i kwuni i
numki ka bwa bənchiŋ bənchiŋ, yaka
kɔ a mbɛiŋ bi lansi liə kə i ŋkuŋ bi bɛiŋ
wə.
4 Na ndə wə wi shishi gwu yi i
kuku i numki ka waiŋ winchiŋ wələ,
wəmaka mi kɔ mi wimbum i kintəəŋ
ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.
5 Mi ka dzɔ waiŋ winchiŋ ka wələ i
yɛli wuŋ wə, wi dzɔ num mih.”
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Yi kɔ a, “Na ndə wə wi fə a waiŋ
wimu i mbaŋ wi bwa bəŋ bələ kintəəŋ
bɔ jiə shɔm yibɔ i mih fə chu, ma yi
ndzɔŋki a bə shu shəŋsi nəkə wimbum
i məkə ki wəmaka mi wə, bə chini shi
wi i kinchwɔ kimbum wə.
7 Ŋgəkə wimbum kɔ i bəni bə mbi
wələ wə. Kɔm gia yə yi taaŋki bəni bɔ
fə chu bi lansi baaŋ kə i dzə, ayakalə,
ŋgəkə wimbum i mi wə wi bi dzəki bəh
gia yiwɔ.
8 Yi kabə num a tsɛiŋ ya nabə gbu
wa kabə fəki a wɔ fə chu, wɔ tâiŋ tsɛiŋ
yiwɔ nabə gbu wiwɔ wɔ lôtəkɔ. Yi
ndzɔŋki a wɔ liə i nɔni kə ki bi tsə
kaa kə bəh kinchumni ki tsɛiŋ nabə
kinchumni ki gbu, tsə a wɔ kaŋaki
tsɛ́iŋ yichi nabə gvu yichi yi num i dzɔ
lɔɔ wɔ i gbuku wə wi bi tsə nyumi kə.
9 Yi kabə num a dzəkəh wa kabə
fəki a wɔ fə chu, wɔ kâmbwili lôtəkɔ.
Yi ndzɔŋki a wɔ bi liə i nɔni kə ki bi
tsə kaa kə bəh dzəkəh wimu, tsə a wɔ
kaŋaki dzə́kəh yichi, yi num i bi lɔɔ wɔ
i gbuku wimbum mə.”

Ndi kɔm shwaŋ yi lakani
(Luk 15:3-7)

10 “Mbɛiŋ tôkniki, kiə mbɛiŋ ki
tsisiki waiŋ widəkɔ i bwa bənchiŋ
bələ wə. Mih fukuki i mbɛiŋ a, i bɛiŋ
bəchinda bə Nyɔ bà bɔ təkniki bəh bɔ,
bɔ shi kɔ jəbi wichi i Ba wuŋ nshiŋ wə
wi kɔ i bɛiŋ.
11 [A mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi nǐ dzə
i bwili bəni bà bɔ kɔ bɔ laka lɔ.]*
12 Mbɛiŋ kwakaki a nə? A mi
kabə kaŋa shwáŋ gbi, yimu laka yɛiŋ
kintəəŋ, wi ma ni yisi bee yə mbaŋ
bwukə ntsɔ bwukə i ŋkwuŋ wə, i tsə
yisi nəŋ shwaŋ yimu yə yi si laka a?
13 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, wi
ka ni nəŋ yɛiŋ yi, ma wi ni laŋki kɔm
shwaŋ yiwɔ yimu, tsə yə mbaŋ bwukə
ntsɔ bwukə yi si ka laka dəkə.
14 Yi kɔ a liŋ tə si Ba wimbɛiŋ wə wi
kɔ i bɛiŋ kɔŋki kə a mi wimu i mbaŋ wi
bwa bə nchiŋ bələ laka.

Si mi kɔ i kɛiŋsi gia bəh waiŋnih

15 Waiŋnah ka fə gia yichu i wɔ, tsə̂
yêiŋ wi wɔ fûku ŋgəkə wiwɔ i wi a
mbɛiŋ wi bəfa. Wi ka wəkɔ gia yə wɔ
dzaka, yi numki a wɔ fiəni kwati lɔ
waiŋnah.
16 A kabə num a wi kɔŋki kə i wəkɔli
gia yə wɔ dzakaki, wɔ dzə̂ mi wimu
yuwidəkɔ bəfa mbɛiŋ bɔ fiəni tsə i
wi, ka ndzaka wiwɔ wichi ni kwati
bəni bəfa yuwidəkɔ bətali bà bɔ beeŋki
nsaka wiwɔ.
17 Wi ka tsə nəiŋ i wəkɔli gia yə bə
dzakaki, wɔ dzə̂ tsə̂ bəh wi i kijuŋni
ki bəni bə bumni wə. Wi ka nəiŋ i
wəkɔli na i kijuŋni ki bəni bə bumni
wə, wɔ dzə̂ wi ka mi wə wi kiəki kə
Nyɔ yudəkɔ na ka mi wə wi kwaki
kiŋwakti.
18 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a Gia yə
mbɛiŋ ni kaŋa i fa kuku, yaka kɔ bə
kaŋa lɔ i bɛiŋ. Gia yə mbɛiŋ ni shwa
i fa kuku, yaka kɔ bə shwa lɔ i bɛiŋ.
19 Mih chu fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a,
bəni bəfa i mbɛiŋ kintəəŋ ka bum i gia
wə fa kuku, nywa i ntsa wə, Ba wuŋ
wə wi kɔ i bɛiŋ ni fə gia yiwɔ i bɔ.
20 Mbɛiŋ kiəki a di biə bəni bəfa
yudəkɔ bətali ka juŋni i yɛli wuŋ wə,
yaka mih kɔlə i bɔ kintəəŋ.”

* **18:11** A biŋwakti bikpu bədəkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kiŋka kələ.

Ndi kɔm mi wi fwa wə wi ni kwasiki kə nshɛiŋ

21 Bita ka kɔmsi i Jisɔs wə bikə i wi
a, “Bah, akɔ kiŋkani kimaiŋ waiŋnih
wuŋ kɔ i fə chu i mih a mih dâlinyaki
wi a? Yi kɔlə i tsə buku na kiŋkani
nanitaŋ a?”
22 Jisɔs chukuli i wi a, “Mih kɔkə i
dzaka i wɔ a, akɔ a kiŋkani nanitaŋ
shəŋ. Akɔ numki mbaŋnanitaŋ kiŋkani
nanitaŋ.
23 Akɔ fiɛŋ fiə bə kɔ i fəkəli ŋkuŋ bi
bɛiŋ bəh ŋkuŋ widɔkɔ wə wi nǐ nəŋki i
sisi gia yi kpɔ bəh bəni bu bə nɔm kɔm
kpɔ wə wi nǐ kɔ i bɔ kaŋ.
24 Asi wi nǐ yisi i tsɛiŋki, bə dzə bəh
mi widɔkɔ wi kaŋa fwa yi biba bi kpɔ
bənchuku jwɔfi.
25 Asi wi nǐ kɔkə i gɔm, ŋkuŋ wiwɔ ka
dzaka a, bə dzô wi bəh kpə wi bəh bwa
bu i tâsi bəh biɛiŋ bi bichi bə tâŋni, bə
dzô bəh kpɔ wiwɔ i gôm fwa yi yɛiŋ.
26 Si ŋkuŋ dzaka yakadəiŋ, mi wiwɔ
gbɔ i wi nshiŋ kwuŋ kaŋ i wi ka dzaka
a, ‘Bah, kaŋa shɔm bəh mih, mih ni
gɔm lə biɛiŋ bichi.’
27 Nshɛiŋ fə a tikwili wiwɔ bee wi ka
dali fwa yiwɔ.
28 Ayakalə, si mi wələ mwi nǐ buku
ka tsəki, baŋsi bəh mi wə bəh bɔ nɔmki
i ŋkuŋ, mi wiwɔ kaŋa wi bəh fwa kiba
ki kpɔ kimu.† Wi ka kaŋa wi i kindɔŋ
wə dzaka i wi a, ‘Gɔm fwa ya.’
29 Mi wi nɔm wiwɔ ka gbɔ tə i wi
nshiŋ, ka tsaki wi dzaka a, ‘Kaŋa shɔm
bəh mih, mih ni gɔm lə wɔ.’
30 Ayaka wi nəiŋma, dzɔ wi tsə fah
i juŋ yi nsəŋ mə a wi numki fɛiŋ i tsə
buku i jɔbi wə wi bi gɔmki fwa yiwɔ.
31 Bəni bədɔkɔ bà bəh bɔ nǐ nɔmki ka
yɛiŋ gia yə yi num, yi nya bɔ bəh ŋgəkə
nalə. Bɔ ka tsə fuku gia yichi yə yi si
num i ŋkuŋ.
32 Ŋkuŋ bɔɔŋ wi wi dzə, wi dzaka i
wi a, ‘Wɔ kɔ mi wi nɔm wichu. Mih si
dalinya fwa ya yichi kɔm wɔ si kwuŋ
kaŋ i mih.
33 Wɔ si kɔkə i bɔŋ kwasi tə nshɛiŋ
i mi wə mbɛiŋ bɔ nɔmki asi mih si
kwasi tə i wɔ a?’
34 Ŋkuŋ bɔksi shɔm, ka nya wi a bə
tsô fâh i juŋ yi nsəŋ mə bə châbsiki wi,
i tsô bûku jɔbi wə wi bi gɔmki fwa yi
yichi.
35 Ayakadəiŋ, yi kɔ a liŋ asi Ba wuŋ
wə wi kɔ i bɛiŋ bi fə tə bəh mi wimu
wimu i mbɛiŋ kintəəŋ, jɔbi wə mi ka
dalinya gia yichu yə waiŋnih wi fə i wi
bəh shɔm yi yichi.”

19

Nlani kɔm i kəŋŋ miŋkpaŋa (Mak 10:1-12)

1 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kaasi ndzaka wələ,
wi nyə i kimbu ki tumi ki Galili wə, ka
tsə i ki Judea wə, i kiwuŋ ki Bɔkɔ yi
Jɔdan wə.
2 Si wi tsə, mbaŋ wi bəni wimbum
kwu i wi chɛiŋ, wi chuku bɔ bəchi bà
bɔ nǐ gwɛiŋki fɛiŋ.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

3 Bəfalasi dza dzə i wi i məmsi wi, ka
bikə i wi a, “Nchi bumki lə a mi kɔlə i
kəŋŋ kpə wi na i yi naiŋ gia wə a?”
4 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ ka num
fa dəkə gia yə bə nyaka a, ‘I kin'yisi wə
mi wə wi nǐ maa bəni nǐ maa bɔ num
minyuku bəh miŋkpaŋa’ a?
5 Wi nǐ maa yaka ka dzaka a, ‘Akɔ
kɔm yələ minyuku kaŋaki i bee ba wi
bəh nih wi i chiŋni bəh kpə wi, ma bɔ
bəfa bi fiəni num i mi wimu.’
6 Ayakadəiŋ, bɔ chu məŋ bəni bəfa,
bɔ kɔ i mi wimu. Yaka yi kɔ a, fiɛŋ fiə
Nyɔ kɔ wi chiŋni lɔ, kiə mi ki môm kə i
gâli.”
7 Bəni bəwɔ ka bikə i Jisɔs a, “Akɔ
kɔm nə wə Muses nǐ dzaka a mi kɔlə i
nyâka kiŋwakti i nyâ i kpə wi ki chusi
a ŋgaiŋ bee wi, ka wi bee wi a?”
8 Jisɔs chukuli a, “A nǐ kɔ kɔm kifwu
kimbɛiŋ kiləkəli ki nǐ fə ka Muses bee
a mi kɔlə i kəŋŋ kpə wi. Ayakalə, a
kɔkə dəkə yakadəiŋ si yi nǐ kɔ i kin'yisi
wə.
9 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mi wə wi
bee kpə wi ka dzɔ widɔkɔ, a kɔbi a
miŋkpaŋa wiwɔ tɔkɔliki lə i biŋ, ma yi
numki a wi fə chu i nɔ bəh miŋkpaŋa
widɔkɔ.”

† **18:28** Kiba kikpɔ kələ kɔ i já yi Glik wə kɔ ka bədanali gbi wə.

10 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ wəkə yi yakadəiŋ ka dzaka i wi a, “A kabə num si gia yiwə kə yaka kəm minyuku bəh miŋkpaŋa, yi ndzəŋki a mi baaŋ mfih yaka maka wi liə i ndzə miŋkpaŋa wə.”
11 Jisəs dzaka i bə a, “A kəkə dəkə mi wichi wə wi kə i bum gia yələ. Akə a bum a bəni bà Nyə kə wi fə a bə bum.
12 Mbɛiŋ kîəki a bəni bədəkə kələ, gwu yibə dza kə, num ayaka si bə nǐ bwə bə. Ayaka bədəkə kə yaka num a fə bəni bəh kaŋ a bə numki yakadəiŋ. Bədəkə num fibə yaka num a fə bə gwu yibə a bə numki yakadəiŋ kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ. Mi wə wi kə i bum yələ wi bûm.”

Jisəs jiə kimbəiŋsi i bwa bənchiŋ bənchiŋ wə

13 Bəni dza ka dzəki bəh bwa bəbə i Jisəs a wi jîəki kaŋ i bə fuŋ, bəh i tsâ i bə wə, ayaka bwa bu bə mbaŋ yisi i yəliki i bəni bəwə.
14 Jisəs dzaka mfih a, “Mbɛiŋ bêe ma bwa bənchiŋ dzâki i mih wə. Kiə mbɛiŋ ki chî kə bə, kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ kə num i bəni ka bələ.”
15 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka jiə kaŋ yi i bə wə ka dza nyə.

Jisəs bəh mi wimbum (Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Yi num a, mi widəkə nǐ dza dzə i Jisəs, ka bikə i wi a, “Mi wi Lanini, gia yindzəŋni yə mih kaŋaki i fə ka mih kaŋa nəni kə ki bi tsə kaa kə kə na nə a?”
17 Jisəs ka bikə i wi a, “Wə bikəki num i mih gia yə yi ndzəŋki kəm nə? Mi wi ndzəŋni kə shəŋ a wimu. Wə kabə nəŋ i liə i nəni kə ki bi tsə kaa kə, wə ka jîəki bənchi bə Nyə.”
18 Mi wiwə bikə i Jisəs a, “Bənchi bə Nyə kə bənaiŋ a?” Jisəs ka chukuli a, “Kiə wə ki wôə kə mi, kiə wə ki nô kə bəh kpə mi, kiə wə ki chwô kə, kiə wə ki bêeŋ kə nsaka wi ntəkə,
19 Wə kôksiki ba wa bəh nih wa, bəh a, wə kôŋki mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi wə kəŋki gwu ya.”
20 Sumi yiwə ka dzaka i wi a, “Bənchi bələ bəchi kə num mih ni jiəki lə. A chu baaŋ finə a?”
21 Jisəs chukuli i wi a, “Wə kabə nəŋki i num mi wə wi ndzəŋki wi bwili fwu, wə tâŋni biɛiŋ biə wə kaŋaki, wə gâa kpə wiwə i bə kifuu, wə bi ka kwati kiba num i bɛiŋ. Wə ka fə yakadəiŋ wə dzâ ka bîəliki mih.”
22 Sumi yiwə wəkə yakadəiŋ, ka dza ka tsəki num a nshɛiŋ nshɛiŋ, kəm wi nǐ kaŋaki lə mbum nalə.
23 Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a yi bi ləkə lə i mi wimbum i liə i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.
24 Mih chu fukuki i mbɛiŋ a, yi bəniki alə i kikum* i liə i dzəŋə yi nsala wə tsə si mi wimbum kə i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.”
25 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ wəkə yi yakadəiŋ, ndzaka wiwə fumsi bə nalə. Bə bikə i wi a, “Yi kabə num yakadəiŋ, ma ndə bi lansi bəiŋ a?”
26 Jisəs tsɛiŋ bə lə, ka dzaka i bə a, “I mi wiwəm, yələ ləkəki alə. Ayakalə, i Nyə gia yidəkə kəkə yə yi ləkəki i wi.”
27 Bita dzaka i wi a, “Tsɛiŋ, buku bee biɛiŋ bichi ka biəliki wə. Buku bi kwatiki nə?”
28 Jisəs dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a jəbi wə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi numki i kiŋgbəkə kim-bum wə i tumi kimfiaŋ wə, mbɛiŋ bələ mbɛiŋ si biəli mih, bi num lə tə i biŋgbəkə wə jwəfi ntsə bəfa i sakaki chwəŋbijuŋ bi Islae biə jwəfi ntsə bəfa .
29 Mi wichi wə wi bee juŋ yi, nabə bwa bə nih wi, nabə jémi yi, nabə ba wi, bəh nih wi, nabə bwa bu, nabə kikhə ki, a wi bee kəm mih, bi kwati lə bəni bəh biɛiŋ kiŋkani gbi tsə si wi nǐ kaŋaki. Wi bi kwati tə nəni kə ki bi tsə kaa kə.
30 Ayakalə, bəni bəduli bà bə kə i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bà bə kə i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.”

20

Ndi kəm mi wə wi nǐ dzə jiə bəni bə

* **19:24** Kikum kələ kə bə bəəŋki i ja yi ŋkali wə a, “camel”.

nəm i khə

1 Jisəs chu dzaka a, “Ŋkuŋ bi bɛiŋ
kə aka tikwili widəkə wi nǐ buku dza
kinchəŋəchəŋə tsə i dzə bəni bə nəm i
jiə i wi khə.
2 Si wi nǐ tsə yɛiŋ bə, ayaka bəh bə ka
kɛiŋsi a wi ni gəm bə nchuku nchuku
i chəkə wə.* Wi ka faaŋ bə, bə tsə ka
nəmki i wi khə.
3 Ayaka jəbi dzə num ka mbiəŋə
bwukə, wi buku tsə yɛiŋ bəni bədəkə
bə numyi i bɛiŋ i shibɛiŋ a kilələ.
4 Wi dzaka i bə a, ‘Mbɛiŋ tsə̂ tə mbɛiŋ
nə̂mki i mih khə, mih ni gəm mbɛiŋ
bəh fiɛŋ fiə fi kpɛiŋniki.’ Ayakadəiŋ, bə
ka tsə.
5 Wi chu buku tsə ka nshichuŋ, ka
chu buku ka mbiəŋə mitali dzə a bəni
bə nəm.
6 Ayaka a num ka mbiəŋə mite wə
i fijəbi, wi chu buku tsə yɛiŋ bəni
bədəkə bə numyi. Wi bikə i bə a, ‘Akə
kəm nə mbɛiŋ numyi fa bɛiŋ chəkə
bichili a kilələ lə a?’
7 Bə chukuli a, ‘Akə kəm mi ka dzə
dəkə buku i nəm wə.’ Wi ka dzaka i bə
a, ‘Mbɛiŋ bəŋ tsə̂ nə̂mki la i mih khə.’
8 A dzə num i fijəbi, tii khə wiwə ka
dzə dzaka i fwu wi bəni bu bə nəm a,
wi bə̂əŋ bəni bə nəm wi gə̂m bə, wi yǐsi
bəh bəni bə̀ bə si dzə i jum wə, i tsə̂
kâasi bəh bə̀ bə si dzə i ninshiŋ.
9 Wi ka yisi i gəmki. Bəni bə̀ bə nǐ dzə
i nəm wə i mbiəŋə mite wə wi gəm bə
nchuku nchuku.
10 Ayaka bəni bə̀ bə nǐ yisi dzə i nəm
wə nǐ dzə ka kwakaki a bə ni gəm lə bə
tsə bədəkə bə̀. Ayakalə, bə gəm bə tə a
nchuku nchuku.
11 Bə dzə ŋgəm wibə yisi i shwiŋyiki
tikwili wiwə,
12 dzaka a, ‘Bəni bələ wə si dzə i jum
wə bə nəm shəŋ a mbiəŋə wimu wə,
wə gəm buku bə a liŋ, num buku si shi
fa, ka muki nəm i chəkə bichili wə wəŋ
twɛiŋ buku.’
13 Tii khə wiwə chukuli i widəkə i bə
kintəəŋ a, ‘Nsɛiŋ wuŋ, mih ka fə dəkə
gia yichu yidəkə i wə. Buku wə si ka
kɛiŋsi a wə ni fə nəm wələ i nchuku
wimu a?
14 Dzə̂ ŋgəm wa, wə nyə̂. A kəŋ mih i
gəm bəni bələ bə dzə i jum wə a liŋ asi
mih gəm mbɛiŋ.
15 Mih kaŋaki kə ŋga i fə gia yə mih
kəŋki bəh fiɛŋ fiə akə mfiŋ a? Ma
kindəŋ finiki wə kəm mih baŋyiki kə
kaŋ i bəni a?’ ”
16 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka gəksi
a, “Akə asi bəni bə̀ bə kə i jum wə i liə
bi numki bə ninshiŋ, bə ninshiŋ num
bə jum wə.”

Jisəs chu dzaka kəm ŋkaiŋni wi kpi yə wi ni kpi
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Asi Jisəs nǐ yakaki tsəki i
Jɛlusalɛm, bəh bwa bu bə mbaŋ bə̀
jwəfi ntsə bəfa num i dzəh, wi baka
gwu bəh bə, ka dzaka i bə a,
18 “Mbɛiŋ wəkəli, bukumbɛiŋ
yakaki tsəki i Jɛlusalɛm, bə num i tsə
nya mi wə yɛli wi kə Waiŋmi i kaŋ yi
bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə̀ bə
laniki bənchi bə Nyə, ka bə saka wi, bə
təiŋ nsaka a bə wə̂ə wi,
19 bə ni nya wi i kaŋ yi bəni bə̀ bə
kəkə Bəju, bə suŋu wi, bə twɛiŋ wi bəh
ŋgaŋa, ka bə baŋŋ wi i kintasi wə, a ni
num i kaŋ yitali wə Nyə fiəni dzasi wi
i kpi wə.”

Nih Jən bəh Jɛm nywa biŋgbəkə i bwa bu i Jisəs
(Mak 10:35-45)

20 Ayaka nih bwa bə Sɛbide dza dzə
yɛiŋ Jisəs bəh bwa bu, tum binyu i wi
nshiŋ i nywa fiɛŋ fidəkə i wi.
21 Jisəs bikə i wi a, “Wə nəŋki nə?”
Wi chukuli i wi a, “Kâka a, a bi numki
i jəbi wə wə bi sakaki ŋkuŋ bia, ma
bwa bəŋ bələ bəfa bi nûm kəmsi i wə
kpəŋ, widəkə i tsɛiŋ ya yiləkəli wə,
widəkə i yi kimiəkə wə.”
22 Jisəs chukuli i bwa bəwə a,
“Mbɛiŋ kiəki kə gia yə mbɛiŋ bikəki.
Mbɛiŋ kələ i bi mu bwam wi ŋgəkə wə
mih bi mu a?” Bə chukuli a, “Buku
kələ i bi mu.”
23 Wi dzaka i bə a, “Ŋkəŋ mbɛiŋ bi
mu lə bwam wuŋ. Ayakalə, i shinum
i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli nabə i yi kimiəkə

* **20:2** Nchuku wələ i já yi Glik wə kə “denarius” wimu, a num kpə wə bə nǐ shiki gəmki mi yɛiŋ i nəm wi i chəkə wə.

wə a kɔkə mih i nya i mbɛiŋ. Di biələ kɔ num i bəni bà Ba wuŋ kɔ num wi kɛiŋsi jiə lɔ i bɔ."
24 Jɔbi wə kiŋka ki bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà jwɔfi nǐ wɔkɔ kɔm gia yiwɔ, shóm bɔkɔ bɔ kɔm bwa bəfa bəwɔ.
25 Ayakalə, Jisɔs bɔɔŋ bɔ bəchi, ka dzaka i bɔ a, "Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bəni bə sakani bà bɔ kɔkə Bəju si yaka num i bəni bəbɔ bɛiŋ, bəni bəbɔ bəmbum chusi ŋga bibɔ num i bɔ bɛiŋ a?
26 Yəmaka kaŋaki kə i numki yakadəiŋ i mbɛiŋ kintəəŋ. Mi wə wi nəŋki i num mi wimbum i mbɛiŋ kintəəŋ wi kaŋaki i num wə wi nɔmki num nɔmni i mbɛiŋ.
27 Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ i mbɛiŋ kintəəŋ, wi kaŋaki i numki mfa i mbɛiŋ.
28 Yi kɔ a liŋ asi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi nǐ ka dzə dəkə a bə nômki i wi. Wi nǐ dzə i nɔmki i bəni, i nya nɔni ki ka n'yɛlih i yɛlih bəni bəduli i kpi wə."

Jisɔs wɛli dzákəh yi bimfəkə bifa (Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ni bukuki i Jɛliku, mbaŋ wi bəni ka kwu i wi chɛiŋ.
30 Yi num a, bimfəkə bidɔkɔ bifa a num bənyuku, bà bɔ nǐ shiki numki a dzəh kpəŋ, jɔbi wə bɔ nǐ wɔkɔ a Jisɔs si tsə wə, bɔ ka wamyiki dzakayi a, "Bah, Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit, kwâsi nshɛiŋ i buku wə."
31 Mbaŋ wi bəni ka kaŋyi bɔ, dzaka a bɔ bâŋ. Ayakalə, bɔ chu wam tsə a ninshiŋ, "Bah, Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit kwâsi nshɛiŋ i buku wə."
32 Jisɔs ka num, bɔɔŋ bɔ, bɔ dzə, wi bikə a, "Mbɛiŋ nəŋki a mih fə nə i mbɛiŋ?"
33 Bɔ chukuli a, "Bah, fâ ma dzákəh yibuku wɛli."
34 Ayaka nshɛiŋ kwa Jisɔs, wi kɔm dzákəh yibɔ. Akisəkə bɔ ka yɛiŋki di, nyə ka biəliki Jisɔs.

21

Jisɔs liə i Jɛlusalɛm ka ŋkuŋ (Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

1 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ kɔmsiki tsəki i Jɛlusalɛm, bɔ tsə buku i kwili wi Bɛtfajə wə i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə, wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa,
2 dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ tsâ i kwili wi ninshiŋ wəyaka wə. Jɔbi wə mbɛiŋ tsə, mbɛiŋ ni yɛiŋ nih njakas num bə shu bəh waiŋ wi, num wi num kɔmsi i yi kpɛiŋ, ma mbɛiŋ shwâli dzâ bəh yi i mih.
3 Mi widɔkɔ ka bikə a mbɛiŋ shwaki yi kɔm nə, mbɛiŋ chukuli a Bah kaŋaki lə nɔm bəh yi, wi ni bee yi akisəkə mbɛiŋ dzɔ dzə bəh yi."
4 Gia yələ nǐ num i fə a yi dzâ kpêiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ fukuki, dzaka a,
5 "Mi dzâka i kwili wi Sayɔŋ a,*
'Mbɛiŋ tsɛiŋ, Ŋkuŋ wimbɛiŋ si wi dzəki i mbɛiŋ.
Wi kɔ wi shishi gwu yi i kuku,
yaka i njakas wə, a num waiŋ njakas, yi kɛiŋ yinchiŋ.' "
6 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ ka tsə fə asi wi si dzaka.
7 Bɔ dzɔ dzə bəh njakas wiwɔ tasi bəh waiŋ, jiə bəmbuŋ bəbɔ i yi bɛiŋ, Jisɔs yaka num i yidɔkɔ bɛiŋ ka tsəki.
8 Mbaŋ wi bəni bəduli ka tɔkɔki tsəki bəmbuŋ bəbɔ i dzəh, bədɔkɔ fakayi cha yi kɛiŋ tɔkɔ.
9 Mbaŋ wə wi nǐ tsəki i Jisɔs nshiŋ bəh bà bɔ nǐ biəliki wi i jum wə wili a, "Lilili,† kiŋkɔksi kɔ i waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit wə ɔɔɔ! Ma kimbɔiŋsi ki Nyɔ dzə i mi wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə ɔɔɔ! Lilili, kiŋkɔksi kɔ i Nyɔ wi bɛiŋ wə ɔɔɔ!"
10 Jisɔs tsə buku i Jɛlusalɛm, kwili wiwɔ wichi nəŋni. Ayaka bəni ka kaiŋyiki, bikəyi a, "Wələ kɔ ndə a?"
11 Mbaŋ wə chukuli a, "Akɔ mi wi ntum wi Nyɔ wə Jisɔs wə wi nyə i kwili wi Nasali wə i Galili."

Jisɔs kəŋŋ bəni bà bɔ ni fəki shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ mə (Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jɔn 2:13-22)

* **21:5** Sayɔŋ kɔ yɛli Jɛlusalɛm widɔkɔ. † **21:9** Lilili wələ kɔ i já yi Glik wə a Hɔsanna.

12 Jisəs nǐ tsə liə i təkə wi juŋ yi fəni yi
gia yi Nyə mə, kəŋŋ bəni bəchi bà bə nǐ
taŋniki bəh bà bə nǐ taŋki biɛiŋ, beeŋsi
bibaŋ biə bəni nǐ kwuniki kpə yɛiŋ,
bəh biŋgbəkə bi bəni bà bə nǐ taŋniki
bibumi.
13 Wi nǐ kəŋŋki yaka dzaka i bə a,
“Yi kə bə nyaka i kiŋwakti wə, a Nyə
dzakaki a, ‘Bə bi bəəŋki juŋ yiŋ a juŋ
yi tsani.’ Mbɛiŋ ka fiəni yi a yi chu taa
wi bəji.”
14 Jisəs num i juŋ yi fəni yi gia mə,
bimfəkə bəh bəŋgbə nyani ni dzəki i
wi, wi chuku bə.
15 Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum
bəh bəni bà bə nǐ laniki bənchi bə Nyə
ka yɛiŋ gia yi kaŋyini yə wi nǐ fəki,
bəh si bwa bənchiŋ bənchiŋ wiliki i
juŋ yi fəni yi gia mə, dzakayi a, “Lilili,
kiŋkəksi kə i waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit wə əəə,”
bə ka bəksi lə təə.
16 Bə ka bikə i Jisəs a, “Wə wəkəki
alə gia yə bwa bələ dzakaki a?” Wi
chukuli i bə a, “Aaŋ, mih wəkəki lə.
Yi kə a mbɛiŋ ka num fa dəkə gia yə
bə nǐ nyaka a, ‘Nyə kə wi fə kiŋkəksi
kindzəŋni kə ki kə ki tsə bwili fwu
a ki bukuki i dzaka ki bwa bənchiŋ
bənchiŋ wə, bəh i dzaka ki bwa bà bə
kɛiŋki bə mah mbɛiŋŋ a?’ ”
17 Jisəs ka dza nyə bee bə fɛiŋ ka
buku nyə i kwili wiwə kintəəŋ, ka tsə i
di bi Bɛtani wə, nə fɛiŋ.

Jisəs liŋŋ kpɛiŋ wi findəŋ widəkə (Mak 11:12-14,20-24)

18 A dzə num kinchwəŋənchwəŋə,
asi Jisəs nǐ fiəniki tsəki i kwili wi
Jɛlusalɛm wə, dzəŋ wəə wi.
19 Wi yɛiŋ kpɛiŋ‡ widəkə wi num
kəmsi i dzəh, num bə si dzi lə mintam
miwə, wi ka tsə fɛiŋ, nəki yɛiŋ kə fiɛŋ
fidəkə i yɛiŋ bɛiŋ, wi yɛiŋ a num a
bidzɛni i yɛiŋ wə shəŋ. Ayaka wi
ka liŋŋ kpɛiŋ wiwə dzaka a, “Kiə
mintam bi ma chu lansi wûm i wə
wə!” Akisəkə, kpɛiŋ wiwə ka kpiyi.
20 Jəbi wə bwa bə mbaŋ bə Jisəs yɛiŋ
yakadəiŋ, dzaka wəm bə. Ayaka bə ka
dzakayi a, “Kpɛiŋ wiwə nyani dəiŋ ka
wi kpiyi lə akisəkə lə a?”
21 Jisəs chukuli i bə a, “Mih fukuki
ŋkəŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ ka jiə shəm i
Nyə wə, mbɛiŋ məŋni kə, mbɛiŋ ma ni
fə shəŋ a gia yə mih fə i kpɛiŋ wələ.
Ayaka mbɛiŋ ka kəŋ i dzaka i ŋkwuŋ
wələ a, ‘Mûku gwu ya fa ma wə tsê gbô
i kinchwə kimbum wə,’ ma yi ni num
ayaka.
22 Ayaka kəŋ a numki na finaiŋ fiɛŋ
fiə mbɛiŋ nywaki i ntsa wə, ma mbɛiŋ
ni kwati i jəbi wə mbɛiŋ jiə shəm i Nyə
wə.”

Bə bikə di biə ŋga bi Jisəs nyə yɛiŋ (Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Jisəs chu fiəni tsə liə i juŋ yi fəni yi
gia wə, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bà bə sakaki tumi ki Bəju dzə yɛiŋ si wi
laniki bəni, ka bikə i wi a, “Wə dzə faiŋ
ŋga na ka wə fəki gia yələ a? A nya ndə
ŋga biwə i wə a?”
24 Jisəs chukuli i bə a, “Mih tə ki
bikəki lə kimbikə i mbɛiŋ. Mbɛiŋ ka
chukuli mih, mih ka ni fuku i mbɛiŋ
mi wə wi nya ŋga a mih fêki gia yələ.
25 Jən nǐ juliki bəni i bəkə num ŋga
biwə nyə faiŋ? Bi nǐ nyə i bɛiŋ, ma
nǐ nya mi wiwəm a?” Si wi bikə
yaka, bə ka yisi i dzakayiki a bə bə a,
“Bukumbɛiŋ ka chukuli a bi nǐ nyə i
bɛiŋ, wi ni bikə i bukumbɛiŋ a aka fə
nə ka bukumbɛiŋ ma bum i Jən a?
26 Ayakalə, bukumbɛiŋ kəkə i
chukuli a, ‘A nǐ nya mi wiwəm,’ kəm
bukumbɛiŋ lwaki mbaŋ wi bəni, kəm
bə bəchi nǐ kə num bə bum a Jən kə mi
wi ntum wi Nyə.”
27 Ayakadəiŋ, bə ka chukuli i Jisəs a,
“Buku kiəki kə.” Jisəs ka dzaka i bə a,
“Yaka mih tə ki fukuki kə i mbɛiŋ mi
wə wi nya ŋga biwə i mih ka mih fəki
gia yələ.”

Ndi kəm bwa bənyuku bəfa

28 Jisəs tsə a ninshiŋ bikə a, “Mbɛiŋ
kwakaki a nə kəm yələ? Mi widəkə nǐ
kaŋaki lə bwa bənyuku bəfa. Wi nyə
tsə i waiŋ wi ninshiŋ wə, dzaka i wi a,
‘Waiŋ wuŋ, lâ tsê shǐ nômki i khə daiŋ.’

‡ **21:19** Kpɛiŋ wələ nǐ kə wə bə nǐ bəəŋki i já yi ŋkali wə a, “fig”.

29 Wi chukuli a, ‘Mih laki kə.’
Ayakalə, wi baaŋ ka fiəni kwuni shɔm
yi ka la tsə i fɛiŋ khə.
30 Mi wiwɔ tsə i wi kɔmsini wə ka
dzaka tə a gia yə wi si dzaka i wi i
ninshiŋ wə. Wi chukuli i wi a, ‘Mih ki
laki lə ba wuŋ.’ Ayakalə, wi nəki la kə.
31 I kintəəŋ ki bwa bələ bəfa wə, akɔ
winaiŋ wi nǐ fə gia yə ba wi nǐ nəŋki
a?” Bɔ chukuli a, “Akɔ wi ninshiŋ wə.”
Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, bəni bə kwani kiŋwakti bəh
bəkaŋa bə təkɔlini si liə tsə lɔ i ŋkuŋ bi
Nyɔ wə i mbɛiŋ.
32 Mih dzakaki lə kɔm Jɔn Njulibɔkɔ
nǐ kɔ wi dzə chusi dzəhh yi chəŋ i
mbɛiŋ, mbɛiŋ nəki bum kə wi, ayakalə
bəni bə kwani kiŋwakti bəh bəkaŋa
bə təkɔlini bum wi. Ayaka i jɔbi wə
mbɛiŋ nǐ yɛiŋ na si bɔ bum yaka, nəki
kwuni kə shóm yimbɛiŋ i bum tə i wi.”

Ndi kɔm bəni bà mi nǐ jiə i wi khə (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Jisɔs chu dzaka a, “Mbɛiŋ chu
wɔkɔ ndi widɔkɔ. Mi widɔkɔ nǐ nɔm
khə wi mintam wə bə kɛiŋsiki mbi
yɛiŋ, ka ta fiəli mbaiŋ, chum kishwa
kə bə ni dəŋki mintam mbi buku yɛiŋ,
ka maa kibaŋ ki mi wə wi ni chəniki
khə wiwɔ, ka jiə bəni i yɛiŋ khə, ka nyə
tsə i tumi kidɔkɔ wə.
34 Jɔbi wə bə si kɔh mintam miwɔ
dzə kpɛiŋ, wi fâaŋ bəni bu bə nɔm i
bəni bà wi nǐ jiə i yɛiŋ khə, a bɔ tsâ dzô
mmu mintam.
35 Ayaka bɔ tsə, bəni bà wi nǐ jiə i
yɛiŋ khə kwa bɔ, twɛiŋ widɔkɔ, wɔɔ
widɔkɔ, tumyi widɔkɔ bəh kitəh.
36 Wi chu faaŋ bəni bə nɔm bədɔkɔ
bɔ du tsə bə ninshiŋ bà, bəni bəwɔ chu
fə a liŋ asi bɔ si fə bəh bə ninshiŋ bà.
37 Si yəmaka nǐ tsə wi faaŋ num
waiŋ wi, kwaka a bɔ ni tsə kɔksi lə
waiŋ wi ŋgaiŋ wələ.
38 Ayakalə, wi tsə, bəni bə nɔm bəwɔ
ka yɛiŋ wi, dzaka a bɔ bɔ a, ‘Wələ kɔ
ndzi kwili wi khə wələ. Mbɛiŋ dzâ ma
bukumbɛiŋ wôɔ wi ka bə dzi biɛiŋ bi.’
39 Ayaka bɔ kwa guku buku bəh wi
yɛiŋ khə, ka wɔɔ.”
40 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a,
“Tii khə wələ jɔbi wə wi bi dzə wi bi fə
dəiŋ bəh bəni bəwɔ a?”
41 Bɔ chukuli a, “Wi bi dzə kaasiki lə
minyamni miwɔ, wi jiə bəni bədɔkɔ i
yɛiŋ khə bà bɔ bi nyaki mmu mintam
i jɔbi wi kɔhni wə.”
42 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ ka num fa
dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
‘Təh wə bəni bə maani nǐ nəiŋ,
akɔ wi wə wi nǐ fiəni chu təh wi bu wi
juŋ a?
Yələ kɔ mfə wi Bah,
buku ka tsɛiŋki num bəh ŋkaiŋyi’ a?
43 Ayakadəiŋ mih fukuki i mbɛiŋ
a, Nyɔ bi dzɔ bwili lə ŋkuŋ bi i kaŋ
yimbɛiŋ wə, wi nya num i kitumi kə
ki kɔ i fəki si wi nəŋki.”
44 [“Na ndə wə wi bi gbɔki i təh wələ
wə, wi mi wiwɔ bi shakyi i biŋka wə,
ayaka təh wiwɔ ka bi gbɔ i mi bɛiŋ, ma
wi ni gɔksi wi i kwɔŋɔ wə.”]§
45 Si Jisɔs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ, bətii
mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi wɔkɔ,
ka kiə a wi ti kɔm bɔ ŋgaiŋni.
46 Bɔ ka nəŋki i kwa wi, ayakalə,
fiəni lwa mbaŋ wi bəni, kɔm mbaŋ
wiwɔ nǐ dzɔki Jisɔs a wi kɔ na mi wi
ntum wi Nyɔ.

22

Ndi kɔm bini bi ndzɔ wi miŋkpaŋ wimfiaŋ (Luk 14:15-24)

1 Jisɔs chu dzaka i bɔ i bəndi wə,
widɔkɔ num a,
2 “Bə kɔ i fəkəni ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh
ŋkuŋ widɔkɔ wə wi nǐ sisi dzini bi
ndzɔ wi miŋkpaŋ wimfiaŋ i waiŋ wi
wi nyukuni.
3 Wi faaŋ bəchinda bu a bɔ tsâ bôɔŋ
bəni bà wi ni laka bɔ i dzini bi ndzɔ
wi miŋkpaŋ wimfiaŋ biələ wə a bɔ dzâ.
Ayakalə, bəchinda bà tsə bəni bəwɔ
nəki dzə kə.
4 Wi chu faaŋ bəchinda bədɔkɔ ka
dzaka i bɔ a, ‘Mbɛiŋ tsâ fûku i bəni
bà mih ni laka bɔ i dzini bi ndzɔ wi
miŋkpaŋ wimfiaŋ biələ wə a bɔ wôkɔ,
a mih kɔ mih kɛiŋsi lɔ dzɛiŋ, ka kum

§ **21:44** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə kiŋka kələ.

nyám yi bwilini bəh dəmi bi bwa bə nyám. Mih kɛiŋsi lə biɛiŋ bichi, a bɔ dzə̂ bini wə.'
5 Ayakalə, bɔ tsə, bəni bəwɔ chasi bɔ nəki tsə kə. Widəkɔ la i khə wi wə, widəkɔ la shi yi.
6 Kiŋka ki bəni bədəkɔ kwa bəchinda bədəkɔ chəbsi bɔ, ka wɔɔyi.
7 Shɔm bəkɔ ŋkuŋ wiwɔ, wi faaŋ bəni bu bə jum, bɔ tsə laksi bəni bəwɔ bà bɔ wɔɔyi bəchinda bu, ka kpa kwili wibɔ.
8 Si wi fə yakadəiŋ, ka dzaka i bəchinda bu a, 'Mih kɔ mih kɛiŋsi lɔ dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ . Ayakalə, bəni bà mih ni laka bɔ kɔkə bəni nalə kpaaa.
9 Mbɛiŋ tsə̂ i bi ntasi bi dzə́h yichi wə, mbɛiŋ lâka bəni bəchi bà mbɛiŋ ni yɛiŋ, a bɔ dzə̂ i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ biələ wə.'
10 Bəchinda bəwɔ ka buku tsə i dzə́h yichi wə, juŋni bəni bəchi bà bɔ ni yɛiŋ, bəni bə ndzɔŋni bəh bə chu dzə bəh bɔ fɛiŋ. Juŋ yi ndzɔ wi miŋkpaŋa yiwɔ jikə bəh bəni.
11 Ŋkuŋ dza liə i juŋ yi ndzɔ wi miŋkpaŋa yiwɔ wə i yɛiŋ bəni bà bɔ dzə i dzini biwɔ wə, ka yɛiŋ mi widəkɔ wi num maka wi lɔh mbuŋ wi ndzɔni wi miŋkpaŋa.
12 Wi bikə i wi a, 'Nsɛiŋ wuŋ, wɔ nyani dəiŋ i liə fa wɔ kaŋa kə mbuŋ wi bini a?' Mi wiwɔ kpichumi a mɔɔŋ.
13 Ŋkuŋ ka dzaka i bəchinda bu a, 'Mbɛiŋ kâŋa kaŋ yi bəh gvu yi, mbɛiŋ lə̂ɔ wi i biŋ bi jisi wə, i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.' "
14 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka dzaka a, "Ma mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ bɔɔŋ bəni bəduli, ayakalə wi sabibwili a twɛsi."

Bə taaŋ Jisɔs kɔm kpɔ wi lɔɔni kiŋwakti (Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Bəfalasi ka nyə tsə kɛiŋsi si bɔ ni fə Jisɔs fini bəh ndzaka ka bɔ kwa wi.
16 Bɔ ka faaŋ bwa bəbɔ bə mbaŋ bəh bəni i mbaŋ wi Ŋkuŋ Hɛlɔd i Jisɔs. Bɔ tsə dzaka i wi a, "Mi wi lanini buku kiəki lə a wɔ kɔ mi wi ŋkɔŋ, wɔ laniki bəni bəh dzə́h yi Nyɔ biəli ŋkɔŋ. Wɔ si lansi dzɔ kə a mi widəkɔ kɔ chi chi, kɔm wɔ si lansi tsɛiŋ kə mi kɔm fiɛŋ fiə wi kɔ fi.
17 Fuku i buku i liə gia yə wɔ kwakaki. Nchi bumki lə a bukumbɛiŋ lɔ̂ɔki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, ma bə ma lɔ̂ɔki a?"
18 Ayakalə, Jisɔs kiə gia yə bɔ finiki bəh yi, ka dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ bəni bələ mbɛiŋ dzakaki chi fə chi, mbɛiŋ taaŋki mih kɔm nə?
19 Mbɛiŋ dzə bəh kpɔ wə mbɛiŋ si lɔɔ kiŋwakti yɛiŋ mih yɛiŋ." Bɔ dzə bəh dzəkəh wi kpɔ, nya i wi.
20 Jisɔs bikə i bɔ a, "Fwu wələ bəh yɛli wələ yɛiŋ kɔ wi ndə?"
21 Bɔ chukuli a, "Akɔ wi Kaysa." Wi ka dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ nyâki i Kaysa fiɛŋ fiə fi kɔ fi Kaysa, mbɛiŋ nyâki i Nyɔ fiɛŋ fiə fi kɔ fi Nyɔ."
22 Si bɔ nǐ wɔkɔ yi yakadəiŋ, dzaka wɔm bɔ. Bɔ ka bee wi ka nyəki a nyəni.

Bə taaŋ Jisɔs kɔm ndza wi kpi (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 A chɔkɔ biwɔ wə, Bəsadusi nyə dzə i Jisɔs wə. Bəsadusi bələ kɔ mbaŋ wi bəni bà bɔ si dzaka a bəni bi dza kə i kpi wə. Si bɔ dzə, ka bikə i Jisɔs a,
24 "Mi wi lanini, Muses nǐ dzaka a, 'Mi ka kpi wi kaŋa kə waiŋ bəh kpə wi, waiŋnih wi kaŋaki i nə̂si miŋkpaŋa wiwɔ ka bɔ wi bwə̂ bwa i yɛli wi ŋkwu wiwɔ wə.'
25 I liə, bwa bə mi widəkɔ nǐ kələ nanitaŋ. Wi ninshiŋ bi dzɔ miŋkpaŋa, wi nyani dzə kpi maka bɔ wi kwati waiŋ, bee kpə wi i waiŋnih wi wi kɔmsini.
26 Yi num ayaka i wi kɔmsini wiwɔ, bəh i shi buku i bà nanitaŋ bəchi.
27 Si yəmaka nǐ tsə miŋkpaŋa wiwɔ bɔŋ kpi.
28 I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nǐ kɔ bɔ nɔsi lɔ miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki i chɔkɔ biə bəni bi dzaki i kpi wə, miŋkpaŋa wiwɔ bi numki kpə ndə a?"
29 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ kɔ na fikpəŋ bəh ŋga, num kɔm mbɛiŋ kiəki kə gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə. Nabə i kiə tə ŋga bi Nyɔ.
30 Ma mbɛiŋ kǐəki a, a bi numki i chɔkɔ biə bəni bi dzayiki i kpi wə, bənyuku bəh bəkaŋa bi chu chiŋni kə i

ndzə wi bəkaŋa wə, bəni bi chu nyaki kə bwa bəbə i chiŋni i ndzə wi bəkaŋa wə. Bə bi numki aka bəchinda bə Nyə i bɛiŋ.
31 Ayaka i dzaka kəm ndza wə bəni bi dzayiki i kpi wə, mbɛiŋ ka num fa Kiŋwakti ki Nyə i wəkə gia yə wi dzakaki i mbɛiŋ a? Nyə nǐ dzaka a,
32 'Akə mih Nyə wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi Yakəb.' Yi num a Nyə kəkə Nyə wi bəŋkwu, wi kə Nyə wi bəni bəwəm."
33 Jəbi wə mbaŋ wə wi nǐ kə fɛiŋ wəkə gia yə Jisəs dzaka, dzaka wəm bə bəh nlani wi.

Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi (Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Jəbi wə Bəfalasi nǐ dzə wəkə a Jisəs baŋ dzaka ki Bəsadusi, bə juŋni gwu yibə ka dzə i yɛiŋ wi.
35 Mi widəkə i bə kintəəŋ wə wi nǐ lansiki kiəki bənchi bə Nyə, ka məmsi wi bəh kimbikə kidəkə a,
36 "Mi wi lanini, nchi wi ləkəli wə wi tsəki bənchi bəchi kə winaiŋ a?"
37 Jisəs chukuli i wi a, "Nchi wə wi ləkəli kə wə wi dzakaki a, 'Kôŋ Bah Nyə wa bəh shəm ya yichi, nyâ gwu ya i wi yichi, jǐə mfi bia i wi bichi.'
38 Wələ kə nchi wi ləkəli wi ninshiŋ wə wi tsəki bənchi bəchi.
39 Wə wi kəmsiki i wi, kə aka wi. Wi num a, 'Wə kôŋki mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi wə kəŋki gwu ya.'
40 Gia yichi yə yi kə i Kiŋwakti ki Bənchi wə, bəh yə yi kə i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyə wə, bə kə a bənchi bəfa bələ kintəəŋ."

Kimbwili wə Nyə nǐ kaka kə waiŋ ndə? (Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Asi Bəfalasi nǐ kə bə juŋni dzə fɛiŋ, Jisəs ka dza bikə kimbikə kidəkə i bə a,
42 "Mbɛiŋ kwakaki a nə kəm Kimbwili wə Nyə nǐ kaka a? Mbɛiŋ kwakaki fimbɛiŋ a wi kə waiŋ ndə?" Bə chukuli a, "Akə waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit."
43 Jisəs fiəni bikə i bə a, "Si akə waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit yi ka nyani dəiŋ a Kiŋ'waka ki Nyə fə Dɛbit bəəŋki wi a Bah wi ŋgaiŋ a? Dɛbit nǐ dzaka a,
44 'Bah Nyə nǐ dzaka i Bah wuŋ a,
wi shǐnum i tsɛiŋ yi yiləkəli wə,
i tsâ bûku jəbi wə wi bi nəsi bəmbaiŋŋni bu
wi təmyi gvu yi i bə bɛiŋ.'
45 Dɛbit kabə bəəŋki wi a Bah wi ŋgaiŋ, wi fiəni nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?"
46 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi widəkə nəki kaŋa kə gia i chukuli i wi. Na i yisi chəkə biwə, mi widəkə na chu məm i bikə wi bəh kimbikə kidəkə.

23

Jisəs təyi chwəŋ ki bəni bà bə nǐ laniki bənchi bəh ki Bəfalasi (Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Jisəs ka dza dzaka i mbaŋ wi bəni bəh bwa bu bə mbaŋ a,
2 "Bəni bà bə laniki bənchi bəh Bəfalasi kə bəni bà bə num i kiŋgbəkə ki Muses wə.
3 Ayakadəiŋ, yi kə a, mbɛiŋ wôkəki gia yichi yə bə fukuki i mbɛiŋ, mbɛiŋ fê. Ayakalə, kiə mbɛiŋ ma fəki gia yə bə fəki, kəm bə fukuki chi, fə chi.
4 Bə si dza kaŋa bəntiə bà bə jiki tsəki ŋga bi bəni, jikli bəni yɛiŋ, na bə mwi kəbi i təbi na waiŋkpaŋ i gamti bə.
5 Gia yichi yə bə fəki kə a bəni yɛiŋki bə. Mintaiŋtaiŋ* bibə bi Kiŋwakti ki Nyə num na bimbum. Dzaka kijəŋ kibə ki bəmbuŋ num na bi dəəŋ. 6 Bə si tsə i bini wə kəŋ i numki a i di biə bəni ni kəksiki bə yɛiŋ, bə si tsə i júŋ yi tsani wə kəŋ a numki num a biŋgbəkə bi ninshiŋ wə.
7 Bə si kəŋ tə i nyaniki i kidi ki shi wə bəni bəni bə, chu kəŋ tə a bəni bôəŋki bə a Bəlabay.
8 Ayakalə, kiə mi ki bûm kə a bəni bəəŋki wi a Labay, kəm mbɛiŋ kaŋaki a Mi wi Lanini wimu shəŋ, mbɛiŋ bəchi kə bwa bə nih wimu.
9 Kiə mbɛiŋ ki bôəŋ kə mi widəkə i fa kuku a, akə Ba wimbɛiŋ, kəm mbɛiŋ kaŋaki a Ba wimbɛiŋ wimu wə wi kə bɛiŋ.

* **23:5** Mintaiŋtaiŋ mələ kə mə bə nǐ jiəki bənchi bə Nyə bədəkə yɛiŋ, kaŋa i kishi kibə wə bəh i tsɛiŋ wə.

10 Kiə mi ki bûm kə a bə bəəŋki wi
a Tikwili, kəm Tikwili wimbɛiŋ kə a
wimu wə wi kə Klistus.
11 Mi wimbum i mbɛiŋ kintəəŋ
kaŋaki i nûmki mi wə wi nəmki i
mbɛiŋ.
12 Na ndə wə wi yaksiki gwu yi, Nyə
bi shisiki lə wi, na ndə wə wi shisiki
gwu yi, Nyə bi yaksiki lə wi.

Jisəs fuku chwəŋ ki bəni bà bə laniki bənchi bəh ki Bəfalasi

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13 Ŋgəkə wimbum kə wimbɛiŋ,
mbɛiŋ bəni bà bə laniki bənchi bəh
mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kə bəni bà bə
dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ numki i
bəni nshiŋ kəŋ baŋ dzəh yə yi liəki i
ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. Mbɛiŋ kəŋ kə i liə
i yɛiŋ wə, chu baŋ dzəh i bəni bà bə
kəŋki i liə yɛiŋ.
[
14 Ŋgəkə wimbum kə wimbɛiŋ,
mbɛiŋ bəni bà bə laniki bənchi bəh
mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ sɛiŋsiki biɛiŋ
bi bəkaŋa bəŋkwu, ka kwayiki fəki
bəh bəntsa bədəəŋ. Mbɛiŋ kǐə a
ŋgəkə wimbɛiŋ bi gumi tsə lə wi bəni
bədəkə.]†
15 Ŋgəkə wimbum kə wimbɛiŋ,
mbɛiŋ bəni bà bə laniki bənchi bəh
mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kə bəni bà bə
dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ si dza nyani
tumi kichi chu daŋ bókə yimbum alə
a mbɛiŋ nəŋki mi wimu a wi fiəni chu
mi wimbɛiŋ wi bumni, jəbi wə wi fiəni
chu mi wimbɛiŋ wi bumni, mbɛiŋ
chu fiəni fə wi, wi fəə num fəni, wi
ka numki mi wi gbuku wimbum aka
mbɛiŋ.
16 Ŋgəkə wimbum kə wimbɛiŋ.
Mbɛiŋ kə bimfəkə dzaka a mbɛiŋ
chusiki dzəh i bəni! Mbɛiŋ kə bəni bà
bə dzakaki a, ‘A mi ka dzaka gia, kaiŋ
yɛli wi juŋ yi fəni gia, a yəmaka məŋ
gia yidəkə. Ayakalə, mi ka dzaka gia
yidəkə ka kaiŋ num i yɛli wi chwaka
ki kpə ki juŋ yi fəni yi gia mə, yaka
ka wi kaŋaki i fə gia yə wi si dzaka ka
kaiŋ.’
17 Bimfəkə biələ! Mbɛiŋ kə biyuŋ!
Fiɛŋ fiə fi kpaliki tsəki fidəkə kə fi naiŋ
a? Fi kpalini kə chwaka ki kpə ki
baiŋni, ma juŋ yi fəni yi gia yə yi fəki
chwaka kiwə ka ki numki fiɛŋ fiə fi kə
fi Nyə a?
18 Mbɛiŋ dzaka tə a, ‘Mi ka dzaka gia
ka kaiŋ i yɛli wi təŋ wi fəni wi gia wə,
ma yi numki kə gia yidəkə. Ayakalə,
mi ka dzaka gia yidəkə ka kaiŋ num i
yɛli wi fiɛŋ fiə wi nya kiyəŋni yɛiŋ, ma
wi kaŋaki i fə gia yiwə asi wi dzaka ka
kaiŋ.’
19 Bimfəkə biələ! Fiɛŋ fiə fi kpaliki
tsəki fidəkə kə fi naiŋ a? Akə kinya kə,
ma təŋ wi fəni wi gia wə wi fə ka kinya
kiwə ni numki biɛiŋ biə bi kə bi Nyə a?
20 Gia yə yi kə, kə a, mi ka kaiŋ i yɛli
wi təŋ wi fəni wi gia wə, ma yi numki
a wi kaiŋ yaka ka kaiŋ tasi bəh biɛiŋ
bichi biə bi kə i təŋ wi fəni wi gia wə.
21 Mi ka kaiŋ i yɛli wi juŋ yi fəni yi
gia wə, ma yi numki a wi kaiŋ yaka ka
kaiŋ tasi i Nyə wə wi nəki yɛiŋ dzu.
22 Mi wə wi kaiŋ num i tumi ki bɛiŋ
wə, ma yi numki a wi kaiŋ num i
kiŋkii ki Nyə wə, bəh wi Nyə wə wi
num yɛiŋ bɛiŋ.

23 Ŋgəkə wimbum kə wimbɛiŋ
bəni bà bə laniki bənchi bəh mbɛiŋ
Bəfalasi. Mbɛiŋ kə bəni bà bə dzakaki
chi, fə chi! Mbɛiŋ si nya kimbu kimu i
jwəfi kintəəŋ i Nyə i biɛiŋ bi jwa biə
mbɛiŋ kəkəki jiə i jwa wə, ayakalə
mbɛiŋ tsɛiŋ kə gia yi ləkəli yə nchi
dzakaki kəm yi a mbɛiŋ fâki, yə yi kə i
fâki gia yi chəŋ i bəni, kwâsi nshɛiŋ i
bəni, jǐə shəm i Nyə. Mbɛiŋ si kaŋaki i
fâki gia yələ yichi bee kə yidəkə.
24 Bimfəkə biə bi chusiki dzəh i bəni!
Mbɛiŋ yəliki bwiliki michuchu i mbi
wə, ayakalə yiŋni məyi mu num nyam
yimbum!‡

25 Ŋgəkə wimbum kə wimbɛiŋ
mbɛiŋ bəni bà bə laniki bənchi bəh
mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kə bəni bà bə
dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ wəkəki
kibwam bəh bətasa i gwu wə, ayakalə
kintəəŋ kiwə num ki jikə bəh biɛiŋ

† **23:14** Biŋwakti bikpu bidəkə biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyə yɛiŋ kaŋaki kə di biələ. ‡ **23:24** Nyam yimbum yələ kə i já yi ŋkali wə a, “camel”.

biə mbɛiŋ ləkɔ i bəni bəh biə mbɛiŋ bukuki bəh dzákəh yɛiŋ.
26 Bimfəkə bi Bəfalasi, mbɛiŋ yisi wôkɔ kibwam bəh bətasa i numə, ka bi baiŋki tə i gwu wə.

27 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ mbɛiŋ bəni bà bɔ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ kɔ aka júm yə bə kɔ num bə kɛiŋsi fiaŋsi yi bəh fiaŋ yi baiŋ ndzɔŋ i dzəkəh wə, ayakalə i yɛiŋ kintəəŋ num yi jikə bəh biŋkuŋu bi bəni bə kpili bəh biɛiŋ bi kinyɛŋ bichi.
28 Ayaka yi kɔ tə a liŋ si mbɛiŋ chusiki gwu i bəni nshiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bə chəŋ, ayakalə i kintəəŋ, num mbɛiŋ jikə bəh mfwɔkyi bəh nəni kichu.

(Luk 11:47-51)

29 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ maaki júm yi bəni bə ntum bə Nyɔ, kɛiŋsi ndzɔŋ júm yi bəni bà bɔ nǐ kaŋaki nəni ki chəŋ.
30 Mbɛiŋ fəki yakadəiŋ dzaka a, ‘A nǐ kɔ a buku numki i jəbi wi bətii bəbuku wə, ma buku nǐ ka ləkə dəkə kaŋ yibuku i gia yə bɔ nǐ fəki wɔɔyi bəni bə ntum bə Nyɔ.’
31 Mbɛiŋ dzakaki yakadəiŋ, dzaka num kɔm i gwu yimbɛiŋ wə təbi bəh dzaka kimbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bwa bə bəni bà bɔ nǐ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ.
32 Mbɛiŋ tsə̂ bəh nɔm i ninshiŋ mbɛiŋ kâasi nɔm wə bətii bəmbɛiŋ nǐ yisi!
33 Júŋŋ yələ! Bwa bə fákəh bələ! Mbɛiŋ kwakaki a mbɛiŋ bi numki lə maka bə jiə mbɛiŋ i gbuku wimbum wə a?
34 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih faaŋ bəni bə ntum bə Nyɔ i mbɛiŋ bəh bəni bə mfi bəh bəni bə lanini bənchi. Mbɛiŋ bi wɔɔyi bədəkɔ, baŋŋyi bədəkɔ i kintasi wə, twɛiŋ bədəkɔ i júŋ yimbɛiŋ yi tsani mə, bwaŋ gvu i bədəkɔ chɛiŋ i kikwili kichi kə bɔ tsəki fɛiŋ.
35 Mbɛiŋ bi fəki yakadəiŋ ka mwa mi bəni bəchi bà bɔ nǐ nəki nəni ki chəŋ fa kuku bà bə nǐ wɔɔyi bi numki i mbɛiŋ fuŋ. Mwa mələ bi numki i mbɛiŋ fuŋ i yisi i Abɛl wə bə nǐ wɔɔ wi kaŋa kə ŋgəkə widəkɔ, i tsə buku i Sakalia wə waiŋ Belekaya wə mbɛiŋ nǐ wɔɔ i fintəŋ ki juŋ yi fəni yi gia wə bəh i təŋ wi fəni wi gia wə.
36 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, ləiŋ wi gia yələ bi kwati lə ŋgɔkɔ wi liə wələ.”

Jisɔs shaaŋ bəni bə Jɛlusalɛm (Luk 13:34-35)

37 Si Jisɔs dzaka lə, wi ka chu dzaka a, “Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Wɔ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ, chu tumyi bəni bà Nyɔ faaŋki i mbɛiŋ bəh kitəh! Akɔ kiŋkani kimaiŋ si mih məmsi i juŋni bwa ba asi nih shyə si juŋni bwa bu wi kwumi baŋ bəh bəkəli bi, wɔ nəiŋma a?
38 Tsêiŋ, bə kɔ num bə lətəkɔ lɔ juŋ ya, yi fiəni num chii.
39 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi chu yɛiŋ kə mih, i tsə buku jəbi wə mbɛiŋ bi dzakaki a, ‘Nyɔ jiə kimbəiŋsi i mi wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə.’ ”

24

Jisɔs fuku a bə bi shakyiki lə juŋ yi fəni yi gia (Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jisɔs nǐ buku i juŋ yi fəni yi gia wə, si wi tsəki, bwa bu bə mbaŋ kɔmsi dzə i wi wə ka chusiki júŋ yə yi kɔ i di bi juŋ yi fəni yi gia wə i wi.
2 Ayakalə, Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ yɛiŋ júŋ yələ a? Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, təh wimu bi baaŋ kə i widəkɔ bɛiŋ maka bə baka təkɔ wi i kuku.”

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Jəbi wə Jisɔs nǐ tsə shinum i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə, bwa bu bə mbaŋ dza dzə i wi wə a bɔ bɔ ka bikə a, “Fûku i buku jəbi wə gia yələ bi numki, bəh kinchəsi kə ki bi chusiki jəbi wə wɔ fiəniki dzəki yɛiŋ bəh a mbi si kaa tsə lə?”
4 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ təkniki, ka mi bi ma fwɔkyi mbɛiŋ a mbɛiŋ ndzani dzəh.

5 Mbɛiŋ kiəki a bəni bəduli bi dzə lə
dzɔ yɛli wuŋ kəŋ i bɔ nshiŋ, mi dzaka
a ŋgaiŋ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.
Bɔ bi fəki yakadəiŋ fwɔkyi bəni bəduli
a bɔ ndzani dzəh.
6 Mbɛiŋ bi wɔkɔki lə a bə tumki jum,
chu wɔkɔ tə gia kɔm jum. Jɔbi wə
mbɛiŋ bi wɔkɔki yakadəiŋ, kiə shɔm
bi tâiŋyi kə mbɛiŋ. Yələ kɔ gia yə yi
kaŋaki i bi num. Ayakalə, yi chusi kə
a mbi si kaa tsəki lə.
7 Tumi bi tumki jum bəh kidɔkɔ,
ayaka ntəŋ widɔkɔ tum jum bəh
widɔkɔ. Dzəŋ tə bi numki, nshwaiŋ
bi nəŋniki i di di wə.
8 Yəmaka gia yichi bi numki aka lɔli
bi miŋkpaŋa wə wi yisi i nɔmhki.
9 Bəni bi dzɔki nyaki mbɛiŋ a bə
chəbsiki mbɛiŋ, wɔɔyi mbɛiŋ. Bitumi
bichi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ kɔm bə yɛli
wuŋ.
10 Ayakadəiŋ, bəni bəduli bi ka
gbɔyiki i kimbum kibɔ wə, baiŋŋ gwu
yibɔ, taŋni gwú yibɔ.
11 Bəni bəduli bà bɔ nyiki ntəkə a, a
faaŋ Nyɔ bɔ bi tumbuku lə i fwɔkyiki
bəni bəduli.
12 Si chu bi duki tsəki i ninshiŋ, kɔ
num lə si yi bi fəki kiŋkɔŋ ki bəni
bəduli bi dəki.
13 Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shɔm
i tsə buku i kiŋgɔksi wə akɔ wə wi bi
bɔiŋki.
14 Bə kâŋa i bi fuku ntum wi ndzɔŋni
wələ kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ i tsə buku i
kiŋgɔksi ki mbi wə kichi ka kitumi
kichi bi wɔkɔ, na ka yi bi numki a mbi
tsɛiŋki i kaa.

Nlani kɔm jɔbi wi ŋgəkə wimbum (Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ bi
yɛiŋki gia yi gumini yə yi kɔ i bəkəli di
num yi dzə num i juŋ yi fəni yi gia wə,
a num yə mi wi ntum wi Nyɔ Daniəl
nǐ kɔ wi dzaka kɔm yi, (mi wə wi faki
kiŋwakti kələ wôkɔ yi na bindzɔŋ),
16 bəni bà bɔ kɔ i Judea bi gêiŋ yâka
i ŋkwúŋ wə.
17 Mi wə wi kɔ i fwu wi juŋ bɛiŋ wi bi
ma chu shǐ lǐə i dzu a ŋgaiŋ dzôki fiɛŋ
fidɔkɔ.
18 Wə wi kɔ i khə bi ma chu kwê a wi
tsô dzô mbuŋ wi baŋni wi gwu.
19 Ŋgəkə wimbum bi numki wi
bəkaŋa bà bɔ bi numki bəh kitɔɔ, bəh
bà bɔ masiki bwa.
20 Mbɛiŋ tsâki a n'yɔkɔ ŋgɛiŋ wələ
bi ma num i jɔbi wi fiəkə yiləkəli wə,
nabə i chɔkɔ bimbam wə,
21 kɔm ŋgəkə wimbum bi numki lə i
jɔbi wiwɔ wə, ayaka wəmaka ŋkaiŋni
wi ŋgəkə kɛiŋki ki num kə na si mbi nǐ
yisi i dzə buku bidaiŋ, ayaka wəmaka
ŋkaiŋni wi ŋgəkə kɔbi i bi chu lansi
num.
22 A nǐ kɔkə a Nyɔ gaali kaŋ yi ŋgəkə
yiwɔ, ma mi wiwɔm na wimu bi bɔiŋ
kə. Ayakalə, Nyɔ kɔ wi gaali kaŋ yiwɔ
kɔm bə bəni bu bà wi kɔ wi sabibwili.
23 Mi ka bi dzaka i mbɛiŋ i kaŋ yiwɔ
wə a 'Mbɛiŋ tsêiŋ, Kimbwili wə Nyɔ nǐ
kaka a bə wi lə fa!' Yudɔkɔ a, 'Bə wi
yaka fi!' Kiə mbɛiŋ bi bûm kə yi.
24 Mbɛiŋ kǐə a bəni bi dzə lə nyi
ntəkə a bɔ kɔ bəmbwili bà Nyɔ nǐ kaka,
bədɔkɔ dzaka a bɔ kɔ bəni bə ntum bə
Nyɔ, bɔ fə bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga
bibɔ, fə tə gia yi dzaka ki wɔmni, ka yi
fwɔkyiki bəni a bɔ dali dzəh, i tasi na
bəh bəni bà Nyɔ kɔ wi sabibwili, i jɔbi
wə dzəh ka num.
25 Mbɛiŋ wôkɔ, mih fukuki gia yələ i
mbɛiŋ lə ka yi bi dzə kpɛiŋ.
26 Ayakadəiŋ, bəni ka dza dzaka i
mbɛiŋ a, 'Mbɛiŋ tsêiŋ, Kimbwili wə
Nyɔ nǐ kaka bə wi yaka i chwa,' kiə
mbɛiŋ bi tsô kə fɛiŋ. Yudɔkɔ a, 'Mbɛiŋ
tsɛiŋ, bə wi yaka i fintəŋ fi juŋ mə,' kiə
mbɛiŋ ki bûm kə i bɔ.
27 Mbɛiŋ kǐə a, asi dzaŋ si mwaiŋ
yi baiŋ i kimbu kə wɔŋ bukuki, yi
baiŋ i tsə buku i di biə wɔŋ liəki, yi bi
numki a liŋ asi ndzə wi mi wə yɛli wi
kɔ Waiŋmi bi numki.
28 'Na faiŋ wə kiŋkpili ki fiɛŋ kɔ, akɔ
fɛiŋ wə bəŋguluŋ si juŋni.'

Kɔm ndzə wi Jisɔs (Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 Akisəkə asi kaŋ yi ŋgəkə wimbum
wələ bi dzə tsəki, wɔŋ bi dza jiki num
jini, fiəŋŋ bi ma chu baiŋki tə, bijɔŋ bi
gbɔyiki i bɛiŋ, biɛiŋ bichi biə bi kaŋaki
ŋga i bɛiŋ bi nəŋniki.

30 Ma kinchəsi ki mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi chusi i bɔɔli bɛiŋ. Kitumi kichi i nshwaiŋ wə bi ka yisi i nyufiki gwu bəh mindəm. Bəni bi ka yɛiŋ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi si wi dzəki i bikwu wə i bɛiŋ bəh ŋga bəh kiŋkɔkni kimbum.
31 Jɔbi wə jəŋ bi nyaki ja yi ləkəli i bɛiŋ, wi ka bi chiŋsi bəchinda bu i bimbu bi mbi binaa i bɛiŋ, a bɔ dzə juŋni bəni bu bà wi kɔ wi sabibwili lɔ.
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)
32 Mbɛiŋ lâni dzô gia i kpɛiŋ wi fidəiŋ wə. Jɔbi wə cha yiwɔ yisi i nyaki mwi, bwili bindzɛni, mbɛiŋ ka kiəki a nyum kwuni lɔ gwu.
33 Yi kɔ a liŋ i jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia yələ yichi, mbɛiŋ ka kiəki a, wi si num dzə a i dzaka kifiəŋə wə.
34 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, ŋgɔkɔ wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num lɔ.
35 Bɔɔli bəh nshwaiŋ bi tsə kaa lə, ayakalə gia yiŋ kɔbi i bi lansi nəŋni.

Mi widɔkɔ kɔkə wə wi kiəki chɔkɔ biə Jisəs bi fiəni dzəki
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)
36 Mi widɔkɔ kɔkə wə wi kiəki chɔkɔ biwɔ nabə jɔbi wiwɔ. Na bəchinda bə Nyɔ bà i bɛiŋ bəh Waiŋ Nyɔ kiəki kə tə chɔkɔ biwɔ. Akɔ a Nyɔ Ba wi mbɔŋ wə wi kiəki.
37 Asi yi nǐ kɔ i jɔbi wi Nɔa wə, lə yi bi numki i chɔkɔ biə Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fiəni dzə.
38 A nǐ kɔ maka mwi buku baŋ mbi wələ wichi, bəni nǐ kɔ fibɔ dzi a dzini chu mu, ayaka bəkaŋa bəh bənyuku chiŋni i ndzɔ wi bəkaŋa wə, bəni nya bwa bà bɔ i ndzɔ wi bəkaŋa wə, i tsə buku i chɔkɔ biə Nɔa nǐ liə i ŋgwuki mə,
39 bəni bəwɔ nəki kiə kə gia yə yi kaŋaki ni num, i tsə buku i jɔbi wə mwi nǐ buku jikə i mbi wələ wichi wə, kəh nyə bəh bɔ bəchi. Akɔ ayaka si yi bi numki i chɔkɔ biə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fiəni dzəki.
40 Bənyuku bəfa bi numki i khə, bə bi dzɔ wimu ma wimu bi baaŋ.
41 Bəkaŋa bəfa bi gɔkɔki nyəə i nəkə bɛiŋ, ma bə bi dzɔ wimu ma wimu bi baaŋ.
42 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu kɔm mbɛiŋ kiəki kə chɔkɔ biə Bah bi fiəniki numki i dzə yɛiŋ.
43 Mbɛiŋ kǐəki a, tikwili kabə kiəki jɔbi wə ji kaŋaki i dzə nchɔkɔ fɔkɔ, ma wi ni tɔkniki, wi ma ni buku bee a wi dzə bwiŋ juŋ yi.
44 Yi kɔ a mbɛiŋ tə kaŋaki i nûmki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu, kɔm mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi dzəki i jɔbi wə mbɛiŋ kwakaki kə.

Nlani kɔm waiŋ wi nɔm wi ŋkɔŋ bəh wi ntəkə
(Luk 12:41-48)
45 Waiŋ wi nɔm wə wi kɔ wi ŋkɔŋ chu kaŋa mfi kɔ winaiŋ? Ntə akɔ wə tikwili wi nǐ jiə a wi tɔkniki bəh juŋ yi a jɔbi wə jɔbi ka kpɛiŋ, wi ni nyaki biɛiŋ bidzini i bwa bu bə nɔm a?
46 Kinsaŋli kimbum bi numki i waiŋ wi nɔm wə tikwili wi bi dzə yɛiŋki num wi fə nɔm wi a liŋ asi wi si nəŋki.
47 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, tikwili wi bi yaksi wi a wi tɔkniki bəh biɛiŋ bi bichi.
48 Ayakalə, waiŋ wi nɔm wiwɔ kabə num wi kaŋa nəni kichu, ka dza dzaka i gwu yi a, ‘Tikwili wuŋ ni kɔmsi fiəni dzə kə’,
49 ka yisi i twɛiŋki bwa bə nɔm bədɔkɔ bà bəh bɔ nɔmki, wi dzi a dzini chu mu bəh bəni bà bɔ məki mbih məni,
50 tikwili wi waiŋ wi nɔm wiwɔ bi təkəli tumbuku i chɔkɔ biə wi si kwakaki kə bəh i jɔbi wə wi si kiəki kə.
51 Ayaka i jɔbi wiwɔ wə wi bi nya ŋgəkə i waiŋ wi nɔm wiwɔ, wi bi chiŋsi wi i tsə numki bəh mbaŋ wi bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi, a num i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.”

25

Ndi kɔm kishu ki bəkaŋa bədɔkɔ jwəfi
1 “I jɔbi wiwɔ wə bə bi siniki ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh kishu ki bəkaŋa bədɔkɔ jwəfi

bà bɔ nǐ dzɔ bimbaiŋsi bibɔ, buku tsə i wɔkɔliki mi wə wi dzɔ miŋkpaŋa wimfiaŋ.
2 Bɔ nǐ kɔ yakadəiŋ, bəte num biyuŋ, bəte fifi.
3 Yi num a, bà bɔ nǐ kɔ biyuŋ dzɔ bimbaiŋsi bibɔ nəki dzɔ kə miə midɔkɔ,
4 ayakalə bà bɔ nǐ fifiki dzɔ bimbaiŋsi bibɔ, dzɔ tasi bəh miə midɔkɔ i bənsɔkɔ wə.
5 Si bɔ tsə ka wɔkɔliki mi wə wi dzɔ miŋkpaŋa wimfiaŋ , wi bə́ ndɔmi i dzə, kinu ka yisi i jiŋki bɔ bəchi, bɔ ka gbɔ kinu.
6 Aka numki nchɔkɔ kintəəŋ, bɔ wɔkɔ si mi yɔŋsiki lə, ‘Lilili, mbɛiŋ tsɛ̂iŋ, mi wə wi dzɔ miŋkpaŋa wimfiaŋ bə wi lə ɔɔɔ. Mbɛiŋ bûku dzâ dzô wi ɔɔɔ.’
7 Ayaka kishu ki bəkaŋa bəwɔ bəchi ka dza bɛiŋ, yaksi naka bibɔ bi baiŋsini.
8 Bà bɔ nǐ kɔ biyuŋ ka dzaka i bà bɔ ni fifiki a, ‘Mbɛiŋ nyâ buku bəh miə mimbɛiŋ midɔkɔ, kɔm bimbaiŋsi bi buku si shi tsə lə.’ 9 Ayakalə, bəfifini bà ka chukuli a, ‘Miə mibuku mɔŋ dəkə i kpɛiŋ i bukumbɛiŋ bəchi. Mbɛiŋ tsô num i bəni bà bɔ taŋniki, mbɛiŋ tâŋ mimbɛiŋ.’
10 Asi bɔ nǐ tsə i taŋ, mi wiwɔ baaŋ dzə, bəkaŋa bà bɔ nǐ kɛiŋsi gwu, ka liə bəh wi i juŋ yi dzɔni miŋkpaŋa, bə ka fah dzaka ki juŋ.
11 Si yəmaka nǐ tsə bədɔkɔ bà bɔ ni tsə i taŋ mibɔ miə bɔŋ tsə dzəh, ka dzakaki a, ‘Tikwili tikwili, wɛ̂li dzaka ki juŋ ma buku liə.’
12 Ayakalə, wi chukuli i bɔ a, ‘Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mih kiəki kə mbɛiŋ.’
13 Yi kɔ a, mbɛiŋ kɛ̂iŋsi gwu yimbɛiŋ, i wɔkɔliki, kɔm mbɛiŋ kiəki kə chɔkɔ, nabə jɔbi wiwɔ.

Ndi kɔm bwa bə nɔm bətali (Luk 19:11-27)

14 I jɔbi wiwɔ wə, yi bi numki aka mi wə wi nǐ tsəki nyani, wi bɔɔŋ bwa bu bə nɔm ka nya jiə kpɔ wi i bɔ kaŋ.
15 Wi nya waiŋ wi wi nɔm widɔkɔ bəh biba bi kpɔ bite, nya widɔkɔ bəh biba bifa, ka nya widɔkɔ bəh kiba ki kpɔ kimu. Wi nǐ nyaki biəli asi ŋga bi mi kɔ. Si wi nya yakadəiŋ, ka tsə nnyani wi.
16 Waiŋ wi nɔm wə wi nǐ dzɔ biba bi kpɔ bite ka tsə akisəkə ka fəki shi yɛiŋ, dzi mbee biba bite.
17 Ayaka wə wi nǐ dzɔ biba bifa ka fə tə shi yɛiŋ, dzi mbee biba bifa.
18 Ayakalə, waiŋ wi nɔm wə wi nǐ dzɔ kiba kimu tsə mfih chum dzəŋə nyumi kpɔ wi tikwili wiwɔ yɛiŋ.
19 Tikwili wi bwa bə nɔm bà wi nǐ tsə nyani yaka ka tsə baaŋ fɛiŋ i jɔbi wi dəəŋ wə. Wi bɔɔŋ bwa bu bə nɔm a bəh bɔ sîsi gia.
20 Waiŋ wi nɔm wə wi nǐ dzɔ biba bi kpɔ bite ka dzə bəh biba jwɔfi, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, wɔ nǐ nya mih biba bi kpɔ bite. Yɛ̂iŋ, mih nǐ baaŋ ka fəki shi bəh wi, kwati biba bidɔkɔ bite i yɛiŋ bɛiŋ.’
21 Ayaka tikwili wiwɔ dzaka i wi a, ‘Wɔ fə bindzɔŋ. Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wi ndzɔŋni, bəh wi ŋkɔŋ! Wɔ nǐ baaŋ ka kiə i tɔkni bəh fiɛŋ fi nchiŋ na bindzɔŋ. Ayakadəiŋ, i liə mih ni jiə lə wɔ a wɔ tɔkniki num bəh biɛiŋ biduli. Líə la i kintəəŋ kindzɔŋni bi tikwili wa wə.’
22 Waiŋ wi nɔm wə ŋ'wi kpɔ nǐ kɔ biba bifa dzə tə, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, wɔ nǐ nya mih biba bi kpɔ bifa. Yɛ̂iŋ, mih baaŋ ka fəki shi bəh wi, ka kwati biba bi kpɔ bidɔkɔ bifa i yɛiŋ bɛiŋ.’
23 Ayaka tikwili wiwɔ dzaka i wi a, ‘Wɔ fə bindzɔŋ. Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wi ndzɔŋni bəh wi ŋkɔŋ! Wɔ nǐ baaŋ ka kiə i tɔkni bəh fiɛŋ fi nchiŋ na bindzɔŋ. Ayakadəiŋ, i liə mih ni jiə lə wɔ a wɔ tɔkniki num bəh biɛiŋ biduli. Líə la i kintəəŋ kindzɔŋni bi tikwili wa wə.’
24 Waiŋ wi nɔm widɔkɔ wə wi nǐ dzɔ kiba ki kpɔ kimu dzə tə, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, mih kiəki lə a wɔ kɔ mi wi ləkəli. Wɔ si kɔh lə maka wɔ gbɛli, juŋni gəŋ maka wɔ mu.
25 Ayakadəiŋ, mih nǐ baaŋ ka lwaki, ka tsə nyumi kpɔ wa wiwɔ i kuku. Tsɛiŋ, bə kpɔ wa wiwɔ lə, kaŋa.’
26 Tikwili wi chukuli i wi a, ‘Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wichu, wɔ chu num bəh

kiŋkpəŋ! Wə nǐ kiəki yaka a mih si kəh lə maka mih gbɛli, juŋni gəŋ maka mih mu.
27 Si wə nǐ kiəki yakadəiŋ a fə nə, a wə ma tsə jiə kpə wuŋ i juŋ yi kpə wə ka mih ni fiəni dzə dzə kpə wuŋ bəh mbee i yɛiŋ bɛiŋ.'
28 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka a bə dzə̂ kiba ki kpə kiwə i wi, bə nyə̂ i wə wi kaŋaki biba bi kpə jwəfi.
29 Mbɛiŋ kǐəki a, mi wə wi kaŋaki bə ni kpɛiŋsiki lə ma wi kaŋaki biduli. Ayakalə, mi wə wi kaŋaki kə, na fi twɛsi fiə wi kaŋaki bə bi dzə bwili lə fi i wi.
30 Si wi dzaka yakadəiŋ ka dzaka a, 'Mbɛiŋ lə̂ə bwǐli waiŋ wi nəm wi kilələ wiwə i biŋ bi jisi wə, i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.'

Nlani kəm nsaka wi gəksini

31 A bi numki i jəbi wə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzəki i mbum bi wə, wi bi dzəki bəh bəchinda bə Nyə bəchi, wi bi ka num i kiŋgbəkə ki kimbum wə.
32 Bitumi bichi biə bi kə fa kuku bi juŋni lə i wi nshiŋ, wi bi ka gaali bə asi mi wə wi si təkni bəh shwáŋ si gaali bwili shwáŋ i bíi kintəəŋ.
33 Wi bi jiə shwáŋ yiwə i tsɛiŋ yi yiləkəli wə, wi jiə bíi i tsɛiŋ yi yi kimiəkə wə.
34 Wi wə wi kə Ŋkuŋ ni ka dzaka i bà bə kə i tsɛiŋ yi yiləkəli wə a, 'Bəni bà Ba wuŋ kə wi bəiŋsi bə, mbɛiŋ dzə̂ kwâti di i ŋkuŋ biə wi nǐ kɛiŋsi jiə i mbɛiŋ i yisi si bə nǐ maa mbi,
35 kəm dzəŋ nǐ wəəki lə mih, mbɛiŋ nya mih bəh fiɛŋ fidzini. Kindəŋ nǐ wəmki lə mih, mbɛiŋ nya mih bəh fiɛŋ mih mu. Mih nǐ kə mi wi dzəni, mbɛiŋ dzə mih.
36 Mih nǐ kə bəh chwəŋ kiyəə, ayaka mbɛiŋ ləh mbuŋ i mih wə. Mih ni gwɛiŋki lə mbɛiŋ dzə bəni i mih. Mih nǐ kə i juŋ yi nsəŋ mə, ayaka mbɛiŋ dzə bəni i mih.'
37 Jəbi wə wi ni dzaka yakadəiŋ, bəni bə chəŋ bà ka ni bikə i wi a, 'Bah, akə i jəbi winaiŋ wə buku nǐ dzə yɛiŋ wə dzəŋ wəə wə, buku nya wə bəh fiɛŋ wə dzi, nabə yə a kindəŋ nǐ wəəmki wə, buku nya wə bəh fiɛŋ wə mu a?
38 A nǐ kə i jəbi winaiŋ wə buku nǐ yɛiŋ wə, wə num mi wi dzəni, buku dzə wə, nabə yə a wə nǐ chu kə bəh chwəŋ kiyəə, buku ləh mbuŋ i wə wə a?
39 A nǐ kə jəbi winaiŋ wə buku nǐ yɛiŋ wə, wə gwɛiŋ chu num i juŋ yi nsəŋ mə, buku dzə jikə wə a?'
40 Ŋkuŋ wiwə ka ni chukuli i bə a, 'Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, si mbɛiŋ nǐ fə gia yələ, i na winaiŋ mi winchiŋ i bwa bə nih bəŋ bələ, yi kə a mbɛiŋ nǐ fə num i mih.'
41 Ayakadəiŋ, wi ka bi dzaka i bà bə kə i tsɛiŋ yi yi kimiəkə wə a, 'Mbɛiŋ bà mbɛiŋ kə num ləiŋ kwa mbɛiŋ, mbɛiŋ dzâ nyə̂ i mih nshiŋ, mbɛiŋ tsə̂ lǐə i gbuku wə bə nǐ kɛiŋsi jiə i ŋkpɛli bəh bəchinda bu,
42 kəm dzəŋ nǐ wəəki lə mih, mbɛiŋ na nya mih bəh fiɛŋ i dzi. Kindəŋ nǐ wəmki lə mih, mbɛiŋ na nya mih bəh fiɛŋ i mu.
43 Mih nǐ kə mi wi dzəni, mbɛiŋ na dzə mih. Mih nǐ kə chwəŋ kiyəə, mbɛiŋ na ləh mbuŋ i mih wə. Mih nǐ gwɛiŋki lə, ayaka chu num i juŋ yi nsəŋ mə, mbɛiŋ na dzə i bəni mih.'
44 Bə tə bi ka bəŋ bikə i wi a, 'Bah, akə i jəbi winaiŋ wə buku nǐ yɛiŋ wə dzəŋ wəə wə, nabə a kindəŋ nǐ wəəmki wə, nabə a wə num mi wi dzəni, nabə a wə chu num chwəŋ kiyəə, nabə yə a wə gwɛiŋ, bəh yə a wə chu num i juŋ yi nsəŋ mə, buku na gamti wə a?'
45 Wi bi ka chukuli i bə a, 'Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, si mbɛiŋ nǐ ka fə dəkə gia yələ, i na winaiŋ mi winchiŋ i bwa bə nih bəŋ bələ, yi kə a mbɛiŋ nǐ ka fə dəkə num i mih.'
46 Bəmaka bəni bi ka dza nyə tsə liə num i ŋgəkə wə wi bi tsə kaa kə. Ayakalə, bə chəŋ bà tsə liə fibə num i nəni kə ki bi tsə kaa kə."

26

Bə nyani bəh kinyəni i Jisəs chɛiŋ (Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jən 11:45-53)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ dzaka kaasi gia yələ
yichi, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a,
2 “Mbɛiŋ kǐə a, a baaŋ a kaŋ yifa ka
dzini bi Ntsədaŋ yisi, bə num i ni nya
mi wə yɛli wi kə Waiŋmi i bəni kaŋ ma
bə baŋŋ wi i kintasi wə.”
3 A i jəbi wiwə wə, bətii mfə gia
bəmbum bəh bəni bà bə sakaki tumi
tsə ka juŋni gwu yibə i ntəŋ wi Kayfas
wə a num wi Kayfas wiwə fwu wi bətii
mfə gia,
4 bə ka jiə kimfasi i ni wɛli kwa Jisəs,
i wəə wi.
5 Si bə fasiki yakadəiŋ, ka dzaka a,
“Bukumbɛiŋ ma mə̂m i fə̂ gia yələ i
jəbi wi Dzini wə, kəm bukumbɛiŋ ka
məm yi, ma yi ni dzə bəh ŋgəkə i bəni
kintəəŋ.”

Miŋkpaŋa widəkə fiaŋsi Jisəs bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni i Bɛtani
(Mak 14:3-9; Jən 12:1-8)

6 Jəbi wə Jisəs nǐ kə i kwili wi Bɛtani
wə, i juŋ yi Samən wə mi wi kiŋkumi.
7 Jəbi wə bə nǐ shi num ka dziki,
miŋkpaŋa widəkə liə dzə bəh finsəkə*
fi fiaŋsi fidəkə num bə kɛiŋsi bi bəh
təh, a num fi fiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni,
bi ləkə i kpə wə nalə, ka shuku i fwu wi
Jisəs wə.
8 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ nǐ yɛiŋ
yakadəiŋ gia yiwə fə bə bəksi lə təə. Bə
ka dzakayiki a, “Wi bəkəli fiaŋsi biələ
lə kəm nə a?
9 Bə si kələ i taŋni fiaŋsi biələ i kpə
widuli wə, i nya kpə wiwə i bəni bə
kifuu.”
10 Ayakalə, Jisəs kiə kiŋkwaka kibə,
ka dzaka i bə a, “Mbɛiŋ nyaki ŋgəkə i
miŋkpaŋa wələ kəm nə? Wi fə num gia
yindzəŋni i mih.
11 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bə kifuu
ni numki lə bəh mbɛiŋ jəbi wichi
ayakalə, mih bi numki kə bukumbɛiŋ
i jəbi wichi wə.
12 Wi shuku fiaŋsi biələ i gwu yiŋ wə
lə, wi kɛiŋsi mih num kɛiŋsini i nləə
wə.
13 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, na
faiŋ bə bi fukuki ntum wi ndzəŋni
wələ i mbi wichi wə, gia yələ miŋkpaŋa
wələ fə, bə bi fukuki yi, bə kwaka wi.”

Judas taŋni Jisəs
(Mak 14:3-9; Jən 12:1-8)

14 Mi widəkə i mbaŋ wi bwa bə Jisəs
wə, i bà wə jwəfi ntsə bəfa kintəəŋ, a
num wə bə nǐ bəəŋki a Judas Iskaliət
nyə tsə yɛiŋ bətii mfə gia bəmbum,
15 ka bikə i bə a, “Mih ka nya Jisəs i
mbɛiŋ kaŋ, ma mbɛiŋ ni nya nə i mih
a?” Bə ka fa kpə mbaŋtia num bə nǐ
kɛiŋsi wi bəh chwaka ki kpə kifukuli,
ka nya i wi.
16 I yisi jəbi wiwə wə, wi ka yisi i
nəŋki dzəh yə wi ni nya Jisəs yɛiŋ i bə
kaŋ.

Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ dzi Dzini bi Ntsədaŋ
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jən 13:21-30)

17 A dzə num i chəkə bi ninshiŋ i
Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə Dzəŋə
yɛiŋ, bwa bə mbaŋ bə Jisəs dzə yɛiŋ
wi, ka bikə i wi a, “Wə nəŋki a buku
tsə kɛiŋsi faiŋ di biə wə ni dzi Dzini bi
Ntsədaŋ yɛiŋ na?”
18 Wi chukuli i bə a, “Mbɛiŋ tsə̂ i
kwili kintəəŋ, mbɛiŋ ni yɛiŋ lə nchiŋ
mi widəkə fɛiŋ, mbɛiŋ dzə̂ka i wi a, ‘Mi
wi Lanini dzaka a, jəbi wi ŋgaiŋ kpɛiŋ
lə. Ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ kaŋaki
i dzi Dzini bi Ntsədaŋ i wi dzu.’ ”
19 Ayaka bwa bə mbaŋ bà tsə fə
asi Jisəs si dzaka i bə, ka kɛiŋsi biɛiŋ
bidzini bi Dzini bi Ntsədaŋ biwə fɛiŋ.
20 A dzə num i fijəbi, wi shinum bəh
bwa bu bə mbaŋ bà jwəfi ntsə bəfa i
dziki.
21 Jəbi wə bə nǐ dziki, wi dza dzaka
i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a,
mi widəkə i mbɛiŋ kintəəŋ ni taŋni lə
mih.”
22 Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu
bə mbaŋ dza ka numki a bəh nshɛiŋ
nshɛiŋ, yisi i bikəki a wimu wimu a,
“Akə num mih ma Bah?”
23 Wi chukuli i bə a, “Mi wə wi ni
taŋni mih akə wə wi ləkə kaŋ i fwəti wə
buku wi.

* **26:7** Finsəkə fiələ kə num bə nǐ kɛiŋsiki bəh kitəh kə bə bəəŋki a, “alabaster”.

24 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki bi
nyə asi bə nǐ nyaka kɔm wi. Ayakalə,
ŋgəkə wimbum kɔ i mi wə wi taŋni Mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi. Yi nǐ ndzɔŋki a
bə ma bwɔ wəmaka mi."
25 Judas wə wi ni kaŋaki i taŋni Jisɔs
bɔŋ bikə tə i wi a, "Mi wi Lanini akɔ
num mih ma?" Jisɔs chukuli i wi a,
"Wɔ dzaka bəh dzaka ka."

Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ dzi nchiŋni
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kɔlɛn 11:23-25)

26 Asi bɔ nǐ dziki, Jisɔs dza dzɔ blɛd,
nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi nya i bwa bu
bə mbaŋ ka dzaka a, "Mbɛiŋ kô dzî, fa
kɔ gwu yiŋ."
27 Wi dzɔ tə bwam, nya kiyɔŋni i Nyɔ
ka nya bwam wiwɔ i bɔ ka dzaka a,
"Mbɛiŋ bəchi mû.
28 Mələ kɔ mwa məŋŋ mə Nyɔ dzi
miŋkaiŋ bəh mɔ, mɔ shukuki bukuki
kɔm bəni bəduli, ka wi ni dalinya chu
bibɔ.
29 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mih ni chu
mu kə mbi mi kpɛiŋ wi lani wələ i yisi
i liə i tsə buku i chɔkɔ biə mih bi muki
mɔ mimfiaŋ bukumbɛiŋ i kintəəŋ ki
ŋkuŋ bi Ba wuŋ wə."
30 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ
kaasi, bɔ yəəŋ njaŋ wi kɔksini, buku
ka yaka tsə i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə.

Jisɔs dzaka a Bita bi nəiŋ lə ŋgaiŋ
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jɔn 13:36-38)

31 Si Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ
tsəki, wi dzaka i bɔ a, "Daiŋ nchɔkɔ
mbɛiŋ bəchi ni fiəni gɛiŋ chu lə i jum
wə kɔm gia yə yi ni num bəh mih. Yi
num asi bə nyaka a, Nyɔ dzakaki a,
'Mih ni wɔɔ lə ntɔkni shwáŋ, ma mbaŋ
wi shwáŋ yiwɔ ni gaali.'
32 Ayakalə, jɔbi wə Nyɔ bi bwili mih
i kpi wə, mih bi tsə i mbɛiŋ nshiŋ i
Galili."
33 Bita ka dzaka lɔ mfih i wi a, "Kɔŋ
bəni bəchi ni gɛiŋ fiəni chu i jum wə
kɔm gia yə yi ni num bəh wɔ, mih kɔkə
ni lansi gɛiŋ chu i jum wə."
34 Jisɔs fiəni chukuli i wi a, "Mih
fukuki ŋkɔŋ i wɔ a daiŋ nchɔkɔ, ka
kwɔkɔ ni tɔŋki, num wɔ nəiŋ lɔ mih
kiŋkani kitali."
35 Bita dzaka i wi a, "Kɔŋ mih ni
numki i kpi bəh wɔ, mih kɔkə ni lansi
nəiŋ wɔ." Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa
bə mbaŋ bə Jisɔs bədɔkɔ bà bəchi bɔŋ
dzaka ayaka tə.

Jisɔs tsa i Gɛsɛmane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ tsə liə i
khə wi kɛiŋ yi mintam midɔkɔ wə, bə
bɔɔŋ a Gɛsɛmane, Jisɔs dzaka i bwa bu
bə mbaŋ a, "Mbɛiŋ shînumyi fa mih
kini tsə tsa."
37 Wi dzɔ Bita bəh bwa bə Sɛbide
bəfa, bəh bɔ ka tsə. Wi yisi i numki bəh
nshɛiŋ nshɛiŋ, shɔm yi fumsi wi.
38 Wi ka dzaka i bɔ a, "Shɔm yiŋ
kɔ a bəh nshɛiŋ nshɛiŋ nalə na ka
mih kpi num kpini. Mbɛiŋ bâaŋ a fa
bukumbɛiŋ wôkɔliki."
39 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kini tsə
i ninshiŋ, gbɔ tum kwusi shi bi i kuku
ka bá tsa a, "Ba wuŋ, dzəh kabə nûm
yə wɔ kɔ i fə ka bwam wi ŋgəkə wələ
tsə mih a mih ma mu, wɔ fô. Ayakalə,
ma fô si mih nəŋki. Fô yi num asi wɔ
nəŋki."
40 Wi fiəni dzə buku i bɔ wə, ka ti bɔ
nɔ wə. Wi bikə i Bita a, "Yaka mbɛiŋ
kɔkə i num bɛiŋ bəh mih i tsə buku i
mbiəŋə wimu wə a?
41 Mbɛiŋ tsôŋəki, mbɛiŋ tsô a kiə
kimɔmsi ki dzə kə i mbɛiŋ wə. Yi kɔ
ŋkɔŋ a shɔm kɔŋki lə, ayakalə nyam yi
gwu bəhyi."
42 Wi fiəni tsə fɛiŋ i kiŋkani kifa wə
ka tsa a, "Ba wuŋ, aka bá num a bwam
wələ kɔkə i tsə maka mih mu wi, wɔ fô
asi wɔ nəŋki."
43 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu
bə mbaŋ nɔ wə kɔm kinu nǐ kɔ i dzəkəh
yibɔ wə nalə.
44 Wi fiəni bee bɔ ka tsə i tsaki i
kiŋkani kitali wə, wi tsa, dzaka num a
gia yə wi si kɔ wi dzaka lɔ yi.
45 Wi chu fiəni dzə i bwa bu bə
mbaŋ dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ kɛiŋki
mbɛiŋ nɔ waka fimbɛiŋ na? Mbɛiŋ
tsêiŋ, jɔbi kpɛiŋ lɔ. Bə taŋni lɔ mi wə
yɛli wi kɔ Waiŋmi i kaŋ yi bəni bəchu
wə.

46 Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ bukumbɛiŋ tsâki.
Mbɛiŋ tsêiŋ, mi wə wi taŋni mih bə wi
yaka wi dzəki."

Bə kwa Jisɔs (Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jɔn 18:3-12)

47 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka, Judas
wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs
bà jwɔfi ntsɔ bəfa dzə tumbuku. Wi
nǐ dzəki bəh mbaŋ wi bəni bəduli, bɔ
kaŋa bənywɔ bəh bibɔkɔ, num a faaŋ
bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ
sakaki tumi.
48 A nǐ kɔ num mi wə wi taŋni Jisɔs,
tsə kɛiŋsi lɔ kinchəsi bəh bəni bəwɔ
ka dzaka a, "Mi wə mih ni bɔni mih
maŋni yaŋyi, akɔ wi mbɛiŋ ni kwâ."
49 Si bəh bɔ ni dzə, wi chəm tsə a
chəŋ i Jisɔs wə ka bɔni i wi, "Mih
bɔniki i wɔ Mi Lanini." Si wi bɔni
yakadəiŋ, ka maŋni wi bá yaŋyi wi.
50 Jisɔs ka dzaka i wi a, "Nsɛiŋ wuŋ,
fâ a gia yə wɔ dzə i fə."† Ayaka bəni
bəwɔ ka tsə kwa Jisɔs, kaŋa wi.
51 Yi num a mi widɔkɔ wə wi nǐ kɔ bɔ
bəh Jisɔs ka guku baa nywɔ wi jum ka
gba chwiŋ təiŋ kintuni ki mfa wi fwu
wi bətii mfə gia.
52 Jisɔs dzaka i mi wiwɔ a, "Fǐəni lâkə
nywɔ wa i di biə wi si kɔ. Na ndə wə
wi dzasi nywɔ i bɛiŋ wi kǐəki a, wi bi
kpiki i nywɔ wə.
53 Wɔ kwakaki a mih kɔkə i bɔɔŋ
Ba wuŋ a wi chiŋsi bəchinda bu
bənchuku bɔ tsə bəmbaŋ jwɔfi ntsɔ
bəfa akisəkə a?
54 Ayakalə, mih ka fə yakadəiŋ, ma
yi ni nyani dəiŋ ka yi dzə kpɛiŋ asi
bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, a yi
kaŋaki i bi num a?"
55 I fɛiŋ wə, Jisɔs ka bikə i mbaŋ
wiwɔ a, "Mbɛiŋ dzə i kwa mih, ka
dzəki bəh bənywɔ bəh bibɔkɔ ka
mbɛiŋ dzəki i kwa num ji a? Mih nǐ
shi kɔ bəh mbɛiŋ chɔksi chɔksi i juŋ yi
fəni yi gia mə lani bəni mbɛiŋ kwa kə
mih kɔm nə la?
56 Ayakalə, gia yələ yichi num i fə a
yi dzə kpɛiŋ asi bəni bə ntum bə Nyɔ
nǐ nyaka." Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bəchi
ka lətɔkɔ wi fɛiŋ, yɔkɔ gɛiŋ.

† **26:50** Yudɔkɔ a, "Nsɛiŋ wuŋ, wɔ dzə i fə nə?"

Jisɔs numbɛiŋ i juŋ yi nsaka wə (Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jɔn 18:13-14,19-24)

57 Bəni bà bɔ nǐ kwa Jisɔs ka dzɔ tsə
bəh wi i Kayfas dzu fwu wi bətii mfə
gia. A nǐ kɔ num bəni bà bɔ nǐ laniki
bənchi bə Nyɔ bəh bà bɔ nǐ sakaki tumi
nǐ juŋni.
58 Bɔ nǐ tsəki bəh Jisɔs Bita biəli i jum
wə i dzəh yi dəəŋ. Wi ka tsə buku na i
fitɔkɔ wi fwu wi bətii mfə gia wə, ka liə
tsə num bəh bəni bà bɔ nǐ tɔkniki bəh
di biwɔ, wi tsɛiŋ, i yɛiŋ si yi ni nyani
num.
59 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bəchi bà bɔ nǐ sakaki bənsaka ka nəŋki
gia yi ntəkə yə bɔ kɔ i jiə i Jisɔs fuŋ ka
bɔ ni wɔɔ wi.
60 Ayakalə, bɔ nəki kwati kə gia
yidɔkɔ, na ayaka si bəni bəduli ni
bukuki dzəki i ninshiŋ beeŋ nsaka
bəntəkə. Gia yiwɔ nyani lə, i kiŋgɔksi
wə bəni bədɔkɔ bəfa buku dzə num i
ninshiŋ,
61 ka dzakaki a, "Mbwə wələ nǐ
dzaka a, ŋgaiŋ kɔlə i shakyi juŋ yi fəni
yi gia yi Nyɔ i fiəni maa yi i kaŋ yitali
wə."
62 Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ ka dza
bɛiŋ bikə i Jisɔs a, "Yaka wɔ kaŋaki kə
gia yidɔkɔ i chukuli a? Wɔ wɔkɔ alə gia
yə bəni bələ dzakaki i wɔ wə a?"
63 Jisɔs kpichumi məŋ. Fwu wi bətii
mfə gia wiwɔ fiəni dzaka i wi a, "I
yɛli wi Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni, wɔ fa
kabə num Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka,
wə Waiŋ Nyɔ, fûku i buku."
64 Jisɔs chukuli a, "Yi kɔ asi wɔ
dzaka. Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ
a, jɔbi wələ ni tsə mbɛiŋ ni yɛiŋ lə mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, num wi shinum
i tsɛiŋ yiləkəli yi Mi wə wi kaŋaki ŋga,
mbɛiŋ bi chu yɛiŋ si wi dzəki i bikwu
wə i bɛiŋ."
65 Fwu wi bətii mfə gia wə wɔkɔ
yakadəiŋ, ka taŋyi bəmbuŋ i gwu yi
wə, dzaka a, "Wi dzɔki di bi Nyɔ.
Bukumbɛiŋ nəŋki a mi widɔkɔ chu dzə
dzaka gia yidɔkɔ a? Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si
wi dzɔki di bi Nyɔ.
66 Mbɛiŋ kwakaki a nə?" Bɔ chukuli

a, “Akɔ mi wə bə kaŋa i wôɔ wi num wɔɔni.”
67 Bɔ yisi i chuhyiki mindzəŋ i shi bi
wə chɔkɔ twɛiŋ wi bəh biŋkɔɔ, bədɔkɔ
twɛiŋ bəh kaŋ, dzakaki i wi a,
68 “Wɔ wə wɔ kɔ Mbwili wə Nyɔ nǐ
kaka, fûku la ntum wi Nyɔ wa wə i liə.
Kaŋsi i buku mi wə wi twɛiŋ wɔ.”

Bita nəiŋ Jisɔs
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jɔn 18:15-18,25-27)
69 A nǐ kɔ Bita num i kuku i biŋ i
fitɔkɔ. Waiŋ kpaŋni widɔkɔ wə wi nǐ
nɔmki fɛiŋ, dzə kɔmsi i wi kpəŋ ka
dzaka i wi a, “Wɔ tə si kɔ mbɛiŋ Jisɔs
wi Galili.”
70 Ayakalə, Bita nəiŋ i bəni bəchi
nshiŋ ka dzaka a, “Mih kiəki kə gia yə
wɔ dzakaki.”
71 Bita ka buku tsə ka numki bɛiŋ
i dzaka ki mbaiŋ wə. Waiŋkpaŋni
widɔkɔ wə wi nǐ nɔmki tə fɛiŋ, yɛiŋ
wi, ka dzaka i bəni bà bɔ nǐ numyi i
bɛiŋ fɛiŋ a “Mi wələ si kɔlə bəh Jisɔs wi
Nasali.”
72 Bita chu nəiŋ ka kaiŋ, dzaka a,
“Mih kǐəki kə mi wiwɔ.”
73 I jɔbi wi twɛsi wə, bəni bà bɔ nǐ
numyi kɔmsi tsə i Bita wə ka dzaka i
wi a, “I yi ŋkɔŋ wə, wɔ kɔ tə mi wibɔ,
kɔm ndzaka wa tsəki aka wibɔ.”
74 Ayaka Bita ka kaiŋ, bɔɔŋ num lɔiŋ
i fwu wi wə dzaka a, “Mih kiəki kə mi
wələ.” Akisəkə kwɔkɔ ka tɔŋ.
75 Bita kwaka ndzaka wə Jisɔs si
dzaka i wi a, “Ka kwɔkɔ ni nəŋki i
tɔŋki, num wɔ nəiŋ lɔ mih kiŋkani ki-
tali.” Wi nyə fɛiŋ buku tsə i biŋ, ka də
nalə.

27

Judas shiəŋ
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jɔn 18:28-32)
1 Asi chɔkɔ nǐ wɔɔki dzəki, bətii mfə
gia bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki
tumi, num jiə ja kɔm Jisɔs, i wɔɔ wi.
2 Bɔ ka kaŋa wi, dzɔ tsə nya i kaŋ
yi Baylɛ wə mi wi nsaka i kimbu kiwɔ
wə.
3 Jɔbi wə Judas wə wi nǐ taŋni Jisɔs
nǐ yɛiŋ a bə təiŋ a bə ki wɔɔki lə Jisɔs,
wi bə́ təm, dzɔ kpɔ wə mbaŋtia fiəni tsə
nya i bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bà bɔ sakaki tumi.
4 Wi tsə, dzaka i bɔ a, “Mih fə chu i
taŋni mi wi kaŋa kə ŋgəkə widɔkɔ.” Bɔ
chukuli i wi a, “Yəmaka kaŋaki nə i fə
bəh buku? A kiəki wɔ yəmaka.”
5 Judas waŋ kpɔ wiwɔ i kuku i juŋ yi
fəni yi gia wə, ka buku tsə shiəŋ.
6 Bətii mfə gia bəmbum fwɔkyi kpɔ
wiwɔ dzaka a, “Wələ kɔ kpɔ wi mwa,
nchi bumki kə a bə jǐə wələ kpɔ i kiba
ki juŋ yi fəni yi gia mə.”
7 Bɔ num jiə ja, tsə taŋ di i mi wə wi
nǐ mwəmki mishwali bəh wi a bɔ ni
ləəki bəni bədzəni fɛiŋ.
8 Akɔ gia yə bə bɔɔŋki di biwɔ i dzə
buku bidaiŋ a, “Di bi Mwa.”
9 Yi nǐ num yaka ka gia yə mi wi
ntum wi Nyɔ wə Jɛlimia nǐ dzaka, ka
yi dzə kpɛiŋ si wi nǐ dzaka a, “Bə nǐ dzɔ
kpɔ mbaŋtia num kpɔ wə bwa bə Islae
nǐ sisi i dzɔ i fwu wi wə,
10 taŋ di yɛiŋ i mi wə wi nǐ mwəmki
mishwali bəh wi, asi Bah Nyɔ nǐ
dzaka i mih.”

Jisɔs numbɛiŋ i Baylɛ nshiŋ mi wi nsaka wi Ŋkali wi Lum
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jɔn 18:33-38)
11 Si Jisɔs nǐ numbɛiŋ i Baylɛ mi wi
nsaka nshiŋ, Baylɛ bikə i wi a “Akɔ wɔ
Ŋkuŋ wi Bəju wə a?” Jisɔs chukuli a,
“Yi kɔ asi wɔ dzaka.”
12 Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum
bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki tumi kiwɔ yisi
i jiəki gia i wi fuŋ, wi na chu chukuli
gia yidɔkɔ.
13 Baylɛ ka bikə i wi a, “Wɔ wɔkɔki
alə ŋkaiŋni wi gia yə bə dzakaki kɔm
wɔ a?”
14 Ayakalə, Jisɔs na chukuli na gia
yimu i wi kɔm yə bɔ nǐ jiəki i wi fuŋ.
Mi wi sakani wiwɔ tsɛiŋ lə dzaka wɔm
wi nalə.
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jɔn 18:39-19:16)
15 A nǐ dzəki numki i jɔbi wi dzini
bi Ntsədaŋ wə, mi wi sakani bwili mi
wimu i juŋ yi nsəŋ mə, wə bəni kɔŋki
a wi bwǐli.
16 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, mi widɔkɔ
num i juŋ yi nsəŋ mə, bə kiə nalə a wi
nǐ fəki lə chu, yɛli wi num a Balabas.

17 Jəbi wə bəni nǐ junŋni, Baylɛ bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kəŋki a mih bwili num ndə i juŋ yi nsəŋ mə a? Mbɛiŋ kəŋki a mih bwili yatəkɔ num Balabas, ma Jisɔs wə bə bɔɔŋki a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?”
18 Wi nǐ bikəki yaka kɔm wi nǐ kiəki lə a bɔ nǐ nya Jisɔs i wi, kɔm kindəŋ nǐ finiki lə bɔ bəh wi.
19 I chu kpɛiŋ i yi wə, a nǐ kɔ jəbi wə wi nǐ shinum i di biə bə si num i saka bənsaka, kpə wi faaŋ ntum i wi, dzaka a, “Kiə wɔ ki fə̂ kə gia yidəkɔ bəh mi wə. Akɔ mi wi chəŋ. Mih dzakaki lə kɔm ndəmsi si fumsi mih daiŋ nchəkɔ nalə kɔm wi.”
20 Si Baylɛ bikə yakadəiŋ, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə̀ bɔ sakaki tumi nyini bəni a bɔ dzaka a wi bwǐli yatəkɔ num Balabas, ma bə kâasi bəh Jisɔs.
21 Mi wi sakani chu dza bikə i bɔ a, “Mi wə mbɛiŋ kəŋki a mih bwili yatəkɔ i bəni bəfa bələ kintəəŋ kɔ winaiŋ?” Bɔ chukuli a, “Balabas.”
22 Baylɛ chu bikə i bɔ a, “Mih ka bwili yatəkɔ yakadəiŋ i liə, mih ni fə dəiŋ bəh Jisɔs wə bə bɔɔŋki a Klistus a?” Bɔ bəchi dzaka a, “Bə bâŋŋ wi num bâŋŋni i kintasi wə.”
23 Wi fiəni bikə a, “Bə bâŋŋ wi kɔm nə a? Gia yichu yə wi fə kɔ nə a?” Ayakalə, bɔ chu wili tsə a ninshiŋ lɔ a, “Bə bâŋŋ wi i kintasi wə.”

24 Jəbi wə Baylɛ nǐ yɛiŋ a dzəh kəkə, ka ŋgaiŋ kaasi gia yələ, dzaka yiŋni dza lɔ dzani. Wi dzɔ mwi, wəkɔ kaŋ yi yɛiŋ i mbaŋ wi bəni nshiŋ dzaka a, “Kaŋ yiŋ kəkə i kpi yi mi wələ wə. A kiəki mbɛiŋ i yi wə.”
25 Bəni bəchi chukuli i wi a, “Aaŋ, bêe ma mwa mi nûmki i kifwu kibuku wə bəh i bwa bəbuku wə.”
26 Baylɛ ka bwili yatəkɔ Balabas asi bɔ nǐ kəŋki, ka nya Jisɔs a bə twə̂iŋ bə tsə̂ bâŋŋ i kintasi wə.

Bəni bə jum bə́ nyiksiki Jisɔs (Mak 15:16-20; Jən 19:2-3)

27 Bəni bə jum bə mi wi sakani ka dzɔ Jisɔs liə bəh wi i ntəŋ wə bə nǐ bɔɔŋki a Blitəlium, ka junŋni kiŋka ki mbaŋ wi bəni bə jum bəchi bɔ fiəli baŋ wi.
28 Bɔ baayi bəmbuŋ bu, dzɔ mbuŋ wi bəŋkuŋ wi bɔkɔli tum i wi wə.
29 Ka bwaŋ kifɔ ki bəŋkuŋ ki num bə kɛiŋsi bəh bəbwaŋyi, bwaŋ i wi fuŋ, ka nya mbəŋ i tsɛiŋ yi yiləkəli wə a, akɔ mbeŋ wi bəŋkuŋ. Bɔ dzə ŋgwuŋyi i wi nshiŋ nyiksi wi dzakayi a, “Mbɛɛ jum yibɔkəli! Ŋkuŋ wi Bəju!”
30 Si bɔ nǐ fə yakadəiŋ, ka chuhyiki mindzəŋ i gwu yi wə, dzɔ mbəŋ wə ka twɛiŋki wi yɛiŋ i fuŋ.
31 Jəbi wə bɔ nǐ nyiksi kaasi yakadəiŋ, babwili mbuŋ wi ŋkuŋ wə i gwu yi wə, ləh num bəmbuŋ bu i gwu yi wə, ka dzɔ tsə bəh wi i baŋŋ i kintasi wə.

Bə baŋŋ Jisɔs i kintasi wə (Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jən 19:17-27)

32 Si bə nǐ tsəki, bɔ dzə buku i mi wi Sɛlin widəkɔ, yɛli wi num a Samən. Bɔ kaŋyi mi wiwɔ wi giŋ kintasi ki Jisɔs.
33 Jəbi wə bɔ nǐ tsəki bɔ tsə buku i di bidəkɔ wə, bə bɔɔŋ a Gəlgəta, (Yɛli wələ kɔ a Di bi Ŋkuŋu Kifwu),
34 bɔ ka nya mbih i wi num bɔ chwali bəh biəə yi ləli jiə a wi mû. Ayakalə, si wi məm, wi nəiŋma i mu.
35 Bɔ ka baŋŋ wi i kintasi wə, dzɔ bəmbuŋ bu tum kaaŋ yɛiŋ i gaa a bɔ bɔ.
36 Si bɔ fə yakadəiŋ ka shinum fɛiŋ ka chəniki wi.
37 Bɔ nyaka kiŋwakti kə ki nǐ chusiki gia yə yi fə ka bɔ baŋŋ wi i kintasi wə, ka baŋyi i kintasi wə i fwu wi bɛiŋ yi num a, “Wələ kɔ Jisɔs, Ŋkuŋ wi Bəju.”
38 Bɔ baŋŋ tə bəji bəfa i kintasi wə bɔ bəh Jisɔs, widəkɔ i tsɛiŋ yiləkəli wə, widəkɔ i tsɛiŋ yi yi kimiəkə wə. 39 Bəni ka tsəki daŋsiki yɛiŋ Jisɔs nəŋni fwu, bəkəli wi bəh ntɔyi,
40 dzakayi a, “Wɔ wələ wɔ nǐ kɔ i shakyi juŋ yi fəni yi gia i fiəni maa i kaŋ yitali wə, gâmti gwu ya! Wɔ kabə num Waiŋ Nyɔ, shi dzə i kintasi kiwɔ wə.”
41 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə̀ bɔ nǐ laniki bənchi bəh bəni bə̀ bɔ sakaki tumi ka nyiksiki tə wi dzakayi a,

42 “Wi nǐ gamtiki bəni bədɔkɔ i liə wi
kɔkə i gamti gwu yi. Ntə wi kɔ Ŋkuŋ wi
bəni bə Islae. Wi shǐ la i kintasi kiwɔ
wə i liə ma buku ka ni bum wi.
43 Wi ni jiə fwu wi i Nyɔ wə. Nyɔ
wiwɔ kabə kɔŋ wi, ma wi gamti la wi
i liə si wi ni dzakaki a ŋgaiŋ kɔ Waiŋ
Nyɔ.”
44 Bəji bà bə nǐ baŋŋ bɔ bəh Jisɔs i
kintasi wə, tɔyi wi bəh bəntɔyi tə.

Kpi yi Jisɔs
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jɔn 19:28-30)

45 A dzə num nshichuŋ biŋ ji, tumi
kichi ji i tsə buku i mbiəŋə mitali wə
nshi.
46 A dzə num ka mbiəŋə mitali, Jisɔs
dza wam bəh ŋga a, “Ɛli, Ɛli, lama
sabaktani.” Yi num a, “Nyɔ wuŋ, Nyɔ
wuŋ, wɔ lətɔkɔ mih lə kɔm nə?”
47 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ num kɔmsi
fɛiŋ wɔkɔ, ka dzaka a, “Mi wiwɔ bɔɔŋki
Ɛlaja.”
48 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ ka yɔkɔ
akisəkə tsə dzɔ kuncha, juli i mbih
migbaŋlini mə, bwaŋ i mbəŋ wə, ka
sɔkɔ tsə a wi mu.
49 Ayakalə, bəni bədɔkɔ dzaka a, “Bə
wɔ̂kɔli yɛ̂iŋ a yuwidɔkɔ Ɛlaja kɔlə i dzə
gamti wi!”
50 Jisɔs ka chu wam bəh ŋga nya
kiŋ'waka ki i Nyɔ kaŋ.
51 Yi dzə num a, mbuŋ wə bə nǐ
təiŋni juŋ yi fəni yi gia yɛiŋ i fintəŋ,
yisi i bɛiŋ taŋa shi buku i kuku i
bimbu bifa wə. Nshwaiŋ nəŋni, biaŋa
bakayi,
52 júm tə wɛli gwu, bəni bəduli bà bɔ
nǐ kɔ bə Nyɔ num bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ
fiəni dza i kpi wə.
53 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dza i kpi wə, bəni
bəwɔ nyə tsə i kwili wi baiŋni wə
Jɛlusalɛm, bəni bəduli yɛiŋ i bɔ wə.
54 Tikwili wi bəni bə jum wə bəh
bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ chəni Jisɔs, yɛiŋ
si nshwaiŋ nəŋniki bəh gia yichi yə yi
nǐ dzɔki di, ndzaŋ kwa bɔ na bəh ŋga.
Bɔ ka dzaka a, “I yi ŋkɔŋ wə mi wələ nǐ
kɔ Waiŋ Nyɔ.”
55 Bəkaŋa bəduli nǐ kɔlə tə fɛiŋ i dzəh
yi dəəŋ bɔ tsɛiŋ. Bəkaŋa bələ kɔ bà bɔ nǐ
buku i Galili biəli Jisɔs gamti wi.
56 I mbaŋ wibɔ wə nǐ kɔ Meli Mag-
dalen bəh Meli wə nih Jɛm bəh Yɔsɛf,
bəh nih bwa bə Sɛbide.

Bə ləə Jisɔs
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jɔn 19:38-42)

57 A dzə num i fijɔbi, tii kpɔ widɔkɔ a
num mi wi Alimatia dzə, yɛli wi num
a Yɔsɛf. Wi tə nǐ kɔ mi widɔkɔ i mbaŋ
wi Jisɔs wə.
58 Wi tsə yɛiŋ Baylɛ tsa a wi nyâ
wini wi Jisɔs ka ŋgaiŋ tsə ləə. Baylɛ ka
dzaka a bə tsə̂ dzə̂ nyâ i wi.
59 Yɔsɛf dzɔ wini wiwɔ ka kii i mbuŋ
wi baiŋni wə,
60 ka tsə jiə i jum yi wə, yi kɛiŋ a
yimfiaŋ, num wi nǐ tɔ jum yiwɔ i biaŋa
mə, wi ka biŋsi təh wimbum ka baŋ
dzaka ki jum kiwɔ yɛiŋ, ka nyə.
61 Meli Magdalen bəh Meli widɔkɔ
wə nǐ kɔ fɛiŋ, num bɔ shinum i tsɛiŋ
daŋsi jum yiwɔ.

Bə ka chəniki jum yi Jisɔs

62 Chɔkɔ buku wɔɔ, num chɔkɔ biə
bɔ si sisiki gia yi bimbam bibɔ yɛiŋ bi
tsə, bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi
tsə yɛiŋ Baylɛ,
63 dzaka i wi a, “Tikwili, buku
kwakaki gia yə mi wi ntəkə wələ nǐ
dzakaki jɔbi wə wi nǐ kɛiŋki wiwɔm.
Wi nǐ dzakaki a, a bi numki i kaŋ
yitali wə, ma ŋgaiŋ bi fiəni dza i kpi
wə.
64 Si yi kɔ yakadəiŋ, dzâka a bəni
bûku tsə̂ chəniki jum yiwɔ i tsə̂ bûku
i kaŋ yitali wə, kɔm buku lwaki a bwa
bu bə mbaŋ kɔlə ni wɛɛli tsə chwɔ
wini wi i nyə bəh wi, ka bɔ fukuki i
bəni a, ‘Wi dza i kpi wə.’ Bɔ ka fə
yakadəiŋ, ma ntəkə biələ i liə ni gumi
tsə bi ninshiŋ biə.”
65 Baylɛ dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzə̂
bəni bə jum ma mbɛiŋ bɔ tsə̂, mbɛiŋ
dzâka bɔ chəniki jum yiwɔ bindzɔŋ
asi mbɛiŋ si kɔ i chəniki.”
66 Ayakadəiŋ, bɔ ka tsə kɛiŋsi baŋ
dzaka ki jum kiwɔ, ka fə kinchəsi* i

* **27:66** Kinchəsi kələ nǐ kɔ i fə a mi widɔkɔ ki tsə kə fɛiŋ.

təh wə bɔ nǐ baŋ dzaka ki jum kiwɔ yɛiŋ, ka jiə bəni bə jum i chəniki.

28

Jisɔs dza i kpi wə
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jɔn 20:1-10)

1 Asi chɔkɔ bimbam nǐ tsə, chɔkɔ wɔɔ dzə, i buku nya i chɔkɔ bi ninshiŋ wə i shi wə, Meli Magdalen bəh Meli widɔkɔ wə tsə i tsɛiŋ jum.
2 Yi num a, nshwaiŋ nǐ dza nəŋni bəh ŋga, kɔm chinda wi Bah nǐ shi dzə bɛiŋ biŋsi təh wimbum wə bə nǐ baŋ dzaka kijum kiwɔ yɛiŋ ka shinum i yɛiŋ bɛiŋ.
3 Chinda wiwɔ nǐ kɔ shi bi mwaŋyi aka dzaŋ yi mwaŋyini, bəmbuŋ bu fuku lə buuu.
4 Bəni bà bɔ nǐ chəniki jum yiwɔ yɛiŋ wi, lwa na bəh ŋga, nyumyi lə kəkəkə, gbɔyi i kuku nɔyi aka bi kpili bəni.
5 Chinda wi Nyɔ wiwɔ dzaka i bəkaŋa bəwɔ a, “Mbɛiŋ ma lwâki. Mih kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki Jisɔs wə bə ni baŋŋ i kintasi wə.
6 Wi fa kɔkə, wi dza lɔ i kpi wə asi wi nǐ dzaka. Mbɛiŋ dzâ yêiŋ di biə wi ni nɔ yɛiŋ.
7 Mbɛiŋ tsâ fûku wakali i bwa bu bə mbaŋ a wi dza lɔ i kpi wə, wi tsəki i mbɛiŋ nshiŋ i Galili. Mbɛiŋ ni yɛiŋ lə wi fɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔli, mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si mih fuku i mbɛiŋ.”
8 Ayakadəiŋ, bəkaŋa bà ka kɔmsi dza nyə i jum yiwɔ bɛiŋ bəh nlwa, ayakalə bɔ num tə bəh kinsaŋli nalə, ka yɔkɔ tsə i fuku i bwa bə Jisɔs bə mbaŋ.
9 Si bɔ nǐ tsəki, yi dza num a bɔ nǐ baŋsi bəh Jisɔs, wi dzaka i bɔ a, “Mih bɔniki mbɛiŋ.” Bɔ ka dzə kɔmsi i wi wə, ka gbɔ ka bwam gvu yi, ka kɔksi wi.
10 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ma lwâki. Mbɛiŋ tsâ dzâka i bwa bə nih bəŋ a bɔ tsâki i Galili ma bɔ ni yɛiŋ mih fɛiŋ.”

Bəni bà bɔ nǐ chəniki jum yiwɔ fuku gia yə yi nǐ num

11 Jɔbi wə bəkaŋa bəwɔ ni dza i tsəki, num bəni bə jum bədɔkɔ bà bɔ nǐ chəniki jum yiwɔ si nyə tsə i kwili kintəəŋ i tsə fuku gia yichi yə yi si num i bətii mfə gia bəmbum.
12 Bətii mfə gia bəmbum bà ka juŋni bəh bəni bà bɔ sakaki tumi bəh bɔ num jiə ja, ka baŋyi kaŋ yi bəni bə jum bəh kpɔ widuli,
13 dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâkaki i bəni a mbɛiŋ si nɔki lə bwa bu bə mbaŋ dzə chwɔ wini wi ka nyə bəh wi.
14 Mbɛiŋ kabə dzakaki yakadəiŋ, yi ka liə i kintuni ki mi wi sakani wə, wi ni kabə nəŋ i nya ŋgəkə i mbɛiŋ, ma buku ni tsə yɛiŋ wi, wi ma ni chu nya ŋgəkə i mbɛiŋ.”
15 Ayakadəiŋ, bɔ ka dzɔ kpɔ wiwɔ ka fukuki asi bə si dzaka i bɔ. Kichum kiwɔ ka waŋ tsə i kintəəŋ ki Bəju wə i dzə buku i bidaiŋ wə a bə nǐ chwɔ wini wi Jisɔs chwɔni.

Jisɔs faaŋ bəni bu i mbi wichi wə
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jɔn 20:19-23; Kiŋwakti ki Nɔm 1:6-8)

16 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ mu ka nyə tsə i Galili, yaka tsə i ŋkwuŋ wə Jisɔs nǐ fuku i bɔ.
17 Jɔbi wə bɔ ni yɛiŋ wi, ka kɔksi wi. Ayakalə, bədɔkɔ məŋni lɔ wi.
18 Jisɔs dza kini dzə dzaka i bɔ a, “Ba wuŋ kɔ num wi nya lɔ ŋga bichi i bɛiŋ bəh i kuku i mih.
19 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tsâ i bitumi wə bichi, mbɛiŋ fâki bəni numki bəni mbəŋ bə mbaŋ, jûli bɔ i bəkɔ i yɛli wi Nyɔ Ba bəh Waiŋ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni.
20 Mbɛiŋ lâniki bɔ a bɔ fâki gia yichi yə mih nǐ laniki mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔli, mih ni numki lə bəh mbɛiŋ i jɔbi wichi wə i tsə buku na jɔbi wə mbi bi tsə kaaki.”

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Mak nǐ Nyaka

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Mak kələ mə

Mak nǐ chiŋniki nəmki bəh Bita bəh Bəəl bəh Banabas. Yi chusiki a gia yə wi nǐ kiəki kəm Jisəs a nǐ lani Bita wi yɛiŋ. Ntum wi ndzəŋni wələ Mak nǐ nyaka chusiki a Jisəs kə mi wə wi nǐ fəki nəm wi Nyə chu kaŋa ŋga i dzaka gia yi nûm asi wi dzaka. Wi nǐ chusiki ŋga bi num i nlani wə bəh i bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli bəh i dalinyaki chu bi bəni. Jisəs nǐ bəəŋki gwu yi a ŋgaiŋ kə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi, wi dzə nya gwu yi i yɛlih bəni i ŋgəkə wə (10:45). Yɛli wələ a Waiŋmi kə wə wi kə i kiŋwakti ki Daniəl wə 7:3-14.

Mak nǐ du nyaka a kəm gia yə Jisəs nǐ fəki tsə yə wi nǐ laniki. Yɛiŋ dzəh yə bə gaa kiŋwakti kələ yɛiŋ

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-13 Ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs
1:14–9:50 Nəm wi Jisəs i kimbu ki Galili wə
10:1-52 Jisəs nyə i Galili ka tsə i Jɛlusalɛm
11:1–15:47 Shi yi gəksini yi Jisəs i kəmsi tsə i Jɛlusalɛm bəh i kintəəŋ ki Jɛlusalɛm wə bəh i kaasi bəh kpi yi
16:1-8 Jisəs dza i kpi wə
16:9-20 Asi Jisəs nǐ chusi gwu yi, bəh asi wi nǐ dza i kpi wə bəh asi wi nǐ yaka i bɛiŋ

Ntum wə Jən Njulibəkə nǐ fukuki

(Matiə 3:1-12; Luk 3:1-18; Jən 1:19-28)

1 Fa kə ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs Klistus Waiŋ Nyə.

2 Ntum wiwə nǐ yisi asi Isaya mi wi ntum wi Nyə nǐ nyaka a Nyə dzakaki a,

“Wôkəli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi
ntum i wə nshiŋ,
ma wi tsə kɛiŋsi dzəh ya.
3 Ja yi mi wiliki i chwa a bə kɛiŋsi dzəh
yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ.”

4 Ayakadəiŋ, mi widəkə bə nǐ bəəŋki a Jən Njulibəkə nǐ nyə tsə i chwa, ka fukuki i bəni a bə kwûni shóm yibə, ma ŋgaiŋ juli bə i bəkə ka Nyə bi dalinya chu bibə.

5 Bəni nǐ bukuki i bimbu bi tumi bi Judea wə bichi bəh i kwili wi Jɛlusalɛm wə wichi tsə i wi, də kəm bə chu bibə, wi ka juliki bə i Bəkə yi Jədan mə.

6 Jən nǐ ləəki bəmbuŋ num bə kɛiŋsi bəh kiluli ki nyam yidəkə yə bə bəəŋki a kamɛl, wi kaŋa bəh chiŋnih num bə kɛiŋsi bəh dzu yi nyam, wi nǐ dziki a chúmi bəh nyu yi chwa.

7 Jən nǐ lakaki a, “Mi widəkə dzəki lə i mih jum wi tsə mih, mih kpɛiŋniki kə na i ŋgwuŋ shi i kuku i baayi bəlaba bu.

8 Mih juliki mbɛiŋ num i bəkə, yakadəiŋ, wi ni juliki mbɛiŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.”

Asi bə nǐ juli Jisəs i bəkə bəh si Satan nǐ məmsi wi

(Matiə 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 A nǐ kə i kaŋ yə wə, Jisəs nyə i Nasali i kimbu ki tumi ki Galili wə, dzə a Jən juli ŋgaiŋ i Bəkə yi Jədan mə.

10 Asi Jisəs nǐ bukuki dzəki i bəkə yakadəiŋ, wi yɛiŋ bəəli wɛli gwu, Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzə i gwu yi wə ka kimbumi.

11 Ja dzaka i bɛiŋ a, “Wə kə Waiŋ wuŋ wi shəm, mih wəkəki lə ndzəŋni kəm wə nalə.”

12 Akisəkə Kiŋ'waka ki Baiŋni ka fə Jisəs tsə ka nəki i chwa.

13 Wi nǐ kə fɛiŋ i kaŋ wə mbaŋnyani, ŋkpɛli məmsi wi. Wi nǐ kə fɛiŋ yakadəiŋ bəh nyám yi chwa, ayaka bəchinda bə Nyə dzə ka tsɛiŋki wi.

Jisəs bəəŋ bəni bəna a bə nûmki bwa bu bə mbaŋ

(Matiə 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 Bə dza kwa Jən ka jiə i juŋ yi nsəŋ mə. Si yəmaka nǐ tsə, Jisəs nyə dzə i

Galili, ka fukuki ntum wi ndzəŋni wi
Nyə fɛiŋ.
15 Wi nǐ fukuki, dzaka a, “Jəbi dzə
kpɛiŋ lə, wə ŋkuŋ bi Nyə si num a
kaŋ. Mbɛiŋ kwûni shəm yimbɛiŋ, ma
mbɛiŋ bûm ntum wi ndzəŋni wələ.”
16 Jisəs bi nyə ka nyaniki tsəki i
kinchwə kimbum ki Galili kpəŋ, ka
yɛiŋ Saməŋ bəh waiŋnih wi Andulu
tum gbi i bəkə, kəm bə nǐ kə bəni bə
kwani bwókə.
17 Jisəs dzaka i bə a, “Mbɛiŋ bǐəli
mih ma mih ni fə mbɛiŋ numki bəni
bà bə kwaki num lə bəni.”
18 Akisəkə, bə ka bee gi yibə, ka
biəliki wi.
19 Jisəs kini tsə i ninshiŋ, yɛiŋ Jɛm
bəh waiŋnih wi Jən, bà bə nǐ kə bwa
bə Sɛbide, bə num i ŋgwuki mə kwə gi
yibə.
20 Jisəs ka bəəŋ tə bə akisəkə. Bə bee
ba wibə Sɛbide i ŋgwuki mə bəh bəni bà
bə nǐ dzə a bəh bə nəmki, ka biəli wi.

Jisəs bwili kiŋ'waka kichu i mi mə (Luk 4:31-37)

21 Bə bəh Jisəs nyə tsə i kwili wi
Kafanaum wə. Aka dzə num i chəkə
bimbam wə, Jisəs tsə liə i juŋ yi tsani
mə akisəkə ka laniki bəni.
22 Bəni ka wəkəliki num lə bəh
dzaka ki wəmni i nlani wiwə wə, kəm
wi nǐ laniki ka mi wə wi kaŋaki ŋga bi
lanini. Wi nǐ laniki kə ka bəni bà bə
laniki bənchi bə Nyə si lani.
23 A jəbi wiwə wə, mi widəkə nyə dzə
num i juŋ yi tsani yiwə mə, a num mi
wi kaŋa kiŋ'waka kichu i gwu yi mə.
24 Si wi liə fɛiŋ, ka wam a, “Jisəs wi
Nasali, wə nəŋki nə i buku wə a? Wə
dzə i kaasi buku a? Mih kiəki lə wə.
Akə wə mi wi baiŋni wə wi nyə i Nyə
wə.”
25 Jisəs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwə,
dzaka a, “Kpíchumi məŋ, bûku i mi
wələ mə.”
26 Kiŋ'waka kiwə ka fə wi gbə i kuku
ka jwəki, ki wam bəh ŋga, ka buku i
gwu yi mə.
27 Bəni bəchi yɛiŋ yakadəiŋ, dzaka
wəm bə, ayaka bə ka dzakayiki a bə
bə bikəyi a, “Yələ kə yi naiŋ lə a?
Akə nlani wimfiaŋ widəkə a bəh ŋga
yɛiŋ na? Mi wələ kaŋaki ŋga i kaŋyi
biŋ'waka bichu bi wəkə i wi.”
28 Akisəkə, ntum wiwə kəm Jisəs
waŋ tsə i bidi bichi wə i kimbu ki
Galili wə.

Jisəs chuku bəni bə jwɛiŋ bəduli (Matiə 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Akisəkə Jisəs buku i juŋ yi tsani
yiwə mə, ka tsə i juŋ yi Saməŋ bəh
Andulu wə, Jɛm bəh Jən num bəh bə.
30 A nǐ kə nih kpə Saməŋ nə i
naŋbɛiŋ, gwu yi yakani yiləkəli yaka
wi. Asi Jisəs liə i yɛiŋ dzu, bə ka fuku i
wi kəm kpaŋa wiwə.
31 Jisəs tsə i naŋ kə wi nǐ nəki yɛiŋ,
kaŋa wi i tsɛiŋ wə, dzasi wi i bɛiŋ.
Ayaka jwɛiŋ yi yakani yiləkəli yiwə ka
bee wi, wi dza bɛiŋ, tsɛiŋ fiɛŋ bə dzi.
32 A dzə num i fijəbi i chəkə biwə wə
asi wəŋ ni shiki tsəki i liə, bə ka dzəki
bəh bəni bəchi bà bə nǐ gwɛiŋki bəh
bəni bà bəchinda bə ŋkpɛli nǐ njiŋsiki
bə i Jisəs.
33 Kwili wiwə wichi juŋni i fifiəŋə.
34 Wi chuku bəni bəduli bà bə
nǐ kaŋaki jwɛiŋ chi chi, chu bwili
bəchinda bə ŋkpɛli i bəni bədəkə
bəduli wə. Wi nǐ bwiliki, wi chu bum
kə a bəchinda bəwə dzaka gia yidəkə,
kəm bə ni kiəki lə mi wə wi kə wi.

Jisəs fuku gia yi Nyə i Galili wichi (Luk 4:42-44)

35 A bi dzə num na kinchəŋəchəŋə,
Jisəs dza bɛiŋ, buku tsə i di bidəkə wə
wi mbəŋ ka tsaki.
36 Saməŋ bəh bəni bà bəh bə nǐ kə,
baaŋ i jum wə ka buku tsə ka nəŋki wi.
37 Bə yɛiŋ wi, dzaka i wi a, “Bəni
bəchi baaŋ ka nəŋki wə.”
38 Jisəs chukuli mfih i bə a,
“Bukumbɛiŋ dâŋ tsâ i bidi bidəkə wə
ka mih kələ i fuku tə gia yi Nyə fɛiŋ.
Akə gia yə mih dzə kəm yi.”
39 Ayaka wi ka nyaniki i bimbu bi
Galili wə bichi fuku gia yi Nyə i juŋ yi
tsani yibə wə, bwili bəchinda bə ŋkpɛli
i bəni wə.

Jisəs chuku mi wi gwɛiŋ bəh jwɛiŋ yi kumyini (Matiə 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Mi widəkɔ wi nǐ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ
yi kumyini nyə dzə tum binyu i Jisɔs
nshiŋ, tsa wi dzaka a, “Wɔ kabə kɔŋki
wɔ fə̂ mih bâiŋki.”
41 Ayaka nshɛiŋ kwa Jisɔs, wi nani
tsə tsɛiŋ kɔm wi, dzaka i wi a, “Mih
kɔŋki lə, bə̂nih, ma wɔ bâiŋki.”
42 Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini yiwɔ ka
bee wi, wi bɔnih ka baiŋki.
43 Jisɔs ka dzaka a wi tsə̂ki, ka lansi
kiŋ i wi,
44 dzaka a, “Kiə wɔ ki fûku kə gia
yiwɔ i mi widəkɔ. Ayaka, tsə̂ chûsi
gwu ya i tii mfə gia, ma wɔ nyə̂ kinya
kə Muses nǐ dzaka a mi kaŋaki i nyə̂
i chusi i bəni a wi bɔnih lɔ i jwɛiŋ yi
kumyini wə ka baiŋki.”
45 Si Jisɔs kiŋ yakadəiŋ, mi wiwɔ ka
buku tsə yisi i fukuki tsəki gia yiwɔ.
Ayaka kwili wiwɔ ka waŋ tsə i bidi
bichi wə, yi fə Jisɔs na chu liə nyani
i kintəəŋ ki tumi wə. Wi ka baaŋ a
numki i chwa, bəni nyə dzə i bidi di
wə, dzə yɛiŋ wi.

2

Jisɔs chuku mi num wi kpi wa wimu (Matiɔ 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Asi kaŋ yidəkɔ ni tsə, Jisɔs fiəni tsə
i Kafanaum. Bəni wɔkɔ a wi si num lɔ
i dzu,
2 bɔ ka juŋniki dzəki i fɛiŋ bəduli,
dzəh nǐ kɔkə fɛiŋ ka mi tɔm gvu na bəh
i dzaka kifiəŋə wə. Wi ka bə́ fuku gia
yi Nyɔ i bɔ.
3 Bəni bədɔkɔ bənaa ka dzəki bəh mi
widəkɔ i wi num bɔ buŋ wi i kimbuŋ
wə, num wi kpi wa wimu.
4 Yi gaka bɔ i liə tsə bəh wi i Jisɔs
wə kɔm bəni ni faaŋniki lə nalə. Bɔ ka
yaka num i fwu wi juŋ bɛiŋ, tɔ kiyəə i
di biə Jisɔs nǐ num. Si bɔ tɔ yakadəiŋ,
ka shisi mi wiwɔ i kimbuŋ kə wi nǐ
nɔki yɛiŋ wə.
5 Jisɔs yɛiŋ si bɔ jiə shɔm i wi wə, wi
ka dzaka i mi wə wi nǐ kɔ num wi kpi
wa wimu a, “Nsɛiŋ wuŋ, mih dalinya
lɔ chu bia.”
6 Bəni bədɔkɔ bə̀ bɔ nǐ laniki bənchi
bə Nyɔ bɔ num fɛiŋ ka wɔkɔ yaka, ka
shwiŋyiki i shɔm yibɔ wə, bikə a,
7 “Mi wələ dzakaki dəiŋ lə a? Wi
dzɔki di bi Nyɔ. Akɔ ndə wə wi kɔ i
dalinya chu a kɔbi a Nyɔ shəŋ a?”
8 Jisɔs ka kiə i shɔm yi wə gia yə bɔ ni
kwakaki, ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ biələ
biŋkwaka kaŋaki i shɔ́m yimbɛiŋ wə lə
kɔm nə a?
9 Yə yi bɔniki i dzaka i mi wələ kɔ yi
naiŋ a? I dzaka a mih dalinya lɔ chu
bi, ma a wi dzə̂ kimbuŋ ki wi tsə̂ki a?
10 Ayakalə, mih nəŋki i fə a mbɛiŋ
kiə a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki lə
ŋga i fa kuku i dalinya chu.” Ayaka wi
ka dzaka i mi wə wi nǐ kpi wa wimu a,
11 “Mih dzakaki i wɔ, dzə̂ bɛiŋ wɔ
dzə̂ kimbuŋ ka wɔ tsə̂ i wɔ dzu.”
12 Wi dza bɛiŋ, ka dzɔ kimbuŋ ki ka
buku, bəni bəchi tsɛiŋ wi. Ayaka bɔ
tsɛiŋ lə, dzaka wɔm bɔ, bɔ ka tumki
bikum bi Nyɔ, dzaka a, “Buku kɛiŋki
ki yɛiŋ kə gia yidəkɔ ka yələ.”

Jisɔs bɔɔŋ Lɛwi a wi nûm waiŋ wi wimbaŋ (Matiɔ 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Jisɔs chu nyə ka tsə kɔmsi i
kinchwɔ kimbum kpəŋ, mbaŋ wi bəni
dzə i wi kpəŋ, wi ka yisi i laniki bɔ.
14 Asi wi nǐ nyaniki tsəki, wi yɛiŋ
Lɛwi waiŋ Alfiyus, wi num i di bi bi
nɔm wə, wi kwa kiŋwakti. Jisɔs ka
dzaka i wi a, “Wɔ bǐ́əli mih.” Wi ka
dza bɛiŋ ka biəli wi.
15 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ni tsə
ka dziki i Lɛwi dzu bəh bəni bə̀ bɔ nǐ
kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədɔkɔ
tə, kɔm bəni ka bələ nǐ biəliki lə wi
bəduli nalə.
16 Jɔbi wə Bəfalasi bə̀ bɔ nǐ laniki
nnyaki bənchi bə Nyɔ yɛiŋ si Jisɔs
dziki bəh bəni bəchu bəh bə̀ bɔ nǐ
kwaki kiŋwakti, ka bikə i bwa bu bə
mbaŋ a, “Akɔ kɔm nə wi dziki bəh bəni
bə̀ bɔ kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu
bədɔkɔ a?”
17 Jisɔs wɔkɔ si bɔ bikəki, ka dzaka
i bɔ a, “Bəni bə̀ bɔ gwɛiŋki kə si nəŋ
kə mi wi chukuni. Asi nəŋ num bə̀ bɔ
gwɛiŋki. Mih ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni
bə̀ bɔ kɔ chəŋ. Mih dzə i bɔɔŋ num
bəchu.”

Kimbikə kɔm bə mbam wi dzaka (Matiɔ 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Yi dzə num a, bwa bə mbaŋ bə
Jən Njulibəkɔ, bəh Bəfalasi nǐ bamki lə
dzaka. Bəni bədəkɔ ka dzə bikə i Jisɔs
a, “Akɔ kɔm nə wə bwa bə mbaŋ bə
Jɔn, bəh bə Bəfalasi bamki dzaka, bwa
ba bə mbaŋ bam kə a?”
19 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Bə kɔlə i laka
bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə,
ma bɔ chu dzə bamki dzaka nyum
miŋkpaŋa wiwɔ num fɛiŋ bəh bɔ a? Bɔ
kɔkə i bamki dzaka wi num bəh bɔ.
20 Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzɔ
bwili nyum miŋkpaŋa wiwɔ i bɔ, ma
bɔ bi ka yisi i bamki dzaka i jɔbi wiwɔ
wə.
21 Mi kɔkə i dzɔ kinchumni kimbuŋ
kimfiaŋ, i kwɔyi mbuŋ wikpu yɛiŋ.
Wi ka fə yakadəiŋ, ma kinchumni
kimbuŋ kimfiaŋ kiwɔ ni taŋa kaasi
mbuŋ wikpu wiwɔ, ma dzəŋə yiwɔ ni
chu na yimbum.
22 Mi kɔkə i dzɔ tə mbih mimfiaŋ
i jiə i kiŋgəə* ki mbih kikpu kə bə
kɛiŋsi bəh dzu yi nyam. Wi ka fə
yakadəiŋ, mbih mimfiaŋ miwɔ ni
biəŋə wɔɔ kiŋgəə kikpu kiwɔ, mbih
miwɔ i kiŋgəə kiwɔ wə ni laka kilɔlɔ.
Yi kɔ a, bə kaŋaki i jiə mbih mimfiaŋ
num i kiŋgəə kimfiaŋ wə.”

Kimbikə kɔm chɔkɔ bimbam (Matiɔ 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 A nǐ kɔ i chɔkɔ bimbam bidɔkɔ wə,
Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyaniki
tsəki tɔliki i kikhə kigəŋ kidɔkɔ wə.
Bwa bu bə mbaŋ ka yisi i təiŋyiki
kifwu kigəŋ fiksi dzi.
24 Bəfalasi yɛiŋ yakadəiŋ, bikə i Jisɔs
a, “Yɛiŋ na, akɔ kɔm nə wə bwa ba bə
mbaŋ fəki gia yə nchi ka bum dəkə a
mi fə̂ki i chɔkɔ bimbam wə a?”
25 Jisɔs bikə tə i bɔ a, “Mbɛiŋ ka num
fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si dzɔŋ nǐ
wɔɔki ŋkuŋ Dɛbit bəh mbaŋ wi, wi fə
a?
26 A nǐ kɔ jɔbi wə Abiata nǐ kɔ fwu
i bətii mfə gia, Dɛbit liə i juŋ yi Nyɔ
mə wi dzɔ blɛd wə bə nǐ baa jiə a akɔ
wi Nyɔ, dzi chu nya tə mbaŋ wi yɛiŋ,
num a nǐ kɔ nchi bum kə a mi kɔlə i
dzî blɛd wiwɔ a kɔbi a bətii mfə gia.”
27 Jisɔs dzaka kaasi i bɔ a, “Nyɔ nǐ jiə
chɔkɔ bimbam kɔm mi. Wi nǐ ka maa
mi kɔm chɔkɔ bimbam.
28 Ayakadəiŋ, mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi kɔ Bah na bəh wi chɔkɔ bi
mbam.”

3

Jisɔs chuku tsɛiŋ yi mi si yi kpi (Matiɔ 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Ayakadəiŋ, Jisɔs nǐ chu tsə liə i juŋ
yi tsani wə. Mi widɔkɔ num bəh tsɛiŋ
yi kpili.
2 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bɔ nǐ
nəŋki gia yə bɔ ki jiəki i wi fuŋ, ka
bwaŋ dzəkəh i gwu yi wə ka tsɛiŋki a
wi ni chuku lə mi wiwɔ i chɔkɔ bim-
bam wə a.
3 Jisɔs dzaka i mi wə tsɛiŋ yi nǐ kɔ yi
kpi a, “Dzâ bɛiŋ wɔ dzâ fa.”
4 Si wi dzə, Jisɔs bikə i bəni a, “Gia
yə nchi bumki a mi fə̂ i chɔkɔ bimbam
wə kɔ yi naiŋ na? I fə̂ gia yindzɔŋni,
ma yichu a? I bwíli mi, ma i wɔ̂ɔ lɔ a?”
Ayakalə, bɔ kpichumi məŋ.
5 Jisɔs tsɛiŋ tali bɔ bəchi bəh tɔɔ wi
bɔkɔli, gwu kpi wi kɔm bə shɔm yibɔ
yichu. Wi dzaka i mi wə tsɛiŋ yi nǐ kɔ
yi kpi a, “Nâni tsɛiŋ ya.” Wi nani yi
kaa ka bɔnih.
6 Bəfalasi ka buku, tsə bəh mbaŋ wi
bəni bə Ŋkuŋ Hɛlɔd i kɛiŋsi akisəkə si
bɔ nǐ fə ka bɔ wɔɔ Jisɔs.

Bəni dza i bimbu bichi dzə i Jisɔs

7 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə
fɛiŋ tsə i kinchwɔ kimbum ki Galili
wə. Mbaŋ wi bəni bəduli biəli wi. Bəni
bədɔkɔ nǐ nyəki dzəki i bimbu ki Galili
wə bəh ki Judea wə.
8 Bədɔkɔ nǐ nyə i Jɛlusalɛm, bədɔkɔ
nyə i kimbu ki Idumea wə, bədɔkɔ nyə
i kimbu ki Bɔkɔ yimbum yi Jɔdan wə
i waka, bədɔkɔ i bimbu bi Taya bəh
Sidɔn wə. Mbaŋ wiwɔ nǐ dzə yaka
kɔm bɔ nǐ wɔkɔ gia yə wi nǐ fəki yichi.
9 Jisɔs dza dzaka a bwa bu bə mbaŋ
nəŋ kɛiŋsi jiə ŋgwuki ka wi liə yɛiŋ kɔm
mbaŋ nǐ dzə kwu baŋ wi.
10 Wi nǐ dzaka yakadəiŋ kɔm wi nǐ
kɔ wi chuku lɔ bəni bəduli, ka bəni bə
jwɛiŋ ma dzəki kɔmki wi.

* **2:22** Kiŋgəə ki mbih kə Bəju nǐ shiki kɛiŋsi bə dzu yi nyam.

11 Bəni bà biŋ'waka bichu nǐ njiŋsiki
bɔ nǐ yɛiŋki Jisɔs bɔ ka gbɔyiki i wi
nshiŋ wamyi dzaka a, “Wɔ kɔ Waiŋ
Nyɔ.”
12 Si bɔ wamyi yaka, Jisɔs lansi kiŋ i
bɔ a kiə bɔ ki fə̂ kə a bəni kiə ŋgaiŋ.

Jisɔs babwili bəni jwɔfi ntsɔ bəfa i nûmki bwa bu bə ntum (Matiə 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wi dza yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ, bɔɔŋ
bəni bà wi nǐ nəŋki, bɔ dzə i wi.
14 Wi babwili bəni jwɔfi ntsɔ bəfa,
bɔɔŋ bɔ a bwa bu bə ntum,* ka bəh
bɔ nûmki, wi fâaŋki bɔ a bɔ nyâniki
fûkuki gia yi Nyɔ,
15 chu kaŋa ŋga i bwiliki bəchinda
bə ŋkpɛli i bəni wə.†
16 Bəni bəwɔ nǐ kɔ: Samɔn, wə wi nǐ
nya yɛli wi widɔkɔ a Bita.
17 Jɛm bəh waiŋnih wi Jɔn bà bɔ nǐ kɔ
bwa bə Sɛbide, bà wi nǐ nya yɛli i bɔ
a “Bɔanɛgɛs” num a, “Bwa bə dzaŋ yi
wamyini.”
18 Bədɔkɔ nǐ kɔ Andulu, Filib,
Batɔləmu, Matiɔ, Tɔmɔs, Jɛm wə waiŋ
Alfiyus, Tadeus, Samɔn wə wi nǐ kɔ mi
wi mbaŋ wi dzɛlɔt,‡
19 bəh Judas Iskaliɔt wə wi nǐ nyani
lə dzə taŋni Jisɔs.

Bəni ka dzakaki a Bɛlsebu ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli kɔ i Jisɔs mə (Matiə 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Jisɔs nǐ nyə tsə i di biə wi nǐ nɔki,
mbaŋ wi bəni chu juŋni fɛiŋ, bɔ bwa
bu bə mbaŋ nəki kaŋa kə na dzəh lɔ i
dzi.
21 Jɔbi wə chwɔŋkijuŋ ki nǐ wɔkɔ, ka
tsə i dzɔ wi kɔm bəni nǐ dzaka a wi
yuŋsiki lə.
22 Bəni bà bɔ nǐ laniki nnyaki
bənchi bə Nyɔ bəh bà bɔ nǐ buku dzə
i Jɛlusalɛm shi tsə fɛiŋ ka dzakaki
a, “Bɛlsebu kɔ i wi mə, wi bwiliki
bəchinda bə ŋkpɛli bələ num bəh ŋga
bi ŋkuŋ wi bəchinda bəwɔ.”
23 Ayakadəiŋ, Jisɔs bɔɔŋ bɔ, bikə i bɔ
i ndi wə a, “Satan kɔ i fiəni bwili gwu
yi i mi wə dəiŋ wə a?
24 Tumi ka gaali dza ka jwɔki a kiki,
ki ni chu num kə.
25 Juŋ ka gaali, dza ka jwɔki a yiyi,
yi ni chu num kə.
26 Satan ka dza gaali bəh mbaŋ wi
ka bə́ jwɔki a bɔ bɔ, wi nǐ chu num kə,
ayakalə yaka kiŋgɔksi ki si tsə a ŋka
wə.
27 Mbɛiŋ kǐə a mi kɔkə wə wi kɔ i liə
juŋ yi mi wi ləkəli wə, i kɔ biɛiŋ biə
wi kɔŋki i gɛiŋ nyə fɛiŋ, na ma wi yisi
kaŋa mi wi ləkəli wiwɔ na ka wi kɔ
biɛiŋ biwɔ.
28 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, Nyɔ
kɔlə i dalinya gia yichu bəh ja yichu
yichi yə bəni dzakaki kɔm wi.
29 Ayakalə, na ndə wə wi dzaka ja
yichu i fwu wi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə,
yi kɔ a Nyɔ bi dalinya kə wi, kɔm wi fə
chu bi kpamu.”
30 Jisɔs nǐ dzaka yaka kɔm bəni
bədɔkɔ nǐ dzaka a kiŋ'waka ki jisi kɔlə
i gwu yi wə.

Nih Jisɔs bəh bwa bə nih bə Jisɔs (Matiə 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Nih Jisɔs bəh bwa bə nih bə Jisɔs
ka dzə, num i biŋ, faaŋ mi widɔkɔ a wi
bɔɔŋ wi.
32 A nǐ kɔ mbaŋ wi bəni num fiəli ka
juŋni baŋ wi. Bɔ dzaka i wi a, “Nih wa
bəh bwa bə nah kɔ i biŋ bikə wɔ.”
33 Jisɔs chukuli wi a, “Nih wuŋ bəh
bwa bə nih bəŋ kɔ ndə?”
34 Si wi bikə yaka ka tsɛiŋ bəni bà
bɔ nǐ numyi fiəli wi, ka dzaka a, “Nih
wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kɔ bələ.
35 Mbɛiŋ kǐəki a, na ndə wə wi fəki
gia yə Nyɔ nəŋki, kɔ wi wə wi kɔ
waiŋnih wuŋ bəh jɛmi yiŋ bəh nih
wuŋ.”

4

Ndi kɔm mi wə wi nǐ muki ŋgɔkə (Matiə 13:1-9; Luk 8:4-8)

* **3:14** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə ndzaka wələ a, “Bɔɔŋ bɔ a bwa bu bə ntum.” † **3:15** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kɔ bi kpɛiŋ fa a, “Bɔ chuku tə bəni bə jwɛ́iŋ.” ‡ **3:18** Dzɛlɔt nǐ kɔ Bəju bà bɔ nǐ təbiki tumi, jwɔ i bwili bəni bəbɔ i ŋgəkə wə i kaŋ yi Lum wə.

1 Jisɔs ka chu yisi i laniki bəni i kɔmsi tsə i bɔkɔ kpəŋ mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzəki fɛiŋ lə mɔɔɔŋ. Wi ka nyə liə lɔ i ŋgwuki mə shinum yɛiŋ i bɔkɔ, mbaŋ wiwɔ ka numyi i bɔkɔ kpəŋ i kpa.
2 Wi ka laniki bɔ bəh gia yiduli i bəndi wə. Ayaka wi dza ti bɔ bəh ndi widɔkɔ a,
3 “Mbɛiŋ wôkɔli, mi nǐ laa i tsə mu ŋgɔkɔ.
4 Asi wi nǐ muki widɔkɔ gbɔyi i dzəh, minyəni dzə chumi dzi.
5 Ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i di bi kitəh wə nshwaiŋ num kə fɛiŋ bindzɔŋ. Wi ka kɔmsi buku kɔm nshwaiŋ nǐ kɔkə fɛiŋ bindzɔŋ.
6 Jɔbi wə wɔŋ nǐ yisi i baiŋki, ka twɛiŋ ŋgɔkɔ wiwɔ wi kpiyi, kɔm gaaŋ yiwɔ nǐ ka liə.
7 Ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i bifaka wə. Bifaka biwɔ ka kɔ kwu baŋ ŋgɔkɔ wiwɔ ka wi ma wum mintam.
8 Ayaka ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi num i nshwaiŋ yindzɔŋni wə, ka buku yaka ka kɔɔ ka wum, tsə si bə nǐ mu, dzəkəh yi ŋgɔkɔ yiwɔ wum dzákəh mbaŋtia, yidɔkɔ dzákəh mbaŋbisɔ, yidɔkɔ dzákəh gbi.”
9 Si Jisɔs ti yaka ka kaasi a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ wi wôkɔ.”

Gia yə Jisɔs nǐ dzakaki num i bəndi wə
(Matiə 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔ wi mbɔŋ, bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ bəh wi bəh bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa, bikə i wi kɔm ndi wiwɔ.
11 Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ i mbɛiŋ Nyɔ kɔ wi fə lɔ a mbɛiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Ayakalə, i bəni bədɔkɔ kɔ gia yichi num a bəndi wə,
12 ka bɔ nǐ tsɛiŋki, ayakalə yɛiŋ kə, wɔkɔli, wɔkɔ kə. Asi məŋ yaka ma bɔ kwuni shɔ́m yibɔ, Nyɔ dalinya chu bibɔ.”

Gia yə ndi wə Jisɔs nǐ ti yi chusiki (Matiə 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Jisɔs dza bikə i bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh wi a, “Yi kɔ a mbɛiŋ ka kiə dəkə gia yə ndi wələ dzakaki a? A mbɛiŋ ka baaŋ maka mbɛiŋ kiə ndi wələ, mbɛiŋ ni kiə bəndi bədɔkɔ dəiŋ la?
14 Ŋgɔkɔ wə mi wə nǐ muki kɔ gia yi Nyɔ.
15 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i dzəh kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, Satan dzə akisəkə bwili gia yiwɔ i shɔ́m yibɔ wə.
16 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i di bi kitəh wə kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, dzɔ akisəkə bəh kinsaŋli,
17 ayakalə, maka gaaŋ yiwɔ nyani liə i shɔ́m yibɔ wə. Yi məti kə yɛiŋ twɛsi, bəŋgəkə ka dzə, nabə a bəni bwaŋ gvu i bɔ chɛiŋ kɔm gia yiwɔ, bɔ ka fiəni gbɔyi lɔ i jum wə akisəkə.
18 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i bifaka wə kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ,
19 Ayakalə, kifum ki mbi wələ bəh kiŋkɔŋ ki mbum bəh kiŋkɔŋ ki biɛiŋ bidɔkɔ dzə juŋni baŋ gia yiwɔ i shɔm yibɔ wə yi laka kilɔlɔ.
20 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i nshwaiŋ yindzɔŋni wə akɔ num bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, bɔ dzɔ, ka tsəki a ninshiŋ ninshiŋ, ka ŋgɔkɔ wiwɔ wum dzákəh mbaŋtia, dzákəh yidɔkɔ mbaŋbisɔ, dzákəh yidɔkɔ gbi.”

Ndi kɔm naka ki baiŋsini (Luk 8:16-18)

21 Jisɔs dza bikə a, “Mi si liə bəh naka ki baiŋsiki i dzu wi kwusi baŋ bəh kah, ma wi si jiə i kigasi wə a? Ma wi si liə tɔm num i di biə bə si tɔm naka ki baiŋsiki yɛiŋ wə a?
22 Mbɛiŋ kɬəki a gia yichi yə yi nǐ kɔ i nyumi wə kɔ yi bə bi chusiki i ndaiŋ wə, yə yi nǐ kɔ i nyumi nyumi wə, yichi bə bi chusiki yi i baiŋni wə.
23 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi wôkɔ.”
24 Jisɔs chu dzaka a, “Mbɛiŋ kabə wɔkɔliki gia yi Nyɔ mbɛiŋ ka wôkɔliki ndzɔŋki, kɔm dzəh yə mbɛiŋ wɔkɔliki yɛiŋ, kɔ ayaka si Nyɔ bi fəkə i mbɛiŋ, wi bi fəkə na yi du tsə.
25 Mi wə wi kaŋaki fiɛŋ kɔ wi bə bi kpɛiŋsiki. Mi wə wi kaŋaki kə fiɛŋ kɔ na wi bə bi dzɔ bwili fi twɛsi fiə wi kaŋaki i wi.”

Ndi kɔm ŋgɔkɔ wə wi kɔki

26 Jisɔs chu dzaka a, “Ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ
aka ŋgɔkɔ wə mi nǐ mu i khə.
27 Jɔbi wə asi num nchɔkɔ wi ka nɔ,
chɔkɔ ka wɔɔ wi dza. Num ŋgɔkɔ wiwɔ
si buku ka kɔɔki, wi chu kɔbi i kiə a
ŋgɔkɔ wiwɔ fə dəiŋ ka wi kɔki a,
28 nshwaiŋ si fə wi ka kɔki. Wi dza
yisi i nyaki binchainŋki, wi ka wum
tum dzəkəh yɛiŋ.
29 Jɔbi wə ŋgɔkɔ wiwɔ biəŋ, wi ka
ni dzɔ fiŋkɔfi fi, liə i khə, kɔm jɔbi wi
kɔhni kpɛiŋ.”

Ndi kɔm chwɔŋkijuŋ ki ŋgɔkɔ wi mintam midɔkɔ (Matiɔ 13:31-32,34; Luk 13:18-19)

30 Jisɔs chu dza dzaka a, “Bukumbɛiŋ
kɔ i fəkəli ntɔŋ bi Nyɔ bəh nə?
Bukumbɛiŋ kɔ i fəkəli bəh ndi winaiŋ
a?
31 Wi kɔ ka ŋkaiŋni wi ŋgɔkɔ wi
fintam finchiŋ fidɔkɔ fi sɛiŋni tsə na
bəŋgɔkɔ bəchi,*
32 Jɔbi wə bə ka gbɛli i khə wi ni
buku yaka wi kɔɔ ka numki i kpɛiŋ
wi kpali tsə ntɔŋ wi biɛiŋ bichi biə bə
gbɛli i khə, wi fiəni chu kpɛiŋ ka nya
cha ka minyəni mə mɔ fuliki i bɛiŋ kɔ
i maa júŋ yibɔ i wi wə, i kinjiŋjiŋ ki wi
wə.”
33 Akɔ lə si Jisɔs nǐ fukuki gia yi Nyɔ
i bəni, i bəndi wə ka bələ, i dzəh yə bɔ
kɔ i wɔkɔ kiə.
34 Wi nǐ ka num dzaka gia i bɔ kɔbi i
bəndi wə. Ayakalə, jɔbi wə wi nǐ kɔ wi
mbɔŋ num a bɔ bwa bu bə mbaŋ a bɔ
bɔ, wi ka fiəni fuku baiŋsi bəndi bəwɔ
bəchi i bɔ.

Jisɔs kaŋyi fuŋni kiləkəli (Matiɔ 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Jisɔs kaasi i laniki bəni chɔkɔ biwɔ
a num i fijɔbi, wi dzaka i bwa bu bə
mbaŋ wə a, “Bukumbɛiŋ dâŋ bûku tsâ
i kiwuŋ ki bɔkɔ kə yaka wə.”
36 Bɔ ka bee mbaŋ wi bəni wə wi
nǐ kɔ fɛiŋ, ka liə i ŋgwuki wə Jisɔs nǐ
kɔ wi si num lɔ yɛiŋ, bəh bɔ ka daŋki,
bəŋgwuki bədɔkɔ biəli bɔ.
37 Si bɔ nǐ daŋki, fuŋni kiləkəli dzə
tumbuku yisi ka nəŋniki mwi, mɔ liə
i ŋgwuki mə ka nəŋki i jikə.
38 Jisɔs nǐ kɔ i ŋgwuki mə i jum wə wi
nɔ wə, num wi nɔsi fwu wi i kiŋgbɔŋ
wə. Bɔ ka tsə yɔmsi wi ka dzaka a, “Mi
wi lanini, kpi nəŋki i dzɔ bukumbɛiŋ
wɔ kaŋa kə mfia jɔbi kɔm nə a?”
39 Jisɔs dza bɛiŋ, kaŋyi fuŋni
kiləkəli kiwɔ, dzaka i mwi miwɔ a,
“Kpîchumi məŋ.” Fuŋni kiləkəli kiwɔ
ka kpichumi, di chimi alə mɔɔɔŋ.
40 Wi ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a,
“Mbɛiŋ lwaki nə? Mbɛiŋ kɛiŋki maka
mbɛiŋ jiə shɔm i mih a?”
41 Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka dzakayiki a
bɔ bɔ a, “Wələ kɔ winaiŋ mi lə a, na
fuŋni kiləkəli bəh mwi mi bɔkɔ wɔkɔ i
wi a?”

5

Jisɔs bwili bəchinda bə ŋkpɛli i mi mə (Matiɔ 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ daŋ
kinchwɔ kimbum ka buku tsə i waka,
i kimbu ki bəni bə Gɛlasen wə.
2 Si wi nǐ bukuki i ŋgwuki mə, wi
baŋsi bəh mi widɔkɔ biŋ'waka bichu
njiŋsi wi, num wi buku i bita biə bə nǐ
ləəki bəni yɛiŋ.
3 Mi wiwɔ nǐ nɔki i bita biwɔ mə. Mi
widɔkɔ kɔbi fɛiŋ wə wi nǐ kɔ i kaŋa wi,
na bəh nsəŋ.
4 I kaŋ yiduli wə, bə nǐ shiki jiəki wi
i biŋkɔm wə, kaŋa tsɛ́iŋ yi bəh bənsəŋ,
wi guku təiŋyi bənsəŋ bəwɔ, shakyi
biŋkɔm. Mi nǐ məŋ wə wi nǐ kɔ i kaŋa
wi.
5 Mi wiwɔ nǐ fiəliki nnyaki i bita
biwɔ yaka wi tsə buku i ŋkwuŋ wə
nchɔkɔ bəh nshi, wamyi, kwɔksi gwu
yi bəh kitəh.
6 Si wi yɛiŋ Jisɔs wi kɛiŋ nanu, wi
yɔkɔ tsə tum binyu i wi nshiŋ,
7 wi də bwili bəh ŋga a, “Jisɔs Waiŋ
Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə,
wɔ nəŋki nə i mih wə a? Mih tsâki wɔ
i yɛli wi Nyɔ wə kiə wɔ ki nyâ kə ŋgəkə
i mih.”
8 Wi nǐ dzakaki yakadəiŋ, kɔm Jisɔs
nǐ kɔ wi kaŋyi lɔ a, “Kiŋ'waka kichu
kələ bûku i mi wələ wə.”

* **4:31** Fintam fiələ kɔ i já yi ŋkali wə a, “mustard”.

9 Jisɔs bikə i wi a, “Yɛli wa kɔ ndə.”
Wi chukuli a, “Yɛli wuŋ kɔ mbaŋ, kɔm
buku duki lə.”
10 Si wi chukuli yakadəiŋ, ka tsaki
Jisɔs a fɛiŋ fɛiŋ a wi ma kôŋŋ bɔ i
kimbu kələ wə.
11 A nǐ kɔ yaka mbaŋ wi bifi biduli
dzi i ŋgaŋni chɛiŋ fɛiŋ.
12 Biŋ'waka bichu biwɔ ka tsa Jisɔs a,
“Chĥŋsi buku num i bifi biə yaka wə,
ma buku liə i bi wə.”
13 Jisɔs bum. Ayaka biŋ'waka biwɔ
ka buku i mi wiwɔ wə, tsə liə i bifi wə.
Mbaŋ wiwɔ nǐ kɔ bifi ka bənchuku
bəfa. Bi sɛiŋ shi i fəŋ wə, shi tsə gbɔyi
i bɔkɔ yiwɔ wə fɛiŋ ləŋ ka kpiyi.
14 Bəni bà bɔ nǐ tɔkniki bəh bifi biwɔ
dza fɛiŋ, gɛiŋ, tsə fuku gia yiwɔ i kwili
kintəəŋ bəh i di bichi wə fɛiŋ. Bəni ka
wɔkɔ, buku dzə i yɛiŋ gia yə yi si num.
15 Bɔ dzə i di biə Jisɔs nǐ kɔ, yɛiŋ
mi wə mbaŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli nǐ
shiki njiŋsiki wi, num wi shinum fɛiŋ,
ka lɔh bəmbuŋ bu, num mfi bi fiəni
dzə. Bɔ lwa na bəh ŋga.
16 Bəni bà bɔ nǐ yɛiŋ gia yə yi num,
ka fuku i bəni si yi nǐ num bəh mi wə
mbaŋ wi biŋ'waka bichu biə nǐ kɔ i wi
wə, i tasi bəh gia yi bifi.
17 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, yisi i tsaki
Jisɔs a wi nyâ i di bibɔ wə.
18 Jisɔs ka liə i ŋgwuki mə, mi wə
bəchinda bə ŋkpɛli nǐ buku i gwu yi
mə ka tsaki Jisɔs a bɔ wi nyə.
19 Jisɔs nəiŋ, ka dzaka i wi a, “Nyâ tsâ
i wɔ dzu, ma wɔ tsâ fûku i bəni ba gia
yə Bah fə i wɔ, bəh si wi kwasi nshɛiŋ
i wɔ.”
20 Ayakadəiŋ, mi wiwɔ ka nyə, tsə
ka nyaniki fukuki i tumi kichi kə bə
bɔɔŋki a Kikwili Jwɔfi, gia yə Jisɔs fə
i wi. Bəni ka wɔkɔ yaka, num lɔ bəh
ŋkaŋyi.

Waiŋ Jaylus bəh miŋkpaŋa widɔkɔ wə wi nǐ kɔm mbuŋ wi Jisɔs ka bənih (Matiə 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Jisɔs fiəni daŋ i ŋgwuki wə tsə i ki-
wuŋ kəyaka wə i kɔmsi tsə i kinchwɔ
kimbum kpəŋ, mbaŋ wi bəni chu
juŋni dzə fɛiŋ.
22 Tikwili wi juŋ yi tsani widɔkɔ ka
dzə fɛiŋ, yɛli wi num Jaylus. Si wi yɛiŋ
Jisɔs, ka tsə tum binyu i wi nshiŋ,
23 tsa wi a fɛiŋ fɛiŋ ka dzaka a,
“Waiŋ wuŋ wi nchiŋ wi kpaŋni kɔ a i
kpi. Mntee wɔ, dzâ ma wɔ kôm kaŋ ya
i wi wə ma wi bɔnih ka wi ma kpi”
24 Jisɔs ka dza bɛiŋ bəh wi ka tsəki,
mbaŋ wi bəni kwu biəli Jisɔs faaŋni.
25 Kpaŋa widɔkɔ nǐ kɔlə i kintəəŋ ki
mbaŋ wiwɔ wə num jɔbi wi shi baaŋ
a baaŋni i jía wə jwɔfi ntsɔ yifa.
26 Wi nǐ kɔ wi bɔh nalə i bəni bə tsa
bəduli chɛiŋ, bəkəli biɛiŋ bichi biə wi
nǐ kaŋaki, jwɛiŋ tsə a ninshiŋ tsəni.
27 Si wi nǐ kɔ wi wɔkɔ lɔ kɔm Jisɔs, wi
ka dzə i wi jum i mbaŋ kintəəŋ, kɔm
mbuŋ wi,
28 kɔm wi nǐ kɔ wi dzaka i wi shɔm
a, “Mih ka kɔm na a mbuŋ wi, ma mih
nǐ bɔnih.”
29 Si wi nǐ kɔm yakadəiŋ, jwɛiŋ yi
kaa akisəkə. Miŋkpaŋa wiwɔ wɔkɔ na
i gwu yi wə si wi bɔnih.
30 Jisɔs ka wɔkɔ asi ŋga buku i gwu
yi wə, wi fiəni gwu akisəkə, bikə i bəni
a, “A kɔm ndə mbuŋ wuŋ a?”
31 Bwa bu bə mbaŋ chukuli i wi a,
“Wɔ yɛiŋ si bəni faaŋniki wɔ, wɔ chu
bikə mi wə wi kɔm wɔ a?”
32 Jisɔs baaŋ a tsɛiŋki i yɛiŋ mi wə wi
kɔm wi.
33 Ayakadəiŋ, kpaŋa wiwɔ ka kiə
gia yə yi num bəh wi, wi ka dzə, lwa
nyumi, tum binyu i Jisɔs nshiŋ fuku
ŋkɔŋ wi wichi i wi.
34 Jisɔs dzaka i wi a, “Waiŋ wuŋ,
shɔm ya yə wɔ jiə i mih yi fə wɔ bɔnih
lɔ, tsâ bindzɔŋ. Wɔ ta lɔ i jwɛiŋ ya wə.”
35 Asi Jisɔs ni kɛiŋki wi dzaka i
miŋkpaŋa wiwɔ yakadəiŋ, bəni bədɔkɔ
dzə fɛiŋ num bɔ nyə i juŋ yi Jaylus wə
tikwili wi juŋ yi tsani, dzaka i wi a,
“Waiŋ wa kpi lɔ. Ma chu nyâ ŋgəkə i
Mi wi Lanini wələ?”
36 Si bɔ dzaka yakadəiŋ, Jisɔs wɔkɔ,
ayakalə wi fə aka wi ka wɔkɔ dəkə ka
dzaka i Jaylus a, “Kiə wɔ ki lwâ kə, jĭə
a shɔm ya i mih shəŋ.”
37 Asi bɔ nǐ tsəki, Jisɔs ka bum dəkə
a mi widɔkɔ bĭəli wi a kɔbi a Bita bəh
Jɛm bəh Jɔn wə waiŋnih Jɛm.

38 Asi bɔ ni tsə buku i juŋ yi tikwili
wi juŋ yi tsani wə, Jisɔs yɛiŋ si bəni
gɔkɔki di bəh midɛm fɛiŋ.
39 Wi liə dzu, bikə a, “Mbɛiŋ gɔkɔki
di bəh midɛm kɔm nə? Waiŋ wiwɔ ka
kpi dəkə, wi nɔki num nɔni.”
40 Bɔ ka suŋuki lɔ wi suŋuni. Wi
dza bwili bəni bəchi i biŋ, dzɔ shəŋ
tii waiŋ bəh nih waiŋ bəh bəni bu bə
mbaŋ bətali bəh bɔ liə tsə i di biə waiŋ
wiwɔ nǐ nɔki.
41 Wi kaŋa waiŋ wiwɔ i tsɛiŋ wə
dzaka i já yibɔ a, “Talita kumi!” Yi
num a, “Waiŋkpaŋni, mih dzakaki i
wɔ, dzâ bɛiŋ.”
42 Akisəkə yakadəiŋ, wi ka dza bɛiŋ
ka nyani. Waiŋkpaŋni wiwɔ nǐ kɔ jía
jwɔfi ntsɔ yifa. Bɔ yɛiŋ yaka dzaka
wɔm bɔ.
43 Jisɔs kiŋ i bɔ nalə a kiə bɔ ki fâ kə a
mi widɔkɔ kǐə gia yə yi num, ka dzaka
a bɔ tsɛiŋ fiɛŋ wi dzi.

6

Bə məŋni Jisɔs i di bi wə
(Matiɔ 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Jisɔs nyə fɛiŋ, bəh bwa bu bə mbaŋ
dzə i kwili wə.
2 A num i chɔkɔ bibɔ bimbam, wi tsə
i juŋ yi tsani wə yisi i laniki bəni. Bəni
bəduli wɔkɔ si wi laniki ka numki bəh
ŋkaŋyi. Bɔ ka nyə ka kaiŋyiki dzaka a,
“Mi wələ nyə faiŋ bəh wələ nlani fa lə
a? Wi dzɔ biələ mfi faiŋ a? Wi nyani
dəiŋ na ka wi fəki yələ gia yi kaŋyini lə
a?
3 A kɔkə a wi wə kaminda waiŋ Meli
a? Wi num waiŋnih Jɛm bəh Yɔsɛs bəh
Judas bəh Samən wə a? Ntə jémi yi
kɔ fa bukumbɛiŋ bɔ a?” Si bɔ kaŋyi
yakadəiŋ ka nəiŋ wi.
4 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Bə si kɔksi lə
mi wi ntum wi Nyɔ i di bichi wə a kɔbi
a tumi ki wə, bəh i chwɔŋkijuŋ ki wə
bəh i wi dzu.”
5 Si bə məŋni wi yakadəiŋ, yi ka
gaka wi i chu fəki gia yi kaŋyini fɛiŋ
yiduli, a kɔbi alə wi nǐ kɔmyi bəni
twɛsi bà bɔ nǐ gwɛiŋki fɛiŋ bəh kaŋ bɔ
bɔnih.
6 Wi num lɔ bəh ŋkaŋyi si bɔ nǐ ka jiə
dəkə shɔm i wi wə.

Jisɔs faaŋ bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa
(Matiɔ 10:5-15; Luk 9:1-6)

Jisɔs bi nyə fɛiŋ ka nyaniki i bidi biə
fɛiŋ wə lani bəni.
7 Wi dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ bà
jwɔfi ntsɔ bəfa, ka faaŋ bwili bɔ bəfa
bəfa, nya ŋga i bɔ a bɔ bwǐliki biŋ'waka
bichu i bəni wə.
8 Wi bá nəŋ i faaŋ bɔ ka dzaka a kiə
bɔ ki dzô kə na fiɛŋ kɔbi a mbəŋ. Kiə bɔ
ki dzô kə biɛiŋ bidzini. Kiə bɔ ki dzô kə
kiba nabə kpɔ i chiŋnih bibɔ wə.*
9 Bɔ lâkə dzuyigvu, yakadəiŋ a kiə bɔ
ma lɔh bəmbuŋ bəfa.
10 Wi chu dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ka tsə
i kwili wə, juŋ yə mbɛiŋ liə yɛiŋ, mbɛiŋ
ka nôki shəŋ a yi wə i tsə buku chɔkɔ
biə mbɛiŋ bi nyəki fɛiŋ.
11 Kwili widɔkɔ ka nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ,
nabə i wɔkɔli gia yə mbɛiŋ dzakaki,
mbɛiŋ bá nəŋ i nyə mbɛiŋ chûmni
kwɔŋɔ biə bi kɔ i gvu yimbɛiŋ wə, ka
kinchəsi ki gia yə bɔ məm.”†
12 Bɔ ka nyə tsə ka nyaniki fukuki a
bəni kwûni shɔ́m yibɔ.
13 Bɔ chu bwili tə bəchinda bə ŋkpɛli
bəduli i bəni wə, təkəsi fianŋsi bəni bə
jwɛ́iŋ bəduli, chuku bɔ.

Si bə nǐ wɔɔ Jɔn Njulibɔkɔ
(Matiɔ 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ wɔkɔ ntum wiwɔ
kɔm Jisɔs, si bəni kɔ bɔ kiəni lɔ yɛli wi
i di bichi wə, bəni bədɔkɔ dzaka fibɔ a,
“Jisɔs wələ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ si wi fiəni
dza i kpi wə. Akɔ gia yə yi fə wi na ka
wi kaŋaki ŋga i fəki gia yi kaŋyini yələ
lə.”
15 Bədɔkɔ dzakayi fibɔ a, “Akɔ Ɛlaja
si wi fiəni dzə.” Bədɔkɔ a, “Wi kɔ mi
wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ, wi num ka wi
kikpu.”
16 Ayakalə, Hɛlɔd wɔkɔ gia yiwɔ
yakadəiŋ ka dzaka mfih a, “Akɔ Jɔn
Njulibɔkɔ wə mih nǐ gba bwili fwu wi
si wi fiəni dza i kpi wə.”

* **6:8** A nǐ kɔ i ninshiŋ bə nǐ jiəki kpɔ i chiŋnih wə.

† **6:11** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ dzə kpɛiŋ fa a, “Mih fuku i mbɛiŋ ŋkɔŋ a, a bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔnih lə i tumi ki Sɔdɔm bəh i ki Gɔmɔla wə tsə ki tumi kələ.”

17 Jɔn kɔ num Hɛlɔd mwi nǐ faaŋ bəni tsə kwa wi, fah i juŋ yi nsəŋ mə kɔm bə Hɛlɔdia kpə Filib wə wi nǐ kɔ waiŋnih Hɛlɔd, num Hɛlɔd nǐ kɔ wi dzɔ wi ka kpə wi.
18 Yi nǐ num yaka kɔm Jɔn nǐ kɔ wi dzaka i Hɛlɔd a, “Nchi ka bûm dəkə a mi kɔlə i dzô kpə waiŋnih wi i kpə wi.”
19 Si Jɔn nǐ dzakaki yakadəiŋ, Hɛlɔdia ka fasi wi i shɔm yi wə ka nəŋki dzəh i wɔɔ wi, kwati kə,
20 kɔm Hɛlɔd nǐ lwaki Jɔn a wi kɔ mi wi chəŋ wi chu num mi wi Nyɔ. Wi ka tɔkniki a bə ma wôɔ wi. Hɛlɔd nǐ shiki wɔkɔliki gia yə Jɔn nǐ dzakaki, shɔm ka nyaki wi ŋgəkə nalə, yakadəiŋ wi ka wɔkɔki ndzɔŋni i wɔkɔliki gia yə wi dzakaki.
21 Dzəh dzə baiŋ i Hɛlɔdia wə kpə Hɛlɔd, i jɔbi wə nyuwi nǐ fəki bini, wi bɔɔŋ bənji bu bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bəmbum bəmbum bə Galili, i kwaka chɔkɔ biə bə nǐ bwɔ wi.
22 Waiŋ Hɛlɔdia wi kpaŋni liə dzə nyaka bini bindzɔŋni i Hɛlɔd bəh bəni bu bə bini nshiŋ. Wi ka dzaka i waiŋ wiwɔ a, “Bîkə na finə fiə wɔ kɔŋki, ma mih ni fô i wɔ.”
23 Wi chu dzi ŋkaiŋ dzaka a, “Bîkə na nə i mih, kɔŋ a numki na kiŋka ki tumi kəŋŋ, ma mih ni nya i wɔ.”
24 Waiŋkpaŋni wiwɔ ka buku tsə bikə i nih wi a, “Mih dzaka a bə nyâ mih bəh nə?” Nih wi chukuli a, “Tsô dzâka a bə nyâ fwu wi Jɔn Njulibɔkɔ i wɔ.”
25 Wi ka kɔmsi fiəni tsə akisəkə, dzaka i Ŋkuŋ Hɛlɔd a, “Mih nəŋki a wɔ nyâ fwu wi Jɔn Njulibɔkɔ i mih i liə i nsaŋa wə.”
26 Ŋkuŋ wɔkɔ yaka, gwu kpi wi na bəh ŋga. Ayakalə, wi nəki nəiŋ kə gia yə wi nǐ dzaka, kɔm ŋkaiŋ biə wi nǐ kɔ wi dzi lɔ i bəni nshiŋ num bəni bà bɔ nǐ kɔ i bini biwɔ wə, wi na chu kwuni ja yi yə wi nǐ dzaka i waiŋ wiwɔ.
27 Wi ka faaŋ chinda akisəkə a wi tsô dzô bəh fwu wi Jɔn. Wi ka tsə i juŋ yi nsəŋ mə gba fwu wi Jɔn,
28 jiə i nsaŋa wə, dzə bəh wi nya i waiŋ wiwɔ. Wi dzɔ, buku fɛiŋ tsə nya i nih wi.
29 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn wɔkɔ, ka tsə dzɔ wini wi Jɔn ka ləə.

Jisɔs saaŋsi bəni bənchuku bəte (Matiɔ 14:13-21; Luk 9:10-17; Jɔn 6:1-14)

30 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bà fiəni dzə yɛiŋ wi, fuku gia yichi yə bɔ nǐ fə, bəh yə bɔ nǐ lâniki bəni yɛiŋ i wi.
31 Wi ka dza dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzô a mbɛiŋ mbɛiŋ, bə yâka tsə i di biə bəni məŋ fɛiŋ wə, bə wâka twɛsi.” Wi nǐ dzaka yaka kɔm bəni bəduli nǐ dzəki i di biə bɔ nǐ kɔ, bədɔkɔ nǐ nyəki, bədɔkɔ dzə. Bɔ kɔbi na i kaŋa na jɔbi i dzi.
32 Bə bɔ ka dza liə i ŋgwuki wə ka baka gwu a bɔ bɔ ka tsə i di biə bəni nǐ kɔkə fɛiŋ.
33 Ayakalə, bəni bəduli yɛiŋ bɔ si bɔ nǐ tsəki, ka kiə bɔ, ka buku i kikwili kichi wə ka yôkɔ tâiŋ bɔ. Bɔ yisi tsə buku fɛiŋ, na ka Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ tsə buku fɛiŋ.
34 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə buku fɛiŋ kpa, wi yɛiŋ mbaŋ wi bəni lə maaa, nshɛiŋ kwa wi bəh bɔ, kɔm bɔ nǐ kɔ aka shwáŋ bə jǐə mi wi tɔknini kôbi. Wi ka yisi i laniki bɔ bəh gia yiduli.
35 Jɔbi wə wɔŋ nǐ liəki tsəki, bwa bu bə mbaŋ dza dzə yɛiŋ wi ka dzaka a, “Fa kɔ i chwa num jɔbi tsə lɔ,
36 bêe bəni bələ ma bɔ tsô i kikwili bəh i kidi ki kɔmsini wə fa, i tâŋ biɛiŋ bibɔ bidzini.”
37 Ayakalə, Jisɔs chukuli n'yi a, “Mbɛiŋ mwi nyâ bɔ bəh dzɛiŋ i dzî.” Bɔ bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a buku tsô nân bədanali gi yifa ka bə tâŋ biɛiŋ bidzini yɛiŋ i dzô nyâ i bɔ ka bɔ dzi a?”
38 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki chɔkɔ yi blɛd yi maiŋ? Mbɛiŋ tsô tsêiŋ.” Bɔ tsə tsɛiŋ, ka fuku a, “Chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔ́kɔ yifa.”
39 Jisɔs ka dzaka a bwa bu bə mbaŋ dzâka a bəni nûmyi i mfwaŋ wə i mbaŋ wə mbaŋ wə, i kaka kaka wə.
40 Ayakadəiŋ, bəni bəwɔ ka nûmyi i kuku i mbaŋ wə gbi gbi bədɔkɔ mbaŋshi mbaŋshi.
41 Jisɔs dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə yite bəh bwɔkɔ yə yifa, tsɛiŋ yaka i bɛiŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbɛyi nya i bwa bu bə

mbaŋ, a bɔ gâa i bəni. Wi gaa tə bwɔkɔ yifa yə i bɔ bəchi.
42 Bəni bəchi dzi fwuli.
43 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ juŋni biŋka bi blɛd bəh bwɔkɔ yə yi nǐ bɛsi, bi jikə káh jwɔfi ntsɔ yifa.
44 Bəni bà bɔ nǐ dzi biɛiŋ bidzini biwɔ nǐ kɔ bənyuku bənchuku bəte.

Jisɔs nyani i mwi bɛiŋ (Matiɔ 14:22-33; Jɔn 6:15-21)

45 Jisɔs ka dzaka akisəkə a bwa bu bə mbaŋ lǐə i ŋgwuki wə bɔ dâŋ tsâ i ninshiŋ i Besayda, wi baaŋ ka bəni bəni a bɔ kwê.
46 Si wi baaŋ bɔni bɔ yakadəiŋ, ka dza yaka i ŋkwuŋ bɛiŋ i tsa.
47 Biŋ ji, ŋgwuki num lɔ i bɔkɔ kintəəŋ, Jisɔs kɛiŋ a ŋkwuŋ bɛiŋ wi mbɔŋ.
48 Wi yɛiŋ si bwa bu bə mbaŋ fumki bəh ŋgwuki, kɔm fiəkə nǐ dzəki i bɔ nshiŋ chini ŋgwuki wiwɔ. A num asi chɔkɔ wɔɔki dzəki wi nyə ka dzəki i bɔ wə, nyani i mwi bɛiŋ. Wi nǐ dzəki ka wi nəŋki i tsə daŋsi bɔ.
49 Bɔ ka yɛiŋ wi si wi nyaniki dzəki i mwi bɛiŋ, ka kwakaki a, akɔ ŋkwusa. Bɔ wam bəh ŋga,
50 kɔm bɔ bəchi nǐ yɛiŋ wi yaka ndzaŋ kwa bɔ. Akisəkə, Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kâŋa shɔ́m, akɔ mih. Kiə mbɛiŋ ki lwâ kə akɔ mih.”
51 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka liə num i ŋgwuki mə bəh bɔ, fiəkə yiwɔ ka kpichumi. Ayaka bɔ tsɛiŋ lə, dzaka wɔm bɔ,
52 kɔm bɔ nǐ ka kiə dəkə gia yə chɔkɔ yi blɛd yə nǐ chusiki kɔm Jisɔs, num kɔm bɔ nǐ ka wɛli dəkə shɔ́m yibɔ.

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ i Genesalet (Matiɔ 14:34-36)

53 Jɔbi wə bɔ nǐ daŋ bɔkɔ yə buku tsə i kimbu ki Genesalet wə, ka fasi ŋgwuki wiwɔ i bɔkɔ kpəŋ.
54 Si bɔ nǐ buku i ŋgwuki wə, bəni bəduli ka kiə Jisɔs fɛiŋ akisəkə,
55 bɔ yɔkɔ tsə i bidi bibɔ bichi wə fɛiŋ, bwili bəni bə jwɛiŋ dzə bəh bɔ i di biə bɔ nǐ wɔkɔ a Jisɔs kɔ fɛiŋ.
56 Na faiŋ Jisɔs nǐ tsəki, na i midini wə i chwa, nabə i kikwili kimbum wə nabə i kitumi wə, bəni ka dzəki bəh bəni bə jwɛiŋ i di biə bəni si juŋni, bɔ ka tsaki wi a bɔ kôm a jəŋ wi wimbuŋ. Mi wichi wə wi nǐ kɔmki wi, wi bənih a bɔnihni.

7

Bənchi bə mi wiwɔm (Matiɔ 15:1-9)

1 Chɔkɔ bidɔkɔ Bəfalasi bəh bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ, nyə i Jɛlusalɛm dzə juŋni kɔmsi i Jisɔs kpəŋ.
2 Bɔ dza yɛiŋ bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bədɔkɔ bɔ dzi bəh kaŋ yi baiŋ kə, yi num a bɔ nǐ ka wɔkɔ dəkə kaŋ.*
3 Bəfalasi, na bəh Bəju bəchi si biəli a nɔni ki kwili ki bətii bəbɔ bə kikpu, a mi ma dzî fiɛŋ maka wi wôkɔ kaŋ si bɔ si shi wôkɔ.
4 Jɔbi wə mi kwɛ i shibɛiŋ wi kɔkə i dzi fiɛŋ maka wi wɔkɔ kaŋ yi bəh gvu yi i yəmaka dzə́h wə, na ka wi numki i dzi. Bɔ chu fə gia yidɔkɔ i nɔni ki kwili wə yiduli, ka i wɔkɔ kibwam bəh bətasa bəh kəŋə.†
5 Bəfalasi bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi ka bikə i Jisɔs a, “Akɔ kɔm nə bwa ba bə mbaŋ biəliki kə nɔni ki kwili ki bətii bəbuku bə kikpu a? Akɔ kɔm nə wə bɔ dziki bəh kaŋ yi baiŋ kə a?”
6 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Isaya mi wi ntum wi Nyɔ nǐ dzâka ŋkɔŋ kɔm mbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi. Mbɛiŋ fâki a gia yə wi nǐ nyaka a, Nyɔ dzakaki a,

‘Bəni bələ kɔksiki mih a bəh dzu yi dzaka,
Shɔ́m yibɔ num nanu i mih wə.
7 Ntsa wibɔ i mih num a kilɔlɔ,
kɔm bɔ dzɔki gia yə bəni kwakaki,
lani a, akɔ ja yiŋ.’

8 Yi kɔ tə asi mbɛiŋ bee bənchi bə Nyɔ, ka kɔksiki num bà a jiə bəni.”
9 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tɔksiki kiəki lə na bindzɔŋ i nəiŋ bənchi

* **7:2** Bɔ nǐ kaŋaki i wɔkɔ kaŋ biəli asi bəkukuli bəbɔ bə juŋ yi Nyɔ nǐ nəŋki i nɔni kibɔ ki kwili wə. † **7:4** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kɔ bi kpɛiŋ a, “... Biŋgbɔkɔ biə bɔ nǐ yəkliki yɛiŋ i dziki.”

bə Nyɔ ka mbɛiŋ biəliki num nəni kimbɛiŋ ki kwili.
10 Yi kɔ a Muses nĭ nya nchi a, ‘Kôksi ba wa bəh nih wa.’ Wi chu dzaka tə a, ‘Mi ka tɔyi ba wi nabə nih wi, bə wôɔ wəmaka mi.’
11 Ayakalə, mbɛiŋ dzakaki fimbɛiŋ a, ‘Mi kabə kaŋa fiɛŋ fiə wi kɔ i gamti ba wi nabə nih wi yɛiŋ, wi ka dza dzaka i ba wi nabə i nih wi a fiɛŋ fiwɔ kɔ Kɔban,’ yi num a fi si num lɔ fi Nyɔ.
12 Mbɛiŋ bum a wi ma chu fə gia yidɔkɔ i gamti ba wi nabə nih wi yɛiŋ.
13 Mbɛiŋ fəki yakadəiŋ, fə ka gia yi Nyɔ fiəni chu gia yi kilɔlɔ kɔm nəni kimbɛiŋ ki tumi kə mbɛiŋ laniki bəni yɛiŋ. Gia yiduli chu num tə yə mbɛiŋ fəki yaka.”

Fiɛŋ fiə fi bəkəliki mi (Matiə 15:10-20)

14 Jisɔs chu bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bɔ dzə, wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bəchi wôkɔli gia yə mih dzakaki, ka mbɛiŋ wôkɔ kĭə bindzɔŋ.
15 Fiɛŋ fidɔkɔ mɔŋ i biŋ fiə fi kɔ i liə i mi wə fi num i jisi mi wiwɔ. Akɔ num fiɛŋ fiə fi bukuki i mi wə fi si jisi mi. [
16 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi wôkɔ.”]‡
17 Jisɔs ka bee bəni bəwɔ, liə i dzu, bwa bu bə mbaŋ ka bikə i wi kɔm ndi wiwɔ.
18 Wi chukuli i bɔ a, “Yaka mbɛiŋ tə ka wɔkɔ kiə dəkə a? Mbɛiŋ kiəki kə a fiɛŋ fiə fi bukuki i dzaka ki mi wə akɔ fi, fi si bəkəli mi wiwɔ a?
19 Yi num yakadəiŋ, kɔm fi si liə kə num i shɔm yi mi wiwɔ wə, fi si shi num i tɔɔ wi wə, na ka fi fiəni buku.” (Si Jisɔs nĭ dzaka yakadəiŋ, yi ka num a biɛiŋ bichi bainŋki lə).
20 Ayaka wi chu tsə a ninshiŋ bəh ndzaka a, “Akɔ fiɛŋ fiə fi bukuki i mi wə fi jisiki mi,
21 kɔm fiɛŋ fiə fi bəkəli mi, fi nyəki dzəki i shɔm yi wə. Fiɛŋ fiwɔ dzəki bəh biŋkwaka bichu i nəni ki mi wiwɔ wə ka nɔni ki təkɔlini, bəh ji, bəh i wɔɔ mi, bəh i dzɔ kpə mi nabə nyum mi,
22 bəh i bukuki bəh dzəkəh i biɛiŋ wə, chu nyi ntəkə, bəh i fəki kinyɛŋ, bəh i ghəkəki, bəh i lɔɔki ja i bəni, ghaŋsi gwu, bəh i yuŋki.
23 Gia yichu yichi yələ kɔ yə yi jisiki shɔm yi mi ka wi bəkəki.”

Shɔm yə miŋkpaŋa widɔkɔ a num mi wi tumi nĭ jiə i Jisɔs (Matiə 15:21-28)

24 Jisɔs nĭ nyə fɛiŋ, tsə i kimbu ki tumi bi Taya wə bəh i bi Sidɔn. Si wi tsə fɛiŋ, liə i juŋ yidɔkɔ wə fɛiŋ nəki kɔŋ kə a mi widɔkɔ kələ i kiə a wi kɔ fɛiŋ. Ayakadəiŋ, bəni kɔbi i baaŋ ki kiə kə a wi kɔlə fɛiŋ.
25 Miŋkpaŋa widɔkɔ nĭ kɔlə fɛiŋ kiŋ'waka kichu num i waiŋ wi wi kpaŋni wə. Akisəkə wi wɔkɔ kɔm Jisɔs, ka tsə gbɔ i gvu yi wə.
26 Miŋkpaŋa wiwɔ nĭ kɔ num mi wi Glik, a nĭ kɔkə mi wi Ju. Bə nĭ bwɔ wi i Fɔnishia i tumi ki Silia wə. Si wi gbɔ yaka, ka tsa Jisɔs a wi bwĭli chinda wi ŋkpɛli wiwɔ i waiŋ wi wə.
27 Jisɔs chukuli i wi a, “Bêe ma bə yisi sâŋ bwa, kɔm yi mɔŋ chəŋ i dzɔ dzɛiŋ bi bwa i lɔɔ i bíə.”
28 Miŋkpaŋa wiwɔ chukuli i wi a, “Akɔ ŋkɔŋ ba wuŋ. Ayakalə, na bíə si dzi lə biŋka biə bi si gbɔyi i bwa kaŋ.”
29 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Kɔm bə nchukuli wa, wɔ kɔlə i tsâki mfia, chinda wi ŋkpɛli wiwɔ bee lɔ waiŋ wa.”
30 Miŋkpaŋa wiwɔ nyə ka tsəki i wi dzu, ka tsə yɛiŋ waiŋ wi nɔ i naŋbɛiŋ num chinda wi ŋkpɛli wiwɔ buku lɔ i wi wə.

Jisɔs fə kinchini ka wɔkɔki gia, dzaka

31 Jisɔs nyə i kimbu ki Taya wə, tsə təli i Sidɔn ka chu təli i kimbu ki Tumi ki Jɔfi wə, ka dzə buku i kinchwɔ kim-bum ki Galili wə.
32 Ayaka bəni bədɔkɔ nĭ nyə dzə bəh mi widɔkɔ num kinchini i wi, mi wiwɔ kiə kə i dzaka. Ayaka bɔ tsa Jisɔs a wi jiə kaŋ yi i mi wiwɔ wə.
33 Ayaka Jisɔs dzɔ wi, bəh wi buku i mbaŋ kintəəŋ. Wi jiə bwa bu bə kaŋ i

‡ **7:16** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə kiŋka ki 16 kələ.

bintuni bi mi wiwɔ wə, chuh midziŋ ka kɔm lɔm wi mi wiwɔ yɛiŋ,
34 tsɛiŋ bɛiŋ, ka cham,§ dzaka i wi a,
“Ɛfata,” yi num a, “Wɛ̂li.”
35 Ayaka bintuni bi mi wiwɔ ka wɛli
akisəkə, lɔm wi yaŋsi, wi yisi i dzakaki
na bindzɔŋ.
36 Jisɔs ka kiŋ i bəni bəwɔ a bɔ ki
fûku kə i mi widɔkɔ. Ayakalə, si wi
nǐ kiŋ yakadəiŋ, bɔ ka tsə a ninshiŋ
ninshiŋ i fukuki tsəki yi.
37 Dzaka ka wɔm bəni na bəh ŋga.
Bɔ dza ka dzakayiki a, “Jisɔs kiəki lə
i fə gia yichi na bindzɔŋ. Wi fəki
binchini biə bi wɔkɔki kə bi wɔkɔ, biə
bi dzakaki kə bi dzaka.”

8

Jisɔs saŋa bəni bənchuku bənaa (Matiə 15:32-39)

1 A nǐ kɔ i kaŋ yiwɔ wə, mbaŋ wi
bəni widuli widɔkɔ juŋni. Yi nǐ num
yaka bɔ kaŋa kə biɛiŋ bidzini, Jisɔs
bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ dzaka i bɔ a,
2 “Mih kwasiki lə nshɛiŋ i mbaŋ wi
bəni bələ, kɔm bɔ num bəh mih i kaŋ
yitali wə, maka bɔ dzi fiɛŋ.
3 Mih ka dzaka a bɔ tsəki i kikwili
kibɔ wə bəh dzɔŋ, ma bɔ ni tsə gbɔyi
i dzəh, kɔm bədɔkɔ nyə i dzə́h yi dəəŋ
wə”
4 Bwa bu bə mbaŋ chukuli a, “Yi kɔ
i liə a mi kɔ i dzɔ faiŋ biɛiŋ bidzini i fa
chwa i saŋa bəni bələ yɛiŋ a?”
5 Wi ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki
chɔkɔ yi blɛd yi maiŋ?” Bɔ chukuli a,
“Yi kɔ nanitaŋ.”
6 Jisɔs ka dzaka a mbaŋ wi bəni
bəwɔ nûmyi kuku. Bɔ shinumyi, wi
ka dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə nanitaŋ, nya
kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi nya i bwa bu bə
mbaŋ a bɔ gâa i bɔ. Ayaka bɔ ka gaa.
7 Bɔ nǐ kaŋaki lə tə mibwɔkɔni
midɔkɔ twɛsi. Wi dzɔ, nya kiyɔŋni i
Nyɔ, dzaka a bɔ gâa i bəni bəwɔ.
8 Mi wichi dzi fwuli. Bɔ ka juŋni
biŋka biə bi nǐ bɛsi, bi jikə káh nani-
taŋ.
9 Bəni bà bɔ nǐ dzi a nǐ kɔ ka bəni
bənchuku bənaa.
10 Wi ka bee bɔ kwɛ. Wi liə i ŋgwuki
mə akisəkə bəh bwa bu bə mbaŋ ka
nyə tsə i kimbu ki Dalmanuta wə.

Bəfalasi ka nəŋki a Jisɔs chûsi gia yi dzaka kiwɔmni (Matiə 12:38-42; 16:1-4)

11 Bəfalasi dza dzə i Jisɔs, ka yisi i
gukuliki bəh wi, dzaka a wi fə̂ gia yə yi
chusiki ŋga biə bi nyə i bɛiŋ. Ayaka bɔ
nǐ dzakaki yaka məmsi lɔ wi məmsini.
12 Jisɔs cham na bəh ŋga, ka dzaka a,
“Ŋgɔkɔ wələ nəŋki gia yə yi chusiki ŋga
biə bi nyə bɛiŋ i fə nə a? Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mih ni lansi chusi kə
gia yidɔkɔ i ŋgɔkɔ wələ.”
13 Wi ka dza bee bɔ, fiəni liə i ŋgwuki
mə, ka daŋ tsə i waka widɔkɔ wəyaka
wə.

Jisɔs təfi bwa bu bə mbaŋ a bɔ tə̂kniki kɔm nəni ki Bəfalasi bəh ki Hɛlɔd (Matiə 16:5-12)

14 Jisɔs nǐ tsəki num bwa bu bə
mbaŋ dali i dzɔ blɛd, kaŋa shəŋ a
chɔkɔ yimu yə yi si baaŋ i ŋgwuki mə.
15 Wi ka təfiki bɔ dzakayi a, “Mbɛiŋ
tə̂kniki, chu dzə̂ jɔbi i dzɔɔŋ yi Bəfalasi
bəh yi Hɛlɔd.”
16 Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki
a bɔ bɔ kɔm gia yiwɔ, dzakayi a,
“Wi dzakaki gia yi dzɔɔŋ yələ lə kɔm
bukumbɛiŋ kaŋaki kə blɛd.”
17 Jisɔs kiə gia yə bɔ dzakaki kɔm yi,
ka dzaka i bɔ a, “Kɔm nə mbɛiŋ dza-
kaki a mbɛiŋ kaŋaki kə blɛd a? Yaka
mbɛiŋ ka yɛiŋ kiə dəkə nabə i wɔkɔ kiə
gia yiwɔ a? Yaka mfi bimbɛiŋ ka wɛli
dəkə a?
18 Kɔm nə mbɛiŋ kaŋaki dzə́kəh
mbɛiŋ kɔbi i yɛiŋ di a? Mbɛiŋ kaŋa
bintuni kɔbi i wɔkɔ gia kɔm nə a?
Mbɛiŋ kɔbi tə i kwakaki gia kɔm nə a?
19 Jɔbi wə mih ni gbɛyi chɔkɔ yi blɛd
yə yite, bəni bənchuku bəte dzi fwuli,
mbɛiŋ ni juŋni biŋka biə bi ni bɛsi
bi jikə káh yimaiŋ a?” Ayaka bɔ ka
chukuli a, “Jɔfi ntsɔ yifa.”
20 Wi ka chu bikə, “Kɔm bə chɔkɔ
yə nanitaŋ bəni bənchuku bənaa si
dzi, mbɛiŋ si juŋni biŋka biə bi si bɛsi

§ **7:34** Jisɔs ni cham ka kwasi num nshɛiŋ i mi wiwɔ wə.

bi jikə káh yimaiŋ a?” Ayaka bɔ ka chukuli a, “Nanitaŋ.”
21 Wi ka bikə i bɔ a, “Yaka mbɛiŋ kɛiŋki maka mbɛiŋ wɔkɔ kiə gia yiwɔ a?”

Jisɔs wɛli dzákəh yi kifəkə i tumi ki Besayda wə

22 Jisɔs bə bwa bu bə mbaŋ daŋ buku i Besayda, bəni bədɔkɔ dzə bəh kifəkə kidɔkɔ i wi ka tsaki a wi kôm shəŋ wi a bəh kaŋ ka wi bɔnih.
23 Jisɔs kaŋa wi i tsɛiŋ wə ka dzɔ buku bəh wi i kwili kintəəŋ. Wi chuh midziŋ i dzákəh yi wə, jiə kaŋ i wi wə ka bikə i wi a, “Wɔ yɛiŋ lə fiɛŋ fidɔkɔ a?”
24 Ayaka kifəkə kiwɔ giŋsi dzákəh i bɛiŋ, tsɛiŋ di ka dzaka i wi a, “Mih yɛiŋ bəni bɔ num aka kɛiŋ bɔ nyani.”
25 Jisɔs chu jiə kaŋ i dzákəh yi mi wiwɔ wə, mi wiwɔ tsɛiŋ lə tulululu, dzákəh yi baiŋ, wi ka yɛiŋki biɛiŋ bichi na bindzɔŋ.
26 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Kwɛ̂ dzu, asi wɔ tsəki kiə wɔ ki fəini lɨ̂ə kə i kwili wə.”

Bita fuku baiŋsi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nɨ̂ kaka
(Matiɔ 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə fɛiŋ ka nyaniki taliki i kidi ki Kaysalia Filibi wə. Si bɔ nɨ̂ tsəki i dzəh, wi bikə i bɔ a, “Bəni dzakaki a mih kɔ ndə?”
28 Bɔ chukuli i wi a, “Bəni bədɔkɔ dzakaki a wɔ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ, bədɔkɔ a Ɛlaja, bədɔkɔ dzaka a wɔ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ.”
29 Wi ka fiəni bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ dzakaki yimbɛiŋ a mih kɔ ndə?” Bita chukuli a, “Wɔ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nɨ̂ kaka.”
30 Jisɔs ka kiŋ a bɔ ki môm kə i fûku yi i mi.

Jisɔs dzaka kɔm ŋkaiŋni yi kpi yə wi bi kpi
(Matiɔ 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Wi ka yisi i laniki bwa bu bə mbaŋ dzaka kɔm gwu yi a, “Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi yɛiŋ bəŋgəkə bəduli, ma bəni bà bɔ sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bɔ bi nəiŋ wi. Bɔ bi wɔɔ wi, i kaŋ yitali wə Nyɔ bi fiəni dzasi wi i kpi wə.”
32 Wi nɨ̂ fuku baŋsi gia yələ i bwa bu bə mbaŋ nshiŋ. Bita ka dzɔ wi, bɔ wi baka gwu, wi ka yisi i yɔliki i wi i gia yiwɔ wə.
33 Jisɔs fiəni gwu, tsɛiŋ bwa bu bə mbaŋ, wam kaŋyi Bita dzaka i wi a, “Fɨ̂əni mih chɛiŋ Satan! Wɔ yɛiŋki gia ka mi wiwɔm. Wɔ yɛiŋki kə si Nyɔ yɛiŋki.”
34 Ayaka wi ka bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bəh bwa bu bə mbaŋ, dzaka i bɔ a, “Na ndə wə wi nəŋki i biəliki mih, wi kaŋaki i nâiŋ gwu yi, i gɨ̂ŋ kintasi ki i bɨ̂əliki mih.
35 Mbɛiŋ kɨ̂əki a mi wə wi təkniki bəh nɔni ki wi kɨ̂əki a wi bi laksiki num laksini. Ayakalə, mi wə wi laksi nɔni ki kɔm mih bəh kɔm ntum wi ndzɔŋni, wi kɛiŋsi jiə num jiəni.
36 Bə ka juŋni na mbi wələ wichi ka nya a mi dzi, wi num i ni laksi nɔni ki, ma mbee wiwɔ ni numki na nə a?
37 Fiɛŋ fiə mi kɔ i təiŋ fwu wi yɛiŋ akɔ nə a?
38 Mbɛiŋ kɨ̂ə a mi kabə ŋgəmni i biəli mih bəh gia yiŋ i ŋgɔkɔ wichu wələ kintəəŋ wə wi kɔ aka bəni bà bɔ təkliki i biŋ, wi kɨ̂əki a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi bɔŋ ŋgəmni lə tə bəh wəmaka mi i jɔbi wə wi bi fiəni dzəki i mbum bi wə, biə bi kɔ bi Ba wi bəh bəchinda bə Nyɔ bə baiŋni.”

9

1 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bədɔkɔ kələ fa bɔ kəbi i bi musi kpi maka bɔ yɛiŋ ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə bəh ŋga bi.”

Gwu yi Jisɔs dza kwuni
(Matiɔ 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Asi kaŋ nɨ̂ tsə yisɔ, Jisɔs dzɔ Bita bəh Jɛm bəh Jɔn bəh bɔ yaka tsə i ŋkwuŋ wi dəəŋ widɔkɔ bɛiŋ, ka numki fɛiŋ a bɔ bɔ. Bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ, yɛiŋ num kimbwɔsi ki kwuni i bɔ nshiŋ,
3 bəmbuŋ i gwu yi wə fuku ŋwaŋyi na tsə si mi kɔ i wɔkɔ fa kuku a wi baiŋ yaka.

4 I fɛiŋ wə bɔ dza yɛiŋ num Ɛlaja bəh
Muses təkəli tumbuku i bɔ nshiŋ, ka
dzakaki bɔ bəh Jisɔs.
5 Bita dza təkəli dzaka i Jisɔs a, “Tik-
wili, yi si ndzɔŋki lə a bukumbɛiŋ
numki fa. Bee ma buku maa bintaŋ
bitali, kidɔkɔ num ŋka, kidɔkɔ num ki
Muses, kidɔkɔ num ki Ɛlaja.”
6 Wi nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm
ndzaŋ nǐ kɔ bi kwa bɔ na bəh ŋga wi
chu kiə kə gia yə wi kɔ i dzaka.
7 Asi wi dzaka yakadəiŋ, bikwu dza
dzə baaŋ bɔ, ja dzaka dzə i bikwu biwɔ
kintəəŋ a, “Wələ kɔ Waiŋ wuŋ, wi num
shɔm yiŋ. Mbɛiŋ wôkɔki num i wi.”
8 Bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ na chu yɛiŋ i
bəni bəwɔ wə, yɛiŋ num a Jisɔs shəŋ.
9 Si bɔ nǐ nyə i ŋkwuŋ wiwɔ bɛiŋ ka
shiki dzəki, Jisɔs kiŋ i bɔ a kiə bɔ ki
fûku kə gia yə bɔ yɛiŋ i mi, maka mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dza i kpi wə.
10 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ ka jiə yi a bɔ
shɔm, ka dzakayiki a bɔ bɔ, ayakalə
ndzaka wələ kɔm ndza wi kpi chusiki
a nə.
11 Bɔ ka dza bikə i Jisɔs a, “Akɔ kɔm
nə wə bəni bà bɔ laniki bənchi dzakaki
a Ɛlaja kaŋaki i bi yisi dzə i Kimbwili
wə Nyɔ nǐ kaka a?”
12 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Akɔ ŋkɔŋ,
Ɛlaja kaŋaki i bi yisi dzə i kɛiŋsi gia
yichi a yi fiəni num asi yi nǐ kɔ.
Ayakalə, akɔ kɔm nə bə nǐ nyaka a mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi yɛiŋ
bəŋgəkə bəduli, ka bəni məŋni wi a?
13 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a
Ɛlaja dzə lɔ, ayaka bəni fə a gia yə bɔ
kɔŋki bəh wi. Yi num asi bə nǐ nyaka
kɔm wi.”

Jisɔs bwili kiŋ'waka kichu i waiŋ widɔkɔ wə
(Matiɔ 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ
bà nǐ shi dzə buku i bwa bu bə mbaŋ
bədɔkɔ bà wə, yɛiŋ mbaŋ wi bəni
wimbum num wi fiəli baŋsi bɔ, bəni
bədɔkɔ bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ
gukuli bəh bɔ.
15 Akisəkə asi mbaŋ wichi nǐ yɛiŋ
Jisɔs, təkəli nalə ka sɛiŋ a bɔ bəchi,
yɔkɔ tsə i bənih i wi.
16 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ gukuliki
kɔm nə?”
17 Mi widɔkɔ i mbaŋ kintəəŋ
chukuli wi a, “Mi wi lanini, mih si
dzə bəh waiŋ wuŋ i wɔ, kɔm kiŋ'waka
kidɔkɔ kɔ i gwu yi wə, num ki fə wi, wi
chu kinchini.
18 Kiŋ'waka kiwɔ si chufi lɔɔ wi i
kuku, bifu ka bukuki i dzaka ki wə wi
dzi jəŋ, wi dza ləkə kɔbi i chu ŋgwuŋ.
Mih ka dzaka a bwa ba bə mbaŋ bwǐli
kiŋ'waka kiwɔ, bɔ məmsi wɔkɔ məŋ.”
19 Jisɔs wɔkɔ yakadəiŋ, dzaka i bɔ a,
“Ɔɔɔ! Ŋgɔkɔ wələ wi kɛiŋki maka wi jiə
shɔm i Nyɔ. Mih kɔ num bəh mbɛiŋ
i tsə buku dəiŋ a? Mih ni kaŋa shɔm
bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ na? Mbɛiŋ
dzâ nyâ waiŋ wiwɔ i mih fa.”
20 Bɔ ka dzɔ dzə bəh waiŋ wiwɔ i
Jisɔs. Si kiŋ'waka kiwɔ yɛiŋ Jisɔs, ka
chufi waiŋ wiwɔ akisəkə wi gbɔ i kuku
ka jwɔki fɛiŋ, bifu buku i dzaka ki wə.
21 Jisɔs bikə i tii waiŋ wiwɔ a, “Gia
yələ nǐ yisi wi yibwiŋ na?” Wi chukuli
a, “Yi nǐ yisi wi, wi kɛiŋ a waiŋ.
22 Kiŋ'waka kiwɔ si dza chufi lɔɔ wi i
gbuku wə i jɔbi jɔbi wə bəh i mwi mə
lansi nəŋ a bəkəli wi. Wɔ kabə num i
fə gia, mntee, wɔ kwâsi nshɛiŋ i buku,
wɔ gâmti buku.”
23 Jisɔs bikə i wi a, “Yaka mih kɔlə i fə
gia yidɔkɔ a? Gia yichi kaŋaki lə dzəh i
mi wə wi jiə shɔm.”
24 Akisəkə tii waiŋ wiwɔ ka wam
bəh ŋga a, “Mih jiə shɔm i Nyɔ. Fâ ma
mih jiə tsə yaka.”
25 Jɔbi wə Jisɔs nǐ yɛiŋ a mbaŋ wi
bəni yɔkɔki juŋniki dzəki i wi wə, wi
wam kaŋyi kiŋ'waka ki ŋkpɛli kiwɔ
dzaka i ki a, “Wɔ, kiŋ'waka ki ŋkpɛli
kələ ki fəki a waiŋ wələ ma dzakaki
chu wɔkɔ kə tə gia, mih dzakaki i wɔ,
bûku i waiŋ wələ wə, wɔ tsâki. Kiə wɔ
bi ma fiâni lǐə i gwu yi wə.”
26 Ayaka kiŋ'waka kiwɔ wam bəh
ŋga, chu chufi lɔ waiŋ wiwɔ i dzəh
yichu wə, ka buku i gwu yi wə. Wi
ka nɔ i kuku ka kiŋkpili ki mi. Si bəni
bəduli yɛiŋ yakadəiŋ, ka dzakaki a,
“Wi kpi lɔ.”
27 Jisɔs ka kaŋa wi i tsɛiŋ wə giŋsi wi,
wi dza num i bɛiŋ.

28 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə
liə i dzu, bɔ bikə i wi i jum wə jum wə
a, “Akɔ kɔm nə wə buku si məmsi wɔkɔ
məŋ i bwili chinda wi ŋkpɛli wiwɔ a?”
29 Wi chukuli i bɔ a, “Fiɛŋ fiə fi kɔ i
bwili ŋkaiŋni wi chinda wiwɔ kɔ a ntsa
shəŋ. Fiɛŋ fidɔkɔ chi chi məŋ i bwili.”

Jisɔs chu dzaka kɔm bə kpi yə wi bi kpi
(Matiɔ 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Bɔ nyə fɛiŋ tsə dzəh i Galili, Jisɔs
kɔŋ kə a mi widɔkɔ kiə di biə bɔ kɔ,
31 kɔm wi nǐ nyaniki tsəki wi lani tsə
bwa bu bə mbaŋ. Wi nǐ laniki bɔ a
bəni bi nya lə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
i kaŋ yi bəni a bɔ wɔɔ wi. Bɔ ka bi wɔɔ
wi, ma a bi numki i kaŋ yitali wə, wi
bi dza i kpi wə.
32 Si wi dzaka yakadəiŋ, bɔ nəki
wɔkɔ kiə kə gia yə wi dzakaki ayakalə,
bɔ ka lwaki i bikə.

Mi wimbum kɔ ndə a?
(Matiɔ 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Bɔ dzə buku i Kafanaum, i jɔbi wə
wi liə num i dzu wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ
si gukuliki i dzəh a nə?”
34 Bɔ kpichumi məŋ, kɔm bɔ nǐ
nyaniki i dzəh gukuli a bɔ bɔ a, mi
wimbum i bɔ kintəəŋ kɔ ndə a.
35 Jisɔs num kuku, bɔɔŋ bɔ bəchi
jwɔfi ntsɔ bəfa, dzaka i bɔ a, “Mi wə wi
nəŋki i num mi wi ninshiŋ, wi kaŋaki
i dzɔ̂ki gwu yi ka mi wi jum wə bəh ka
mi wə wi nɔmki i bəni bəchi.”
36 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzɔ
waiŋ wi nchiŋ tɔm i bɔ kintəəŋ, ka chu
giŋ kumi wi i tsɛiŋ yi wə ka dzaka i bɔ
a,
37 “Mi wə wi dzɔ waiŋ wələ kɔm bəh
yɛli wuŋ, yaka wi dzɔ num mih. Mi wə
wi dzɔ mih, wi ka dzɔ dəkə num mih,
wi dzɔ num mi wə wi faaŋ mih.”

Mi wə wi jwɔki kə wɔ, yaka wi təbiki lə wɔ
(Luk 9:49-50)

38 Jɔn dzaka i wi a, “Mi wi lanini,
buku si yɛiŋ mi widɔkɔ wi bwili
bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə i yɛli wa
wə, buku ka kaŋyi wi, kɔm wi kɔkə mi
wibuku wi mbaŋ widɔkɔ.”
39 Jisɔs ka chukuli i bɔ a, “Kiə mbɛiŋ
ki chǐ kə wəmaka mi. Mbɛiŋ kǐə a mi
wə wi fəki gia yi kaŋyini bɔɔŋ num yɛli
wuŋ, wi kɔkə i chu dzakaki gia yichu
kɔm mih.
40 Mi kabə jwɔki kə bukumbɛiŋ,
yaka wi təbiki lə bukumbɛiŋ.
41 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, na ndə
wə wi nya na bwam wi mwi i mbɛiŋ i
mu i yɛli wuŋ wə, bəh kɔm tə a mbɛiŋ
kɔ bəni bə Klistus, wəmaka mi kɔkə i
bi laksi mmakti wi.”

Gia yə yi kɔ i fə a bəni fəki chu
(Matiɔ 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Jisɔs ka chu dzaka a, “Na ndə wə
wi fə a waiŋ wimu i mbaŋ wi bwa
bəŋ bələ kintəəŋ bɔ jiə shɔm yibɔ i mih
fə chu, ma yi ndzɔŋki a bə shû shânsi
nəkə wimbum i məkə ki wəmaka mi
wə, bə chǐni shǐ wi i kinchwɔ kimbum
wə.
43-44 Yi chu num a, tsɛiŋ ya kabə fəki
a wɔ fə chu, wɔ tâiŋ bwǐli tsɛiŋ yiwɔ. Yi
ndzɔŋki a wɔ liə i nɔni kə ki bi tsə kaa
kə bəh tsɛiŋ yimu, kɔbi a wɔ kaŋaki
tsɛiŋ yichi bə num i bi lɔɔ wɔ i gbuku
wimbum mə, wi kɔbi i bi nyumi.*
45-46 Gbu wa kabə fəki a wɔ fə chu,
wɔ tâiŋ bwǐli gbu wiwɔ. Yi ndzɔŋki a
wɔ liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə bəh gbu
wimu, kɔbi a wɔ kaŋaki gvu yichi bə
num i bi lɔɔ wɔ i gbuku wimbum mə.
47 Dzəkəh wa kabə fəki a wɔ fə chu,
wɔ kâmbwili dzəkəh wiwɔ. Yi ndzɔŋki
a wɔ liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə bəh dzəkəh
wimu, kɔbi a wɔ kaŋaki dzə́kəh yichi,
bə num i bi lɔɔ wɔ i gbuku wimbum
mə.
48 Di biələ kɔ num n'yíŋ yə yi si kpiyi
kə num fɛiŋ dzi bəni, gbuku wə wi si
nyumi kə num fɛiŋ fisi bɔ.
49 Mbɛiŋ kǐəki a gbuku bi kɔmki mi
wichi asi bə si fiaŋsi fiɛŋ bəh ŋkaka.
50 Ŋkaka kɔ fiɛŋ fi ndzɔŋni, ayaka yi
ka laksi njwɔŋni bi bə kɔ i chu fə na
dəiŋ ka yi chu fiəni njwɔŋki a? Mbɛiŋ
numki aka ŋkaka yə yi njwɔŋki, mbɛiŋ
num bəh bəni i mbɔiŋni wə.”

* **9:43-44** + Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kɔ num bə kpɛiŋsi fa chu kpɛiŋsi tə i jum wə kɔm 46 a, “Di biələ kɔ num n'yíŋ yiwɔ chu kpiyi kə dzi bəni fɛiŋ, ayaka gbuku chu num fɛiŋ nyumi kə.”

10

Kəm ŋkəŋ wi miŋkpaŋa (Matiə 19:1-12; Luk 16:18)

1 Jisəs dza fɛiŋ, tsə i kimbu ki tumi ki Judea wə, daŋ Bəkə yi Jədan ka tsə i kiwuŋ. Mbaŋ wi bəni ka chu juŋniki dzəki i wi kpəŋ, wi ka laniki bə asi wi nǐ shiki wi lani.
2 Bəfalasi dza dzə i məmsi wi, ka bikə i wi a, “Nchi bumki lə a mi kələ i kôŋŋ kpə wi a?”
3 Jisəs fiəni bikə tə i bə a, “Muses nǐ nya nchi a mbɛiŋ fâki dəiŋ a?”
4 Bə chukuli a, “Muses nǐ kə wi bêe a mi kələ i bee kpə wi. Jəbi wə wi bee, wi nyâka kiŋwakti ki chusi a ŋgaiŋ bee wi, wi nyâ i wi.”
5 Jisəs chukuli i bə a, “Akə kəm kifwu kimbɛiŋ kiləkəli ka Muses nyaka nchi wələ i mbɛiŋ.
6 Ayakalə, a nǐ kə i kin'yisi ki mbi wə Nyə nǐ maa num minyuku bəh miŋkpaŋa. Si wi maa yakadəiŋ ka dzaka a,
7 ‘Akə kəm yələ minyuku bi bêe ba wi bəh nih wi wi chǐŋni bəh kpə wi,
8 ayaka ma bə bəfa bi fiəni num i mi wimu wə.’ Ayakadəiŋ, bə bi chu num kə ka bəni bəfa, bə bi numki i mi wimu.
9 Yi kə a, fiɛŋ fiə Nyə kə wi chiŋni lə, kiə mi bi môm kə i gâli.”
10 Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ kə dzu, bə chu bikə i wi kəm gia yiwə.
11 Wi chukuli i bə a, “Na ndə wə wi bee kpə wi ka dzə widəkə, yaka wi fə chu i kpə wi i nəki bəh miŋkpaŋa widəkə.
12 Miŋkpaŋa ka buku nyuwi, tsə dzə minyuku widəkə, yaka wi fə chu, i tsə nəki bəh minyuku widəkə.”

Jisəs jiə kimbəiŋsi i bwa bənchiŋ wə (Matiə 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Bəni nǐ dza ka dzəki bəh bwa i Jisəs a wi kəm bə a bəh kaŋ, bwa bu bə mbaŋ kabə kaŋyi bə.
14 Jəbi wə Jisəs nǐ yɛiŋ yakadəiŋ, shəm bəkə wi, wi dzaka i bə a, “Mbɛiŋ bêe ma bwa bəwə dzâki i mih wə, kiə mbɛiŋ ki chǐ kə bə, kəm ŋkuŋ bi Nyə kə num i bəni ka bələ.
15 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, mi wə wi ka dzə dəkə ŋkuŋ bi Nyə ka waiŋ wi nchiŋ wələ, wi məŋ i bi liə i bi wə.”
16 Si wi dzaka yakadəiŋ, dzə kumi bə, jiə kaŋ i bə wə, bəiŋsi bə.

Jisəs bəh tii kpə (Matiə 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Jisəs dza a ŋgaiŋ nyə wə, mi widəkə yəkə dzə tum binyu i wi nshiŋ ka dzaka a, “Mi wi Lanini, wə wə wə kə mi wi ndzəŋni, gia yə mih kaŋaki i fâ ka mih ni kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə kə na nə a?”
18 Jisəs chukuli i wi a, “Wə bəəŋ mih a mi wi ndzəŋni kəm nə? Mi widəkə kəkə wə wi ndzəŋki. A kəbi a Nyə shəŋ wə wi ndzəŋki.
19 Ntə wə kiəki lə bənchi bə Nyə bà bə dzakaki a, ‘Kiə wə ki wôə kə mi, kiə wə ki nô kə bəh kpə mi, kiə wə ki chwô kə, kiə wə ki bêeŋ kə nsaka wi ntəkə, kiə wə ki fâ kə kimfikili, bəh wə a wə kôksi ba wa bəh nih wa?’ ”
20 Mi wiwə chukuli i Jisəs a, “Mi wi lanini, bənchi bələ bəchi kə num mih nǐ jiəki lə bə i yisi si mih nǐ kɛiŋki waiŋ wi sumi.”
21 Jisəs bwaŋ dzəkəh i wi wə lə tulululu, kəŋ wi, ka dzaka i wi a, “Fiɛŋ fidəkə baaŋ fimu fiə wə kɛiŋki i fâ. Tsô tâŋni biɛiŋ bia bichi biə wə kaŋaki, ma wə gâa kpə wiwə i bəni bə kifuu, ka wə bi kwati mbum num i tumi ki bɛiŋ wə. Wə ka fə yakadəiŋ, wə dzâ bǐəli mih.”
22 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi wiwə wəkə yaka shi wuuŋ wi i fuŋ, wi fiəni gwu ka tsəki num a nshɛiŋ nshɛiŋ, kəm wi nǐ kaŋaki lə mbum nalə.
23 Jisəs dza fiəni gwu tsɛiŋ tali bwa bu bə mbaŋ, dzaka i bə a, “Yi ləkəki lə na bəh ŋga i bəni bə kpə i bi liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.”
24 Ndzaka wiwə fumsi bwa bu bə mbaŋ. Jisəs ka chu dzaka i bə a, “Bwa bəŋ, yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi* i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə!
25 Yi bəniki alə i kikum i liə i dzəŋə yi nsala wə, tsə si mi wi kpə kə i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.”

---

* **10:24** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki i di biələ wə a, “Mi wə wi kə wi jiə mfii bi i mbum wə...”

26 Bɔ wɔkɔ yaka, yi fumsi bɔ na bəh
ŋga, bɔ ka dzakayiki a bɔ bɔ a, “Aka bə
num yaka, ma ndə bi bɔiŋ a?”
27 Jisɔs fiəni tsɛiŋ bɔ lə, ka dzaka i bɔ
a, “Yələ ləkəki alə i mi wiwɔm, ayakalə
i Nyɔ gia yidɔkɔ kɔkə yə yi ləkəki i wi.”
28 Bita ka dza dzaka i Jisɔs a, “Tsêiŋ,
buku bee biɛiŋ bichi ka biəliki wɔ.”
29 Jisɔs chukuli i wi a, “Mih fukuki
ŋkɔŋ i wɔ a, Mi kɔkə wə wi bee juŋ yi,
nabə bwa bə nih wi, nabə jémi yi, nabə
nih wi, nabə ba wi, nabə bwa bu, nabə
khə wi, a wi bee kɔm mih bəh kɔm
ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ,
30 a wi bi num wi kaŋa kə júŋ bəh
bwa bə nih wi, bəh jémi yi, bəh nih wi,
bəh bwa, bəh kikhə kiŋkani gbi tsə si
wi nǐ kaŋaki. Ayaka bəni bi bwaŋki lə
gvu tə i wi chɛiŋ, i jɔbi wi dzəni wə, wi
bi kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
31 Ayakalə, bəni bəduli bà bɔ kɔ i
ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə,
bəduli bà bɔ kɔ i jum wə i liə bi numki
num i ninshiŋ.”

Jisɔs chu dzaka i kiŋkani kitali wə kɔm kpi yi
(Matiə 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka
chu dza kwa dzəh, ka yakaki tsəki i
Jɛlusalɛm wi tsə i ninshiŋ. Ayaka bwa
bu bə mbaŋ num bəh ŋkaiŋyi. Bəni bà
bɔ nǐ biəliki wi tə bá lwa. Jisɔs chu dzɔ
bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa bəh
bɔ baka gwu wi fuku i bɔ gia yə yi ni
num bəh wi.
33 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ wôkɔli,
bukumbɛiŋ si yaka tsə i Jɛlusalɛm, bə
num i tsə nya mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
i kaŋ yi bətii mfə gia bəmbum bəh
bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bɔ ni
saka təiŋ nsaka wi a bə wôɔ wi, ka bɔ
nya i kaŋ yi tumi wə,
34 ayaka bɔ ni tɔyi wi, chuhyi
midziŋ i gwu yi wə, bə twɛiŋ wi, bə
wɔɔ wi, a bi ka num i kaŋ yitali wə, wi
bi dza i kpi wə.”

Jɛm bəh Jɔn nywa biŋgbɔkɔ bimbum i Jisɔs
(Matiə 20:20-28)

35 Jɛm bəh Jɔn bà bɔ nǐ kɔ bwa bə
Sɛbide, dza dzə yɛiŋ Jisɔs ka dzaka i
wi a, “Mi wi lanini, gia yidɔkɔ kɔlə yə
buku nəŋki a wɔ fâ i buku.”
36 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ nəŋki a mih
fâ nə i mbɛiŋ?”
37 Bɔ chukuli a, “Buku nəŋki a jɔbi
wə wɔ bi numki i mbum bia wə,
ma buku bi num i biŋgbɔkɔ bimbum
wə, mi widɔkɔ i tsɛiŋ ya yiləkəli wə,
widɔkɔ i yi kimiəkə wə.”
38 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ kiəki
kə gia yə mbɛiŋ bikəki. Mbɛiŋ kɔlə i
bi mu bwam wi ŋgəkə wə mih bi mu,
nabə i liə i ŋkaiŋni wi ŋgəkə wimbum
wə mih bi liə yɛiŋ a?”
39 Bɔ chukuli a, “Buku kɔlə i fə.” Jisɔs
dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kɔlə i mu bwam
wi ŋgəkə wə mih ni mu, bəh i liə tə i
ŋkaiŋni wi ŋgəkə wimbum wə mih bi
liə yɛiŋ,
40 ayakalə i shinum i kimbu kəŋŋ ki
tsɛiŋ yiləkəli wə nabə i yi kimiəkə wə a
kɔkə di biŋ i nya i mi. Di biwɔ kɔ i bəni
bà, bə nǐ kɛiŋsi di biwɔ i bɔ.”
41 Jɔbi wə kiŋka ki bwa bə mbaŋ bə
Jisɔs bà jwɔfi bɔ nǐ wɔkɔ kɔm gia yiwɔ
bɔksi tɔɔ i Jɛm bəh Jɔn.
42 Jisɔs bɔɔŋ bɔ bəchi, ka dzaka i
bɔ a, “Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bəni bà bɔ
sakaki kitumi ki bəni bədɔkɔ si yaka
num i bəni bəbɔ bɛiŋ, bəni bəmbum
bəbɔ chusi ŋga bibɔ i bɔ bɛiŋ a?
43 Yəmaka kaŋaki kə i numki
yakadəiŋ i mbɛiŋ kintəəŋ. Mi wə wi
nəŋki i num mi wimbum i mbɛiŋ
kintəəŋ wi kaŋaki i nûm wə wi nɔmki
num nɔmni i mbɛiŋ.
44 Mi wə wi nəŋki i num mi wi
ninshiŋ i mbɛiŋ kintəəŋ, wi kaŋaki i
nûmki mfa wi mi wichi.
45 Mbɛiŋ kíəki a mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi nǐ ka dzə dəkə a bə nômki i wi.
Wi nǐ dzə i nɔmki i bəni, i nya nɔni ki
ka n'yɛlih i yɛlih bəni bəduli i kpi wə.”

Jisɔs wɛli dzə́kəh yi Batimayus
(Matiə 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Bɔ nyani tsə buku i kwili wi Jɛliku
wə. Jɔbi wə Jisɔs nǐ nyəki fɛiŋ bəh bwa
bu bə mbaŋ bəh mbaŋ wi bəni wim-
bum, kifəkə kidɔkɔ shi num a dzə kpəŋ
nywa biɛiŋ, yɛli wi num Batimayus,
waiŋ Timayus.

47 Jɔbi wə wi si wɔkɔ a akɔ Jisɔs wi
Nasali, wi yisi ka wamki bəh ŋga a,
“Jisɔs, wainŋ Ŋkuŋ Dɛbit kwâsi nshɛiŋ
i mih.”
48 Bəni bəduli dza yisi i kaŋyi wi
dzaka a wi bâŋ. Ayakalə, wi chu fiəni
wam na bəh ŋga a, “Wainŋ Ŋkuŋ Dɛbit
kwâsi nshɛiŋ i mih.”
49 Jisɔs ka num, ka dzaka a bə bɔɔŋ
wi. Bɔ bɔɔŋ kifəkə kiwɔ, ka dzaka i
wi a, “Kâŋa shɔm, dzâ bɛiŋ, wi bɔɔŋki
wɔ.”
50 Kifəkə kiwɔ ka saka baa mbuŋ i
gwu yi wə lɔɔ i kuku, saka dza bɛiŋ tsə
i Jisɔs wə.
51 Jisɔs bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a mih fə̂
nə i wɔ a?” Kifəkə kiwɔ chukuli a, “Mi
wi Lanini, mih nəŋki i yɛiŋki biɛiŋ.”
52 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Wɔ tsə̂ mfia.
Shɔm yə wɔ jiə i mih fə wɔ bənih.”
Akisəkə dzákəh yi bainŋ wi ka yɛiŋki
biɛiŋ, ka biəliki Jisɔs i di biə wi nǐ tsəki.

11

Bə dzɔ Jisɔs i Jɛlusalɛm ka ŋkuŋ (Matiɔ 21:1-11; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

1 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ni
kɔmsiki tsəki i Jɛlusalɛm, bɔ kɛiŋ num
kɔmsi tsə i kwili wi Bɛtfajə bəh bi
Bɛtani wə biə bi kɔmsiki tsəki i ŋkwuŋ
wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə, wi ka faaŋ bwa bu
bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa,
2 dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tsə̂ i kwili wi
ninshiŋ wəyaka wə. Jɔbi wə mbɛiŋ ni
liəki tsəki fɛiŋ akisəkə, mbɛiŋ ni yɛiŋ
lə wainŋ njakas num bə shu, maka mi
num yaka yɛiŋ bɛiŋ, mbɛiŋ shwâli dzə̂
bəh yi fa.
3 Mi widɔkɔ ka bikə a mbɛiŋ shwaki
yi kɔm nə a, mbɛiŋ chukuli a Bah
kaŋaki lə nɔm bəh yi, a wi ki fiəniki
dzəki lə bəh yi a liə liə.”
4 Bɔ ka nyə tsə yɛiŋ yi num bə shu
i fifiənə i dzəh kpəŋ. Ayaka bɔ ka
shwaki.
5 Si bɔ nǐ shwaki wainŋ njakas wiwɔ
bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bikə i bɔ a,
“Mbɛiŋ fəki nə yaka?”
6 Bɔ ka fuku i bɔ gia yə Jisɔs si dzaka.
Bəni bəwɔ ka bee yi bɔ nyə bəh yi.
7 Si bɔ nǐ dzə bəh yi i Jisɔs, jiə
bəmbuŋ bəbɔ i njakas yiwɔ bɛiŋ, Jisɔs
ka yaka.
8 Bəni bəduli ka tɔkɔki tsəki bəmbuŋ
bəbɔ i dzəh, bədɔkɔ fakayi cha yi kɛiŋ
yi chwa, tɔkɔ tə i dzəh.
9 Bəni bà bɔ nǐ tsəki i Jisɔs nshiŋ
bəh bà bɔ nǐ biəliki i jum wə wili a,
“Lilili, kiŋkɔksi kɔ Nyɔ wə ɔɔɔ! Nyɔ lɔɔ
kimbɔiŋsi ki i mi wə wi dzəki i yɛli wi
Bah wə ɔɔɔ Lilili.*
10 Nyɔ lɔɔ kimbɔiŋsi ki i ŋkuŋ bi
wə tii wibuku wə Dɛbit wə wi si dzə
lɔ! Ɔɔɔ, kiŋkɔkni kɔ i Nyɔ wi bɛiŋ wə
Eeee!”
11 Jisɔs tsə buku i Jɛlusalɛm, liə i juŋ
yi fəni yi gia wə, jɔbi wə wi nǐ tsɛiŋ
tali si gia yichi kɔ. Si a nǐ kɔ asi num i
fijɔbi wi ka fiəni bəh bwa bu bə mbaŋ
bà jwɔfi ntsɔ bəfa tsə i Bɛtani.

Jisɔs liŋ kpɛiŋ widɔkɔ (Matiɔ 21:18-19)

12 Chɔkɔ buku wɔɔ Jisɔs bəh bwa
bu bə mbaŋ nyə i Bɛtani chu tsə i
Jɛlusalɛm, ayaka dzɔŋ wɔɔ wi.
13 Wi lɔ dzəkəh yɛiŋ kpɛiŋ wi fig
widɔkɔ wi num nanu, kidzɛni num
yɛiŋ nalə num bə si dzi lə mitam
miwɔ.† Wi ka tsə buku fɛiŋ i yɛiŋ a
yuwidɔkɔ ŋgaiŋ kɔlə kwati fiɛŋ yɛiŋ i
dzi. Wi ka tsə buku fɛiŋ nəki yɛiŋ kə
fiɛŋ yɛiŋ wə, yɛiŋ shəŋ a kidzɛni yɛiŋ,
kɔm a nǐ kɔkə jɔbi wə mitam si wum
yɛiŋ.
14 Wi ka dzaka i kpɛiŋ wiwɔ a, “Kiə
mi bi ma chu lansi dzî fiɛŋ i wɔ wə.” Si
wi dzaka yakadəiŋ bwa bu bə mbaŋ
wɔkɔ yi.

Jisɔs kɔŋŋ bwili bəni bə shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ mə (Matiɔ 21:12-17; Luk 19:45-48; Jɔn 2:13-22)

15 Si bɔ tsə buku i Jɛlusalɛm, Jisɔs tsə
liə i tɔkɔ wi juŋ yi fəni yi gia mə yisi
ka kɔŋŋki bəni bà bɔ nǐ taŋniki bəh bà
bɔ nǐ taŋki bɛiŋ, beeŋsi bibaŋ biə bəni
nǐ kwuniki kpɔ yɛiŋ, bəh biŋgbɔkɔ bi
bəni bà bɔ nǐ taŋniki bibumi.

---

* **11:9** Lilili wələ kɔ i já yi Glik wə a “Hɔsanna”.
† **11:13** Bə bɔɔŋki kpɛiŋ wiwɔ i já yi ŋkali wə a “fig”.

16 Wi nəki bum kə a mi kɔlə i giŋ fiɛŋ
i tsə daŋsi bəh fi i tɔkɔ wi fəni wi gia
wə.
17 Wi ka laniki bɔ dzaka a, “Ntə bə kɔ
bə nyaka a, Nyɔ dzakaki a,
‘Juŋ yiŋ kɔ bə bi bɔɔŋki a juŋ yi tsani i
mbi wichi a?’
Mbɛiŋ ka fiəni yi a yi chu taa wi
bəji.”
18 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà
bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ wɔkɔ yi ka
nəŋki dzəh i wɔɔ wi. Bɔ ka lwaki wi
kɔm mbaŋ wi bəni nǐ wɔkɔliki nlani
wi wɔkɔ ndzɔŋni nalə.
19 Asi fijɔbi nǐ dzə, Jisɔs bəh bwa bu
bə mbaŋ buku i kwili kintəəŋ.

Nlani wə wi bukuki i kpɛiŋ wə Jisɔs nǐ liŋ
(Matiɔ 21:20-22)

20 Si Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ
buku ka ghaniki kinchɔŋɔchɔŋɔ, bɔ
yɛiŋ kpɛiŋ wiwɔ num wi kpiyi lɔ wichi
shi buku i gaaŋ wə.
21 Bita ka kwaka gia yə yi ni num,
ka dzaka i Jisɔs a, “Mi wi Lanini, yɛiŋ
kpɛiŋ wə wɔ ni liŋ si wi kpiyi a.”
22 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ ǰĭə
shɔm i Nyɔ.
23 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi ka
dzaka i ŋkwuŋ wələ a, ‘Mûku gwu ya
fa tsə̂ gbə̂ i kinchwɔ kimbum wə’, Wi
ka dzakaki yakadəiŋ məŋni kə yi i wi
shɔm, num wi bum a gia yələ ŋgaiŋ
dzakaki lə ni num lə, ma yi ni nûm i
wi.
24 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a,
na finaiŋ fiɛŋ fiə mbɛiŋ nywaki i ntsa
wə, num mbɛiŋ bum a mbɛiŋ ni kwati
lə, ma mbɛiŋ ni kwati.
25 Mbɛiŋ ka num i tsa, mi kaŋa mi
widɔkɔ i shɔm, wi dâlinya wi. Mbɛiŋ
ka fəki yakadəiŋ ma Ba wimbɛiŋ wə
wi kɔ i bɛiŋ ni dalinya chu bimbɛiŋ tə.
[
26 Mbɛiŋ ka baaŋ i dalinyaki chu bi
bəni bədɔkɔ, ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ
bɛiŋ bi ma dalinya bimbɛiŋ tə.] ”‡

Bə bikə di biə ŋga bi Jisɔs nyə
(Matiɔ 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ chu tsə
liə i Jɛlusalɛm. Jɔbi wə wi nǐ nyaniki
nnyaki i juŋ yi fəni yi gia wə, bətii mfə
gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ laniki
bənchi bə Nyɔ bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki
tumi ki Bəju nyə dzə yɛiŋ wi,
28 bikə i wi a, “Wɔ dzɔ faiŋ ŋga biələ
na ka wɔ fəki gia yələ a? A nya ndə ŋga
biwɔ i wɔ, a wɔ fə̂ki gia yiwɔ a?”
29 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih ki bikəki
lə kimbikə kimu i mbɛiŋ, mbɛiŋ ka nǐ
chukuli, mih ka ni fuku i mbɛiŋ mi wə
wi nya ŋga a mih fə̂ki gia yələ.
30 A nǐ nya ndə ŋga i Jɔn na ka wi
juliki bəni i bɔkɔ a? Bi nǐ nyə i bɛiŋ ma
nǐ nya mi wiwɔm a? Mbɛiŋ chukuli
mih!”
31 Bɔ dza ka gukuliki a bɔ bɔ a,
“Bukumbɛiŋ ka chukuli a, bi nǐ nyə i
bɛiŋ, wi ni bikə i bukumbɛiŋ aka fə nə
a bukumbɛiŋ ma bum i Jɔn a?
32 Bukumbɛiŋ ka ni chukuli a, a nǐ
nya mi wiwɔm, dəiŋ na?” Bɔ nǐ lwaki
bəni kɔm bɔ bəchi nǐ kɔ num bɔ bum a
Jɔn kɔ na mi ntum wi Nyɔ.
33 Ayakadəiŋ, bɔ ka chukuli i Jisɔs a,
“Buku kiəki kə.” Jisɔs ka dzaka i bɔ a,
“Yaka mih tə ki fukuki kə i mbɛiŋ mi
wə wi nya ŋga i mih ka mih fəki gia
yələ.”

12

Ndi kɔm bəni bà mi nǐ jiə i khə
(Matiɔ 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Jisɔs ka yisi i dzakaki i bɔ i bəndi
wə a, “Mi widɔkɔ nǐ nɔm khə wi
mintam wə bə kɛiŋsiki mbih yɛiŋ,
num wi ta fiəli bəh mbaiŋ, chum di biə
bə nǐ dəŋki mintam miwɔ yɛiŋ mbih
buku, ka maa kibaŋ ki chənini fɛiŋ, ka
jiə bəni i khə wiwɔ wə, ka nyə tsə i tumi
kidɔkɔ wə. 2 Jɔbi wə bɔ nǐ kaŋaki i yisi
ŋkɔh dzə kpɛiŋ, tii khə wiwɔ ka faaŋ
waiŋ wi wi nɔm widɔkɔ i bəni bà wi
nǐ jiə khə wiwɔ i bɔ a bɔ tsə̂ dzə̂ mmu
mintam.
3 Ayakalə, bɔ tsə kwa lɔ wi ka twɛiŋ
kɔŋŋ wi bəh kaŋ yiyəə wi nyə.
4 Ayaka mi wi khə wiwɔ ka chu faaŋ
waiŋ wi nɔm wi widɔkɔ i bɔ, wi tsə bɔ

‡ **11:26** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə kiŋka kələ.

chu twɛiŋ wi, wi kaŋa bali i fwu wi wə,
ŋgəmsi wi.
5 Wi chu faaŋ widəkɔ, bɔ wɔɔ
wəmaka. Wi chu faaŋ bədəkɔ bəduli,
bɔ twɛiŋ bədəkɔ, wɔɔyi bədəkɔ.
6 Wi faaŋ lə, a dzə baaŋ a wimu,
wəmaka num waiŋ wi wi shɔm.
Ayaka wi fiəni faaŋ wi i bɔ kwaka a
bɔ ni tsə kɔksi lə waiŋ wi ŋgaiŋ wələ.
7 Ayakalə, bəni bə nɔm bà dzaka
a bɔ bɔ a, 'Wələ kɔ ndzi kwili
wi tii khə wələ, mbɛiŋ dzâ ma
bukumbɛiŋ wôɔ wi ka biɛiŋ biwɔ
numki bibukumbɛiŋ.'
8 Ayaka bɔ kwa wi, ka wɔɔ, guku
buku bəh wi yɛiŋ khə."
9 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a,
"Gia yə tii khə wiwɔ nǐ fə kɔ nə? Wi ni
tsə kaasi bəni bəwɔ, wi nya khə wiwɔ
num i bəni bədəkɔ.
10 Mbɛiŋ ka fa dəkə di biələ i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a? Bə kɔ bə nyaka
a,
'Təh wə, bəni bə maani nǐ nəiŋ,
wi dzə fiəni num təh wi bu wi juŋ.
11 Yələ kɔ mfə wi Bah,
buku ka tsɛiŋki num bəh ŋkaiŋyi.' "
12 Bəni bəwɔ wɔkɔ ndi wələ, ka kiə a
Jisɔs tiki num i bɔ. Bɔ ka nəŋki dzəh i
kwa wi, ka lwa num mbaŋ wi bəni wə
wi nǐ kɔ fɛiŋ. Bɔ ka bee wi ka nyə.

Bə taaŋ Jisɔs kɔm kpɔ wi lɔɔni kiŋwakti
(Matiə 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Kifwu ki tumi ka dza faaŋ
Bəfalasi bəh bəni bədəkɔ bə mbaŋ wi
Ŋkuŋ Hɛlɔd a bɔ tsâ tâaŋ Jisɔs i kwâ wi
i ndzaka wi wə.
14 Bɔ dzə dzaka i Jisɔs a, "Mi wi
lanini, buku kiəki lə a wɔ si dzaka a
ŋkɔŋ, kɔm wɔ lwaki kə dzákəh yi mi
kɔŋ wəmaka kɔ na ndə. Wɔ laniki
ŋkɔŋ num dzəh yi Nyɔ. Fûku i buku
a nchi bumki lə a bə lôɔki kiŋwakti i
Kaysa ŋkuŋ wimbum wi Lum, ma wi
bumki kə a?
15 Bukumbɛiŋ lôɔki, ma bə ma lôɔki
a?" Ayakalə, Jisɔs kiə gia yə bɔ nǐ
wɛɛliki bəh yi, ka chukuli a, "Mbɛiŋ
taaŋki mih kɔm nə? Mbɛiŋ dzâ bəh
chwaka ki kpɔ mih yɛiŋ."
16 Bɔ dzə bəh wi, wi dzɔ, bikə i bɔ a,
"Fwu wələ yɛiŋ kɔ wi ndə a, yɛli wələ
num wi ndə a?" Ayaka bɔ chukuli a,
"Akɔ yɛli wi Kaysa ŋkuŋ wi Lum."
17 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ nyâki
fiɛŋ fiə fi kɔ fi Kaysa i wi, ma mbɛiŋ
nyâki fi Nyɔ i Nyɔ." Bɔ wɔkɔ yaka, gwu
kpi lɔ bɔ kɔm wi.

Bə taaŋ Jisɔs kɔm ndzɔ wi miŋkpaŋa bəh jəbi wi ndza wi kpi
(Matiə 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Bəsadusi bəwɔ nyə dzə i bikə gia i
Jisɔs. Bəsadusi bələ nǐ kɔ bəni bà bɔ nǐ
dzaka a bəni bi fiəni dzayiki kə i kpi
wə.
19 Si bɔ dzə yaka, dzaka a, "Mi wi
lanini, Muses nǐ nyaka i bənchi i buku
a,
'Waiŋnih mi ka kpi bee miŋkpaŋa bɔ
wi kaŋa kə waiŋ,
wanih mi wiwɔ kaŋaki lə i nɔsi kpə
ŋkwu wiwɔ,
ka bɔ wi bwɔ bwa i yɛli wi waiŋnih
wiwɔ wə.'
20 Ayakadəiŋ, bwa bə mi widəkɔ nǐ
kɔlə nanitaŋ, wi ninshiŋ dzə dzɔ
miŋkpaŋa ka kpi maka bɔ wi bwɔ
waiŋ.
21 Wi kɔmsini wə nɔsi miŋkpaŋa wiwɔ,
ayakalə ka kpi tə maka bɔ wi bwɔ
waiŋ. Yi bi num tali ayaka i bwa bəwɔ
nanitaŋ bəchi, mi i bɔ kintəəŋ nəki
bwɔ kə waiŋ bəh miŋkpaŋa wiwɔ.
22 Bɔ nɔsi fiəli wi yaka bɔ bəchi, mi
widəkɔ kɔbi i bɔ bələ nanitaŋ wə bəh
miŋkpaŋa wiwɔ bwɔ waiŋ. I kiŋgɔksi
wə miŋkpaŋa wiwɔ bɔŋ kpi tə.
23 I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nǐ kɔ bɔ nɔsi
lɔ miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki jəbi wə
bəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki
kpə ndə a?"
24 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ dzakaki
lə mbɛiŋ kiə alə a mbɛiŋ kɔ fikpəŋ a?
Mbɛiŋ kɔ fikpəŋ kɔm mbɛiŋ kiəki kə
gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə,
chu kiə kə tə ŋga bi Nyɔ.
25 Gia yə yi bi numki jəbi wə bəni bi
dzaki i kpi wə, bənyuku bəh bəkaŋa bi
chu baŋsiki kə i ndzɔ wi bəkaŋa wə. Bɔ
bi numki aka bəchinda bə Nyɔ i bɛiŋ.
26 Gia kɔm ndza wi kpi, mbɛiŋ ka
num fa di bi Kiŋwakti ki Muses kə kɔm

kpɛiŋ wə wi nǐ fiiki a? Nyɔ nǐ dzaka i
wi Muses a,
‘Akɔ mih Nyɔ wi Ablaham bəh wi
Ayjik bəh wi Yakɔb a?’*
27 Yi kɔ a Nyɔ kɔkə Nyɔ wi bəŋkwu,
wi kɔ Nyɔ wi bəni bəwɔm. Mbɛiŋ
dzani bəh ŋga.”

Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi (Matiɔ 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Mi widəkɔ wə wi nǐ laniki bənchi
bə Nyɔ, nǐ dzə ka wɔkɔ si Jisɔs bəh
bəni bəwɔ gukuliki, chu yɛiŋ si wi
chukuliki gia yə bɔ nǐ bikəki i wi i dzəh
yindzɔŋni wə, ayaka wi ka bikə tə i
Jisɔs a, “Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi
kɔ winaiŋ a?”
29 Jisɔs chukuli i wi a, “Nchi wə wi
tsəki bənchi bəchi kɔ wələ wi dzakaki
a,
‘Ɔ bəni bə Islae mbɛiŋ wôkɔ,
Bah Nyɔ wə, Nyɔ wibukumbɛiŋ,
Bah Nyɔ wiwɔ kɔ a wimu.
30 Wɔ kôŋki Bah Nyɔ wa bəh shɔm ya
yichi,
nyâ gwu ya yichi,
ǰĭə mfi bia i wi wə bichi,
nôm i wi bəh ŋga bia bichi.’
31 Nchi wə wi biəli wələ kɔ a,
‘Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ
asi wɔ kɔŋki gwu ya.’
Nchi widəkɔ chu kɔkə wə wi tsəki
bələ.”
32 Mi wə wi nǐ laniki bənchi bə Nyɔ
dzaka i Jisɔs a, “Mi wi Lanini, wɔ
chukuli na chəŋ. Wɔ dzaka num ŋkɔŋ
a Nyɔ kɔ a wimu widəkɔ chu kɔkə a
kɔbi a wi shəŋ.
33 I kɔŋki wi bəh shɔm ya yichi, jiə mfi
i wi wə bichi, nɔm i wi bəh ŋga bichi
bəh i kɔŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ
kpəŋ asi wɔ kɔŋki gwu ya, yi tsəki lə na
i fəki bimfə gia bəh nyám yi waŋni bəh
bimfə gia bidəkɔ.”
34 Jisɔs ka yɛiŋ si wi chukuli ka mi wi
mfi, wi ka dzaka i wi a, “Wɔ kɔkə dzəh
yi dəəŋ i liə ntɔŋ bi Nyɔ wə.” I jum wə
fɛiŋ wə, mi nəki chu mɔm kə i dzə bikə
gia i wi.

Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kɔ waiŋ ndə (Matiɔ 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Jisɔs dzə ka laniki bəni i tɔkɔ wi
juŋ yi fəni yi gia wə, ka dza bikə i bɔ
a, “Bəni bə bɔ laniki bənchi nyani dəiŋ
na ka bɔ dzakaki a Kimbwili wə Nyɔ
nǐ kaka kɔ waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit a?
36 Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ fə lɔ Ŋkuŋ
Dɛbit wələ dzaka kɔm Kimbwili wiwɔ
dzakaki a,
‘Bah Nyɔ nǐ dzaka i Bah wuŋ a,
wi nûm i tsɛiŋ yi yiləkəli wə,
i tsô buku jɔbi wə ŋgaiŋ bi jiəki bəni bu
bə bɔ baiŋki wi
wi tɔmyi gvu yi i bɔ bɛiŋ.’
37 Dɛbit mwi ka bɔɔŋki wi a Bah wi,
wi chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ
wi a?” Si Jisɔs ni dzakaki gia yiwɔ
yakadəiŋ, mbaŋ wi bəni wə wi nǐ kɔ
fɛiŋ, ka wɔkɔliki i wi bəh kinsaŋli bɔ
wɔkɔ ndzɔŋni.

Jisɔs tɔyi kimfə ki bəni bə bɔ laniki bənchi bə Nyɔ (Matiɔ 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Asi wi nǐ laniki bəni, wi dza
dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tôkniki, kɔm bə
bəni bə bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bɔ
kɔŋki i nyaniki nnyaki bəh bəmbuŋ
bədəəŋ tsə i kidi ki shi wə, a bəni
bôniki bɔ bəh kiŋkɔksi.
39 Chu kɔŋ i numki i di bi kɔknini wə
i juŋ yi tsani wə, bəh i di bi bini wə.
40 A chu num a bɔ bə bɔ laksiki biɛiŋ
bi bəkaŋa bəŋkwu, fwɔkyi dzɔ biɛiŋ
bibɔ, kwayi fə bəntsa bədəəŋ. Ŋgəkə
wibɔ bi numki na wimbum.”

Kinya ki kpə ŋkwu (Luk 21:1-4)

41 Jisɔs nyə tsə shinum i kimbu kə
ki nǐ tsɛiŋki daŋsiki ki kintaiŋntaiŋ ki
nya kə i tɔkɔ wi juŋ yi fəni yi gia
wə,† ka tsɛiŋki si bəni dzəki jiəki kpɔ
i kintaiŋntaiŋ ki nya mə. Bəni bə kpɔ
bəduli nǐ dzəki jiəki kpɔ fɛiŋ wi duli.
42 Kpə ŋkwu wi kifuu widəkɔ nǐ dza
dzə, jiə bədəli bəfa yɛiŋ, wi kpɛiŋ kə i
fiɛŋ fidɔkɔ wə.

* **12:26** Ablaham bəh Ayjik bəh Yakɔb kɔ bətii tii wi Bəju bə bɔ nǐ kpiyi na ka bə bwɔ Muses. † **12:41** Kinya kələ nǐ dzəki di i tɔkɔ wi nintəəŋ wə bəkaŋa nǐ tsaki fɛiŋ.

43 Ayaka Jisɔs bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ
dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ
a kpə ŋkwu wələ wi kɔ mi wi kifuu lə,
wi nya tsə bəni bəchi bà bɔ jiəki biɛiŋ i
kintaiŋntaiŋ kələ mə.
44 Bəni bəchi bà bɔ si nyaki, bɔ si
nyaki num biŋka bibɔ bi kpɔ biə bi si
jikə ka gbɔyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa
wələ dzə bəh gwu yi yichi nya biɛiŋ
bichi biə wi kaŋaki, num a biə wi nɔki
yɛiŋ wə.”

13

Gia yi kaiŋni bəh gia yə yi bi numki i jɔbi wi dzəni wə
(Matiɔ 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jɔbi wə Jisɔs nǐ buku dzə i juŋ yi
fəni gia mə, waiŋ wi mbaŋ widɔkɔ dzə
ka kaiŋyiki i wi a, “Mi wi Lanini tsêiŋ
kitəh kimbum kələ bə maa juŋ yələ
yɛiŋ. Akɔ na mmaa wi juŋ wi ndzɔŋni
lə!”
2 Jisɔs chukuli i wi a, “Mbɛiŋ yɛiŋ
alə ŋkaiŋni wi maani wimbum wələ
a? Təh wimu bi baaŋ kə i widɔkɔ bɛiŋ
maka bə baka tɔkɔ wi i kuku.”

(Matiɔ 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə shinum i Ŋkwuŋ
wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə i kimbu kə ki tsɛiŋki
daŋsiki juŋ yi fəni yi gia, i fɛiŋ wə Bita
bəh Jɛm bə Jɔn bəh Andulu tsə a bɔ bɔ
ka bikə i wi a,
4 “Fûku buku jɔbi wə gia yələ yichi
bi numki, bəh binchəsi biə bi chusiki
a jɔbi wi gia yələ yichi si num a kpɛiŋ.”
5 Jisɔs yisi i dzakaki i bɔ a, “Mbɛiŋ
tôkniki ka mi bi ma fwôkyi mbɛiŋ a
mbɛiŋ ndzani dzəh.
6 Bəni bəduli bi dzə lə dzɔ yɛli wuŋ
kəŋ i ninshiŋ, mi dzaka a, ‘Akɔ mih
wiwɔ.’* Jɔbi wə bɔ bi fəki yakadəiŋ ka
fwɔkyiki bəni bəduli.
7 Jɔbi wə mbɛiŋ bi wɔkɔki a bə tumki
jum, chu wɔkɔ tə gia kɔm jum, kiə
shɔm bi ma tâiŋyiki mi. Yələ kɔ gia yə
yi kaŋaki i bi num. Ayakalə, kiŋgɔksi
kɛiŋ ki dzə kə.
8 Tumi bi tumki lə jum bəh kidɔkɔ,
ayaka ntɔŋ widɔkɔ tum jum bəh
widɔkɔ. Nshwaiŋ bi nəŋniki i di di
wə, dzɔŋ tə bi numki. Yəmaka gia bi
numki aka ləli bi miŋkpaŋa wə wi yisi
i nɔmki.
9 Mbɛiŋ kaŋaki i tôkniki. Mbɛiŋ
kǐəki a bə bi nya daŋsi lə mbɛiŋ i
kaŋ yi bəni bà bɔ sakaki bənsaka.
Bə bi twɛiŋki lə mbɛiŋ i juŋ yi tsani
wə. Mbɛiŋ bi numyiki lə i bəni bà bɔ
sakaki tumi nshiŋ, bəh i bəŋkuŋ nshiŋ
kɔm mih, i beeŋ nsaka wuŋ.
10 Ayakalə, bə kaŋaki i bi yisi fuku
ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i kitumi kichi
wə.
11 Jɔbi wə bɔ bi kwayi mbɛiŋ i tsə
nya i juŋ yi nsaka wə, kiə fwu bi ma
bôkɔ mbɛiŋ a mbɛiŋ ni tsə dzaka a
nə a. Jɔbi wə mbɛiŋ tsə, mbɛiŋ ka
dzakaki shəŋ a gia yə yi bukuki dzəki i
shɔm yimbɛiŋ wə i jɔbi wiwɔ wə, kɔm
ndzaka wiwɔ bi numki kə wimbɛiŋ. A
bi nyaki Kiŋ'waka ki Baiŋni ndzaka i
dzaka kimbɛiŋ wə.
12 Mi bi dza dzɔ lə waiŋnih wi nya
a bə wɔɔ, tii waiŋ dzɔ waiŋ wi nya a
bə wɔɔ. Bwa bi dza lə bwaŋ gvu i bətii
bəbɔ bəh bənih bəbɔ chɛiŋ, fə bə wɔɔyi
bɔ.
13 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ
kɔm yɛli wuŋ. Ayakalə, mi wə wi bi
kaŋaki shɔm i tsə buku i kiŋgɔksi wə
akɔ wə wi bi bɔiŋki.

Kɔm gia yi gumini yə yi bi numki
(Matiɔ 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 (Mi wə wi faaki kiŋwakti kələ wôkɔ
ndzɔŋ,) jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia yi
gumini yə yi kɔ i bəkəli di num yi dzə
num i juŋ yi fəni yi gia wə, bəni bà bɔ
kɔ i Judea bi gêiŋ yâka i ŋkwúŋ wə.
15 Mi wə wi kɔ i fwu wi juŋ bɛiŋ wi bi
ma chu shǐ lǐə i dzu a ŋgaiŋ dzôki fiɛŋ
fidɔkɔ.
16 Mi wə wi kɔ i khə wi bi ma chu
fǐəni kwê a ŋgaiŋ tsâ dzô mbuŋ wi.
17 Ŋgəkə wimbum bi numki wi
bəkaŋa bà bɔ bi numki bəh kitɔɔ, bəh
bà bɔ masiki bwa.
18 Mbɛiŋ tsâki a kiə gia yiwɔ bi ma
nûm i jɔbi wi fiəkə yiləkəli wə.
19 Bəni bi yɛiŋki lə bəŋgəkə i chɔkɔ
biwɔ wə, maka wəmaka ŋkaiŋni wi

* **13:6** “…Mi wiwɔ.” Bi dzakaki yaka a num kɔm Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka. Bɔ bi fəki yaka i fwɔkyi bəni bəduli ka bɔ ndzani dzəh.

ŋgəkə num num na i yisi si Nyɔ nǐ maa mbi wələ bəh i dzə buku bidaiŋ. Ayaka wəmaka ŋkaiŋni wi ŋgəkə kəbi i bi chu num.
20 Ayaka asi məŋ a Bah gaali kaŋ yi bəŋgəkə yiwɔ, ma na mi wimu bi bəiŋ kə i kaŋ yiwɔ wə. Ayakalə, a akɔ kɔm bəni bu bà wi nǐ sabi jiə, yi fə wi gaali kaŋa yiwɔ.
21 Mi ka bi dzaka i mbɛiŋ i kaŋ yiwɔ wə a ‘Tsêiŋ, Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a bə wi lə fa!’ Yudɔkɔ a, ‘Mbɛiŋ tsêiŋ bə wi yaka fi!’ Kiə mbɛiŋ bi ma bûm.
22 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bi dzə lə nyi ntəkə a bɔ kɔ bəmbwili bà Nyɔ nǐ kaka, bədɔkɔ dzaka a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ, bɔ bi fəki bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bibɔ, fə tə gia yi dzaka ki wɔmni, məmsi i fwɔkyi bəni bà Nyɔ kɔ wi sabibwili bɔ ka jiə a bɔ dali dzəh.
23 Mbɛiŋ tsêiŋ, mih fuku lɔ gia yələ yichi i mbɛiŋ jɔbi kɛiŋ.

Si yi bi numki i jɔbi wə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fiəni dzəki
(Matiə 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 A bi numki i kaŋ yiwɔ wə num bəŋgəkə bəwɔ tsə, wɔŋ bi dza jiki num jini, fiəŋŋ bi ma chu baiŋki tə,
25 bijɔŋ bi gbɔyiki i bɛiŋ, biɛiŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga i bɛiŋ bi nəŋniki.
26 Ayakadəiŋ, bəni bi yɛiŋ si mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi si wi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa ŋga bimbum bəh kiŋkɔkni.
27 Ma wi bi ka chiŋsi bəchinda bu bɔ tsə i bimbu bi mbi binaa wə i di biə nshwaiŋ gɔksiki bəh biə bɔɔli gɔksiki, a bɔ dzə juŋni bəni bu bà wi kɔ wi sabibwili lɔ.
(Matiə 24:32-35; Luk 21:29-33)
28 Mbɛiŋ lâni dzô gia i kpɛiŋ wi fidəiŋ wə. Jɔbi wə cha yiwɔ yisi i nyaki mwi, bwili bindzɛni, mbɛiŋ ka kiəki a nyum kwuni lɔ gwu.
29 Yi kɔ a liŋ, i jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia yələ dzɔ di, mbɛiŋ ka kiəki a jɔbi si num a kaŋ.†
30 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a ŋgɔkɔ wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num.
31 Bɔɔli bəh nshwaiŋ bi tsə kaa lə, ayakalə gia yiŋ kəbi i bi lansi nəŋni.
(Matiə 24:36-44)
32 Ayakalə, mi widɔkɔ kɔkə wə wi kiəki chɔkɔ biwɔ nabə jɔbi wiwɔ. Na bəchinda bə Nyɔ bà i bɛiŋ nabə Waiŋ Nyɔ tə kiəki kə. A kiəki a Ba, wi mbɔŋ.
33 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tôkniki chu wɔkɔli kɔm mbɛiŋ kiəki kə jɔbi wə wi bi dzəki,‡
34 yi kɔ aka mi wə wi tsəki nyani, jɔbi wə wi ni nyəki, wi bee kwili wi i kaŋ yi bwa bu bə nɔm, na ndə bəh chɔkɔ bi bi nɔm, na ndə bəh chɔkɔ bi bi nɔm, ka dzaka i mi wə wi chəniki dzaka ki mbaiŋ a wi bâaŋ châniki bindzɔŋ.
35 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu, kɔm mbɛiŋ kiəki kə jɔbi wə tikwili wiwɔ bi fiəni dzəki. Yudɔkɔ a bi numki i fijɔbi, yudɔkɔ nchɔkɔ kintəəŋ, yudɔkɔ i jɔbi wə kwɔkɔ ki ninshiŋ təŋki, yudɔkɔ kinchɔŋɔchɔŋɔ.
36 Kiə wi bi ma təkəli tumbuku wi yɛiŋ mbɛiŋ nɔ wə.
37 Ayaka gia yə mih dzakaki i mbɛiŋ fa mih dzakaki yi i mi wichi tə a, ‘Mi wichi nûmki bəh kinchəni.’ ”

14

Bəni jiə ja i kwa wɔɔ Jisɔs
(Matiə 26:1-5; Luk 22:1-2; Jɔn 11:45-53)

1 A nǐ baaŋ a kaŋ yifa ka bə liə i Dzini bi Ntsədaŋ bəh bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ ka nəŋki dzəh yi wɛlini yə bɔ ni kwa Jisɔs yɛiŋ i wɔɔ.
2 Bɔ jiə ja a bɔ bɔ a, “Kiə bukumbɛiŋ ki môm kə gia yələ i jɔbi wə bə fəki Dzini biələ yɛiŋ, kɔm bukumbɛiŋ ka məm yi, ma yi ni dzə bəh ŋgəkə i bəni kintəəŋ.”

Miŋkpaŋa widɔkɔ fiaŋsi Jisɔs bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni
(Matiə 26:6-13; Jɔn 12:1-8)

3 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔ i Bɛtani, i kwili wi Samən wə wi nǐ yisi kɔ

† **13:29** Yuwidɔkɔ a, “Wi si num kɔmsi dzə a dzaka kifiəŋə wɔ.” ‡ **13:33** Biŋwakti bikpu bədɔkɔ kɔ kpɛiŋ fa a, “Ntsâ”.

mi wi kumyini, bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bɔ dzi wə, miŋkpaŋa widəkɔ dza liə dzə bəh finsəkɔ fi fiaŋsi fidəkɔ* a num bi tsɛŋə yindzɔŋni. Fiaŋsi biwɔ nǐ kɔ bi kpɔ wi ləkəli, num bə kɛiŋsi a bəh nad shəŋ. Si wi liə, ka bwiŋ dzaka ki finsəkɔ fiwɔ shuku fiaŋsi biwɔ i fwu wi Jisɔs wə. 4 Bəni bədəkɔ bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ yisi i shwiŋyiki dzakayi a, “Wi bəkəliki fiaŋsi biələ kilɔlɔ kɔm nə lə?

5 Num bə si kɔ taŋni fiaŋsi biwɔ i kpɔ wə wi tsə bənchuku gi yitali, i nyaki kpɔ wiwɔ i bəni bə kifuu.” Bɔ bá yɔli i wi.

6 Ayakalə, Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bêe wi məŋ. Mbɛiŋ nyaki ŋgəkə i wi kɔm nə? Wi fə num gia yindzɔŋni i mih.

7 Mbɛiŋ kiə a bəni bə kifuu kɔ bəh mbɛiŋ jɔbi wichi. Mbɛiŋ num i gamtiki bɔ i na winaiŋ jɔbi wə mbɛiŋ kɔŋki. Ayakalə, i mih, mih ni numki kə bukumbɛiŋ jɔbi wichi.

8 Kpaŋa wələ fə gia yə wi si kɔ i fə. Wi shukuyi fiaŋsi biələ i mih wə lə kɛiŋsi num gwu yiŋ jɔbi kɛiŋ, si bə bi ləəki mih.

9 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, na faiŋ bə bi fukuki ntum wi ndzɔŋni wələ i mbi wichi wə, gia yələ miŋkpaŋa wələ fə bə bi fukuki yi, bə kwaka wi.”

Judas tsə taŋni Jisɔs (Matiɔ 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Judas Iskaliɔt wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ bəfa, ka nyə tsə yɛiŋ bətii mfə gia bəmbum taŋni Jisɔs i bɔ.

11 Jɔbi wə bɔ nǐ wɔkɔ yaka bɔ laŋ nalə, ka kaka wi a bɔ ni nya lə wi bəh kpɔ. Wi yisi i nəŋki dzəh yə wi ni nya Jisɔs yɛiŋ i bɔ kaŋ.

Jisɔs bə bwa bu dzi biɛiŋ bi dzini bi gɔksini (Matiɔ 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jɔn 13:21-30)

12 A dzə num i chɔkɔ bi ninshiŋ i Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ, biə bə si kum waiŋ jaka i Dzini bi Ntsədaŋ biwɔ wə. I fɛiŋ wə bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a buku tsə kɛiŋsi faiŋ di biə bə ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yɛiŋ a?”

13 Wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa, dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ lǐə tsô i kwili wə, mbɛiŋ ni baŋsi lə bə mi num wi bəkə kpəŋə wi mwi, mbɛiŋ bǐəli wi.

14 Jɔbi wə wi ni tsə liə, juŋ yə wi liə yɛiŋ, mbɛiŋ dzâka i tii juŋ wiwɔ a, Mi wi Lanini bikəki a lum wi juŋ yi bəni bə dzəni kɔ faiŋ ka bɔ bwa bu bə mbaŋ num dzi Dzini bi Ntsədaŋ yɛiŋ a?

15 Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ yi bɛiŋ wə num bə kɛiŋsi jiə, yi wɔkɔli a wɔkɔlini, mbɛiŋ liə kɛiŋsi biɛiŋ bidzini yɛiŋ.”

16 Bwa bu bə mbaŋ bà ka nyə tsə i kwili kintəəŋ, tsə yɛiŋ biɛiŋ bichi num a liŋ asi Jisɔs si dzaka i bɔ. Bɔ ka kɛiŋsi biɛiŋ bi Dzini bi Ntsədaŋ fɛiŋ.

17 A dzə num i fijɔbi, Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa juŋni fɛiŋ.

18 Jɔbi wə bɔ nǐ num kuku ka dziki, Jisɔs yisi i dzakaki i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ni taŋni lə mih, mi wiwɔ kɔlə fa wi dzi buku wi.”

19 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka numki a nshɛiŋ nshɛiŋ, bɔ bá bikə i wi a wimu wimu a, “Akɔ mih ma?”

20 Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ a mi i mbɛiŋ bələ jwɔfi ntsɔ bəfa kintəəŋ a num wə buku wi ni chiŋni n'yɔkɔ blɛd i tasa mə.

21 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi nyô asi bə nǐ nyaka kɔm wi. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ i mi wə wi taŋni mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi. Yi nǐ ndzɔŋki a bə ma bwɔ wəmaka mi.”

Jisɔs bə bwa bu dzi kichiŋni (Matiɔ 26:26-30; Luk 22:14-20)

22 Asi bɔ nǐ dziki, Jisɔs dza dzɔ blɛd, nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi, nya i bwa bu bə mbaŋ ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kô, a fa kɔ gwu yiŋ.”

23 Wi ka dzɔ tə bwam, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka nya bwam wiwɔ bɔ bəchi mu fiəli.

* **14:3** Finsəkɔ fiələ kɔ num bə nǐ kɛiŋsi bəh bitəh bidəkɔ biə bə bɔɔŋki i já yi Glik wə a, “alabaster”.

24 Wi ka dzaka i bɔ a, “Mələ kɔ mwa
məŋŋ mə Nyɔ dzi miŋkaiŋ bəh mɔ, mɔ
shuku buku kɔm bəni bəduli.
25 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mih
ni chu mu kə mbih mi kpɛiŋ wi laani
wələ i tsə buku i chəkɔ biə mih bi muki
mɔ mimfiaŋ i kintəəŋ ki ntɔŋ bi Nyɔ
wə.”
26 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ
kaasi, bɔ yəəŋ njaŋ wi kɔksini, buku
ka yaka tsə i ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə.

Jisɔs dzaka a Bita bi məŋni lə ŋgaiŋ (Matiə 26:31-35; Luk 22:31-34; Jən 13:36-38)

27 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bəchi
ni fiəni gɛiŋ chu lə i jum wə kɔm gia
yə yi ni num bəh mih. Yi num asi bə
nyaka a, Nyɔ dzakaki a,
‘Mih ni wɔɔ lə ntɔkni shwáŋ ma
shwáŋ yiwɔ ni gaali.’
28 Ayakalə, jɔbi wə Nyɔ bi dzasi mih
i kpi wə, mih bi tsə i mbɛiŋ nshiŋ i
Galili.”
29 Bita chukuli i wi a, “Kɔŋ Bəni
bəchi gɛiŋ chu i jum wə, mih kɔkə ni
məm i fiəni.”
30 Jisɔs fiəni chukuli i wi a, “Mih
fukuki ŋkɔŋ i wɔ a, daiŋ nchəkɔ, na
ka kwəkɔ ni tɔŋki kiŋkani kifa, num wɔ
məŋni lɔ mih kiŋkani kitali.”
31 Bita baaŋ a dzakaki a dzakani
a, “Kɔŋ mih ni numki i kpi buku
wɔ, mih kɔkə i ni lansi nəiŋ wɔ.” Si
wi dzaka yaka, bədɔkɔ bà bəchi bɔŋ
dzaka ayaka tə.

Jisɔs tsa i Gɛsɛmane (Matiə 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Bɔ dza tsə sə i di bidɔkɔ wə, bə
ni bɔɔŋki a Gɛsɛmane, Jisɔs ka dzaka i
bwa bu bə mbaŋ a, “Mbɛiŋ shínumyi
fa, mih kini tsə tsa.”
33 Wi ka dzɔ Bita bəh Jɛm bəh Jɔn,
bəh bɔ tsə sə fɛiŋ. Wi dza ka kwakaki
gia yiwɔ yi fumsi wi, shɔm yi nya
ŋgəkə i wi.
34 Wi ka dzaka i bɔ a, “Shɔm yiŋ
kɔ a bəh nshɛiŋ nshɛiŋ nalə na ka
mih kpi num kpini. Mbɛiŋ bâaŋ a fa
bukumbɛiŋ wɔ̂kɔliki.”
35 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kini tsə
i ninshiŋ, gbɔ i kuku, bá tsa a, dzəh
kabə num wɔ fə ma jɔbi wi ŋgəkə wələ
tsə daŋsi wi.
36 Wi ka tsa a, “Abba,† Ba wuŋ,
gia yichi bəniki lə i wɔ i fə. Dzɔ̂
bwílì bwam wi ŋgəkə wələ i mih wə.
Ayakalə, ma yi num asi wɔ kɔŋki. Kɔbi
si mih kɔŋki.”
37 Wi fiəni dzə buku i bɔ wə, ka ti
bɔ nɔ wə. Wi bikə i Samən a, “Yi kɔ a
mbɛiŋ kɔkə i num bɛiŋ bəh mih i tsə
buku i mbiəŋə wimu wə a?
38 Mbɛiŋ tsâŋəki, mbɛiŋ tsâ a kiə
kiməmsi ki dzə kə i mbɛiŋ wə. Yi kɔ
ŋkɔŋ a shɔm kɔŋki lə, ayakalə nyam yi
gwu bəhyi.”
39 Si wi dzaka yakadəiŋ chu fiəni tsə
i tsa, ka tsaki a gia yə wi si yisi tsa.
40 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu
bə mbaŋ nɔ wə kɔm kinu nǐ kɔ i dzákəh
yibɔ wə nalə. Ayaka bɔ nəki kiə kə gia
yə bɔ kɔ i chukuli.
41 Wi chu fiəni dzə i kiŋkani kitali
wə, bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kɛiŋki mbɛiŋ nɔ
a nɔni waka fimbɛiŋ a? Yi dzə kpɛiŋ i
liə. Jɔbi wiwɔ dzə kpɛiŋ. Bə kɔ bə taŋni
lɔ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i kaŋ yi bəni
bəchu wə.
42 Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ bukumbɛiŋ tsâki.
Mbɛiŋ tsɛ̂iŋ, mi wə wi taŋni mih bə wi
yaka wi dzə.”

Bə kwa Jisɔs (Matiə 26:47-56; Luk 22:47-53; Jən 18:3-12)

43 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka,
akisəkə Judas wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ
wi bwa bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ bəfa dzə
tumbuku. Wi ni dzəki bəh mbaŋ wi
bəni bɔ kaŋa bənywɔ bəh bibɔkɔ, num
a faaŋ bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bà bɔ laniki bənchi bəh bəni bà bɔ
sakaki tumi.
44 A nǐ kɔ num mi wə wi taŋni Jisɔs,
tsə kɛiŋsi lɔ kinchəsi bəh bəni bəwɔ
ka dzaka a, “Mi wə mih ni bɔni, mih
maŋni yaŋyi, akɔ wi mbɛiŋ ni kwâ,
mbɛiŋ tɔ̂kniki ka wi ma gɛ̂iŋ.”
45 Si Judas dzaka yaka, akisəkə ka
nyə tsə i Jisɔs wə, bɔni wi a, “Mi wi
Lanini.” Si wi bɔni yaka, bá maŋni wi
yaŋyi.
46 Bəni bəwɔ ka kwa kaŋa Jisɔs.

† **14:36** Abba wələ kɔ i já yi Alamiak wə a ba wuŋ.

47 Mi widəkɔ wə wi nǐ kɔ bɔ bəh Jisɔs
ka guku baa nywɔ wi jum, gba chwiŋ
təiŋ kintuni ki mfa wi fwu wi bətii mfə
gia yɛiŋ, ki təiŋ.
48 Jisɔs bikə i bəni bəwɔ a, “Mbɛiŋ
dzə i kwa mih ka dzəki bəh bənywɔ
tasi bəh bibɔkɔ ka mbɛiŋ dzəki i kwa
num ji a?
49 Mih nǐ shi kɔ bəh mbɛiŋ chɔksi
chɔksi i juŋ yi fəni yi gia mə, lani bəni,
mbɛiŋ na dzə kwa mih. Ayakalə, yələ
num lə ka gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti
ki Nyɔ wə ni dzə kpɛiŋ.”
50 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bəchi sɛiŋ
bee wi fɛiŋ ka gɛiŋ bəchi.
51 Ayaka waiŋ sumi widəkɔ bə́ biəli
wi, maka wi ləh fiɛŋ fidəkɔ i gwu yi wə,
a num shəŋ a tsɛiŋ yi mbuŋ i gwu yi
wə. Bɔ tsə i kwa tə wi,
52 Wi shwa bee tsə mbuŋ wiwɔ, ka
yɔkɔ gɛiŋ bəh chwɔŋ kiyəə.

Bə saka nsaka wi Jisɔs
(Matiɔ 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jɔn 18:13-14,19-24)

53 Bɔ ka dzɔ Jisɔs, tsə bəh wi i fwu
wi bətii mfə gia wə. Bətii mfə gia
bəmbum bəh bəni bə̀ bɔ sakaki tumi
bəh bəni bə̀ bɔ laniki bənchi bɔ juŋni
fɛiŋ.
54 Bɔ nyə bəh Jisɔs, Bita biəli i jum wə
i dzəh yi dəəŋ. Wi tsə buku na i tɔkɔ
wi fwu wi bətii mfə gia wə, ka shinum
bəh bəni bə̀ bɔ nǐ chəniki kwili wiwɔ
ka jɔkɔki gbuku.
55 I fɛiŋ wə bətii mfə gia bəmbum
bəh bəni bəchi bə̀ bɔ sakaki bənsaka
bə́ nəŋ gia yə bɔ ki jiəki i Jisɔs fuŋ, ka
bɔ ni wɔɔ wi. Ayakalə, bɔ nəki kwati
kə gia yidəkɔ.
56 Bəni bəduli ka beeŋki nsaka wi
ntəkə i jum wə kɔm Jisɔs. Ayakalə,
bəndzaka bəbɔ nǐ kɔ chi chi bɔ na
kwati dzəh yə bə kɔ i wɔɔ wi.
57 Bəni bədəkɔ dza numbɛiŋ, ka
beeŋki nsaka wi ntəkə i wi fuŋ dzaka
a,
58 “Buku ni wɔkɔ wi dzaka a ŋgaiŋ
ni shakyi lə juŋ yi fəni yi gia yələ
mi wiwɔm maa, ma ŋgaiŋ dzɔ kaŋ
yitali i fiəni maa yə aka maa dəkə mi
wiwɔm.”
59 Na si bɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ,
bəndzaka bəbɔ nǐ kɔ chi chi bɔ na
kwati dzəh yə bə kɔ i wɔɔ wi.
60 Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ ka dza
numbɛiŋ i bɔ nshiŋ, ka bikə i Jisɔs a,
“Yaka wɔ kaŋaki kə gia i chukuli i gia
yə bəni bələ dzakaki kɔm wɔ a?”
61 Ayakalə, Jisɔs kpichumi məŋ,
nəki chukuli kə. Fwu wi bətii mfə
gia wiwɔ chu bikə i Jisɔs a, “Akɔ wɔ
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, Waiŋ Nyɔ
wə bə kɔksiki a?”
62 Jisɔs chukuli a, “Akɔ mih. Mbɛiŋ
ni yɛiŋ lə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi num
wi shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Wi wə wi
kaŋaki Ŋga, mbɛiŋ chu fiəni yɛiŋ si wi
shiki dzəki i bɛiŋ i bikwu wə.”
63 I fɛiŋ wə fwu wi bətii mfə gia wɔkɔ
yaka, ka taŋyi bəmbuŋ i gwu yi wə,‡
bikə a, “Bukumbɛiŋ nəŋki i chu wɔkɔ
a nə, num wi dzaka kaasi lɔ gia yichi
a?
64 Mbɛiŋ wɔkɔ alə si wi dzɔki di bi
Nyɔ a? Mbɛiŋ dzaka yimbɛiŋ a nə?”
Bəni bəchi təiŋ a wi kɔ mi ka bə wɔɔ
num wɔɔni.
65 Bəni bədɔkɔ yisi i chuhyiki
mindzəŋ i Jisɔs wə, kaŋa baŋ dzə́kəh
yi, ka twɛiŋki wi bikə i wi a, fuku mi
wə wi twɛiŋ wɔ, “Fuku la ntum wi Nyɔ
wa wə i liə.” Bəni bə jum yisi i nyiksiki
Jisɔs twɛiŋ.

Bita məŋni Jisɔs
(Matiɔ 26:69-75; Luk 22:56-62; Jɔn 18:15-18,25-27)

66 Si Bita nǐ kɔ num wi num i kimbu
ki dzəshi ki tɔkɔ wə, waiŋkpaŋni
widəkɔ wə wi nǐ nɔmki i kwili wi tii
mfə gia wə, dza kɔmsi dzə i Bita wə.
67 Si wi yɛiŋ Bita wi jɔkɔki gbuku,
wi tsɛiŋ wi lə tulululu, ka dzaka a,
“Wɔ tə si kɔlə mbɛiŋ bəh Jisɔs wi Nasali
wəyaka.”
68 Bita nəiŋ, ka dzaka a, “Mih kiəki
kə gia yə wɔ dzakaki yaka. Mih kiəki
kə.” Si wi dzaka yakadəiŋ, nyə fɛiŋ
ka tsə i dzaka ki mbaiŋ wə, kwɔkɔ ka
tɔŋ.§

‡ **14:63** Wi ni taŋyi bəmbuŋ i gwu yi wə, kɔm gia yiwɔ nǐ lɔki lə wi.

§ **14:68** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə ndzaka wələ a, “Kwɔkɔ ka tɔŋ.”

69 Jɔbi wə waiŋkpaŋni wə nǐ chu yɛiŋ
wi, dzaka i bəni bà bɔ ni numyi fɛiŋ a,
“Mi wələ kɔ mi i bɔ wə.”
70 Bita chu nəiŋ. A i jɔbi wi twɛsi wə,
bəni bà bɔ ni numyi fɛiŋ bɔ chu dzaka i
Bita a, “I yi ŋkɔŋ wə akɔ mbɛiŋ bɔ, kɔm
wɔ kɔ tə mi wi Galili.”
71 Bita ka kaiŋ, bɔɔŋ num lɔiŋ i fwu
wi wə i dzaka a, “Mih kiəki kə mi wə
mbɛiŋ dzaka kɔm wi.”
72 Akisəkə kwɔkɔ chu tɔŋ i kiŋkani
kifa wə. Si wi wɔkɔ yaka ka kwaka
ndzaka wə Jisɔs nǐ dzaka i wi a, “Ka
kwɔkɔ ni tɔŋki i kiŋkani kifa wə, a ni
numki num wɔ nəiŋ lɔ mih i kiŋkani
kitali wə.” I fɛiŋ wə, wi gbɔ mindəm
ka dəki.

15

Jisɔs i Baylɛ nshiŋ
(Matiɔ 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jɔn 18:28-38)

1 Asi biŋ nǐ baiŋki dzəki, bətii mfə
gia bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki
tumi bəh bəni bà bɔ laniki bənchi, bəh
kansi wichi shinum ka jiə kimfasi,
kaŋa Jisɔs, dzɔ wi tsə nya i kaŋ yi Baylɛ
Gɔmna wi Lum.
2 Baylɛ bikə i Jisɔs a, “Akɔ wɔ Ŋkuŋ
wi Bəju a?” Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ
asi wɔ dzaka.”
3 Bətii mfə gia bəmbum ka yisi i jiəki
gia i Jisɔs fuŋ yiduli.
4 Ayakadəiŋ, Baylɛ chu bikə i Jisɔs
a, “Wɔ kaŋaki kə gia i chukuli a? Wɔ
wɔkɔ alə gia yə bə jiəki i wɔ fuŋ a?”
5 Ayakalə, Jisɔs na chu chukuli wi.
Baylɛ num bəh ŋkaŋyi.
(Matiɔ 27:15-26; Luk 23:13-25; Jɔn 18:39–19:16)
6 A nǐ dzəki numki i jɔbi wi Dzini
bi Ntsədaŋ biələ wə, Baylɛ bwili mi
wi juŋ yi nsəŋ wimu wə Bəju tsa a wi
bwǐli.
7 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, mi widɔkɔ
num i juŋ yi nsəŋ mə yɛli wi num a
Balabas, wi nǐ kɔ i mbaŋ wi bəni bà bɔ
nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə, num bɔ nǐ yisi
ndani i tumi wə wɔɔyi bəni.
8 Mbaŋ wi bəni dzə yisi i bikəki a
Baylɛ fə̂ asi wi nǐ fəki wi fə i bɔ.
9 Baylɛ ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ nəŋki a
mih bwili num ŋkuŋ wi Bəju wələ a?”
10 Wi nǐ bikəki yaka kɔm wi nǐ kɔ wi
kiə a bətii mfə gia bəmbum nya Jisɔs
i kaŋ yi wə kɔm bɔ ni chiniki kindɔŋ
bəh wi.
11 Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum
nyini mbaŋ wi bəni a bɔ dzaka a wi
bwǐli num Balabas.
12 Baylɛ chu bikə i bɔ a, “Ayakadəiŋ,
mih ki fəki dəiŋ bəh mi wələ mbɛiŋ
bɔɔŋki a ŋkuŋ wi Bəju a?”
13 Bɔ ka wam na bəh ŋga a, “Bə bâŋŋ
wi i kintasi wə.”
14 Baylɛ bikə i bɔ a, “Bə bâŋŋ wi kɔm
nə? Gia yichu yə wi fə kɔ nə?” Ayakalə,
bɔ ka chu wili tsə a ninshiŋ a, “Bə
bâŋŋ wi i kintasi wə.”
15 Ayakadəiŋ, Baylɛ ka bwili yatɔkɔ
Balabas kɔm wi nǐ nəŋki i fə a mbaŋ wi
bəni kɔŋki ŋgaiŋ. Wi dzaka a bə twə̂iŋ
Jisɔs, ma bə tsə̂ bâŋŋ i kintasi wə.

Bəni bə jum bə Baylɛ ka nyiksiki Jisɔs
(Matiɔ 27:27-31; Jɔn 19:2-3)

16 Bəni bə jum bə Baylɛ ka dzɔ Jisɔs
liə bəh wi i ntɔŋ wə bə nǐ bɔɔŋki a
Blitɔlium. Si bɔ liə, ka bɔɔŋ juŋni
mbaŋ wi bəni bə jum bəchi.
17 Ayaka bɔ ka dzɔ mbuŋ wi bəŋkuŋ
tum i wi wə, chu bwaŋ kifɔ ki bəŋkuŋ
num bə bwaŋyi bəbwaŋyi yɛiŋ ka
bwaŋ i wi fuŋ.
18 Bɔ yisi ka beeŋki wi dzaka a,
“Mbɛɛ jum yi bəkəli. Ŋkuŋ wi Bəju.”
19 Si bɔ fə yakadəiŋ ka twɛiŋki wi
bəh bəmbəŋ i fwu wə, chuhyi midziŋ
i gwu yi wə, dzə tum binyu i wi nshiŋ,
beŋŋ wi.
20 Si bɔ nǐ nyiksi kaasi wi yaka, ka
fiəni babwili mbuŋ wi ŋkuŋ wə i gwu
yi wə, fiəni dzɔ ləh num bəmbuŋ bu
i gwu yi wə, ka dzɔ tsə bəh wi baŋŋ i
kintasi wə.

Bə baŋŋ Jisɔs i kintasi wə
(Matiɔ 27:32-44; Luk 23:26-43; Jɔn 19:17-27)

21 Jɔbi wə bɔ nǐ tsəki bəh wi, mi
widɔkɔ baŋsi bəh bɔ wi kwɛ i chwa yɛli
num Samən, a num mi wi Sɛlin. Wi
num tii Alɛksanda bəh Lufus. Ayaka
bɔ ka kaŋyi wi a wi gǐŋ kintasi ki Jisɔs.

22 Bɔ tsə buku bəh Jisɔs i di biə bɔ nǐ
bɔɔŋki a Gəlgɔta, (Ayaka yɛli wələ kɔ a
di bi Ŋkuŋu Kifwu),
23 bɔ ka nya mbih* i wi a wi mu num
bɔ chwali bəh tsa yidɔkɔ bə nǐ bɔɔŋki a
mɛɛl. Ayaka Jisɔs nəki mu kə.
24 Bɔ ka baŋŋ wi i kintasi wə. Bɔ
dzɔ bəmbuŋ bu gaa a fwu fwu wə ka
tumki kaaŋ bəh bəmbuŋ bəwɔ i kiə si
mi wimu kɔ i kwati.
25 Jɔbi wə bə nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi
wə, a nǐ kɔ jɔbi num mbiəŋə bwukə
kinchəŋɔchəŋɔ.
26 Bɔ nǐ nyaka kiŋwakti ka baŋŋ i
kintasi ki chusi gia yə yi fə ka bɔ baŋŋ
wi, yi num a, wi kɔ, “Ŋkuŋ wi Bəju.”
27 Bɔ baŋŋ tə bəji bəfa i kintasi
wə, widɔkɔ i tsɛiŋ yi Jisɔs yiləkəli wə,
widɔkɔ i tsɛiŋ yi kimiəkə wə. [
28 Yələ dzə kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Bə nǐ fa chiŋni wi i mbaŋ wi bəni bà
bɔ nǐ məmki gia.”]†
29 Bəni ka tsəki daŋsiki yɛiŋ Jisɔs
nəŋni fwu, bəkəli wi bəh ntɔyi dzaka
a, “Aŋghaaa! Wɔ wələ wɔ nǐ kɔ i shakyi
juŋ yi fəni yi gia i fiəni maa i kaŋ yitali
wə,
30 gamti la gwu ya i shi dzə i kintasi
kiwɔ wə.”
31 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà
bɔ laniki bənchi bɔ ka suŋuki tə wi a
bɔ bɔ dzakayi a, “Wi nǐ gamtiki bəni
bədɔkɔ i liə wi kɔkə i gamti gwu yi.
32 Wi wə wi kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ
kaka, wi num ŋkuŋ wi bəni bə Islae wi
shî la i kintasi kiwɔ wə i liə ma buku
yɛiŋ ka buku bum wi.” Bəni bà bə nǐ
baŋŋ bɔ bəh Jisɔs i kintasi wə bɔŋ lɔyi
tə Jisɔs bəh já.

Kpi yi Jisɔs
(Matiɔ 27:45-56; Luk 23:44-49; Jɔn 19:28-30)

33 A dzə num nshichuŋ biŋ ji, tumi
kichi ji i tsə buku i mbiəŋə mitali wə
nshiŋ fɔkɔ.
34 A dzə num ka mbiəŋə mitali, Jisɔs
dza wam bəh ŋga a, “Ɛlɔy Ɛlɔy lama
sabaktani,” Yi num a, “Nyɔ wuŋ, Nyɔ
wuŋ, wɔ lɔtɔkɔ mih kɔm nə lə a?”
35 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ num kɔmsi
fɛiŋ wɔkɔ ka dzaka a, “Mbɛiŋ wɔ̂kɔ, wi
bɔɔŋki Ɛlaja.”
36 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ ka yɔkɔ
tsə dzɔ kuncha, juli i mbih migbaŋlini
mə, bwaŋ i mbəŋ wə sɔkɔ tsə a wi mu,
ka dzaka a, “Bə bee wi yaka bə yɛiŋ
yudɔkɔ Ɛlaja ni dzə bwili lə wi i kintasi
kələ wə.”
37 Jisɔs dza wam bəh ŋga ka waka
kiŋ'waka ki kigɔksini.
38 Mbuŋ wə bə nǐ təiŋni juŋ yi fəni
yi gia yɛiŋ i numə taŋa shi i fintəŋ
i bimbu bifa wə i yisi bɛiŋ shi buku
kuku.
39 Tikwili wi bəni bə jum wə num
i Jisɔs nshiŋ ka yɛiŋ dzəh yə Jisɔs kpi
yɛiŋ, ka dzaka a, “Mi wələ nǐ kɔ Waiŋ
Nyɔ ŋkɔŋ.”
40 Bəkaŋa bədɔkɔ nǐ kɔ fɛiŋ num bɔ
num i dzəh yi dəəŋ bá tsɛiŋ. I mbaŋ
wiwɔ wə nǐ kɔ Meli Magdalen bəh
Salɔme bəh Meli wə nih Jɛm winchiŋ
bəh Yɔsɛs.
41 Bəkaŋa bələ kɔ bà bɔ nǐ biəliki Jisɔs
i Galili gamti wi. Bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bəh
bəkaŋa bədɔkɔ tə bəduli bà bɔ nǐ biəli
Jisɔs bəh bɔ dzə i Jɛlusalɛm.

Bə ləə Jisɔs
(Matiɔ 27:57-61; Luk 23:50-56; Jɔn 19:38-42)

42 A dzə num i fijɔbi, kɔm a nǐ kɔ
Chɔkɔ bi Sisini i dza liə i chɔkɔ bim-
bam wə,
43 mi wi Alimatia widɔkɔ bə bɔɔŋ
a Yɔsɛf, kaŋa shɔm tsə yɛiŋ Baylɛ ka
nywa wini wi Jisɔs i tsə ləə. Yɔsɛf wələ
nǐ kɔ i mbaŋ wi bəni bà bɔ sakaki
tumi, bəni nǐ kɔksiki lə wi na bindzɔŋ.
Ayaka wi mwi nǐ wɔkɔliki lə tə jɔbi wə
ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzəki.
44 Si Baylɛ wɔkɔ yakadəiŋ, dzaka
wɔm wi a Jisɔs si kpi lɔ. Wi bɔɔŋ fwu
wi bəni bə jum, ka bikə wɔkɔ i wi a
Jisɔs si kpi lɔ a.
45 Wi ka wɔkɔ i fwu wi bəni bə jum
wiwɔ a Jisɔs si kpi lɔ, wi ka nya wini
wiwɔ i Yɔsɛf.
46 Yɔsɛf ka nyə tsə taŋ mbuŋ wi
ndzɔŋni, tsə shisi wini wi Jisɔs, kii

* **15:23** Mbih mələ nǐ kɔ i fə a wi ma chu wɔkɔki lɔli.
† **15:28** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə kiŋka ki 28 kələ.

wini wiwɔ, tsə jiə i jum yə bə nǐ chum i bianŋa wə, ka beeŋsi təh wimbum baŋ dzaka ki jum kiwɔ bəh wi.
47 Meli Magdalen bəh Meli wə nih Yɔsɛs yɛiŋ di biə bə ləə Jisɔs yɛiŋ wə.

16

Jisɔs dza i kpi wə
(Matiɔ 28:1-8; Luk 24:1-12; Jɔn 20:1-10)

1 Si chɔkɔ bimbam nǐ tsə, Meli Magdalen bəh Meli wə nih Jɛm, bəh Salɔme taŋ kidzɛni ki tsɛŋə yindzɔŋni ka bə́ tsə i fianŋsi wini wi Jisɔs wə.
2 A dzə num na kinchəŋɔchɔŋɔ i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi wə, asi wɔŋ kakaki dzəki, bɔ nyə tsə i jum bɛiŋ.
3 Bɔ ka tsəki yaka dzakayi a bɔ bɔ a, ni numki ndə i biŋsi təh wə bəh ni baŋ dzaka ki jum kə yɛiŋ na?
4 Si bɔ tsəki yaka, bɔ ka lɔ dzəkəh, yɛiŋ num bə biŋsi bwili lɔ təh wiwɔ. Təh wələ nǐ kɔ na kimfaaŋ ki təh.
5 Bɔ ka liə tsə i jum mə, yɛiŋ sumi yidɔkɔ si wi shinum i jum mə i tsɛiŋ yiləkəli wə num wi lɔh mbuŋ wi dəəŋ a num wi fukuli. Gwu yɔkɔ bɔ lə wiii.
6 Sumi yiwɔ dzaka i bɔ a, “Kiə dzaka ki wôm kə mbɛiŋ. Mih kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki num Jisɔs wi Nasali wə bə ni baŋŋ i kintasi wə. Wi chu məŋ fa. Wi dza lɔ i kpi wə. Mbɛiŋ tsêiŋ yêiŋ di biə bə ni nɔsi wi yɛiŋ.
7 Mbɛiŋ tsâ fûku i bwa bu bə mbaŋ bəh i Bita a wi tsə lɔ i ninshiŋ i Galili. Mbɛiŋ ni yɛiŋ lə wi fɛiŋ asi wi nǐ dzakaki i mbɛiŋ.”
8 Bəkaŋa bà buku i jum yiwɔ wə nyumyi lə kəkəkə, dza fɛiŋ gɛiŋ num lɔ gɛiŋni, num dzaka wɔm bɔ nalə. Bɔ nəki dzaka kə gia yiwɔ i mi, kɔm bɔ nǐ lwaki lə.*

Jisɔs chusi gwu yi i bəni

[
9 Jisɔs nǐ dza i kpi wə i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi wə biŋ kɛiŋ bilibili, yisi tumbuku num i Meli Magdalen wə wi nǐ bwili bəchinda bə ŋkpɛli i gwu yi wə nanitaŋ.
10 Meli ka tsə fuku i bəni bà bɔ bəh Jisɔs nǐ shi kɔ. Bəni bələ nǐ kɔ bɔ də ka chuŋsi kifwu.
11 Si bɔ nǐ wɔkɔ si miŋkpaŋa wələ dzakaki a ŋgaiŋ si yɛiŋ Jisɔs, wi num wiwɔm, bɔ nəki bum kə.
(Luk 24:13-35)
12 Si yəmaka nǐ tsə Jisɔs chu chusi gwu yi i bəni bu bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa bà bɔ nǐ tsəki i kwili widɔkɔ wə, ayaka bɔ nəki yɛiŋ kiə kə wi.
13 Bɔ fiəni i jum wə, tsə fuku i kiŋka ki bəni bə mbaŋ bəbɔ, bɔ nəki bum kə bɔ.
(Matiɔ 28:16-20; Luk 24:36-49; Jɔn 20:19-23)
14 Si yəmaka nǐ tsə Jisɔs chusi gwu yi na i bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ mu mwi bɔ dzi wə. Wi yɔli i bɔ, kɔm bɔ nǐ kaŋaki kə kimbum kiləkə, bəh shɔm yiləkəli i bum i bəni bà bɔ nǐ yɛiŋ wi, i jɔbi wə wi nǐ dza i kpi wə.
15 Wi ka dzaka i bɔ a “Mbɛiŋ tsâ i mbi wichi wə i tsâ fûkuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i bəni bəchi.
16 Mi wə wi bum gia yiwɔ, bə jûli wi i bɔkɔ, wi ni bɔiŋ. Mi wə wi nəiŋma i bum, kɔ wi, wə wi gbɔ nsaka.
17 Bəni bà bɔ kɔ bɔ bum bɔ bi fəki lə bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ ka bələ: Bɔ bi bwiliki lə bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə i yɛli wuŋ wə. Bɔ num i ni dzakaki já yimfiaŋ.
18 Bɔ num i kaŋaki júŋ bəh kaŋ. Bɔ num i mu kiləfi, ki kɔbi i fə gia yidɔkɔ bəh bɔ. Bɔ jiəki kaŋ i bəni bə jwɛiŋ wə, bɔ bɔnih.”

Jisɔs yaka i bɛiŋ
(Luk 24:50-53)
19 Si Bah Jisɔs dzaka kaasi i bɔ yakadəiŋ, Nyɔ ka dzɔ yaka bəh wi i bɛiŋ wi tsə shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə.
20 Bwa bu bə mbaŋ bà buku ka nyaniki fukuki ntum wi ndzɔŋni wiwɔ i di bichi wə. Bah num bəh bɔ təbi gia yə bɔ fukuki a yi kɔ ŋkɔŋ bəh bənchəsi bà bɔ nǐ fəki yi chusi ŋga bi Nyɔ.]

* **16:8** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə bimbu biələ 16:9-20.

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Luk nǐ nyaka Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Luk kələ mə

Kiŋwakti ki Luk kələ dzakaki a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka bəni bə Islae bəh wi, chu num Kimbwili wi ŋgəkə wi bəni bəchi. Ki dzakaki gia yidəkə kəm Jisəs yi num shəŋ a kiŋwakti kələ wə. Ki fukuki si bə nǐ bwə Jisəs bəchinda bə Nyə ka yəəŋki, bətəkni shwáŋ tsə yɛiŋ waiŋ (2:8-20), ki dzaka tə si waiŋ wə Jisəs nǐ tsə baŋ i juŋ yi fəni yi gia wə i Jɛlusalɛm (2:41-50), ki dzakaki kəm ndi wə Jisəs nǐ ti kəm mi wi Samalia wi ndzəŋni (10:25-37), bəh wə kəm waiŋ wi lakani (15:11-32). Kiŋwakti ki Luk kələ dzaka tsəsi kəm ntsa (3:21; 5:16; 6:12; 11:1; 22:32; 23:34,46), ki dzaka tə kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni (4:1,14; 10:21; 24:49) ki dzaka tə kəm bəkaŋa (7:11-12,36-50; 8:2-3; 10:38-42; 13:10-17; 23:27). Kiŋwakti ki Luk kələ dzaka tə si Nyə dalinyaki chu bi bəni, a num gia yə Jisəs nǐ dzə yi fa kuku (19:10).

Kifwu ki gia i kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi
1:5–2:52 Si bə nǐ bwə Jən Njulibəkə, bəh si bə nǐ bwə Jisəs bə ka kəki
3:1-20 Nəm wi Jən Njulibəkə
3:21–4:13 Si bə nǐ juli Jisəs i bəkə, bəh si Satan nǐ məmsi wi
4:14–9:50 Kəm nəm wi Jisəs i Galili
9:51–19:27 Si Jisəs nǐ buku i Galili tsə i Jɛlusalɛm
19:28–23:56 Kəm shi yi gəksini yi Jisəs i Jɛlusalɛm
24:1-53 Si Jisəs nǐ dza i kpi wə, wi tumbuku i bəni nshiŋ, ka yaka i bɛiŋ

Kin'yisi

1 Mi wimbum Teəfilus, bəni bəduli nǐ məmsi lə i nyaka kəm gia yə yi nǐ num i buku kintəəŋ.

2 Bə nǐ nyaka gia yiwə a liŋ liŋ num a yə buku nǐ wəkə i bəni bà bə nǐ yɛiŋ bəh dzákəh yibə, ka fukuki yi asi yi nǐ yisi.

3 Si mih dzə jəbi, nəŋ gia yiwə yichi na i kin'yisi wə, ka yɛiŋ a yi si ndzəŋki lə i mih i chiŋni nyaka tə i wə i dzəh yindzəŋni wə.

4 Mih fə lə ka wə kǐə ŋkəŋ bi gia yə bə kə bə fuku lə i wə.

Chinda wi Nyə laka a bə bi bwə lə Jən Njulibəkə

5 Jəbi wə Ŋkuŋ Hɛləd nǐ sakaki Judea, tii mfə gia widəkə nǐ kələ bə bəəŋ a Sakalia. Wi nǐ nəmki i mbaŋ wi tii mfə gia wi Abija wə, nih juŋ wi tə nǐ buku i chwəŋkijuŋ ki Ɛləŋ wə, bə bəəŋ wi a Ɛlisabɛt.

6 Bəni bələ bəfa nǐ kə bəni bə num chəŋ i Nyə nshiŋ, bə jiə bənchi bə Bah bəchi, bə kaŋa kə ŋgbə widəkə.

7 Ayakalə, bə nǐ kaŋaki kə waiŋ, kəm Ɛlisabɛt nǐ kə kaiŋni, num bə bəchi nǐ kə bə jwiŋ lə.

8 Jəbi dzə kpɛiŋ wə, mbaŋ wi Sakalia ni nəmki i juŋ yi fəni yi gia yi Bah wə. A nǐ kə wi tii mfə gia i Nyə nshiŋ chəkə biwə,

9 bə nǐ babwili wi, biəli asi bə nǐ bayiki bətii mfə gia i nəni kibə wə. Wi ka liə i juŋ yi fəni yi gia wə i kpa njiəŋ.

10 Ayaka jəbi kpɛiŋ i kpa njiəŋ, bəni bəchi bà bə nǐ kə biŋ bə tsa wə.

11 Chinda wi Bah tumbuku alə i wi nshiŋ, ka num i tsɛiŋ yiləkəli yi təŋ wi njiəŋ wə.

12 Jəbi wə Sakalia ni yɛiŋ wi, shəm təiŋ wi, wi lwa.

13 Ayakalə, chinda wə dzaka i wi a, “Sakalia ki lwâ kə. Nyə wəkə lə ntsa wa. Nih juŋ wa Ɛlisabɛt bi bwə lə waiŋ wi nyukuni, wə ni du yɛli wi a Jən.

14 Wi bi dzə bəh kinsaŋli bəh nlaŋ i wə, ayaka bəni bəduli bi num lə bəh kinsaŋli kəm mbwə wi.*

15 Wi bi num mi wimbum i Nyə nshiŋ. Kiə wi bi mû kə mbih, kighə miləkəli. Kiŋ'waka ki Baiŋni bi jiksiki lə wi, wi kɛiŋ i nih wi shəm.

* **1:14** Na a, “Jəbi wə bə nǐ bwə wi”.

16 Wi bi fə ka bəni bə Islae bəduli
kwuni shóm yibɔ, yi fiəni chu i Bah
Nyɔ wibɔ wə.
17 Wi bi tsə i Bah nshiŋ, bəh shɔm
bəh ŋga bi Ɛlaja, i kwuni shɔm yi
bətii bwa, yi bi num i bwa bəbɔ.
Wi bi fə bəni bə ləkəni kifwu, bee
kifwu kiləkəli, kwuni nɔni bibɔ, kaŋa
kiŋkwaka ki num ki bəni bə chəŋ. Wi bi
fə yaka ka bəni bi numki bəh ŋkɛiŋsi
wi gwu i wɔkɔliki Bah.”
18 Ayaka Sakalia nǐ bikə i chinda wi
Nyɔ a, “Mih bi kiə gia yələ dəiŋ num
buku nih juŋ wuŋ jwiŋ lɔ a?”
19 Chinda wi Nyɔ chukuli a, “Akɔ
mih Gabliya, mih numki a bəh gvu i
Nyɔ nshiŋ jɔbi wichi, a faaŋ wi mih a
mih dzə fuku ntum wi ndzɔŋni wələ i
wɔ.
20 Wɔ̂kɔli, si wɔ ka bum dəkə ja yiŋ
yələ, jɔbi bi dzə kpɛiŋ lə wə yi kaŋa i bi
num, i liə wɔ ki fiəniki lə kinchini, chu
dzaka kə, i tsɔ̂ bûku i jɔbi wə gia yələ
bi numki.”
21 Si yi nǐ numki yaka, bəni bə̀ bɔ
nǐ kɔ i biŋ wɔkɔli Sakalia ka num bəh
ŋkaŋyi a, a num nə wi mɔtsəsi i fɛiŋ
numə i juŋ yi fəni yi gia lə a?
22 Jɔbi wə wi nǐ buku dzə fɛiŋ, wi
chu kiə kə i dzaka i bɔ. Ayaka bɔ ka
kiə a Nyɔ si chusi gia yi kaŋyini i wi
fɛiŋ numə i juŋ yi fəni yi gia wə. Wi
bə́ fəkəliki kinchəsi ki gia i bɔ bəh kaŋ,
chu dzaka kə.
23 Jɔbi wə Sakalia nǐ kaasi nɔm wi i
juŋ yi fəni yi gia wə, wi ka fiəni tsə i wi
dzu.
24 Asi kaŋ yidɔkɔ tsə, kpə wi Ɛlisabɛt
num bəh tɔɔ, ka numki a dzu i kifiəŋŋ
kite wə.
25 Ayaka Ɛlisabɛt ka dzaka a, “I liə
Bah nǐ kwasi lɔ nshɛiŋ i mih, ka
bwili kiŋgəmni i fwu wuŋ wə i bəni
kintəəŋ.”

Chinda wi Nyɔ laka a bə bi bwɔ lə Jisɔs

26 Ayaka tɔɔ wi Ɛlisabɛt buku kifiəŋŋ
kisɔɔ, Nyɔ faaŋ chinda wi Gabliya i
kwili widɔkɔ wə i Galili bə bɔɔŋ a
Nasali.
27 Wi nǐ tsə bəh ntum i waiŋ sumi
widɔkɔ bə bɔɔŋ a Meli wi kɛiŋ a shu
wi waiŋkpaŋni. Wi nǐ kɔ num bə kɛiŋsi
a wi bi num kpə Yɔsɛf wə wi nǐ kɔ i
chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə.
28 Chinda wi Nyɔ wiwɔ tsə yɛiŋ Meli
ka bɔni i wi a, “Mih bɔniki wɔ, Bah
chusi lɔ shɔm yi yindzɔŋni i wɔ ka
num bəh wɔ.”
29 Meli wɔkɔ yaka yi fumsi wi bəh
ŋga, wi ka məŋki a kələ ki bɔni kɔ
kinaiŋ lə.
30 Ayakalə, chinda wi Nyɔ dzaka i
wi a, “Meli ki lwâki kə, Nyɔ baa wɔ.
31 Wɔ̂kɔli, wɔ bi num lə bəh tɔɔ, wɔ
bwɔ waiŋ nyukuni, ma wɔ bi du yɛli
wi a Jisɔs.
32 Wi bi num mi wimbum, ma bə bi
bɔɔŋki wi a Waiŋ Nyɔ, Nyɔ wə wi kɔ
Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə. Bah Nyɔ bi tɔm
lə wi i kiŋgbɔkɔ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə wi kɔ
tikwili i chwɔŋkijuŋ kibɔ wə.
33 Wi bi sakaki lə chwɔŋkijuŋ ki
Yakɔb jɔbi wichi, ayaka ŋkuŋ bi bi
kaŋa kə kiŋgɔksi.”
34 Meli ka bikə i chinda wi Nyɔ wiwɔ
a, “Yələ gia bi num dəiŋ na, mih kɛiŋ
shu wi waiŋkpaŋni a?”
35 Chinda wi Nyɔ wiwɔ chukuli i wi
a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni bi dzə lə i wɔ
wə, ayaka ŋga bi Nyɔ wə wi kɔ Fwu
wi Biɛiŋ Bichi wə bi kumi baŋ wɔ.
Ayakadəiŋ, waiŋ wə wɔ bi bwɔki bi
numki wə wi baiŋki, bə bi bɔɔŋki wi a
Waiŋ Nyɔ.
36 Wɔ̂kɔli, waiŋ winnah Ɛlisabɛt kɔ
wi jwiŋ, a num wə bə nǐ bɔɔŋki a
kaiŋni, wi kɔ i liə bəh tɔɔ i kifiəŋŋ kisɔɔ
wə, wi bi bwɔ lə waiŋ nyukuni.
37 Kǐə a gia yidɔkɔ kɔkə yə yi kɔ i gaka
Nyɔ.”
38 Ayaka Meli ka dzaka a, “Yɛ̂iŋ, bə
mih lə fa waiŋ wi nɔm wi Bah. Ma yi
nûm ayaka i mih asi wɔ dzaka.” Si wi
dzaka yaka, chinda wi Nyɔ ka nyə.

Meli laa njikə i Ɛlisabɛt

39 A kaŋ yiwɔ wə, Meli kɛiŋsi gwu ka
kɔmsi nyə tsə i kwili widɔkɔ wə i tumi
ki ŋkwuŋ wi Judea wə,
40 wi tsə buku fɛiŋ, liə i Sakalia dzu
ka bəni i nih juŋ wi Ɛlisabɛt.
41 Si Ɛlisabɛt nǐ wɔkɔ mbəni wi
Meli yaka, waiŋ ka təkəli i wi shɔm.
Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i wi wə.

42 Wi ka yɔŋsi bəh ŋga, dzaka a,
“Kimbɔiŋsi ki Nyɔ kɔ i gwu ya wə tsə
bəkaŋa bəchi, ayaka kimbɔiŋsi num i
waiŋ wə wɔ bi bwɔki.
43 Yələ gia yimbum lə num dəiŋ lə, a
nih Bah wuŋ laa njikə i mih a?
44 Wôkɔli, jɔbi wə mih si wɔkɔ mbɔni
wa, waiŋ təkəli i mih shɔm bə kinsaŋli.
45 Kinsaŋli kimbum kɔ i wɔ kɔm wɔ
bum a, gia yə Ba nǐ dzaka i wɔ, bi dzə
kpɛiŋ lə.”

Meli kɔksi Nyɔ

46 Meli dzaka a,
“Shɔm yiŋ kɔksiki Bah,
47 mih saŋliki lə bəh Nyɔ wə wi kɔ
Mbwili wuŋ.
48 Wi kwaka mih, mih num kanti
waiŋ wi, wi nɔm wi nchiŋ.
Yêiŋ i yisi i liə i tsəki ninshiŋ ŋgɔkɔ
wichi bi bɔɔŋki mih a,
mi wə Nyɔ jiə kimbɔiŋsi i wi wə,
49 kɔm Nyɔ wi Ŋga Bichi fə lɔ,
gia yimbum yiduli i mih.
Yɛli wi kaŋaki kə kinsini.
50 Wi chusiki nshɛiŋ i bəni bà bɔ
kɔksiki wi,
nshɛiŋ yələ num i ŋgɔkɔ wichi.
51 Wi chusi ŋga bi bəh tsɛiŋ yi,
wi shakyi bəni bà bɔ ghaŋsiki gwu,
kimfasi kibɔ shakyi.
52 Wi shisi bəŋkuŋ bəmbum bəmbum
i biŋgbɔkɔ bibɔ wə,
ka yaksi a num kanti bəni bə kilɔlɔ.
53 Wi saŋsi bəni bə dzɔŋ,
bɔ fwuli bəh biɛiŋ bindzɔŋni,
ayaka ka kɔŋŋ bəni bə kidəəŋ bəh kaŋ
yiyəə.
54-55 Wi gamti mi wi wi nɔm wə Islae,
ka kwaka i chusi nshɛiŋ i Ablaham
bəh chwɔŋkijuŋ ki,
i tsə buku asi wi nǐ kaka i bətii tii
bəbuku.”
56 Si Meli dzaka yaka wi nɔ bəh
Ɛlisabɛt i kifiəŋŋ kitali wə ka fiəni kwɛ
i wa wibɔ.

Ɛlisabɛt bwɔ Jɔn Njulibɔkɔ

57 Ayaka jɔbi dzə kpɛiŋ wə Ɛlisabɛt nǐ
kɔ i bwɔ, wi bwɔ waiŋ nyukuni.
58 Chwɔŋkijuŋ ki bəh bəni bà bɔ nǐ
nɔki kɔmsiki i di biwɔ wə nǐ wɔkɔ a
Bah chusi nshɛiŋ yi i wi, bɔ ka laŋki
bəh wi.
59 Si kaŋ nǐ dzə buku nyaŋ, bɔ dzə i
suuŋ waiŋ, ka nəŋki i du yɛli wi i yɛli
wi ba wi wə a Sakalia,
60 ayakalə nih wi nəiŋ chiksi, dzaka
a bə bôɔŋ wi a Jɔn.
61 Ayaka bɔ dzaka i wi a, “Mi widɔkɔ
mɔŋ i chwɔŋkijuŋ kimbɛiŋ wə bəh yɛli
wələ.”
62 Ayaka bɔ ka fəkəliki kinchəsi ki
gia bəh kaŋ i kiə i tii waiŋ, a wi nəŋki
a bə du yɛli wi waiŋ a ndə a.
63 Wi tə ka fəkəli tsə a bɔ dzə bəh
naka ki nyakani, bɔ dzə bəh ki wi ka
nyaka yɛiŋ a “Yɛli wi kɔ Jɔn.” Bɔ yɛiŋ
yaka dzaka wɔm bɔ.
64 Akisəkə, dzaka ki Sakalia ka yasi,
lɔm wi yaŋsi, wi ka chu yisi ndzaka.
Wi yisi i tumki bikum bi Nyɔ.
65 Ayaka bəni bà bɔ nǐ nɔki i kwili
wiwɔ wə num bəh ŋkaŋyi. Gia yiwɔ
yichi waŋ tsə i tumi ki ŋkwuŋ wi Judea
wə kichi.
66 Bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔ gia yiwɔ
yichi num bəh ŋkaŋyi ka bikəki a wələ
waiŋ bi num winaiŋ na, kɔm yi nǐ
chusiki a kimbɔiŋsi ki Nyɔ kɔlə i wi wə.

Sakalia laka ntum wi Nyɔ

67 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni dza jikə
i Sakalia wə tii Jɔn, wi yisi i dzakaki
aka mi wi ntum wi Nyɔ, dzakayi a,
68 “Bukumbɛiŋ kôksi Bah wə wi kɔ Nyɔ
wi bəni bə Islae.
Wi nǐ dzə i yɛlih bəni bu.
69 Wi jiə mi wi, wi ləkəli wə wi ni bwili
buku,
num wi buku i chwɔŋkijuŋ ki mi wi,
wi nɔm Ŋkuŋ Dɛbit.
70 Yələ gia kɔ asi wi nǐ kaka i dzaka ki
bəni bu bə ntum bà bɔ baiŋki,
bà wi nǐ jiə a kɛiŋ i kikpu wə,
71 a wi bi bwili buku i kaŋ yi bəni bà
bɔ baiŋŋki buku,
bəh bəni bà bɔ kɔŋki kə buku.
72 Wi nǐ kaka a wi bi kwasi lə nshɛiŋ i
bətii tii bəbuku,
ka baaŋ a kwakaki ŋkaiŋ biə wi Nyɔ nǐ
dzi.
73 Wi nǐ təfi kichumi i tii bətii
bəbukumbɛiŋ wə Ablaham, ka
kaiŋ a,

74 wi bi bwili lə buku i kaŋ yi bəni bà
bɔ baiŋŋki buku,
ka buku bi nɔmki i wi, chu lwa kə,
75 nɔ nɔni ki baiŋni bəh ki chəŋ i wi
nshiŋ, i
kaŋ yichi wə, i nɔni kibukumbɛiŋ wə.
76 Ayaka wɔ waiŋ wuŋ, bə bi bɔɔŋki wɔ
a mi ntum wi Nyɔ,
Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə,
kɔm wɔ bi tsəki i Bah nshiŋ i
kɛiŋsi dzəh yi.
77 Wɔ bi fuku i bəni bu dzəh yə bɔ kɔ i
kwatiki mbɔiŋ yɛiŋ,
num ndalinya wə Nyɔ bi dalinyaki
chu bibɔ,
78 kɔm bə nshɛiŋ yimbum yə Nyɔ
wibukumbɛiŋ kaŋaki i bəni wə.
Wi bi chiŋsiki Mbwili wi, ma wi bi
shiki dzəki i bɛiŋ
aka wɔŋ wə wi kaka.
79 Wi bi nya baiŋni i bəni bà bɔ kɔ i jisi
wə,
bəh bà bɔ kɔ a dzaka ki kpi wə,
wi jiə bukumbɛiŋ i dzəh yi kimbɔiŋni
wə."
80 Ayaka waiŋ Sakalia wiwɔ ka kɔki
i nyam yi gwu wə, kɔ tə i kiŋ'waka wə.
Wi dza tsə ka nɔki i chwa, i tsə buku
jɔbi wə wi nǐ buku i chusi gwu yi i bəni
bə Islae.

2

Meli bwɔ Jisɔs (Matiə 1:18-25)

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ, ndzaka buku
a bə fâ bəni bəchi i kitumi ki mbi wi
Lum wə. Ndzaka wələ nǐ tsəsi Kaysa
Augustus wə wi nǐ kɔ ŋkuŋ wimbum
fɛiŋ.
2 Mfa wələ nǐ kɔ wi ninshiŋ i jɔbi wə
Kpwilinus nǐ kɔ mi wi sakani wi saka
i Silia i kimbu ki mbi wi Lum wə.
3 Ayakadəiŋ, bəni bəchi ka fiəniki i
jum wə i di bibɔ wə, i nyaka kiyɛli kibɔ,
ka bə fa bɔ.
4 Ayaka Yɔsɛf tə nyə i kwili wi Nasali
wə i Galili, bɔ yaka tsə i Bɛtelɛhɛm i
kimbu ki tumi ki Judea wə i kwili wə
bə nǐ bwɔ Ŋkuŋ Dɛbit. Wi nǐ tsə fɛiŋ
kɔm wi nǐ kɔ mi i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ
Dɛbit wə.
5 Yɔsɛf nǐ nyə tsə i nyaka yɛli bəh
Meli wə wi nǐ laaki wi a a bi numki
kpə wi, ayaka wi num bəh tɔɔ.
6 Si bɔ nǐ tsə buku fɛiŋ, jɔbi wi wi
bwɔni dzə kpɛiŋ.
7 Ayaka wi bwɔ waiŋ wi, wi ninshiŋ
a num waiŋ nyukuni, kii wi i mbuŋ
wə, jiə i gbɔkɔ wi nyam mə, kɔm di nǐ
kɔkə i bɔ i juŋ yi bəni bə dzəni wə.

Chinda wi Ba fuku mbwɔ wi Jisɔs i bətɔkni shwáŋ

8 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, bətɔkni
shwáŋ bədɔkɔ num kɔmsi i kwili
wiwɔ wə, tɔkni bəh shwáŋ yibɔ
nchɔkɔ.
9 Chinda wi Bah chiŋ tumbuku alə
i bɔ nshiŋ, baiŋni bi Nyɔ baiŋ i bɔ wə,
ndzaŋ kwa bɔ nalə.
10 Ayakalə, chinda wiwɔ dzaka i bɔ
a, "Kiə mbɛiŋ ki lwâ kə. Mbɛiŋ wɔ̂kɔ,
mih dzə num bəh ntum wi ndzɔŋni
i mbɛiŋ, ayaka wi ni nya lə ndzɔŋni
bimbum i bəni bəchi.
11 I chɔkɔ bidaiŋ wə bə bwɔ Kimb-
wili wimbɛiŋ i kwili wi Ŋkuŋ Dɛbit wə,
wi num Klistus Bah.
12 Kələ ni numki kinchəsi i chusi
waiŋ wiwɔ i mbɛiŋ. Mbɛiŋ ni tsə yɛiŋ
lə wi num bə kii wi i mbuŋ wə ka jiə i
gbɔkɔ wi nyam wə."

13 Ayakadəiŋ, bɔ dza təkəli yɛiŋ
chinda wiwɔ bəh mbaŋ wi bədɔkɔ
bəduli, bɔ yaksi Nyɔ, dzakayi a,
14 "Ma kiŋkɔkni nûm i Nyɔ wə wi kɔ
bɛiŋ
ayaka ma kimbɔiŋni nûm i fa kuku,
i bəni kintəəŋ bà Nyɔ kɔ bəh
kinsaŋli kɔm bɔ."

15 Jɔbi wə bəchinda bə Nyɔ bəwɔ
nǐ bee bɔ ka fiəni yaka bɛiŋ, ayaka
bətɔkni shwáŋ bəwɔ ka dzaka a bɔ bɔ
a, "Bukumbɛiŋ tsə̂ i liə i Bɛtelɛhɛm,
i tsə yɛiŋ gia yə yi num, yə Nyɔ fə a
bukumbɛiŋ kiə."

16 A jɔbi wiwɔ kisəkə, bɔ ka kɔmsi
nyə tsə yɛiŋ Yɔsɛf bəh Meli tasi bəh
waiŋ wi nɔ i gbɔkɔ wi nyam mə.
17 Si bɔ yɛiŋ wi, bɔ ka yisi i fukuki
gia yichi yə chinda wi Nyɔ si fuku i bɔ
kɔm waiŋ wələ.

18 Dzaka ka wəm bəni bəchi bà bɔ
nǐ wɔkɔ gia yə bətɔkni shwáŋ bəwɔ nǐ
fukuki i bɔ.
19 Ayakalə, Meli wɔkɔ yi yakadəiŋ
ka jiə yi i kiŋkwaka wə, ka kwakaki jɔbi
wichi.
20 Bətɔkni shwáŋ bəwɔ fiəni yaksi
Nyɔ tumyi bikum bi kɔm bɔ nǐ tsə yɛiŋ
gia yichi a liŋ asi chinda wi Nyɔ nǐ
fuku i bɔ.

Bɔ tsə nya waiŋ Jisɔs i juŋ yi fəni yi gia mə

21 Si waiŋ wiwɔ nǐ buku kaŋ nyaŋ,
bɔ ka suuŋ wi ka du yɛli wi a Jisɔs,
ayaka yɛli wələ num a wə chinda wi
Nyɔ nǐ fuku ka nih wi dzə num bəh tɔɔ.
22 Jɔbi wi fəni gia dzə kpɛiŋ i wɔkɔ
shi bibɔ asi bənchi bə Muses nǐ nəŋki.
Bɔ ka dzɔ waiŋ wiwɔ yaka tsə bəh wi i
Jɛlusalɛm i nya i Bah.
23 Yələ gia kɔ asi bə nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Bənchi ki Bah wə a,
“Mi ka bwɔ waiŋ wi ninshiŋ a num
waiŋ nyukuni,
yi num a wi nyâ wi, ma wi numki wi
Bah.”
24 Bɔ nǐ tsə i fə gia yələ bəh mbumi
bifa yudɔkɔ bəh bwa bə minduŋɔ
mifa, asi Kiŋwakti ki Bənchi bə Bah
fukuki.
25 A nǐ kɔ jɔbi wiwɔ wə, tikwili
widɔkɔ num i Jɛlusalɛm bə bɔɔŋ a
Semeɔn. Wi nǐ kɔ mi wi chəŋ wi nɔ asi
Nyɔ nəŋki, ayaka wi nǐ wɔkɔliki mi wə
wi bi dzə i bəiŋsi shɔ́m yi bəni bə Islae.
Num Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i gwu yi
wə,
26 ayaka ki nǐ fə wi kiə a kpi bi dzɔ
kə ŋgaiŋ maka ŋgaiŋ yɛiŋ Kimbwili wi
Bah wə wi nǐ kaka.
27 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə
Semeɔn tsə i juŋ yi fəni yi gia wə. Si
Yɔsɛf bəh Meli nǐ dzə bəh waiŋ wiwɔ
i juŋ yi fəni yi gia wə i fə asi bənchi
nəŋki,
28 Semeɔn ka dzɔ waiŋ wiwɔ kumi
ka yisi i chɔŋyiki Nyɔ dzakayi a,
29 “Bah, si wɔ fə kiŋkaka ka dzə kpɛiŋ,
dzô la mi wa wi nɔm i liə i kimbəiŋni
wə.
30 Dzákəh yiŋ yɛiŋ lɔ Kimbwili wə,
31 wɔ faaŋ a bəni bəchi bi yɛiŋ wi.
32 Wi ni numki baiŋni i bəni bà bɔ kɔkə
bə Islae,
ayakadəiŋ, ka bɔ tə bi kiə wɔ,
fə ka bɔ dzasi yɛli wi bəni ba bə Islae i
bɛiŋ.”
33 Ayaka tii waiŋ bəh nih waiŋ nǐ
wɔkɔ gia yə Semeɔn dzakaki i waiŋ
wələ bɛiŋ, dzaka wɔm bɔ.
34 Wi ka jiə Kimbəiŋsi i bɔ wə, dzaka
i Meli nih wi a, “Wôkɔli Nyɔ kɔ wi
saiŋbwili lɔ waiŋ wələ, ndzə wi ni fə lə
ka bəni bə Islae bəduli gbɔyi, ayakalə
bədɔkɔ dzayi bɛiŋ. Wi kɔ kinchəsi ki
gia ka bəni bi dzakaki gia kɔm wi.
35 Ayakadəiŋ, ka yələ bi chusiki gia
yə bəni nyumiki i shɔ́m yibɔ wə. Gia
yiwɔ yichi bi fə shɔ́m ya numki ka bə
bwaŋ bəh fiŋkɔfi.”
36 A nǐ kɔ jɔbi wiwɔ wə, kpaŋa
widɔkɔ nǐ kɔlə bə bɔɔŋ wi a, Ana,
a num mi wi ntum wi Nyɔ. Wi
nǐ kɔ waiŋ Fanuwɛl wi num mi i
chwɔŋkijuŋ ki Ashɛl wə. Kpaŋa wiwɔ
nǐ kɔ wi jwiŋ lɔ nalə. Wi nǐ kɔ num wi
fə bəh nyuwi jía nanitaŋ shəŋ, ayaka
nyuwi ka kpi.
37 Wi ka baaŋ mfih kpə ŋkwu, wi
shi a i juŋ yi fəni yi gia wə kɔksi Nyɔ
nchɔkɔ bəh nshi, wi bam dzaka, tsa.
Jia yi nǐ kɔ mbaŋ nyaŋ ntsɔ yinaa (84).
38 A jɔbi wiwɔ wə bɔ nǐ dzə bəh waiŋ
i juŋ yi fəni gia wə, kpaŋa wə dzə
yɛiŋ bɔ, ka nya kiyɔŋni i Nyɔ, dzaka
kɔm waiŋ wələ i bəni bəchi bà bɔ nǐ
wɔkɔliki jɔbi wə Nyɔ bi təiŋ bəni bə
Jɛlusalɛm i kaŋ yi ŋgəkə wə.
39 Jɔbi wə Yɔsɛf bəh Meli nǐ kaasi
gia yichi yə bənchi bə Bah nǐ nəŋki,
bɔ fiəni chu i kwili wibɔ wə i Nasali i
kimbu ki tumi ki Galili wə.
40 Ayaka Waiŋ wiwɔ ka kɔɔki kaŋa
ŋga, num wi jikə bəh mfi bimbum,
ayaka kaŋ yi Nyɔ num i wi wə.

Jisɔs tsə baaŋ i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə

41 Tii Jisɔs bəh nih wi nǐ fəki bɔ
yaka tsə i Jɛlusalɛm jía yichi i Dzini bi
Ntsədaŋ wə.
42 Jɔbi wə Jisɔs nǐ buku jía jwɔfi ntsɔ
yifa, bɔ ka chu yaka tsə i Dzini biwɔ
wə asi bɔ nǐ fəki bɔ yaka.

43 Si bɔ nǐ dzi kaasi Dzini biwɔ, bɔ bá
fiəni kwɛ, wainŋ wə Jisɔs ka baaŋ i jum
wə i Jɛlusalɛm, ayakalə ba wi bəh nih
wi kiə kə.
44 Bɔ ni nyani chɔkɔ bichili, kwaka
alə wi kɔ i mbaŋ wi bəni kintəəŋ bà
bəh bɔ nǐ nyaniki. Bɔ ka yisi i nəŋki
wi i kintəəŋ ki chwɔŋkijuŋ kibɔ wə bəh
nsɛ́iŋ,
45 ka nəŋ mɔŋ, ka fiəni chu i
Jɛlusalɛm i nəŋ wi fɛiŋ.
46 Kaŋ tsə yitali si bɔ nǐ yisi i nəŋki,
bɔ yɛiŋ wi i juŋ yi fəni yi gia wə, wi
num fɛiŋ bəh bəni bə lanini, wɔkɔli
bənlani, bikə bəmbikə.
47 Bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔliki
num bəh ŋkaŋyi nalə, wi kiə gia nalə
chukuli bəmbikə chəŋ.
48 Si nih wi bəh ba wi yɛiŋ wi, dzaka
wɔm bɔ nalə. Nih wi ka bɔɔŋ wi dzaka
a, “Wainŋ, wɔ njiŋsiki nə buku lə? Tsɛ̂iŋ,
buku ba wa si nəŋ wɔ nalə ka bɔh.”
49 Wi chukuli a, “Mbɛiŋ si nəŋki mih
kɔm nə? Mbɛiŋ si kiəki kə a mih kaŋaki
i numki i juŋ yi Ba wuŋ wə fa?”
50 Ayakalə, bɔ nəki wɔkɔ kiə kə gia yə
wi dzakaki.
51 Wi ka nyə bəh bɔ shi tsə i Nasali.
Wi tsə ka wɔkɔki i bɔ na bindzəŋ. Si
gia yiwɔ nǐ num yakadəiŋ, nih wi jiə
yi i kiŋkwaka wə ka bá kwakaki yi jɔbi
wichi.
52 Jisɔs ka kɔki, kaŋa mfi bimbum
bəh ŋga, Nyɔ kɔŋ wi, bəni tə kɔŋ wi.

3

Nlani wi Jɔn Njulibɔkɔ
(Matiə 3:1-12; Mak 1:1-8; Jɔn 1:19-28)

1-2 A nǐ kɔ jɔbi wə Jɔn wə wainŋ
Sakalia nǐ kɔ i chwa, ntum wi Nyɔ dzə
i wi. I jía yiwɔ wə Tibɛliu nǐ sakaki
ka Ŋkuŋ wimbum i Lum i jía jwɔfi
ntsɔ yite. I jɔbi wiwɔ wə Bɔntiu Baylɛ
bɔŋ sakaki bimbu bi tumi ki Judea,
Hɛlɔd tə saka Galili. Filib wə wainŋnih
Hɛlɔd nǐ sakaki bimbu ki Itulea bəh ki
Tɛlakɔniti, Lisania saka Abilən. A nǐ
kɔ tə i jɔbi wiwɔ wə Anas bəh Kayfas
num kifwu ki bətii mfə gia.
3 Si Jɔn wɔkɔ ntum wi Nyɔ wiwɔ, ka
nyə tsə i bimbu bi tumi bichi biə bi
kɔmsiki i Bɔkɔ yi Jɔdan wə, ka fukuki
i bəni a bɔ kwûni shóm yibɔ, ma ŋgaiŋ
juli bɔ i bɔkɔ ka Nyɔ bi dalinya chu
bibɔ.
4 Gia yələ kɔ asi Isaya mi wi ntum wi
Nyɔ nǐ nyaka i Kiŋwakti ki wə a,
“Ja yi mi wiliki i chwa a,
bə kɛ̂iŋsi dzəh yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ,
5 bə bi mukuyiki lə ŋkwúŋ yimbum
bəh ŋgáŋni yichi ma bə bi jiksi
kaŋŋ yichi,
ka yi bi num jiəli yichi,
bə i nani dzə́h yi ŋkwuyini ka yi num
chəŋ,
bə i jiksi káŋŋ yichi ka dzə́h bi num lə
lwɛɛɛs,
6 ka bəni bəchi bi yɛiŋ si Nyɔ bwili
bəni.”
7 Si Jɔn nǐ fukuki i bɔ yakadəiŋ,
mbaŋ wi bəni ka dzə a wi juli bɔ i
bɔkɔ. Wi dzaka i bɔ a, “Chwɔŋkijuŋ ki
fə́kəh, a təfi ndə mbɛiŋ a mbɛiŋ yɔ̂kɔ
gɛ̂iŋ shɔm yi Nyɔ yi bɔkɔsini yə wi bi
bɔkɔsi i mbɛiŋ, ka mbɛiŋ dzəki lə a?
8 Mbɛiŋ fə̂ki gia yə yi chusiki a
mbɛiŋ kwuni shóm yimbɛiŋ. Kiə
mbɛiŋ ma dzâkaki i gwu yimbɛiŋ
wə a, Ablaham kɔ tii wimbɛiŋ. Mih
fukuki i mbɛiŋ a, Nyɔ kɔlə i fiəni kitəh
kələ ki fiəni chu bwa bə Ablaham.
9 Mbɛiŋ kǐəki a, bə kɔ bə jiə lɔ fɔkɔ
i chwɔŋ bi kɛiŋ wə. Kɛiŋ yichi yə yi
wumki kə mintam mi ndzɔŋni, bə bi
gba shisi lə yi i kuku, bə kpa i gbuku
wə.”
10 Si mbaŋ wi bəni wɔkɔ gia yiwɔ
yaka, ka bikə i Jɔn a, “Buku kɔ fə̂ na
dəiŋ i liə a?”
11 Wi chukuli a, “Mi wə wi kaŋaki
bəmbuŋ bəfa wi nyâ wimu i mi wə
wi kaŋaki kə, ma wə wi kaŋaki biɛiŋ
bidzini wi gâa bəh mi wə wi kaŋaki
kə.”
12 Bəni bə kwani kiŋwakti bədɔkɔ
dzə i wi a wi juli bɔ i bɔkɔ mə, ka bikə
i wi a, “Mi wi lanini, buku kɔ i fə̂ na
dəiŋ?”
13 Wi chukuli bɔ a, “Kiə mbɛiŋ ki dzə̂
kə kpɔ wi kwani kiŋwakti wi du tsə si
bənchi nəŋki.”
14 Bəni bə jum bədɔkɔ bɔŋ dzə bikə i
wi a, “Buku kɔ i fə̂ na dəiŋ?”

Wi chukuli a, “Mbɛiŋ tôkniki i lôkɔki kpɔ i bəni bəh ŋga, bəh i jîəki gia i bəni fuŋ kilɔlɔ. Mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli i fiɛŋ fiə bə gɔmki mbɛiŋ yɛiŋ.”
15 Si bəni nǐ wɔkɔli Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, bɔ ka yisi i kwakaki i shóm yibɔ wə a, jɔbi widɔkɔ Jɔn kɔ Kimbwili wiwɔ si Nyɔ faaŋ.
16 Jɔn chukuli bɔ a, “Mih kɔ a, juliki mbɛiŋ i bɔkɔ mə, ayakalə mi wə wi gumiki tsəki mih, kɛiŋki wi dzə i jum wə, mih kpɛiŋniki kə i ŋgwuŋ shi i shwa dzu yi yigvu. Akɔ wi wə wi bi juliki mbɛiŋ i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə bəh i gbuku wə.
17 Wi kaŋa naka i kaŋ i gbəkəki gəŋ yɛiŋ, i juŋni jiə i kiba wə, i kɔh chi yiwɔ i kpa i gbuku wə wi bi nyumi kə.”
18 Akɔ lə si Jɔn nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i bəni, chu nya bɔ bəh nlani i dzə́h yiduli wə.
19 Ayakalə, wi dzaka i Hɛlɔd mi wi sakani kɔm nɔni ki, tɔyi chwɔŋ ki, kɔm Hɛlɔd nǐ kɔ wi fiəni dzɔ Hɛlɔdia kpə waiŋnih wi i kpə wi, ka chu dzaka kɔm gia yichu yiduli yə Hɛlɔd nǐ kɔ wi fə.
20 Hɛlɔd ka chu bəkəli gia yiwɔ, ka dzaka a bə kwâ fâh Jɔn i juŋ yi nsəŋ mə.

Jɔn juli Jisɔs i bɔkɔ mə (Matiə 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Jɔbi wə Jɔn nǐ juli kaasi bəni i bɔkɔ, Jisɔs ka bɔŋ dzə tə a wi jûli ŋgaiŋ i bɔkɔ mə. Si wi juli wi i bɔkɔ mə yaka, wi ka tsaki, bɔɔli wɛli,
22 Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzə num i wi wə ka kimbwɔsi kimbumi, ja buku i bɛiŋ a, “Wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi shɔm, mih kɔ bəh kinsaŋli nalə kɔm wɔ.”

Chwɔŋkijuŋ ki bə Jisɔs (Matiə 1:1-17)

23 Jɔbi wə Jisɔs nǐ buku ka jía mbaŋtia, wi ka yisi nɔm wi. Bəni nǐ kwakaki a wi kɔ waiŋ Yɔsɛf, Yɔsɛf wiwɔ num waiŋ Ɛli.
24 Ɛli nǐ kɔ waiŋ Matat, Matat num waiŋ Lɛwi, Lɛwi num waiŋ Mɛlki, Mɛlki num waiŋ Janay, Janay num waiŋ Yɔsɛf.
25 Yɔsɛf wələ nǐ kɔ waiŋ Matatia, Matatia num waiŋ Ɛmɔs, Ɛmɔs num waiŋ Naum, Naum num waiŋ Ɛsli, Ɛsli num waiŋ Nagay.
26 Nagay nǐ kɔ waiŋ Mat, Mat num waiŋ Matatia, Matatia num waiŋ Semein, Semein num waiŋ Yɔsek, Yɔsek num waiŋ Jɔda.
27 Jɔda nǐ kɔ waiŋ Jɔanan, Jɔanan num waiŋ Lesa, Lesa num waiŋ Sɛlubabɛl, Sɛlubabɛl num waiŋ Shiltia, Shiltia num waiŋ Nɛli.
28 Nɛli nǐ kɔ waiŋ Mɛlki, Mɛlki num waiŋ Adi, Adi num waiŋ Kɔsam, Kɔsam num waiŋ Ɛlmadam, Ɛlmadam num waiŋ Ɛl.
29 Ɛl nǐ kɔ waiŋ Yɔshwa, Yɔshwa num waiŋ Ɛliesa, Ɛliesa num waiŋ Yɔlem, Yɔlem num waiŋ Matat, Matat num waiŋ Lɛwi.
30 Lɛwi nǐ kɔ waiŋ Semeɔn, Semeɔn num waiŋ Juda, Juda num waiŋ Yɔsɛf, Yɔsɛf num waiŋ Yɔnam, Yɔnam num waiŋ Ɛliakim.
31 Ɛliakim nǐ kɔ waiŋ Melia, Melia num waiŋ Mena, Mena num waiŋ Matata, Matata num waiŋ Natan, Natan num waiŋ Dɛbit.
32 Dɛbit nǐ kɔ waiŋ Jɛse, Jɛse num waiŋ Ɔbɛt, Ɔbɛt num waiŋ Bɔas, Bɔas num waiŋ Sala, Sala num waiŋ Nashɔn.
33 Nashɔn nǐ kɔ waiŋ Aminada, Aminada num waiŋ Admin, Admin num waiŋ Alni, Alni num waiŋ Ɛslɔn, Ɛslɔn num waiŋ Bɛlɛs, Bɛlɛs num waiŋ Juda.
34 Judas nǐ kɔ waiŋ Yakɔb, Yakɔb num waiŋ Ayjik, Ayjik num waiŋ Ablaham, Ablaham num waiŋ Tɛla, Tɛla num waiŋ Naɔl.
35 Naɔl nǐ kɔ waiŋ Sɛlug, Sɛlug num waiŋ Leu, Leu num waiŋ Bɛlɛg, Bɛlɛg num waiŋ Ɛbɛ, Ɛbɛ num waiŋ Shɛla.
36 Shɛla nǐ kɔ waiŋ Kaynan, Kaynan num waiŋ Alfasad, Alfasad num waiŋ Shɛm, Shɛm num waiŋ Nɔa, Nɔa num waiŋ Lamek.
37 Lamek nǐ kɔ waiŋ Metusɛla, Metusɛla num waiŋ Ɛnɔk, Ɛnɔk num waiŋ Jalɛd, Jalɛd num waiŋ Malalɛl, Malalɛl num waiŋ Kaynan.
38 Kaynan wələ nǐ kɔ waiŋ Ɛnɔsh, Ɛnɔsh num waiŋ Sɛt, Sɛt num waiŋ Adam, ayaka Adam num waiŋ Nyɔ.

4

Satan məmsi Jisəs (Matiə 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Jisəs nǐ fiəni i Bəkə yi Jədan wə,
num wi jikə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni. Ki
dzə wi, wi nyə tsə i nəki chwa.
2 Wi nǐ kə fɛiŋ i kaŋ wə mbaŋnyani
ŋkpɛli məmsi wi, wi dzi kə fiɛŋ. Asi
yəmaka nǐ tsə i kiŋgəksi wə dzəŋ bə́
wəə wi.
3 Ŋkpɛli ka dzaka i wi a, “Wə kabə
num waiŋ Nyə, dzâka la a təh wələ
fiəni chû dzɛiŋ.”
4 Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə num bə
nyaka a,
‘Mi nəki kə a kəm bə dzɛiŋ shəŋ.’ ”
5 Ŋkpɛli chu dzə Jisəs fɛiŋ yaka tsə
bəh wi i di bidəkə wə, chusi bəntəŋ
bəchi i bitumi bichi wə i fa kuku i wi.
Jisəs ka yɛiŋ lə wɛɛɛs.
6 Ayaka wi ka dzaka i wi a, “Bə nǐ
nya lə bəntəŋ bə mbi wələ i mih bəchi,
a na ndə wə mih kəŋki mih nya i wi.
Mih ni nya lə ki i wə ma wə sakaki,
kaŋa mbum bəh ŋga biwə bichi.
7 Yi kə a wə kôksi mih, ka mih ni nya
biɛiŋ bichi i wə.”
8 Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə num bə
nyaka a,
‘Wə kôksiki Bah Nyə wa,
ma wə nômki a wi shəŋ.’ ”
9 Ŋkpɛli ka dzə tsə bəh wi i kwili wi
Jɛlusalɛm wə, ka təm wi i fwu wi juŋ yi
fəni yi gia wə, dzaka i wi a, “Wə kabə
num Waiŋ Nyə, jân shǐ la fa,
10 kəm yi kə bə nyaka a,
‘Nyə ni dzaka i bəchinda bu a bə təkni
bəh wə.’
11 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
‘Bə ni kwa wə maka wə chəkə gbu wa
i təh wə.’ ”
12 Jisəs chukuli i wi a, “Kiŋwakti ki Nyə
dzakaki tə a,
‘Ma mômsi Bah Nyə wa.’ ”
13 Jəbi wə ŋkpɛli nǐ məmsi kaasi Jisəs
i dzə́h yichi yə wi nǐ nəŋki, wi nyə ka
wəkəliki jəbi widəkə.

Jisəs yisi nəm wi i Galili (Matiə 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Jisəs ka nyə fiəni chu i Galili, num
wi jikə bəh ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni.
Ntum kəm wi waŋ tsə i bimbu bi tumi
bichi wə fɛiŋ.
15 Wi nǐ laniki bəni i júŋ yi tsani wə,
bəni bəchi kəksi wi.

Bə məŋni Jisəs i di bibə wə i Nasali (Matiə 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Jisəs ka nyə dzə i Nasali i kwili wə
wi nǐ kə yaka yɛiŋ. Ayaka a bi dzə num
chəkə bibə bimbam, wi nyə tsə i juŋ
yi tsani wə, asi wi si fə. Wi dza num
i bɛiŋ i fa Kiŋwakti ki Nyə.
17 Bə ka nya wi bəh kiŋwakti ki Isaya
mi ntum wi Nyə nǐ nyaka. Wi shwa
tsɛiŋ di biə bə nǐ nyaka a,
18 “Kiŋ'waka ki Bah Nyə kə i gwu yiŋ
wə,
kəm wi kə wi babwili mih,
a mih dzâ lâka ntum wi ndzəŋni i bəni
bə kifuu.
Wi faaŋ mih a mih dzâ,
lâka i bəni bà bə kə i juŋ yi nsəŋ mə,
a bə bi bwiliki lə bə,
ma mih bi fiəni dzə́kəh yi bimfəkə ma
yi bi wɛli gwu.
Wi faaŋ tə mih a mih dzâ,
bwǐli bəni bu bà bə chəbsiki bə i nsəŋ
wə,
19 i chu laka tə a jia dzə kpɛiŋ
yə Bah ni kwasi nshɛiŋ i bwili bəni bu,
ma bə bi kəksiki wi.”
20 Si Jisəs fa kaasi, fiəni kii kiŋwakti
kiwə nya i mi wə wi nǐ jiəki bi, ka num
i kuku. Bəni bəchi bà bə nǐ kə fɛiŋ i juŋ
yi tsani yiwə wə lumsi dzə́kəh i gwu yi
wə.
21 Wi yisi i dzakaki i bə a, “Gia yə
mbɛiŋ wəkə i Kiŋwakti ki Nyə kələ wə
yi dzə kpɛiŋ ŋkəŋ daiŋ.”
22 Bəni wəkəli yi lə, yi ndzəŋ i bə
nalə, bə num bəh ŋkaŋyi ka dzakaki
kəm bə ndzaka wi ndzəŋni wə wi
bukuki i dzaka ki wə. Ayakalə, ka yisi
i məŋki, bikəyi a, “Wələ kə a waiŋ Yəsɛf
wə a?”
23 Jisəs ka dzaka i bə a, “Asi kəkə gia
yi məŋnini a mbɛiŋ ni ti lə ndi kəm mih
a, ‘Mi wə wi chukuki bəni, chûku gwu
ya.’ Mbɛiŋ ni dzaka a, ‘Gia yə buku ni
wəkə a wə ni fə i Kafanaum, fâ tə yi fa
i wa wa.’ ”
24 Jisəs chu dzaka i bə a, “Mih fukuki
ŋkəŋ i mbɛiŋ a, bə məŋ dəkə i kəksi mi
wi ntum wi Nyə i tumi ki wə.

25 I yi ŋkɔŋ wə, mih fukuki i mbɛiŋ
a, a nǐ kɔ i jɔbi wi mi wi ntum wi Nyɔ
wə Ɛlaja, dzaŋ nǐ num baaŋ i bɛiŋ i jía
wə yitali bəh kifiəŋŋ kisɔɔ, ayaka dzɔŋ
kwa tumi kichi. I jɔbi wiwɔ bəkaŋa
bəŋkwu bəduli num fɛiŋ i tumi ki Islae
wə.
26 Nyɔ nǐ ka faaŋ dəkə Ɛlaja i mi
widɔkɔ fɛiŋ i bɔ, wi nǐ faaŋ lɔ wi a num
i kpə ŋkwu wi Dzalafat, i tumi ki Sidɔn
wə.
27 A nǐ kɔ i jɔbi wi mi wi ntum wi Nyɔ
Ɛlisha, bəni bə Islae bəduli kaŋa jwɛiŋ
yi kumyini yiduli, mi widɔkɔ i bɔ wə
nǐ ka bɔiŋ. A kɔbi shəŋ a Naman wi
mbɔŋ wə mi wi Silia, bə nǐ chuku wi,
wi baiŋ."
28 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni
bəchi bà bɔ nǐ kɔ i juŋ yi tsani wə, wɔkɔ
yaka, bɔ bɔksi tɔɔ na bəh ŋga.
29 Bɔ dza bɛiŋ ka chini wi, buku bəh
wi i kwili kintəəŋ, ka tsə buku i dzaka
ki kaŋŋ wə i di biə bə nǐ maa gɔksi
kwili wiwɔ bə nɔ fɛiŋ, ka bə́ nəŋ i chini
shi wi a wi gbɔ bəh fwu.
30 Ayakalə, wi tsə tɔli i bɔ kintəəŋ ka
tsəki mfih.

Jisɔs bwili kiŋ'waka kichu i gwu yi mi wə (Mak 1:21-28)

31 Jisɔs ka nyə shi tsə i Kafanaum, i
kwili widɔkɔ wə i Galili. A num i chɔkɔ
bimbam wə, wi tsə ka laniki bəni i juŋ
yi tsani mə.
32 Bəni bəwɔ bəchi wɔkɔ, num bəh
ŋkaŋyi i nlani wiwɔ wə, kɔm nlani
wiwɔ nǐ kaŋaki lə ŋga.
33 Mi widɔkɔ num i juŋ yi tsani yiwɔ
mə, kiŋ'waka kichu num i gwu yi wə.
Wi ka wiliki ja yaka bɛiŋ a,
34 "Yəbɛɛy Jisɔs wi Nasali, wɔ nəŋki
nə i buku wə a? Wɔ dzə lɔ i bəkəli buku
a? Mih kiəki lə mi wə wɔ kɔ wi. Akɔ
wɔ wə wɔ bainki, a num wɔ wə wɔ nyə
i Nyɔ wə."
35 Jisɔs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ,
dzaka a, "Kpíchumi məŋ, bûku i mi
wələ mə." Ayaka ki ka giŋ tɔkɔ wi i
kuku i bəni kintəəŋ, ka buku i gwu yi
mə, ayakalə ki nəki bɛiŋsi kə wi.
36 Bəni bəchi yɛiŋ yakadəiŋ, dzaka
wɔm bɔ. Bɔ ka məŋki, bikəyi a, "Wələ
ndzaka kɔ winaiŋ lə mi wələ kaŋaki
a? Wi kaŋaki ŋga biə bi kɔ bimbum i
kaŋyi biŋ'waka bichu bi buku i gwu yi
bəni wə."
37 Ntum wiwɔ kɔm Jisɔs waŋ tsə i
bidi bichi wə i kimbu kə wə fɛiŋ.

Jisɔs chuku bəni bəduli (Matiɔ 8:14-17; Mak 1:29-39)

38 Jisɔs dza buku i juŋ yi tsani yiwɔ
mə, ka tsə liə i Samən dzu. A nǐ kɔ nih
kpə Samən gwɛiŋ bəh gwu yi yakani
yiləkəli. Bɔ tsa a Jisɔs gâmti wi.
39 Wi ka tsə i di biə wi ni nɔki, num
i wi bɛiŋ, kaŋyi jwɛiŋ yiləkəli yiwɔ. Yi
ka bee wi, wi bənih. Akisəkə, kpaŋa
wiwɔ ka dza bɛiŋ, tsɛiŋ fiɛŋ fidzini
nya bɔ dzi.
40 Si jɔbi nǐ shiki tsəki, bəni bəchi
bà bɔ nǐ kaŋaki bəni bà bɔ gwɛiŋki bəh
jwɛiŋ chi chi, ka dzɔki dzəki bəh bɔ i
Jisɔs. Wi ka kɔmyiki bɔ bəchi bɔ bənih.
41 Bəchinda bə Satan ka bukuyiki tə
i gwu yi bəni bəduli bədɔkɔ wə, wili
a, "Wɔ kɔ wainŋ Nyɔ." Ayakalə, Jisɔs
kaŋyi a bɔ ma dzâkaki, kɔm bɔ ni kiə
Jisɔs a akɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.
42 Si chɔkɔ ni buku wɔɔ, Jisɔs buku
tsə i kwili widɔkɔ wə wi mbɔŋ. Bəni ni
baŋ yisi i nəŋki wi. Jɔbi wə bɔ ni yɛiŋ
wi, wi ni nəŋki lə i nyə i kwili wiwɔ wə.
Bɔ ka məmsiki dzəh a wi baaŋ bəh bɔ.
43 Ayakalə, wi nəiŋ ka dzaka i bɔ a,
"Mih kaŋaki i fuku ntum wi ndzɔŋni
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ i kwili widɔkɔ wə tə,
kɔm akɔ gia yə Nyɔ faaŋ mih a mih dzâ
fə̂."
44 Wi ka dza tsə ka nyaniki fukuki
ntum wi ndzɔŋni wiwɔ i juŋ yi tsani
wə i tumi kiwɔ wə kichi.

5

Jisɔs bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ bə ninshiŋ (Matiɔ 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 A nǐ kɔ chɔkɔ bidɔkɔ, Jisɔs num
kɔmsi i bɔkɔ yi Genesalet wə, num
bəni fiəli baŋ wi faaŋni, ka wɔkɔliki
gia yi Nyɔ.
2 Wi dza yɛiŋ bəŋgwuki bəfa i bɔkɔ
kpəŋ, num bəni bà bɔ nǐ kaŋaki
bəŋgwuki bəwɔ, buku ka bə́ wɔkɔki gi
yibɔ.

3 Ayaka wi tsə liə i ŋgwuki widəkɔ wə,
a num wi Samən, wi dzaka i wi a, wi
chĩni lĩə tsə̂ bəh wi i bəkɔ twɛsi. Ayaka
wi chini, Jisɔs ka num yɛiŋ ka laniki
bəni bà bɔ nĩ kɔ i kpa.
4 Si wi nĩ lani kaasi, ka dzaka i
Samən a, “Nâa lĩə tsə̂ i limi bɛiŋ ma
mbɛiŋ tûm gi yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ ni
kwa bwɔ́kɔ.”
5 Samən chukuli a, “Tikwili, buku si
nɔ a bɛiŋ i tumki gi chəkɔ wɔɔ, ayakalə
buku nəki kwa kə fiɛŋ fidəkɔ. Si wɔ
dzaka yaka, mih ki tumki lə.”
6 Bɔ tsə tum, ka kwa bwɔ́kɔ yiduli, yi
shi lə shiiim, jɔbi wə bɔ nĩ nəŋki i bwili
gi yibɔ yi ka nəŋki i təiŋyi. 7 Ayakadəiŋ,
bɔ lasi bəni bəbɔ bə mbaŋ bəŋgwuki
bədəkɔ, a bɔ dzə̂ gâmti bɔ. Bɔ ka dzə
bwili bwɔ́kɔ yiwɔ yi jikə i bəŋgwuki
bəbɔ wə, bɔ ka nəŋki i mini i bəkɔ.
8 Jɔbi wə Samən Bita yɛiŋ gia yiwɔ
yaka, ka tsə tum binyu i Jisɔs nshiŋ
dzaka a, “Mih tsaki wɔ Bah, dzə̂ nyə̂
mfia fa i mih kpɛiŋ, kɔm mih kɔ mi
wichu.”
9 Wi nĩ dzaka yakadəiŋ, kɔm wi bəh
bəni bu bə mbaŋ nĩ yɛiŋ bwɔ́kɔ yə bɔ
nĩ kwa, dzaka wɔm bɔ.
10 Ayaka ki wɔm tə Jɛm bəh Jən bwa
bə Sɛbide bɔ nĩ kɔ i mbaŋ wi Samən
wə. Jisɔs dzaka i Samən a, “Ma lwâki.
I yisi i liə i tsə, wɔ ni kwâki num lɔ
bəni.”
11 Si bɔ wəkɔ yakadəiŋ, ka bwili
bəŋgwuki bəbɔ i kpa, bee biɛiŋ bichi ka
biəliki wi.

Jisɔs chuku mi wi jwɛiŋ yi kumyini (Matiə 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 A dzə num i jɔbi widəkɔ wə, Jisɔs
num i kwili widəkɔ wə, mi widəkɔ
num fɛiŋ num jwɛiŋ yi kumyini dzi
kaasi wi. Asi mi wiwɔ yɛiŋ Jisɔs, ka
dzə gbɔ i wi nshiŋ, tsa wi, “Bah, wɔ
kabə kɔŋki wɔ fə̂ mih baiŋ.”
13 Jisɔs nani tsɛiŋ yi ka kɔm wi,
dzaka a, “Mih kɔŋki lə, bônih ma wɔ
bâiŋki.” Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini
yiwɔ kaa.
14 Jisɔs ka kiŋ i wi a, “Tôkni ma fûku
i mi widəkɔ. Ayakalə, tsə̂ chûsi gwu
ya i tii mfə gia, ma wɔ ka nyə̂ kinya
kə Muses nĩ dzaka a mi kaŋaki i nyə̂ i
chusi i bəni a, ŋgaiŋ bənih i jwɛiŋ yələ
wə ka baiŋ.”
15 Jisɔs nĩ kiŋ i mi wiwɔ yaka, gia
yiwɔ kɔm Jisɔs ka chu waŋ tsə lɔ,
mbaŋ wi bəni bəduli ka juŋniki dzəki
i wəkɔki nlani wi, bə a wi chukuki
jwɛiŋ yibɔ.
16 Ayakalə, Jisɔs si dza bee bɔ wi tsə
i chwa i tsaki.

Jisɔs chuku mi num wi kpi wa wimu (Matiə 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 A num chəkɔ bidəkɔ Jisɔs lani
bəni, ŋga bi Nyɔ num i gwu yi wə i
chuku jwɛ́iŋ yɛiŋ. Bəfalasi bəh bəni
bà bɔ nĩ laniki bənchi bə Nyɔ num
fɛiŋ, num bɔ nĩ buku i bidi bichi wə i
Galili bəh i bimbu bi Judea wə bəh bi
Jɛlusalɛm.
18 Yi dzə num a bəni bədəkɔ nĩ kɔ bɔ
buŋ mi i kimbuŋ wə ka dzəki, num wi
kpi wa wimu. Bɔ nĩ nəŋki a bɔ dzə liə
bəh wi i dzu i nɔsi i Jisɔs nshiŋ.
19 Ayakalə, bɔ nəki kaŋa kə dzəh,
kɔm bəni ni faaŋniki lə nalə. Bɔ ka
yaka num i fwu wi juŋ bɛiŋ, tɔ kiyəə,
shisi shi mi wiwɔ i bəni kintəəŋ i Jisɔs
nshiŋ i wəkɔ gia yə wi ki dzakaki.
20 Si Jisɔs nĩ yɛiŋ a bəni bəwɔ jiə
shɔ́m yibɔ i wi wə, wi ka dzaka i wi a,
“Nsɛiŋ wuŋ, mih dalinya lɔ chu bia.”
21 Bəni bà bɔ nĩ laniki nnyaki bənchi
bə Nyɔ, bəh Bəfalasi bà, ka yisi i
wamki dzakaki a, “Wələ fa kɔ fində wi
dzɔ di bi Nyɔ a? Akɔ ndə wə wi kɔ i
dalinya chu, kɔbi a Nyɔ shəŋ a?”
22 Jisɔs kĩə gia yə bɔ chumyiki dza-
kaki, wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ biələ
biŋkwaka kaŋaki i shɔ́m yimbɛiŋ wə lə
kɔm nə a?
23 Yə yi bəniki i dzaka kɔ yi naiŋ, i
dzaka a mih dalinya lɔ chu bi mi wələ,
ma i dzaka a wi dzâ bɛiŋ wi nyâni a?
24 Ayakalə, mih ki chusiki lə i mbɛiŋ
i liə a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki
lə ŋga i fa kuku, i dalinya chu.” Ayaka
wi ka dzaka i mi wə wi nĩ kɔ wi kpi wa
wimu a, “Mih dzakaki i wɔ, dzâ bɛiŋ,
dzə̂ kimbuŋ ka wɔ tsə̂ki i wɔ dzu.”
25 Akisəkə, wi dza bɛiŋ num i bəni
nshiŋ, ka dzɔ naka kə wi nĩ nəki i yɛiŋ
wə ka tsəki i wi dzu, tumyi bikum bi
Nyɔ.

26 Bəni yɛiŋ yaka, dzaka wɔm bɔ, bɔ
num bəh ŋkaŋyi, ka chɔŋyiki Nyɔ ka
dzakaki a, “Buku si yɛiŋ gia yi kaŋyini
daiŋ.”

Jisɔs bɔɔŋ Lɛwi (Matiə 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Jisɔs dza buku fɛiŋ ka nyə. Si wi
shiki tsəki, wi yɛiŋ mi widəkɔ a num
mi wi kwani kiŋwakti, bə bɔɔŋ wi a
Lɛwi, wi num i di bi, bi nɔm wə. Jisɔs
dzaka i wi a, “Bǐəli mih.”
28 Ayaka Lɛwi dza bɛiŋ, bee biɛiŋ bi
bichi ka biəliki Jisɔs.
29 Lɛwi ka bi fə dzini bimbum i wi
dzu i laŋki Jisɔs. Mbaŋ wi bəni bə
kwani kiŋwakti ni kwu fɛiŋ, bəh chiŋni
bəni bədəkɔ, num i kibaŋ kidzini wə
ka dziki bəh wi.
30 Bəfalasi bəh mbaŋ wi bəni bà
bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ, ka yisi
i shwiŋyiki kɔm bwa bə mbaŋ wi
Jisɔs, dzakayi a, “Akɔ kɔm nə mbɛiŋ
dziki, mbɛiŋ mu bəh bəni bà bɔ kwaki
kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkɔ a?”
31 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Bəni bà bɔ kɔ
bəh gwu yiləkəli si nəŋ kə mi wi tsa.
Asi nəŋ num bà bɔ gwɛiŋki.
32 Mih ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni bà bɔ
kɔ chəŋ. Mih dzə i bɔɔŋ num bəni bà
bɔ kɔ bəchu ka bɔ kwuni i shóm yibɔ
wə.”

Bɔ bikə i Jisɔs kɔm mbam wi dzaka (Matiə 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Bɔ bikə i Jisɔs a, “Bwa bə mbaŋ bə
Jɔn Njulibɔkɔ si kɔmsi bam lə dzaka
tsa, a num ayaka si bwa bə mbaŋ
bə Falasi nǐ fəki, ayakalə mba baaŋ a
dziki a dzini mu.”
34 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Bə kɔlə i laka
bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə,
bɔ dzə, ma mi wiwɔ nǐ fiəni fə a bɔ
bamki dzaka, ti bini kɛiŋ fɛiŋ bəh bɔ
a?
35 Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzɔ
bwili nyum miŋkpaŋa wiwɔ i bɔ, ma
bɔ bi ka yisi i bamki dzaka i jɔbi wiwɔ
wə.”
36 Wi chukuli bəh ndi widəkɔ i bɔ
a, “Mi kɔkə wə wi kɔ i taŋa mbuŋ
wimfiaŋ i kwɔyi i wikpu wə. Wi ka fə
yakadəiŋ, yi ni numki a wi taŋa bəkəli
kinchumni kimfiaŋ kə. Ki kɔbi i ni
kpɛiŋ bəh kikpu kə liŋ.
37 Mi məŋ i dzɔ mbih mimfiaŋ, i jiə i
kiŋgəə kikpu mə,* wi ka fə yakadəiŋ,
mbih mimfiaŋ miwɔ ni biəŋə, mɔ
ni wɔɔ kiŋgəə kikpu kiwɔ, ma mbih
miwɔ ni laka kilɔlɔ.
38 Yi ndzɔŋni kɔ a, bə kaŋaki i jiə
mbih mimfiaŋ num i kiŋgəə kimfiaŋ
wə.
39 Mbɛiŋ kiəki tə a, mi məŋ i muki
mbih mi biəni, a wi chu kɔŋki mim-
fiaŋ, ma wi ni kɔŋki a mi biəni mə.”

6

Jisɔs fuku baiŋsi kɔm chɔkɔ bimbam (Matiə 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 A nǐ kɔ i chɔkɔ bimbam bidəkɔ,
Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ nyaniki
tsəki i khə wi gəŋ widəkɔ wə. Bwa bu
bə mbaŋ dza yisi i təiŋyiki kifwu ki gəŋ
fiksi i bɔ kaŋ dzi.
2 Bəfalasi bədəkɔ yɛiŋ yaka, bikə a,
“Akɔ kɔm nə mbɛiŋ fəki gia yə bənchi
kɔŋki kə a mi fəki i chɔkɔ bimbam wə
a?”
3 Jisɔs bɔŋ bikə tə i bɔ a, “Mbɛiŋ ka
num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si
dzɔŋ nǐ wɔɔki Ŋkuŋ Dɛbit bəh mbaŋ
wi, wi fə a?
4 Wi nǐ liə i juŋ yi Nyɔ wə dzɔ blɛd wə
bə nǐ baa jiə a akɔ wi Nyɔ, dzi ka nya
tə mbaŋ wi, a nǐ kɔ nchi i mi i dzǐ blɛd
wiwɔ a kɔbi a bətii mfə gia.”
5 Jisɔs ka dzaka kaasi i bɔ a, “Mi wə
yɛli wi kɔ Wainŋmi, akɔ tikwili wi chɔkɔ
bimbam.”

Jisɔs chuku mi i chɔkɔ bimbam wə

6 Aka bi chu num chɔkɔ bimbam
bidəkɔ, Jisɔs tsə liə i juŋ yi tsani wə i
lani bəni. Mi widəkɔ num fɛiŋ num
kimbu ki ki tsɛiŋ yiləkəli kpi.
7 Bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ
bəh Bəfalasi yisi i nəŋki gia yə bɔ ki
jiəki i Jisɔs fuŋ. Bɔ ka bwaŋ dzákəh i
wi wə i yɛiŋ a wi ni chuku lə mi wiwɔ
i chɔkɔ bimbam wə a.
8 Jisɔs kiə gia yə bɔ nǐ finiki bəh yi,
wi dzaka i mi wə tsɛiŋ yi nǐ kɔ yi kpi
a, “Dzâ bêiŋ, dzâ nûm fa.” Wi ka dzə
numbɛiŋ.

* **5:37** Kiŋgəə ki mbih kələ kɔ bə kɛiŋsi bəh dzu yi nyam.

9 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mih bikəki num i
mbɛiŋ a, gia yə bənchi bumki a mi kɔlə
i fə̂ i chəkɔ bimbam wə kɔ yi naiŋ? I fə̂
ndzɔŋni, ma i fə̂ chu a? I gâmti mi, ma
i wə̂ɔ a?”
10 Wi tsɛiŋ tali bɔ bəchi i shi chɛiŋ,
ka dzaka i mi wiwɔ a, “Nâni tsɛiŋ ya.”
Wi nani, yi kaa ka bɔnih.
11 Ayakalə, yi ka nya lɔ ŋgəkə i shóm
yi bəni bəwɔ wə, bɔ ka yisi i sisiki
kɛiŋsi si bɔ ki fəki bəh Jisɔs.

Jisɔs sabibwili bwa bu bə ntum jwɔfi ntsɔ bəfa
(Matiɔ 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 A nǐ kɔ a kaŋ yiwɔ wə, Jisɔs nyə
yaka i ŋkwuŋ wə i tsə tsa, wi nǐ baaŋ
fɛiŋ a tsaki Nyɔ chəkɔ wɔɔ.
13 Si chəkɔ wɔɔ, wi bɔɔŋ bəmbiəli bu,
bɔ dzə. Wi sabi bədəkɔ jwɔfi ntsɔ bəfa
bɔɔŋ bɔ a bwa bu bə ntum.
14 Kiyɛli ki bəni bəwɔ nǐ kɔ: Samɔn
wə wi nǐ nya yɛli wi widəkɔ a Bita, bəh
Andulu wə waiŋnih Samɔn. Bədəkɔ
num Jɛm, Jɔn, Filib, Batɔləmu,
15 Matiɔ, Tɔmɔs bəh Jɛm wə waiŋ
Alfiyus, Samɔn wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ
wi Bədzɛlɔt,*
16 Judas wə waiŋ Jɛm bəh Judas
Iskaliɔt wə wi nǐ tsə taŋni Jisɔs.

Jisɔs lani ka chu chuku bəni
(Matiɔ 4:23-25)

17 Si wi sabi bɔ yakadəiŋ, bəh bɔ
bəchi ka nyə shi dzə. Si bɔ shi dzə wi
num i baa wi di wə, bəh bwa bu bə
mbaŋ bà bəh bɔ nǐ kɔ bɔ si num fɛiŋ
bəh mbaŋ wi bəni wimbum bà bɔ ni
kwu fɛiŋ bəduli, num bɔ buku dzə i
Judea bəh i Jɛlusalɛm wə. Bəni bədəkɔ
nǐ nyəki dzəki i bidi biə bi kɔ kɔmsiki
i kinchwɔ kimbum wə ka Taya bəh
Sidɔn.
18 Bɔ nǐ dzə i wəkɔ nlani wi Jisɔs, a
wi bɔŋ chûku tə jwɛ́iŋ yibɔ. Bəni bà
biŋ'waka bichu nǐ nyaki ŋgəkə i bɔ, nǐ
dzəki tə wi bwili biŋ'waka biwɔ i bɔ wə.
19 Ayaka bəni bəchi ka jwɔki i kɔm
i wi wə, kɔm ŋga biə bi nǐ bukuki i wi
wə, nǐ chukuki lə bəni bəchi bà bɔ nǐ
kɔmyiki wi.

Kimbɔiŋsi bəh nshɛiŋ
(Matiɔ 5:1-12)

20 Jisɔs dza tsɛiŋ tali bəni bu bə
mbaŋ dzaka i bɔ a,
“Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ bə ki-
fuu,
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ bimbɛiŋ.
21 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ bà
mbɛiŋ kpiki dzɔŋ i liə,
kɔm Nyɔ bi fə lə ma mbɛiŋ bi
fwuli.
Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ bà
mbɛiŋ dəki i liə,
kɔm mbɛiŋ bi suŋɔyiki lə.
22 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ ,
i jɔbi wə mbɛiŋ biəli mi wə yɛli wi
kɔ Waiŋmi, ayaka bəni baiŋŋ mbɛiŋ,
kɔŋŋ bwili mbɛiŋ i mbaŋ wibɔ wə, tɔyi
mbɛiŋ chu nya kiyɛli kichu i mbɛiŋ.
23 Jɔbi wə yi bi numki yakadəiŋ,
mbɛiŋ bi numki bəh kinsaŋli i chəkɔ
biə yi bi numki i mbɛiŋ, ma mbɛiŋ
bi ka laŋki, biŋ, wəkɔ ndzɔŋni, kɔm
mmakti wimbɛiŋ widuli kɔ i tumi ki
bɛiŋ wə. Mbɛiŋ kǐəki a, akɔ asi bətii tii
bəbɔ nǐ chəbsiki bəni bə ntum bə Nyɔ
i kikpu wə.
24 Ayakalə, Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ,
bəni bəmbum,
kɔm ndzɔŋni bibɔ bi kaaki num a
fa kuku.
25 Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, bà kitɔɔ
kibɔ kɔ kifwuli i liə,
kɔm bɔ bi kpiki lə dzɔŋ.
Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, bà mbɛiŋ
suŋuki i liə,
kɔm mbɛiŋ bi dəki lə chuŋsi kifwu
kimbɛiŋ.
26 Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, i jɔbi
wə bəni bəchi kɔksiki mbɛiŋ. Mbɛiŋ
kǐə a, yi kɔ asi bətii tii bəbɔ nǐ kɔksiki
bəni bəntəkə bà bɔ nǐ nyiki ntəkə a bɔ
kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ.

Kəŋ bəmbaiŋni ba
(Matiɔ 5:38-48)

27 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ bələ
mbɛiŋ wəkɔliki gia yə mih dzakaki a,
mbɛiŋ kɔ̂ŋki bəni bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ,
mbɛiŋ fə̂ki num gia yindzɔŋni i bà bɔ
baiŋŋki mbɛiŋ.

* **6:15** Dzɛlɔt nǐ kɔ Bəju bà bɔ nǐ təbiki tumi kibɔ, i bwili tumi kiwɔ i ŋgəkə wə i kaŋ yi bəni bə Lum wə.

28 Mbɛiŋ tsâ a Nyɔ faaŋ kimbɔiŋsi i
bəni bà bɔ tsaki a lɔiŋ kwaki mbɛiŋ,
mbɛiŋ chu tsâ i bà bɔ chəbsiki mbɛiŋ.
29 Mi ka twɛiŋ wɔ i kimbaŋ wə, wɔ
fiəni kidɔkɔ kə, wi twɛiŋ kaasi. Ayaka
mi ka ba dzɔ mbuŋ wa wi nimbɛiŋ, wɔ
bêe wi dzɔ kaasi wi numə.
30 Nyâ na ndə wə wi nywa fiɛŋ i wɔ,
ayaka mi ka dzɔ biɛiŋ bia, kiə wɔ ki
fiəni bikə kə.
31 Mbɛiŋ fâki gia i bəni, asi mbɛiŋ
kɔŋki a bɔ fâki tə i mbɛiŋ.

32 Mbɛiŋ ka kɔŋki a bəni bà bɔ kɔŋki
mbɛiŋ, gia yə bə bi kɔksi mbɛiŋ yɛiŋ
kɔ yi naiŋ? Na bəni bəchu si bɔŋ fə kə
ayaka tə a? Bɔ kɔŋki tə a bà bɔ kɔŋki bɔ.
33 Mbɛiŋ ka fəki ndzɔŋni a bəni bà bɔ
fəki tə i mbɛiŋ, gia yə bə bi kɔksi mbɛiŋ
yɛiŋ kɔ yi naiŋ? Na bəni bəchu si bɔŋ
fə kə a yakadəiŋ a?
34 Mbɛiŋ ka fwasiki biɛiŋ i bəni bà
mbɛiŋ yɛiŋki a bɔ kɔlə i chukuli bi, gia
yə bə bi kɔksi mbɛiŋ yɛiŋ kɔ yi naiŋ?
Bəni bəchu tə si fwasi lə biɛiŋ i nsɛiŋ
yibɔ kɔm bɔ kiəki a bɔ bi chukuki lə
bichi.
35 Yi kɔ chəŋ a mbɛiŋ kôŋki bəni
bà bɔ baiŋki mbɛiŋ, mbɛiŋ fâki num
gia yindzɔŋni i bɔ, mbɛiŋ ma fwâsiki
biɛiŋ i bəni bəh kiŋkwaka i bi fiəni
kwati. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bi ka
kwati mmakti wimbɛiŋ wimbum, ma
mbɛiŋ ka bi num bwa bə Nyɔ wə wi kɔ
Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə. Kɔm yi kɔ tə
ayaka si wi fəki gia yindzɔŋni i bəni
bà bɔ bukuki bəh dzákəh, bəh bà bɔ kɔ
bəh shóm yichu.
36 Mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ i bəni wə,
asi Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɔɔli bɛiŋ
kwasiki tə i bəni.

Kiə mi ki sâka kə widɔkɔ (Matiɔ 7:1-5)

37 Kiə mbɛiŋ ki sâka kə bimfə bi bəni
bədɔkɔ, ka Nyɔ bi ma saka tə bimbɛiŋ.
Kiə mbɛiŋ bi ma bwâŋki gvu i bəni
bədɔkɔ chɛiŋ a bɔ lîə i ŋgəkə wə, ka
Nyɔ tə bi ma bwaŋ gvu i mbɛiŋ chəŋ.
Mbɛiŋ dâlinyaki chu bi bəni bədɔkɔ,
ka Nyɔ tə bi dalinya bimbɛiŋ.
38 Mbɛiŋ nyâ kinya i bəni, Nyɔ bi
nya tə i mbɛiŋ. Ka Nyɔ bi bá nya wi
fəkə ndzɔŋ nalə wi chəŋ, wi nəŋni ka
bi shukuki i kuku.
Fiɛŋ fiə mi wiwɔ fəkə biɛiŋ bi yɛiŋ kɔ
fi Nyɔ bi fiəni fəkəki yɛiŋ i nya i mi
wiwɔ."
39 Jisɔs chu ti bɔ bəh ndi widɔkɔ a,
"Kimfəkə kidɔkɔ kɔ i chusi dəiŋ dzə i
kidɔkɔ a? Wi ka mɔm bɔ bəchi ma ni
gbɔyi i fəŋ mə a?
40 Mbɛiŋ kîəki a waiŋ wi kiŋwakti
kɔkə tsə mi wi wi lanini. Ayakalə, jɔbi
wə wi ka lani kiə kaasi, ma wi numki
aka mi wə wi lani wi.
41 Akɔ kɔm nə wɔ tsɛiŋki shəkə yi
kpɛiŋ i dzəkəh wi waiŋnah wə, ayakalə
wɔ yɛiŋ kə kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i
ŋ'wa dzəkəh wə a?
42 Wɔ kɔ i dzaka dəiŋ i waiŋnah a,
'Waiŋnih nûm ma mih bwili shəkə yi
kpɛiŋ i dzəkəh wa mə,' ayakalə kim-
fuŋ ki kpɛiŋ num i ŋ'wa dzəkəh wə a?
Wɔ kɔ mi wə wi chusiki gwu! Yisi
bwili kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i dzəkəh
wa wə, na ka wɔ ni yɛiŋ ndzɔŋ shəkə yi
kpɛiŋ yə yi kɔ i dzəkəh wi waiŋnah wə
i bwili."

Bə si kiə kpɛiŋ i mintam wə (Matiɔ 7:16-20)

43 Jisɔs chu dzaka a, "Yi kɔ a,
kpɛiŋ wi ndzɔŋni kɔkə i wum mintam
michu. Ayaka kpɛiŋ wichu kɔbi tə i
wum mintam mi ndzɔŋni.
44 Bə si kiə kpɛiŋ a num i mintam
mə mɔ wumki yɛiŋ wə. Mi kɔkə i kɔh
fimbi i bifaka wə, ayaka mi kɔbi tə i
kɔh migaali i kpɛiŋ wi chwa wə.
45 Mi wə wi kaŋaki kiba ki biɛiŋ
bindzɔŋni i shɔm yi mə, ayaka wi si
bwili num a biɛiŋ bindzɔŋni yɛiŋ. Mi
wə wi kaŋaki kiba ki biɛiŋ bichu i
shɔm yi mə, ayaka wi si bwili num a
biɛiŋ bichu yɛiŋ. Yi kɔ yakadəiŋ kɔm
gia yə yi kɔ yi jikə i shɔm yi mə, kɔ yə
yi si buku i dzaka ki wə."

Chaka kindzɔŋni bəh kichu (Matiɔ 7:24-27)

46 Jisɔs ka bikə a, "Akɔ kɔm nə wə
mbɛiŋ bɔɔŋki mih a, 'Bah, Bah', mbɛiŋ
fə kə gia yə mih dzakaki i mbɛiŋ a?
47 Mi wə wi dzəki i mih wi wɔkɔ
nlani wuŋ, wi ka tsə fəki asi wi wɔkɔ,
mih ni chusi lə i mbɛiŋ fiɛŋ fiə wi kɔ fi.

48 Wi kɔ aka mi wə wi nǐ nəŋki i maa
juŋ, wi yisi chum shi, tsə kɔm i bianŋa
wə, ka chɔkɔ chaka ki juŋ yɛiŋ wə, ka
maa. Jɔbi wə bɔkɔ nǐ jikə buku dzə
chɔkɔ juŋ yiwɔ, yi nəki gbɔ kə, kɔm wi
nǐ kɔ wi maa yi bindzɔŋ.
49 Ayakalə, mi wə wi dzə, i wɔkɔ
nlani wuŋ wələ tsə nəki fə kə asi yi kɔ,
yaka wi kɔ aka mi wə wi nǐ nəŋki i maa
juŋ ka tsə takyi a di maa a kuku chaka
kəbi, bɔkɔ buku dzə chɔkɔ chini juŋ
yiwɔ, yi shi gbɔ akisəkə lə gbuuu, ka
shakyi yichi."

7

Tikwili wi bəni bə jum jiə shɔm i Jisɔs (Matiɔ 8:5-13)

1 Jisɔs nǐ kaasi nlani wələ wichi i
bəni bəchi bà fɛiŋ, wi ka nyə tsə i kwili
wi Kafanaum wə.
2 Tikwili wi mbaŋ wi bəni bə jum
widɔkɔ wi Lum num fɛiŋ wi kaŋa mfa
wi widɔkɔ, wi kɔŋ wi nalə. Mfa wiwɔ
gwɛiŋ wi num a dzaka ki kpi wə.
3 Jɔbi wə tikwili wiwɔ nǐ wɔkɔ kɔm
Jisɔs, wi ka faaŋ kifwu kə bɔ nǐ sakaki
tumi ki Bəju, a bɔ tsə̂ tsə̂ Jisɔs a wi dzə̂
chûku mfa wi ŋgaiŋ.
4 Bɔ ka tsə yɛiŋ Jisɔs, kwuŋ kaŋ i wi
dzaka a, "Buku tsaki wɔ a tsə̂ gâmti mi
wibuku wələ, kɔm wi lansiki nəŋki lə
ŋgamti i wɔ.
5 Akɔ mi wi kɔŋ tumi kibukumbɛiŋ
nalə, a num wi wə wi nǐ maa juŋ
yibuku yi tsani."
6 Jisɔs ka nyə bəh bɔ ka tsəki, si bɔ
ni shiki kɔmsiki tsəki i juŋ yi tikwili
wi bəni bə jum wiwɔ, tikwili wiwɔ ka
faaŋ nsɛ́iŋ yi yidɔkɔ a bɔ tsə̂ chǐi Jisɔs,
bɔ tsə bəh bɔ baŋsi, bɔ fuku i wi a,
"Bah, tikwili wi bəni bə jum dzaka a
wɔ ma nyə̂ ŋgəkə i gwu ya wə. Kɔm
ŋgaiŋ baiŋki kə ka wɔ liə i ŋgaiŋ dzu.
7 Akɔ gia yə ŋgaiŋ yɛiŋ a ŋgaiŋ
kpɛiŋniki kə ka ŋgaiŋ dzə buku i wɔ
wə. Ayakalə, a wɔ dzə̂ka a dzakani ma
mfa wi ŋgaiŋ bənih.
8 A ŋgaiŋ tə kɔ mi i mi widɔkɔ chɛiŋ
wə wi kaŋaki ŋga, ŋgaiŋ tə num mi bəh
bəni bə jum i ŋgaiŋ chɛiŋ, a ŋgaiŋ si
dzaka i widɔkɔ a, 'Tsə̂,' wi tsə a tsəni,
i widɔkɔ a, 'Dzə̂,' wi dzə a dzəni, ŋgaiŋ
dzaka i mfa wi ŋgaiŋ tə a, 'Fə̂ lə,' wi fə
a fəni."
9 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ gia yiwɔ
yakadəiŋ, dzaka wɔm wi, wi fiəni gwu
ka dzaka i mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ
biəliki wi a, "Mih fukuki gia yi ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, mih kɛiŋki ki yɛiŋ kə mi
widɔkɔ i Islae, wə wi jiə ŋkaiŋni wi
shɔm ka mi wələ."
10 Asi bəni bà tikwili wi bəni bə jum
nǐ faaŋ nǐ fiəni tsə dzu, ka yɛiŋ num
mfa wiwɔ si bənih lɔ.

Jisɔs dzasi waiŋ sumi wi nyukuni i kpi wə

11 Asi yəmaka nǐ tsə, Jisɔs bəh bwa
bu bə mbaŋ nyə ka tsəki i kwili widɔkɔ
wə bə bɔɔŋ a Nayin, mbaŋ wi bəni
kwu i wi chɛiŋ.
12 Asi bɔ nǐ bukuki tsəki i dzaka ki
mbaiŋ kə ki liəki tsəki i kwili wiwɔ wə,
bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ ka yɛiŋ bə giŋ buku
dzə bəh waiŋ num wi kpi, a num a wi
i nih wi kaŋ. Nih wi nǐ kɔ kpə ŋkwu.
Mbaŋ wi bəni i kwili wiwɔ wə fɛiŋ
num bɔ kwu i nih waiŋ wiwɔ chɛiŋ
biəli wi.
13 Jɔbi wə Bah nǐ yɛiŋ kpaŋa wiwɔ,
nshɛiŋ kwa wi, wi dzaka i wi a, "Ki də̂
kə."
14 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka tsə kɔm
kimbuŋ kə bə nǐ giŋ wini wiwɔ yɛiŋ.
Bəni bà bɔ nǐ giŋ wi ka num. Wi dzaka
a, "Waiŋ sumi, mih dzakaki i wɔ, dzə̂
bɛiŋ!"
15 Wi ka dza num bəh chwɔŋ, yisi
i dzakaki, Jisɔs kaŋa wi i tsɛiŋ wə ka
nya i nih wi.
16 Si bəni bəchi yɛiŋ yakadəiŋ,
dzaka wɔm bɔ. Bɔ yisi i chɔŋyiki
Nyɔ dzakayi a, "Mi wi ntum wi Nyɔ
wimbum dzə buku i buku kintəəŋ.
Nyɔ dzə i gamti bəni bu."
17 Ntum wələ kɔm Jisɔs waŋ tsə
Judea wichi bəh i bitumi biə bi kɔ
kɔmsi fɛiŋ wə.

Jɔn Njulibɔkɔ faaŋ bwa bu bə mbaŋ i Jisɔs (Matiɔ 11:2-19)

18 Jɔbi wə bwa bə mbaŋ bə Jɔn nǐ
wɔkɔ tə gia yiwɔ yichi, tsə fuku i wi.
Wi bɔɔŋ bədɔkɔ bəfa,

19 Faaŋ i Bah a bɔ tsə̂ bîkə i wi a, “Akɔ
a wi wə wi nǐ kaŋaki i bi dzə ma buku
wə̂kɔliki num widɔkɔ a?”
20 Jɔbi wə bɔ nǐ tsə yɛiŋ Jisɔs dzaka i
wi a, “Jɔn Njulibɔkɔ faaŋ buku i bikə i
wɔ a, akɔ a wɔ wə wɔ ni kaŋaki i bi dzə
a? Ma buku wə̂kɔliki num widɔkɔ a?”
21 Bɔ nǐ bikəki yakadəiŋ, a num a
jɔbi wə Jisɔs si chuku bəni bə jwɛ́iŋ
bəduli, wi bwili biŋ'waka bichu i gwu
yi bəni wə, wɛli dzə́kəh yi bimfəkə
bəduli.
22 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ fiəni
tsə̂ fûku i Jɔn gia yə mbɛiŋ yɛiŋ bəh
yə mbɛiŋ wɔkɔ. Bimfəkə yɛiŋ di, bəni
bà bɔ gbɔki nyaniki nyani chəŋ, bəni
bà bɔ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kumyini bɔ
bɔnih. Bichini wɔkɔ gia, bəni bà bɔ
kpiyi fiəni dza bəwɔm, bə chu fuku
tə ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i bəni bə
kifuu.
23 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi
ka məŋni dəkə mih.”

24 Jɔbi wə bəni bà Jɔn nǐ faaŋ nǐ fiəni
nyə, Jisɔs ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi
bəni kɔm Jɔn, bikə a, “Mbɛiŋ nǐ buku
tsə chwa i tsə yɛiŋ num nə a? Gaŋ biə
fiəkə tsəki bi nəŋni a?
25 Mbɛiŋ ni buku tsə i yɛiŋ nə? Mi
wə wi si tum bəmbuŋ bə bɔnini i gwu
wə a? Mbɛiŋ wə̂kɔli, bəni bà bɔ si kaŋa
gwu bəh bəmbuŋ bə ləkəli chu wɔkɔ
ndzɔŋni, bəmaka si nɔ num i bəntɔŋ
wə.
26 Mbɛiŋ bá buku tsə i yɛiŋ nə a? Mi
wi ntum wi Nyɔ ma? Aaŋ, mih fukuki
i mbɛiŋ a, akɔ mi wi tsə mi wi ntum wi
Nyɔ.
27 Akɔ wi wə bə nǐ nyaka kɔm wi,
Nyɔ nǐ dzaka a,

‘Wə̂kɔli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi
ntum, ma wi tsə i wɔ nshiŋ,

wi tsə kɛiŋsi dzəh ya ka wɔ bi dzəki.’
28 Mih fukuki i mbɛiŋ a, i kintəəŋ ki
bəni bà a bwɔ miŋkpaŋa, mi widɔkɔ
kɔkə yɛiŋ wə wi kɔ mi wimbum wə wi
tsəki Jɔn Njulibɔkɔ. Ayakalə, mi wə wi
kɔ na wi nchiŋ i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ
wə, wi kɔ wi kɔkni tsə Jɔn.”

29 Bəni bəchi na bəh bəni bà bɔ nǐ
kwaki kiŋwakti nǐ wɔkɔ si Jisɔs dzaka
a Jɔn nǐ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ, bɔ kɔksi
ŋkuŋ bi Nyɔ a bi kɔ bi chəŋ, kɔm bɔ tə
nǐ bum Jɔn juli bɔ i bɔkɔ.
30 Ayakalə, Bəfalasi bəh bəni bà bɔ
nǐ tɔksiki kiəki bənchi bə Nyɔ nəiŋma
fibɔ ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wiwɔ, ka
nəiŋma a Jɔn ma juli bɔ i bɔkɔ.
31 Jisɔs ka dza dzaka i bɔ a, “Mih ki
fəkəniki ŋgɔkɔ wi bəni wi liə wələ bəh
finə a? Bɔ kɔ ka finə a?
32 Mih ki fukuki lə si bɔ kɔ, bɔ kɔ
aka bwa, bɔ numyi i di bi shi wə, ka
bɔɔŋki bədɔkɔ bikə i bɔ a, ‘Buku tɔŋki
sɔŋ mbɛiŋ biŋ kə kɔm nə? Nya ja yi kpi
mbɛiŋ bum kə kɔm nə?’
33 Jɔn Njulibɔkɔ nǐ dzə, wi dzi kə
biɛiŋ bidzini mu kə mbih, mbɛiŋ ka
dzakaki a wi kaŋaki lə chinda wi
ŋkpɛli i gwu yi mə.
34 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dzə,
wi dzi, chu mu, mbɛiŋ dzaka a bə
yə̂iŋ si wi məyiki nnyaki dzɛiŋ, məyiki
mbih, wi chu num nsɛiŋ bəh bəni
bà bɔ kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu
bədɔkɔ.
35 Ayakalə, bəni bà bɔ bumki mfi bi
Nyɔ, kɔ bà bɔ yɛiŋ a, bi kɔ chəŋ.”

Jisɔs dalinya chu bi kpaŋa wi təkəlini

36 Mi wi Falasi widɔkɔ nǐ dza laka
Jisɔs a wi dzə dzi i ŋgaiŋ dzu. Jisɔs bum
ka tsə num ka dziki bəh wi. *
37 Kpaŋa wi təkəlini widɔkɔ num
fɛiŋ i kwili wiwɔ wə. Wi ka wɔkɔ a
Jisɔs dziki i mi wi Falasi dzu, wi ka
dzɔ finsɔkɔ † fi fiaŋsi fidɔkɔ fi fitsɛŋə
yindzɔŋni, tsə bəh fi fɛiŋ.
38 Wi tsə liə num i Jisɔs jum, ka yisi
i dəki, mindəm shi i gvu yi Jisɔs wə.
Wi ka ŋgwuŋ kuku, ka sɔki gvu yi Jisɔs
bəh juŋyifwu, kɔmyi yi ka fiaŋsiki bəh
fiaŋsi biwɔ.
39 Mi wi Falasi wə wi nǐ bɔɔŋ Jisɔs a
wi dzə̂ dzî, yɛiŋ yaka, kwaka i shɔm yi
wə a, “Asi kɔ a mi wələ fa numki mi
ntum wi Nyɔ, ma wi kiə gia yə kpaŋa
wələ wi kɔmyiki wi lə kɔ bəh yi, a wi kɔ
kpaŋa wi təkəlini.”

* **7:36** I num dzi, Bəju si num i nɔni kibɔ wə, num bɔ yəkəli kimbu kimu i naka ki dzini wə. † **7:37** Finsɔkɔ fiələ kɔ num bə nǐ kɛiŋsi bəh təh widɔkɔ bə bɔɔŋ i já yi ŋkali wə a “alabaster”.

40 Jisɔs ka dza dzaka i mi wi Falasi
wiwɔ a, “Samɔn, mih kaŋaki lə gia i
dzaka i wɔ.”
Wi chukuli a, “Mi wi lanini, dzâka.”
41 Jisɔs ka yisi a, “Mi widəkɔ nǐ kɔ
num wi fwasi bəni bəfa bəh kpɔ, fwasi
mi widəkɔ bəh bədanali gi yite, fwasi
widəkɔ bədanali mbaŋshi.
42 Wi nǐ gaka bɔ bəchi i fiəni gɔm, wi
ka bee kpɔ wiwɔ i bɔ. I liə wɔ yɛiŋ a i
bəni bəfa bələ kintəəŋ, mi wə wi kɔŋki
wi nalə kɔ winaiŋ a?”
43 Samɔn chukuli a, “Akɔ i numki mi
wə wi nǐ fwa widuli.”
Jisɔs bum a, “Wɔ chukuli ndzɔŋ.”
44 Si wi bum yakadəiŋ, fiəni gwu
tsɛiŋ kpaŋa wə, ka dzaka i Samɔn a,
“Wɔ yɛiŋ kpaŋa wələ? Si mih si dzə
i wɔ dzu, wɔ si ka kɔŋ i nya na mih
bəh mwi, i wɔkɔ gvu yiŋ yɛiŋ. Ayakalə,
kpaŋa wələ wɔkɔ lɔ gvu yiŋ num bəh
mindəm, sɔ bəh juŋyifwu.
45 Wɔ si ka bəni i mih na i kɔmyi
mih. Ayakalə, na jɔbi wə mih si dzə fa,
kɔ a kpaŋa wələ si wi kɔmyi gvu yiŋ.
46 Wɔ si ka fiaŋsi dəkə fwu wuŋ
bəh fiaŋsi. Ayakalə, kpaŋa wələ fiaŋsi
lɔ gvu yiŋ num bəh fiaŋsi bi tsɛŋə
yindzɔŋni.
47 Ayakadəiŋ, mih fukuki i wɔ a,
kpaŋa wələ chusi kiŋkɔŋ kimbum
kɔm bə chu bi biduli biə mih dalinya.
Ayakalə, mi wə bə dalinya chu bi num
bi twɛsi chusiki kiŋkɔŋ kitwɛsi.”
48 Jisɔs ka dzaka i kpaŋa wiwɔ a,
“Mih si dalinya lɔ chu bia.”
49 Bəni bà bəh bɔ nǐ dziki ka yisi i
shwiŋyiki dzakayi a bɔ bɔ a, “Wələ kɔ
ndə wə wi kɔ na i dalinya chu bi bəni
a?”
50 Jisɔs ka fiəni dzaka i kpaŋa wiwɔ
a, “Nyâ mfia bindzɔŋ, kɔm bə shɔm yə
wɔ jiə i mih, yi bwili wɔ.”

8

Bəkaŋa bà bɔ nǐ biəliki Jisɔs gamti wi

1 I Jɔbi widəkɔ wə twɛsi, Jisɔs nyə
ka nyaniki i kikwili kimbum wə bəh
bidi wə i fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm
ŋkuŋ bi Nyɔ. Bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi
ntsɔ bəfa biəli wi,
2 bəh bəkaŋa bədəkɔ bà wi nǐ chuku
jwɛiŋ yibɔ bəh bà wi nǐ bwili biŋ'waka
bichu i bɔ wə. Bəkaŋa bələ nǐ kɔ Meli
wə bə nǐ bɔɔŋki a Magdalen, wə wi nǐ
bwili bəchinda bə ŋkpɛli i gwu yi wə
nanitaŋ.
3 Jɔana wə nyuwi nǐ kɔ Chusa wi
nǐ nɔmki i Hɛlɔd, bəh Susana bəh
bəkaŋa bədəkɔ bəduli. Bɔ nǐ nyaniki
yakadəiŋ, bwili biɛiŋ i biba bibɔ wə, i
gamti Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ.

Ndi kɔm bə mi wə wi nǐ la i tsə mu ŋgəkɔ
(Matiə 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Bəni nǐ dza nyəki dzəki i di di wə
ka dzəki i Jisɔs. Jɔbi wə mbaŋ wi bəni
nǐ jikə fɛiŋ, wi ti ndi i bɔ a.
5 “Mi nǐ laa i tsə mu ŋgɔkɔ. Asi wi nǐ
muki ŋgɔkɔ wiwɔ, bədɔkɔ gbɔyi i dzəh,
bəni dəŋyi bəh gvu, minyəni mə mɔ
fuliki bɛiŋ dzə chumyi dzi.
6 Ŋgɔkɔ widəkɔ gbɔyi i di bi kitəh wə,
ka buku yaka ka kpiyi kɔm di biwɔ nǐ
kɔ di bi wɔmni.
7 Ŋgɔkɔ widəkɔ gbɔyi i bifaka wə, ka
buku yaka bá kɔ bəh bifaka biwɔ, bi
ka baŋ ŋgɔkɔ wiwɔ a wi ma kɔki.
8 Widəkɔ gbɔyi num i nshwaiŋ
yindzɔŋni wə, wi buku yaka ka kɔ, ka
wum mintam gbi mɔ du tsə si bə nǐ
mu.” Si Jisɔs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ ka
dzaka a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i
wɔkɔ, wi wɔ̂kɔ.”

Fwu wi gia yə Jisɔs nǐ dzakaki i bəndi wə
(Matiə 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Bwa bu bə mbaŋ nǐ dza fiəni bikə i
wi a ndi wələ chusiki a nə a?
10 Wi chukuli a, “Akɔ i mbɛiŋ bələ bà
Nyɔ fə a mbɛiŋ kiə gia yə yi nyumiki i
ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Ayakalə, bəni bədɔkɔ
wɔkɔki fibɔ num i bəndi wə, ka yi ni
num asi yi nǐ kɔ lɔ a,
‘Bɔ bi tsɛiŋki di, bɔ yɛiŋ kə,
bɔ bi wɔkɔki gia, bɔ wɔkɔ kiə kə.’

Jisɔs fuku baiŋsi ndi wiwɔ
(Matiə 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Mbɛiŋ wɔkɔ la fwu wi gia wə ndi
wələ chusiki. Ŋgɔkɔ wiwɔ kɔ gia yi
Nyɔ.

12 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i dzəh, kɔ bəni
bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ Satan dzə dzɔ
bwili gia yiwɔ i shɔ́m yibɔ wə, ka bɔ
ma bum i buku i chu wə.
13 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i di bi kitəh
wə, kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, bɔ
dzɔ yi bəh kinsaŋli, ayakalə, yi kaŋa kə
gaaŋ i shɔ́m yibɔ wə, kimbum kibɔ kɔ
a dzu yi dzaka wə. Jɔbi wə məmsi dzə,
bɔ gbɔyi i mbum wibɔ wə.
14 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i bifaka wə kɔ
bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, jɔbi wə bɔ
tsəki kifum, bəh mbum, bəh ndzəŋni
bi biɛiŋ bi mbi wələ dzə jikə baŋ gia
yiwɔ yi laka.
15 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i nshwaiŋ
yindzəŋni wə, akɔ num bəni bà bɔ nǐ
kaŋaki shɔ́m yindzəŋni, bà bɔ wɔkɔki
gia yi Nyɔ, jiə yi i shɔ́m yibɔ wə, ka
kaŋa shɔm, ka fəki asi yi nəŋki tsə a
ninshiŋ ninshiŋ.

Naka ki baiŋsini kə bə kwusi baŋ bəh kah (Mak 4:21-25)

16 Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini
i chu dzɔ kah i kwusi baŋ yɛiŋ bɛiŋ,
nabə i ləkə jiə i kigasi. Wi kaŋaki i tuŋ
ki i di biə bə si tuŋ ka ki baiŋki i na ndə
wə wi liə i dzu, wi yɛiŋ baiŋni biwɔ.
17 Gia yichi yə yi nyumiki bi bukuki
lə i baiŋni wə, bəh biɛiŋ bi jum wə jum
wə biə bi nyumiki bi bukuki lə i baiŋni
wə.
18 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ
wɔkɔliki gia yi Nyɔ, mbɛiŋ ka wɔ̂kɔliki
bindzɔŋ, kǐə a mi wə wi kaŋaki, bə bi
kpɛiŋsiki lə. Ayakalə, mi wə wi kaŋaki
kə, na fi twɛsi fiə wi kwakaki a wi
kaŋaki lə bə bi dzɔ bwiliki lə fi i wi."

Bwa bə nih bə Jisɔs bəh nih wi (Matiə 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Nih Jisɔs bəh bwa bə nih bə Jisɔs
ka dzə num i biŋ, yi gaka bɔ i liə tsə
kɔm mbaŋ wi bəni nǐ kwu fɛiŋ nalə.
20 Mi widɔkɔ fuku i wi a, "Nih wa
bəh bwa bə nah kɔ i biŋ nəŋ i yɛiŋ wɔ."
21 Wi dzaka i bɔ a, "Nih wuŋ bəh
bwa bə nih bəŋ kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki
gia yi Nyɔ, fə asi yi nəŋki."

Jisɔs kaŋa ŋga i fuŋni wə bəh bɔkɔ (Matiə 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 A num chɔkɔ bidɔkɔ, Jisɔs dzaka i
bwa bu bə mbaŋ a, "Bukumbɛiŋ dâŋ
bûku tsâ i kiwuŋ ki bɔkɔ kə yaka wə."
Bɔ ka liə i ŋgwuki wə ka daŋki.
23 Si bɔ nǐ daŋki, Jisɔs dza gbɔ kinu.
Fuŋni kiləkəli dzə tumbuku, yisi ka
nəŋniki bɔkɔ na bəh ŋga, mwi liə i
ŋgwuki mɔ bá nəŋ i jiksi ŋgwuki wiwɔ,
bɔ nǐ kɔ a dzaka ki kpi wə.
24 Bɔ tsə ka yɔmsiki Jisɔs dzaka
a, "Tikwili, Tikwili, bukumbɛiŋ ki
kpiyiki lə." Jisɔs yɔmi ka kaŋyi fuŋni
kiləkəli kiwɔ bəh bɔkɔ yi fəyini yiwɔ ka
kpichumi lə mɔɔɔŋ.
25 Wi ka bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ lansi jiə
shɔ́m yimbɛiŋ i ndə a?" Gwu kpi bɔ,
bɔ lwa na bəh ŋga ka məŋki a, "Wələ
kɔ winaiŋ mi wə wi kaŋyiki na fuŋni
kiləkəli bəh bɔkɔ, yi wɔkɔ i wi a?"

Jisɔs kaŋa ŋga i bəchinda bə ŋkpɛli wə (Matiə 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Bɔ daŋ bɔkɔ yiwɔ buku i waka
i kimbu ki Gɛlasen wə,* kə ki tsɛiŋki
daŋsiki kimbu ki Galili.
27 Si Jisɔs nǐ buku i ŋgwuki wə, a wi
tsə buku tsə i kpa, bɔ mi widɔkɔ fɛiŋ
i kwili wiwɔ wə baŋsi, wi num bəh
bəchinda bə ŋkpɛli i wi mə bɔ njəŋsiki
wi. I jɔbi wi dəəŋ wə wi lɔ kə mbuŋ i
gwu wə, num bɔ nǐ nɔ i gwu yi wə nalə
wi nyani nnya a bəh chwɔŋ kiyəə, wi
nɔ num i bita biə bə nǐ ləki bəni yɛiŋ.
Wi nǐ chu nɔki kə i dzu.
28 Si wi yɛiŋ Jisɔs wə, ka tɔŋ wili, tsə
gbɔ i wi nshiŋ, wam bəh ŋga a, "Jisɔs,
Waiŋ Nyɔ, Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ
Bichi wə, wɔ nəŋki nə i mih wə a? Mih
tsaki wɔ ma nya ŋgəkə i mih."
29 Wi nǐ dzaka yakadəiŋ kɔm Jisɔs nǐ
kɔ wi kaŋyi lɔ kiŋ'waka kichu kiwɔ a ki
bûku i gwu yi mi wiwɔ mə. Ki nǐ chufi
lɔɔki wi i kuku i jɔbi jɔbi wə. Ayaka wi
nǐ kɔ bə kɔm chini kaŋ yi bəh kaka bi
bəh bənsəŋ ka bə təkniki bəh wi. Bɔ
kɔm yakadəiŋ wi təiŋyi bənsəŋ bəwɔ,
ki chufi wi wi ka yɔkɔki tsəki i chwa.
30 Jisɔs ka bikə i mi wiwɔ a, "Yɛli wa
kɔ ndə?" Wi chukuli a, "Yɛli wuŋ kɔ

* **8:26** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ si bɔɔŋ a Gadalen, bidɔkɔ bɔɔŋ a Gelgesen.

mbaŋ.” Wi nǐ chukuli yakadəiŋ kəm
bəchinda bə ŋkpɛli nǐ kɔ bɔ chini i gwu
yi wə.
31 Bəchinda bəwɔ tsa a Jisɔs ma
chîŋsi bɔ num i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ.
32 A nǐ kɔ mbaŋ wi bifi dzi nnya i
ŋgaŋni chɛiŋ, bəchinda bə ŋkpɛli bəwɔ
ka tsa Jisɔs a wi bêe ma bɔ tsə liə num
i bifi biwɔ mə. Wi bum.
33 Bɔ ka buku i mi wiwɔ mə, daŋsi
tsə liə i bifi biwɔ mə. Bɔ gbɔyi shi i fəŋ
mə, liə shi i bɔkɔ yiwɔ wə, ka ləŋ.

34 Jɔbi wə bəni bà bɔ nǐ tɔkniki bəh
bifi biwɔ yɛiŋ gia yə yi num yakadəiŋ,
dza fɛiŋ kɔmsi yɔkɔ tsə fuku gia yiwɔ i
kwili kintəəŋ bəh i di biə fɛiŋ wə.
35 Bəni wɔkɔ ka, bukuyi tsə i yɛiŋ tə
gia yə yi num. Bɔ dzə i di biə Jisɔs nǐ
kɔ, yɛiŋ mi wə bəchinda bə ŋkpɛli bà
nǐ buku i wi wə, num wi num kɔmsi i
Jisɔs wə, bə lɔh bəmbuŋ i wi wə, num
mfi bi fiəni dzə. Bɔ lwa bəh ŋga.
36 Bəni bà bɔ nǐ yɛiŋ gia yə yi nǐ num,
ka fuku i bɔ asi yi nǐ num, mi wə wi nǐ
kaŋaki bəchinda bə ŋkpɛli si wi bɔnih.
37 Bəni bəchi bà i bimbu bi Gɛlasen
wə kaŋa nlwa, ka tsa Jisɔs a wi nyâ fɛiŋ
wi tsâki. Jisɔs ka nyə mfih, liə i ŋgwuki
mə a ŋgaiŋ nyəki lə,
38 mi wə bəchinda bə ŋkpɛli nǐ buku
i gwu yi mə ka tsaki Jisɔs a bɔ wi nyâ.
Jisɔs nəiŋma fiəni chiŋsi wi i jum wə,
dzaka i wi a,
39 “Tsâ mfia i wɔ dzu ma wɔ tsâ fûku
gia yi dzaka ki wɔmni yə Nyɔ si fə i
wɔ.” Ayaka, mi wiwɔ ka fiəni tsə ka
nyaniki nnyaki i kwili wiwɔ wə kichi,
fuku gia yi kaiŋni yə Jisɔs si fə i wi.

Jisɔs kaŋa ŋga i jwɛiŋ wə bəh i kpi wə (Matiə 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Jisɔs nǐ fiəni daŋ chu i kiwuŋ ki
bɔkɔ kəyaka wə. Mbaŋ wi bəni bà bɔ
ni kɔ bɔ si wɔkɔli wi fɛiŋ, dzɔ wi.
41 Nyuku widɔkɔ dzə fɛiŋ bə bɔɔŋ
a Jaylus, num fwu i juŋ yi tsani wə
fɛiŋ. Si wi dzə, ka tsə tum binyu i Jisɔs
nshiŋ, kwuŋ kaŋ a wi dzâ i ŋgaiŋ dzu,
42 kɔm waiŋ wi ŋgaiŋ kɔ a dzaka
ki kpi wə. Wi nǐ kaŋaki a waiŋ wik-
paŋani shəŋ num a kaa a wi, wi num
jía jwɔfi ntsɔ yifa.
Bɔ Jisɔs nyə ka tsəki num mbaŋ wi
bəni kwu faaŋni i Jisɔs wə.
43 Miŋkpaŋa widɔkɔ nǐ kɔlə i kintəəŋ
ki mbaŋ wi bəni bà wə, num jɔbi wi
shi baaŋ a baaŋni i jía wə jwɔfi ntsɔ
yifa. Num wi nǐ bəkəli biɛiŋ bichi biə
wi nǐ kaŋaki i jwɛiŋ yiwɔ wə, yi gaka
bəni bə tsa bəchi i chuku.†
44 Wi faaŋni liə tsə kɔm jəŋ wimbuŋ
wi Jisɔs i jum wə, akisəkə jwɛiŋ yiwɔ
kaa.
45 Jisɔs bikə a, “A kɔm ndə mih a?”
Bəni bəchi məŋni. Bita bikə a, “Tikwili
wuŋ, tə wɔ yɛiŋ a mbaŋ wi bəni kwu
faaŋni i wɔ wə a?”
46 Jisɔs ka dzakaki a dzakani, “Mi
widɔkɔ kɔm mih, mih wɔkɔ si ŋga
buku i mih mə.”
47 Si kpaŋa wiwɔ yɛiŋ a dzəh məŋ ka
ŋgaiŋ nyumi, wi ka nyumyiki dzə gbɔ
i Jisɔs nshiŋ. Ka fukuki bəni bəchi fɛiŋ
wɔkɔ gia yə yi si fə ka wi kɔm Jisɔs, asi
wi kɔm wi yakadəiŋ jwɛiŋ yiwɔ kaa
akisəkə.
48 Jisɔs dzaka i wi a, “Waiŋ wuŋ,
shɔm ya yə wɔ jiə i mih wə, yi fə wɔ
bɔiŋ. Ayaka wɔ tsâ bindzɔŋ.”
49 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka i
kpaŋa wiwɔ yakadəiŋ, mi widɔkɔ dzə
fɛiŋ num wi nyə dzə i Jaylus dzu, tik-
wili wi juŋ yi tsani, ka dzaka i wi a,
“Waiŋ wa kpi lɔ. Ma chu nyâ ŋgəkə i
mi wi lanini.”
50 Asi wi nǐ dzakaki yakadəiŋ, Jisɔs
wɔkɔ, ka dzaka i Jaylus a, “Yi ma nyâ
ŋgəkə i wɔ, jîə a shɔm ya i mih shəŋ,
ma waiŋ wa ni bɔnih.”
51 Bɔ ka dza dzə i Jaylus dzu, wi nǐ
ka bum a mi widɔkɔ liə yɛiŋ dzu. Wi
bɔɔŋ a Bita, Jɛm, Jɔn, tii waiŋ bəh nih
waiŋ bəh bɔ liə.
52 A nǐ kɔ bəni bəchi də, fii bəh
mindəm, kɔm bə kpi yi waiŋ wiwɔ.
Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ki dâ kə,
waiŋ wələ ka kpi dəkə, wi nɔki lə.”
53 Bəni bəchi fɛiŋ dza ka suŋuki wi,
kɔm bɔ ni kiəki na bindzɔŋ a waiŋ

† **8:43** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə ndzaka wələ a, “Num wi ni bəkəli biɛiŋ bichi biə wi ni kaŋaki jwɛiŋ yiwɔ.”

wiwɔ kɔ num wi kpi lɔ.
54 Wi tsə i di biə waiŋ wiwɔ nĭ
nɔ, kaŋa wi i tsɛiŋ wə, bɔɔŋ wi a,
“Waiŋkpaŋni, dzâ bɛiŋ!”
55 Wi ka fiəni dza wiwɔm, ka dza
yaka bɛiŋ akisəkə. Jisɔs dzaka a bɔ
tsêiŋ fiɛŋ ma wi dzî.
56 Nih wi bəh ba wi yɛiŋ gia yə yi
num, dzaka wɔm bɔ. Jisɔs kĭŋ a bɔ ma
fûku i mi widəkɔ gia yə yi num.

9

Jisɔs faaŋ bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa
(Matiə 10:1-15; Mak 6:7-13)

1 Jisɔs ka dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ
jwɔfi ntsɔ bəfa, bɔ juŋni dzə. Wi nya bɔ
bəh ŋga bəh dzəh i bwîliki bəchinda bə
ŋkpɛli i bəni wə bəh i chûkuki jwɛ́iŋ,
2 ka faaŋ bɔ a bɔ tsə̂ fûkuki i bəni
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ, bəh i chûku bəni bə
jwɛ́iŋ.
3 Wi chu dzaka i bɔ a, “Si mbɛiŋ
tsəki, kiə mi ki dzə̂ kə fiɛŋ. Kiə mi
ki dzə̂ kə mbəŋ, nabə kiba, nabə fiɛŋ
fidzini, nabə kpɔ. Kiə mi ki dzə̂ kə
bəmbuŋ bəfa.
4 Mbɛiŋ ka ni tsə liə i kwili wə, juŋ
yə bə jiə mbɛiŋ yɛiŋ, mbɛiŋ ka nə̂ki a
yɛiŋ, i tsə̂ bûku i jɔbi wə mbɛiŋ bi dza
nyə i kwili wiwɔ wə.
5 Kwili wiwɔ ka nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ,
mbɛiŋ bûku fɛiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ nəŋki
i buku fɛiŋ mbɛiŋ chûmyi kwɔŋɔ i gvu
yimbɛiŋ wə, i num ka kinchəsi i gia yə
bɔ məm.”
6 Bɔ ka nyə ka tsəki, ka nyaniki i di
di wə, fuku ntum wi ndzɔŋni wə kɔm
ŋkuŋ bi Nyɔ, bɔ chuku bəni bə jwɛiŋ
bəchi.

Ntum wə kɔm Jisɔs fumsi Hɛlɔd
(Matiə 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Ŋkuŋ Hɛlɔd wə wi nĭ sakaki kimbu
ki tumi ki Galili, wɔkɔ gia yichi yə yi nĭ
num, yi fumsi wi kɔm bəni bədɔkɔ nĭ
dzakaki a Jisɔs wələ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ si
wi fiəni dza i kpi wə.
8 Bədɔkɔ dzaka a, akɔ Ɛlaja si wi fiəni
dzə. Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, akɔ mi wi
ntum wi Nyɔ wi kikpu widɔkɔ wi fiəni
dza i kpi wə.
9 Hɛlɔd ka kaiŋyiki a, “Jɔn kɔ num
mih nĭ gba bwili fwu wi. Wələ mi chu
kɔ ndə mih wɔkɔki kələ kintəŋsi ki gia
kɔm wi a?” Wi ka nəŋki a ŋgaiŋ bɔŋ
yɛiŋ Jisɔs wiwɔ.

Jisɔs saŋsi bəni bənchuku bəte
(Matiə 14:13-21; Mak 6:30-44; Jɔn 6:1-14)

10 Bwa bə ntum bə Jisɔs ni fiəni dzə,
fuku gia yichi yə bɔ fə i wi. Wi ka dzɔ
bɔ a bəh bɔ baka gwu, ka dzɔ dzəh yi
kwili wi Besayda.
11 Ayakalə, mbaŋ wi bəni kiə yaka
ka biəli wi, wi dzɔ bɔ yisi i fukuki
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ chu chuku bəni bà bɔ
gwɛiŋki.
12 Si jɔbi nĭ shiki tsəki i liə, bwa bə
Jisɔs bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa, ka
kɔmsi dzə i wi kpəŋ ka dzaka i wi a,
“Dzâka i bəni bələ a bɔ tsə̂ i kikwili ki
kɔmsini wə, i nâŋ biɛiŋ bibɔ bidzini
bəh di bibɔ bi nəni, kɔm fa kɔ chwa.”
13 Ayakalə, Jisɔs chukuli n'yi a,
“Mbɛiŋ mwi nyâ bɔ bəh fiɛŋ ma bɔ
dzî.” Bɔ dzaka i wi a, “Fiɛŋ fiə buku
kaŋaki kɔ a chəkɔ yi blɛd yite bəh
bwɔ́kɔ yifa shəŋ, yaka kɔ a wɔ nəŋki a
buku tsə̂ tâŋ biɛiŋ bidzini taŋni i dzə̂
nyâ i bəni bələ bəchi a?”
14 Bɔ nĭ dzakaki yaka kɔm bəni nĭ
duki lə fɛiŋ bənyuku shəŋ nĭ kɔ ka
bənchuku bəte. Jisɔs ka dzaka i bwa
bu bə mbaŋ a, “Mbɛiŋ dzâka a bəni
nûmyi i kuku i di di wə, mbaŋshi
mbaŋshi.”
15 Bɔ ka dzaka bɔ bəchi numyi kuku.
16 Jisɔs dzɔ chəkɔ yi blɛd yite bəh
bwɔ́kɔ yifa yə, tsɛiŋ yaka bɛiŋ, nya
kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbɛyi nya i bwa bu
bə mbaŋ a bɔ gâa i bəni bəwɔ.
17 Bɔ gaa, bəni bəchi dzi fwuli, bwa
bə Jisɔs bə mbaŋ juŋni biŋka biə bi
bɛsi, bi jikə káh jwɔfi ntsɔ yifa.

Bita fuku baiŋsi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nĭ kaka
(Matiə 16:13-20; Mak 8:27-30)

18 A dzə num chəkɔ bidɔkɔ, Jisɔs ka
tsaki wi mbɔŋ, bwa bu bə mbaŋ num
kɔmsi i wi wə. Wi dza bikə i bɔ a, “Bəni
dzakaki a mih kɔ ndə?”

19 Bɔ chukuli a, “Bəni bədɔkɔ dzakaki a wɔ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ, bədɔkɔ a Ɛlaja, ayaka bədɔkɔ dzaka a wɔ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ wi kikpu widɔkɔ wi fiəni dza i kpi wə.”
20 Jisɔs ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ dzakaki yimbɛiŋ a mih kɔ ndə?” Bita chukuli a, “Wɔ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.”
21 Jisɔs ka lansi kiŋ i bɔ a kiə bɔ bi mɔ̂m kə i fûku yi i mi.

Jisɔs dzaka kɔm bəŋgəkə bu bə kpi (Matiə 16:21-23; Mak 8:31-33)

22 Wi ka dzaka i bɔ a, “Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi yɛiŋ bəŋgəkə bəduli, ma bəni bà bɔ sakaki tumi, bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bɔ bi məŋni wi. Bɔ wɔɔ wi, i kaŋ yitali wə, Nyɔ bi fiəni dzasi wi i kpi wə.”

Kintasi ki Jisɔs i mi wə wi biəli Jisɔs (Matiə 16:24-28; Mak 8:34-38)

23 Jisɔs ka dzaka num i bəni bəchi a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wuŋ, wi kaŋaki i nəiŋ gwu yi, i giŋ kintasi ki chɔkɔ bichi i biəliki mih.
24 Mbɛiŋ kî̂əki a mi wə wi təkniki bə nɔni ki a wi ma laksi, wi bi laksi ki num laksini. Ayakalə, mi wə wi laksi nɔni ki kɔm mih, wi bi kwatiki lə ki.
25 Bə ka juŋni na mbi wələ wichi ka nya i mi, a wi dzi, wi num i laksi nɔni ki, wi kɔbi i bi kwati ki, ma mbee wiwɔ bi numki nə a?
26 Mbɛiŋ kî̂ə a mi wə wi gəmniki i biəli mih bəh gia yiŋ, wi kî̂ə a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi bɔŋ gəmni lə tə bəh wəmaka, i jɔbi wə wi bi fiəni dzəki i baiŋni bi wə, biə bi kɔ bi Ba wi, bə bəchinda bu bə baiŋni.
27 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bədɔkɔ kɔlə fa bɔ kɔbi i bi musi kpi maka bɔ yɛiŋ si Nyɔ sakaki ntɔŋ bi.”

Shi bi Jisɔs kwuni (Matiə 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 A bi dzə num aka kaŋa nyaŋ si Jisɔs nǐ dzaka gia yələ, wi dzɔ Bita bəh Jɔn bəh Jɛm bəh bɔ yaka tsə i ŋkwuŋ widɔkɔ wə i tsə tsa.
29 Si wi nǐ tsaki, shi bi dza kwuni, bəmbuŋ bu tə kwuni ka fukuki alə buuu mwayi alə mwaŋmwaŋmwaŋ.
30 Yi dzə num a bəni bədɔkɔ bəfa nǐ kɔ fɛiŋ, a num Muses bəh Ɛlaja, bɔ nǐ təkəli tumbuku alə ka dzakaki bɔ bəh Jisɔs.
31 Baiŋni bi Nyɔ baiŋ i bɔ wə. Ayaka bəh bɔ bá dzaka kɔm kpi yə Jisɔs ni kaŋaki i tsə kpi i Jɛlusalɛm, ayaka yi dzə kpɛiŋ si Nyɔ ni jiə.
32 Si bɔ ni dzakaki yaka, Bita bəh Jɔn bəh Jɛm gɔkɔ kinu. Si bɔ dza yaka, ka yɛiŋ si baiŋni bi Nyɔ baiŋki i Jisɔs wə, bɔ yɛiŋ bəni bəfa bələ num bəh wi.
33 Si bəni bəfa bələ ni fiəniki nyəki, Bita dza təkəli dzaka i Jisɔs a, “Tikwili, yi si ndzɔŋki lə a bukumbɛiŋ numki fa. Bêe ma buku maa bintaŋ bitali, kidɔkɔ numki ŋka, kidɔkɔ num ki Muses, kidɔkɔ num ki Ɛlaja.” Wi nǐ dzakaki yakadəiŋ wi kiə kə na gia yə wi dzakaki.
34 Asi wi ni kɛiŋki wi dzaka yaka, bimba nyə dzə i bɔ bɛiŋ baŋ bɔ. Ndzaŋ kwa bɔ, si bɔ nǐ kɔ i yɛiŋ kintəəŋ.
35 Ja buku i kintəəŋ kiwɔ wə dzaka a, “Wələ kɔ Waiŋ wuŋ wə mih kɔ mih babwili. Mbɛiŋ wɔ̂kɔki num i wi.”
36 Si ja yiwɔ dzaka kaasi yaka, bɔ dza yɛiŋ Jisɔs num fɛiŋ a wi mbɔŋ. Ayaka bɔ kpi chumi bəh yi, i jɔbi wiwɔ bɔ nəki fuku kə i mi widɔkɔ gia yə bɔ yɛiŋ i ŋkwuŋ wiwɔ wə.

Jisɔs bwili chinda wi ŋkpɛli i waiŋ nyukuni wə (Matiə 17:14-21; Mak 9:14-29)

37 Chɔkɔ buku wɔɔ, bɔ bəh Jisɔs nyə i ŋkwuŋ wiwɔ wə ka shiki dzəki, si bɔ ni shiki dzəki baŋsi bə mbaŋ wi bəni wimbum.
38 A bɔ tsɛiŋ yɛiŋ, bɔ yɛiŋ mi widɔkɔ i mbaŋ wiwɔ kintəəŋ wi dza ka yisi i wiliki a, “Mi wi lanini, mih tsaki wɔ a wɔ tsɛ̂iŋ i waiŋ wuŋ wələ, akɔ a wi shəŋ.
39 Wɔ̂kəli, kiŋ'waka kidɔkɔ dzaki ki chufi wi, ki ləɔ wi i kuku, wi ka jwəki, jumi, bifuu buku i dzaka ki wə. Ki baaŋ tsə a bəh wi bum kə a wi waka.
40 Mih si tsa bwa ba bə mbaŋ bà a bɔ bwǐli kiŋ'waka kiwɔ bɔ məmsi məŋ.”
41 Jisɔs wɔkɔ yaka, dzaka a, “Ɔ ɔɔ! Ŋgɔkɔ wi kilɔlɔ wələ wi ka jiə dəkə shɔm i Nyɔ wə. Mih kɔ ni num

bukumbɛiŋ i tsə buku dəiŋ, mih ni kaŋa shəm bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ na?" Wi ka dzaka i tii waiŋ wiwɔ a, "Dzâ bəh waiŋ wa fa."
42 Asi wi dzɔ wi ka dzəki, chinda wi ŋkpɛli wə chu chufi waiŋ wiwɔ təkɔ kuku, wi ka jwɔki. Jisɔs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ ki buku i waiŋ wiwɔ wə, wi ka bənih. Jisɔs ka nya wi i ba wi.
43 Bəni bəchi yɛiŋ ŋga biə bi kɔ bi Nyɔ, dzaka wɔm bɔ.

Jisɔs chu dzaka kɔm bəŋgəkə bu bəh kpi.
(Matiə 17:22-23; Mak 9:30-32)

Si bɔ nǐ kɛiŋki num bəh ŋkaŋyi i gia yichi yə Jisɔs nǐ fəki, wi dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ wə a,
44 "Mbɛiŋ lûmsi ndzɔŋ bintuni bimbɛiŋ i gia yə mih nəŋki i dzaka. Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bə ni nya lə wi i kaŋ yi bəni wə."
45 Si wi dzaka yakadəiŋ, bɔ nəki wɔkɔ kiə kə gia yə wi dzakaki, kɔm gia yiwɔ nǐ kɔ yi nyumi a bɔ ma kiə, ayakalə bɔ ka lwaki i bikə i wi kɔm ndzaka wiwɔ.

Mi wimbum kɔ ndə?
(Matiə 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Bɔ ka yisi ŋgukuli a bɔ bɔ a mi wimbum wə wi tsəki bɔ bəchi i bɔ kintəəŋ kɔ ndə a.
47 Jisɔs kǐə gia yə bɔ kwakaki i shəm yibɔ wə, ka dzɔ waiŋ wi nchiŋ təm kɔmsi i wi wə,
48 dzaka i bɔ a, "Mi wə wi ka dzɔ waiŋ winchiŋ wələ i yɛli wuŋ wə, wi dzɔ num mih. Mi wə wi dzɔ mih, wi dzɔ num mi wə wi faaŋ mih. Yi kɔ a, mi wə wi jiə gwu yi i kuku i mbɛiŋ kintəəŋ akɔ wi wə wi kɔ mi wimbum wi tsə mbɛiŋ bəchi."

Mi wə wi ka nəiŋ dəkə wɔ, wi təbiki lə wɔ
(Mak 9:38-40)

49 Jɔn chukuli i Jisɔs a, "Tikwili, buku si yɛiŋ mi widəkɔ wi bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə i yɛli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kɔm wi kɔkə mi widəkɔ i mbaŋ wibukumbɛiŋ wə "
50 Jisɔs chukuli mfih a, "Kiə mbɛiŋ ki chǐ kə wəmaka mi, kɔm mi wə wi ka nəiŋ dəkə mbɛiŋ, wi təbiki lə mbɛiŋ."

Jisɔs fasi i tsə i Jɛlusalɛm, ayaka bəni bə Samalia nəiŋ i dzɔ wi

51 Si jəbi nǐ kpɛiŋniki dzəki ka Nyɔ dzɔ Jisɔs i bɛiŋ, Jisɔs fasi i tsə i Jɛlusalɛm, wi ka nyə bá tsə.
52 Wi bá nəŋ i nyə ka faaŋ bəni bədəkɔ i ninshiŋ. Bɔ tsə liə i kwili widəkɔ wə i Samalia, i kɛiŋsi di fɛiŋ i wi.
53 Bəni bà fɛiŋ nəiŋ i dzɔ wi kɔm bɔ nǐ kiəki lə a wi tsəki səki num i Jɛlusalɛm.
54 Jɛm bəh Jɔn num bwa bə Jisɔs bə mbaŋ wə fɛiŋ ka wɔkɔ gia yiwɔ, bikə i wi a, "Bah, buku bɔɔŋ gbuku i bɛiŋ ma wi shi dzə kaasi bəni bələ a?"*
55 Jisɔs chu fiəni gwu kaŋyi lɔ bɔ,†
56 wi bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə ka tsəki səki dzəh i kwili widəkɔ wə chi.

Kiə mi i mbaŋ wi Jisɔs wə ki tsɛiŋ kə i jum wə
(Matiə 8:19-22)

57 Asi bɔ nǐ nyaniki dzəki i dzəh, mi widəkɔ dzə dzaka i Jisɔs a, "Mih ni biəliki lə wɔ, i na faiŋ wə wɔ tsəki."
58 Jisɔs chukuli i wi a, "Migumasha kaŋaki lə dzáŋə yibɔ, minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ kaŋa júŋ yibɔ, ayakalə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki kə na di i jiə fwu wi yɛiŋ."
59 Jisɔs ka chu dzaka i mi widəkɔ a, "Bǐəli mih." Ayaka mi wiwɔ chukuli a, "Bah, bêe ma mih tsə yisi ləə ba wuŋ, ka mih biəliki wɔ."
60 Ayakalə, Jisɔs chukuli i wi a, "Bêe ma bəni bà bɔ kpiyi, ləəki bəni bəbɔ bə kpiyini, tsâ mfia wɔ fûkuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ."
61 Mi widəkɔ chu dzaka a, "Bah, mih ni biəliki lə wɔ, ayaka yisi bêe ma mih tsə bəni i chwəŋ kəŋŋ ki juŋ ka mih dzə biəliki wɔ."
62 Jisɔs chukuli i mi wiwɔ a, "Mi wə wi kwa dzəkə i kaŋ ŋguŋ shi kuku fiəni tsɛiŋ i jum wə, wəmaka ka kpɛiŋ dəkə i num i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə."

---

* **9:54** Biŋwakti bikpu bidəkɔ ni kpɛiŋsi fa wələ, "Aka Ɛlaja ni bɔɔŋki a?" † **9:55** Biŋwakti bikpu bidəkɔ ni kpɛiŋ fa wələ, "Mbɛiŋ kiəki kə shóm yə yi kaŋaki mbɛiŋ. Mbɛiŋ kiə a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi ka dzə dəkə i wɔɔyi bəni. Wi dzə i bəiŋsi lɔ bɔ."

10

Jisɔs faaŋ bəni mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəfa

1 I jum wə fɛiŋ wə, Bah baayi bəni
bədɔkɔ mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəfa * ka
faaŋ i wi nshiŋ, bəfa bəfa a bɔ tsâ i
kikwili kə, i nyani di biə wi nǐ kaŋaki
i tsə i bi wə bichi.
2 Wi bə́ nəŋ i faaŋ bɔ, ka dzaka a,
“Ŋkɔh duki lə na bəh ŋga, ayakalə bəni
bə kɔhni num a twɛsi. Mbɛiŋ tsâki a
Bah wə wi kaŋaki khə wiwɔ chǐŋsi bəni
bə kɔhni.
3 Mbɛiŋ tsâki la. Yêiŋ, mbɛiŋ kǐəki a,
mih faaŋki mbɛiŋ i tsə numki ka bwa
bə shwáŋ i júm kintəəŋ.
4 Si mbɛiŋ tsəki kiə mi ki dzô kə kpɔ,
nabə kiba bəh dzuyigvu yidɔkɔ. Jɔbi
wə mbɛiŋ ka buku i dzəh, mbɛiŋ ma
ni nûmki i bôniki i bəni.
5 Mbɛiŋ ka tsə liə i juŋ yə mbɛiŋ liə
yɛiŋ wə, mbɛiŋ bôni bəni bəwɔ yɛiŋ
dzu a, ‘Kimbɔiŋni nûm ya dzu.’
6 A kabə num mi wə wi kɔŋki
a kimbɔiŋni num yɛiŋ dzu, ma
kimbɔiŋni kiwɔ baaŋ i gwu yi wə. Wə
wi kɔŋki kə kimbɔiŋni kiwɔ ki fiəni
chu jum wə i mbɛiŋ.
7 Jɔbi wə mbɛiŋ ka liə i dzu, mbɛiŋ
ka nôki a yɛiŋ dzu, mbɛiŋ ma kwuniki
júŋ. Mbɛiŋ dzǐki, mbɛiŋ mû biɛiŋ
bichi biə bə nya i mbɛiŋ, kɔm mi wi
nɔm kaŋaki lə i kwati ŋgɔm wi.
8 Jɔbi wə mbɛiŋ ka tsə liə i kwili
wiwɔ, bə dzɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ dzǐ na finə
bə nya i mbɛiŋ i dzǐ.
9 Jɔbi wə mbɛiŋ ka numki fɛiŋ
mbɛiŋ ka chûkuki bəni bə jwɛiŋ, fiəni
fûku i bəni bəchi a ŋkuŋ bi Nyɔ si
kɔmsi dzə i bɔ wə.
10 Ayakalə, na yibwiŋ mbɛiŋ liə
i kwili wiwɔ, bə nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ,
mbɛiŋ bûku tsô i dzə́h wə mbɛiŋ dzaka
a,
11 ‘Kwɔŋɔ kikwili kimbɛiŋ kələ buku
dzɔ i gvu yibuku wə bə bi lə buku
chumni, gia yichi fiəni dzə i kifwu
kimbɛiŋ wə. Ayakalə, mbɛiŋ kǐə a
ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ bi si num a fiəŋə.’
12 Mih fukuki i mbɛiŋ a, a bi numki
i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi
bəniki lə i kwili wi Sɔdɔm wə, tsə kwili
wiwɔ.”

Ŋgəkə wi kikwili, bəh di biə bi ka kwuni shə́m yibə

(Matiə 11:20-24)

13 Wi nǐ shaaŋki yakadəiŋ dza-
kayi a, “Ŋgəkə wimbum i mbɛiŋ bəni
bə Kɔlasen, ŋgəkə wimbum kɔ tə
wimbɛiŋ bəni bə Besayda. Mbɛiŋ kǐə
a, gia yi dzaka ki wɔmni yə mih nǐ
dzə fə i kidi kimbɛiŋ wə, a nǐ kɔ a mih
fə yi i Taya bəh Sidɔn, ma bɔ nǐ fiəni
i chu bibɔ wə ka lɔh bəmbuŋ bə kpi,
fuku kibwuŋ i gwu wə jiakɔbi, i kɔmsi
chusi a bɔ kwuni lɔ shə́m yibɔ.
14 Mbɛiŋ kǐəki a, a bi numki i chɔkɔ
bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔniki lə
i bəni bə Taya bəh Sidɔn tsə yimbɛiŋ.
15 Ayaka mbɛiŋ bəni bə Kafanaum,
mbɛiŋ kwakaki a, bə bi yaksiki lə
mbɛiŋ i bɛiŋ a? Aayi. Bə bi shisi mbɛiŋ
shisini i tumi ki bəni bə kpili wə.”
16 Jisɔs ka dzaka i bəni bà wi nǐ faaŋ
a, “Mi wə wi wɔkɔ i mbɛiŋ, wi wɔkɔ
num i mih. Mi wə wi məŋni mbɛiŋ,
wi məŋni num mih. Ayaka wi wə wi
məŋni mih, wi məŋni num wə wi faaŋ
mih.”

Gia yə mi i mbaŋ wi Jisɔs kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni yɛiŋ

17 Bəni bà mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəfa ka
fiəni dzə wɔkɔ ndzɔŋni, ka dzaka i Jisɔs
a, “Bah, buku si bɔɔŋki yɛli wa, na
bəchinda bə ŋkpɛli, wɔkɔ i buku.”
18 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih ni yɛiŋ
Satan gbɔ i bɛiŋ aka dzaŋ yi mwaŋ i
bɛiŋ liə kuku.
19 Mbɛiŋ wôkɔli, mih nyâ lɔ ŋga i
mbɛiŋ, biə mbɛiŋ kɔ i nyaniki i júŋ
bɛiŋ bəh i nyɛiŋ bɛiŋ. Ayaka num
mih chu nyâ ŋga bichi i mbɛiŋ i
tumdzi Satan wə mbaiŋŋni wimbɛiŋ,
ayaka fiɛŋ fidɔkɔ kɔbi bi nəŋni mbɛiŋ.
20 Ayakalə, mbɛiŋ ma wɔkɔki ndzɔŋni
a bəchinda bə ŋkpɛli wɔkɔki lə i
mbɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔki ndzɔŋni a num
a kiyɛli kimbɛiŋ kɔ num Nyɔ nyaka lɔ
i kiŋwakti wə i bɛiŋ.”

* **10:1** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ dzakaki a mbaŋnanitaŋ (70).

Jisəs wəkə ndzəŋni (Matiə 11:25-27; 13:16-17)

21 A jəbi wiwə wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni fə Jisəs wəkə ndzəŋni. Wi ka dzaka a, “Mih nyaki kiyəŋni i wə Ba wuŋ Ŋkuŋ wi bəəli bəh nshwaiŋ kəm wə nyumi gia yələ i bəmfi, bəh bəŋkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilələ bəh i bwa bənchiŋ. Yi num yakadəiŋ Ba wuŋ, kəm akə ayaka si wə nǐ kəŋki a yi numki.”

22 Jisəs chu dzaka a, “Ba wuŋ kə wi nya lə biɛiŋ bichi i mih. Mi widəkə kəkə wə wi kiəki Waiŋ Nyə, a kəbi a Ba wi. Ayaka mi widəkə num kə wə wi kiəki Ba wuŋ, a kəbi a Waiŋ bəh bəni bà Waiŋmi kə wi sabibwili i chusi Ba wi i bə.”

23 Wi dza fiəni gwu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a bə bə a, “Kimbəiŋsi kimbum kə kimbɛiŋ a dzákəh yimbɛiŋ yɛiŋ gia yiwə.

24 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bə ntum bə Nyə bəduli bəh bəŋkuŋ nǐ dəki i yɛiŋ gia yə mbɛiŋ yɛiŋki, kəbi i yɛiŋ. Ka nəŋki tə i wəkə gia yə mbɛiŋ wəkəki, kəbi i wəkə.”

Ndi kəm bə mi wi Samalia wi ndzəŋni

25 Yi dzə num a, mi widəkə wə wi nǐ lansi kiəki bənchi bə Nyə, nyə dzə i məmsi Jisəs, ka bikə i wi a, “Mi wi lanini, gia yə mih kaŋaki i fə ka mih kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə, kə nə a?”

26 Jisəs bikə i wi a, “Bə nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi bə Nyə wə a nə? Wə si fa wəkə a nə?”

27 Wi chukuli a, “Bə nyaka a,

‘Wə kôŋki Bah Nyə wa bəh shəm ya yichi,
wə nyâ gwu ya yichi i wi,
wə nômki i wi bəh ŋga bia bichi,
wə ǰǐə mfi bia bichi i wi wə,
wə kôŋki mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi wə kəŋki gwu ya.’ ”

28 Jisəs ka dzaka a, “Wə chukuli ndzəŋ. Wə fə a yakadəiŋ ma wə bi kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.”

29 Mi wiwə dza ka nəŋki i chusi a ŋgaiŋ kə mi, ka bikə i Jisəs a, “Mi wə wi kə kəmsi i mi kpəŋ kə ndə a?”

30 Jisəs chukuli lə bəh ndi a, “Mi widəkə nǐ buku i Jɛlusalɛm kabə shi tsə i Jɛliku, i dzə wi liə i kaŋ yi bəji wə. Bə twɛiŋ wi, wi baaŋ a twɛsi i kpi, bə baayi bəmbuŋ bu, dzə tasi bəh biɛiŋ bi bichi, ka bee wi fɛiŋ ka gɛiŋ.

31 Yi dzə num a, mi widəkə ni shiki tsəki i dzəh yiwə wə num tii mfə gia, wi yɛiŋ wi ka kwaŋ tsə i fikpəŋ.

32 Mi widəkə tə ka nyə ka dzəki, num mi i chwəŋkijuŋ ki Lɛwi wə, ka dzə buku fɛiŋ, yɛiŋ wi ka bəŋ kwaŋ tsə tə a fikpəŋ.

33 Ayakalə, mi widəkə bá nyani dzə a num mi wi Samalia. Wi dzə buku fɛiŋ, ka yɛiŋ wi, nshɛiŋ kwa wi.

34 Wi tsə buku i wi wə, jiə mbih bəh miə i biəkə yi wə, kaŋa baŋ biəkə yiwə bəh mbuŋ, ka giŋ wi i nyam yi yə wi nǐ nyaniki i yɛiŋ bɛiŋ, ka tsə bəh wi i juŋ yi bəni bə dzəni wə ka bá təkniki bəh wi.

35 Bə wi nə, chəkə buku wəə, wi bwili bədanali bəfa nya i mi wi juŋ yiwə, ka dzaka i wi a, ‘Bâaŋ wə tôkniki bəh mi wələ. Wə ka baaŋ ka bəkəli kpə wi dutsə, mih ni fiəni dzə nya chukuli i wə.’ ”

36 Si Jisəs ti yakadəiŋ, ka bikə i mi wə wi nǐ kɛiŋsi kiəki bənchi a, “I bəni bətali bələ kintəəŋ, wə yɛiŋki n'ya a mi wə wi nǐ chusi, a wi kə waiŋnih mi wə bəji bà nǐ twɛiŋ akə winaiŋ na?”

37 Wi chukuli a, “Akə mi wə wi nǐ kwasi nshɛiŋ i mi wə bəji bà nǐ twɛiŋ.” Jisəs ka dzaka i wi a, “Tsə, wə fəki ayaka tə.”

Jisəs ya liə i jikə Mata bəh Meli

38 Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə ka tsəki, tsə liə i kwili widəkə wə, kpaŋa widəkə num fɛiŋ bə bəəŋ a Mata. Wi dzə Jisəs i wi dzu.

39 Wi nǐ kaŋaki lə waiŋnih wi widəkə bə bəəŋ a Meli. Si Jisəs nǐ tsə liə fɛiŋ, Meli ka tsə num kəmsi i wi kpəŋ bá wəkəliki gia yə wi laniki.

40 Mata fum fəbli bəh ntati. Wi nyə tsə ka bikə i Jisəs a, “Bah, wə yɛiŋ a waiŋnih wuŋ kə fa bəh wə, mih fum a mih mbəŋ, wə kaŋa kə jəbi ndzə nə? Dzâka a wi dzâ gâmti mih.”

41 Bah chukuli i wi a, “Mata, Mata,
wɔ fumsiki gwu ya, wɔ wɔkɔ ŋgəkə
kɔm biɛiŋ bi duli, fwu wa bɔkɔ kilɔlɔ,
42 fiɛŋ fiə bə nəŋki kɔ a fimu. Meli
nûm wi sabibwili lɔ fiəmaka, a num
findzɔŋni, fiə mi widɔkɔ kɔbi i bi chu
dzɔbwili i wi.”

11

Jisɔs lani si bə kɔ i tsaki (Matiɔ 6:5-15)

1 A nǐ kɔ chɔkɔ bidɔkɔ, Jisɔs ka tsaki
i di bidɔkɔ wə, wi tsa kaasi, waiŋ wi
widɔkɔ i mbaŋ wi bwa bu kintəəŋ dzə
dzaka i wi a, “Bah, lâni buku si buku
kɔ i tsaki, asi Jɔn nǐ lani bəni bu bə
mbaŋ si bɔ kɔ i tsaki.”
2 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bá tsa
mbɛiŋ ka dzâkaki a,
‘Ba wibuku,
fâ bəni kɔksiki yɛli wa,
fâ ma ŋkuŋ bia dzə.
3 Nyâ buku bəh dzɛiŋ bidaiŋ,
4 Ma wɔ dâlinya chu bibuku,
asi buku dalinyaki chu biə bəni
bədɔkɔ fəki i buku.
Kiə wɔ ki bêe kə a buku liə i mɔmsi
wə.’ ”
5 Si wi dzaka yaka ka fəkəni i bɔ a,
“Mbɛiŋ dzô a, mi widɔkɔ i mbɛiŋ si
nyə tsə kɔmyi juŋ yi nsɛiŋ wi nchɔkɔ
kintəəŋ dzaka i wi a, ‘Nsɛiŋ wuŋ, dzâ
bɛiŋ wɔ fwâsi mih bəh chuku yi nyə
yitali.
6 Nsɛiŋ wuŋ widɔkɔ dzə tumbuku
alə, mih kaŋa kə fiɛŋ fiə mih kɔ i tati
wi yɛiŋ.’
7 Bə dzɔ a nsɛiŋ wa wə wɔ si kɔmyiki
dzaka ki kifiəŋə, ka fiəni chukuli dzə
mfih i dzu a, ‘Ma nyâki mih bəh ŋgəkə.
Buku bwa bəŋ kɔ buku nɔ lɔ ka fa
dzaka ki juŋ. Mih kɔkə i dza bɛiŋ a
mih nəŋki fiɛŋ i nya wɔ.’ ”
8 Si Jisɔs fəkəni yaka, chu dzaka a,
“Mih fukuki i mbɛiŋ a, namana yaka
wi ka baaŋ i dza nya wɔ bəh nyəə kɔm
wɔ kɔ nsɛiŋ wi, wi ni dza bɛiŋ ma wi
nya biɛiŋ bichi biə wɔ nəŋki i jɔbi wə
wɔ baaŋ a fɛiŋ ka kɔmyiki wɔ bɔh kə.
9 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a,
mbɛiŋ bîkəki, ma Nyɔ ni nya i mbɛiŋ.
Mbɛiŋ nâŋki, ma Nyɔ ni fə mbɛiŋ yɛiŋ.
Mbɛiŋ kômyiki dzaka ki juŋ, ma Nyɔ
ni wɛli i mbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ kîəki a mi wichi wə wi
bikəki, wi ni kwati lə, mi wichi wə
wi nəŋki, ni yɛiŋ lə, wə wi kɔmyiki
bakakijuŋ bə ni wɛli lə i wi.
11 Akɔ tii waiŋ winaiŋ i mbɛiŋ
kintəəŋ wə waiŋ wi ka bikə bwɔkɔ, wi
ni nya num juŋŋ i wi a?
12 Ma waiŋ ka bikə ŋgəəŋ, wi ni nya
num nyɛiŋ i wi a?
13 Na yaka mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ bəni
bachu ka kiəki i nya biɛiŋ bindzɔŋni
i bwa bəmbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ wə
wi kɔ i bɛiŋ wi ma ni nya tə Kiŋ'waka
ki Baiŋni i bəni bà bɔ bikəki i wi tsə
yaka?”

Jisɔs bəh Bɛlsebu (Matiɔ 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)

14 Jisɔs nǐ bwiliki chinda wi ŋkpɛli
i mi widɔkɔ wə wi num kinchini. Si
chinda wi ŋkpɛli wiwɔ nǐ buku i mi
wiwɔ mə, wi ka yisi i dzakaki. Mbaŋ
wi bəni yɛiŋ yaka dzaka wɔm bɔ.
15 Ayakalə, bəni bədɔkɔ ka dzakaki
a, “Wi bwiliki bachinda bə ŋkpɛli
num bəh ŋga bi Bɛlsebu wə ŋkuŋ wi
bachinda bə ŋkpɛli.”
16 Bəni bədɔkɔ ka nəŋki i mɔmsi wi,
ka dzakaki a, wi fâ gia yə yi chusiki
ŋga biə bi nyə i bɛiŋ.
17 Jisɔs kiə kiŋkwaka kibɔ, wi ka
dzaka a, “Na kinaiŋ tumi kə ki gaali
gwu ka jwɔki a kiki, ki kɔkə i bi num,
chwɔŋkijuŋ kə ki gaali gwu ka jwɔki a
bɔ bɔ ki gaali lɔ.
18 Yi kɔ a liŋ asi Satan bəh mbaŋ
wi ka gaali gwu bə jwɔ a bɔ bɔ, ma
ŋkuŋ bi ni num dəiŋ a? Mih dzaka
lə kɔm mbɛiŋ dzakaki a, mih bwiliki
bachinda bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi
Bɛlsebu.
19 A kabə num a mih bwiliki
bachinda bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi
Bɛlsebu, ma bwa bəmbɛiŋ ni bwiliki
num bəh ŋga bi ndə? Gia yə bwa
bəmbɛiŋ bədɔkɔ fəki ni chusiki a,
mbɛiŋ gbɔ lɔ nsaka.
20 Ayakalə, a kabə num a mih bwi-
liki bachinda bə ŋkpɛli bəh kaŋ yi Nyɔ,

yi numki a ŋkuŋ bi Nyɔ dzə lɔ i mbɛiŋ wə.
21 Mbɛiŋ kĭə a, jɔbi wə mi wi ləkəli ka
kɛiŋsi gwu yi bəh biɛiŋ bi jum ka num
bə́ tsɛiŋ na finaiŋ fiɛŋ, wi ni chu lwaki
kə fiɛŋ fidɔkɔ.
22 Ayakalə, mi wi ŋga widɔkɔ ka tsə
dzəh, jwɔ tsə wi bəh ŋga, lɔkɔ biɛiŋ bi
bi jum biə wi si jiəki fwu wi yɛiŋ wə,
wi lɔkɔ biɛiŋ bi bichi wi tsə gaa bəh
bəni .
23 Mbɛiŋ kĭə a, mi wə wi kɔkə bəh
mih, wəmaka bwaŋki lə gvu i mih
chɛiŋ. Mi wə wi gamtiki kə mih i
juŋniki, wi shakyiki num shakyini.
24 Jɔbi wə kiŋ'waka kichu si buku i
mi wə ki tsə i chwa i nəŋki di biə ki ni
nɔki. Jɔbi wə ki ka nəŋ məŋ ki ni dzaka
i gwu yi a, ‘Mih kaŋaki i fiəni tsə i mih
dzu, i di biə mih ni buku.’
25 Jɔbi wə ki fiəni dzə yɛiŋ juŋ yiwɔ
kɛiŋ yiyəə, num bə yaŋa kɛiŋsi yi ka yi
baiŋki,
26 ki ka fiəni dzə bəh biŋ'waka bidɔkɔ
nanitaŋ bi bəkə tsə wi, bɔ ka ni liə i
nɔki yɛiŋ. Ayaka nəni ki wəmaka mi
ni fiəni bəkə tsə si ki nĭ kɔ i ninshiŋ.”

Kinsaŋli kimbum kɔ ki bə ndə a?

27 Asi Jisɔs nĭ kɛiŋki wi dzaka gia
yiwɔ lə, kpaŋa widɔkɔ təkəli dzaka i
mbaŋ wi bəni kintəəŋ a, “Kimbɔiŋsi
kimbum kɔ i miŋkpaŋa wə wi nĭ bwɔ
wɔ, na bəh mbɛiŋŋ wə wɔ nĭ mah.”
28 Ayakalə, Jisɔs chukuli a,
“Kimbɔiŋsi kimbum kɔ num i bəni bə̀
bɔ wɔkɔ gia yi Nyɔ fə asi yi nəŋki.”

Bəni nĭ nəŋki i yɛiŋ gia yə yi chusiki di biə ŋga bi Jisɔs nĭ buku
(Matiə 12:38-42; Mak 8:12)

29 Si mbaŋ wi bəni ni juŋniki dzəki
kɔmsi tsə i wi wə, wi ka dza dzaka a,
“Chwɔŋkijuŋ ki liə kələ kɔ kichu. Bɔ
nəŋki i yɛiŋ gia yi dzaka ki wɔmni, yə
yi chusiki ŋga biŋ, ayakalə bɔ bi yɛiŋ
kə gia yi dzaka ki wɔmni yidɔkɔ a kɔbi
a yə mi ntum wi Nyɔ wə Jɔna nĭ chusi.
30 Gia yə Jɔna nĭ fə, a nĭ kɔ gia yi
dzaka ki wɔmni i bəni bə Ninewi wə,
yi kɔ a liŋ asi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
bi fə gia yi dzaka ki wɔmni i ŋgɔkɔ wi
liə wələ.
31 A bi numki chɔkɔ bi nsaka wi
kaasini wə, Yaa wə wi nĭ sakaki tumi
ki Shɛba bi numki lə tə bəh ŋgɔkɔ wi
liə wələ, fə bɔ liə i ŋgəkə wə, kɔm wi nĭ
dza dzə i tumi ki kiŋgɔksi ki mbi wə,
i wɔkɔ mfi bi Ŋkuŋ Sɔləmɔn. Ayakalə,
mbɛiŋ wɔ̂kəli, mi widɔkɔ kələ fa bəh
gia yimbum yi tsə yi Sɔləmɔn.
32 A bi numki i jɔbi bi nsaka wi
gɔksini wə, bəni bə Ninewi bi num
bəh ŋgɔkɔ wi liə wələ fə bə jiə wi i
ŋgəkə wə, kɔm bɔ nĭ wɔkɔ gia yə Jɔna
nĭ fukuki, kwuni shɔm yibɔ. Mbɛiŋ
wɔ̂kəli mi widɔkɔ kələ fa bəh gia yim-
bum yi tsə yi Jɔna, mbɛiŋ kwuni kə
shə́m yimbɛiŋ.

Naka ki baŋsini ki gwu
(Matiə 5:15)

33 Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i
ləkə i kigasi. Wi məŋ dəkə tə i chu fiəni
dzɔ kah i kwusi baŋ yɛiŋ bɛiŋ. Wi si
baiŋsi təm num i di biə bə si təm naka
ki baiŋsini yɛiŋ, a bəni ka liə dzu bɔ
yɛiŋki baiŋni biwɔ.
34 Dzəkəh ya kɔ baiŋni i gwu ya
wə. Dzəkəh ya kabə baiŋ, yaka gwu
ya yichi ni numki yi jikə bəh baiŋni.
Ayaka, dzəkəh ya ka baiŋki kə, gwu ya
yichi ni numki yi jikə bəh jisi.
35 Yi kɔ a, mbɛiŋ təkniki a baiŋni biə
i gwu yimbɛiŋ wə ma fiəni chu jisi.
36 Gwu ya yichi ka num yi jikə bəh
baiŋni, kimbu kidɔkɔ num kə i jisi
wə, biɛiŋ bichi ka baiŋki asi naka ki
baiŋsiki si nya baiŋni i gwu ya wə.”

Jisɔs təyi chwɔŋ ki Bəfalasi bəh bəni bə̀ bɔ laniki bənchi
(Matiə 23:1-36; Mak 12:38-40)

37 Jisɔs nĭ kaasi ndzaka wi, mi wi
Falasi widɔkɔ ka bɔɔŋ wi a wi dzə bɔ
wi tsə dzi. Jisɔs ka tsə liə, num bɔ wi
ka dziki,
38 num ma wi yisi wɔkɔ kaŋ yi.* Mi
wi Falasi wə tsɛiŋ yi gaka wi.
39 Bah kiə gia yə wi kwakaki, ka
dzaka i wi a, “Mbɛiŋ Bəfalasi wɔkɔki
kibwam bəh bətasa a i jum yiwɔ

* **11:38** Wi ni kaŋa i wɔkɔ kaŋ yi i dzə yə nəni kitumi kibɔ ni nəŋki.

wə, ayakalə gia yichu bəh dzákəh yi bukuni jikə i shəm yimbɛiŋ wə.
40 Biyuŋ biələ! Nyɔ wə wi nǐ maa biŋ kəkə a wə wi ni maa kintəəŋ a?
41 Mbɛiŋ nyaki biɛiŋ biə bi kɔ i bətasa wə bəh kibwam kimbɛiŋ wə i bəni bə kifuu, ka biɛiŋ bichi ni baiŋki i mbɛiŋ.
42 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ nyaki lə i Nyɔ kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ i nəŋŋ biə mbɛiŋ kəkəki bəh biɛiŋ biə mbɛiŋ jiəki i jwa wə a yi fuliki, ayakalə mbɛiŋ bee lɔ i fəki gia yi chəŋ i bəni bəh i kaŋaki kiŋkɔŋ i Nyɔ. Mbɛiŋ kâŋaki i fâki gia yiwɔ yichi bêe kə yidəkɔ.
43 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ si kɔŋ a numki i biŋgbəkɔ bi ninshiŋ i júŋ yi tsani wə, chu kɔŋ a bə bəniki mbɛiŋ i di bi shi wə bəh kiŋkɔksi.
44 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kɔ ka júm yə yi chusiki kə, bəni nyani yɛiŋ bɛiŋ kiə kə."
45 Si Jisɔs nǐ dzaka yaka, mi widəkɔ wi kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ, dzaka i wi a, "Mi wi lanini, wɔ kiəki a gia yə wɔ dzakaki lə a yi kɔmki lə buku tə a?"
46 Jisɔs chukuli a, "Ŋgəkə wimbum kɔ tə wimbɛiŋ mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ. Mbɛiŋ jikəliki bəni bəh ntiə wi tsə ŋga bibɔ ka mbɛiŋ kɔlə i jiə na waiŋkpaŋ i gamti bɔ.
47 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ. Mbɛiŋ maaki júm yi bəni bə ntum bə Nyɔ bà bətii tii bəmbɛiŋ nǐ wɔɔyi.
48 Ayakadəiŋ, yələ chusiki a mbɛiŋ tɔksiki tɔbiki lə mfə wi bətii tii bəmbɛiŋ. Bɔ nǐ kɔ bɔ wɔɔyi bəni bə ntum bə Nyɔ, mbɛiŋ ka baaŋ ka sisiki i maa júm yibɔ.
49 Akɔ gia yə yi nǐ fə ka Nyɔ bəh mfi bi dzaka a, 'Mih ni chiŋsi lə bəni bəŋ bə ntum bəh bwa bəŋ bə ntum i bɔ, bɔ ni wɔɔyi bədəkɔ bwaŋ gvu i bədəkɔ chɛiŋ.'
50 Ayakadəiŋ, Nyɔ bi bikə i ŋgɔkɔ wi liə wələ kɔm mwa mi bəni bu bə ntum bəchi bà bɔ nǐ wɔɔyi i yisi si mbi nǐ yisi.
51 Wi bi bikə i yisi i mwa mi Abɛl i tsə buku i mi Sakalia wə bɔ nǐ wɔɔ i kintəəŋ ki tɔŋ wi fəni gia bəh juŋ yi fəni yi gia wə. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a Nyɔ bi bikə lə i ŋgɔkɔ wi liə wələ, kɔm kpi yi bəni bəwɔ bəchi.
52 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ bəni bà bɔ kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ. Mbɛiŋ nyumi kiŋwɛli kə bə wɛliki bakakijuŋ kə mi liəki yɛiŋ i kiə gia yə yi kɔ chəŋ. Mbɛiŋ nəiŋ i liə, ka chu kəŋki bəni bà bɔ nəŋki i liə a bɔ ma lǐə."
53 Jisɔs ka bi dza fɛiŋ a ŋgaiŋ nyə wə, Bəfalasi bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ yisi ka lɔyiki wi bəh ja, bikə gia i wi yiduli yiduli,
54 bɔ ni fəki yaka bɔ taaŋ wi, i kwa wi i gia yə wi ki dzaki.

12

Kiə mi si dzâka kə chi wi fə̂ chi

1 Si Jisɔs nǐ dzakaki, mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzəki fɛiŋ, i bənchuku, bənchuku wə faaŋni. Bədəkɔ dəiŋyi gvu yi bədəkɔ. Jisɔs dza yisi i dzakaki num i bwa bu bə mbaŋ wə a, "Mbɛiŋ dzə̂ki jɔbi i dzɔɔŋ yi Bəfalasi, yə akɔ mfə wibɔ, bɔ dzakaki chi, fə chi.
2 Mbɛiŋ kǐəki a, gia yidəkɔ kɔkə yə bə baŋ, a yi bi baaŋ maka yi buku i baiŋni wə. Gia yidəkɔ kɔbi yə bə nyumi a yi bi baaŋ maka bə kiə.
3 Mbɛiŋ kiə a gia yichi yə mbɛiŋ dzakaki nchɔkɔ, bə bi wɔkɔki lə nshi. Gia yichi yə mbɛiŋ si baŋ juŋ, ka mbɛiŋ chumyiki dzakaki, bə bi lakaki yi num i kifwu ki juŋ wə.

Mi wə bə kɔ i lwaki (Matiə 10:28-31)

4 Nsɛ́iŋ yiŋ, mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ a, mbɛiŋ ma lwâki bəni bà bɔ kɔ i wɔɔ a nyam yi gwu shəŋ, i yəmaka chɛiŋ bɔ nəki kaŋa kə gia yidəkɔ i fə.
5 Mbɛiŋ wô̂kɔ mi wə mbɛiŋ kɔ i lwâki. Mbɛiŋ lwâki num Nyɔ kɔm akɔ wi wə wi kaŋaki ŋga i wɔɔ mi, chu num i ləkə wəmaka i gbuku wimbum wə. Mih chu fuku ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ lwâki num wi.
6 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bə si taŋni min-sii mite i minini mifa shəŋ a? Ayakalə, fidəkɔ num kə fimu fiə Nyɔ kɔ wi dali fi.

7 Mbɛiŋ kɔ Nyɔ kiə na júŋ yimbɛiŋ yifwu yichi, yə yi kɔ i mbɛiŋ fuŋ. Mbɛiŋ ma lwâki. Mbɛiŋ tsəki lə minsii miduli.

Mi wə wi bum bəh wə wi nəiŋ Jisɔs (Matiə 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Mih chu fukuki i mbɛiŋ a, na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ, a wi kiəki lə mih, ma mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi bum lə tə wəmaka i bəchinda bə Nyɔ nshiŋ.
9 Ayakalə, mi wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ, mih bi nəiŋ lə tə wəmaka i bəchinda bə Nyɔ nshiŋ.
10 Yi chu num a, Nyɔ bi dalinya lə já yichu yə mi dzakaki kɔm mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, ayakalə Nyɔ bi lansi dalinya kə já yichu yə mi dzakaki kɔm Kiŋ'waka ki Baiŋni.
11 Jɔbi wə bɔ bi kwa mbɛiŋ i tsə bəh mbɛiŋ i juŋ yi tsani wə, yuwidɔkɔ, i bəni bà bɔ sakaki tumi nshiŋ, yuwidɔkɔ i bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani, a bɔ tsə saka mbɛiŋ, fwu ma bi bôkɔ mbɛiŋ a mbɛiŋ ni tsə baŋyiki gwu yimbɛiŋ bəh chukuli winaiŋ a, yuwidɔkɔ i dzaka a nə.
12 A ni num i jɔbi wiwɔ wə Kiŋ'waka ki Baiŋni ni nya lə mbɛiŋ bəh gia yə mbɛiŋ ni dzaka."

Ndi kɔm bə mi wimbum wi kiyuŋ

13 Si Jisɔs nǐ təfiki bwa bu bə mbaŋ yakadəiŋ, mi widɔkɔ i mbaŋ wi bəni kintəəŋ dza dzaka a, "Mi wi lanini, dzâka i waiŋnih wuŋ a, wi gâa nyâ mbiŋ biɛiŋ."
14 Jisɔs bikə i wi a, "Nyuku wələ, a jiə ndə mih i numki mi wi nsaka wimbɛiŋ, chu gaa biɛiŋ bimbɛiŋ a?"
15 Si wi bikə yaka ka dzaka i bəni bəchi a, "Mbɛiŋ tôkniki nalə, kiə mbɛiŋ ma búkuki bəh dzákəh i biɛiŋ wə, kɔm kiŋ'waka ki mi kɔkə kɔm bə biɛiŋ biə wi kaŋaki, kɔŋ wi kaŋaki biɛiŋ nalə."
16 Si wi nǐ dzaka yakadəiŋ, ka ti ndi a, "Tii kpɔ widɔkɔ nǐ kaŋaki khə wi, dzɛiŋ buku yɛiŋ nalə.
17 Wi ka yisi i kwakaki a, ŋgaiŋ ki fâki na dəiŋ na? Ŋgaiŋ ni jǐə dzɛiŋ bi ŋgaiŋ naiŋ a?
18 Wi ka jiə kimfasi a, 'Mih kiə gia yə mih ki fâki. Mih ki shayiki lə bəshaŋkwa bəŋ ma, mih fiəni kpɛiŋsi, ka mih bi jiə dzɛiŋ bəh biɛiŋ biŋ yɛiŋ wə bichi.
19 Jɔbi wə mih ka fə yakadəiŋ, mih ni dzaka i gwu yiŋ a, mih kɔ mi wi kidəəŋ. Mih kwati biɛiŋ biə mih bi dziki i buku jía yiduli wə, chu wɔkɔ kə ŋgəkə. Mih kɔ liə i dziki a dzini, chu mu a muni wɔkɔ ndzɔŋni.'
20 Si wi nǐ kɛiŋsi yakadəiŋ, Nyɔ ka bɔɔŋ wi a, 'Kiyuŋ kələ! Daiŋ nchɔkɔ mih ni fiəni dzɔ lə kiŋ'waka ka. Biɛiŋ biələ bichi wɔ kɛiŋsi jiə lə bi ni numki bi ndə a?' "
21 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ ka dzaka a, "Yi kɔ ayaka i mi wə wi juŋniki mbum bi mbi i gwu yi wə, kaŋa kə mbum bidɔkɔ i kimbu ki Nyɔ wə."

Mbɛiŋ jiə shɔm i Nyɔ (Matiə 6:25-34; 6:19-20)

22 Wi chu dza ka dzakaki num i bwa bu bə mbaŋ a, "Kiə mbɛiŋ ma fûmsiki gwu kɔm nɔni kimbɛiŋ, a mbɛiŋ ni dzi nə, na yudɔkɔ kɔm gwu yimbɛiŋ a mbɛiŋ ni lɔh nə.
23 Mbɛiŋ kiəki a kiŋ'waka ki mi tsəki lə biɛiŋ bi dzini, gwu yi mi tsə bəmbuŋ.
24 Mbɛiŋ yɛiŋ biŋaŋa, bi nɔmki kə, gbɛli kə. Na bi si kɔh kə dzɛiŋ i juŋni jiə i bəshaŋkwa wə nabə gba. Ayakalə, Nyɔ saŋsi bi bichi. Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kɔkniki tsəki lə minyəni a?
25 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi fumsiki gwu, wi num i kpɛiŋsi jɔbi twɛsi i nɔni ki wə a?
26 Si mbɛiŋ mɔŋ i fə na yi twɛsi yələ, mbɛiŋ bá fumsi gwu i nə a?
27 Mbɛiŋ yêiŋ si bəfluwa kɔɔki bɔ num. Bəfluwa si nɔm kə nabə i kɛiŋsi bəmbuŋ bəbɔ. Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, na Ŋkuŋ Sɔlɔmɔn bəh mbum bi bichi biə wi nǐ kaŋaki, jɔbi wə wi nǐ lafiki gwu bəh bəmbuŋ wi nǐ ka num buku dəkə ka fluwa widɔkɔ.
28 A kabə num lə si Nyɔ lafiki mfwaŋ i chwa, mfwaŋ biə bi kɔki daiŋ, kijiəli bə kpa i gbuku wə, ma wi Nyɔ ni lafi mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ a? Ɔ ɔɔ bəni bə mbum wi twɛsi!

29 Yi kɔ a mbɛiŋ ma fûmsiki gwu
yimbɛiŋ i kwakaki kɔm fiɛŋ fiə mbɛiŋ
kaŋaki i dzi bəh i mu,
30 kɔm gia yələ si kwaka bəni bə mbi
bà bɔ kiəki kə Nyɔ. Mbɛiŋ kǐəki a, Ba
wimbɛiŋ kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki lə biɛiŋ
biələ bichi.
31 Mbɛiŋ jǐə mfi bimbɛiŋ num i ŋkuŋ
bi Nyɔ wə, ka wi ni nyaki mbɛiŋ tə bəh
biɛiŋ biələ bichi.
32 Mbaŋ wuŋ, si mbɛiŋ kɔ twɛsi lə
kiə mbɛiŋ ki lwâ kə kɔm Ba wimbɛiŋ
kɔ bə kinsaŋli i nya ŋkuŋ bi i mbɛiŋ.
33 Mbɛiŋ tâŋni biɛiŋ biə mbɛiŋ
kaŋaki, ma mbɛiŋ gâa kpɔ wiwɔ i bəni
bə kifuu, mbɛiŋ nâŋki biba bi kpɔ a
num biə bi kɔkə i shakyi. Mbɛiŋ jǐəki
kpɔ wimbɛiŋ num i tumi ki Nyɔ wə,
i di biə bəji kɔkə i chwɔ, bəh i di biə
nchami kɔkə i kwa, bəh i di biə shəkə
kɔkə i mɛni.
34 Mbɛiŋ kǐəki a, di biə mi jiəki kiba
ki akɔ fɛiŋ wə shɔm yi kɔ.

Bəni bə Jisɔs wôkɔliki Jisɔs (Matiɔ 24:45-51)

35 Mbɛiŋ kâŋa chiŋni bimbɛiŋ ma
mbɛiŋ bâiŋsi naka bimbɛiŋ bi baiŋki,
ma mbɛiŋ wôkɔliki nɔm,
36 aka bwa bə nɔm bà bɔ kɛiŋsi gwu
ka wɔkɔliki tikwili wibɔ, si wi fiəniki
dzəki i di bi dzɔni bi miŋkpaŋa wim-
fiaŋ wə. Ka jɔbi wə wi ni fiəni dzə
kɔmyi dzaka ki juŋ, ma bɔ ni wɛli
akisəkə wi liə.
37 Kinsaŋli kimbum kɔ ki bwa bə
nɔm bà tikwili wibɔ ni fiəni dzə yɛiŋ
bɔ kɛiŋ wɔkɔli wi. Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ a, wi ni tum mbuŋ i gwu yi wə,
ma bɔ num i kuku, wi tsəsi dzɛiŋ i bɔ.
38 Kinsaŋli kimbum bi numki ki
bwa bə nɔm bà wi bi kwatiki bɔ
wɔkɔli, kɔŋ wi numki i bi fiəni dzə na
nchɔkɔ kintəəŋ, yudɔkɔ na i jɔbi wə
kwɔkɔ tɔŋki.
39 Mbɛiŋ kǐəki a, tikwili kabə kiəki
jɔbi wə ji kaŋaki i dzə nchɔkɔ fɔkɔ, wi
ma ni chu bee a wi dzə bwiŋ juŋ yi.
40 Mbɛiŋ tə kaŋaki i nûmki bəh
ŋkɛiŋsi wi gwu, kɔm mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi bi fiəni dzə lə i jɔbi wə mbɛiŋ
kiə kə."
41 Bita ka dza bikə i wi a, "Bah, wɔ ti
ndi wələ num i buku, ma i bəni bəchi
a?"
42 Bah chukuli a, "Waiŋ wi nɔm
wə wi kɔ wi ŋkɔŋ, chu kaŋa mfi, kɔ
winaiŋ? Ntə akɔ wə tikwili wi nǐ jiə
a wi tɔkniki bəh juŋ yi, a jɔbi wə, jɔbi
ka kpɛiŋ ma wi ni nyaki biɛiŋ bidzini
i bwa bu bə nɔm a?
43 Kinsaŋli kimbum bi numki i
waiŋ wi nɔm wə tikwili wi bi dzə
yɛiŋki num wi fə nɔm wi a liŋ asi wi
si nəŋki.
44 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, tikwili
wi bi yaksi wi a wi tɔkniki bəh biɛiŋ bi
bichi.
45 Ayakalə, waiŋ wi nɔm wiwɔ ka
dza dzaka i gwu yi a, 'Tikwili wuŋ ni
kɔmsi fiəni dzə kə,' ka yisi i twɛiŋki
bwa bə nɔm bənyuku bəh bəkaŋa, dzi
a dzini chu mu mbih mɔ kwa wi,
46 yaka yi kɔ a tikwili wi waiŋ wi
nɔm wiwɔ bi təkəli tumbuku i chɔkɔ
biə wi si kwakaki kə bəh i jɔbi wə wi si
kwakaki kə bəh i jɔbi wə wi si kiəki kə.
Ayaka wi bi gbayi waiŋ wi nɔm wiwɔ,
wi chiŋsi wi i tsə numki bəh bəni bà bɔ
kɔkə bə ŋkɔŋ.
47 Waiŋ wi nɔm wə wi kiəki gia yə
tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi nəki
kɛiŋsi kə gwu yi i fəki yi, ma yi numki
a bə bi twɛiŋ lə wi bəh ŋgaŋa yiduli.
48 Waiŋ wi nɔm wə wi kiəki kə gia
yə tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi fə gia
yə bə kɔ i twɛiŋ wi bəh ŋgaŋa yiduli ma
yi numki a bə bi twɛiŋki a wi twɛsi. Mi
wə bə nya biɛiŋ biduli i wi, bə bi bikəki
biduli i wi."

Jisɔs dzə bəh kiŋgali (Matiɔ 10:34-36)

49 Jisɔs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ
a, "Mih dzə i kpa num gbuku i fa kuku.
Bə dzɔ a wi si bɛli lɔ.
50 Mih kaŋaki i liə i ŋgəkə wimbum
widɔkɔ wə, shɔm yiŋ ni də a jɔbi wə
mih ni liə i wi wə.
51 Mbɛiŋ kwakaki a, mih dzə num
bəh kimbɔiŋni i fa kuku a? Ŋgaŋ,
mbɛiŋ kǐəki a, mih dzə num bəh
kiŋgaali.
52 I yisi i liə i tsə ninshiŋ, juŋ yə yi kɔ
bəh bəni bəte ni gaali lə. Bəni bətali ni
gaali bəh bəfa, bəfa ni gaali bəh bətali.

53 Tii wainŋ ni gaali lə bəh wainŋ wi,
winyukuni, wainŋ wi winyukuni gaali
bəh ba wi. Nih wainŋ ni gaali bəh wainŋ
wi wikpaŋni, wainŋ wi wikpaŋni gaali
bəh nih wi. Nih nyuku ni gaali bəh
kpə wainŋ wi, kpə wainŋ gaali bəh ni
nyuwi."

Bəni kiə jəbi (Matiə 16:2-3)

54 Jisəs dzaka i mbaŋ wi bəni wə a,
"Mbɛiŋ ka yɛiŋ jəbi wə bimba yakaki
dzəki i kimbu kə wəŋ liəki, mbɛiŋ yisi i
dzakaki a, 'Dzaŋ nəŋki lə i dzə.' Ayaka
yi dzə.
55 Mbɛiŋ ka yɛiŋ tə fiəkə fəkə i kimbu
ki shiŋ wə, mbɛiŋ ka dzakaki a, 'Di ni
shili lə nalə.' Ayaka bi num.
56 Mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ dzakaki chi,
fə chi, si mbɛiŋ tsɛiŋki bəəli bəh kuku
mbɛiŋ ka kiəki si biŋ ni numki, akə tə
kəm nə wə mbɛiŋ kəkə i kiə gia yə Nyə
chusiki i liə a?
57 Mbɛiŋ məŋ tə i bəŋ kwakaki gia yi
chəŋ yə yi kə a mbɛiŋ fəki a?
58 Mi ka dzə wə, i tsə bəh wə i juŋ yi
nsaka wə, wə məmsi mbɛiŋ wi kɛiŋsi a
kɛiŋ i dzəh, ka wi ma guku tsə nya wə
i kaŋ yi mi wə wi sakaki bənsaka, ma
wi nya daŋsi wə i kaŋ yi bəni bə jum
wə, ma bə ni fa wə i juŋ yi nsəŋ mə.
59 Mih fukuki i wə a, wə ni buku kə
fɛiŋ maka wə gəm kaasi finini fichi fiə
bə bikəki."

13

Mi wichi kwûni shəm yi, kəbi yaka wi ni kpi

1 A nǐ kə i jəbi wiwə wə, bəni bədəkə
dza ka fukuki i Jisəs kəm bəni bə Galili
bədəkə bà bə nǐ tsəki i fə mfə gia i Nyə,
Baylɛ faaŋ bəni bə tsə gbayi bə, mwa
mibə chiŋni bəh minyam yə bə nǐ fə
mfə gia yɛiŋ.
2 Jisəs wəkəli lə, bikə i bə a, "Mbɛiŋ
kwakaki a, bəni bà bə nǐ kpiyi i dzəh
yələ wə, a bə nǐ kə na bəni bəchu tsə
bəni bə Galili bəchi ma?
3 Ŋgaŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ
baaŋ ki kwûni kə shóm yimbɛiŋ, ma
mbɛiŋ bəchi bi kpiyi ayaka.
4 Mbɛiŋ kwakaki alə bəni bà jwəfi
ntsə nyaŋ bà juŋ yi dəəŋ yə i Siləam
nǐ muku wəəyi bə a? Mbɛiŋ kwakaki
a bə bədəkə nǐ kpiyi yaka kəm bə nǐ
kə na bəni bəchu tsə bəni bə Jɛlusalɛm
bəchi ma?
5 Ŋgaŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ
baaŋ ki kwûni kə shóm yimbɛiŋ, ma
mbɛiŋ bəchi bi kpiyi ayaka."

Ndi kəm kpɛiŋ wə wi wumki kə mintam

6 Jisəs ka ti ndi widəkə i bə a, "A nǐ
kə jəbi widəkə wə, mi widəkə yəə kpɛiŋ
widəkə* i wi khə. Jəbi nǐ kpɛiŋ i wi i tsə
kəhyi mintam miwə wi tsə nəki yɛiŋ
kə na fimu.
7 Wi ka dzaka i mi wi wi nəm a,
'Tsêiŋ kpɛiŋ wələ, i jía yitali wə mih si
shi dzə fa i tsɛiŋ mintam i kpɛiŋ wələ
wə, mih yɛiŋ kə na fimu. Gbâ tôkə
kuku, wi baŋki lə di kilələ.'
8 Mi wi nəm wiwə chukuli a,
'Tikwili, bêe dəkə wi yaka, mih ki
chəkyiki taliki lə chwəŋ kiwə mih jiə
chi yɛiŋ chɛiŋ.
9 Jəbi wə wi ka wum mintam i jia
yələ yi dzəki lə, ma yi ndzəŋki, wi ka
baaŋ i wum, ma wə ni gba təkə wi.' "

Jisəs chuku kpaŋa widəkə i chəkə bimbam wə

10 A nǐ kə chəkə bimbam bidəkə,
Jisəs ka laniki bəni i juŋ yi tsani yidəkə
wə.
11 Kpaŋa widəkə num fɛiŋ kiŋ'waka
kichu kidəkə num i wi wə, num kə ki
si fə mi wi chu mi wi jwɛiŋ, ki nǐ fə
wi gwɛiŋ i jía jwəfi ntsə nyaŋ, jum yi
ŋgwuŋ, wi kəbi i chu num i bɛiŋ chəŋ.
12 Jəbi wə Jisəs nǐ yɛiŋ kpaŋa wiwə,
ka bəəŋ wi, wi dzə, wi dzaka i wi a,
"Nih wuŋ, wə bənih lə i jwɛiŋ ya wə
daiŋ."
13 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka nani
tsɛiŋ yi kəm wi. Akisəkə, jum yi fiəni
nani gwu ka kaa, wi num bɛiŋ chəŋ,
ka chəŋyiki Nyə.
14 Tikwili wi juŋ yi tsani yiwə yɛiŋ
si Jisəs chuku kpaŋa wiwə, a num i
chəkə bimbam wə, gia yiwə nya lə wi
bəh ŋgəkə. Wi ka yəliki i bəni a, "Kaŋ
kə yisə yə bukumbɛiŋ kaŋaki i nəmki

* **13:6** Kpɛiŋ wiwə num bə bəŋ i já yi ŋkali wə a, "Fig".

yɛiŋ. Mbɛiŋ dzâki bə chukuki jwɛiŋ yimbɛiŋ i kaŋ yələ wə, ayakalə a kɔbi i chɔkɔ bimbam wə!"
15 Bah chukuli i wi a, "Mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ dzakaki chi, fə chi. I chɔkɔ bimbam wə, ntə mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ, si dzɔ lə na' wi, yuwidɔkɔ njakas wi i di biə yi nɔki, i tsə nya yi bəh mwi a?
16 Kpaŋa wələ kɔ waiŋ Ablaham, wə Satan nǐ kaŋa i bənsəŋ wə jía jwɔfi ntsɔ nyaŋ, yaka yi si ndzɔŋki kə si mih gamti wi i ŋgəkə wi wələ, i chɔkɔ bimbam wə a?"
17 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bà bɔ nǐ baiŋŋki wi, gəmni i gwu yibɔ wə, bəni bəduli bədɔkɔ num fibɔ bəh kinsaŋli, kɔm bə gia yi kaŋyini yichi yə Jisɔs nǐ fəki.

Ndi kɔm ŋgəkɔ wi fintam fidɔkɔ (Matiə 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Jisɔs ka təmki a, mih ki fəkəliki a, "Ntɔŋ bi Nyɔ kɔ aka finə a? Fiɛŋ fiə mih ki fəkəliki yɛiŋ kɔ nə a?
19 Bi kɔ aka ŋgəkɔ† wi fintam fidɔkɔ mi nǐ buku tsə i gbɛli i wi khə, ŋgɔkɔ wiwɔ kɔ yaka ka fiəni chu num kpɛiŋ, minyəni mə mɔ fuliki i bɛiŋ dzə maa júŋ yibɔ i cha yiwɔ wə."

Ndi kɔm dzəəŋ (Matiə 13:33)

20 Wi ka chu təmki a, "Akɔ finaiŋ fiɛŋ mih ki fəkəniki ŋkuŋ bi Nyɔ bəh fi a?
21 Bi kɔ aka dzəəŋ yə miŋkpaŋa ni fəkə muku i biŋkuŋɔ bimbum wə bitali ka fwɛŋni, ka chwali yi fə muku miwɔ yaka."

Dzaka kifiəŋə ki faaŋnini (Matiə 7:13-14,21-23)

22 Jisɔs dza ka tsəki i bikwili wə bəh i bidi wə si wi nǐ tsəki lani tsə bəni, tsə sə dzəh yi i Jɛlusalɛm.
23 Mi widɔkɔ dza bikə i wi a, "Bah, akɔ a bəni twɛsi bɔ bi bɔiŋki a?" Jisɔs ka chukuli lɔ i bɔ bəchi a,
24 "Mbɛiŋ jwôki na bəh ŋga i liə num i dzaka kifiəŋə kifaaŋnini. Mbɛiŋ kiəki a, bəni bəduli bi nəŋki lə i liə i ki wə, dzəh kɔbi.
25 Jɔbi bi kpɛiŋ lə wə, tii juŋ wiwɔ bi dza fah dzaka ki juŋ. Jɔbi wə wi bi fa, mbɛiŋ bi baaŋ i biŋ i kɔmyiki dzaka ki juŋ dzakayi a, 'Tikwili, wêli a dzaka ki juŋ ka buku liə.' Wi bi chukuli i mbɛiŋ a, 'Mih kiəki kə di biə mbɛiŋ buku.'
26 Mbɛiŋ ka bi nɔmyiki dzakaki, 'A kɔkə a buku bà bukumbɛiŋ nǐ shiki dziki chu mu a? Ayaka wɔ nǐ nyaniki laniki nnyaki bəni i bidi bibuku wə.'
27 Wi bi fiəni chukuli shəŋ a, 'Mih fukuki i mbɛiŋ a mih kiəki kə di biə mbɛiŋ buku. Mbɛiŋ nyâ i mih fiəŋə mbɛiŋ bà mbɛiŋ nyaniki fəki chu.'
28 Mbɛiŋ bi yɛiŋ lə Ablaham bəh Ayjik bəh Yakɔb bəh bəni bə ntum bə Nyɔ bəchi i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə, num bə baŋ mbɛiŋ i biŋ, mbɛiŋ bi ka dəki dzi jəŋ.
29 Bəni bi dza i bimbu bichi wə, i yisi i di biə wɔŋ bukuki dzəki, bəh i di biə wi tsəki liəki, bəh i di bi bɛiŋ bɛiŋ wə bəh bi shiŋ i mbi wə, bɔ bi dzə shinum i dziki i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
30 Mbɛiŋ wôkɔli bəni bəduli bà bɔ kɔ i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bà bɔ kɔ i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ."

Nshɛiŋ kwa Jisɔs kɔm Jɛlusalɛm (Matiə 23:37-39)

31 A nǐ kɔ a jɔbi wiwɔ wə, Bəfalasi dzə dzaka i Jisɔs a, "Bûku nyâ fa, tsə i kimbu kidɔkɔ wə kɔm Ŋkuŋ Hɛlɔd nəŋki i wɔɔ wɔ."
32 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ tsô dzâka i fifinchɔŋ fiwɔ a mih ki bwiliki lə bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə daiŋ, mih chuku jwɛiŋ, i yisi i daiŋ bəh kijiəli, mih bi buku kaasi nɔm wuŋ shitsə kijiəli.
33 Ayakalə, mih ni yisi nyani wuŋ wi Jɛlusalɛm daiŋ, bəh i buku nyani kijiəli i tsə buku shitsə kijiəli. Yi kpɛiŋniki kə a bə wɔɔ mi wi ntum wi Nyɔ i di bidɔkɔ wə a kɔbi a i Jɛlusalɛm."
34 Si Jisɔs dzaka lə, wi ka chu dzaka a, "Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Wɔ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ, chu tumyi bəni bà Nyɔ faaŋki i mbɛiŋ bəh kitəh. Akɔ kiŋkani kimaiŋ

† **13:19** Ŋgəkɔ wələ kɔ i já yi ŋkali wə a, "mustard".

si mih məmsi i junŋni bwa ba asi nih shyə si junŋni bwa bu wi kwumi baŋ bəh bəkəli bi, wə nəiŋma a?
35 Tsêiŋ, bə kɔ num bə lətəkɔ lɔ juŋ ya yi fiəni num chii. Ayaka mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi chu yɛiŋ kə i mih wə, i tsə buku jɔbi wə mbɛiŋ bi dzakaki a, ‘Nyɔ jiə kimbɔiŋsi i mi wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə.’ ”

14

Jisɔs chu chuku mi i chəkɔ bimbam

1 A nǐ kɔ i chəkɔ bimbam bidəkɔ wə, Jisɔs tsə i dzi i juŋ yi mi wimbum wi Falasi widəkɔ. Bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ nǐ tsɛiŋki Jisɔs i yɛiŋ gia yə wi ni fə.
2 A nǐ kɔ mi widəkɔ num fɛiŋ i Jisɔs nshiŋ wi gwɛiŋ bəh jwɛiŋ yidəkɔ yi fə kaŋ yi bəh kaka bi məyi.
3 Jisɔs bikə i Bəfalasi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ, bəh bəni bà bɔ nǐ kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ, “Bənchi bəbukumbɛiŋ bumki lə a bə chûku mi i chəkɔ bimbam wə, ma nə a?”
4 Bɔ nəki kaŋa kə gia yidəkɔ i chukuli. Jisɔs kaŋa mi wiwɔ, chuku wi, ka dzaka a wi tsâki.
5 Jisɔs ka fiəni bikə i bəni bəwɔ a, “Mi widəkɔ kabə kaŋa waiŋ* nabə na’, wi gbɔ i fəŋ mə i chəkɔ bimbam wə, wi ma ni bwili akisəkə a?”
6 Bɔ məŋni gia yə bɔ ki chukuliki.

Mi shîsi gwu yi i kuku

7 Jisɔs dza yɛiŋ si bəni dzəki sabi di bibɔ num i ninshiŋ i numyi yɛiŋ, wi ka ti bɔ bə ndi a,
8 “Jɔbi wə bə laka wɔ i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə, wɔ tsə ma nûm i di bi ninshiŋ wə, kɔm mi wimbum widəkɔ kɔlə fɛiŋ num bə si laka tə wi fɛiŋ.
9 Tikwili wə wi si laka mbɛiŋ bəchi, wi ni dza dzə dzaka i wɔ a, ‘Dzâ nyâ di biələ i mi wimbum wələ.’ Ma wɔ ka ni dza, num bəh kiŋgəmni i tsə num lɔ num i jum wə.
10 Jɔbi wə bə laka wɔ i dzini bi dzəni bi miŋkpaŋa wimfiaŋ, wɔ tsâ nûm num i jum wə, ka tii dzini bi miŋkaŋa wimfiaŋ ni dzə dzaka i wɔ a, ‘Nsɛiŋ wuŋ, dzâ fa, tsâ nûm num i ninshiŋ.’ Ayaka, wɔ ka ni kaŋa kiŋkɔksi i bəni bəchi nshiŋ.
11 Yi kɔ a liŋ i mi wichi wə wi yaksiki gwu yi, bə bi shisi lə wi. Mi wə wi shisiki gwu yi, bə bi yaksiki lə wi.”

Mi təkniki bəh bəni bə ŋgəkə

12 Jisɔs ka dza fiəni dzaka i tii juŋ wə a, “Jɔbi wə wɔ nəŋki i bɔɔŋ bəni a bɔ dzə dzi, ma ni bɔɔŋ num nséiŋ ya na bwa bə nah, na chwɔŋ ki juŋ ka, na bəni bə kpɔ, bà bɔ nɔki kɔmsiki i wɔ wə. Kɔm bɔ bi fiəni bɔɔŋ lə wɔ tə i juŋ yibɔ wə, ma yi ka bi numki a, bɔ nǐ chukuli lɔ kaŋ ya.
13 Jɔbi wə wɔ fəki dzini, laka num bəni bə kifuu, bəh biŋkəŋni, bəh bà bɔ gbɔki nyaniki, bəh bimfəkə.
14 Wɔ ka fə yakadəiŋ, ma Kimbɔiŋsi ki Nyɔ numki i wɔ wə, kɔm bəni bələ kaŋaki kə fiɛŋ fidəkɔ, i bi fiəni chukuli i wɔ. Ma gɔm wa bi numki i Nyɔ, i chəkɔ biə bəni bà bɔ kɔ chəŋ bi dzayiki i kpi wə.”

Ndi kɔm dzini bimbum (Matiə 22:1-10)

15 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, mi widəkɔ wə, bəh bɔ nǐ dziki wɔkɔ gia yiwɔ ka dzaka i wi a, “Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi bi dziki blɛd i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.”
16 Jisɔs ka chukuli i wi a, “A nǐ kɔ jɔbi widəkɔ wə, mi widəkɔ kɛiŋsi bini bimbum, wi laka bəni bəduli.
17 Si chəkɔ bi bini biwɔ nǐ dzə kpɛiŋ, wi faaŋ waiŋ wi wi nɔm a wi nyani fuku i bəni bəchi bà wi nǐ laka bini i bɔ, a ŋgaiŋ kɛiŋsi lɔ biɛiŋ bichi.
18 Waiŋ wi nɔm wiwɔ ka tsə yɛiŋ bɔ, bɔ yisi ka təmki wimu wimu. Mi wi ninshiŋ wə wi nǐ yɛiŋ dzaka i wi a, ‘Yêiŋ mih si kɔ mih taŋ khə wuŋ wimfiaŋ, mih kaŋaki i tsə tsɛiŋ wi. Tɛsi, mih ni numki kə.’
19 Wi chu yɛiŋ widəkɔ wə wi bɔŋ chukuli tə a, ‘Mih si kɔ mih taŋ bəna’ bəŋ bə nɔm jwəfi, mih kaŋaki i tsâ mô̂msi yi i liə. Tɛsi, mih ni numki kə.’
20 Wi chu yɛiŋ widəkɔ wi bɔŋ chukuli

* **14:5** Biŋwakti bikpu bidəkɔ bɔɔŋ a, “njakas.”

tə a, ‘Mih dzɔ a kpə wuŋ wimfiaŋ daiŋ, tɛsi, akɔ gia yə mih ni dzə kə.’
21 Si bɔ chukuli yakadəiŋ, waiŋ wi nɔm wiwɔ ka fiəni tsə fuku gia yichi i tikwili wi. Tikwili wiwɔ wɔkɔ gia yiwɔ, shɔm bɔkɔ wi. Wi ka fiəni faaŋ waiŋ wi nɔm wiwɔ, dzaka i wi a, ‘Bûku wakli, tsâ i kwili kintəəŋ, nyâni nnyâ i dzə́h yi tasini bəh i dzə́h yinchiŋ yinchiŋ wə, jûŋni bəni bà bɔ gbɔki nyaniki bəh bimfəkə bəh biŋkəŋni, ma wɔ dzâ bəh bɔ.’
22 Wi tsə fiəni dzə dzaka a, ‘Tikwili, mih fə lɔ gia yichi asi wɔ si dzaka ayakalə, juŋ kɛiŋki ki jikə kə.’
23 Tikwili wi dzaka i wi a, ‘Tsâ i dzə́h yimbum bəh yinchiŋ yichi ma wɔ dzô dzâ bəh bəni bəduli ka bɔ dzə jiksi juŋ yichi.
24 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mi i kintəəŋ ki bəni bà mih si yisi laka bɔ bi mô̂m kə fiɛŋ fidzini i bini biŋ wə.’ ”

Dzə i num ka waiŋ mbaŋ wi Jisɔs (Matiə 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)

25 Jisɔs chu nyə ka tsəki, mbaŋ wi bəni kwu biəli wi. Wi ka dza fiəni dzaka i bɔ a,
26 “Mi wə wi nəŋki i biəli mih i num mi wuŋ wi mbaŋ wi kɔbi i kɔŋ mih i tsə ba wi, bəh nih wi, chu kɔbi i kɔŋ mih i tsə kpə wi bəh bwa bu, bəh bwa bə nih wi, bəh jɛ́mi yi, nabə i kɔŋ mih tə tsə si wi kɔŋki gwu yi, wi kɔkə i num mi wuŋ wi mbaŋ.
27 Mi wə wi nəŋki i num i mbaŋ wuŋ wə, wi kaŋaki i gĩŋ kintasi ki i bĩəliki mih.
28 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi nəŋki i maa juŋ yi dəŋə yaka i bɛiŋ, wi ma nĩ yisi i shi num i kuku i kwaka fwu wi, a kpɔ wə wi kaŋaki kɔlə bi kpɛiŋ ka wi bi maa kaasi yɛiŋ a?
29 Wi ka baaŋ i fə yakadəiŋ, wi ka yisi a chɔkɔki chaka ki juŋ kiwɔ, ki ni gaka wi i kaasi. Jɔbi wə bəni bi tsəki fɛiŋ ma bɔ bi suŋuki wi dzaka a,
30 ‘Mbwə wələ nĩ yisi juŋ, yi gaka wi i kaasi.’
31 Yi ni numki a liŋ tə a, akɔ winaiŋ ŋkuŋ wə wi nəŋki i laa tum jum bəh ŋkuŋ widəkɔ, wi kɔbi i yisi num kuku i kwaka a ŋgaiŋ bəh bəni bu bə jum bənchuku jwɔfi kɔlə i tsə jwɔ ŋkuŋ widəkɔ wə wi kaŋaki bəni bu bə jum bɔ num i buku bənchuku mbaŋfia a?
32 Wi ka kwaka yɛiŋ a yi ləkəki lə, wi kaŋaki i bâayi bəni bu bədəkɔ i fâaŋ a bɔ tsâ yêiŋ ŋkuŋ widəkɔ wə wi kɛiŋ i dzəh yi dəəŋ, i tsâ wi a wi fâ dzəh yə kimbɔiŋni kɔ i nûmki i bɔ kintəəŋ.
33 Yi ka numki a i dzəh yələ wə, mi wə wi ka baaŋ ki dali kə biɛiŋ bi bichi, wəmaka mi kɔkə i num i mbaŋ wi bwa bəŋ kintəəŋ.
34 Ŋkaka kɔ fiɛŋ fi ndzɔŋni. Ayakalə, yi ka laksi njwɔŋni bi, bə kɔ i chu fə na dəiŋ bəh yi ka yi fiəni njwɔŋki a?
35 Yi numki a, yi laka lɔ kilɔlɔ. Yi kɔkə ka bə shuku i khə nabə i di bi chi wə. Yi kɔ a shuku tɔkɔ kilɔlɔ. Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ wi wô̂kɔ.”

15

Ndi kɔm shwaŋ yi lakani (Matiə 18:10-14)

1 Bəni bà bɔ ni kwaki kiŋwakti, bəh bəni bəchu bədɔkɔ ni dzəki i Jisɔs i wɔkɔ gia yə wi laniki.
2 Bəfalasi bəh bəni bà bɔ ni laniki bənchi bə Nyɔ, yisi i shwiŋyiki dzakayi a, “Mi wələ dzɔ bəni bəchu kabə dzi bəh bɔ.”
3 Ayakadəiŋ, Jisɔs ti ndi wələ i bɔ a.
4 “Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə, wi kabə kaŋaki shwáŋ yi gbi, yimu laka, wi ni chəŋ num alə a? Wi ma ni yisi bee yə mbaŋ bwukə ntsɔ bwukə i chwa, i tsə nəŋ yimu yiwɔ, i tsə buku jɔbi wə wi ni yɛiŋ i yi wə a?
5 Wi ka ni nəŋ yɛiŋ yi, ma wi laŋki, wi giŋ yi i kimbəkəli wə,
6 wi kwɛki tsəki bəh yi i dzu. Jɔbi wə wi kwɛ, wi ni bɔɔŋ juŋni nsɛ́iŋ yi, bəh bəni bà bɔ nɔki kɔmsiki i wi kpəŋ wi dzaka i bɔ a, ‘Mbɛiŋ dzâ bukumbɛiŋ lâŋki, kɔm mih yɛiŋ shwaŋ yiŋ yi si laka.’
7 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, yi kɔ a liŋ asi, kinsaŋli kimbum bi numki i tumi ki bɛiŋ wə, kɔm bə mi wichu wimu wə wi kɔ wi kwuni shɔm yi. Bə bi laŋki wəmaka mi tsə bəni bà mbaŋ bwukə ntsɔ bwukə bɔ kɔ chəŋ chu nəŋ kə ŋkwuni.

Ndi kəm bə chwaka kikpə ki lakani

8 Ma akɔ winaiŋ miŋkpaŋa wə wi
kabə kaŋa chwaka bi kpɔ jwɔfi, kimu
laka, wi ma ni baiŋsi naka ki baiŋsini
i yaŋa juŋ i nəŋ ndzɔŋ, i tsə buku i jɔbi
wə wi ni yɛiŋ a?
9 Wi ka ni nəŋ yɛiŋ, wi ni bɔɔŋ juŋni
nsɛ́iŋ yi bəh bəni bà bɔ nɔki kɔmsiki i
wi kpɛŋ, wi dzaka i bɔ a, ‘Mbɛiŋ dzə̂
bukumbɛiŋ lə̂ŋki kɔm mih si fiəni bɔŋ
kpɔ wuŋ si wi si laka, mi ka fiəni yɛiŋ
wi.’
10 Mih fukuki i mbɛiŋ a, yi kɔ a liŋ tə,
asi bəchinda bə Nyɔ laŋki kɔm bə mi
wichu wimu wə wi kɔ wi kwuni shɔm
yi.”

Ndi kəm bəh waiŋ wi lakani

11 Jisɔs chu dzaka a, “Mi widɔkɔ nǐ
kaŋaki lə bwa bu bənyuku bəfa.
12 Waiŋ wi jum wə dza dzaka i ba wi
a, ‘Ba, gâa nyâ mbiŋ biɛiŋ i liə.’ Ba wi
ka gaa biɛiŋ bi i bɔ.
13 A nəki num kə i jɔbi wi dəəŋ wə,
waiŋ wi jum wə dzɔ biɛiŋ bi, ka juŋni
bi bichi ka taŋni, nyə tsə i tumi ki dzəh
yi dəəŋ wə. I fɛiŋ wə wi bəkəli kaasi
kpɔ wiwɔ i nɔni kichu wə.
14 Jɔbi wə wi nǐ bəkəli kaasi kpɔ wi,
dzɔŋ yiləkəli ka kwa tumi kiwɔ, wi
chu kaŋa kə fiɛŋ fidzini.
15 Ayakadəiŋ, wi ka tsə nəŋ nɔm i
mi widɔkɔ i tumi kiwɔ wə, a wi nɔmki
i wi. Mi wiwɔ ka faaŋ wi, wi tsə ka
tɔkniki bəh bifi bi.
16 Wi dza ka nəŋki i dziki biɛiŋ bi
dzini bi bifi, ayakalə mi widɔkɔ kɔbi i
nya wi bəh fɛiŋ fidɔkɔ.
17 Wi ka yisi i təmki gia, fiəni bɔɔŋ
mfi bi, ka dzaka a, ‘Bəni bə nɔm bə
ba wuŋ kaŋaki biɛiŋ bidzini biduli bi
gaka bɔ, mih num fa kpi dzɔŋ.
18 Mih ni fiəni tsə lə i ba wuŋ, mih
dzaka i wi a, “Ba, mih fə chu i Nyɔ
nshiŋ bəh i wɔ tə.
19 Mih chu kpɛiŋniki kə ka bə bɔɔŋki
mih a waiŋ wa. Dzə̂ jǐə mih aka mi wa
wi nɔm.” ’
20 Ayakadəiŋ, wi ka dza fiəni tsə i ba
wi. Jɔbi wə wi nǐ bukuki kɔmsiki tsəki
i kwili wə, ba wi lɔɔ dzəkəh ka yɛiŋ wi.
Nshɛiŋ kwa wi bəh waiŋ, wi dza bɛiŋ,
yɔkɔ tsə, maŋni wi, bə́ yaŋayi.
21 Waiŋ wiwɔ ka dzaka i wi a, ‘Ba,
mih fə chu i Nyɔ nshiŋ bəh i wɔ. Mih
chu kpɛiŋniki kə ka bə chu bɔɔŋki mih
a waiŋ wa.’
22 Ayakalə, ba wi ka bɔɔŋ bəni bu
bə nɔm dzaka a, ‘Mbɛiŋ tsə̂ wakali,
mbɛiŋ nə̂ŋ dzə̂ bəh mbuŋ wə wi
ndzɔŋki nalə, mbɛiŋ dzə̂ lə̂ɔ i wi wə,
mbɛiŋ lə̂kə finsəŋ i kpaŋ wi wə bəh
dzuyigvu i gvu yi wə.
23 Mbɛiŋ tsə̂ kwə̂ dzə̂ waiŋ na’ wim-
bum, mbɛiŋ kûm yi, ka bukumbɛiŋ
dziki bə laŋ,
24 kɔm waiŋ wuŋ wələ nǐ kpi, wi
fiəni yɔmmi. Wi nǐ laka, wi fiəni tum-
buku.’ Ayakadəiŋ, bɔ ka yisi i laŋki.
25 Gia yələ nǐ num lə, waiŋ wi nin-
shiŋ num i chwa. Jɔbi wə wi nǐ kwɛki
dzəki i buku kɔmsi dzə i dzu, wi wɔkɔ
biɛiŋ bi kwuŋni jumi bəni biŋ.
26 Wi bɔɔŋ mi wibɔ wi nɔm widɔkɔ
bikə a, a num nə, bə biŋki fa?
27 Wi chukuli i wi a, ‘Waiŋnah
si fiəni dzə daiŋ. Ayakadəiŋ, ba
wimbɛiŋ ka kum dɔmi ki na’ kim-
bum, kɔm wi si yɛiŋ waiŋnah wi num
wiwɔm chu ləkə.’
28 Wi wɔkɔ yaka shɔm ka bɔkɔ lɔ wi,
wi ka nəiŋ i liə dzu. Ba wi buku tsə ka
tsaki wi a wi lǐə a dzu.
29 Ayakalə, wi chukuli i ba wi a,
‘Tsə̂iŋ, mih ni nɔmki i wɔ ka mfa i jía
yələ wə yichi, mih ka num nəiŋ i fə gia
ya yidɔkɔ. Wɔ ka num nya mih na bəh
waiŋ bii a, mih laŋki buku nsɛ́iŋ yiŋ.
30 Waiŋ wa wələ, wə wi nǐ tsə bəkəli
biɛiŋ bia bəh bəkaŋa bə tɔkɔlini, jɔbi
wə wi si dzə, wɔ ka tsə kwa waiŋ na’
wimbum ka kum kɔm wi.’
31 Ba wi chukuli i wi a, ‘Waiŋ wuŋ,
buku wɔ shi kɔ a fa jɔbi wichi, biɛiŋ
bichi biə mih kaŋaki akɔ mbia.
32 Ayakalə, yi si ndzɔŋki lə, a bə
lâŋki kɔm waiŋnah wələ nǐ kpi lɔ, wi
fiəni yɔmmi, wi nǐ laka, wi fiəni tum-
buku.’ ”

16

Waiŋ wi nɔm wi kimfikili

1 Jisɔs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ
a, “Mi wi kpɔ widɔkɔ nǐ kaŋaki lə waiŋ
wi wi nɔm, wi nǐ jiə a wi tsə̂iŋki mbum

bi. Wi ka dza wəkɔ a, waiŋ wi wi nəm
wə bəkəliki lə kpɔ wi.
2 Wi ka bɔɔŋ waiŋ wi nəm wiwɔ,
bikə i wi a, ‘Yələ kɔ yinaiŋ gia mih
wəkɔki kɔm wɔ lə a? Bâkti biŋwakti
bichi biə wɔ nyakaki kpɔ wuŋ yɛiŋ, wɔ
dzâ fiəni nyâ i mih. Kɔm wɔ ni chu
nəmki kə i mih.’
3 Waiŋ wi nəm wiwɔ tsə num kwaka
a, ‘Si tikwili wuŋ kəŋŋki mih i nəm
wə, mih ni fə dəiŋ a? Si mih kɔ mih
kaŋa kə ŋga i nəmki bəh dzəkə, mih
chu ŋgəmni i nywaki.’
4 Wi ka fiəni kwaka a, ‘Mih kiə lɔ gia
yə mih ni fâ, i jɔbi wə wi kəŋŋ mih i
nɔm wə, mih kaŋaki lə nsɛ́iŋ yə yi kɔ
i dzɔ mih i bɔ dzu.’
5 Ayakadəiŋ, wi ka bɔɔŋ bəni bà
bɔ ni kaŋaki fwa yi tikwili wi wimu
wimu, wi ninshiŋ dzə wi bikə i wi a,
‘Wɔ gɔmki tikwili wuŋ dəiŋ?’
6 Wi chukuli a, ‘Akɔ bibeli bimiə
bimbum gbi.’ Ayaka wi dzaka a, ‘Kô
kiŋwakti ki fwa kələ nûm kuku wakli,
kwûni nyâka a mbaŋshi.’
7 Wi fiəni bikə i widəkɔ a, ‘Wɔ gɔmki
ŋ'wa dəiŋ na?’ Wi chukuli a, ‘Akɔ
biba bigəŋ gbi.’ Ayaka wi dzaka a,
‘Kô kiŋwakti ki fwa kələ kwûni nyâka
a biba mbaŋnyani.’
8 Tikwili wi waiŋ wi nɔm wələ nǐ
yɛiŋ si wi finiki bəh wi yaka, ka kɔksi
wi a wi ni fifi lə.” Jisɔs ka kaasi a, “Bəni
bə fa kuku fifiki i gia yə bɔ fəki tsə si
bəni bə baiŋni fifiki i gia yibɔ yi baiŋni
wə.
9 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ
a, mbɛiŋ dzôki mbum bimbɛiŋ bi fa
kuku, i kwaki nsɛ́iŋ yɛiŋ, ka jɔbi wə bi
bi kaa, Nyɔ bi ka dzɔ mbɛiŋ i wi dzu i
di biə mbɛiŋ bi numki jɔbi wichi.
10 Mi wə wi kiəki kə i tɔkni bəh fiɛŋ
finchiŋ, wi kɔkə i tɔkni tə bəh fiɛŋ
fimbum. Ayaka mi wə wi fəki kimfik-
ili i gia yi nchiŋ wə, wi kɔlə i fəki tə
kimfikili i yimbum wə.
11 Si mbɛiŋ kɔkə tɔkni bəmbum bi
fa kuku, a ni nya ndə mbɛiŋ mbum bi
ŋkɔŋ a?
12 Mbɛiŋ kabə kiəki kə i tɔkniki bəh
biɛiŋ bi bəni bədɔkɔ, ma ndə ni nya
mbɛiŋ bəh fiə fi kɔ fimbɛiŋ a?
13 Waiŋ wi nɔm kɔkə i nômki i
bətikwili bəfa. Yi kabə num yakadəiŋ,
ma wi ni baiŋŋki widɔkɔ wi kɔŋ
widɔkɔ, yudɔkɔ, wi ni wɔkɔki i widɔkɔ
nalə wi sɛiŋni widɔkɔ. Mbɛiŋ kɔkə
nɔmki i Nyɔ chu nɔm i kpɔ.”
14 Si Jisɔs dzaka yaka, Bəfalasi wɔkɔ
gia yichi, ka yisi i suŋuki wi, kɔm bɔ nǐ
kɔŋki kpɔ nalə.
15 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Akɔ mbɛiŋ
bələ bà mbɛiŋ chusiki gwu a mbɛiŋ kɔ
bəni bə ndzɔŋni i bəni nshiŋ, ayakalə
Nyɔ kiə gia yichi yə yi kɔ i shɔ́m
yimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ kiəki a gia yə bəni
kɔksiki a, akɔ gia, akɔ yə Nyɔ tsɛiŋki yi
nyɛŋ i wi.”

Bənchi bə ŋkuŋ bi Nyɔ

16 Jisɔs chu dzaka a, “A nǐ kɔ i kikpu
wə, bə nǐ laniki num bənchi bə Muses
bəh gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ
nyakaki. Ayakalə, i yisi si Jɔn nǐ dzə,
bə ka fuku num ntum wi ndzɔŋni kɔm
ŋkuŋ bi Nyɔ. Mi wichi ka jwəki i liə
kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
17 Yi bɔniki alə i bɔɔli bəh nshwaiŋ
i dza nyə, yi bɔniki kə i fidzəkəni fi
Kiŋwakti ki Bənchi i bi laka kilɔlɔ.
18 Yi kɔ a, mi ka bee kpə wi, dzɔ
widɔkɔ, ka nəki bəh wi, yaka wi fə chu.
Mi ka dzɔ miŋkpaŋa wə wi buku i mi
widɔkɔ dzu, yəmaka numki a wi dzɔ
kpə mi.”

Lasalus bəh mi wimbum

19 Jisɔs ka dza chu dzaka a, “Mi
wimbum widɔkɔ nǐ kɔlə, wi lafi gwu
bəh bəmbuŋ bə kpɔ wi ləkəli bɔ ndzɔŋ
nalə, dzi kidəəŋ ki chɔkɔ bichi.
20 Mi wi kifuu widɔkɔ num fɛiŋ, yɛli
wi num Lasalus. Wi num biəkə kwa
gwu yi yichi. Bə nǐ dzəki jiəki wi i shiki
i dzaka ki mbaiŋ ki mi wimbum wə
mə,
21 wi wɔkɔli a yuwidɔkɔ jɔbi wə wi
ni dziki, biɛiŋ biə bi ni bɛsiki ma ŋgaiŋ
ni bəŋyiki dziki. Si wi nǐ nəki fɛiŋ
yakadəiŋ, bíə dzə chu mɛni kaasi lɔ
biəkə yi.
22 Aka numki i jɔbi widɔkɔ wə, mi wi
kifuu wə kpi, bəchinda bə Nyɔ dzə giŋ
wi, ka tsə jiə i di bindzɔŋni wə i kɔmsi

i Ablaham wə. Ayaka mi wi kpɔ wə ni kpi tə bə ləə wi.
23 Wi tsə num i tumi ki bəni bə kpili wə, wi ka numki fɛiŋ i ŋgəkə wimbum wə. Wi dza lɔɔ dzəkəh, yɛiŋ Ablaham nanu bəh Lasalus, i wi kpəŋ.
24 Wi bɔɔŋ tsə a, ‘Ba Ablaham, kwâsi nshɛiŋ i mih, wɔ fâaŋ dzâ Lasalus, wi ləkə waiŋkpaŋ wi i mwi mə i dzâ dâsi kindɔŋ kəŋŋ yɛiŋ. Mih kɔ i nshili wimbum wə fa i gbuku wələ mə.’
25 Ablaham chukuli mfih a, ‘Waiŋ wuŋ, kwaka jɔbi wə wɔ nǐ kɛiŋki i mbi. Wɔ nǐ kaŋaki lə biɛiŋ bindzɔŋni bichi i jɔbi wiwɔ, Lasalus nǐ yɛiŋki mfih num ŋgəkə. I liə akɔ Lasalus wə, wi kɔ i ndzɔŋni mə, wɔ num i nshili wə.
26 A kɔkə shəŋ a yələ. Kǐə a fəŋ kimbum kɔ num bə kɛiŋsi jiə, kə mi kɔkə i dza fa i daŋsi dzə i wɔ wə fɔkɔ, yi kɔbi tə i mi i dza fɔkɔ i daŋsi dzə fa i buku wə.’
27 Mi wimbum wə chu tsa a, ‘Mintee Ba, fâaŋ Lasalus i kwili wibuku wə.
28 Mih kaŋaki bwa bə nih bəŋ bəte, a wi tsə kǐŋ i bɔ ka bɔ bi ma dzâ tə i di bi ŋgəkə biələ wə.’
29 Ablaham chukuli mfih a, ‘Bwa bə nah kaŋaki lə biŋwakti bi Muses, bəh biə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka, bɔ wɔ̂kɔli gia yə bi dzakaki.’
30 Mi wi kpɔ wə nəiŋ dzaka a, ‘Aayi Ba Ablaham, yi kɔ a mi widɔkɔ dza i kpi wə, wi tsə fuku i bɔ ka bɔ wɔkɔ, ma bɔ kwuni shɔ́m yibɔ.’
31 Ablaham chukuli i wi a, ‘Bɔ ka nəiŋ i wɔkɔ gia yə biŋwakti bi Muses bəh bəni bə ntum bə Nyɔ dzakaki, bɔ kɔkə i wɔkɔ tə na yə mi wə wi dza i kpi wə dzakaki.’ ”

17

Jisɔs lani kɔm chu bəh nɔm bəh kimbum

1 Jisɔs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Gia yə yi taaŋki bəni bɔ fə chu bi lansi baaŋ kə i dzə. Ayakalə, ŋgəkə kɔ i mi wə wi bi dzəki bəh gia yiwɔ, a bəni gbɔyiki i chu wə.
2 Yi ni ndzɔŋki a bə shû shâŋsi nəkə wimbum i məkə ki wəmaka mi, bə chǐni shǐ wi i kinchwɔ kimbum wə, tsə a wi fəki bwa bələ gbɔyiki i chu wə.
3 Jɔbi wə mbɛiŋ kɔ, mbɛiŋ ka tɔ̂kniki bəh gwu yimbɛiŋ.
Jɔbi wə waiŋnah fə gia yichu i wɔ, dzâka i wi. Wi ka kwuni, wɔ dâlinya wi.
4 Na yaka wi kabə fəki gia yichu i wɔ kiŋkani nanitaŋ i chɔkɔ wə, jɔbi wə wi fəki ka fiəniki dzəki kwuŋki kaŋ a ŋgaiŋ si gbɔ, wɔ kaŋaki i dâlinyaki wi.”
5 Bwa bə Bah bə ntum ka dzaka i wi a, “Kpɛ̂iŋsi kimbum kibuku ki ləkə ndzɔŋ.”
6 Bah chukuli a, “Asi kɔ a mbɛiŋ kaŋaki kimbum ki sɛiŋni aka fintam fi ntɔtɔ, ma mbɛiŋ kɔlə i dzaka i kpɛiŋ wimbum wələ a wi mûku i gaaŋ wə, i tsâ nûm i kinchwɔ kimbum wə, ma wi ni wɔkɔ i mbɛiŋ.
7 Mbɛiŋ dzɔ̂ a, mi wimu i mbaŋ wimbɛiŋ wə, kabə kaŋa waiŋ wi wi nɔm, wi shi nɔm i khə, yudɔkɔ wi tɔkni bəh shwáŋ. Jɔbi wə wi kwɛ dzə, wɔ kɔlə i dzaka i waiŋ wi nɔm wiwɔ a, wi dzâ dzɔ̂ biɛiŋ bi bidzini ma wi num dzǐ a?
8 Yi mɔŋ ayaka. Gia yə wi kɔ dzaka akɔ a, kɔmsi tsâ kwûni bəmbuŋ ba, ma wɔ fə̂ biɛiŋ biŋ bidzini, ma wɔ dzâ bəh bi, ma wɔ kɛ̂iŋsi gwu ya wɔ wɔ̂kɔliki i jɔbi wə, ŋgaiŋ ni dzi, ŋgaiŋ mu kaasi, ka wi juŋni biɛiŋ wi tsə dzi a?
9 Wɔ kɔlə i dzaka i waiŋ wi nɔm wiwɔ a, kiyɔŋni ka, kɔm wɔ fə gia yichi yə mih si dzaka?
10 Yi kɔ a liŋ asi yimbɛiŋ kɔ. Jɔbi wə mbɛiŋ fə kaasi nɔm wə bə si nya i mbɛiŋ, mbɛiŋ dzaka a, ‘Buku kɔ shəŋ a bwa bə nɔm, buku fə nɔm wibuku.’ ”

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ yi kumyini jwəfi

11 Si Jisɔs nǐ tsəki i Jɛlusalɛm, wi ka tsə dzəh i ji bi kimbu ki Samalia bəh ki Galili wə.
12 Si wi tsə liə i kwili widɔkɔ wə, bənyuku bədɔkɔ jwɔfi bɔ gwɛiŋ bəh jwɛiŋ yi kumyini, bɔ yɛiŋ wi kɛiŋ i dzəh yi dəəŋ,
13 ka bɔɔŋ bəh ja yiləkəli a, “Jisɔs Tii wi bəni, kwâsi nshɛiŋ i buku wə.”

14 Si Jisɔs nǐ yɛiŋ bɔ, dzaka i bɔ a,
“Mbɛiŋ tsâ chûsi gwu yimbɛiŋ i bətii
mfə gia.” Si bɔ nyə bá tsə, jwɛiŋ yibɔ
kaa, bɔ baiŋ a kɛiŋ a dzəh.
15 Mi wimu i bɔ kintəəŋ yɛiŋ a ŋgaiŋ
si bɔnih, wi ka fiəni dzə i Jisɔs ka yaksi
Nyɔ nalə.
16 Si wi dzə, ka gbɔ i Jisɔs nshiŋ nya
kiyɔŋni i wi. Ayaka mi wiwɔ nǐ kɔ mi
wi Samalia.
17 Jisɔs dzaka a, “Bəni si kɔ jwɔfi bà
mih si chuku bɔ bɔnih ka baiŋ, bədɔkɔ
bà bwukə kɔ faiŋ na?
18 Yaka kɔ mi widɔkɔ i bɔ ka yɛiŋ
dəkə a wi kɔlə i fǐəni dzâ nyâ kiyɔŋni
i Nyɔ, a kɔbi a mi wi dzəni wələ a?”
19 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Dzâ wɔ tsə̂ki
mfia. Shɔm yə wɔ jiə i mih, yi fə wɔ
bɔnih.”

Ntɔŋ bi Nyɔ i liə, bə bi dzəni (Matiə 24:23-28,37-41)

20 Bəfalasi bədɔkɔ ka bi dza bikə i
Jisɔs a, ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə yibwiŋ na?
Wi chukuli i bɔ a, “Ŋkuŋ bi Nyɔ bi
dzə kə bəh kinchəsi kə ki bi chusiki i
mbɛiŋ.
21 Mi widɔkɔ kɔkə wə wi bi dza-
kaki i mbɛiŋ a, ‘Mbɛiŋ tsə̂iŋ, bə Nyɔ lə
wi sakaki fa,’ Na a, ‘Bə Nyɔ yaka wi
sakaki fi.’ Mbɛiŋ wɔ̂kəli ndzɔŋ, ŋkuŋ
bi Nyɔ kɔ i kintəəŋ kimbɛiŋ wə.” *
22 Wi ka fiəni dzaka lɔ i bwa bu bə
mbaŋ a, “Jɔbi bi dzə lə wə mbɛiŋ bi
nəŋki i yɛiŋ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
a i chɔkɔ bimu shəŋ, mbɛiŋ kɔbi i chu
yɛiŋ i wi wə.
23 A bi numki i jɔbi wiwɔ bəni
bədɔkɔ bi dzakaki lə a, ‘Mbɛiŋ tsə̂iŋ, bə
wi yaka fi,’ Na a, ‘Mbɛiŋ tsə̂iŋ, bə wi
lə fa.’ Bə ka dzakaki yakadəiŋ i mbɛiŋ
kǐə mbɛiŋ bi bǐəli kə bɔ na i tsə tsɛiŋ.
24 Mbɛiŋ kiə asi dzaŋ si mwaiŋ i
bɛiŋ lə mwaŋ bimbu bi mbi binaa
bichi baiŋ lə mwaŋŋ bəni bəchi yɛiŋ,
akɔ ayaka si bəni bəchi bi yɛiŋ mi wə
yɛli wi kɔ Waiŋmi i chɔkɔ biə wi bi fiəni
dzəki.
25 Ayakalə, si wi bi fiəni dzəki, wi bi
yisi yɛiŋ lə bəŋgəkə bəduli, i tsə kaasi,
ma ŋgɔkɔ wi liə wələ bi məŋni wi.
26 Asi yi nǐ kɔ i jɔbi wi Nɔa wə, lə yi
bi numki i jɔbi wi Waiŋmi wə.
27 Bəni nǐ dziki lə, bɔ mu, bəni dzɔ
bəkaŋa, bənyuku bəh bəkaŋa nǐ nyaki
lə bwa bəbɔ i bəni i dzɔki, i tsə buku i
chɔkɔ biə Nɔa nǐ liə i ŋgwuki mə, ayaka
mwi nǐ buku dzə laksi bɔ bəchi.
28 Yi bi numki a liŋ asi yi nǐ kɔ i jɔbi
wi Lɔt wə. Bəni nǐ dziki lə, bɔ mu, fə
shi yibɔ, nɔm kikhə, chu mwəm júŋ.
29 I chɔkɔ biə Lɔt nǐ buku i Sɔdɔm,
Nyɔ ka shisi gbuku i bɛiŋ, wi ka shiki
dzəki bɛli aka miŋkaiŋ migbuku, wi
shi dzə kaasi bəni bə Sɔdɔm bəchi.
30 Yi bi num a liŋ asi yi bi numki i
chɔkɔ biə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi
tum buku.
31 A bi numki i chɔkɔ biwɔ wə, mi
wə wi kɔ i fwu wi juŋ wə bəh biɛiŋ bi
i dzu, wi bi chu fiəni shǐ lǐə kə i dzu a
wi dzɔ̂ bi. Yi bi numki a liŋ tə, i mi wə
wi kɔ i chwa, wi bi chu kwə̂ kə a wi tsɔ̂
dzɔ̂ biɛiŋ bi.
32 Mbɛiŋ yiŋti gia yə yi nǐ num bəh
kpə Lɔt.
33 Mi wə wi nəŋki i təkni bəh
kiŋ'waka ki a ki ma lâka, wi bi laksi
lə ki. Mi wə wi laksi kiŋ'waka ki, wi
kɛiŋsi jiə ki.
34 Mih dzakaki i mbɛiŋ a, a bi
numki nchɔkɔ biwɔ, bəni bəfa bi nɔki
i naŋ bɛiŋ, ma bə bi dzɔ wimu, widɔkɔ
baŋ.
35 Bəkaŋa bəfa bi gɔkɔki nyəə i nəkə
bɛiŋ, bə bi dzɔ wimu, widɔkɔ bâaŋ. [
36 Bənyuku bəfa bi numki i chwa, bə
bi dzɔ wimu, widɔkɔ bâaŋ.]” †
37 Bwa bu bə mbaŋ ka bikə i wi
a, “Bah, gia yiwɔ bi numki, num i
faiŋ na?” Wi chukuli num bəh ndi a,
“Mbɛiŋ kǐəki a di biə kiŋkpili ki fiɛŋ kɔ,
akɔ di biə bəŋguluŋ si juŋni.”

18

Ndi kɔm kpə ŋkwu bəh mi wi sakani bənsaka

1 Jisɔs ka ti ndi widɔkɔ, i bwa bu bə
mbaŋ a bɔ ki bô̂h kə i tsâki jɔbi wichi.
2 Wi dzaka a, “Mi wi sakani bənsaka
widɔkɔ nǐ kɔ i kwili widɔkɔ wə, wi lwa

* **17:21** Na a, “Ntɔŋ bi Nyɔ kɔ i shɔm yi bəni wə.”

† **17:36** Biŋwakti bikpu bədɔkɔ kaŋaki kə kiŋka kələ.

kə Nyɔ, nabə i tsɛiŋ mi a wi kɔ fiɛŋ fidɔkɔ.
3 Kpə ŋkwu widɔkɔ num tə i kwili
wiwɔ wə. Wi nǐ shiki tsəki jɔbi wichi
wi kwuŋ kaŋ i mi wə wi sakani
bənsaka dzaka i wi a, ‘Gâmti mih ma
wɔ tâiŋ nsaka wuŋ wələ mih kaŋaki
bəh mi wələ wi baiŋŋki mih lə.’
4 I jɔbi wi dəəŋ wə mi wi sakani
bənsaka wə jiə kə tunni ki i gia yə kpə
ŋkwu wə dzakaki. Wi baaŋ a shiki
tsəki a fɛiŋ, i jum wə mi wi sakani bə
bənsaka wiwɔ, ka bi kwaka i gwu yi a,
‘Namana yaka mih lwaki kə Nyɔ, mih
tsɛiŋ dzákəh yi mi yi kpɛiŋni kə i mih,
5 ayakalə si kpə ŋkwu wələ nyaki
ŋgəkə i mih lə, mih ni yɛiŋ lə a, mih ki
sakaki nyaki lə nsaka wi wələ, a kɔbi
yaka ma wi ni shiki dzəki nyaki ŋgəkə
i mih, ma mi ni kpi i wi kaŋ.’ ”
6 Si Bah ti ndi wiwɔ yakadəiŋ, ka
dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ wôkɔ gia yə mi
wə wi sakaki kə bənsaka chəŋ si wi nǐ
dzaka.
7 Si wi nǐ gamti kpə ŋkwu wiwɔ yaka,
yaka kɔ Nyɔ tə bi bɔŋ gamti kə mbu
bəni bà wi nǐ sabibwili, bəh bà bɔ dəki
i wi nchɔkɔ bəh nshi a? Ma wi bi chu
guku gwu a?
8 Mih fukuki i mbɛiŋ a Nyɔ bi təiŋ lə
nsaka wibɔ na ma wi məti. Ayaka mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fiəni dzəki, wi
bi yɛiŋ lə bəni fa kuku num bɔ jiə shɔm
yibɔ i Nyɔ wə a?”

Ndi kɔm bə mi wi Falasi bəh mi wi kwani kiŋwakti

9 Jisɔs dza fiəni ti ndi widɔkɔ a num
i bəni bà bɔ ni yɛiŋki gwu yibɔ a bɔ kɔ
bəni bə chəŋ, nyɛŋsi bəni bədɔkɔ.
10 Wi dzaka a, “Bəni bədɔkɔ bəfa nǐ
yaka tsə liə i juŋ yi fəni yi gia wə i tsa.
Mi widɔkɔ nǐ kɔ mi wi Falasi, widɔkɔ
num mi wi kwani kiŋwakti.
11 Bɔ tsə liə, mi wi Falasi wə tsə num
mfih wi mbɔŋ tsa a, ‘Nyɔ, mih nyaki
kiyɔŋni i wɔ kɔm mih kɔkə ka bəni
bədɔkɔ. Mih bukuki kə bəh dzákəh
i biɛiŋ wə. Fə kə kimfikili, biəli kə
bəkaŋa bə bəni. Mih kɔkə na ka mi wi
kwani kiŋwakti wəyaka.
12 Mih si bam lə dzaka kaŋ yifa i shi
wə. I biɛiŋ biŋ bichi biə mi kaŋaki, mih
si nya lə fimu i jwɔfi kintəəŋ i wɔ.’
13 Ayakalə, mi wi kwani kiŋwakti wə
nǐ num mfih i dzəh yi dəəŋ, wi nəki
giŋsi kə shi bi i tsɛiŋ i bɔəli bɛiŋ, wi
chuŋsi fwu wi, ka kwumi tsɛiŋ tsa a,
‘Ɔ Nyɔ, kwâsi nshɛiŋ i mih, kɔm mih
kɔ mi wichu.’ ”
14 Si Jisɔs ti ndi wiwɔ yaka, ka dzaka
a, “Mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ a, mi wi
kwani kiŋwakti wələ nǐ buku ka bə shi
tsə i wi dzu wi num chəŋ bəh Nyɔ, a
kɔbi ka mi wi Falasi wəyaka. Yi kɔ a
liŋ i mi wichi wə wi yaksiki gwu yi, bə
bi shisi lə wi, mi wichi wə wi shisiki
gwu yi, bə bi yaksiki lə wi.”

Jisɔs kəŋki lə bwa bəni bənchiŋ (Matiə 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Bəni dza ka dzəki bəh bwa
bənchiŋ i Jisɔs a wi kɔm bɔ. Si bwa
bu bə mbaŋ nǐ yɛiŋ yaka, ka kaŋyiki
bɔ.
16 Ayakalə, Jisɔs bɔɔŋ bwa bəwɔ a
bɔ dzəki, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ
a, “Mbɛiŋ bêe ma bwa bənchiŋ bəwɔ
dzâki i mih. Kiə mbɛiŋ ki kâŋyi kə bɔ,
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ num i bəni ka bələ.
17 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə
wi ka dzô dəkə ŋkuŋ bi Nyɔ ka waiŋ wi
nchiŋ wələ, wi məŋ i bi liə i bi wə.”

Jisɔs bəh mi wimbum (Matiə 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Mi wimbum widɔkɔ bikə i Jisɔs
a, “Mi wi lanini wɔ wə wɔ kɔ mi wi
ndzɔŋni, gia yə mih kaŋaki i fâ ka mih
kaŋa nəni kə ki bi tsə kaa kə, kɔ na nə
a?”
19 Jisɔs bikə i wi a, “Wɔ bɔɔŋ mih
a mi wi ndzɔŋni kɔm nə? Mi widɔkɔ
kɔkə wə wi ndzɔŋki. Akɔ a Nyɔ shəŋ wə
wi ndzɔŋki.
20 Ntə wɔ kiəki lə bənchi bə Nyɔ bà bɔ
dzakaki a,
‘Kiə wɔ ki nô kə bəh kpə mi,
kiə wɔ ki wɔô kə mi,
kiə wɔ ki chwô kə,
kiə wɔ ki bêeŋ kə nsaka wi ntəkə’,
bəh wə a,
‘Wɔ kôksi ba wa bəh nih wa?’ ”
21 Wi chukuli a, “Bənchi bələ bəchi kɔ
mih nǐ yisi i jiəki mih kɛiŋ waiŋ sumi.”

22 Jisɔs ni wɔkɔ yakadəiŋ, dzaka i wi a,
“Ayaka gia yimu kɛiŋki lə yə yi baaŋ
ka wɔ fə. Tsə̂ tə̂ŋni biɛiŋ bia bichi, wɔ
gə̂a kpɔ wiwɔ i bəni bə kifuu, ma wɔ
bi ka kwati mbum num i tumi ki Nyɔ
wə. Wɔ ka fə yakadəiŋ, wɔ bî̱əli mih.”
23 Wi wɔkɔ yakadəiŋ, gwu kpi wi, kɔm
wi nǐ kaŋaki lə mbum nalə.
24 Jisɔs tsɛiŋ wi lə, ka dzaka a, “Yi
ləkəki lə i mi wimbum i liə i ŋkuŋ bi
Nyɔ wə.
25 Yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi wimbum
i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə, tsə si yi ləkəki i
kikum i liə i dzəŋə yi nsala wə.”*
26 Bəni bə bɔ nǐ wɔkɔ yi, ka bikə a, “Yi
kabə num yakadəiŋ, ma ndə bi lansi
bɔiŋ a?”
27 Jisɔs chukuli a, “Gia yə yi kɔ i gaka
bəni i fə yi kɔkə i gaka Nyɔ i fə.”
28 Bita dzaka i wi a, “Tsə̂iŋ, buku bee
biɛiŋ bibuku, ka biəliki wɔ.”
29 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi widɔkɔ kɔkə wə wi
bee kwili wi, nabə kpə wi nabə bwa
bə nih wi, nabə ba wi bəh nih wi nabə
bwa bu kɔm bə ŋkuŋ bi Nyɔ,
30 wə wi bi baaŋ i kwati bəni, bəh
biɛiŋ biduli i jɔbi wi liə wələ wə tsə biə
wi nǐ bee, i jɔbi wi dzəni wə wi bi baaŋ
kə i kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.”

Jisɔs chu dzaka kɔm bə kpi yi (Matiɔ 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Jisɔs ka dza dzɔ bwa bu bə
mbaŋ bə̀ jwɔfi ntsɔ bəfa bəh bɔ baka
gwu. Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ wɔ̂kɔli,
bukumbɛiŋ si yaka tsə i Jɛlusalɛm jɔbi
wə bukumbɛiŋ ni yaka liə fɛiŋ, gia
yichi yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka
kɔm mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi ni dzə
kpɛiŋ.
32 Yi ni ka num a bə ni nya lə wi i kaŋ
yi bəni bə dzəni wə, bɔ suŋu wi, bə tɔyi
wi, bə chuhyi mindzəŋ i shi bi wə.
33 Bɔ ni twɛiŋ wi bə ŋgaŋa, bə wɔɔ wi,
a ni num i kaŋa yitali wə, wi ni dza i
kpi wə.”
34 Jisɔs dzaka yaka, yi fumsi bɔ, bɔ
nəki wɔkɔ kiə kə a wi dzakaki a nə,
kɔm gia yidɔkɔ nǐ fə a bɔ ma kiə.

Jisɔs wɛli dzə́kəh yi kimfəkə

35 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔmsiki tsəki i
kwili wi Jɛliku wə, kimfəkə kidɔkɔ
num i dzəh kpəŋ nywa biɛiŋ.
36 Wi wɔkɔ si mbaŋ wi bəni nǐ kɔmki
tsəki, wi ka bikə a, a numki dzəki nə?
37 Bɔ chukuli i wi a, akɔ Jisɔs wi
Nasali wi tsəki.
38 Wi ka yisi i wiliki a, “Jisɔs, waiŋ
Ŋkuŋ Dɛbit, kwâsi nshɛiŋ i mih.”
39 Bəni bà bɔ nǐ tsəki i ninshiŋ wam
kaŋyi wi dzaka a wi bâŋ. Ayakalə, wi
chu fiəni wam na bəh ŋga a, “Waiŋ
Ŋkuŋ Dɛbit, kwâsi nshɛiŋ i mih.”
40 Jisɔs ka num, ka dzaka a bə dzə̂
bəh wi. Bə dzə bəh wi, Jisɔs bikə i wi
a,
41 “Wɔ nəŋki a mih fə̂ nə i wɔ a?” Wi
chukuli a, “Bah, fə̂ ma mih yə̂iŋki.”
42 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Yə̂iŋ, shɔm
ya yə wɔ jiə i mih, yi fə lɔ dzə́kəh ya
baiŋ.”
43 Akisəkə i jɔbi wiwɔ wə, wi ka fiəni
yisi i yɛiŋki di. Wi dza ka biəli Jisɔs,
chɔŋyi Nyɔ. Bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ
yɛiŋ yaka, ka nya kiŋkɔksi i Nyɔ.

19

Jisɔs bəh Sakiɔ

1 Jisɔs nǐ tsə liə i kwili wi Jɛliku wə,
ka tsəki daŋsiki.
2 Mi widɔkɔ num fɛiŋ yɛli wi num
Sakiɔ, a num fwu wi bəni bà bɔ nǐ
kwaki kiŋwakti, wi num tə tii kpɔ.
3 Wi bə nəŋ i yɛiŋ Jisɔs si wi tsəki.
Ayakalə, yi gaka wi kɔm wi ni juliki lə,
num mbaŋ wi bəni nǐ kɔ bɔ baŋ wi.
4 Wi ka yɔkɔ tsə i ninshiŋ, ka tsə
yaka i kpɛiŋ widɔkɔ bɛiŋ, i yɛiŋ Jisɔs
si wi tsəki, kɔm wi nǐ kaŋaki i tsə dzəh
fɛiŋ.
5 Jisɔs ka tsə buku fɛiŋ, lɔɔ yaka
dzəkəh yi i bɛiŋ ka yɛiŋ ka bɔɔŋ “Sakiɔ,
shǐ dzə̂ wakli, kɔm mih kaŋaki i nɔ i wɔ
dzu daiŋ.”
6 Wi ka kɔmsi shi i kpɛiŋ wiwɔ wə,
ka dzɔ Jisɔs bəh kinsaŋli.
7 Bəni bəchi bà bɔ nǐ yɛiŋ si Jisɔs nǐ
tsəki bəh wi ka yisi i shwiŋyiki dza-
kaki a, “Mi wələ tsəki i tsə nɔ bəh mi
wichu.”

* **18:25** Kikum kələ kɔ i ja yikali wə a, “Kamɛl.”

8 Bɔ tsə num, Sakiɔ ka dza num i
bɛiŋ ka dzaka i Jisɔs a, “Bah, tsɛ̂iŋ yɛ̂iŋ,
mih ki gaaliki lə biɛiŋ biŋ i fintəŋ mih
nya i bəni bə kifuu. Aka num a, mih
nǐ fə kimfikili i mi widɔkɔ, mi ni fiəni
nya kiŋkani kinaa i wi.”
9 Jisɔs wɔkɔ yakadəiŋ, ka dzaka i
wi a, “Daiŋ mbɔiŋ dzə lɔ yaa dzu i
bəni bələ, kɔm tikwili wələ kɔ tə waiŋ
Ablaham.
10 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi nǐ dzə i
nəŋ num bəni bà bɔ laka, bəh i bwili
bɔ.”

Ndi kɔm kpɔ (Matiɔ 25:14-30)

11 Si bəni nǐ wɔkɔliki si Jisɔs nǐ dza-
kaki gia yələ, wi ka dza kini tsə nin-
shiŋ ti ndi widɔkɔ i bɔ, kɔm a nǐ baaŋ
a twɛsi i wi i liə i Jɛlusalɛm, bəni nǐ
kwakaki a, jɔbi widɔkɔ Nyɔ si num i
yisi i sakaki ŋkuŋ bi.
12 Wi dzaka a, “A nǐ kɔ jɔbi widɔkɔ,
waiŋ ŋkuŋ widɔkɔ nǐ bee tumi kibɔ ka
tsəki i tumi ki dzəh yi dəəŋ wə a bə tsə̂
tô̂m wi i ŋkuŋ, ka wi ni fiə̂ni dzə̂ sə̂kaki
ŋkuŋ bi.
13 Si wi nǐ nəŋki i nyə, wi bɔɔŋ bwa
bu bə nɔm jwɔfi, ka gaa kpɔ i bɔ kiba
kiba, dzaka a, ‘Mbɛiŋ kô̂ mbɛiŋ bə̂aŋ
fə̂ki shi yɛiŋ, i tsə buku i jɔbi wə mih
bi fiəni dzə.’
14 Wi ka nyə, ayakalə bəni bə tumi
kiwɔ nǐ baiŋŋki wi nalə. Bɔ ka baaŋ
faaŋ bəni i wi jum a bɔ tsə̂ dzə̂ka a bɔ
kɔŋki kə a mi wiwɔ nû̂mki ŋkuŋ wibɔ.
15 Bə tsə tɔm a wi tɔmni. Wi ka fiəni i
jum wə, ka bɔɔŋ bwa bu bə nɔm bà wi
nǐ gaa kpɔ wə i bɔ a ŋgaiŋ yɛiŋ mbee
wə bɔ nǐ baaŋ ka fəki shi.
16 Wi ninshiŋ nǐ dzə dzaka a, ‘Tik-
wili, kiba ka ki kpɔ kə wɔ nǐ nya i mih,
mih baaŋ ka kwati mbee yɛiŋ biba
jwɔfi.’
17 Wi wɔkɔ ndzɔŋni, ka nya kiyɔŋni i
wi ka dzaka a, ‘Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wi
ndzɔŋni. Si wɔ nǐ baaŋ ka kiə i tɔkniki
bəh fiɛŋ finchiŋ nalə, mih ni jiə lə wɔ a
wɔ sə̂kaki bidi jwɔfi.’
18 Ayaka wi kɔmsini dzə dzaka a,
‘Tikwili, kiba ka ki kpɔ kə wɔ nǐ nya i
mih, mih nǐ baaŋ ka kwati mbee yɛiŋ
biba bite.’
19 Wi dzaka i wi a, ‘Mih jiə wɔ, a wɔ
sə̂kaki bidi bite.’
20 Waiŋ wi nɔm widɔkɔ wə nǐ dzaka
mfih a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpɔ kələ
fa, mih nǐ baaŋ ka kaŋa i kinchumni
kimbuŋ wə ka jiə.
21 Mih nǐ jiə kɔm wɔ kɔ mi wiləkəli,
mih lwa wɔ. Wɔ dzɔki lə maka wɔ jiə,
i jɔbi widɔkɔ wə wɔ kɔh maka wɔ gbɛli
fiɛŋ.’
22 Tikwili wə dzaka i wi a, ‘Wɔ kɔ
waiŋ wichu. Ndzaka wə wi bukuki
i dzaka ka wə, akɔ wə mih ni dzɔ i
saka wɔ yɛiŋ. Wɔ nǐ kiəki a mih kɔ
mi wi ləkəli a mih dzɔki lə biɛiŋ maka
mih jiə, a mih kɔhki lə biɛiŋ maka mih
gbɛli.
23 Wɔ nǐ kiəki yaka, a fə nə a wɔ dzɔ
kpɔ wuŋ i tsə jiə i juŋ yə bə jiəki kpɔ
yɛiŋ wə, ka jɔbi wə mih fiəni dzə ma
mih ni dzə kwati mbee yɛiŋ?’
24 Wi ka dzaka i bəni bà bɔ nǐ num
kɔmsi i wi wə a, ‘Mbɛiŋ dzô kiba ki kpɔ
kiwɔ i wi, mbɛiŋ nyâ i wə wi kaŋaki
biba bi kpɔ jwɔfi.’
25 Bɔ ka fiəni dzaka lɔ a, ‘Tikwili, wi
si kaŋaki lə biba bi kpɔ jwɔfi.’
26 Wi dzaka a, ‘Mih fukuki i mbɛiŋ
a mi wə wi kaŋaki biɛiŋ biduli bə ni
kpɛiŋsi lə. Ayaka mi wə wi kaŋaki kə,
na fi twɛsi fiə wi kaŋaki bə ni dzɔ bwili
lə i wi.
27 I liə, bəni bà bɔ nǐ baiŋŋki mih, ka
nəiŋki a mih kɔkə i numki ŋkuŋ wibɔ,
mbɛiŋ tsə̂ dzô dzə̂ bəh bɔ ma mbɛiŋ
wô̂ɔyi i mih nshiŋ.’ ”

Jisɔs liə i Jɛlusalɛm ka ŋkuŋ (Matiɔ 21:1-11; Mak 11:1-11; Jɔn 12:12-19)

28 Asi Jisɔs nǐ dzaka gia yiwɔ, ka dza
bee bɔ i jum wə ka tsə i ninshiŋ i yaka
tsə i Jɛlusalɛm.
29 Jɔbi wə wi nǐ kɔmsi tsə i kwili wi
Bɛtfajə bəh wi Bɛtani wə wi nǐ kɔmsiki
i ŋkwuŋ wi Ɔlif wə, wi ka faaŋ bwa bu
bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa,
30 ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsə̂ i kwili
wi ninshiŋ wəyaka wə, mbɛiŋ ni yɛiŋ
waiŋ njakas num bə shu, maka mi
num yaka yɛiŋ bɛiŋ, mbɛiŋ shwâli dzə̂
bəh yi fa. 31 Mi widɔkɔ ka bikə a mbɛiŋ

shwaki yi kɔm nə, mbɛiŋ chukuli a Bah kaŋaki lə nɔm bəh yi.”
32 Bwa bə mbaŋ bà tsə yɛiŋ gia yichi a liŋ asi wi si dzaka.
33 Jɔbi wə bɔ nǐ shwaki waiŋ njakas wiwɔ, mi wə wi nǐ kaŋaki yi, ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ shwaki waiŋ njakas wə kɔm nə a?”
34 Bɔ chukuli a, “Tikwili nəŋki yi.”
35 Bɔ ka dzɔ dzə bəh yi i Jisɔs, jiə bəmbuŋ bəbɔ i njakas yiwɔ wə, ka yaksi Jisɔs i yi bɛiŋ.
36 Si wi nǐ tsəki, bəni ka təkɔki bəmbuŋ bəbɔ i dzəh, a wi tsə i yɛiŋ bɛiŋ.
37 I jɔbi wə wi nǐ dzə buku, i shiki tsəki i ŋkwuŋ wi Ɔlif wə, mbaŋ wi bəni bu bə mbaŋ yisi ka wiliki yaksi Nyɔ bəh ŋga kɔm bə gia yi kainyini yichi yə bɔ nǐ yɛiŋ.
38 Bɔ ka wiliki dzaka a, “Nyɔ kɔ wi bɔiŋsi Ŋkuŋ wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə. Kimbɔiŋni kɔ i bɛiŋ, kiŋkɔkni num ki Nyɔ wə bɛiŋ.”
39 Bəfalasi bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ i mbaŋ kintəəŋ ka dza dzaka i Jisɔs a, “Mi wi lanini, dzâka i bəni ba bə mbaŋ bələ a bɔ kpîchumi.”
40 Jisɔs chukuli a, “Mih fukuki i mbɛiŋ a, bɔ ka kpichumi, na ma kitəh kələ ni wiliki.”
41 I jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔmsi tsə i Jɛlusalɛm, wi tsɛiŋ kwili wiwɔ lə, ka gbɔ mindəm,
42 ka dzaka, “Ɔ Jɛlusalɛm, mbɛiŋ bələ si kiəki na gia yə yi kɔ i dzə bəh kimbɔiŋni i mbɛiŋ wə i chɔkɔ bidaiŋ. Ayakalə, i liə mbɛiŋ kɔkə i kiə dəkə.
43 Mbɛiŋ kiəki a jɔbi bi dzə lə wə bəni bəmbɛiŋ bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ bi dzə maa tali mbiaŋ wi fiəli baŋ mbɛiŋ i fintəŋ.
44 Bɔ bi bəkəliki lə mbɛiŋ na bəh bwa bəmbɛiŋ, shakyi júŋ yimbɛiŋ, na təh widɔkɔ bi chu baaŋ kə i widɔkɔ bɛiŋ. Yi bi num yaka kɔm mbɛiŋ nǐ kiəki kə jɔbi wə Nyɔ bi dzə i mbɛiŋ.”

Jisɔs kɔŋŋ bəni bə shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə
(Matiɔ 21:12-17; Mak 11:15-19; Jɔn 2:13-22)

45 Jisɔs tsə i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə, ka yisi i kɔŋŋki bəni bà bɔ nǐ taŋniki biɛiŋ fɛiŋ,
46 ka dzakaki i bɔ a, “Yi kɔ num bə nyaka a, Nyɔ dzaka a,
‘Juŋ yiŋ kɔ num juŋ yi tsani.’
Ayakalə, mbɛiŋ fiəni yi, yi chu ‘Taa wi bəji.’ ”
47 Jisɔs bá shi wi lani bəni i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə chɔkɔ bichi. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ bəh bəni bəmbum bà fɛiŋ ka wɛɛliki i wɔɔ wi.
48 Ayakalə, bɔ nəki kaŋa kə dzəh, kɔm bəni bəchi nǐ kɔ kɔmsi a Jisɔs wə, kɔm bɔ nǐ kɔŋki kə a gia yə wi laniki, a yimu ma tsâ bɔ.

20

Bə bikə i Jisɔs di biə wi dzɔ ŋga bi
(Matiɔ 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 A num chɔkɔ bidɔkɔ, Jisɔs num i juŋ yi fəni yi gia mə wi lani bəni, chu fuku ntum wi ndzɔŋni i bɔ kɔm Nyɔ, bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bəh bəni bà bɔ sakaki tumi ki Bəju dzə,
2 ka bikə i wi a, “Fûku i buku, mi wə wi nya ŋga biələ i wɔ a fâki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwɔ i wɔ a?”
3 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih tə ki bikəki lə kimbikə i mbɛiŋ. Mbɛiŋ fûku mih i liə.
4 A nǐ nya ndə ŋga i Jɔn na ka wi jûliki bəni i bɔkɔ a? Bi nǐ nyə i bɛiŋ, ma a nǐ nya mi wiwɔm a?”
5 Bɔ ka dzaka a bɔ bɔ a, “Bukumbɛiŋ ka chukuli a, bi nǐ nyə i bɛiŋ, ma wi ni bikə i bukumbɛiŋ a, aka fə nə a bukumbɛiŋ ma bum i Jɔn a?
6 Bukumbɛiŋ ka chukuli a, a nǐ nya mi wiwɔm, ma mbaŋ wi bəni bələ fa ni tumyi bukumbɛiŋ bəh kitəh, kɔm bɔ bəchi nǐ bum ŋkɔŋ ŋkɔŋ a, Jɔn nǐ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ.”
7 Ayakadəiŋ, bɔ ka chukuli a, “Buku kiəki kə mi wə wi nǐ nya ŋga biwɔ.”
8 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbɛiŋ mi wə wi nya ŋga biwɔ i mih a mih fâki gia yələ.”

Ndi kəm bəni bà bə nǐ jiə i khə (Matiə 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Jisəs ka yisi i tiki ndi widəkɔ i bəni
a, “Mi widəkɔ nǐ nəm khə wi mintam
wə bə kɛiŋsiki mbih yɛiŋ. Ka nya khə
wiwɔ i bəni, ka nyə tsə i tumi kidəkɔ
wə, i tsə nɔ dzɔ fɛiŋ.
10 Jəbi wə bɔ nǐ kaŋaki i yisi ŋkɔh dzə
kpɛiŋ, tii khə wiwɔ ka faaŋ waiŋ wi wi
nəm, a wi tsə̂ dzə̂ mmu mintam i bɔ.
Wi tsə, ayakalə, bəni bà bə nǐ nya khə
i bɔ, twɛiŋ wi kəŋŋ fiəni wi bəh kaŋ
yiyəə.
11 Mi wiwɔ chu faaŋ waiŋ wi wi
nəm widəkɔ, ayakalə bɔ chu twɛiŋ wi,
ŋgəmsi wi, kɔŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə.
12 Mi wiwɔ ka chu faaŋ kpɛiŋsi
kiŋkɔmsi kitali widəkɔ i bɔ, bɔ bɛiŋsi
wi, ləɔ bwili wi i biŋ.
13 Tii khə wiwɔ kwaka a, ‘Mih ki fəki
na dəiŋ a? Mih ki faaŋki i liə num
waiŋ wuŋ wi shɔm. Yudəkɔ bɔ kələ i
ni kə̂ksi wi.’
14 Ayakalə, jəbi wə bəni bə nəm bà
wi nǐ nya khə i bɔ yɛiŋ waiŋ wiwɔ dzə,
bɔ ka yisi i dzakayiki a bɔ bɔ a, ‘Wələ kɔ
ndzi kwili wi tii khə wələ. Mbɛiŋ dzə̂
ma bukumbɛiŋ wə̂ɔ wi ka biɛiŋ biwɔ
nûmki bibukumbɛiŋ.’
15 Ayaka bɔ kwa kuku buku bəh wi
yɛiŋ khə ka wɔɔ.”

Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a,
“Mbɛiŋ kwakaki a, mi wi khə wə ni
dzə fə dəiŋ bəh bəni bəwɔ a?
16 Mih fukuki i mbɛiŋ a, wi bi
dzə kaasi lə bəni bəwɔ, wi nya khə
wiwɔ num i bəni bədəkɔ chi chi.” Si
bəni bəwɔ ni wəkɔ yakadəiŋ, ka nəiŋ,
dzaka a, “Nyɔ bâŋ dzəh yiwɔ.”
17 Jisəs tsɛiŋ bɔ lə, bikə a, “Yaka kɔ a
gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə,
dzakaki a nə,

‘A təh wə bəni bə maani nǐ nəiŋ,
wi fiəni chu num na təh wi bu wi juŋ
wi ndzəŋni a?’

18 Na ndə wə wi bi gbɔki i təh wiwɔ
wə, wi mi wiwɔ bi shakyi i biŋka wə,
ayaka təh wiwɔ ka bi gbɔ i mi bɛiŋ, ma
wi ni gɔksi wi i kwəŋɔ wə.”

Kimbikə kəm nləə wi kiŋwakti (Matiə 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 Si Jisəs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ, bəni
bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bəh bətii
mfə gia bəmbum ka nəŋki a bɔ kwâ wi
fɛiŋ akisəkə. Bɔ nǐ nəŋki i kwa wi kɔm
bɔ nǐ kɔ bɔ wɔkɔ kiə a wi si ti ndi wiwɔ
num i bɔ, ayakalə bɔ ka lwa gaka bəni.
20 Bɔ yisi i biəliki gvu yi, taŋyi bəni
bədɔkɔ faaŋ bɔ, a bɔ tsə̂ kwâyiki fə̂ki a
bɔ kɔ bəni bə ndzəŋni. Bɔ ni fə lə i kwâ
gia yi kintəŋsi i dzaka ki wə. Ka bɔ ni
kwa nya wi i kaŋ yi bəni bà bɔ sakaki
tumi i kimbu ki Lum wə.
21 Bəni bəwɔ dza ka bikə i Jisəs a,
“Mi wi lanini, buku kiəki lə a gia yə wɔ
dzakaki bəh yə wɔ laniki kɔ na gia yi
chəŋ, wɔ tsɛiŋ kə mi i dzə́kəh wə. Wɔ
lani gia yi ŋkɔŋ yə Nyɔ nəŋki a bəni
fəki.
22 I liə fûku i buku, jəbi widəkɔ
bənchi bəbukumbɛiŋ bumki lə a, bə
gə̂mki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum,
ma bə ma gə̂mki a?”
23 Jisəs kiə gia yə bɔ wɛɛliki bəh yi, ka
dzaka a,
24 “Mbɛiŋ dzə̂ bəh kpɔ wə mbɛiŋ si
ləɔ kiŋwakti yɛiŋ mih yɛiŋ.” Bɔ dzə bəh
wi, wi bikə a, “Fwu wələ wi kɔ yɛiŋ
kɔ wi ndə, yɛli wələ num wi ndə a?”
Ayaka bɔ chukuli a, “Akɔ wi Kaysa,
yɛli num ŋ'wi.”
25 Jisəs ka dzaka a, “Mbɛiŋ ka nyâki
i Kaysa fiɛŋ fiə fi kɔ fi Kaysa, nyâ i Nyɔ
fiə fi kɔ fi Nyɔ.”
26 Bəni bəwɔ wəkɔ gia yiwɔ yaka
yi fumsi bɔ, bɔ baŋ dzaka kibɔ nəki
kwati kə dzəh yə bɔ si kɔ i kwa wi fɛiŋ
i bəni kintəəŋ. Dzaka bə́ wɔm bɔ i gia
yə wi si dzaka.

Kimbikə kəm i Ndza i kpi wə (Matiə 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Bəni bədɔkɔ i mbaŋ wi Bəsadusi
wə nǐ dza dzə i bikə gia i Jisəs.
Bəsadusi bələ nǐ kɔ bəni bà bɔ nǐ dzaka
a bəni bi fiəni dzayiki kə i kpi wə.
28 Bɔ nǐ dzə ka bikə i Jisəs a, “Mi wi
lanini, Muses nǐ nyaka i bənchi i buku
a,

‘Mi ka kpi bee kpə wi, maka bɔ wi bwɔ
waiŋ,
waiŋnih wi kaŋaki lə i nôsi kpə ŋkwu
wiwɔ,

ma bɔ wi bwɔ bwa i yɛli wi ŋkwu
wiwɔ.’
29 I liə, bwa bə mi widɔkɔ nǐ kɔlə nanitaŋ, wi ninshiŋ bi dzɔ miŋkpaŋa, dzə kpi waiŋ kɔbi.
30 Wi kɔmsini wə nɔsi miŋkpaŋa wiwɔ, ka kpi tə maka bɔ wi bwɔ waiŋ.
31 Wə wi biəliki wəmaka bɔŋ nɔsi tə miŋkpaŋa wiwɔ, ka dzə kpi tə waiŋ kɔbi. Ayaka yi bi num tali ayaka i bwa bəwɔ nanitaŋ bəchi, mi i bɔ kintəəŋ nəki bwɔ kə waiŋ bəh miŋkpaŋa wiwɔ.
32 I kiŋgɔksi wə miŋkpaŋa wiwɔ bɔŋ kpi tə.
33 I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nǐ kɔ bɔ nɔsi lɔ miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki i jɔbi wə bəni bi fiəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə a?”

34 Jisɔs chukuli i bɔ a, “I mbi wi liə bənyuku bəh bəkaŋa dzɔki lə gwu yibɔ, bəni nya bwa bəbɔ bɔ dzɔ gwu yibɔ.
35 Ayakalə, bəni bà bɔ kpɛiŋniki i bi kwati di i mbi wi dzəni wə i chɔkɔ biə bəni bi dzayiki i kpi wə, bɔ bi chu dzɔ kə bəkaŋa bəh bənyuku. Bəni bi chu nya kə bwa bəbɔ i bənyuku bəh i bəkaŋa.
36 Bɔ bi chu kpi kə kɔm bɔ bi numki aka bəchinda bə Nyɔ. Bɔ kɔ bwa bə Nyɔ kɔm bɔ dzayi lɔ i kpi wə.
37 Gia yi ŋkɔŋ kɔ a, na Muses mwi nǐ fuku baiŋsi yi a bəni bi dzayiki lə i kpi wə si wi nǐ nyaka i di bi kiŋwakti biə bi dzakaki kɔm kpɛiŋ wə wi nǐ bɛliki. Wi bɔɔŋki Bah i di bi kiŋwakti kiwɔ a, wi kɔ Nyɔ wi Ablaham, bəh wi Ayjik bəh wi Yakɔb.
38 Wi kabə bɔɔŋki yakadəiŋ, yaka kɔ bəŋkwu bələ kɔ bəwɔm, Nyɔ kɔkə wi bəni bə kpili, a num kə Nyɔ wi bəni bəwɔm, i wi bəni bəchi kɔ bəwɔm.”
39 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ kɔksi wi, chukuli a, “Mi wi lanini, wɔ chukuli yi chəŋ.”
40 Ayakadəiŋ, mi i bɔ nəki chu məm kə i bikə kimbikə kidɔkɔ i wi.

Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kɔ waiŋ ndə
(Matiɔ 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Jisɔs ka dza bikə i bɔ a, “Bəni nyani dəiŋ i dzakaki a, Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, numki waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit a?
42 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a Dɛbit mwi nǐ nyaka i Kiŋwakti ki N'yaksi wə a,
‘Bah Nyɔ nǐ dzaka i Bah wuŋ a,
“Shînum i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
43 i tsə̂ bûku jɔbi wə mih bi nɔsi bəni bà
bɔ baiŋŋki wɔ i wɔ nshiŋ,
ma wɔ tɔmyi gvu ya i bɔ bɛiŋ ka
kiŋgbɔkɔ ka kigvu.” ’
44 Dɛbit kabə bɔɔŋki wi a Bah wi, wi chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?”

Jisɔs kiŋ i bwa bu, kɔm bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ
(Matiɔ 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Jisɔs ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ bəh bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ wɔkɔli gia yə wi dzakaki a,
46 “Mbɛiŋ tô̂kniki, kɔm bə bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bɔ kɔŋki i nyaniki nnyaki bəh bəmbuŋ bədəəŋ. Ayaka chu kɔŋ a, bəni bəniki bɔ bəh kiŋkɔksi i di bi shi wə. Chu kɔŋ i nûmki i di bi kɔksini i juŋ yi tsani wə, bəh i di bi bini wə.
47 A chu num a bɔ bà bɔ laksiki biɛiŋ bi bəkaŋa bəŋkwu, fwɔkyi dzɔ biɛiŋ bibɔ, kwayi fə bəntsa bədəəŋ. Bəni bələ kɔ ŋgəkə wibɔ bi numki na wimbum.”

21

Kinya ki kpə ŋkwu wi kifuu
(Mak 12:41-44)

1 Jisɔs dza lɔɔ dzə́kəh, yɛiŋ si bəni bə kpɔ jiəki kinya kibɔ i kintaiŋntaiŋ kinya mə i juŋ yi fəni yi gia mə.
2 Wi yɛiŋ si kpə ŋkwu wi kifuu widɔkɔ jiəki bədəli bəfa i kintaiŋntaiŋ kinya mə.
3 Wi ka dzaka a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a kpə ŋkwu wələ wə wi kɔ mi wi kifuu lə wi nya tsə bəni bəchi bà bɔ si nyaki.
4 Bəni bəchi bà bɔ si nyaki, bɔ si nyaki num biŋka bibɔ bi kpɔ biə bi si jikə ka gbɔyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa wələ si wi kɔ na kifuu kifuu lə, wi si

nya na biɛiŋ bichi biə wi nɔki yɛiŋ wə.”

Jisɔs fuku a bə bi shayiki lə juŋ yi fəni yi gia
(Matiə 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bədɔkɔ nǐ
dza ka dzakaki kɔm bə juŋ yi fəni yi
gia, si yi ndzɔŋki bəh kitəh kindzɔŋni
kə bə nǐ maa yɛiŋ, bəh kinya kiwɔ i
Nyɔ.
6 “Jisɔs dzaka i bɔ a, mbɛiŋ yɛiŋ biɛiŋ
biələ a? Chɔkɔ dzəki lə wə təh wimu bi
baaŋ kə i widɔkɔ bɛiŋ maka bə baka
tɔkɔ wi i kuku, na winaiŋ təh bi numki
i di bi wə.”

Bəŋgəkə bəh bəmbaiŋŋni
(Matiə 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Bɔ bikə i wi a, “Mi wi lanini, gia
yələ bi numki i jɔbi winaiŋ wə a?
Kinchəsi kə ki bi chusiki a yi si num
a gvu wə akɔ nə?”
8 Jisɔs chukuli a, “Mbɛiŋ tôkniki,
ka mi bi ma fwôkyi mbɛiŋ a mbɛiŋ
ndzâni dzəh. Mbɛiŋ kǐəki a bəni
bəduli bi dzə lə dzɔ yɛli wuŋ kəŋ i
ninshiŋ, ma mi bi dzakaki a, akɔ ŋgaiŋ
Kimbwili, a jɔbi dzə kpɛiŋ lɔ. Jɔbi
wə bɔ bi dzakaki yaka, kǐə mbɛiŋ bi
wôkɔli kə.
9 Jɔbi wə mbɛiŋ bi wɔkɔki a bə tumki
júm bəh bəŋgəkə i bidi bidi wə, kiə
mbɛiŋ ki lwâ kə, gia yələ kaŋaki lə i bi
yisi nûm, ayakalə, yi kɔbi a kiŋgɔksi ki
mbi dzə lɔ.”
10 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, “Tumi bi
tumki lə jum bəh kidɔkɔ, ayaka ntɔŋ
widɔkɔ tum jum bəh widɔkɔ.
11 Gia yi gumini bi numki lə i di di
wə. Nshwaiŋ bi nəŋniki na bəh ŋga.
Dzɔŋ bi numki lə, ma jwɛiŋ bi numki
i bidi bichi wə. Bənchəsi bà bɔ gumiki
bi chusiki lə i bɔɔli wə nya nlwa i bəni.
12 Mbɛiŋ kǐəki a gia yələ bi dzə i
num, num bə kwâ mbɛiŋ, njâŋsi nnyâ
mbɛiŋ. Bə bi tsə bəh mbɛiŋ i juŋ yi
nsaka wə, bəh i juŋ yi tsani wə, i chiŋsi
mbɛiŋ i juŋ yi nsəŋ wə. Bə bi fiəni
dzɔ mbɛiŋ kɔm bə yɛli wuŋ, bə tsə bəh
mbɛiŋ i bəŋkuŋ nshiŋ bəh i bəni bà bɔ
sakaki bitumi,
13 wəmaka bi numki jɔbi ka mbɛiŋ
fukuki i bɔ kɔm mih.
14 Jɔbi wə bə bi dzɔ mbɛiŋ yaka,
mbɛiŋ ki twêiŋ kə gwu a mbɛiŋ ni tsə
dzaka a nə a,
15 kɔm a ni nya mih gia i dzaka
kimbɛiŋ wə, bəh mfi i mbɛiŋ, ka bəni
bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ ma bi chu num i
gukuliki bəh mbɛiŋ na twɛsi.
16 Bəni bà bɔ bi taŋniki mbɛiŋ,
bi numki bətii bəmbɛiŋ bəh bənih
bəmbɛiŋ, bəh bwa bə nih bəmbɛiŋ,
bəh na chwɔŋkijuŋ kimbɛiŋ mwi, bəh
nsɛiŋ yimbɛiŋ. A bi numki bɔ bədɔkɔ,
bɔ bi wɔɔyiki mbɛiŋ bədɔkɔ.
17 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ
kɔm yɛli wuŋ.
18 Ayakalə, na juŋ yi fwu yimu i
mbɛiŋ fuŋ bi laka kə i fwu wimbɛiŋ
wə.
19 Mbɛiŋ kâŋa shóm yimbɛiŋ
bindzɔŋ, ma mbɛiŋ bi kwati nɔni.

Jisɔs fuku a bə bi kaasiki lə Jɛlusalɛm
(Matiə 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki bəni bə
jum bɔ fiəli tali kwili wi Jɛlusalɛm,
mbɛiŋ ka kǐəki a jɔbi dzə kpɛiŋ i kaasi
ki.
21 Yi bi ka num yaka, bəni bà bɔ kɔ
i Judea bi gêiŋ yâka i ŋkwúŋ wə, bà bɔ
kɔ i kwili kiwɔ kintəəŋ bi bûkuyi. Mi
wə wi kɔ i chwa bi chu tsâ lǐə kə fɛiŋ.
22 Kaŋ yiwɔ kɔ yə Nyɔ bi lɔɔki ŋgəkə
i Jɛlusalɛm wə kɔm bə nɔni kibɔ, yi fə
gia yichi dzə kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i
kiŋwakti ki wə.
23 Ŋgəkə wimbum bi numki wi
bəkaŋa bà bɔ bi numki bəh kitɔɔ, bəh
bà bɔ masiki bwa. Nyɔ bi bɔksiki lə
shóm bəh bəni bələ, wi faaŋ ŋgəkə
wimbum i tumi kələ wə.
24 Bə bi gbayiki lə bəni bədɔkɔ bəh
bənywɔ, bə kwayi bədɔkɔ tsə fah i
nsəŋ wə i tumi bichi wə ka bəni bà bə
tumdzi i jum chɛiŋ. Bəni bà bɔ kɔkə
Bəju bi yaka i Jɛlusalɛm, i tsə buku asi
jɔbi wibɔ bi kpɛŋki.

Jisɔs fuku bənchəsi bà bɔ bi numki i jɔbi wə wi bi fiəni dzəki
(Matiə 24:29-35; Mak 13:24-31)

25 Gia yi kaiŋni bəh bənchəsi bi
chusiki lə i wɔŋ wə bəh i fiəŋŋ wə
bəh i bijɔŋ wə, bəh i nshwaiŋ wə si

bitumi bi numki i nshili wə, bə bi gɛsiki numki alə si kinchwɔ kimbum chɔkɔki yi fɛɛ lə wɔɔɔ.
26 Bəni bi kpiki bəh ndzaŋ i gia yi gumini yə yi dzəki i mbi wə kɔm ŋga bi nshwaiŋ bi nəŋniki lə kəkəkə. Kɔm biɛiŋ biə bi kɔ bɛiŋ bichi bi nəŋniki lə bəh ŋga nalə.
27 Ayakadəiŋ, bəni bi ka yɛiŋ si mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa ŋga bəh kiŋkɔkni kimbum.
28 Jɔbi wə gia yələ bi yisi i numki, mbɛiŋ ka bi nûmki tsêiŋ yaka a bɛiŋ, kɔm jɔbi wə Nyɔ kɔ i bwili mbɛiŋ, si num kɔmsi dzə."
29 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka chukuli i ndi wə a, "Mbɛiŋ lâni dzô gia i kpɛiŋ wi fidəiŋ wə, bəh kɛiŋ yidɔkɔ, si yi fiəni nyaki ndzɛni bibɔ,
30 mbɛiŋ ka kiəki, a nyum kwuni lɔ gwu.
31 Yi kɔ a liŋ si mbɛiŋ bi yɛiŋki jɔbi wə gia yələ dzɔ di, mbɛiŋ ka kîəki a ŋkuŋ bi Nyɔ si num kɔmsi dzə lə.
32 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, ŋgɔkɔ wi liə wələ bi tsâ kâa kə maka gia yələ yichi dzô di.
33 Bɔɔli bəh nshwaiŋ bi kaa lə, ayakalə gia yiŋ kɔbi i bi lansi nəŋni.
34 Mbɛiŋ tôkni bəh kifwu kimbɛiŋ, mbɛiŋ ma nyâ gwu yimbɛiŋ i dzini bi mbi bəh muni wə, i laksi mfi i nəni ki fa kuku wə, ka chɔkɔ biwɔ bi ma dzô tûmbuku i kwâ mbɛiŋ ka kintaŋ.
35 Gia yiwɔ, i chɔkɔ biwɔ wə bi dzə i bəni bəchi bà bɔ kɔ fa i nshwaiŋ wə.
36 Mbɛiŋ ka nûmki bəh gwu yiləkəli tsa Nyɔ jɔbi wichi, ka gia yələ bi dzə i jɔbi wələ wə, mbɛiŋ kaŋa ŋga i bi ŋgbaksi tsə fɛiŋ ka mbɛiŋ bi num i Waiŋmi nshiŋ."
37 Jisɔs ka shiki wi lani bəni i juŋ yi fəni yi gia wə i kaŋ yiwɔ yichi. Asi num i fijɔbi, wi yaka tsə nɔ i ŋkwuŋ wi Ɔlif wə.
38 Bəni bəchi ka bukuki tsəki kinchəŋɔchəŋɔ i juŋ yi fəni yi gia wə i wɔkɔ nlani wi.

22

Judas bum i taŋni Jisɔs (Matiə 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11)

1 Jɔbi wi Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ, bə nî bɔɔŋki a, Dzini bi Ntsədaŋ, bi nî kɔmsiki dzəki.
2 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nî laniki bənchi bə Nyɔ, ka nəŋki dzəh i wôɔ Jisɔs fɛiŋ i nyumi wə, kɔm bɔ nî lwaki bəni.
3 Satan ka liə i shɔm yi Judas wə bə nî bɔɔŋki a Iskaliɔt, num mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ bəfa.
4 Wi ka tsə i bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu ki bəni bənchi bà bɔ nî tɔkniki bəh juŋ yi fəni yi gia. Ayaka bəh bɔ ka kɛiŋsi asi wi ki nyaniki ka wi taŋni Jisɔs i bɔ.
5 Bɔ wɔkɔ ndzɔŋni ka kɛiŋsi i gɔm wi bəh kpɔ.
6 Wi bum, ka tsə yisi i nəŋki dzəh i nya Jisɔs fɛiŋ i kaŋ yibɔ wə mbaŋ wi bəni du kə fɛiŋ.

Nsisi wi Dzini bi Ntsədaŋ (Matiə 26:17-25; Mak 14:12-21)

7 Chɔkɔ biə Dzini bi Blɛd wə bə kɔ maka bə jiə dzɔɔŋ yɛiŋ, bɔ si kum waiŋ jaka kɔm bə Dzini bi Ntsədaŋ biələ jɔbi wə bi nî dzə kpɛiŋ,
8 Jisɔs ka faaŋ Bita bəh Jɔn ka dzaka a, "Mbɛiŋ tsâ kêiŋsi biɛiŋ biə bukumbɛiŋ ni dzî Dzini biələ yɛiŋ."
9 Bɔ bikə i wi a, "Wɔ nəŋki a buku tsâ kêiŋsi num faiŋ?"
10 Wi chukuli a, "Mbɛiŋ wôkɔ, asi mbɛiŋ liəki tsəki i kwili wə, mbɛiŋ ni baŋsi bəh mi, num wi bəkə mwi i kpəŋə mə, mbɛiŋ bîəli wi i juŋ yə wi ni tsə liə yɛiŋ.
11 Jɔbi wə mbɛiŋ biəli, mbɛiŋ dzâka i tii juŋ wiwɔ a, Mi wi Lanini bikəki di bi juŋ yi bəni bə dzəni a ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yɛiŋ kɔ faiŋ a?
12 Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ yi bɛiŋ wə num bə kɛiŋsi jiə lɔ, mbɛiŋ ka ni tsâ num yɛiŋ i kêiŋsi biɛiŋ bichi."
13 Bɔ tsə yɛiŋ a liŋ si Jisɔs nî dzakaki i bɔ. Ayaka bɔ ka kɛiŋsi biɛiŋ bi dzini bi Dzini bi Ntsədaŋ biə fɛiŋ.

Jisɔs bəh bwa bu dzi kinchiŋni (Matiə 26:26-30; Mak 14:22-26)

14 Jɔbi nǐ dzə kpɛiŋ, Jisɔs bəh bwa bu
bə ntum dzə shinum ka dziki.
15 Wi dza dzaka i bɔ a, “Mih si kɔŋki
lə nalə a mih dzi Dzini bi Ntsədaŋ biələ
bukumbɛiŋ ka mih yɛiŋ ŋgəkə wə wi
dzəki lə.
16 Mbɛiŋ kǐəki lə a mih bi chu dzi kə
Bini biələ i tsə buku jɔbi wə bi bi dzə
kpɛiŋki, ka Nyɔ bi sakaki ŋkuŋ bi.”
17 Wi dzɔ bwam nya kiyɔŋni i Nyɔ
dzaka a, “Mbɛiŋ kô mû tsâsi dâŋsi
mbɛiŋ bəchi.
18 Mih fukuki i mbɛiŋ a i yisi i liə i
tsə, mih ni chu mu kə mbih mi kpɛiŋ
wi laani wələ na ka ŋkuŋ bi Nyɔ bi
dzə.”
19 Wi dzɔ blɛd, nya kiyɔŋni i Nyɔ,
gbɛyi nya i bɔ, dzaka a, “Fa kɔ gwu yiŋ,
mih nyaki i mbɛiŋ, mbɛiŋ fâki ayaka i
kwâkaki mih.”
20 Yi num ayaka, asi bɔ dzi kaasi
kichiŋni, wi dzɔ bwam wi mbih ka
dzaka a, “Bwam wələ kɔ miŋkaiŋ mi
Nyɔ mimfiaŋ mə Nyɔ dzi bəh mwa
məŋŋ mə mɔ shuku buku kɔm mbɛiŋ.
21 Ayakalə, mbɛiŋ wôkɔ mi wə wi ni
taŋni mih, wi dziki lə fa bəh mih.
22 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi bi nyə asi Nyɔ nǐ sisi jiə.
Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ wi mi wə
wi taŋni wi.”
23 Bɔ yisi i bikəki a bɔ bɔ mi wə wi kɔ
i fô yələ gia i bɔ kintəəŋ akɔ ndə a?

Jisɔs lani si bəni bu kaŋaki i dzəki gwu yibɔ

24 Bɔ dza yisi i ŋgukuli a bɔ bɔ a, akɔ
ndə mi wimbum i bɔ kintəəŋ a?
25 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Bəŋkuŋ bə fa
kuku kaŋaki lə ŋga i bəni bəbɔ bɛiŋ,
ayaka bəni bà bɔ sakaki tumi, bə bɔɔŋ
bɔ a bimba bi bəni.
26 Ayakalə, yi məŋ dəkə i num yaka
bəh mbɛiŋ. Wəmaka mi i mbɛiŋ
kintəəŋ kaŋaki i dzɔki gwu yi ka waiŋ
wi nchiŋ.
27 Mi wimbum kɔ winaiŋ, mi wə wi
yəkəli ka dziki a dzini, ma mi wə wi
tsəsiki dzɛiŋ a? Ntə asi num mi wə wi
yəkəli ka dziki a dzini a? Ayakalə, mih
kɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ka mi wə wi nɔmki
i mbɛiŋ.
28 Akɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ ni numki bəh
mih bəh ŋga i jɔbi wuŋ wi ŋgəkə wə
wichi.
29 Yi kɔ a liŋ asi Ba wuŋ nya mih bəh
ntəŋ a mih sakaki, mih ni nya lə tə ŋga
biwɔ a mbɛiŋ i sakaki.
30 Mih nya lə, ka bukumbɛiŋ ni
dziki bə mu i di bi ntəŋ wuŋ wə,
ka mbɛiŋ bi num i biŋgbəkɔ wə, i
sakaki chwəŋbijuŋ bi Islae biə jwəfi
ntsɔ bəfa.”

Jisɔs fuku a Bita ni məŋni lə ŋgaiŋ (Matiə 26:31-35; Mak 14:27-31; Jɔn 13:35-38)

31 Jisɔs ka dza bɔɔŋ Bita a, “Samən,
Samən wôkɔli, Satan dzɔ ŋga i kpəkə
mbɛiŋ bəchi i bwili mbɛiŋ bədɔkɔ asi
mi si kpəkə chi i gəŋ wə.
32 Ayakalə, mih tsa i wɔ, a shɔm ya
ma bûku i mih. Jɔbi wə wɔ fiəni bɔɔŋ
mfi bia, wɔ nyâ ŋga i bwa bə nah.”
33 Bita dzaka a, “Bah, mih kpɛiŋniki
lə i tsə nsəŋ nabə i kpi, bəh wɔ.”
34 Jisɔs chukuli i wi a, “Bita wôkɔli,
mih fukuki i wɔ, ka kwɔkɔ ni numki
i təŋ daiŋ, wɔ ni məŋni lə mih kiŋkani
kitali, a wɔ kiəki kə mih.”

Jisɔs təfi bwa bu bə mbaŋ i kɛiŋsi shɔ́m yibɔ

35 Wi dza bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kwaka
jɔbi wə mih nǐ faaŋ mbɛiŋ kpɔ kɔbi
kiba kɔbi bəh dzuyigvu kɔbi, mbɛiŋ nǐ
nyaniki yaka mbɛiŋ nǐ num dzah finə
a?” Ayaka bɔ chukuli a, “Aayi, buku
nǐ ka num dza dəkə fiɛŋ.”
36 Wi ka dzaka i bɔ a, “I liə, mi kabə
kaŋa kpɔ nabə kiba wi dzô. Mi kabə
kaŋaki kə nywɔ wi jum, wi tâŋni mbuŋ
wi i tâŋ.
37 Mih dzakaki lə kɔm gia yə bə nǐ
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
‘Bə nǐ fa wi bəh bəni bəchu,’
yi kaŋaki lə i kpɛiŋ kɔŋ kɔm mih i liə.
Mbɛiŋ kiəki a gia yə bə nǐ nyaka kɔm
mih yichi si dzə i kpɛiŋ”
38 Bɔ ka chiŋ təkəli dzaka a, “Bah yêiŋ,
buku kaŋaki lə bənywɔ bə jum bəfa.”
Wi chukuli a, “Mbɛiŋ bêe yaka.”

Jisəs tsa i ŋkwuŋ wi kɛiŋ yi Ɔlif wə (Matiə 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jisəs ka dza buku i kwili wiwə wə bəh bwa bu bə mbaŋ, ka yisi i yakaki tsəki i ŋkwuŋ wi kɛiŋ yi Ɔlif wə, num asi wi si shi fə.
40 Bə yaka tsə buku i di biə bə nǐ tsəki, wi dzaka i bə a, “Mbɛiŋ tsâki ka kimə̀msi ma dzə i mbɛiŋ, i gaka mbɛiŋ.”
41 Si wi dzaka yakadəiŋ, wi dza nyə i bə kpəŋ, ka kini tsə, asi mi kə i tum təh a wi tsə buku, ka tum binyu i kuku ka tsa Nyə a,
42 “Ba wuŋ, wə kabə kəŋ, wə dzô bwǐli bwam wi ŋgəkə wələ i mih wə. Ayakalə fâ asi wə kəŋki a kəbi si mih kəŋki.” [
43 Si wi tsa yakadəiŋ, chinda wi Nyə shi dzə i wi wə, nya wi bəh ŋga.
44 Jisəs nǐ kə shə̀m yi nya ŋgəkə nalə. Wi chu tsa na bəh ŋga ka bəəŋŋki, kiliəkə bə́ təkə i kuku aka mwa.]*
45 Wi tsa kaasi, fiəni dzə i bwa bu bə mbaŋ wə, yɛiŋ num nshɛiŋ fə bə bəh ka nəki.
46 Wi bikə i bə a, “Mbɛiŋ nəki lə nəni a? Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ mbɛiŋ tsâki ka kimə̀msi ma dzə i mbɛiŋ, i gaka mbɛiŋ.”

Bə kwa Jisəs (Matiə 26:47-56; Mak 14:43-50; Jən 18:3-11)

47 Asi wi nǐ kɛiŋki wi dzaka, mbaŋ wi bəni dzə buku a num lə Judas, wə wi nǐ kə mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa, a num wi i ninshiŋ. Wi tsə kə̀msi i Jisəs wə ka maŋni wi.
48 Ayakalə, Jisəs bikə i Judas a, “Wə nəŋki i maŋni mi wə yɛli wi kə Waiŋmi i chusi a bə kwa a?”
49 Bwa bu bə mbaŋ bə bə nǐ kə i wi kpəŋ yɛiŋ gia yə yi nəŋki i num, bikə a, “Bah, buku gbâyi bəni bələ a?”
50 Mi widəkə i bə kintəəŋ ka gba chwiŋ bwili kintuni ki tsɛiŋ yiləkəli yi mfa wi fwu wi bətii mfə gia.
51 Jisəs kaŋyi a, “Kiə mi ki chu mồm kə,” ka kə̀m kintuni ki mi wiwə ki ka fiəni num fɛiŋ.
52 Bəni bə̀ bə nǐ dzə i kwa Jisəs nǐ kə bətii mfə gia bə̀mbum, bəh kifwu ki bəni bənchi, bəh bə̀ bə nǐ təkniki bəh juŋ yi fəni yi gia, bəh bəni bə̀ bə nǐ sakaki tumi. Wi bikə i bə a, “Mbɛiŋ dzəki i kwa mih, ka dzəki num bəh bənywə bəh bibəkə ka mbɛiŋ dzəki i kwa num ji a?
53 Mih nǐ kə bəh mbɛiŋ chəksi chəksi i juŋ yi fəni yi gia mə, mbɛiŋ kəbi i kə̀m mih kə̀m nə a? Ayakalə, i liə kə jəbi wimbɛiŋ wə mbɛiŋ kə i fə gia yɛiŋ, a num jəbi wi ŋga bi jisi.”

Bita məŋni Jisəs (Matiə 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jən 18:12-18,25-27)

54 Bəni bəwə ka kwa Jisəs tsə bəh wi i kwili wi fwu wi bətii mfə gia wə, Bita biəli i jum wə i dzəh yi dəəŋ.
55 Bə tsə kpa gbuku i kintəəŋ ki təkə wə shinum ka jəkəki. Bita dzə shinum bəh bə.
56 Si gbuku wiwə nǐ bɛli, waiŋkpaŋni widəkə wə wi nǐ nə̀mki i kwili wiwə wə dza yɛiŋ Bita si wi shinum. Wi tsɛiŋ wi i dzəkəh wə bindzəŋ dzaka a, “Mi wələ si kələ tə bəh mi wiwə.”
57 Bita ka nəiŋ dzaka a, “Kpaŋa wələ, mih kiəki kə mi wələ.”
58 Asi jəbi tsə twɛsi, mi widəkə chu yɛiŋ wi, ka dzaka a, “Wə kə mi i mbaŋ wibə wə tə.” Ayaka Bita dzaka a, “Nyuku wələ, mih kəkə mi wibə.”
59 Asi mbiəŋə wimu tsə, mi widəkə ka chu bwaŋ alə a, “Ŋkəŋ ŋkəŋ mi wələ si kələ bəh mi wiwə, kə̀m wi kə mi wi Galili.”
60 Bita chukuli a, “Nyuku wələ, mih kiəki kə gia yə wə dzakaki yaka.” Asi wi nǐ kɛiŋki wi dzaka yaka, kwəkə ka təŋ.
61 Bah fiəni gwu, dzə́kəh yibə Bita baŋsi, Bita kwaka ja yə Bah si dzaka i wi a, “Ka kwəkə ni təŋ daiŋ a ni numki num wə nəiŋ lə mih i kiŋkani kitali wə.”
62 Bita nyə fɛiŋ buku tsə i biŋ, ka də nalə.

Bə suŋu Jisəs ka chu twɛiŋ (Matiə 26:67-68; Mak 14:65)

* **22:44** Biŋwakti bikpu bidəkə i já yə bə nǐ yisi nyaka Kiŋwakti ki Nyə yɛiŋ kaŋaki kə bimbu biələ 43-44.

63 Bəni bà bɔ nǐ chəniki Jisɔs ka yisi i
fəki nshəŋ i wi, twɛiŋ wi.
64 Bɔ baŋ shi bi bəh mbuŋ, twɛiŋ wi
dzaka i wi a, “Fûku la ntum wi Nyɔ wa
wə i liə. Kâŋsi i buku mi wə wi twɛiŋ
wɔ.”
65 Bɔ lɔyi wi bəh ja yiduli.

Bə saka Jisɔs
(Matiə 26:59-66; Mak 14:55-64; Jɔn 18:19-24)

66 Si chɔkɔ ni wɔɔ, bəni bà bɔ sakaki
tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh
bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bɔ
juŋni gwu yibə bɔ bəchi, ka dzə Jisɔs
dzə bəh wi i di biə bə si saka bənsaka.
67 Si bɔ tsə bəh wi yaka, bɔ dzaka i wi
a, “A kabə num wɔ Kimbwili wə Nyɔ
nǐ kaka wɔ fûku i buku.” Wi chukuli i
bɔ a, “Mih ka fuku i mbɛiŋ, mbɛiŋ ma
ni bum mih.
68 Ayaka mih ka bikə gia i mbɛiŋ,
mbɛiŋ ma ni chukuli.
69 Ayakalə, i yisi i liə, mi wə yɛli wi
kɔ Waiŋmi ni num i kimbu ki tsɛiŋ
yiləkəli yi Nyɔ wə wi kaŋaki ŋga.”
70 Bɔ bəchi ka dzaka a “Akɔ a wɔ
Waiŋ Nyɔ a?” Wi chukuli i bɔ a, “Yi kɔ
asi mbɛiŋ dzaka”
71 Ayaka bɔ ka dzaka a, “Bə chu
nəiŋki mi a wi dzə dzaka a nə a? Bə
wɔkɔ lɔ ndzaka wə wi buku i dzaka ka
wə.”

23

Baylɛ bəh Hɛlɔd bikə bəmbikə i Jisɔs
(Matiə 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jɔn 18:28-38)

1 Si mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ sakaki
bənsaka dzaka yaka, ka dza bɔ bəchi
dzɔ Jisɔs ka tsəki bəh wi i Baylɛ.
2 Si bɔ tsə buku fɛiŋ, ka yisi i jiəki
gia i wi fuŋ, dzaka a, “Mi wələ nyaniki
bəkəli tumi kibuku, nəiŋma a bəni ma
gɔmki kpɔ wi kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi
Lum, chu dzaka a wi kɔ Kimbwili wə
Nyɔ nǐ kaka, yi chu chusi a wi kɔ ŋkuŋ
widɔkɔ.”
3 Baylɛ bikə i Jisɔs a, “Akɔ a wɔ Ŋkuŋ
wi Bəju a?” Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ
asi wɔ dzaka.”
4 Baylɛ ka dza dzaka i bətii mfə gia
bəmbum bəh mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ kɔ
fɛiŋ a, “Mih ka yɛiŋ dəkə gia yə mi wələ
gbɔ yɛiŋ.”
5 Bɔ bəchi ka bwaŋki alə, “Mi wələ
nyaniki wi lani bəni i bi tumi bi Judea
wə bichi, nyini a bɔ lâkəki bəh kifwu.
Wi ni yisi i Galili, i liə wi si num lɔ fa i
tumi kələ wə.”
6 Si Baylɛ wɔkɔ yi yaka, ka bikə a,
“Mi wələ kɔ mi wi Galili a?”
7 Bɔ bum, wi ka faaŋ Jisɔs i Ŋkuŋ
Hɛlɔd, kɔm a nǐ kɔ wi wə wi ni sakaki
kimbu ki tumi kiwɔ, wi num tə i
Jɛlusalɛm i jɔbi wiwɔ wə.
8 Bɔ tsə bəh Jisɔs, Ŋkuŋ Hɛlɔd yɛiŋ wi,
wɔkɔ ndzɔŋni i jɔbi wə wi nǐ yɛiŋ Jisɔs,
kɔm wi nǐ kɔ wi wɔkɔ lɔ kɔm Jisɔs, i
jɔbi wi dəəŋ wə wi nǐ kɔ wi wɔkəli i
yɛiŋ Jisɔs, kwaka a jɔbi widɔkɔ ŋgaiŋ
ni yɛiŋ wi fə gia yi chusi ŋga bi Nyɔ.
9 Wi dzɔ jɔbi ka bikəyiki gia yiduli i
Jisɔs, ayakalə wi nəki chu chukuli kə
gia yidɔkɔ.
10 Wi nǐ bikə yaka, bətii mfə gia
bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ laniki
bənchi bə Nyɔ num fɛiŋ, bɔ buku tsə
i ninshiŋ i kɛiŋsi gia yiləkəli i jiə i Jisɔs
fuŋ.
11 Ŋkuŋ Hɛlɔd bəh bəni bu bə jum
ka dza yisi i suŋuki wi, tum mbuŋ wi
kwili i gwu yi wə, ka fiəni chiŋsi wi i
Baylɛ.
12 A nǐ kɔ Baylɛ bəh Ŋkuŋ Hɛlɔd
baiŋŋni. I chɔkɔ biwɔ, bɔ kwa nsɛ́iŋ.

Baylɛ təiŋ nsaka asi bəni nǐ kəŋki
(Matiə 27:15-26; Mak 15:6-15; Jɔn 18:39-19:16)

13 Si bɔ chiŋsi Jisɔs i jum wə, Baylɛ
juŋni bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bà bɔ nǐ sakaki tumi kiwɔ, ka bɔɔŋ
juŋni tə bəni bəchi.
14 Bɔ juŋni dzə, wi dzaka i bɔ a,
“Mbɛiŋ si dzə bəh mi wələ fa a wi fəki
bəni ləkə bəh kifwu, mih tsɛiŋ ləkə i
gia yə mbɛiŋ bwamki kɔm yi i mbɛiŋ
nshiŋ, mbɛiŋ tsêiŋ, mih ka yɛiŋ dəkə
gia yə wi gbɔ yɛiŋ, i gia yichi yə mbɛiŋ
jiəki i gwu yi wə, wi ka fə dəkə gia
yidɔkɔ,
15 num Ŋkuŋ Hɛlɔd ka yɛiŋ dəkə tə
yi. Akɔ gia yə yi ni fə wi fiəni chiŋsi mi
wələ i bukumbɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ tə a, mi

wələ ka fə dəkə gia yidəkɔ yə bə kɔ i wôɔ wi wɔɔni.
16 Ayakadəiŋ, mih ki twɛiŋki wi a twɛiŋni, ma mih bêeka wi, ma wi tsâki."
17 [A nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə a num Dzini bi Ntsədaŋ, Baylɛ kaŋa i bwǐli mi wimu i juŋ yi nsəŋ wə i nyâ i bəni.]*
18 Bəni bəchi ka dza yisi i wiliki fɛiŋ a, "Kâasi mi wələ, bwǐli Balabas i juŋ yi nsəŋ mə ma wɔ nyâ i buku."
19 Balabas wələ nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə kɔm wi nǐ kɔ wi yisi ŋgəkə i kwili wə ka chu wɔɔ mi.
20 Baylɛ wɔkɔ yaka chu dzaka i bəni bəchi nalə kɔm wi ni nəŋki i bee Jisɔs.
21 Ayakalə, bɔ ka wiliki a, "Bə bâŋŋ wi i kintasi wə, bə bâŋŋ wi i kintasi wə."
22 Baylɛ chu dzaka i bəni i kiŋkani kitali wə a, "Bə baŋŋ wi kɔm nə? Gia yichu yə wi fə akɔ nə? Mih ka yɛiŋ ŋgəkə wə wi fə ka bə wɔɔ wi wɔɔni. Mih ki twɛiŋki wi a twɛiŋni, ma mih bee wi."
23 Bɔ ka baŋŋ a wiliki bəh ŋga a "Bə bâŋŋ wi i kintasi wə." Ŋ'wili wibɔ gaka Baylɛ.
24 Ayakadəiŋ, Baylɛ təiŋ nsaka ka bee wi, a bɔ fə bəh wi asi bɔ nəŋki.
25 Wi ka bwili yatəkɔ mi wə i juŋ yi nsəŋ wə, num wə bɔ ni bikəki, wə wi nǐ yisi ŋgəkə i kwili wə chu wɔɔ mi. Si wi bwili, ka nya Jisɔs i bɔ si bɔ nəŋki.

Bɔ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə (Matiə 27:32-34; Mak 15:21-32; Jən 19:17-27)

26 Bɔ ka dzɔ Jisɔs i tsə baŋŋyi. Si bɔ ni tsəki, bɔ baŋsi bəh mi widəkɔ wi kwɛ dzə i chwa yɛli wi num Samən, num mi wi Sɛlin. Bɔ kwa wi ka jiə kintasi ki Jisɔs i kimbəkəli ki wə, wi ka giŋ ka biəli Jisɔs.
27 Bəh bɔ ka tsəki, mbaŋ wi bəni wimbum biəli wi. I bɔ kintəəŋ bəkaŋa bədəkɔ nǐ dəki lə, fa gia.
28 Jisɔs dza fiəni gwu dzaka i bɔ a, "Bəkaŋa bə Jɛlusalɛm, kiə mbɛiŋ ki dê kə i mih. Mbɛiŋ dêki num i gwu yimbɛiŋ, bəh i bwa bəmbɛiŋ.
29 Mbɛiŋ kǐəki a jɔbi bi dzəki lə wə bə bi dzakaki a, 'Kinsaŋli kimbum kɔ ki bəkaŋa bə bɔ kɔ kaiŋni maka bɔ num bwɔ waiŋ, maka bɔ num masi waiŋ.'
30 A bi numki i jɔbi wiwɔ wə, bəni bi wamki dzakaki i ŋkwuŋ yimbum yimbum a, 'Mbɛiŋ gbôyi i buku wə,' dzaka i ŋkwuŋ yinchiŋ yinchiŋ a, 'Mbɛiŋ bâŋ buku.'
31 Bɔ ni wiliki yakadəiŋ kɔm bəni ka fə gia yələ a num i kpɛiŋ wi kɛiŋ wi dəli, bɔ bi ka fə na dəiŋ bəh wə wi kɔ wi wɔm lɔ."
32 Si bɔ ni tsəki bəh Jisɔs yakadəiŋ, bɔ nǐ kaŋaki lə bəni bə nsəŋ bəfa bà bɔ ni tsəki i wɔɔ tə.
33 Bɔ tsə buku i di biə bə bɔɔŋki a Ŋkuŋu Kifwu, ka baŋŋ Jisɔs fɛiŋ i kintasi wə, ka baŋŋyi tə bəni bə nsəŋ bəfa i kintasi wə, wimu i tsɛiŋ yi Jisɔs yiləkəli wə, widəkɔ i kimbu ki tsɛiŋ yi kimiəkə wə.
34 Jisɔs dza dzaka a, "Ba, dâlinya chu bi bəni bələ, kɔm bɔ kiəki kə gia yə bɔ fəki."† Bəni bəwɔ dzɔ bəmbuŋ bə Jisɔs, ka tum kaaŋ yɛiŋ i gaa bəmbuŋ bəwɔ i bɔ kintəəŋ.
35 Gia yələ yichi nǐ numki bəh Jisɔs yakadəiŋ, num bəni num fɛiŋ tsɛiŋ. Bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili wiwɔ ka dza fibɔ ka suŋuki dzaka a, "Wi nǐ gamtiki bəni, wi gâmti la gwu yi i liə, wi kabə num Kimbwili wə Nyɔ nǐ saiŋbwili."
36 Bəni bə jum bà tə ka nyiksiki wi, nya mbih miŋgbɛnini i wi,
37 dzaka a, "Wɔ kabə num ŋkuŋ wi Bəju, wɔ gâmti la gwu ya."
38 Bɔ nǐ nyaka kiŋwakti baŋŋ i fwu wi Jisɔs bɛiŋ a, "Wələ kɔ ŋkuŋ wi Bəju."
39 Mi wi nsəŋ widəkɔ i bà wə bə nǐ baŋŋ i kintasi wə dza ka təyiki Jisɔs, dzaka a, "A məŋ a wɔ wə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a? Bwǐli gwu ya, ma wɔ bwǐli tə buku."
40 Widəkɔ wə wɔkɔ gia yə wi dzaka, kaŋyi wi, bikə i wi a, "Wɔ lwaki kə Nyɔ a? Wɔ kɔ i ŋgəkə wə tə asi wi kɔ.
41 Yi kpɛiŋniki lə i buku wɔ i kpi i kwati mbee wi gia yichu yə buku wɔ fə, ayakalə mi wələ kpiki lə maka wi fə gia yichu yidəkɔ."

* **23:17** Biŋwakti bikpu bidəkɔ bwili kimbu kələ17. 34a.

† **23:34** Biŋwakti bikpu bədəkɔ nǐ bwili kiŋka ki

42 Mi wi nsəŋ wələ ka dzaka a, “Jisəs,
wə bi kwâka mih i jəbi wə wə bi sakaki
ntəŋ bia.”
43 Jisəs dzaka i wi a, “Mih fukuki
ŋkəŋ i wə a daiŋ lə buku wə ni numki
lə i di bindzəŋni bi Nyə wə.”

Jisəs Kpi
(Matiə 27:45-56; Mak 15:33-41; Jən 19:28-30)

44 A nǐ kə asi wəŋ ni nəŋki i yaka
lumsi, biŋ dza ji tumi kichi ji tsə buku
i mbiəŋə witali wə nshifəkə,
45 kəm wəŋ nǐ chu baiŋki kə. Mbuŋ
wə wi nǐ təiŋni juŋ yi fəni yi gia i
fintəəŋ taŋa shi buku i biwa bifa wə.
46 Jisəs num i kintasi wə, ka dza wam
bəh ŋga a, “Ba wuŋ, mi nyaki kiŋ'waka
kəŋŋ i wə kaŋ.” Si wi dzaka yakadəiŋ,
ka waka kiŋ'waka ki kigəksini.

47 Fwu wi bəni bə jum wə wi nǐ kə
fɛiŋ, si wi yɛiŋ gia yə yi num, nya
kiŋkəksi i Nyə dzaka a, “Ŋkəŋ, ŋkəŋ,
mi wələ nǐ kaŋaki kə gbə widəkə.”
48 Bəni bəchi bà bə nǐ juŋni fɛiŋ i yɛiŋ
gia yə yi numki, si bə yɛiŋ yakadəiŋ ka
dza fiəni kwɛ i kwili kibə wə num bə
kwumi tsɛ́iŋ.
49 Nsɛ́iŋ yi Jisəs yichi, nǐ dzə fibə
num i dzəh yi dəəŋ ka tsɛiŋki gia yə
yi num. Bədəkə num bəkaŋa bà bə nǐ
buku i Galili biəli dzə wi.

Bə ləə Jisəs
(Matiə 27:57-61; Mak 15:42-47; Jən 19:38-42)

50-51 Mi widəkə nǐ kə i jəbi wiwə wə
bə bəəŋ a Yəsɛf, num wi nǐ buku i
Alimatia i kwili wi Bəju kidəkə wə. Wi
nǐ kə mi wi ndzəŋni chu num mi wi
chəŋ i Nyə nshiŋ, chu wəkəli jəbi wə
Nyə bi dzə sakaki ŋkuŋ bi. Wi nǐ kə
tə mi wi mbaŋ wi bəni bà bə sakaki
bənsaka. Ayakalə, wi nǐ ka bum mfih
gia yə bə nǐ sisi i fə bəh Jisəs.
52 Wi tsə i Baylɛ, tsa wi i dzə wini wi
Jisəs.
53 Baylɛ bum, wi ka tsə shishi wini
wiwə, ka kii i mbuŋ wə, ka tsə ləsi i
jum yə bə nǐ chum i biaŋa wə, maka
bə num jiə mi yɛiŋ wə.
54 A nǐ kə Chəkə bi Sisini i buku nya
i chəkə bimbam wə, a ni baaŋ a twɛsi
ka mbam wiwə yisi.
55 Bəkaŋa bà bə nǐ buku i Galili biəli
Jisəs, bə biəli Yəsɛf i jum wə, i tsə yɛiŋ
si wi jiəki wini wi Jisəs.
56 Bə ni dza fɛiŋ, ka kwɛ i wa wibə,
tsə kɛiŋsi bifiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni
biə bə si fə i fiaŋsi wini yɛiŋ. A num
chəkə bimbam wə, bə shi mbam si
bənchi bəbə nǐ nəŋki.

24

Jisəs dza i kpi wə
(Matiə 28:1-10; Mak 16:1-8; Jən 20:1-10)

1 Asi chəkə bimbam nǐ tsə, a num
kinchəŋəchəŋə i chəkə bi ninshiŋ
i shi wə. Bəkaŋa bà buku dza
kinchəŋəchəŋə, dzə fiaŋsi biə bə nǐ
kɛiŋsi jiə ka tsə bəh bi i jum bɛiŋ.
2 Jəbi wə bə nǐ tsə buku fɛiŋ, bə ti
num bə biŋsi bwili təh wə bə nǐ baŋ
dzaka ki jum kiwə yɛiŋ.
3 Asi bə liə tsə i jum yiwə kintəəŋ
nəki yɛiŋ kə wini wi Bah Jisəs.
4 Bə chiŋ num fɛiŋ alə nəki kiə kə gia
yə bə kə i fə. Yi num a bənyuku bədəkə
bəfa nǐ dzə num kəmsi i bə kpəŋ, num
bə ləh bəmbuŋ bə fukuli bə ŋwaŋyi alə.
5 Ndzaŋ kwa bəkaŋa bəwə na bəh
ŋga, bə chuŋsi kifwu kibə i kuku.
Bənyuku bà bikə i bə a, “Akə kəm
nə mbɛiŋ nəŋki mi wiwəm i bəŋkwu
kintəəŋ a?
6 Wi fa kəkə, wi si dza lə i kpi wə.
Mbɛiŋ yǐŋti gia yə wi nǐ dzaka i mbɛiŋ
jəbi wə mbɛiŋ bə nǐ kə i Galili.
7 Wi nǐ dzaka a, ‘Mi wə yɛli wi kə
Waiŋmi bə kaŋaki lə i bi nyâ wi i kaŋ
yi bəni bəchu wə, ma bə baŋŋ wi i
kintasi wə, i buku i kaŋ yitali wə, wi
bi fiəni dza i kpi wə.’ ”
8 Bə ka yiŋti gia yə Jisəs nǐ dzaka i bə.
9 Bə dza fiəni i jum yiwə bɛiŋ, ka tsə
fuku gia yiwə yichi i bwa bu bə mbaŋ
bà jwəfi ntsə mu bəh bəni bəchi bà bə
nǐ biəliki wi.
10 Bəkaŋa bà bə nǐ fuku gia yiwə
yichi asi yi nǐ num i bwa bə ntum bə
Jisəs a nǐ kə, Meli Magdalen, Jəana bəh
Meli nih Jɛm bəh bəkaŋa bədəkə.

11 Bɔ wɔkɔ ndzaka wiwɔ aka kiyuŋ
ki gia, nəki bum kə yi.
12 Ayakalə, Bita ka dza kɔmsi, yɔkɔ
tsə buku fɛiŋ i jum bɛiŋ, ka ŋgwuŋ
tsɛiŋ ləkə i jum yiwɔ kintəəŋ ka yɛiŋ
shəŋ a bəmbuŋ bà bə nǐ kii i Jisɔs
wə. Wi bá fiəni tsə i dzu bəh dzaka ki
wɔmni, kɔm gia yə yi num.

Bəni bədɔkɔ yɛiŋ Jisɔs i dzəh yi Ɛmayus wə (Mak 16:12-13)

13 A dzə num a i chɔkɔ biwɔ wə, bəni
bəfa bədɔkɔ bà bɔ nǐ biəliki Jisɔs, bɔ nǐ
buku i Jɛlusalɛm nyə ka bá tsə i kwili
widɔkɔ bə bɔɔŋ a, Ɛmayus, dzəh yiwɔ
num aka bəmay nanitaŋ i tsə buku
fɛiŋ.*
14 Bɔ nǐ nyə ka tsəki bɔ dzakayi a bɔ
bɔ, kɔm gia yichi yə yi nǐ num.
15 Si bɔ nǐ nyaniki tsəki yakadəiŋ
dzakayi, kaiŋyi, Jisɔs mwi kɔmsi dzə i
bɔ wə, bəh bɔ bá nyaniki tsəki.
16 Gia yidɔkɔ fə a bɔ ma kǐə mi wiwɔ.
17 Jisɔs ka dza bikə i bɔ a, “Akɔ nə
mbɛiŋ nyaniki, dzakayi kɔm yi a?” Si
wi bikə yaka, bɔ num bəh nshɛiŋ i shi
bibɔ wə.
18 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ yɛli wi
num Kleɔfas, bikə i wi a, “Yaka akɔ a
wɔ mbɔŋ shəŋ mi wi dzəni i Jɛlusalɛm,
wə wɔ kiəki kə gia yə yi num i kaŋ yələ
wə a?”
19 Wi bikə i bɔ a, “Yi naiŋ gia a?” Bɔ
chukuli a, “Gia yə yi ni num bəh Jisɔs
wi Nasali. Mi wələ nǐ kɔ mi wi ntum
wi Nyɔ, gia yə wi nǐ fəki bəh yə wi nǐ
dzakaki a nǐ kɔ yi kaiŋyini. Wi nǐ kɔ mi
wimbum i Nyɔ nshiŋ bəh i bəni bəchi
wə.
20 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà
bɔ sakaki kikwili kibuku nǐ nya wi a
bə wôɔ, bə baŋŋ wi i kintasi wə.
21 Buku nǐ kaŋaki lə kiŋkwaka i wi a,
akɔ wi wə wi bi təiŋ bəni bə Islae i kaŋ
yi ŋgəkə wə. Ayakalə, a tsə a kaŋ yitali
si gia yiwɔ num.
22 Yidɔkɔ chu num a bəkaŋa bədɔkɔ
i mbaŋ wibuku wə, bɔ si dzaka i buku
gia yi dzaka ki wɔmni, a bɔ si tsə i jum
bɛiŋ kinchɔŋɔchɔŋɔ,
23 bɔ nəki yɛiŋ kə wini wi Jisɔs wiwɔ.
Bɔ ka fiəni dzə fuku i buku a, bɔ si yɛiŋ
bəchinda bə Nyɔ aka ndəmsi, bɔ fuku
i bɔ a Jisɔs kɔ wiwɔm.
24 Bəni bədɔkɔ i mbaŋ wibuku wə, si
tsə i jum bɛiŋ, ka yɛiŋ yi asi bəkaŋa bà
si fuku, ayakalə bɔ nəki yɛiŋ kə wini
wi Jisɔs wiwɔ.”

25 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Ɔ ɔɔ, biyuŋ
biələ, shóm yimbɛiŋ dəki na bəh ŋga
i bum gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ
dzakaki.
26 Mbɛiŋ kiəki kə a, Kimbwili wə
Nyɔ nǐ kaka a wi kaŋaki i yêiŋ bəŋgəkə
bələ, ka wi lǐə i mbum bi wə a?”
27 Jisɔs ka yisi i fukuki baiŋsiki i bɔ
gia yichi yə bə nǐ nyaka i biŋwakti bi
Nyɔ wə bichi kɔm wi, bəh i yisi i Muses
wə, i tsə buku tə i biə bəni bə ntum bə
Nyɔ nǐ nyaka.
28 Asi bɔ nǐ dzə kɔmsi i kwili wə bɔ
nǐ tsəki fɛiŋ, Jisɔs ka fə aka wi tsəki
daŋsiki lə.
29 Bɔ buku tsə, ka tsaki wi nalə a,
“Bukumbɛiŋ tsə̂ nə̂, kɔm jɔbi kɔ wi
tsə nalə, biŋ chu num bi yisi i jiki.”
Ayakadəiŋ, wi bum i tsə nɔ bəh bɔ.
30 Bɔ tsə, i jɔbi wə bɔ nǐ num i dzi, wi
dzɔ chɔkɔ yi blɛd, ka nya kiyɔŋni i Nyɔ,
gbɛyi gaa i bɔ.
31 Akisəkə dzəkəh yibɔ baiŋ, bɔ ka
yɛiŋ kiə wi. Ayakalə, wi fiəni laka i bɔ
nshiŋ.
32 Bɔ baaŋ ka dzakayiki a bɔ bɔ a,
“Ntə shɔm yibuku wɔ si shiliki alə i
jɔbi wə wi si dzakaki i buku wɔ i dzəh,
fuku baiŋsi gia i Kiŋwakti ki Nyɔ wə i
buku wɔ a?”

33 Bɔ dza akisəkə a i jɔbi wiwɔ i fijɔbi
fiəni chu i Jɛlusalɛm. Si bɔ tsə ka yɛiŋ
bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ mu
num bɔ juŋni gwu yibɔ di bimu bəh
bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ bɔ biəli bɔ.
34 Bɔ dzaka a, “Ŋkɔŋ, Bah
wibukumbɛiŋ si dza i kpi wə. Wi si
tumbuku i Samən nshiŋ.”
35 Bɔ ka fuku tə i bɔ gia yə yi si num
bəh bɔ i dzəh, chu fuku baiŋsi asi bɔ si
yɛiŋ kiə wi i jɔbi wə wi si gbɛki blɛd.

* **24:13** May wimu nǐ kɔ bəntəm nchuku bəh gi nanitaŋ (1, 700).

Jisɔs tumbuku i kintəəŋ ki bwa bu bə mbaŋ wə
(Matiɔ 28:16-20; Mak 16:14-18; Jɔn 20:19-23)

36 Asi bɔ ni kɛiŋki bɔ dzaka
yakadəiŋ, Jisɔs wi mwi ka chiŋ
tumbuku i bɔ kintəəŋ ka bɔni i bɔ a,
“Ma kimbɔiŋni num bəh mbɛiŋ.”
37 Ndzaŋ kwa bɔ, bɔ bá lwa, ka bá
kwaka a yudɔkɔ bɔ yɛiŋ num ŋkwusa.
38 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ lwaki nə?
Akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ məŋniki mih a?
39 Mbɛiŋ tsêiŋ kaŋ yiŋ bəh gvu yiŋ
ka mbɛiŋ kǐə a, akɔ na mih. Mbɛiŋ
mômyi gwu yiŋ mbɛiŋ ka ni kǐə, kɔm
ŋkwusa si kaŋa kə nyam yi gwu bəh
bikuŋɔ asi mbɛiŋ yɛiŋki mih kaŋa.”
40 Asi wi dzaka yakadəiŋ, ka chusi
kaŋ yi bəh gvu yi i bɔ.
41 Bɔ tsɛiŋ Jisɔs, kinsaŋli wɔɔ bɔ, bɔ
ka chiŋ num alə. Yi gaka bɔ i bum
a, akɔ wi. Wi dza bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ
kaŋaki lə fiɛŋ fidzini fa a?”
42 Bɔ dzɔ kiŋka ki bwɔkɔ yi waŋni,
nya i wi.
43 Wi dzɔ dzi i bɔ nshiŋ.

44 Wi ka dzaka i bɔ a, “Gia yələ
mbɛiŋ yɛiŋ daiŋ, akɔ gia yə mih nǐ
dzakaki i mbɛiŋ kɔm yi mih kɛiŋ
bəmbɛiŋ. Mih nǐ dzaka a, gia yichi
yə bə nǐ nyaka kɔm mih i kiŋwakti
ki Muses wə, bə i biŋwakti bi bəni
bə ntum bə Nyɔ wə, bəh i kiŋwakti
Kinyaksi wə, kaŋaki i dzâ kpêiŋ.”
45 Wi ka wɛli mfi bibɔ, bɔ kiə gia yə
yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə.
46 Wi ka dzaka i bɔ a, “Bə ni nyaka
a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kaŋaki lə i
yêiŋ bəŋgəkə i kpǐ, i kaŋ yitali wə, wi
bi fǐəni dzâ i kpi wə.
47 Yi kɔ tə a, bə bi yǐsi i kintəəŋ ki
Jɛlusalɛm i fûkuki i bitumi bichi kɔm
yɛli wi a bəni bəchi kwûni shóm yibɔ
ka Nyɔ bi dâlinya chu bibɔ.
48 Akɔ mbɛiŋ bələ mbɛiŋ kaŋaki i ni
fûkuki asi mbɛiŋ nǐ yɛiŋ yi.
49 Mbɛiŋ wôkɔli, mih ni chiŋsi lə
kinya kə Ba wuŋ nǐ kaka i mbɛiŋ.
Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bâaŋ a fa i kwili
kintəəŋ mbɛiŋ wôkɔliki, i tsâ bûku i
jɔbi wə ŋga biə bi nyə bɛiŋ bi shi dzə
i mbɛiŋ wə.”

Jisɔs nyə yaka i bɛiŋ
(Mak 16:19)

50 Wi dzɔ bɔ buku i kwili kintəəŋ, ka
tsə bəh bɔ i dzəh yi dəəŋ i kɔmsi i kwili
wi Bɛtani wə, wi gəŋsi kaŋ yi i bɛiŋ, jiə
kimbɔiŋsi i bɔ wə.
51 Asi wi nǐ kɛiŋki wi jiə kimbɔiŋsi i
bɔ wə yaka, wi dza bee bɔ ka bá yaka
tsə i bɛiŋ, ka yaka laka i dzákəh yibɔ
wə.
52 Bɔ nya kiŋkɔksi kimbum i wi, ka
dza fiəni tsə i Jɛlusalɛm bəh kinsaŋli i
shóm yibɔ wə.
53 Bɔ tsə ka shiki a juŋ yi fəni yi gia
wə, kɔksi Nyɔ jɔbi wichi.

Ntum wi ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Jən nǐ nyaka Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Jən kələ mə

Ntum wi ndzəŋni wələ Jən nǐ nyaka kə i chusi a Jisəs kə Ja yi Nyɔ yə yi nǐ kə i kin'yisi wə, yi kaŋa kə kiŋgəksi, a num yi yə yi nǐ fiəni chu mi wiwəm. Kiŋwakti kələ mwi dzakaki a ntum wi ndzəŋni wələ kə num bə nǐ nyaka ka bəni bà bɔ faki ki bi bûm a Jisəs kə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, a num wi waiŋ Nyɔ, a bɔ ka ǰíə shóm i wi wə, ma bɔ ni kwati nəni kə ki bi tsə ka kə (20:31).

Gia yə Jən nyaka i kiŋwakti kələ mə fiəni nyaka chukuli kə kəm kinya kə ki kə nəni kə ki bi tsə kaa kə, yi num kəm Klistus. Kinya kələ kə mbum bi Nyɔ biə bi yisi i liə, bi num i bəni bà bɔ kə bɔ bum a Jisəs kə dzəh yi Nyɔ, wi num ŋkəŋ, wi num nəni. Dzəh yidəkə yə Jən nǐ nyaka kiŋwakti kələ yɛiŋ lansi kə chi chi kə i chusiki si Jisəs nǐ dzəki gia yə bəni kiəki i nəni kələ mə i lani si gia yi kiŋ'waka kə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-18 Kin'yisi kəm Ja yə yi nǐ fiəni chu mi wiwəm
1:19-51 Kəm Jən Julibəkə bəh bwa bə mbaŋ bə Jisəs bə ninshiŋ
2:1–12:50 Kəm si Jisəs nǐ nyaniki fəki nəm wi
13:1–19:42 Kəm kaŋ yi Jisəs yi kiŋgəksi i Jɛlusalɛm bəh i kəmsiki fɛiŋ
20:1-31 Kəm si Bah Jisəs nǐ dza i kpi mə, chusi gwu i bəni bu
21:1-25 Kiŋgəksi: Jisəs chusi gwu i bwa bu bə mbaŋ i Galili

Ja fiəni chu mi wiwəm

1 I kin'yisi wə a nǐ kə num Ja si num lə. Ja yiwə nǐ kə bəh Nyɔ, Ja yiwə num Nyɔ.
2 Wi nǐ kə wi si num lə i kin'yisi wə bəh Nyɔ.
3 Nyɔ nǐ maa biɛiŋ bichi tsə i kaŋ yi wə. Fiɛŋ fidəkə kəkə na fimu fiə Nyɔ nǐ maa wi kəbi.
4 I wi mə kə nəni, ayaka nəni kələ num baiŋni i bəni wə.
5 Baiŋni biwə baiŋki i jisi wə, ayaka jisi biwə kəbi i nyumsi bi.*
6 Mi widəkə nǐ kələ wə Nyɔ nǐ faaŋ, yɛli wi num Jən.
7 Wi nǐ dzə i dzaka kəm baiŋni, bəh i beeŋ nsaka wi baiŋni biwə, ka wi fə bəni bəchi bi ǰíə shóm i baiŋni biwə wə.
8 Jən mwi nǐ kəkə baiŋni biwə. Wi nǐ dzə a beeŋ nsaka i baiŋni biwə.
9 Baiŋni bi ŋkəŋ biwə biə bi chusiki baiŋni i bəni bəchi nǐ dzəki lə i mbi wələ mə.
10 Wi nǐ kələ i mbi wələ mə, mbi wələ num Nyɔ nǐ maa tsə i kaŋ yi wə, ayakalə bəni bà bɔ kə bə mbi wələ nəki kiə kə wi.
11 Wi nǐ dzə i mbu, ayaka bɔ nəki dzɔ kə wi.
12 Ayakalə, bəni bəchi bà bɔ nǐ dzɔ wi, jiə shəm i yɛli wi wə, wi nya ŋga i bɔ a bɔ nûmki bwa bə Nyɔ.
13 Ayaka bwa bə Nyɔ bələ kəkə bà bə bwə biəli mwa mi chwəŋkijuŋ, nabə i kiŋkəŋ ki mi wə, nabə mbwə wi mi wiwəm. Bə bwə bɔ biəli a num mbwə wə akə wi Nyɔ.
14 Ja yiwə nǐ fiəni chu mi wiwəm ka nəki i buku kintəəŋ, num wi jikə bəh kiŋkəŋ ki Nyɔ bəh ŋkəŋ. Ayaka buku yɛiŋ kiŋkəkni ki. Kiŋkəkni kiwə num ki Waiŋ wi shəŋ wə wi nyə i Ba wi wə.
15 Jən nǐ num mbeeŋ nsaka kəm wi, ka wiliki dzaka a, “Wələ kə mi wə mih ni dzakaki kəm wi, dzaka a, ‘Mi wə wi dzəki i mih jum kəkniki lə tsə mih, kəm wi nǐ kələ na ka mih numki.’ ”
16 Si wi kə wi jikə bəh kiŋkəŋ ki Nyɔ, wi ka nyaki bukumbɛiŋ bəchi bəh kiŋkəŋ i kiŋkəŋ bɛiŋ.
17 Bukumbɛiŋ kiə a Nyɔ nǐ nya bənchi tsə i kaŋ yi Muses wə. Ayakalə,

* **1:5** Na yaka, jisi biwə kəbi i kiə wi.

mbum bi Nyɔ bəh ŋkɔŋ dzə ka tsəki i kaŋ yi Jisɔs Klistus wə.
18 Mi widɔkɔ kɔkə wə wi num yɛiŋ Nyɔ. Akɔ a Waiŋ wi wimu wə shəŋ wə wi num kɔmsi i Ba wi kpəŋ wə wi fə bukumbɛiŋ kiə wi.

Mi wə Jən Njulibəkɔ nǐ kɔ wi (Matiə 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Yələ kɔ gia yə Jən nǐ dzaka i jəbi wə kifwu ki Bəju i Jɛlusalɛm nǐ faaŋ bətii mfə gia bəh bəni bə Lɛwi a bɔ tsə̂ bǐkə i Jən a, akɔ wi ndə a.
20 Jən nǐ ka nəiŋma dəkə i chukuli kimbikə kibɔ. Wi nǐ dzaka bəh dzaka ki a, “Mih kɔkə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.”
21 Bɔ bikə i wi a, “Wɔ kɔ la ndə? Akɔ wɔ Ɛlaja ma?” Wi chukuli i bɔ a, “Mih kɔkə Ɛlaja.” Bɔ ka chu bikə i wi a, “Akɔ wɔ wə Mi wi Ntum wi Nyɔ wə ma?” † Wi nəiŋma.
22 Bɔ ka chu bikə i wi a, “Wɔ kɔ la ndə? Wɔ dzaka la a nə kɔm bə gwu ya? Fûku ka buku kwati gia yə buku kɔ fiəni tsə chukuli i bəni bà bɔ si faaŋ buku.”
23 Jən ka chukuli i bɔ si Isaya mi wi ntum wi Nyɔ nǐ dzakaki a,
“Akɔ mih ja yə yi wiliki i chwa a,
‘Bə lûmsi dzəh yi Bah a yi nûm chəŋ.’ ”
24 Bəni bələ kɔ num a nǐ faaŋ Bəfalasi bɔ.
25 Bɔ ka bikə i Jən a, “Wɔ kabə num kə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, wɔ num kə Ɛlaja, nabə Mi wi Ntum wi Nyɔ wə, wɔ ka bə juliki bəni i bɔkɔ kɔm nə la?”
26 Jən ka chukuli i bɔ a, “Mih kɔ mfiŋ a juliki bəni i bɔkɔ mə, ayakalə mi widɔkɔ kɔlə i mbɛiŋ kintəəŋ wə mbɛiŋ kiəki kə wi.
27 Wi kɔ wə wi dzəki i mih jum, na mih kpɛiŋni kə i shwali dzu yi yigvu.”
28 Gia yələ yichi nǐ dzɔ di a num i Bɛtani i kiwuŋ ki Bɔkɔ yi Jɔdan wə i di biə Jən nǐ juliki bəni i bɔkɔ.

Jən chusi Waiŋ Jaka ki Nyɔ i bəni

29 Si chɔkɔ ni buku wɔɔ, Jən yɛiŋ si Jisɔs dzəki, wi ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsə̂iŋ, wələ kɔ Waiŋ Jaka wi Nyɔ wə wi dzɔki bwiliki chu bi mbi wələ!
30 Wələ kɔ wi wə mih nǐ dzakaki kɔm wi a, ‘Mi widɔkɔ dzəki i mih jum kɔkni tsə mih, kɔm wi nǐ kɔlə na ka mih numki.’
31 Mih mwi nǐ kiəki kə wi. Ayakalə, mih ni dzə ka juliki bəni i bɔkɔ ka bəni bə Islae kǐə wi.”
32 Jən nǐ kɔ wi dzaka a ŋgaiŋ kɔ mbeeŋ nsaka wiwɔ, ka dzaka a, “Mih nǐ yɛiŋ Kiŋ'waka ki shi dzə bɛiŋ ka kimbumi, dzə num i wi wə.
33 Mih mwi nǐ kiəki kə wi. Ayakalə, mi wə wi nǐ faaŋ mih a mih dzə̂ jûliki bəni i bɔkɔ a nǐ kɔ wi dzaka i mih a, ‘Mi wə wɔ ni yɛiŋ Kiŋ'waka shi dzə i bɛiŋ ka num i wi wə, akɔ wi wə wi ni juliki bəni num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.’
34 Yələ kɔ gia yə mih nǐ yɛiŋ, ka numki mbeeŋ nsaka wiwɔ a mi wələ kɔ Waiŋ Nyɔ.”

Bəni bà bɔ nǐ yisi num bwa bə Jisɔs bə mbaŋ

35 Chɔkɔ buku wɔɔ, Jən ka chu numki i fɛiŋ i di biə wi nǐ kɔ bəh bwa bu bə mbaŋ bəfa.
36 Wi dza yɛiŋ si Jisɔs nyaniki tsəki, ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsə̂iŋ, wələ kɔ Waiŋ Jaka wi Nyɔ.”
37 Bwa bu bə mbaŋ bə bəfa bà wɔkɔ si wi dzaka yakadəiŋ, dza ka biəliki Jisɔs.
38 Jisɔs fiəni gwu yɛiŋ si bɔ biəliki, ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ nəŋki nə?” Bɔ chukuli i wi a, “Labay, wɔ nɔki faiŋ?” (Yɛli wələ a Labay kɔ a, “Mi wi Lanini wi Mbum.”).
39 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ dzə̂ yə̂iŋ.” Bɔ tsə ka yɛiŋ di biə wi nǐ nɔki. Bəh bɔ shi fɛiŋ fuu dzə jum. Jɔbi wə bɔ nǐ biəliki wi a nǐ kɔ ka mbiəŋə mina i fijɔbi.
40 Mi wimu widɔkɔ i bəni bəfa bà kintəəŋ bɔ nǐ wɔkɔ si Jən dzaka ka biəli Jisɔs, a nǐ kɔ num Andulu wə waiŋnih Samən Bita.
41 Andulu wiwɔ nyə akisəkə tsə nəŋ waiŋnih wi Samən, fuku i wi a, “Buku

† **1:21** Bəju bəduli nǐ wɔkəli mi wi ntum wi Nyɔ wə Ɛlaja a wi fiəni dzə kɛiŋsi dzəh yi Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, (Mala. 4:5), bədɔkɔ wɔkəli mi wi ntum wi Nyɔ aka Muses (Dit. 18:15).

si yɛiŋ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka” (a
num a Klistus).
42 Ayakadəiŋ, wi ka dzɔ dzə bəh
Samɔn i Jisɔs. Jisɔs tsɛiŋ wi ləəə, ka
dzaka a, “Wɔ kɔ Samɔn waiŋ Jɔn. Bə
ni bɔɔŋki wɔ a Sɛfas.” (Yɛli wələ a Sɛfas
kɔ a Bita).‡

Jisɔs bɔɔŋ Filib bəh Natanial

43 Chəkɔ buku wɔɔ, Jisɔs yɛiŋ a ŋgaiŋ
si kɔlə i tsə i kimbu ki Galili wə. Wi tsə
ka yɛiŋ Filib, dzaka i wi a, “Wɔ bǐəli
mih.”
44 Filib wələ nǐ kɔ mi i kwili wi Be-
sayda wə. Kwili wələ nǐ kɔ wi Andulu
bəh Bita.
45 Filib tsə nəŋ Natanial dzaka i wi
a, “Buku yɛiŋ lɔ mi wə Muses nǐ nyaka
i Kiŋwakti ki Bənchi wə kɔm wi, bəh wə
bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka tə kɔm
wi. Mi wələ kɔ num Jisɔs wi Nasali
waiŋ Yɔsɛf.”
46 Natanial chukuli i wi a, “Gia
yindzɔŋni yidəkɔ kɔlə i buku dzə i
Nasali a?” Filib dzaka i wi a, “Dzə̂
yə̂iŋ.”
47 Jisɔs dza yɛiŋ si Natanial dzəki
i wi wə, wi ka dzaka i wi kɔm wi,
“Mbɛiŋ tsə̂iŋ, mi wələ kɔ na mi wi Islae
wi ŋkɔŋ. Nəni kintəkə kidəkɔ kɔkə i wi
wə.”
48 Natanial bikə i Jisɔs a, “Wɔ nyani
dəiŋ ka wɔ kiə mih?” Jisɔs chukuli i
wi a, “Na ka Filib tsɛiŋki i dzə bɔɔŋ wɔ,
asi kɔ num mih si yɛiŋ lɔ wɔ i chwɔŋ ki
kpɛiŋ wi fig wə.”§
49 Natanial chukuli i wi a, “Labay,
wɔ kɔ Waiŋ Nyɔ! Wɔ num Ŋkuŋ wi
Islae!”
50 Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bum mih
i liə kɔm mih dzaka i wɔ a mih si yɛiŋ
wɔ i chwɔŋ ki kpɛiŋ wə a? Wɔ bi yɛiŋki
lə gia yimbum yi tsə yələ.”
51 Jisɔs chu dzaka i wi a, “Mih
fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi yɛiŋ
lə si bɔɔli wɛli gwu, bəchinda bə Nyɔ
yaka chu shi, i mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi wə.”

2

Jisɔs kwuni mwi i mbih

1 A dzə num i kaŋ yitali wə, bə ka
fəki bini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wim-
fiaŋ, a nǐ kɔ i kwili wi Kana wə i kimbu
ki Galili wə, ayaka nih Jisɔs num fɛiŋ.
2 Bə nǐ kɔ bə laka tə Jisɔs bəh bwa bu
bə mbaŋ i bini biwɔ wə.
3 Mbih dza kaa, nih Jisɔs ka dzaka i
wi fɛiŋ a, “Bə chu kaŋaki kə mbih.”
4 Jisɔs chukuli i wi a, “Miŋkpaŋa, yələ
kaŋaki i fə nə bəh mih a? Jɔbi wuŋ ka
kpəŋ dəkə.”
5 Nih wi ka dzaka i bəni bə gaani a,
“Gia yichi yə wi ni dzaka a mbɛiŋ fə̂,
mbɛiŋ fə̂.”
6 A nǐ kɔ bikəŋə bisɔ num fɛiŋ num
bə kɛiŋsi bəh təh. Kəŋə yələ nǐ kɔ yə
Bəju nǐ jiəki mwi yɛiŋ a bɔ wɔkɔki
gwu yibɔ yɛiŋ yi baiŋ i Nyɔ nshiŋ.
Kpəŋə wimu nǐ dzɔki lə mwi ka bəlita
mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəte (75) i tsə buku
bəlita gbi jwəfi ntsɔ bəte (115). 7 Jisɔs
ka dza dzaka i bəni bə gaani bəwɔ a,
“Mbɛiŋ tə̂kɔ ǰǐksi mwi i kəŋə yələ mə.”
Bɔ ka jiə mwi i kəŋə yiwɔ mə yi jikə.
8 Wi ka dzaka i bɔ a, “I liə mbɛiŋ
tə̂kɔli midəkɔ mbɛiŋ tsə̂ nyə̂ i fwu wi
bəni bə gaani.” Bɔ ka təkɔli tsə nya.
9 Fwu wi bəni bə gaani wə ka dzɔ
məm mwi miwɔ, wɔkɔ num mɔ fiəni
lɔ i mbih. Wi bə́ məŋ a mələ mbih nyə
faiŋ na. (Ayakalə, bəni bə gaani bə̀ bɔ
nǐ təkɔ mwi miwɔ nǐ kiəki lə di biə mɔ
buku). Ayaka fwu wi bəni bə gaani ka
bɔɔŋ nyum miŋkaŋa wimfiaŋ wiwɔ,
10 bikə i wi a, “Bəni si yisi gaa fibɔ
num mbih mi ndzɔŋni i bini wə, i jɔbi
wə bəni mu fwuli, bɔ ka gaa mə mɔ
ndzɔŋki kə. Wɔ ka yiŋni jiə mbih mə
mɔ ndzɔŋki ka dzəki bəh mɔ num i liə
a?”
11 Kələ nǐ kɔ kinchəsi ki ninshiŋ kə
Jisɔs nǐ fə yi chusi kiŋkɔkni ki. Wi nǐ
fə yi num i kwili wi Kana wə i kimbu
ki Galili wə. Si wi fə yakadəiŋ yi chusi
kiŋkɔkni ki, bwa bu bə mbaŋ ka jiə
shɔm yibɔ i wi wə.

12 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs ka nyə shi
tsə i Kafanaum bəh nih wi bəh bwa bə
nih wi bə nyuku bəh bwa bu bə mbaŋ,
bəh bɔ nɔ dzɔ fɛiŋ i kaŋ yidəkɔ wə.

‡ **1:42** Yi num a Tə. § **1:48** Kpɛiŋ wi “fig” wələ i tumi ki Islae wə kɔ bə dzi mintam miwɔ.

Jisəs kəŋŋ bwili bəni bə shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ mə
(Matiə 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Chəkɔ bi Dzini bi Bəju bə nǐ bɔɔŋki
a Ntsədaŋ nǐ kɔmsiki dzəki, Jisɔs nyə
yaka tsə i Jɛlusalɛm.
14 Si wi nǐ tsə buku i juŋ yi fəni yi
gia wə, yɛiŋ bəni bɔ taŋni bəna' bəh
shwáŋ bəh bimbumi bəh bəni bà bɔ
nǐ kwuniki kpɔ num bɔ numyi i kuku
fɛiŋ.
15 Wi dzɔ bəkwu ka kɛiŋsi figbaŋa
yɛiŋ, kɔŋŋ bwili bɔ bəchi tasi bəh
shwáŋ bəh bəna' bəwɔ i juŋ yi fəni yi
gia wə. Wi chu shuku təkɔ kpɔ wi bəni
bà bɔ nǐ kwuniki, chini shi bibaŋ bibɔ,
16 dzaka i bəni bà bɔ nǐ taŋniki bim-
bumi a, "Mbɛiŋ dzô bûku bəh biɛiŋ
biələ fa. Kiə mbɛiŋ ki dzô kə juŋ yi Bah
wuŋ i fiəni i juŋ yi shi wə."
17 Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu
bə mbaŋ ka kwaka gia yə bə nyaka
i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, "Kiŋkɔŋ kim-
bum kə mih kaŋaki i wɔ dzu ki kələ i
wɔɔ mih num wɔɔni."
18 Kifwu ki Bəju ka bikə i wi a, "Gia
yə yi chusiki kiŋkɔkni ka, yə wɔ kɔ i fə
i chusi i buku a bə nya ŋga i wɔ i fô yələ
akɔ na nə?"
19 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ shâkyi
juŋ yi fəni yi gia yələ, ma mih ni dzɔ
kaŋ yitali mih fiəni dzasi yaksi yi i
bɛiŋ."
20 Bəju bəwɔ ka dzaka i wi a, "Yi nǐ
dzɔ jía mbaŋnyani ntsɔ bəsɔ i maa juŋ
yi fəni yi gia yələ, wɔ bá dzaka mfia a
wɔ kələ i dzɔ a kaŋ yitali i fiəni dzasi
yaksi yi a?"
21 Ayakalə, juŋ yi fəni yi gia yələ Jisɔs
nǐ dzakaki, a nǐ kɔ num gwu yi.
22 Ayakadəiŋ, jɔbi wə wi nǐ dza i kpi
wə, bwa bu bə mbaŋ ka kwaka a fa
kɔ gia yə wi nǐ dzaka. Bɔ ka bum gia
yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, chu bum
ndzaka wə Jisɔs nǐ dzakaki.

23 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔ i Jɛlusalɛm i
Dzini bi Ntsədaŋ biə wə, bəni bəduli
nǐ jiə shɔm yibɔ i yɛli wi wə kɔm
bə binchəsi biə wi nǐ fəki ki chusi
kiŋkɔkni ki.

24 Ayakalə, Jisɔs nǐ ka jiə dəkə mfi bi
i bɔ, kɔm wi nǐ kiəki lə bəni bəchi si bɔ
kɔ.
25 Wi nǐ nəŋki kə i wɔkɔ gia yidəkɔ
yə mi wiwɔm widəkɔ fukuki i wi kɔm
mi, kɔm wi nǐ kiəki lə fiɛŋ fiə fikɔ i mi
wiwɔm shɔm.

3

Jisɔs dzaka i Nikədəmus kɔm mbwɔ wimfiaŋ

1 Mi wi mbaŋ wi Bəfalasi widəkɔ nǐ
kɔ bə bɔɔŋ a Nikədəmus, wi num mi i
mbaŋ wi kifwu ki tumi ki Bəju wə.
2 Mi wələ nǐ dza dzə i Jisɔs nchəkɔ,
ka dzaka i wi a, "Labay, buku kiəki
lə a wɔ kɔ mi wi lanini wə wi nyə i
Nyɔ, kɔm mi widəkɔ kəkə wə wi kɔ i fə
kinchəsi ki gia yələ wɔ fəki lə, yi chusi
kiŋkəkni ki Nyɔ, Nyɔ kəbi bəh wi."
3 Jisɔs chukuli i wi a, "Mih fukuki
ŋkəŋ i wɔ a, a kəbi a bə bwɔ lə mi, i
mbwɔ wimfiaŋ wə, wəmaka mi kəkə
bi yɛiŋ ŋkuŋ bi Nyɔ."
4 Nikədəmus bikə i Jisɔs a, "Yi kɔ i
num na dəiŋ, i chu bwɔ mi num wi
ta lɔ a? Wi kələ i chu fiəni liə i nih wi
shɔm ka wi chu fiəni bwɔ wi a?"
5 Jisɔs chukuli i wi a, "Mih fukuki
ŋkəŋ i wɔ a, a kəbi a bə bwɔ lə mi i mwi
mə bəh i Kiŋ'waka wə, wi kəkə i bi liə i
ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
6 Mi wiwɔm bwəki mi wiwɔm,
kiŋ'waka bwɔ Kiŋ'waka.
7 Kiə dzaka ma wômki wɔ, a mih
dzakaki i wɔ a bə kaŋaki i bwô mbɛiŋ
bəchi i mbwɔ wimfiaŋ wə.
8 Fiəkə si tsə asi yi kəŋki, wɔ wəkɔ si
yi tsəki, ayakalə wɔ kəbi i fuku a yi nyə
faiŋ na, yi tsə sə faiŋ na. Yi kɔ a liŋ
i mi wichi wə wi kɔ num bə bwɔ wi i
Kiŋ'waka wə."
9 Nikədəmus ka təmki a, "Yələ kɔ i
nyani dəiŋ a?"
10 Jisɔs chukuli i wi a, "Wɔ kɔ mi wi
lanini wi bəni bə Islae, wɔ kiə kə yələ
a?
11 Mih fukuki ŋkəŋ i wɔ a, buku
dzakaki gia num yə buku kiəki, beeŋ
nsaka wi gia, a num yə buku kɔ buku
yɛiŋ, ayakalə mbɛiŋ bum kə gia yə
buku dzakaki.

12 Mih kabə fuku gia i mbɛiŋ a num
yi fa kuku mbɛiŋ bum kə, mbɛiŋ bi
nyani na dəiŋ i bum yə mih dzakaki
a num yi tumi ki bɛiŋ wə a?
13 Mi widəkɔ məŋ wə wi num yaka
i bɛiŋ. Akɔ shəŋ a wi wə wi nǐ nyə dzə
fɛiŋ ka shi dzə fa kuku, mi wələ kɔ mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi.
14 Asi Muses nǐ shəŋsi juŋŋ yə bə nǐ
kɛiŋsi bəh chwaka i kpɛiŋ bɛiŋ i chwa,
yi kɔ a liŋ asi bə kaŋaki i ni shâŋsi mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi,
15 ka na ndə wə wi kɔ wi jiə shɔm i
wi wə, wi ni kwati nɔni kə ki bi tsə kaa
kə."
16 Nyɔ nǐ kɔŋ mbi wələ nalə, ka faaŋ
Waiŋ wi wimu shəŋ, a na ndə wə wi
jiə shɔm i wi bi laka kə, wi bi kwatiki
num nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
17 Nyɔ nǐ ka faaŋ dəkə Waiŋ wi i mbi
wələ wə a wi dzâ sâka bəni a bɔ gbɔ
nsaka. Wi nǐ faaŋ a wi dzâ bwǐli bɔ
num bwilini.
18 A na ndə wə wi kɔ wi jiə shɔm i wi
wə, bi gbɔ kə nsaka. Ayakalə, mi wə wi
ka jiə dəkə shɔm i wi wə, wəmaka gbɔ
lɔ nsaka, kɔm wi ka jiə dəkə shɔm i yɛli
wi Waiŋ Nyɔ wə akɔ a wi shəŋ.
19 Yələ kɔ dzəh yə bə bi təiŋki nsaka
wiwɔ yɛiŋ, kɔm baiŋni kɔ bi dzə i mbi
wə, bəni yiŋni kɔŋ fibɔ num lɔ jisi tsə
baiŋni. Bɔ kɔŋki yakadəiŋ kɔm kimfə
kibɔ kɔ kichu.
20 Na ndə wə kimfə ki kɔ kichu wi si
baiŋŋ lə baiŋni, wi kɔkə i buku dzə i di
biə baiŋni kɔ ka kimfə ki ma ni chusi.
21 Ayakalə, na ndə wə wi fəki gia yi
chəŋ wi si dzə num i baiŋni wə, ka
kimfə ki ni chusiki a, akɔ ki mi wə wi
kɔ bəh Nyɔ.

Jən dzaka a Jisɔs tsəki lə ŋgaiŋ

22 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs bəh bwa bu
bə mbaŋ nyə tsə i kimbu kidəkɔ wə i
Judea. Bəh bɔ tsə ka num fɛiŋ, wi ka
juliki bəni i bəkɔ.
23 Jɔn tə nǐ juliki bəni i bəkɔ i kwili
wi Ɛnɔn wə i kɔmsi i Salim kɔm mwi
nǐ kɔ fɛiŋ nalə. Bəni ka dzəki wi juli bɔ
i bəkɔ.
24 Yələ gia nǐ num maka bə fah Jɔn i
juŋ yi nsəŋ wə.
25 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ bədəkɔ bəh
mi wi Ju widəkɔ ni dza yisi kiŋgukuli
kɔm bə gwu yi wəkɔni i baiŋki i Nyɔ
nshiŋ.
26 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn nyə tsə yɛiŋ
Jɔn, dzaka i wi a, "Labay, mi wə mbɛiŋ
wi nǐ kɔ i waka wi Jədan wəyaka wə
wɔ lansi dzaka kɔm wi yaka, bə wi
yaka wi juliki bəni i bəkɔ, bəni bəchi
tsə num i wi."
27 Jɔn chukuli i bɔ a, "Mi kəkə i num
fiɛŋ fidəkɔ maka a fə Nyɔ a wi num fi.
28 Mbɛiŋ mwi kələ i beeŋ nsaka wuŋ
a mih nǐ dzaka a, mih kəkə Kimbwili
wə Nyɔ nǐ kaka. Ayakalə, bə nǐ faaŋ
mih a mih tsâ i wi nshiŋ.
29 Nyum miŋkpaŋa wimfiaŋ kɔ mi
wə wi kaŋaki miŋkpaŋa wiwɔ. Nsɛiŋ
wi nyum miŋkpaŋa wiwɔ wə wi num
bɛiŋ kɔmsi i wi wə wəkɔ ja yi, si num
bə kinsaŋli na bəh ŋga si wi wəkɔ ja yi.
Yi kɔ a liŋ si mih kɔ i liə num mih jikə
bəh kinsaŋli.
30 Wi kaŋaki i kəki tsəki a ninshiŋ,
mih dzə i jum wə.
31 Mi wə wi nyə bɛiŋ wi tsəki lə bəni
bəchi. Mi wi kuku kɔ mi wi kuku, gia
yichi yə wi dzakaki akɔ yi fa kuku. Mi
wə wi nyə i tumi ki bɛiŋ wə tsəki lə
bəni bəchi,
32 wi beeŋki nsaka wi gia a num yə
wi kɔ wi yɛiŋ ka chu wəkɔ. Ayakalə,
mi widəkɔ kəkə wə wi bumki gia yə wi
dzakaki.
33 Mi wə wi bumki gia yə wi dza-
kaki, akɔ wi wə wi chusi a ŋgaiŋ təbi
gia wiwɔ a Nyɔ dzakaki ŋkɔŋ.
34 Mi wə Nyɔ faaŋ si dzaka shəŋ a ja
yi Nyɔ, kɔm Nyɔ nya Kiŋ'waka ki i wi
kimfəkəli kəbi.
35 Tii Waiŋ kɔŋ Waiŋ, ka nya biɛiŋ
bichi i wi kaŋ.
36 Na ndə wə wi kɔ wi jiə shɔm i
Waiŋ wələ wi kwati lɔ nɔni kə ki bi tsə
kaa kə. Mi wə wi wəkɔki kə i wi bi
kwati kə nɔni. Wəmaka mi kɔ num
shɔm yi Nyɔ bəkɔ lə bəh wi."

4

Jisɔs bəh miŋkpaŋa wi Samalia widəkɔ baŋsi i dzəŋə yi mwi wə

1 Jisəs ka kiə a, Bəfalasi wəkɔ lɔ a
ŋgaiŋ nəmki lə, mbaŋ wi bəni dzə
ŋgaiŋ juli bɔ i bɔkɔ tsə Jən.
2 Ayakalə, a nĭ məŋ dəkə Jisəs si wi
nĭ juliki mbɛiŋ i bɔkɔ, a nĭ juliki num
bwa bu bə mbaŋ shəŋ.
3 Jɔbi wə wi nĭ kiə yakadəiŋ, ka nyə
i kimbu ki tumi ki Judea wə, ka fiəni
tsəki i ki Galili wə.
4 Wi nĭ kaŋaki i tsə dzəh i kimbu ki
Samalia wə.
5 Wi tsə buku i kwili wi Samalia
widɔkɔ wə bə bɔɔŋ a Sika, wi num
kɔmsi i khə wə Yakɔb nĭ nya i waiŋ wi
Yɔsɛf.
6 Dzəŋə yi mwi yə Yakɔb nĭ chum
num fɛiŋ. Si Jisəs nĭ kɔ wi nyani lɔ nalə
ka bɔh, wi ka num kɔmsi i dzəŋə yi
mwi yiwɔ wə. Jɔbi num wi si num ka
mbiəŋə jwɔfi ntsɔ bəfa nshifɔkɔ.
7 Miŋkpaŋa widɔkɔ i fɛiŋ Samalia
dza dzə i tɔkɔ mwi fɛiŋ, Jisəs dzaka i
wi a, “Nyâ mih bəh mwi mih mu.”
8 A nĭ kɔ num bwa bə mbaŋ bə Jisəs
tsə i kwili kintəəŋ i taŋ biɛiŋ bidzini.
9 Miŋkpaŋa wiwɔ bikə i Jisəs a, “Wɔ
kɔ mi wi Ju, mih num mi wi Samalia,
wɔ nyani dəiŋ na ka wɔ nywaki mwi
i mih a?” Miŋkpaŋa wiwɔ nĭ dzakaki
yakadəiŋ, kɔm Bəju nĭ nyɛnsiki lə bəni
bə Samalia.
10 Jisəs chukuli i wi a, “Wɔ kabə kiə
kinya kə ki kɔ ki Nyɔ, bəh ŋkaiŋni mi
wə wi dzakaki i wɔ a wɔ nyâ ŋgaiŋ bəh
mwi, ma wɔ tsa wi, a wi nyâ wɔ bəh
mwi mə mɔ nyaki nəni jɔbi wichi.”
11 Miŋkpaŋa wiwɔ fiəni bikə i Jisəs a,
“Bah wuŋ, wɔ kaŋaki kə fiɛŋ fidɔkɔ ka
wɔ tɔkɔli mwi yɛiŋ, dzəŋə yi mwi yiwɔ
liə nalə, wɔ ki dzəki faiŋ mwi mə mɔ
nyaki nəni jɔbi wichi a?
12 Yi kɔ a wɔ tsəki lə tii wibuku
Yakɔb wə wi nĭ chum jiə dzəŋə yələ i
buku, na wi mwi nĭ muki lə mwi yɛiŋ
wə, bwa bu mu, nyám yi mu tə a?”
13 Jisəs chukuli i wi a, “Mi wichi wə
wi mu mwi mələ, kindəŋ ki mwi bi
fiəni wɔmki lə wi.
14 Ayakalə, na ndə wə wi mu mwi
mə mih nya i wi, kindəŋ ki mwi bi chu
wɔmki kə wi. Mwi mə mih ni nya i
wi mɔ bi fiəni chu ntəŋ wi mwi mə mɔ
bukuki i wi wə jɔbi wichi, mɔ dzə nya
wi bəh nəni kə ki bi tsə kaa kə.”
15 Miŋkpaŋa wiwɔ ka dzaka i Jisəs
a, “Bah wuŋ, nyâ mih bəh ŋkaiŋni wi
mwi mələ, mə kindəŋ ki mwi bi chu
wɔmki kə mih ka mih ma chu dzâki fa
i dzâ tôkɔ mwi.”
16 Jisəs dzaka i wi a, “Tsâ bôəŋ nyu
wa ma mbɛiŋ wi dzâ.”
17 Miŋkpaŋa wiwɔ chukuli i wi a,
“Mih kaŋaki kə minyuku.” Jisəs ka
dzaka i wi a, “Wɔ dzaka ŋkəŋ si wɔ
dzaka a wɔ kaŋaki kə minyuku.
18 Wɔ kɔ wɔ si kaŋa lɔ bənyuku bəte,
wə mbɛiŋ wi kɔ i liə a məŋ nyu wa. Gia
yə wɔ dzakaki akɔ ŋkəŋ.”
19 Miŋkpaŋa wiwɔ dzaka i Jisəs a,
“Bah wuŋ, mih yɛiŋ i liə a wɔ kɔ mi wi
ntum wi Nyɔ.
20 Bətii bəbuku nĭ shiki tsaki Nyɔ
i ŋkwuŋ wələ wə, ayaka mbɛiŋ Bəju
dzaka fimbɛiŋ a di biə bəni kaŋaki i
tsâki Nyɔ kɔ a i Jɛlusalɛm.”
21 Jisəs chukuli i wi a, “Miŋkpaŋa,
bum gia yə mih fukuki i wɔ. Jɔbi bi
dzəki lə wə mbɛiŋ bi tsaki i Ba Nyɔ a
chu num kə i ŋkwuŋ wələ wə nabə i
Jɛlusalɛm.
22 Mbɛiŋ bəni bə Samalia tsaki fiɛŋ
fiə mbɛiŋ kiəki kə, ayaka buku Bəju
tsa fiɛŋ fiə buku kiəki, kɔm mbɔiŋ
tsəki dzəh i Bəju wə.
23 Ayakalə, jɔbi dzəki lə, ayaka wi
dzə lɔ wə bəni bà bɔ tsaki Nyɔ ŋkəŋ
ŋkəŋ bi tsaki Nyɔ Ba i kiŋ'waka wə bə i
ŋkəŋ wə.* Fa kɔ ŋkaiŋni wi bəni bà Nyɔ
Ba nəŋki a bɔ tsaki i wi.
24 Nyɔ kɔ kiŋ'waka, bəni bà bɔ tsaki i
wi, kaŋa i tsaki i kiŋ'waka wə bə i ŋkəŋ
wə.”
25 Miŋkpaŋa wiwɔ dzaka i Jisəs a,
“Mi kiəki lə a Kimbwili wə Nyɔ nĭ kaka
dzəki lə, wə bə bɔɔŋ a Klistus. I jɔbi
wə wi bi dzəki, wi bi fuku baiŋsi lə gia
yichi i bukumbɛiŋ.”
26 Jisəs dzaka i wi a, “Mih wələ mih
dzakaki i wɔ akɔ wi wiwɔ.”
27 A jɔbi wiwɔ wə, bwa bə Jisəs bə
mbaŋ ka fiəni dzə. Dzaka wɔm bɔ

* **4:23** Bəni bədɔkɔ yɛiŋ a kiŋ'waka kələ kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni, ayaka bədɔkɔ yɛiŋ a yi kɔ kiŋ'waka ki mi wə.

a wi dzakaki bə miŋkpaŋa. Ayakalə,
mi widəkɔ i bɔ wə nəki bikə kə i wi a
wi nəŋki nə a, nabə a Jisɔs dzakaki bə
miŋkpaŋa wələ kɔm nə a.
28 Miŋkpaŋa wiwɔ ka jiə bee kpəŋə
wi wi mwi fɛiŋ, tsə i kwili kintəəŋ fuku
i bəni a,
29 “Mbɛiŋ dzə̂ yɛiŋ mi widəkɔ wə wi
dzə ka fukuki gia yichi yə mih num fə.
Yi kɔlə i numki a mi wələ kɔ Kimbwili
wə Nyɔ nǐ kaka a?”
30 Bəni buku i kwili wə ka tsəki i
Jisɔs.
31 A nǐ kɔ bwa bə mbaŋ bə Jisɔs baaŋ
a tsaki Jisɔs dzaka i wi a, “Labay, dzî.”
32 Ayakalə, Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih
kaŋaki lə biɛiŋ bidzini i dzi mbɛiŋ kiə
kə bi.”
33 Bwa bu bə mbaŋ ka kaiŋyiki dza-
kayi a bɔ bɔ a, “Mi widəkɔ baaŋ dzə
nya lə biɛiŋ bidzini i wi a?”
34 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Biɛiŋ biŋ
bidzini kɔ i fə̂ki gia yə wi wə wi faaŋ
mih kɔŋki, bəh i kâasi nɔm wi wichi.
35 Ntə mbɛiŋ dzakaki fimbɛiŋ a
baaŋ kifiəŋŋ kinaa, ka jɔbi wi kɔhni
kpɛiŋ na? Mih dzaka i mbɛiŋ a, mbɛiŋ
gǐŋsi dzə́kəh i bɛiŋ ma mbɛiŋ tsə̂iŋ
yə̂iŋ asi biɛiŋ kpɛiŋ i kikhə wə ka bə
kə̂hki.
36 Mi wə wi kɔhki kaŋaki lə ŋgɔm wi,
wi juŋniki jiəki dzɛiŋ i nɔni kə ki bi tsə
kaa kə, ayaka ka mi wə wi gbɛli bəh
mi wə wi kɔhki bi chiŋniki laŋki lə i mi
wimu wə.
37 Gia yələ chusiki a ndi wələ kɔ ŋkɔŋ
wə wi dzakaki a, ‘Mi widəkɔ si gbɛli lə,
ayaka mi widəkɔ kɔh.’
38 Mih faaŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ tsə̂ kə̂h
biɛiŋ biə mbɛiŋ nǐ ka nɔm dəkə. Bəni
bədəkɔ nɔm, mbɛiŋ liə i ndzɔŋni bi
nɔm wibɔ wə.”

Bəni bə Samalia bəduli jiə shɔm i Jisɔs wə

39 Bəni bə Samalia bəduli i kwili
wiwɔ wə nǐ jiə shɔm i Jisɔs wə kɔm bə
gia yə miŋkpaŋa wiwɔ nǐ dzaka i bɔ, a
wi fuku ŋgaiŋ gia yichi yə ŋgaiŋ nǐ kɔ
num ŋgaiŋ fə.
40 Ayakadəiŋ, jɔbi wə bɔ nǐ dzə yɛiŋ
Jisɔs, tsa a bəh bɔ nə̂. Wi bum, bəh bɔ
nɔ kaŋ yifa.
41 Bəni bəduli ka chu jiə shɔm i Jisɔs
wə kɔm bə ndzaka wi.
42 Bəni bəwɔ dzaka i kpaŋa wiwɔ a,
“Buku ka jiə dəkə shɔm i wi a kɔm gia
yə wɔ si dzaka shəŋ. Buku mwi si
wɔkɔ lɔ bəh bintuni bibuku, ka kiə lɔ a
mi wələ kɔ Mbwili wi mbi wələ ŋkɔŋ.”

Jisɔs chuku waiŋ mi wimbum

43 Kaŋ yiwɔ yifa tsə, Jisɔs nyə ka
tsəki i Galili.
44 Wi mwi nǐ kɔ num wi dzaka lɔ a
bə si kɔksi kə mi wi ntum wi Nyɔ i tumi
ki wə.
45 Jɔbi wə wi nǐ tsə buku i Galili,
bəni bə fɛiŋ dzɔ wi bindzɔŋ, kɔm bɔ nǐ
kɔ bɔ yɛiŋ gia yə wi nǐ fə i bini wə i
Jɛlusalɛm, kɔm bɔ tə nǐ kɔlə i bini biwɔ
wə.
46 Jisɔs ka bi chu fiəni tsə i Kana i
kimbu ki Galili wə di biə wi nǐ fiəni
mwi i mbih. A nǐ kɔ tikwili widəkɔ
num i kwili wi Kafanaum wə, waiŋ wi
winyukuni gwɛiŋ.
47 Jɔbi wə tikwili wiwɔ nǐ wɔkɔ a
Jisɔs buku lɔ i Judea ka dzə i Galili, wi
tsə i wi, kwuŋ kaŋ a wi shî dzə̂ chû̂ku
waiŋ wi ŋgaiŋ, a wi si num lɔ a dzaka
ki kpi wə.
48 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Mbɛiŋ kabə
num maka mbɛiŋ yɛiŋ kinchəsi kə ki
chusiki kiŋkɔkni ki Nyɔ, i yɛiŋ tə gia yi
dzaka ki wɔmni, mbɛiŋ bi ma lansi jiə
shɔm i mih.”
49 Mi wimbum wiwɔ dzaka i wi, “Ba
wuŋ, dzə̂ bə kɔmsi nyə̂, ka waiŋ wuŋ
ma kpi.”
50 Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ tsə̂, waiŋ
wa ni baaŋ lə wiwɔm.” Mi wiwɔ nǐ
bum gia yə Jisɔs dzaka i wi, nyə ka
tsəki.
51 Si wi nǐ shiki, wi bəh bwa bu bə
nɔm baŋsi, bɔ fuku i wi a waiŋ wi kɔlə
wiwɔm.
52 Wi ka bikə i bɔ jɔbi wə wi ni yisi
i bəniki. Bɔ dzaka i wi a, “A nǐ kɔ i
ŋgbu aka mbiəŋə wimu nshifəkɔ, gwu
yi yakani yiwɔ bee wi.”
53 Tii waiŋ wiwɔ ka kwaka asi kɔ
na jɔbi wə Jisɔs si dzaka i wi a, “Waiŋ
wa ni baaŋ lə wiwɔm.” Wi bəh juŋ yi
yichi ka jiə shɔm i Jisɔs.

54 Gia yələ kɔ yi kɔmsini yə yi chusiki kiŋkɔksi yə Jisɔs nǐ fə asi wi buku i Judea ka dzə i Galili.

5

Jisɔs chuku mi num wi gwɛiŋ i jía mbaŋtia ntsɔ nyaŋ

1 Si yəmaka nǐ tsə, bini bi Bəju bidɔkɔ num i Jɛlusalɛm, Jisɔs yaka tsə fɛiŋ.
2 Dzəŋə yi mwi yidɔkɔ num fɛiŋ i Jɛlusalɛm bə bɔɔŋ i já yi Hibulu wə a Bɛtɛsda, ayaka yi num kɔmsi tsə i Dzaka Ki mbaiŋ ki Shwáŋ wə. Bɔ nǐ kɔ bɔ maa kidi ki shini fɛiŋ kite,
3 bəni bə jwɛ́iŋ nǐ shi kwu kɔ a fɛiŋ bəduli nalə, a nǐ kɔ num bimfəkə, bəh bà bɔ nǐ gbɔki nyaniki bəh bà bɔ nǐ kpiyi wa wimu. [Bɔ nǐ shiki nɔyiki fɛiŋ wɔkɔli i jɔbi wə mwi miwɔ ni dza nəŋni.
4 Chinda wi Bah widɔkɔ nǐ fəki wi dza dzə i jɔbi jɔbi wə, wi liə nəŋni mwi miwɔ. Mi wi ninshiŋ wə wi yisi liə yɛiŋ kintəəŋ i jɔbi wə chinda wiwɔ nəŋni mwi miwɔ, ma wi ni bɔnih i jwɛiŋ yiwɔ wə, kɔŋ a numki na yi naiŋ jwɛiŋ.]*
5 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə fɛiŋ num wi gwɛiŋ i jía mbaŋtia ntsɔ nyaŋ.
6 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dzə fɛiŋ yɛiŋ wi, kiə a wi nɔ fɛiŋ na i jɔbi wi dəəŋ wə, ka bikə i wi a, “Wɔ kɔŋki lə i bɔnih a?”
7 Mi wi jwɛiŋ wiwɔ chukuli a, “Tik-wili, mih kaŋaki kə mi widɔkɔ wə wi kɔ i ləkəsi mih i bɔkɔ yələ wə jɔbi wə yi nəŋni. Asi num jɔbi wə yi nəŋni, mih ka nəŋki i liə num mi widɔkɔ si yisi liə lɔ i ninshiŋ.”
8 Jisɔs dzaka i wi a, “Dzâ bɛiŋ, dzô kiga ka, wɔ tsâki.”
9 Akisəkə, mi wiwɔ ka bɔnih, dzɔ kiga ki ka tsəki.
A nǐ kɔ chɔkɔ biwɔ num chɔkɔ bim-bam.
10 Bəju ka dzaka i mi wə bə nǐ chuku a, “Daiŋ kɔ chɔkɔ bimbam nchi bum kə a wɔ gîŋ kiga ka.”
11 Wi chukuli i bɔ a, “Mi wə wi si chuku mih si dzaka a mih dzô kiga kəŋŋ mih tsâki.”
12 Bɔ bikə i wi a, “Akɔ ndə wiwɔ wi si dzaka i wɔ a wɔ dzɔ kiga ka ma wɔ tsəki a?”
13 Mi wə bə nǐ chuku, nǐ lansiki kiəki kə mi wə wi chuku wi, kɔm Jisɔs nǐ kɔ wi dza liə tsə i kintəəŋ ki mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ.
14 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs yɛiŋ wi i juŋ yi fəni yi gia mə, dzaka i wi a, “Tsɛ́ĺŋ si wɔ kɔ wɔ bɔnih lɔ. Kiə wɔ ma chu fâki chu. Wɔ ka baaŋ a fəki chu, gia yi gumini yidɔkɔ ni gbɔ i wɔ fuŋ tsə yələ.”
15 Mi wiwɔ nyə tsə fuku i Bəju a, akɔ Jisɔs wə wi si chuku ŋgaiŋ.
16 Bəju ka yisi ka bwaŋki gvu i Jisɔs chɛiŋ, kɔm wi nǐ chuku mi wiwɔ a num chɔkɔ i bimbam wə.
17 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Ba wuŋ si nɔm jɔbi wichi, mih tə nɔmki ayaka.”
18 Ndzaka wələ fə Bəju ka fiəni nəŋki wi na bəh ŋga i wôɔ, kɔm a nǐ kɔkə shəŋ a chɔkɔ bimbam wi nǐ bwiŋ. Wi nǐ bɔɔŋki tə Nyɔ a Ba wi, chu fəkəni a ŋgaiŋ kɔ a liŋ bəh Nyɔ.

Ŋga biə Nyɔ nya i Waiŋ wi

19 Jisɔs dza dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mih Waiŋ kɔkə fə gia yidɔkɔ i ŋga mbiŋ wə. Mih fəki shəŋ a gia yə mih yɛiŋ Ba wuŋ fə. Gia yə Tii Waiŋ fəki, akɔ a yə Waiŋ fəki tə,
20 kɔm Tii Waiŋ wiwɔ kɔŋki lə Waiŋ ka chusi i Waiŋ gia yichi yə wi Tii Waiŋ fəki. Wi kɛiŋ i chu chusi gia i wi yi tsə yələ, ka wi fəki, mbɛiŋ yɛiŋ dzaka wɔm mbɛiŋ.
21 Si Tii Waiŋ dzasiki bəni i kpi wə nya nɔni i bɔ, kɔ a liŋ si Waiŋ nyaki nɔni i na ndə wə wi kɔŋki.
22 I kpɛiŋsi yɛiŋ kɔ a Tii Waiŋ sakaki kə mi widɔkɔ. Wi kɔ num wi nya bənsaka bəchi i Waiŋ kaŋ,
23 ka bəni bəchi kôksiki Waiŋ a liŋ si bɔ kɔksiki Ba wi. Mi kabə num wə wi kɔksiki kə Waiŋ, yaka wi kɔksiki kə Ba wi wə wi faaŋ wi.
24 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wə wi wɔkɔ ja yiŋ, ka bum i mi wə wi faaŋ mih, kɔ wə wi kaŋaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Wəmaka bi chu kaŋa kə nsaka. Wəmaka mi kɔ wi buku lɔ i kaŋ yi kpi wə, ka liə i nɔni wə.

* **5:4** Kə fa wə bɔ fəli ka num i biŋwakti bikpu bidɔkɔ wə kə.

25 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a jəbi
dzəki lə, num wi dzə lɔ, a bəni bà bɔ
kɔ bɔ kpiyi lə bi wəkɔ ja yi Waiŋ Nyɔ,
ayaka bà bɔ bi wəkɔki, bɔ bi kwati lə
nəni.
26 Yi kɔ yakadəiŋ kəm si nəni nyəki
dzəki i Ba, yi kɔ a liŋ si wi nya ŋga biwɔ
i Waiŋ wi a nəni nyəki dzâki tə i wi.
27 Wi kɔ wi nya tə ŋga i Waiŋ a wi
təiŋyiki bənsaka, kəm akɔ wi mi wə
yɛli wi kɔ Waiŋmi.
28 Kiə dzaka ma wômki mbɛiŋ kəm
yi. Jəbi dzəki lə wə bəni bəchi bà bɔ kɔ
i júm kintəəŋ bi wəkɔki ja yiŋ,
29 bɔ bukuyi i júm wə, ma bà bɔ nǐ
fəki gia yindzɔŋni bi bukuyi liə i nəni
kə ki bi tsə kaa kə, ma bà bɔ nǐ fəki gia
yichu bi bukuyi lə ma bə saka bɔ, bɔ
gbɔ nsaka.
30 Mih kəkə i fə gia yidəkɔ i ŋga mbiŋ
wə. Mih sakaki bənsaka biəli asi mih
wəkɔki, dzəh yə mih təiŋki yɛiŋ num yi
chəŋ, kəm mih nəŋki kə i fəki num gia
yə a kɔŋki mih. Mih fəki num gia yə,
mi wə wi faaŋ mih kɔŋki.

Gia yə yi chusiki mi wə Jisɔs kɔ

31 Mih ka fiəni beeŋ nsaka wuŋ, ma
gia yə mih dzakaki ma yi ma numki
chəŋ.
32 Ayakalə, mi widəkɔ kɔlə wə wi
beeŋki nsaka wuŋ, ayaka mih kiəki lə
a gia yə wi dzakaki kəm mih kɔ ŋkɔŋ.
33 Mbɛiŋ nǐ faaŋ bəni i Jən, wi tsə
beeŋ nsaka kəm ŋkɔŋ.
34 Yi kəkə a mih nəŋki a mi wiwəm
dzâkaki mi wə mih kɔ wi. Ayakalə,
mih dzakaki lə ka mbɛiŋ kələ bi bɔiŋ.
35 Jən nǐ kɔ aka naka ki baiŋsiki num
bə baiŋsi ki bɛli ki nya baiŋni, mbɛiŋ
nǐ kɔŋki a numki i baiŋni biwɔ kintəəŋ,
a jəbi wi juli wə, laŋ.
36 Fiɛŋ fidəkɔ kɔlə fiə fi chusiki mi wə
mih kɔ wi fi tsə Jən. Yi num a, nəm wə
Ba wuŋ kɔ wi nya a mih nôm kâasi, a
num gia yələ mih fəki lə, yi chusiki a
faaŋ Ba wuŋ mih.
37 Ba wuŋ wə wi faaŋ mih akɔ
wi mwi tə wi kɔ mbeeŋ nsaka wuŋ.
Mbɛiŋ ka num wəkɔ dəkə lɔ ja yi,
ayaka mbɛiŋ ka num yɛiŋ dəkə si wi
kɔ.
38 Mbɛiŋ kaŋaki kə tə ja yi i shóm
yimbɛiŋ wə, kəm mbɛiŋ ka jiə dəkə
shɔm i mi wə wi faaŋ.
39 Mbɛiŋ nəŋki i Kiŋwakti ki Nyɔ mə
kəm mbɛiŋ kwakaki a, akɔ yɛiŋ di biə
mbɛiŋ bi kwatiki fiɛŋ fiə fi kɔ i fəki
a mbɛiŋ kwati nəni kə ki bi tsə kaa
kə. Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti kələ mə yi
dzakaki num kɔm bə mih.
40 Ayakalə, mbɛiŋ ka chu nəiŋki i
dzə i mih i kwati nəni.
41 Mih nəŋki kə kiŋkɔksi kə ki nyəki
dzəki i mi wiwɔm wə.
42 Ayakalə, mih kiəki lə mbɛiŋ. Mih
kiə a mbɛiŋ kaŋaki kə na kiŋkɔŋ ki Nyɔ
i shóm yimbɛiŋ wə.
43 Mih dzə i yɛli wi Ba wuŋ wə,
mbɛiŋ nəki dzɔ kə mih. Asi kɔ mi
widəkɔ si wi dzə i yɛli wi wə, ma kɔ
wəmaka mbɛiŋ si dzɔ.
44 Mbɛiŋ kɔ i nyani dəiŋ i bum i mih,
mbɛiŋ num bəni bà bɔ nəŋki kiŋkɔksi
kə ki nyəki dzəki a i mbɛiŋ wə, nəŋ kə
kiŋkɔksi kə ki nyəki dzəki num i Nyɔ a
num a ki shəŋ.
45 Mbɛiŋ ma kwakaki a, akɔ mih
wə mih bi təyiki chwəŋ kimbɛiŋ i Ba
wuŋ wə. Akɔ Muses wə mbɛiŋ jiə mfi
bimbɛiŋ i wi, a num wi wə wi təyiki
chwɔ kimbɛiŋ i Ba wuŋ.
46 A nǐ kɔ a mbɛiŋ bum i Muses wə
ŋkɔŋ, ma mbɛiŋ bum mih kɔm wi nǐ
nyaka kɔm mih.
47 Ayakalə, na si mbɛiŋ nǐ ka bum
dəkə gia yə wi nǐ nyaka, mbɛiŋ kɔ i
nyani dəiŋ i bum gia yə mih dzakaki
a?”

6

Jisɔs saŋsi bəni bənchuku bəte (Matiə 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Si yəmaka nǐ tsə Jisɔs nyə tsə daŋ
kinchwɔ kimbum ki Galili, tsə i waka
widəkɔ wə. Bəkɔ yələ kɔ yə bə bɔɔŋki tə
a yi Tibɛlias.
2 Mbaŋ wi bəni kwu i wi chɛiŋ kɔm
bɔ nǐ kɔ bɔ yɛiŋ bənchəsi bà bɔ chusiki
kiŋkɔkni ki, si wi nǐ fəki i bəni bà bɔ nǐ
gwɛiŋki bəh jwɛiŋ wi chukuki bɔ.
3 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə yaka
tsə shinum i ŋkwuŋ bɛiŋ.

4 A nĭ kɔ jɔbi wiwɔ wə, Dzini bi Bəju
bi Ntsədaŋ nĭ kɔ bi si kɔmsi dzə.
5 Jɔbi wə Jisɔs nĭ lɔ dzákəh, ka yɛiŋ si
mbaŋ wi bəni dzəki i wi wə, wi ka bikə
i Filib a, “Bukumbɛiŋ ki nyaniki dəiŋ
ka bə taŋ biɛiŋ bidzini biə bəni bələ kɔ
i dzi a?”
6 Wi nĭ bikəki yakadəiŋ məmsi Filib
məmsini, kɔm wi mwi nĭ kiəki lə gia yə
wi kɔ i fə.
7 Filib chukuli i wi a, “Bədanali gi
yifa kɔkə i kpɛiŋ na ka bə taŋ biɛiŋ
bidzini biə mi wimu i bɔ wə kɔ i kwati
twɛsi twɛsi.”*
8 Waiŋ wi mbaŋ widɔkɔ yɛli wi nĭ kɔ
Andulu a num waiŋnih Samən Bita ka
dzaka i wi a,
9 “Waiŋ wi nyukuni widɔkɔ kɔlə fa
wi kaŋa chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔkɔ
yifa, ayakalə yələ kɔ i fə na nə bəh
ŋkaiŋni bəni bəduli bələ a?”
10 Jisɔs dzaka a, “Mbɛiŋ dzâka bəni
nûmyi kuku.” A nĭ kɔ mfwaŋ num
fɛiŋ nalə, bɔ ka dzaka a bɔ numyi,
bənyuku shəŋ nĭ kɔ bənchuku bəte.
11 Jisɔs ka dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə, nya
kiyɔŋni i Nyɔ, ka gaa i bəni bà bɔ nĭ
numyi fɛiŋ. Wi fə a liŋ bəh bwɔkɔ
yiwɔ. Ayaka mi wichi kwati asi wi nĭ
kɔŋki.
12 Bɔ dzi fwuli, wi dzaka i bwa bu bə
mbaŋ a, “Mbɛiŋ jûŋni biŋka biə ka fiɛŋ
fidɔkɔ ma lâka kilələ.”
13 Ayakadəiŋ, bɔ ka juŋni biŋka bi
blɛd biə bi nĭ bɛsi i chɔkɔ yi blɛd yə wə
yite, bi jikə káh jwɔfi ntsɔ yifa.
14 Jɔbi wə bəni bəwɔ nĭ yɛiŋ gia yələ
yi chusiki kiŋkɔkni ki yə wi fə, ka
dzaka a, “Mi wələ lansi kɔ ŋkɔŋ Mi wi
Ntum wi Nyɔ wə wi nĭ kaŋaki i bi dzâ i
mbi wələ wə.”
15 Jɔbi wə Jisɔs nĭ kiə a bəni bədɔkɔ
nəŋki i dzə kwa ŋgaiŋ bəh ŋga, i tɔm ka
ŋkuŋ wibɔ, wi baka gwu fiəni yaka tsə
i ŋkwuŋ bɛiŋ ka numki fɛiŋ wi mbɔŋ.

Jisɔs nyani i mwi bɛiŋ (Matiə 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 Aka dzə num i fijɔbi, bwa bu bə
mbaŋ shi tsə i kinchwɔ kimbum wə,
17 liə i ŋgwuki mə yisi i daŋki tsəki i
Kafanaum. I jɔbi wiwɔ wə nĭ kɔ biŋ ji
lɔ, Jisɔs kɛiŋ maka wi dzə buku i bɔ wə.
18 Bəkɔ dza ka fəyiki, kɔm fuŋni
kiləkəli nĭ tsəki lə.
19 Jɔbi wə bɔ ni na ŋgwuki tsə buku
ka bəmay bətali yudɔkɔ ka bənaa, bɔ
dza təkəli yɛiŋ Jisɔs si wi nyaniki dzəki
i mwi bɛiŋ wi kɔmsi dzə i ŋgwuki wibɔ
wə. Ndzaŋ kwa bɔ.
20 Ayakalə, wi dzaka i bɔ a, “Kiə
mbɛiŋ ki lwâ kə. Akɔ mih.”
21 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka kɔŋki i dzɔ
wi i ŋgwuki wiwɔ mə. Akisəkə, ŋgwuki
wiwɔ tsə buku i bəkɔ kpəŋ i di biə bɔ nĭ
tsəki.
22 Chɔkɔ buku wɔɔ, bəni bà bɔ nĭ
baaŋ i kiwuŋ ki bɔkɔ kəyaka wə ka
yɛiŋ a, asi baaŋ a ŋgwuki wimu fɛiŋ,
bɔ kiə a Jisɔs si ka liə dəkə ŋgwuki wə
bwa bu bə mbaŋ si liə yɛiŋ, a bwa bu
bə mbaŋ si dza nyə a bɔ bɔ.
23 Ayakalə, bəŋgwuki bədɔkɔ nĭ dza i
kimbu ki Tibɛlias daŋ dzə, i kɔmsi i di
biə Bah nĭ dzɔ blɛd ka nya kiyɔŋni yɛiŋ
i Nyɔ, bəni dzi.
24 Si bəni bəwɔ ni yɛiŋ a Jisɔs nabə
bwa bu bə mbaŋ nĭ kɔkə fɛiŋ, bɔ
ka liəyi i bəŋgwuki mə bá daŋ tsə i
Kafanaum i nəŋ Jisɔs.

Jisɔs kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyaki nəni

25 Jɔbi wə bɔ nĭ tsə yɛiŋ wi i ki-
wuŋ kidɔkɔ kəyaka wə, bɔ bikə i wi a,
“Labay, wɔ si dzə fa yibwiŋ?”
26 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ nəŋki kə mih
kɔm mbɛiŋ yɛiŋki mih fə kinchəsi kə
ki chusiki kiŋkɔkni kiŋ. Mbɛiŋ nəŋki
mih kɔm mbɛiŋ ni dzi chɔkɔ yi blɛd yə
ka fwuli.
27 Kiə mbɛiŋ ma nômki a i kwâti
biɛiŋ bidzini biə bi kɔ i bəkə. Mbɛiŋ
nômki i kwâti num biɛiŋ bidzini biə bi
bi baaŋki a fɛiŋ i tsə buku i nəni kə ki
bi tsə kaa kə. Biələ kɔ biə mi wə yɛli wi
kɔ Waiŋmi wi ni nya i mbɛiŋ. A num
wi wə Nyɔ Ba kɔ wi jiə kaŋ yi i wi wə i
chusi a ŋgaiŋ bum wi.”

* **6:7** Danali nĭ kɔ kpɔ wə bə nĭ gɔmki waiŋ wi nɔm yɛiŋ i chɔkɔ wə.

28 Bɔ ka bikə i wi a, “Na gia yə buku kaŋaki i fâki, ka yi numki a buku fəki
num nɔm wi Nyɔ, akɔ yi naiŋ?”
29 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Nɔm wi Nyɔ
kɔ wələ, a mbɛiŋ jĭə shɔ́m yimbɛiŋ i mi
wə wi faaŋ.”
30 Ayakadəiŋ, bɔ ka bikə i wi a, “Gia
yə yi kɔ yi chusi kiŋkɔkni ka, yə wɔ
kɔ i fə a buku yɛiŋ, ka buku jiə shɔ́m
yibuku i wɔ kɔ yi naiŋ? Gia yə wɔ kɔ i
fə kɔ na nə a?
31 Bətii bəbuku nĭ dziki mana i
chwa, yi num asi bə nyaka a, ‘Wi nĭ
nya bɔ bəh biɛiŋ bidzini biə bi nĭ nyə
i bɛiŋ bɔ dzi.’ ”
32 Si bɔ dzaka yakadəiŋ, Jisɔs ka
chukuli i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ, a kɔkə dəkə Muses wə wi nĭ
nya biɛiŋ bidzini biə bi nyəki dzəki i
bɛiŋ i mbɛiŋ. Akɔ num Ba wuŋ wə
wi nyaki biɛiŋ bidzini bi ŋkɔŋ biə bi
nyəki dzəki i bɛiŋ.
33 Mbɛiŋ kĭəki a biɛiŋ bidzini bi Nyɔ
kɔ biə bi nyə bɛiŋ shi dzə ka nyaki nɔni
i bəni i mbi wələ wə.”
34 Bɔ dzaka i wi a, “Bah, ma wɔ
nyâki buku bəh biɛiŋ bidzini biwɔ jɔbi
wichi.”
35 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Akɔ mih
biɛiŋ bidzini biwɔ bi nyaki nɔni. Na
ndə wə wi dzə i mih, dzɔŋ bi chu wɔɔ
kə wi. Ayaka na ndə wə wi jiə shɔm yi
i mih, kindɔŋ bi chu wɔm kə wi.
36 Ayakalə, mih fuku lɔ i mbɛiŋ a
mbɛiŋ yɛiŋ mih, ayaka mbɛiŋ kɛiŋ ki
jiə kə shɔm i mih.
37 Bəni bəchi bə Ba wuŋ kɔ wi nya i
mih, bɔ ni dzəki i mih. Ayaka mi wə
wi dzə i mih, mih bi kɔŋŋ kə wi.
38 Mih nyə bɛiŋ dzə fa kuku. Mih
ka dzə dəkə i fâ num gia yə mih kɔŋki.
Mih dzə i fâ num gia yə mi wə wi faaŋ
mih kɔŋki.
39 Gia yə mi wə wi faaŋ mih kɔŋki kɔ
yələ a, kiə mih bi ma lâksi na mi wimu
i bəni bə wi nya i mih, ayakalə a mih bi
bwĭli bɔ num bwilini i kpi wə i chɔkɔ
bi gɔksini wə.
40 Mbɛiŋ kiə a gia yə Ba wuŋ kɔŋki
kɔ yələ a, yi num a na ndə wə wi kɔ
wi yɛiŋ waiŋ wi, ka jiə shɔm i wi,
wəmaka bi kwatiki lə nɔni kə ki bi tsə
kaa kə, ayaka mih bi dzasi wi i kpi wə
i chɔkɔ bi gɔksini wə.”
41 Bəju ka yisi i shwiŋyiki wi kɔm wi
nĭ kɔ wi dzaka a, ŋgaiŋ kɔ biɛiŋ bidzini
biə bi nyə bɛiŋ ka shi dzə i fa kuku.
42 Bɔ ni shwiŋyiki bikəyi a, “Ntə wələ
kɔ a Jisɔs wə waiŋ Yɔsɛf wə a? Ntə
ba wi bəh nih wi kɔ a bà bukumbɛiŋ
kiəki bɔ a? Yi ka nyani dəiŋ i liə ka wi
dzakaki a ŋgaiŋ nyə num bɛiŋ?”
43 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ ki
shuŋyi kə a mbɛiŋ mbɛiŋ.
44 Mi widɔkɔ kɔkə i dzə i mih wə
məŋni si Ba wuŋ wə wi faaŋ mih guku
dzə bəh wi i mih wə. Ayaka ka mih bi
dzasi wi i kpi wə i chɔkɔ bi gɔksini wə.
45 Bəni bə ntum bə Nyɔ nĭ nyaka a,
‘Nyɔ ni laniki lə bɔ bəchi.’ Ayakadəiŋ
mi wichi wə wi wɔkɔ nlani wi Ba wuŋ
wi kiə, yi ni numki a wi ni dzə lə i mih
wə.
46 Mih dzakaki kə lə a mi widɔkɔ
kɔlə num wi num yɛiŋ Ba wuŋ. Akɔ a
wi shəŋ wə wi nyə dzə i Nyɔ wə, wi kɔ
num wi yɛiŋ Ba wi.
47 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə
wi kɔ num wi bum, wi bi kwati lɔ nɔni
kə ki bi tsə kaa kə.
48 Mih kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyaki
nɔni i bəni.
49 Bətii bəmbɛiŋ nĭ dzi mana i chwa,
ayakalə ka dzə kpi a kpini.
50 Biɛiŋ bidzini biələ kɔ biə bi nyə
bɛiŋ ayaka ka dzə, a mi wə wi ka dzi
bi wi bi chu kpi kə.
51 Akɔ mih biɛiŋ bidzini biwɔ biə
bi nyə bɛiŋ, biə bi nyaki nɔni i bəni.
Mi ka dzi i biɛiŋ bidzini biələ, wi bi
baaŋ lə wiwɔm jɔbi wichi kiŋgɔksi
kɔbi. Ayaka biɛiŋ bidzini biwɔ biə
mih bi nyaki ka bəni bə mbi wələ bi
kwati nɔni akɔ num gwu yiŋ.”
52 Bəju ka dza yisi i gukuliki a bɔ bɔ
bikə a, “Mi wələ kɔ nyani dəiŋ ka wi
nya gwu yi a bukumbɛiŋ dziki a?”
53 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, a kɔbi a mbɛiŋ dzi lə
gwu yi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, ka
chu mu tə mwa mu, ma mbɛiŋ ma ni
kaŋaki nɔni i mbɛiŋ mə.
54 Mi wə wi dziki gwu yiŋ chu mu
mwa məŋŋ wi kaŋaki lə nɔni kə ki bi

tsə kaa kə. Ayaka mih bi bwiliki lə wi i kpi wə i chɔkɔ bi gəksini,
55 kɔm gwu yiŋ kɔ na biɛiŋ bidzini, mwa məŋŋ num na biɛiŋ bi muni.
56 Mi wə wi dziki gwu yiŋ chu mu mwa məŋŋ wi nɔki i mih wə mih tə nɔ i wi wə.
57 Ba wuŋ wə wi faaŋ mih wi kaŋaki lə nɔni, mih tə kaŋaki lə nɔni kɔm Ba wuŋ. Ayakadəiŋ, mi wə wi dziki gwu yiŋ bi kaŋaki lə tə nɔni kɔm mih.
58 Biələ kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyə bɛiŋ dzə. Bi kəbi ka biə bətii bəmbɛiŋ nǐ dzi ka dzə kpi a kpini. Mi wə wi dziki biɛiŋ bidzini biələ wi bi baaŋ a wiwɔm jɔbi wichi kiŋgəksi kəbi."
59 Gia yələ kɔ yə Jisɔs nǐ dzakaki i jɔbi wə wi nǐ laniki bəni i juŋ yi tsani mə i Kafanaum.

Bəni bə Jisɔs bə mbaŋ bəduli gbɔyi i jum wə

60 Bəni bə Jisɔs bə mbaŋ bəduli nǐ wɔkɔ nlani wələ ka dzaka a, "Wələ kɔ ndzaka wi ləkə! Akɔ ndə i bum ŋkaiŋni wi ndzaka wələ lə a?"
61 Ayakalə, Jisɔs kǐə a bəni bu bə mbaŋ shwiŋyiki a bɔ bɔ kɔm ndzaka wiwɔ, ka bikə i bɔ a, "Gia yələ mih dzaka, yi nəŋni lə shɔm yimbɛiŋ a?
62 A kabə num yaka mbɛiŋ bi fə nə i jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi wi fiəni yaka tsə i di biə wi nǐ yisi kɔ a?
63 Kiŋ'waka ki Nyɔ kɔ fiɛŋ fiə fi nyaki nɔni. Nyam yi gwu kaŋaki kə na gia yidɔkɔ i fə. Ndzaka wə mih dzakaki i mbɛiŋ lə kɔ Kiŋ'waka, a num fiɛŋ fiə fi nyaki nɔni.
64 Ayakalə, mbɛiŋ bədɔkɔ ka bum dəkə ndzaka wiwɔ." Jisɔs nǐ dzaka yələ kɔm wi ni kiəki lə i kin'yisi wə bəni bə bɔ ka jiə dəkə shóm i wi wə, wi kiə tə mi wə wi ni taŋni wi.
65 Wi chu dzaka i bɔ a, "Akɔ gia yə mih si kɔ mih dzaka lɔ i mbɛiŋ a, mi widɔkɔ kɔkə i dzə i mih maka Ba wuŋ nya dzəh i wi."
66 Asi yəmaka nǐ tsə, bəni bu bə mbaŋ bəduli ka gbɔyi i jum wə na chu nyaniki bəh wi.
67 Jisɔs dza bikə i bwa bu bə mbaŋ, bə jwɔfi ntsɔ bəfa a, "Mbɛiŋ tə kɔŋki lə i dza nyə a?"
68 Samən Bita chukuli i wi a, "Bah, buku kɔ i tsə i ndə. A kaŋa wɔ ndzaka wə wi nyaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə,
69 num buku bum, chu kiə a wɔ kɔ wə wi Baiŋki num wi wə wi nyə i Nyɔ wə."
70 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Ntə a sabi mih mbɛiŋ bələ jwɔfi ntsɔ bəfa a? Ayakalə, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kɔ ŋkpɛli."
71 Jisɔs nǐ dzakaki yakadəiŋ a num kɔm Judas waiŋ Samən Iskaliɔt. Wi nǐ kɔ i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bə jwɔfi ntsɔ bəfa, a num wi wə wi kaŋaki i ni taŋni Jisɔs.

7

Jisɔs yaka tsə i Jɛlusalɛm i Dzini bi Bintaŋ wə

1 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs ka baaŋ a nyaniki a i kimbu ki Galili wə. Wi nǐ ka chu tsə i ki Judea wə, kɔm Bəju nǐ nəŋki i wɔɔ wi.
2 Dzini bi Bəju biə bə nǐ bɔɔŋki a Dzini bi Bintaŋ bi ni kiniki dzəki lə.
3 Bwa bə nih bə Jisɔs ka dzaka i wi a, "Bêe di biələ ma wɔ tsâ i Judea ka bəni ba bə mbaŋ ni yêiŋ nɔm wə wɔ nɔmki.
4 Mi kabə nɔm nnɔm nəŋ a bəni kǐə wi, wi kɔkə i nɔmki wi nyumi nyumi. Si wɔ fəki gia yələ lə, tsâ chûsi gwu ya i mbi."
5 Bwa bə nih wi bà nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm bɔ nǐ ka lansi jiə dəkə shɔm yibɔ i wi.
6 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Jɔbi wuŋ ka kpɛiŋ dəkə. I mbɛiŋ jɔbi wichi si num wi kpɛiŋnini.
7 Bəni bə mbi wələ kɔkə i baiŋŋki mbɛiŋ. Ayakalə, bɔ baiŋŋki mih kɔm mih dzakaki i bɔ a kimfə kibɔ kɔ kichu.
8 Mbɛiŋ yâkaki tsâki fimbɛiŋ i Dzini biwɔ wə. Mih yakaki kə mfiŋ fɛiŋ. Jɔbi wuŋ ka dzə kpɛiŋ dəkə."
9 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka baaŋ mfih i Galili.
10 Ayakalə, jɔbi wə bwa bə nih wi nǐ yaka tsə i Dzini biwɔ wə, wi baaŋ bɔŋ yaka tsə fɛiŋ. Jɔbi wə wi ni yakaki wi

nǐ ka yaka n'yaka wə bəni kɔ yɛiŋki wi, wi nǐ yaka mfih num i nyumi wə.
11 A nǐ kɔ Bəju si nəŋ lɔ wi i Dzini biwɔ wə, bɔ ka bikəki a, “Bə winaiŋ na?”
12 Bəni ka chumyiki dzakaki kɔm wi nalə, bədɔkɔ dzaka a, “Wi kɔ mi wi ndzɔŋni.” Bədɔkɔ dzaka a, “Wi fwɔkyiki bəni.”
13 Ayakalə, mi widɔkɔ fɛiŋ nəki dzaka bwili kə kɔm wi, kɔm bɔ nǐ lwaki kifwu ki Bəju.

Jisɔs lani bəni i di bi bini wə

14 Si kaŋ yi dzini yiwɔ ni tsə buku i fintəŋ, Jisɔs tsə liə i juŋ yi fəni gia mə ka laniki bəni.
15 Kifwu ki Bəju wɔkɔ yaka num bəh ŋkaŋyi, ka bikəyiki a, “Mi wələ nyani dəiŋ na ka wi kiəki gia yələ məŋni si wi lani Kiŋwakti ki Nyɔ.”
16 Jisɔs ka dza chukuli bɔ a, “Nlani wələ mih laniki lə kɔkə wuŋ. Akɔ wi mi wə wi faaŋ mih.
17 Mi kabə nəŋki num i fəki gia yə Nyɔ kɔŋki, wi ni ka kiə a nlani wələ nyəki dzəki num i Nyɔ wə, ma mih laniki num i ŋga biŋ wə.
18 Mi wə wi dzakaki i ŋga bi wə wi si nəŋ yɛli wimbum i wi wə. Ayakalə, mi wə wi si nəŋ yɛli wimbum num i yɛli wi mi wə wi faaŋ wi, wəmaka kɔ mi wi ŋkɔŋ ayaka ntəkə bidɔkɔ kɔbi i wi wə.
19 Ntə Muses nǐ nya bənchi i mbɛiŋ na? Ayakalə, na mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ jiəki kə bənchi bəwɔ! Mbɛiŋ nəŋki i wɔɔ mih kɔm nə?”
20 Bəni bəwɔ chukuli i wi a, “Wɔ kaŋaki lə chinda wi ŋkpɛli i wɔ wə. Mi wə wi nəŋki i wɔɔ wɔ kɔ ndə a?”
21 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih nǐ fə nɔm wimu, mbɛiŋ num bəh ŋkaŋyi kɔm yi.
22 Muses nǐ kɔ wi nya nchi a mbɛiŋ suuŋki bwa. Na yaka wi nǐ ka buku dəkə num i Muses. Wi nǐ buku num i bətii bəmbɛiŋ. Mbɛiŋ ka suuŋki bwa na i chɔkɔ bimbam wə.
23 Bə ka suuŋ mi i chɔkɔ bimbam ka bə ma bwiŋ nchi wi Muses, mbɛiŋ kabə bɔksi tɔɔ kɔm mih a mih chuku mi, wi bənih kaasi a num i chɔkɔ bimbam kɔm nə?
24 Mbɛiŋ ma chiŋki sakaki təiŋki nsaka maka mbɛiŋ tsɛiŋ ndzɔŋ. Mbɛiŋ sakaki num i dzəh yi chəŋ wə.”

Bəni məŋniki a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka

25 Bəni bə Jɛlusalɛm bədɔkɔ ka dza bikə a, “Wələ kɔkə a mi wə bə si nəŋki i wɔ̂ɔ wi a?
26 Mbɛiŋ yêiŋ bə wi lə fa, wi dzakaki i bəni kintəəŋ, na mi dzaka kə gia yidɔkɔ i wi. Yi kɔlə i numki a kifwu ki tumi si lansi kiə a mi wələ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?
27 Ayakalə, bukumbɛiŋ kiəki lə di biə mi wələ buku. Ayaka jɔbi wə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka bi dzəki mi widɔkɔ bi kiə kə di biə wi buku.”
28 Ayakadəiŋ, si Jisɔs nǐ laniki bəni i juŋ yi fəni gia mə wi dza ka wam bəh ŋga a “Mbɛiŋ kiəki lə mih kiə tə di biə mih buku. Ayakalə, mih ka dzə dəkə i ŋga biŋ wə, wi wə wi faaŋ mih kɔ mi wi ŋkɔŋ, ayaka mbɛiŋ kiə kə wi.
29 Mih kiəki lə wi kɔm mih nyə i wi wə a num wi wə wi nǐ faaŋ mih,”
30 Si wi dzaka yakadəiŋ, bəni bədɔkɔ ka nəŋki i kwa wi. Ayakalə, mi widɔkɔ nəki kɔm kə wi bəh kaŋ, kɔm jɔbi wi nǐ kɛiŋki ki kpɛiŋ kə.
31 Ayakalə, bəni bəduli jiə shɔm i wi dzakayi a, “Jɔbi wə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka bi dzə, ma wi bi chu fə kinchəsi kə ki chusiki kiŋkɔkni ki Nyɔ tsə yə mi wələ fəki lə a?”

Bə faaŋ bəni bə jum a bɔ tsə̂ kwə̂ Jisɔs

32 Jɔbi wə Bəfalasi nǐ wɔkɔ si mbaŋ wi bəni chumyiki dzakayiki kɔm Jisɔs, bɔ bəh bətii mfə gia bəmbum ka faaŋ bəni bə jum a bɔ tsə̂ kwə̂ wi.
33 Si bɔ tsə, Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mih ni num lə bəh mbɛiŋ a i jɔbi wə twɛsi, ma mih ka fiəni tsə i mi wə wi nǐ faaŋ mih.
34 Mbɛiŋ ni baaŋ nəŋ lə mih mbɛiŋ kɔbi i chu yɛiŋ i mih wə. Di biə mih tsəki mbɛiŋ kɔkə i dzə fɛiŋ.”
35 Kifwu ki Bəju ka dzakaki a bɔ bɔ a, “Mi wələ nəŋki i tsə faiŋ wə bukumbɛiŋ ni nəŋ wi bə kɔbi i ni chu yɛiŋ i wi wə a? Wi nəŋki i tsə i kitumi

kə bəni bəbuku waŋ tsə i nɔki fɛiŋ, i tsə laniki bəni bə tumi bəwɔ a?
36 Gia yə wi dzakaki a, ‘Mbɛiŋ ni baaŋ nəŋ lə mih mbɛiŋ kɔbi i chu yɛiŋ i mih wə, ayaka di biə mih tsəki mbɛiŋ kɔkə i dzə fɛiŋ,’ yəmaka kɔ a nə?”

Jisɔs kaka bəni bəh mwi mə mɔ nyaki nəni

37 A nǐ kɔ asi num chɔkɔ bi gɔksini bi Dzini, a num chɔkɔ bi dzini bimbum biwɔ, Jisɔs dza num bɛiŋ wam bə ja yiləkəli a, “Na ndə wə kindəŋ wəmki wi, wi dzə̂ i mih wi mû.
38 Mi wə wi kɔ wi jiə shɔm i mih yi bi num num asi Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a, ‘Mwi mə mɔ nyaki nɔni mɔ ni bukuki i wi shɔm shi lə kɔkɔkɔ.’ ”
39 Yələ kɔ Jisɔs nǐ dzakaki kɔm Kiŋ'waka kə bəni bə̀ bɔ nǐ kɔ bɔ jiə shɔm i wi bi kwatiki. A nǐ kɔ i jɔbi wələ wə bə kɛiŋ maka bə nya Kiŋ'waka kiwɔ i bɔ, kɔm Jisɔs nǐ kɛiŋki maka bə yaksi wi ka wi liə i kiŋkɔkni ki wə.

Bəni gali gwu kɔm Jisɔs

40 Jɔbi wə bəni nǐ wɔkɔ gia yələ Jisɔs nǐ dzaka, bədɔkɔ ka dzakaki a, “Mi wələ kɔ na Mi wi Ntum wi Nyɔ wə.”
41 Bədɔkɔ dzaka a, “Wələ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.” Ayakalə, bədɔkɔ bikə fibɔ a, “Yaka kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kaŋaki i bi bûku num i Galili a?
42 Ntə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a Kimbwili wələ bi bukuki num i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə, i kwili wi Bɛtelɛhɛm wə, a num kwili wi Dɛbit a?”
43 Si bəni bəwɔ dzaka yakadəiŋ, kiŋgaali ka num i kintəəŋ kibɔ wə kɔm Jisɔs.
44 Bɔ bə bədɔkɔ ka nəŋki i kwa wi, ayakalə mi widɔkɔ nəki kɔm kə wi bəh kaŋ.

Kifwu ki Bəju məŋni Jisɔs

45 Bəni bə jum bə̀ ka fiəni dzə i bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi, bɔ bikə i bəni bə jum bəwɔ a, “Mbɛiŋ ka dzə bəh wi fa kɔm nə?”
46 Bəni bə jum bəwɔ chukuli i bɔ a, “Mi widɔkɔ nǐ ka num dzaka dəkə ka mi wələ”
47 Bəfalasi bikə i bɔ a, “Yaka ka wi bɔŋ tsə fwɔkyi tə mbɛiŋ?
48 Mbɛiŋ yɛiŋ lə si kifwu ki tumi nabə Bəfalasi si bɔ jiə shɔm i wi wə a?
49 Akɔ a mbaŋ wələ wi kiəki kə nchi wi Nyɔ. Lɔiŋ kɔ i bɔ fuŋ.”
50 Nikədəmus wə wi nǐ kɔ mi widɔkɔ i mbaŋ wi Bəfalasi wə, num wi nǐ yisi tsə yɛiŋ Jisɔs i jɔbi widɔkɔ wə nǐ kɔlə fɛiŋ. Wi bikə i bɔ a,
51 “Nchi wibukumbɛiŋ bum a bə kɔlə i tâiŋ nsaka wi mi maka bə yisi wɔ̂kɔli wɔ̂kɔ gia yə wi fə a?”
52 Bɔ ka bikə i wi a, “Wɔ bɔŋ buku tə i Galili a? Nâŋ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə bindzɔŋ ma wɔ ni yɛiŋ a mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ bi lansi buku kə i Galili.”
53 *[Bɔ ka nyə, mi tsə i wi dzu, mi tsə i wi dzu.

8

Bə dzə bəh miŋkpaŋa widɔkɔ i Jisɔs si bə kwa wi bəh mi widɔkɔ

1 Jisɔs dza mfih ka tsə i Ŋkwuŋ yi Kɛiŋ yi Ɔlif wə.
2 Chɔkɔ buku wɔɔ, wi chu fiəni tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Bəni bəchi ka juŋniki kɔmsi dzəki i wi wə, wi shinum i kuku ka yisi i laniki bɔ.
3 Bəni bə̀ bɔ nǐ laniki bənchi bəh Bəfalasi nyə dzə bəh miŋkpaŋa widɔkɔ si bɔ kwa wi, wi nɔ bə mi nyuku widɔkɔ. Si bɔ nǐ dzə bəh wi, ka tɔm wi i bɔ nshiŋ,
4 dzaka i Jisɔs a, “Mi wi Lanini, miŋkpaŋa wələ kɔ num bə si kwa wi, wi nɔ bəh minyuku widɔkɔ.
5 I bənchi wə kɔ num Muses nǐ dzaka a wələ miŋkpaŋa kɔ wə bə kaŋaki i tûmyi a tumyini bəh kitəh a wi kpî. Wɔ dzaka n'ya a nə a?”
6 Bɔ nǐ fəki yakadəiŋ taaŋ lɔ Jisɔs taaŋni ka wi fiini bəh ndzaka ma bɔ ka ni kwâti gia yə bɔ ki jîəki i wi fuŋ. Ayakalə, Jisɔs ŋgwuŋ shi kuku ka nyakaki gia i kuku bəh waiŋkpaŋ.
7 Bɔ baaŋ a numki fɛiŋ i bikəyiki gia i wi. Wi giŋsi yaka gwu yi i bɛiŋ ka dzaka i bɔ a, “Mi kabə num i mbɛiŋ

* **7:53** Biŋwakti bikpɔ bidɔkɔ biduli kaŋaki kə kimbu kələ 7:53-8:11.

kintəəŋ wi kaŋa kə chu, wi nûm mi wi
ninshiŋ i yisi tûm wi bəh təh."
8 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka chu
fiəni ŋgwuŋ shi i nyakaki gia i kuku
bəh waiŋkpaŋ.
9 Si bɔ wɔkɔ gia yə Jisɔs dzaka, bɔ
yisi i gaaliki a fimu fimu yisi num bəh
bəkukuli. Bɔ gaali, a dzə num baaŋ a
miŋkpaŋa wiwɔ fɛiŋ i Jisɔs nshiŋ.
10 Jisɔs fiəni giŋsi gwu i bɛiŋ, ka bikə
i miŋkpaŋa wiwɔ a, "Miŋkpaŋa, bə bɔ
naiŋ? Mi widɔkɔ ka baaŋ dəkə wə wi
dzaka a wɔ kaŋaki i kpî a?"
11 Wi chukuli a, "Mi widɔkɔ mɔŋ
dəkə, Bah." Jisɔs ka dzaka a, "Mih kɔkə
i chu dzaka tə a wɔ kaŋaki lə i kpî. Wɔ
tsâ, ayakalə kiə wɔ ma chu fâki chu."]

Jisɔs kɔ baiŋni i mbi wə

12 Jisɔs chu dzaka i bəni a, "Mih kɔ
baiŋni bi mbi wələ. Na ndə wə wi biəli
mih wi ni nyaniki kə i jisi wə. Wi
ni kaŋaki lə baiŋni biə bi nyaki nɔni i
bəni."
13 Bəfalasi ka dzaka i wi a, "Wɔ
beeŋki kiəki nsaka wa. Gia yə wɔ
dzakaki yi kɔkə chəŋ."
14 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mih kabə
beeŋki na nsaka wuŋ, gia yə mih
dzakaki kɔ chəŋ, kɔm mih kiəki lə di
biə mih nyə, kiə tə di biə mih tsəki.
Ayakalə, mbɛiŋ kiəki kə di biə mih nyə
nabə di biə mih tsəki.
15 Mbɛiŋ sakaki bəni ka bəni
bəwɔm. Mih saka kə mfiŋ mi.
16 Ayakalə, mih si kɔ i saka na mi,
yaka mih sakaki i dzəh yi chəŋ wə,
kɔm mih sakaki kə mih mbɔŋ. Mih
sakaki bəh Ba wuŋ wə wi faaŋ mih.
17 I kiŋwakti kimbɛiŋ ki bənchi wə kɔ
bə nyaka a, bəni bəfa ka beeŋ nsaka i
gia wə, yaka yi kɔ ŋkɔŋ.
18 Mih beeŋki nsaka wuŋ, ayaka Ba
wuŋ wə wi faaŋ mih beeŋ tə nsaka
wuŋ."
19 Bɔ ka bikə i wi a, "Bə Ba wa naiŋ?"
Jisɔs chukuli a, "Mbɛiŋ kiəki kə mih
nabə Ba wuŋ. Mbɛiŋ kabə kiə mih, ma
mbɛiŋ ni kiəki tə Ba wuŋ."
20 Jisɔs nǐ dzakaki gia yiwɔ yichi si
wi laniki bəni i juŋ yi fəni yi gia mə,
num wi num kɔmsi i di biə bə nǐ nyaki
kpɔ i juŋ yi fəni yi gia mə. Ayakalə, mi
na kwa wi, kɔm jɔbi wi nǐ kɔ maka wi
kpɛiŋ.

Jisɔs chusi a wi nyə bɛiŋ

21 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, "Mih ni nyə
lə, ayaka mbɛiŋ num i ni baaŋ nəŋki
mih, mbɛiŋ ka bi kpiyi i chu bimbɛiŋ
wə. Di biə mih tsəki mbɛiŋ kɔkə i dzə
fɛiŋ."
22 Bəju ka bikə a, "Wi ni wɔɔ lə gwu
yi ma, si wi dzakaki a ŋgaiŋ tsəki i di
biə bukumbɛiŋ kɔkə i dzə fɛiŋ na?"
23 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ kɔ bəni
bə fa kuku, mih nyə mfiŋ i bɛiŋ. Mbɛiŋ
kɔ bəni bə mbi wələ. Mih kɔkə mi i mbi
wələ.
24 Mih kɔ mih yisi dzaka lɔ a mbɛiŋ
bi kpiyiki lə i kintəəŋ kichu bimbɛiŋ
wə. Mbɛiŋ kiə a mbɛiŋ bi kpiyi i
kintəəŋ kichu bimbɛiŋ wə i jɔbi wə
mbɛiŋ ka bum dəkə a, akɔ mih wiwɔ."
25 Bɔ bikə i wi a, "Akɔ wɔ ndə?"
Jisɔs chukuli a, "Mih kɔ mi wə mih si
dzakaki i mbɛiŋ i kin'yisi wə.
26 Mih kaŋaki lə gia yiduli yə mih
kɔ i dzaka kɔm mbɛiŋ bəh gia yiduli
yə mih kɔ i sakaki mbɛiŋ yɛiŋ wə.
Ayakalə, mi wə wi faaŋ mih akɔ mi wi
ŋkɔŋ. Gia yə mih fukuki i mbi wələ wə
kɔ yə mih wɔkɔ i wi."
27 Si wi dzaka yakadəiŋ, bɔ nǐ ka
wɔkɔ kiə dəkə a wi dzakaki kɔm Ba wi.
28 Ayakadəiŋ, Jisɔs ka dzaka i bɔ a,
"Jɔbi wə mbɛiŋ bi giŋsiki mi wə yɛli wi
kɔ Waiŋmi i bɛiŋ, ma mbɛiŋ ka bi kiə
a, akɔ mih wiwɔ, ayaka a mih fəki kə
gia yidɔkɔ i ŋga biŋ wə, a mih dzakaki
lə num asi Ba wuŋ lani mih.
29 Mi wə wi faaŋ mih wi kɔ buku wi.
Wi ka bee dəkə mih a mih numki mih
mbɔŋ, kɔm mih si fə gia i jɔbi wichi a
num yə yi ndzɔŋki i wi."
30 Si Jisɔs ni dzakaki gia yiwɔ
yakadəiŋ, bəni bəduli jiə shɔm i wi.

Ŋkɔŋ bwiliki lə bəni i mfa wə

31 Jisɔs ka dzaka i Bəju bà bɔ nǐ jiə
shɔm i wi a, "Mbɛiŋ ka baaŋ a ja yiŋ
wə, mbɛiŋ numki na bəni mbəŋ bə
mbaŋ ŋkɔŋ,
32 mbɛiŋ ka ni kiə ŋkɔŋ, ma ŋkɔŋ
biwɔ ni bwili mbɛiŋ i mfa wə."

33 Bɔ chukuli i wi a, “Buku kɔ
chwɔŋkijuŋ ki Ablaham, buku ka
num, num dəkə mfa i mi widɔkɔ. Yi
nyani dəiŋ ka wɔ dzakaki a buku bi
buku lə i mfa wə a?”
34 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wichi wə wi fəki chu
kɔ mfa i chu wə.
35 Mfa kɔkə i bi baaŋ mi i
chwɔŋkijuŋ kə wi kɔ yɛiŋ wə kpamu.
Asi baaŋ a waiŋ yɛiŋ dzu mi wi
chwɔŋkijuŋ kiwɔ wə kpamu.
36 Ayakadəiŋ, Waiŋ ka bwili mbɛiŋ
i mfa wə, ma yi numki a mbɛiŋ buku
lɔ i mfa wə ŋkɔŋ.
37 Mih kiəki lə a mbɛiŋ kɔ kimbwɔ ki
Ablaham, ayakalə mbɛiŋ bá nəŋ i wɔɔ
mih kɔm ja yiŋ kaŋaki kə di i mbɛiŋ
wə.
38 Mih dzakaki num gia yə mih yɛiŋ
i Ba wuŋ, mbɛiŋ fə fimbɛiŋ num gia yə
mbɛiŋ wɔkɔ i ba wimbɛiŋ.”
39 Bɔ chukuli i wi a, “Ba wibuku kɔ
Ablaham.” Jisɔs dzaka i bɔ a, “Asi kɔ
a mbɛiŋ numki bwa bə Ablaham, ma
mbɛiŋ fəki lə gia yə wi nǐ fəki.
40 Mih kɔ mi wə mih kɔ mih fuku gia
yi ŋkɔŋ i mbɛiŋ yə mih wɔkɔki i Nyɔ.
Ayakalə, i liə mbɛiŋ bá nəŋ i wɔɔ mih,
yələ num kə gia yə Ablaham nǐ fəki.
41 Mbɛiŋ fəki num gia yə tii wimbɛiŋ
fəki.” Bɔ dzaka i wi a, “Bə nǐ ka bwɔ
dəkə buku i kuku. Buku kaŋaki a Ba
wimu, a num Nyɔ.”
42 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Asi kɔ a Nyɔ
numki tii wimbɛiŋ, ma mbɛiŋ kɔŋki lə
mih, kɔm mih nyə i Nyɔ kpəŋ ka mih
numki fa. Mih nǐ ka dzə dəkə i ŋga biŋ
wə. A faaŋ wi mih.
43 Akɔ kɔm nə mbɛiŋ wɔkɔki kə gia
yə mih dzakaki a? Akɔ kɔm mbɛiŋ
nəiŋki i wɔkɔ ja yiŋ.
44 Mbɛiŋ kɔ bwa bə tii wimbɛiŋ
ŋkpɛli, yi num a gia yə mbɛiŋ kɔŋki i
fəki kɔ yə tii wimbɛiŋ kɔŋki. I yisi i
kin'yisi wə wi nǐ kɔ ŋ'wɔɔyi bəni. Wi
kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh ŋkɔŋ, kɔm
wi kaŋaki kə ŋkɔŋ i wi wə na twɛsi. Jɔbi
wə wi nyiki ntəkə, wi dzakaki asi nɔni
ki kɔ, kɔm wi kɔ mi wi ntəkə a num wi
tii ntəkə.
45 Ayakalə, mih dzakaki yiŋ a num
ŋkɔŋ, akɔ gia yə mbɛiŋ bumki kə mih.
46 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi kɔ i
chusi chu biə mih fə a? Si mih dzakaki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ, Aka fə nə a mbɛiŋ ma
bum mih a?
47 Mi wə wi kɔ mi wi Nyɔ si shi
wɔkɔli a gia yi Nyɔ. Gia yə mbɛiŋ kɔŋki
kə i wɔkɔli gia yi Nyɔ akɔ kɔm mbɛiŋ
kɔkə bəni bə Nyɔ.”

Jisɔs nǐ kɔlə na ka Ablaham numki

48 Bəju ka dzaka i Jisɔs a, “Buku si
ka dzaka ŋkɔŋ i wɔ a, a wɔ kɔ mi wi
Samalia chinda wi ŋkpɛli num i gwu
ya wə a?”
49 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Chinda wi
Satan kɔkə i mih wə. Mih kɔksiki lə
mfiŋ Ba wuŋ, ayakalə mbɛiŋ kɔksi kə
mih.
50 Yi kɔkə a mih nəŋki yɛli wimbum
i mih wə. Mi widɔkɔ kɔlə wimu wə
wi nəŋki wi, a num wi wə wi təiŋyiki
bənsaka.
51 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a na ndə
kabə wɔkɔ ja yiŋ, wi bi yɛiŋ kə kpi.”
52 Bəju dzaka i wi a, “Buku kiə lɔ i
liə a chinda wi ŋkpɛli kɔlə i gwu ya wə.
Ablaham nǐ kpi, bəni bə ntum bə Nyɔ
kpiyi tə, wɔ kabə dzaka a mi wə wi
wɔkɔ gia ya, wi bi lansi musi kə kpi.
53 Wɔ tsəki lə tii wibuku Ablaham
wə wi nǐ kpi, tsə tə bəni bə ntum bə Nyɔ
bà bɔ nǐ kpiyi tə a? Wɔ kwakaki a wɔ
kɔ na nə?”
54 Jisɔs chukuli a, “Mih kabə kɔksi
num gwu yiŋ, ma kiŋkɔksi kiwɔ
numki kilɔlɔ. Wə wi kɔksiki mih kɔ
Ba wuŋ, a num wi wə mbɛiŋ dzakaki
a, akɔ Nyɔ wimbɛiŋ.
55 Ayakalə, mbɛiŋ kiə kə wi. A kiəki
a mih wi. Mih ka dzaka a mih kiəki kə
wi, ma yi numki a mih kɔ mi wi ntəkə
aka mbɛiŋ. Ayakalə, mih kiəki lə wi,
mih wɔkɔ gia yi.
56 Ba wimbɛiŋ Ablaham nǐ kɔ bəh
kinsaŋli a ŋgaiŋ bi yɛiŋ lə chɔkɔ biŋ.
Ayaka wi dzə yɛiŋ bi, ka numki bəh
kinsaŋli.”
57 Bəju ka dza bá dzaka i wi a, “Wɔ
kɔ maka wɔ buku jía mbaŋshi, num
wɔ nǐ yɛiŋ lɔ Ablaham a?”

58 Jisɔs chukuli bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, na ka Ablaham numki, Mih num.”*
59 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka dzɔ kitəh a bɔ tumyi Jisɔs yɛiŋ. Jisɔs nyumi gwu yi ka buku i juŋ yi fəni yi gia yiwɔ mə.

9

Jisɔs wɛli dzəkəh yi mi num bə nǐ bwɔ wi kimfəkə

1 Si Jisɔs dza ka nyaniki nnyaki, wi yɛiŋ minyuku widɔkɔ num bə nǐ bwɔ wi kifəkə.
2 Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a, “Labay, a nǐ fə ndə chu ka bə bwɔ mi wələ kifəkə a? A nǐ fə mi wiwɔ ma ba wi bəh nih wi a?”
3 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Yi kɔkə a, mi wələ nabə ba wi bəh nih wi nǐ fə chu. Bə nǐ bwɔ wi yakadəiŋ ka bə bi yɛiŋ nɔm wi Nyɔ i gwu yi wə.
4 Bukumbɛiŋ kaŋaki i nômki nɔm wi mi wə wi faaŋ mih a kɛiŋ nshi. Nchɔkɔ dzəki lə, a num jɔbi wə mi widɔkɔ kɔkə i nɔm fiɛŋ fidɔkɔ.
5 I tsə buku na winaiŋ jɔbi wə mih kɔ i fa mbi wələ wə, mih kɔ baiŋni bi mbi wələ.”
6 Si Jisɔs dzaka ndzaka wələ yaka, ka chuh midziŋ i kuku, nayi nshwaiŋ bəh mɔ ka fiaŋsi dzəkəh yi mi wiwɔ yɛiŋ,
7 ka dzaka i wi a, “Tsâ wôkɔ i di bi Limi bi Silɔam wə.” (Yɛli wələ Silɔam kɔ a, “Bɔ faaŋ.”). Wi ka tsə wɔkɔ, bə fiəni dzə yɛiŋ.
8 Bəni bà bɔ nǐ nɔki kɔmsi i wi kpəŋ bəh bəni bà bɔ nǐ shiki yɛiŋki wi, ka mi wi nywani ka kaiŋyiki a, “Ntə wələ kɔ a mi wə wi ni shiki numki i kuku wi nywa biɛiŋ a?”
9 Bədɔkɔ ka dzakaki a, “Akɔ wi.” Bədɔkɔ a, “Aayi wi bwɔsiki wi bwɔsini.” Mi wiwɔ ka dzaka i bɔ a, “Akɔ mih mi wiwɔ.”
10 Ayakadəiŋ, bɔ ka bikə i wi a, “Dzəkəh ya nyani dəiŋ ka yi baiŋ a?”
11 Wi chukuli a, “Mi wə bə bɔɔŋki a Jisɔs si nayi nshwaiŋ ka fiaŋsi i dzəkəh yiŋ wə, ka dzaka a mih tsâ i Silɔam mih wôkɔ. Mih ka tsə wɔkɔ, dzəkəh yiŋ ka baiŋ.”
12 Bɔ bikə i wi a, “Bə wi naiŋ?” Wi chukuli a, “Mih kiəki kə.”

Kiŋgali dzə i kintəəŋ ki Bəfalasi wə kɔm ŋga bi Jisɔs

13 Bɔ ka dza dzɔ mi wə wi ni shi kɔ kifəkə yaka ka tsə bəh wi i Bəfalasi.
14 Chɔkɔ biə Jisɔs ni na nshwaiŋ chu wɛli dzəkəh yi mi wiwɔ yɛiŋ, a nǐ kɔ num i chɔkɔ bi mbam wə.
15 Bəfalasi bəwɔ chu bikə i wi si wi nyani ka dzəkəh yi baiŋ. Wi chukuli i bɔ a, “Wi si fiaŋsi dzəkəh yiŋ bəh nshwaiŋ, mih ka tsə wɔkɔ yi, ka mih yɛiŋki di.”
16 Bəfalasi bəwɔ ka dzaka a, “Mi wələ ka nyə dəkə i Nyɔ wə, kɔm wi nɔmki i chɔkɔ bi mbam wə.” Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, “Mi wə wi fəki chu wi kɔ nyani dəiŋ na ka wi fəki biələ binchəsi biə bi chusiki kiŋkɔkni ki Nyɔ a?” Ayaka kiŋgaali ka dzə i bɔ kintəəŋ.
17 Bɔ chu fiəni bikə i mi wiwɔ a, “Wɔ dzaka mfia a nə kɔm mi wələ si wi si wɛli dzəkəh ya?” Wi chukuli i bɔ a, “Mi wələ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ.”

18 Bəju nǐ ka bum dəkə a mi wələ nǐ kɔ num wi fəkə, ka bə wɛli dzəkəh yi. Bɔ nyani lə ka bi tsə bɔɔŋ ba wi bəh nih wi, bɔ dzə.
19 Bɔ bikə i bɔ a, “Wələ kɔ a waiŋ wimbɛiŋ wə mbɛiŋ dzakaki a bə nǐ bwɔ wi, num wi fəkə lɔ a? Wi nyani dəiŋ na ka wi yɛiŋki di i liə a?”
20 Nih wi bəh ba wi chukuli a, “Buku kiəki lə a wələ kɔ na waiŋ wibuku num bə nǐ bwɔ wi kimfəkə.
21 Ayakalə, buku kiəki kə a yi jikə na dəiŋ na ka wi yɛiŋki di i liə. Ayaka buku kiə kə tə mi wə wi wɛli dzəkəh yi. Mbɛiŋ bǐkə num i wi. Wi si num lɔ i mi. Wi num i fuku bəh dzaka ki.”
22 Nih wi bəh ba wi nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm bɔ nǐ lwaki lə Bəju, yi num, num Bəju nǐ jiə a, mi ka mɔm i dzaka bəh dzaka ki a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, bɔ kôŋŋ bwǐli wəmaka mi i juŋ yi tsani mə.

* **8:58** Yɛli wələ a, “Mih num” akɔ yɛli wə Nyɔ nǐ dzaka i Muses a, akɔ wi ŋgaiŋ (Kimbuŋ 3:14).

23 Akɔ gia yə nih wi bəh ba wi nǐ
dzaka a wi si num lɔ i mi, a bɔ bǐkə
num i wi.
24 I ŋkaiŋni kifa wə, bɔ chu bɔɔŋ mi
wə wi nǐ kɔ wi fəkə, ka dzaka i wi a,
“Dzâka gia yi ŋkɔŋ ma kiŋkɔksi tsə̂ i
Nyɔ. Buku kiəki yibuku a mi wələ kɔ
mi wə wi fəki chu.”
25 Wi chukuli a, “Yaka wi fəki lə chu,
mih kiəki kə. Gia yimu yə mih kiəki kɔ
a, mih ni kɔ kimfəkə, i liə mih yɛiŋki lə
di.”
26 Bɔ chu bikə i wi a, “Wi si fə dəiŋ
bəh wɔ? Wi si fə dəiŋ ka wi wɛli
dzə́kəh ya?”
27 Wi chukuli i bɔ a, “Mih si fuku lɔ
i mbɛiŋ, mbɛiŋ na kɔŋ dəkə i wɔkɔli.
Mbɛiŋ bə́ chu nəŋ i wɔkɔ fə nə a?
Mbɛiŋ tə nəŋki i num bəni bu bə mbaŋ
a?”
28 Ayaka bɔ tɔyi num tɔyini dzaka a,
“Akɔ wɔ mi wi wi mbaŋ. Buku num
fibuku bəni bə mbaŋ wi Muses.
29 Buku kiəki a Muses kɔ num Nyɔ
nǐ dzakaki lə bəh wi. Ayakalə, i wələ
mi buku kiəki kə di biə wi buku.”
30 Mi wiwɔ chukuli a, “Yəbɛɛy, akɔ
gia yi kaiŋni! Mbɛiŋ dzakaki a mbɛiŋ
kiəki kə di biə wi buku a? Ayakalə, wi
wɛli dzə́kəh yiŋ.
31 Buku kiəki lə a Nyɔ si wɔkɔ kə ntsa
wi mi wə wi fəki chu. Ayakalə, na
winaiŋ mi wi yaksiki Nyɔ, fə gia yə wi
kəŋki, Nyɔ wɔkɔki lə ntsa wi.
32 I yisi na si mbi nǐ yisi, bə ka num
wɔkɔ dəkə a, mi num wɛli dzə́kəh yi mi
num bə nǐ bwɔ wi, wi num kimfəkə.
33 Asi kɔkə a mi wələ numki a wi nyə
i Nyɔ wə, ma wi si ka fə yələ gia lə.”
34 Bɔ dzaka i wi a, “Wɔ kɔ num bə
nǐ bwɔ wɔ na i chu kintəəŋ mwi, wɔ
bə nəŋ i lani buku a?” Si bɔ dzaka
yakadəiŋ, ka kɔŋŋ wi i bɔ kintəəŋ.

Mi wə wi kɔ kimfəkə i biɛiŋ bi Nyɔ wə

35 Jisɔs ka bi wɔkɔ a bə kɔŋŋ bwili mi
wə i bɔ kintəəŋ, wi ka nəŋ yɛiŋ wi, bikə
i wi a, “Wɔ jiə alə shɔm ya i mi wə yɛli
wi kɔ Waiŋmi a?”
36 Wi bikə a, “Mi wiwɔ kɔ ndə, ba
wuŋ? Fûku mih, ka mih ǰîə shɔm yiŋ i
wi.”
37 Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ yɛiŋ lɔ wi.
Akɔ wi wə mbɛiŋ wi dzakaki i liə.”
38 Mi wiwɔ ka dzaka a, “Bah mih
jiə.” Si wi dzaka yakadəiŋ, ka tum
binyu i wi nshiŋ nya kiŋkɔksi i wi.
39 Jisɔs dzaka a, “Mih dzə i fa mbi
wələ wə ka bə saka bəni, ka bə̀ bɔ
yɛiŋki kə di ni yɛiŋki, ka bə̀ bɔ yɛiŋki di
ni fiəni bimfəkə.”
40 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, Bəfalasi
bədɔkɔ bə̀ bɔ nǐ kɔ kɔmsi i wi kpəŋ
wɔkɔ yakadəiŋ ka bikə i wi a, “Buku
tə kɔ bimfəkə a?”
41 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Asi kɔ a mbɛiŋ
numki bimfəkə, ma kaŋ yimbɛiŋ kɔ
yiyəə i kimbu kichu wə. Ayakalə, i liə
si mbɛiŋ dzakaki a mbɛiŋ yɛiŋki lə di,
chu bimbɛiŋ ni baaŋ a numki i kifwu
kimbɛiŋ wə.”

10

Jisɔs kɔ ntɔkni wi shwáŋ wi ndzəŋni

1 “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə
wi liəki i mbaiŋ wi shwáŋ wə, maka
wi liə num i dzaka ki mbaiŋ wə, wi
yaka lɔ yakani ka wi liə i mbaiŋ wə,
wəmaka mi kɔ ji, wi num mi wə wi
lɔkɔki biɛiŋ bəh ŋga.
2 Ayakalə, mi wə wi si nchəni shwáŋ
si shi liə mfih num i dzaka ki mbaiŋ
wə.
3 Wəmaka mi kɔ mi wə, mi wə wi si
chəniki dzaka kimbaiŋ si wɛli dzaka
kimbaiŋ i wi, wi liə ka bɔɔŋki shwáŋ
yə yi kɔ n'yi i yɛli wə, yi wɔkɔ ja yi, wi
ka dzɔ buku bəh yi.
4 Jɔbi wə wi bwili n'yi yichi i biŋ, wi
ni tsəki i yi nshiŋ wi bɔɔŋ yi yi biəli wi,
kɔm yi kiəki lə ja yi.
5 A kabə num mi wi dzəni yi kɔkə i
biəli wi. Yi ni yɔkɔ gɛiŋ lɔ gɛiŋni, kɔm
yi kiəki kə ja yi mi wi dzəni.”
6 Jisɔs nǐ ti ndi wələ i bɔ yakadəiŋ, bɔ
nəki wɔkɔ kiə kə gia yə wi dzaka i bɔ i
ndi wiwɔ wə.
7 Ayakadəiŋ, Jisɔs chu dzaka i bɔ a,
“Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, akɔ mih
dzaka ki mbaiŋ di biə shwáŋ tsəki.
8 Bəni bəchi bə̀ bɔ nǐ yisi dzə i mih,
a nǐ kɔ num bəji bəh bəni bə̀ bɔ ni
lɔkɔki biɛiŋ i bəni bəh ŋga. Ayakadəiŋ,
shwáŋ yiwɔ nəki wɔkɔli kə gia yə bɔ ni
dzakaki.
9 Akɔ mih dzaka ki mbaiŋ. Mi ka tsə
i mih wə ka wi liə wi bi bɔiŋ. Wi bi

numki aka shwaŋ yə yi bukuki tsə dzi fiəni dzə liə i mbaiŋ mə.
10 Ji si dzə a i chwɔ, bəh i wɔɔ, bəh
i bəkəli biɛiŋ. Mih dzə mfiŋ a bəni
kwati nɔni, a num nɔni kə ki kɔ na
kichili.
11 Akɔ mih ntɔkni wi shwáŋ wi
ndzɔŋni. Ntɔkni wi shwáŋ wə wi
ndzɔŋki si nya lə nɔni ki i kpi kɔm
shwáŋ yi.
12 Mi wə bə dzɔ num dzɔni i nnɔm
wə, wi num kə ntɔkni wi shwáŋ wiwɔ,
shwáŋ yiwɔ chu kɔbi n'yi, wi si yɛiŋ
jɔbi wə kuula dzəki, wi yatɔkɔ shwáŋ
yiwɔ wi yɔkɔ gɛiŋ, kuula wiwɔ baaŋ
kwayi shwáŋ saŋ gaali yidɔkɔ.
13 Wi si yɔkɔ kɔm bə dzɔ wi dzɔni
aka mi wi nɔm, wi kaŋa kə jɔbi kɔm
shwáŋ yiwɔ.
14 Mih kɔ ntɔkni wi shwáŋ wi
ndzɔŋni. Mih kiəki lə shwáŋ yə yi kɔ
yiŋ, shwáŋ yiŋ kiə tə mih,
15 a liŋ asi Ba wuŋ kiəki mih, mih
kiə tə Ba wuŋ, mih nya nɔni kəŋŋ i kpi
kɔm shwáŋ yiŋ.
16 Mih kaŋaki lə tə shwáŋ yidɔkɔ yə
yi kɔkə i mbaŋ wələ wə. Mih kaŋa i
tsə dzəh bəh yi tə a yi wɔkɔki ja yiŋ, ka
mbaŋ wi shwáŋ yiwɔ fiəni chu wimu,
ma ntɔkni wi shwáŋ yiwɔ numki a
wimu.
17 Mih kɔ num mih nǐ nya nɔni kəŋŋ
i kpi ka mih bi fiəni dzɔ nɔni kəŋŋ. Akɔ
gia yə Ba wuŋ kɔŋki mih.
18 Mi widɔkɔ dzɔki kə nɔni kəŋŋ i
mih. A nyaki mih nɔni kəŋŋ i ŋkɔŋ
wuŋ wə. Mih kaŋaki lə ŋga i nya nɔni
kəŋŋ i kpi, mih kaŋa ŋga i fiəni dzɔ
nɔni kəŋŋ. Gia yələ kɔ gia num a
dzaka Ba wuŋ a mih fə."
19 Jisɔs dzaka gia yiwɔ yakadəiŋ,
kiŋgaali chu num i kintəəŋ ki Bəju wə.
20 Bɔ bəduli ka dzakayiki a, "Wi
kaŋaki lə chinda wi ŋkpɛli, wi dzaki lə.
Mbɛiŋ wɔkɔliki nə i wi a?"
21 Ayakalə, bədɔkɔ dzakayi a, "Fa
kɔkə bəndzaka bə mi wə wi kaŋaki
chinda wi ŋkpɛli. Chinda wi ŋkpɛli
kɔlə i wɛli dzákəh yi kifəkə a?"

Jisɔs chusi a ŋgaiŋ kɔ waiŋ Nyɔ

22 A dzə num i jɔbi widɔkɔ wə bə nǐ
fəki Dzini bidɔkɔ i fiəni kwaka si bə nǐ
wɛli juŋ yi fəni yi gia i Jɛlusalɛm,*
23 Jisɔs tsə bá ghani nnya i kintəəŋ ki
juŋ yi fəni yi gia wə, i gbəŋ wi Sɔlɔmɔn
wə. A num i jɔbi wi fiəkə wə. 24 Bəju
dza dzə juŋni fiəli wi, bikə i wi a, "Wɔ
ni bee buku a buku baaŋ nûmki kǐə kə
fwu wibuku i tsə̂ bûku dəiŋ a? A kabə
num a wɔ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka,
wɔ fûku i buku chəŋ."
25 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mih kɔ num
mih dzaka lɔ i mbɛiŋ, mbɛiŋ na bum
yiŋ. Bənɔm bà mih fəki i yɛli wi Ba
wuŋ wə akɔ bɔ bà bɔ chusiki mi wə
mih kɔ wi.
26 Ayakalə, mbɛiŋ ka bum dəkə, kɔm
mbɛiŋ kɔkə i mbaŋ wi shwáŋ yiŋ wə.
27 Shwáŋ yiŋ si wɔkɔ lə ja yiŋ. Mih
kiə yi, ayaka yi biəli mih,
28 mih nya yi bəh nɔni kə ki bi tsə
kaa kə. Ayaka yi bi lansi laka kə. Mi
widɔkɔ kɔbi wə wi bi lansi lɔkɔ yi i mih
kaŋ.
29 Ba wuŋ wə wi nya shwáŋ yiwɔ i
mih tsəki lə mi wichi, mi widɔkɔ kɔkə
i lɔkɔ yi i wi kaŋ.
30 Buku Ba wuŋ kɔ fiɛŋ fimu."
31 Bəju chu dzɔ kitəh i tumyi wi yɛiŋ.
32 Jisɔs bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ yɛiŋ lɔ
bənɔm bà ndzɔŋni bəduli bà Ba wuŋ
dzaka a mih fəki. Akɔ winaiŋ wə
mbɛiŋ nəŋki i tumyi mih bəh kitəh
kɔm wi a?"
33 Bɔ chukuli i wi a, "Buku tumyiki
kə wɔ kɔm bə nɔm wi ndzɔŋni wə
wɔ fəki. Buku tumyiki wɔ kɔm wɔ
bəkəliki yɛli wi Nyɔ. Wɔ kɔ a liŋ mi
wiwɔm, dzaka a wɔ kɔ Nyɔ."
34 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Ntə bə nyaka
i Kiŋwakti kimbɛiŋ ki bənchi wə a, Nyɔ
dzakaki yɛiŋ a, 'Mih dzakaki a mbɛiŋ
kɔ bənyɔ' a?
35 Nyɔ bɔɔŋki bəni bà a bənyɔ, a num
bɔ bà ja yiwɔ nǐ tsəki i bɔ, ayaka buku
kiəki a gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə
kɔkə bi kwuni.
36 Si yi kɔ yakadəiŋ, akɔ kɔm nə wə
mbɛiŋ dzakaki i mi wə Ba wi kɔ wi
saiŋbwili wi ka faaŋ i fa mbi wələ wə, a

* **10:22** Dzini biələ nǐ kɔ i kwaka si bə nǐ wɔkɔ juŋ yi fəni gia si midɔkɔ wə wi nǐ kɔkə mi wi Ju nǐ dzɔ bifii dzə kum yɛiŋ.

wi bəkəliki yɛli wi Nyɔ, kɔm wi dzaka a ŋgaiŋ kɔ waiŋ Nyɔ a?
37 Mih kabə num mih fə kə bənɔm bə
Ba wuŋ, mbɛiŋ ma bum mih.
38 Ayakalə, mih kabə fəki num bɔ,
kɔŋ yi numki a mbɛiŋ ka bum dəkə i
mih, mbɛiŋ bum num i bɔ, ka mbɛiŋ
ni kiə na bindzɔŋ a Ba wuŋ kɔ i mih
wə, mih num i Ba wuŋ wə."
39 Bəju ka nəŋki i chu kwa wi, wi tɔsi
buku i kaŋ yibɔ wə.
40 Jisɔs chu tsə ndaŋ Bɔkɔ yi Jɔdan
tsə i kiwuŋ kə Jɔn nǐ yisi i juliki bəni
i bɔkɔ, ka numki fɛiŋ.
41 Bəni bəduli ka nyəki dzəki yɛiŋki
wi. Bɔ dza dzaka a, "Jɔn nǐ ka kɛiŋsi
fə na gia yidɔkɔ yə yi chusiki kiŋkɔkni
ki Nyɔ. Ayakalə, gia yichi yə wi nǐ
dzakaki kɔm mi wələ nǐ kɔ na ŋkɔŋ."
42 Ayakadəiŋ, bəni bəduli jiə shɔm i
Jisɔs wə fɛiŋ.

11

Kpi yi Lasalus nsɛiŋ Jisɔs

1 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə yɛli wi num
Lasalus, wi dza yisi jwɛiŋ. Wi num
mi i kwili wi Bɛtani wə, wi nǐ nɔki fɛiŋ
bəh jémi yi Meli bəh Mata.
2 Meli wələ wə waiŋnih wi Lasalus
nǐ gwɛiŋki lə, akɔ wə wi nǐ fiaŋsi gvu yi
Bah bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni, ka sɔ
bəh juŋ yi yifwu.
3 Si wi nǐ gwɛiŋki yakadəiŋ, jémi yi
ka faaŋ ntum i Jisɔs a, "Bah, wə wi kɔ
shɔm ya gwɛiŋki lə."
4 Si Jisɔs wɔkɔ ntum wiwɔ, ka dzaka
a, "Jwɛiŋ yələ kɔkə yi kpi. Yi kɔ i chusi
num kiŋkɔkni ki Nyɔ, ka Waiŋ Nyɔ ni
kwati yɛli wimbum i yi wə."
5 Jisɔs nǐ kɔŋki lə Mata bəh waiŋnih
wi Meli bəh Lasalus nalə.
6 Ayakalə, jɔbi wə wi nǐ wɔkɔ a
Lasalus gwɛiŋki lə, wi chu nɔ baaŋ i di
biə wi nǐ kɔ i kaŋ yifa wə.
7 Si yəmaka nǐ tsə, wi ka dzaka i bwa
bu bə mbaŋ a, "Bukumbɛiŋ fǐəni chû i
Judea."
8 Bɔ ka bikə i wi a, "Labay, ntə akɔ a
ŋgbu ŋgbu si Bəju ni nəŋki i tumyi wɔ
bəh kitəh a wɔ kpǐ, wɔ bə́ chu nəŋ i
fiəni tsə i fɛiŋ na?"
9 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Ntə chɔkɔ
kaŋaki mbiəŋə jwɔfi ntsɔ bəfa? Mi
kabə nyaniki nshifɔkɔ, wi kɔkə i damti
i biɛiŋ bɛiŋ, kɔm baiŋni bi mbi wələ
baiŋki lə i wi.
10 Ayakalə, na ndə wə wi nyaniki
nchɔkɔ, wi kɔlə i damti, kɔm wi kaŋaki
kə baiŋni i wi."
11 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka
i bɔ a, "Nsɛiŋ wibukumbɛiŋ Lasalus
gbɔ kinu. Ayakalə, mih ki tsəki lə fɛiŋ
i yɔmsi wi i kinu kiwɔ wə."
12 Bwa bu bə mbaŋ ka dzaka i wi a,
"Bah, yi kabə num a wi gbɔ kinu, ma
wi ni bɔnih."
13 Jisɔs nǐ dzakaki num kɔm kpi yi
Lasalus, ayakalə, bwa bu bə mbaŋ
wɔkɔ yaka ka kwakaki a wi dzakaki
kɔm kinu ŋkɔŋ.
14 Jisɔs ka fuku baiŋsi yi i bɔ a,
"Lasalus kɔ num wi kpi lɔ.
15 Ayakalə, mih kɔ bəh kinsaŋli kɔm
bə mbɛiŋ, a mih ni kɔkə fɛiŋ, ka mbɛiŋ
ni jǐə shɔm i mih. Ayakadəiŋ, bə tsə̂
bû̀ku fɛiŋ."
16 Tɔmɔs wə bə nǐ bɔɔŋki yɛli wi
widɔkɔ a Bimaŋsi, ka dzaka i bwa bə
mbaŋ bədɔkɔ bà a, "Bukumbɛiŋ tsə̂ tə
ka bukumbɛiŋ ni kpǐ bəh wi."

Jisɔs bwili Lasalus i kpi wə

17 Jisɔs tsə buku fɛiŋ, ka wɔkɔ a
Lasalus kɔ num wi nɔ lɔ i jum kintəəŋ
kaŋ yina.
18 Bɛtani wələ nǐ kɔ ka bəmay bəfa i
kɔmsi tsə i Jɛlusalɛm.
19 Bəju bəduli nǐ dzə i Mata bəh
Meli i kwasi nshɛiŋ bəh bɔ kɔm kpi yi
waiŋnih wibɔ.
20 Jɔbi wə Mata nǐ wɔkɔ a Jisɔs si
dzə wə, wi ka buku tsə a bɔ wi baŋsi,
ayakalə Meli baaŋ dzu.
21 Mata tsə dzaka i Jisɔs a, "Bah, a ni
kɔ a wɔ numki fa, ma waiŋnih wuŋ ni
ka kpi dəkə.
22 Ayakalə, mih kiəki lə a i liə, na finə
wɔ bikə i Nyɔ wi ni nya i wɔ."
23 Jisɔs dzaka i wi a, "Waiŋnih wa ni
fiəni dza lə i kpi wə."
24 Mata ka dzaka i wi a, "Mih kiəki
lə a wi bi fiəni dza lə i chɔkɔ bi gɔksini
biə bəni bi dzaki i kpi wə."

25 Jisəs dzaka i wi a, “Akɔ mih wə
mih bwiliki bəni i kpi wə, a num mih
wə mih nyaki nəni. Mi wə wi jiə shəm
yi i mih bi baaŋ lə wiwəm, kəŋ yi
numki a wi kpi,
26 ayaka na ndə wə wi kɛiŋki wiwəm
ka jiə shəm yi i mih, bi kpi kə. Wɔ bum
alə yakadəiŋ a?”
27 Wi bum a, “Aaŋ Bah, mih bum a
wɔ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka. Wɔ
kɔ Waiŋ Nyɔ wə wi nǐ kaŋaki i bi dzə
fa mbi wələ wə.”
28 Si Mata dzaka yakadəiŋ, ka tsə
bɔɔŋ Meli wainɲih wi, dzaka i wi a
kuku kuku a, “Mi wi lanini si num lɔ
fa, ayaka wi bɔɔŋki wɔ.”
29 Si Meli wəkɔ yakadəiŋ, ka saka
dza bɛiŋ i tsə yɛiŋ wi.
30 A nǐ kɔ maka Jisəs dzə liə i kwili
wiwɔ wə. Wi nǐ kɛiŋki a di biə Mata ni
tsə yɛiŋ wi.
31 Bəju bà bɔ nǐ kɔ bəh Meli i dzu
kwasi nshɛiŋ bəh wi, ka yɛiŋ si wi
saka dza bɛiŋ buku biŋ, bɔ ka biəliki
wi kwaka a wi tsəki i jum bɛiŋ i tsə
dəki fɛiŋ.
32 Jɔbi wə Meli nǐ tsə buku i di biə
Jisəs ni kɔ, yɛiŋ wi, ka gbɔ i gvu yi wə
dzaka a, “Bah, a ni kɔ a wɔ numki fa,
ma wainɲih wuŋ ni ka kpi dəkə.”
33 Si Jisəs yɛiŋ si wi dəki, bəh Bəju bà
bɔ nǐ biəli wi bəŋ də tə, gia yiwɔ nya
ŋgəkə i shəm yi wə nalə, gwu kpi wi
nalə.
34 Wi ka bikə a, “Mbɛiŋ ləə faiŋ wi
a?” Bɔ dzaka i wi a, “Bah, dzə yɛiŋ.”
35 Jisəs də.
36 Bəju yɛiŋ yakadəiŋ ka dzaka a,
“Mbɛiŋ yêiŋ si wi ni kɔŋki wi.”
37 Ayakalə, bɔ bədəkɔ dzaka lɔ a,
“Ntə wələ kɔ wi wə wi nǐ wɛli dzákəh
yi kimfəkə a? Kɔm nə wə wi ni ka yɛlih
fwu wi mi wələ i kpi wə a?”
38 Shəm chu nəŋni Jisəs na bəh ŋga.
Wi dza tsə buku i jum bɛiŋ. Jum yələ
nǐ kɔ num taa wə bə nǐ baŋ dzaka kiwɔ
bəh təh wimbum.
39 Jisəs dzaka a, “Mbɛiŋ gǐŋsi təh
wə.” Mata jɛmi yi mi wi kpili dzaka i
Jisəs a, “Bah, i liə ni numki num wi si
fwuli lɔ. I liə si num lɔ kaŋ yina si wi
ni kpi.”
40 Jisəs bikə i wi a, “Mih si dzaka alə
i wɔ, a wɔ ka jiə shəm ya i mih, ma wɔ
ni yɛiŋ mbum biə bi kɔ bi Nyɔ a?”
41 Ayakadəiŋ, bɔ ka giŋsi təh wiwɔ.
Jisəs giŋsi dzákəh yi i bɛiŋ ka dzaka a,
“Ba wuŋ, mih nyaki kiyəŋni i wɔ si wɔ
wɔkɔ ntsa wuŋ.
42 Mih kiəki lə na bindzəŋ a wɔ
si wɔkɔ lə ntsa wuŋ i jɔbi wichi wə.
Ayakalə, mih dzakaki yələ kɔm bəni
bələ bɔ kɔ fa, ka bɔ bûm a, a faaŋ wɔ
mih.”
43 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka wam
bəh ja yiləkəli a, “Lasalus, bûku!”
44 Ayaka mi wi kpili wiwɔ dza buku
dzə, kaŋ yi bəh gvu yi num bə lim bəh
kinchumni ki mbuŋ, lim tə shi bi bəh
kinchumni ki mbuŋ. Jisəs ka dzaka i
bɔ a, “Mbɛiŋ shwâ wi, mbɛiŋ bêe wi
tsâki.”

Kifwu ki tumi jiə kimfasi i wɔɔ Jisəs (Matiə 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Jɔbi wə Bəju bəduli bà bɔ nǐ dzə i
Meli yɛiŋ gia yə Jisəs fə, ka jiə shəm i
wi wə.
46 Ayakalə, bədəkɔ tsə fibɔ ka yɛiŋ
num Bəfalasi, fuku i bɔ gia yə Jisəs fə.
47 Bətii mfə gia bəmbum bəh
Bəfalasi ka juŋni kifwu ki tumi dzaka
i bɔ a, “Bukumbɛiŋ ki fəki dəiŋ na? Mi
wələ fəki binchəsi biduli biə bi chusiki
kiŋkəkni ki Nyɔ.
48 Bukumbɛiŋ ka bee a wi tsəki a
bəh yi i ninshiŋ, ma bəni bəchi ni jiə
shəm i wi, ayaka ma bəni bə Lum
bà bɔ sakaki bukumbɛiŋ ni dza dzə
bəkəli di bibukumbɛiŋ bi baiŋni bəh
tumi kibukumbɛiŋ.”*
49 Ayakalə, mi widəkɔ i bɔ kintəəŋ
yɛli wi num Kayfas, wə wi nǐ kɔ fwu
wi bətii mfə gia i jia yiwɔ wə ka dza
dzaka mfih i bɔ a, “Mbɛiŋ kiəki kə na
gia yidəkɔ lə kpaaa.
50 Mbɛiŋ kiəki kə a yi ndzəŋki lə i
mbɛiŋ a mi wimu kpî i bəni bəchi, tsə
a kitumi kichi laka num lakani a?”

* **11:48** Bɔ nǐ lwaki yakadəiŋ kɔm a nǐ kɔ a Bəju bum a Jisəs kɔ Kimbwili, bɔ ni ka dza yisi i bəŋgəkə bə
bəni bə Lum bà bɔ sakaki bɔ ka wi bwili bɔ i kaŋ yi bəni bə Lum wə.

51 Kayfas nǐ dzakaki gia yələ num kə
i mfi bi wə. Si wi nǐ kɔ fwu wi bətii mfə
gia i jía yiwɔ wə, dzaka yakadəiŋ laka
num ntum wi Nyɔ, a Jisɔs nǐ kaŋaki lə
i kpi i kitumi ki Bəju wə.
52 A num kə a kitumi kiwɔ shəŋ, kpi
yi nǐ kaŋaki i juŋni bwa bəchi bà, bɔ
kɔ bə Nyɔ i kitumi kidɔkɔ wə, ka bɔ
numki i fiɛŋ fimu wə.
53 I yisi chɔkɔ biwɔ wə, kifwu kitumi
ka yisi i fasiki si bɔ bi wɔɔki Jisɔs.
54 Ayakadəiŋ, Jisɔs nəki chu nyani
kə i kintəəŋ ki Bəju wə. Wi dza nyə
mfih fɛiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə
nɔki i kwili widɔkɔ wə wi kɔ kɔmsi i
tumi ki mishambu kə bə nǐ bɔɔŋki a
Ɛfelɛm.
55 Dzini bi Bəju bi Ntsədaŋ nǐ kɔ
num bi si kɔmsi dzə lɔ, bəni ka nyəki
dzəki i bimbu wə dzə i Jɛlusalɛm i dzə
wɔkɔ kishi kibɔ ka bini biwɔ ni dzə
kpɛiŋ.
56 Bɔ tsə yisi i nəŋki Jisɔs bikə a bɔ bɔ i
jɔbi wə bɔ nǐ numyi i bɛiŋ i juŋ yi fəni
yi gia mə dzaka a, “Mbɛiŋ kwakaki a
nə? A wi ni dzə kə i dzini biələ wə a?”
57 A nǐ kɔ bətii mfə gia bəmbum bəh
Bəfalasi tsəsi ja a na ndə kabə kiəki di
biə Jisɔs kɔ, wi fə̂ ma bɔ kɗə, ka bɔ ni
kwə̂ wi.

12

Meli fiaŋsi Jisɔs i Bɛtani (Matiə 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 A nǐ baaŋ a kaŋ yisɔ ka Dzini bi
Ntsədaŋ yisi, Jisɔs nyə tsə i kwili wi
Bɛtani wə i di biə Lasalus wə Jisɔs nǐ
dzasi i kpi wə nǐ kɔ.
2 Si wi tsə fɛiŋ, bə fə biɛiŋ bidzini i
tati wi yɛiŋ. Mata num mi wə wi nǐ
gaaki, Lasalus num mi widɔkɔ i mbaŋ
wi bəni bà bɔ ni shinum ka dziki bəh
Jisɔs.
3 Meli dza dzɔ finsɔkɔ fi fiaŋsi fidɔkɔ
bi tsɛŋə yindzɔŋni, shuku i gvu yi Jisɔs
wə, ka sɔ bəh juŋ yi yifwu. Fiaŋsi biələ
nǐ ləkəki lə i kpɔ wə nalə, num bə nǐ
kɛiŋsi bəh fiɛŋ fidɔkɔ a fi fi bə bɔɔŋ a
nad. Si wi shuku yakadəiŋ, kintəəŋ ki
juŋ kiwɔ kichi dza ka fwuliki a tsɛŋə
yindzɔŋni.
4 Judas Iskaliɔt wə wi nǐ kɔ mi i
mbaŋ wi bwa bə Jisɔs, (wə wi nǐ nyani
lə dzə taŋni Jisɔs) dza dzaka lɔ a,
5 “A fə nə a bə ma taŋni fiaŋsi biələ i
bənchuku gi yitali,* i nya kpɔ wiwɔ i
bəni bə kifuu a?”
6 Judas ni dzaka yakadəiŋ yi kɔbi a
wi kwakaki kɔm bəni bə kifuu. Wi nǐ
kɔ ji a num wi mi wibɔ wi kiba, wi nǐ
shiki ləkəki lə kaŋ yɛiŋ wi gamti gwu
yi yɛiŋ wə.
7 Jisɔs dzaka a, “Bêe wi məŋ. Wi jiə
fiaŋsi biələ lə i bi kɛiŋsi chɔkɔ biŋ bi
ləəni yɛiŋ.
8 Bəni bəkifuu ni shiki numki lə
bəh mbɛiŋ jɔbi wichi ayakalə, mih ni
numki kə bəh mbɛiŋ jɔbi wichi.”
9 Jɔbi wə mbaŋ wi Bəju nǐ wɔkɔ a
Jisɔs kɔ fɛiŋ, bɔ ka dzə fɛiŋ. Bɔ nǐ dzəki
kə a kɔm Jisɔs shəŋ. Bɔ nǐ dzəki tə i yɛiŋ
Lasalus wə Jisɔs nǐ dzasi i kpi wə.
10 Ayakadəiŋ, bətii mfə gia bəmbum
ka fasiki a bɔ ni wə̂ɔ lə Lasalus tə,
11 kɔm a nǐ kɔ kɔm wi, Bəju bəduli nǐ
beeki bɔ ka jiə shɔm yibɔ num i Jisɔs.

Jisɔs liə i Jɛlusalɛm ka Ŋkuŋ (Matiə 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Chɔkɔ buku wɔɔ, mbaŋ wi bəni
wə wi nǐ dzə i dzini biələ wə ka wɔkɔ a
Jisɔs si num i dzəh wi dzə i Jɛlusalɛm.
13 Bɔ ka dzɔ biali yi sɔ́m buku tsə i
dzɔ wi i dzəh. Bɔ ka tsəki wili dzakayi
a, “Lilili, kiŋkɔksi kɔ i Nyɔ wə ɔɔɔ! Nyɔ
kɔ wi jiə kimbɔiŋsi i mi wə wi dzəki i
yɛli wi Bah wə ɔɔɔ! Akɔ wi Ŋkuŋ wi
Islae ɔɔɔ!”†
14 Jisɔs nəŋ waiŋ njakas, yaka yɛiŋ
bɛiŋ. Ayaka yi ka num asi bə nyaka a,
15 “Bəni bə Sayɔŋ, kiə mbɛiŋ ma lwâki.
Mbɛiŋ tsêiŋ, Ŋkuŋ wimbɛiŋ si wi
dzəki,
num wi yaka i waiŋ njakas bɛiŋ.”
16 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ nǐ ka kiə
dəkə gia yə gia yiwɔ nǐ chusiki i
kin'yisi wə. Jɔbi wə wi nǐ liə i mbum
bi wə, bɔ ka kwaka a bə nǐ nyaka gia
yələ num kɔm wi, ayaka yi num bəh
wi asi bə nǐ nyaka.

* **12:5** Bənchuku bələ gi yitali kɔ i jaa yi Glik wə a “denarii 300” † **12:13** Lilili wələ kɔ i ja yi Glik wə a Hɔsanna.

17 Mbaŋ wə wi nǐ kɔ bəh Jisɔs i chɔkɔ
biə wi nǐ bɔɔŋ Lasalus i jum mə, bwili
wi i kpi wə bɔ nǐ tsəki fuku tsə gia yə
bɔ nǐ yɛiŋ.
18 Fwu wi gia wə mbaŋ wələ nǐ buku
tsə i dzɔ wi i dzəh a nǐ kɔ kɔm bɔ nǐ kɔ
num bɔ wɔkɔ a wi nǐ kɔ wi fə gia yə yi
chusiki mbum bi Nyɔ.
19 Ayakadəiŋ, Bəfalasi ka dzakayiki
a bɔ bɔ a, “Si mbɛiŋ yɛiŋ a? Gia yidɔkɔ
chu kɔkə yə bukumbɛiŋ kɔ i fə. Mbi
wichi kɔ num wi kwu lɔ i wi chɛiŋ.”

Bəglik bədɔkɔ ka nəŋki i yɛiŋ Jisɔs

20 Bəni bədɔkɔ nǐ kɔ i mbaŋ wi bəni
bà bɔ nǐ yaka tsə i Jɛlusalɛm i tsa Nyɔ i
jɔbi wi dzini biələ wə, a num Bəglik.
21 Bəglik bələ tsə yɛiŋ Filib wə wi
ni buku dzə i kwili wi Besayda wə
i kimbu ki Galili wə, dzaka i wi a,
“Kukuli, buku nəŋki i yêiŋ Jisɔs.”
22 Filib ka tsə fuku yi i Andulu, bɔ wi
ka tsə fuku i Jisɔs.
23 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Jɔbi dzə
kpɛiŋ wə bə ni yakasi mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi i liə i mbum bi wə.
24 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, ŋgɔkɔ
wi fiɛŋ ka baaŋ i gbɔ i nshwaiŋ wə i
kpi, ŋgɔkɔ wiwɔ ni baaŋ a wi. Ayakalə,
wi ka kpi, ma wi ni wum mintam
miduli.
25 Na ndə wə wi kɔŋki nəni ki nalə ni
laksi lə nəni kiwɔ, ayaka na ndə wə wi
baiŋŋki nəni ki fa mbi wələ wə wi jiəki
num jiəni i bi kwati nəni kə ki bi tsə
kaa kə.
26 Mi kabə nəmki i mih, wi kaŋaki i
bîəliki mih, na faiŋ wə mih kɔ, mi wuŋ
wi nəm kaŋaki i nûmki tə fɛiŋ. Mi wə
wi nəmki i mih, Ba wuŋ ni kəksi wi.”

Jisɔs dzaka kɔm kpi yi

27 Jisɔs dza dzaka a, “I liə shɔm yiŋ
fumsiki lə mih. Mih kɔ i dzakaki a nə?
A Ba wuŋ, bwîli mih i kintəəŋ ki jɔbi
wi ŋgəkə wələ wə a? Aayi, akɔ kɔm jɔbi
wələ mih nǐ dzə.
28 Ba wuŋ, fə̂ yɛli wa kaŋa mbum.”
Si wi dzaka yakadəiŋ, ja shi dzə i bɛiŋ
a, “Mih fə lɔ wi wimbum, mih kɛiŋ i ni
chu fə.”
29 Mbaŋ wə wi nǐ kɔ fɛiŋ wɔkɔ ja
yiwɔ, ka dzaka fibɔ a, “A wamyiki
dzaŋ.” Bədɔkɔ dzaka a, “A dzakaki
chinda wi Nyɔ i wi.”
30 Jisɔs chukuli a, “Ja yələ dzə kɔm bə
mbɛiŋ. Yi ka dzə dəkə kɔm mih.
31 I liə si num lɔ jɔbi wə bə ki sakaki
mbi wələ. I liə si num jɔbi i shisi kɔŋŋ
bwili ŋkuŋ wə wi sakaki mbi wələ.
32 Ayakalə, yiŋ num a jɔbi wə bə bi
giŋsiki mih i bɛiŋ fa kuku, mih ni guku
bəni bəchi ma bɔ dzə i mih wə.”
33 Jisɔs nǐ dzakaki yakadəiŋ, wi
chusi num ŋkaiŋni yi kpi yə wi bi
kpiki.
34 Mbaŋ wi bəni bəwɔ chukuli i wi a,
“Buku wɔkɔki i Kiŋwakti ki Bənchi wə
a, Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka bi fiəli lə.
Wɔ nyani dəiŋ i dzakaki a, bə kaŋaki i
bi giŋsi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i bɛiŋ
a? Wəmaka mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
kɔ winaiŋ a?”
35 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Baiŋni ni
numki bəh mbɛiŋ a jɔbi wi juli wələ
wə. Mbɛiŋ nyâniki si baiŋni biwɔ
kɛiŋki bəh mbɛiŋ, ka jisi bi ma gaka
mbɛiŋ. Mi wə wi si nyani i jisi wə si
kiə kə di biə wi tsəki.
36 Si baiŋni biwɔ kɔ bəh mbɛiŋ,
mbɛiŋ jîə shɔm i baiŋni biwɔ wə, ka
mbɛiŋ bi num bwa bə baiŋni.”

Ja yi Jisɔs ni saka lə mi wə wi nəiŋ i dzə ja yiwɔ

Si Jisɔs dzaka gia yələ lə, ka nyə tsə
nyumi gwu yi i bɔ.
37 Namana yaka, si wi nǐ kɔ wi fə lɔ
binchəsi biduli biə bi chusiki kiŋkɔkni
ki i bɔ nshiŋ, ayaka bɔ nəki jiə kə shɔm
i wi.
38 Yi nǐ num yakadəiŋ ka yi kpɛiŋ
asi Isaya mi ntum wi Nyɔ nǐ dzaka a,
“Bah, akɔ ndə wə wi kɔ num wi bum
gia yə buku dzakaki a?
Ayaka a num i bə ndə Bah chusi ŋga bi
bitsɛiŋ a?”
39 Ayakadəiŋ, bɔ nǐ kɔkə i jiə shɔm i
wi, kɔm Isaya nǐ kɔ wi chu dzaka i di
bidɔkɔ wə a,
40 “Wi baŋ dzákəh yibɔ,
fə shóm yibɔ də,
ka bɔ ma yɛiŋki di bəh dzákəh yibɔ,
kɔbi i kiə bəh shóm yibɔ,
ka bɔ fiəni dzə i mih a mih chuku bɔ.”

41 Isaya nǐ dzakaki gia yələ kɔm wi
nǐ kɔ wi yɛiŋ lɔ mbum bi Jisɔs, ka
dzakaki kɔm wi.
42 Na ayaka si bəni nǐ ka jiə dəkə
shɔm i Jisɔs, a nǐ kɔ bəni bəduli na bà
bɔ nǐ kɔ kifwu i tumi wə nǐ jiə shɔm i
wi, ayakalə bɔ nəiŋ i dzaka bəh dzaka
kibɔ, kɔm bɔ nǐ lwaki Bəfalasi ka bɔ
ma ni kɔŋŋ bɔ i juŋ yi tsani wə.
43 Bɔ nǐ lwaki yaka kɔm bɔ nǐ kɔŋki i
kwatiki kiŋkɔksi ki bəni tsə kə ki dzəki
i Nyɔ.
44 Jisɔs dza wam bəh ŋga dzaka a,
“Mi wə wi jiə shɔm i mih, wi ka jiə dəkə
a mih shəŋ. Wi jiə num i mi wə wi
faaŋ mih.
45 Mi ka yɛiŋ mih, yaka wi yɛiŋ num
mi wə wi faaŋ mih.
46 Mih dzə fa i mbi wələ wə ka
baiŋni, ka na ndə wə wi jiə shɔm yi i
mih ni baaŋ kə i jisi wə.
47 Mi ka wɔkɔ ja yiŋ, nəki jiə kə, mih
ni saka kə wi, kɔm mih ka dzə dəkə i
saka bəni bə mbi wələ a bɔ gbɔ nsaka.
Mih nǐ dzə i bwili bɔ num bwilini.
48 Mi wə wi məŋni mih ka nəiŋ i dzɔ
ja yiŋ, wi kaŋaki lə gia yə yi bi sakaki
wi. Ja yə mih kɔ mih dzaka i wi akɔ yi
yə yi bi sakaki wi, wi gbɔ nsaka i chɔkɔ
bi gɔksini wə.
49 Yi kɔ yakadəiŋ kɔm mih dzakaki
kə i ŋga biŋ wə. Ba wuŋ wə wi
faaŋ mih akɔ wi wə wi dzaka a mih
dzâkaki, a nya wi gia yə mih kaŋaki i
dzâkaki, fuku si mih kɔ i dzâkaki.
50 Mih kiəki lə a gia yə wi dzaka a
mih dzakaki akɔ yə yi nyaki nɔni kə ki
bi tsə kaa kə. Ayakadəiŋ, gia yə mih
dzakaki akɔ yə Ba wuŋ kɔ wi dzaka a
mih dzâkaki.”

13

Jisɔs wɔkɔ gvu yi bwa bu bə mbaŋ

1 A dzə num i buku dza i chɔkɔ bi
Dzini bi Ntsədaŋ wə, Jisɔs kîə a jɔbi wi
kpɛiŋ i bee mbi wələ, i fiəni tsə i Ba wi
kpəŋ. Si wi nǐ kɔŋki bəni bà bɔ nǐ kɔ
mbu i mbi wələ wə, wi kɔŋ bɔ tsə bwili
fwu.
2 A dzə num si bɔ nǐ dziki i fijɔbi,
num ŋkpɛli jiə lɔ kiŋkwaka i shɔm yi
Judas wə waiŋ Samən Iskaliɔt, a wi
taŋni Jisɔs.
3 Si Jisɔs nǐ kɔ wi si kiə lɔ a Ba wi nya
biɛiŋ bichi i wi kaŋ, bəh a wi nǐ nyə i
Nyɔ wi fiəni tsə i Nyɔ,
4 wi ka dza i biɛiŋ bidzini bɛiŋ, baa
bəmbuŋ bu bə nimbɛiŋ, dzɔ batali ka
kaŋa i bwɛli ki wə,
5 ka dza shuku mwi i naka ki mwi
mə, yisi ka wɔkɔki gvu yi bwa bu bə
mbaŋ, sɔ bəh batali wə wi si kaŋa i
bwɛli ki wə.
6 Wi wôkɔ ka dzə buku i Samən Bita
wə, wi bikə i wi a, “Bah, wɔ nəŋki i
wɔkɔ gvu yiŋ a?”
7 Jisɔs chukuli i wi a, “Gia yə mih
fəki wɔ kɔkə i kiə i liə. Wɔ bi kiəki yi
num i jum wə”
8 Bita dzaka i Jisɔs a, “Wɔ bi lansi
wɔkɔ kə gvu yiŋ.” Jisɔs chukuli i wi
a, “Mih ka baaŋ i wɔkɔ wɔ, wɔ ma ni
kaŋaki gia yidəkɔ bəh mih.”
9 Samən Bita ka dzaka i Jisɔs a, “Bah,
a kabə num yaka, ma wɔkɔ shəŋ a gvu
yiŋ, wɔkɔ tasi bəh tsɛiŋ yiŋ bəh fwu
wuŋ yɛiŋ.”
10 Jisɔs dzaka i wi a, “Mi wə wi kɔ wi
wɔkɔ lɔ gwu yi wi baiŋki lə gwu yichi
wi kaŋaki kə i chu wôkɔ gwu, a kɔbi
a gvu yi. Mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ si baiŋ lɔ,
ayakalə a kɔbi mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ
baiŋki.”
11 Jisɔs nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm wi
nǐ kɔ wi si kiə lɔ mi wə wi ni taŋni
wi. Akɔ gia yə wi nǐ dzaka a, “A kɔkə
mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ baiŋki.”
12 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ kaasi gvu
yibɔ, wi lɔh bəmbuŋ bu, fiəni chu i di
bi wə, ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kiə gia yə
mih fə i mbɛiŋ lə a?
13 Mbɛiŋ bɔɔŋki mih a Mi wi Lanini
chu bɔɔŋ a Bah, mbɛiŋ bɔɔŋki num
ŋkɔŋ, kɔm akɔ fiɛŋ fiə mih kɔ.
14 Mih ka Bah wimbɛiŋ chu num
Mi wimbɛiŋ wi Lanini, mih wɔkɔ gvu
yimbɛiŋ, mbɛiŋ tə kaŋaki i wôkɔki gvu
yi mi bəh mi.
15 Mih fə lə i chusi i mbɛiŋ a mbɛiŋ
fôki tə asi mih fə i mbɛiŋ.
16 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, waiŋ
wi nɔm si mbɔm tsə kə tikwili wi, mi
wə bə faaŋ wi si kɔkni tsə kə wə wi
faaŋ wi.

17 Mbɛiŋ kabə kiə gia yələ kabə fə̂ yi,
kinsaŋli kimbum ni numki kimbɛiŋ.
18 Mih dzakaki kə num i mbɛiŋ
bəchi. Mih kiəki lə bəni bə̀ mih kɔ mih
babwili. Ayakalə, yi kɔ a gia yə yi kɔ
i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kaŋaki i dzə kpɛiŋ
si bə nǐ nyaka a, 'Mi wə wi dzi biɛiŋ biŋ
bidzini, wi chumki gvu yiŋ.'
19 Mih fukuki gia yələ i mbɛiŋ i liə,
ka yi bi dzə num, ka yi bi ka num
mbɛiŋ bi bum a akɔ na mih wiwɔ.
20 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wə
wi dzɔ na ndə wə mih faaŋ, wi dzɔ
num mih. Ayaka mi wə wi dzɔ mih wi
dzɔ num mi wə wi faaŋ mih."

Jisɔs chusi mi wə wi ni taŋni wi

21 Si Jisɔs dzaka gia yələ lə, shɔm yi
dza ka nyaki wi bəh ŋgəkə. Wi dza
dzaka baiŋsi a, "Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ a mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ni
taŋni lə mih."
22 Bwa bu bə mbaŋ dza ka tsɛiŋki
taliki gwu a wi dzakaki num mi
winaiŋ a.
23 Mi widɔkɔ i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs
mə, wə Jisɔs nǐ kɔŋki ni yəkəli kɔmsi i
Jisɔs wə dzi.*
24 Samən Bita lasi wi dzaka i wi a wi
bikə a akɔ ndə a.
25 Wi yəkəli tsə i Jisɔs wə bikə i wi a,
"Bah, akɔ ndə?"
26 Jisɔs chukuli i wi a, "Akɔ mi wə
mih ni gbɛɛ blɛd mih n'yɔkɔ i mwi
mijwa mə mih nya i wi." Ayakadəiŋ,
wi ka n'yɔkɔ blɛd i mwi mijwa mə gbɛɛ
nya i Judas waiŋ Samən Iskaliət.
27 Asi Judas dzɔ blɛd wiwɔ
yakadəiŋ, Satan ka liə i wi mə. Jisɔs
dzaka i wi a, "Kɔmsi fə̂ gia yə wɔ nəŋki
i fə̂."
28 Mi widɔkɔ i mbaŋ wibɔ wə nǐ ka
kiə dəkə gia yə wi dzaka i wi yakadəiŋ.
29 Bədɔkɔ nǐ kwakaki a, asi Judas
kɔ mi wə wi jiəki kiba, ayaka a Jisɔs
dzakaki i wi a wi tsə̂ tâŋ biɛiŋ biə bɔ
kəŋki i dzi Dzini biələ yɛiŋ, yudɔkɔ a wi
tsə̂ nyâ fiɛŋ i bəni bə kifuu.
30 Si Judas dzɔ blɛd wiwɔ yakadəiŋ
dzi, ka buku akisəkə nyə. Ayaka a nǐ
kɔ num nchɔkɔ.

Jisɔs təfi kpi yi i bwa bu bə mbaŋ

31 Si Judas buku tsə yakadəiŋ, Jisɔs
baaŋ dzaka a, "Akɔ i liə bə kɔ i yisi
i yɛiŋki kiŋkɔkni ki mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi, na i yɛiŋ tə mbum biə bi kɔ bi
Nyɔ i gwu yi wə.
32 Bə ka yɛiŋ mbum bi Nyɔ i gwu yi
wə, ma Nyɔ ni chusi tə mbum bi Waiŋ
wi i wi Nyɔ wə. Ayaka wi ni chusi lə
akisəkə.
33 Bwa bəŋ, mih ni num lə bəh
mbɛiŋ a i jɔbi wi juli wə. Ayaka mbɛiŋ
num i ni baaŋ nəŋki mih chu kəbi i
yɛiŋ i mih wə. Asi mih nǐ dzaka i Bəju,
yi kɔ a liŋ si mih dzakaki i mbɛiŋ i liə a,
'Di biə mih tsəki mbɛiŋ kəkə i dzə fɛiŋ'
34 Mih nyaki nchi wələ i mbɛiŋ, num
nchi wimfiaŋ, a mbɛiŋ bâaŋ mbɛiŋ
kôŋniki. Mbɛiŋ kôŋniki a liŋ asi mih
kəŋ mbɛiŋ.
35 Mbɛiŋ baaŋ ka kəŋniki yakadəiŋ,
yələ ni fə bəni bəchi kiə a mbɛiŋ kɔ
bwa bəŋ bə mbaŋ."

Jisɔs dzaka a Bita ni nəiŋ lə ŋgaiŋ (Matiə 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Samən Bita ka bikə i Jisɔs a, "Bah,
wɔ tsəki i faiŋ a?" Jisɔs chukuli a, "Di
biə mih tsəki wɔ məŋ i biəli mih i liə.
Wɔ bi baaŋ biəliki lə."
37 Bita fiəni bikə i wi a, "Bah, akɔ
kɔm nə mih məŋ dəkə i biəli i liə a?
Mih ni nya lə nəni kəŋŋ i kpi kɔm wɔ."
38 Jisɔs bikə i wi a, "Wɔ kələ i nya
nəni ka i kpi kɔm mih a? Mih fukuki
ŋkɔŋ i wɔ a, ka kwɔkɔ ni təŋki num wɔ
nəiŋ mih kiŋkani kitali."

14

Jisɔs kə Dzə yə yi tsəki i Nyɔ wə

1 Jisɔs chu dzaka i bwa bu bə
mbaŋ a, "Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a shóm
yimbɛiŋ fûmsiki mbɛiŋ. Mbɛiŋ jǐə
shɔm i Nyɔ wə, bəh i mih tə.
2 I Ba wuŋ dzu, bəlum bəduli kələ.
Asi məŋ a yi numki yaka, ma mih
ka fuku dəkə a mih tsəki i kɛiŋsi di i
mbɛiŋ.
3 Jɔbi wə mih ka tsə kɛiŋsi di i
mbɛiŋ, mih ni fiəni dzə dzɔ mbɛiŋ

* **13:23** I num dziki, Bəju si num, num bɔ yəkəli kimbu kimu ka bɔ dziki.

bukumbɛiŋ numki, ka di biə mih kɔ, mbɛiŋ ni nûmki tə fɛiŋ.
4 Mbɛiŋ kiəki lə dzəh yə yi tsəki i di
biə mih tsəki."
5 Təməs ka dzaka i wi a, "Bah, buku
kiəki kə di biə wɔ tsəki. Buku kɔ i
nyani na dəiŋ i kiə dzəh yiwɔ a?"
6 Jisɔs chukuli a, "Akɔ mih dzəh, a
num mih ŋkɔŋ, a num mih nɔni. Mi
kɔkə i tsə i Ba wuŋ maka wi tsə dzəh i
mih wə.
7 Asi kɔ a mbɛiŋ kiəki mih ma mbɛiŋ
kiəki lə tə Ba wuŋ. Ayaka i yisi i liə yi
kɔ a mbɛiŋ si kiə lɔ wi, mbɛiŋ chu yɛiŋ
tə wi."
8 Filib dzaka i wi a, "Bah chûsi Ba
wa i buku, ma buku yêiŋ wi ka buku
fwuli."
9 Jisɔs chukuli wi a, "Filib, buku
mbɛiŋ nɔ nalə wɔ kiə kə mih filib? Mi
wə wi yɛiŋ mih, wi yɛiŋ lɔ Ba wuŋ. Wɔ
nyani dəiŋ na i chu dzaka a mih chûsi
Ba wuŋ i mbɛiŋ a?
10 Yaka wɔ ka bum dəkə a mih kɔ i
Ba wuŋ mə, Ba wuŋ num i mih mə a?
Ndzaka wə mih dzakaki i mbɛiŋ kɔkə
a mih dzakaki i ŋga biŋ wə. Ba wuŋ
wə wi kɔ i mih wə akɔ wi wə wi fəki
bənɔm bu.
11 Mbɛiŋ bûm mih a mih kɔ i Ba wuŋ
mə, Ba wuŋ num i mih mə. Mbɛiŋ
kabə num maka mbɛiŋ bum mih kɔm
gia yə mih dzakaki, mbɛiŋ bûm kɔm
bə bənɔm bə̀ mih fəki.
12 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wə
wi kɔ wi jiə shɔm i mih, wi ni fəki
tə bənɔm bə̀ mih fəki. Ayaka wi ni
numki i fə bənɔm tsə na bə̀ mih fəki,
kɔm mih si tsə lɔ i Ba wuŋ wə.
13 Na finə fiə mbɛiŋ bikə i yɛli wuŋ
wə, mih ni fə, ka Tii Waiŋ ni numki i
kaŋa yɛli wimbum kɔm Waiŋ.
14 Mbɛiŋ ka bikə na finə i yɛli wuŋ
wə, ma mih ni fə.

Jisɔs kaka bəni bu bə Kiŋ'waka ki Baiŋni

15 Mbɛiŋ kabə kɔŋ mih, mbɛiŋ ni
jîəki bənchi bəŋ,
16 mih ni tsa Ba wuŋ wi ni nya
mbɛiŋ bəh Mi wi Gamtini widəkɔ wə
wi bi numki mbɛiŋ bɔ jəbi wichi.
17 Mi wələ kɔ Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ. Wi
kɔkə mi wə bəni bə̀ bɔ kɔ bə mbi wələ
kɔ i dzɔ wi kɔm bɔ yɛiŋki kə i wi wə
nabə i kiə wi. I yimbɛiŋ wə, mbɛiŋ
kiəki lə wi, kɔm wi nɔki mbɛiŋ bɔ,
ayaka wi ni numki i mbɛiŋ mə.
18 Mih ni beeka kə mbɛiŋ a mbɛiŋ
bâaŋ ka bwa bəŋkwu. Mih ni fiəni dzə
baaŋ lə bəh mbɛiŋ.
19 Baaŋ a twɛsi lə bəni bə̀ bɔ kɔ bə
mbi ma ni chu yɛiŋ i mih wə. Ayakalə,
mbɛiŋ ni yɛiŋ lə i mih wə. Si mih kɔ
wiwɔm, mbɛiŋ tə ni numki bəwɔm.
20 A bi numki chəkɔ biwɔ, mbɛiŋ bi
kiə a mih kɔ i Ba wuŋ mə, mbɛiŋ num
i mih mə, ayaka mih num i mbɛiŋ mə.
21 Mi wə wi kiəki bənchi bəŋ wi jiə,
akɔ mi wə wi kɔŋki mih. Mi wə wi
kɔŋki mih Ba wuŋ kɔŋki lə wi. Mih tə
ni kɔŋki wi, mih ni chusi gwu yiŋ i wi."
22 Judas widəkɔ (a kɔbi wə bə nǐ
bɔɔŋki a Iskaliɔt) bikə i wi a, "Bah, yi
ni nyani na dəiŋ a wɔ ni numki i chusi
gwu ya num i buku, a kɔbi i bəni bə̀ bɔ
kɔ bə mbi wələ a?"
23 Jisɔs chukuli i wi a, "Mi kabə kɔŋki
mih, wi ni jîəki ndzaka wuŋ, Ba wuŋ
ni kɔŋki wi, buku Ba wuŋ ni dzə i wi
wə buku ni nɔki bəh wi.
24 Mi wə wi kɔŋki kə mih, wəmaka
mi si jiə kə ndzaka wuŋ. Ndzaka wə
mbɛiŋ wɔkɔki a kɔkə wuŋ. Akɔ wi Ba
wuŋ wə wi faaŋ mih.

25 Gia yələ kɔ yə mih dzakaki i mbɛiŋ
mih kɛiŋ bəh mbɛiŋ.
26 Ayakalə, Mi wi Gamtini wə wi
kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni wə Ba wuŋ bi
faaŋ i yɛli wuŋ wə bi lani lə mbɛiŋ
bəh gia yichi, wi chu fə mbɛiŋ i kwaka
gia yichi yə mih nǐ kɔ mih dzaka lɔ i
mbɛiŋ.
27 Mih jiə kimbɔiŋni a ki nûm bəh
mbɛiŋ. Mih nyaki kimbɔiŋni kə akɔ
kəŋŋ i mbɛiŋ. Mih nyaki kə kimbɔiŋni
kələ i mbɛiŋ si bəni bə̀ bɔ kɔ bə mbi si
nya. Mbɛiŋ ki bee kə shóm yimbɛiŋ a
yi fumsiki mbɛiŋ nabə i kaŋa ndzaŋ.
28 Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si mih dzakaki a
mih si nyə lə, mih num i bi fiəni dzə
num bəh mbɛiŋ. Asi kɔ a mbɛiŋ kɔŋki
mih, ma mbɛiŋ lâŋki laŋni, kɔm mih
tsəki num i Ba wuŋ wə, si Ba wuŋ kɔ
wi kɔkni tsə mih.

29 I liə mih fuku gia yələ i mbɛiŋ ka
yi bi num, ayaka ka yi bi dzə kpɛiŋ,
mbɛiŋ ka bi bum mih.
30 Mih ni chu baaŋ kə a dzakaki bəh
mbɛiŋ nalə, kɔm ŋkuŋ wə wi sakaki
mbi wələ si dzə lɔ. Yi kɔkə a wi kaŋaki
lə ŋga i mih bɛiŋ.
31 Ayakalə, mih fəki num asi Ba
wuŋ kɔ wi dzaka a mih fə̂ki ka bəni bə̀
bɔ kɔ bə mbi wələ ni kɁə a mih kɔŋki lə
Ba wuŋ. Mbɛiŋ dzə̂ bɛiŋ bə nyə̂.”

15

Jisɔs kɔ kpɛiŋ bəni bu num cha yiwɔ

1 “Akɔ mih kpɛiŋ wi laani wi
mintam mi ŋkɔŋ, Ba wuŋ num mi wə
wi kɛiŋsiki kpɛiŋ wi laani wiwɔ.
2 Cha yichi i mih wə yə yi wumki
kə mintam, wi si gba bwili lə yi, yə yi
wumki mintam wi si kɛiŋsi kaŋŋ lə yi
ka yi baiŋki yi wum mintam miduli.
3 Ndzaka wə mih kɔ mih dzaka i
mbɛiŋ lə wi fə lɔ mbɛiŋ kabə baiŋki.
4 Mbɛiŋ bani baaŋ i mih wə, mih
tə ni numki i mbɛiŋ wə. Cha kɔkə i
wumki mintam a yiyi a kɔbi a yi bani
baaŋ i kpɛiŋ wiwɔ wə. Yi kɔ tə a liŋ
asi mbɛiŋ kɔkə bi fə gia yidɔkɔ maka
mbɛiŋ bani i mih wə.
5 Akɔ mih kpɛiŋ wi laani wi mintam
wiwɔ, mbɛiŋ num cha yiwɔ. Mi wə
wi bani baaŋ i mih wə, mih tə num
i wi wə, wəmaka mi kɔ aka cha yə
yi wumki mintam miduli, kɔm mih
kabə kɔbi, mi kɔkə i fə gia yidɔkɔ.
6 Mi wə wi ka baaŋ dəkə i numki a
bəh mih, wi kɔ aka cha yə bə ni gba
tɔkɔ yi a yi wɔm. Ŋkaiŋni yi cha yələ kɔ
yə bə si juŋni lɔɔ i gbuku wə a yi fiki.
7 Mbɛiŋ ka bani baaŋ a numki i mih
mə, ja yiŋ num i mbɛiŋ mə, mbɛiŋ kɔlə
i bikə na finə fiə mbɛiŋ nəŋki, ma bə ni
fə yi i mbɛiŋ.
8 Mbɛiŋ kabə num cha yə yi wumki
mintam miduli, yi nyaki yɛli wim-
bum i Ba wuŋ, yi ni ka chusiki a
mbɛiŋ kɔ bəni mbəŋ bə mbaŋ.
9 Asi Ba wuŋ kɔŋki mih akɔ ayaka si
mih kɔŋki mbɛiŋ. Mbɛiŋ bani baaŋ a i
numki i kiŋkɔŋ kəŋŋ kintəəŋ.
10 Mbɛiŋ ka jiəki bənchi mbəŋ,
mbɛiŋ ni baaŋ a numki a kiŋkɔŋ kəŋŋ
kintəəŋ, asi mih jiə bənchi bə Ba wuŋ,
ka chu baaŋ a numki i kiŋkɔŋ ki mə.
11 Mih dzakaki gia yələ i mbɛiŋ lə ka
kinsaŋli kəŋŋ ni nûmki i mbɛiŋ mə,
mbɛiŋ ka ni kaŋaki kinsaŋli num ki
jikə.
12 Nchi wuŋ kɔ wələ wə wi kɔ a
mbɛiŋ kɔŋniki asi mih kɔŋki mbɛiŋ.
13 Kiŋkɔŋ kidɔkɔ chu kɔkə kə ki tsəki
kə a mi nyə̂ nəni ki i kpî kɔm bə nsɛ́iŋ
yi.
14 Mbɛiŋ kabə fəki gia yə mih dza-
kaki a mbɛiŋ fə̂ki, yaka kɔ a mbɛiŋ kɔ
nsɛ́iŋ yiŋ.
15 Mih ni chu bə̂ɔŋki kə mbɛiŋ a bwa
bə nɔm, kɔm bwa bə nɔm si kiə kə gia
yichi yə tikwili wibɔ fəki. Mih si bɔɔŋ
lɔ mbɛiŋ a nsɛ́iŋ yiŋ kɔm gia yichi yə
mih wɔkɔ i Ba wuŋ kɔ num mih fə lɔ
mbɛiŋ kiə yi.
16 A nǐ ka saiŋbwili dəkə mbɛiŋ mih.
A nǐ saiŋbwili mih mbɛiŋ, bwili jiə a
mbɛiŋ tsə̂ nûmki ka chá yə yi wumki
mintam, mintam mə mɔ bi tsə kaa
kə. Mbɛiŋ kabə fəki lə, ma na finə fiə
mbɛiŋ bikə i Ba wuŋ, i yɛli wuŋ wə wi
ni nya i mbɛiŋ.
17 Nchi wə mih nyaki i mbɛiŋ kɔ a
wələ, a mbɛiŋ kə̂ŋniki.

Jisɔs fuku a mbi wələ ni baiŋŋki lə bəni bu

18 Bəni bə̀ bɔ kɔ bə mbi wələ kabə
baiŋŋki mbɛiŋ, mbɛiŋ kiəki a bɔ nǐ yisi
baiŋŋ mih na ka bɔ baiŋŋki mbɛiŋ.
19 Mbɛiŋ kabə num bəni bə̀ bɔ kɔ
bə mbi wələ, ma bəni bə mbi wələ ni
kɔŋki mbɛiŋ ka bəni bəbɔ. Ayakalə,
mbɛiŋ kɔkə bəni bə mbi wələ, mih
baa mbɛiŋ i kintəəŋ ki bəni bə mbi
wələ wə. Akɔ gia yə bəni bə mbi bələ
baiŋŋki mbɛiŋ.
20 Mbɛiŋ kwə̂ka ndzaka wə mih si
dzaka i mbɛiŋ, a waiŋ wi nɔm si
mbɔm tsə kə tikwili wi. Bɔ ka bwaŋki
gvu i mih chɛiŋ, ma bɔ ni bwaŋki tə
i mbɛiŋ chɛiŋ. Bɔ ka wɔkɔki ndzaka
wuŋ, ma bɔ ni wɔkɔki tə wimbɛiŋ.
21 Yələ yichi kɔ gia yə bə bi fəki i
mbɛiŋ kɔm mih, kɔm bɔ kiəki kə mi wə
wi faaŋ mih.

22 A nǐ kɔ a mih nǐ ka dzə dzaka i
bɔ, ma yi numki a bɔ kaŋaki kə ŋgbɔ
widɔkɔ. Ayakalə, i liə bɔ kaŋaki kə gia
yidɔkɔ yə bɔ kɔ dzaka kɔm chu bibɔ.
23 Mi wə wi baiŋŋki mih wi baiŋŋki
lə tə Ba wuŋ.
24 A nǐ kɔkə a mih nǐ fə ŋkaiŋni
bənɔm bədɔkɔ i bɔ kintəəŋ bà mi
widɔkɔ kɛiŋki ki fə kə, ma bɔ ka kaŋa
dəkə ŋgəkə widɔkɔ. Ayakalə, bɔ kɔ bɔ
yɛiŋ, bɔ kɛiŋ baiŋŋ mih bəh Ba wuŋ.
25 Yələ kɔ i fə a ja yiwɔ dzə kpɛiŋ asi
bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi bəbɔ
wə a,
‘Bɔ baiŋŋ mih kiləlɔ.’
26 Ayakalə, Mi wi Gamtini wə mih
ni chiŋsi bi dzə lə, num wi buku dzə
i Ba wuŋ wə. Mi wi Gamtini wələ akɔ
num Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ kə ki nyə dzə i
Ba wuŋ wə. I jɔbi wə wi ni dzə wi ni
num mbêeŋ nsaka wuŋ.
27 Mbɛiŋ tə bi nûmki bəmbeeŋ
nsaka bəŋ, kɔm mbɛiŋ kɔ num
bukumbɛiŋ nǐ kɔlə i kin'yisi wə bəh
i dzə buku bidaiŋ.”

16

1 “Mih dzakaki gia yələ yichi i
mbɛiŋ ka mbɛiŋ bi ma gbɔ i kimbum
kimbɛiŋ wə.
2 Bə bi kɔŋŋki lə mbɛiŋ i júŋ yi tsani
mə. Yi ŋkɔŋ kɔ a, jɔbi dzəki lə wə na
ndə wə wi bi wɔɔki mi i mbɛiŋ wə, wi
ni kwakaki a ŋgaiŋ fəki num nɔm wi
ndzɔŋni i Nyɔ.
3 Bə bi fə yakadəiŋ, kɔm bɔ ka kiə
dəkə Ba wuŋ nabə mih.
4 Mih dzakaki gia yələ yichi i mbɛiŋ
lə, ka jɔbi wiwɔ bi dzə kpɛiŋ mbɛiŋ bi
kwaka a mih nǐ kɔ num mih dzaka lɔ
yi i mbɛiŋ.

Nɔm wə kiŋ'waka ki baiŋni bi dzə i fəki

Mih nǐ ka fuku dəkə gia yələ i mbɛiŋ
i kin'yisi wə kɔm mih nǐ shi kɔ a bəh
mbɛiŋ.
5 I liə si num a mih fiəniki tsəki i
wi wə wi nǐ faaŋ mih. Ayakalə, mi
widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ na bikə i mih
a mih tsəki faiŋ na.
6 Mbɛiŋ kɔ a nshɛiŋ nshɛiŋ kɔm mih
dzaka gia yələ i mbɛiŋ.
7 Na si yi kɔ yakadəiŋ lə, mih fukuki
ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, akɔ num gia yindzɔŋni
i mbɛiŋ a mih nyə. Mih ka baaŋ maka
mih nyə̂, ma Mi wi Gamtini wə bi ma
dzə̂. Ayakalə, mih ka nyə, mih bi ka
chiŋsi wi i mbɛiŋ.
8 Jɔbi wə wi bi dzəki, wi bi tɔyi gia
yi bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ, fə̂ bɔ yə̂iŋ
chu bibɔ, fə̂ bɔ yə̂iŋ gia yə yi kɔ nɔni ki
chəŋ, fə̂ tə a bɔ yə̂iŋ yə yi kɔ i nsaka wi
Nyɔ wə.
9 Wi bi fə̂ a bɔ yə̂iŋ chu bibɔ si bɔ nǐ
ka jiə dəkə shɔm i mih,
10 fə̂ a bɔ yə̂iŋ gia yə yi kɔ i nɔni ki
chəŋ wə si mih tsəki i Ba wuŋ, mbɛiŋ
kɔbi i ni chu yɛiŋ i mih wə.
11 Wi bi fə̂ lə ka bɔ yə̂iŋ gia yə yi kɔ
i nsaka wi Nyɔ wə kɔm ŋkuŋ wi mbi
wələ kɔ num nsaka kwa wi.
12 Mih kɛiŋki mih kaŋa na gia yiduli
i dzaka i mbɛiŋ ayakalə, yi kɔbi i liə
ndzɔŋ i bintuni bimbɛiŋ wə i liə.
13 Jɔbi wə, Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ bi dzəki,
wi bi gamti mbɛiŋ a mbɛiŋ kiə ŋkɔŋ
bichi. Wi bi dzakaki kə num i ŋga bi
wə. Gia yichi yə wi kɔ wi wɔkɔ akɔ
yə wi bi dzakaki, wi fuku i mbɛiŋ gia
yichi yə yi kɔ i bi dzə.
14 Wi bi chusi lə mbum biŋ, si wi bi
dzɔ gia yə akɔ yiŋ wi fuku i mbɛiŋ.
15 Biɛiŋ bichi biə Ba wuŋ kaŋaki akɔ
biŋ. Akɔ gia yə mih dzakaki a wi bi
dzəki gia yə yi kɔ yiŋ wi fuku i mbɛiŋ.

Nshɛiŋ yi bwa bə Jisɔs bi fiəniki chu kinsaŋli

16 A baaŋ a twɛsi mbɛiŋ ma chu yɛiŋ
i mih wə, ayaka bə ni mɔti a twɛsi ma
mbɛiŋ ni fiəni chu yɛiŋ mih.”
17 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bwa bu
bə mbaŋ bədɔkɔ dzaka i bədɔkɔ a, “Wi
dzakaki a nə i bukumbɛiŋ lə, a baaŋ a
twɛsi bukumbɛiŋ ma chu yɛiŋ ŋgaiŋ,
ayaka a bə ni mɔti a twɛsi bukumbɛiŋ
ni fiəni chu yɛiŋ ŋgaiŋ, bə a ŋgaiŋ tsəki
i Ba wi ŋgaiŋ na?
18 Gia yə wi dzakaki lə, a baaŋ a
twɛsi yəmaka kɔ a nə a? Bukumbɛiŋ
ka kiə dəkə gia yə wi dzakaki
yakadəiŋ.”
19 Jisɔs dza yɛiŋ a bɔ nəŋki i bikə i
ŋgaiŋ gia yə wi dzakaki, wi ka bikə i

bɔ a, “Mbɛiŋ shwiŋyiki a mbɛiŋ mbɛiŋ kɔm a gia yə mih si dzaka a, ‘A baaŋ a twɛsi mbɛiŋ ma ni chu yɛiŋ mih, ayaka a bə ni mɔti a twɛsi ma mbɛiŋ ni fiəni chu yɛiŋ i mih’ a?

20 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi dəki lə mindəm wili, bəni bə̀ bɔ kɔ bə mbi wələ bi laŋki fibɔ. Mbɛiŋ bi numki a i nshɛiŋ wə, ayakalə nshɛiŋ yiwɔ bi dza fiəni i kinsaŋli wə.

21 Jɔbi wə miŋkpaŋa si nɔmh, wi ka wɔkɔki ləli, kɔm jɔbi wi bwɔni kpɛiŋ lɔ. Jɔbi wə wi bwɔ waiŋ wi, wi na chu kwakaki ləli biwɔ, kɔm wi wɔkɔki num ndzɔŋni a mi wiwɔm dzə i mbi wə.

22 Akɔ asi yi kɔ i mbɛiŋ i liə. Mbɛiŋ kɔ a nshɛiŋ nshɛiŋ, ayakalə jɔbi wə mih bi fiəni dzə yɛiŋ mbɛiŋ, ka mbɛiŋ bi numki bəh kinsaŋli i shɔ́m yimbɛiŋ wə, kəmaka kinsaŋli bi numki kə mi widɔkɔ kɔkə bi dzɔ i mbɛiŋ.

23 A bi numki i jɔbi wiwɔ wə, mbɛiŋ bi ma chu bikə gia yidɔkɔ i mih. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ ka bikə na finə i Ba wuŋ i yɛli wuŋ wə, wi ni nya fi i mbɛiŋ.

24 Na i dzə buku i liə, mbɛiŋ ka bikə dəkə fiɛŋ fidɔkɔ i Ba wuŋ, i yɛli wuŋ wə. Mbɛiŋ bikə, ma mbɛiŋ ni kwati, ka kinsaŋli kimbɛiŋ ni jikə.

25 Mih dzakaki ndzaka wələ num a ŋkwiŋ ŋkwiŋ, ayakalə jɔbi dzəki lə wə mih bi chu dzakaki kə i mbɛiŋ ŋkwiŋ ŋkwiŋ. Mih bi dzaka baiŋsi lə i mbɛiŋ kɔm Ba wuŋ.

26 A bi numki i jɔbi wiwɔ wə, mbɛiŋ bi bikəki lə fiɛŋ i Ba wuŋ, i yɛli wuŋ wə. Mih dzakaki kə a mih bi nywaki lə fiɛŋ i Ba wuŋ kɔm mbɛiŋ.

27 Ba wuŋ mwi kɔŋki lə mbɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kɔŋ mih ka chu bum a mih nyə i wi Ba wuŋ.

28 Mih nǐ nyə i Ba wuŋ wə ka mih dzə i mbi wələ wə, i liə mih beeki mbi wələ i fiəni tsə i Ba wuŋ wə.”

29 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ bwa bu bə mbaŋ təbi ka dzaka a, “Aaŋ! I liə wɔ dzaka bwili chu kəbi ŋkwiŋ ŋkwiŋ!

30 I liə buku yɛiŋ lɔ a wɔ kiəki lə gia yichi chu wɔkɔli kə a mi widɔkɔ bikə num bikəni i wɔ. Gia yələ fə buku ka bum a wɔ nyə i Nyɔ wə.”

31 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Yaka mbɛiŋ bum i liə a?

32 Jɔbi dzəki lə, num wi si dzə lɔ, wə mbɛiŋ bi gaaliki fimu fimu na ndə tsə i wi dzu, mbɛiŋ ni gɛiŋ bee mih, mih mbɔŋ. Ayakalə, mih kɔkə mih mbɔŋ, kɔm Ba wuŋ kələ buku wi.

33 Mih fukuki gia yələ i mbɛiŋ lə si mbɛiŋ kɔ i mih mə, mbɛiŋ ni kaŋa lə kimbɔiŋni. I mbi wələ wə mbɛiŋ kaŋaki lə bəŋgəkə, ayakalə mbɛiŋ nûmki bəh shɔm yi kaŋani. Kɔm mih gaka lɔ mbi wələ.”

17

Jisɔs tsa i gwu yi bəh i bəni bu

1 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dzaka kaasi ndzaka wələ, ka dza giŋsi dzákəh yi tsɛiŋ i bɛiŋ tsa a, “Ba wuŋ, jɔbi kpɛiŋ lɔ. Chûsi kiŋkɔkni ki Waiŋ wa ka Waiŋ tə ni chûsi kiŋkɔkni ka.

2 Wi kələ i chusi kɔm wɔ nya ŋga i wi i bəni bəchi bɛiŋ a wi nyâ nɔni kə ki bi tsə kaa kə, i bə̀ bəchi bə̀ wɔ kɔ wɔ nya i wi.

3 Nɔni kələ ki bi tsə kaa kə akɔ num kələ a bɔ kǐəki wɔ Nyɔ a num a wɔ Nyɔ wi ŋkɔŋ, bəh mih Jisɔs Klistus wə wɔ nǐ faaŋ.

4 Mih chusi lɔ mbum bia i fa kuku asi mih kaasi nɔm wə wɔ nǐ nya a mih nɔ̂m.

5 I liə Ba wuŋ, fiəni nyâ mih kiŋkɔkni i wɔ nshiŋ kə mih nǐ kaŋaki buku wɔ i ninshiŋ ka mbi yisi.

6 Mih chusi lɔ wɔ i bəni bə̀ wɔ nǐ sabi i fa mbi wələ wə ka nya i mih. Bəni bələ nǐ kɔ mba, ayaka wɔ ka nya bɔ i mih. Bɔ ka wɔkɔ ja ya.

7 I liə bɔ kiə lɔ a biɛiŋ bichi biə mih kaŋaki kɔ num bi nyə i wɔ.

8 Mih dzakaki lə kɔm mih kɔ mih nya lɔ gia yə wɔ nǐ nya i mih i bɔ, bɔ dzɔ yi, ka kiə ŋkɔŋ a mih nyə dzə i wɔ wə, ka bum tə a, a nǐ faaŋ wɔ mih.

9 Mih tsaki lə a num i bələ. Mih tsaki kə num i bə̀ bɔ kɔ num bə mbi wələ. Mih tsaki num i bələ wɔ nya i mih, kɔm akɔ bəni ba.

10 Biɛiŋ bichi biə mih kaŋaki akɔ mbia, biɛiŋ bichi biə wɔ kaŋaki akɔ

mbiŋ. Akɔ i bəni bələ mbum biŋ chusiki.
11 I liə mih chu məŋ i fa mbi wələ wə. Ayakalə, bɔ kɛiŋki lə i fa mbi wələ wə, ayaka mih si fiəni dzə i wɔ. Ba wuŋ wi baiŋni, jĭə bɔ i yɛli wa wə wɔ nya i mih, ka bɔ numki i mi wimu wə asi buku wɔ kɔ i mi wimu wə.
12 Jɔbi wə mih nĭ kɔ bəh bɔ, mih nĭ jiə bɔ i yɛli wa wə wɔ nya i mih. Mih təkni bəh bɔ mi i bɔ wə na laka, a kɔbi a wə wi nĭ kɔ num wə wi nĭ kaŋaki i laka. Ayaka yələ num ka gia yə bə nĭ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, a yi dzə kpɛiŋ.
13 I liə mih si fiəni dzə i wɔ wə, mih dzaka gia yələ mih kɛiŋ i mbi wələ wə ka bɔ ni kaŋa kinsaŋli kə ki kɔ kəŋŋ num ki jikə i bɔ wə.
14 Mih kɔ mih nya ja ya i bɔ kaŋ, bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ ka bə baiŋŋ bɔ, kɔm bɔ chu məŋ bəni bə mbi wələ, a liŋ asi mih kɔkə mi i mbi wələ wə.
15 Mih tsaki kə lə a wɔ bwĭli bɔ i mbi wələ wə. Mih tsaki num a wɔ tôkni bəh bɔ, kiə bɔ ki lĭə kə i kaŋ yi mi wichu wə.
16 Bɔ kɔkə bəni bə mbi wələ, a liŋ asi mih kɔkə mi i mbi wələ wə.
17 Kêiŋsi bɔ wɔ jĭə chi chi ma bɔ baiŋki i ŋkɔŋ kintəəŋ. Ja ya kɔ ŋkɔŋ.
18 Asi wɔ nĭ faaŋ mih i mbi wələ wə, akɔ a liŋ asi mih faaŋ bɔ tə i mbi wə.
19 Mih ka kɛiŋsi jiə gwu yiŋ chi chi kɔm bəh bɔ, ka bɔ tə kɛiŋsi jiə gwu yibɔ chi chi i ŋkɔŋ wə.
20 Mih tsaki kə a bəni bələ shəŋ. Mih tsaki tə i bəni bəchi bà bɔ bi wɔkɔki ndzaka wibɔ jiə shɔm i mih wə.
21 Mih tsaki a bɔ bəchi bi dzə num i mi wimu wə, na asi wɔ Ba wuŋ kɔ wɔ num i mih wə mih num tə i wɔ wə. Mih tsa a bɔ tə bi nûmki i buku wɔ wə, ka bəni bə mbi wələ bi bûm a, a nĭ faaŋ wɔ mih.
22 Mbum biə wɔ nĭ duksi mih yɛiŋ mih nya lɔ i bɔ, ka bɔ bi nûmki i mi wimu wə, asi buku wɔ kɔ i mi wimu wə,
23 mih kɔ i bɔ mə, wɔ num i mih mə. A bɔ nûmki nalə i mi wimu wə, ayakadəiŋ ka bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ kĭə a, a nĭ faaŋ wɔ mih, wɔ kɔŋ bɔ asi wɔ kɔŋki mih.
24 Ba wuŋ, mih nəŋki a bà wɔ nya i mih a bɔ bi dzô nûm tə bəh mih i di biə mih kɔ, ka bɔ bi yêiŋ kiŋkɔkni kə wɔ nĭ nya i mih kɔm bə kiŋkɔŋ ka i mih wə na ka mbi wələ yisi.
25 Wɔɔɔ Ba wuŋ wi chəŋ, bəni bə mbi wələ kiəki kə wɔ ayakalə, mih kiəki lə wɔ, bəni bəŋ bələ kiə a nĭ faaŋ wɔ mih.
26 Mih fə lɔ bɔ kiə wɔ, mih kɛiŋ i ni fəki bɔ kiə wɔ, ka kiŋkɔŋ ka kə wɔ kɔŋ mih yɛiŋ numki i bɔ mə, mih tə num i bɔ mə."

18

Bə faaŋ bəni bə jum bɔ tsə kwa Jisɔs (Matiə 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Jɔbi wə Jisɔs nĭ tsa kaasi, wi bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə fɛiŋ, tsə ndaŋ kaŋŋ yə bə nĭ bɔɔŋki a Kidlən ka tsə i waka widɔkɔ wəyaka wə, khə wi kɛiŋ yi mitam num fɛiŋ, bɔ bwa bu bə mbaŋ ka liə fɛiŋ.
2 A nĭ kɔ Judas wə wi nĭ taŋni Jisɔs kĭə tə di biwɔ, kɔm Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nĭ kɔmsiki tsəki lə fɛiŋ.
3 Ayakadəiŋ, Judas ka tsə fɛiŋ bəh mbaŋ wi bəni bə jum bəh bəni bədɔkɔ bà bɔ nĭ tsɛiŋki juŋ yi fəni yi gia. Bəni bələ num a faaŋ bətii mfə gia bəmbum bə Bəfalasi bɔ. Bɔ nĭ tsəki kaŋa gbuku wi baiŋsini bəh naka bi baiŋsini bəh biɛiŋ bi jum.
4 Si Jisɔs ni kiə gia yə yi kaŋaki i nûm bəh wi, wi ka buku dzə i ninshiŋ, bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ nəŋki num ndə?"
5 Bɔ ka chukuli i wi a, "Jisɔs wi Nasali." Jisɔs ka dzaka i bɔ a, "Akɔ mih wiwɔ." A nĭ kɔ Judas wə wi nĭ taŋni wi, wi num i bɛiŋ bəh bəni bəwɔ fɛiŋ.
6 Jɔbi wə Jisɔs fuku i bɔ a, akɔ ŋgaiŋ wiwɔ, bɔ ka chu lɔ bəh jum bəh jum, gbɔyi i kuku.
7 Wi ka chu bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ nəŋki num ndə a?" Bɔ chukuli a, "Jisɔs wi Nasali."
8 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Mih si fuku lɔ i mbɛiŋ a, akɔ mih wiwɔ. Yaka mbɛiŋ fa nəŋki num mih, mbɛiŋ bêe bəni bələ nyô."
9 Wi nĭ dzaka yaka i fə a yi dzə kpɛiŋ i ja yə wi nĭ kɔ wi dzaka lɔ i Nyɔ a,

ŋgaiŋ ka laksi dəkə mi wimu i bà wi nǐ nya i ŋgaiŋ.
10 Samən Bita nǐ kaŋaki lə nywɔ wi jum. Wi ka baa nywɔ i kimbaka wə ka gba chwiŋ təiŋ kintuni ki tsɛiŋ yiləkəli yi mfa wi fwu wi bətii mfə gia. Yɛli wi mfa wiwɔ num a Malkus.
11 Jisɔs ka dzaka i Bita a, “Fǐəni lâkə nywɔ wa i kimbaka wə. Yaka mih ni mu kə bwam wi ŋgəkə wə Ba wuŋ kɔ wi nya i mih ma?”

Bə dzə Jisɔs tsə bəh wi i Anas

12 Fwu wi bəni bə jum bəh mbaŋ wi bəni bə jum bəh bəni bà bɔ nǐ tsɛiŋki juŋ yi fəni yi gia yi Bəju ka kwa Jisɔs ka kaŋa wi bəh bəkwu.
13 Bɔ yisi dzɔ wi tsə bəh wi i Anas, kɔm Anas nǐ kɔ tii kpə Kayfas wə wi nǐ kɔ fwu wi bətii mfə gia i jia yiwɔ wə.
14 Kayfas wələ kɔ wə wi nǐ yisi nya kintəfi i Bəju a yi ndzɔŋki a mi wimu kpi i bəni bəchi fuŋ.

Bita nəiŋ a ŋgaiŋ kiəki kə Jisɔs

(Matiə 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Si bɔ nǐ tsəki bəh Jisɔs yakadəiŋ, Samən Bita bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs widəkɔ ka biəli Jisɔs. Si waiŋ mbaŋ wi Jisɔs wələ nǐ kɔ fwu wi bətii mfə gia kiə wi, wi ka biəli Jisɔs tsə liə i təkɔ wi fwu wi bətii mfə gia wə.
16 Bita num baaŋ i biŋ i dzaka ki mbaiŋ kpəŋ. Waiŋ mbaŋ wi Jisɔs wə fwu wi bətii mfə gia nǐ kiəki wi, fiəni buku tsə dzaka i waiŋkpaŋni wə wi nǐ tsɛiŋki dzaka ki mbaiŋ, dzɔ liə dzə bəh Bita.
17 Waiŋkpaŋni wiwɔ bikə i Bita a, “Ntə wɔ kɔ tə mi wi mbaŋ wi mi wələ a?” Bita chukuli a, “A məŋ mih.”
18 A nǐ kɔ biŋ də, bwa bə nɔm bəh bəni bà bɔ nǐ tsɛiŋki juŋ yi fəni yi gia kpa gbuku ka numyi bɛiŋ ka bá jɔkɔki. Bita ka tsə num tə bɛiŋ bá jɔkɔ.

Fwu wi bətii mfə gia ka bikəyiki gia i Jisɔs

(Matiə 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Fwu wi bətii mfə gia ka bikə kimbikə i Jisɔs kɔm bə bwa bu bə mbaŋ bəh kɔm nlani wi.
20 Jisɔs chukuli i wi a, “Mih si fuku baiŋsi lə yi i mbi wichi. Mih si lani lə bəni i juŋ yi tsani wə bəh i juŋ yi fəni yi gia wə i di biə Bəju bəchi si juŋni. Mih ka num dzaka dəkə gia yidɔkɔ i nyumi wə.
21 Wɔ bikəki gia yələ num i mih kɔm nə? Bǐkə num i bəni bà bɔ si wɔkɔ si mih dzakaki. Bɔ kiəki lə gia yə mih si dzaka.”
22 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, mi widəkɔ i mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ tsɛiŋki juŋ yi fəni yi gia num wi num bɛiŋ i kɔmsi i wi kpəŋ ka wɔɔ kaŋ i kimbaŋ ki wə, bikə i wi a, “Akɔ dzəh yə wɔ chukuliki fwu wi bətii mfə gia lə a?”
23 Jisɔs bikə i wi a, “A kabə num a mih si dzaka i fikpəŋ, wɔ chûsi kiŋgbɔ kəŋŋ. A kabə num a mih si dzaka num ŋkɔŋ, wɔ ka twɛiŋ lɔ mih kɔm nə?”
24 Anas ka dza chiŋsi Jisɔs i Kayfas fwu wi bətii mfə gia. Jisɔs nǐ kɛiŋki a bəkwu wə.

Bita ka chu nəiŋ a ŋgaiŋ kiəki kə Jisɔs

(Matiə 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Si Samən Bita nǐ kɛiŋki num wi num i bɛiŋ jɔkɔ gbuku, bəni bikə i wi a, “Ntə wɔ kɔ mi widəkɔ i mbaŋ wi bəni bu wə a?” Bita nəiŋ ka dzaka a, “A məŋ dəkə mih.”
26 Waiŋ wi nɔm wi fwu wi bətii mfə gia widəkɔ chu bikə i Bita a, “Mih si ka yɛiŋ mbɛiŋ wi i khə wi mbaiŋ wə a?” Waiŋ wi nɔm wələ nǐ kɔ mi i chwɔŋkijuŋ ki mi wə Bita si təiŋ kintuni ki.
27 Bita ka chu nəiŋ. A i jɔbi wiwɔ wə kwɔkɔ ka tɔŋ.

Bə tsə bəh Jisɔs i Baylɛ

(Matiə 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Bəni ka dzɔ Jisɔs i juŋ yi Kayfas wə ka tsəki bəh wi i ntɔŋ wi mi wi Lum wə wi sakaki fɛiŋ. A nǐ kɔ a kɛiŋ kinchɔŋɔchɔŋɔ. Jɔbi wə bɔ nǐ tsə bɔ nǐ ka liə fibɔ i ntɔŋ wi mi wiwɔ wə, kɔm a nǐ kɔ a bɔ liə, ma bɔ nǐ jisi shi bibɔ, na dzi dəkə Dzini bi Ntsədaŋ.
29 Ayakadəiŋ, Baylɛ ka buku dzə yɛiŋ bɔ bikə i bɔ a, “Akɔ yi naiŋ gia mbɛiŋ yɛiŋ mi wələ gbɔ yɛiŋ a?”

30 Bɔ chukuli i wi a, “Asi kɔ a mi wələ
ma numki mi wichu, ma buku ka dzə
dəkə bəh wi i nya a bə wɔɔ.”
31 Baylɛ ka chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ
dzô wi, ma mbɛiŋ sâka kiə wi a mbɛiŋ
mbɛiŋ asi bənchi bəmbɛiŋ nəŋki.”
Bəju ka dzaka i wi a, “Buku kaŋaki kə
ŋga i wɔɔ mi.”
32 Ndzaka wələ dzə kpɛiŋ i ja yə Jisɔs
nǐ kɔ wi dzaka lɔ chusi ŋkaiŋni yi kpi
yə wi kaŋaki i bi kpî.
33 Baylɛ fiəni liə tsə i ntɔŋ wi wə, ka
dzaka a bə dzə bəh Jisɔs, wi ka bikə i
wi a, “Akɔ wɔ Ŋkuŋ wi Bəju a?”
34 Jisɔs bikə i wi a, “Wɔ dzaka yələ
num i kiŋkwaka ka wə, ma a dzaka
bəni bədɔkɔ i wɔ kɔm mih a?”
35 Baylɛ bikə i wi a, “Mih kɔ mi wi
Ju a? Akɔ bəni ba bə kwili bəh bətii
mfə gia bəmbum bɔ dzɔ wɔ ka dzə nya
i mih. Wɔ fə num nə?”
36 Jisɔs chukuli i wi a, “Ŋkuŋ biŋ
kɔkə ka bi fa mbi wələ wə. Asi kɔ a
ŋkuŋ biŋ numki ka bi fa mbi wələ, ma
bəni bəŋ bə nɔm si jwɔ a bə ki nyâ kə
mih i kaŋ yi Bəju wə. Ayakalə, ŋkuŋ
biŋ kɔkə dəkə biə bi nyə i mbi wələ wə.”
37 Baylɛ ka bikə i wi a, “Yaka wɔ kɔ
ŋkuŋ a?” Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ
asi wɔ dzaka a mih kɔ ŋkuŋ. Bə nǐ bwɔ
mih kɔm yələ, ayaka mih nǐ dzə i mbi
wələ wə kɔm bə yələ a mih dzakaki
kɔm bəh ŋkɔŋ. Na ndə wə wi biəliki
ŋkɔŋ wi wɔkɔki lə ja yiŋ.”
38 Baylɛ bikə i wi a, “Ŋkɔŋ kɔ nə a?”
Si wi dzaka yakadəiŋ ka fiəni buku tsə
yɛiŋ Bəju i biŋ dzaka i bɔ a, “Mih ka
yɛiŋ dəkə ŋgbɔ widɔkɔ i wi wə.
39 Ayakalə, mbɛiŋ si kaŋa lə nəni
kimbɛiŋ kidɔkɔ a i jɔbi wi Dzini bi
Ntsədaŋ wə mih bwîli mi wi juŋ yi
nsəŋ wimu. Mbɛiŋ nəŋki a mih bwîli
num ŋkuŋ wi Bəju wələ a?”
40 Bəju bəwɔ wili bəh ŋga a, “Aayi,
buku nəŋki kə num mi wələ, bwîli
num Balabas!” Balabas wə wi nǐ kɔ
mi i mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ jwɔki
Gɔmna wi Lum.

19

Bə saka təiŋ a bə wôɔ Jisɔs

1 Baylɛ ka dzɔ Jisɔs nya bə shɛli wi
bəh ŋgaŋa.
2 Bəni bə jum fə kifɔ ki ŋkuŋ kii bə
bwaŋyi yɛiŋ ka bwaŋ i wi fuŋ, dzɔ
mbuŋ wi bəŋkuŋ wi bɔkɔli, ka tum i wi
wə.
3 Bɔ ka dzə i wi dzaka a, “Mbɛɛ, jum
yi bɔkɔli. Ŋkuŋ wi Bəju.” Si bɔ nǐ
dzakaki yakadəiŋ twɛiŋ wi bəh kaŋ.
4 Baylɛ ka chu buku tsə i biŋ dzaka
i bəni a, “Mbɛiŋ yêiŋ, mih ki bwiliki
lə mi wələ i biŋ mih nya i mbɛiŋ, ka
mbɛiŋ kiə a mih ka yɛiŋ dəkə gia yə wi
gbɔ yɛiŋ.”
5 Jisɔs ka bukuki dzəki bəh kifɔ ki
bəmbwaŋyi kə i wi fuŋ bəh mbuŋ wi
bəŋkuŋ i wi wə. Baylɛ ka dzaka i bɔ a,
“Mbɛiŋ yêiŋ bə mi wiwɔ lə!”
6 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà
bɔ nǐ chəniki juŋ yi fəni yi gia, yɛiŋ
wi yakadəiŋ, ka yisi i wiliki a, “Bâŋŋ
wi i kintasi wə, bâŋŋ wi i kintasi wə!”
Baylɛ dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzô la wi
bəh kaŋ yimbɛiŋ ma mbɛiŋ bâŋŋ i
kintasi wə, kɔm mih ka yɛiŋ dəkə gia
yə wi gbɔ yɛiŋ.”
7 Bəju bəwɔ fiəni chukuli i wi a,
“Buku kaŋaki lə nchi wibuku, nchi
wiwɔ chusiki a wi kaŋaki lə i kpî, kɔm
wi fə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ Waiŋ Nyɔ.”
8 Jɔbi wə Baylɛ wɔkɔ ndzaka wiwɔ
yaka chu num lwa nalə.
9 Bɔ Jisɔs fiəni liə tsə i saŋ wi wi
shini wə, wi bikə i Jisɔs a, “Wɔ nyə
faiŋ?” Ayakalə, Jisɔs nəki chukuli kə
gia yidɔkɔ i wi.
10 Baylɛ bikə i Jisɔs a, “Wɔ dzakaki
kə i mih a? Wɔ kiəki kə a mih kaŋaki
lə ŋga i bwili wɔ, mih chu kaŋa ŋga i
dzaka a bə baŋŋ wɔ i kintasi wə a?”
11 Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ si kɔkə
i kaŋa ŋga i mih bɛiŋ a kɔbi a bə nǐ
nya ŋga biwɔ i wɔ i bɛiŋ. Ayakadəiŋ,
kɔm yələ, mi wə wi nya mih i wɔ kaŋ,
kaŋaki lə chu bi kpali tsə mbia.”
12 Si Baylɛ wɔkɔ ndzaka wələ, ka yisi
i nəŋki dzəh i yatɔkɔ wi. Ayakalə, Bəju
wam bəh ŋga a, “Wɔ ka məm i bee
mi wələ, yi numki a wɔ kɔkə nsɛiŋ wi
Kaysa ŋkuŋ wimbum wi Lum. Na ndə
wə wi fə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ ŋkuŋ wi kɔ
baiŋŋni wi Kaysa.”

13 Jəbi wə Baylɛ chu wəkɔ ndzaka
wiwɔ, ka buku bəh Jisɔs i biŋ, shinum
i kiŋgbɔkɔ ki nsaka wə kə bə nǐ bɔɔŋki
a Di biə bə maa bəh Kitəh, num i já yi
Hibulu wə a Gabata.
14 A nǐ kɔ Chɔkɔ bi Nsisi bi Dzini bi
Ntsədaŋ, jəbi nǐ kɔ aka mbiəŋə jwɔfi
ntsɔ bəfa nshifɔkɔ. Baylɛ dzaka i Bəju
a, “Mbɛiŋ yêiŋ bə ŋkuŋ wimbɛiŋ lə!”
15 Bəju bəwɔ wamyi a, “Nyâ bəh wi,
nyâ bəh wi, bâŋŋ wi i kintasi wə!”
Baylɛ bikə i bɔ a, “Mih baŋŋ ŋkuŋ
wimbɛiŋ i kintasi wə a?” Bətii mfə gia
bəmbum chukuli i wi a, “Buku kaŋaki
kə ŋkuŋ widɔkɔ a kɔbi a Kaysa.”
16 Baylɛ ka nya Jisɔs i bɔ a bɔ tsâ
bâŋŋ i kintasi wə.

Bə baŋŋ Jisɔs i kintasi wə (Matiə 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Bɔ ka dzɔ Jisɔs, buku bəh wi. Wi
giŋ kintasi ki ka tsəki i di biə bə nǐ
bɔɔŋki a Ŋkuŋu Kifwu, yi num i já yi
Hibulu wə a Gəlgɔta.
18 Bɔ ka tsə baŋŋ wi fɛiŋ i kintasi
wə, baŋŋ tasi bəh bəni bədɔkɔ bəfa i
bintasi wə, widɔkɔ i tsɛiŋ yiləkəli wə,
widɔkɔ i tsɛiŋ yi kimiəkə wə, Jisɔs num
i fintəŋ.
19 Baylɛ bɔŋ nyaka gia yidɔkɔ ka
baŋŋ i kintasi ki Jisɔs wə. Gia yə wi
nǐ nyaka yɛiŋ nǐ kɔ a, “Jisɔs wi Nasali,
Ŋkuŋ wi Bəju.”
20 Bəju bəduli fa gia yə wi nyaka
yɛiŋ, kɔm di biə bɔ nǐ baŋŋ Jisɔs i
kintasi wə nǐ kɔ kɔmsi tsə i kwili wə,
wi nǐ nyaka gia yələ i já yi Hibulu wə
bəh yi Latin wə bəh yi Glik wə. 21 Bətii
mfə gia bəmbum bə Bəju tsə dzaka i
Baylɛ a, “Kiə wɔ ki nyâka kə a, ‘Ŋkuŋ
wi Bəju.’ Nyâka a, ‘Mi wələ dzaka a
ŋgaiŋ kɔ ŋkuŋ wi Bəju.’ ”
22 Baylɛ chukuli i bɔ a, “Gia yə mih
kɔ mih nyaka mih nyaka lɔ.”
23 Jəbi wə bəni bə jum nǐ baŋŋ Jisɔs
i kintasi wə, bɔ ka dzɔ bəmbuŋ bu gaa
i bidi binaa wə ayaka di bimu num
i mi wi jum wimu. Bɔ dzɔ tə mbuŋ
wi nimbɛiŋ. Ayakalə, mbuŋ wələ nǐ
kɔ num bə nǐ tum wi wiyamni i yisi i
məkə wə i shi buku i gvu wə.
24 Ayakadəiŋ, bɔ ka dzaka a bɔ bɔ a,
“Kiə bukumbɛiŋ ki tâŋa kə mbuŋ wələ.
Bukumbɛiŋ tâ shaŋ bəh wi, bə yɛiŋ mi
wə wi ki kwatiki mbuŋ wiwɔ.” Gia
yələ nǐ num i fə a yi dzâ kpêiŋ asi bə
nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Bɔ nǐ gaa bəmbuŋ bəŋ a bɔ bɔ,
ka ta shaŋ bəh mbuŋ wuŋ.”*
Ayakadəiŋ, yələ kɔ gia yə bəni bə jum
bəwɔ nǐ fə lə.
25 Bəkaŋa bədɔkɔ nǐ num bɛiŋ kɔmsi
fɛiŋ i kintasi ki Jisɔs wə. Bəkaŋa bələ
nǐ kɔ nih Jisɔs bəh waiŋnih nih Jisɔs
bəh Meli wə kpə Klɔbas bəh Meli Mag-
dalen.
26 Asi Jisɔs dzaka a wi tsɛiŋ ka yɛiŋ
nih wi bəh waiŋ wi wi mbaŋ wə wi nǐ
kɔŋki num bɔ num kɔmsi i wi kpəŋ i
bɛiŋ, wi dzaka i nih wi a, “Miŋkpaŋa,
tsêiŋ, fa si num waiŋ wa.”
27 Si wi dzaka yakadəiŋ fiəni dzaka
tə i waiŋ wi wi mbaŋ wə a, “Tsêiŋ,
fa si num nih wa.” I yisi i jəbi wiwɔ
wə waiŋ wi wi mbaŋ wiwɔ ka dzɔ nih
Jisɔs bɔ wi tsə ka nɔki i wi dzu.

Jisɔs Kpi (Matiə 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Si yəmaka nǐ tsə, si Jisɔs nǐ kɔ wi si
kiə lɔ a gia yichi kaa, i fə a yi dzə kpɛiŋ
asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, ka
dza dzaka a,
“Kindɔŋ wɔmki lə mih.”
29 Kilɛti kidɔkɔ nǐ kɔ fɛiŋ bəh mbih
migbaŋlini yɛiŋ num mɔ jikə i yɛiŋ mə.
Bəni bə jum bəwɔ ka juli kuncha yɛiŋ
ka bwaŋ i kpɛiŋ wi yisɔp wə ka bwaŋ
ləkə tsə i dzaka ki wə.†
30 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dzɔ mbih miwɔ ka
dzaka a, “Yi kaa lɔ.” Si wi dzaka
yakadəiŋ, chuŋsi fwu wi, kiŋ'waka ki
kaa.

Bə bwaŋ biəli yi Jisɔs

31 Si chɔkɔ biwɔ nǐ kɔ a chu num
Chɔkɔ bi Kɛiŋsini gwu i nya i chɔkɔ
bimbam wə, Bəju nǐ nəŋki i fə a biwini
biwɔ ma bâaŋ i bintasi wə i chɔkɔ
bimbam wə, (kighə si bimbam biwɔ

* **19:24** Ŋkaiŋni wi shaŋ yələ nǐ kɔ kitəh num bə chəsi. † **19:29** Hisɔp wələ kɔ yɛli wi kpɛiŋ widɔkɔ.

nǐ kɔ bi mbum). Bɔ ka tsə yɛiŋ Baylɛ ka tsa wi dzaka a bɔ tsə̂ bwǐŋyi kaka bi bəni bə̀ bɔ nǐ kɔ i bintasi wə ka bɔ kɔmsi kpǐyi ka bɔ shǐsi, dzə̂ bwǐli bɔ.

32 Ayakadəiŋ, bəni bə jum bə̀ ka bwiŋyi kaka bi mi wi ninshiŋ wə, ka bwiŋyi tə widəkɔ wə bə nǐ baŋŋ bəh wi.

33 Ayakalə, jɔbi wə bɔ nǐ dzə buku i Jisɔs wə, yɛiŋ num wi si kpi lɔ, bɔ nəki chu bwiŋyi kə kaka bi.

34 Mi widəkɔ i mbaŋ wi bəni bə jum wə bwaŋ biəli yi Jisɔs bəh gɔŋ. Si wi bwaŋ yaka, akisəkə mwa bəh mwi tumbuku fɛiŋ.

35 Mi wə wi nǐ yɛiŋ gia yələ kɔ num wi mbeeŋ nsaka wiwɔ, ayaka ndzaka wiwɔ num ŋkɔŋ, wi kiə a ŋgaiŋ dzakaki num ŋkɔŋ ka mbɛiŋ kɔ i bûm.

36 Gia yələ nǐ num i fə gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə dzə̂ kpə̂iŋ si bə nyaka a, “A ŋkuŋu ki kimu bi bwiŋ kə.”

37 Ayaka yi chu num bə nǐ nyaka i di bidəkɔ wə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Bəni bi tsɛiŋki lə mi wiwɔ wə bə bwaŋ.”

Bə ləə Jisɔs
(Matiə 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Si yəmaka nǐ tsə Yɔsɛf wi Alimatia nyə tsə yɛiŋ Baylɛ ka tsa a wi bûm a ŋgaiŋ dzə̂ bwǐli wini wi Jisɔs. Yɔsɛf wələ nǐ kɔ mi wi mbaŋ wi Jisɔs ayakalə wi num a jum wə jum wə kɔm wi nǐ lwaki Bəju. Baylɛ bum, wi ka tsə i dzɔ bwili wini wiwɔ.

39 Nikɔdəmus wə wi nǐ yisi tsə yɛiŋ Jisɔs chəkɔ bidəkɔ nchəkɔ, wi nǐ tsə tə bəh fiaŋsi bidəkɔ bi kaŋa tsɛŋə yindzɔŋni num bə chiŋni kɛiŋsi bəh mɛɛl bəh alɔs nji wi ntiə wiwɔ nǐ kɔ bəkilɔ mbaŋtia ntsɔ yitali.

40 Bɔ wi ka tsə dzɔ bwili wini wi Jisɔs wiwɔ ka kii bə bəmbuŋ num bɔ fiaŋsi bəh fiaŋsi biə wi nǐ dzə bəh bi, asi nləə wi Bəju kɔ i nəni ki tumi kibɔ wə.

41 A nǐ kɔ khə wi mbaiŋ num kɔmsi tsə i di biə bə nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə. Ayaka khə wiwɔ num yaka jum yimfiaŋ yidəkɔ num fɛiŋ maka bə num ləə lɔ mi yɛiŋ.

42 Ayakadəiŋ, si chəkɔ biwɔ nǐ kɔ Chəkɔ bi Bəju bi Sisini wi chəkɔ Bimbam, ayaka jum yiwɔ num kɔmsi fɛiŋ, bɔ ka jiə Jisɔs yɛiŋ.‡

20

Bə nəŋ wini wi Jisɔs məŋ
(Matiə 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 A dzə num i chəkɔ bi ninshiŋ i shi wə, Meli Magdalen buku dza na kinchəŋəchəŋə biŋ kɛiŋ bi ji, ka tsə i jum bɛiŋ, yɛiŋ num bə dzasi lɔ təh wə bə nǐ baŋ dzaka kijum yɛiŋ.

2 Ayakadəiŋ, wi ka yɔkɔ tsə yɛiŋ Samən Bita bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs widəkɔ wiwɔ wə Jisɔs nǐ kɔŋki nalə, ka dzaka i bɔ a, “Bə bwili Bah i jum mə, buku ka kiə dəkə di biə bə nɔsi wi yɛiŋ.”

3 Bita bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs wə ka buku i tsəki i jum bɛiŋ.

4 Bɔ nǐ tsəki yaka yɔkɔ num yɔkɔni, ayakalə waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs widəkɔ wiwɔ wə yɔkɔ tsə Bita ka yisi tsə buku i jum bɛiŋ.

5 Si wi tsə buku, ŋgwuŋ shi tsɛiŋ ləkə, ka yɛiŋ shəŋ a bəmbuŋ bə̀, bə nǐ kii i Jisɔs wə bɔ nɔ fɛiŋ. Si wi tsɛiŋ yakadəiŋ nəki liə kə yɛiŋ.

6 Samən Bita biəli wi dzə buku fɛiŋ, ka liə tsə akisəkə i jum yiwɔ kintəəŋ. Si wi liə, yɛiŋ shəŋ a bəmbuŋ bə̀ bɔ nɔ fɛiŋ,

7 ayaka kinchumni ki mbuŋ kə bə nǐ kii fwu wi Jisɔs yɛiŋ nǐ ka nɔ chiŋni bəh bidəkɔ bə̀. Ayakalə, num bə lim ka jiə a mbi di wə a kiki.

8 Waiŋ mbaŋ wi Jisɔs widəkɔ wiwɔ wə wi nǐ yisi tsə buku fɛiŋ ka bɔŋ liə tsə i jum yiwɔ mə yɛiŋ gia yiwɔ ka bum.

9 A nǐ kɔ bɔ kɛiŋ ki kiə kə fwu wi gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a Jisɔs nǐ kaŋaki lə i dzâ i kpǐ wə.

Jisɔs chusi gwu yi i Meli Magdalen

‡ **19:42** Bɔ nǐ jiə Jisɔs fɛiŋ yaka ka chəkɔ bimbam tsə, bɔ ka dzə lansi nləə wi i nəni kibɔ wə.

10 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà fiəni kwɛ
i kikwili wə.
11 Ayakalə, Meli ka num baaŋ bɛiŋ
i biŋ i jum kpəŋ ka dəki. Si wi nǐ dəki
yaka ka dza ŋgwuŋ shi tsɛiŋ ləkə i jum
yiwɔ kintəəŋ,
12 yɛiŋ bəchinda bə Nyɔ bəfa num bɔ
ləh bəmbuŋ bə fukuli num bɔ shinum
i di biə bə nǐ nɔsi wini wi Jisɔs, widəkɔ
nǐ shinum i di biə fwu wi Jisɔs nǐ kɔ,
widəkɔ i di biə gvu yi nǐ kɔ.
13 Bəchinda bə Nyɔ bəwɔ bikə i wi a,
“Miŋkpaŋa, wɔ dəki nə a?” Wi chukuli
a, “Mih dəki kɔm bə giŋ buku bəh Bah
wuŋ mih kiə kə di biə bə jiə wi.”
14 Si wi dzaka yakadəiŋ, wi bá nəŋ i
fiəni gwu yi ka yɛiŋ Jisɔs num wi num
bɛiŋ. Ayakalə, wi nəki kiə kə a, akɔ
Jisɔs.
15 Jisɔs bikə i wi a, “Miŋkpaŋa, wɔ
dəki nə a? Wɔ nəŋki num ndə a?” Meli
ka kwakaki a, yuwidəkɔ akɔ mi wə wi
tsɛiŋki khə wiwɔ. Wi ka dzaka i wi a,
“Tikwili, aka bá num a wɔ giŋ nyə bəh
wi, wɔ fûku i mih di biə wɔ jiə wi yɛiŋ,
ka mih tsə giŋ nyə bəh wi.”
16 Jisɔs dza bɔɔŋ wi a, “Meli.” Wi
fiəni gwu bɔɔŋ wi i já yibɔ yi Hibulu
wə a, “Labɔni,” yi num a, “Mi wi
lanini.”
17 Jisɔs dzaka i wi a, “Ma kâŋa mih,
kɔm mih kɛiŋki ki yaka kə i Ba wuŋ
wə. Tsâ i bwa bə nih bəŋ ma wɔ fûku
i bɔ a mih si yaka tsə i Ba wuŋ wə wi
num tə Ba wimbɛiŋ, Nyɔ wuŋ num tə
Nyɔ wimbɛiŋ.”
18 Meli Magdalen ka tsə fuku i bwa
bə Jisɔs bə mbaŋ a ŋgaiŋ yɛiŋ Bah, ka
fukuki tə i bɔ gia yə wi si dzaka i ŋgaiŋ.

Jisɔs chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ (Matiə 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 A nǐ kɔ i fijɔbi a chəkɔ biwɔ, a
num chəkɔ bi ninshiŋ i shi yiwɔ wə,
bwa bə mbaŋ bə Jisɔs num dzu num
bɔ baŋ dzaka bifiəŋə, kɔm bɔ nǐ lwaki
Bəju. Jisɔs dza tumbuku i bɔ kintəəŋ,
ka bɔni i bɔ a, “Ma kimbɔiŋni nûm bəh
mbɛiŋ.”
20 Si wi bɔni i bɔ yakadəiŋ, ka chusi
kaŋ yi bəh biəli yi i bɔ. Bwa bə Jisɔs bə
mbaŋ ka numki bəh kinsaŋli nalə si bɔ
yɛiŋ Bah.
21 Jisɔs chu fiəni dzaka i bɔ a,
“Kimbɔiŋni nûm bəh mbɛiŋ. Si Ba
wuŋ nǐ faaŋ mih, yi kɔ a liŋ si mih ki
faaŋki mbɛiŋ i liə.”
22 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka waka i
bɔ wə ka dzaka a, “Mbɛiŋ dzô Kiŋ'waka
ki Baiŋni.
23 Mbɛiŋ ka dalinya chu bi mi, ma
yi numki a Nyɔ dalinya lɔ wi. Mbɛiŋ
baaŋ ki dalinya kə wi, yaka Nyɔ ka
dalinya dəkə wi.”

Jisɔs chusi gwu yi i Təməs

24 A nǐ kɔ i jɔbi wə Jisɔs nǐ dzə i bwa
bu bə mbaŋ wə, Təməs wə wi nǐ kɔ
i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bə jwɔfi ntsɔ
bəfa wə bə nǐ bɔɔŋki yɛli wi widəkɔ a
bimaŋsi nǐ kəkə dəkə bəh bɔ.
25 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bədəkɔ ka
dzaka i Təməs a, “Buku si yɛiŋ Bah.”
Ayakalə, Təməs dzaka mfih i bɔ a, “A
kɔbi a mih yɛiŋ lə dzaka ki bali ki
mibaiŋ i kaŋ yi wə, ka jiə waiŋkpaŋ
wuŋ i dzaka biwɔ wə, jiə tə kaŋ yiŋ i
biəli yi wə, mih ma ni lansi bum gia
yiwɔ.”
26 Shi dzə kpɛiŋ, bwa bə Jisɔs bə
mbaŋ chu num i dzu, Təməs num
tə bəh bɔ, dzaka bifiəŋə num bə
fah. Ayakalə, Jisɔs dzə tumbuku i bɔ
kintəəŋ, ka bɔni i bɔ a, “Kimbɔiŋni
nûm bəh mbɛiŋ.”
27 Si wi bɔni i bɔ yakadəiŋ, ka dzaka
i Təməs a, “Jîə waiŋkpaŋ wa fa i káŋ
yiŋ wə, wɔ yɛiŋ si yi kɔ, ma wɔ chu jîə
tə kaŋ ya i biəli yiŋ wə. Ma wɔ ma chu
nûmki bəh ŋkaŋyi i bûm.”
28 Təməs ka chukuli i Jisɔs a, “Bah
wuŋ, bəh Nyɔ wuŋ.”
29 Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bum i liə
kɔm wɔ yɛiŋ i mih wə a? Ndzɔŋni
bimbum kɔ i bəni bà bɔ ka yɛiŋ dəkə
i mih wə, ayakalə bum mih.”

Gia yə bə nǐ nyaka kiŋwakti kələ

30 Jisɔs nǐ kɔ wi fə binchəsi bəduli
bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ i bwa bu
bə mbaŋ nshiŋ, maka bə nyaka yi i
kiŋwakti kələ mə.
31 Ayakalə, yələ bə nyaka kɔ i fâ a
mbɛiŋ bûm a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ

nǐ kaka, num wainŋ Nyɔ. A mbɛiŋ ka bum yakadəiŋ, mbɛiŋ ni kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə kɔm yɛli wi.

21

Jisɔs chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ i kinchwɔ kimbum kpəŋ

1 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs chu chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ i kinchwɔ kimbum ki Tibɛlias kpəŋ. Yələ kɔ dzəh yə yi nǐ num:
2 Samən Bita bəh Tɔməs wə bə nǐ bɔɔŋki a bimaŋsi, bəh Natanial wi Kana i kimbu ki Galili wə, bəh bwa bənyuku bə Sɛbide, bəh bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bədɔkɔ bəfa nǐ juŋni kɔ i di bimu wə.
3 Samən Bita ka dzaka i bɔ a, “Mih laki bwɔkɔ.” Bɔ ka dzaka i wi a, “Bukumbɛiŋ lâa.” Bɔ buku tsə liə i ŋgwuki mə. Ayakalə, bɔ nɔ a bəh tsəŋə nəki kwa kə fiɛŋ.
4 Asi chɔkɔ ni wɔɔki dzəki, Jisɔs dzə num i bɛiŋ i kpa wi bɔkɔ wə, bwa bu bə mbaŋ nəki kiə kə a, akɔ Jisɔs.
5 Jisɔs ka bikə i bɔ a, “Bwa mbəŋ, mbɛiŋ kwa alə bwɔkɔ a?” Bɔ chukuli a, “Aayi.”
6 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tûm gbi i kimbu ki tsɛiŋ yiləkəli yi ŋgwuki wə ma mbɛiŋ kwa fiɛŋ.” Bɔ ka tum, si bɔ tum, wi gbi bá gaka bɔ i guku bwili, kɔm bə bwɔkɔ yiduli yə yi nǐ kɔ yɛiŋ.
7 Wainŋ wi mbaŋ wi Jisɔs wə Jisɔs nǐ kɔŋki ka yɛiŋ yakadəiŋ ka dzaka i Bita a, “Akɔ Bah.” Si Samən Bita wɔkɔ a, akɔ Bah, ka lɔh bəmbuŋ i gwu wə kɔm wi nǐ kɔ a bəh gwu yiyəə. Si wi lɔ yakadəiŋ ka jiŋ shi i bɔkɔ ka bá tsəki i Jisɔs wə.
8 Bwa bə mbaŋ bədɔkɔ bà ka biəli wi i ŋgwuki mə ka gukuki gbi wiwɔ num wi jikə bəh bwɔkɔ. A nǐ dəŋəki kə i buku tsə i kpa. A nǐ baaŋ aka bəntəm mbaŋshi.
9 Jɔbi wə bɔ nǐ tsə buku i kpa yɛiŋ bikaa bigbuku gbuku ghəkə yɛiŋ, bwɔkɔ num yɛiŋ, blɛd num tə yɛiŋ.
10 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâ bəh bwɔkɔ yidɔkɔ yə mbɛiŋ kwa.”
11 Ayakadəiŋ, Samən Bita tsə yaka liə i ŋgwuki mə, ka guku bwili gbi wiwɔ i kpa num wi jikə bəh bifaaŋ bi bwɔkɔ gbi bəh mbaŋshi ntsɔ yitali (153). Na si yi nǐ duki yakadəiŋ lə, gbi wiwɔ nǐ ka təiŋyi dəkə.
12 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâ dzî.” Na mi wimu i bwa bu bə mbaŋ wə nǐ ka məm na i bikə i wi a, akɔ wɔ ndə a? Kɔm bɔ nǐ kɔ num bɔ kiə a, akɔ Bah.
13 Jisɔs ka tsə dzɔ blɛd wə nya i bɔ, bəh bwɔ́kɔ yə fɛiŋ.
14 Yələ nǐ kɔ kiŋkani kitali si Jisɔs nǐ kɔ num wi chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ si wi nǐ dza i kpi wə.

Jisɔs fiəni nya nəm i Bita

15 Jɔbi wə bɔ nǐ dzi kaasi, Jisɔs bɔɔŋ Bita bikə i wi a, “Samən wainŋ Jɔn, wɔ kɔŋki lə mih tsə bədɔkɔ bələ a?” Wi chukuli a, “Aaŋ Bah, wɔ kiəki lə a mih kɔŋki lə wɔ.” Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ sâŋ bwa bəŋ bə shwáŋ.”
16 Jisɔs chu bɔɔŋ wi i kiŋkani kifa wə bikə i wi a, “Samən wainŋ Jɔn, wɔ kɔŋki alə mih a?” Wi chukuli a, “Aaŋ Bah, wɔ kiəki lə a mih kɔŋki lə wɔ.” Wi ka dzaka i wi a, “Wɔ tôkniki bəh shwáŋ yiŋ.”
17 Jisɔs chu bɔɔŋ wi i kiŋkani ki kitali wə bikə i wi a, “Samən wainŋ Jɔn, wɔ kɔŋki alə mih a?” Si Bita wɔkɔ Jisɔs bikə i wi i kiŋkani ki kitali wə yakadəiŋ, a wi kɔŋki lə ŋgaiŋ na, yi nya ŋgəkə i wi. Wi dzaka i Jisɔs a, “Bah, wɔ kiəki lə gia yichi, wɔ kiə a mih kɔŋki lə wɔ.” Jisɔs ka dzaka i wi a, “Wɔ sâŋ shwáŋ yiŋ.
18 Mih fukuki ŋkɔŋ i wɔ a, jɔbi wə wɔ nǐ kɛiŋki wainŋ sumi, a nǐ shiki lɔɔki wɔ mbuŋ wa wɔ tsə na fainŋ wə wɔ kɔŋki. Ayakalə, jɔbi wə wɔ ni jwiŋ wɔ ni giŋsiki tsɛiŋ ya i bɛiŋ mi widɔkɔ chi chi lɔh mbuŋ wa, wi dzɔ tsə bəh wɔ i di biə wɔ kɔŋki kə i tsə.”
19 Jisɔs nǐ dzakaki yələ i chusi kainŋni yi kpi yə Bita ni kaŋaki i bi dzə kpi, yi dzə bəh yɛli wimbum i Nyɔ. Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ ka dzaka i wi a, “Wɔ bîəli mih.”
20 Bita bá nəŋ i fiəni gwu yɛiŋ a wainŋ wi mbaŋ wə Jisɔs nǐ kɔŋki wi biəli bɔ. Wainŋ wi mbaŋ wələ kɔ wə wi nǐ num yəkəli i Jisɔs wə i jɔbi wə bɔ nǐ dziki

i fijəbi wi gəksini wə wi bikə i wi a, “Bah, akə ndə wə wi nəŋki i ni taŋni wə a?”
21 Jəbi wə Bita yɛiŋ waiŋ wi mbaŋ wiwə biəli bə, wi bikə i Jisəs a, “Bah, yi mi wələ kə a nə a?”
22 Jisəs chukuli i wi a, “A kabə num a mih nəŋki a wi bâaŋ wiwəm i tsô bûku jəbi wə mih bi fiəni dzəki, yəmaka kaŋaki nə i fə bəh wə a? Wə bîəli mih.”
23 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ndzaka wiwə ka nyani i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə, a waiŋ wi mbaŋ wi Jisəs wələ bi kpi kə. Ayakalə, Jisəs nǐ ka dzaka dəkə lə a wi bi kpi kə. Wi nǐ dzaka shəŋ a, “A kabə num a mih nəŋki a wi bâaŋ wiwəm i tsô bûku jəbi wə mih bi fiəni dzəki, yəmaka kaŋaki nə i fə bəh wə.”

Kəm mi wə wi nyaka kiŋwakti kələ

24 Waiŋ wi mbaŋ wələ kə wə wi dzakaki kəm gia yələ, a chu num wi wə wi nyaka gia yələ, ayaka buku kiə a gia yə wi dzakaki kə yi ŋkəŋ.
25 Gia yiduli yidəkə kələ tə yə Jisəs nǐ fə, a nǐ kə a bə nyakaki gia yiwə yichi, ma mih yɛiŋki a di kəkə i fa mbi wələ wə wichi bə kə i jiə biŋwakti biwə yɛiŋ.

Kiŋwakti Ki Nɔm ki bwa bə ntum bə Jisɔs

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki nɔm kələ mə

Kiŋwakti ki nɔm ki bwa bə ntum bə Jisɔs kələ nǐ nyaka Luk, i kpɛiŋsi i ntum wi ndzɔŋni wə, wə kɔm Jisɔs, wə wi nǐ yisi nyaka i Kiŋwakti ki Luk wə. Ntum wi ndzɔŋni wələ kɔ a Jisɔs nǐ kpi i kintasi wə ka fiəni dza, ka bə ləə wi, Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə.

Fwu wi gia yə kiŋwakti kələ dzakaki kɔm yi, kɔ i fuku si Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ fə a bwa bə mbaŋ bə Jisɔs nǐ fə ntum wi ndzɔŋni wələ kɔm Jisɔs waŋ tsə i Jɛlusalɛm bəh i bimbu bi Judea bəh bi Samalia wə bichi, i tsə buku i bimbu bi mbi binaa biə mbi tsə gɔksiki (1:8). Kiŋwakti kələ kɔ kichum kɔm si mbaŋ wi bəni bə Klistus nǐ yisi i kintəəŋ ki Bəju wə, ka jiə shɔm i Jisɔs wə, yi ka fiəni num gia yi mbi wichi.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-26 Nyɔ kɛiŋsi bəni bə fukuni
1:1-14 Jisɔs nya kintəfi kigɔksini bəh kiŋkaka ki
1:15-26 Mi dzɔ di bi Judas
2:1–8:3 Bə fuku ntum wi Jisɔs i Jɛlusalɛm
8:4–12:25 Bə fuku ntum wi Jisɔs i Judea bəh Samalia
13:1–28:31 Nɔm wi Bɔɔl
13:1–14:28 Nnyani wi Bɔɔl wi ninshiŋ
15:1-35 Kijuŋni i Jɛlusalɛm
15:36–18:22 Nnyani wi Bɔɔl wi kɔmsini
18:23–21:16 Nnyani wi Bɔɔl wi kiŋkaŋni kitali
21:17–28:31 Bɔɔl num mi wi nsəŋ, ka fukuki a gia yi Nyɔ i Jɛlusalɛm bəh i Kaysalia bəh Lum

1 Tikwili Teɔfilus, i kiŋwakti ki ninshiŋ kə mih nǐ nyaka i wɔ, mih nǐ nyaka yɛiŋ kɔm gia yichi yə Jisɔs nǐ fəki bəh yə wi nǐ laniki bəni yɛiŋ, i kin'yisi wə si wi nǐ yisi nɔm wi,

2 i tsə buku chəkɔ biə Nyɔ nǐ dzɔ wi i bɛiŋ. Ka Nyɔ dzɔ wi wi yaka i bɛiŋ, wi nǐ tsə dzəh i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə, i təfi bwa bu bə ntum bà wi nǐ sabibwili.

3 Jɔbi wə wi nǐ dza i kpi wə, wi nǐ chusi gwu yi i bɔ i kaŋ wə mbaŋnyani i dzə́h yiduli yiduli wə, yi chusi a wi kɔ wiwɔm. Wi ka chu dzakaki i bɔ kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ.

4 Si wi nǐ kɔ bəh bɔ yakadəiŋ, wi dzaka i bɔ a, “Kiə mbɛiŋ bi bûku kə i Jɛlusalɛm. Mbɛiŋ wɔ̂kɔliki kinya kə Ba wuŋ nǐ kaka i mbɛiŋ num yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ mih dzaka kɔm yi.

5 Mbɛiŋ kiəki a Jɔn nǐ juliki bəni i bɔkɔ mə, ayakalə i kaŋ yidɔkɔ wə twɛsi Nyɔ ni juliki mbɛiŋ num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.”

Jisɔs yaka bɛiŋ

6 Jisɔs bəh bwa bu bə ntum juŋni dzə num i jɔbi widɔkɔ wə, bɔ bikə i wi a, “Bah, jɔbi kpɛiŋ lɔ ka wɔ fə bəni bəbuku bə Islae fǐəni sâkaki ntɔŋ wibɔ a?”

7 Wi chukuli i bɔ a, “Jɔbi wiwɔ nabə chəkɔ biwɔ bi kpɛiŋki num asi Ba wuŋ kɛiŋsi bəh ŋga bi, yi kɔkə i mbɛiŋ i bi kiə jɔbi wiwɔ.

8 Gia yə mbɛiŋ kaŋaki i kiəki kɔ a Kiŋ'waka ki Baiŋni bi dzə jiksiki lə mbɛiŋ, ma mbɛiŋ bi kwati ŋga, mbɛiŋ yisi i fukuki kɔm mih i Jɛlusalɛm bəh bimbu bi Judea bəh bi Samalia wə bichi, i tsə buku i bimbu bi mbi binaa wə.”

9 Asi wi dzaka yaka, Nyɔ dzɔ wi, wi dza ka yakaki i bɛiŋ bɔ bwaŋ dzə́kəh ka tsɛiŋki si wi yakaki tsəki i bɛiŋ, wi yaka tsə bikwu baŋ wi, wi laka i dzə́kəh yibɔ wə.

10 Si bɔ nǐ bwaŋ dzə́kəh yibɔ bɛiŋ i tsɛiŋki si wi yakaki tsəki, yi dzə num a, bənyuku bədɔkɔ bəfa dza tumbuku i bɔ nshiŋ num kɔmsi i bɔ wə num bɔ tum bəmbuŋ bə fukuli i gwu wə,

11 bikə i bɔ a, “Bənyuku bə Galili, mbɛiŋ num ka tsɛiŋki nə i bɛiŋ na? Jisɔs wələ Nyɔ dzɔ i mbɛiŋ kintəəŋ lə, wi yaka i bɛiŋ, wi bi fiəni dzə a liŋ asi mbɛiŋ si yɛiŋ wi yaka i bɛiŋ.”

Bə baa Matias a wi dzɔ̂ di bi Judas

12 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs ka dza i
ŋkwuŋ wə bə bɔɔŋki a wi Kɛiŋ yi Ɔlif ka
fiəni tsəki i Jɛlusalɛm, a nǐ kɔ aka kiŋka
ki may i tsə buku fɛiŋ.*
13 Si bɔ liə fɛiŋ, ka yaka tsə i kimbu ki
lum wi juŋ yi bɛiŋ wə bɔ nǐ tsəki shiki
yɛiŋ. Bəni bələ nǐ kɔ Bita, Jɔn, Jɛm bəh
Andulu, Filib bəh Tɔməs, Batɔləmu
bəh Matiɔ, Jɛm wainŋ Alfiyus, Samən
wə wi nǐ kɔ mi wi mbaŋ wi Bədzɛlət†
bəh Judas wainŋ Jɛm.
14 Bɔ bəh bəkaŋa bədɔkɔ bəh Meli
nih Jisɔs bəh bwa bə nih Jisɔs nǐ fəki bɔ
juŋni i fiɛŋ fimu wə i tsaki jɔbi wichi.
15 A nǐ kɔ i kaŋ yə wə, bwa bə mbaŋ
bə Jisɔs juŋni. Bɔ nǐ kɔ fɛiŋ ka bəni
gbi ntsɔ mbaŋfia (120). Bita dza bɛiŋ
dzaka i bɔ a,
16 “Bwa bə nih bəŋ, gia yə Kiŋwakti
ki Nyɔ dzakaki nǐ kaŋaki lə i dzə kpɛiŋ.
Akɔ gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ fə
Dɛbit dzaka, a kɛiŋ i kikpu wə kɔm
Judas wə wi nǐ num i ninshiŋ ka bə
dzə kwa Jisɔs.
17 Mbɛiŋ kiə a Judas wələ nǐ kɔ mi
widɔkɔ i mbaŋ wibuku wə, wi kaŋa
nɔm wi i bukumbɛiŋ kintəəŋ.”
18 (Ka Bita dzakaki yaka num Judas
dzɔ lɔ kpɔ wə bɔ nǐ nya i wi i gia yichu
yə wi nǐ mɔm ka taŋ di bidɔkɔ yɛiŋ. Di
biələ kɔ biə wi nǐ gbɔ yɛiŋ bəh fwu tɔɔ
wi tɔ bilaa buku bichi.
19 Bəni bə Jɛlusalɛm bəchi wɔkɔ, ka
bɔɔŋki di biwɔ i já yibɔ wə a Akɛldema,
yi num a, “Di bi Mwa.”).
20 Bita chu dzaka a, “Dɛbit nǐ nyaka
i Kiŋwakti ki Ŋkɔksi wə a,
‘Bə bêe ma kwili wi fiəni chû chi,
ka mi ma chu nɔ fɛiŋ.’
Yi kɔ wi chu nyaka a,
‘Mi widɔkɔ kaŋaki i dzô di bi bi nɔm.’
21-22 Si yi kɔ yaka, mi widɔkɔ kaŋaki
i chĥŋni i buku wə, ma buku bɔ fûkuki
a Bah Jisɔs nǐ dza i kpi wə. Mi wiwɔ
kɔ i num mi wə wi ni nyaniki buku bɔ
jɔbi wichi asi Jisɔs nǐ nyaniki buku bɔ
i yisi i jɔbi wə Jɔn nǐ juliki bəni i bɔkɔ
mə, i tsə buku i jɔbi wə Nyɔ nǐ dzɔ Jisɔs
i buku kintəəŋ wi yaka i bɛiŋ.”
23 Si wi dzaka yaka, bɔ baayi jiə bəni
bəfa. Wimu nǐ kɔ Yɔsɛf wə bə nǐ bɔɔŋki
a Basabas bə chu bɔɔŋ tə a Justus,
widɔkɔ num Matias.
24 Si bɔ baayi jiə yaka, ka tsa a,
“Bah, wɔ kiəki lə shóm yi bəni bəchi.
Ayakadəiŋ, chûsi i buku mi wə wɔ kɔ
wɔ sainŋbwili i kintəəŋ ki bəni bəfa bələ,
25 ayakadəiŋ, ka wi nûm wainŋ ntum
wi Jisɔs, wə wi ni dzɔ di bi nɔm biə
Judas nǐ bee ka tsə i di bi wə.”
26 Si bɔ tsa yakadəiŋ, ka nyaka kiyɛli
kibɔ, ka tum, wi Matias ka buku gbɔ.
Bɔ ka kpɛiŋsi wi i mbaŋ wi bwa bə
ntum bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ mu.

2

Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə

1 Jɔbi wi Dzini biə bɔ nǐ bɔɔŋki a
Bɛntekɔs nǐ dzə kpɛiŋ, bəni bəchi bà bɔ
nǐ kɔ bɔ jiə shóm i Jisɔs wə nǐ juŋni i di
bimu wə.
2 Bɔ ka təkəli wɔkɔ fiɛŋ fi jumi shi
dzə i bɛiŋ aka fiəkə yiləkəli. Fi shi liə
jiksi juŋ yichi yə bɔ nǐ kɔ yɛiŋ wə.
3 Bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ, bɔ yɛiŋ fiɛŋ
fidɔkɔ fi num aka kiləm kigbuku, fi ka
waŋ tsə i bɔ wə mi wimu wimu.
4 Kiŋ'waka ki Baiŋni ka jikə i bɔ bəchi
wə, fə bɔ ka dzakaki já yi tumi chi chi.
5 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Bəju bà bɔ nǐ
kɔ bɔ jiə shɔm i Nyɔ wə nalə bɔ num i
Jɛlusalɛm, num bɔ dza i bitumi bichi
biə bi kɔ fa nshwainŋ wə.
6 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka juŋni dzə
bɔ bəduli i bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ jiə shɔm
i Jisɔs wə. Bəni bà bɔ nǐ jiə shóm i Jisɔs
ka dzakayiki, na winainŋ mi wɔkɔ i já
yibɔ wə. Yi fumsi bɔ.
7 Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka kainŋyiki, dza-
kayi a, “Ntə bəni bələ bəchi bɔ dzakaki
lə, akɔ num bəni bə Galili a?
8 Yi nyani dəiŋ a mi i bukumbɛiŋ
wɔkɔki si bɔ dzakaki i já yi tumi
bibukumbɛiŋ wə a?
9 Buku bədɔkɔ buku i Batia, bədɔkɔ
buku i Mɛdes bəh i Ɛlam, bədɔkɔ
buku i Misɔbɔtɛmia bəh i Judea bəh i
Kafadɔsia, bədɔkɔ buku i Bɔntus bəh

* **1:12** Kiŋka ki may nǐ kɔ asi mi kɔ i nyani i chɔkɔ bimbam wə. † **1:13** Bədzɛlɔt bələ nǐ kɔ mbaŋ wi bəni Bəju bà bɔ nǐ tɔbiki tumi, i jwɔ bwili bəni i ŋgəkə wə i kaŋ yi bə Lum wə.

i Ɛsia. 10 Buku bədɔkɔ buku i Fligia
bədɔkɔ i Bamfilia, bədɔkɔ i Ijib bəh i
bimbu bi Libia wə, bà bɔ kɔ kɔmsi i
kwili wi Sɛlin wə. Buku bədɔkɔ buku
i Lum, a num Bəju bəh bəni bà bɔ
kwuni kwunini ka numki i mbum wi
Bəju wə.
11 Buku bədɔkɔ buku i Klɛt bəh i
Alɛbia. Buku wɔkɔki lə, i já yi tumi
kibukumbɛiŋ wə si bəni bələ dzakaki
gia yi kaŋyini yə Nyɔ fə.”
12 Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka kaiŋki a bɔ
bɔ a yələ gia chusiki a nə.
13 Bəni bədɔkɔ ka nyiksiki lɔ fibɔ
dzaka a, “Bəni bələ kɔ mbih kwa bɔ.”

Bita dzaka i bəni

14 Ayakadəiŋ, Bita ka dza num i bɛiŋ
bəh bwa bə ntum bə Jisɔs bə jwɔfi ntsɔ
mu. Bita ka yisi ka dzaka i mbaŋ
wi bəni wə bəh ŋga a, “Mbɛiŋ Bəju
bəh bəni bəchi bà bɔ nɔki i Jɛlusalɛm,
mih nəŋki a mbɛiŋ kî̀ə gia yələ. Mbɛiŋ
nyâ bintuni bimbɛiŋ i gia yə mih ki
dzakaki.
15 Mbih ka kwa dəkə bəni bələ si
mbɛiŋ kwakaki. I liə kɛiŋki a mbiəŋə
bwukə i kinchɔŋɔchɔŋɔ.
16 Gia yələ yi numki i liə akɔ yə Juɛl
mi wi ntum wi Nyɔ nǐ dzaka lɔ a,
17 ‘Nyɔ dzakaki a, a bi numki i chɔkɔ
bi gɔksini wə,
ma ŋgaiŋ bi shuku Kiŋ'waka ki i bəni
bəchi wə.
Ayakadəiŋ, bwa bəmbɛiŋ bənyuku
bəh bəkaŋa
bi wɔkɔki lə gia yə ŋgaiŋ dzakaki, fuku
i bəni,
sumi yimbɛiŋ bi yɛiŋki lə fiɛŋ aka
dəmsi,
ma dəmsi bi kwaki bəni bəkukuli
bəmbɛiŋ.
18 A bi numki i chɔkɔ biwɔ wə,
ma ŋgaiŋ bi shuku Kiŋ'waka ki i bəni
bu bə nɔm wə bəchi,
bənyuku bəh bəkaŋa,
bɔ bi wɔkɔki gia yə ŋgaiŋ dzakaki, bɔ
fuku i bəni.
19 Ŋgaiŋ bi fə lə gia yi dzaka ki wɔmni
i bɛiŋ,
ma ŋgaiŋ bi fiəni fə tə kinchəsi kə ki
chusiki ŋga bi i kuku.
Mwa bəh gbuku bəh fimiəkə figumini
bi num lə.
20 Wɔŋ bi ji lə,
fiəŋŋ bi bɔkɔki aka mwa,
ka chɔkɔ bimbum bi Bah bi kaiŋni bi
dzə.
21 Ayakadəiŋ, na ndə wə wi bi bɔɔŋki
yɛli wi Bah, bi bɔiŋki lə.’ ”
22 Bita chu dzaka a, “Bəni bə Islae,
mbɛiŋ wɔkɔli ndzɔŋ gia yə mih dza-
kaki. Jisɔs wi Nasali nǐ kɔ mi wə Nyɔ nǐ
lansi chusi i mbɛiŋ a, a faaŋ ŋgaiŋ wi
asi wi nǐ fə Jisɔs a wi fəki binchəsi biə
bi chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka
ki wɔmni bəh yi kaŋyini yə Nyɔ nǐ fə i
mbɛiŋ kintəəŋ. Mbɛiŋ kiəki lə na gia
yiwɔ bindzɔŋ.
23 Jisɔs wələ kɔ mi wə bə nǐ nya wi
i mbɛiŋ, akɔ Nyɔ wə wi nǐ fasi, ka yi
numki yaka num wi si kiə lɔ. Mbɛiŋ nǐ
wɔɔ wi si mbɛiŋ nǐ nya wi i kaŋ yi bəni
bəchu wə, bɔ baŋŋ wi i kintasi wə.
24 Ayakalə, Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi
wə, bwili wi i kaŋ yi kpi wə kɔm kpi nǐ
kaŋaki kə i kaŋa baaŋ bəh wi.
25 Dɛbit nǐ kɔ wi dzaka kɔm Jisɔs
wələ a,
‘Mih yɛiŋki lə Bah wə wi kɔ buku wi
jɔbi wichi i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
ka gia yidɔkɔ ma kɔm mih.
26 Ayakadəiŋ, shɔm yiŋ wɔkɔki lə
ndzɔŋni,
mih dzakaki bəh kinsaŋli.
Na si mih kaŋaki i kpi,
ayakalə mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ,
27 kɔm wɔ Nyɔ kɔkə ni bee kiŋ'waka
kəŋŋ i tumi ki bəni bəkpili wə.
Ayaka wɔ kəbi i ni bee a Waiŋ wa wi
nɔm wi Baiŋni,
fɔɔ i jum kintəəŋ.’
28 Wɔ fə mih kiə dzəh yə mih kɔ i tsə
yɛiŋ i kwati nɔni.
Si mih ni numki i wɔ nshiŋ wɔ ni jiksi
mih bəh kinsaŋli.”
29 Bita chu dzaka a, “Bwa bə nih
bəŋ, mih kələ i dzaka i mbɛiŋ məŋ kə a
tii tii wibukumbɛiŋ ŋkuŋ Dɛbit nǐ kpi,
bə ləə wi, jum yi kələ fa i dzə buku
bidaiŋ.
30 Wi nǐ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ ayaka
wi chu kiə kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i
wi bəh ŋkaiŋ, a ŋgaiŋ bi tɔm lə Waiŋ i
chwɔŋ ki ki juŋ wə i kiŋgbɔkɔ ki bɛiŋ.

31 Wi ka kəmsi yɛiŋ gia yə Nyɔ nǐ kɔ
i fə, wi ka dzaka a Kimbwili wə Nyɔ nǐ
kaka bi dza lə i kpi wə. Akɔ gia yə wi
nǐ dzaka a,
‘Wi nǐ ka baaŋ dəkə i tumi ki bəni
bəkpili wə,
gwu yi nǐ ka fɔɔ dəkə i jum kintəəŋ.’
32 Jisɔs wələ nǐ kɔ num Nyɔ nǐ dzasi wi
i kpi wə, buku bəchi bə buku kɔ bəni
bu bə mbaŋ nǐ yɛiŋ yi bəh dzákəh.
33 Nyɔ dzasi lɔ wi ka tɔm wi i tsɛiŋ yi
yiləkəli wə, nya Kiŋ'waka ki Baiŋni i wi
asi wi nǐ kaka. Gia yə mbɛiŋ yɛiŋki
chu wɔkɔ i liə kɔ Kiŋ'waka kiwɔ si Jisɔs
nya i buku.
34 A nǐ kɔkə dəkə Dɛbit wə wi nǐ yaka i
bɛiŋ. Dɛbit mwi nǐ kɔ wi dzaka a,
‘Bah Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka i Ba wuŋ a,
nûm i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
35 i tsâ bûku jəbi wə mih bi nəsi bəni bà
bɔ baiŋŋki wɔ i wɔ nshiŋ,
ma wɔ tômyi gvu ya i bɔ bɛiŋ ka
kiŋgbɔkɔ ka kigvu.’
36 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bəni bə Islae
bəchi ma mbɛiŋ kǐə bindzɔŋ a Jisɔs
wələ mbɛiŋ nǐ baŋŋ i kintasi wə akɔ wi
wə Nyɔ jiə a wi nûmki Bah chu nûm
Kimbwili wə wi nǐ kaka.”
37 Si bəni bəwɔ nǐ wɔkɔ yakadəiŋ,
shɔm təiŋ bɔ. Bɔ ka bikə i Bita bəh bwa
bə ntum bə Jisɔs bədɔkɔ a, “Bwa bə nih
bəbuku, buku ki fâki dəiŋ i liə a?”
38 Bita chukuli i bɔ a, “Mi wimu
wimu i mbɛiŋ kintəəŋ kwûni shɔm yi,
ma bə juli wi i bɔkɔ i yɛli wi Jisɔs Klis-
tus wə, ka Nyɔ dalinya chu bi wi nya
tə kinya kə ki kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni.
39 Kiŋkaka kələ kɔ i mbɛiŋ wə, bəh
i bwa bəmbɛiŋ wə, chu num i bəni
bəchi bà bɔ kɔ i dzəh yi dəəŋ. Wi kɔ i
bəni bəchi bà Bah Nyɔ wibuku bɔɔŋki
bɔ dzə i wi wə.”
40 Bita chu dzaka gia yiduli, təfi bɔ,
tsa a bɔ gamti gwú yibɔ i ŋgəkə wə wi
dzəki i ŋgɔkɔ wichu wələ wə.
41 Bəni wɔkɔ ndzaka wi Bita wiwɔ lə,
bəduli bum, bɔ ka juli bɔ i bɔkɔ. Chɔkɔ
biwɔ bəni kpɛiŋsi i mbaŋ wibɔ wə, ka
bənchuku bətali (3,000).
42 Bɔ ka nya shɔm yibɔ i wɔkɔliki gia
yə bwa bə ntum bə Jisɔs nǐ laniki. Bəh
bɔ ka numki i kijuŋni wə, gbɛyi blɛd,
chu tsa ka kijuŋni.

Nəni i mbaŋ wi bəni bə bumni kintəəŋ

43 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs ka fəki
gia yi dzaka ki wɔmni bəh binchəsi
biduli biə bi chusiki ŋga bi Nyɔ, bəni
ka yɛiŋki yaka yi gaka bɔ.
44 Mbaŋ wi bəni bə bumni bəchi nǐ
kɔ a fiɛŋ fimu, kaŋa biɛiŋ bibɔ a fiɛŋ
fimu wə.
45 Bɔ nǐ fəki bɔ taŋni di bibɔ bəh biɛiŋ
bibɔ, gaa kpɔ wiwɔ a bɔ bɔ asi ŋgəkə wi
mi kɔ.
46 Bɔ ka shiki juŋniki i juŋ yi fəni yi
gia wə kaŋ yichi, chiŋni dzi i juŋ juŋ
wə bəh kinsaŋli i shɔm yibɔ wə buku
kə bəh dzákəh,
47 kɔksi Nyɔ. Bəni bəchi kɔŋ bɔ. Bah
ka bwiliki bəni kaŋ yichi, kpɛiŋsi i
mbaŋ wibɔ wə.

3

Bita bəh Jɔn chuku kiŋkəni

1 A nǐ kɔ i chɔkɔ bidɔkɔ wə, Bita
bəh Jɔn nyə ka yakaki tsəki i juŋ yi
fəni yi gia wə jɔbi num mbiəŋə witali
nshifɔkɔ, a num i jɔbi wi tsani wə.
2 A jɔbi wiwɔ wə bəni nǐ giŋ mi
widɔkɔ ka dzəki bəh wi dzə jiə i kuku i
dzaka ki mbaiŋ kə wə bə nǐ bɔɔŋki a ki
Ndzɔŋni ki liə tsə i juŋ yi fəni yi gia mə.
Mi wiwɔ num bə nǐ bwɔ wi kiŋkəni.
Bəni shi giŋ wi chɔkɔ bichi dzə jiə fɛiŋ i
nywâki kpɔ i bəni bà bɔ tsəki liəki fɛiŋ.
3 Wi yɛiŋ Bita bəh Jɔn si bɔ dzəki i liə
fɛiŋ, ka nywaki kpɔ i bɔ.
4 Bɔ lumsi dzákəh i wi wə. Bita
dzaka i wi a, “Tsêiŋ buku!”
5 Wi ka tsɛiŋ bɔ, kwaka a bɔ ki nyaki
lə fiɛŋ i ŋgaiŋ.
6 Bita dzaka i wi a, “Mih lansiki
kaŋaki kə kpɔ ayakalə, mih ki nyaki
lə wɔ bəh fiɛŋ fiə mih kaŋaki. Mih
dzakaki i wɔ, i yɛli wi Jisɔs Klistus wi
Nasali wə, dzâ bɛiŋ wɔ nyâniki!”
7 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kaŋa wi
i wa wi tsɛiŋ yi yiləkəli wə giŋsi wi i
bɛiŋ. Akisəkə kaka bi mi wiwɔ bəh
mikɔkɔ ka ləkə.

8 Wi jiŋ num i bɛiŋ, ka yisi i nyaniki.
Bəh bɔ ka tsə liə i juŋ yi fəni yi gia mə,
wi bə́ nyani fɛiŋ wi jiŋyi, yaksi Nyɔ.
9 Bəni bəchi bà bɔ nǐ yɛiŋ si wi
nyaniki wi yaksi Nyɔ,
10 bɔ kiə a, fa kɔ mi wə wi nǐ shiki
numki wi nywa a nywani i dzaka ki
mbaiŋ kə bə nǐ bɔɔŋki a Ndzɔŋni ki liə
tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Dzaka wəm
bɔ, bɔ ka numki bəh ŋkaiŋyi i gia yə yi
num i wi.

Bita dzaka i bəni i juŋ yi fəni yi gia mə

11 Mi wiwɔ shu baaŋ i Bita chɛiŋ bəh
Jɔn. Bəni yɛiŋ yaka dzaka wəm bɔ, bɔ
ka yɔkɔki tsəki chiŋni i saŋ wi Sɔlɔmɔn
wə.
12 Bita yɛiŋ si bəni juŋni dzə, wi
dzaka i bɔ a, “Bəni bə Islae, akɔ kɔm nə
wə dzaka wɔmki mbɛiŋ kɔm gia yələ,
mbɛiŋ tsɛiŋki buku lə kɔm nə? Mbɛiŋ
kwakaki yimbɛiŋ a, a fə ŋga bibuku
ka mi wələ nyaniki a? Ma mbɛiŋ
kwakaki yimbɛiŋ a, a fə nəni kibuku
ki baiŋni na? Yi məŋ dəkə yakadəiŋ.
13 Yi kɔ a Nyɔ wi Ablaham bəh wi
Ayjik bəh wi Yakɔb, wə wi kɔ Nyɔ wi
bətii tii bəbukumbɛiŋ bəchi a num wi
wə wi nǐ kɔ num wi yaksi lɔ Jisɔs mi
wi wi nɔm jiə i wi kpəŋ. Jisɔs wələ kɔ
wə mbɛiŋ nǐ nəiŋ ka dzɔ nya i bəni
bə nsaka, Baylɛ kabə nəŋ i bee wi,
ayakalə mbɛiŋ nəiŋ.
14 Jisɔs nǐ kɔ mi wi baiŋni, chu num
chəŋ, mbɛiŋ nəiŋ wi, dzaka a bə bwǐli
num mi wə wi nǐ wɔɔyiki bəni, bə nyâ
i mbɛiŋ.
15 Mbɛiŋ fə yakadəiŋ ka wɔɔ mi wə
wi nǐ nyaki nəni i bəni ayakalə, Nyɔ
fiəni dzasi wi i kpi wə, buku yɛiŋ wi
ka fukuki.
16 Akɔ i yɛli wi Jisɔs wələ wə, wi fə
ka kiŋkəni kələ mbɛiŋ yɛiŋki lə, mbɛiŋ
chu kiə wi, si wi nyaniki. Yi num yaka
kɔm buku jiə shɔm i Jisɔs, shɔm yə
buku jiə i wi wə, yi fə mi wələ ta na
bindzɔŋ asi mbɛiŋ yɛiŋki lə.

17 I liə bwa bə nih bəŋ, mih kiəki lə
a gia yə mbɛiŋ bəh kifwu ki kwili nǐ fə
i Jisɔs, mbɛiŋ nǐ fəki yaka kɔm mbɛiŋ
nǐ kiəki kə.

18 Yi nǐ num i dzəh yələ wə lə i fə̂ a
yi dzə̂ kpə̂iŋ asi Nyɔ nǐ kɔ wi fuku lɔ i
kikpu wə i dzaka ki bəni bu bə ntum
wə a, Kimbwili wə wi nǐ kaka bi yɛiŋ
lə ŋgəkə.
19 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kwûni shə́m
yimbɛiŋ mbɛiŋ fiəni chû i wi wə, ka wi
dalinya chu bimbɛiŋ,
20 ka wi fə shə́m yimbɛiŋ dəki, wi
bi chiŋsi lə Jisɔs Kimbwili wə wi nǐ
babwili i mbə̂iŋ.
21 Jisɔs wələ kaŋaki i bâaŋ bɛiŋ i tsə̂
bûku i jɔbi wə Nyɔ bi kɛiŋsiki biɛiŋ
bichi ma bi fiəni chu bimfiaŋ asi wi nǐ
dzaka i dzaka ki bəni bu bə baiŋni bə
ntum a kɛiŋ i kikpu wə.
22 Muses nǐ kɔ wi dzaka lɔ a,
‘Bah Nyɔ bi bwili lə mi wi ntum
widɔkɔ i bwa bə nih bəmbɛiŋ
kintəəŋ,
ma wi chiŋsi i mbɛiŋ, asi wi nǐ bwili
mih,
ayaka mbɛiŋ kaŋaki i wɔ̂kɔki gia yə wi
dzakaki i mbɛiŋ.
23 Mi wə wi bi baaŋki i wɔ̂kɔ gia i mi wi
ntum wiwɔ,
bə bi bwǐli wəmaka wi i mbaŋ wi bəni
bə Nyɔ kintəəŋ,
bə kaasi bəh wi.’
24 Yi kɔ tə ayaka si bəni bə ntum bə
Nyɔ i yisi i Samwɛl, bəh bà bɔ nǐ dzə i
jum wə, bɔ nǐ dzə chiŋni dzaka lɔ kɔm
gia yə yi numki i chɔkɔ bidaiŋ wə.
25 Gia yichi yə Nyɔ nǐ kaka i dzaka ki
bəni bu bə ntum bələ wə, bəh miŋkaiŋ
mə Nyɔ nǐ dzi bəh bətii tii bəmbɛiŋ bi
kɔ tə i mbɛiŋ. Yi kɔ asi Nyɔ nǐ dzaka i
Ablaham a,
‘Mih ni bɔiŋsi lə bəni bəchi i shwaiŋ
wə
tsə dzəh i waiŋ i wɔ dzu.’
26 Nyɔ ka saiŋbwili mi wi wi nɔm, ka
yisi faaŋ wi a num i mbɛiŋ a wi dzə̂
bəh kimbɔiŋsi i mbɛiŋ wə, ma wi fə̂ ma
mbɛiŋ bêe dzə́h yimbɛiŋ yichu.”

4

Bita bəh Jɔn kɔmyi dzaka

1 Asi Bita bəh Jɔn nǐ kɛiŋki bɔ dzaka
i bəni yakadəiŋ, bətii mfə gia bədɔkɔ
bəh fwu wi bəni bə jum bà bɔ nǐ

chəniki juŋ yi fəni yi gia bəh Bəsadusi bədəkɔ dzə jəŋ liə fɛiŋ.
2 Bɔ nǐ bɔksi shɔ́m kɔm Bita bəh Jɔn nǐ laniki bəni, fuku a Jisɔs nǐ dza i kpi wə, ayaka a bəni bà bɔ nǐ kpiyi bi dzayiki lə tə i kpi wə.
3 Bɔ ka kwa bɔ tsə fa i juŋ yi nsəŋ mə kɔm a nǐ kɔ i fijɔbi, bɔ ka bee a chɔkɔ buku wə̂ɔ ka bə wə̂kɔ.
4 Ayakalə, bəni bəduli bà bɔ nǐ wɔkɔliki nlani wi Bita bəh Jɔn ka bum, mbaŋ wibɔ kpɛiŋsi, bənyuku nǐ kɔ ka bənchuku bəte (5,000).
5 Chɔkɔ ka buku wɔɔ, kifwu ki kwili kiwɔ bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili wiwɔ, bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ, juŋni di bimu i Jɛlusalɛm.
6 Anas fwu wi bətii mfə gia bəh Kayfas bəh Jɔn bəh Alɛksanda bəh bəni bədəkɔ bà bɔ nǐ kɔ tə i chwəŋkijuŋ ki fwu wi bətii mfə gia wə, num fɛiŋ.
7 Bɔ ka tɔm Bita bəh Jɔn i bɔ nshiŋ, bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ ni dzɔ faiŋ ŋga ka mbɛiŋ chuku mi wələ yɛiŋ na? Mbɛiŋ ni chuku i yɛli wi ndə wə a?”
8 Kiŋ'waka ki Baiŋni num ki jikə i Bita wə, wi ka chukuli bɔ a, “Bətii di bəh bəni bà bɔ sakaki di,
9 buku daiŋ fa kɔmyiki dzaka kɔm nɔm wi ndzɔŋni wə buku ni fə i kiŋkəni, ka wi nyaniki. Si mbɛiŋ nəŋki i kiə si yi ni tsə,
10 mbɛiŋ bəh bəni bə Islae bəchi kǐə a, mi wələ wi num i mbɛiŋ nshiŋ wi ləkəli i liə, akɔ kɔm yɛli wi Jisɔs Klistus wi Nasali. Jisɔs wiwɔ num wə mbɛiŋ nǐ dzɔ baŋŋ i kintasi wə, wi kpi, ayakalə Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə.
11 Wi kɔ təh wə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki kɔm wi a,
‘Təh wə mbɛiŋ bəni bə maani nǐ nəiŋ
wi fiəni chu lɔ wi bu wi juŋ.’
12 Akɔ a Jisɔs shəŋ wə wi bwiliki bəni. Yɛli wi mi widəkɔ kəkə fa kuku wə Nyɔ kɔ wi jiə a wi kɔ i bwiliki bukumbɛiŋ.”
13 Bəni bà bɔ nǐ sakaki, wɔkɔ si Bita bəh Jɔn dzakaki chu lwa kə, chu yɛiŋ a bɔ kɔ a nchiŋ bəni bɔ kiə kə kiŋwakti, dzaka wɔm bɔ. Bɔ ka kiə a, akɔ kɔm bɔ kɔ bəni bà bɔ nǐ nyaniki bəh Jisɔs.
14 Bɔ nəki chu kaŋa kə gia yə bɔ kɔ gukuliki kɔm Bita bəh Jɔn i fɛiŋ wə, kɔm bɔ nǐ yɛiŋki lə mi wə bɔ nǐ chuku, wi num bəh bɔ.
15 Bəni bà bɔ nǐ sakaki dza bwili bɔ i biŋ, ka baaŋ ka saniki fasi a bɔ bɔ dzakayi a,
16 “Bukumbɛiŋ ni fə dəiŋ bəh bəni bələ a? Bəni bəchi i Jɛlusalɛm bɔ si kiə lɔ kɔm gia yələ yi chusiki ŋga bi Nyɔ daiŋ si bɔ fə, bukumbɛiŋ kɔbi i nəiŋ yi.
17 Ayakalə, i fə a gia yələ ma chu wâŋ tsə̂ i bəni, bukumbɛiŋ kiŋ i bəni bələ a bɔ ma chu mə̂m i dzə̂ka gia yidəkɔ i mi widəkɔ kɔm yɛli wi Jisɔs wələ.”
18 Bɔ ka fiəni bɔɔŋ Bita bəh Jɔn bɔ fiəni liə. Bɔ ka kiŋ i bɔ a bɔ ma chu mə̂m i dzaka nabə i lani mi widəkɔ kɔm yɛli wi Jisɔs.
19 Bita bəh Jɔn chukuli fibɔ a, “Mbɛiŋ kwâka tə a, gia yə yi kɔ chəŋ i Nyɔ kɔ a buku wɔkɔ num i mbɛiŋ, ma i wi Nyɔ a?
20 Buku məŋ i bee i dzakaki kɔm gia yə buku kɔ buku yɛiŋ ka chu wɔkɔ.”
21 Bəni bà bɔ nǐ sakaki, chu kǐŋ i bɔ nalə, bee bɔ ka tsəki, kɔm bɔ ni dza gia yə bɔ kɔ i jiə ŋgəkə yɛiŋ i bɔ fuŋ, kɔm bəni bəchi nǐ kɔksiki lə Nyɔ i gia yə yi nǐ num,
22 i kpɛiŋsi i yi wə, mi wə bɔ nǐ fə gia yə yi nǐ chusiki ŋga bi Nyɔ, i chuku wi, a nǐ kɔ wi tsə jía mbaŋnyani.

Bəni bə bumni tsa i kwati ŋga i Nyɔ

23 Asi bɔ nǐ yatɔkɔ Bita bəh Jɔn yakadəiŋ, bɔ fiəni tsə i mbaŋ wibɔ wə ka fuku gia yə bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili dzaka i bɔ.
24 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, bɔ bəchi juŋni i fiɛŋ fimu wə tsa Nyɔ a, “Bah Tikwili, a nǐ maa wɔ bɔɔli bəh nshwaiŋ bəh kinchwɔ kimbum bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i kidi kələ wə.
25 Wɔ nǐ fə tii tii wibuku Dɛbit waiŋ wa wi nɔm dzaka i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a,
Akɔ kɔm nə bəni bà bɔ kɔkə Bəju, gia yakaki i bɔ shɔ́m,
ayaka bəni jiə kimfasi kə ki kɔkə i nyani a?
26 Bəŋkuŋ bə fa kuku fasiki jum,
bəni bà bɔ sakaki kwili juŋni

i jwɔ Bah bəh mi wi wə wi kɔ wi fianŋsi
tɔm a wi numki Kimbwili.
27 Akɔ a gia yə yi nǐ kɔ fa kwili wələ wə.
Ŋkuŋ Hɛlɔd bəh Bɔntiu Baylɛ nǐ kɔ bɔ
chiŋni bəh bəni bə dzəni, bəh bəni bə
Islae dzi minaŋ i jum wə kɔm Jisɔs wə
Waiŋ wa wi nɔm wi baiŋni wə wɔ nǐ
fianŋsi tɔm ka Kimbwili.
28 Bɔ nǐ juŋni i fə num gia yə wɔ nǐ
kɛiŋsi lɔ bəh ŋga bia, a wɔ kɔŋki a yi bi
num.
29 Ayakadəiŋ, i liə Bah, yêiŋ dzəh yə
bəni bələ gumsiki buku yɛiŋ. Nyâ
buku bəni ba bə nɔm bəh shɔ́m yiləkəli
i fukuki ntum wa lwa kə.
30 Nyâ buku bəh ŋga bia i chukuki
bəni chu fə binchəsi biə bi chusiki ŋga
bia bəh yi dzaka kiwɔmni i yɛli wi
Jisɔs Waiŋ wa wi nɔm wi baiŋni wə."
31 Jɔbi wə bɔ nǐ tsa kaasi di biə bɔ nǐ
juŋni fɛiŋ nəŋni. Kiŋ'waka ki Baiŋni
jikə i bɔ wə bɔ yisi ka fukuki gia yi Nyɔ
lwa kə.

Mbaŋ wi bəni bə bumni kaŋa biɛiŋ bibɔ a fiɛŋ fimu wə

32 Mbaŋ wi bəni bə bumni num i
shɔm yimu, ka numki a mi wimu wə,
mi kɔbi i bəɔŋ fiɛŋ fidɔkɔ a, akɔ mfih
wimbɔŋ. Fiɛŋ fi mi wimu num fi bəni
bəchi.
33 Nyɔ nya ŋga bimbum i bwa bə
ntum bə Jisɔs, bɔ ka chu fukuki i bəni
nalə, a Bah Jisɔs nǐ dza i kpi wə. Bɔ
num ŋgamti wi Nyɔ wimbum num i bɔ
wə nalə.
34 Mi widɔkɔ nǐ kɔkə i bɔ kintəəŋ wə
wi nǐ dzaki fiɛŋ fidɔkɔ, kɔm bəni bə
bɔ nǐ kaŋaki kikhə nabə júŋ, nǐ fəki bɔ
taŋni dzə bəh kpɔ wiwɔ,
35 nya i bwa bə ntum bə Jisɔs kaŋ, bɔ
ka gaa i bəni bəchi asi ŋgəkə wi mi kɔ.
36 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə bə bəɔŋ a Yɔsɛf,
num bwa bə ntum bə Jisɔs nǐ du yɛli
wi widɔkɔ a Banabas, (wi num a Mi
Wi shili Shɔ́m yi bəni). Wi nǐ kɔ mi i
chwɔŋkijuŋ ki Lɛwi wə, num bə nǐ bwɔ
wi i Sayblus.
37 Wi tsə ka taŋni tə khə wi, dzə nya
kpɔ wiwɔ i bwa bə ntum bə Jisɔs kaŋ.

5

Ananias bəh Safilia

1 Mi widɔkɔ bə nǐ bəəŋki a Ananias
bəh kpə wi Safilia taŋni tə di bibɔ.
2 Ayakalə, wi gaali kpɔ wiwɔ jiə
kiŋka kiwɔ kpə wi kiə yɛiŋ, tsə nya
kiŋka i kaŋ yi bwa bə ntum bə Jisɔs.
3 Si wi nya yakadəiŋ, Bita bikə i wi a,
"Ananias, akɔ kɔm nə wɔ bee a Satan
lîə i shɔm ya mə, fə a wɔ nyî ntəkə i
Kiŋ'waka ki Baiŋni, wɔ ka gaali kpɔ wə
wɔ taŋni di yɛiŋ na?
4 Ntə wɔ si taŋni di biələ a num
mbia? Wɔ taŋni di kpɔ wiwɔ kɛiŋ a
ŋ'wa? Aka fə nə a wɔ fə ŋkaiŋni wi gia
ka yələ a? Wɔ ka nyi dəkə ntəkə num i
bəni, wɔ nyi num i Nyɔ."
5 Akisəkə asi Ananias wɔkɔ ndzaka
wiwɔ yakadəiŋ, ka gbɔ kpi. Ayaka
bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔ gia yiwɔ
ndzaŋ kwa bɔ nalə.
6 Bwa bə sumi bənyuku dzə kii wini
wi bəh mbuŋ, dzɔ buku tsə ləə.
7 I yɛiŋ jum, asi mbiəŋə mitali tsə,
kpə wi ka liə dzə, kiə kə gia yə yi si num
bəh nyuwi.
8 Bita bikə i wi a, "Fûku mih, a wələ
kɔ kpɔ wichi wə mbɛiŋ nyu wa si taŋni
di yɛiŋ?" Ayaka wi chukuli a, "Aaŋ,
akɔ wi wichi yaka."
9 Bita chu bikə i wi a, "Akɔ kɔm
nə mbɛiŋ nyu wa si kɛiŋsi i məmsi
Kiŋ'waka ki Bah a? Wɔ̂kəli wɔ̂kɔ si
gvu yi bəni bà bɔ tsə ləə nyu wa kɔmki
dzəki i fifiəŋə, bɔ kaŋa i bəŋ giŋ buku
bəh wɔ yakadəiŋ tə i tsə ləə."
10 Si Bita dzaka yakadəiŋ, akisəkə
Safilia gbɔ ka kpi i wi nshiŋ. Ayakalə,
bwa bə sumi bà liə dzə num wi kpi lɔ,
bɔ ka giŋ wi buku tsə ləə kɔmsi i nyuwi
kpəŋ.
11 Kijuŋni ki bəni bə bumni kichi
bəh bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔ kɔm gia
yiwɔ ndzaŋ liəni i bɔ wə nalə.

Gia yə yi chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wɔmni

12 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs ka fəki
bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh
gia yi dzaka ki wɔmni yiduli i bəni
kintəəŋ. Bəni bə bumni bəchi nǐ shiki
juŋniki i saŋ wi Sɔlɔmən wə i juŋ yi fəni
yi gia mə.

13 Na nchiŋ mi nəki məmsi kə i
chiŋni i mbaŋ wibɔ wə. Ayakalə, bəni
bəduli nǐ kəksiki lə bɔ nalə.
14 Bənyuku bəh Bəkaŋa bəduli bà bɔ
nǐ jiə shəm i Bah wə, ka kpɛiŋsiki i
mbaŋ wibɔ wə.
15 Gia yə bwa bə ntum bə Jisɔs nǐ
fəki, yi fə bəni ka giŋki bəni bə jwɛiŋ
tsə nɔsi i dzáh kpəŋ, i binaŋ wə, bəh
i biga wə, a jɔbi wə Bita ni tsəki,
yuwidəkɔ kinjəŋŋjəŋ ki ni tsə i bɔ bɛiŋ.
16 Mbaŋ wi bəni ka nyəki dzəki i kik-
wili kə ki kɔ kɔmsi i Jɛlusalɛm bəh bəni
bə jwɛiŋ bəh bà bɔ nǐ kaŋaki biŋ'waka
bi jisi i bɔ wə, bɔ chuku bɔ bəchi.

Bə ka ghəkəki bwa bə ntum bə Jisɔs

17 Fwu wi bətii mfə gia bəh mbaŋ wi
a num Bəsadusi, dza ka yisi i ghəkəki
bwa bə ntum bə Jisɔs,
18 ka faaŋ bəni, bɔ tsə kwa fah bɔ i
juŋ yi nsəŋ mə.
19 Ayakalə, a dzə num nchɔkɔ,
chinda wi Bah dzə wɛli dzaka bifiəŋə
ki juŋ yi nsəŋ bwili bɔ. Si wi bwili bɔ,
ka dzaka a,
20 “Mbɛiŋ tsə̂ i juŋ yi fəni yi gia mə,
mbɛiŋ fûkuki gia yichi i bəni kɔm nɔni
kimfiaŋ kələ.”
21 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka tsə. Asi
biŋ nǐ baiŋki dzəki, bɔ ka tsə i juŋ yi
fəni yi gia mə, ka yisi i laniki bəni.

Jɔbi wiwɔ, fwu wi bətii mfə gia bəh
bəni bu bə mbaŋ, ni bɔŋ juŋni bəni bə
Islae bà bɔ sakaki kikwili kichi bəh bɔ
shinum, ka faaŋ bəni bə jum a bɔ tsə̂
dzə̂ bəh bwa bə ntum bə Jisɔs i juŋ yi
nsəŋ mə.
22 Bɔ tsə buku fɛiŋ nəŋ bɔ nəki yɛiŋ
kə i bɔ wə ka fiəni dzə fuku a,
23 “Buku tsə buku i juŋ yi nsəŋ mə,
yɛiŋ dzaka bifiəŋə num bə lansi fah bi
nalə, bəni bə jum num fɛiŋ chəni. Asi
buku wɛli juŋ yiwɔ ka liə nəki yɛiŋ kə
mi widəkɔ fɛiŋ.”
24 Fwu wi bəni bə jum wə bɔ nǐ
chəniki juŋ yi fəni yi gia bəh bətii mfə
gia bəmbum, wɔkɔ yakadəiŋ, yi fumsi
bɔ, bɔ ka dzaka a, buku ni tsə faiŋ bəh
gia yələ lə.
25 Mi widəkɔ nyə dzə liə fuku i bɔ a,
“Mbɛiŋ wɔ̂kɔli, bəni bà mbɛiŋ si fah i
juŋ yi nsəŋ mə, bə bɔ yaka lɔ i juŋ yi
fəni yi gia mə, bɔ laniki bəni.”
26 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, fwu wi bəni
bə jum bəh mbaŋ wi ka buku tsə dzɔ
bɔ, ka dzəki bəh bɔ. Ayakalə, bɔ nǐ
dzəki kə bəh bɔ bəh ŋga, kɔm bəni bə
jum bəwɔ nǐ lwaki lə a bəni nǐ tumyi
lə bɔ bəh kitəh.
27 Bɔ dzə bəh bwa bə ntum bə Jisɔs,
liə tɔm bɔ i bəni bà bɔ sakaki kwili
nshiŋ. Ayaka fwu wi bətii mfə gia ka
bikəki bəmbikə i bɔ dzaka a,
28 “Buku nǐ lansi kiŋ a mbɛiŋ ma
chu mə̂m i lâni mi kɔm yɛli wi mi
wələ. Ayakalə, mbɛiŋ yêiŋ gia yə
mbɛiŋ məm! Mbɛiŋ fə nlani wimbɛiŋ
waŋ Jɛlusalɛm wichi. Mbɛiŋ nəŋki i fə
yi chusiki ka buku kiəki lə gia kɔm kpi
yi.”
29 Bita bəh mbaŋ wi bwa bə ntum
bə Jisɔs chukuli a, “Buku kaŋaki i wɔkɔ
num i Nyɔ, a kɔbi i mi.
30 Mbɛiŋ nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə
wi kpi. Ayakalə, Nyɔ wi bətii tii
bəbukumbɛiŋ fiəni dzasi wi i kpi wə,
31 giŋsi wi, tɔm i tsɛiŋ yi yiləkəli wə, a
wi num Tikwili bəh Kimbwili, ka bəni
bə Islae kɔlə ni kwûni shə́m yibɔ, ma
Nyɔ ni dalinya chu bibɔ.
32 Buku yɛiŋ gia yələ kabə fukuki i
bəni, ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyɔ
nyaki i bəni bà bɔ wɔkɔki i wi, ki bɔŋ
tɔbi a gia yələ kɔ ŋkɔŋ.”
33 Si bəni bà bɔ nǐ sakaki tumi wɔkɔ
ndzaka wiwɔ yaka, shə́m bɔkɔ lɔ bɔ
bɔkɔni. Bɔ ka nəŋki i wɔɔyi bwa bə
ntum bə Jisɔs.
34 Ayakalə, mi widəkɔ i mbaŋ wi
bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili dza bɛiŋ, yɛli
wi num Gamalia, a num mi wi Falasi
a chu num mi wə wi laniki bənchi bə
Nyɔ, bəni bəchi kɔksi wi na bindzəŋ.
Si wi dza bɛiŋ yakadəiŋ, ka dzaka a bə
bwîli dəkə bwa bə ntum bə Jisɔs i biŋ.
35 Wi baaŋ dzaka i bəni bà bɔ nǐ
sakaki kwili a, “Bəni bə Islae, mbɛiŋ
dzə̂ jɔbi i gia yə mbɛiŋ nəŋki i fə bəh
bəni bələ.
36 Mbɛiŋ yíŋti a, a nǐ kɔ i jɔbi widəkɔ
wə, mi widəkɔ nǐ dza fa, bə bɔɔŋ a
Teɔdas ka chusiki a ŋgaiŋ kɔ mi wim-
bum. Bəni kwu i wi chɛiŋ, ka gi
yina. Bə nyani dzə wɔɔ wi, mbaŋ

wiwɔ gaali, ayaka gia yə wi nǐ dzəki bəh yi ka laka kilɔlɔ.
37 Asi yəmaka nǐ tsə, widɔkɔ chu tumbuku dzə i jɔbi wə bə nǐ faaki bəni bə bɔɔŋ wi a Judas, a num mi wi Galili. Wi guku bəni bəduli i wi chɛiŋ. Bə nyani dzə wɔɔ tə wi, ayaka mbaŋ wi waŋyi tə.
38 I yələ wə, mih təfiki mbɛiŋ a, mbɛiŋ ma môm i fê gia yidɔkɔ bə bəni bələ. Mbɛiŋ bêe dzəh yibɔ. A kabə num a gia yə bɔ dzəki bəh yi chu lani bəni bəh yi a, akɔ gia num a yisi mi, ma yi ni laka kilɔlɔ.
39 A kabə num a gia yiwɔ yisi Nyɔ, ma yi ni numki a mbɛiŋ kɔkə i gaka bɔ. Mbɛiŋ baaŋ ki tɔkni kə yi bi baiŋ buku a mbɛiŋ jwɔki num bəh Nyɔ."
40 Si Gamalia dzaka yaka, bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili wɔkɔ ntəfi wi, fiəni bɔɔŋ bwa bə ntum bə Jisɔs, a bɔ lǐə dzê. Si bɔ liə dzə yaka, bɔ twɛiŋ bɔ ka kiŋ a bɔ bi ma chu môm i lani mi widɔkɔ kɔm yɛli wi Jisɔs ka bee bɔ nyə.
41 Si bɔ buku fɛiŋ kabə tsə fibɔ num bəh kinsaŋli, a bɔ kɔ num bɔ kpɛiŋ i bəni bà bɔ kɔ i ŋgəmsi bɔ kɔm yɛli wi Jisɔs.
42 Bɔ tsə yakadəiŋ, ka chu laniki bəni chɔkɔ bichi i juŋ yi fəni yi gia mə bəh i kikwili wə, fuku ntum wi ndzɔŋni, a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.

6

Bə baayi bəni bə nɔm nanitaŋ

1 A dzə num i jɔbi widɔkɔ wə, si mbaŋ wi bəni bə bumni nǐ kɔki tsəki a ninshiŋ, Bəju bà bɔ nǐ dzakaki já yi Glik yisi i shwiŋyiki, Bəju bà bɔ nǐ dzakaki já yi kwili, a bɔ gaaki biɛiŋ i bəkaŋa bəŋkwu chɔkɔ bichi tsɛiŋ kə bəbɔ.
2 Ayakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ bəfa juŋni bəh mbaŋ wi bəni bə bumni bəchi dzaka i bɔ a, "Yi ndzɔŋki kə a, buku bêe i fûkuki gia yi Nyɔ, i tsâ num, i gâaki num biɛiŋ.
3 Bwa bə nih bəbuku, yi ndzɔŋki lə a mbɛiŋ bâyi bəni nanitaŋ i mbɛiŋ kintəəŋ ma buku nya nɔm wələ i bɔ kaŋ. Mbɛiŋ kabə bayi, mbɛiŋ ka tsêiŋki num bəni bà bɔ kaŋaki nəni kindzɔŋni, num bɔ jikə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni chu kaŋa mfi.
4 Ayakadəiŋ, ma buku ni nyâ gwu yibuku num i ntsa wə bəh i nɔm i gia yi Nyɔ wə."
5 Bəni bəchi wɔkɔ ndzaka wiwɔ, wi ndzɔŋ i bɔ nalə. Bɔ ka babwili Stifɛn num mi wə kimbum ki jikə nalə, num wi jikə tə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bədɔkɔ num Filib bəh Blukɔlus, Nikanɔ bəh Timən, Balmɛnas bəh Nikɔlaus wə wi nǐ kɔ mi wi Antiɔk, num wi nǐ fiəni fiənini i kimbum ki Bəju wə.
6 Bɔ ka dzɔ bəni bələ ka tɔm bɔ i bwa bə ntum bə Jisɔs nshiŋ, bɔ jiə kaŋ yibɔ i bɔ wə ka tsa i bɔ.
7 Gia yi Nyɔ ka waŋki tsəki. Mbaŋ wi bəni bə bumni i Jɛlusalɛm kɔ tsə a i ninshiŋ. Bətii mfə gia bəduli jiə tə shɔ́m i Jisɔs wə.

Bɔ ka jiəki gia i Stifɛn fuŋ

8 Stifɛn nǐ kɔ num wi jikə bəh ŋgamti wi Nyɔ bəh ŋga, i fəki gia yi dzaka ki wɔmni bəh bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ i bəni kintəəŋ.
9 Bəni bədɔkɔ dza yisi i ŋgukuliki bəh Stifɛn. Bəni bələ nǐ kɔ Bəju bà bɔ nǐ buku dzə i Sɛlin bəh Alɛksandia bəh Silishia bəh Ɛsia. Bəni bəwɔ nǐ kɔ bəni bə juŋ yi tsani yə bə nǐ bɔɔŋki a juŋ yi Mfá yə bɔ Buku i Mfa wə.
10 Si bɔ nǐ gukuliki yakadəiŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni nya Stifɛn bəh mfi mi widɔkɔ chu kɔbi i gaka wi.

11 Bɔ ka dza nyini bəni bədɔkɔ i jum wə jum wə, a bɔ nyiki ntəkə a, bɔ nǐ wɔkɔ Stifɛn dzaka gia yichu kɔm Muses bəh kɔm Nyɔ.
12 Si bɔ fə yaka, ka nəŋni shɔm yi bəni bəh yi bəni bà bɔ sakaki kwili, bəh yi bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ. Bɔ ka liəni i Stifɛn wə, dzɔ tsə bəh wi i bəni bə kwili bà bɔ sakaki bənsaka nshiŋ.
13 Bəni bələ chu dzə bəh bəni bədɔkɔ a bɔ bêeŋki bənsaka bəntəkə, bɔ jiə gia i Stifɛn fuŋ dzaka a, "Mi wələ si lansi baaŋ kə i dzaka gia yichu kɔm juŋ yi fəni yi gia yələ, bəh i bənchi bə Muses.

14 Buku wəkɔ si wi dzakaki a Jisɔs
wi Nasali wə bi shakyi lə juŋ yi fəni
yi gia yələ, wi bi chu kwuni tə nəni
kibukumbɛiŋ bi kwili biə Muses nǐ
laniki bukumbɛiŋ yɛiŋ.”
15 Bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ i juŋ yi
nsaka yiwɔ wə bwaŋ dzákəh i Stifɛn
wə, a bɔ tsɛiŋ, yɛiŋ num shi bi kwuni
lɔ gwu ka bwɔsiki bi chinda wi Nyɔ.

7

Ndzaka wi Stifɛn i bəni bà bɔ sakaki kwili wimbum

1 Fwu wi bətii mfə gia bikə i Stifɛn a,
“Gia yələ bə dzakaki lə akɔ a ŋkɔŋ a?”
2 Stifɛn chukuli a, “Bəba bəh bwa bə
nih, mbɛiŋ wôkɔli. Nyɔ wi kiŋkɔkni
nǐ tumbuku i tii wibuku Ablaham, wi
kɛiŋ i Misɔbɔtɛmia, ka wi bi nyə tsə i
nɔki i Alan,
3 ka dzaka i wi a,
‘Bêe chwɔŋ ka ki juŋ, wɔ bûku i kwili
wimbɛiŋ wə,
wɔ tsô i tumi kə mih ni chusi i wɔ.’
4 Ayakadəiŋ, wi buku nyə fɛiŋ i
Kaldia, ka tsə i nɔki i Alan. Jɔbi wə ba
wi nǐ kpi, Nyɔ fə wi dza dzə fa i di biə
mbɛiŋ nɔki i liə lə.
5 Wi nǐ kɔ fa Nyɔ nəki nya kə wi na
bəh fidini fidɔkɔ fiə wi kɔ i tɔm gvu
yɛiŋ. Ayakalə, Nyɔ kaka a ŋgaiŋ bi nya
lə mbi wələ i wi a a nûmki ŋ'wi bəh
ŋgɔkɔ wi. I jɔbi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka
ki kələ, a nǐ kɔ maka Ablaham kwati
waiŋ.
6 Nyɔ ka dzaka tə i wi a,
‘Bwa ba bi numki bəni bə dzəni i tumi
ki bəni bədɔkɔ wə.
Bɔ bi numki mfa fɛiŋ,
bə bi chəbsiki bɔ i jía wə gi yina (400).
7 Mih bi lɔ lə ŋgəkə i tumi kiwɔ wə,
bwa ba bi buku dzə fɛiŋ, bɔ dzə tsaki i
mih fa.’
8 Nyɔ chu dzi tə miŋkaiŋ bəh Abla-
ham, kinchəsi ki miŋkaiŋ miwɔ num
a Ablaham ni sûuŋki lə bwa bu. Abla-
ham ka bi bwɔ Ayjik, jɔbi kpɛiŋ kaŋ
nyaŋ wi suuŋ wi. Ayjik ka bi bwɔ
Yakɔb suuŋ tə wi. Yakɔb tə ka bi suuŋ
bwa bu jwɔfi ntsɔ bəfa bà bɔ kɔ bətii
tii bəbuku a num i bɔ wə chwɔŋkijuŋ
kibuku nǐ yisi.
9 Bətii tii bəbuku bəwɔ bi ka dza bə
ghəkəki Yɔsɛf waiŋnih wibɔ, ka taŋni
wi, wi tsə ka numki mfa i tumi ki Ijib
wə. Ayakalə, Nyɔ bə tɔkni bəh wi fɛiŋ,
10 gamti wi i bəŋgəkə bu wə bəchi.
Nyɔ chu nya tə wi bəh mfi, fə Fɛlɔ ŋkuŋ
wi Ijib ka kɔŋki wi, ka jiə wi, i nûmki
mi wə wi kɔmsiki i wi wə chu nûm mi
wə wi tsɛiŋki chwɔŋ ki ki juŋ.

11 Dzɔŋ ka bi dza kwa Ijib wichi bəh
tumi ki Kanan, bəni yɛiŋ ŋgəkə nalə.
Bətii tii bəbuku nəki chu kaŋa kə biɛiŋ
bidzini.
12 Yakɔb ka bi wɔkɔ a biɛiŋ bidzini
kɔlə i Ijib, ka faaŋ bwa bu bà bɔ kɔ bətii
tii bəbuku, bɔ ka tsə fɛiŋ i chɔkɔ bibɔ bi
ninshiŋ wə.
13 Bɔ ka fiəni tsə fɛiŋ i ntsə wibɔ wi
kɔmsini wə, Yɔsɛf ka fə bwa bə nih wi
kiə wi. Wi ka chusi tə bɔ i Fɛlɔ.
14 Yɔsɛf ka faaŋ ntum i Yakɔb ba wi,
a wi bəh chwɔŋ ki ki juŋ kichi shi dzə
i Ijib. Chwɔŋkijuŋ ki Yakɔb nǐ kɔ i jɔbi
wiwɔ wə bəni mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəte
(75).
15 Yakɔb wɔkɔ yaka, ka dzɔ
chwɔŋkijuŋ ki kichi, shi bəh bɔ i Ijib.
Wi bəh bətii tii bəbuku nǐ dzə kpiyi i
fɛiŋ wə bɔ bəchi.
16 Bɔ dzə giŋ biwini biwɔ ka fiəni dzə
bəh bi i Shɛkɛm, ləə i jum yə Ablaham
nǐ taŋ i bwa bə Amɔl.

17 Si jɔbi nǐ kpɛiŋniki dzəki wə Nyɔ
nǐ kɔ i fə gia yə wi nǐ kaka i Ablaham,
num bəni bəbuku du i Ijib nalə.
18 Bəni bà fɛiŋ bi dzə tɔm ŋkuŋ
widɔkɔ wi nəki kiə kə Yɔsɛf.
19 Ŋkuŋ wiwɔ ka wɛɛliki chəbsiki
bəni bəbuku i dzəh yi mfi wə kaŋyi a
bətii tii bəbuku lôtɔkɔki bwa bənchiŋ
i biŋ a bɔ kpiyiki.
20 A nǐ kɔ i jɔbi wələ wə, bə nǐ bwɔ
Muses, a num waiŋ wi ndzɔŋ nalə i
Nyɔ. Bə kuku yaka wi i ba wi dzu, i
kifiəŋŋ kitali wə,
21 ka dzɔ tsə jiə wi i biŋ. Ayaka waiŋ
ŋkuŋ Fɛlɔ wi kpaŋni ka bi tsə bɔŋ wi,
kuku yaka wi ka waiŋ wi.
22 Bə ka lani Muses bəh mfi bi bəni
bə Ijib bichi, wi num mi wə wi kiəki
ndzaka bəh i fəki gia nalə.

23 I jəbi wə wi nǐ kɔ yaka buku jía
mbaŋnyani, yi dzə i wi shəm a ŋgaiŋ tsə
yɛiŋ bwa bə nih bə ŋgaiŋ bəni bə Islae.
24 Jəbi wə wi nǐ tsəki, wi yɛiŋ mi wi
Ijib widəkɔ twɛiŋ mi wi Islae. Wi ka
liə i jwɔ biwɔ wə i chukuli, ka wɔɔ mi
wi Ijib wiwɔ ka ləə.
25 Wi nǐ kwakaki a bwa bə nih wi
ni kiə lə, a faaŋ Nyɔ ŋgaiŋ a ŋgaiŋ dzô
bwǐli bɔ i bəŋgəkə wə. Ayakalə, bɔ nəki
kiə kə.
26 Chəkɔ buku wɔɔ, Muses ka tsəki,
tsə tumbuku i bəni bə Islae bədəkɔ wə
bəfa bɔ dza ka jwɔki. Ayaka wi liə
yɛiŋ i gaali jwɔ biwɔ, ka bikə i bɔ a,
‘Bwa bə nih, mbɛiŋ bəchi kɔ mi bəh
waiŋnih, akɔ kɔm nə mbɛiŋ jwɔki a
mbɛiŋ mbɛiŋ a?’
27 Ayakalə, mi wə wi nǐ la jwɔ i
waiŋnih wi chini Muses chinini, bikə
i wi a, ‘A jiə ndə wɔ i sakaki buku chu
təiŋyi bənsaka bəbuku a?
28 Wɔ nəŋki i bɔŋ wɔɔ mih asi wɔ ni
wɔɔ mi wi Ijib wə i ŋgbufɔkɔ a?’
29 Asi Muses wɔkɔ yakadəiŋ, wi lwa
ka gɛiŋ buku i tumi ki Ijib wə, gɛiŋ tsə i
nɔki i tumi ki Midian wə, ka bwɔ bwa
bənyuku bəfa fɛiŋ.
30 Asi jía nǐ tsə mbaŋnyani, chinda
wi Nyɔ tumbuku i Muses nshiŋ i
gbuku wə wi nǐ bɛli i kpɛiŋ wə i chwa
i kɔmsi tsə i ŋkwuŋ wi Sina wə.
31 Muses yɛiŋ yaka yi gaka wi, wi
kini tsə i tsɛiŋ ndzəŋ. Si wi kɔmsi tsə,
wi wɔkɔ Bah Nyɔ dzaka i wi a,
32 ‘Akɔ mih Nyɔ wi bətii tii bəmbɛiŋ,
Nyɔ wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi
Yakɔb.’
Muses wɔkɔ yakadəiŋ, ndzaŋ kwa
wi, wi ka nyumki bəh nlwa, na chu
mɔm i tsɛiŋ.
33 Bah Nyɔ chu dzaka i wi a,
‘Bâyi dzu ya yigvu, kɔm di biə wɔ num
yɛiŋ yaka akɔ di bi baiŋni.
34 Mih lansi yɛiŋ si bə chəbsiki bəni
mbəŋ i Ijib,
chu wɔkɔ si bɔ kwiŋki,
ayaka mih ka shi dzə i bwili bɔ i ŋgəkə
wiwɔ mə,
wôkɔli, i liə mih ki faaŋki lə wɔ i Ijib.’
35 Muses wələ kɔ wə bɔ nǐ yisi nəiŋ,
bikə i wi a, ‘A jiə ndə wɔ i sakaki buku
chu təiŋyi bənsaka bəbuku a?’ Akɔ wi
wə Nyɔ nǐ faaŋ a wi tsô nûmki mi wi
nsaka wibɔ, i bwǐli bɔ i bəŋgəkə wə.
Nyɔ nǐ faaŋ num chinda wi, wi dzə i
kpɛiŋ wə wi nǐ bɛliki, a wi dzô lâka
ntum wiwɔ i wi.
36 Muses ka tsə i Ijib, fə gia yi dzaka
ki wɔmni bəh bənchəsi bə̀ bɔ chusiki
ŋga bi Nyɔ, ka bwili bɔ fɛiŋ. Wi fə
yidəkɔ i Bəkɔ yi Mbum yi Bəkɔli wə,
chu fə yidəkɔ i chwa i di biə bɔ nǐ nyani
i jía wə mbaŋnyani.
37 Ayaka Muses nǐ kɔ wi dzaka i bəni
bə Islae a,
‘Nyɔ bi bwili lə mi wi ntum widəkɔ i
bwa bə nih bəmbɛiŋ kintəəŋ,
wi chiŋsi i mbɛiŋ asi wi nǐ bwili mih.’
38 A chu num wi Muses wə chinda
wi Nyɔ nǐ dzaka i wi i ŋkwuŋ wi Sina
wə, jəbi wə kijuŋni ki bəni bə Islae nǐ
kɔ i chwa bəh bətii tii bəbuku, Nyɔ
nǐ nya já yə yi nyaki nəni a wi tsôsi i
bukumbɛiŋ.
39 Ayakalə, bətii tii bəbuku ka nəiŋ
i wɔkɔ i Muses, ka nyɔkɔ jum i wi, ka
kɔŋki a bɔ fiəni tsə i Ijib.
40 Bɔ ka dzaka i Ɛlɔŋ a, ‘Mwâm bənyɔ
i buku bə̀ bɔ nǐ tsəki i bukumbɛiŋ
nshiŋ, kɔm buku kiəki kə gia yə
yi num bəh Muses wə wi bwili
bukumbɛiŋ i tumi ki Ijib wə.’
41 Bɔ ka kɛiŋsi fimɔsɔ fi bwɔsi waiŋ
na’, kum nyám, fə gia yɛiŋ i fi, ka laŋki
i fi wə num a kɛiŋsi bɔ bəh kaŋ yibɔ.
42 Si bɔ fə yakadəiŋ, Nyɔ ka nyɔkɔ
jum i bɔ, bɔ ka yisi lɔ i tsaki num i
wɔŋ bəh fiəŋŋ bəh bijɔŋ. Yi num asi
bə nyaka i kiŋwakti ki bəni bə ntum bə
Nyɔ wə, num Nyɔ nǐ dzaka a,
‘Bəni bə Islae, mbɛiŋ nǐ kumki nyám i
chwa i jía mbaŋnyani,
fə gia yɛiŋ i mih a?
43 Mbɛiŋ nǐ nyaniki giŋki kintaŋ a
num ki nyɔ wə yɛli wi kɔ a
Mɔlɔk,
chu giŋ jɔŋ wə mbɛiŋ nǐ kɛiŋsi a, akɔ
nyɔ wə, yɛli wi kɔ Lefan,
a num mimɔsɔ mə mbɛiŋ nǐ kɛiŋsi i
tsaki i mɔ,
kɔm yələ lə mih ni kɔŋŋ bwili lə mbɛiŋ,
ma mbɛiŋ ni dza tsə daŋsi na i
Babilɔn.’

44 Bətii tii bəbuku nǐ nyaniki i chwa
bɔ kaŋa kintaŋ ki chusi a, Nyɔ kɔlə bəh
bɔ, num bɔ nǐ maa kintaŋ kiwɔ biəli a
liŋ aka kə Nyɔ nǐ chusi i Muses. 45 Bwa
bə bətii tii bəbuku nǐ dzɔ kintaŋ kələ
i bətii bəbɔ, giŋ dzə bəh ki i fa i jəbi
wə bɔ bə Jɔshua nǐ lɔkɔki kidi i bitumi
biə bi nǐ kɔ fa, num a nǐ tsəki Nyɔ i bɔ
nshiŋ kɔŋŋ bwili bitumi biwɔ. Kintaŋ
kələ ka numki fa i tsə buku jəbi wə
Ŋkuŋ Dɛbit nǐ sakaki kwili wələ.
46 Ayaka wi ka yɛiŋ a kaŋ yi Nyɔ kɔlə
i wi wə nalə, wi ka tsa a Nyɔ bûm ma
ŋgaiŋ maa juŋ, i nya i wi Nyɔ wi Yakɔb,
a wi nɔki yɛiŋ.
47 Ayakalə, a nǐ kɔ num Sɔləmɔn i bi
dzə maa juŋ yi Nyɔ yiwɔ.
48 Na ayaka Bah Nyɔ wə wi kɔ Fwu
wi Biɛiŋ Bichi wə, si nɔ kə i júŋ wə
num a maa bəni bəh kaŋ. Yi kɔ a liŋ si
mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ nyaka a,
Nyɔ nǐ dzaka a,
49 ‘Bɛiŋ kɔ kiŋgbɔkɔ kəŋŋ,
ayaka fa kuku num kiŋgbɔkɔ kəŋŋ
kigvu.
Juŋ yə mi kɔ i maa a yi numki yiŋ, yi
kɔ i numki na dəiŋ na?
Ma di kɔlə biə mih kɔ i numki fɛiŋ na?
50 A kɔkə mih wə mih fə biɛiŋ biələ
bichi a?’ ”
51 Stifɛn ka dza dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ
ləkəki bəh kifwu nalə, shɔm yimbɛiŋ
bəh bintuni bimbɛiŋ kɔ num maka bə
suuŋ. Mbɛiŋ bəh bətii tii bəmbɛiŋ kɔ
a liŋ. Jɔbi wichi mbɛiŋ nəiŋ i wɔkɔli i
Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
52 Mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ kɔlə
wə bətii tii bəmbɛiŋ nǐ baaŋ i bwaŋ
gvu i wi chɛiŋ a? Bɔ nǐ wɔɔyi bəni bə
ntum bə Nyɔ bà bɔ nǐ dzaka a mi wi
nɔm wi Nyɔ wi Chəŋ bi dzə lə. Ayaka
wi bi dzə, mbɛiŋ taŋni wi, ka chu wɔɔ
wi.
53 Akɔ mbɛiŋ bələ bəchinda bə Nyɔ
nǐ dzə bəh bənchi bə Nyɔ i mbɛiŋ,
mbɛiŋ nəiŋma i biəli bɔ.”

Bə tumyi Stifɛn bəh kitəh

54 Si bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili wɔkɔ
gia yə Stifɛn dzaka, shɔm bɔkɔ bɔ, bɔ
ka dziki jəŋ.
55 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i
Stifɛn wə, wi bá tsɛiŋ mfih num i bɛiŋ,
ka yɛiŋ baiŋni bi Nyɔ, yɛiŋ tə Jisɔs num
wi numbɛiŋ i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə.
56 Stifɛn dza dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ
tsêiŋ, mih yɛiŋ bɔɔli wɛli, num mi wə
yɛli wi kɔ Waiŋmi num wi numbɛiŋ i
tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə.”
57 Bɔ wɔkɔ yəmaka gia, ka baŋ bin-
tuni bibɔ bəh kaŋ, ka wiliki bəh ŋga, i
fɛiŋ wə bɔ bəchi sɛiŋ, ka chiŋni i Stifɛn
wə,
58 guku buku bəh wi i kwili kintəəŋ,
tsə ka yisi i tumyiki wi bəh kitəh.
Ayaka bəni bà bɔ nǐ kɔ bəmbeeŋ
nsaka baayi bəmbuŋ bəbɔ, nya i sumi
widɔkɔ wə bə nǐ bɔɔŋki a Sɔɔl ka bɔ
tumyiki.
59 Si bɔ nǐ tumyi Stifɛn bəh kitəh
yakadəiŋ, wi tsa a, “Bah Jisɔs, dzô
kiŋ'waka kəŋŋ.”
60 Ayaka wi ka tum binyu i kuku,
wam bəh ŋga a, “Bah, ki tsêiŋ kə gia
yichu yələ bəni bələ fəki.” Si wi dzaka
yakadəiŋ, ka kpi.

8

1 Si bə nǐ wɔɔki Stifɛn yakadəiŋ Sɔɔl
nǐ təbiki lə a bə wɔɔ wi.

Sɔɔl nya ŋgəkə i kijuŋni ki bəni bə bumni

A chɔkɔ biwɔ wə, bə yisi i nyaki
ŋgəkə wi ləkəki i kijuŋni ki bəni bə
bumni i Jɛlusalɛm. Kijuŋni kiwɔ
kichi dza buku fɛiŋ ka waŋ tsə buku
i bimbu bi Judea wə bichi bəh bi
Samalia wə, a nǐ baaŋ a bwa bə ntum
bə Jisɔs fɛiŋ.
2 Bənyuku bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ num bɔ
jiə shɔ́m i Nyɔ wə nalə, dzə dzɔ wini wi
Stifɛn ka tsə ləə, də wi nalə.
3 Ayakalə, Sɔɔl num mfih a kaasiki
kijuŋni ki bəni bə bumni, daŋ a
juŋ bəh juŋ kwayi bəni bə bumni,
bənyuku bəh bəkaŋa, chiŋsi i juŋ yi
nsəŋ mə.

Filib fuku gia yi Nyɔ i Samalia

4 Bəni bà bɔ nǐ gaali tsə i bidi bichi
wə, tsə ka fukuki gia yi Nyɔ.
5 Filib shi tsə mfih i kwili wi Samalia
wə, ka fukuki ntum wi ndzəŋni, kɔm
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.

6 Bəni bəduli wəkɔ chu yɛiŋ bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ, yə wi nǐ fəki, bɔ ka nya ntuni i wi nalə.
7 Biŋ'waka bi jisi nǐ bukuki lə i bəni wə, bi wili bəh ŋga, bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi kiwa kimu bəh bəŋkəkni bənih tə.
8 Ayakadəiŋ, kinsaŋli kimbum num i tumi kiwɔ wə fɛiŋ.

9 Mi widəkɔ nǐ kɔ i tumi kiwɔ wə yɛli wi num Samən, a nǐ kɔ mi wi fə mfim, bəni bə Samalia bəchi nǐ yɛiŋki yakadəiŋ dzaka wəm bɔ. Ayaka wi chu dzaka a ŋgaiŋ kɔ mi wimbum widəkɔ.
10 Bəni bəchi i kwili wiwɔ wə i yisi i bənchiŋ bənchiŋ i tsə buku i bəmbum bəmbum wə, nya ntuni i wi ka dzakaki a, “Mi wələ kɔ ŋga bi Nyɔ biə bə bɔɔŋki a, Ŋga bi Mbum.”
11 Bɔ nǐ nya ntuni i wi yakadəiŋ, kəm wi nǐ kɔ wi si chusi mfim i jɔbi wi dəəŋ wə bəni yɛiŋ dzaka wəm bɔ.
12 Ayakalə, i jɔbi wə Filib nǐ dzə ka fukuki kəm ntum wi ndzɔŋni kəm ŋkuŋ bi Nyɔ, bəh kəm yɛli wi Jisɔs Klistus, bənyuku bəh bəkaŋa bum gia yə Filib nǐ fukuki wi ka juli bɔ i bɔkɔ.
13 Samən wə mwi bum tə gia yə Filib nǐ fukuki, wi ka juli wi i bɔkɔ. Wi ka baaŋ a bəh Filib ka yɛiŋki gia yi kaŋyini yimbum yimbum bəh bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ, yə Filib nǐ fəki dzaka wəm wi.
14 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bi ka wəkɔ i Jɛlusalɛm a bəni bə Samalia nǐ dzɔ lɔ gia yi Nyɔ, bɔ ka faaŋ Bita bəh Jən i bɔ.
15 Bɔ tsə buku fɛiŋ, tsa i bəni bə bumni bà a, bɔ kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni,
16 kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ ka dzə dəkə na i mi wimu wə i bɔ wə. Bə nǐ juli bɔ i bɔkɔ shəŋ a i yɛli wi Bah Jisɔs wə.
17 Bita bəh Jən jiə kaŋ i bɔ wə tsa i bɔ, bɔ ka kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni.
18 Jɔbi wə Samən nǐ yɛiŋ a bwa bə ntum bə Jisɔs jiəki kaŋ i bəni wə Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i bɔ wə, wi ka nyaki kpɔ i Bita bəh Jən,
19 ka dzakaki a, “Mbɛiŋ nyâ mih bəh ŋga biələ tə, ka na ndə wə mih jiə kaŋ yiŋ i wi wə, ma wi ni kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni.”
20 Ayaka Bita chukuli i wi a, “Mbɛiŋ kpɔ wa wiwɔ lâka. Wɔ kɔ dəiŋ i kwakaki a wɔ kɔlə i taŋ kinya kə ki kɔ ki Nyɔ bəh kpɔ a?
21 Wɔ kaŋaki kə na gia yidɔkɔ i nɔm wələ kintəəŋ, kɔm shɔm ya baiŋki kə i Nyɔ nshiŋ.
22 Kwûni shɔm ya i gia yichu yələ wɔ fəki, ma wɔ tsâ yuwidɔkɔ Bah Nyɔ ni dalinya kiŋkwaka kichu kələ wɔ kaŋaki i shɔm ya wə.
23 Mih yêiŋ a, dzákəh yi bukuni bəh chu jikə i wɔ shɔm.”
24 Ayaka Samən tsa Bita bəh Jən a, “Mintee mbɛiŋ tsâ i mih i Bah, a gia yidɔkɔ i kintəəŋ ki gia yə mbɛiŋ dzaka lə, a yidɔkɔ ma nûm bəh mih.”
25 Bita bəh Jən kaasi i fukuki gia yi Nyɔ, bəh i dzaka gia yə bɔ kiəki kɔm Jisɔs, ka nyə bá fiəni tsə i Jɛlusalɛm. Si bɔ nǐ fiəniki tsəki, bɔ nǐ tsəki daŋsiki lə i bidi biduli bi Samalia wə, fuku tsə ntum wi ndzɔŋni kɔm Nyɔ fɛiŋ.

Filib juli mi wi Itɔfia i bɔkɔ

26 Ayaka chinda wi Bah dza dzaka i Filib a, “Dzâ shǐ tsâ i kimbu kishɛiŋ wə, i dzəh yə yi nyəki i Jɛlusalɛm yi tsə təli i chwa tsə sə i Gasa.”
27 Filib ka dza i shiki. Mi wimbum wi Itɔfia widɔkɔ num fɛiŋ dzəh. Mi wiwɔ num bə nǐ bwili wi, wi nǐ kɔ mi wə wi nǐ tsɛiŋki mbum bi Yaa Kanda wə wi nǐ sakaki tumi ki Itɔfia kiwɔ. Mi wiwɔ nǐ buku i Jɛlusalɛm i di biə wi nǐ tsə i tsa Nyɔ,
28 ka fiəniki kwɛki i kɔdɔk wi bɛiŋ a guku num nyám, num wi num i yɛiŋ wə ka faaki gia i Kiŋwakti kə mi wi ntum wi Nyɔ Isaya nǐ nyaka.
29 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i Filib a, “Kǐni kômsi tsâ i kɔdɔk wəyaka wə.”
30 Filib yɔkɔ kɔmsi tsə i wi kpəŋ, wɔkɔ si mi wiwɔ faaki Kiŋwakti ki Isaya. Wi bikə i wi a, “Wɔ faaki lə wɔ wɔkɔ kiə gia yə ki dzakaki a?” 31 Wi chukuli a, “Mih kɔ i wɔkɔ kiə dəiŋ maka mi fuku baiŋsi yi i mih a?” Wi ka dzaka a Filib yâka nûm bəh wi i kɔdɔk wiwɔ wə.

32 Di biə wi nǐ faaki i Kiŋwakti kiwɔ
wə nǐ dzakaki a,
“Wi nǐ kɔ aka shwaŋ yə bə tsəki i kum,
wi chu num tə aka waiŋ jaka wə bə kəə
kiluli ki,
yi də kə.
Akɔ yakadəiŋ tə si wi nǐ kɔ a məŋ.
33 Bɔ nǐ ŋgəmsi wi, nəiŋ i saka nsaka
wi chəŋ.
A bi dzə lansi dzakaki ndə kɔm bwa
bu,
num bə təiŋ lɔ nəni ki i fa kuku a?”
34 Ayaka mi wimbum wiwɔ dzaka
i Filib a, “Mintee, fuku mih, mi wi
ntum wi Nyɔ wələ dzakaki kɔm ndə a?
Wi dzakaki kɔm gwu yi, ma kɔm mi
widɔkɔ a?”
35 Filib ka yisi a bəh di bi Kiŋwakti
kiwɔ, ka fuku baiŋsi ntum wi ndzɔŋni
wiwɔ kɔm Jisɔs i wi.
36 Si bɔ wi nǐ tsəki səki i dzəh, bɔ ka
tsə buku i di bidɔkɔ wə bɔkɔ num fɛiŋ.
Mi wimbum wiwɔ dzaka a, “Yɛiŋ bɔkɔ
fa, akɔ chu nəiŋ nə a wɔ ma jûli mih i
bɔkɔ a?” [
37 Filib chukuli i wi a, “A kabə num
a wɔ bum i Jisɔs Klistus bəh shɔm ya
yichi mih juli wɔ i bɔkɔ.” Wi chukuli
a, “Mih bum a Jisɔs Klistus kɔ Waiŋ
Nyɔ.”]*
38 Mi wimbum wiwɔ ka dzaka a bə
nûm bəh kədɔk wiwɔ. Bɔ Filib shi tsə
liə i bɔkɔ, Filib ka juli wi i bɔkɔ.
39 Asi bɔ buku yaka i bɔkɔ, Kiŋ'waka
ki Bah Nyɔ chufi nyə bəh Filib fɛiŋ, mi
wimbum wiwɔ na chu yɛiŋ i wi wə.
Ayakalə, wi nyə ka laŋki tsəki mfih.
40 Filib dza ka təkəli yɛiŋ wi num lɔ i
Asɔtus, wi dza ka təliki tsəki bəh dzəh
i kwili wiwɔ bichi, fuku tsə ntum wi
ndzɔŋni wi Nyɔ, ka tsə buku i tumi ki
Kaysalia wə.

9

Səəl kwuni ka jiə shɔm i Jisɔs

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Səəl kɛiŋ
shili gumsi bəni bə mbaŋ wi Bah a
ŋgaiŋ ni wôɔyi lə bɔ. Wi ka tsə i fwu
wi bətii mfə gia,
2 bikə biŋwakti a ŋgaiŋ tsə bəh bi
i júŋ yi tsani wə i Damaskus, biə bi
chusiki a ŋgaiŋ ka yɛiŋ bəni num fɛiŋ
bà bɔ biəliki Dzəh yi Bah, na bənyuku
bəh bəkaŋa, ma ŋgaiŋ ni kwâ kâŋa
fiəni dzâ bəh bɔ i Jɛlusalɛm.
3 Wi nya, Səəl nyə ka tsəki i
Damaskus, si wi nǐ kɔmsiki tsəki i
kwili wiwɔ wə, baiŋni bidɔkɔ nyə a
bɛiŋ lə, baiŋ shi dzə i wi wə.
4 Wi gbɔ i kuku, wɔkɔ ja dzaka i wi a,
“Səəl, Səəl, akɔ kɔm nə wɔ bwaŋki gvu
i mih chɛiŋ lə a?”
5 Wi bikə a, “Bah, akɔ wɔ ndə?” Ja
yiwɔ chukuli a, “Akɔ mih Jisɔs, a num
mih wə wɔ bwaŋki gvu i mih chɛiŋ.
6 I liə dzâ bɛiŋ, lǐə tsô i kwili mə, ma
bə ni fuku i wɔ gia yə wɔ kaŋaki i fâ.”
7 Bəni bà bɔ nǐ nyaniki bəh Səəl chiŋ
num fɛiŋ alə, si bɔ nǐ wɔkɔ ja yiwɔ, yɛiŋ
kə i mi wiwɔ wə.
8 Səəl ka dza bɛiŋ, dzaka a ŋgaiŋ
yasi dzákəh yi, na chu yɛiŋ di. Bɔ ka
kaŋa wi i tsɛiŋ wə, ka tati liə bəh wi i
Damaskus.
9 Wi tsə ka numki i kaŋ yitali wə
yɛiŋ kə di. Wi ka numki yakadəiŋ, wi
dzi kə fiɛŋ, nabə i mu tə fiɛŋ.
10 Mi wi bumni widɔkɔ num fɛiŋ
i Damaskus wiwɔ, yɛli wi num Ana-
nias. Bah Jisɔs dza bɔɔŋ wi i fiɛŋ wə ka
ndəmsi a, “Ananias.” Wi bum a, “Bah,
bə mih lə fa.”
11 Bah dzaka i wi a, “Dzâ bɛiŋ, wɔ
tsâki i dzəh yə bə bɔɔŋki a Chəŋ, wɔ ka
ni buku i kwili wi Judas wə, bǐkə mi
wi Tasus widɔkɔ wə bə bɔɔŋki a Səəl.
Wôkəli, wi kɔ fɛiŋ wi tsaki,
12 wi si yɛiŋ lɔ mi widɔkɔ i fiɛŋ wə
aka ndəmsi bə bɔɔŋ wi a Ananias,
num wi si dzə jiə kaŋ yi i wi wə, a wi
fiəni yɛiŋki di.”
13 Ayakalə, Ananias dzaka a, “Bah,
mih kɔ num mih wɔkɔ lɔ i bəni bəduli
kɔm mi wələ i gia yichu yə wi fəki
i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ i kintəəŋ ki
Jɛlusalɛm wə.
14 Wi dzə lə, num wi dzɔ ŋga i bətii
mfə gia bəmbum, a ŋgaiŋ dzâ kwâyi
bəni bəchi fa bà bɔ tsaki bɔ bɔɔŋ yɛli
wa.”
15 Bah chukuli i wi a, “Tsâ a tsəni.
Mih babwili lɔ mi wiwɔ, ka mi wuŋ

* **8:37** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki lə di biələ i dzɛni wi kiŋwakti wələ chɛiŋ.

wi nəm, wə wi ni fukuki kəm yɛli wuŋ i bəni bà bɔ kəkə Bəju, bəh i bəŋkuŋ bəbɔ, bəh i bəni bə Islae.
16 Mih mwi ni chusi lə i wi si wi kaŋaki i yêiŋ ŋgəkə kəm yɛli wuŋ."
17 Ayakadəiŋ, Ananias ka tsə liə fɛiŋ dzu, jiə kaŋ yi i Səəl wə, bɔɔŋ a, "Səəl wainɲih wuŋ, a faaŋ Bah Jisɔs mih. Akɔ wi Jisɔs wə wi ni chusi gwu yi i wɔ i dzəh i jɔbi wə wɔ ni dzəki fa. Wi faaŋ mih, a mih dzə fə ma wɔ fiəni yɛiŋki di, ma Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə jikə i gwu ya wə."
18 Asi wi dzaka yakadəiŋ, fiɛŋ fidəkɔ ka bibami nyə i dzákəh yi Səəl wə, gbɔ i kuku, wi fiəni ka yɛiŋki di. Wi dza bɛiŋ, bɔ ka juli wi i bəkɔ.
19 Wi ka dzi, ŋga fiəni dzə i wi wə.

Səəl fuku gia yi Jisɔs i Damaskus

Səəl nɔ i Damaskus bəh mbaŋ wi bəni bə bumni, i kaŋ yidəkɔ wə,
20 wi ka yisi akisəkə ka tsəki i júŋ yi tsani wə, fuku a, "Jisɔs kɔ Waiŋ Nyɔ."
21 Bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔki, bɔ ka kaiŋyiki a, "Wələ kəkə a mi wə wi nǐ kaasiki bəni bà bɔ nǐ tsaki bɔ bɔɔŋ yɛli wələ i Jɛlusalɛm a? Ntə wi dzə fa lə i kwayi bà bɔ kɔ fa i chu tsə nya i kaŋ yi bətii mfə gia bəmbum wə a?"
22 Ayaka Səəl baaŋ tsə a mfih i fukuki kəm Jisɔs nalə, chusi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka. Bəju bà bɔ nǐ kɔ i Damaskus mənɲni gia yə bɔ kɔ i chukuli i wi.
23 Asi kaŋ yiduli nǐ tsə, Bəju bəwɔ shinum, jiə kimfasi i wɔɔ Səəl.
24 Bɔ ka dzəki shiki, bɔ wɔkəli wi i dzaka ki mbaiŋ ki Damaskus wə, nchəkɔ bəh nshiŋ, a wi bə́ tsə ma bɔ wɔɔ wi. Ayakalə, Səəl kiə kimfasi kibɔ.
25 Bəni bu bə mbaŋ ka dzɔ wi nchəkɔ, ləkə i kah mə, bwili i wundu wi mbaiŋ wə, shisi shi wi i kuku i biŋ.

Səəl tsə i Jɛlusalɛm

26 Səəl fiəni tsə i Jɛlusalɛm, ka nəŋki i chiŋni bəh mbaŋ wi bəni bə bumni, bɔ ka lwaki wi lwani, kəm bɔ nǐ bumki kə a wi lansi kɔ mi wi mbaŋ wibɔ.
27 Ayakalə, Banabas dzɔ wi, bɔ wi tsə i bwa bə ntum bə Jisɔs. Wi fuku i bɔ asi Səəl ni yɛiŋ Bah i dzəh Bah dzaka i wi, ka chu fuku i bɔ asi Səəl nǐ fukuki kəm Jisɔs i Damaskus lwa kə.
28 Ayakadəiŋ, Səəl ka numki bəh bɔ nyani di bichi i Jɛlusalɛm, fuku kəm Jisɔs, lwa kə.
29 Wi ka dzakaki tə i Bəju bà bɔ nǐ dzakaki já yi Glik, gukuli gia bəh bɔ, bɔ dza ka nəŋki i wɔɔ wi.
30 Bəni bə bumni kiə a bə nəŋki i wɔɔ wi, ka dzɔ wi shi bəh wi i kwili wi Kaysalia wə, faaŋ tsə wi i Tasus .
31 I jɔbi wiwɔ wə, kijuŋni ki bəni bə bumni i bimbu bitumi bi Judea bəh bi Galili bəh bi Samalia, waka i ŋgəkə wə. Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə bijuŋni biwɔ num, chu gamti mbaŋ wiwɔ kɔ tsə a ninshiŋ. Bɔ ka nəki, kɔksi a Bah shəŋ.

Bita tsə i di bi Lida bəh ki Jɔba wə

32 Bita bə́ nyani tsə i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ i bidi bichi wə, wi nyani tsə buku i bà bɔ kɔ i Lida.
33 Si wi nǐ kɔ fɛiŋ wi yɛiŋ mi widəkɔ num wi kpi wa wimu, yɛli wi num Ɛnias, num wi fə jía nyaŋ i naŋ bɛiŋ wi nyani kə.
34 Si Bita yɛiŋ wi ka bɔɔŋ a, "Ɛnias, Jisɔs Klistus si chuku wɔ. Dzâ yâka ma wɔ kǐi kiga ka." Akisəkə Ɛnias ka dza yaka bɛiŋ.
35 Bəni bə Lida bəh bəni bə baa wi Shalən wə yɛiŋ si mi wiwɔ bɔnih, bɔ jiə shɔm yibɔ i Bah Jisɔs.
36 A nǐ kɔ kpaŋa widəkɔ num i kwili wi Jɔba wə, a num mi wi bumni, yɛli wi num Tabita i já yi Alamiak wə, num Dɔkas* i já yi Glik wə. Wi nǐ fəki lə gia yindzɔŋni jɔbi wichi, wi gamti bəni bə kifuu.
37 I kaŋ yiwɔ wə wi gbɔ jwɛiŋ ka kpi. Bə wɔkɔ wini wi ka tsə nɔsi i lum widəkɔ wə i juŋ yi bɛiŋ wə.
38 Si Jɔba nǐ kɔ kɔmsi i Lida, mbaŋ wi bəni bə bumni wɔkɔ a Bita kɔ i Lida, bɔ faaŋ bənyuku bəfa a bɔ tsâ tsâ wi, a wi tâiŋ a taiŋni wi ma môti.
39 Bita ka dza yaka bəh bɔ ka tsəki, si wi tsə buku fɛiŋ, bɔ dzɔ wi ka yaka tsə bəh wi i lum wi juŋ wi bɛiŋ mə.

* **9:36** Yɛli wələ a Tabita kɔ i já yi Alamiak bəh yɛli wələ a Dɔkas i já yi Glik wə ki kichi kɔ a kibwəbwə.

Num bəkaŋa bəŋkwu bəchi fɛiŋ juŋni i wi kpəŋ, də chusi bəmbuŋ bà Dəkas nǐ tumki i jəbi wə wi nǐ kɛiŋki wiwəm bəh bɔ.
40 Bita bwili bəni bəchi i biŋ. Wi ka tum binyu bi i kuku ka tsa, dza fiəni gwu yi dzaka i wini wiwə a, “Tabita dzâ yaka!” Wi ka yasi dzákəh yi ka yɛiŋ Bita ka dza num i bɛiŋ.
41 Bita kaŋa tsɛiŋ yi ka gamti wi, wi dzə num bəh gvu yi. Wi ka fiəni bɔɔŋ bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bəh bəkaŋa bəŋkwu bə, ka chusi Tabita i bɔ wi fiəni num wiwəm.
42 Gia yiwɔ waŋ tsə i Jəba wichi. Bəni bəduli jiə shəm yibɔ i Bah wə.
43 Bita num i Jəba kaŋ yiduli, wi nɔ bəh mi widəkɔ bə bɔɔŋ a Samən wə wi nǐ kɛiŋsiki dzu yi nyam.

10

Fiɛŋ ka ndəmsi dzə i Kəniliəs

1 Mi widəkɔ nǐ kələ i kwili wi Kaysalia wə bə bɔɔŋ a Kəniliəs, wi num fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədəkɔ i Lum wə bə nǐ bɔɔŋki a wi Itali.
2 Wi nǐ kɔ mi num wi bəh chwəŋ ki kijuŋ kichi jiə shəm i Nyɔ nalə. Wi kəksi Nyɔ chu tsa wi jəbi wichi, chu nya kinya i bəni bə kifuu nalə.
3 A num chəkɔ bidəkɔ aka mbiəŋə mitali i fijəbi, fiɛŋ fidəkɔ ka ndəmsi dzə i wi, wi yɛiŋ chinda wi Nyɔ i ndəmsi biwɔ wə. Ayaka chinda wiwɔ liə dzə ka bɔɔŋ wi a, “Kəniliəs.”
4 Kəniliəs lwa, bwaŋ dzákəh i wi wə bikə a, “Tikwili, akɔ nə?” Chinda wiwɔ chukuli a, “Nyɔ kɔ wi wəkɔ lɔ ntsa wa, ka chu yɛiŋ binya biə wɔ nyaki i bəni bə kifuu, ka kwaka wɔ.
5 I liə, fâaŋ bəni i Jəba a bɔ tsâ bôɔŋ mi widəkɔ wə yɛli wi kɔ Samən, yɛli wi widəkɔ num a Bita.
6 Wi nǐ dzə ka nəki bəh Samən widəkɔ wə wi si kɛiŋsi dzú yi nyám, juŋ yi num kəmsi i kinchwɔ kimbum kpəŋ.”
7 Si chinda wi Nyɔ wə dzaka yakadəiŋ ka nyə. Kəniliəs baaŋ ka bɔɔŋ bəni bu bə nəm bəfa, chu bɔɔŋ tə mi wi jum widəkɔ wə wi nǐ kɔ wi tɔkni bəh wi, ayaka a nǐ kɔ mi num wi jiə tə shəm i Nyɔ nalə.
8 Bɔ dzə, wi fuku gia yichi yə yi si num i bɔ, ka faaŋ bɔ i Jəba.

Nyɔ chusi gia yi kaŋyini i Bita

9 Asi chəkɔ nǐ buku wɔɔ, a num asi wɔŋ nǐ kɔ a yaka lumsi, a num jəbi wə bɔ nǐ kəmsiki dzəki i kwili wi Jəba wiwɔ wə. Bita dza yaka tsə i kimbu ki juŋ ki bɛiŋ wə i tsa.
10 Dzɔŋ yisi i wɔɔki wi, wi bà nəŋ fiɛŋ i dzi, ayaka bə kɛiŋ fə biɛiŋ bidzini. Fiɛŋ fidəkɔ ka ndəmsi dzə i wi.
11 Wi yɛiŋ i fiɛŋ fiwɔ mə, si bɔɔli wɛli, fiɛŋ fidəkɔ shi dzə i bɛiŋ num aka fwu wimbuŋ, num bə kaŋa i bimbu binaa wə fi shi dzə fa kuku.
12 I yɛiŋ kintəəŋ num ŋgəkɔ yi nyám yichi, yə yi nyaniki, bəh yə yi sɛiŋki kuku, bəh minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ, num i mbuŋ wiwɔ wə.
13 Ja dza dzaka i wi a, “Bita, dzâ bɛiŋ kûm dzî.”
14 Bita chukuli a, “Bah, mih kəkə i məm, kɔm mih kɛiŋki ki dzi kə fiɛŋ fi kiləlɔ nabə fiə fi baiŋki kə.”
15 Ja yiwɔ chu dzaka kpɛiŋsi i wi a, “Kiə wɔ ki nyêŋsi kə fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi fə fi num fibaiŋni.”
16 Yi num ayaka i buku kiŋkani ki-tali, bə ka fiəni giŋsi fiɛŋ fiwɔ i bɛiŋ.
17 Bita ka məŋki a gia yə yi dzə i wi lə chusiki a nə. A jəbi wiwɔ wə bəni bà Kəniliəs nǐ faaŋ, num bɔ dzə ka bikəki kwili wi Samən wə wi kɛiŋsiki dzú. Num bɔ si num lɔ a dzaka ki mbaiŋ kiwɔ wə,
18 ka bɔɔŋki bikəyi a, “Mi wi dzəni widəkɔ kɔ alə fa yɛli num Samən Bita a?”
19 Si Bita nǐ kɛiŋki wi kwaka kɔm gia yə yi num i wi, Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i wi a, “Yêiŋ, bəni bətali nəŋki wɔ.
20 Dzâ bɛiŋ, ma wɔ shî mbɛiŋ bɔ tsâki gvu wimu. Kiə wɔ ki gûku kə gwu, a faaŋ mih bɔ.”
21 Ayakadəiŋ, Bita ka nyə shi tsə, dzaka i bəni bəwɔ a, “Akɔ mih wə mbɛiŋ nəŋki. Mbɛiŋ dzə a nə?”
22 Bɔ chukuli a, “Kəniliəs wə wi kɔ fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədəkɔ i

Lum si faaŋ buku. Wi kɔ mi wi chəŋ,
wi lwa Nyɔ, ayaka Bəju bəchi kəksi
wi. Chinda wi baiŋni widəkɔ nǐ kɔ wi
dzaka i wi a, a wi chǐŋsi ntum i wɔ a
wɔ dzâ i ŋgaiŋ dzu, ka wi wəkɔ gia yə
wɔ ni dzaka i wi."
23 Si bɔ chukuli yakadəiŋ, Bita ka
dzaka a, bɔ lǐə ma bəh bɔ nô.

Bita tsə bəh ntum wi Nyɔ i Kɔniliɔs dzu

Si chəkɔ buku wɔɔ, wi nyə bəh bɔ ka
tsəki. Bəni bə bumni bə Jɔba bədəkɔ
biəli wi.
24 Bɔ nyani lə ka nɔ i dzəh, chəkɔ
buku wɔɔ ka bɔ liə i Kaysalia. Kɔniliɔs
bəh bəni bu bə chwəŋkijuŋ bəh nséiŋ
yi yi shɔm, bəh bəni bà wi nǐ laka nǐ
wəkɔliki bɔ.
25 Asi Bita nǐ liəki tsəki yɛiŋ dzu bɔ
Kɔniliɔs baŋsi. Kɔniliɔs gbɔ i wi nshiŋ
kɔksi wi.
26 Ayakalə, Bita dzasi wi i bɛiŋ ka
dzaka a, "Dzâ bɛiŋ, mih kɔ tə mfiŋ a
mi wiwɔm ka wɔ."
27 Wi nǐ dzakaki bəh Kɔniliɔs bɔ wi
liə tsə i dzu, si bɔ liə tsə, wi yɛiŋ num
bəni num fiəli baŋsi i dzu.
28 Wi dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ kiəki lə
bindzɔŋ a, nchi wibuku bûmki kə, a
mi wi Ju lâa njikə nabə i tâsi nsɛiŋ bəh
mi wə wi kəkə mi wi Ju. Ayakalə, Nyɔ
chusi i mih a mih kaŋaki kə i bɔ̂ɔŋki mi
widəkɔ a, wi kɔ mi wi kilɔlɔ nabə a wi
baiŋki kə.
29 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ si faaŋ
ntum a mih dzâ, mih si ka nəiŋ dəkə
i dzə, mih ka dzə. I liə mih bikəki i
mbɛiŋ a, akɔ kɔm nə mbɛiŋ si bɔɔŋki
mih a?"
30 Kɔniliɔs ka chukuli a, "Daiŋ si
num kaŋ yina si mih nǐ kɔ i mih dzu
mih tsa, a nǐ kɔ ka jɔbi wələ wə i
mbiəŋə witali wə nshifɔkɔ. I fɛiŋ wə
mi widəkɔ num wi tum bəmbuŋ bə
mwaŋyini i gwu wə, dza təkəli tum-
buku alə i mih nshiŋ.
31 Wi dzaka i mih a, 'Kɔniliɔs, Nyɔ
wəkɔ lɔ ntsa wa, ka yɛiŋ kinya kə wɔ
nyaki i bəni bə kifuu wi ka kwaka wɔ.
32 Ayakadəiŋ, fâaŋ bəni i Jɔba a
bɔ tsâ bɔ̂ɔŋ mi widəkɔ wə yɛli wi kɔ
Samɔn, widəkɔ num a Bita. Wi nǐ
dzə ka nɔki bəh Samɔn wə wi si kɛiŋsi
dzú yi nyám, kwili wi num kɔmsi i
kinchwɔ kimbum kpəŋ.'
33 Akisəkə mih ka faaŋ ntum a wɔ
dzâ. Si wɔ dzə lə, yi ndzɔŋ nalə. I liə
buku kɔ i Nyɔ nshiŋ i wəkɔ gia yə Bah
si faaŋ wɔ a wɔ dzâ fûku i buku."

Bita dzaka i bəni bà bɔ kəkə Bəju kɔm Jisɔs

34 Bita ka yisi i dzakaki a, "Mih yɛiŋ
ŋkɔŋ ŋkɔŋ a, Nyɔ chusiki kə chi chi.
35 Mi wichi wə wi lwaki Nyɔ chu fə
gia yə yi kɔ chəŋ i Nyɔ nshiŋ, wəmaka
mi kɔ num Nyɔ dzɔki lə wi, kɔŋ wi
numki na mi wi tumi kinaiŋ.
36 Mbɛiŋ kiəki lə ntum wə Nyɔ nǐ
chiŋsi i bəni bə Islae, fuku ntum
wi ndzɔŋni a Jisɔs Klistus nǐ dzə ka
kimbɔiŋni nûmki. Jisɔs Klistus wələ kɔ
Tikwili wi bəni bəchi.
37 Mbɛiŋ kiəki lə gia yə yi nǐ num
i tumi ki Judea wə kichi, yi nǐ yisi i
Galili asi jɔbi wə Jɔn nǐ fukuki ntum
wi ndzɔŋni juli bəni i bəkɔ nǐ tsə.
38 Mbɛiŋ kiəki lə tə si Nyɔ nǐ shuku
Kiŋ'waka ki Baiŋni i Jisɔs wi Nasali wə,
chu nya ŋga i wi, ka num bəh wi. Si
Nyɔ nǐ num bəh wi, wi yisi i nyaniki
i di bichi wə, fə nɔm wi ndzɔŋni chu
chuku bəni bà Satan nǐ chəbsiki bɔ.
39 Akɔ buku bà buku nǐ yɛiŋ gia yə
wi nǐ fəki i tumi ki Bəju wə kichi bəh
yə wi nǐ fəki i Jɛlusalɛm. Bə nǐ baŋŋ wi
i kintasi wə wi kpi.
40 Ayakalə, asi kaŋ yitali nǐ kpɛiŋ,
Nyɔ dzasi wi i kpi wə, fə bəni yɛiŋ wi.
41 A nǐ kɔkə bəni bəchi bà bɔ nǐ yɛiŋ
wi, a nǐ yɛiŋ a buku bà wi Nyɔ nǐ sabi
a buku fûkuki kɔm Jisɔs. Buku nǐ dzi
ka mu bəh Jisɔs i jɔbi wə wi nǐ dza i kpi
wə.
42 Wi dzaka a, buku bi fûkuki ntum
wi Nyɔ i bəni, chu fûku i bɔ a, ŋgaiŋ
kɔ wə Nyɔ nǐ babwili a ŋgaiŋ bi sakaki
bəni bəwɔm bəh bəkpili.
43 Jisɔs wələ kɔ wi wə bəni bə ntum
bə Nyɔ bəchi nǐ dzakaki kɔm wi a, na
ndə wə wi jiə shɔm yi i wi ma Nyɔ bi
dalinya chu bi, tsə dzəh i yɛli wi wə."

Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i bəni bà bɔ kəkə Bəju

44 Asi Bita nǐ kɛiŋki wi dzaka gia
yiwɔ, Kiŋ'waka ki Baiŋni nyə shi dzə i
mi wichi wə wi nǐ kɔ fɛiŋ wi wɔkɔli
ndzaka wiwɔ.
45 Dzaka wɔm bəni bə bumni bà
Bəju bà bɔ nǐ biəli Bita, si bɔ nǐ yɛiŋ a,
Nyɔ nya tə kinya ki kə ki kɔ Kiŋ'waka ki
Baiŋni i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
46 Bəju bəwɔ wɔkɔ si bɔ dzakaki i já
yə bɔ kiəki kə, yaksi Nyɔ, Bita ka bikə
a,
47 "I liə si Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i
bəni bələ wə asi ki nǐ dzə i bukumbɛiŋ
wə, akɔ ndə wə wi kɔ i nəiŋ a bə ma juli
bɔ i bɔkɔ a?"
48 Si Bita bikə yakadəiŋ, ka dzaka a
bə jûli bɔ i bɔkɔ i yɛli wi Jisɔs Klistus
wə. I fɛiŋ wə, bɔ ka tsa wi a, wi nô baaŋ
bəh bɔ i kaŋ yidɔkɔ wə.

11

Bita fuku gia yəyi num i Kəniliɔs dzu

1 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bəh bəni bə
bumni bə Judea bəchi ka wɔkɔ a bəni
bà bɔ kɔkə Bəju ni dzɔ tə gia yi Nyɔ.
2 Jɔbi wə Bita nǐ fiəni yaka tsə i
Jɛlusalɛm, bəni bə bumni bədɔkɔ ka
sakaki wi. Bəni bələ kɔ bəni bà bɔ nǐ
bwaŋki a bə kaŋaki i suuŋ mi wə wi
kɔkə wi Ju, ka wi numki mi wi Nyɔ.
3 Bɔ ka sakaki wi bikə a, "Wɔ si
nyani dəiŋ i laa njikə i bəni bà bɔ
kɛiŋki maka bà suuŋ bɔ, chu fiəni dzi
mbɛiŋ bɔ kɔm nə a?"
4 Bita ka kɛiŋsi fuku baiŋsi gia yichi
yə yi si num, ka dzaka i bɔ a,
5 "Mih nǐ kɔ i kwili wi Jɔba wə mih
tsa, fiɛŋ fidɔkɔ ka ndəmsi dzə i mih.
Mih tsɛiŋ i fiɛŋ fiwɔ kintəəŋ ka yɛiŋ
fiɛŋ fidɔkɔ shi dzə i bɛiŋ num aka fwu
wimbuŋ num bə kaŋa i bimbu binaa
wə. Ayaka fi shi dzə ka num i mih
nshiŋ.
6 Mih tsɛiŋ ndzɔŋ i yɛiŋ kintəəŋ,
yɛiŋ ŋgɔkɔ yi nyám yichi a chwɔŋkijuŋ
chwɔŋkijuŋ wə, yidɔkɔ num yi dzu,
yidɔkɔ num yi chwa bəh yə yi sɛiŋki
kuku, bəh minyəni mə mɔ fuliki i bɛiŋ.
7 Mih dza wɔkɔ ja yi dzaka i mih a,
'Bita, dzâ bɛiŋ kûm dzî.'
8 Mih ka chukuli a, 'Bah, mih kɔkə
i mɔm, kɔm mih kɛiŋki ki dzi kə fiɛŋ fi
kilɔlɔ nabə fiə fi baiŋki kə, fi ka num liə
dəkə i dzaka kəŋŋ wə.'
9 Ja yiwɔ chu dzaka kpɛiŋsi i mih a,
'Kiə wɔ ki nyêŋsi kə fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi fə
fi fi baiŋ.'
10 Gia yiwɔ num yaka i buku kiŋkani
kitali, bə ka fiəni guku yakasi fiɛŋ fiwɔ
fichi i bɛiŋ.
11 A jɔbi wiwɔ wə, bəni bədɔkɔ bətali
dzə buku i juŋ yə mih nǐ nɔki yɛiŋ,
num bɔ nyə i Kaysalia, num bə fâaŋ bɔ
a bɔ dzâ bôɔŋ mih.
12 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i mih a,
mih ma nyɛŋsi i tsə bəh bəni bəwɔ.
Ayaka bwa bə nih bəbuku bələ bəsɔ i
Jɔba, biəli mih, buku bɔ bəchi chiŋni
tsə liə i juŋ yi mi wiwɔ wə.
13 Si buku tsə liə, wi fuku i buku
a, ŋgaiŋ si yɛiŋ chinda wi Nyɔ i ŋgaiŋ
dzu, wi dzaka a ŋgaiŋ fâaŋ mi i Jɔba a
wi tsə bɔɔŋ mi widɔkɔ wə bə bɔɔŋki a
Samən Bita.
14 Mi wiwɔ ni dzə lə bəh ntum wə
ŋgaiŋ bəh bəni bəchi bà bɔ kɔ i ŋgaiŋ
dzu ni bɔiŋ.
15 Asi mih nǐ yisi ndzaka, Kiŋ'waka
ki Baiŋni nyə shi dzə i bəni bəwɔ bɛiŋ a
liŋ asi ki nǐ dzə i bukumbɛiŋ i kin'yisi
wə.
16 Ayaka si mih yɛiŋ yakadəiŋ, ka
kwaka gia yə Bah nǐ dzaka a, 'Jɔn nǐ
juliki bəni i bɔkɔ, ayakalə, Nyɔ bi juliki
mbɛiŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.'
17 Si Nyɔ kɔ num wi nya bəni
bəwɔ bə kinya a num kə wi nǐ nya
i bukumbɛiŋ i jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ
jiə shɔm i Bah Jisɔs Klistus, mih si kɔ
numki ndə i nəiŋ gia yə a fəki Nyɔ a?"
18 I jɔbi wə bəni bəwɔ nǐ wɔkɔ si Bita
dzaka yakadəiŋ, bɔ na chu saka wi.
Ayaka bɔ ka dza yisi ka kɔksiki Nyɔ,
dzakayi a, "Aka bə num yakadəiŋ,
yaka kɔ a Nyɔ nya tə dzə i bəni bà bɔ
kɔkə Bəju, a bɔ kwûni shóm yibɔ i ni
kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə."

Bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔkə Bəju jiə shɔm i Bah Jisɔs i Antiɔk

19 Bəni bə bumni bà bɔ nǐ gaali si
ŋgəkə nǐ yisi i jɔbi wə bə nǐ wɔɔ Stifɛn,
bɔ nǐ waŋ tsə i di di wə tsə buku i
Fənishia, bədɔkɔ tsə num i Sayblus,
bədɔkɔ i Antiɔk. Si bɔ tsə yaka, ka

fukuki ntum wi Nyɔ num a i Bəju shəŋ.
20 Ayakalə, bəni bə bumni bədɔkɔ bɔ nǐ buku dzə i Sayblus bəh i Sɛlin, tsə i Antiɔk ka fukuki tə ntum wi ndzɔŋni wiwɔ kɔm Bah Jisɔs i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
21 I ŋga bi Bah Nyɔ wə, bɔ fə bəni bəduli jiə shɔm i Bah Jisɔs wə, ka kwuni fiəni chu i wi.
22 Ntum kɔm gia yələ ka liə i ntuni ki mbaŋ wi bəni bə bumni bə i Jɛlusalɛm. Bɔ ka faaŋ Banabas i fɛiŋ Antiɔk.
23 Jɔbi wə wi nǐ tsə buku fɛiŋ, ka yɛiŋ si Nyɔ chusi kiŋkɔŋ, gia yiwɔ ndzɔŋ i wi, wi ka təfiki bɔ a bɔ bǐəli Bah bəh shóm yibɔ yichi.
24 Banabas wələ nǐ kɔ mi wi ndzɔŋni, num wi jikə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni chu kaŋa kimbum nalə. Ayakadəiŋ, wi fə bəni bəduli fɛiŋ jiə shóm yibɔ i Bah.
25 Banabas ka dza tsə i Tasus i nəŋ Sɔɔl.
26 Wi nəŋ yɛiŋ wi, ka dzɔ wi, bɔ wi fiəni chu i Antiɔk. Bɔ wi num fɛiŋ i jia yichili wə bəh kijuŋni ki bəni bə bumni, lani bəni bəduli. A nǐ kɔ i fɛiŋ Antiɔk bə nǐ yisi i bɔɔŋki mbaŋ wi bəni bə bumni a, bəni bə Klistus.
27 A jɔbi wiwɔ wə, bəni bədɔkɔ bà bɔ si fuku i bəni gia yə Nyɔ dzaka i bɔ, nyə i Jɛlusalɛm shi tsə i Antiɔk.
28 Kiŋ'waka ki Baiŋni fə mi wə yɛli wi nǐ kɔ Agabus wi ka dza num bɛiŋ, laka a dzɔŋ yiləkəli bi kwa lə kitumi kiwɔ kichi. Dzɔŋ yiwɔ nǐ dzə dzɔ di num i jɔbi wə Klawdius nǐ kɔ ŋkuŋ wi Lum.
29 Mbaŋ wi bəni bə bumni i Antiɔk wɔkɔ yakadəiŋ, kɛiŋsi a mi wichi tsû kpɔ si wi kaŋaki, ma bɔ ni gâmti bwa bə nih bəbɔ, bà bɔ kɔ i Judea bəh wi.
30 Bɔ ka tsu, ka faaŋ Banabas bəh Sɔɔl, a bɔ tsâ nyâ i bətii kijuŋni ki bəni bə bumni fɛiŋ wə.

12

Ŋkuŋ Hɛlɔd nya ŋgəkə i bəni bə bumni

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ yisi i nyaki ŋgəkə i kijuŋni ki bəni bə bumni bədɔkɔ.
2 Wi dzaka bə gba wɔɔ Jɛm waiŋnih Jɔn bəh nywɔ.
3 Wi yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə i Bəju, wi bə́ tsə a bəh yi i ninshiŋ dzaka bə kwa tə Bita. Bɔ nǐ kwa wi a num i kaŋ yi Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ.
4 Si bɔ kwa wi, ka fah i juŋ yi nsəŋ mə, jiə mbaŋ wi bəni bə jum bənaa, a bɔ chânikiwi bəni bənaa bənaa. Hɛlɔd nǐ jiə Bita yaka a Dzini bi Ntsədaŋ kaa, ka wi bwǐli jǐə wi i bəni nshiŋ ma bɔ sâka wi.
5 Bita ka numki a i juŋ yi nsəŋ mə. Ayakalə, kijuŋni ki bəni bə bumni ka tsaki Nyɔ kɔm wi nalə.

Chinda wi Nyə bwili Bita i juŋ yi nsəŋ mə

6 A bə́ num nchɔkɔ ka chɔkɔ buku wɔɔ a Hɛlɔd bwili Bita ma bɔ saka wi, Bita nǐ nɔki i fintəŋ fi bəni bə jum wə bəfa num bɔ kaŋa wi bəh bənsəŋ bəfa, ka chəniki. Bəni bə jum bədɔkɔ num i dzaka kifiəŋə wə chəəŋni juŋ yi nsəŋ yiwɔ.
7 Yi num a chinda wi Bah nǐ dza tumbuku alə, baiŋni baiŋ i juŋ yi nsəŋ yiwɔ mə. Chinda wiwɔ kɔmyi Bita i kimbəkəli wə, wi yɔmi. Chinda wiwɔ dzaka i wi a, “Dzâ yaka bɛiŋ wakli.” Si wi dzaka yakadəiŋ, bənsəŋ bà ka shwali i tsɛiŋ yi Bita wə gbɔyi i kuku.
8 Wi chu dzaka i wi a, “Lôh mbuŋ i gwu ya wə, ma wɔ ləkə dzú ya yigvu.” Bita ka fə ayaka. Chinda wiwɔ chu dzaka a, “Kǐi mbuŋ wa ma wɔ bǐəli mih.”
9 Bita kii, ka biəli wi i biŋ. Asi wi tsəki wi na kiə gia yələ chinda wiwɔ fəki akɔ ŋkɔŋ. Wi nǐ kwakaki a akɔ fiɛŋ ka ndəmsi si fi dzə i wi.
10 Bɔ wi nyani tsə daŋsi di bi ninshiŋ, i di biə bəni bə jum bà nǐ chəniki, chu tsə bi kɔmsini, ka dzə i dzaka ki mbaiŋ kə ki bukuki tsəki i kwili wə, num bɔ nǐ kɛiŋsi bəh chwaka. Ayaka dzaka ki mbaiŋ kiwɔ wɛli a ki, bɔ buku. Si bɔ buku yaka, ka nyaniki shiki tsəki a dzəh dzəh, chinda wi Bah Nyɔ wiwɔ ka nyə laka i wi nshiŋ.
11 Bita baaŋ, mfi bi fiəni dzə wi dzaka a, “I liə mih kiə lɔ a, akɔ ŋkɔŋ a asi faaŋ Bah chinda wi a wi dzâ bwǐli

mih i kaŋ yi Hɛlɔd wə, ka mih bɔiŋ i ŋgəkə wə Bəju ni wɔkɔliki a bɔ ni nyaki i mih."
12 Si wi kiə yakadəiŋ, ka dza tsə i Meli dzu nih Jɔn Mak, bəni num fɛiŋ bə juŋni bəduli tsa wə.
13 Wi tsə buku fɛiŋ, kɔmyi dzaka ki mbaiŋ, waiŋ kpaŋni widɔkɔ yɛli wi num Lɔda, wə wi nǐ nɔmki i yɛiŋ dzu dzə i wɛli.
14 Ayaka wi ka wɔkɔ num ja yi Bita, kinsaŋli dzɔ wi, wi na wɛli dzaka ki mbaiŋ kiwɔ, wi fiəni yɔkɔ liə tsə lɔ i dzu, fuku i bəni a, "Bita kɔ dzaka ki mbaiŋ wə."
15 Bɔ chukuli i wi a, "Wɔ dzaki lə." Ayaka wi baaŋ a bəh ndzaka a akɔ Bita. Bɔ ka dza dzaka a "A kɔlə numki chinda wi wi Nyɔ."
16 Si bɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ, Bita baaŋ a kɔmyiki. Bɔ ka wɛli, yɛiŋ ŋkɔŋ a num wi, dzaka wɔm bɔ.
17 Wi fəkəni bəh kaŋ a bɔ baŋ dzaka, ka fuku i bɔ si Bah si bwili wi i juŋ yi nsəŋ mə, chu dzaka a bɔ fûku i Jɛm bəh i bəni bə bumni bəchi. Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dza tsə i di bidɔkɔ wə.
18 Chɔkɔ wɔɔ, mfi bi bəni bə jum ka shakyi shakyini a, a num nə bəh Bita.
19 Hɛlɔd bwili bəni a bɔ nyâni nâŋ wi. Bɔ nəŋ, nəŋ məŋ. Wi ka bɔɔŋ bəni bə jum bà bɔ nǐ chəniki Bita bikə gia i bɔ, ka dza dzaka a bə dzô bɔ bə tsô lâksi. I jum wə fɛiŋ, Hɛlɔd nyə i kimbu ki tumi ki Judea wə, shi tsə ka numki i kwili wi Kaysalia wə.

Kpi yi Ŋkuŋ Hɛlɔd

20 A num i jɔbi wiwɔ wə Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ bɔksiki shɔm bəh bəni bə Taya bəh bə Sidɔn. Bəni bəwɔ ka juŋni gwu i tsə kwuŋ kaŋ a kimbɔiŋni nûmki, kɔm tumi kibɔ nǐ kwatiki biɛiŋ bidzini num i tumi kiwɔ wə. Ayaka bɔ tsə, yisi kwa nsɛiŋ bəh Blastus wə wi nǐ kɔ tantɔ.
21 Chɔkɔ ka dzə kpɛiŋ, Ŋkuŋ Hɛlɔd tum bəmbuŋ bə kwili i gwu wə, shinum i kiŋgbɔkɔ wə, ka tsəsi ja i bəni bəwɔ.
22 Bɔ nyə ka wiliki, kɔksi wi dzakayi a, "Wələ ndzaka kɔ wi nyɔ, a kɔkə i numki wi mi wiwɔm."
23 Akisəkə, chinda wi Bah ka faaŋ jwɛiŋ i Ŋkuŋ Hɛlɔd wə, kɔm wi nǐ ka daŋsi dəkə kiŋkɔksi kiwɔ i Nyɔ. Ayaka ŋgɛni ka dzi wi, wi kpi.
24 Ayakalə, gia yi Nyɔ ka liəki i shɔ́m yi bəni wə, waŋ tsə a ninshiŋ ninshiŋ.
25 Banabas bəh Sɔɔl ka kaasi gia yə bə nǐ faaŋ bɔ i Jɛlusalɛm, ka fiəni tsə i Antiɔk. Si bɔ nǐ fiəniki tsəki bɔ dzɔ Jɔn Mak.

13

Bə faaŋ Banabas bəh Sɔɔl

1 Bəni bədɔkɔ nǐ kɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni wə i Antiɔk, a num bà bɔ nǐ fukuki gia yə bɔ nǐ wɔkɔki Nyɔ dzaka, chu lani bəni. Bəni bəwɔ nǐ kɔ Banabas bəh Semeɔn wə bə nǐ bɔɔŋki a Wi Jisi, bəh Lushus wi Sɛlin bəh Sɔɔl bəh Manɛɛn wə bə nǐ kuku yaka bəh Hɛlɔd mi wi nsaka
2 Si bɔ nǐ bamki dzaka tsa Bah, Kiŋ'waka ki Baiŋni dza dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ bâbwili jǐə Banabas bəh Sɔɔl chi chi, i nɔmki nɔm wə mih bɔɔŋ bɔ a bɔ nɔmki."
3 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ baaŋ a bamki dzaka tsa, si yəmaka tsə bɔ ka jiə kaŋ i bɔ fuŋ ka chiŋsi bɔ, bɔ ka tsəki.

Banabas bəh Sɔɔl tsə i Sayblus

4 Banabas bəh Sɔɔl ka dza ka tsəki asi Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ faaŋ bɔ. Bɔ nyə shi tsə i tumi ki Sɛlusia wə, liə i ŋgwuki wimbum mə i bɔkɔ, ka daŋki tsəki i tumi ki Sayblus wə.
5 Asi bɔ nǐ daŋ buku i kwili wi Salamis wə, bɔ ka nyaniki fukuki gia yi Nyɔ i júŋ yi tsani yi Bəju wə. Num Jɔn Mak nǐ nyaniki bəh bɔ wi gamti bɔ.
6 Bɔ nǐ nyani tɔli i tumi bi bɔkɔ bichi kintəəŋ, daŋsi tsə buku na i kwili wi Bafɔs wə. Si bɔ tsə bɔ tumbuku i mi wi Ju widɔkɔ wə fɛiŋ, a num mi wi mfim yɛli wi num Bal Jisɔs, wi nǐ shiki nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kɔ mi wə wi fukuki gia yə ŋgaiŋ si wɔkɔ si Nyɔ dzakaki.
7 Wi nǐ shiki a bɔ Sɛgus Bɔɔlus wə wi nǐ sakaki tumi kiwɔ. Mi wi nsaka wiwɔ nǐ kɔ mi wi kaŋa mfi nalə. Wi dza bɔɔŋ Banabas bəh Sɔɔl kɔm wi nǐ nəŋki i wɔkɔ gia yi Nyɔ.

8 Bɔ dzə, ayakalə Ɛlimas mi wi mfim
asi yɛli wiwɔ kɔ i já yi Glik wə ka jwɔki
a bɔ ma fə̂ a mi wi nsaka wiwɔ jîə shɔm
i Jisɔs.
9 Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i Sɔɔl, wə
yɛli wi widɔkɔ nǐ kɔ a Bɔɔl, wi bwaŋ
dzákəh i mi wi mfim wiwɔ wə,
10 dzaka i wi a, “Wɔ kɔ waiŋ Satan,
wɔ kɔ mi wə wi baiŋŋki gia yichi yə yi
kɔ yindzɔŋni. Mfwɔkyi bəh ntəkə kɔ bi
jikə i wɔ shɔm. Yaka wɔ mɔŋ i baaŋ
maka wɔ kwuni ŋkɔŋ wi Bah a bi fiəni
ntəkə a?
11 Wə̂kɔli, tsɛiŋ yi Bah ni gbɔ lə i gwu
ya wə ma wɔ fəkə, yi bi dzɔ jɔbi ka wɔ
fiəni yɛiŋ na wɔŋ.” Akisəkə i jɔbi wiwɔ,
fiɛŋ fidɔkɔ shi aka bikwu, baŋ dzákəh
yi Ɛlimas. Wi dza ka məmyiki di, nəŋ
mi wə wi ni chiŋsi wi.
12 Mi wi nsaka wə yɛiŋ yakadəiŋ, ka
jiə shɔm i Jisɔs, si wi nǐ kaŋaki ŋkaiŋyi
i gia yə bɔ nǐ laniki kɔm Bah Jisɔs.

Bɔɔl bəh Banabas tsə i Antiɔk wi Bisidia

13 Bɔɔl bəh mbaŋ wi liə i ŋgwuki
wimbum wə i Bafɔs, daŋ kinchwɔ
kimbum buku i kwili wi Bɛlga wə
i tumi ki Bamfilia wə. Si bɔ buku
fɛiŋ, Jɔn Mak bee bɔ ka fiəni chu i
Jɛlusalɛm.
14 Bɔ nyə fɛiŋ, ka tsəki i kwili wi
Antiɔk wi Bisidia. Ayaka a bi num
chɔkɔ bimbam wə, bɔ tsə liə ka num
i juŋ yi tsani wə. 15 Bəni dza fa kaasi
i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses bəh ki
bəni bə ntum bə Nyɔ, bətii kwili bə
juŋ yi tsani yiwɔ ka faaŋ ntum i bə
Bɔɔl a, “Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ
kabə kaŋaki gia yidɔkɔ i təfi bəni bəh
yi, mbɛiŋ dzâka.”
16 Bɔɔl ka dza bɛiŋ, ka fəkəliki i bəni
bəh kaŋ dzaka a, “Bəni bə Islae bəh
bəni bà bɔ kɔkə Bəju bà bɔ kɔksiki tə
Nyɔ, mbɛiŋ wə̂kɔli.
17 Nyɔ wi bəni bə Islae nǐ sabibwili
bətii tii bəbuku, fə chwɔŋkijuŋ kibɔ
num kimbum i jɔbi wə bɔ nǐ kɔ bəni bə
dzəni i tumi ki Ijib wə. Wi ka bi bwili
bɔ fɛiŋ bəh ŋga bi,
18 wi kaŋa shɔm bəh bɔ, bá tɔkniki
bəh bɔ i chwa i jía wə mbaŋnyani.
19 Wi ka fə bɔ tumdzi kitumi nani-
taŋ i nshwaiŋ yi Kanan wə, ka nya
nshwaiŋ yiwɔ a yi numki yibɔ.
20 Gia yələ yichi nǐ dzɔ jía ka gi yina
bəh mbaŋshi (450). Si wi nya nshwaiŋ
yiwɔ i bɔ, ka jiə bəni bà bɔ ni sakaki bɔ.
Bɔ ka sakaki i tsə buku i jɔbi wə mi wi
wi ntum Samwɛl nǐ sakaki.
21 I jɔbi wiwɔ wə bɔ dza ka tsaki a bɔ
kwâti num ŋkuŋ, Nyɔ ka nya Sɔɔl waiŋ
Kish i bɔ, i chwɔŋkijuŋ ki Bɛnjamen
wə. Ayaka wi saka ntɔŋ wiwɔ i jía
mbaŋnyani.
22 Nyɔ bi shishi Sɔɔl, ka tɔm Dɛbit ka
ŋkuŋ wibɔ. Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka kɔm
Dɛbit wələ a,
‘Mih yɛiŋ a Dɛbit waiŋ Jɛse kɔ shɔm
yiŋ.
Wi ni fəki lə gia yichi yə mih nəŋki.’
23 A nǐ kɔ i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit
kələ wə Nyɔ nǐ bwili Kimbwili, nya i
bəni bə Islae asi wi nǐ kaka. Kimbwili
wələ num Jisɔs.
24 Ka Jisɔs wələ yisi nɔm wi, Jɔn nǐ
kɔ wi si fuku lɔ i bəni bə Islae bəchi a
bɔ kwûni shɔ́m yibɔ ma ŋgaiŋ juli bɔ i
bɔkɔ.
25 Jɔbi wə Jɔn nǐ kɔ a kaasi nɔm wi,
ka dza bikə i bəni a, ‘Mbɛiŋ kwakaki
a mih kɔ ndə? Mih kɔkə mi wə mbɛiŋ
wɔkɔliki. Mi wiwɔ dzəki lə i jum wə,
mih lansi kpɛiŋniki kə i ŋgwuŋ shi i
shwa dzu yi yigvu.’ ”
26 Bɔɔl tsə a ninshiŋ, ka dzakaki a,
“Bwa bə nih bəŋ bà akɔ chwɔŋkijuŋ ki
Ablaham bəh bəni bəchi bà bɔ kɔkə
Bəju bɔ kɔksi tə Nyɔ, Nyɔ nǐ faaŋ
ntum wələ bəni num i bəiŋ yɛiŋ num i
bukumbɛiŋ.
27 Ayakalə, bəni bə Jɛlusalɛm bəh
bəni bà bɔ nǐ sakaki tumi, nəki dzɔ kə
Jisɔs ka Kimbwili. Ayaka bɔ nəki kiə
kə kifwu ki gia kə bəni bə ntum bə Nyɔ
nǐ nyaka kɔm wi. A num yə bɔ nǐ shiki
faaki i chɔkɔ bimbam bichi. Jɔbi wə bɔ
nǐ dzaka a bə wɔ̂ɔ wi yaka, yi ka fə a yi
dzə kpɛiŋ asi bəni bə ntum bə Nyɔ bə
nǐ dzakaki.
28 Na si bɔ nǐ ka yɛiŋ ŋgbɔ widɔkɔ wə
bɔ nǐ wɔɔ wi yɛiŋ, bɔ tsə a ninshiŋ ka
dzakaki i Baylɛ a bə wɔ̂ɔ wi.
29 Jɔbi wə bɔ nǐ fə gia yichi si
Kiŋwakti ki Nyɔ nǐ dzakaki kɔm Jisɔs,

bɔ shishi wi i kintasi wə ka tsə nɔsi wi
i jum yi taa mə.
30 Ayakalə, Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi
mə.
31 Wi chusi gwu yi i kaŋ yiduli wə i
bəni bà bɔ nǐ nyə i Galili tsə i Jɛlusalɛm.
Akɔ bɔ bà bɔ fukuki kɔm wi i liə i bəni
bə Islae.
32 Ayakadəiŋ, buku kɔ tə fa i liə
i fukuki ntum wi ndzɔŋni wiwɔ i
mbɛiŋ. Ntum wiwɔ kɔ, a gia yə Nyɔ nǐ
kaka i bətii tii bə bəni bə Islae bəh yi,
33 kɔ yi wi fə yi dzə kpɛiŋ i liə i jɔbi
wibukumbɛiŋ wə, bukumbɛiŋ bà bə
kɔ bwa bəbɔ. Yələ kpɛiŋni asi Nyɔ nǐ
dzasi Jisɔs i kpi wə. Bə nǐ kɔ bə nyaka
lɔ kɔm gia yələ i Kiŋwakti ki N'yaksi wə
i bimbu bifa wə Nyɔ dzakaki a,
‘Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ,
mih num Ba wa daiŋ.’
34 Kɔm ndzasi wə Nyɔ nǐ dzasi Jisɔs i
kpi wə a wi ma fɔɔ, Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka
i dzəh yələ wə a,
‘Mih bi nya lə mbɛiŋ bəh kimbɔiŋsi kə
akɔ kəŋŋ,
kə mih nǐ kaka i Dɛbit, ka dzi ŋkaiŋ.’
35 Yi kɔ bə chu nyaka i di bidɔkɔ wə i
Kiŋwakti ki N'yaksi wə Dɛbit dzakaki
a,
‘Wɔ bi bee kə Waiŋ wa wi nɔm wi
Baiŋni,
a wi fɔɔ i jum kintəəŋ.’
36 Yə kɔm Dɛbit kɔ a wi nǐ nɔm nnɔm
wi wə Nyɔ nǐ nya i wi i jɔbi wi wə, ka
kpi bə ləə kɔmsi wi i ba wi kpəŋ, wi fɔɔ.
37 Ayakalə, mi wələ wə Nyɔ nǐ dzasi i
kpi wə nǐ ka fɔɔ dəkə i jum mə.
38 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ,
mbɛiŋ kiəki bindzɔŋ a, ntum wələ bə
fukuki a Nyɔ dalinyaki lə chu bi bəni,
wi dalinyaki kɔm Jisɔs wələ.
39 Mi wə wi jiə shɔm yi i Jisɔs wə, wi
kɔ wi bɔiŋ lɔ i chu bi bichi wə, a num
gia yə bənchi bə Muses kɔkə i fə.
40 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tɔkniki a gia yə
bə nyaka i kiŋwakti ki bəni bə ntum bə
Nyɔ mə ma bi kwa mbɛiŋ. Bɔ dzakaki
i yɛiŋ wə a,
41 ‘Mbɛiŋ wôkɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ
shwiŋyiki Nyɔ.
Dzaka bi wɔm lə mbɛiŋ, ma mbɛiŋ
kpiyi.
Mih ni fə lə gia i jɔbi wimbɛiŋ wə,
num yə na kɔŋ mi widɔkɔ fuku yi i
mbɛiŋ mbɛiŋ bi ma bum.’ ”
42 Si Bɔɔl bəh Banabas nǐ bukuki i
juŋ yi tsani wə, bəni bəwɔ ka tsa a bɔ
bi fiəni dzô i bimbam bi dzəni biəyaka
wə i dzô chû fûku gia yələ.
43 Asi bəni nǐ bukuki i juŋ yi tsani
wə, bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔ Bəju bəh
bəni bà bɔ nǐ fiəni num fiənini i num
bəni bə kimbum ki Bəju wə, ka biəli
Bɔɔl bəh Banabas. Bɔ ka dzakaki lani
bəni bəwɔ a bɔ bâaŋ a nûmki i ŋgamti
wi Nyɔ wə.
44 A dzə num i bimbam biə bi biəliki
bimbam biwɔ, bəni juŋni a nǐ baaŋ alə
twɛsi ka kwili wiwɔ wichi buku dzə i
wɔkɔ gia yi Nyɔ.
45 Bəju yɛiŋ si mbaŋ wi bəni juŋniki
yaka, kindəŋ ka finiki bɔ, bɔ ka waliki
gia yə Bɔɔl dzakaki, tɔyi wi.
46 Bɔɔl bəh Banabas ka dzakaki lwa
kə, dzaka a, “Yi kɔ chəŋ a buku kaŋaki i
yîsi fûku gia yi Nyɔ num i mbɛiŋ Bəju.
Si mbɛiŋ chasiki yi, dzɔ gwu yimbɛiŋ
a mbɛiŋ kpɛiŋniki kə i kwati nɔni kə
ki bi tsə kaa kə, buku ni fiəni lə gwu
yibuku i tsə fukuki num i bəni bà bɔ
kɔkə Bəju.
47 Yi kɔ asi Nyɔ nǐ dzaka i buku, a
ŋgaiŋ nǐ dzaka a,
‘Mih jiə wɔ a wɔ nûmki ka baiŋni i bəni
bà bɔ kɔkə Bəju,
wɔ fə ka bəni bə bimbu bi mbi bichi bi
bɔiŋ.’ ”
48 Bəni bà bɔ kɔkə Bəju wɔkɔ
yakadəiŋ, ka wɔkɔki ndzɔŋni, kɔksi
gia yi Bah. Bəni bəduli bum gia yiwɔ,
a num bà Nyɔ nǐ kɔ wi babwili lə a bɔ
bi kwati lə nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
49 Gia yi Bah ka nyani tumi kiwɔ
kichi.
50 Ayakalə, Bəju ka dza nyini bətii
kwili bəh bəkaŋa bəmbum, bəkaŋa
bələ, kɔ bà bɔ nǐ shiki dzəki i juŋ yi
tsani wə, bɔ ka baiŋŋki Bɔɔl bəh Ban-
abas, kɔŋŋ bɔ a bɔ bûku fɛiŋ.
51 Jɔbi wə bɔ nǐ nyəki, bɔ chumni
kwɔŋɔ i gvu yibɔ wə ka kinchəsi ki gia
yə bɔ məm, ka tsə i kwili wi Ikɔnium
wə.
52 Mbaŋ wi bəni bə bumni, baaŋ
fibɔ ka wɔkɔki ndzɔŋni nalə, Kiŋ'waka
ki Baiŋni num ki jikə i bɔ wə.

14

Bəəl bəh Banabas fuku ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs i Ikənium

1 Asi Bəəl bəh Banabas tsə i Ikənium,
bə fə asi bə nǐ fə i Antiək, i liə i juŋ yi
tsani yi Bəju wə fɛiŋ, i fuku ntum wi
ndzəŋni fɛiŋ. Bə lansi fuku, Bəju bəh
bəni bà bə nǐ kəkə Bəju bum bəduli.
2 Ayakalə, Bəju bà bə ni nəiŋ i bum
dza nyini bəni bədəkə bà bə nǐ kəkə
Bəju, fiəni shóm yibə a bə bôksiki shóm
bəh bəni bə bumni.
3 Bəəl bəh Banabas nǐ nə dzə fɛiŋ i
jəbi wi dəəŋ wə, ka fukuki ntum wi
ndzəni kəm Bah lwa kə. Bah nya bə
bəh ŋga i fəki bənchəsi bà bə chusiki
ŋga bi Nyə bəh gia yi dzaka ki wəmni
yi chusi a, gia yə bə fukuki kəm Bah,
asi wi chusi shəm yi yindzəŋni i bəni
kə ŋkəŋ.
4 Bəni bə kwili wiwə nǐ gaa gwu.
Bədəkə tsə i kimbu ki Bəju bà bə nǐ
ka bum, bədəkə tsə i kimbu ki bwa bə
ntum bə Jisəs.
5 Bəju bà bəh bəni bà bə nǐ kəkə Bəju
bəh kifwu ki tumi juŋni, jiə kimfasi i
chəbsiki bwa bə ntum bə Jisəs, i tumyi
bə bəh kitəh a bə kpiyi.
6 Bə kiə kimfasi kibə, ka gɛiŋ tsə i
tumi ki Likənia wə, ka nyaniki i di bi
Lista bəh bi Dɛlbi wə bəh i bidi biə bi
kəmsiki fɛiŋ,
7 i fukuki nnyaki ntum wi ndzəŋni
fɛiŋ.

Bəəl bəh Banabas chuku kiŋkəni i Lista

8 Mi widəkə nǐ kələ i Lista, num wi
nǐ shi kə a kuku wi kəbi i dza nyani,
kəm bə nǐ bwə wi num kiŋkəni, num
wi nǐ ka num nyani na chəkə bidəkə.
9 A dzə num jəbi widəkə wə wi num
ka wəkəliki gia yə Bəəl nǐ laniki. Bəəl
ka bwaŋ dzákəh i wi wə, yɛiŋ a mi
wiwə kaŋaki lə kimbum a Nyə kələ i
chuku ŋgaiŋ,
10 ka dzaka i wi bəh ŋga a, “Dzâ nûm
bɛiŋ.” Wi ka jiŋ num i bɛiŋ, yisi i
nyaniki.
11 Si mbaŋ wi bəni yɛiŋ gia yə Bəəl
fə, yisi i təŋki wili, dzaka i já yi Likənia
wə a, “Bənyə fiəni i bəni ka shi dzə i
bukumbɛiŋ wə.”
12 Bə ka bəəŋki Banabas a Siyus,
bəəŋ Bəəl a Ɛmis* kəm wi nǐ shi kə a mi
wə wi nǐ kəmsiki dzakaki.
13 A nǐ kə num juŋ yi fəni yi gia yi
nyə yələ bə bəəŋki a Siyus num kəmsi
i kwili wiwə wə. Tii mfə gia wə fɛiŋ
ka dzə bəna’ bənyuku ka dzəki bəh yi i
dzaka ki mbaiŋ wə a bə bəh bəni fə̂ gia
yɛiŋ i Banabas bəh Bəəl.

14 Jəbi wə Bwa bə faaŋni bə Jisəs bələ
nǐ kiə gia yə bəni bəwə nǐ nəŋki i fə, bə
taŋyi bəmbuŋ i gwu yibə wə,† yəkə liə
i bəni bəwə kintəəŋ, ka wamki kaŋyiki
a,
15 “Bəni bələ, mbɛiŋ fəki num nə
lə a? Buku kə a bəni liŋ ka mbɛiŋ,
buku dzə fa i fukuki ntum wi ndzəŋni
wə wi nyəki dzəki i Nyə wə, a mbɛiŋ
bêe bənyə bə kilələ bələ, i bîəli num
Nyə wiwəm. Nyə wələ kə wə wi nǐ
maa bəəli bəh nshwaiŋ bəh kinchwə
kimbum bəh biɛiŋ bichi biə bi kə i kidi
kələ wə.
16 A nǐ kə i kikpu wə, wi nǐ beeki
lə bəni i kitumi kichi wə, bə fə asi bə
kəŋki.
17 Ayakalə, wi ka fəki a gia yə yi
ndzəŋki i bəni, i chusi a ŋgaiŋ kə lə.
Wi ka nyaki bə bəh dzaŋ, bə kwati
dzɛiŋ i jəbi wi ndzəŋni wə, bə dzi wəkə
ndzəŋni.”
18 Na si Banabas bəh Bəəl dzakaki
gia yiwə i bə yakadəiŋ, yi nǐ ləkə i bə
i bee mfə gia i bə.

19 Bəju bədəkə ka dza dzə fɛiŋ, num
bə nyə i Antiək bəh Ikənium, nyini
bəni bəduli bə ka tumyiki Bəəl bəh
kitəh. Si bə tumyi yakadəiŋ, ka guku
buku bəh wi i kwili kintəəŋ kwaka a
wi kpi lə.
20 Ayakalə, mbaŋ wi bəni bə bumni
dzə juŋni i wi bɛiŋ, wi fiəni dza i bɛiŋ,
ka fiəni dzə i kwili wiwə mə. Si chəkə
buku wəə, wi bəh Banabas dza fɛiŋ ka
tsəki i kwili ki Dɛlbi wə.

---

* **14:12** Siyus nǐ kə nyə wi Bəglik wimbum, Ɛmis num wə wi tsəki bəntum bu. † **14:14** Bə ni shakyi bəmbuŋ i chusi a gia yə bə nəŋki i fə akə yichu i bə.

21 Si Bɔɔl bəh Banabas liə i Dɛlbi,
ka fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs,
ka kwati bəni bə bumni fɛiŋ bəduli.
Bɔ nyə fɛiŋ ka chu fiəniki i jum wə,
ka tsəki daŋsiki i kwili ki Lista bəh ki
Ikɔnium bəh Antiɔk wi Bisidia.
22 Bɔ ka tsəki daŋsiki yakadəiŋ, shili
shɔ́m yi bəni bə bumni, təfi bɔ a, bɔ
bâaŋ nûmki a bindzɔŋ i kimbum kibɔ
wə, kiə a bəh bɔ kaŋaki lə i yɛiŋ bəŋgəkə
bəduli ka bɔ bi tsɛiŋki i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ
wə.
23 Bɔ ka chu bayiki bətii kijuŋni ki
bəni bə bumni, ka jiəki i bijuŋni bi
bəni bə bumni bichi wə. Jɔbi wə bɔ ni
jiəki bɔ, bɔ ka bamki dzaka tsa, nya bɔ
i kaŋ yi Bah Jisɔs wə bɔ nǐ bum i wi.

Bɔɔl bəh Banabas fiəni tsə i Antiɔk wi Silia

24 Bɔɔl bəh Banabas ka bi tsə təli i
tumi ki Bisidia wə, ka daŋ tsə i Bam-
filia,
25 i fuku gia yi Nyɔ i kwili wi Bɛlga
wə, ka shi tsə i kwili wi Atalia wə.
26 Si bɔ shi fɛiŋ, liə i ŋgwuki mə, ka
fiəni dzə i Antiɔk. Antiɔk fa kɔ di biə
bə nǐ nya bɔ i kaŋ yi Nyɔ wə, wi nya
bɔ bəh ŋgamti wi na ka bɔ nyaniki fəki
nɔm wələ wə bɔ kɔ bɔ kaasi.
27 Si bɔ dzə buku fɛiŋ i Antiɔk, juŋni
kijuŋni ki bəni bə bumni, fuku gia
yichi i bɔ si Nyɔ nǐ nɔmki yakaki bəh
bɔ, bəh si wi nǐ wɛli shɔ́m yi bəni bà bɔ
kɔkə Bəju, bɔ jiə shɔm i Jisɔs.
28 Bɔɔl bəh Banabas nɔ bəh mbaŋ wi
bəni bə bumni bəwɔ i jɔbi wi dəəŋ wə.

15

Bəni bə bumni kaŋa kijuŋni i Jɛlusalɛm

1 Bəni bədɔkɔ nǐ nyə i Judea, shi dzə i
Antiɔk, ka laniki bəni bə bumni a, Nyɔ
kɔkə i bwili mi maka bə suuŋ wi asi
bənchi bə Muses chusiki.
2 Bɔɔl bəh Banabas nəiŋma nlani
wiwɔ, bɔ bəh bəni bəwɔ shi i gukuniki
kɔm gia yiwɔ ŋgukuni wiwɔ kɔbi wi
twɛsi. Ayakadəiŋ, yi ka gaka, kijuŋni
ki bəni bə bumni i Antiɔk bɔ babwili
Bɔɔl bəh Banabas bəh bəni bə bumni
bədɔkɔ, faaŋ bɔ i yâka tsô i Jɛlusalɛm a
bɔ yâka tsô yêiŋ bwa bə ntum bə Jisɔs
bəh bətii kijuŋni ki bəni bə bumni fɛiŋ,
ma bɔ jiə gia yələ i bɔ nshiŋ.
3 Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə
bumni i Antiɔk ka faaŋ bɔ, bɔ ka
tsəki təliki i bimbu bi Fɔnishia bəh bi
Samalia wə fuku i bəni bə bumni bə
fɛiŋ a bəni bà bɔ kɔkə Bəju kwuni lɔ.
Bəni bəchi ka wɔkɔ yakadəiŋ, gia yiwɔ
ndzɔŋ i bɔ nalə.
4 Bɔ bi ka yaka dzə i Jɛlusalɛm, ki-
juŋni ki bəni bə bumni bəh bwa bə
ntum bə Jisɔs bəh bətii kijuŋni ki fɛiŋ
dzɔ bɔ. Bɔ ka fuku gia yichi i bɔ si Nyɔ
nɔm i kaŋ yibɔ wə.
5 Ayakalə, bəni bə bumni bədɔkɔ bà
bɔ nǐ kɔ tə i mbaŋ wi Bəfalasi wə, dza
yaka i bɛiŋ ka dzaka a, “Bɔ kaŋaki i
sûuŋ bəni bà bɔ kɔkə Bəju, ka dzaka a
bɔ kaŋaki i jǐəki bənchi bə Muses.”
6 Si bɔ dzaka yakadəiŋ, bwa bə
ntum bə Jisɔs bəh bətii kijuŋni chu
num i tsɛiŋ ləkə i kintəəŋ ki gia yiwɔ
wə.
7 Bɔ sisi yi i tsə buku i jɔbi wi dəəŋ
wə, Bita ka dza num bɛiŋ dzaka a,
“Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ kiə a, a nǐ kɔ i
kikpu wə Nyɔ nǐ babwili mih i mbɛiŋ
kintəəŋ a, akɔ i dzaka kəŋŋ wə bəni
bà bɔ kɔkə Bəju bi wɔkɔki ntum wi wi
ndzɔŋni, ma bɔ bumki yi.
8 Nyɔ wə wi kiəki shɔ́m yi bəni bəchi,
wi nǐ chusi a ŋgaiŋ dzɔ bəni bà bɔ kɔkə
Bəju, nya bɔ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni a
liŋ asi wi nǐ nya i bukumbɛiŋ.
9 Wi nǐ ka chusi dəkə chi chi i
bukumbɛiŋ bəh bɔ. Wi nǐ kɔ wi fə
shɔ́m yibɔ ka bainki kɔm bɔ nǐ kɔ bɔ jiə
shɔm i Jisɔs.
10 Si yi kɔ yaka, mbɛiŋ nyani dəiŋ
i nəŋniki shɔm yi Nyɔ, mbɛiŋ dzɔki
bəntiə jiə i mbaŋ wi bəni bə bumni wə,
num bəntiə bələ nǐ gaka lɔ bukumbɛiŋ
bəh bətii tii bəbukumbɛiŋ a?
11 Yi kɔkə chəŋ. Bukumbɛiŋ kɔ bə
bum a Nyɔ bwiliki bukumbɛiŋ, num a
fə shɔm yindzɔŋni yə Bah Jisɔs chusi i
bukumbɛiŋ. Yi kɔ a liŋ tə si wi bwiliki
bəni bà bɔ kɔkə Bəju.”
12 Si Bita dzaka kaasi, bəni bəchi
kpichumi məŋ, ka wɔkəliki si Ban-
abas bəh Bɔɔl təkəki gia asi bɔ nǐ
nyaniki tsəki i bəni bà bɔ kɔkə Bəju,

num Nyɔ nya bɔ bəh ŋga a bɔ fâki bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wɔmni yɛiŋ.
13 Bɔ dzaka kaasi, Jɛm ka dzaka a,
“Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ wôkɔli wôkɔ
gia yə mih ki dzakaki.
14 Samən nǐ fuku lɔ i bukumbɛiŋ si
Nyɔ nǐ yisi chusiki tə tɔkni wi i bəni
bà bɔ kɔkə Bəju, ka sabibwili bəni bu
bədɔkɔ i bɔ kintəəŋ a, akɔ mbu.
15 Gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ
nyaka yi nyaniki a fiɛŋ fimu bəh yə
Nyɔ nǐ fə. Bɔ nǐ nyaka a,
16 ‘Jɔbi dzəki lə wə mih bi fiəni dzə,
i kɛiŋsi juŋ yi Dɛbit yə yi kɔ yi gbɔ lɔ.
Mih ni fiəni maa lə chaka kiwɔ,
ki fiəni num bɛiŋ.
17 Ayakadəiŋ, biŋka bi bəni bi nəŋki lə
Bah,
bəni bələ bəchi kɔ bà bɔ kɔkə Bəju bà
mih babwili
a, akɔ bəni mbəŋ.
18 Yələ gia kɔ a dzaka Nyɔ,
wi nǐ fə bəni kiə lɔ yi a kɛiŋ na i kikpu
wə.’
19 Mih ka yɛiŋ yiŋ a bukumbɛiŋ ma
nyaki ŋgəkə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju, bà
bɔ kɔ num bɔ jiə shɔm i Nyɔ wə.
20 Bukumbɛiŋ nyâka a num
kiŋwakti i bɔ, i dzaka a, bɔ ma dzîki
biɛiŋ biə bəni fə gia yɛiŋ i bənyɔ, kɔm
akɔ biɛiŋ bi kinyɛŋ. A bɔ bwîli kaŋa
yibɔ i nɔni ki tɔkɔlini wə. Kiə bɔ ma
dziki nyam yə yi kɔ maka bə kum a
mwa buku. Kiə bɔ ma dzîki mwa mi
nyam.
21 Bə nyaka yaka, kɔm bɔ nǐ kɔ num
bɔ nǐ lani lɔ bənchi bə Muses bələ i jɔbi
wi dəəŋ wə i di bichi wə bəni wɔkɔ, a
num yi yə bə faaki daiŋ i júŋ yi tsani
wə i kaŋ yi mbam yichi.”

Bɔ nyaka kiŋwakti i bəni bə bumni bà bɔ kɔkə Bəju

22 Ayakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisɔs
bəh bətii kijuŋni bəh kijuŋni ki bəni
bə bumni kichi bum gia yiwɔ, ka yɛiŋ
a yi ndzɔŋki lə a bɔ bâ bəni bədɔkɔ i
bɔ kintəəŋ i fâaŋ bɔ bəh Banabas bəh
Bɔɔl i tsâ i Antiɔk. Bɔ ka babwili Judas
wə yɛli wi widɔkɔ kɔ a Basabas, chu
babwili tə Silas. Bəni bəfa bələ nǐ kɔ
kifwu i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə.
23 Bɔ nyaka kiŋwakti kibɔ ka faaŋ ki
i bɔ num a:
“Buku bwa bə nih bəmbɛiŋ bà bɔ kɔ
bwa bə ntum bə Jisɔs bəh bətii kijuŋni
bəniki i mbɛiŋ bəni bə bumni bəchi bà
bɔ kɔkə Bəju, bəh bà bɔ kɔ i kwili wi
Antiɔk wə bəh bà bɔ kɔ i kimbu ki Silia
wə bəh bà bɔ kɔ i kimbu ki Silishia wə.
24 Buku wɔkɔ a bəni bədɔkɔ buku
i buku kintəəŋ dzə ka nyaki ŋgəkə,
shakyi mfi bimbɛiŋ bəh nlani widɔkɔ
na məŋni si buku faaŋ bɔ.
25 Buku ka shinum bəchi bum a bə
bâ bəni bədɔkɔ bə fâaŋ i mbɛiŋ, a bɔ
bəh Banabas bəh Bɔɔl dzə, bɔ num
nsɛiŋ yibuku yi shɔm.
26 Bəni bələ kɔ num bɔ musi lɔ kpi
kɔm nɔm wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs
Klistus.
27 Buku ka faaŋ Judas bəh Silas a bɔ
dzə bəŋ fuku tə bəh dzaka kibɔ gia yə
yi kɔ i kiŋwakti kələ wə.
28 Buku bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni num
ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki kə i jikəli mbɛiŋ
bəh ntiə widɔkɔ wə wi tsəki bənchi
bələkəli bələ bɔ kɔ a:
29 Kiə mbɛiŋ ma dzîki biɛiŋ bidzini
biə bə kɔ num bə fə bimfə gia yɛiŋ i
bənyɔ. Kiə mbɛiŋ ma dzîki mwa mi
nyam. Kiə mbɛiŋ ma dzîki nyam yə yi
kɔ maka bə kum yi a mwa buku. Kiə
mbɛiŋ ma lâkəki kaŋ i nɔni ki tɔkɔlini
wə. Mbɛiŋ ka yɔkɔ gɛiŋ gia yələ, mbɛiŋ
fəki num gia yi chəŋ. Bə bɛsi.”
30 Bɔ nyaka yaka ka faaŋ bəni bà
fɛiŋ a bɔ shî tsâ i Antiɔk. Bɔ tsə
juŋni bəni bə bumni fɛiŋ bəchi, ka nya
kiŋwakti kiwɔ i bɔ.
31 Bɔ fa kiŋwakti kiwɔ, ntum wiwɔ
dəsi shóm yibɔ, bɔ jikə bəh kinsaŋli
nalə.
32 Judas bəh Silas bà bɔ nǐ kɔ bəni
bà bɔ fukuki gia yə bɔ wɔkɔki si Nyɔ
dzakaki, nya bətəfi bəduli i bəni bə
bumni, fə bɔ ka kaŋaki ŋga i shóm yibɔ
wə.
33 Bɔ nǐ nɔ dzɔ fɛiŋ i jɔbi widɔkɔ wə.
Bəni bə bumni bə fiəni chiŋsi bɔ, bɔ ka
tsəki bəh kimbɔiŋsi i bəni bà bɔ nǐ faaŋ
bɔ.

* **15:34** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki lə kiŋka ki di kələ 34, yi num a, “Ayakalə, Silas baaŋ mfih i Antiɔk.”

34 *
35 Bɔɔl bəh Banabas baaŋ fɛiŋ i Antiɔk, bɔ bəh bəni bədɔkɔ ka laniki fuku gia yi Bah.

Bɔɔl bəh Banabas gali

36 Asi kaŋ nĭ tsə twɛsi, Bɔɔl dzaka i Banabas a, “Bukumbɛiŋ fĭəni tsə̂ i jum wə bə nyani nnya i bitumi biə buku wɔ nĭ fukuki gia yi Bah i bi wə, ma bə yɛ̂iŋ a bəni bə bumni bə fɛiŋ fəki dəiŋ a.”
37 Banabas ka nəŋki i dzɔ Jɔn Mak a bəh bɔ nyaniki.
38 Bɔɔl nəki kɔŋ kə a bɔ dzɔ wi, kɔm wi nĭ nyə bee bɔ i Bamfilia na kɔŋ i kaasi nyani wə bəh bɔ nĭ kaŋaki.
39 Bɔɔl bəh Banabas baaŋ a gukuliki gia yiwɔ nalə, ka gaali. Banabas dzɔ Mak, bɔ wi liə i ŋgwuki wimbum mə, ka tsə i Sayblus.
40 Bɔɔl baa mfih num Silas. Ka bɔ nyə, num bəni bə bumni nya bɔ i kaŋ yi ŋgamti wi Bah wə.
41 Bɔ tsə dzəh i bimbu bi Silia wə bəh bi Silishia wə, ka nyaniki shili shɔ́m yi bijuŋni bi bəni bə bumni.

16

Timəti liə i mbaŋ wi Bɔɔl bəh Silas wə

1 Bɔɔl nyani tsə buku i kwili wi Dɛlbi wə, ka dza tsə i ki Lista wə. Mi wi mbaŋ wi Jisɔs widɔkɔ num fɛiŋ i Lista yɛli wi num Timəti, nih wi num mi wi Ju, a num tə mi wi bumni, ayakalə ba wi nĭ kɔ mi wi Glik.
2 Timəti wələ nĭ kɔ mi i bəni bə bumni bə Lista bəh bə Ikɔnium, bɔ bəchi kɔksi wi.
3 Bɔɔl ka nəŋki i dzɔ wi a bɔ wi nyâniki, ka suuŋ wi.* Wi nĭ suuŋ wi yakadəiŋ, kɔm Bəju bəchi bə̀ bɔ nĭ nɔki i kimbu kiwɔ wə nĭ kiəki lə a tii Timəti nĭ kɔ mi wi Glik.
4 Bɔ ka nyaniki tsəki i bitumi wə, si bɔ nĭ tsəki dzaka i bəni bə bumni kɔm bənchi bə̀ bwa bə ntum bə Jisɔs, bəh kifwu ki kijuŋni ki Jɛlusalɛm nĭ shinum bum a bɔ jĭə.
5 Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni bəwɔ ka ləkəki tsəki a ninshiŋ ninshiŋ i mbum wibɔ wə. Bəni kpɛiŋsi i bɔ wə chɔkɔ bichi.

Fiɛŋ ka ndəmsi dzə i Bɔɔl i Təwas

6 Bɔɔl bəh mbaŋ wi nyə a bɔ tsə̂ fûku gia yi Nyɔ i tumi ki Ɛsia wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni nəiŋ. Bɔ ka nyani tsə num i kimbu ki Fligia bəh ki Galɛshia wə.
7 Bɔ ka tsə buku kɔmsi i tumi ki Misia wə ka nəŋki i liə tsə i kimbu ki Bitinia wə, Kiŋ'waka ki Jisɔs chu nəiŋ.
8 Ayakadəiŋ, bɔ ka tsə i tumi ki Misia wə, daŋsi tsə i kwili wi Təwas wə.
9 A dzə num nchɔkɔ, fiɛŋ ka ndəmsi dza dzə i Bɔɔl wə. Wi yɛiŋ i fiɛŋ fiwɔ mə a mi widɔkɔ i Masedɔnia tsaki wi a, “Mntee, dâŋ dzə̂ i fa Masedɔnia wɔ gâmti buku.”
10 Si fiɛŋ fiwɔ dzə i Bɔɔl yakadəiŋ, buku bɔ† ka yɛiŋ a Nyɔ chusi i buku a buku tsə̂ fûku ntum wi ndzɔŋni i tumi ki Masedɔnia wə. Akisəkə, buku ka kɛiŋsi i tsə fɛiŋ.

Lidia jiə shɔm i Jisɔs i Filibi

11 Buku nyə i Təwas, daŋ bɔkɔ chəŋ i ŋgwuki wimbum mə, tumbuku i Samətɛs. Chɔkɔ buku wɔɔ buku tsə i ninshiŋ ka buku i Niabɔlis.
12 Buku nyə fɛiŋ nyani tsə i Filibi, num i kwili wi kimbu ki ninshiŋ ki Masedɔnia.‡ Kwili wiwɔ nĭ kɔ wi gɔmna wi Lum. Ayaka buku nɔ fɛiŋ i kaŋ yidɔkɔ wə.
13 A dzə num i chɔkɔ bimbam wə, buku dza i kwili wiwɔ wə, ka tsə i bɔkɔ yidɔkɔ kpəŋ i di biə buku nĭ kwakaki a Bəju kɔlə i kaŋaki di bi tsani fɛiŋ. Si buku tsə yakadəiŋ, bəkaŋa bədɔkɔ num bɔ juŋni dzə fɛiŋ, buku ka shinum ka dzakaki i bɔ.
14 Kpaŋa widɔkɔ nĭ kɔ yɛiŋ wə wi wɔkɔli buku yɛli wi num Lidia, wi nĭ shi kɔ a kɔksiki Nyɔ. Wi nĭ buku i kwili wi Tayatila wə, wi nĭ shi kɔ a taŋniki bəmbuŋ bɔ num ka bɔ bɔkɔki bɔkɔni, bɔ ləkə i kpɔ wə. Bah wɛli shɔm yi, wi bum gia yə Bɔɔl nĭ dzakaki.

* **16:3** Bɔ nĭ suuŋ Timəti ka wi fûkuki gia yi Nyɔ i Bəju bɔ chu nyɛŋsi kə wi kɔm ba wi nĭ kɔkə mi wi Ju. † **16:10** Luk wə wi nĭ nyaka kiŋwakti kələ nĭ liə i mbaŋ wi bə Bɔɔl wə fa i Təwas, bəh bɔ ka nyaniki. ‡ **16:12** Masedɔnia nĭ kɔ num bɔ gaa i bimbu binaa wə, kələ nĭ kɔ kimbu ki ninshiŋ.

15 Bə bi dzə juli wi i bɔkɔ bəh bəni
bu bə dzu, wi ka tsa buku dzaka a,
“Mntee, mbɛiŋ ka yɛiŋ a mih jiə shɔm
yiŋ yichi i Bah wə, mbɛiŋ dzô nô i mih
dzu.” Wi baaŋ a tsaki a tsani, buku
bum ka tsə.

Bə fah Bɔɔl bəh Silas i juŋ yi nsəŋ mə i Filibi

16 A dzə num chɔkɔ bidɔkɔ buku bə́
tsə i di bi tsani wə, baŋsi bəh waiŋ
kpaŋni widɔkɔ num mfa. Wi nǐ kaŋaki
kiŋ'waka kidɔkɔ i wi mə, a num kə ki si
fə a mi numki mi wi n'yɛiŋ. Bəni bə̀ bɔ
nǐ kaŋaki waiŋ kpaŋni wiwɔ nǐ kɔki lə
kpɔ i gwu yi wə na bindzəŋ kɔm wi nǐ
shiki fukuki a gia yə yi kɔ i num.

17 Waiŋ kpaŋni wiwɔ ka yɛiŋ buku
Bɔɔl, ka biəli buku, wili dzaka a, “Bəni
bələ kɔ bəni bə nɔm bə Nyɔ wə wi
kɔ Fwu wi biɛiŋ Bichi wə, bɔ chusiki
dzəh yə yi kɔ i mbɛiŋ i nyaniki yɛiŋ ka
mbɛiŋ bi bɔiŋ yɛiŋ.”

18 Wi fə yakadəiŋ lə i buku i kaŋa
yiduli wə, Bɔɔl bɔksi tɔɔ, wi fiəni gwu
yi kaŋyi kiŋ'waka kiwɔ dzaka a, “Mih
fukuki i wɔ i yɛli wi Jisɔs Klistus wə,
bûku i waiŋ wələ wə.” Ayaka ki ka
buku i gwu yi mə akisəkə.

19 Bəni bə̀ bɔ nǐ kaŋaki mfa wiwɔ
yɛiŋ a dzəh yibɔ yi kpɔ kaa, bɔ ka kwa
Bɔɔl bəh Silas guku tsə bəh bɔ i di bi shi
wə i bətii di nshiŋ.

20 Si bɔ nǐ tsə bəh bɔ, jiə i bəgɔmna
bə Lum nshiŋ bə̀ bɔ nǐ sakaki bənsaka
ka dzaka a, “Bəni bələ kɔ Bəju, bɔ nya
ŋgəkə i kwili wibuku wə.

21 Bɔ laniki bəni bəh nɔni kə bənchi
bəbukumbɛiŋ bumki kə. Buku kɔ bəni
bə Lum, buku kɔbi i biəliki nɔni kiwɔ.”

22 Mbaŋ wi bəni bə̀ bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bɔ
ka tɔbi bɔ, kwu i Bɔɔl bəh Silas wə.
Bəgɔmna bə̀ bɔ nǐ sakaki bənsaka ka
shakyi bəmbuŋ i Bɔɔl bəh Silas wə,
dzaka a bə twɛ̂iŋ bɔ.

23 Bɔ twɛiŋ bɔ nalə, dzɔ bɔ tsə fah
i juŋ yi nsəŋ wə, dzaka i mi wə wi
tɔkniki bəh juŋ yi nsəŋ a wi kɛ̂iŋsiki
tsɛ̂iŋki bɔ bindzəŋ.

24 Si wi wɔkɔ yaka, ka dzɔ bɔ tsə fah
na i kimbu kintəəŋ ki juŋ yi nsəŋ wə,
fah kaka bibɔ i kikɔm mə.

25 A num ka nchɔkɔ kintəəŋ, Bɔɔl
bəh Silas tsa wə yəəŋ kɔksi Nyɔ, bəni
bə nsəŋ wɔkɔli,

26 akisəkə nshwaiŋ dza ka nəŋni bəh
ŋga, juŋ yi nsəŋ nəŋni tsə buku i chaka
wə. Akisəkə, dzaka bifiəŋə bichi wɛli
gwu, bənsəŋ shwali i bəni bə nsəŋ wə
bəchi.

27 Mi wə wi ni tɔkniki bəh juŋ yi
nsəŋ yiwɔ dza yaka, ka yɛiŋ dzaka
bifiəŋə num bi wɛli, wi ka kwakaki a
bəni bə nsəŋ kɔ num bɔ gɛiŋ lɔ. Wi ka
babwili nywɔ i kimbaka wə ka nəŋki i
wɔɔ gwu yi yɛiŋ.

28 Bɔɔl wam bəh ŋga dzaka a, “Ma
wɔ̂ɔ gwu ya. Buku bəchi kɔ fa.”

29 Mi wə wi nǐ tɔkniki bəh juŋ yi
nsəŋ yiwɔ bɔɔŋ a bə dzə̂ ŋgaiŋ bəh
naka ki baiŋsini, wi yɔkɔ liə i dzu,
tsə tum binyu i Bɔɔl bəh Silas nshiŋ
nyumi bəh lwa.

30 Wi dza dzɔ bɔ, buku bəh bɔ i biŋ,
bikə i bɔ a, “Bəba, mih kɔ i fə dəiŋ ka
mih bɔiŋ a?”

31 Bɔ chukuli i wi a, “Jǐə shɔm ya i
Bah Jisɔs, ma wɔ bəh bəni ba i wɔ dzu
bi bɔiŋ.”

32 Ayaka bɔ ka fuku ntum wə kɔm
Bah i wi bəh i bəni bəchi i wi dzu.

33 Wi dzɔ bɔ fɛiŋ nchɔkɔ ka wɔkɔ
biəkə yibɔ. Akisəkə, bɔ ka juli wi bəh
bəni bəchi bə̀ i wi dzu i bɔkɔ.

34 Wi ka dzɔ bɔ, bəh bɔ yaka tsə i wi
dzu, wi nya bɔ bəh biɛiŋ bidzini bɔ dzi.
Bɔ bəh bəni bəchi bə i wi dzu ka laŋki
a bɔ jiə shɔm yibɔ i Nyɔ wə.

35 Chɔkɔ buku wɔ, bəgɔmna bə Lum
bə̀ bɔ nǐ sakaki bənsaka faaŋ bəni bə
jum, a bɔ tsə̂ dzâka i mi wə wi tɔkniki
bəh juŋ yi nsəŋ a, wi bwǐli bəni bə̀ ma
bɔ tsə̂ki.

36 Mi wə wi nǐ tɔkniki bəh juŋ yi
nsəŋ yiwɔ ka tsə yɛiŋ Bɔɔl dzaka i wi a,
“Bəgɔmna faaŋ ntum a mih dzə̂ bwǐli
mbɛiŋ, a mbɛiŋ tsə̂ki i kimbɔiŋni wə.”

37 Ayakalə, Bɔɔl dzaka i bəni bə
jum bəwɔ a, “Bɔ ni twɛiŋ buku i
bəni kintəəŋ maka bɔ yisi saka nsaka
wibuku dəkə, na yaka buku num tə
bəni bə Lum, chu fah buku i juŋ yi
nsəŋ mə, ka dzakaki i liə a, bə bwǐli
buku i jum wə jum wə dəiŋ na? Yi

kɔkə num yaka. Akɔ a Gɔmna wiwɔ i bwili buku."
38 Bəni bə jum bəwɔ fiəni tsə fuku i bəgɔmna gia yə Bɔɔl dzaka. Si bɔ wɔkɔ a Bɔɔl bəh Silas kɔ tə bəni bə Lum, ka lwaki.
39 Bɔ dzə ka kwuŋ kaŋ i bɔ, bwili bɔ i juŋ yi nsəŋ mə, chiŋsi bɔ, tsa a bɔ bûku i kwili wiwɔ mə.
40 Bɔɔl bəh Silas buku i juŋ yi nsəŋ mə, tsə i juŋ yi Lidia wə ka kwati bəni bə bumni fɛiŋ, bɔ təfi bɔ ka nyə fɛiŋ.

17

Bɔɔl bəh Silas tsə Tɛsalɔnika

1 Bɔɔl bəh Silas ka tsəki, tsə daŋsi i kikwili ki Amfibɔlis bəh Abɔlɔnia wə, daŋsi tsə buku i Tɛsalɔnika. Juŋ yi tsani yi Bəju num fɛiŋ.
2 Bɔɔl ka tsə liə i juŋ yi tsani yiwɔ mə asi wi si fə jɔbi wichi, ka yisi i dzakaki i bəni fɛiŋ kɔm gia yi Nyɔ i shi yitali wə i kaŋ yi mbam wə, wi chusi gia yichi i Kiŋwakti ki Nyɔ wə.
3 Ayaka wi ka chusiki fɛiŋ, tɔyi a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka nǐ kaŋaki i yêiŋ ŋgəkə, i fiəni dza i kpi wə. Jisɔs wələ ŋgaiŋ fukuki kɔm wi kɔ Kimbwili wiwɔ.
4 Ayaka bəni bədɔkɔ wɔkɔ yaka, bum ka chiŋni Bɔɔl bəh Silas. Ayaka Bəglik bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔksiki Nyɔ bəh bəkaŋa bəmbum bədɔkɔ bum tə bəduli.
5 Ayakalə, kindəŋ ka finiki Bəju bədɔkɔ kɔm Bɔɔl bəh Silas, bɔ juŋni bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ nyaniki nnyaki kilɔlɔ bəh bɔ chiŋni i mbaŋ wə, yisi bəndzaka i kwili kintəəŋ. Bɔ ka nyə tsə bwiŋ juŋ yi Jasɔn a bɔ nəŋki Bɔɔl bəh Silas i bwili nya i bəni i biŋ.
6 Ayaka bɔ ka nəŋ məŋ, ka guku Jasɔn bəh bəni bə bumni bədɔkɔ tsə bəh bɔ i bətii kwili nshiŋ, ka wiliki dzakayi a, "Bəni bələ kɔ bà bɔ nyaniki beensiki mbi jiəli, bɔ dzə buku lɔ fa,
7 Ayaka Jasɔn dzɔ bɔ jiə i wi dzu. Bɔ bəchi bwiŋki bənchi bə ŋkuŋ wi Lum, ka dzaka a ŋkuŋ widɔkɔ kɔlə yɛli wi num a Jisɔs."
8 Ayaka bətii kwili bəh bəni wɔkɔ yaka, bɔ dza ka wɛsiki.
9 Bɔ ka kaŋyi Jasɔn bəh bəni bə bumni, bɔ gɔm kpɔ, a yi bi ka chu num, bɔ bi ma chu fiəni nya kpɔ wiwɔ i bɔ. Bɔ ka bee a bɔ nyô.

Bɔɔl bəh Silas tsə i Bɛlia

10 Si fuu nǐ jum dzə, bəni bə bumni dzɔ Bɔɔl bəh Silas chiŋsi bɔ ka tsəki i kwili wi Bɛlia wə. Si bɔ liə fɛiŋ, tsə i juŋ yi tsani yi Bəju mə.
11 Bəju bə fɛiŋ nǐ kɔ bəni bɔ kiə gia tsə bə Tɛsalɔnika, kɔm bɔ nǐ dzɔ nlani wiwɔ bəh kiŋkɔŋ, bɔ nəŋ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kaŋ yichi i yɛiŋ a gia yə Bɔɔl laniki bɔ yɛiŋ akɔ a ŋkɔŋ a.
12 Bɔ bəduli ka bum gia yi Nyɔ. Bəkaŋa bəmbum bəduli bà bɔ nǐ kɔ Bəglik , bəh bənyuku bəduli bà bɔ nǐ kɔ tə Bəglik bum tə.
13 Ayakalə, Bəju bə Tɛsalɔnika bi wɔkɔ a Bɔɔl tsə lɔ ka fukuki gia yi Nyɔ i Bɛlia, bɔ ka bɔŋ tsə tə fɛiŋ, nyini mbaŋ wi bəni bɔ yisi bəŋgəkə.
14 Bəni bə bumni ka dzaka a Bɔɔl nyə akisəkə wi tsə i kinchwɔ kimbum kpəŋ. Ayakalə, Silas bəh Timəti baaŋ a Bɛlia.
15 Bəni bà bɔ nǐ tsə i chiŋsi Bɔɔl, tsə buku i Atɛn ka bee wi fɛiŋ. Jɔbi wə bɔ nǐ fiəniki dzəki Bɔɔl faaŋ bɔ bəh ntum, a bɔ tsô lâka i Silas bəh Timəti a bɔ mômsi wâkli i dzô bûku i ŋgaiŋ wə.

Bɔɔl ka numki i Atɛn

16 Bɔɔl ka wɔkɔliki Silas bəh Timəti i Atɛn. Jɔbi wə wi nǐ nyaniki fɛiŋ, wi yɛiŋ num kwili wiwɔ jikə bəh mimɔsɔ, yi nəŋni shɔm yi nalə.
17 Ayakadəiŋ, wi ka tsə i juŋ yi tsani yi Bəju wə dzaka bəh bɔ, tasi bəh bəni bà bɔ nǐ kɔkə Bəju bɔ tsa tə Nyɔ fɛiŋ. Wi chu dzaka tə chɔkɔ bichi i di bi shi wə bəh bəni bà bɔ nǐ shiki dzəki fɛiŋ.
18 Bəni bə lanini bədɔkɔ bà bə nǐ bɔɔŋki bɔ a Ɛbikɔlia bəh bà bə nǐ bɔɔŋki bɔ a Sitɔyik nǐ nyə dzə tə ka gukuliki bɔ bəh Bɔɔl. Si Bɔɔl nǐ fukuki kɔm Jisɔs bəh ndza wi kpi, bədɔkɔ ka bikəki a, "Kiyuŋ kələ kɔmki dzaka a nə a?" Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, "Yi kɔ ka wi fukuki kɔm bənyɔ bə bəni bədɔkɔ."
19 Ayakadəiŋ, bɔ ka dzɔ Bɔɔl bəh bɔ tsə i kijuŋni kə bɔ nǐ bɔɔŋki i já yibɔ wə

a Aleɔbagus* bɔ dzaka i wi a, “Buku nəŋki i chu wɔkɔ kɔm nlani wimfiaŋ wələ wɔ dzəki bəh wi lə.
20 Wɔ dzakaki gia yidɔkɔ maka buku num wɔkɔ yi. Ayakadəiŋ, buku nəŋki i kiə fwu wi gia yiwɔ.”
21 (Bəni bə Atɛn bəh bəni bədzəni bà fɛiŋ nǐ shi kɔ fibɔ a wɔkɔliki gia yimfiaŋ chu dzaka kɔm yi).
22 Bɔɔl ka dza num bɛiŋ i kintəəŋ ki Aleɔbagus nshiŋ, dzaka a, “Bəni bə Atɛn, mih yɛiŋ a i dzə́h yichi wə a mbɛiŋ kɔksiki bənyɔ nalə.
23 Mih dzakaki lə, kɔm mih ni nyaniki nnyaki i kwili wimbɛiŋ kintəəŋ, mih tsɛiŋ bidi biə mbɛiŋ tsaki bənyɔ yɛiŋ, mih yɛiŋ bitɔŋ bi fəni gia bidɔkɔ num bə nyaka i yɛiŋ wə a, ‘I nyɔ wə bə kiəki kə.’ Nyɔ wiwɔ wə mbɛiŋ tsaki i wi, wə bə kiəki kə, akɔ wi wə mih ki fukuki i mbɛiŋ i liə.
24 Nyɔ wələ kɔ wə wi nǐ maa mbi wələ bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ yɛiŋ wə. Akɔ wi Ŋkuŋ wi bɔɔli bəh nshwaiŋ, wi nɔ kə i juŋ yi fəni yi gia wə yə a maa bəni.
25 Wi dzaki kə fiɛŋ fidɔkɔ fiə wi tsɛiŋki a mi nɔm i wi, kɔm akɔ wi wə wi nyaki bəni bəchi kiŋ'waka ka bɔ numki bəwɔm bəh biɛiŋ bichi biə bɔ nəŋki.
26 Wi nǐ kɔ wi fə chwɔŋkijuŋ ki bəni bəchi buku i mi wimu ka bɔ bi nɔ i nshwaiŋ yələ yichi wə. Ka wi fə yakadəiŋ num wi nǐ kɛiŋsi lɔ jɔbi wə bɔ bi numki fɛiŋ bəh kiŋgɔksi ki di biə bɔ bi nɔki yɛiŋ wə.
27 Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka bəni bi nəŋki nnyaki wi, a jɔbi widɔkɔ bɔ bi yɛiŋ lə i wi wə. Ayakalə, Nyɔ kɔkə i dzəh yi dəəŋ i mi widɔkɔ wə i bukumbɛiŋ kintəəŋ.
28 Gia yələ kɔ a liŋ asi mi widɔkɔ nǐ dzaka lɔ a,
‘Akɔ wi, wi fəki ka bukumbɛiŋ nɔki,
nyani,
chu num asi bukumbɛiŋ kɔ.’
Mi wimbɛiŋ wi kichum widɔkɔ nǐ dzaka tə a,
‘Buku tɔksi kɔ bwa bu.’
29 Asi bukumbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ, yakadəiŋ bukumbɛiŋ ma kwakaki a Nyɔ bwɔsiki fiɛŋ fiə a kɛiŋsi mi bəh mfi bi, biəŋə bəh chwaka ki kpɔ, nabə a bə kɛiŋsi bəh təh.
30 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ bəni kɛiŋ i jisi wə, fə biɛiŋ bichu biələ, Nyɔ beeka. Ayakalə, i liə wi dzaka i mi wichi a bɔ kwûni shɔ́m yibɔ.
31 Bɔ kwûni kɔm wi jiə chɔkɔ biə wi bi saka mbi wichi yɛiŋ biəli i dzəh yi chəŋ wə. Wi babwili lɔ mi wə wi ni sakaki. Yələ kɔ num wi chusi lɔ i mi wichi a, akɔ ŋkɔŋ asi wi nǐ dzasi mi wiwɔ i kpi wə.”
32 Si Bɔɔl dzaka yakadəiŋ, bɔ wɔkɔ kɔm ndza wi kpi, bəni bədɔkɔ dza ka suŋuki wi. Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, “Buku nəŋki lə i chu wɔkɔ kɔm gia yələ wɔ dzakaki lə.”
33 Ayakadəiŋ, Bɔɔl ka buku bee bɔ.
34 Ayakalə, bəni bədɔkɔ bum gia yə wi nǐ dzakaki, ka chiŋni wi. Mi widɔkɔ i bɔ wə nǐ kɔ Diɔnisius wə wi nǐ kɔ mi wi kijuŋni wi Aleɔbagus, widɔkɔ nǐ kɔ miŋkpaŋa yɛli wi num Damalis bəh bəni bədɔkɔ tə.

18

Bɔɔl tsə i Kɔlɛn

1 I yəmaka jum, Bɔɔl nyə i Atɛn tsə i kwili wi Kɔlɛn.
2 Si wi tsə fɛiŋ, bɔ mi wi Ju widɔkɔ baŋsi yɛli wi num Akpwila, num bə nǐ bwɔ wi i Bɔntus. Akpwila nǐ kukti dzə i Itali bəh kpə wi Blisilia, kɔm Klawdius ŋkuŋ wi Lum nǐ kɔ wi tsəsi ja a, Bəju bəchi buku i Lum. Bɔɔl ka laa njikə i bɔ,
3 ka tsə yɛiŋ bɔ kɛiŋsi dzú yə bə baŋki bitaŋ yɛiŋ, a num tə a nɔm wə wi Bɔɔl nǐ nɔmki. Kɔm yaka, wi ka nɔki fɛiŋ, bəh bɔ nɔm.
4 Aka numki i kaŋ yi mbam wə yichi, wi ka tsəki i juŋ yi tsani wə, dzaka i Bəju bəh i Bəglik məmsi i fə a bɔ bûm gia yə wi laniki.
5 I jɔbi wə Silas bəh Timɔti nǐ buku i Masedɔnia dzə, Bɔɔl ka dzɔ jɔbi wi wichi ka fukuki num gia yi Nyɔ, chusi i Bəju a, Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kɔ Jisɔs.

* **17:19** Kinjuŋni kələ kɔ di biə bɔ nǐ shiki sisiki migiani midɔkɔ i tumi ki Atɛn wə, chu saka bənsaka fɛiŋ.

6 Ayakalə, Bəju bəwə ka nyə ka waliki gia yə wi nǐ dzakaki, təyi wi. Wi ka nəŋni bəmbuŋ i gwu yi wə dzaka i bɔ a, “Kpi yimbɛiŋ kɔ i mbɛiŋ kaŋ. Kaŋ yiŋ kɔkə yɛiŋ. Ayaka i yisi i liə, mih tsəki num i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.”
7 Wi ka bee bɔ, buku tsə ka nɔki num bəh mi widɔkɔ a num kə mi wi Ju, mi wiwə nǐ kɔ mi wi kɔksi Nyɔ, yɛli wi num Titius Justus, kwili wi num kɔmsi i juŋ yi tsani wə.
8 Klisbus wə wi kɔ fwu i juŋ yi tsani wə bəh bəni bəchi bà i wi dzu jiə shɔ́m yibɔ i Bah. Bəni bə Kɔlɛn bəduli ka wɔkɔki si Bəɔl fukuki kɔm Jisɔs, bum, bə ka juliki bɔ i bɔkɔ.
9 A dzə num chɔkɔ bidɔkɔ nchɔkɔ, Bah dzaka i Bəɔl i fiɛŋ wə aka ndəmsi a, “Ma lwâki, wɔ fûku tsə a bəh gia yiŋ. Kiə wɔ ki bêe kə yi,
10 kɔm mih kɔlə bəh wɔ, ayaka mi widɔkɔ kɔkə i fə na gia yidɔkɔ bəh wɔ fɛiŋ. Bəni bəŋ kɔlə i kikwili kələ wə bəduli.”
11 Ayakadəiŋ, Bəɔl ka fə jia yichili fɛiŋ bəh kiŋka, lani bəni bəh gia yi Nyɔ.
12 I jɔbi wə Bəɔl nǐ kɔ fɛiŋ, Galiə dzə num mi wi nsaka i kimbu ki Akɛya wə, Bəju ka juŋni gwu yibɔ kwa wi tsə bəh wi i juŋ yi nsaka wə,
13 dzaka i Galiɔ a, “Mi wələ mɔmsiki i fiəniki fwu ki bəni a bɔ kɔksiki Nyɔ i dzə́h yidɔkɔ wə chi chi a num kə si bənchi nəŋki.”
14 Asi Bəɔl nǐ dza a ŋgaiŋ dzaka, Galiɔ dza bəh ndzaka, dzaka i Bəju bəwɔ a, “Bəju mbɛiŋ wɔ̂kɔli, asi kɔ a gia yələ numki gia yichu yidɔkɔ mi wələ fə, nabə a wi gbɔ i nchi widɔkɔ wə, ma mih kaŋa shɔm i wɔkɔli gia yə mbɛiŋ dzakaki.
15 Ayakalə, si akɔ gia yi gukulini kɔm já bəh kiyɛli bəh bənchi bəmbɛiŋ, mbɛiŋ kêiŋsi yi a mbɛiŋ mbɛiŋ. Kɔm mih ni saka kə yəmaka gia.”
16 Si wi dzaka yaka, ka kɔŋŋ bɔ, bɔ buku i juŋ yi nsaka mə.
17 Bɔ bəchi ka dza liəni i Sɔstɛnes tikwili wi juŋ yi tsani wə, ka twɛiŋ wi i juŋ yi nsaka nshiŋ. Galiɔ nəki kaŋa kə jɔbi i yəmaka gia wə.

Bəɔl fiəni chu i Antiɔk

18 I yəmaka jum, Bəɔl chu nɔ i Kɔlɛn bəh bəni bə bumni i kaŋ yiduli wə, ka bi dza bee bɔ, bɔ bəh Blisilia bəh Akpwila ka liə i ŋgwuki wimbum mə i tsəki i Silia. Si bɔ dza i Sɛŋklia di biə bɔ nǐ liə i ŋgwuki wimbum mə, Bəɔl kəə fwu wi kɔm kiŋkaka kə wi nǐ fə i Nyɔ.
19 Bɔ tsə buku i Ɛfɛsus, Bəɔl bee Blisilia bəh Akpwila fɛiŋ, tsə mfih num i juŋ yi tsani yi Bəju wə, dzaka bɔ Bəju bà fɛiŋ.
20 Bɔ tsa a wi chû nô bəh bɔ i kaŋ yiduli wə, wi nəiŋma.
21 Ayakalə, i jɔbi wə wi nǐ nyəki, wi dzaka i bɔ a, “Mih ni fiəni dzə lə i jɔbi wə Nyɔ ka bum.” Si wi dzaka yakadəiŋ, ka liə i ŋgwuki wə nyə i Ɛfɛsus.
22 Ŋgwuki wiwɔ tsə buku i Kaysalia, Bəɔl buku fɛiŋ, yaka tsə bəni i kijuŋni ki bəni bə bumni i Jɛlusalɛm, ka nyə shi tsə i Antiɔk.
23 Wi nǐ tsəsi jɔbi widɔkɔ fɛiŋ, ka fiəni nyə ka nyaniki i di di wə i bimbu bi Galɛshia wə bəh bi Fligia wə, shili shɔ́m yi bəni bə bumni fɛiŋ.

Abɔlɔs fuku gia yi Nyɔ i Ɛfɛsus

24 Mi wi Ju widɔkɔ nǐ nyə dzə i Ɛfɛsus yɛli wi num Abɔlɔs, num bə nǐ bwɔ wi i Alɛksandia. A nǐ kɔ mi wi kiə ndzaka, chu kiə Kiŋwakti ki Nyɔ nalə.
25 Bə nǐ kɔ bə lani lɔ wi bəh dzəh yə Bah chusiki, wi ka fiki bəh nlani kɔm Jisɔs, lani bəni chəŋ. Ayakalə, wi nǐ kiəki shəŋ a gia yə Jɔn nǐ fukuki juli bəni i bɔkɔ.
26 Si wi dzə i Ɛfɛsus, ka yisi i laniki bəni i juŋ yi tsani wə chu lwa kə. Blisilia bəh Akpwila ka wɔkɔ si wi laniki yaka, dzɔ wi, tsə ka chu təfi baiŋsi wi nalə si Dzəh yi Nyɔ chusiki.
27 Abɔlɔs dza ka kwakaki a ŋgaiŋ si kɔlə i ndaŋ tsə i kimbu ki Akɛya wə. Bəni bə bumni bà bɔ nǐ kɔ i Ɛfɛsus ka gamti wi, nyaka kiŋwakti i mbaŋ wi bəni bə bumni bà bɔ nǐ kɔ i Akɛya, təbi a, bɔ dzô wi. I jɔbi wə wi ni tsə fɛiŋ, wi lansi gamti bəni bə bumni nalə, bəni bələ nǐ kɔ bà Nyɔ nǐ chusi shɔm yi yindzɔŋni i bɔ, ayaka fə bɔ jiə shɔ́m i Jisɔs wə.

28 Wi gukuli bəh Bəju i shi bɛiŋ,
ŋgukuli wiwɔ num kə wi twɛsi, wi gaka
bɔ, chusi i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a Jisɔs kɔ
Kimbwili wə Nyɔ nĭ kaka.

19

Bɔɔl tsə i Ɛfɛsus

1 A nĭ kɔ i jɔbi wə Abɔlɔs nĭ kɔ i Kɔlɛn,
Bɔɔl dza dzɔ dzəh yi jum wə i kimbu kə
wi nĭ nyani yɛiŋ, dzə i Ɛfɛsus. Si wi dzə
fɛiŋ wi yɛiŋ mbaŋ wi bəni bə bumni
bədɔkɔ,
2 bikə i bɔ a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni nĭ
dzə alə i mbɛiŋ wə, i jɔbi wə mbɛiŋ nĭ
jiə shɔm i Jisɔs wə a?” Bɔ chukuli a,
“Buku ka num wɔkɔ dəkə a gia yidɔkɔ
kɔlə ka Kiŋ'waka ki Baiŋni.”
3 Bɔɔl bikə i bɔ a, “A kabə num yaka,
bə nĭ juli mbɛiŋ i bɔkɔ kɔm nə la?” Bɔ
chukuli a, “Bə nĭ juli buku i bɔkɔ biəli
si Jɔn nĭ fukuki.”
4 Bɔɔl ka dzaka i bɔ a, “Jɔn nĭ juliki
bəni i bɔkɔ i chusi a bɔ nĭ kwuni shɔ́m
yibɔ, wi nĭ dzakaki a bɔ bûm num i mi
wə wi dzəki i ŋgaiŋ jum, ayaka mi wə
wi nĭ dzakaki kɔ Jisɔs.”
5 Bəni bəwɔ wɔkɔ si Bɔɔl dzaka
yakadəiŋ, bə ka juli bɔ i bɔkɔ num i yɛli
wi Bah Jisɔs wə.
6 Bɔɔl jiə kaŋ i bɔ wə, Kiŋ'waka ki
Baiŋni ka dzə i bɔ wə. Bɔ dza ka
dzakaki já yidɔkɔ bɔ kiə kə yi, ka chu
fukuki tə i bəni gia yə bɔ wɔkɔ si Nyɔ
dzakaki.
7 Bəni bəwɔ nĭ kɔ ka jwɔfi ntsɔ bəfa.
8 Bɔɔl ka numki a i Ɛfɛsus, ka tsəki
i juŋ yi tsani wə i kifiəŋŋ kitali wə,
dzaka i bəni chu lwa kə. Bəh bɔ gukuli
bəŋgukuli, wi məmsi i fə a bɔ bûm gia
yə wi dzakaki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ.
9 Bəni bədɔkɔ ləkə kifwu, nəiŋ i bum,
ka dzakaki ja yichu i bəni nshiŋ kɔm
dzəh yi Bah. Bɔɔl ka bee bɔ, dzɔ mbaŋ
wi bəni bə bumni bəh bɔ tsə num i juŋ
yi lanini yi Taylanus wə, ka dzakaki i
bɔ fɛiŋ chɔkɔ bichi.
10 Bɔɔl fə yaka lə i jía wə yifa.
Ayakadəiŋ, Bəju bəh Bəglik bəchi bà i
tumi ki Ɛsia wə fɛiŋ wɔkɔ gia yi Bah.

Bwa bə Sikɛfa ka fukuliki Bɔɔl

11 Bɔɔl nĭ kɔ, Nyɔ nĭ fəki, wi ka fəki
gia yi kaŋyini num yi dzaka ki wɔmni.
12 Bə nĭ dzɔki na finaiŋ fiɛŋ fi, ka
kinchumni kimbuŋ nabə mbuŋ wi
nɔm, tsə kɔm mi wi jwɛiŋ yɛiŋ, wi
bənih a bəninih kɔŋ a numki na mi wə
wi kaŋaki kiŋ'waka kichu i gwu wə, ki
buku.
13 Bəju bədɔkɔ bà bɔ nĭ nyaniki bwi-
liki biŋ'waka bichu i bəni wə, bɔ dza
ka məmsiki i bɔɔŋki yɛli wi Bah Jisɔs,
ka bɔ bwili biŋ'waka bichu biwɔ. Mi
ka dzaki dzakaki i biŋ'waka bichu a,
“Mih bwiliki wɔ i yɛli wi Jisɔs wə Bɔɔl
fukuki.”
14 Bəni bà bɔ nĭ məmsiki gia yiwɔ nĭ
kɔ nanitaŋ, a nĭ kɔ bwa bə Sikɛfa wə
fwu wi bətii mfə gia wi Bəju.
15 Ayaka kiŋ'waka kichu ka bi bikə
i bɔ a, “Mih kiəki lə Jisɔs, kiə tə Bɔɔl,
mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ num bə ndə a?”
16 Mi wə kiŋ'waka kichu kiwɔ nĭ kɔ i
gwu yi wə dza chufi kwa lɔ bəni bəwɔ
bəchi, kwɔksi bɔ i kuku, bɔ kwini
buku i juŋ yi mi wiwɔ mə, a bəh
chwɔŋ kiyəə bəh biəkə i gwu wə.
17 Bəju bəh Bəglik bəchi bà bɔ nĭ nɔki
i Ɛfɛsus wɔkɔ kɔm gia yiwɔ, ka lwaki.
Ayaka bəni yisi i kɔksiki yɛli wi Bah
Jisɔs, tsə a ninshiŋ.
18 Bəni bəduli bà bɔ nĭ kɔ num bəni
bə bumni ka dzəki fukuki chu tɔyi gia
yichi yichu yə bɔ nĭ fəki i nyumi wə.
19 Bədɔkɔ bəduli bà bɔ nĭ fəki mfim,
juŋni biŋwakti bibɔ bi mfim, dzə fɛiŋ
ka kpa i bəni nshiŋ. Ayaka bə fa
kpɔ wi biŋwakti biwɔ wichi, wi buku
bənchuku mbaŋshi (50,000).*
20 Ayakadəiŋ, gia yələ yichi fə gia
yi Bah liə i shɔ́m yi bəni wə nalə, ka
waŋki tsəki a ninshiŋ ninshiŋ.

Bəni yisi ndani i Ɛfɛsus

21 Si yəmaka nĭ tsə, Bɔɔl yɛiŋ a ŋgaiŋ
ni tsə lə i Jɛlusalɛm, a i jɔbi wə ŋgaiŋ
ni nyəki, ŋgaiŋ ni tsə dzəh i bimbu
bi Masedɔnia bəh bi Akɛya. Wi ka
chu dzaka a, “Mih ka ni tsə buku i
Jɛlusalɛm, ma mih ni kaŋaki i tsə buku
tə i Lum.”

* **19:19** Kikpɔ kələ nĭ kɔ dzəkə wimu num ŋgɔm wi mi wi nɔm i chɔkɔ wə.

22 Wi ka yisi faaŋ bəni bəfa i ninshiŋ, a num Timɔti bəh Ɛlastus bà bɔ nǐ gamtiki wi, bɔ tsə i ninshiŋ i Masedɔnia. Wi baaŋ chu nɔ dzɔ i Ɛsia twɛsi.
23 A num jɔbi wiwɔ, ndani nǐ dza yisi i Ɛfɛsus kɔm dzəh yi Bah a kɔbi kə wi twɛsi.
24 Tii wi biəŋni biɛiŋ widɔkɔ nǐ kɔ fɛiŋ, yɛli num Dɛmitiyus, wi nǐ shi kɔ a biəŋki biɛiŋ biə bi bwɔsiki juŋ yi fəni yi gia yi nyɔ wə bɔ nǐ bɔɔŋki a Atɛmis.† Nɔm wələ nǐ dzəki lə bəh kpɔ i bəni bà bɔ biəŋki biɛiŋ biwɔ a kɔbi kə wi twɛsi.
25 Dɛmitiyus ka juŋni bəni bà bɔ nǐ biəŋki biɛiŋ biwɔ bichi, bəh bəni bà bɔ nǐ nɔmki ŋkaiŋni wi nɔm wiwɔ, bɔ juŋni dzə. Wi ka dzaka i bɔ a, “Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ kiəki alə, a nɔm wələ kɔ wə bukumbɛiŋ kafiki kpɔ yɛiŋ.
26 Mbɛiŋ yɛiŋki lə chu wɔkɔ gia yə fimbwə fiələ bə bɔɔŋki a Bɔɔl si wi fəki. Wi nyaniki dzakaki a bənyɔ bà, bə kɛiŋsi a num bəh kaŋ kɔkə bənyɔ. Wi fə lɔ yaka, ka fiəni mfi bi bəni bəduli i fa Ɛfɛsus, wi si bɔɔŋ fiəni tə bəni bə Ɛsia bəchi, bɔ ka bum i wi.
27 Mih yɛiŋ a nɔm wibukumbɛiŋ wələ ni kwati lə yɛli wichu. A kɔbi shəŋ ayaka, juŋ yi fəni yi gia yi nyɔ wimbum wi kpaŋni wə Atɛmis wələ yi ni fiəni i fiɛŋ fi kilɔlɔ. Yi ka num yakadəiŋ, ma yi ni numki a bə ŋgəmsi lɔ nyɔ wimbum wələ wə wi kɔ bə kɔksi i Ɛsia wichi, mbi wələ wichi kɔksi tə wi.”
28 Si bəni bəwɔ wɔkɔ yaka, shóm bɔkɔ bɔ. Bɔ ka yisi i wiliki, dzakayi a, “Atɛmis wi Ɛfɛsus kɔ nyɔ wimbum.”
29 Kwili wiwɔ wichi nəŋni. Mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ juŋni ka liəni i Gayus bəh Alistakus wə, a num bəni bə Masedɔnia bà bɔ nǐ nyaniki bɔ bəh Bɔɔl, guku tsə bəh bɔ i juŋ yi juŋnini a chu num yi nəni.
30 Bɔɔl ka nəŋki i liə tsə i ninshiŋ wi mbaŋ wiwɔ, bəni bə bumni nəiŋ.
31 Bəni bəmbum bədɔkɔ, a kaŋa bɔ tumi kiwɔ bɔ num nsɛiŋ yi fɛiŋ, chu faaŋ ntum i wi, tsa a, wi ma môm i tôm gvu wi fɛiŋ.
32 Mbaŋ wi bəni bà bɔ juŋni dza nəŋni ka wiliki na dəiŋ. Ayaka bədɔkɔ ni wiliki tsəki lə, bədɔkɔ wili tsə lə. Bəni bəduli nəki kiə kə gia yə bɔ si juŋni fɛiŋ kɔm yi.
33 Bəju ka dzɔ Alɛksanda tsəsi i ninshiŋ i mbaŋ wi bəni wə, bəni bədɔkɔ yɛiŋ ka kwakaki a wi kiəki lə gia yidɔkɔ yɛiŋ. Wi ka chiki bəni bəh kaŋ ka wi baŋyiki gwu yi.
34 Jɔbi wə bəni bəwɔ nǐ kiə a Alɛksanda kɔ mi wi Ju, bɔ chu wili kaasi tsə sə a ninshiŋ a i mi wimu wə, dzakayi a, “Atɛmis wi Ɛfɛsus kɔ nyɔ wimbum.” Ayaka bɔ wili yakadəiŋ, i tsə buku i mbiəŋə wifa wə.
35 Mi wi nyakani wi Kwili wimbum wiwɔ ka dza chi bɔ, bɔ kpichumi. Wi bikə i bɔ a, “Bəni bə Ɛfɛsus, mi kɔlə wə wi məŋniki a, akɔ bukumbɛiŋ bəni bə Ɛfɛsus bà bɔ kaŋaki juŋ yi fəni yi gia yi nyɔ wi Atɛmis, bəh təh wi nyɔ wə wi nǐ gbɔ i bɛiŋ a?
36 Si mi məŋ wə wi kɔ i gukuliki gia yələ, mbɛiŋ kaŋaki i kpíchumi məŋ, mbɛiŋ ma fâki ka bəni bə yuŋsini.
37 Mbɛiŋ dzə bəh bəni bələ fa maka bɔ chwɔ fiɛŋ i juŋ yi bənyɔ wə, nabə i dzaka ja yichu yidɔkɔ kɔm bənyɔ wi kpaŋni wibukumbɛiŋ wələ.
38 A kabə num a, Dɛmitiyus bəh bəni bu kaŋaki lə nsaka bəh mi widɔkɔ, chɔkɔ biə bə si saka bənsaka yɛiŋ kɔlə, biə bɔ kɔ tsə yɛiŋ bəni bà bɔ sakaki bənsaka bəh bɔ saka.
39 Gia yidɔkɔ kabə kɛiŋki yə mbɛiŋ nəŋki yi tsə yələ, bə ni tsɛiŋ ləkə i yɛiŋ kintəəŋ i kijuŋni ki bətii kwili wə.
40 Mih dzakaki lə, kɔm mih yɛiŋ a gia yi daiŋ kɔlə i ləkə bukumbɛiŋ i gia wə, a bukumbɛiŋ kɔ, num bə yisi ndani. Yi ka num yakadəiŋ, bukumbɛiŋ ma ni chu kaŋa na gia yi chəŋ yə bə kɔ i chukuli.”
41 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka i kijuŋni kiwɔ gâali.

20

Bɔɔl tsə i Masedɔnia bəh Glees

† **19:24** Atɛmis nǐ kɔ nyɔ wi dzəiŋ i Bəglik.

1 Asi ndani biə i Ɛfɛsus nǐ kaa, Bɔɔl
bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bə bumni, təfi bɔ
ka bɔni bɔ ka nyə i tsəki i Masedɔnia.
2 Wi tsə nyani jikə bimbu biwɔ fɛiŋ
wə, shili shɔ́m yi bəni bə bumni nalə,
ka daŋsi tsə i Glees,
3 nɔ fɛiŋ kifiəŋŋ kitali. Wi dza a
ŋgaiŋ nəŋki i tsə liə i ŋgwuki wimbum
wə i tsə i Silia, ka wɔkɔ a Bəju gbɔki wi i
dzəh. Wi ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə a ŋgaiŋ
fiəni tsə dzəh i Masedɔnia.
4 Wi ni nyaniki bɔ bəh Sɔbata wə
waiŋ Bilus wi Bɛlia, bəh Alistakus bəh
Sɛkundus bə Tɛsalɔnika, bəh Gayus wi
Dɛlbi, bəh Timɔti, bəh Tichikus bəh
Tɔfimus bà bɔ nǐ kɔ bəni bə Ɛsia.
5 Bəni bələ ka tsə i ninshiŋ ka wɔkɔli
buku bəh Bɔɔl i Tɔwas.
6 Ayaka Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə
dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ tsə, buku liə ŋgwuki
wimbum i Filibi, dzɔ kaŋ yite i kwati
bɔ ka chiŋni bəh bɔ i Tɔwas, buku bɔ
nɔ fɛiŋ kaŋ nanitaŋ.

Bɔɔl chu jikə kijuŋni ki Tɔwas

7 A dzə num i chɔkɔ bi ninshiŋ wə i
shi wə, buku bəh kijuŋni, juŋni i fijɔbi
i gbɛ blɛd. Si Bɔɔl nǐ kɔ i buku nyə
kichwɔŋɔchwɔŋ, wi ka yisi i dzakaki i
bɔ, ka dzaka i tsə buku nchɔkɔ kintəəŋ.
8 Buku bɔ nǐ kɔ num i kimbu ki juŋ
yi bɛiŋ wə, bimbaiŋsi baiŋ fɛiŋ numə
biduli.
9 Waiŋ sumi widɔkɔ yɛli wi num
Yutikus num i wundu wə. Wi ka dza
yisi i nɔki, si Bɔɔl nǐ dzakaki tsəki a
dzakani. I jɔbi wiwɔ wə wi gɔkɔ kinu,
ka dza fɛiŋ gbɔ shi i kuku, fɛiŋ nǐ
kɔ juŋ yi tumnini yitali i yisi i kuku.
Ayaka bɔ tsə dzɔ wi num wi kpi lɔ.
10 Bɔɔl shi tsə ŋgwuŋ i wi bɛiŋ, maŋni
wi dzaka i bəni a, “Wi kɛiŋki lə, mbɛiŋ
ki nyûfiki kə gwu yimbɛiŋ.”
11 Bɔɔl fiəni yaka i kimbu ki bɛiŋ
kiwɔ mə, gbɛ blɛd dzi, ka chu yisi i
dzakaki bəndzaka chɔkɔ wɔɔ wi ka
nyə.
12 Bəni ka dzɔ sumi wiwɔ kwɛ bəh
wi i dzu wi num wiwɔm, shɔm yibɔ də
nalə.

Bɔɔl nya ntəfi i bətii kijuŋni bə Ɛfɛsus

13 Buku liə i ŋgwuki wimbum mə i
bɔkɔ, ka tsə i Asɔs, si Bɔɔl nǐ sisi jiə
a, akɔ fɛiŋ di biə buku nǐ dzɔ wi. Wi
nǐ dzaka yakadəiŋ, kɔm wi nǐ nəŋki i
nyani bəh gvu.
14 Wi ka kwati buku i Asɔs, buku ka
dzɔ wi i ŋgwuki wə, buku bɔ tsə buku i
Mitilin.
15 Buku ka nyə fɛiŋ i ŋgwuki wə,
chɔkɔ buku wɔɔ, buku dzə i kɔmsi i
Kiɔs, tsə, chɔkɔ chu buku wɔɔ, buku
dzə buku i Samɔs, chu tsə, chɔkɔ chu
buku wɔɔ, buku ka liə i Miletus.
16 Buku nǐ nyaniki yakadəiŋ, kwaŋ
tsə i Ɛfɛsus kɔm Bɔɔl nǐ kɔŋki kə i wɔɔ
jɔbi i Ɛsia. Wi nǐ fɔbliki tsəki yaka kɔm
a yuwidɔkɔ ŋgaiŋ kɔlə ni tsə buku i
Jɛlusalɛm i chɔkɔ bi Dzini bi Bɛntekɔs
wə.
17 Si buku liə i Miletus, Bɔɔl faaŋ
ntum i bətii kijuŋni ki bəni bə bumni i
Ɛfɛsus a bɔ dzə yɛiŋ ŋgaiŋ.
18 Bɔ dzə, wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ
kiəki lə si nɔni kəŋŋ nǐ kɔ bəh mbɛiŋ
i yisi i chɔkɔ bi ninshiŋ biə mih nǐ tɔm
gvu yiŋ i nshwaiŋ yi Ɛsia wə.
19 Mih nǐ kɔ num mih shisi gwu yiŋ,
ka nɔmki i Nyɔ bə mindəm i dzákəh
yiŋ chɛiŋ. Mih chu yɛiŋ bəŋgəkə i dzáh
yiduli wə si Bəju nǐ bwaŋki gvu i mih
chɛiŋ.
20 Mbɛiŋ chu kiəki lə tə si mih nǐ
laniki mbɛiŋ i bəni kintəəŋ, chu nyani
nlani i juŋ juŋ wə. Mih nǐ nyumiki kə
gia yidɔkɔ yə yi kɔ i gamti mbɛiŋ.
21 Mih nǐ fukuki shəŋ num a gia
yimu i Bəju bəh bəni bà bɔ kɔkə
Bəju, fuku a bɔ kwûni shɔ́m yibɔ, yi
fiəni dzâ i Nyɔ, bəh i jǐə shɔ́m i Bah
wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus.
22 I liə, mbɛiŋ wôkɔli, mih tsəki i
Jɛlusalɛm num asi Kiŋ'waka ki Baiŋni
dzaka i mih, mih kiəki kə a, akɔ tsə
num nə bəh mih fɛiŋ.
23 Gia yə mih kiəki kɔ a di bichi
biə mih tsəki i fɛiŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni
fukuki lə i mih, a nsəŋ bəh ŋgəkə
wɔkɔliki mih i ninshiŋ.
24 Ayakalə, mih yɛiŋki kə nɔni kəŋŋ,
a akɔ fiɛŋ fidɔkɔ, a kɔbi a mih kâasi lə
nɔm wə Bah Jisɔs kɔ wi nya i mih, yi
num a, mih fûkuki ntum wi ndzɔŋni
kɔm si Nyɔ chusi shɔm yi yindzɔŋni i
bəni.

25 I liə, mbɛiŋ wôkɔli, mih kiəki kə
a mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kɔlə wə
buku bɔ nǐ kɔ mih fuku kɔm ŋkuŋ bi
Nyɔ, bi chu yɛiŋ lə shi mbiŋ a.
26 Mih lansiki dzakaki i mbɛiŋ daiŋ
a mi widɔkɔ kabə num i mbɛiŋ kintəəŋ
wi num i laka i liə, mih kaŋaki kə kaŋ
yɛiŋ,
27 kɔm mih nǐ ka nyumi i fuku gia
yichi i mbɛiŋ yə Nyɔ kɔŋki.
28 Jɔbi wə mbɛiŋ baaŋ, mbɛiŋ ka
tôkniki bəh gwu yimbɛiŋ, bəh mbaŋ
wi bəni bə bumni bà bɔ kɔ ka shwáŋ,
bà Kiŋ'waka ki Baiŋni kɔ ki fə mbɛiŋ
num kifwu i bɔ bɛiŋ. Mbɛiŋ nûmki
bəntɔkni shwáŋ i kijuŋni ki bəni bə
Nyɔ bà wi nǐ taŋ bəh mwa mi Waiŋ wi.
29 Mih kiəki lə a mih nǐ ka fiəni
gbaksi gwu, bəkwula ni dzə liə i mbaŋ
wimbɛiŋ wə, ma bɔ ma ni bee mi
widɔkɔ i kwa.
30 Bəni bədɔkɔ ni buku lə na i mbɛiŋ
kintəəŋ, i fwɔkyiki mbaŋ wi bəni bə
bumni, guku bɔ, bɔ tsə i mbaŋ wibɔ
wə.
31 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tôkniki, mbɛiŋ
kwaka a mih lani mbɛiŋ bəchi i jía yi-
tali wə, nchɔkɔ bəh nshi bəh mindəm
i dzákəh yiŋ chɛiŋ.

32 Mih nyaki mbɛiŋ i liə i kaŋ yi Nyɔ
wə, bəh gia yi yə yi kɔ kɔm ŋgamti wi
Nyɔ i bəni. Gia yələ kɔlə i fə mbɛiŋ
kɔɔki, ka mbɛiŋ bi kwati di i di biə Nyɔ
jiə i bəni bà wi fə a bɔ kɔ mbu.
33 Mih nǐ kaŋaki kə kindzəŋ i kpɔ wi
mi wə nabə bəmbuŋ bu.
34 Mbɛiŋ kiə bindzɔŋ a, akɔ kaŋ yiŋ
yələ yi nǐ nɔmki biɛiŋ bichi biə buku
mbaŋ wuŋ nǐ nəŋki.
35 I biɛiŋ bichi biələ, mih nǐ chusiki
i mbɛiŋ a, mi kaŋaki i nɔmki bindzɔŋ,
ka wi ni gamtiki bəni bə ŋgəkə, kwaka
si Bah Jisɔs nǐ dzaka a, ‘Ndzɔŋni bim-
bum kɔ bi mi wə wi nyaki, tsə bi mi wə
wi dzɔki.’ ”

36 Si Bɔɔl dzaka kaasi yakadəiŋ, bəh
bɔ ka tum binyu i kuku bəchi, tsa.
37 Ayaka bɔ dza gbɔ bəh mindəm ka
dəki, maŋni Bɔɔl kɔmyi wi, a bə bɛsi.
38 Gia yə yi nǐ fə bɔ ka dəki bəh ŋga
akɔ gia yə Bɔɔl nǐ dzaka a bɔ bi chu
yɛiŋ kə shi bi. Bɔ ka tsə chiŋsi wi, wi
liə i ŋgwuki wimbum mə.

21

Bɔɔl tsə i Jɛlusalɛm

1 Asi buku bəh Bɔɔl bəni, buku ka
nyə fɛiŋ daŋ i ŋgwuki wimbum mə
chəŋ, tsə buku i Kɔs. Chɔkɔ buku wɔɔ,
buku tsə i Lɔdəs, nyə fɛiŋ, tsə i Batala.
2 Si buku tsə buku fɛiŋ, yɛiŋ ŋgwuki
wimbum widɔkɔ wi tsə i Fɔnishia,
buku liə yɛiŋ ka tsəki.
3 Buku yɛiŋ Sayblus, ka bee i tsɛiŋ
yi kimiəkə wə ka daŋsi tsə buku i Taya
i tumi ki Silia wə i di biə ŋgwuki nǐ
kaŋaki i bwili biɛiŋ fɛiŋ.
4 Buku nəŋ bəni bə bumni fɛiŋ,
buku bɔ nɔ kaŋ nanitaŋ. Kiŋ'waka ki
Baiŋni fə, ka bɔ təfi Bɔɔl a wi ma môm
i tsô i Jɛlusalɛm.
5 Buku bɔ nɔ, chɔkɔ dzə kpɛiŋ ka
buku nyə, buku ka kwa dzəh. Bɔ bəchi
buku, bəkaŋa bəbɔ bəh bwa bəbɔ, i
chiŋsi buku, buku bɔ buku i kwili
wiwɔ kintəəŋ tsə buku i kinchwɔ kim-
bum kpəŋ, buku bɔ tum binyu i kuku,
tsa ka bɔni.
6 Buku liə i ŋgwuki mə, bɔ ka fiəni tsə
i juŋ yibɔ wə.
7 Buku ka nyə i Taya, kwa dzəh, tsə
buku i Tɔlɛmay. Buku bwa bə nih bə
bumni bɔni, ka nɔ kpaŋ wimu.
8 Chɔkɔ buku wɔɔ, buku nyə tsə
buku i Kaysalia, ka tsə i Filib dzu wə
wi nǐ nyaniki fukuki gia yi Nyɔ, buku
bɔ nɔ. Filib wɔlə nǐ kɔ mi wimu i mbaŋ
wi bəni bà wə nanitaŋ bà bə nǐ sabi.
9 Wi kaŋa bwa bəkaŋa bənaa, bɔ
kɛiŋ ki kiə kə bənyuku, bɔ nǐ fukuki i
bəni gia yə bɔ wɔkɔki Nyɔ dzakaki.
10 Buku num fɛiŋ i kaŋ yiduli wə,
mi widɔkɔ wə wi nǐ fukuki gia yə wi
wɔkɔki si Nyɔ dzakaki bi nyə i Judea
shi dzə fɛiŋ, yɛli wi num Agabus.
11 Agabus dzə yɛiŋ buku, dzɔ chiŋni
wi Bɔɔl, ka fiəni kaŋa gvu bəh kaŋ yi
yɛiŋ, ka dzaka a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni
dzakaki a, akɔ asi Bəju bə Jɛlusalɛm
bi kaŋa mi wə wi kaŋaki chiŋni wələ,
i nya wi i kaŋ yi bəni bà bɔ kɔkə Bəju.”

12 Buku wɔkɔ yakadəiŋ, buku bəh
bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ ka tsaki Bɔɔl
a wi ma tsô i Jɛlusalɛm.
13 Wi chukuli a, “Mbɛiŋ fəki num nə
lə a? Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ dəki lə
mbɛiŋ nəŋni num shɔm yiŋ a? Mih kɔ
mih kɛiŋsi gwu a kɔbi a i liə i nsəŋ wə i
Jɛlusalɛm shəŋ. Mih kɔ num mih chu
kɛiŋsi tə gwu na i kpi fɛiŋ kɔm yɛli wi
Bah Jisɔs.”
14 Si dzəh nǐ ka num fɛiŋ i fə a wi
kwûni kiŋkwaka ki, buku ka bee, ka
dzaka shəŋ a, “Ma yi nûm asi Bah
nəŋki.”
15 Kaŋ yidɔkɔ tsə, buku juŋni biɛiŋ
bibuku, ka yakaki tsəki i Jɛlusalɛm.
16 Bəni bə bumni bədɔkɔ bà i
Kaysalia yaka buku bɔ, dzɔ tsə bəh
buku i juŋ yi Manasi wə, i di biə buku
nǐ kaŋaki i nɔki. Ayaka Manasi wələ
nǐ kɔ mi wi Sayblus, a num mi widɔkɔ
i kintəəŋ ki bəni bà bɔ nǐ yisi jiə shɔm
i Jisɔs wə.

Bɔɔl laa njikə i Jɛm bəh bətii kijuŋni ki bəni bə bumni

17 Asi buku nǐ tsə buku i Jɛlusalɛm,
bəni bə bumni bə fɛiŋ dzɔ buku
bindzəŋ. 18 Chɔkɔ buku wɔɔ, buku bəh
Bɔɔl laa njikə i Jɛm, bətii bə kijuŋni
bəchi nǐ kɔ tə fɛiŋ.
19 Bɔɔl ka bəni bɔ, ka dzaka gia yichi
i bɔ yə Nyɔ nǐ fə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju
tsə dzəh i nɔm wə wi nǐ nɔmki.
20 Bɔ wɔkɔ yaka, ka yisi i tumki
bikum bi Nyɔ. Ayakalə, bɔ dzaka i
Bɔɔl a, “Waiŋnih wibuku, tsêiŋ si Bəju
kɔ bɔ jiə shɔm i Jisɔs wə bənchuku
bənchuku. Ayakalə, bɔ num yakadəiŋ
bɔ kɛiŋ bɔ num i bənchi bə Muses wə
na bəh ŋga,
21 Bə kɔ bə fuku lɔ i bɔ kɔm wɔ, a wɔ
nyaniki laniki Bəju bà bɔ nɔki i tumi
kidɔkɔ wə, a bɔ bee bənchi bə Muses,
dzaka a, kiə bɔ ma sûuŋki bwa bəbɔ,
bəh a kiə bɔ ma bǐəliki nəni ki tumi
kiwɔ.
22 Si yi kɔ yaka bɔ kaŋaki lə i ni kiə a
wɔ dzə, bukumbɛiŋ ki fêki dəiŋ i liə?
23 Buku ni fuku lə i wə gia yə wɔ ni
fê. Buku kaŋaki lə bəni fa bənaa num
bɔ fə kiŋkaka i Nyɔ.
24 Dzô bɔ, mbɛiŋ bɔ tsê wôkɔ shi
bimbɛiŋ, wɔ gôm biɛiŋ bichi biə bə
kaŋaki i gɔm ka bɔ tsê kêə kifwu kibɔ.
Wɔ ka fə yakadəiŋ, bəni bəchi ka ni kiə
a wɔ jiəki lə tə bənchi bə Muses, ayaka
gia yichi yə bə dzakaki kɔm wɔ yi ma
ni numki ŋkɔŋ.
25 I bəni bə bumni bà bɔ kɔkə Bəju,
buku kɔ num buku nǐ jiə kimfasi ka
nyaka kiŋwakti chiŋsi i bɔ a, kiə bɔ ma
dzíki biɛiŋ bidzini biə bə fə bimfə gia
yɛiŋ i bənyɔ wə. Kiə bɔ ma dzíki mwa
mi nyam. Kiə bɔ ma dzíki nyam yə yi
kɔ maka bə kum yi mwa buku. A bɔ
bwili kaŋ yibɔ i nəni ki təkɔlini wə.”
26 Ayakadəiŋ, Bɔɔl ka dzɔ bəni bəwɔ,
chɔkɔ buku wɔɔ bəh bɔ tsə wɔkɔ shi
bibɔ. Bɔɔl ka tsə i juŋ yi fəni yi gia mə,
fuku chɔkɔ biə kaŋ yi wɔkɔni shi ni
tsə, bə ni ka nya binya i bɔ i mi wimu
wimu.

Bə kwa Bɔɔl i juŋ yi fəni yi gia mə

27 Asi kaŋa yiwɔ nanitaŋ nǐ kɔ a kaa,
Bəju bədɔkɔ bà bɔ nǐ buku dzə i Ɛsia
yɛiŋ Bɔɔl i juŋ yi fəni yi gia mə, ka
nyini mbaŋ wi bəni, kwa wi,
28 bɔ ka wiliki dzakayi a, “Bəni bə
Islae, mbɛiŋ gamti buku. Akɔ mi wələ
wi nyaniki laniki gia yichu, i bəni i
di bichi kɔm tumi kibuku bəh bənchi
bə Muses bəh kɔm juŋ yi fəni gia yələ.
Wi fiəni bəkəli kaasi i dzɔki bəni bà bɔ
kɔkə Bəju, dzə bəh bɔ i juŋ yi fəni yi gia
mə fa, ka bəkəli di bi baiŋni biələ.”
29 Bɔ nǐ dzakaki yaka, kɔm bɔ nǐ
yɛiŋ Bɔɔl wi nyani nnya i kwili wə bəh
Təfimus mi wi Ɛfɛsus. Bɔ ka kwaka a
Bɔɔl liə bəh wi i juŋ yi fəni gia mə.
30 Ayaka wili wiwɔ fə kwili wichi
nəŋni, bəni ka yɔkɔki dzəki fɛiŋ. Bɔ
bwam kaŋa Bɔɔl, guku buku bəh wi i
juŋ yi fəni gia mə, akisəkə, bɔ ka baŋ
dzaka bifiəŋə.
31 Bɔ ka nəŋki i wɔɔ Bɔɔl, ntum wiwɔ
liə i ntuni ki tikwili wi fwu wi bəni
bə jum bə Lum a, Jɛlusalɛm wichi si
shakyi.
32 Wi ka nyə akisəkə, dzɔ bəni
bənchi bəh kifwu ki mbaŋ wi bəni bə
jum bədɔkɔ bəh bɔ yɔkɔ shi tsə fɛiŋ. Si
bəni nǐ yɛiŋ bəni bə jum bəh tikwili wi

fwu wi bəni bə jum num fɛiŋ, bɔ ka bee i twɛiŋki Bɔɔl.
33 Tikwili wi bəni bə jum wiwɔ ka dzə kwa Bɔɔl, dzaka a bɔ kaŋa wi bəh bənsəŋ bəfa. Wi bikə i bɔ a, “Wələ kɔ ndə? Wi fə nə?”
34 I fɛiŋ wə, bəni dza ka wiliki tsəki lə, bədɔkɔ wili tsə lə. Wi nəki kiə kə gia yə yi num. Wi ka dza dzaka i bəni bu a bɔ dzô Bɔɔl bɔ yâka bəh wi i di bi bəni bə jum wə.
35 Bəni bə jum bəwɔ dzɔ wi, jɔbi wə bɔ nǐ yakaki tsəki i dzəh yə yi kɔ i bəntəm bəntəm wə, bɔ dza giŋ lɔ Bɔɔl giŋni kɔm mbaŋ wi bəni nǐ jumki i ləkɔ wi.
36 Bɔ nǐ biəliki yaka, wili dzakayi a, “Bə laksi wi.”

Bɔɔl kɔmyi dzaka

37 Asi bɔ nǐ liə bəh Bɔɔl i di bi bəni bə jum wə, wi tsa tikwili wi fwu wi bəni bə jum a, “Mih kɔlə i dzaka gia yidɔkɔ i wɔ a?” Wi wɔkɔ yaka, ka bikə i Bɔɔl a, “Wɔ kiəki lə já yi Glik a?
38 A məŋ wɔ mi wi Ijib wə wi nǐ yisi ndani bəh kifwu ki tumi i jɔbi widɔkɔ wə, wi guku mbaŋ wi bəni bənchuku bənaa (4,000), bà bɔ nǐ wɔɔyiki bəni bà bɔ tsə ka numki i chwa a?”
39 Bɔɔl chukuli a, “Mih kɔ mi wi Ju, bə nǐ bwɔ mih i Tasus i tumi ki Silishia wə, Tasus num kə kwili wi nchiŋ. Mih tsaki wɔ, nyâ mih bəh dzəh mih dzâka i bəni bələ.”
40 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum bəwɔ ka nya dzəh a wi dzaka. Bɔɔl ka num i di biə bi nǐ kɔ i bəntəm bəntəm wə, ka chi bəni bəh kaŋ. Bɔ ka kpichumi məŋ, wi dzaka i bɔ i já yi Hibulu wə a.

22

1 “Bəba bəh bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ wôkɔ ndzaka wuŋ i mbɛiŋ nshiŋ.”
2 Bɔ ka wɔkɔ si wi dzakaki num i já yibɔ yi Hibulu wə, bɔ ka kpichumi lə məɔɔŋ. Bɔɔl ka dzaka a,
3 “Mih kɔ mi wi Ju, bə nǐ bwɔ mih i Tasus i tumi ki Silishia wə, ayakalə bə kuku yaka mih i fa Jɛlusalɛm, mih lani kiŋwakti i kaŋ yi Gamalia wə. Wi nǐ kɛiŋsi lani mih bəh bənchi bə bətii bəbuku, mih ka numki bəh ŋga i gia yi Nyɔ wə nalə, asi mbɛiŋ bəchi bələ mbɛiŋ kɔ fa daiŋ lə.
4 Mih nǐ dzəki nyaki lə ŋgəkə bwaŋ gvu i bəni bà bɔ biəliki Dzəh yi Bah, fə bə wɔɔyi bɔ, kwa bənyuku bəh bəkaŋa chiŋsi i juŋ yi nsəŋ mə.
5 Fa kɔ gia yə kifwu ki bətii mfə gia bəh bəni bà bɔ sakaki kwili kiəki lə yi lə gbuuŋ. A nǐ nyaki bɔ biŋwakti a mih tsâ kwâyiki bwa bə nih bəbuku bà bɔ kɔ i Damaskus. Mih bá tsə i kwâyi bəni bà bɔ biəliki Dzəh yi Bah, kâŋa dzâ bəh bɔ i Jɛlusalɛm bə nya ŋgəkə i bɔ.

Bɔɔl fuku si wi nǐ nyani ka wi jiə shəm i Jisɔs

6 A jɔbi wə mih nǐ kɔmsiki tsəki i Damaskus a num ka nshichuŋ, baiŋni bimbum bidɔkɔ dza mwaiŋ shi i mih bɛiŋ.
7 Mih gbɔ i kuku, ka wɔkɔ ja yi dzaka dzə i mih a, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, wɔ bwaŋki gvu i mih chɛiŋ lə kɔm nə?’
8 Mih bikə a, ‘Bah, akɔ wɔ ndə?’ Ja yiwɔ chukuli a, ‘Akɔ mih Jisɔs wi Nasali, num mih wə wɔ bwaŋki gvu i wi chɛiŋ.’
9 Bəni bà bɔ nǐ kɔ buku bɔ nǐ yɛiŋ baiŋni biwɔ, ayakalə nəki wɔkɔ kə ja yi mi wə wi nǐ dzakaki buku wi.
10 Mih ka chu bikə a, ‘Bah, mih kɔ i fə dəiŋ a?’ Wi chukuli i mih a, ‘Dzâ bɛiŋ, lǐə tsâ i Damaskus, ma bə fûku i wɔ fɛiŋ, nɔm wichi wə Nyɔ kɔ wi kɛiŋsi jiə i wɔ a wɔ nɔmki.’
11 Mih ka dza fɛiŋ, num baiŋni biə fə mih fəkə, bəni bə buku bɔ nǐ nyaniki ka tati liə tsə bə mih i Damaskus.
12 Mi widɔkɔ num fɛiŋ i Damaskus, yɛli wi num Ananias, wi kɔksi Nyɔ nalə, jiə bənchi bəbuku Bəju bəchi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ kɔksi wi.
13 Wi dzə yɛiŋ mih, num bɛiŋ i kɔmsi i mih kpəŋ ka dzaka i mih a, ‘Sɔɔl waiŋnih wuŋ, fǐəni yêiŋ di.’ Akisəkə yakadəiŋ, mih fiəni ka yɛiŋki di, ka yɛiŋ tə wi Ananias.
14 Wi dzaka i mih a, ‘Nyɔ wi bətii bəbuku kɔ wi babwili lɔ wɔ a wɔ kǐə gia yə wi kɔŋki, bəh i yêiŋ Mi wi Nɔm wi Chəŋ, i wôkɔ ndzaka wə wi bukuki dzaka ki wə.

15 Wə bi numki mi wə wi fukuki kəm wi, fuku i bəni bəchi gia yə wə yɛiŋ bəh yə wə wəkə.
16 Si yi kə yaka i liə, wə chu wəkəliki nə? Dzâ bɛiŋ bə juli wə i bəkə, i wəkə chu bia, asi wə tsaki i Bah.'

Bəəl fuku si Jisəs ni faaŋ wi i bəni bà bə kəkə Bəju

17 Mih nǐ fiəni tsə i Jɛlusalɛm, mih bá tsa i juŋ yi fəni yi gia wə, fiɛŋ ka ndəmsi dzə i mih wə.
18 Mih yɛiŋ Bah i fiɛŋ fiwə wə, wi dzaka i mih a, 'Kəmsi nyâ fa i Jɛlusalɛm wakli kəm bəni bə fa ni bum kə gia yə wə fukuki kəm mih.'
19 Mih chukuli i wi a, 'Bah, bə kiəki lə na bindzəŋ a mih nǐ liəki i júŋ yi tsani mə, kwayi bəni bà bə jiə shóm i wə wə twɛiŋ bə.
20 Jəbi wə bə nǐ wəəki Stifɛn wə wi nǐ fukuki i bəni kəm wə, akə mih wə mih nǐ kə na fɛiŋ mih təbi. Ayaka akə mih wə bəni bà bə nǐ wəə Stifɛn nǐ baayi nya bəmbuŋ bəbə mih kaŋa.'
21 Bah chu dzaka i mih a, 'Nyâ fa, kəm mih ni faaŋ lə wə i dzəh yi dəəŋ i bəni bà bə kəkə Bəju.' "
22 Si Bəəl nǐ dzakaki bəni wəkəli, jəbi wə ndzaka nǐ bukuki i dzaka ki wə, bə yisi ka wiliki na bəh ŋga, dzakayi a, "Bə kâasi bəh ŋkaiŋni mi wələ i fa nshwaiŋ wə. Akə kə mi wə wi kə i nûmki wiwəm."
23 Bə nǐ wiliki yaka, sɛksi bəmbuŋ bəbə i bɛiŋ, ka waŋki kwəŋə i bɛiŋ.
24 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum ka dza dzaka a bəni bə jum dzô Bəəl ma bə tsâ bəh wi i di bibə wə, jəbi wə bə ka tsâ bə twêiŋ wi, bə bǐkə gia i wi, a wi fuku gia yə yi fə ka Bəju wiliki lə.
25 Bə ka tsə bəh wi ka kaŋa a bə twɛiŋki, Bəəl bikə i fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkə wə wi nǐ kə fɛiŋ a, "Nchi bumki lə a bə twêiŋki mi wi Lum maka bə saka nsaka wi a?"
26 Fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum wiwə wəkə yakadəiŋ, ka tsə yɛiŋ tikwili wibə, dzaka i wi a, "Wə nəŋki məm num nə lə? Kǐə a mi wələ kə mi wi Lum."
27 Tikwili wiwə wəkə yakadəiŋ, ka tsə yɛiŋ Bəəl bikə i wi a, "Lansi fûku i mih, a wə kə mi wi Lum a?" Ayaka wi bum.
28 Tikwili wiwə dzaka i wi a, "Mih nǐ taŋ bəh kpə widuli, ka mih numki mi wi Lum." Bəəl chukuli i wi a, "Mih kə mfiŋ mi wi Lum i bwə wə."
29 Bəni bà bə nǐ kə i bikəyiki bəmbikə bəwə i wi ka fiəni chu i jum wə akisəkə. Tikwili wibə ka lwaki tə, kəm wi nǐ kə wi dzaka bə kaŋa Bəəl a num mi wi Lum.

Bəəl kəmyi dzaka i bəni bà bə sakaki tumi ki Bəju nshiŋ

30 Tikwili wiwə ka nəŋki i kɛiŋsi kiə gia yə Bəju nǐ jiəki i Bəəl wə. Ayaka chəkə buku wəə, wi dzaka a bə shwâ Bəəl, wi bəəŋ bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bà bə sakaki tumi, bə dzə, wi jiə Bəəl i bə nshiŋ.

23

1 Bəəl ləmsi dzákəh i bəni bà bə sakaki tumi kiwə, ka dzaka a, "Bwa bə nih bəŋ, i nəni kəŋŋ wə i dzə buku daiŋ, mih si fə num a gia yə mih kiəki a yi kə chəŋ i Nyə nshiŋ, gia yidəkə kəbi yə yi sakaki mih i shəm yiŋ wə."
2 Ananias wə wi nǐ kə fwu wi bətii mfə gia, dzaka i bəni bà bə nǐ numbɛiŋ i kəmsi i Bəəl kpəŋ, a bə chôkə wi i dzaka wə.
3 Bəəl chukuli i wi a, "Nyə ni chəkə lə wə tə. Wə bwəsiki kimbu ki juŋ kə bə chikə bəh fiəŋ wi fuku a biŋ. Wə lansi num a wə sakaki mih biəli nchi, chuku bwiŋ nchi wiwə chu dzaka a bə twêiŋ mih a?"
4 Bəni bà bə nǐ num bɛiŋ i kəmsi i Bəəl wə bikə i wi a, "Wə təyi fwu wi bətii mfə gia wi Nyə a?"
5 Wi chukuli a, "Bwa bə nih bəŋ, mih si kiəki kə a, akə fwu wi bətii mfə gia. Bə nyaka a,

'Kiə mi ki dzâka kə gia yichu kəm mi wə wi sakaki bəni.' "

6 Jəbi wə Bəəl nǐ yɛiŋ a bəni bədəkə nǐ kə fɛiŋ a num Bəsadusi, bədəkə num Bəfalasi, wi ka dzaka bə ja yiləkəli i kintəəŋ ki bəni bà bə sakaki tumi a, "Bwa bə nih bəŋ, mih kə mi wi Falasi, mih num waiŋ wi Bəfalasi. Mih kə fa i nsaka wə kəm mih tsɛiŋki tsəki a

ninshiŋ, kiə a bəŋkwu bi dza lə i kpi wə.”
7 Si wi dzaka yakadəiŋ, Bəsadusi bəh Bəfalasi ka yisi i yəliki, kijuŋni kiwə gaali.
8 Bə nǐ yəliki yakadəiŋ, kəm Bəsadusi nǐ shiki dzakaki a bəŋkwu bi dza kə i kpi wə, chu dzaka a fiɛŋ fidəkə kəkə ka bəchinda bə Nyə nabə biŋ'waka. Ayakalə, Bəfalasi nǐ bumki lə a biɛiŋ biələ bichi kələ.
9 N'yəli wiwə ləkə tsə a ninshiŋ, bəni bədəkə bà bə nǐ laniki bənchi num i mbaŋ wi Bəfalasi wə, numbɛiŋ fɛiŋ dzaka bəh ŋga, dzakayi a, “Buku ka yɛiŋ gia yə mi wələ gbə yɛiŋ. A kələ numki kiŋ'waka kidəkə, yuwidəkə chinda wi Nyə wi dzakaki i wi.”
10 N'yəli wiwə ka nəŋki a fiəni chu jwə, tikwili wi fwu wi bəni bə jum ka lwaki a yudəkə bə kələ i shakyi Bəəl fɛiŋ i biŋka wə. Wi ka dzaka a bəni bə jum shǐ tsâ lôkə Bəəl fɛiŋ i kaŋ yibə wə, fǐəni yâka dzâ bəh wi i kwili wi bəni bə jum wə.
11 A num nchəkə, Bah numbɛiŋ i kəmsi i Bəəl wə, dzaka i wi a, “Kaŋa shəm. Si wə kə wə fuku lə i bəni kəm mih i Jɛlusalɛm, akə tə a liŋ si wə ni fuku tə i Lum kəm mih.”

Bəni bədəkə dza kɛiŋsi i wəə Bəəl

12 Chəkə buku wəə, Bəju bədəkə jiə kimfasi, dzi ŋkaiŋ a bə ni dzi kə fiɛŋ nabə i mu a kəbi a bə ni wəə lə Bəəl.
13 Bəni bà bə nǐ jiə kimfasi kiwə dzi ŋkaiŋ biwə nǐ tsəki lə bəni mbaŋnyani.
14 Bə ka tsə i bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bà bə sakaki kwili, dzaka i bə a, “Buku kə buku lansi dzi ŋkaiŋ, a buku ki ləkəsiki kə fiɛŋ i dzaka wə a kəbi a buku ni wəə lə Bəəl.
15 I liə wə, mbɛiŋ bəh bəni bəchi bà bə sakaki tumi chǐŋsi ntum i tikwili wi fwu wi bəni bə jum, mbɛiŋ kwâyi dzaka i wi a wi fǐəni chǐŋsi shǐ dzâ Bəəl, wi dzə i mbɛiŋ nshiŋ, a mbɛiŋ nəŋki i tsɛiŋ baiŋsi i nsaka wi nalə. Ayakadəiŋ, buku ni gbə wi i dzəh, jəbi wə bə ni shiki dzəki bəh wi, buku ka ni wəə wi a kɛiŋ i dzəh.”
16 Si bə nǐ jiə kimfasi kiwə yakadəiŋ, waiŋ jɛmi wi Bəəl wi nyukuni wəkə, wi ka tsə i di bi bəni bə jum wə, fuku i Bəəl.
17 Wi ka bəəŋ fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkə dzaka i wi a, “Dzô sumi wələ ma wə tsâ bəh wi i tikwili wi fwu wi bəni bə jum, wi kaŋaki lə gia i fuku i wi.”
18 Wi ka dzə wi, ka tsə bəh wi i tikwili wi fwu wi jum wə, dzaka i wi a, “Bəəl mi wi nsəŋ bəəŋ mih, dzaka a mih dzô sumi wələ ma mih dzâ bəh wi i wə, a wi kaŋaki lə gia i fuku i wə.”
19 Tikwili wiwə ka kaŋa wi i tsɛiŋ wə, bəh wi baka gwu, wi bikə i wi a, “Akə nə wə nəŋki i fuku i mih a?”
20 Sumi wiwə chukuli a, “Bəju bədəkə jiə kimfasi a bə ni dzaka lə i wə a wə nyâ shǐ dzâ Bəəl wi dzə i bəni bà bə sakaki kwili kijiəli, a bə nəŋki tsɛiŋ ləkə baiŋsi i nsaka wi wə bindzəŋ, bə dzakaki yaka kwayi fə fəni i wəə wi.
21 Kiə wə ki bûm kə, kəm bəni kələ fɛiŋ bə tsə bəni mbaŋnyani num bə gbə wi i dzəh, bə dzi ŋkaiŋ a bə ni dzi kə fiɛŋ nabə i mu fiɛŋ a kəbi a bə wəə lə Bəəl. Bə kə i liə num bə kɛiŋsi lə gwu, ka wəkəliki num gia yə wə ni dzaka.”
22 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum wiwə ka dzaka a sumi yiwə tsâki, ka kiŋ i wi a si wi tsəki kiə wi ki fâ kə a mi widəkə kǐə a wi fuku gia yiwə i ŋgaiŋ.

Bə faaŋ Bəəl i Kaysalia i Fɛlek wə mi wi nsaka

23 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum wə ka bəəŋ kifwu kimbaŋ ki bəni bə jum bəfa dzaka i bə a, “Mbɛiŋ kêiŋsi jǐə bəni bə jum gi yifa (200) bəh bəni bə bikum mbaŋnanitaŋ (70) bəh bəni bəgəŋ gi yifa (200), i mbiəŋə wə bwukə nchəkə, bə ni nyə tsə i Kaysalia.
24 Mbɛiŋ kêiŋsi tə kikum i Bəəl, mbɛiŋ dzô tsâ bəh wi i Fɛlek mi wi nsaka fiɛŋ fidəkə ma kôm wi i dzəh.”
25 Si wi dzaka yaka, ka nyaka kiŋwakti ki dzaka a.
26 “Akə mih Klawdius Lisias. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wə mi wim-bum Fɛlek wə mi wi sakani. Mih bəniki dzəki i wə.
27 Bəju si kwa mi wələ ka nəŋki i wəə. Mih ka wəkə a, akə mi wi Lum, buku bəni mbəŋ bə jum ka liə fɛiŋ ləkə wi i kaŋ yibə wə.

28 Mih bá nəŋ i wəkɔ gia yə bɔ jiəki i
wi fuŋ, mih ka shi bəh wi i bəni bəbɔ
bà bɔ sakaki tumi.
29 Jɔbi wə bə ni tsɛiŋ ləkə i yɛiŋ, mih
ka yɛiŋ a gia yə bə bwaŋki i wi chɛiŋ
akɔ a kiŋgukuli kɔm bənchi bəbɔ maka
wi fə gia yidəkɔ yə bə si kɔ i wɔɔ wi
yɛiŋ, nabə i jiə wi i juŋ yi nsəŋ mə.
30 Jɔbi wə mi si fuku i mih a Bəju
bədəkɔ jiə kimfasi i wɔɔ mi wələ, mih
ka chiŋsi wi i wɔ akisəkə. Mih dzaka tə
a bəni bà bɔ jiəki gia i wi fuŋ dzô yêiŋ
num wɔ, bɔ dzaka gia yə bɔ kaŋaki bəh
wi."
31 Bəni bə jum ka fə asi tikwili wibɔ
dzaka, dzɔ Bɔɔl nchəkɔ, bəh bɔ tsə
buku i Antibati.
32 Chəkɔ buku wɔɔ, bəni bə jum bà
bɔ ni nyaniki bəh gvu bee Bɔɔl i kaŋ
yi bəni bà bɔ ni nyaniki i bikum bɛiŋ a
bɔ tsəki bəh wi a ninshiŋ ka fiəni i jum
wə i di bibɔ wə.
33 Bɔ tsə liə i Kaysalia, ka nya
kiŋwakti kiwɔ i mi wi sakani wiwɔ chu
nya tə Bɔɔl i wi.
34 Wi fa kiŋwakti kiwɔ, ka bikə i Bɔɔl
di biə wi buku yɛiŋ. Wi ka wəkɔ a Bɔɔl
kɔ mi wi Silishia,
35 ka dzaka i wi a, "Mih ni wəkɔli lə
nsaka wa i jɔbi wə bəni bà bɔ kaŋaki
nsaka bəh wɔ ni dzə buku fa." Wi ka
dzaka a bɔ dzô Bɔɔl ma bɔ tsô jîə wi i
ntɔŋ wi Hɛlɔd wə, ma bə tsêiŋki wi.

24

Bɔ jiə nsaka wi Bɔɔl i Fɛlek nshiŋ

1 Si kaŋ dzə buku yite, Ananias fwu
wi bətii mfə gia wə, bəh bəni bədəkɔ
bà bɔ nǐ sakaki tumi, bəh Tɛtulus wə
wi nǐ kɔ wi kɛiŋsi lani nchi, shi tsə i
Kaysalia. Bɔ ka tsə yɛiŋ Fɛlek mi wi
nsaka, jiə nsaka wibɔ kɔm Bɔɔl i wi
nshiŋ.
2 Bɔ ka bɔɔŋ Bɔɔl, Tɛtulus ka yisi i
jiəki gia i wi wə, dzaka i Fɛlek a, "Mi
wimbum, kimbɔiŋni kələ i tumi kələ
wə i dzə buku i liə, a num kɔm nsaka
wa wi ndzɔŋni, bəŋkwuni bəh ndzɔŋni
kɔ fa bəduli i tumi kələ wə num kaŋ ya.
3 Bəni bəchi wəkɔki lə ndzɔŋni bim-
bum chu dzɔ nsaka wa i di bichi jɔbi
wichi.
4 Mih nəŋki kə i dzɔ jɔbi wa wichi,
mih tsaki wɔ, a wɔ wôkəli a twɛsi, wɔ
wôkɔ gia yə buku ki dzakaki.
5 Buku kɔ buku yɛiŋ a mi wələ kɔ
mi wi gia. Wi nyaniki nəŋniki ndani i
kintəəŋ ki Bəju wə i kifwu ki nshwaiŋ
wə kichi. Ayaka a chu num wi tikwili
wi mbaŋ wə bə bɔɔŋki a wi Nasali.
6-7 Wi nǐ nəŋki i bəkəli tə juŋ yi fəni
yi gia, buku kwa wi.*
8 Wɔ ka bikəyi gia i mi wələ, wɔ ni
wəkɔ i wi gia yichi yə buku dzaka kɔm
wi."
9 Si Tɛtulus dzaka yakadəiŋ, Bəju
təbi, kɔksi a gia yələ yichi kɔ ŋkɔŋ.

Bɔɔl kɔmyi dzaka i Fɛlek nshiŋ

10 Mi wi nsaka wiwɔ fəkəni i Bɔɔl a
wi dzaka. Wi ka dzaka a, "Mih kiəki
a wɔ kɔ wɔ saka lɔ bənsaka i tumi kələ
wə i jía yiduli wə. Mih kɔ bəh kinsaŋli
i num i wɔ nshiŋ i kɔmyi dzaka kəŋŋ.
11 Wɔ ka dza ka bikəyiki, wɔ ni wəkɔ
a kaŋ ka tsə dəkə jwəfi ntsɔ yifa si mih
nǐ yaka i Jɛlusalɛm i tsə tsa Nyɔ.
12 Bəju nǐ ka yɛiŋ, mih gukuli
bəŋgukuli buku mi, bɔ nǐ ka yɛiŋ mih,
mih nyini bəni i juŋ yi fəni gia wə nabə
i juŋ yi tsani wə, nabə i di bidəkɔ wə i
kwili wə.
13 Bɔ kaŋaki kə na gia yə yi chusiki a
mih nǐ fə gia yələ yə bɔ jiəki i mih wə.
14 Mih bum yələ i wɔ nshiŋ, a mih
tsaki Nyɔ wi bətii bəbuku biəli Dzəh
yə bɔ bɔɔŋki a yi kɔ yichu. Ayaka
mih bumki num gia yichi yə yi kɔ i
Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses wə bəh yə
yi kɔ i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ
wə.
15 Mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i Nyɔ,
a liŋ asi bəni bələ tə tsɛiŋki, a bəni bə
ndzɔŋni bəh bəchu bəchi bi dza lə i kpi
wə.
16 Ayakadəiŋ, mih məmsiki nalə i
jɔbi wichi wə i nəki nəni ki chəŋ i Nyɔ
nshiŋ bəh bəni, ka gia ma numki yə yi
sakaki mih i shɔm yiŋ mə.

* **24:6-7** Biŋwakti bikpu bidəkɔ kaŋaki lə 6b-8a num bə nyaka a, "Buku nǐ nəŋki i saka wi biəli bənchi
bəbuku, Lisias wə tikwili wi kifwu ki bəni bə jum liə fɛiŋ, lɔkɔ wi i buku kaŋ, dzaka a buku dzô yêiŋ num
wɔ, a bə saka nsaka wiwɔ i wɔ nshiŋ."

17 Akɔ jía yiduli si mih nǐ buku i
Jɛlusalɛm, mih ka fiəni tsə fɛiŋ i nya
kpɔ i bəni mbəŋ bə kwili, bəh i fə gia.
18 Akɔ gia yələ bɔ nǐ yɛiŋ mih i juŋ
yi fəni yi gia mə si mih fəki, num mih
wɔkɔ shi mbiŋ. Bəni nǐ məŋ fɛiŋ nabə
dzaka ki kɔmni.
19 A nǐ kɔ shəŋ a Bəju bədɔkɔ bə Ɛsia
si bɔ nǐ kə fɛiŋ, ayaka bɔ si kaŋaki i
numki fa i dzaka i wɔ gia yə bɔ kaŋaki
kɔm mih, jɔbi wə gia yidɔkɔ kɔ.
20 A kɔbi yakadəiŋ, ma bəni bələ ni
fuku gia yə bɔ ni yɛiŋ a mih gbɔ jɔbi
wə mih nǐ numbɛiŋ i bəni bà bɔ sakaki
tumi nshiŋ,
21 a kɔbi a gia yə mih ni də bwili bəh
ja yiləkəli i bɔ a, mih kɔ i bɔ nshiŋ jɔbi
wələ lə i nsaka wə kɔm mih ni bum a
bəŋkwu bi dza lə i kpi wə."

22 Si Bɔɔl dzaka yakadəiŋ, Fɛlek
wɔkɔli lə, a nǐ kɔ mi wi tɔksi kiə kɔm
Dzəh yi Bah, wi ka jiə nsaka dzaka a,
"Jɔbi wə Lisias wə tikwili wi fwu wi
bəni bə jum, ni shi dzə, ka mih ni təiŋ
nsaka wimbɛiŋ."
23 Wi ka dzaka a fwu wi mbaŋ wi
bəni bə jum dzɔ̂ Bɔɔl wi tsɔ̂ jía i dzu, wi
chəniki wi. Ayakalə, a bɔ nyɔ̂ wi bəh
dzəh, ka nsɛ́iŋ yi dzɔ̂ki gâmtiki wi.

Fɛlek jiə nsaka wi Bɔɔl i jía yifa wə

24 Kaŋ yidɔkɔ tsə, Fɛlek bəh Dusila
kpə wi wə wi nǐ kɔ mi wi Ju bɔ dzə.
Fɛlek tsə bɔɔŋ Bɔɔl a wi dzə, wi ka
wɔkɔliki gia yə Bɔɔl dzakaki kɔm njiə
wi shɔm i Klistus Jisɔs wə.
25 Si wi dzaka kɔm si mi kɔ numki
mi wi chəŋ bəh si mi kɔ i tɔkniki bəh
gwu yi bəh si Nyɔ bi saka bəni, Fɛlek
wɔkɔ yaka lə ka lwa. Ayaka wi ka
dzaka i Bɔɔl a, "Wɔ kɔlə tsəki i liə, jɔbi
wə mih ni kaŋa jɔbi mih ni fiəni bɔɔŋ
wɔ."
26 Wi ni dzaka yakadəiŋ, kaŋa
kiŋkwaka a jɔbi widɔkɔ Bɔɔl ni taŋyi
lə ŋgaiŋ. Ayaka wi shi a bɔɔŋki Bɔɔl a
fɛiŋ fɛiŋ a bɔ wi təkəki biɛiŋ bi təkəni.
27 Ayaka, yaka, jía yifa tsə. Bə bi ka
jiə Bɔlsius Fɛstus i kimgbɔkɔ ki Fɛlek
wə, Fɛlek ka nəŋki a ŋgaiŋ fə Bəju kɔŋki
ŋgaiŋ, wi ka bee Bɔɔl i juŋ yi nsəŋ mə.

25

Bɔɔl dzɔ nsaka wi tsə bə wi i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ

1 A dzə num i kaŋ yitali wə si
Fɛstus yisi i sakaki kimbu ki tumi ki
Judea, wi nyə i Kaysalia ka yaka tsə i
Jɛlusalɛm.
2 Bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu
ki Bəju i tumi kiwɔ wə ka dzə yɛiŋ wi,
jiə nsaka wə bɔ kaŋaki bəh Bɔɔl i wi
nshiŋ, ka tsa wi a,
3 wi chûsi shɔm yindzɔŋni i bɔ i fə a
bə chǐŋsi Bɔɔl a wi dzə i Jɛlusalɛm. Bɔ
nǐ fəki yaka, num bɔ kɛiŋsi lɔ a bɔ ni
gbɔ wi i dzə i wɔɔ.
4 Fɛstus chukuli i bɔ a, "Bɔɔl kɔ i juŋ
yi nsəŋ mə i Kaysalia, mih mwi ni fiəni
tsə lə fɛiŋ i kaŋ yələ wə.
5 Bəni bà bɔ kaŋaki ŋga i saka
bənsaka, bədɔkɔ bǐəli mih i tsɔ̂ i
Kaysalia, i dzɔ̂ka gia yə wi gbɔ yɛiŋ i
jɔbi wə gia yidɔkɔ kɔ."
6 Fɛstus nǐ nɔ bəh bɔ i tsə buku ka
kaŋ nyaŋ yuwidɔkɔ jwɔfi, ka wi fiəni
shi tsə i Kaysalia. Si chɔkɔ buku wɔɔ,
wi tsə i juŋ yi nsaka mə, dzaka a bə dzɔ̂
bəh Bɔɔl.
7 Si Bɔɔl dzə, Bəju bà bɔ nǐ buku dzə i
Jɛlusalɛm shi tsə fɛiŋ, ka numbɛiŋ fiəli
tali wi, ka yisi i jiəki gia yiduli i wi fuŋ,
yi nchiŋ kɔbi. Ayakalə, gia yidɔkɔ nǐ
kɔkə yə bɔ nǐ kɔ i fuku yi chusi a wi fə
gia yidɔkɔ i yə wə bɔ nǐ dzakaki.
8 Bɔɔl baŋyi gwu yi bəh ndzaka, ka
dzaka a, "Mih ka gbɔ dəkə nchi wi
Bəju, nabə wi juŋ yi fəni yi gia, nabə
bəh wi Ŋkuŋ wi Lum."
9 Ayakalə, Fɛstus bə nəŋ a ŋgaiŋ fə
Bəju kɔŋki ŋgaiŋ, ka bikə i Bɔɔl a, "Wɔ
kɔŋki lə i yaka tsə i Jɛlusalɛm a mih
mwi ni saka nsaka wa fɛiŋ i gia yələ
wə a?"
10 Bɔɔl chukuli a, "Mih si num lɔ fa
i di bi nsaka nshiŋ, a num bi Ŋkuŋ wi
Lum. A num i fa wə bə kɔ i saka nsaka
wuŋ. Wɔ mwi kiə na bindzɔŋ a mih ka
gbɔ dəkə gia yidɔkɔ i Bəju.
11 A kabə num a mih bwiŋ nchi
widɔkɔ, nabə i gbɔ gia yə yi kɔ i fə
a bə wɔɔ mih, mih ma ni nəiŋ i kpi.
Ayakalə, a kabə num a gia yə bɔ jiəki i
mih fuŋ a, akɔ ntəkə, ayaka mi widɔkɔ

məŋ wə wi kɔ i nya mih i kaŋ yi Bəju bələ wə. Mih tsaki a nsaka wuŋ tsə i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ.”
12 Fɛstus wɔkɔ yakadəiŋ, bəh bəni bu bà bɔ nǐ sakaki bənsaka chumyi dzaka. Wi ka dzaka i Bɔɔl a, “Si wɔ kɔ wɔ tsa lɔ a nsaka wa tsə̂ i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ, yaka wi ki tsə̂ki lə fɛiŋ.”

Fɛstus fuku i Ŋkuŋ Aglifa kəm bə nsaka wi Bɔɔl

13 Kaŋ yidɔkɔ tsə, Ŋkuŋ Aglifa bəh Bɛnis* laa njikə i Fɛstus i Kaysalia i bəni i wi.
14 Si bɔ ni nɔ fɛiŋ i kaŋ yiduli wə, Fɛstus dza fuku i Ŋkuŋ kəm nsaka wi Bɔɔl, ka dzaka a, “Mi widɔkɔ kɔ fa si Fɛlek nǐ bee i juŋ yi nsəŋ mə,
15 si mih ni tsə i Jɛlusalɛm, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki tumi ki Bəju jiə nsaka wiwɔ i mih nshiŋ a mih dzaka a wi gbɔ nsaka.
16 Mih dzaka i bɔ a, nɔni ki bəni bə Lum ka bum dəkə i təiŋ a mi gbɔ nsaka, maka bə nya dzəh i mi wiwɔ i liə numbɛiŋ i kintəəŋ kintaiŋntaiŋ ki nsaka mə i bəni nshiŋ bà bəh bɔ kaŋaki nsaka, i baŋyi gwu yi kəm gia yə bɔ jiəki i wi fuŋ.
17 Jəbi wə bɔ nǐ dzə fa, mih nǐ ka məti. Si chəkɔ buku wɔɔ, mih tsə num i juŋ yi nsaka wə ka dzaka a bə dzə̂ bəh mi wiwɔ.
18 Bəni bà bɔ ni kaŋaki nsaka ka num bɛiŋ, bɔ nəki chusi kə ŋgbɔ wə mih nǐ kwakaki asi bɔ dzakaki i mih.
19 Bɔ ka dzakaki lɔ, a num gia yi ŋgukulini bəh mi wiwɔ kəm dzəh yə bɔ tsaki Nyɔ yɛiŋ, bəh kəm bəh mi widɔkɔ bə bɔɔŋki a Jisɔs num wi nǐ kpi lɔ, ayaka Bɔɔl bwaŋ alə a wi kɛiŋki wiwɔm.
20 Si mih si kiəki kə si mih kɔ i liə i kintəəŋ ki gia yiwɔ wə, mih ka bikə i Bɔɔl yuwidɔkɔ wi kɔŋki i yaka i Jɛlusalɛm a bə saka nsaka wi fɛiŋ kəm gia yələ.
21 Wi chukuli a ŋgaiŋ ni baaŋ a juŋ yi nsəŋ mə, a a bi təiŋki a Ŋkuŋ wi Lum nsaka wi ŋgaiŋ. Mih ka dzaka a bɔ ǰĭə wi i dzu, i wɔ̂kɔliki i tsə̂ bûku i jəbi wə mih ni chiŋsi wi i Ŋkuŋ wi Lum.”

22 Aglifa wɔkɔli lə, dzaka i Fɛstus a, “Mih mwi kɔŋki lə i wɔkɔ gia yələ i dzaka ki mi wiwɔ wə.” Fɛstus chukuli a, “Wɔ bi buku wɔkɔki lə kijiəli.”
23 Si chəkɔ buku wɔɔ, Aglifa bəh Bɛnis ka nyaniki dzəki bəh kiŋkɔkni kimbum. Bɔ bətii kifwu ki bəni bənchi bəh bəni bəmbum bə kwili, nyani dzə liə i saŋ mə. Fɛstus ka dzaka a bə dzə̂ bəh Bɔɔl.
24 Si bɔ dzə bəh wi, Fɛstus dzaka a, “Ŋkuŋ Aglifa bəh bəni bəchi bà bɔ kɔ fa, mbɛiŋ yə̂iŋ mi wələ. Akɔ mi wə Bəju bəchi dzəki yɛiŋki mih fa bəh i Jɛlusalɛm kəm wi, wamyi, dzaka a wi kɔkə mi wə wi kaŋaki i chu numki wiwɔm.
25 Ayakalə, mih ka yɛiŋ dəkə a wi fə gia yidɔkɔ yə bɔ kɔ i wɔɔ wi yɛiŋ. Si wi nǐ tsa a nsaka wi tsə i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ, mih ka yɛiŋ a mih ni chiŋsi lə wi i wi.
26 Ayakalə, mih təksiki kiəki kə gia yə mih kaŋaki i nyaka i Ŋkuŋ tikwili wuŋ kəm wi. Ayakadəiŋ, mih ka təm wi i liə i mbɛiŋ bəchi nshiŋ i na bə wɔ Ŋkuŋ Aglifa, a mbɛiŋ tsə̂iŋ lə̂kə i nsaka wi wələ, yudɔkɔ mih ni kwati gia yə mih kɔ i nyaka.
27 Mih yɛiŋ na yi kɔkə chəŋ i mih i chiŋsi mi wi nsəŋ i Ŋkuŋ mih kəbi i chusi gia yə bə kɔ i dzakaki a wi gbɔ yɛiŋ wə.”

26

Bɔɔl baŋyi gwu yi i Ŋkuŋ Aglifa nshiŋ

1 Ŋkuŋ Aglifa ka dzaka i Bɔɔl a, “Akɔ di bia i liə i dzə̂ka bəh dzaka ka.” Bɔɔl ka giŋsi kaŋ i bɛiŋ, yisi i kɔmyiki dzaka dzaka a,
2 “Mbɛɛ, mih yɛiŋ a, akɔ fwu wi ndzəŋni a mih num i wɔ nshiŋ i dzaka bəh dzaka kəŋŋ daiŋ gia yichi yə Bəju jiəki i mih fuŋ.
3 Mih dzakaki lə, kəm wɔ təksiki kiəki lə nɔni kə tumi ki Bəju bəh bəŋgukuli bà bɔ si kaŋa. Ayakadəiŋ, mih tsaki wɔ i kə̂ŋa shɔm twɛsi i wɔ̂kɔli gia yə mih nəŋki i dzaka.

* **25:13** Bɛnis nǐ kɔ jɛmi yi Ŋkuŋ Aglifa.

4 Bəju bəchi kiəki lə nəni kəŋŋ i yisi
na mih kɛiŋ sumi. Bɔ kiə si mih nǐ nəki
i tumi kibuku wə bəh i Jɛlusalɛm.
5 Bɔ kiəki lə na bindzəŋ a, i yisi i jɔbi
wi dəəŋ wə a mih kɔ mi wi mbaŋ wi
Bəfalasi num mbaŋ wə wi ləkəki i gia
yi Nyɔ wə, tsə bəmbaŋ bəchi. Yələ kɔ
gia num bɔ kabə kɔŋ, ma bɔ ni fuku
bəh dzaka kibɔ, bɔ num i bum a, akɔ
ŋkɔŋ.
6 Mih num fa i liə i nsaka wələ wə
kɔm mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ, kiə
kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i bətii bəbuku.
7 Kiŋkaka kələ kɔ kə chwɔŋkijuŋ
kibuku jwɔfi ntsɔ bəfa wɔkɔliki, si
bɔ tsaki Nyɔ kɔksi wi nchɔkɔ bəh
nshi. Mbɛɛ, akɔ kɔm kiŋkaka kələ Bəju
kaŋaki nsaka yɛiŋ buku bɔ.
8 Mih bikəki i mbɛiŋ i liə, akɔ kɔm nə
mbɛiŋ ləkəki i bum a Nyɔ kɔlə i dzasi
mi i kpi wə a?
9 Mih mwi nǐ kwakaki a mih kɔlə i
fə gia yichi, i yɛiŋ a mih chiksi yɛli wi
Jisɔs wi Nasali.
10 Ayaka yələ kɔ gia num mih nǐ fə lɔ
yi i Jɛlusalɛm. Mih nǐ dzɔki ŋga i bətii
mfə gia bəmbum, kwayi bəni bəduli
bà bɔ nǐ kɔ bə Nyɔ, fah i juŋ yi nsəŋ mə.
A nǐ kɔkə a yələ shəŋ. Jɔbi wə bə nǐ kɔ a
bə nəŋki i wɔɔyi bɔ mih tə nǐ tɔbiki lə.
11 Mih nya ŋgəkə i bɔ a fɛiŋ fɛiŋ i juŋ
yi tsani wə yichi, kaŋyi a bɔ dzakaki
já yichu kɔm mi wə Jisɔs. Shɔm bɔkɔ
mih bəh bɔ nalə, mih nǐ bwaŋki lə gvu
i bɔ chɛiŋ, i tsə buku i kikwili ki bəni
bədɔkɔ wə.

Bɔɔl chu fuku si wi nǐ kwuni ka num mi wi Klistus

12 Mih ka nyə ka tsəki i Damaskus,
num bətii mfə gia bəmbum nya mih
bəh ŋga, ka chu nyaka kiŋwakti nya i
mih.
13 Mbɛɛ, mih kabə tsə a num
nshichuŋ asi wɔŋ yaka lumsi, mih
yɛiŋ baiŋni bidɔkɔ bi dza baiŋ lə
mwaiŋ i bɛiŋ bi baiŋ tsə wɔŋ, bi baiŋ
shi i mih wə bəh i bəni bà buku bɔ nǐ
nyaniki.
14 Buku bəchi dza gbɔyi i kuku, mih
ka wɔkɔ ja yi dzaka dzə i mih i já yi
Hibulu wə a, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, wɔ bwaŋki gvu
i mih chɛiŋ kɔm nə lə? Wɔ fəki lə, wɔ
chɔkɔ num gwu ya, asi na’ yi nɔm si
chɔkɔ gwu yi i mbəŋ wi ba wi wə.’
15 Mih ka bikə a, ‘Bah Akɔ wɔ ndə?’
Ayaka wi chukuli a, ‘Akɔ mih Jisɔs,
a num mih wə wɔ bwaŋki gvu i wi
chɛiŋ.
16 Dzâ nûmbɛiŋ. Gia yə yi fə mih, a
mih tumbuku i wɔ akɔ i babwili wɔ ka
mi wuŋ wi nɔm, ka wɔ bi fûkuki gia
yə wɔ yɛiŋ ndaiŋ bəh yə mih kɛiŋki i
ni chusi i wɔ.
17 Mih ni gamti lə wɔ i kaŋ yi Bəju
wə bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju, a num bɔ
bà mih ni faaŋ wɔ i bɔ,
18 wɔ tsâ wêli dzákəh yibɔ, wɔ bwîli
bɔ i jisi wə, wɔ jîə bɔ i baiŋni wə, bɔ ka
ni buku i kaŋ yi Satan wə, i num bəh
Nyɔ, bɔ ni jiə shɔm i mih wə, ka Nyɔ
ni dalinya chu bibɔ. Bɔ ni ka kwati
kimbu i di bi bəni bà wi nǐ fə a, akɔ na
mbu.’
19 Mbɛɛ, si yi nǐ num yakadəiŋ, mih
ka fə asi wi nǐ dzaka i mih i bɛiŋ.
20 Mih ka yisi, yisi i fukuki i
Damaskus, ka mih tsə i Jɛlusalɛm.
Ayaka mih nyani i bitumi bichi i
Judea bəh i bitumi bichi biə bi kɔkə
bi Bəju, i fukuki i bɔ a bɔ kwûni shóm
yibɔ, bɔ chû i Nyɔ, bɔ fâki num gia yə
yi chusiki a bɔ kwuni.
21 Akɔ gia yə yi fə ka Bəju kwa mih i
juŋ yi fəni yi gia wə, kabə nəŋ i wɔɔ.
22 Ayakalə, i dzə buku bidaiŋ mih
kɔ kɔm bə ŋgamti wə Nyɔ gamtiki mih
yɛiŋ. Na ka mih num fa i liə i fukuki
i bəni bəmbum bəh i bənchiŋ. Gia yə
mih fukuki kɔ a yə Muses bəh bəni bə
ntum bə Nyɔ nǐ lakaki a yi bi dzə num
lə.
23 Bɔ nǐ dzakaki a Kimbwili wə Nyɔ
nǐ kaka kaŋaki lə i bi dzâ yêiŋ ŋgəkə, a
nûm mi wi ninshiŋ i bi dzâ i kpi wə,
wi bi chusiki lə baiŋni i Bəju bəh i bəni
bà bɔ kɔkə Bəju.”
24 Si Bɔɔl nǐ kɛiŋki wi baŋyi gwu yi,
Fɛstus dza kiŋ lɔ kiŋni ka dzaka a,
“Bɔɔl wɔ si yuŋsi yuŋsini. Nlani wa
wimbum wələ fə wɔ bə yuŋsi.”
25 Bɔɔl chukuli i Fɛstus a, “Mih
yuŋsiki kə yuŋsini mi wimbum. Gia
yə mih dzakaki akɔ ŋkɔŋ, mih dzakaki
mfi mbiŋ num fɛiŋ.

26 Mih dzakaki i Ŋkuŋ lə lwa kə, kɔm
wi kiəki lə gia yələ, yi ni ka num dəkə
i nyumi wə, yidɔkɔ chu num kə yə wɔ
məŋniki.
27 Mbɛɛ, wɔ bum alə a gia yə
Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ
dzakaki a? Mih kiəki lə a wɔ bum."
28 Ayaka Ŋkuŋ Aglifa bikə i Bɔɔl a,
"Wɔ kwakaki a wɔ ki fiəniki lə mih i
num mi wi Klistus i jɔbi wi juli wələ
wə a?"
29 Bɔɔl chukuli a, "Kɔŋ a numki i jɔbi
wi juli wə nabə wi dəəŋ wə, ntsa wuŋ
i Nyɔ kɔ a, a ma numki a wɔ shəŋ. Mi
wichi wə wi kɔ fa daiŋ wi wɔkɔliki si
mih dzakaki wi fiəni numki aka mih
tə, ayaka wi ma baaŋ i bənsəŋ bələ
wə."
30 Ŋkuŋ ka dza bɛiŋ, mi wi sakani
bəh Bɛnis bəh bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh bɔ
ka biəliki.
31 Bɔ buku, ka dzakaki a bɔ bɔ a, "Mi
wələ ka fə dəkə gia yə bə kɔ i wɔɔ wi,
nabə i jiə wi i juŋ yi nsəŋ mə."
32 Ŋkuŋ Aglifa ka dzaka i Fɛstus a,
"Asi kɔkə a mi wələ numki num wi tsa
lɔ a nsaka wi tsə i Ŋkuŋ wi Lum, ma bə
bee wi."

27

Bɔ chiŋsi Bɔɔl i Lum

1 Jɔbi wə bə nǐ kɛiŋsi a buku bəh Bɔɔl
i liə i ŋgwuki wimbum wə i tsə i tumi
ki Itali wə, bɔ ka nya Bɔɔl bəh bəni bə
nsəŋ bədɔkɔ i kaŋ yi Julius wə wi nǐ kɔ
fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədɔkɔ a
num wi Ŋkuŋ wi Lum.
2 Buku bɔ liə i ŋgwuki wimbum wə
wi buku i Adamitium, wi num i ni
numyiki tsəki i kpa i kimbu ki di
ki bɔkɔ yi Ɛsia wə. Alistakus mi wi
Tɛsalɔnika, i tumi ki Masedɔnia num
tə buku bɔ. Buku bɔ ka tsəki.
3 Chɔkɔ buku wɔɔ, buku dzə buku
i Sidɔn, Julius chusi kiŋkɔŋ i Bɔɔl, ka
bee wi a wi tsə yɛiŋ nsɛ́iŋ yi i kwili
kintəəŋ ka bɔ gamti wi bə biɛiŋ biə wi
nəŋki.
4 Jɔbi wə buku ni fiəni liə i ŋgwuki mə
fɛiŋ, kabə tsəki, fiəkə dzə i buku nshiŋ
chini, buku ka kwaŋki tsəki i fikpəŋ
fikpəŋ i tumi ki Sayblus kə ki kɔ i bɔkɔ
kintəəŋ ki kəŋki fiəkə.
5 Buku tsə daŋ kinchwɔ kimbum kə
ki kɔ i fintəŋ kitumi ki Silishia bəh ki
Bamfilia, ka dzə i kwili wi Mila i tumi
ki Lisia wə.
6 Fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum wə
ka yɛiŋ ŋgwuki i bɔkɔ num wi buku
dzə i Alɛksandia daŋsi tsə sə i Itali, wi
bwili buku, ləkə buku yɛiŋ wə.
7 Buku bi dza fɛiŋ, nyani alə tɛsi tɛsi
i kaŋ yiduli wə, buku fum i bəŋgəkə
bələ wə i tsə buku i kwili wi Sinidus
wə. Si fiəkə nǐ bumki kə a buku tsə i
ninshiŋ chəŋ, ayaka buku ka kwuni
ka kwaŋ tsə dzəh i Klɛt tumi ki bɔkɔ
kintəəŋ wə, di biwɔ ka kəŋki buku bəh
fiəkə, buku ka tsə daŋsi Salmɔni di biə
bi liəki tsəki i bɔkɔ kintəəŋ.
8 Buku ka kwaŋki tsəki a bɔkɔ kpəŋ
bɔkɔ kpəŋ, fum num fumni ka buku
buku i di biə bə nǐ bɔɔŋki a Kpa wi Bɔkɔ
wi Kimbɔiŋni, kə ki nǐ kɔ kɔmsi i kwili
wi Lasia wə.
9 Si buku nǐ kɔ num buku bəkəli lɔ
jɔbi wi dəəŋ i dzəh, a nǐ kɔ yaka num
Chɔkɔ Bimbam bi Ndalinya Chu tsə lɔ,
a num i jɔbi wi fuŋni kiləkəli wə, Bɔɔl
ka nya kintəfi i bəni bà i ŋgwuki mə a,
10 "Bəba, mih yɛiŋ a i yisi fa i tsə
ninshiŋ nyani wibukumbɛiŋ ni bəkə
lə, kinlaka kimbum ni numki lə, nlaka
wiwɔ ni numki kə a biɛiŋ shəŋ bəh
ŋgwuki, bəni tə ni kpiyi lə."
11 Ayakalə, fwu wi bəni bə jum wə
nəki wɔkɔ kə ndzaka wi Bɔɔl, ka wɔkɔ
n'yi num i fwu wi bəni bə ŋgwuki bəh
tii ŋgwuki wiwɔ.
12 Yɛiŋ si chwɛiŋ wi bɔkɔ yiwɔ nǐ
ndzɔŋki kə ka bɔ num fɛiŋ i jɔbi wi
fuŋni kiləkəli wə, mi wi duli ka təbi
a yi ndzɔŋki lə a bə mômsiki tsêki a
ninshiŋ, yuwidɔkɔ bə ni tsə buku i
chwɛiŋ wi bɔkɔ yi Fɔniks wə, a num
tumi i Klɛt ki kəŋ fiəkə, i tsəsi jɔbi wiwɔ
fɛiŋ. Chwɛiŋ wi bɔkɔ wiwɔ nǐ kɔ ki
tsɛiŋ daŋsi i kimbu ki nimbɛiŋ bəh
kishɛiŋ i di biə wɔŋ tsəki liəki.

Fubi kiləkəli giŋ ŋgwuki wimbum

13 Fiəkə yidɔkɔ dza ka yakaki dzəki
i kimbu kishɛiŋ wə a tɛsi tɛsi, bəni bə
ŋgwuki bəwɔ ka kwakaki a bɔ kwati
fiɛŋ fiə bɔ si nəŋki. Bɔ ka babwili

ntukpa wi ŋgwuki, ka tsəki a i chwɛiŋ wə chwɛiŋ wə i bɔkɔ yi Klɛt wə.
14 Bə bɔɔŋ fubi kiləkəli kiwɔ a, “Fubi
ki kimbu kitsɛiŋ yi kimiəkə i di biə
wɔŋ bukuki”, fubi kiwɔ dza tumbuku
dzə i tumi kə wə, ka shi i bɔkɔ. 15 Si ki
shi dzə, chɔkɔ i ŋgwuki wə, dzəh nəki
num kə fɛiŋ ka ŋgwuki wiwɔ tsəki i
fuŋni kiwɔ wə, bɔ ka bee ŋgwuki wiwɔ
i fuŋni kiləkəli kiwɔ wə ki giŋ ka tsəki
bəh wi.
16 Buku ka tsəki a tsəni, tsə daŋsi
tsə i kimbu kishɛiŋ wə i tumi kinchiŋ
kidɔkɔ wə i kintəəŋ ki bɔkɔ yə bə bɔɔŋki
a Kawda. Tumi kiwɔ bə́ kəŋ buku bəh
fiəkə, buku ka fumki i yaksi ŋgwuki i
chwɛiŋ wi bɔkɔ wimbum wə.
17 Buku yaksi, ka shu kaŋa ŋgwuki
wimbum wiwɔ bəh bəkwu a wi ma
shakyi, jɔbi wə buku nǐ tsəki buku bə́
lwa a ŋgwuki wiwɔ ni tsə chɔkɔ lə gwu
yi i dumi kinshambu wə i bɔkɔ kintəəŋ
i kɔmsi tsə i tumi ki Libia wə. Bɔ ka
shisi mbuŋ wi fiəkə, ka bee ŋgwuki
wiwɔ bə́ tsə a wi wi.
18 Si fuŋni kiləkəli kiwɔ ni ləkəki
tsəki a ninshiŋ, chɔkɔ ka buku wɔɔ, bə
ka yisi i bwiliki biɛiŋ i ŋgwuki wim-
bum wiwɔ mə, lɔɔyiki i bɔkɔ.
19 Chɔkɔ chu buku wɔɔ, bəni bə
ŋgwuki bəwɔ ka bwili biɛiŋ bi ŋgwuki
mə lɔɔyi i bɔkɔ bəh kaŋ yibɔ.
20 Kaŋ yiduli tsə maka buku yɛiŋ
wɔŋ nabə bijɔŋ, fuŋni kiləkəli kiwɔ
kɛiŋ jumi a jumini a num kə ki twɛsi,
buku ka kiəki a yibuku kaa lɔ.
21 Si bəni nǐ kɔ num bɔ nɔ i kaŋ
yiduli wə dzi kə fiɛŋ, Bɔɔl dzə num i
ninshiŋ ka dzaka a, “Bəba, a nǐ kɔ a
mbɛiŋ bum i wɔkɔ yiŋ a bə baaŋ a Klɛt,
ma bukumbɛiŋ ka kwati dəkə ŋgəkə
wələ bə kinlaka kələ lə.
22 Ayakalə, mih tsaki a mbɛiŋ kâŋa
shɔm, kɔm mi i mbɛiŋ kintəəŋ ni laka
kə, a ni laka shəŋ a ŋgwuki wimbum
wələ.
23 Mih dzakaki lə kɔm Nyɔ wə wi
kaŋaki mih, a num wə mih tsaki i wi,
wi si faaŋ chinda wi i mih daiŋ nchɔkɔ
wi dzə num i mih kpəŋ,
24 ka dzaka i mih a, ‘Bɔɔl, ma lwâki.
Wɔ kaŋaki i bi num i Ŋkuŋ wi Lum
nshiŋ. Tsêiŋ, si Nyɔ chusi kiŋkɔŋ i wɔ
ka fə a mi widɔkɔ i mbaŋ wi bəni bə̀
mbɛiŋ bɔ kɔ i ŋgwuki wimbum wələ wə
ni laka kə.’
25 Ayakadəiŋ, bəba, mbɛiŋ kâŋa
shɔm. Mih jiə shɔm i Nyɔ wə, a gia
yə wi dzaka i mih ni num ayaka si wi
dzaka.
26 Ayakalə, ŋgwuki wimbum wələ
kaŋaki lə i ni tsə chɔkɔ gwu yi i tumi
kidɔkɔ wə i bɔkɔ kintəəŋ.”
27 A dzə num i kaŋ jwɔfi ntsɔ bənaa
fuŋni kiləkəli kə kɛiŋ fiəli a fiəlini bəh
buku i kinchwɔ kimbum ki Adia wə.*
A dzə num ka nchɔkɔ kintəəŋ, bəni
bə̀ bɔ nɔmki i ŋgwuki wiwɔ wə dza ka
kwakaki a yudɔkɔ bɔ si kɔmsi tsə i
chwɛiŋ wə.
28 Bɔ ka fəkəni bɔkɔ si yi liəki bəh
kwu num bɔ shiŋsi fiɛŋ fi jili yɛiŋ wə,
ka yɛiŋ yi num a bəntəm mbaŋfia.
Ayaka bɔ tsə kpɛiŋsi i ninshiŋ, chu
fəkəni , ka yɛiŋ yi num a bəntəm jwɔfi
ntsɔ bəte.
29 Bɔ ka lwaki a yudɔkɔ ŋgwuki kɔlə
i chɔkɔ i biaŋa wə, ka shisi bəntukpa
bənaa i bɔkɔ i ŋgwuki jum, ka tsaki alə
chɔkɔ wɔɔ.
30 Bəni bə̀ bɔ nɔmki i ŋgwuki mə dza
ka nəŋki i yɔkɔ buku i ŋgwuki wimbum
wiwɔ mə, bɔ ka nəŋki i shisi ŋgwuki
winchiŋ i bɔkɔ, ka bə kwayi fə a bɔ
nəŋki i shisi bəntukpa i shi bi ŋgwuki
wə i bɔkɔ.
31 Bɔɔl ka dzaka i fwu wi bəni bə jum
wə bəh i bəni bu a, “Bəni bələ ka mɔm
i buku i ŋgwuki wimbum wələ wə, na
ma mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə ma ni bɔiŋ.”
32 Bəni bə jum ka təiŋyi bəkwu bə̀
bɔ nǐ kaŋa ŋgwuki winchiŋ wiwɔ yɛiŋ
i wimbum wə, ka bee a wi ləŋki tsəki.
33 Asi chɔkɔ nǐ wɔɔki dzəki, Bɔɔl ka
tsa bəni bəchi a bɔ dzî fiɛŋ, ka dzaka
a, “Daiŋ si num kaŋ jwɔfi ntsɔ bənaa
mbɛiŋ num a bəh nlwa maka mbɛiŋ
ləkə fiɛŋ i dzaka mə.
34 Ayakadəiŋ, mih tsaki mbɛiŋ a
mbɛiŋ dzî fiɛŋ, ka bi nya mbɛiŋ bəh
ŋga. Ayaka na juŋ yi fwu i mi fuŋ ni
laka kə.”

* **27:27** Biŋwakti bidɔkɔ bɔɔŋki kinchwɔ kimbum kələ a Mɛditɛlinian.

35 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzɔ blɛd,
nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛ ka dziki i bəni
bəchi nshiŋ.
36 Bɔ bəchi ka kaŋa shɔm ka dzi.
37 Buku bəchi bà buku nǐ kɔ i ŋgwuki
wimbum wiwɔ mə nǐ kɔ bəni gi yifa
bəh mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəsɔ (276).
38 Jɔbi wə bəni bəchi nǐ dzi fwuli, bɔ
ka bwili gəŋ yə yi nǐ kɔ i ŋgwuki mə,
lɔɔyi i bɔkɔ i fə a wi yaŋsi.

Ŋgwuki shakyi

39 Jɔbi wə chɔkɔ nǐ wɔɔ dzə, bɔ yɛiŋ
tsə kpa, bəni bà bɔ nɔmki i ŋgwuki
mə nəki kiə kə di biwɔ. Ayakalə, bɔ
yɛiŋ nchisi wi bɔkɔ num wi tsə buku
i mishambu wə, bɔ ka yɛiŋ a bɔ kɔlə i
mɔmsi a ŋgwuki liə tsə num fɛiŋ i bɔkɔ
kpəŋ.
40 Bɔ ka təiŋyi bəshəiŋ bɔ mini shi
tsə i bɔkɔ, ka chu fiəni shwa bəkwu
bà bɔ nǐ kaŋayi bəmbəŋ bà bɔ lumsiki
ŋgwuki yɛiŋ, ka yaksi mbuŋ wi fiəkə i
ninshiŋ fiəkə liə yɛiŋ ka chiniki ŋgwuki
wiwɔ wi bá tsə i nchisi wə i bɔkɔ kpəŋ.
41 Ayakalə, wi tsə chɔkɔ gwu yi i
dumi ki mishambu wə i bɔkɔ. Kimbu
ki ŋgwuki ki ninshiŋ liə baaŋ fɛiŋ chu
nəŋni kə. Bəwaa bə ləkəli shakyi tɔkɔ
kimbu ki jum wə kə.
42 Bəni bə jum dza kabə nəŋ a bɔ
wɔɔyi bəni bə nsəŋ bəchi ka bədɔkɔ ma
ni châli bûku i gêiŋ.
43 Ayakalə, fwu wi bəni bə jum wə
ka nəŋki i lɔkɔ Bɔɔl, ka kaŋyi a bɔ ma
fâ yakadəiŋ, ka dzaka n'yi a bəni bà
bɔ kiəki nchali yisi gbɔyi chali buku i
kpa,
44 ma kiŋka ki bəni bədɔkɔ baaŋ
biəli num i bibaŋ bi kɛiŋ bɛiŋ bəh i
bishakli biŋka bi ŋgwuki wə. Yələ kɔ
dzəh yə buku nǐ mɔmsi i buku yaka
kpa wə alə nyiki.

28

Bə Bɔɔl dzə buku i Malta

1 Si buku nǐ tsə buku i kpa wə alə
nyiki yakadəiŋ, ka wɔkɔ a, bə bɔɔŋki
di biwɔ a Malta, a num tumi i bɔkɔ
kintəəŋ.
2 Bəni bə tumi kiwɔ chusi kiŋkɔŋ
kiləkəli i buku, dzɔ buku, kpa gbuku
buku ka jɔkɔki, kɔm dzaŋ nǐ kɔ yi yisi
lɔ i dzəki fiəkə num.
3 Bɔɔl nyani juŋni ŋgaŋa, ka tsə i
kpa, ayaka fəkə num i ŋgaŋa yiwɔ mə,
gbuku shili fə fəkə kiwɔ buku ka nɔm
tsɛiŋ yi ka shəiŋ baaŋ yɛiŋ wə.
4 Bəni bə tumi kiwɔ ka yɛiŋ si ki
shəiŋ baaŋ i tsɛiŋ yi wə, ka dzakaki a
bɔ bɔ a, “Mi wələ nǐ wɔɔ mi. Wi si bəiŋ
i bɔkɔ, ayakalə ləiŋ kwa wi, wi ni baaŋ
kə wiwɔm.”
5 Ayakalə, Bɔɔl mikə fəkə kiwɔ ki gbɔ
i gbuku mə, gia yidɔkɔ nəki num kə
bəh wi.
6 Bəni bəwɔ ka wɔkɔliki, kwaka a
gwu yi Bɔɔl ni yisi lə i mɔki, yudɔkɔ
a wi ki gbɔki kpiki lə. Si bɔ ni
wɔkɔli wɔkɔ mɔŋ mɔŋ, bɔ ka yɛiŋ a gia
yidɔkɔ ka num dəkə bəh wi, bɔ kwuni
kiŋkwaka kibɔ dza ka dzakaki a, “Mi
wələ kɔ nyɔ widɔkɔ.”
7 Mi wə wi nǐ sakaki di biwɔ fɛiŋ nǐ
kaŋaki lə kikhə, ki kɔmsi tsə i di biə
buku nǐ kɔ. Yɛli wi mi wiwɔ num a
Bublius. Wi dzɔ buku fɛiŋ, buku bɔ nɔ
i kaŋ yitali wə wi tɔkni yaka bəh buku
na bindzɔŋ.
8 Yi num a tii Bublius nǐ kɔ i naŋbɛiŋ
gwu num bəh wi tasi bəh chwɔ yi
bɔkɔli. Bɔɔl ka liə tsə i lum wə wi nǐ
nɔki yɛiŋ, jiə kaŋ i wi wə, tsa ka chuku
wi.
9 Si yi nǐ num yakadəiŋ, bəni bə
tumi kiwɔ kichi bà bɔ nǐ kaŋaki jwéiŋ
ka dzəki Bɔɔl chuku tə bɔ.
10 Bɔ ka nyaki buku bəh biɛiŋ biduli.
Jɔbi wə buku nǐ nyəki fɛiŋ, bɔ chu dzə
a bəh biɛiŋ bichi biə buku nǐ kɔŋki jiə
i ŋgwuki mə.

Bə Bɔɔl nyə i Malta ka tsə i Lum

11 Buku liə i ŋgwuki wimbum mə
ka tsəki num buku nɔ lɔ i Malta i
tumi ki bɔkɔ kintəəŋ kifiəŋŋ kitali.
Ŋgwuki wiwɔ nǐ kɔ wi Alɛksandia wə
bə nǐ bɔɔŋki a Bənyɔ bà bɔ kɔ Bimaŋsi,*
ayaka wi nǐ kɔ i tumi kiwɔ wə wɔkɔli a
jɔbi wi fiəkə yiləkəli nǐ tsə daŋsi.
12 Buku tsə buku i bɔkɔ kpəŋ i kwili
wi Silakus wə, nɔ fɛiŋ i kaŋ yitali wə,

* **28:11** Bənyɔ bələ kɔ bà bɔ bɔɔŋki a Kastɔ bəh Bulɔk.

13 ka nyə fɛiŋ, tsə buku i kwili wi
Lɛgium wə ka nɔ tə fɛiŋ. Si chɔkɔ buku
wɔɔ, fiəkə yisi i yakaki dzəki i kimbu
ki shɛiŋ wə, buku ka tsəki, i kaŋ yifa
wə, buku dzə buku i kpa wi Butiɔli wə.
14 Si buku dzə buku fɛiŋ, yɛiŋ bəni
bə bumni fɛiŋ, bɔ tsa a buku dzə̂ ma
buku bɔ nə̂ kaŋ nanitaŋ. Buku bɔ ka
nɔ, buku ka nyə dzə i Lum.
15 Si buku nɨ̌ tsəki, bəni bə bumni
bə Lum ka wɔkɔ a buku si dzə wə,
bɔ buku ka nyaniki dzəki a buku bɔ
baŋsi. Ayaka bɔ dzə buku na i shi
yi Abiyus wə, bəh i Juŋ yi Bəni bə
Nyanini wə Yitali. Asi Bɔɔl yɛiŋ bɔ,
shɔm yi də, wi nya kiyɔŋni i Nyɔ.
16 Buku dzə buku i Lum, bɔ bee Bɔɔl
wi ka numki mfih wi mbəŋ, mi wi jum
widəkɔ chəəŋni kə wi.

Bɔɔl num mi wi nsəŋ i Lum wi fuku gia yi Nyɔ fɛiŋ

17 Kaŋ ni tsə yitali, Bɔɔl bɔɔŋ kifwu
ki Bəju bə̀ fɛiŋ. Asi bɔ dzə, wi dzaka
i bɔ a, “Bwa bə nih bəŋ, mih kɔ i
bənsəŋ wə lə num bə nɨ̌ kwa mih i
Jɛlusalɛm, nya i kaŋ yi bəni bə Lum wə
na maka mih gbɔ na i gia yidəkɔ wə i
bəni bəbukumbɛiŋ nabə i nɔni ki bətii
bəbukumbɛiŋ.
18 Jɔbi wə bəni bə Lum ni tsɛiŋ ləkə i
nsaka wuŋ wə, nəki yɛiŋ kə gia yə bɔ
kɔ i wɔɔ mih yɛiŋ. Bɔ ka nəŋki i bee
mih,
19 ayakalə, Bəju nəki bum kə. Mih
nɨ̌ kaŋaki a tsə̂ a nsaka wuŋ tsə̂ i nin-
shiŋ i Ŋkuŋ wi Lum. Mih nɨ̌ dzakaki
yakadəiŋ, a kɔbi a mih kaŋaki lə gia
yidəkɔ i jiə i bəni mbəŋ fuŋ.
20 Akɔ gia yə yi fə mih ka mih bɔɔŋ
mbɛiŋ a bukumbɛiŋ dzâka. Mih kɔ i
bənsəŋ bələ wə lə num kɔm bə mi wə
bukumbɛiŋ bəni bə Islae nɨ̌ wɔkɔliki.”
21 Bəni bəwɔ ka chukuli i wi a,
“Buku ka yɛiŋ dəkə kiŋwakti kidəkɔ ki
dza dzə i Judea kɔm wɔ, mi widəkɔ i
bwa bə nih bə buku bə̀ bɔ nyə dzə fɛiŋ
ka sɔmi dəkə wɔ i buku nabə i dzaka
gia yichu kɔm wɔ.
22 Ayakalə, buku si kəŋki lə i wɔkɔ i
wɔ kɔm kiŋkwaka ka. Yə buku kiəki kɔ
shəŋ a mbaŋ wə wɔ kɔ yɛiŋ bəni bəchi
dzakaki lə kɔm wi.”
23 Bɔ ka jiə chɔkɔ biə bɔ bi dzəki ma
Bɔɔl dzaka i bɔ. A dzə num i chɔkɔ
biwɔ, bəni bəduli juŋni i di biə wi nɨ̌
nɔki, wi yisi i fukuki baiŋsiki gia yichi
i bɔ, i yisi kinchəŋɔchəŋɔ i tsə buku
i fijɔbi, fuku kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ. Wi
bə́ chu dzaka i bɔ chusi gia yə yi kɔ
i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses bəh i
Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ mə
kɔm Jisɔs, mɔmsi i fə a bɔ bûm gia yə
ŋgaiŋ dzakaki a yi kɔ ŋkɔŋ.
24 Ayaka bəni bədɔkɔ bum gia yə wi
nɨ̌ dzakaki, bədɔkɔ nəki bum kə.
25 Bɔ nɨ̌ dza ka shakyiki di fɛiŋ a bɔ
bɔ yisi i bukuyiki a num si Bɔɔl lɔɔ ja a,
“Gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni nɨ̌ dzakaki
i bətii bəbukumbɛiŋ tsə dzəh i mi wi
ntum wi Nyɔ wə Isaya a nɨ̌ kɔ na ŋkɔŋ.
26 Wi nɨ̌ dzaka a,
‘Tsə̂ dzâka i bəni bəwɔ a,
mbɛiŋ bi wɔkɔki lə na gia bindzɔŋ
ayakalə wɔkɔ kiə kə,
tsɛiŋ na biɛiŋ bindzɔŋ ayakalə yɛiŋ kə.
27 Yi num yakadəiŋ kɔm shɔ́m yi bəni
bəwɔ kɔ
yi də lɔ.
Bɔ baŋ bintuni bibɔ,
ayaka baŋ dzə̂kəh yibɔ.
Bɔ fə yakadəiŋ a dzə́kəh yibɔ ma ni
yɛ̂ŋki di,
bintuni bibɔ wə̂kɔ kə gia,
shɔ́m yibɔ shɨ́li,
ka bɔ bi fiəni dzə i mih, ka mih chûku
bɔ.’ ”
28 Bɔɔl ka kaasi a, “Mbɛiŋ kiəki a
ntum wi Nyɔ wi mbɔiŋ wələ kɔ num
wi faaŋ i bəni bə̀ bɔ kɔkə Bəju, bɔ num
i ni wɔkɔ.”
29 † [Si wi dzaka yakadəiŋ, Bəju
bəwɔ dza ka bukuyiki, gukuli i gia
yiwɔ bɛiŋ a bɔ bɔ, kiŋgukuli kiwɔ nɨ̌
kɔkə ki twɛsi.]
30 Bɔɔl ka nɔki i juŋ yə wi nɨ̌ gɔm i jía
yifa wə, dzə̂ bəni bəchi bə̀ bɔ nɨ̌ dzəki i
wi.
31 Wi ka fukuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ,
chu lani bəni kɔm Bah Jisɔs Klistus,
dzaka chu lwa kə, mi chu nya kə wi
bəh ŋgəkə.

† **28:29** Biŋwakti bikpu bidəkɔ kaŋaki kə kimbu kələ.

Kiŋwakti kə Bəəl nĭ nyaka i kijuŋni ki Lum

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Lum kələ mə

Kiŋwakti kələ nĭ nyaka Bəəl i bəni bə bumni bə Lum, fuku i bɔ gia yə wi kiəki kɔm bumni biə bi kɔ bi bəni bə Klistus bəh gia yə bumni biwɔ nəŋki a bəni fêki. Kiŋwakti kələ kaŋaki gia yichi yə yi kɔ kɔm bənlani bə Bəəl, tsə i biŋwakti bi bidəkɔ bəchi.

Wi kɔ wi dzaka a bəni bəchi, kɔŋ a numki Bəju nabə bəni bà bɔ kɔkə Bəju kaŋaki i kêiŋsi gwú yibɔ bəh Nyɔ, kɔm bɔ bəchi kaŋaki lə chu. Wi kɔ wi dzaka a, i mi i kɛiŋsi gwu yi bəh Nyɔ kɔ i jəbi wə wi jiə shɔm i Jisɔs Klistus.

Bəəl nĭ nyaka tə i sisi nyani wə wi nĭ kaŋaki i nyani tsə yɛiŋ kijuŋni ki bəni bə bumni bə Lum. Wi nĭ sisi a jəbi wə ŋgaiŋ tsə buku fɛiŋ, ma ŋgaiŋ ni baaŋ bəh bɔ twɛsi i fə nɔm i bɔ kintəəŋ, ka bɔ bi gamti ŋgaiŋ ma ŋgaiŋ bi tsə i ninshiŋ, i tsə buku i Sbɛɛn.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-17 Kin'yisi bəh kifwu ki gia
1:18–3:20 Kɔm mbɔiŋ wə bəni bəchi fa kuku nəŋki i bi bɔiŋ yɛiŋ
3:21–4:25 Dzəh yə Nyɔ nəŋki a bəni tsə yɛiŋ ka bɔ bi bɔiŋ
5:1–8:39 Nɔni kifiaŋ kə bəni bə Klistus kaŋaki
9:1–11:36 Bəni bə Islae i kimfasi ki Nyɔ wə
12:1–15:13 Nɔni ki bəni bə Klistus
15:14–16:27 Kimbɔni kigɔksini i bəni

1 Akɔ mih Bəəl waiŋ wi nɔm wi Klistus Jisɔs. Nyɔ nĭ bɔɔŋ mih a mih nûmki waiŋ ntum wi Jisɔs, ka jiə a mih fûkuki ntum wi ndzɔŋni wi ŋgaiŋ.
2 Ntum wi ndzɔŋni wələ kɔ wə Nyɔ nĭ kaka i bəni tsə dzəh i bəni bu bə ntum wə, yi num asi bə nyaka i Kiŋwakti ki ki baiŋni wə.
3 Wi kɔ kɔm Waiŋ wi wə wi nĭ dzɔ gwu yi mi wiwɔm, ayaka bə bwɔ wi i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə.
4 Bah wibuku Jisɔs Klistus kɔ num Nyɔ nĭ chusi wi tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a, akɔ Waiŋ wi ŋgaiŋ wi kaŋa ŋga si wi nĭ dzasi wi i kpi wə.*
5 A fə Jisɔs Klistus ka Nyɔ baa mih, fə a mih nûmki waiŋ wi wi ntum, ka mih fə̂ bəni bə tumi bichi bà bɔ kɔkə Bəju jĭə shɔm i wi, wɔ̂kɔki num i wi kɔ̂ksi yɛli wi.
6 Mbɛiŋ tə kɔ mbaŋ wi bəni bà Nyɔ bɔɔŋ a bɔ nûmki bəni bə Jisɔs Klistus.
7 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ shɔm yi Nyɔ i Lum, ayaka wi bɔɔŋ a bɔ nûmki bəni bà bɔ kɔ mbu.

Ma Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Bəəl ka nəŋki i laa njikə i bəni bə Lum

8 Mih nəŋki i yisi nya kiyɔŋni i Nyɔ wuŋ kɔm mbɛiŋ bəchi tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə, kɔm mbi wichi dzakaki lə kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i wi wə.
9 Nyɔ wə mih nɔmki i wi bəh shɔm yiŋ yichi i ntum wi wi ndzɔŋni wələ wə kɔm Waiŋ wi kɔ mbeeŋ nsaka wuŋ a mih si kwaka lə mbɛiŋ jəbi wichi i ntsa wuŋ wə.
10 I ntsa wuŋ wə mih si tsa a dzəh num i mih ka mih dzə i mbɛiŋ i liə jəbi wə Nyɔ bum,
11 kɔm mih kɔŋki lə nalə i yɛiŋ mbɛiŋ ka mih ni nya mbɛiŋ bəh kinya ki Kiŋ'waka, ki ni fə mbɛiŋ ləkəki.
12 Yi num a, bukumbɛiŋ shîliki shɔm yibukumbɛiŋ, shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ wə shîliki yiŋ, yiŋ shîli tə yimbɛiŋ.
13 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kiə a mih kaka kiŋkani kiduli a mih dzə buku i mbɛiŋ wə, jəbi wə mih kaka gia yidəkɔ tasi mih. Ayaka mih nəŋki a mih dzə ka mih ni kwati ŋkɔh i mbɛiŋ wə, a liŋ si mih kɔ num mih kwati lɔ i bəni bədəkɔ bà bɔ kɔkə Bəju.
14 Nɔm wələ kɔm bəni bəchi kɔ i məkə kəŋŋ wə, kɔŋ a numki bəni bà

* **1:4** Nabə a, “Jisɔs Klistus kɔ num Nyɔ nĭ chusi ŋga bi tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a wi kɔ Waiŋ wi ŋgaiŋ si wi nĭ dzasi i kpi wə.”

bɔ kɔ i kwili kintəəŋ, nabə bà bɔ kɔ i chwa, nabə bəni bà bɔ kaŋaki mfi, nabə bà bɔ kɛiŋki i kiyuŋ wə.
15 Akɔ gia yə shɔm shiliki mih nalə i fuku ntum wi ndzɔŋni i mbɛiŋ tə bà bɔ kɔ i Lum.

Ŋga bi ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ

16 Mbɛiŋ kǐəki a mih ŋgəmniki kə gia yidɔkɔ kɔm ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ. Kɔm akɔ i fɛiŋ wə ŋga bi Nyɔ biə bi bwiliki mi wichi wə wi kɔ wi jiə shɔm i wi kɔ. Ayaka gia yələ yisiki tsəki num i Bəju ka yi tsə tə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
17 Yi num a ntum wi ndzɔŋni wələ chusiki dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ i wi nshiŋ. Ayaka yələ yisi tsə kaasi bəh shɔm yə wəmaka kɔ wi jiə i wi. Akɔ gia yə bə kɔ bə nyaka a,

“Mi wi chəŋ bi nôki kɔm shɔm yə wi jiə
i Nyɔ.”

Shɔm bəkɔki Nyɔ si bəni fəki gia yi gumini

18 Mih dzakaki lə i dzaka a shɔm yi Nyɔ yə wi bəksiki i bɛiŋ i bəni bà bɔ nəiŋma wi, fə gia yi gumini nəni kichu kibɔ baŋ ŋkɔŋ kɔm gia yi Nyɔ.
19 Yi bəkɔki yaka kɔm gia yə bəni kɔ i kiə kɔm Nyɔ chusiki alə, kɔm wi Nyɔ kɔ wi chusi lɔ i bɔ.
20 Ayaka na i kin'yisi wə si Nyɔ nǐ maa mbi, ŋga bi biə bi tsə kaa kə, bəh si wi Nyɔ kɔ, kɔ num bəni yɛiŋ lɔ, ka chu kiə i biɛiŋ biə wi kɔ wi maa, na si bəni yɛiŋki kə wi. Ayakadəiŋ, dzəh chu kɔbi yə mi wiwɔm kɔ i dza ləbli dzaka a bɔ kiəki kə Nyɔ.
21 Na yaka si bɔ kiəki Nyɔ yakadəiŋ, bɔ kɔksi kə wi ka Nyɔ, nabə i nya kiyɔŋni i wi. Biŋkwaka bibɔ fiəni chu a bi kilɔlɔ. Kifwu kibɔ kiyəə jikə bəh jisi.
22 Bɔ dzaka a bɔ kaŋaki lə mfi, num bɔ fiəni chu lɔ biyuŋ.
23 Bɔ kɔ bɔ bee i tsaki Nyɔ wi kiŋkɔksi wə wi bi kpi kə, tsə ka tsaki num i mimɔsɔ mə bà kɛiŋsi bəh kaŋ mɔ bwɔsi bəni bà bɔ kɔ i kpi, bəh minyəni bəh nyám yə yi nyaniki, bəh yə yi sɛiŋki i kuku.
24 Si yi kɔ yaka Nyɔ ka bee bɔ a bɔ fəki num gia yə shɔm yibɔ kɔŋki a num gia yi kinyɛŋ, bɔ fəki yaka bəh gwu yibɔ i mi mi, ka ŋgəmsiki gwu yibɔ.
25 Bɔ kwuni ŋkɔŋ kɔm Nyɔ bi fiəni chu num ntəkə, tsa chu nɔm num i biɛiŋ biə Nyɔ maa, tsə lɔ i tsaki chu nɔm i wi Kimaa wiwə. Ayaka akɔ wi wə bukumbɛiŋ kɔ i kɔksiki jəbi wichi na i bi tsə buku i kiŋgɔksi wə. Yi nûm ayaka.
26 Si bɔ fəki yakadəiŋ, Nyɔ ka bee bɔ, gwu bə́ shili bɔ i fəki gia yi ŋgəmnini. Ayaka bəkaŋa nɔ bəh bəkaŋa bədɔkɔ, num Nyɔ nǐ ka maa bəkaŋa a bɔ fəki yakadəiŋ.
27 Ayaka yi kɔ a liŋ si bənyuku bee dzəh yə Nyɔ nǐ fə i nɔki bəh bəkaŋa, gwu fwu lɔ bɔ i nɔki num bəh bənyuku. Ayaka bənyuku fə gia yi ŋgəmni bəh bənyuku bədɔkɔ. Si bɔ fəki yakadəiŋ jiə num ŋgəkə i kifwu kibɔ wə a num ŋgɔm wi kimfə kibɔ kichu.
28 Si bəni bəwɔ nǐ ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə i kiə Nyɔ, Nyɔ ka bee bɔ a bɔ kaŋa mfi a num bi kiyuŋ, fə̂ num gia yə bɔ si kaŋaki kə i fəki.
29 Shóm yibɔ bə́ num, num yi jikə bəh gia yichu chi chi. Bɔ məmyi gia yi gumini, dzə́kəh buku bɔ, bɔ kaŋa shɔm yichu, kindəŋ fiini bɔ bəh bəni, wɔɔyi bəni, jwɔ, fwɔkyi, tsɛiŋ bəni bəh dzə́kəh yi chu, nyani bəh kinyəni,
30 bəkəli yɛli ki bəni, baiŋŋ Nyɔ, kaŋa bətɔyi bəchi i lɔm kibɔ wə, gukuli, ləkə bəh kifwu, ghaŋsi gwu, məm dzə́h yichi i fəki chu, ləkə bəh kifwu i bətii bəbɔ bəh i bənih bəbɔ.
31 Bɔ kɔ biyuŋ, num kə i ja yibɔ bɛiŋ. Bɔ chəbsi bəni bədɔkɔ, bɔ kwasi kə nshɛiŋ i bəni wə.
32 Bɔ fəki yakadəiŋ bɔ kiə na a Nyɔ kɛiŋsi a mi wə wi fəki gia yələ wi kaŋaki i kpǐ. Ayakalə, bɔ fə a fəni tsə a nishiŋ, chu kɔksi bəni bà bɔ fəki ŋkaiŋni wi gia yələ.

2

Nyɔ bi sakaki mi wi biəli kimfə ki mi wiwə

1 Ayakadəiŋ, wɔ wə wɔ sakaki kimfə ki mi widɔkɔ, kɔŋ wɔ numki na ndə, wɔ kǐəki a wɔ tə dzaki kə kiŋgbɔ. Wɔ

kǐəki a, asi wɔ sakaki kimfə ki mi widɔkɔ kɔ asi wɔ ləkəsiki gwu ya i ŋgəkə wə, kɔm wɔ wə wɔ sakaki wɔ fəki tə a gia yə wi fəki.

2 Bukumbɛiŋ kiəki lə a, Nyɔ ka jiə ŋgəkə i bəni bà bɔ fəki gia yələ, wi jiəki biəli num ŋkɔŋ.

3 Ayakadəiŋ, wɔ wə wɔ sakaki kimfə ki bəni bà bɔ fəki ŋkaiŋni wi gia yələ, ayakalə wɔ mwi fə yi tə, wɔ kwakaki a wɔ kɔlə i bi gɛiŋ buku i nsaka wi Nyɔ wə a?

4 Ma wɔ yɛiŋki kə a Nyɔ kaŋaki lə shɔm yindzɔŋni i bəni nalə, kaŋa shɔm nalə, num tə bəh kimbɔiŋni nalə a? Wɔ yɛiŋki yakadəiŋ wɔ kwaka akɔ gia yi kilɔlɔ, kǐə a shɔm yindzɔŋni yi Nyɔ i wɔ, chusiki a wɔ kwûni shɔm ya.

5 Ayakalə, si wɔ nəiŋma i kwuni shɔm ya, wɔ fê yi ləkə tsə a ləkəni, yəmaka kɔ a wɔ kpɛiŋsiki num ŋgəkə i gwu ya wə, wə wi bi numki i chɔkɔ biə Nyɔ bi chusiki shɔm yi yi bɔkɔli i jɔbi wə wi sakaki bəni bəchi i dzəh yi chəŋ wə.

6 Nyɔ bi gɔmki na winaiŋ mi biəli kimfə ki.

7 Bəni bà bɔ kaŋaki shɔm i nɔm wi ndzɔŋni wə, nəŋki num mbum bəh kiŋkɔksi bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə, wi bi nyâ lə nɔni kə ki bi tsə kaa kə i bɔ.

8 Ayakalə, i bəni bà bɔ tsɛiŋki a gwu yibɔ shəŋ, bɔ nəiŋ i wɔkɔ ŋkɔŋ, ka fəki num a gia yichu, yi kɔ a Nyɔ ni chusi lə shɔm yi bɔksini bəh ŋgəkə i bɔ wə.

9 Ŋgəkə wimbum bəh ləli bi numki i mi wichi wə wi fəki chu, i yisi i Bəju i tsə buku i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.

10 Ayakalə, kiŋkɔkni bəh kiŋkɔksi bəh kimbɔiŋni bi numki i bəni bà bɔ fəki gia yindzɔŋni i yisi i Bəju i tsə buku i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.

11 Yi bi numki yakadəiŋ, kɔm Nyɔ si chusi kə chi chi.

12 Bəni bəchi bà bɔ fəki chu bɔ kaŋa kə na bənchi bə Muses, bɔ bi liəki num i ŋgəkə wə liəni kɔŋ bɔ ma kaŋaki bənchi. Ayaka bəni bəchi bà bɔ fəki chu bɔ num i bənchi chɛiŋ, bə bi sakaki bɔ biəli bənchi bəwɔ.

13 Yi kɔ yakadəiŋ kɔm Nyɔ bi dzɔ kə mi a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ kɔm wi wɔkɔki gia yə bənchi dzakaki. Wi bi dzɔ mi a wi kɔ chəŋ i jɔbi wə wəmaka fəki gia yə bənchi nəŋki.

14 Bəni bà bɔ kɔkə Bəju kabə num bənchi kɔbi, dza ka fəki gia i kiŋkwaka kibɔ wə, a num gia yə bənchi nəŋki, yaka bɔ mwi si num lɔ bənchi, namana yaka bɔ kaŋa kə bənchi bà Nyɔ nǐ nya i Bəju.

15 Yəmaka chusiki a gia yə bənchi nəŋki kɔ num Nyɔ nyaka yi i shɔ́m yibɔ wə. Shɔ́m yibɔ tɔbi tə yi. Jɔbi wə bɔ fəki gia yichu, shɔ́m yibɔ ka sakaki bɔ. Jɔbi wə bɔ fəki gia yindzɔŋni yi ka tɔbiki bɔ.

16 Gia yələ bi dzɔki di i jɔbi wə Nyɔ bi sakaki gia yichi yə bəni fəki i nyumi wə tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə, si ntum wi ndzɔŋni wələ mih fukuki lə chusiki.

Bəju ghaŋsiki gwu bəh bənchi

17 Wɔ wə wɔ bɔɔŋki gwu ya a mi wi Ju, wɔ jiə fwu wa i bənchi bə Muses wə, chu ghaŋsi gwu a wɔ kɔ mi wi Nyɔ,

18 bə lani lɔ wɔ bəh bənchi, wɔ kiə gia yə Nyɔ nəŋki, kiə tə gia yə yi tɔksiki ndzɔŋki nalə.

19 Wɔ kiəki lə na bindzɔŋ a wɔ kɔ wɔ wə wɔ chusiki dzəh i bimfəkə, num tə baiŋni i bəni bà bɔ kɔ i jisi mə,

20 wɔ chu num wə wɔ təfiki biyuŋ, a num wɔ wə wɔ laniki bəni bà bɔ kiəki kə gia ka bwa bənchiŋ. Wɔ fəki lə kɔm bənchi nya lɔ wɔ bəh mfi bichi bəh ŋkɔŋ.

21 Wɔ wə wɔ laniki bəni yakadəiŋ, wɔ laniki alə tə n'ya gwu a? Wɔ wə wɔ fukuki a kiə mi ki chwô kə, wɔ tə fəki dəiŋ a?

22 Wɔ wə wɔ wamyiki a kiə nyum mi nabə kpə mi ki nô kə bəh mi widɔkɔ, na wɔ fəki kə yakadəiŋ? Wɔ wə wɔ kaiŋyiki gia kɔm mimɔsɔ, na wɔ tə chwɔki kə biɛiŋ i júŋ yi fəni yi gia yi mimɔsɔ wə a?

23 Wɔ wə wɔ ghaŋsi gwu bəh bənchi bə Nyɔ, yaka wɔ ŋgəmsiki kə Nyɔ si wɔ bwiŋki bənchi bəwɔ a?

24 Akɔ gia yə bə nyaka a, “Bəni bà bɔ kɔkə Bəju si bəkəli lə yɛli wi Nyɔ a num kimfə kimbɛiŋ ki Bəju.”

25 I suuŋ mi kaŋaki lə mbee,* jɔbi wə
mi wiwɔ fəki gia yə bənchi dzakaki.
Ayakalə, jɔbi wə wɔ bwiŋki bənchi,
nsuuŋ wə bə suuŋ wɔ yɛiŋ kɔ aka wɔ
kɛiŋki kinchɔk.
26 Mi kabə kɛiŋki kinchɔk, wi fə gia
yi chəŋ yə bənchi nəŋki, bə ma ni dzɔ
wi ka wə bə kɔ num bə suuŋ lɔ wi na si
wi kɛiŋki kinchɔk a?
27 Ayakadəiŋ bəni bà bɔ kɔ kinchɔk i
nyam yi gwu wə ayakalə bɔ jiə bənchi,
bɔ bi fə bə jiə mbɛiŋ Bəju i ŋgəkə wə
mbɛiŋ bà mbɛiŋ kaŋaki bənchi bà bə nĭ
nyaka, ayaka mbɛiŋ suuŋ bəni, mbɛiŋ
kɛiŋ bwiŋ bənchi bəwɔ.
28 Mbɛiŋ kîəki a, mi wi Ju mwi kɔkə
wə bə yɛiŋki i nyam yi gwu wə. Ayaka
nsuuŋ wi kɔŋ kɔkə gia yə bə yɛiŋki i
biŋ i nyam yi gwu wə.
29 Mi wə wi kɔ mi wi Ju wi ŋkɔŋ kɔ
num i shɔm mə. Ayaka nsuuŋ wi ŋkɔŋ
kɔ wə wi kɔ i shɔm mə, a num mfə wi
Kiŋ'waka ki Nyɔ, a kɔbi nsuuŋ wə wi
biəliki num bənchi bà bə nyaka num
nyakani. Wəmaka mi kɔ a si kɔksi
num Nyɔ wi. A si kɔksi kə bəni.

3

Nyɔ si num a ja yi bɛiŋ

1 Si yi kɔ yakadəiŋ, Bəju tsəki bəni
bədɔkɔ i finə wə a? Ma mbee kɔlə i
nsuuŋ wə a?
2 Aaŋ, Bəju tsəki lə bəni bədɔkɔ i
dzə́h yiduli wə. Yimbum yɛiŋ kɔ a Nyɔ
nĭ kɔ wi nya ja yi, a num i bɔ kaŋ.
3 Bə kɔ i dzaka a si bəni bədɔkɔ nĭ
numki kə i ja yiwɔ wə, yaka yəmaka
ni fə ma Nyɔ ma numki i ja yi bɛiŋ na?
4 Yi məŋ num yakadəiŋ! Na si bəni
bəchi kɔ bəntəkə Nyɔ bi baaŋ a wi
ŋkɔŋ, yi num asi bə nyaka a,
“Nyɔ, wɔ ka dzâka ndzaka wa, yaka
ndzaka wiwɔ kɔ chəŋ.
Ayaka wɔ si shi saka dzi lə bənsaka
ba.”
5 Ayakalə, a kabə num a kimfə
kibukumbɛiŋ kə ki kɔkə chəŋ gamtiki
i fəki a kimfə ki Nyɔ kə ki kɔ chəŋ
numki i yəŋə wə, yaka bukumbɛiŋ kɔ
i dzaka a nə? A Nyɔ fəki i fikpəŋ i lɔɔki
ŋgəkə i bukumbɛiŋ wə a? Mih bikəki
yələ lə asi mi wiwɔm si bikə.
6 Yi məŋ i numki yakadəiŋ! Asi kɔ
a yi numki yaka, ma Nyɔ sakaki dəiŋ
mbi a?
7 Ayakalə, mih kabə nyiki ntəkə bi fə
ŋkɔŋ bi Nyɔ yəŋə tsə a ninshiŋ ninshiŋ
dzə bəh kiŋkɔksi i yɛli wi wə, bɔ bá chu
sakaki mih ka mi wichu kɔm nə?
8 Yi kabə num yakadəiŋ, bukumbɛiŋ
ma dzakaki a, “Yi ndzɔŋki lə a buku
fâki chu ka gia yindzɔŋni ni dzəki
a?” Bəndzaka bələ kɔ bà bəni bədɔkɔ
bəkəliki yɛli wibuku bəh bɔ, dzaka a a
dzakaki buku, bəmaka bəni bi kwati
lə ŋgəkə wə bɔ kɔ i bi kwati.

Mi wi chəŋ məŋ nalə kpaaa

9 Bukumbɛiŋ ki dzakaki a nə i liə a?
A bukumbɛiŋ Bəju tsəki lə bəni bədɔkɔ
a? Yi məŋ dəkə yaka lə! Bukumbɛiŋ
kɔ bə yɛiŋ lɔ a Bəju bəh bəni bà bɔ kɔkə
Bəju kɔ num i kaŋ yi ŋga bichu wə.
10 Yələ kɔ si bə nyaka a,
“Mi wi chəŋ məŋ, na wimu məŋ.
11 Mi məŋ wə wi kaŋaki mfi,
mi num kə wə wi nəŋki Nyɔ.
12 Bəni bəchi kɔ bà bɔ n'yɔkɔ nya jum i
Nyɔ.
Bɔ bəchi chu biɛiŋ bi kilɔlɔ.
Mi məŋ wə wi fəki gia yə yi kɔ chəŋ, na
wimu məŋ.
13 Bɔ yamsi bindəŋ bibɔ jiə bi biyəə
aka júm.
Bɔ kɔ bəni bə ja.
Ndzaka wə wi bukuki i dzaka kibɔ wə
kɔlə i wɔ̂ɔ mi aka kiləfi ki juŋŋ.
14 Bəlɔiŋ bəh bəndzaka bələli jikə i
dzaka kibɔ wə.
15 Gvu yibɔ si yaŋsi alə i tsə wɔɔ mi.
16 Bɔ si shi bəkəli lə biɛiŋ
tsə bəh bəŋgəkə i di bichi biə bɔ tsəki.
17 Bɔ chu kiəki kə dzəh yə yi dzəki bəh
nəni ki bəiŋnini.
18 Bɔ kaŋaki kə na nlwa wi Nyɔ i shóm
yibɔ mə.”
19 Bukumbɛiŋ kiə i liə a gia yə
bənchi dzaka, bɔ dzakaki i bəni bà bɔ
nɔki i bənchi chɛiŋ, ka mi ma ni kaŋa
na gia yə wi kɔ i lɔbli dzaka asi mi

* **2:25** Nsuuŋ nĭ chusiki a bɔ kɔ chwɔŋkijuŋ ki bəni bà Nyɔ nĭ dzi miŋkaiŋ bəh bɔ.

wichi i fa mbi wələ wə bi num i Nyɔ nshiŋ nəmyi dzaka.
20 Mbɛiŋ kĭə a, na mi wiwɔm wimu bi numki kə wə Nyɔ bi dzɔki a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ kɔm wi fəki gia yə bənchi nəŋki, kɔm bənchi fəki bəni ka kiəki gia yichu yə bɔ fəki.

Dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ yɛiŋ

21 Ayakalə, i liə Nyɔ chusi lɔ dzəh yə wi dzɔki mi yɛiŋ a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ. Ayaka dzəh yiwɔ kaŋa kə gia yidɔkɔ i fə bəh bənchi. Dzəh yələ kɔ num Kiŋwakti ki Muses ki bənchi bəh bi bəni bə ntum bə Nyɔ nĭ tɔbiki lə.
22 Dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ yɛiŋ, kɔ yə yi biəliki shɔm yə mi kɔ wi jiə i Jisɔs Klistus wə. Nyɔ fəki yələ i mi wichi wə wi jiə shɔm i Klistus wə, kɔm i Nyɔ mi widɔkɔ kɔkə chi chi,
23 si mi wichi kɔ wi fə lɔ chu ka numki na i dzəh yi dəəŋ i mbum bi Nyɔ wə.
24 Ayakalə, Nyɔ chusi lɔ shɔm yi yindzɔŋni i bəni i nya bɔ bəh kinya kilɔlɔ yi num a bɔ kaŋaki kə kiŋgbɔ kidɔkɔ. Yələ nĭ tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə wi nĭ təiŋ bəni i kaŋ yi bəŋgəkə wə.
25 Nyɔ nĭ kɔ wi nya wi ka mfə gia i fə kimaiŋ bəh mwa mu. Ayaka kimaiŋ kələ kɔ i bəni bəchi bà bɔ jiə shɔm i wi wə. Wi nĭ fə kimaiŋ kələ i chusi a ŋgaiŋ Nyɔ kɔ mi wi chəŋ, kɔm wi Nyɔ nĭ kaŋaki shɔm kaŋani bəh chu bibɔ biə bɔ nĭ fəki i kikpu wə.
26 Wi nĭ fə yi i chusi a wi Nyɔ mwi kɔ mi wə wi fəki gia yi chəŋ i jɔbi wi liə wə, yi chu num a ŋgaiŋ dzɔki mi wə wi jiə shɔm i Jisɔs a wəmaka kaŋaki kə kiŋgbɔ.
27 Si yi kɔ yaka, gia yidɔkɔ kɔlə yə bukumbɛiŋ kɔ i ghaŋsiki gwu yɛiŋ na? Gia yidɔkɔ mɔŋ! Yi mɔŋ dəkə kɔm nə a? Ma yi kɔlə i numki kɔm nɔm widɔkɔ wə bukumbɛiŋ nɔmki a? Yi mɔŋ yaka! Yi kɔ num i numki i nchi wə bukumbɛiŋ jiə shɔm i Jisɔs.
28 Lə yi kɔ yaka. Bukumbɛiŋ kɔ bə təiŋ a, Nyɔ dzɔki mi a wi kɔ kiŋgbɔ kidɔkɔ kɔbi akɔ kɔm njiə wi shɔm wə wi jiə i Jisɔs wə, yi num kə kɔm wi fəki gia yə bənchi nəŋki.
29 Ma Nyɔ kɔ a Nyɔ wi Bəju shəŋ a? Ntə wi kɔ tə Nyɔ wi bəni bà bɔ kɔkə Bəju a? Aaŋ, wi kɔ tə Nyɔ wi bəni bà bɔ kɔkə Bəju,
30 si Nyɔ kɔ shəŋ a wimu, a num wi wə wi bi dzɔ bəni bà bə suuŋ bɔ a bɔ kɔkə bəh ŋgbɔ widɔkɔ, a num shəŋ kɔm shɔm yə bɔ jiə i Klistus wə, yi num a liŋ si wi bi dzɔ bəni bà bɔ kɛiŋki kinchɔk, a bɔ kɔ ŋgbɔ widɔkɔ kɔbi num tə kɔm shɔm yə bɔ jiə i Klistus wə.
31 Yaka yi kɔ a bukumbɛiŋ lətɔkɔ bənchi kɔm shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Klistus wə a? Yi mɔŋ yakadəiŋ! Yi kɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki i nûmki numni i bənchi wə.

4

Ablaham kɔ kinchəsi ki mi wə Nyɔ dzɔki a wi kaŋaki kə kiŋgbɔ kidɔkɔ

1 Bukumbɛiŋ kɔ i dzaka a Ablaham ba wi bətii tii bəbukumbɛiŋ nĭ yɛiŋ finə i gia yələ wə a?
2 A nĭ kɔ a Nyɔ dzɔ a Ablaham kɔkə bəh ŋgbɔ widɔkɔ num kɔm nɔm wi ndzɔŋni wə wi nĭ fə, ma wi kaŋaki lə gia yə wi kɔ i ghaŋsiki gwu kɔm yi. Ayakalə, wi kaŋaki kə na gia yə wi kɔ i ghaŋsiki gwu yɛiŋ i Nyɔ nshiŋ,
3 kɔm Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,

“Ablaham nĭ jiə shɔm i Nyɔ,
Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ.”

4 Mi wə wi nɔmki bə gɔm wi, na yibwiŋ wi ka nɔm bə gɔm wi, bə ma ni dzɔ a ŋgɔm wiwɔ kɔ kinya bə nya i wi. Bə ni dzɔ a, akɔ ŋgɔm wə wi si kɔ i kwati.
5 Ayakalə, mi kabə num maka wi nɔm fiɛŋ fidɔkɔ, num wi jiə shɔm i Nyɔ wə wi dzɔki bəni bəchu a bɔ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ i wi nshiŋ, Nyɔ dzɔki wəmaka a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ kɔm shɔm yə wi jiə i wi.
6 Dɛbit tə nĭ dzaka a ndzɔŋni bimbum kɔ i bəni bà Nyɔ dzɔki a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ a num kə kɔm bənɔm bà bɔ nɔm.
7 Wi nĭ dzaka a,

“Ndzɔŋni bimbum kɔ i bəni bà Nyɔ kɔ
wi dalinya lɔ bəŋgbɔ bəbɔ,
ka baŋ chu bibɔ.

8 Ayaka ndzəŋni bimbum kɔ i mi wə
Nyɔ chu
ŋgwuŋki kə waiŋkpaŋ kɔm chu bi."
9 Si yi kɔ yakadəiŋ, ndzəŋni bimbum biələ kɔ a bəni bà bɔ kɔ num bà suuŋ bɔ ma? Ma, bi kɔ tə i bəni bà bɔ kɛiŋki kinchɔk a? Buku si kɔ buku dzaka lɔ a, "Shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ wə nǐ fə Nyɔ dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ."
10 Nyɔ nǐ dzɔ Ablaham a wi kɔ mi wi chəŋ, num i winaiŋ jɔbi wə a? A nǐ kɔ num bə suuŋ lɔ wi, ma wi kɛiŋ kinchɔk a? A nǐ kɔ wi kɛiŋ kinchɔk maka bə suuŋ wi.
11 Bə nǐ suuŋ wi jiə ka kinchəsi i chusi a wi kɔ mi wi chəŋ kɔm shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ i jɔbi wə wi nǐ kɛiŋki kinchɔk. Ayakadəiŋ, Ablaham ka num tii wi bəni bichi bà bɔ jiə shɔm i Nyɔ maka bə suuŋ bɔ, ka Nyɔ dzɔ tə bɔ a bɔ kɔ bəni bə chəŋ i wi nshiŋ.
12 Ayaka wi num tə tii wi bəni bà bɔ kɔ num bə suuŋ bɔ, a num kə kɔm bə suuŋ bɔ. Akɔ kɔm bɔ dzɔ a gvu yi, i shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ ka bə suuŋ wi.

Ablaham nǐ kwati fiɛŋ fiə Nyɔ kaka num kɔm shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ

13 Kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i Ablaham a wi bəh bwa bu bi dzi lə mbi wələ, yi num kə kɔm Ablaham nǐ jiəki bənchi. Akɔ kɔm shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ wə, Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ.
14 A kabə num a bəni bà bɔ kwati fiɛŋ fiə Nyɔ kaka kɔm i nɔki si nchi nəŋki, yaka shɔm yə bə jiə i Nyɔ kaŋaki kə mbee widɔkɔ, kiŋkaka kə Nyɔ kaka numki tə a kilɔlɔ.
15 Gia yə yi kɔ, kɔ a bənchi si fə shɔm yi Nyɔ ka bɔkɔki tsə a nishiŋ, kɔm di biə nchi kɔkə, gia yidɔkɔ ma ni numki a mi bwiŋ nchi.
16 Yi kɔ num a, kiŋkaka kiwɔ biəliki num shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ ka yi numki shɔm yi yindzəŋni i wi, yə wi nǐ kaka a yi kaŋaki i bi num i chwɔŋkijuŋ ki kichi wə, a kɔbi a bəni bà bɔ num i bənchi wə. Akɔ tə i bəni bà bɔ jiə shɔm i Nyɔ wə a liŋ asi Ablaham nǐ jiə, kɔm Ablaham kɔ tii wibukumbɛiŋ bəchi bà bɔ kɔ bəni bə Nyɔ.
17 Yələ kɔ asi bə nyaka a Nyɔ dzakaki i Ablaham a,
"Mih kɔ mih fə a wɔ numki tii wi
bitumi biduli."
Wi num tikwili wibuku i Nyɔ nshiŋ. A num Nyɔ wə Ablaham nǐ jiə shɔm i wi. Ayaka yi num a, a fəki wi ka bəni bà bɔ kpiyi fiəni chu bəwɔm. Ayaka yi chu num a, a fəki wi ka biɛiŋ biə bi kɔkə, bi nûmki.
18 Ablaham nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə a ŋgaiŋ kələ bi kwati fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka i ŋgaiŋ, na si wi nǐ kɔ wi chu tsɛiŋ kə fiɛŋ fidɔkɔ i ninshiŋ. Ayakalə, wi jiə a shɔm i Nyɔ na ka wi nyani lə i dzə numki, "Tii wi bitumi biduli," asi Nyɔ nǐ kaka i wi a,
"Bwa ba bi ləŋki a ləŋni."
19 A nǐ kɔ Ablaham si num tsə lɔ jía gbi, ayakalə wi nǐ ka dəsi dəkə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ, na yaka si wi nǐ kɔ wi yɛiŋ lɔ i gwu yi wə a ŋgaiŋ si num lɔ aka kiŋkpili ki mi, ka yɛiŋ tə a kpə wi Sɛla kɔ ŋkaiŋni wi kɔbi i bwɔ.
20 Wi nǐ ka kaŋa dəkə kimənŋni i kaŋaki shɔm yifa kɔm kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i wi. Shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ nǐ ləkəki tsəki a ninshiŋ, wi ka tumyiki a bikum bi Nyɔ.
21 Wi nǐ kɔ wi bum na bəh shɔm yi yichi a Nyɔ kaŋaki lə ŋga i fə gia yə wi nǐ kaka.
22 Akɔ gia yə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ nǐ fə a Nyɔ dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ i wi nshiŋ.
23 Ayakalə, ndzaka wə wi kɔ a, "Nyɔ nǐ dzɔ wi yakadəiŋ," Yi kɔkə a bə nǐ nyaka a i Ablaham wə shəŋ.
24 Yi kɔ tə i bukumbɛiŋ wə. Nyɔ wə bukumbɛiŋ jiə shɔm i wi, ni dzɔ lə bukumbɛiŋ tə yakadəiŋ. Akɔ wi wə wi nǐ bwili Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ i kpi wə.
25 Jisɔs kɔ wə bə nǐ nya wi kpi kɔm chu bibukumbɛiŋ. Ayaka Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə ka ŋgaiŋ dzɔ a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ.

5

Kinsaŋli kə bukumbɛiŋ kaŋaki kɔm Nyɔ dzɔki bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ

1 I liə si Nyɔ kɔ wi dzɔ lɔ bukumbɛiŋ
a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kɔm
shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i wi wə,
bukumbɛiŋ bá num i kimbɔiŋni wə
bəh wi kɔm gia yə Bah wibukumbɛiŋ
wə Jisɔs Klistus fə.
2 A fə wi ka bukumbɛiŋ kaŋa dzəh
i liə i shɔm yindzɔŋni yi Nyɔ yə
bukumbɛiŋ kɔ yɛiŋ wə i liə kɔm shɔm
yə bukumbɛiŋ jiə i wi. Bukumbɛiŋ
bá laŋ si bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a
ninshiŋ, kiə a bukumbɛiŋ bi kwatiki
lə i mbum bi Nyɔ wə.
3 Yi na baaŋ dəkə yakadəiŋ,
bukumbɛiŋ laŋki tə i bəŋgəkə bə̀
bukumbɛiŋ yɛiŋki, kɔm bukumbɛiŋ
kiəki lə a bəŋgəkə fəki mi kiə i kaŋa
shɔm.
4 Ayaka shɔm yi kaŋani fəki a Nyɔ
kɔksi mi a wi kpɛiŋ. Nyɔ ka kɔksi mi a
wi kpɛiŋ, wi ka tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ
i fiɛŋ wə, kiə a ŋgaiŋ bi kwati lə.
5 Fiɛŋ fiə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki
i ninshiŋ i fi wə bi lansi tsə kə i
kuku, kɔm Nyɔ kɔ wi jiksi shə́m
yibukumbɛiŋ bəh kiŋkɔŋ ki, tsə dzəh
i Kiŋ'waka ki Baiŋni kə wi nya i
bukumbɛiŋ.
6 Yi num a jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ
kɔkə i gamti gwu yibukumbɛiŋ, Klis-
tus dzə i jɔbi wi ndzɔŋni wə, ka kpi
kɔm bukumbɛiŋ bəni bə̀ bɔ kiəki kə
Nyɔ.
7 Akɔ ŋkɔŋ a yi ləkəki lə i mi i kpi kɔm
mi wə wi kaŋaki kə kiŋgbɔ, ayaka mi
widɔkɔ kələ i mɔmsi i kpi kɔm mi wi
ndzɔŋni widɔkɔ.
8 Ayakalə, Nyɔ nǐ chusi kiŋkɔŋ ki
i bukumbɛiŋ i dzəh yələ wə a, jɔbi
wə bukumbɛiŋ nǐ kɛiŋki bəni bəchu,
Klistus kpi kɔm bukumbɛiŋ.
9 I liə si bukumbɛiŋ kɔ num
mwa mu fə Nyɔ dzɔ bukumbɛiŋ a
bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ,
yaka wi bi tsə lə i bukumbɛiŋ nshiŋ i
bwili bukumbɛiŋ i kaŋ yi shɔm yi Nyɔ
yi bɔksini yə wə bəh bəni.
10 Yəmaka num a, na jɔbi wə
bukumbɛiŋ nǐ kɛiŋki bəni bə̀ bɔ
baiŋŋki Nyɔ, kpi yi Waiŋ wi chiŋni
bukumbɛiŋ bəh Nyɔ, wi ni tsə lə i
ninshiŋ i liə i bwili bukumbɛiŋ bəh
nəni ki, si wi kɔ wi chiŋni bukumbɛiŋ
bəh Nyɔ.
11 A kɔkə a gia yələ shəŋ
yə bukumbɛiŋ laŋki kɔm yi.
Bukumbɛiŋ laŋki tə bəh Nyɔ kɔm Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ
num wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh Nyɔ.

Gia yə Adam nǐ dzə bəh yi, bəh yə Klistus nǐ dzə bəh yi

12 Si chu nǐ tsə dzəh i mi wimu wə,
ka bi dzə i mbi wə, ayaka kpi tə tsə
dzəh i chu chɛiŋ ka bi dzə, ayaka kpi
ka waŋ tsə i mi wichi wə, kɔm mi
wichi fə chu.
13 Chu nǐ kɔ bi si num lɔ i fa mbi
wə, na ka Nyɔ nyaki bənchi. Ayakalə,
bənchi kabə num kə bə kɔkə i ŋgwuŋki
waiŋkpaŋ i chu biə bəni fəki.
14 I yisi i jɔbi wi Adam wə i dzə buku
i jɔbi wi Muses wə a nǐ kɔ kpi kaŋa ŋga
i mi wichi bɛiŋ nabə bə̀ bɔ nǐ fəki chu
ayaka bɔ fə kə asi Adam wə wi nǐ bwiŋ
nchi. Adam nǐ kɔ i dzə yidɔkɔ wə aka
Klistus wə wi nǐ kɔ i bi dzə.
15 Ayakalə, kinya ki Nyɔ kə wi nya
i bəni kilɔlɔ kɔkə ka chu biə Adam nǐ
fə. A kabə num a bəni bəduli nǐ kpiyi
kɔm chu bi mi wimu, yaka kɔ ŋkɔŋ a
shɔm yindzɔŋni yi Nyɔ bəh kinya ki nǐ
dzə kɔm shɔm yindzɔŋni yi mi wimu
wə wi kɔ Jisɔs Klistus, ma yi ni numki
i dzə i bəni bəduli wə tsə lɔ tsəni.
16 Gia yə kinya ki Nyɔ kələ Nyɔ nǐ
nya kilɔlɔ dzə bəh yi kɔkə liŋ bəh yə
chu bi mi wimu nǐ dzə bəh yi. Chu bi
mi wimu dzə bəh nsaka i bəni bəchi
wə ka jiə bɔ i ŋgəkə wə. Ayakalə, kinya
ki Nyɔ kələ nǐ dzə i jum wə, i chu bi
bəni bəduli biə bɔ nǐ fə, ayaka Nyɔ dzɔ
bɔ a bɔ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ.
17 Yi kabə num a, chu bi mi wimu nǐ
fə kpi kaŋa ŋga i mi wichi bɛiŋ kɔm mi
wimu, yaka kɔ a bəni bə̀ bɔ dzɔ kiŋkɔŋ
ki Nyɔ kimbum kələ, bəh kinya kə ki
kɔ ndzɔ wə Nyɔ dzɔ bəni kilɔlɔ a bɔ kɔ
chəŋ, bɔ ni kwati nɔni ki du kɔm mi
wimu wə Jisɔs Klistus.
18 Ayakadəiŋ, si chu bi mi wimu nǐ
dzə bəh ŋgəkə i bəni bəchi wə, kɔ a liŋ
si kimfə ki chəŋ ki mi wimu fə Nyɔ
dzɔ bəni a bɔ kɔkə bəh kiŋgbɔ, bɔ bəchi
num i bi kwati nɔni.

19 Yi num a asi mi wimu nǐ ləkə
bəh fwu i Nyɔ yəmaka fə bəni bəduli
num bəh chu, yi kɔ asi mi wimu nǐ
wɔkɔ i Nyɔ ŋ'wɔkɔ wiwɔ fə Nyɔ dzɔ
bəni bəduli a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ.
20 Nyɔ nǐ nya bənchi i fə a chu duki.
Ayakalə, si chu duki akɔ a liŋ si kiŋkɔŋ
ki Nyɔ kə ki kɔ kinduksi i bəni wə duki
tsəki a ninshiŋ tə.
21 Yi kɔ lə, ka chu kaŋaki ŋga i bəni
wə, bɔ kpiyi, kɔ asi kiŋkɔŋ ki Nyɔ kə
kaŋaki ŋga i bəni wə tsə dzəh i ndzɔ
wə Nyɔ dzɔki bəni a bɔ kɔ chəŋ i wi
nshiŋ, i bi nya bɔ bəh nɔni kə ki bi
tsə kaa kə kɔm Jisɔs Klistus wə Bah
wibukumbɛiŋ.

6

Mi wə wi kɔ wi chiŋni lɔ bəh Klistus, wi kpi buku i kaŋ yichu wə

1 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ ki
dzakaki a nə? Yaka kɔ bukumbɛiŋ ki
baaŋki tsəki a fəki chu ka nshɛiŋ yi
Nyɔ yə yi kɔ kinduksi i bəni wə duki
tsəki tə a ninshiŋ a?
2 Yi məŋ nûm yaka! Yi kɔ i chu num
dəiŋ a bukumbɛiŋ bà bə kpi buku i
kaŋ yichu wə chu kɔ i nɔki i chu mə a?
3 Ma mbɛiŋ kiəki kə a bukumbɛiŋ
bəchi bà bə juli i bɔkɔ chiŋni bəh Klis-
tus Jisɔs, bə juli tə bukumbɛiŋ yaka
chiŋni bəh kpi yi a?
4 Bə nǐ juli bukumbɛiŋ i bɔkɔ
yakadəiŋ yi bə́ num a bə nǐ chiŋni
bukumbɛiŋ bɔ i kpi yi wə ka ləə, ka
yi numki si Klistus nǐ fiəni dza i kpi
wə i ŋga bimbum bi Ba wi wə, yaka kɔ
a bukumbɛiŋ kaŋaki i nôki num i nɔni
kimfiaŋ wə.
5 Yi kɔ lə kɔm, a kabə num a
bukumbɛiŋ nǐ chiŋni lɔ bəh Klistus i
kpi yə akɔ n'yi, yaka bukumbɛiŋ chu
kɔkə i məŋniki a bukumbɛiŋ bi chiŋni
lə bukumbɛiŋ bɔ tə i ndza wi kpi yə
akɔ n'yi.
6 Bukumbɛiŋ kiəki lə a gwu
yibukumbɛiŋ yə akɔ nɔni kikpu kɔ
num bə nǐ baŋŋ lɔ i kintasi wə bəh
Klistus, ka bə chiksi gwu yiwɔ yə yi
kɔ yichu, ka bukumbɛiŋ ma bi chu
numki mfa i kaŋ yichu wə,
7 kɔm jɔbi wə mi kpi, yaka wi buku
lɔ i kaŋ yichu wə.
8 Si bukumbɛiŋ kɔ bukumbɛiŋ kpi
lɔ bəh Klistus, yaka bukumbɛiŋ bum
a bukumbɛiŋ bi nɔki lə tə bukumbɛiŋ
bɔ,
9 kɔm bukumbɛiŋ kiəki lə a na si Nyɔ
nǐ dzasi Klistus i kpi wə, wi bi chu kpi
kə. Kpi kɔbi i chu kaŋa ŋga i wi bɛiŋ.
10 Kpi yə wi nǐ kpi wi nǐ kpi i chu wə
kpamu yi kaa yakadəiŋ. Ayaka nɔni
kə wi kaŋaki i liə kɔ num ki Nyɔ.
11 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ tə yɛiŋ i
gwu yimbɛiŋ wə a mbɛiŋ kpi lɔ i chu
mə, ka nɔki i liə biəli si Nyɔ nəŋki, si
mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs.
12 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ki bêe kə
a chu kaŋaki ŋga i ntsaŋa bimbɛiŋ bi
gwu wə i fâki mbɛiŋ wɔkɔ num i gia yə
mwa mimbɛiŋ nəŋki a mbɛiŋ fâki.
13 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a chu dzôki
bimbu bimbɛiŋ bi gwu ka biɛiŋ bi
binɔm i fâki gia yichu yɛiŋ. Mbɛiŋ nyâ
gwu yimbɛiŋ num i Nyɔ ka bəni bà bə
bwili bɔ i kpi wə ka nya bɔ bəh nɔni.
Mbɛiŋ nyâ tə bimbu bimbɛiŋ bi gwu i
Nyɔ ka biɛiŋ bi binɔm i fəki gia yi chəŋ
yɛiŋ.
14 Chu chu kaŋaki kə i kâŋaki ŋga i
mbɛiŋ bɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kɔkə i bənchi
chɛiŋ. Mbɛiŋ nɔki i shɔm yi Nyɔ
yindzɔŋni chɛiŋ.

Mi wə wi chiŋni bəh Klistus kɔ mfa i nɔni ki chəŋ wə

15 Si yi kɔ yaka, bukumbɛiŋ ki dza-
kaki a nə? Yaka kɔ a bukumbɛiŋ
fâki chu kɔm bukumbɛiŋ nɔki i shɔm
yi Nyɔ yindzɔŋni chɛiŋ, kɔbi i bənchi
chɛiŋ ma? Yi məŋ yaka!
16 Mbɛiŋ kiəki kə a mi ka dzɔ gwu yi
nya i mi widɔkɔ i wɔkɔki i wi ka mfa,
yaka wi kɔ mfa i mi wə wi wɔkɔki i wi
a? Mi ka nya gwu yi i chu, yaka wi kɔ
mfa i chu wə. Yi ni dzə num bəh kpi.
Mi ka nya gwu yi i wɔkɔki num i Nyɔ
wə, yaka wi kɔ mfa wi Nyɔ. Yəmaka ni
fə wi kwati nɔni ki chəŋ.
17 Ayakalə, kiyɔŋni kɔ ki Nyɔ asi
mbɛiŋ nǐ kɛiŋki mbɛiŋ num mfá
yichu, i liə mbɛiŋ bum bəh shə́m

yimbɛiŋ yichi gia yi lanini yə bə nǐ nya i mbɛiŋ chusiki.

18 Mbɛiŋ kɔ num bə bwili lɔ mbɛiŋ i kaŋ yichu wə, mbɛiŋ fiəni chu mfá i nɔni ki chəŋ wə.

19 Mih dzakaki yələ ka mi wiwɔm, kɔm mbɛiŋ ka bəni bəwɔm mbɛiŋ kɔkə i kiə gia i tsə buku si yi kɔ. Mbɛiŋ kǐəki a, a nǐ kɔ i kikpu wə mbɛiŋ nǐ nyaki lə bimbu bimbɛiŋ bi gwu i biɛiŋ bi kinyɛŋ wə bəh chu biduli, ka mfá. Mbɛiŋ nyâki bimbu bimbɛiŋ bi gwu num i gia yi chəŋ wə i numki bəni bə baiŋni.

20 Jɔbi wə mbɛiŋ nǐ kɔ mfá i chu wə, nɔni ki chəŋ nǐ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh mbɛiŋ.

21 Si mbɛiŋ nǐ kɔ yakadəiŋ, mbee wə mbɛiŋ nǐ kwati i gia yələ wə yə mbɛiŋ kɔ i liə ŋgəmni num ŋgəmnini i yi wə kɔ nə a? Gia yiwɔ yichi gɔksiki num bəh kpi shəŋ.

22 Ayakalə, i liə si bə kɔ bə bwili lɔ mbɛiŋ i kaŋ yichu wə ayaka mbɛiŋ fiəni chu num mfá yi Nyɔ, yi kɔ a mbee wiwɔ kɔ a mbɛiŋ si num dzə bəni bə baiŋni, ayaka kiŋgɔksi kiwɔ num nɔni kə ki bi tsə kaa kə.

23 Mbɛiŋ kǐəki a ŋgɔm wi gia yichu kɔ kpi, ayakalə nɔni kə ki bi tsə kaa kə kɔ kinya kə Nyɔ nyaki a kilɔlɔ i bəni bà bɔ kɔ bɔ chiŋni bəh Klistus Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ.

7

Nchi si kaŋa ŋga i mi bɛiŋ a i jɔbi wə mi wiwɔ kɛiŋki wiwɔm

1 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i dzaka yələ i mbɛiŋ ka bəni bà bɔ kiəki nchi. Mbɛiŋ kiəki kə a nchi si kaŋa ŋga i mi bɛiŋ a jɔbi wə mi kɛiŋki wiwɔm a?

2 Bukumbɛiŋ dzô kifəkəli i ndzɔ wi miŋkpaŋa bəh minyuku. Nchi si kaŋa baaŋ bəh miŋkpaŋa i nyuwi wə i jɔbi wə nyuwi kɛiŋki wiwɔm. Ayakalə, i jɔbi wə nyuwi ka dza kpi, wi ka ni buku i nchi wə wi kaŋaki wi bəh nyuwi.

3 Ayakadəiŋ, wi ka dza nyə tsə i minyuku widɔkɔ nyuwi kɛiŋ wiwɔm, bə bôɔŋ wi a miŋkpaŋa wi təkɔlini. Ayakalə, nyuwi ka kpi, yaka wi buku lɔ i nchi wiwɔ wə. Wi ka tsə dzɔ minyuku widɔkɔ, wi ma chu numki miŋkpaŋa wi təkɔlini.

4 Yi kɔ a liŋ bwa bə nih bəŋ si mbɛiŋ kpi lɔ i bənchi wə tsə dzəh i gwu yi Klistus yə bə nǐ baŋŋ i kintasi wə. Mbɛiŋ kpi yakadəiŋ ka mbɛiŋ numki bəni bə mi widɔkɔ. Ayaka mi wələ kɔ wə bə nǐ dzasi i kpi wə, ka bukumbɛiŋ nôki bə fâ num gia yə yi ndzɔŋki i Nyɔ.

5 Jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɛiŋki bə biəli asi nyam yi gwu yibukumbɛiŋ nəŋki, bənchi nǐ shiki dzasiki lə gwu yibukumbɛiŋ yə yi fwuki i fâki chu, yi ka fâki bimbu bibukumbɛiŋ bi gwu ka nɔmki gia yə yi kɔ i dzə num bəh kpi i bukumbɛiŋ wə.

6 Ayakalə, i liə bukumbɛiŋ buku lɔ i bənchi chɛiŋ ka kpi gaali bəh bənchi bəwɔ bà bɔ nǐ kaŋa bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ buku ka nɔmki i nɔni kimfiaŋ kə ki kɔ ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, a chu kɔbi i dzəh yikpu yi bənchi bà bə nǐ nyaka.

Nchi fəki bukumbɛiŋ kiə gia yichu

7 Bukumbɛiŋ ki dzâkaki a nə kɔm nchi a? Yaka kɔ a nchi kɔ gia yichu a? Yi mɔŋ yakadəiŋ! Asi mɔŋ kɔm bə bənchi ma mih kiəki kə gia yichu. Asi mɔŋ a nchi dzakaki a mi ma bûkuki bəh dzákəh i fiɛŋ fi mi wə, ma mih kiəki kə a mbuku wi dzákəh kɔ gia yichu.

8 Ayakadəiŋ, chu ka dzɔ dzəh i nchi wələ chɛiŋ nəŋni dzákəh yi bukuni i mih wə i dzáh dzáh wə, nchi nǐ kɔkə ma chu kaŋaki kə ŋga.

9 Mih nǐ yisiki nɔki maka nchi dzə. Ayakalə, jɔbi wə nchi nǐ dzə, chu yɔmi, mih ka kpi.

10 Bənchi bà mwi bɔ nǐ kɔ i dzə num bəh nɔni i mih, bɔ dzə lɔ num bəh kpi i mih wə.

11 Yi num a chu nǐ kwati dzəh i bənchi bələ wə, fwɔkyi mih, nyumi i bɔ chɛiŋ wɔɔ mih.

12 Ayakadəiŋ, bənchi kɔ gia yi baiŋni, gia yə bənchi dzakaki kɔ gia yi baiŋni, a num yi chəŋ chu ndzɔŋ.

13 Yi ka num a gia yə yi ndzɔŋki ni dzə lɔ bəh kpi i mih wə a? A kɔkə

yakadəiŋ! A nǐ kɔ chu, bi ni nyumi i gia yindzɔŋni chɛiŋ i dzə bəh kpi i mih, ka bukumbɛiŋ ni yɛiŋ a chu kɔ chu, ayaka yi chusi num i gia yə bənchi dzakaki a chu bəkəki nalə.

Jwɔ biə bi kɔ i mi wə

14 Bukumbɛiŋ kiəki a bənchi kɔ gia yə yi nyə i Nyɔ wə. Ayakalə, mih kɔ mfiŋ mi wiwɔm mih kaŋa nyam yi gwu, num bə taŋni mih ka mfa i chu wə.
15 Mih kiəki kə gia yə mih fəki, kɔm gia yə mih nəŋki i fə̂ a kɔkə yə mih fəki. Mih dza yiŋni fə lɔ gia a num na yə mih baiŋŋki.
16 Si mih fəki lɔ gia a num yə mih kɔŋki kə, yaka mih bum ŋkɔŋ a nchi kɔ gia yindzɔŋni.
17 Si yi kɔ yakadəiŋ, a fəki kə mih gia yiwɔ. A fəki num chu biə bi kɔ i mih mə.
18 Mih kiəki lə nalə a gia yindzɔŋni kɔkə i mih mə. Yaka kɔ a gia yindzɔŋni kɔkə i mwa məŋŋ mə. Mih si dza nəŋ lə i fə gia yi chəŋ, mih kəbi i fə.
19 Gia yindzɔŋni yə mih nəŋki i fə̂ a kɔkə yə mih fəki. Gia yichu yə mih kɔŋki kə i fə̂ki, akɔ yə mih yiŋni fəki.
20 Si mih dzaki fəki num gia yə mih kɔŋki kə i fəki, yaka kɔ a chu məŋ i mih wə, mih fəki gia yiwɔ. A fə num chu biə bi kɔ i mih mə.
21 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih ka yɛiŋ lɔ a, akɔ nchi i jɔbi wə mih nəŋki i fə gia yindzɔŋni, aka yaŋsiki lɔ gia yichu i mih i fəki.
22 I shɔm yiŋ mə mih saŋliki lə bəh bənchi bə Nyɔ nalə.
23 Ayakalə, mih yɛiŋki lə nchi widəkɔ wi num i mih mə. Nchi wiwɔ tumki lə jum bəh nchi wichu wə wi kɔ i kiŋkwaka kiŋ mə.
24 Kiŋkpili ki mi ka mih! Akɔ ndə i bwili mih i nyam yi gwu yələ yi dzəki bəh kpi a?
25 Kiyɔŋni ki Nyɔ wə wi kɔ i gamti mih tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə Bah wibukumbɛiŋ!

Si yi kɔ yakadəiŋ mih kabə num i liə mfa wi bənchi bə Nyɔ i kiŋkwaka kiŋ wə, ayakalə num mfa wi bənchi bə chu i nyam yi gwu wə.

8

I Nəki si Kiŋ'waka ki Baiŋni nəŋki

1 Yi kɔ a, i liə mi wə wi chiŋni bəh Klistus Jisɔs bi chu liə kə i ŋgəkə mə.
2 Wi bi chu liə kə kɔm nchi wi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə wi nyaki nɔni i bəni bə bɔ chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs, num wi bwili lɔ bukumbɛiŋ i kaŋ yi nchi wə wi kɔ wichu bəh wi kpi.
3 Nyɔ kɔ wi fə lɔ gia yə nchi nǐ kaŋaki kə ŋga i fə. Nchi nǐ kaŋaki kə ŋga, a num mfə wi nyam yi mi yi gwu yi bɔyini. Gia yə Nyɔ nǐ fə kɔ a wi nǐ faaŋ Waiŋ wi, wi dzə ka mi wiwɔm wə wi fəki chu i bwiŋ chu. Akɔ yaka si Nyɔ nǐ bwiŋ ŋga bichu i mi wiwɔm wə.
4 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka gia yi chəŋ yə nchi nəŋki a bukumbɛiŋ kɔlə i fə̂ki asi yi kɔ. Bukumbɛiŋ bələ kɔ bə̀ Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, kɔbi i chu fəki si nyam yi gwu nəŋki.
5 Bəni bə̀ bɔ nɔki biəli asi nyam yi gwu nəŋki, bɔ si jiə mfi bibɔ a num i gia yə nyam yi gwu nəŋki, ayaka bə̀ bɔ nɔki biəli asi Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, bɔ si jiə mfi bibɔ num i gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki.
6 Mi ka jiə mfi bi num i nyam yi yi gwu wə, yaka wi ni kpi lə. Ayakalə, mi ka jiə mfi bi num i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, yaka wi ni kwati lə nɔni bəh kimbɔiŋni.
7 Si yi kɔ yakadəiŋ mi wə wi jiə mfi bi num i gia yə nyam yi gwu nəŋki akɔ wə wi si baiŋŋ Nyɔ. Wəmaka mi si wɔkɔ kə i nchi wi Nyɔ. Ayaka kɔ ŋkɔŋ a wi kɔkə i wɔkɔki.
8 Mi wə wi nɔki asi nyam yi gwu nəŋki wi kɔkə i fəki gia yə Nyɔ kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi.
9 Ayakalə, mbɛiŋ kɔkə fimbɛiŋ bəni bə̀ bɔ nɔki biələ asi nyam yi gwu nəŋki. Mbɛiŋ biəliki asi Kiŋ'waka nəŋki, jɔbi wə yi kɔ a Kiŋ'waka ki Nyɔ nɔki lə i mbɛiŋ wə. Mi kabə num wi kaŋa kə Kiŋ'waka ki Klistus, yaka wi kɔkə mi wi Klistus.
10 Klistus kabə num i mbɛiŋ wə, na yaka si gwu yimbɛiŋ bi kpiki kɔm chu, Biŋ'waka bimbɛiŋ kɔ biwɔm kɔm Nyɔ fə mbɛiŋ num chəŋ i wi nshiŋ.

11 A kabə num a Kiŋ'waka ki wi wə wi nǐ bwili Jisɔs i kpi wə nɔki lə i mbɛiŋ wə, ma wi wə wi nǐ bwili Klistus Jisɔs i kpi wə ni nya tə nɔni i nyam yimbɛiŋ yi gwu yə yi bi kpiki. Wi ni nya tsə dzəh i Kiŋ'waka ki wə, kə ki nɔki i mbɛiŋ wə.

12 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, bukumbɛiŋ kaŋaki lə gia i fə̂, gia yələ kɔkə i nɔ̂ki biəli si nyam yibukumbɛiŋ yi gwu nəŋki.

13 Mbɛiŋ ka nɔki biəli si nyam yimbɛiŋ yi gwu nəŋki, yaka mbɛiŋ ni kpi lə. Ayakalə, mbɛiŋ ka bee Kiŋ'waka ki Nyɔ fə mbɛiŋ bəkəli kimfə kichu kə nyam yi gwu nəŋki, yaka mbɛiŋ ni kwati lə nɔni.

14 Bəni bəchi bà bɔ nɔki biəli si Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki bɔ kɔ bwa bə Nyɔ.

15 Nyɔ nǐ ka nya dəkə mbɛiŋ num bəh kiŋ'waka ki mfa kə ki kɔ fə mbɛiŋ fiəni nɔki bəh nlwa. Wi nǐ nya Kiŋ'waka i mbɛiŋ kə ki fəki mbɛiŋ num bwa bu. Ayaka ki ka fəki mbɛiŋ bɔɔŋ wi a, “Abba,* Ba wibuku.”

16 Kiŋ'waka kələ mwi bəh kiŋ'waka kibukumbɛiŋ beeŋki lə nsaka a bukumbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ.

17 A kabə num a bukumbɛiŋ si num lɔ bwa bə Nyɔ, bukumbɛiŋ bi numki i dzi biɛiŋ, biɛiŋ biə bi kɔ bi Nyɔ. Bukumbɛiŋ bəh Klistus bi chiŋni dzi bi jɔbi wə bukumbɛiŋ ka yɛiŋki ŋgəkə si Klistus nǐ yɛiŋki, bukumbɛiŋ tə bi kwati i kiŋkɔkni ki wə.

Kinsaŋli kə ki kɔ ki bwa bə Nyɔ

18 Mih kiəki lə na bindzɔŋ a ŋgəkə wə bukumbɛiŋ yɛiŋki i liə wi ka buku na wə bə kɔ i fəkəni bəh ndzɔŋni biə bi bi numki bibukumbɛiŋ.

19 Biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa bi lansi wəkɔliki jɔbi wə Nyɔ bi chusiki bwa bà bɔ kɔ mbu.

20 Yi kɔ a biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa bi fiəni chu biɛiŋ bi kilɔlɔ. Bi ka num dəkə biɛiŋ bi kilɔlɔ yaka a, a kɔŋki bi. A nǐ kɔŋ Nyɔ i fə a bi numki yakadəiŋ. Ayakalə, bi tsɛiŋ tsə a ninshiŋ kiə a,

21 chɔkɔ bidɔkɔ bi num Nyɔ bi bwili bi, bi bɔiŋ i nsəŋ wə wi kɔ a biɛiŋ biwɔ bichi kaŋaki lə i bi fɔɔ. Jɔbi wə Nyɔ bi bwiliki bi yakadəiŋ, bi ka bi kaŋa ndzɔŋni biə akɔ bi bwa bə Nyɔ.

22 Bukumbɛiŋ kiəki lə a biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa bi kwiŋki bəh lɔli i dzə buku bidaiŋ aka miŋkpaŋa wə wi nɔmhki.

23 A kɔkə shəŋ a biɛiŋ biə Nyɔ nǐ maa bi baaŋ a numki i ŋgəkə wə. Bukumbɛiŋ bà bə kaŋaki kinya ki ninshiŋ, a num Kiŋ'waka ki Nyɔ kə wi nya i bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ kwiŋki tə a shɔm shɔm wɔkɔli na bəh ŋga a Nyɔ fə̂ bukumbɛiŋ nûmki bwa bu, a num ntəiŋ wə Nyɔ bi təiŋki bukumbɛiŋ bəchi i kaŋ yi ŋgəkə wə.

24 Akɔ gia yə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə a bukumbɛiŋ bi kwatiki lə a num yə Nyɔ bwǐli bukumbɛiŋ kɔm bə yi. Ayakalə, gia yə mi kɔ i tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə a ŋgaiŋ bi kwati lə num yi si num lɔ i wi nshiŋ, a kɔkə i chu numki yi yə wi kɛiŋki wi wɔkɔli wɔkɔlini. Akɔ ndə wə wi kɔ i chu tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i fiɛŋ fidɔkɔ i bi kwati num fi si num lɔ i wi nshiŋ a?

25 Ayakalə, bukumbɛiŋ kabə tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i fiɛŋ wə kiə a bukumbɛiŋ bi kwatiki lə, bukumbɛiŋ kɛiŋ ki yɛiŋ kə i fi wə, bukumbɛiŋ kaŋaki i kâŋa shɔm i nûmki alə mɔɔŋ wɔ̂kɔli.

26 Kiŋ'waka ki Baiŋni tə gamtiki lə bukumbɛiŋ i mbɔyih wibukumbɛiŋ wə, asi bukumbɛiŋ kiəki kə i tsaki bəh si bukumbɛiŋ kaŋaki i tsaki si bukumbɛiŋ kɔ i tsâki. Kiŋ'waka kiwɔ mwi si tsa lə Nyɔ i bukumbɛiŋ bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ də i wi i dzəh yə wə mi kɔkə i chu dzaka.

27 Nyɔ wə wi si tsɛiŋ shóm yi bəni wi si kiə lə kiŋkwaka ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, kɔm Kiŋ'waka kiwɔ si tsa lə Nyɔ i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ i dzəh yə Nyɔ kɔŋki.

28 Bukumbɛiŋ kiəki lə a Nyɔ nɔmki i gia yichi wə wi fə yi tsə i dzəh yindzɔŋni wə i bəni bà bɔ kɔŋki wi, bà wi bɔɔŋ biəli gia yə wi nəŋki i bɔ.

* **8:15** Abba kɔ i já yi Alamiak wə a Ba wibuku.

29 Bəni bà Nyɔ nǐ kɔ wi si kiə bɔ a
kɛiŋ i kikpu wə, yi kɔ num wi nǐ kɛiŋsi
jiə lɔ bɔ chi chi a bɔ bi kwûni nûm ka
Waiŋ wi, ka Waiŋ wi wələ kɔlə i numki
Waiŋ wi ninshiŋ i bwa bə nih bəduli
kintəəŋ.
30 Bəni bà wi nǐ kɔ wi sisi jiə lɔ chi
chi, wi ka bi bɔɔŋ bɔ. Ayaka bəni bà wi
nǐ bɔɔŋ num wi dzɔ lɔ bɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ
widəkɔ kəbi. Ayaka bà wi nǐ bɔɔŋ wi
dzɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi, num wi
nǐ fə a bɔ liə i mbum bi wə.

Mi wə wi kɔ i chu fə bukumbɛiŋ bəh gia yidəkɔ kɔ na ndə a?

31 Si gia yələ yichi kɔ lə, bukumbɛiŋ
chu kɔ i dzaka a nə? Si Nyɔ si num lɔ i
kimbu kibukumbɛiŋ wə, mi wə wi kɔ i
chu fə bukumbɛiŋ bəh gia akɔ na ndə
a?
32 Wi Nyɔ kabə kaŋaki kə kiŋghəkə i
Waiŋ wi, i nya a wi kpi i bukumbɛiŋ
bəchi bɛiŋ, ayakalə wi ma nǐ nyâ biɛiŋ
bichi i kpɛiŋsi yɛiŋ i bukumbɛiŋ a?
33 Akɔ ndə wə wi kɔ i chu nəŋki
nsaka bəh bəni bà Nyɔ kɔ wi sabibwili
lɔ a? Nyɔ num wə wi dzɔki bəni a bɔ
kaŋaki kə ŋgbɔ widəkɔ.
34 Mi kɔlə wə wi kɔ i chu jiə
bukumbɛiŋ i ŋgəkə wə a? Klistus Jisɔs
nǐ kpi, wi fiəni dza i kpi wə, wi num
i liə i tsɛiŋ yi Nyɔ yiləkəli wə, wi lansi
tsa Nyɔ i bukumbɛiŋ.
35 Mi wə wi bi chu lansi gaaliki
bukumbɛiŋ bəh Klistus a wi ma chu
kɔŋki bukumbɛiŋ kɔ na ndə a? Akɔ
bəŋgəkə, ma nshili, ma i bwaŋki gvu
a bəni gbɔyiki i jum wə, ma dzɔŋ, ma
chwɔŋ kiyəə, ma gia yi gumini, ma
kpi, kɔlə i gaali a?
36 Yi kɔ num bə nyaka a bəni bədɔkɔ
nǐ dzakaki i Nyɔ a,
“Buku tsɛiŋki tsəki kpi chɔkɔ bichi
kɔm wɔ.
Bəni dzɔki buku aka shwáŋ yə bə tsəki
i kum.”
37 Na i biɛiŋ biələ bichi wə bukumbɛiŋ
tumki dziki lə bi bəh ŋga bi Klistus wə
wi nǐ kɔŋ bukumbɛiŋ.
38 Mih kiəki lə na bindzɔŋ a kpi nabə
nɔni, nabə ŋkaiŋni bəchinda bənaiŋ,
nabə biŋ'waka biə bi sakaki, nabə biɛiŋ
biə bi kɔ i liə, nabə biə bi kɔ i bi dzə,
nabə biɛiŋ biə bi kaŋaki ŋga,
39 nabə biə bi kɔ i bɛiŋ, nabə biə bi kɔ i
nichɛiŋ, nabə binaiŋ biɛiŋ i mbaŋ wi
biɛiŋ biə Nyɔ nǐ maa bichi, fidəkɔ kɔkə
yɛiŋ fi kɔ i gaali bukumbɛiŋ i kiŋkɔŋ
ki Nyɔ kə wi kaŋaki i bukumbɛiŋ kɔm
Klistus Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ.

9

Nyɔ nǐ saiŋbwili bəni bə Islae a bɔ numki bəni bu

1 Gia yələ mih dzakaki kɔ ŋkɔŋ ka
mi wi Klistus. Mih nyiki kə ntəkə,
Kiŋ'waka ki Baiŋni fəki shɔm yiŋ təbi
a mih nyiki kə ntəkə.
2 Yi kɔ a mih kɔ bəh nshɛiŋ yimbum
chu num bəh ləli biə bi kaaki kə i shɔm
yiŋ mə,
3 kɔm bwa bə nih bəŋ bə kwili bà
buku bɔ kɔ mwa mimu. Mih nəŋki lə
na bəh ŋga a ləiŋ dzâ i mih wə i gâali
mih buku Klistus kɔm bɔ.
4 Bəni bələ kɔ bəni bə Islae bà Nyɔ
nǐ dzɔ bɔ fə a bɔ numki bwa bu, chusi
kiŋkɔkni ki i bɔ, dzi miŋkaiŋ bəh bɔ,
nya bənchi bu i bɔ kaŋ, chusi bɔ si bɔ
kɔ i kôksiki Nyɔ, fə biŋkaka bəh bɔ.
5 Bɔ kɔ bəni bà bətii tii bəbɔ nǐ yisi
chwɔŋkijuŋ kələ a num bəni bə Nyɔ bà
bə ni kiəki bɔ, Mbwili wə Nyɔ nǐ kaka
jɔbi wə wi nǐ dzə ka mi wiwɔm, bə
bwɔ wi num i chwɔŋkijuŋ ki bəni bələ
wə. Bukumbɛiŋ nyâki kiŋkɔksi jɔbi
wichi ki kaa kə i Mbɔiŋsi wə wi kɔ Nyɔ,
wi kaŋa ŋga i biɛiŋ bichi wə. Yi nûm
ayaka.
6 Yi mɔŋ a, gia yə Nyɔ nǐ kaka a yi
laka kilɔlɔ, kɔm a kɔkə bəni bə Islae
bəchi bà bɔ kɔ bwa bə Islae bə ŋkɔŋ.
7 Ayaka a kɔkə tə bwa bəchi bà bɔ
buku i Ablaham wə bɔ kɔ bwa bu.
Ayakalə, yi kɔ asi Nyɔ nǐ dzaka i Abla-
ham a,
“Akɔ Ayjik wə, wi bi bwɔki bwa bà bɔ
bi duki yɛli wa.”
8 Yələ gia chusiki a, a kɔkə bwa bəchi
bà bɔ buku i Ablaham wə bɔ kɔ bwa
bə Nyɔ. Akɔ bwa bà Nyɔ nǐ kaka
Ablaham yɛiŋ, bə dzɔki a bɔ kɔ bwa bə
Ablaham.
9 Jɔbi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka kələ dzaka
a,

“A bi fiəni numki i jɔbi wələ wə i jia yi
dzəni wə,
mih bi fiəni dzə, ma Sɛla bi kwati waiŋ
nyukuni.”
10 A məŋ dəkə a yələ shəŋ. Gia
ka yələ nǐ num tə bəh Lɛbika wə
tii bwa bu nǐ kɔ Ayjik wə tii bətii
bəbukumbɛiŋ.
11-12 Na ka bə tsɛiŋki i bwɔ bimaŋsi
biələ, na ka bə numki i fə gia yindzəŋni
yidəkɔ nabə yichu, a nǐ kɔ num Nyɔ
dzaka i nih wibɔ a,
“Kukuli bi nəmki lə i waiŋ wi nchiŋ.”
Nyɔ nǐ dzaka yakadəiŋ chusi a wi
baaki mi biəli mba wi. Wi si baa kə
biəli nəm widəkɔ wə mi fə. Wi baaki
biəli num gia yə wi Nyɔ nəŋki.
13 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Yakɔb kɔ mih kɔŋ wi, mih baiŋŋ
Ɛsau.”

Nyɔ si fə a gia yə wi kɔŋki

14 Si yi kɔ lə, bə kɔ i dzaka a nə? Yaka
kɔ a Nyɔ fəki kə gia yi chəŋ ma? Yi məŋ
yakadəiŋ!
15 Nyɔ nǐ dzaka i Muses a,
“Mih bi cham lə bəh nshɛiŋ i mi wə
mih kɔŋki,
mih kwasi nshɛiŋ i wə mih kɔŋki.”
16 Ayakadəiŋ, Nyɔ baaki kə mi biəli
si mi wiwəm nəŋki, nabə i bənəm bà
wi nəmki. Wi baaki kɔm nshɛiŋ yə wi
kaŋaki i bəni wə.
17 Yələ gia kɔ asi bə nǐ nyaka tə i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a Nyɔ nǐ dzakaki i
fɛlɔ ŋkuŋ wi Ijib a,
“Mih yaksi wɔ ka ŋkuŋ, fwu wiwɔ
num a,
mih ni chusiki ŋga biŋ i wɔ wə,
ka bəni bi tsə̂ bəh yɛli wuŋ i mbi wələ
wichi wə.”
18 Yələ gia ka chusi a Nyɔ kwasiki
nshɛiŋ i mi wə wi nəŋki i kwasi nshɛiŋ
i wi, nya fwu wi ləkəli i mi wə wi nəŋki
a wi ləkəki bəh fwu.
19 Mi widəkɔ kələ i dza bikə i mih
a, “A kabə num yakadəiŋ, Nyɔ kabə
kpiki bəh bəni kɔm nə a? Mi wə wi kɔ
i nəiŋ gia yə Nyɔ nəŋki a yi num, akɔ
ndə a?”
20 Mi ma bǐkə yakadəiŋ. Akɔ na
winaiŋ mi wiwəm wə wi kɔ i sini bəh
Nyɔ a? Mi kələ i mwəm fiɛŋ bəh fiəŋ
ma fi ni chu bikə i wi a, “Wɔ mwəm
mih lə kɔm nə a?”
21 Mi wə wi mwəmki mishwali
kaŋaki lə ŋga i fiəŋ wiwɔ bɛiŋ i chum
kaŋ yi fiəŋ i mwəm biɛiŋ yɛiŋ chi chi,
fidəkɔ num fiə fi kaŋaki nəm wimbum,
fidəkɔ num fiə fi chiŋ kɔ. 22 Yikɔ a liŋ
si Nyɔ fəki. Wi nǐ nəŋki i chusi shəm yi
yi bəksini i bəni, chu fə a bəni kǐə ŋga
bi. Ayakalə, wi nǐ lansi kaŋa shəm bəh
bəni bà bɔ nǐ fəki shəm bəkɔ wi, bəh bà
bə nǐ kɔ i kaasi bɔ num kaasini.
23 Wi nǐ fə yakadəiŋ i chusi mbum
bi bimbum biə bi kɔ i bəni bà wi
kwasiki nshɛiŋ i bɔ. Bəni bələ kɔ bà wi
nǐ kɛiŋsi jiə na ka yi dzə num a bɔ bi
kwati lə mbum biwɔ.
24 Akɔ na bukumbɛiŋ bəni bəwɔ bà
wi bɔɔŋ. A kɔbi a Bəju shəŋ. Bəni bà bɔ
kɔkə Bəju kələ tə yɛiŋ.
25 Akɔ na yi yə Nyɔ dzaka i Kiŋwakti
ki mi wi wi ntum wə Ɔsia a,
“Bəni bà bɔ kɔkə bəni bəŋ,
Mih ni bɔɔŋki bɔ a ‘Bəni bəŋ.’
Ayaka bà mih ni kɔŋki kə bɔ,
mih ni bɔɔŋki bɔ a ‘Shəm yiŋ.’ ”
26 “Ayaka a fɛiŋ i di biə Nyɔ si dzaka i
bəni bəwɔ a,
‘Mbɛiŋ kɔkə bəni mbəŋ’,
Yi kɔ a bə ni bɔɔŋki bɔ a,
‘Bwa bə Nyɔ wə wi kaŋaki nəni.’ ”
27 Isaya mi wi ntum wi Nyɔ nǐ də tə
kɔm bəni bə Islae ka dzaka a,
“Na ayaka si bəni bə Islae duki lə,
num aka mishambu mi kinchwɔ
kimbum,
a bi bəiŋki a bədəkɔ i bɔ wə twɛsi.
28 Yi num a Nyɔ bi dza akisəkə wi lɔ
ŋgəkə
i nshwaiŋ yələ yichi wə wi kaasi biɛiŋ
bichi.”
29 Wi Isaya nǐ kɔ wi dzaka lɔ a,
“A nǐ məŋ a, Bah Nyɔ wə wi kaŋaki ŋga
bichi
bɛsi bwa i chwəŋkijuŋ kibukumbɛiŋ
wə,
ma bukumbɛiŋ fiəni chu lɔ aka kwili
wimbum Sədəm
bəh wi Gəmələ.”

Bəni bə Islae nəiŋ dzəh yə bəni kaŋaki i bǐəliki i num chəŋ i Nyɔ nshiŋ

30 Si yi kɔ lə, bukumbɛiŋ ki dzakaki
a nə? Bukumbɛiŋ ki dzakaki a bəni bà

bɔ kɔkə Bəju bà bɔ nǐ ka məmsi dəkə i num chəŋ i Nyɔ nshiŋ, bɔ num lɔ i liə chəŋ i Nyɔ nshiŋ kɔm shɔm yə bɔ jiə i wi.
31 Ayakalə, bəni bə Islae bà bɔ nǐ
məmsi i numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ biəli
num dzəh yə bənchi nəŋki, bɔ nǐ ka
biəli i dzə num chəŋ i wi nshiŋ.
32 A nǐ kɔ kɔm nə? Akɔ kɔm bɔ nǐ
ka məmsi i biəli dzəh yə bɔ kɔ i jiə
shɔm i Nyɔ. Bɔ nǐ kwakaki a gia yə
yi kɔ fə a mi num chəŋ i Nyɔ nshiŋ
kɔ num bənɔm bà wəmaka fəki. Bɔ
fə yakadəiŋ ka ndamti i təh wə bəni
ndamtiki i yɛiŋ bɛiŋ.
33 Təh wələ kɔ wə bə nyaka kɔm wi
a,
“Mbɛiŋ tsêiŋ, mih jiə təh i kwili wi
Sayɔŋ wə,
a num təh wə bəni bi ndamtiki yɛiŋ
wə.
A num biaŋa wə bəni bi gbɔyiki yɛiŋ
wə.
Ayakalə, mi wə wi jiə shɔm i wi wə, bi
chu numki kə i ŋgəmni wə.”

10

1 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih nəŋki
bəh shɔm yiŋ yichi, bəh ntsa wuŋ i
Nyɔ, kɔ a bəni mbəŋ bə Islae bələ bi
kwati mbɔiŋ.
2 Gia yə mih kiəki, a num yə mih kɔ i
dzaka kɔ a, bɔ kaŋaki lə kiŋkɔŋ na bəh
ŋga i Nyɔ. Ayakalə, bɔ kiəki kə dzəh yi
chəŋ yə bɔ kɔ i biəliki wi yɛiŋ.
3 Si bɔ kiəki kə dzəh yə Nyɔ dzɔki
a mi si num chəŋ i wi nshiŋ yɛiŋ, bɔ
kabə nəŋ lɔ i jiə num dzəh yibɔ, ayaka
na chu nya gwu yibɔ i biəliki dzəh yə
Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ yɛiŋ i wi nshiŋ.
4 Si Klistus nǐ dzə, dzəh yi bənchi
yə bəni nǐ biəliki i numki chəŋ i Nyɔ
nshiŋ ka kaa, ka i numki chəŋ i Nyɔ
nshiŋ i liə ni numki i jǐə shɔm i Klistus
wə.

Mbɔiŋ dzə lɔ i mi wichi

5 Muses nǐ nyaka kɔm dzəh i numki
chəŋ i Nyɔ nshiŋ yə yi biəliki num
bənchi a, “Mi wə wi fəki si bənchi
dzakaki ni nɔki lə kɔm wi jiəki bənchi
bəwɔ bəchi.”
6 Ayakalə, kɔm dzəh yə yi kɔ a mi kɔ
chəŋ i Nyɔ nshiŋ biəliki num shɔm yə
wi jiə i wi wə, yi num bə nyaka a,
“Kiə wɔ ma bikəki i shɔm ya wə a, ‘A ni
yaka ndə i bɛiŋ na?’ ”
(Yi num a, a ni yaka ndə i tsə dzəh bəh
Klistus a).
7 Nabə a, “A ni shi ndə i kii a?”
(Yi num a, i tsə dzasi Klistus i kpi wə).
8 Ayakalə, yi dzakaki a nə? Yi dzakaki
a,
“Gia yi Nyɔ kɔ kɔmsi i wɔ wə.
Yi kɔ i dzaka ka wə, bəh i shɔm ya wə.”
Ayaka a num yi, buku fukuki kɔm njiə
wi shɔm i Jisɔs wə.
9 Wɔ ka dzaka bəh dzaka ka a Jisɔs kɔ
Bah, ayaka, ka bum i shɔm ya wə a
Nyɔ nǐ dzasi wi i kpi wə, ma wɔ bi bɔiŋ.
10 Yi kɔ a, mi bumki num bəh shɔm yi
na ka Nyɔ dzɔ wi a wi kaŋaki kə kiŋgbɔ
kidɔkɔ. Ayaka mi dzâkaki bəh dzaka
ki ka bi bɔiŋ.
11 Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,
“Mi wə wi kɔ wi bum i wi bi num kə i
kiŋgəmni wə.”
12 Mbɛiŋ kiəki a chi chi kɔkə i kintəəŋ
ki mi wi Ju bəh mi wə wi kɔkə mi wi
Ju. Bah wə wi kɔ Bah wi mi wichi akɔ
a wimu. Ayaka wi si shi wɛli kaŋ yi
nya mbum i mi wichi wə wi dəki i wi.
13 Yi kɔ num bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə a,
“Mi wichi wə wi bi bɔɔŋki yɛli wi Bah,
wi bi bɔiŋki lə.”
14 Ayakalə, bəni kɔ i nyani dəiŋ na
ka bɔ dəki bɔɔŋ wi maka bɔ jiə shɔ́m i
wi a? Ayaka bɔ kɔ nyani dəiŋ i jiə shɔm
i wi maka bɔ num wɔkɔ kɔm wi a? Bɔ
kɔ nyani na dəiŋ i wɔkɔ maka mi num
fuku kɔm wi i bɔ a.
15 Ayaka bəni kɔ i nyani dəiŋ i tsə
fukuki maka bə faaŋ bɔ a? Yi kɔ num
bə nǐ nyaka a,
“Gvú yi bəni bà bɔ si dzə bəh ntum wi
ndzɔŋni,
si ndzɔŋ nalə.”
16 Ayakalə, bəni bə Islae bəchi kɛiŋki
maka bɔ bum ntum wi ndzɔŋni wələ.
Yi kɔ a liŋ asi kiŋwakti ki mi wi ntum
wi Nyɔ wə Isaya dzakaki a,
“Bah, a bum ndə gia yə buku fukuki
a?”

17 Yi bá num a, njiə wi shəm i Klistus
dzəki num i gia yə mi wəkɔ. Ayaka gia
yə mi wəkɔ dzəki num i mfuku wə kəm
Klistus.
18 Mih ka bikə a, yaka bɔ nǐ ka wəkɔ
a? Nkɔŋ bɔ nǐ wəkɔ. Kiŋwakti ki Nyɔ
dzakaki a,
“Já yibɔ tsə i nshwaiŋ yichi,
ayaka ndzaka wibɔ tsə i biŋgɔksi bi
mbi wə bichi.”
19 Mih chu bikəki a, yaka kɔ a jɔbi wə
bəni bə Islae nǐ wəkɔ, na wəkɔ ndzɔŋ
a? Muses nǐ kɔ wi yisi dzaka a Nyɔ
dzakaki a,
“Mih ni fə̂ lə kindɔŋ chiniki mbɛiŋ bəh
kitumi
ki bəni bə kilɔlɔ,
fə shɔ́m bɔkɔki mbɛiŋ bəh kitumi kə bɔ
kɔ bəni bə kiyuŋ.”
20 Isaya chu dzaka lwa kə a Nyɔ dza-
kaki a,
“Bəni bə̀ bɔ nǐ nəŋki kə mih kɔ bə̀ bɔ
yɛiŋ mih.
Ayaka mih chusi gwu yiŋ i bəni bə̀ bɔ
ni bikəki kə mih.”
21 Ayakalə, yə kəm bəni bə Islae Nyɔ nǐ
dzaka a,
“I kaŋ yichi wə kɔ mih jiə kaŋ yiŋ
wɔkɔli a bəni dzə mih dzə̂ bɔ,
ayaka bɔ ləkə tsə a bəh kifwu i nin-
shiŋ, tsə i yibɔ dzə́h wə.”

11

Nyɔ ka məŋni dəkə bəni bə Islae məŋnini

1 Mih chu bikəki a yaka Nyɔ məŋni
lɔ bəni bu a? Yi məŋ yaka! Mih mwi
kɔ waiŋ wi Islae. Mih num waiŋ i
juŋ yi Ablaham wə, num mih buku i
chwɔŋkijuŋ ki Bɛnjamen wə.
2 Nyɔ ka məŋni dəkə lɔ bəni bu bə̀ wi
nǐ sabibwili i kin'yisi wə. Ntə mbɛiŋ
kiəki lə gia yə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki
kəm Ɛlaja, si wi nǐ dəki i Nyɔ kəm gia
yə bəni bə Islae nǐ fəki a?
3 Wi nǐ dəki dzakayi i Nyɔ a,
“Bah, bə wɔɔyi bəni ba bə ntum,
ka mukuyi shi kintɔŋ ki fəni ki gia.
A baaŋ shəŋ a mih,
ayaka bə nəŋ tə i kaasi bəh mih.”
4 Wi nǐ dəki yakadəiŋ Nyɔ chukuli wi
a nə? Wi chukuli wi a,
“Mih jiə bəni num mbəŋ bənchuku
nanitaŋ (7,000),
bɔ ka num tum dəkə binyu i Baal
nshiŋ a num fiməsɔ i tsa fi.”
5 Yi kɔ a liŋ asi yi kɔ i jɔbi wələ wə.
Bəni bədɔkɔ kɛiŋki lə fɛiŋ i Islae twɛsi a
num bəni bə Nyɔ. Ayaka bələ kɔ num
wi nǐ saiŋbwili kəm shəm yi yindzɔŋni.
6 Yi kabə num a wi nǐ saiŋbwili kəm
shəm yi yindzɔŋni, ma yi ma chu
numki kəm nɔm widɔkɔ wə bɔ nǐ fə. A
nǐ kɔ a numki kəm nɔm widɔkɔ si bɔ
nǐ fə, ma yi ma chu numki a, akɔ shəm
yindzɔŋni.
7 Gia yə mih dzakaki kɔ a nə? Yi kɔ
a bəni bə Islae bəduli nǐ ka nyani dzə
num dəkə chəŋ i Nyɔ nshiŋ asi bɔ nǐ
nəŋki. A nǐ kɔ shəŋ a bəni bə̀ Nyɔ nǐ
sabibwili, bɔ nǐ nyani dzə kwati dzəh
i numki chəŋ i wi nshiŋ. Ayakalə, Nyɔ
fə shɔ́m yi kiŋka ki bəni bəwɔ ləkə tsə,
ka baaŋ ayaka.
8 Yələ kɔ asi bə nyaka a,
“Nyɔ nǐ fə bɔ ka fuŋfuŋki,
dzə́kəh yibɔ kɔbi i chu yɛiŋ di,
ayaka bintuni bibɔ kɔbi i wəkɔki gia.
Bɔ num baaŋ yaka i dzə buku bidaiŋ.”
9 Ayaka Dɛbit dzaka tə a,
“Nyɔ fə̂ ma biɛiŋ bidzini biə bɔ dziki
wɔkɔ ndzɔŋni,
bi lǐm bɔ aka gbi,
bi chu kwâ bɔ aka kintaŋ.
Bi fiəni nûm ka fiɛŋ fiə fi kɔ i guku lɔɔ
bɔ i kuku,
ma yi ni num ŋgɔm wi kimfə kibɔ.
10 Nyɔ fə̂ dzə́kəh yibɔ ji ka bɔ ma yɛ́ŋki
di.
Wi fə̂ tə júm yibɔ ŋgwuŋ baaŋ ayaka.”
11 Mih bikəki a, yaka bəni bə Islae
nǐ ndamti yaka gbɔ baaŋ kuku baaŋni
a? Yi məŋ nûm yaka. Chu biə bɔ nǐ fə
nǐ dzə lɔ bəh mbɔiŋ i bəni bə̀ bɔ kɔkə
bə Islae, ka bəni bə Islae bi chiniki
kindɔŋ.
12 Yi kabə num a chu biə bɔ nǐ fə nǐ
fiəni chu lɔ ka mbum i mbi wələ, ŋgbɔ
wə bɔ nǐ gbɔ nǐ dzə lɔ bəh mbum i bəni
bə̀ bɔ kɔkə bə Islae, yaka mbum biə bi
bi numki jɔbi wə bəni bə Islae bəchi bi
bumki i Klistus bi numki dəiŋ a?

*Kiə bəni bə̀ bɔ kɔkə bə Islae ma
chɔ̂kəki kijum i bəni bə Islae*

13 I liə mih nəŋki i dzaka i mbɛiŋ bəni bà bɔ kɔkə bə Islae. Si mih kɔ waiŋ ntum wi Jisɔs i bəni bà bɔ kɔkə bə Islae, mih bá dzɔ nɔm wuŋ wələ a, akɔ fiɛŋ fimbum.
14 Mih fəki lə, ka mih fə Bəju bəbuku fiiki kindəŋ, ka yi kɔm bɔ, ka bɔ bədɔkɔ bi bɔiŋ.
15 Yi kabə num a jɔbi wə Nyɔ nǐ mənŋni bəni bə Islae, yələ nǐ fə bəni bədɔkɔ i fa mbi wələ wə fiəni num i fiɛŋ fimu wə bəh Nyɔ, yaka jɔbi wə wi bi fiəni dzɔ bɔ, ma yi bi numki dəiŋ a? Yi bi numki aka jɔbi wə mi kpi ka fiəni dza i kpi wə.
16 Mi ka gbɛɛ nyəə bi ninshiŋ nya i Nyɔ, yaka nyəə biwɔ bichi kɔ bi Nyɔ. Ŋgaaŋ yi kpɛiŋ kabə num yi Nyɔ, yaka cha yi kpɛiŋ yiwɔ kɔ tə yi Nyɔ.

17 Ayakalə, yi kabə num a chá yi kɛiŋ yidɔkɔ kɔ num bə nǐ fakayi ka lɔtɔkɔ ka dzɔ num mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ kɛiŋ yi Ɔlif yi kɔɔbi, ka dzə basi i kpɛiŋ wi Ɔlif wə bə nǐ yəə num yəəni, i di biə chá yidɔkɔ yə nǐ buku, ka mbɛiŋ ni kwati tə mwi mə mɔ bukuki i kpɛiŋ wiwɔ wə,
18 yaka mbɛiŋ kaŋaki kə i chôkɔki kijum bə chá yidɔkɔ yə. Mbɛiŋ kabə chɔkɔki kijum i bɔ, mbɛiŋ ka kǐəki a mbɛiŋ kɔ a chá. A fəki kə mbɛiŋ ka gaaŋ yiwɔ numki. A fəki num gaaŋ ka mbɛiŋ numki.
19 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə kɔlə i dza dzakaki a, “Bə nǐ gbayi chá yiwɔ i basi num mih fɛiŋ.”
20 Yəmaka kɔ ŋkɔŋ. Bə nǐ fakayi bwili bɔ ka lɔtɔkɔ kɔm bɔ nǐ dzaki kimbum. Mbɛiŋ num ndzɔŋ bəh ŋga kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə. Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma ghaŋsiki gwu i yi wə. Mbɛiŋ kaŋaki i numki lɔ bəh nlwa.
21 Mbɛiŋ kǐəki a, a nǐ mɔŋ a Nyɔ bɛsi bee chá yi kpɛiŋ yə bə gbɛli num gbɛlini, ma wi mɔŋ bi bɔŋ bɛsi bee mbɛiŋ.
22 Mbɛiŋ tsêiŋ, a Nyɔ kaŋaki lə shɔm yindzɔŋni nalə chu kaŋa tə shɔm yi bɔksini. Wi si lɔ lə bəh bəni bà bɔ gbɔ, ayakalə chusi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ jɔbi wə mbɛiŋ baaŋ a biəliki dzəh yi. A kɔbi yakadəiŋ, ma wi nǐ fakayi lɔtɔkɔ mbɛiŋ.
23 Ayaka i bəni bə Islae, bɔ ka kwuni kaŋa kimbum, ma Nyɔ ni fiəni dzɔ basi bɔ i kpɛiŋ wiwɔ wə, kɔm akɔ gia, Nyɔ kaŋa ŋga i fiəni fə yi.
24 Mbɛiŋ kǐəki a, mbɛiŋ kabə num chá yə bə nǐ fakayi i kpɛiŋ wi Ɔlif wə wi si kɔ i kɔɔbi wə, dzə basi i wə bə yəə num yəəni, a num gia yə yi kaŋaki kə i nûmki yakadəiŋ, yaka bə kɔkə i fiəni dzɔ chá yi kpɛiŋ yə bə nǐ fakayi i fiəni dzə basi i kpɛiŋ wiwɔ wə i tsə yaka a?

Nyɔ bi kwasiki lə nshɛiŋ i bəni bə Islae bəchi

25 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kǐə ŋkɔŋ biələ bi kɔ i nyumi wə, ka mbɛiŋ ma ni dza i ghânsiki gwu a mbɛiŋ fifiki nalə. Yi kɔ a nləkə fwu dzə i bəni bə Islae bədɔkɔ. Bɔ bi ləkəki bəh fwu wiwɔ yaka i tsə buku i jɔbi wə bəni bəchi bà bɔ kɔkə bə Islae bà bɔ kaŋaki i liə i mbaŋ wi bəni bə Klistus wə, bi liə.
26 Jɔbi wə yi bi numki yaka, bəni bə Islae bəchi bi ka bɔiŋ. A num yi yə bə nǐ nyaka, Nyɔ dzakaki a,

“Mi wə wi bi bwiliki bəni i ŋgəkə wə bi
bukuki i Sayɔŋ.
Wi bi bwili nɔni kichu kiwɔ i
chwɔŋkijuŋ ki Yakɔb wə.

27 Ayaka biələ num miŋkaiŋ biə mih
dzi bəh bɔ
jɔbi wə mih dzɔ bwili chu bibɔ.”

28 I kimbu ki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wə, bəni bə Islae kɔ bəmbaiŋŋni bə Nyɔ kɔm mbɛiŋ. Ayaka i kimbu ki baayini wə Nyɔ ni baayi lɔ bɔ, a bɔ bəni bə Islae kɔ shɔm yi, kɔm ŋkaiŋ mə wi nǐ dzi bəh bətii tii bəbɔ.
29 Yi num lə kɔm Nyɔ ka nya kinya i mi wi chu mɔŋ i fiəni dzɔ, wi ka bɔɔŋ mi, wi chu mɔŋ i fiəni bee wi.
30 Si mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔkə bəni bə Islae nǐ yisiki wɔkɔki kə i Nyɔ, ayakalə mbɛiŋ kɔ i liə wi kwasi nshɛiŋ i mbɛiŋ kɔm bəni bə Islae wɔkɔki kə i wi,
31 yi kɔ a liŋ si bɔ tə wɔkɔki kə i Nyɔ i liə ka nshɛiŋ yə wi nǐ chusi i mbɛiŋ nǐ fə wi tə kwasiki nshɛiŋ i bɔ.
32 Gia yə yi kɔ, kɔ a, Nyɔ kɔ wi jiə bəni bəchi i juŋ yi nsəŋ yi fwu wi ləkəli

wə, ka yi numki a ŋgaiŋ kɔlə i kwasiki nshɛiŋ i bɔ wə bəchi.

Ma kiŋkɔksi nûm i Nyɔ

33 Ɔ ɔɔ, mbɛiŋ tsêiŋ, kiŋkɔksi kə ki kɔ ki Nyɔ kɔ na kimbum, ayaka mfi bi num tə na bimbum, gia yə wi kiəki wi kiəki tə na bindzɔŋ! Mi kɔkə i kiə dzəh yə wi təiŋki gia yi yɛiŋ. Yi kɔ a mi widɔkɔ kɔkə i kiə dzəh yə wi fəki gia yi yɛiŋ.
34 Yələ kɔ asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Akɔ ndə wə wi kɔ i kiə kiŋkwaka ki Bah
a?
Ayaka a num ndə wə wi kɔ i təfi wi a?
35 Akɔ ndə wə wi num nya Nyɔ bəh fiɛŋ ka Nyɔ bi fiəni gɔm wi a?”
36 Biɛiŋ bichi nyə i wi wə. Biɛiŋ bichi tsə nûm i kaŋ yi wə, biɛiŋ bichi num kɔm wi. Kiŋkɔksi nûm i wi jɔbi wichi na kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

12

Mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ i Nyɔ

1 Bwa bə nih bəŋ, si Nyɔ kɔ wi kwasi lɔ nshɛiŋ i bukumbɛiŋ wə, mih kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ a mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ i Nyɔ ka biɛiŋ bi kiyɔŋni bi num biwɔm bi baiŋ num Nyɔ bum bi. Yələ kɔ dzəh yi chəŋ i mbɛiŋ i kɔksiki Nyɔ yɛiŋ wə.
2 Kiə mbɛiŋ ma bîəliki gia yə bəni bə fa kuku fəki. Mbɛiŋ bêe Nyɔ nyâki mbɛiŋ bəh biŋkwaka bimfiaŋ ka bi kwûŋni mbɛiŋ. Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, mbɛiŋ ka ni kiə i tsɛiŋ baiŋsi gia yə Nyɔ nəŋki, a num yindzɔŋni, num Nyɔ bum, yi ndzɔŋ i wi tsə bwili fwu.
3 Mih ka mi wə Nyɔ kɔ wi chusi shɔm yi yindzɔŋni i wi ka duksi wi, mih nəŋki i dzaka i mbɛiŋ bəchi a, kiə mi ma kwâkaki a wi kɔ fiɛŋ fidɔkɔ tsô fiɛŋ fiə wi kɔ. Mi kwâkaki kɔm gwu yi i dzəh yi chəŋ wə. Mi kwâkaki wi bîəli kimfəkə ki kimbum kə Nyɔ kɔ wi nya i wi.
4 Bukumbɛiŋ kîəki a gwu yi mi kɔ a yimu, ayaka yi kaŋa bimbu chi chi, bimbu biwɔ kaŋa nɔm chi chi.
5 Yi kɔ a liŋ si bukumbɛiŋ kɔ. Na ayaka si bukumbɛiŋ kɔ bəduli lə, yi kɔ a bukumbɛiŋ bəchi kɔ i gwu yimu i Klistus wə. Ayaka mi widɔkɔ kəbi wə wi kɔ a wi mbɔŋ shəŋ.
6 Bukumbɛiŋ kâŋaki binya chi chi biəli ŋgamti wə Nyɔ nya i bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ nômki bəh bi. Kinya ki mi kabə num i fukuki ntum wi Nyɔ, wi ka fûkuki bîəli kimfəkə ki kimbum kə Nyɔ kɔ wi nya i wi.
7 Kinya ki mi kabə num i nɔmki i bəni, wi ka nɔmki i bɔ. I wə wi laniki bəni, wi ka lâniki.
8 Kinya ki mi kabə num i shiliki shóm yi bəni, wi ka shîliki yi. I wə kinya ki kɔ i nyaki biɛiŋ i bəni, wi wêli kaŋ yi. I wə kinya ki kɔ i tɔkniki i bəni wə, wi ka tôkniki i bɔ bəh shɔm yi yichi. I wə kinya ki kɔ i kwasiki nshɛiŋ i bəni, wi ka kwâsiki wɔkɔ ndzɔŋni.

Kiŋkɔŋ ki ŋkɔŋ

9 Kiŋkɔŋ kimbɛiŋ kaŋaki i numki ki ŋkɔŋ. Mbɛiŋ baiŋŋki gia yichu, nûm num i gia yindzɔŋni wə.
10 Mbɛiŋ kôŋki gwú yimbɛiŋ bəh shóm yichi ka bwa bə nih. Mbɛiŋ kôksiki bəni bədɔkɔ tsə si mbɛiŋ kɔksiki gwu yimbɛiŋ.*
11 Kiə mbɛiŋ ma fêki kiŋkpəŋ i na finə wə. Mbɛiŋ nômki nɔm wi Nyɔ jɔbi wichi bəh shɔm yi shilini.
12 Mbɛiŋ lâŋki i gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ kiə a mbɛiŋ bi kwatiki lə. Mbɛiŋ kâŋaki shóm i bəŋgəkə wə. Mbɛiŋ nûmki i ntsa wə jɔbi wichi.
13 Mbɛiŋ gâmtiki bəni bà akɔ bə Nyɔ bɔ kaŋaki kə. Mbɛiŋ dzôki bəni bədzəni i júŋ yimbɛiŋ wə tôkni ndzɔŋ bəh bɔ.
14 Mbɛiŋ tsâki a Nyɔ jiə num kimbɔiŋsi i bəni bà bɔ bwaŋki gvu i mbɛiŋ chɛiŋ. Mbɛiŋ tsâki num kimbɔiŋsi i bɔ. Kiə mbɛiŋ ma tsâki a lɔiŋ dzôki i bɔ wə.
15 Mbɛiŋ lâŋki mbɛiŋ bəni bà bɔ laŋki, mbɛiŋ dâki mbɛiŋ bəni bà bɔ dəki.
16 Mbɛiŋ nôki i fiɛŋ fimu wə. Kiə mbɛiŋ ma ghâŋsiki gwu. Mbɛiŋ

* **12:10** Nabə a, “Mbɛiŋ numki bəni bə ninshiŋ i nya kiŋkɔksi i bəni.”

kwâsiki nsɛ́iŋ bəh bəni bə kilələ. Kiə
mbɛiŋ ma dzə̂ki a mbɛiŋ kiəki lə gia
tsə si mbɛiŋ kiəki.
17 Kiə mbɛiŋ ma chûkuliki chu bəh
chu. Mbɛiŋ kâŋaki kiŋkwaka i fə̂ki
num gia yə bəni bəchi yɛiŋki a, akɔ
yindzɔŋni.
18 Dzəh kabə num, si mbɛiŋ yɛiŋki,
mbɛiŋ mə̂msiki i nə̂ki i kimbɔiŋni wə
bəh bəni bəchi.
19 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shəm, kiə mbɛiŋ bi
ma lânsi mə̂m i chûkuli gia yichu.
Mbɛiŋ bêe ma Nyɔ bi chusi shəm yi yi
bəksini i bɔ. Akɔ yi yə bə nyaka a,
“Kinchukuli kaŋaki mih i chukuli.
Akɔ mih wə mih bi gɔmki bɔ.
Yələ dzaka Bah.”
20 Yə yi kɔ, kɔ a, mbɛiŋ fə̂ki asi bə
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Dzɔŋ
kabə wɔɔ mi wə wi baiŋŋki wɔ, wɔ
nyâ fiɛŋ wi dzî. Kindɔŋ kabə wɔm
wi, wɔ nyâ wi fiɛŋ wi mû. Wɔ kabə
fə̂ki yakadəiŋ, ma yi numki a wɔ jiə
kiŋgəmni i wi fwu.”
21 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a chu gaka
mbɛiŋ. Mbɛiŋ gâka chu gakani bəh
gia yindzɔŋni.

13

Bukumbɛiŋ wə̂kɔki i bəni bə bɔ kaŋaki ŋga bi sakani

1 Mi wichi kaŋaki i wə̂kɔki i bəni
bə bɔ kaŋaki ŋga bi sakani, kɔm ŋga
bidɔkɔ kɔkə biə bi ka nyə i Nyɔ. I bə bɔ
sakaki a jiə Nyɔ bɔ.
2 Yi kɔ yi num a, mi wə wi chusiki
gwu i ləkəki bəh fwu i bəni bə bɔ
kaŋaki ŋga bi sakani, yaka wəmaka
chusiki num i bəni bə a jiə Nyɔ bɔ.
Ayaka i bəni bə bɔ chusiki fwu wi
ləkəli bɔɔŋki num ŋgəkə i gwu yibɔ wə.
3 Mbɛiŋ kî̀əki a bəni bə bɔ kaŋaki
nɔni kindzɔŋni, si lwa kə bəni bə bɔ
kaŋaki ŋga bi sakani. Asi lwa num bə
bɔ kaŋaki nɔni kichu. Wɔ kabə nəŋki
i numki wɔ lwa kə mi wə wi kaŋaki
ŋga bi sakani, wɔ ka fə̂ki a gia yə yi
ndzɔŋki, ka wi kɔksiki wɔ.
4 Mi wə wi sakaki bəni wi nɔmki
num i Nyɔ, a bəni nûmki bindzɔŋ.
Ayakalə, wɔ kabə fəki gia yichu, yaka
wɔ kaŋaki i lwâki wi, kɔm ŋga biə bə
nya i wi i jî̀əki bəni i ŋgəkə wə kɔkə
bi kilələ. Akɔ mi wi nɔm wi Nyɔ wi
chusiki shəm yi Nyɔ yi bəkəli i bəni bə
bɔ fəki gia yichu.
5 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kaŋaki i wə̂kɔki
i bəni bə bɔ sakaki tumi, a kɔbi shəŋ
kɔm mbɛiŋ lwâki shəm yi Nyɔ yi
bəkəli. Mbɛiŋ wə̂kɔki tə i bɔ ka gia
yidɔkɔ ma numki yə yi sakaki mbɛiŋ
i shəm.
6 Akɔ gia yə yi fəki mbɛiŋ na ka
mbɛiŋ lɔɔki tə kiŋwakti, kɔm bəni bə bɔ
kaŋaki ŋga bi sakani nɔmki num i Nyɔ,
bɔ nya jɔbi wibɔ wichi i nɔm wiwɔ wə.
7 Mbɛiŋ nyâki biɛiŋ bichi biə mbɛiŋ
kaŋaki i nyâki i mi wichi. A kabə num
kiŋwakti kiləəni, mbɛiŋ lə̂ɔ. A kabə
num biɛiŋ biə mbɛiŋ kaŋaki i gɔm,
mbɛiŋ gə̂m. A kabə num mi wə mbɛiŋ
kaŋaki lwaki wi, mbɛiŋ ka lwâki. A
kabə num wə mbɛiŋ kaŋaki i nyaki
kiŋkɔksi i wi, mbɛiŋ ka nyâki.

Mbɛiŋ kɔŋniki gwú yimbɛiŋ

8 Kiə mi ki kâŋa kə fwa bəh mi
widɔkɔ, a kɔbi a fwa yə akɔ kiŋkɔŋ.
Mbɛiŋ kî̀əki a, mi kabə kɔŋ mi widɔkɔ,
yaka wi jiə lɔ bənchi bəchi.
9 Bənchi bə Nyɔ bə bɔ dzakaki a,
“Kiə wɔ ki bî̀əli kə kpə mi,
kiə wɔ ki wə̂ɔ kə mi,
kiə wɔ ki chwə̂ kə,
kiə wɔ ki bûku kə bəh dzə́kəh,”
na winaiŋ nchi kɔ num bə chiŋni i
nchi wə wi dzakaki a,
“Kə̂ŋ mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi
wɔ kɔŋki gwu ya.”
10 Mi kabə kɔŋ mi widɔkɔ, wi kɔkə i
chu fə wi bəh gia yichu . Ayakadəiŋ,
mi kabə kɔŋ mi widɔkɔ, yaka wi jiəki
lə bənchi bəwɔ bəchi.
11 Mbɛiŋ fə̂ki gia yələ lə, kî̀ə si jɔbi si
num lɔ i liə. Jɔbi wiwɔ kɔ wi kpɛiŋ lɔ
i mbɛiŋ i yə̂mi. Mbɛiŋ yə̂mi kɔm jɔbi
wə Nyɔ ni bəiŋsi bukumbɛiŋ si num
kɔmsi dzə, wi tsə si wi nî̀ kɔ i jɔbi wə
bukumbɛiŋ nî̀ jiə shəm i Jisɔs Klistus
wə.
12 Biŋ bi jili si kaa tsə, biŋ si baiŋ dzə
lɔ. Bukumbɛiŋ bêe nɔni bi nchɔkɔ, bə
dzə̂ yaka num nɔni ki baiŋni ka biɛiŋ
bi jum.

13 Bukumbɛiŋ nôki nəni kə ki kaŋaki
kiŋkəksi ka bəni bà bɔ nyaniki nshi.
Kiə mbɛiŋ ma dzîki, mû fê ka bíə. Kiə
mbɛiŋ ma mûki mbih mɔ kwa mbɛiŋ.
Kiə mbɛiŋ ma nôki nəni kinyɛŋ bəh ki
təkəlini. Kiə mbɛiŋ ma yôliki chu kaŋa
kiŋghəkə.
14 Mbɛiŋ dzô yâka num nəni ki Bah
Jisɔs Klistus i mbɛiŋ wə. Kiə mbɛiŋ ki
lansi nyâ kə di i nyam yimbɛiŋ yi gwu
ka mbɛiŋ ma fəki biɛiŋ bichu biə yi
nəŋki.

14

Kiə mi ki sâka kə widəkɔ

1 Mbɛiŋ dzôki bəni bà kimbum
kibɔ ləkəki kə i mbɛiŋ kintəəŋ. Kiə
mbɛiŋ bəh bəmaka bəni ma gûkuniki
bəŋgukuli i gia yə bɔ kwakaki a yi kɔ
chəŋ i fəki.
2 Mi widəkɔ kɔ num wi bum a
ŋgaiŋ kələ i dziki biɛiŋ bichi. Ayakalə,
widəkɔ wə kimbum ki bəhki wi dzi
mfih a jwa yi ndzɛiŋni.
3 Kiə mi wə wi dzîki biɛiŋ bichi sabi
kə ki nyênsi kə mi wə wi sabiki. I
mi wə wi sabiki ki saka kə mi wə wi
dziki biɛiŋ bichi sabiki kə təiŋ nsaka
wi təiŋni, kɔm bɔ bəchi kɔ num Nyɔ
dzɔ bɔ.
4 Akɔ wɔ ndə i sakaki mi wi nɔm wi
mi widəkɔ? A kaŋaki tikwili wi waiŋ
wi nɔm wiwɔ i tsɛiŋ yɛiŋ a waiŋ wi
wi nɔm numki lə bindzɔŋ ma wi gbɔki
gbɔni a. Ayaka wi ni num lə i bɛiŋ,
kɔm Bah kələ i dzasi wi i bɛiŋ wi num
ndzɔŋ.
5 Mi widəkɔ kələ tə wi dzɔ a kaŋ
yidəkɔ kələ yimbum tsə yidəkɔ. Ayaka
widəkɔ dzɔ a kaŋ yichi kɔ a liŋ. Gia yə
yi kɔ, kɔ a, mi nûmki i gia yi wə yə wi
kiəki i kiŋkwaka ki wə a, akɔ yindzɔŋni.
6 Mi wə wi dzɔki a kaŋ yidəkɔ kələ
yimbum, wi fəki yaka i nya kiŋkəksi i
Bah. Ayaka mi wə wi dziki biɛiŋ bichi,
wi dziki tə i nya kiŋkəksi i Bah, si wi
fəki yakadəiŋ wi nyaki kiyɔŋni i Nyɔ.
Mi wə wi nyɛiŋsiki i dzi biɛiŋ bichi, wi
nyɛiŋsiki tə i nya kiŋkəksi i Bah, si wi tə
fəki yakadəiŋ wi nyaki kiyɔŋni i Nyɔ.
7 Bukumbɛiŋ kiəki a, mi kabə num
wiwɔm yaka a kaŋaki kə wi gwu yi.
Wi ka kpi, a kaŋaki kə wi gwu yi.
8 Bukumbɛiŋ ka baaŋ bəwɔm, yaka
bukumbɛiŋ kɔ a bəh Bah, bukumbɛiŋ
ka kpi, yaka bukumbɛiŋ kɔ a bəh Bah.
Ayakadəiŋ, kɔŋ bukumbɛiŋ numki
bəwɔm, ma bə kpiyi lɔ a kaŋaki a Bah
bukumbɛiŋ.
9 Akɔ i fwu wi gia wələ wə Klistus nǐ
kpi ka fiəni buku i kpi mə ka numki
wiwɔm. Wi nǐ fə yaka ka wi numki
Bah wi bəni bəchi bà bɔ kɛiŋki bəwɔm
bəh bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ.
10 Ayakadəiŋ, akɔ kɔm nə wə wɔ
sakaki waiŋnih wa wɔ təiŋ nsaka wi
təiŋni a? Ayaka a num tə kɔm nə wə
wɔ nyɛiŋsiki waiŋnih wa a? Mbɛiŋ kǐə
a bukumbɛiŋ bəchi bi numki lə i Nyɔ
nshiŋ ka wi saka bukumbɛiŋ.
11 Akɔ gia yə bə nyaka a,

“Mih Bah dzakaki a, si mih kɔ,
mi wichi bi tumki lə binyu i mih
nshiŋ,
mi wichi bi dzakaki lə bəh dzaka ki a,
mih kɔ Nyɔ.”

12 Yaka yi num a, mi wimu wimu i
bukumbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i bi num i
Nyɔ nshiŋ i fuku si kimfə ki nǐ kɔ.

Kiə mi ki fə kə gia yə waiŋnih wi kɔ i gbɔ num gbəni

13 Ayakadəiŋ, kiə bukumbɛiŋ ma
chu sâkaki mi bəh mi i bukumbɛiŋ
təiŋ nsaka. Gia yə bukumbɛiŋ kaŋaki
i fâki kɔ a, jɔbi wə mi fəki gia yidəkɔ wi
tôkniki ka yi ma numki gia yə waiŋnih
wi kɔ i bənli yɛiŋ wə nabə i gbɔ lɔ
gbɔni.
14 Mih kiəki lə na bindzɔŋ, num mih
bum ka mi wi Bah Jisɔs a fiɛŋ fidzini
fidəkɔ kəkə a fifi fiə fi kɔ a fi baiŋki
kə. Ayakalə, mi wə wi yɛiŋ a biɛiŋ
bidzini bidəkɔ kələ biə bi baiŋki kə, yi
ni numki ayaka i wi.
15 Wɔ kabə dzi fiɛŋ fi bəkəli waiŋnah,
yaka wɔ chusiki kə kiŋkɔŋ i wi. Kiə wɔ
ma bêe a fiɛŋ fiə wɔ dziki fə waiŋnah
wə Klistus nǐ kpi kɔm wi gbɔ.
16 Ayakadəiŋ, kiə wɔ ki fê kə a gia
ya yindzɔŋni yə wɔ fəki a yi dzâ fíəni

nûmki num yə bə nǐ dzakaki a yi kɔ yichu.
17 Mbɛiŋ kǐəki a, ŋkuŋ bi Nyɔ kɔkə kɔm biɛiŋ bidzini bəh biɛiŋ bi muni. Akɔ kɔm i kâŋaki nɔni ki chəŋ bəh nɔni ki bɔiŋnini bəh i kâŋa kinsaŋli kə ki nyəki dzəki i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
18 Mi kabə nɔmki i Klistus wə i yələ dzəh wə, ma Nyɔ ni wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi, bəni kɔksiki tə wi.
19 Bukumbɛiŋ biəliki num gia yə yi dzəki bəh kimbɔiŋni bəh yə yi gamtiki i maaki num maani mi bəh mi i bukumbɛiŋ kintəəŋ.
20 Kiə mbɛiŋ ki bâkəli kə nɔm wi Nyɔ kɔm biɛiŋ bidzini. Yi kɔ ŋkɔŋ a biɛiŋ bidzini bichi baiŋki lə, ayakalə wɔ kabə dzi fiɛŋ fi num i fə a mi widɔkɔ gbɔ num gbɔni, yəmaka kɔ gia yichu wɔ fəki.
21 Akɔ gia yindzɔŋni i nəiŋ i dzi nyam, nabə i mu mbih, nabə i fə na finə fiə fi kɔ i fə a waiŋnah gbɔ num gbɔni.
22 Shɔm yə wɔ jiə i Nyɔ ka bum i fiɛŋ fidɔkɔ wə, wɔ bêe aka a kiəki a mbɛiŋ Nyɔ bəfa. Ndzɔŋni bimbum kɔ i mi wə wi kaŋaki kə gia yidɔkɔ yə wi kɔ i sakaki gwu yi yɛiŋ, kɔm wi fəki gia yə wi tɔbi a yi kɔ chəŋ.
23 Ayakalə, mi wə wi dziki fiɛŋ wi num bəh ŋkaŋyi i shɔm yi wə asi num lɔ ŋgəkə, kɔm wi fəki gia a num kə yə shɔm yə wi jiə i Nyɔ bumki. Mbɛiŋ kǐə a, gia yichi yə mi fəki maka shɔm yə wi jiə i Nyɔ bum yi, yaka asi num lɔ chu.

15

Mi fə̂ki gia yə yi ndzɔŋki tə i waiŋnih

1 Bukumbɛiŋ bà bə ləkəki i kimbum wə, kaŋaki i kaŋaki shɔm i ŋgbɔ wə bəni bə bɔyini gbɔyiki. Bukumbɛiŋ ma fə̂ki a gia yə gwu kɔ i ndzɔŋki num a bukumbɛiŋ.
2 Na ndə i bukumbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i mə̂msi i fə̂ki gia yə yi ndzɔŋki i waiŋnih wi i gamtiki wi ka kimbum ki kɔɔki.
3 Mbɛiŋ kǐə tə a Jisɔs Klistus nǐ fəki kə a gia yə gwu nǐ ndzɔŋki num a wi. Wi nǐ fəki yi num asi bə nyaka a mi dzakaki i Nyɔ a,
“Bəntɔyi bà bəni tɔyiki wɔ yɛiŋ bɔ fiəni chu num i mih wə.”
4 Bukumbɛiŋ kiəki lə a gia yichi yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə i kikpu wə, a nǐ kɔ i lani bukumbɛiŋ, ka yi ni fə bukumbɛiŋ num ndzɔŋ, shɔm yibukumbɛiŋ shiliki, bukumbɛiŋ ka tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i fiɛŋ fiə bə bi kwatiki.
5 Mih tsaki a Nyɔ wə wi fəki bəni num bəh ŋga wi chu fə tə shóm yi bəni shili, wi fə̂ mbɛiŋ nɔki i fiɛŋ fimu wə bəh bəni bichi biəli asi Klistus Jisɔs chusiki,
6 ka i kijuŋni wə mbɛiŋ ni tumyiki bikum bi Nyɔ wə wi kɔ Ba wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus i ja yimu wə.

Mbɛiŋ dzə̂ mi wichi a liŋ asi Klistus kɔ wi dzɔ mbɛiŋ

7 Mbɛiŋ dzə̂ki mi wichi a liŋ asi Klistus kɔ wi dzɔ mbɛiŋ, ka kiŋkɔksi tsəki i Nyɔ wə.
8 Mih fukuki i mbɛiŋ a, Klistus nǐ kɔ wi jiə gwu yi ka waiŋ wi nɔm i Bəju i chusi i bɔ a Nyɔ si dzaka ŋkɔŋ. Wi nǐ fə yakadəiŋ i tɔbi biŋkaka biə Nyɔ nǐ nya i bətii tii bəbɔ.
9 Ayaka wi nǐ chu fə yakadəiŋ ka bəni bà bɔ kɔkə Bəju bi tumyi tə bikum bi Nyɔ kɔm nshɛiŋ yə wi nǐ kaŋa i bɔ. Yələ kɔ asi bə nǐ nyaka a,
“Si yi kɔ yakadəiŋ,
mih bi kɔksi lə wɔ i kintəəŋ ki bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
Ayaka mih bi yəəŋki kɔksi yɛli wa.”
10 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
“Mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔkə Bəju, mbɛiŋ sâŋliki bəh bəni bə Nyɔ.”
11 Ayaka yi chu num bə nyaka tə a,
“Bəni bà bɔ kɔkə Bəju, mbɛiŋ kɔ̂ksiki Bah.
Bitumi bichi, mbɛiŋ kɔ̂ksiki Bah.”
12 Isaya nǐ kɔ wi chu dzaka tə a,
“Ntəŋ widɔkɔ bi tumbuku dzə lə i chwɔŋkijuŋ ki Jɛse wə.
A num mi wə wi bi sakaki bəni bə tumi.
Akɔ i wi wə bitumi bi jiəki mfi bibɔ.”
13 Mih tsaki a Nyɔ wə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i wi jǐksi shóm yimbɛiŋ bəh kinsaŋli kichi bəh

kimbɔiŋni si mbɛiŋ jiə shɔm i wi, ka i
ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə, mbɛiŋ bi
tsɛiŋki tsəki shəŋ a ninshiŋ jɔbi wichi i
gia yə mbɛiŋ kiəki a mbɛiŋ bi kwatiki
lə.

Fwu wi gia yə Bəəl nǐ nyaka i dzəh yə wi nǐ nyaka yɛiŋ

14 Bwa bə nih bəŋ, mih mwi kiəki
lə bindzəŋ a mbɛiŋ kaŋaki lə nəni
kindzəŋni nalə, num mbɛiŋ jikə bəh
mfi, kiə tə i təfi gwú yimbɛiŋ.
15 Ayakalə, i gia yidɔkɔ wə, mih
nyaka lansi tɔyi chwɔŋ kimbɛiŋ num
tɔyini. Ayaka mih fə lə i yiŋti mbɛiŋ,
kɔm ŋgamti wə Nyɔ kɔ wi nya i mih,
16 a mih numki mi wi nɔm wi Klis-
tus Jisɔs i bəni bə tumi. Mih fəki nɔm
wələ aka tii mfə gia, nɔm i ntum wi
ndzəŋni wi Nyɔ, ka bəni bə bɔ kɔ kə
Bəju nûmki ka biɛiŋ bi bəmfə gia biə
Nyɔ kɔ num wi bum bi, Kiŋ'waka ki
Baiŋni kɛiŋsi bɔ jiə chi chi bɔ bə́ baiŋ.
17 Ayakadəiŋ, mih kələ i ghaŋsiki
gwu i nɔm wuŋ wə mih nɔmki i Nyɔ
kɔm mih chiŋni bəh Klistus Jisɔs.
18 Mih kɔkə i mɔm i dzaka kɔm gia
yidɔkɔ chi chi, a kɔbi a yə Klistus kɔ
wi fə lɔ tsə dzəh i mih wə, a bəni bə bɔ
kɔkə Bəju jǐə shɔ́m i Nyɔ. Bɔ nǐ jiə shɔm
biəli gia yə mih nǐ dzakaki bəh yə mih
nǐ fəki.
19 Yi nǐ num yakadəiŋ biəli ŋga bi
bənchəsi bə bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh
gia yi dzaka ki wɔmni yə mih nǐ fəki,
tsə dzəh i ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə.
Ayakadəiŋ, i yisi i Jɛlusalɛm i tali tsə
buku i kimbu ki Illilikum wə, akɔ
num mih fuku lɔ ntum wi ndzəŋni
kɔm Klistus fɛiŋ.
20 Mih nǐ fəki yakadəiŋ, kiŋkwaka
kiŋ kimbum num a mih fûkuki ntum
wi ndzəŋni wələ num i di biə bə ka
num wɔkɔ dəkə kɔm Klistus, ka mih
ma tsə i maaki i chaka ki mi widɔkɔ
wə.
21 Mih nǐ fəki yələ biəli asi bə nǐ
nyaka a,

“Bəni bə̀ bə ka num fuku dəkə i bɔ kɔm
wi,
bɔ bi yɛiŋ lə ŋkɔŋ bi,
ayaka i bəni bə̀ bɔ ka num wɔkɔ dəkə
kɔm wi, bi kiə wi.”

Si Bəəl nǐ fasiki i tsə i Lum

22 Akɔ a nyani wələ wi nǐ tasiki mih
kiŋkani kiduli i dzə buku i mbɛiŋ wə
ka bukumbɛiŋ yɛiŋni.
23 Ayakalə, i liə di bi nɔm chu kɔkə
i bimbu biələ wə. Ayakadəiŋ si mih nǐ
shi kɔ bəh kiŋkwaka i jía yiduli wə i dzə
ka bukumbɛiŋ yɛiŋni,
24 mih kwakaki i fə yaka i liə, kiə
na bindzəŋ a bukumbɛiŋ ni yɛiŋni lə
jɔbi wə mih tsəki səki i Sbɛɛn. Mih
kwakaki tə a mbɛiŋ ni gamti lə mih
i nnyani wuŋ wələ, i tsə buku fɛiŋ
jɔbi wə bukumbɛiŋ ni mɔti twɛsi, mih
wɔkɔ ndzəŋni i mbɛiŋ kintəəŋ.
25 Ayakalə, i liə mih tsəki i Jɛlusalɛm
i nɔm i bəni bə̀ bɔ kɔ bə Nyɔ fɛiŋ.
26 Mih tsəki fɛiŋ kɔm bəni bə bumni
bə Masedɔnia bəh bə Akɛya nǐ kɔŋ i fə
kintsu i gamti bəni bə kifuu bə̀ bɔ kɔ
bə Nyɔ i Jɛlusalɛm.
27 A nǐ kɔŋ bɔ i fə yakadəiŋ, a num
na ŋkɔŋ a bɔ nǐ kaŋaki lə i fə̂ gia i bɔ
yaka, kɔm bɔ bə̀ bɔ kɔkə Bəju kwati lɔ
bimbɔiŋsi biə bi gamtiki biŋ'waka bibɔ
a num bi Bəju, yaka bɔ kələ tə i gamti
Bəju bəh biɛiŋ bi mbi wələ biə Nyɔ kɔ
wi duksi bɔ yɛiŋ.
28 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mih ni kaasi
nɔm wələ, mih yɛiŋ a kintsu kə bə nǐ
tsu a ki liə alə i kaŋ yi Bəju wə a, mih
ka ni dza fɛiŋ, mih tsə dzəh i mbɛiŋ
wə, ma bukumbɛiŋ yɛiŋni, ka mih tsə
i Sbɛɛn.
29 Ayaka mih kiəki lə a jɔbi wə
mih bi dzə i mbɛiŋ mih bi dzə bəh
kimbɔiŋsi ki Klistus i mbɛiŋ num ki
jikə.

30 Bwa bə nih bəŋ, mih kwuŋki
kaŋ kwuŋni i mbɛiŋ i yɛli wi Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bəh i
kiŋkɔŋ ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, a mbɛiŋ
chǐŋni bəh mih a bukumbɛiŋ chiŋni i
tsâki nalə i Nyɔ kɔm mih,
31 ka mih ni buku i kaŋ yi bəni bə̀ bɔ
kɔ maka bɔ bum i Judea. Bukumbɛiŋ
tsâki tə a bəni bə̀ bɔ kɔ bə Nyɔ ni bûm
nɔm wə mih tsəki i fə i Jɛlusalɛm.
32 Nyɔ ka bum, mih ni dzəki i mbɛiŋ
wɔkɔ ndzəŋni, shɔm yiŋ də i mbɛiŋ
kintəəŋ.

33 Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni nûmki bəh mbɛiŋ bəchi. Yi nûm ayaka.

16

Bəbɔni

1 Mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ jɛmi yibukumbɛiŋ yidɔkɔ wə yɛli wi kɔ Fwɛbɛ a mbɛiŋ kiə wi. Wi gamtiki nɔm wi Nyɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni ki Sɛŋklia wə.

2 Jɔbi wə wi dzə, mbɛiŋ dzɔ̂ wi i yɛli wi Bah wə i dzəh yi bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ. Fiɛŋ fidɔkɔ kabə num fiə wi nəŋki mbɛiŋ gâmti wi yɛiŋ, mbɛiŋ kǐə a wi kɔ wi lansi gamti bəni bəduli, gamti tasi tə bəh mih.

3 Mbɛiŋ bôni Blisilia bəh Akpwila i mih. Akɔ bəni num bɔ chiŋni buku bɔ i nɔm wi Klistus Jisɔs wə.

4 Bɔ kɔ num kpi lɔkɔli bɔ kɔm mih. Akɔ bəni, a kɔbi a mih shəŋ mih nyaki kiyɔŋni i bɔ. Bijuŋni bi bəni bə bumni bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju bəchi nyaki tə kiyɔŋni i bɔ.

5 Mbɛiŋ bôni tə i kijuŋni ki bəni bə bumni bà bɔ juŋniki i bɔ dzu i mih. Mbɛiŋ bôni i Abɛnɛtus nsɛiŋ wuŋ wi shɔm. Wi nǐ kɔ mi wi ninshiŋ i kwuni num mi wi Klistus i tumi ki Ɛsia wə.

6 Mbɛiŋ bôni tə i Meli wə wi kɔ wi nɔm na bəh ŋga i mbɛiŋ kintəəŋ.

7 Mbɛiŋ bôni i Andulnikus bəh Junias bɔ kɔ bəni mbəŋ bə kwili, buku bɔ nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə. A num bəni bə kiə bɔ i mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisɔs wə. A nǐ yisi jiə bɔ shɔm i Klistus i mih.

8 Mbɛiŋ bôni tə i Ambliyatus wə wi kɔ nsɛiŋ wuŋ wi shɔm wə buku wi kɔ bə chiŋni i Bah wə.

9 Mbɛiŋ bôni i Ubanus wə buku bɔ chiŋni i nɔm i Klistus, bəni tə i Stakis wə wi kɔ nsɛiŋ wuŋ wi shɔm.

10 Mbɛiŋ bôni i Ɛbɛlɛs. Akɔ mi num wi chusi a ŋgaiŋ num ndzɔŋ bəh Klistus. Mbɛiŋ bôni tə i bəni i juŋ yi Alistəbulus wə.

11 Mbɛiŋ bôni i Hɛlədiɔn wə wi kɔ mi wuŋ wi kwili, bôni tə i bəni bà bɔ kɔ bɔ chiŋni i Bah bɔ num i juŋ yi Nasisus wə.

12 Mbɛiŋ bôni tə i Tilfena bəh Tilfɔsa. Akɔ bəkaŋa bà bɔ nɔmki nɔm wi Bah. Mbɛiŋ bôni tə i Bɛsis wə wi kɔ shɔm yiŋ. Akɔ tə miŋkpaŋa wi nɔm, nɔm wi Bah na bəh ŋga.

13 Mbɛiŋ bôni i Lufus wə Bah saiŋbwili wi i num mi wi, bôni tə i nih wi wə wi nǐ fəki bəh mih aka waiŋ wi.

14 Mbɛiŋ bôni i Asinklitus bəh i Fligɔn bəh Ɛmis bəh Batləbas bəh Ɛmas, bəh bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bà bɔ kɔ bəh mbɛiŋ.

15 Mbɛiŋ bôni i Filələgus bəh Julia, bôni i Nelius bəh jɛmi yi. Mbɛiŋ bôni tə i Ɔlimbas bəh bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bɔ num bəh bɔ.

16 Mbɛiŋ bôni i gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ mâŋni yâŋyi gwu yimbɛiŋ ka bəni bə Nyɔ. Bijuŋni bi bəni bə bumni bə Klistus bichi bəniki i mbɛiŋ.

Ntəfi wi kaasini

17 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki mbɛiŋ a mbɛiŋ tôkniki kɔm bəni bà bɔ dzəki bəh kiŋgaali fumsi mbɛiŋ bəh nlani wə wi nəiŋki wə bə nǐ yisi lani mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ bəmaka bəni.

18 Mbɛiŋ kǐəki a bəmaka bəni nɔmki kə num i Bah wibukumbɛiŋ Klistus. Bɔ nɔmki num i kitɔɔ kibɔ wə. Bɔ dzɔki ndzaka wi njwɔni num wi fwɔkyini fwɔkyi bəni bà bɔ kiəki kə na gia yidɔkɔ.

19 I liə si bəni bəchi kɔ num bɔ wɔkɔ lɔ kɔm mbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia fə yi, mih bá wɔkɔ ndzɔŋni kɔm mbɛiŋ. Ayakalə, mih nəŋki a mbɛiŋ fifiki, mbɛiŋ bǐəli num gia yə yi ndzɔŋki, kâŋa kə kaŋ i gia yichu wə.

20 A baaŋ a twɛsi Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni ni tɔkɔ Satan i kuku ma mbɛiŋ tɔmyi gvu i wi bɛiŋ. Mih tsaki a Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus chûsi shɔm yi yindzɔŋni i mbɛiŋ.

21 Timɔti wə buku wi nɔmki bəniki dzəki i mbɛiŋ. Ayaka Lushus bəh Jasɔn bəh Sɔsibata bà bɔ kɔ bəni mbəŋ bə kwili bəniki tə i mbɛiŋ.

22 Mih Tɛtius wə Bɔɔl dzakaki mih nyaka kiŋwakti kələ, bəni tə i mbɛiŋ i yɛli wi Bah wə.

23 Gayus wə mih Bɔɔl nɔki i wi dzu a num wə kijuŋni ki bəni bə bumni

bəchi fa juŋniki i wi dzu bəniki i mbɛiŋ. Ayaka Ɛlastus wə wi kɔ mi wi kiba i kwili wələ wə, bəh waiŋnih wibukumbɛiŋ wə yɛli wi kɔ Kwatus bəniki tə i mbɛiŋ.

24 [Ma Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus chûsi shəm yi yindzəŋni i mbɛiŋ. Yi nûm ayaka.]*

Kiŋkəksi nûm i Nyɔ

25 Kiŋkəksi nûm i Nyɔ. Akɔ wi wə wi kɔ i fə a mbɛiŋ nûm bəh ŋga, i biəliki ntum wi ndzəŋni wələ mih fukuki. Ntum wi ndzəŋni wələ num wə mih fukuki kəm Jisəs Klistus. Yi nǐ yisi kɔ gia yi nyumini num bə nyumi a kɛiŋ na i kikpu wə, ayakalə i liə kɔ num bə chusi lɔ yi i bukumbɛiŋ.

26 Gia yi nyumini yiwɔ kɔ num bə chusi lɔ. Gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka yi fə yi gia baiŋ i bitumi bichi wə. Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi jəbi wichi kɔ wi wə wi nǐ dzaka a bə fûku i bitumi bichi ka bɔ jǐə shəm i wi, wôkɔ i wi.

27 Kiŋkəksi nûm jəbi wichi i Nyɔ wələ wə wi kɔ Nyɔ wi mfi bimbum, ki tsə dzəh i Jisəs Klistus wə. Yi nûm ayaka.

* **16:24** Biŋwakti bikpu biduli biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə kiŋka kələ.

Kiŋwakti ki ninshiŋ kə Bɔɔl nǐ nyaka i kijuŋni ki Kɔlɛn

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Kɔlɛn ki ninshiŋ kələ mə

Kijuŋni ki bəni bə bumni i Kɔlɛn kɔ num a nǐ yisi Bɔɔl. Wi nǐ nyaka kiŋwakti ki ninshiŋ kələ i təfi bɔ kɔm shɔ́m yə bɔ jiə i Klistus wə bəh gia yidəkɔ kɔm Klistus. Kɔlɛn wələ nǐ kɔ di shi shili fɛiŋ nalə, bəni bə fɛiŋ ghaŋsi gwu kɔm nɔni kibɔ ki kwili, kinyɛŋ ki tɔkɔlini num tə fɛiŋ na bəh ŋga, bɔ tsa tə i bənyɔ bəduli. Bɔɔl lansi dzaka i kiŋwakti kələ mə kɔm gia yə yi ndzɔŋki kə, yə yi nǐ numki i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə. Kimbu 13 kɔ kə ki chusiki a kiŋkɔŋ kɔ kinya ki Nyɔ, ki tsə bənya bəchi. Kəmaka kimbu chusiki a, akɔ kə bəni kiəki ndzɔŋki i kiŋwakti kələ mə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i kiŋwakti kələ mə

1:1-9 Kin'yisi
1:10–4:21 Kiŋgali i kintəəŋ ki kijuŋni ki bəni bə bumni
5:1–7:40 Kɔm nɔni kinyɛŋ ki tɔkɔlini bəh kɔm nɔni ki miŋkpaŋa bəh nyuwi
8:1–11:1 Kɔm bə bəni bə Klistus bəh kɔm bà bɔ kɔkə bəni bə Klistus
11:2–14:40 Si kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ fəki gia bəh dzəh yə bɔ kɔ i tsaki yɛiŋ
15:1-58 Bəni bə bumni bi dza lə i kpi wə asi Jisɔs nǐ dza
16:1-4 Kinya kə bə nǐ nyaki i gamti bəni bə Klistus bə Judea yɛiŋ
16:5-24 Kimfasi kə Bɔɔl nǐ fasi bəh kiŋgɔksi ki gia

1 Akɔ mih Bɔɔl wə Nyɔ nǐ bɔɔŋ asi wi kɔŋki a mih numki waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs. Mih kɔ buku Sɔstɛnes wə waiŋnih wibukumbɛiŋ.

2 Kiŋwakti kələ tsəki i kijuŋni ki bəni bə Nyɔ i Kɔlɛn bà wi baa chiŋni jiə chi chi bəh Klistus Jisɔs. Nyɔ nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ nûmki bəni a num mbu, asi bəni bəchi bà bɔ bɔɔŋki yɛli wi Bah Jisɔs Klistus i kidi kichi wə kɔ. Wi kɔ Bah wibɔ a liŋ asi wi kɔ wibukumbɛiŋ.

3 Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi shɔm yibɔ yindzɔŋni i mbɛiŋ, bɔ chu nyâ mbɛiŋ bəh shɔm yi dəli.

Bɔɔl nya kiyɔŋni si Nyɔ duksi bəni bə Kɔlɛn

4 Mih si nya kiyɔŋni i Nyɔ jɔbi wichi kɔm mbɛiŋ, kɔm ŋgamti wə Nyɔ nya i mbɛiŋ, si mbɛiŋ chiŋni bəh Klistus Jisɔs.

5 Si yi kɔ yakadəiŋ i Klistus, Nyɔ ka shuku mbum bi i mbɛiŋ wə i dzə́h yichi wə, kighə i kiəki gia yichi, bəh i kiəki i dzakaki gia yichi na bindzɔŋ.

6 Mbum biələ i mbɛiŋ tɔbiki a mbɛiŋ bum ntum wə mbɛiŋ nǐ wɔkɔki kɔm Klistus.

7 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kɔ i liə mbɛiŋ chu dzah kə kinya ki Nyɔ kidɔkɔ, si mbɛiŋ wɔkɔliki jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi fiəni dzəki ma mbɛiŋ bi yɛiŋ i wi wə.

8 Wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus ni fə lə a mbɛiŋ nûm ndzɔŋ nalə i tsə buku i kiŋgɔksi wə, ka mbɛiŋ bi numki kaŋa kə kiŋgbɔ kidɔkɔ i chɔkɔ bi biə wə.

9 Nyɔ kɔ Nyɔ wi ja yimu. Akɔ wi wə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ, mbɛiŋ bəh Waiŋ wi Jisɔs Klistus wə wi kɔ Bah wibukumbɛiŋ chiŋni num i fiɛŋ fimu wə.

Ntəfi kɔm kiŋgaali

10 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki mbɛiŋ i yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus, a mbɛiŋ bəchi chǐŋni nûm dzaka kimu. Kiə kiŋgaali ma nûmki i mbɛiŋ kintəəŋ. Mbɛiŋ nûmki i mi wimu wə, kâŋa kiŋkwaka kimu, nôm i fiɛŋ fimu wə.

11 Mih dzakaki lə bwa bə nih bəŋ, kɔm bəni i Klɔy dzu fuku i mih a mbɛiŋ si kaŋa lə n'yɔli i mbɛiŋ kintəəŋ.

12 Gia yə mih dzakaki kɔ a, mi i mbɛiŋ si dzaka a ŋgaiŋ biəliki Bɔɔl, widɔkɔ dzaka a ŋgaiŋ biəliki Abɔlɔs,

* **1:12** Yɛli wələ a Sɛfas kɔ tə a Bita.

widɔkɔ a ŋgaiŋ biəliki Sɛfas,* widɔkɔ a
ŋgaiŋ biəliki mfih num a Klistus.
13 Yaka bə gaa lə Klistus wiwɔ i
bimbu bimbu wə a? Akɔ Bɔɔl bə nǐ
baŋŋ i kintasi wə kɔm mbɛiŋ ma? Ma
bə nǐ juli mbɛiŋ i bɔkɔ wə i yɛli wi Bɔɔl
wə a?
14 Mih nyaki kiyɔŋni i Nyɔ a mih nǐ
ka juli dəkə mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ
i bɔkɔ, a kɔbi a Klisbus bəh Gayus,
15 ka mi i mbɛiŋ ma dzakaki a bə nǐ
juli ŋgaiŋ i bɔkɔ i yɛli wuŋ wə.
16 Ɔ ɔɔ! Mih nǐ juli tə Stɛfanas bəh
bəni bu bə dzu i bɔkɔ. I bəmaka jum,
mih chu kiəki kə a mi widɔkɔ chu kɔlə
wə mih nǐ juli i bɔkɔ.
17 Mbɛiŋ kǐəki a Klistus nǐ ka faaŋ
dəkə mih a mih dzô jûliki bəni i bɔkɔ.
Wi nǐ faaŋ mih a mih dzô fûkuki
num ntum wi wi ndzɔŋni. Ayaka mih
fukuki kə num bəh ja yi mfi yi mi
wiwɔm, yi num lə ka ŋga bi kpi biə
Klistus nǐ kpi i kintasi wə ma ni fiəni
gia yi kilɔlɔ.

Klistus kɔ ŋga bəh mfi bi Nyɔ

18 Yi kɔ a, ntum wi ndzɔŋni kɔm
kpi yi Klistus i kintasi wə kɔ kiyuŋsi i
bəni bà bɔ lakaki tsəki kilɔlɔ. Ayakalə,
ntum wələ kɔ ŋga bi Nyɔ i bukumbɛiŋ
bà wi bwiliki.
19 Yi kɔ num bə nyaka a,
“Mih ni chiksi lə mfi bi bəni bà bɔ
chusiki mfi,
mih ni shakyi biŋkwaka ki bəni bà bɔ
fifiki.”
20 Si yi kɔ yakadəiŋ, bəni bà bɔ kɔ i
chu chusi mfi i liə kɔ la faiŋ? Bəni
bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ kɔ la faiŋ?
Ayaka bəni bà bɔ gukuliki bəŋgukuli i
jɔbi wələ wə kɔ la faiŋ? Ntə Nyɔ kɔ wi
chusi lɔ a mfi bi fa kuku kɔ kiyuŋ a?
21 Akɔ gia yə Nyɔ wə wi kiəki gia yichi
bindzɔŋ nǐ fə a bəni bə mbi wələ ma
kiə wi bəh mfi bibɔ. Yi nǐ ndzɔŋ i Nyɔ a
ŋgaiŋ kɔlə i bwili num bəni bà bɔ kɔ bɔ
bum ntum wə buku fukuki, bəni yɛiŋ
a, akɔ gia yi yuŋsini.
22 Bəju nəŋki i yɛiŋ bənchəsi bà bɔ
chusiki ŋga bi Nyɔ ka bɔ bum, Bəglik
nəŋ num mfi bi gia ka bɔ bum.
23 Ayakalə, buku fukuki yibuku kɔm
si bə nǐ baŋŋ Klistus i kintasi wə. Yi lɔ
Bəju num lɔni. Ayaka bəni bà bɔ kɔkə
Bəju yɛiŋ a, akɔ gia yi yuŋsini.
24 Ayakalə, i bəni bà Nyɔ kɔ wi bɔɔŋ,
kɔŋ a numki Bəju, nabə Bəglik kɔ
ntum wələ kɔm Klistus kɔ num ŋga bi
Nyɔ bəh mfi biə akɔ bi Nyɔ.
25 Yi num yakadəiŋ, kɔm gia yə yi
chusiki a, akɔ kiyuŋ ki Nyɔ kɔ num
mfi bi tsə na bi mi wiwɔm wichi.
Ayaka gia yə yi chusiki a, akɔ mbwɔ
wi Nyɔ kɔ num ŋga bi tsə na bi mi
wiwɔm wichi.
26 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ chu
kwâka ŋkaiŋni bəni bà mbɛiŋ nǐ yisi
kɔ i jɔbi wə Nyɔ nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ. Mbɛiŋ
bəduli nǐ kɔkə bəni bə mfi si bəni bə
fa kuku nəŋki. Mbɛiŋ bəduli nǐ kɔkə
bəni bə ŋga. Ayaka mbɛiŋ bəduli nǐ
ka buku dəkə i chwɔŋbijuŋ ki bəni
bəmbum wə.
27 Ayakalə, Nyɔ ka sabibwili bəni
bə kiyuŋ fa kuku i gəmsi bəmfi yɛiŋ,
sabibwili bə bɔyini i fa kuku i gəmsi
bələkəli yɛiŋ.
28 Nyɔ nǐ kɔ wi sabibwili biɛiŋ biə
bəni sɛiŋsiki i fa kuku, bəh biə bəni
nyɛnsiki, sabibwili na biɛiŋ biə bi
kɔkə biɛiŋ, i fə a biɛiŋ biə bəni yɛiŋki
a bi kɔ biɛiŋ bi fiəni chu biɛiŋ bi kilɔlɔ.
29 Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka mi wiwɔm
ma num i wi nshiŋ i chɔkɔki kijum.
30 Akɔ wi Nyɔ wə wi nǐ chiŋni
mbɛiŋ bəh Klistus Jisɔs. Wi fə Klistus
num dzəh yi mfi yə yi kɔ yi Nyɔ i
bukumbɛiŋ, fə tə wi jiə bukumbɛiŋ
chəŋ i wi nshiŋ, kɛiŋsi jiə bukumbɛiŋ
i bəni bu, təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ yi
ŋgəkə wə.
31 Yi kɔ num asi bə nyaka a,
“Jɔbi wə mi chɔkɔki kijum,
wi chôkɔki num i gia yə a fə Bah yi.”

2

Ntum kɔm Klistus si bə nǐ baŋŋ i kintasi wə

1 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ yiŋti jɔbi
wə mih nǐ dzə i mbɛiŋ i fuku ntum wi
Nyɔ i mbɛiŋ, wə wi nǐ yisi kɔ i nyumi
wə. Mih nǐ fukuki kə bəh já yi njwɔŋni
yudɔkɔ i mfi mbiŋ wə,
2 kɔm jɔbi wə mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ
mih nǐ fasi lɔ a mih ni jǐə kə mfi i gia

yidɔkɔ wə a kɔbi a fukuki kɔm Jisɔs Klistus bəh si bə nǐ baŋŋ wi i kintasi wə.
3 Si mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ, mih nǐ bɔyiki lə, lwa, nyumyi nalə.
4 Jɔbi wə mih nǐ dzakaki fuku ntum wi ndzɔŋni i mbɛiŋ, mih nǐ fukuki kə num bəh já yi mfi yi njwəni. Mih nǐ dzakaki num a chusi ŋga bi Nyɔ bi ŋkɔŋ biwɔ.
5 Mih nǐ fə yakadəiŋ, ka mbɛiŋ ma ǰǐə shɔm i mfi bi mi wiwɔm wə, a mbɛiŋ ǰǐə num i ŋga bi Nyɔ wə.

Mfi bi Nyɔ

6 Bəni bà bɔ kɔ bɔ num ndzɔŋ bəh Nyɔ, buku si nya lə mfi i bɔ. Ayaka mfi biələ num kə bi fa kuku kɔŋ a numki na bi ndə wə wi sakaki i fa kuku i liə. Ŋga bibɔ ni kaa lə bi laka a kilɔlɔ.
7 Mfi biə akɔ bi Nyɔ biə buku fukuki lə kɔ num gia yə yi nǐ yisi kɔ i nyumi wə na ka mbi yisi, i bi dzə fə ka bukumbɛiŋ numki i mbum bi kintəəŋ.
8 Mfi biələ mi widɔkɔ kɔkə i mbaŋ wi bəni bà bɔ sakaki i jɔbi wi liə wələ wə wi kiəki fwu wiwɔ, kɔm a nǐ kɔ a bɔ kiəki, ma bɔ nǐ ka baŋŋ dəkə Bah wi kiŋkɔkni i kintasi wə.
9 Ayakalə, i bukumbɛiŋ yi kɔ asi bə nǐ nyaka a,
“Gia yə dzəkəh kɛiŋ ki yɛiŋ kə,
bəh yə ntuni kɛiŋ ki wɔkɔ kə,
bəh yə mi kɛiŋ ki kwaka kə,
akɔ yi yə Nyɔ nǐ sisi jiə i bəni bà bɔ kɔŋki wi.”
10 Nyɔ kɔ wi fə Kiŋ'waka ki chusi gia yələ i bukumbɛiŋ. Kiŋ'waka ki Nyɔ kiwɔ si tsɛiŋ lə gia yichi, tsɛiŋ tasi na bəh yi nyumini wi Nyɔ,
11 kɔm mi widɔkɔ mɔŋ wə wi kiəki gia yə mi widɔkɔ kwakaki i wi shɔm a kɔbi a kiŋ'waka ki wəmaka mi, kə ki kɔ i wi mə. Yi kɔ a liŋ si mi kiəki kə gia yə Nyɔ kwakaki a kɔbi a Kiŋ'waka ki Nyɔ.
12 Kiŋ'waka kə Nyɔ nǐ nya i bukumbɛiŋ kɔkə ki mbi wələ. Kiŋ'waka kələ nyə i Nyɔ wə i fə a bukumbɛiŋ kiəki kinya kichi kə Nyɔ kɔ wi duksi bukumbɛiŋ yɛiŋ a kilɔlɔ.
13 Buku fukuki gia yələ num kə bəh já yə bə lani i mfi bi mi wiwɔm wə. Buku fukuki num bəh já yə a lani Kiŋ'waka ki Nyɔ buku yɛiŋ, ka bə fukuki baiŋsiki ŋkɔŋ bi Kiŋ'waka i bəni bà bɔ kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ.
14 Mi wə wi kaŋaki kə Kiŋ'waka ki Nyɔ i gwu yi wə, kɔkə i dzɔ gia yə yi dzəki i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə. Wi si dza mfih yɛiŋ a, akɔ kiyuŋ ki gia. Ayaka wi kɔbi i kiə si yi kɔ, kɔm akɔ gia yə akɔ a fə a Kiŋ'waka ki Nyɔ ka mi ni kiəki.
15 Ayakalə, mi wə Kiŋ'waka ki Nyɔ kɔ i wi wə kɔlə i tsɛiŋ gia yichi bindzɔŋ i kiə fwu wiwɔ, mi widɔkɔ kɔbi wə wi kɔ i tsɛiŋ gia yi wəmaka mi.
16 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Mi kɔkə wə wi kɔ i kiə kiŋkwaka ki Bah
ka wi kɔ i təfi wi.”
Ayakalə, bukumbɛiŋ kaŋaki biŋkwaka a num biə Klistus kaŋaki.

3

Bəni bə Klistus nûmki dzaka kimu

1 Bwa bə nih bəŋ, i jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɔ, mih nǐ kaŋaki kə i dzakaki i mbɛiŋ ka bəni bà bɔ si wɔkɔ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə. Mih kabə dzakaki i mbɛiŋ ka i bəni bà bɔ kɛiŋki bɔ biəliki num gia yə nyam yi gwu kɔŋki, bəh i bà bɔ kɔ aka bwa bənchiŋ i gia yi Klistus wə.
2 Mih nǐ nyaki num mbɛiŋŋ i mbɛiŋ. Mih nǐ nyaki kə biɛiŋ bidzini bi ləkəli, kɔm mbɛiŋ nǐ kɛiŋki maka mbɛiŋ kpɛiŋ. Ayaka na i dzə buku bidaiŋ mbɛiŋ kɛiŋki maka mbɛiŋ kpɛiŋ.
3 Mbɛiŋ kɛiŋki mbɛiŋ biəli num gia yə nyam yi gwu kɔŋki. I liə si kiŋghəkə bəh bən'yəli kɛiŋki i mbɛiŋ kintəəŋ, yaka yəmaka chusiki a mbɛiŋ biəliki num nyam yi gwu yələ a? Ntə yələ chusiki a mbɛiŋ kɛiŋki mbɛiŋ kaŋa kimfə ki bəni bə fa kuku a?
4 Mi ka dza dzaka a ŋgaiŋ biəliki mfih num Bɔɔl, widɔkɔ a ŋgaiŋ biəliki num Abɔlɔs. Yələ chusiki a kimfə kimbɛiŋ kɔ aka ki bəni bə fa kuku a?
5 Abɔlɔs kɔ ndə? Bɔɔl num ndə a? Buku wi bəchi kɔ shəŋ a bwa bə nɔm bə Bah, bà bɔ nǐ fə na ka mbɛiŋ jiə shɔm i wi, na ndə nɔm nnɔm wi asi Bah nǐ nya i wi.

6 Ŋ'wuŋ nɔm nǐ kɔ i gbɛliki ŋgɔkɔ, wi
Abɔlɔs num i shukyiki mwi, ayakalə a
fəki Nyɔ na ka wi kɔɔki.
7 Ayakadəiŋ, mi wə wi gbɛliki ŋgɔkɔ
bəh wə wi shukyiki mwi kɔkə fiɛŋ
fidɔkɔ. Akɔ shəŋ a Nyɔ wi fəki a wi
kɔɔki wi kɔ fiɛŋ fidɔkɔ.
8 Mi wə wi gbɛliki bəh wə wi
shukyiki mwi kɔ a liŋ, Nyɔ bi maktiki
mi wichi biəli asi nɔm wi kɔ.
9 Bukumbɛiŋ chiŋni ka nɔmki nɔm
wi Nyɔ. Mbɛiŋ num khə wi Nyɔ chu
num juŋ yi.
10 Mih nǐ chɔkɔ chaka ki juŋ kiwɔ
ka mi wi maani wə wi kɛiŋsiki kiəki
nɔm wi, biəli ŋgamti wi Nyɔ wə wi nǐ
nya i mih. Si mih nǐ chɔkɔ chaka kiwɔ
yakadəiŋ, mi widɔkɔ chi chi ka dzə
maaki juŋ yiwɔ. Jɔbi wə mi maaki i
chaka kələ wə, wi ka kǐəki si wi mâaki.
11 Mbɛiŋ kǐəki a mi widɔkɔ kɔkə i
chɔkɔ chaka kidɔkɔ chi chi a kɔbi a kə
bə nǐ kɔ bə chɔkɔ jiə lɔ, a num Jisɔs
Klistus.
12 Bəni bə́ maa i yɛiŋ bɛiŋ bəh biɛiŋ
bidɔkɔ chi chi. Mi widɔkɔ dza dzɔ
num chwaka ki bɔkɔli, widɔkɔ dzɔ
num kifukuli, widɔkɔ dzɔ num tə kə
ki ləkəli i kpɔ wə na ka wi maaki
yɛiŋ. Ayaka widɔkɔ dzɔ num kɛiŋ,
widɔkɔ dzɔ num mfwaŋ, widɔkɔ dzɔ
num njɔkɔ na ka wi maaki yɛiŋ.
13 Kɔŋ bɔ maaki na dəiŋ, jɔbi dzəki
lə wə bə̀ bi yɛiŋki si nɔm wi mi kɔ, jɔbi
wə wi bi bukuki i yəŋə wə i Chɔkɔ biə
Klistus bi dzəki bəh gbuku. Gbuku
wiwɔ num i bi mɔm wɔkɔ nɔm wi na
ndə si wi kɔ.
14 Yi ka num a, fiɛŋ fiə mi maa i
chaka kiwɔ bɛiŋ ka baaŋ i fii, ma mi
wiwɔ ni kwati mmakti wi.
15 Fi fiɛŋ ka fii, yaka mi wiwɔ laksi
makti wi, wi mwi bi bɔiŋ lə, ayakalə
wi bi numki aka mi wə wi tsə təli i
gbuku wə.

Bəni bə Klistus kɔ juŋ yi Nyɔ

16 Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kɔ juŋ yi
fəni yi gia yi Nyɔ ayaka Kiŋ'waka ki
Nyɔ nɔ i mbɛiŋ wə a?
17 Mi ka bəkəli juŋ yi fəni yi gia yi
Nyɔ, ma Nyɔ tə ni kaasi bəh wəmaka
mi, kɔm juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ kɔ juŋ
yi baiŋni, ayaka mbɛiŋ num juŋ yiwɔ.
18 Kiə mi ki fwɔ̂kyi kə gwu yi. Mi
widɔkɔ i mbɛiŋ wə kabə kwakaki a
ŋgaiŋ kaŋaki lə mfi i jɔbi wi liə wələ wə,
wi fiəni chu kiyuŋ ka wi kwati mfi bi
mfi.
19 Mih dzakaki lə kɔm gia yə bəni bə
fa kuku kiəki a yi kɔ gia yi mfi, Nyɔ
yɛiŋ a, akɔ gia yi kiyuŋ. A num yi yə
bə nǐ nyaka a,
"Nyɔ si dzɔ a mfi bi bəni bə̀ bɔ fifiki
kwayi bɔ yɛiŋ."
20 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
"Bah kiəki lə a, gia yə bəni bə mfi si
kwaka
asi num a yi kiləlɔ."
21 Yi kabə num a, kiə mi ki ghaŋsi kə
gwu a mi widɔkɔ kɔ wi ŋgaiŋ, kɔm
biɛiŋ bichi kɔ bimbɛiŋ.
22 Bɔɔl nabə Abɔlɔs nabə Sɛfas nabə
mbi wələ nabə nɔni nabə kpi nabə
biɛiŋ bi liə nabə biə bi kɛiŋki i dzə,
bichi kɔ bimbɛiŋ,
23 ayaka mbɛiŋ kɔ bə Klistus, Klistus
num wi Nyɔ.

4

Bəni bə Klistus ki ghâŋsi kə gwu bəh mi widɔkɔ

1 Yi si ndzɔŋki a mbɛiŋ dzɔ̂ki buku a
buku kɔ bwa bə nɔm bə Klistus, bə̀ Nyɔ
kɔ wi nya nɔm wi, wi ntum wi ndzɔŋni
wə wi nǐ kɔ i nyumi wə i bɔ kaŋ.
2 Yi kɔ a, mi wə bə kɔ bə nya nɔm i wi
kaŋ kaŋaki i fâki asi tikwili wi nəŋki.
3 I yiŋ wə, mbɛiŋ, nabə juŋ yi nsaka
kabə saka mih, mih ma yɛiŋki a, akɔ
gia yidɔkɔ. Mih kɔkə na i fiəni saka
gwu yiŋ.
4 Gia yidɔkɔ kɔkə yə yi sakaki shɔm
yiŋ. Ayakalə, yəmaka chusiki kə a
mih baiŋki lə. Mi wə wi bi sakaki mih
kɔ Bah.
5 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma tâiŋyiki
nsaka maka jɔbi kpɛiŋ. Mbɛiŋ wɔ̂kəli
Bah dzə. Akɔ wi wə wi bi wɛliki biɛiŋ
bichi biə bi kɔ i liə num bə nyumi i
jisi wə i baiŋni wə, ma gia yichi yə
bəni kaŋaki i shɔm yibɔ wə bi yəŋə.
Ayakadəiŋ, Nyɔ bi ka kɔksi mi wichi
wə bə kaŋaki i kɔksi.
6 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih dzakaki
kɔm buku Abɔlɔs kɔ i gamti mbɛiŋ, ka

mbɛiŋ lâni dzô i buku i fâki gia bîəli a yə bə nyaka. Ayakadəiŋ, ka mbɛiŋ ma bi fiəni ghaŋsiki gwu bəh mi widɔkɔ dzɔ widɔkɔ kuku.
7 A fə ndə a wɔ numki chi chi i mi widɔkɔ wə a? Wɔ kaŋaki finə maka bə nya fi i wɔ nyani a? Si yi kɔ yakadəiŋ, wɔ nyani dəiŋ na ka wɔ ghaŋsiki gwu ka bə si ka nya dəkə i wɔ nyani a?
8 Ntə mbɛiŋ si dzɔ a mbɛiŋ si kaŋa lɔ biɛiŋ bichi mbɛiŋ num bəni bəmbum, saka ka bəŋkuŋ buku kɔbi a? Bə dzô a mbɛiŋ si num lɔ bəŋkuŋ ka buku bɔŋ kwati i sakaki bukumbɛiŋ bəchi.
9 Mih yɛiŋki a Nyɔ kɔ wi jiə lɔ buku bà buku kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs jiə ka biŋgɔksi. Buku kɔ ka bəni bà bə tsəki i wɔɔyi i yəŋə wə. Buku si num lɔ binjəŋnjəŋ bi mbi wələ biə bəni bəh bəchinda bə Nyɔ tsɛiŋki.
10 Buku si num lɔ biyuŋ kɔm Klistus, ayakalə mbɛiŋ num bəni bə Klistus bà bɔ fifiki. Buku kɔ bəni bə kiŋkpəŋ, mbɛiŋ num bəni bə ŋga. Bəni kɔksi mbɛiŋ, dzɔ buku i kuku.
11 I yisi dzə i dzə buku i jɔbi wi liə wələ wə, buku kɔ bəh dzɔŋ, kindɔŋ wɔm buku. Buku lɔɔki binshakali bimbuŋ, bəni chəbsi buku, buku kaŋa kə di bi nɔni.
12 A jwɔki buku i nɔm bəh kaŋ yibuku ka buku dzi. Jɔbi wə bəni tɔyiki buku, buku ka tsaki num kimbɔiŋsi i bɔ. Jɔbi wə bɔ bwaŋki gvu i buku chɛiŋ, buku kaŋa, a shɔm.
13 Jɔbi wə bɔ lɔyiki buku bəh já yichu, buku chukuli num bəh já yi bɔnini. Ayaka i dzə buku liə, buku fiəni chu ka biɛiŋ biə bə lɔtɔkɔ i fəŋ wə. Buku si num lɔ aka biɛiŋ bi fɔɔli i mbi wələ wə.
14 Mih nyakaki kə gia yələ i mbɛiŋ lə a mih nəŋki a mbɛiŋ ŋgâmniki. Mih təfiki mbɛiŋ təfini kɔm mbɛiŋ kɔ bwa mbəŋ bə shɔm.
15 Kɔŋ mbɛiŋ kaŋaki na bəni bəduli bà bɔ laniki mbɛiŋ kɔm Klistus, yəmaka məŋ dəkə a mbɛiŋ kaŋaki lə bətii bəduli. Akɔ mih tii wimbɛiŋ, kɔm a nǐ fə mih ka mbɛiŋ chiŋni bəh Klistus Jisɔs jɔbi wə mih nǐ fuku ntum wi ndzɔŋni wələ i mbɛiŋ.
16 Ayakadəiŋ, mih tsaki a mbɛiŋ tômki gvu yimbɛiŋ asi mih tɔmki yiŋ.
17 Akɔ kɔm yi gia mih faaŋ Timɔti i mbɛiŋ a num waiŋ wuŋ i Bah wə. Wi num shɔm yiŋ, num wi num tə i gia yələ wə bəh shɔm yi yimu. Wi bi dzə wi chu yiŋti mbɛiŋ asi nɔni kəŋŋ kɔ ka mi wi Klistus Jisɔs. Gia yə wi ni fuku i mbɛiŋ kɔ a yə mih nyaniki laniki bijuŋni bi bəni bə bumni bichi yɛiŋ i di bichi wə.
18 Bəni bədɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ yisi lɔ i ghaŋsiki gwu kɔm bɔ kwakaki a mih bi chu dzə kə i mbɛiŋ wə.
19 Ayakalə, Bah ka bum, yaka yi baaŋ a twɛsi ka mih chu fiəni dzə. Jɔbi wə mih ni dzə, mih ni ka yɛiŋ a bəni bədɔkɔ bà bɔ ghaŋsiki gwu, kɔm a dzaka, ma bɔ kaŋaki binaiŋ ŋkaiŋni ŋga a,
20 kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔkə gia yi dzaka ki kɔmni. Akɔ ŋga biə bi nyə i Nyɔ.
21 Mbɛiŋ nəŋki a mih bə́ dzə, mih dzə dəiŋ a? Mbɛiŋ nəŋki a mih bə́ dzə mih dzə bəh figbaŋa ma bəh shɔm yi kiŋkɔŋ bəh kimbɔiŋni a?

5

Bə bwîli mi wi kinyɛŋ ki təkɔlini i bəni bə Klistus kintəəŋ

1 Bə fuku mih ŋkɔŋ a nɔni kinyɛŋ ki təkɔlini kɔlə i mbɛiŋ kintəəŋ. Ayaka nɔni kinyɛŋ ki təkɔlini kələ kɔ na kichu ŋkaiŋni kə mi wichu wə wi kiəki kə Nyɔ si məm kə. Yi kɔ a, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ dzɔki lə kpə ba wi.
2 Mbɛiŋ yɛiŋ ŋkaiŋni kinyɛŋ kələ, mbɛiŋ nəki də kə num dəni, mbɛiŋ bə́ ghaŋsi lɔ gwu a? Mbɛiŋ kaŋaki i bwîli mi wə wi məm yəmaka gia i mbɛiŋ kintəəŋ.
3 Namana yaka si mih kɔkə i mbɛiŋ nshiŋ, ayaka mih kɔlə bəh mbɛiŋ i kiŋ'waka wə. Mih təiŋ lɔ nsaka aka mih kɔlə bəh mbɛiŋ, kɔm mi wə wi məm yəmaka gia.
4 I yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs, jɔbi wə mbɛiŋ juŋni, mih numki lə bəh mbɛiŋ i kiŋ'waka wə, ŋga bi Bah num tə fɛiŋ,

5 mbɛiŋ dzô wəmaka mi mbɛiŋ nya i
kaŋ yi Satan wə, ka wi bəkəli nyam yi
yi gwu, ka kiŋ'waka ki bi bəiŋ i chɔkɔ
biə Bah bi fiəni dzəki.
6 Mbɛiŋ ghaŋsiki gwu lə yi ndzɔŋ kə.
Mbɛiŋ kiəki kə a bə si dzɔ dzɔɔŋ twɛsi
bə chwali i muku mə, yi fə muku miwɔ
michi yaka a?
7 Mbɛiŋ bwili dzɔɔŋ yə yi kɔ nɔni
kikpu i mbɛiŋ kintəəŋ, ma mbɛiŋ ni
numki bəni bəmfiaŋ ka muku mə bə
ka jiə dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ wə, ayaka akɔ
lə si mbɛiŋ kɔ. Mbɛiŋ kiə a Klistus kɔ
waiŋ Jaka wə Nyɔ nǐ fə mfə gia yɛiŋ
kɔm bəbukumbɛiŋ aka wə bə si kum
i jɔbi wi Dzini bi Ntsədaŋ wə.
8 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ nûm ka
bəni bà bɔ dziki Dzini bi Ntsədaŋ
bəh blɛd wə wi kɔ maka bə jiə dzɔɔŋ
yɛiŋ, a num shóm yi baiŋni bəh ŋkɔŋ.
Bukumbɛiŋ ma nûmki ka bəni bà bɔ
dziki Dzini biələ num bəh blɛd wikpu
wə bə jiə dzɔɔŋ yɛiŋ a num nɔni kichu
bəh kimfə kichu.
9 I kiŋwakti kə mə mih nǐ nyaka i
mbɛiŋ, mih nǐ nyaka yɛiŋ a, kiə mbɛiŋ
ma chǐŋniki bəh bəni bà bɔ nɔki nɔni
kinyɛŋ ki tɔkɔlini.
10 Mih nǐ dzakaki kə lə kɔm bəh
bəni i fa mbi wələ wə bà bɔ nɔki nɔni
kinyɛŋ, nabə bà bɔ bukuki bəh dzákəh
i biɛiŋ wə, nabə bà bɔ bwiŋki kidi dzɔ
biɛiŋ bi bəni, nabə bà bɔ tsaki i bənyɔ
bə kilɔlɔ wə. A kabə num yəmaka,
mbɛiŋ kaŋaki i bêe mbi wələ beeni.
11 Mih nǐ dzakaki num a, kiə mbɛiŋ
ma chǐŋniki bəh mi wə wi bɔɔŋki gwu
yi a ŋgaiŋ kɔ waiŋnih wibukumbɛiŋ i
Klistus wə, a chu num mi wi tɔkɔlini,
nabə wə wi bukuki bəh dzákəh i biɛiŋ
wə, nabə wə wi tsaki i bənyɔ bə kilɔlɔ
wə, nabə wə wi tɔyiki bəni, nabə wə
wi muki mbih mɔ kwa wi, nabə wə wi
bwiŋki kidi dzɔ biɛiŋ bi bəni. Kiə mi ki
mô̱m kə na i dzî̱ bəh wəmaka mi.
12 A kɔkə di bibuku i sakaki bəni
bà bɔ kɔkə i kijuŋni ki bəni bə bumni
kintəəŋ. Bəni bà bukumbɛiŋ kɔ i
sakaki kɔ bà bɔ kɔ i kijuŋni kintəəŋ.
13 Akɔ i saka Nyɔ bəni bà bɔ kɔkə i
kijuŋni wə. Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,
“Mbɛiŋ bwǐli mi wə wi kaŋaki nɔni
kichu i mbɛiŋ kintəəŋ.”

6

Kiə mi wi bumni ki tsô̱ kə i sô̱mi widəkɔ i bəni bà bɔ kɔkə bəni bə bumni

1 Yi kɔkə chəŋ a mi i mbɛiŋ kintəəŋ
kabə kaŋaki nsaka bəh waiŋnih wi, i
wi i tsə sɔmi i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ
nshiŋ, wi tsə sə lɔ num i bəni bà bɔ fəki
kə gia chəŋ nshiŋ.
2 Mbɛiŋ kiəki kə a bəni bà bɔ kɔ bə
Nyɔ bi sakaki lə bəni i mbi wələ wə a?
Ntə akɔ mbɛiŋ i bi saka bɔ, yaka mbɛiŋ
kɔkə i saka gia i mbɛiŋ kintəəŋ a?
3 Mbɛiŋ kiəki kə a bukumbɛiŋ bi
sakaki lə bəchinda bə Nyɔ a? Si yi kɔ
yakadəiŋ, yaka kɔ a mbɛiŋ kaŋaki i kiə
i saka ndzɔŋ gia yə yi kɔ i nɔni ki liə wə.
4 Gia ka yəmaka ka numki, mbɛiŋ
nyani dəiŋ na ka mbɛiŋ dzɔki tsəki
bəh yi i bəni bà bɔ kaŋaki kə na di
lə twɛsi i kijuŋni ki bəni bə bumni
kintəəŋ nshiŋ a?
5 Mbɛiŋ gâmniki. Yaka kɔ a mi kɔkə
i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi kaŋaki mfi i təiŋ
nsaka wi mi bəh mi a?
6 Mbɛiŋ dzaki mi dzɔ lɔ waiŋnih wi
tsə sɔmi, sɔmi num i bəni bà bɔ kɔkə bə
bumni.
7 I mbɛiŋ i numki chu kaŋa bənsaka
i mbɛiŋ kintəəŋ chusiki a mbɛiŋ gbɔ lɔ.
Mbɛiŋ kɔkə i bee a, a fəki bəni bədɔkɔ
gia yichu i mbɛiŋ na? Ayaka mbɛiŋ
kɔkə i bee a bəni bədɔkɔ dziki mbɛiŋ
na?
8 Ayakalə, a yiŋni dzaki mbɛiŋ mwi
fə gia yichu chu dzi, kighə a mbɛiŋ
fəki yi num i bwa bə nih bəmbɛiŋ bə
bumni.
9 Mbɛiŋ kiəki kə a bəni bà bɔ fəki
gia yichu bi kwati kə di i kintəəŋ ki
ŋkuŋ bi Nyɔ wə a? Kiə mbɛiŋ ma
fwɔkyiki gwu yimbɛiŋ. Bəni bà bɔ fəki
kinyɛŋ ki tɔkɔlini, nabə i tsaki i bənyɔ
bə kilɔlɔ, nabə bà bɔ biəliki bəkaŋa
bə bəni bədɔkɔ, nabə bənyuku bà bɔ
fiəniki dzɔki bədɔkɔ,
10 nabə bà bɔ chwɔki, nabə bəni bà
bɔ bukuki bəh dzákəh i biɛiŋ wə, nabə
bà bɔ muki mbih mɔ kwa bɔ, nabə
bà bɔ tɔyiki bəni, nabə bà bɔ bwiŋki
kidi dzɔ biɛiŋ bi bəni, bi kwati kə di i
kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
11 Gia yələ kɔ num mbɛiŋ bədɔkɔ
nǐ fəki lə i kikpu wə. Ayakalə, Nyɔ

ka bi dzə wəkɔ mbɛiŋ, sabibwili jiə mbɛiŋ chi chi, mbɛiŋ bá num chəŋ i wi nshiŋ. Wi nǐ fə gia yələ i yɛli wi Bah Jisɔs Klistus wə bəh wi Kiŋ'waka ki Nyɔ wibukumbɛiŋ.

Gia yə mi kɔ i fəki bəh gwu yi

12 Mi kɔlə i dzakaki a ŋgaiŋ kaŋaki lə ŋga i fə gia yichi yə ŋgaiŋ kɔŋki. Ayakalə, mih ka dzaka a, a kɔkə gia yichi yə yi kɔ i gamti mi. Ayaka mi num i dzakaki alə ŋgaiŋ kaŋaki lə ŋga i fə gia yichi yə ŋgaiŋ kɔŋki. Ayakalə, mih dzaka alə a, mih kɔkə i bee a gia yidəkɔ dzɔ fiəni mih i numki mfa i yi wə.

13 Mi widəkɔ tə kɔlə i dzaka a, “Biɛiŋ bidzini kɔ kɔm tɔɔ, tɔɔ num kɔm biɛiŋ bidzini.” Ayakalə, mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ ni bəkəli lə bi bichi. Gwu yi mi kɔkə i fəki kinyɛŋ ki təkɔlini bəh yi. Gwu yi mi kɔ i nɔmki bəh yi i Bah, ayaka a kaŋa wi Bah gwu yiwɔ.

14 Si Nyɔ nǐ dzasi Bah wibukumbɛiŋ i kpi wə, yi kɔ a liŋ si wi bi dzasiki bukumbɛiŋ bəh ŋga bi biwɔ i kpi wə.

15 Mbɛiŋ kiəki kə a gwu yimbɛiŋ kɔ bimbu bi gwu bi Klistus a? Mi kɔ i chu nyani dəiŋ i dzɔ bimbu bi gwu bi Klistus i tsə chiŋni bəh miŋkpaŋa wi təkɔlini a? Yi kɔkə i numki yakadəiŋ.

16 Mbɛiŋ kiəki kə a mi ka chiŋni gwu yi bəh miŋkpaŋa wi təkɔlini yaka bɔ wi si num lɔ gwu yimu a? Akɔ yaka si bə nǐ nyaka a, “Miŋkpaŋa bəh minyuku ka chiŋni, yaka bɔ dzə chu lɔ i mi wimu.”

17 Ayakalə, mi wə wi chiŋni bəh Bah kɔ num bɔ wi num lɔ i fiɛŋ fimu i kiŋ'waka wə.

18 Mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ nəni ki təkɔlini. Gia yichu yidəkɔ yə mi fəki wi fəki kə num i gwu yi wə. Ayakalə, mi wə wi fəki kinyɛŋ ki təkɔlini wi fəki num bəh gwu yi.

19 Mbɛiŋ kiəki kə a gwu yimbɛiŋ kɔ juŋ yə Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyɔ nya a mbɛiŋ nəki yɛiŋ na? A kaŋaki kə mbɛiŋ gwu yimbɛiŋ.

20 Bə nǐ taŋ mbɛiŋ taŋni gəm ntsu. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ fêki gia bəh gwu yimbɛiŋ num yə yi ni dzəki bəh kiŋkəkni i Nyɔ.

7

Gia kəm miŋkpaŋa bəh minyuku

1 Mih ki nyaki lə kinchukuli i liə kəm gia yə mbɛiŋ nǐ nyaka i mih. Yi kɔ ŋkɔŋ a yi ndzəŋki lə a mi ma kəm miŋkpaŋa.*

2 Ayakalə, si kiməmsi kəm ntəkɔli kɔ i biŋ, yi ndzəŋki a minyuku kâŋaki ŋ'wi miŋkpaŋa, miŋkpaŋa kâŋa ŋ'wi minyuku.

3 Minyuku kaŋaki i fêki nɔm wi wi minyuku i kpə wi i naŋ bɛiŋ, miŋkpaŋa tə kaŋa i fêki nɔm wi wi miŋkpaŋa i nyuwi i naŋ bɛiŋ.

4 A chu kaŋaki kə miŋkpaŋa ŋga i gwu yi bɛiŋ, a kaŋaki num nyuwi. Yi kɔ a liŋ si a chu kaŋaki kə minyuku ŋga i gwu yi bɛiŋ, a kaŋaki num kpə wi.

5 Kiə mi ki n'yôkɔ kə jum i widəkɔ a kəbi a mbɛiŋ bəchi kɛiŋsi yakadəiŋ ka bum, ayaka mbɛiŋ kɔ i fə yakadəiŋ a jəbi wi juli wə, ka mbɛiŋ nyâ gwu yimbɛiŋ i jəbi wiwɔ wə i ntsa wə. Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, mbɛiŋ fǐəni dzê i kijuŋni kimbɛiŋ wə asi mbɛiŋ nǐ yisi kɔ, ka Satan ma ni dzə məmsi mbɛiŋ kəm mbɛiŋ kɔkə kiə i tôkni bəh gwu yimbɛiŋ.

6 Mih dzakaki yələ ka kintəfi, a kəbi nchi mih nyaki i mbɛiŋ.

7 Asi kɔ a bə numki ka mih, ma mih kəŋki a mi wichi nûmki miŋkpaŋa kəbi. Ayakalə, bə kɔ fə dəiŋ mi wichi kaŋa ŋki kinya kə Nyɔ kɔ wi nya i wi. Mi widəkɔ kaŋaki kələ kinya widəkɔ kaŋa kəyaka.

8 I liə, i bəni bà bɔ kɛiŋki maka bɔ dzɔ bəkaŋa bəh bəkaŋa bà bɔ kɛiŋki maka bɔ dzɔ bəŋkwu, mih dzakaki a, yi ndzəŋki lə a bɔ baaŋ a bɔ mbɔŋ, asi mih kɔ.

9 Ayakalə, bɔ kabə num kəbi i təkni gwu yibɔ, mi nəŋ dzɔ miŋkpaŋa nabə minyuku bɔ wi chiŋni num, kəm yi ndzəŋki lə i chiŋni num yakadəiŋ, kəbi i kpiki bəh gwu yi shilini.

* **7:1** Bəni bədəkɔ i kɔlɛn nǐ yɛiŋki a yi ndzəŋki kə a mi dzɔ miŋkpaŋa.

10 I bəni bà bɔ si num lɔ i júŋ wə ka
miŋkpaŋa bəh bənyuku, mih dzakaki
a miŋkpaŋa ki gâali kə bəh nyuwi.
Wələ kɔ nchi num wi ka buku dəkə i
mih. Wi buku num i Bah.
11 Ayakalə, wi ka gaali, wi kaŋaki i
bâaŋ a nûmki wi mbɔŋ. A kabə num
kə yakadəiŋ, wi fiəni tsâ i nyuwi dzu
bɔ wi bakti gia yiwɔ bɔ nûm. Akɔ
tə a yi yə mih dzakaki i bənyuku a
minyuku kaŋaki kə i kôŋŋ kpə wi.
12 I bəni bədɔkɔ mih dzakaki i bɔ a,
mi kabə num mi wi bumni wi kaŋa
miŋkpaŋa, miŋkpaŋa wiwɔ num kə mi
wi bumni, miŋkpaŋa wiwɔ kɔŋ a bɔ
wi nûmki, kiə minyuku wiwɔ ki kôŋŋ
kə wi. Yələ gia kɔ a dzaka mih. Aka
dzaka dəkə Bah.
13 Miŋkpaŋa kabə kaŋa nyuwi
minyuku wiwɔ num kə mi wi bumni,
wi kɔŋ a bɔ wi numki, kiə miŋkpaŋa
wiwɔ ma bûku tə wi.
14 Mih dzakaki yakadəiŋ, kɔm
minyuku wə wi kɔkə mi wi bumni
kabə kaŋa kpə wi num mi wi bumni,
Nyɔ dzɔki wi ka mi wi kɔm kpə wi.
Miŋkpaŋa tə kabə num kə mi wi
bumni kabə kaŋa nyuwi num mi wi
bumni, Nyɔ dzɔki wi ka mi wi kɔm
nyuwi. A kɔbi yakadəiŋ, ma bwa bəbɔ
ma ni baiŋki. Ayakalə, si yi kɔ, bɔ
baiŋki lə.
15 Mi wə wi kɔkə mi wi bumni dza
ka nəŋki i gaali, bə bêe wi. Yi ka num
yakadəiŋ kiə minyuku nabə miŋkpaŋa
wə wi kɔ mi wi bumni ma kwâkaki a
ŋgaiŋ si kaŋaki lə i nûmki bəh wi. Nyɔ
nǐ bɔɔŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ nôki
num i kimbɔiŋni wə.
16 Wɔ miŋkpaŋa, wɔ kiəki nə a wɔ
kɔlə i bi bwili nyu wa? Ayaka wɔ
minyuku wɔ kiəki nə tə a wɔ kɔlə i bi
bwili kpə wa?

Mi bâaŋ asi Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi wi num

17 Gia yə yi kɔ, yi kɔ a mi nôki nəni
num kə Bah kɔ wi nya i wi. Wi nûm
asi Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi wi num. Yələ kɔ gia
yə mih təfiki bijuŋni bi bəni bə bumni
na faiŋ i di bichi wə.
18 Mi kabə num num bə nǐ bɔɔŋ wi
num bə suuŋ wi. Wi ma nəŋki i nûmki
ka wə bə nǐ bɔɔŋ wi maka bə suuŋ wi,
mi kabə num num bə nǐ bɔɔŋ wi maka
bə suuŋ wi, wi ma nəŋki a bə suuŋ wi
i liə.
19 Mi kabə num num bə suuŋ wi ma
bə ka suuŋ dəkə wi, yəmaka kaŋaki kə
gia yidɔkɔ i fə. Gia yiləkəli kɔ a mi ɟîəki
bənchi bə Nyɔ.
20 Mi wichi bâaŋ asi Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi
wi num.
21 A kabə num bə nǐ bɔɔŋ wɔ wɔ num
mfa, kiə wɔ ma nyûfiki gwu. Ayakalə,
wɔ kabə kaŋa dzəh i buku i mfa wə, wɔ
bûku mfia.
22 Mbɛiŋ kîəki a mi wə Bah nǐ bɔɔŋ
wi wi num mfa, wi buku lɔ i mfa wə
kɔm Bah. Ayaka yi num tə a liŋ si mi
wə bə nǐ bɔɔŋ wi wi kɔbi mfa, wi kɔ lɔ
i liə mfa kɔm Klistus.
23 Bə nǐ taŋ mbɛiŋ taŋni gɔm ntsu.
Kiə mbɛiŋ ma nûmki mfá i bəni wə.
24 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mi
bâaŋ a nûmki bəh Nyɔ i dzəh yə wi nǐ
bɔɔŋ wi wi num yɛiŋ.

Ntəfi i bəkpa bəh bəkaŋa bəŋkwu

25 I liə, kɔm bəkaŋa nabə bənyuku
bà bɔ kɛiŋki bəkpa, Bah kɔ maka wi
fuku mih bəh gia yə mih kɔ i dzaka.
Ayakalə, mih ni nya lə kəŋŋ kiŋkwaka
ka mi wə Bah kɔ wi kwasi nshɛiŋ i
wi, ayaka mi num i bum gia yə mih
dzakaki.
26 Mih kwakaki a kɔm bəŋgəkə bà
bɔ kɔ i liə, yi ndzəŋki lə a mi bâaŋ a
nûmki asi wi nǐ kɔ.
27 Mi kabə kaŋaki miŋkpaŋa, kiə wi
ki chu nâŋ kə i kɔŋŋ wi. Mi kabə num
wi kaŋa kə miŋkpaŋa, wi ma chu nâŋki
miŋkpaŋa.
28 Ayakalə, minyuku ka yɛiŋ a ŋgaiŋ
ki dzɔki lə miŋkpaŋa a bɔ wi numki, wi
ka fə dəkə chu. Ŋgɔiŋ wi waiŋkpaŋni
ka tsə i minyuku, wi ka fə tə chu.
Ayakalə, mbɛiŋ kîə a bəni bà bɔ kɔ bɔ
dzɔ bəkaŋa nabə bənyuku ni kaŋaki
lə bəŋgəkə i mbi wələ wə, i mih, mih
nəŋki i kəŋki mbɛiŋ i yələ wə.
29 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih dza-
kaki kɔ a jɔbi juli lɔ nalə. I yisi i liə i tsə
buku, bəni bà bɔ kaŋaki bəkaŋa nûmki
ka bɔ kaŋaki kə.
30 Bəni bà bɔ dəki nûmki ka bɔ
dəki kə, bəh bà bɔ laŋki nûmki ka

fiɛŋ fidɔkɔ ndzɔŋki kə i bɔ, i bà bɔ taŋki biɛiŋ nûmki ka bɔ kaŋaki kə fiɛŋ fidɔkɔ.
31 Bəni bà bɔ fəki gia i fa mbi wələ wə nûmki ka bɔ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə̂ bəh mbi wələ. Mih dzakaki lə, kɔm si mbi wələ kɔ i liə lə, wi tsəki num tsəni.
32 Mih nəŋki a mbɛiŋ nûmki gia yidɔkɔ fûmsi kə mbɛiŋ. Mi wə wi kaŋaki kə miŋkpaŋa wi si jiə lə mfi bi i gia wə kɔm Bah, si wi kɔ i fəki a gia yə Bah ni wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi.
33 Mi wə wi kaŋaki miŋkpaŋa wi si jiə mfi bi num i biɛiŋ bi mbi wələ wə num i fəki a gia yə gwu ni ndzɔŋki kpə wi.
34 Wi ka numki num mfi bi gaali. Yi kɔ a liŋ asi yi miŋkpaŋa nabə wainkpaŋni wə wi kaŋaki kə minyuku kɔ. Wi si jiə mfi bi i gia wə kɔm Bah wə wi nya gwu yi bəh shɔm yi yichi i wi. Ayaka wə wi kaŋaki minyuku si jiə mfi bi num i gia yi mbi wələ si wi kɔ i fə̂ki gia yə gwu ni ndzɔŋki nyu wi yɛiŋ.
35 Mih dzakaki lə i gamti mbɛiŋ. A kɔbi a mih nəŋki i kəŋ dzəh i mi widɔkɔ. Mih nəŋki num a mi kiə gia yə yi kɔ chəŋ, ka wi kɔlə i nɔmki i Bah bəh shɔm yimu maka mfi bi gaali.
36 Minyuku kabə laaki wainkpaŋni, wi dza ka yɛiŋki a kimfə ki ŋgaiŋ i wainkpaŋni wiwɔ kɔkə chəŋ, gwu si shili lə wi nalə, a bɔ wi numki, wi ka fə̂ si wi nəŋki, chĩŋni bəh miŋkpaŋa wiwɔ. Yaka wi ka fə dəkə chu.
37 Ayakalə, minyuku wə wi jiə lɔ i wi shɔm a ŋgaiŋ ni chu dzɔ kə miŋkpaŋa wə wi laaki, mi chini kə wi i dzɔ Miŋkpaŋa wiwɔ wi kiə tə i lumsi gwu yi num wi jiə lɔ i wi shɔm a ŋgaiŋ nĩ dzɔ kə miŋkpaŋa wiwɔ,† yaka wi fə chəŋ.
38 Yi kɔ a, mi wə wi kɔ wi dzɔ kpə wi wə wi nĩ laaki wi, wi fə a chəŋ. Ayakalə, mi wə wi ka dzɔ dəkə miŋkpaŋa wi fə chəŋ nalə.‡
39 Miŋkpaŋa si num kpə mi a jɔbi wə nyuwi kɛiŋki. Ayakalə, nyuwi ka kpi, wi kɔlə i dzɔ minyuku widɔkɔ wə wi kɔŋki, ayaka wəmaka kaŋaki i nûmki mi wi Bah.
40 Ayakalə, si mih yɛiŋki i yiŋ wə kɔ a miŋkpaŋa wiwɔ ka baaŋ ayaka wi ni saŋliki nalə. Mih dzakaki lə, mih kiə a mih kaŋaki lə tə Kiŋ'waka ki Nyɔ.

8

Ntum kɔm biɛiŋ bidzini biə bə kɔ bə fə gia yɛiŋ i bənyɔ

1 Mih dzakaki i liə kɔm biɛiŋ bidzini biə bəni kɔ num bɔ fə gia yɛiŋ i bənyɔ. Akɔ ŋkɔŋ si bə dzakaki a bukumbɛiŋ bəchi kaŋaki lə mfi. Biəmaka mfi dzəki bəh kiŋghaŋsi ki gwu. Ayakalə, ŋkɔŋ si maa num maani.
2 Mi ka dza bə́ kwaka a ŋgaiŋ kiəki lə gia, wi kĩəki a wi kɛiŋki ki kiə kə si wi kaŋaki i kiəki.
3 Ayakalə, mi kabə kɔŋki Nyɔ, Nyɔ ni kiəki wəmaka.
4 Ayakadəiŋ, yə kɔm i dzi biɛiŋ bidzini biə bə fə gia yɛiŋ i bənyɔ, yi kɔ a, bukumbɛiŋ kiəki lə a bənyɔ bələ kɔkə fiɛŋ fidɔkɔ fa mbi wələ wə. Nyɔ kɔ a wimu shəŋ widɔkɔ chu kɔbi.
5 Bəni bədɔkɔ dzɔki a bənyɔ bədɔkɔ kɔlə i bɛiŋ yudɔkɔ i fa kuku. Ayaka yi kɔ ŋkɔŋ a bəni dzɔki a bənyɔ kɔlə bəduli, bəh bətikwili tə bəduli.
6 Si bə dzɔki yaka, i bukumbɛiŋ kɔ a Nyɔ wimu shəŋ. A num wi wə wi kɔ Tii wibukumbɛiŋ wə wi nĩ maa biɛiŋ bichi. Bukumbɛiŋ tə nɔki kɔm wi. Ayaka Tikwili kɔ tə shəŋ a wimu a num Jisɔs Klistus. Akɔ wi wə bə nĩ maa biɛiŋ bichi tsə i kaŋ yi wə, bukumbɛiŋ kwatiki nəni tə tsə i wi wə.
7 Yələ gia kɔkə bəni bəchi i bukumbɛiŋ kintəəŋ bɔ kiəki. Bəni bədɔkɔ bà bɔ nĩ kɔ bɔ si fə gia i bənyɔ bəwɔ, jɔbi wə bɔ si nəŋ i dzi biəmaka biɛiŋ bidzini i liə bɔ ka kwakaki a bɔ kɛiŋki bɔ dzi a biɛiŋ biə bə kɔ bə

† **7:37** Yudɔkɔ a, "... I kaŋaki wi ka kpə wi wi wə wi laaki," ‡ **7:38** 36 Yudɔkɔ a, "Mi kabə kaŋa waiŋ wi, wi dza yɛiŋ a ŋgaiŋ fəki kə i dzəh yi chəŋ wə, waiŋ wiwɔ num wi kpɛiŋ lɔ wi yɛiŋ a ŋgaiŋ kɔlə i numki bəh minyuku, wi fə asi wi yɛiŋki, wi bêe a waiŋ wiwɔ dzô nyuwi, wi ka fə chu. 37 Ayakalə, mi wə wi fasi i shɔm yi wə a wi kɔkə i nya waiŋ wi i minyuku, mi chini kə wi a wi nya, wi kaŋa tə ŋga i fə gia yə wi nəŋki, num wi fasi i shɔm yi wə a wi kɔkə i nya waiŋ wi ŋgaiŋ i minyuku, yaka wi fə chəŋ. 38 Yi kabə num a, mi wə wi kɔ wi nya waiŋ wi i minyuku wi fə chəŋ. Ayaka, mi wə wi ka nya waiŋ wi i minyuku wi fə chəŋ nalə."

fə gia yɛiŋ i bənyɔ bəwɔ wə. Ayaka
kiŋkwaka kibɔ ki bɔhli ka sakaki bɔ a
biɛiŋ bidzini biwɔ bəkəli bɔ.
8 Ayakalə, Biɛiŋ bidzini kɔkə i fə
a bukumbɛiŋ numki chi chi i Nyɔ
nshiŋ. Ayaka bukumbɛiŋ ka baaŋ
ki dzi kə gia yidɔkɔ kɔkə i num.
Bukumbɛiŋ ka dzi a dzini, chi chi
mɔŋ.
9 Gia yə yi kɔ, kɔ a mbɛiŋ bà mbɛiŋ
kiəki gia yələ mbɛiŋ tôkniki a mi ma
dzâ dzô ŋga biə wi kaŋaki i fə gia yə
wi kɔŋki yɛiŋ, wi ma dzɔ ŋga biwɔ i fə
num gia yə waiŋnih wi wə wi bɔhki ni
gbɔ num gbɔni.
10 Mi wə shɔm yi kabə kɛiŋki maka
yi ləkə ndzɔŋ ka yɛiŋ wɔ ŋkiə gia, dzi i
di biə bə fəki gia yɛiŋ i bənyɔ, wi ma ni
bɔŋ kɔŋ tə i dzi biɛiŋ bidzini biə bə fəki
gia yɛiŋ i bənyɔ tə a?
11 Wi ka fə yakadəiŋ, yaka wɔ ŋkiə
gia bəkəli waiŋnah wələ wi bɔhki a
num wə Klistus nǐ kpi kɔm wi.
12 Gia yələ wɔ fə lə yi ni numki num
chu, si wɔ fə i bəkəli shɔm yi waiŋnah
wələ wi bɔhki, yaka wɔ fə chu biwɔ
num i Klistus.
13 Ayakadəiŋ, yi kabə num a fiɛŋ fiə
mih dziki, kabə fə waiŋnih wuŋ gbɔ i
chu wə, yaka mih bi chu dzi kə nyam
ka wi bi ma gbɔ.

9

Ŋga biə waiŋ ntum wi Jisɔs kaŋaki

1 Yaka mih kɔkə i fəki gia yə mih
kɔŋki a? Ntə mih kɔ waiŋ ntum
wi Jisɔs a? Ntə mih nǐ yɛiŋ Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs a? Ntə mbɛiŋ bələ
kɔ mbee wuŋ wi nɔm i Bah wə a?
2 Bəni bədɔkɔ kabə waliki a mih
kɔkə waiŋ ntum wi Jisɔs, mbɛiŋ tə
kɔkə i waliki. Mbɛiŋ kɔ nchəsi i chusi
ŋkɔŋ a mih kɔ waiŋ ntum wi Bah Jisɔs.
3 Mih dzakaki yələ ka ki kəŋ i bəni
bà bɔ biiki gvu yiŋ.
4 Ntə buku kaŋaki lə ŋga i dziki chu
mu kɔm bəh nɔm wələ a?
5 Yaka buku tə kaŋaki kə ŋga i dzɔ
bəkaŋa bəbuku bà bɔ kɔ bəni bə bumni
i nyaniki bà bɔ asi Bita bəh bwa bə
ntum bə Jisɔs bədɔkɔ bəh bwa bə nih
bə Bah Jisɔs a?
6 Yaka kɔ a buku Banabas shəŋ
buku kaŋaki i nômki bəh kaŋ yibuku
ka buku dziki a?
7 Akɔ winaiŋ mi wi jum, wə wi
nɔmki a tɔkni wi bəh gwu yi a? Mi ka
nɔmki khə wi mintam, wi ma ni dziki
mintam mə mɔ bukuki yɛiŋ khə a? Mi
kabə tɔkni bəh nyám, wi ma ni kamki
mbɛiŋŋ wiwɔ i muki a?
8 Gia yələ mih dzakaki lə kɔ num i
kiŋkwaka ki mi wiwɔm wə shəŋ a? Ntə
akɔ a yi yə yi kɔ i bənchi bə Muses wə
a?
9 Muses nǐ kɔ wi nyaka i Kiŋwakti ki
Bənchi wə a,
“Kiə wɔ ki bâŋ kə dzaka ki nyam jɔbi
wə yi lwaki gəŋ.”
Mbɛiŋ kwakaki a Nyɔ nǐ dzaka
yakadəiŋ, num kɔm nyam a? 10 Wi nǐ
dzakaki kɔm bukumbɛiŋ, bə nǐ nyaka
yi i bukumbɛiŋ, kɔm mi wə wi nɔmki
khə nabə wə wi kɔhki kaŋaki i tsɛiŋki
tsəki a ninshiŋ kiə a ŋgaiŋ bi kwati lə
biɛiŋ yɛiŋ khə.
11 A kabə num a buku gbɛli ŋgɔkɔ wi
kiŋ'waka i shóm yimbɛiŋ wə, ma yi ni
duki nalə i buku i kwatiki biɛiŋ bi mbi
wələ i mbɛiŋ wə a?
12 Bəni bədɔkɔ kabə kaŋaki ŋga i
dzakaki a mbɛiŋ nyâki biɛiŋ i bɔ, ma
buku ma ni kwatiki bi ŋga bi du tsə
tsəni a?

Bɔɔl nǐ ka dzɔ dəkə ŋga bi ka waiŋ ntum wi Jisɔs i dzɔki biɛiŋ yɛiŋ i bəni

Ayakalə, buku ka dzɔ dəkə ŋga biələ.
Buku kaŋa shɔm yibuku i gia yichi wə,
kɔbi i fə a gia yidɔkɔ tasiki ntum wi
ndzɔŋni wi Klistus i tsəki ninshiŋ.
13 Mbɛiŋ kiəki kə a bəni bà bɔ nɔmki
i juŋ yi fəni yi gia mə biɛiŋ bibɔ bidzini
si buku a fɛiŋ na? Mbɛiŋ kiəki tə a,
bəni bà bɔ nɔmki i tɔŋ wi fəni wi gia
wə si bɔŋ kwati tə biɛiŋ bibɔ i biə bə si
dzə bəh bi fɛiŋ na?
14 Yi kɔ a liŋ si Bah dzaka a, bəni bà
bɔ fukuki ntum wi ndzɔŋni nɔki a yɛiŋ
wə.
15 Na si yi kɔ yakadəiŋ, mih ka dzɔ
dəkə biələ ŋga, ayaka mih nyakaki kə
yələ tsɛiŋ a mbɛiŋ yisi i fâki gia yidɔkɔ
i mih. Yi kabə num a mi widɔkɔ dzɔki

a, kiŋghaŋsi ki gwu kələ mih ghaŋsiki lə kɔm ja yi Nyɔ yə mih fukuki kilɔlɔ, yi num a mih dzɔki lə biɛiŋ i bɔ, ma yi ndzɔŋki a mih kpi num kpini.
16 Mih kaŋaki kə i ghaŋsiki gwu a mih fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs Klistus. A fə Nyɔ a mih fûkuki. Mih ka nəiŋ i fukuki, ma Nyɔ ni lɔɔ ŋgəkə i gwu yiŋ wə.
17 Yi kabə num a mih fəki nɔm wələ num bəh kiŋkwaka kiŋ, mih ni kwati mmakti wuŋ. Ayakalə, a nǐ ka sisi dəkə mih. A nǐ sisi Nyɔ ka nya i kaŋ yiŋ wə.
18 Ayakadəiŋ, mmakti wə mih kwatiki kɔm nɔm wələ kɔ na nə a? Ntə mbee wuŋ kɔ a mih fûkuki ntum wi ndzɔŋni wiwɔ a kilɔlɔ, num kə a mbɛiŋ gômki mih si mih fukuki ntum wiwɔ.
19 Mbɛiŋ kǐəki a mih kɔkə i mi widɔkɔ chɛiŋ. Ayakalə, mih fə gwu yiŋ a yi nûmki mfa i bəni bəchi ka mih ni kwati bɔ bəduli, ka bɔ nûmki bə Klistus.
20 Jɔbi wə mih kɔ buku Bəju, mih ka fəki asi bɔ si shi fə, ka mih kɔ i kwati bɔ ka bɔ numki bəni bə Klistus. Jɔbi wə mih kɔ buku bɔ, si bɔ biəliki bənchi bə Muses, mih ka fəki aka bɔ ka mih kwati bəni i bɔ kintəəŋ. Ayakalə, mih kɔbi i bənchi chɛiŋ.
21 Jɔbi wə buku bəni bà bɔ kɔkə i bənchi chɛiŋ kɔ, mih ka fəki tə aka mi wə wi kɔkə i bənchi chɛiŋ. Mih fəki yakadəiŋ, ka mih ni kwati tə bəmaka bəni, ka bɔ nûmki bə Klistus. Yi məŋ dəkə lɔ a mih kɔkə i nchi wi Nyɔ chɛiŋ. Mih kɔ i nchi wi Klistus chɛiŋ.
22 Jɔbi wə mih kɔ tə buku bəni bà bɔ bəhki i kimbum kibɔ wə, mih fiəni chu aka bɔ ka mih ni kwati tə bɔ. Mih fiəni chu na finə i bəni bəchi, ka mih ni fê na finə fiə mih kɔ i fê ka bədɔkɔ i bɔ kintəəŋ bi bôiŋ.
23 Mih fəki gia yələ yichi lə kɔm ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus, ka mih tə ni kwati ndzɔŋni biə ntum wiwɔ nyaki i bəni.
24 Mbɛiŋ kiəki kə a i n'yɔkɔ wə bəni bəduli si yɔkɔ asi num a mi wimu wə wi si kwati mbee wiwɔ a? Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tə yôkɔ i dzəh yə mbɛiŋ ni kwati mbee wiwɔ.
25 Bəni bəchi bà bɔ si sini, kɔŋ a numki nsini wi yɔkɔni, kɔŋ a numki na winaiŋ nsini, bə si lani lə na bindzɔŋ. Bə si shi lani yakadəiŋ, tsɛiŋ i bi kwati mmakti, ayaka mmakti wiwɔ num i bi tsə kaa. Ayakalə, mmakti wibukumbɛiŋ kəbi i bi kaa.
26 Mih yɔkɔki n'yɔkɔ wuŋ tsə chəŋ i di bi kwani wə. Mih kɔkə ka mi wə wi lɔɔki biŋkɔɔ bi i di biyəə wə na dəiŋ.
27 Mih twɛiŋki gwu yiŋ, məmsi a yi bǐəliki num gia yi chəŋ, ka jɔbi wə mih fukuki gia yi Nyɔ i bəni bədɔkɔ, ma Nyɔ ma ni nəiŋ mih a mih kpɛiŋniki kə.

10

Bukumbɛiŋ tôkniki a gia yə yi nǐ num bəh bəni bə Islae ma num bəh bukumbɛiŋ

1 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ yǐŋti gia yə yi nǐ num bəh bətii tii bəbukumbɛiŋ jɔbi wə bɔ nǐ nyaniki i chwa. Bɔ bəchi nǐ nyaniki i bikwu chɛiŋ, tsə daŋ i kinchwɔ kimbum wə i kuku wi wɔmni wə.*
2 Asi yi nǐ num yakadəiŋ yi ka num ka i bikwu biwɔ kintəəŋ bəh i kinchwɔ kimbum kə, bɔ kwati njuli wi bɔkɔ i numki bəni bə Muses.
3 Bɔ bəchi nǐ dziki biɛiŋ bidzini num a nya Nyɔ,
4 mu tə mwi num a nya Nyɔ, ka wi dzə fə a mɔ bukuki i biaŋa mə. Biaŋa wiwɔ nǐ kɔ Klistus wə wi nǐ nyaniki bəh bɔ.
5 Na si bɔ nǐ yɛiŋki gia yələ, bɔ bəduli nǐ fəki lə gia yə Nyɔ nǐ saŋliki kə bəh bɔ, wi ka wɔɔyiki bəni biwini bibɔ nɔyi baaŋ i chwa.
6 Gia yələ nǐ num bəh bɔ ka ki kəŋ i bukumbɛiŋ ka bukumbɛiŋ ma kâŋaki kiŋkwaka i gia yichu wə si bɔ nǐ kaŋaki.
7 Kiə bukumbɛiŋ ma tsâki i bənyɔ bə kilɔlə asi bɔ bədɔkɔ nǐ tsaki. Bə kɔ num bə nyaka kɔm bɔ a,
“Bəni bəwɔ nǐ shinum dzi, mu,
dza bɛiŋ yisi bini bi kiyuŋ i biŋki.”
8 Kiə bukumbɛiŋ ki lǐə kə i nɔni kinyɛŋ ki tɔkɔlini wə asi bɔ bədɔkɔ nǐ

* **10:1** + Fa kɔ jɔbi wə Muses nǐ tsəki i bwili bɔ i Ijib. Kinchwɔ kimbum kələ kɔ kə bə bɔɔŋki a Bɔkɔ yi Bɔɔli (Kimbuuŋ 14:21-22).

fəki, ayaka Nyɔ fə bɔ kpiyi bənchuku mbaŋfia ntsɔ bətali (23,000) i kpaŋ wimu wə.
9 Kiə bukumbɛiŋ ki mɔ̂msi kə Bah, asi
bɔ bədɔkɔ nǐ məmsiki, ayaka Nyɔ fə
júŋ nɔmyi bəni bəwɔ bɔ kpiyi.
10 Kiə bukumbɛiŋ ki shûŋyi kə asi bɔ
bədɔkɔ nǐ shwiŋyiki, ayaka Chinda wi
kpi wɔɔyi bɔ.

11 Gia yələ yichi nǐ num bəh bɔ
lə, yi num ŋkəŋ i bəni. Ayaka bə
nǐ nyaka yələ ka bukumbɛiŋ bələ bə
kɛiŋki bəwɔm i jɔbi wə mbi si kaa tsə,
dzɔki mfi.
12 Ayakadəiŋ, mi wə wi kwakaki a
ŋgaiŋ num ndzɔŋ, wi tôŋniki a wi bi
ma gbɔ.
13 Kimɔmsi kichi kə ki dzəki i mbɛiŋ
wə kɔ a kə ki si dzə tə i bəni bədɔkɔ
wə. Nyɔ kɔ Nyɔ wə wi numki a ja yi
bɛiŋ, wi məŋ i bee a kimɔmsi dzə i
mbɛiŋ ki num i tsə ŋga bimbɛiŋ. Jɔbi
wə kimɔmsi dzəki i mbɛiŋ, wi ni chusi
dzəh yə mbɛiŋ kɔ i tsə yɛiŋ i tumdzi
kimɔmsi kiwɔ.

14 Ayakadəiŋ, nsɛ́íŋ yiŋ yi shɔm,
mih dzakaki i mbɛiŋ a mbɛiŋ yɔ̂kɔ
gɛ̂iŋ gia kɔm bənyɔ bə kilɔlɔ bələ.
15 Mih dzakaki i mbɛiŋ lə ka i bəni
bà bɔ kaŋaki mfi. Mbɛiŋ kwâka ndzɔŋ
a gia yə mih dzakaki i mbɛiŋ lə kɔkə
ŋkɔŋ a?
16 Ntə bukumbɛiŋ si dzɔ bwam wi
kiyɔŋni nya kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ, mu
chiŋni, yaka bukumbɛiŋ chiŋni i mwa
mi Klistus wə a? Ntə bukumbɛiŋ si
dzɔ blɛd i jɔbi wiwɔ wə gbɛyi dzi i
kijuŋni wə, yaka bukumbɛiŋ chiŋni
num i gwu yi Klistus wə a?
17 Si blɛd wələ kɔ a wimu, ayaka
bukumbɛiŋ bà bə dziki du, yaka yi
chusiki a bukumbɛiŋ kɔ i gwu yimu
wə, kɔm bukumbɛiŋ dziki shəŋ a blɛd
wimu.
18 Mbɛiŋ dzɔ kinsini i bəni bə Islae.
Mi wichi wə wi dziki biɛiŋ i təŋ wi fəni
wi gia wə kɔ num wi chiŋni lɔ bəh Nyɔ
i mfə gia wiwɔ wə.
19 Gia yə mih dzakaki yi kɔ a nə a?
Yaka kɔ a biɛiŋ biə bə fəki bimfə gia
yɛiŋ i bənyɔ wə kaŋaki lə gia yidɔkɔ i fə,
ma a bənyɔ bà tə kaŋaki lə gia yidɔkɔ i
fə a?
20 Yi məŋ yaka. Gia yə mih dzakaki
kɔ a bimfə gia biə bəni bà bɔ kiəki
kə Nyɔ si fə, bɔ si fə num i bəchinda
bə ŋkpɛli. Bɔ si fə kə num i Nyɔ.
Mih dzakaki a mbɛiŋ ma chǐŋniki bəh
bəchinda bə ŋkpɛli.
21 Mbɛiŋ kɔkə i muki i bwam wi
kinchiŋni wə wi kɔ wi Bah, chu mu i
bwam wi bəchinda bə ŋkpɛli. Yi num
tə a mbɛiŋ kɔkə i dziki biɛiŋ bidzini bi
Bah chu dzi bi bəchinda wi ŋkpɛli.
22 Bukumbɛiŋ nəŋki i fəki gia yə
shɔm kɔ i bɔkɔki Bah? Bukumbɛiŋ
ləkəki tsəki lə wi a?

Mi fə̂ki gia num yə yi kɔ i gamti tə waiŋnih

23 Bukumbɛiŋ bədɔkɔ si dza dzaka
a, bə kaŋaki lə ŋga i fə na gia yichi.
Ayakalə, bə kiə kə a, a kɔkə gia yichi yə
yi kɔ i gamti mi. Bukumbɛiŋ bədɔkɔ si
dza dzaka, a bə kaŋaki lə ŋga i fə na gia
yichi. Ayakalə, a məŋ dəkə tə gia yichi
yə yi kɔ i fə a mi num ndzɔŋ i kimbum
ki wə.
24 Kiə mi ma fə̂ki gia kwaka a gwu yi
shəŋ. Wi kwâkaki tə kɔm waiŋnih wi.
25 Mbɛiŋ dzǐki nyam yichi yə bə
taŋniki i shi bɛiŋ bikə kə kimbikə a yi
nyə faiŋ na, ka shóm yimbɛiŋ ma ni
sâkaki mbɛiŋ kɔm yəmaka.
26 Mih dzakaki lə, kɔm bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“A kaŋaki Bah mbi wələ bəh biɛiŋ
bichi biə bi kɔ yɛiŋ wə.”
27 Mi kabə num wə wi kɔkə mi wi
bumni ka bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ dzə̂
dzǐ, mbɛiŋ ka bum i tsə, mbɛiŋ dzǐ
biɛiŋ bichi biə bə nya i mbɛiŋ bǐkə kə
kimbikə kidɔkɔ, ka shóm yimbɛiŋ ma
ni sakaki mbɛiŋ kɔm yəmaka.
28 Ayakalə, mi widɔkɔ ka dza fuku i
mbɛiŋ a biɛiŋ bidzini biwɔ kɔ num bə
fə bimfə gia yɛiŋ i bənyɔ, kiə mbɛiŋ ki
dzǐ kə, kɔm mi wə wi si fuku i mbɛiŋ
ma ni yɛiŋki a mbɛiŋ fəki num chu,
bəh tə a shɔm ma ni sakaki mi.
29 Mih dzakaki shɔm yələ a num yi
mi wə wi si fuku i mbɛiŋ. Mih dzakaki
kə kɔm yimbɛiŋ. Ayakalə, mi widɔkɔ
kɔlə i bikə a ŋgaiŋ kɔ dəiŋ i bee i fəki gia

yə ŋgaiŋ kəŋki kəm yi kɔ i sakaki shəm yi mi widəkɔ wə a?
30 Mih kabə dzi fiɛŋ num mih nya kiyəŋni yɛiŋ i Nyɔ, mi kɔ dəiŋ i chu sakaki mih kəm fi?
31 Ayakadəiŋ, gia yichi yə mi fəki, kəŋ wi dziki num dzini, nabə i muki num muni, wi fə̂ki i dzəh yə kiŋkɔksi ni tsəki i Nyɔ.
32 Kiə mbɛiŋ ma fə̂ki gia yə yi kɔ i bəkəliki shəm yi bəni, kəŋ a numki Bəju, nabə bəni bə̀ bɔ kɔkə Bəju, nabə kijuŋni ki bəni bə bumni bə Nyɔ.
33 Mih məmsiki mfiŋ tə i fəki gia yichi yə mi wichi kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni. Mih kwakaki kə a kəm gwu yiŋ shəŋ. Mih kwakaki kəm bəni bəchi a mih fə̂ ka bɔ bi bə̂iŋ.

11

Si mi kɔ i nû̌mki i jɔbi wə wi tsaki

1 Mbɛiŋ bǐ̂əliki nɔni kiŋ asi mih biəliki nɔni ki Klistus.
2 Mih saiŋki mbɛiŋ kəm mbɛiŋ kwakaki mih i gia yichi wə chu biəli nlani asi mih nǐ̂ lani mbɛiŋ.
3 Ayakalə, mih nəŋki a mbɛiŋ kǐ̂ə na bindzɔŋ a fwu wi na winaiŋ minyuku kɔ Klistus, fwu wi miŋkpaŋa num nyuwi, fwu wi Klistus num Nyɔ.
4 Na winaiŋ minyuku wə wi tsaki, nabə i fukuki ntum wi Nyɔ num wi baŋ fwu wi, yaka wi gəmsiki num Klistus wə wi kɔ fwu wi.
5 Ayakalə, na winaiŋ miŋkpaŋa kabə tsa, nabə i fukuki ntum wi Nyɔ maka wi baŋ fwu wi, wi gəmsiki num nyuwi wə wi kɔ fwu wi. Chi chi məŋ i wəmaka miŋkpaŋa bəh wə wi kəə fwu wi.
6 Wi ka yɛiŋ a wi kɔkə i baŋ fwu wi, wi lansi kəə wi kəəni. Ayakalə, a kabə num kiŋgəmni i miŋkpaŋa i numki bəh fwu num bə kəə wi, wi bâŋ fwu wiwɔ.
7 Minyuku kaŋaki kə i bâŋki fwu wi jɔbi wə wi tsaki, kəm wi kɔ kimbwɔsi ki Nyɔ chu num ndzɔŋni bi Nyɔ. Ayakalə, miŋkpaŋa num ndzɔŋni bi nyuwi.
8 A nǐ̂ ka buku dəkə minyuku i miŋkpaŋa wə, A nǐ̂ buku num miŋkpaŋa i minyuku wə.
9 Nyɔ nǐ̂ ka maa dəkə tə minyuku kəm miŋkpaŋa. Wi nǐ̂ maa num miŋkpaŋa kəm minyuku.
10 Akɔ kəm yəmaka bəh kəm bəchinda bə Nyɔ a miŋkpaŋa kaŋaki i kâŋa fiɛŋ fidəkɔ fi baŋki fwu wi, fi chusi ŋga bi.
11 Na si yi kɔ yakadəiŋ, i bukumbɛiŋ bə̀ bə kɔ num bə chiŋni lɔ bəh Bah, ayaka miŋkpaŋa məŋ a wi bəh fwu wi shəŋ, minyuku kəbi tə a wi bəh fwu wi shəŋ.
12 Yi kɔ yakadəiŋ, kəm si miŋkpaŋa nǐ̂ buku i minyuku wə, i liə a bwɔki miŋkpaŋa minyuku. Ayaka gia yichi nyəki i Nyɔ wə.
13 Mbɛiŋ tə tsɛ̂iŋ lâkə yɛ̂iŋ a yi ndzɔŋki lə i miŋkpaŋa i tsaki Nyɔ maka wi baŋ fwu wi a?
14 Na si mbɛiŋ yɛiŋki biɛiŋ i mbi wə, mbɛiŋ kiəki lə a, i minyuku i yaksi fwu a wi lansi yaka, akɔ num kiŋgəmni i wi.
15 Ayakalə, miŋkpaŋa kabə kaŋaki juŋ yi fwu yi dəəŋ akɔ num kiŋghaŋsi ki gwu i wi. Nyɔ nǐ̂ nya juŋ yi fwu yi dəəŋ i miŋkpaŋa, a yi baŋki fwu wi.
16 Mi kabə num wə wi nəŋki i gukuli gia yələ, wi kǐ̂əki a bukumbɛiŋ nabə bijuŋni bi bəni bə Nyɔ chu kaŋaki kə dzəh yidəkɔ i fəki gia yɛiŋ.

Ŋkiŋ kəm kinchiŋni
(Matiə 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

17 Ayakalə, gia yidəkɔ kələ yə mih nəŋki i təfi mbɛiŋ yɛiŋ, a num yə mbɛiŋ fəki mih kəbi i kəksi mbɛiŋ yɛiŋ. Jɔbi wə mbɛiŋ si dzə i kijuŋni wə aka bukuki a gia yichu yindzɔŋni kəbi.
18 Gia yə mih nəŋki i yisi dzaka kɔ a, mih wɔkɔki a jɔbi wə mbɛiŋ si juŋni ka kijuŋni ki bəni bə bumni, kiŋgaa gwu ka numki i mbɛiŋ kintəəŋ. Ayaka mih yɛiŋ a yi kələ numki ŋkɔŋ.
19 Yi ndzɔŋki lə a kiŋgaa gwu nû̌mki i mbɛiŋ kintəəŋ ka bə bi tɔksi kiə bəni bə chəŋ i mbɛiŋ kintəəŋ.

20 Mih yɛiŋ a jɔbi wə mbɛiŋ si dzə i
kijuŋni wə i dzi biɛiŋ bidzini bi Bah,
mbɛiŋ si dzi kə num bi.
21 Mih dzakaki lə kɔm jɔbi wə mbɛiŋ
si dzi, mi widɔkɔ ka tsəki a ninshiŋ
bəh dzini, bədɔkɔ baaŋ bəh dzɔŋ,
bədɔkɔ mu mbih mɔ kwa bɔ.
22 Akɔ nə lə? Mbɛiŋ kaŋaki kə júŋ i
dziki, mu yɛiŋ na? Ma yi kɔ a mbɛiŋ
nəŋki i tsisiki kijuŋni ki bəni bə bumni
bə Nyɔ, fə a bəni bə kifuu gəmniki a?
Yi kɔ a mih ki dzakaki i mbɛiŋ a nə? A
mih kɔlə i kɔksiki mbɛiŋ na? Yi mɔŋ i
num yaka, mih mɔŋ i kɔksi mbɛiŋ.
23 Mih nǐ laniki mbɛiŋ num bəh gia
yə Bah nǐ laniki mih yɛiŋ, a nǐ kɔ
nchɔkɔ i chɔkɔ biə bà nǐ kɔ i taŋni Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs, wi dzɔ blɛd,
24 nya kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ, gbɛyi ka
dzaka, a, “Yələ kɔ gwu yiŋ mih nyaki
kɔm mbɛiŋ. Mbɛiŋ fâki yələ i kwakaki
mih.”
25 Jɔbi wə bɔ nǐ dzi kaasi kichiŋni,
wi dzɔ bwam fə a liŋ asi wi si yisi fə,
ka dzaka a, “Bwam wələ kɔ miŋkaiŋ
mimfiaŋ mə Nyɔ dzi bəh mwa məŋŋ.
Mbɛiŋ fâki gia yələ jɔbi wichi mû i
kwakaki mih.”
26 Yi kɔ a na yibwiŋ mbɛiŋ dziki blɛd
wələ bəh i chu mu bwam wələ mbɛiŋ
fuku kɔm kpi yi Bah i tsə buku i jɔbi
wə wi bi fiəni dzəki.
27 Ayakadəiŋ, na ndə wə wi dzi blɛd
wiwɔ nabə i mu bwam wi Bah wiwɔ
i dzəh yə yi ndzɔŋki kə, wəmaka fəki
num chu kɔm wi ka kɔksi dəkə gwu yi
Bah bəh mwa mu.
28 Jɔbi wə mi kabə nəŋ i dzi blɛd wələ
bəh i chu mu bwam wələ, wi kaŋaki i
yǐsi tsɛ̂iŋ ndzɔŋ gwu yi nalə, ka wi fə
yakadəiŋ,
29 kɔm mi kabə dzi blɛd wələ, mu
bwam wələ məŋni kə fiɛŋ fiə akɔ gwu
yi Bah, yaka wəmaka dziki chu mu,
dzɔ num nsaka i gwu yi wə.
30 Akɔ gia yə bəni bəduli i mbɛiŋ
kintəəŋ bəhyiki bədɔkɔ gwɛiŋ, num
bədɔkɔ kpiyi.
31 Ayakalə, bukumbɛiŋ ka yisi tsɛiŋ
gwu yibukumbɛiŋ bindzɔŋ na ka bə
dziki chu mu, Bah ma ni chu saka
bukumbɛiŋ.
32 Bah kabə saka bukumbɛiŋ, wi
tsisiki bukumbɛiŋ tisini ka wi bi ma
chiŋni bukumbɛiŋ bəh bəni bə mbi a
bukumbɛiŋ gbɔ nsaka.
33 Bwa bə nih bəŋ, yi kɔ a jɔbi wə
mbɛiŋ chiŋni juŋni dzə i dzi biɛiŋ
bidzini bi Bah, mbɛiŋ wɔkɔ̂li mi wichi
dzɔ̂.
34 Dzɔŋ kabə wɔɔ mi, wəmaka
kaŋaki i yǐsi dzǐ i wi dzu na ka wi
dzəki, ka wi ma ni dzɔ̂ fɔ̂ gia yə wi kɔ
i dzɔ num nsaka i gwu yi wə. Yə kɔm
bə gia yidɔkɔ, mih bi təfiki mbɛiŋ i jɔbi
wə mih bi dzəki.

12

Binya biə Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki

1 Bwa bə nih bəŋ, mih ki dzakaki lə
i liə kɔm bə binya biə Kiŋ'waka ki Nyɔ
nyaki i bəni. Mih nəŋki kə a mbɛiŋ
nûmki i kiyuŋ wə.
2 Mbɛiŋ kǐəki a jɔbi wə mbɛiŋ nǐ
kɛiŋki bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ, bə nǐ
fwɔkyi mbɛiŋ mbɛiŋ ka njəŋki nnyaki,
mbɛiŋ kɔksi bənyɔ bə kilɔlɔ bɔ kɔbi na
i dzaka.
3 Mih kabə dzaka a mbɛiŋ kiəki
bindzɔŋ a mi kabə kaŋa Kiŋ'waka ki
Nyɔ i wi wə wi kɔkə i chu dzaka a,
“Lɔiŋ kwâ Jisɔs.” Ayaka mi kɔbi i
dzaka a, “Jisɔs kɔ Bah” a kɔbi i ŋgamti
wi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
4 I fiəni dzə i binya wə, bəni kaŋaki
lə binya chi chi num bi nya a Kiŋ'waka
kimu i bɔ.
5 Bəni nɔmki lə bənɔm chi chi i
kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ,
ayakalə Bah wibɔ num a wimu.
6 Ayaka dzə́h num chi chi yə bəni
nɔmki yɛiŋ, yi fə, a Nyɔ wimu a bəni
fâki bənɔm bəwɔ bəchi i dzə́h yiwɔ
yichi.
7 Nyɔ nya na ndə bəh kinya ki tsə
dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə i nɔmki
gamti kijuŋni kichi yɛiŋ.
8 Wi nya kinya ki mi widɔkɔ ki tsə
dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a num
i dzâkaki ka mi wə wi fifiki, ki mi
widɔkɔ num i dzâkaki ka mi wə wi
kiəki gia. Ayaka bi bichi tsə dzəh a
Kiŋ'waka kimu wə.
9 Wi nya kinya ki mi widɔkɔ a num
shɔm i jǐə ndzɔŋ i Nyɔ, nya ki mi

widɔkɔ num i chûkuki jwɛ́iŋ. Ayaka bi bichi tsə dzəh a Kiŋ'waka kimu wə.
10 Nyɔ nya kinya ki mi widɔkɔ num i fâki gia yi dzaka ki wɔmni, nya ki mi widɔkɔ num i lâka bəntum bə Nyɔ, nya ki mi widɔkɔ num mfi i kiəki chi chi i gia yə yi nyəki i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə bəh yə yi nyəki kə fɛiŋ, nya ki mi widɔkɔ num ŋga i dzâkaki já yə bə wɔkɔki kiəki kə, nya ki mi widɔkɔ num i tsâsi gia yə mi wiwɔ dzakaki i bəni.
11 Bɔ fəki gia yələ yichi lə num a nyaki a Kiŋ'waka kimu kinya kiwɔ i bɔ. Ki gaa i mi wichi asi ki kɔŋki.

Kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ aka gwu yi mi

12 Gwu yi mi kɔ a yimu, ayakalə, yi kaŋa bimbu biduli. Ayaka na si bimbu bi gwu biwɔ kɔ biduli yaka bi juŋni ka fə yimu. Akɔ ayaka tə si Klistus bəh bəni bu kɔ.
13 Bukumbɛiŋ kɔ bəni chi chi, bədɔkɔ kɔ Bəju, bədɔkɔ num Bəglik, bədɔkɔ num mfá, ayaka bədɔkɔ kɔbi mfá. Akɔ i Kiŋ'waka kimu mə bə nǐ juŋni bukumbɛiŋ bəchi i num i gwu yimu wə. Ayaka, a nǐ jiə Nyɔ Kiŋ'waka kimu kələ i shóm yibukumbɛiŋ wə.*
14 Gwu yi mi məŋ dəkə a kimbu kimu. Yi kɔ i bimbu biduli wə.
15 Kaka ka dza dzaka na a, “Si mih kɔkə kaŋ, yaka mih chu kɔkə kimbu ki gwu”, yəmaka məŋ i fə, a ki ma chu numki kimbu ki gwu.
16 Kintuni ka dza tə ka dzaka a, “Si mih kɔkə dzəkəh, yaka mih chu kɔkə kimbu ki gwu”, yəmaka məŋ i fə, a ki ma numki kimbu ki gwu.
17 Gwu yi mi yichi kabə num a dzəkəh, ma wi ni wɔkɔki gia bəh nə a? Ayaka yi kabə num a bintuni, ma wi ni wɔkɔki tsəŋə yi biɛiŋ bəh nə a?
18 Gia yə yi kɔ, kɔ a Nyɔ nǐ maa mi kɛiŋsi bimbu bi gwu chi chi asi wi Nyɔ kɔŋki.
19 Gwu yi mi kabə num a kimbu kimu, ma gwu yiwɔ ni numki dəiŋ a?
20 Si yi kɔ, bimbu bi gwu kɔ biduli. Ayakalə, bi chiŋni ka fə yaka gwu yimu.
21 Dzəkəh kɔkə i dzaka i kaŋ a, “Mih nəŋki kə wɔ.” Ayaka fwu kɔbi i dzaka tə i gvu a, “Mih nəŋki kə mbɛiŋ.”
22 Gia yə yi yiŋni kɔ, kɔ a bimbu bi gwu biə bi chusiki a bi bəhyiki lə kɔ biə gwu yi mi kɔkə i numki bi kɔbi.
23 Ayaka bimbu bi gwu biə bukumbɛiŋ tsisiki akɔ bi, bukumbɛiŋ təkniki ndzəŋki bəh bi. Ayaka bimbu biə bukumbɛiŋ si gəmni i chusiki i bəni akɔ biə bukumbɛiŋ shiki baŋki.
24 Bimbu biə bəni yɛiŋki a, a kɔkə biə bə si kɔ i təkniki bəh bi yaka. Nyɔ nǐ kɛiŋsi gwu yi mi i dzəh yə bə si kɔ i kôksiki bimbu biə bə tsisiki bi nalə.
25 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka kiŋgaali ma numki i gwu wə, a kimbu ki gwu tôbiki kidɔkɔ, kidɔkɔ təbi kidɔkɔ.
26 Kimbu ki gwu kidɔkɔ kabə wɔkɔki ləli, ma bimbu biwɔ bichi ni wɔkɔki ləli tə. Bə ka kɔksi kimbu ki gwu kimu, ma bi bichi ni numki i ndzəŋni wə bəh wi.
27 I fiəni dzə i kimbu ki Klistus wə mbɛiŋ bəchi kɔ gwu yi Klistus, ayaka na ndə i mbɛiŋ kintəəŋ kɔ kimbu ki gwu kiwɔ.
28 Nyɔ kɔ wi jiə bəni bà bɔ nômki bənɔm chi chi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə. Bə ninshiŋ kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs, bà bɔ biəliki i bɔ wə kɔ bəni bà bɔ tsəsiki bəntum bə Nyɔ, bà bɔ biəliki i bɔ wə num bəni bà bɔ laniki nnyaki bəni. Ayaka jiə bədɔkɔ a num bəni bà bɔ fâki gia yi dzaka kiwɔmni, bədɔkɔ num bà bɔ chûkuki jwɛ́iŋ, bədɔkɔ num bà bɔ gâmtiki bəni. Ayaka jiə bədɔkɔ a num bà bɔ sîsiki a bənɔm tsəki, bədɔkɔ num bà bɔ kiəki i dzâkaki já yə bə kiəki kə yi.
29 A kɔkə bəni bəchi bà bɔ kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs. A kɔbi bəchi bà bɔ fukuki bəntum bə Nyɔ. A kɔbi bəni bəchi bà bɔ laniki bəni, ayaka, a kɔbi bəchi bà bɔ fəki gia yi dzaka kiwɔmni.
30 A kɔkə bəni bəchi bà bɔ kaŋaki kinya i chukuki jwɛ́iŋ. A kɔbi bəchi bà

* **12:13** Nabə a... bədɔkɔ kɔbi mfá. “Akɔ i Kiŋ'waka kimu kələ mə bə nǐ juli bukumbɛiŋ bəchi i bɔkɔ a bukumbɛiŋ numki gwu yimu a num kiŋ'waka kimu kiwɔ bə nǐ nya bukumbɛiŋ mu.”

bɔ kiəki i dzaka já yə bə wɔkɔki kiəki kə. Ayaka, a kɔkə tə bəni bəchi bà bɔ kɔ i tɔyi gia yə bəni dzakaki i já yidɔkɔ wə i bəni.
31 Si binya biələ bichi kɔ lə, mbɛiŋ nâŋki nalə i kwâtiki binya a num biə bi kɔkniki tsəki bichi. Ayakalə, mih ni chusi lə i mbɛiŋ gia yə yi tsəki gia yələ yichi.

13

Kiŋkɔŋ tsəki lə gia yichi

1 Mih kabə kiə i dzakaki já yi tumi bichi na bəh já yi bəchinda bə Nyɔ, mih kaŋa kə kiŋkɔŋ i bəni wə, yaka mih kɔmki a dzaka aka fiŋgɛm fiə bə kɔmki, nabə aka chwaka kə mi kɔmki.
2 Mih kabə kaŋa na ŋga i laka bəntum bə Nyɔ, kiə na gia yichi na bəh yə yi kɔ i nyumi wə, jiə shɔm i Nyɔ na bindzɔŋ yi num na ka mih muku ŋkwúŋ, ayaka mih kaŋa kə kiŋkɔŋ i bəni wə, yaka mih kɔ naka ki kilɔlɔ.
3 Mih ka dzɔ biɛiŋ biŋ bichi ka gaa i bəni, ka nya tə gwu yiŋ a bə kpâ* ayakalə, mih kaŋa kə kiŋkɔŋ i bəni wə, yaka mbee widɔkɔ yɛiŋ mɔŋ.
4 Mi wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ i bəni wə si kaŋa lə shɔm yi, chu fə bimfə biə bi ndzɔŋki i bəni. Wəmaka mi si kaŋa kə kiŋghəkə. Wi si ghaŋsi kə gwu nabə i kɔksi gwu.
5 Wi si kəŋkəŋ dzaka kə i bəni. Wi si kwaka kə a gwu yi shəŋ. Wi si kɔmsi bɔksi kə shɔm. Wi jiə kə mi i shɔm.
6 Wi si wɔkɔ kə ndzɔŋni bəh gia yichu. Wi si saŋli num bəh gia yə yi kɔ ŋkɔŋ.
7 Mi wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ si dzɔ lə biɛiŋ bichi, Wi si bum lə biɛiŋ bichi, wi tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i biɛiŋ bichi, kaŋa shɔm i biɛiŋ bichi wə.
8 Kiŋkɔŋ si kaa kə. Ayakalə, jɔbi num i dzə wə ŋga biə Nyɔ nǐ nya, a bəni lâkaki bəntum bu yɛiŋ bi kaa, já yə bəni dzakaki bɔ wɔkɔ kiə kə yi bi kaa, ŋga i kiəki gia bindzɔŋ bi kaa tə.
9 Yi bi kaaki yaka kɔm bukumbɛiŋ kiəki gia i liə a kiŋka kiŋka, laka bəntum bə Nyɔ a kiŋka kiŋka.
10 Ayakalə, a bi dzəki jɔbi wə gia bi kpɛiŋ ndzɔŋ i tsə bwili fwu, ma biɛiŋ biə bi kɔ biŋka biŋka bi kaa.
11 Jɔbi wə mih nǐ kɔ waiŋ wi bɔɔli, mih nǐ dzakaki aka waiŋ, kwaka gia aka waiŋ, yɛiŋ biɛiŋ aka waiŋ. Jɔbi wə mih nǐ kɔ kpɛiŋ i mi, mih bee nɔni ki bwa.
12 I liə bukumbɛiŋ yɛiŋki biɛiŋ bi libli baiŋ aka i mijwɔ wə. Ayakalə, a bi numki i jɔbi wiwɔ wə bukumbɛiŋ bi yɛiŋni. I liə mih kiəki gia kiŋka kiŋka, ayaka a bi numki i jɔbi wiwɔ wə, mih bi ka kiə kaasi gia yichi asi Nyɔ kiəki mih tsə bwili fwu.
13 Biɛiŋ kɔlə bitali biə bi bi numki baaŋki fɛiŋ. I biɛiŋ biwɔ kintəəŋ kɔ: njiə wi shɔm i Nyɔ, bəh i tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i kiŋkaka ki Nyɔ wə, bəh i kaŋaki kiŋkɔŋ. Ayakalə, kiŋkɔŋ num fiɛŋ fiə fi kɔ i bi kintəəŋ fi kpali tsə bi bichi.

14

I chu dzaka kɔm binya biə Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki

1 Mbɛiŋ jǐəki kiŋkɔŋ i ninshiŋ i gia yichi wə, ayakalə kaŋa tə i jǐəki kiŋkɔŋ nalə i binya biə Kiŋ'waka ki Nyɔ nyaki i bəni, kighə, kinya ki lakani ki bəntum bə Nyɔ.
2 Mi kabə dzakaki i já yə bəni wɔkɔki kiəki kə, wi dzakaki kə num i bəni, wi dzakaki num i Nyɔ, kɔm mi mɔŋ wə wi wɔkɔki gia yə wi dzakaki. Wi dzakaki num gia yə yi kɔ i nyumi wə i ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə.
3 Ayakalə, mi wə wi lakaki bəntum bə Nyɔ si laka num i bəni, fə bəni kɔɔ i kimbum wə, shili shɔ́m yibɔ, fə tə shɔ́m yi bəni də.
4 Mi wə wi dzakaki i já yə bəni kiəki kə, wi si gamti a gwu yi shəŋ. Ayakalə, mi wə wi lakaki bəntum bə Nyɔ, si gamti num kijuŋni ki bəni bə bumni kichi.
5 Mih kɔŋki lə a mbɛiŋ bəchi dzâkaki já yə bəni kiəki kə. Ayakalə, gia yə mih kɔŋki nalə kɔ a mbɛiŋ lâkaki num bəntum bə Nyɔ i bəni. Mi wə wi lakaki

* **13:3** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki i di biəli wə a, “Mih nyâ tə gwu yiŋ, a mih ghaŋsi gwu.”

bəntum bə Nyɔ tsəki lə mi wə wi dzakaki i já yə bəni kiəki kə. A kɔbi a mi kɔlə wə wi kɔ i tsəsi já yiwɔ si kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ i wɔkɔ ndzɔŋ, yi gamti bɔ.

6 Bwa bə nih bəŋ, mih ka dza i liə dzə i mbɛiŋ, bá dzaka num i já yə bəni kiəki kə yi, yəmaka ni gamti mbɛiŋ bəh nə a? Gia yə yi kɔ i gamti mbɛiŋ kɔ a, jɔbi wə mih dzə bəh gia yimfiaŋ yə Nyɔ kɔ wi chusi i mih, nabə yə wi nəŋki a mih fə a mbɛiŋ kiə, nabə ntum widɔkɔ a mih laka i mbɛiŋ, nabə gia yidɔkɔ a mih lani mbɛiŋ yɛiŋ.

7 Bə dzɔ fiɛŋ ka sɔŋ nabə chəŋŋ biə bi kaŋaki kə kiŋ'waka. Mi kɔ i fə na dəiŋ ka wi wɔkɔ kiə si biɛiŋ biwɔ dzakaki kɔbi a bə tɔŋ lə nabə i kwuŋ bi i dzəh yi chəŋ wə a?

8 Mi kabə nəŋ a ŋgaiŋ tɔŋ jəŋ wi jum, wi nəki tɔŋ kə i dzəh yi chəŋ wə, ma bəni ni fə na dəiŋ na ka bɔ kɛiŋsi gwu yi jum a?

9 Yi kɔ a liŋ si mbɛiŋ kabə dzakaki já i bəni bɔ kiə kə, bɔ ni fə na dəiŋ i kiə gia yə mbɛiŋ dzakaki a? Ntə ndzaka wimbɛiŋ ni laka a i fiəkə wə.

10 Ki məŋni kə a já yiduli chi chi kɔlə fa mbi wələ mə. Ayaka yidɔkɔ kɔbi yɛiŋ fwu kɔbi.

11 Ayakalə, mi ka dza bá dzaka i mih i já yə mih wɔkɔki kə, yaka mih kɔ aka mi wi tumi i wi, ayaka wi num tə aka mi wi tumi i mih.

12 Ayakadəiŋ, akɔ yaka si yi kɔ i mbɛiŋ. Si mbɛiŋ nəŋki bəh ŋga i kwati kinya ki Kiŋ'waka ki Nyɔ i mbɛiŋ kintəəŋ, mbɛiŋ mɔ̂msi nalə i kwâtiki binya biə bi kɔ i fəki a kijuŋni ki bəni bə bumni kɔki num kɔni.

13 Yaka yi kɔ a, mi kabə dzakaki i já yə bəni kiəki kə, wi tsaki a ŋgaiŋ kiəki i tsəsi gia yə wi dzakaki i bəni.

14 Mih ka dza bá tsa i já yə bəni kiəki kə, yaka mih tsaki i kiŋ'waka kəŋŋ wə ayakalə, mih ma ni tsaki bəh mfi mbiŋ.

15 Si yi kɔ lə, mih ki fəki dəiŋ? Mih ni tsaki i kiŋ'waka kəŋŋ wə, tsa tə bəh mfi mbiŋ ayakalə, mih ni yəəŋki lə bəh kiŋ'waka kəŋŋ, yəəŋ tə bəh mfi mbiŋ.

16 A kɔbi yakadəiŋ, wɔ kabə nyaki kiŋkɔksi i Nyɔ i kiŋ'waka ka wə, mi widɔkɔ wə wi si kɔ fɛiŋ wi wɔkɔli ni fə dəiŋ ka wi bum a, “Yi nûm ayaka” i kiyɔŋni kə wɔ nyaki wi wɔkɔ kə gia yə wɔ dzakaki a?

17 Wɔ ka nyaki kiyɔŋni yaka, kɔŋ wɔ nya bindzɔŋ na dəiŋ, yi kɔkə i gamti mi widɔkɔ.

18 Mih nyaki kiyɔŋni i Nyɔ, a mih dzakaki lə i já yə bə kiəki kə tsə mbɛiŋ bəchi.

19 Ayakalə, na si mih dzakaki lə, jɔbi wə mih si num i kintəəŋ ki kijuŋni ki bəni bə bumni wə, mih ka kɔŋki i dzakaki num a gia yite yi kaŋa mfi, ka mih lani bəni bədɔkɔ, kɔbi i dzaka gia bənchuku jwɔfi (10,000) na bɔ kɔbi i kiə yi.

20 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ ma kâŋaki biŋkwaka bi bwa. Mbɛiŋ nûmki aka bwa bənchiŋ i kimbu kichu wə. Ayakalə, i biŋkwaka wə mbɛiŋ nûmki bəkukuli.

21 Bə nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi wə a,

“Mih Bah Nyɔ dzakaki a,
mih ni dzakaki i bəni bələ,
i dzaka ki bəni bə tumi wə,
i já yə bɔ kiəki kə.
Ayakalə, yəmaka kɔkə i fə,
a bəni bələ wɔkɔki i mih.”

22 Yaka yi kɔ a, i dzakaki já yə bə kiəki kə, kɔ kinchəsi i bəni bà bɔ kɔkə bə bumni. A kɔkə kinchəsi i bà bɔ kɔ bə bumni. Ayakalə, kinya i lakaki ntum wi Nyɔ kɔ kinchəsi i bəni bà bɔ kɔ bə bumni, a num kə i bà bɔ kɔkə bə bumni.

23 Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni kichi ka dza ka dzə i kijuŋni wə, mi wichi yisi i dzakaki a já yə bə kiəki kə, nchiŋ bəni nabə bəni bà bɔ kɔkə bə bumni, dza liə dzə, ka wɔkɔ si mbɛiŋ dzakaki, bɔ ma ni kwakaki a mbɛiŋ yuŋsiki yuŋsini na?

24 Ayakalə, mi wichi kabə lakaki num a ntum wi Nyɔ, nchiŋ mi wə nabə wə wi ka bum dəkə liə dzə, ka wɔkɔ gia yə mbɛiŋ bəchi dzakaki, ma gia yiwɔ ni fə wi kîə a ŋgaiŋ kɔ mi wichu, yi ni sakaki wi i shɔm,

25 ma gia yə yi nyumiki i shɔm yi wə
ni yəŋə. Ayakadəiŋ, wi ni tum binyu i
kuku wi nya kiŋkɔksi kimbum i Nyɔ,
wi dzaka a, “Nyɔ lansi kɔlə i mbɛiŋ
kintəəŋ.”

Si kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ i tsâki, fə̂ gia chəŋ

26 Bwa bə nih bəŋ, gia yichi yə mih
ki dzakaki kɔ a nə? Yi kɔ a, jɔbi
wə mbɛiŋ dzə i kijuŋni wə, mi wə
wi kaŋaki njaŋ i yəəŋ wi yə̂əŋ, wə wi
laniki wi lâni, wə wi kaŋaki gia yə Nyɔ
chusiki i wi, wi chûsi, wə wi kiəki i
dzaka já yə bəni kiəki kə yi wi dzâka,
wə wi kiəki i tsəsiki gia yə já yiwɔ
dzakaki ka bəni wɔkɔ kiə wi tsə̂si tə.
Mbɛiŋ fə̂ki gia yichi i dzəh yə yi kɔ i
gamtiki kijuŋni ki bəni bə bumni.
27 Bəni kabə num i dzaka já yə bəni
kiəki kə, bɔ dzaka aka bəni bəfa nabə
bətali shəŋ. Jɔbi wə bɔ bə́ dzaka, bɔ ka
dzakaki wimu wimu, widɔkɔ wimu
nûmki wə wi kɔ i tsəsiki gia yə bɔ
dzakaki i bəni.
28 Mi kabə num kə wə wi kɔ i tsəsi
gia yə bɔ dzakaki, bɔ ka nûmki mɔŋ
i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ,
wəmaka mi ka dzakaki a shɔm shɔm
i wi mə bəh Nyɔ.
29 Bəni bà bɔ lakaki bəntum bə Nyɔ
kabə num fɛiŋ, bəfa nabə bətali bɔ
dzâka i bəni. Jɔbi wə bɔ dzakaki
bədɔkɔ tsɛiŋbaiŋsi gia yə bɔ dzakaki.
30 Nyɔ ka chusi gia i mi wə wi shi
num fɛiŋ, wə wi si yisi dzakaki wi
kpî̂chumi mɔŋ, wi nyâ dzəh i widɔkɔ
wə i dzaka.
31 Mbɛiŋ kî̂əki a mbɛiŋ bəchi kɔlə i
lakaki bəntum bə Nyɔ. Mbɛiŋ bə́ laka,
mbɛiŋ ka lâkaki mi wimu wimu ka
bəni bəchi lâni dzô gia i mbɛiŋ, mbɛiŋ
chu fə shɔm yibɔ bəchi shî̂li.
32 Bəni bà Nyɔ kɔ wi nya kinya kibɔ
i lakaki bəntum bu bɔ kaŋaki lə ŋga i
kinya kiwɔ bɛiŋ,
33 kɔm Nyɔ kɔkə Nyɔ wi bəkəlini,
Nyɔ kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni.
Asi yi kɔ i bijuŋni bi bəni bə bumni
bà akɔ bə Nyɔ bəchi,
34 jɔbi wə bəkaŋa kɔ i kijuŋni ki bəni
bə bumni kintəəŋ, bɔ ka nûmki mɔŋ.
Bə ka nya dəkə bɔ bəh ŋga i dzâkaki.
Bɔ kaŋaki i nûmki a bənyuku chɛiŋ, a
num yakadəiŋ si nchi dzakaki.
35 Gia yidɔkɔ kabə num yə bɔ nəŋki
i kiə, bɔ kaŋaki i bikə i bənyuku bəbɔ
jɔbi wə bɔ fiəni kwɛ, kɔm akɔ kiŋgəmni
i miŋkpaŋa i dzakaki i kijuŋni ki bəni
bə bumni kintəəŋ.
36 Gia yi Nyɔ nǐ yisi a mbɛiŋ na? Ma
a nǐ kɔ a i mbɛiŋ yi nǐ dzə buku a?
37 Mi wə wi kwakaki a ŋgaiŋ kɔ mi
wi lakani ntum wi Nyɔ, nabə a ŋgaiŋ
kiəki a Nyɔ nya ŋgaiŋ bəh kinya ki
Kiŋ'waka ki Baiŋni, wi kaŋaki i bûm a
gia yələ mih nyakaki i mbɛiŋ kɔ num
a dzaka Bah i mih a mih nyâka.
38 Mi ka nəiŋ i bûm yi, yaka bə ni
nâiŋ lə wi tə.
39 Bwa bə nih bəŋ, yaka yi kɔ a,
mbɛiŋ kâŋaki kiŋkɔŋ nalə i lâkaki
ntum wi Nyɔ. Ayakalə, kiə mbɛiŋ ki
nâiŋ kə a bəni ma dzâkaki já yə bə
kiəki kə.
40 Mbɛiŋ bə́ fə gia yələ yichi, mbɛiŋ
ka sî̂siki yi bindzɔŋ, fə̂ yi i dzəh
yindzɔŋni wə.

15

Nyɔ nǐ dzasi Jisɔs Klistus i kpi wə

1 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i yiŋti
mbɛiŋ i liə kɔm ntum wi ndzɔŋni wə
mih nǐ dzə fuku i mbɛiŋ mbɛiŋ dzɔ, a
num yi yə mbɛiŋ kɔ yɛiŋ bɛiŋ i liə.
2 Akɔ ntum wiwɔ wə wi bwiliki
mbɛiŋ i jɔbi wə mbɛiŋ ka kaŋa wi
bindzɔŋ. A kəbi yakadəiŋ, a numki a
mbɛiŋ nǐ bum a kilɔlɔ.
3 Mbɛiŋ kiəki a mih nǐ nya fiɛŋ i
mbɛiŋ fi num fi ninshiŋ i biɛiŋ bichi.
Ayaka, a num a fifiə bə nǐ nya i mih.
Gia yiwɔ num a Klistus nǐ kpi kɔm chu
bibukumbɛiŋ a liŋ asi bə nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə,
4 bəh a bə nǐ ləə wi, a num i kaŋ yitali
wə Nyɔ dzasi wi i kpi wə a liŋ asi bə nǐ
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə,
5 bəh a wi nǐ chusi gwu yi i Bita,*
chu chusi tə i bwa bu bə ntum bə jwɔfi
ntsɔ bəfa.

* **15:5** Yɛli wi Bita wələ kɔ i já yi Glik wə a Sɛfas.

6 Ayaka wi nǐ chusi tə gwu yi i
bəni bə bumni bɔ du tsə gi yite ŋkpani
wimu. Bəni bəduli i mbaŋ wələ wə
kɛiŋki lə bidaiŋ bəwɔm, bədɔkɔ nǐ
kpiyi lɔ.
7 Ayaka wi nǐ chusi gwu yi i Jɛm, chu
chusi i bwa bu bə ntum bəchi.
8 I kiŋgɔksi wə wi chusi tə gwu yi i
mih wələ, mih kɔ aka waiŋ wə bə nǐ
bwɔ maka jɔbi kpɛiŋ.
9 Mih dzakaki yakadəiŋ kɔm mih
kɔ mi wi nchiŋ i bwa bə ntum bə
Jisɔs bəchi kintəəŋ. Ayaka mi lan-
siki kpɛiŋniki kə na ka bə bôɔŋki mih
a waiŋ ntum wi Jisɔs, kɔm mih nǐ
bwaŋki lə gvu i kijuŋni ki bəni bə
bumni bə Nyɔ chɛiŋ.
10 Ayakalə, akɔ ŋgamti wi Nyɔ wi nǐ
fə ka mih numki fiɛŋ fiə mih kɔ fi i
liə lə. Ŋgamti wələ wi nǐ nya i mih nǐ
ka laka kilɔlɔ. Mih yiŋni nɔm tsə bwa
bə ntum bə Jisɔs bəchi. Na, ayakalə yi
kɔkə a, a nǐ nɔmki mih bəh ŋga biŋ. A
nǐ kɔ shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni yələ yi nǐ
nɔmki i mih wə.
11 Yaka yi kɔ a yudɔkɔ a nǐ dzə mih
ka fuku ntum wələ i mbɛiŋ, yudɔkɔ a
nǐ fuku bɔ, a nǐ kɔ a gia yimu yə buku
bɔ nǐ fukuki, mbɛiŋ bum yi.

Nyɔ bi dzasiki lə tə bukumbɛiŋ i kpi wə

12 I liə si buku fukuki a Nyɔ nǐ dzasi
Klistus i kpi wə, mbɛiŋ bədɔkɔ nyani
dəiŋ na ka mbɛiŋ dzakaki a bəni bà bɔ
kɔ bɔ kpiyi lɔ bi dzaki kə i kpi wə a?
13 Asi kɔ a, a numki ŋkɔŋ a bəni bà
bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ bi dza kə i kpi wə, ma
yi numki a Nyɔ nǐ ka dzasi Klistus tə i
kpi wə.
14 Yi kabə num a Nyɔ nǐ ka dzasi
Klistus i kpi wə, yaka gia yə buku
fukuki ni numki a kilɔlɔ, shɔm yə
mbɛiŋ jiə i wi kɔ tə a kilɔlɔ.
15 Yi kabə num yakadəiŋ, yaka
buku kɔ bəmbeeŋ nsaka bə ntəkə bə
Nyɔ, kɔm buku nyaniki fukuki a wi nǐ
dzasi Klistus i kpi wə məŋni si wi nǐ
dzasi ŋkɔŋ, yi kabə num ŋkɔŋ a bəni
bə kpiyini bi dzayi kə i kpi wə.
16 A kabə num a Nyɔ bi dzasi kə bəni
bà bɔ kpiyi, yaka wi nǐ ka dzasi tə
Klistus i kpi wə.
17 A kabə num a Nyɔ nǐ ka dzasi
Klistus i kpi wə, yaka shɔm yə mbɛiŋ
jiə kɔ a kilɔlɔ, ma chu bimbɛiŋ kɛiŋki a
mbɛiŋ wə.
18 Ayakadəiŋ, yi ni numki tə a bəni
bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ num bɔ nǐ chiŋni
bəh Klistus laka kilɔlɔ.
19 Bukumbɛiŋ ka tsɛiŋki tsəki a i
ninshiŋ i Klistus a i nəni kələ wə shəŋ,
yaka bukumbɛiŋ kɔ bəni bà nshɛiŋ
kwaki bəni bəh bɔ tsə bəni bəchi.
20 Ayakalə, gia yi ŋkɔŋ yiwɔ kɔ a Nyɔ
nǐ dzasi Klistus i kpi wə. Ayaka, akɔ
Klistus mi wi ninshiŋ i tɔ dzəh i bəni
bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ.
21 Si mi wimu nǐ fə kpi dzə i bəni
bəchi wə, kɔ a liŋ si mi wimu fə a Nyɔ
bi dzasi bəni i kpi wə.
22 Yi kɔ a bəni bəchi nǐ kpi kɔm bɔ nǐ
buku i Adam wə, kɔ a liŋ si Nyɔ bi fəki
bəni bəchi bi numki bəwɔm kɔm bɔ kɔ
bɔ chiŋni bəh Klistus.
23 Ayakalə, Nyɔ bi dzasiki mi a i
jɔbi wi mi wiwɔ wə. Ayaka Klistus kɔ
mi wə wi nǐ yisi chusi dzəhh i buku.
Ayaka jɔbi wə wi bi fiəni dzə, bəni bà
bɔ kɔ mbu bi ka dza tə.
24 Jɔbi wə yi bi numki yakadəiŋ, a bi
ka numki jɔbi wə mbi bi kaaki. Klis-
tus bi chiksi ntɔŋ bəh ŋga bəh mbum
bichi biə bi sakaki i liə, wi ka bi nya
daŋsi ntɔŋ biwɔ i Nyɔ Ba wi.
25 Wi Klistus kaŋa i bi sâka i tsô
bûku jɔbi wə Nyɔ bi jiəki bəmbaiŋŋni
bu bəchi i kuku wi tɔmyi gvu yi i bɔ
bɛiŋ.
26 Mbaiŋŋni wi gɔksini wə wi bi
bəkəli kaasi bi numki kpi.
27 Akɔ gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti
ki Nyɔ wə a,
“Nyɔ kɔ wi jiə lɔ biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ.”
Ayakalə, i dzaka a biɛiŋ bichi kɔ i wi
chɛiŋ a kɔkə a Nyɔ wə wi jiə biɛiŋ bichi
i wi chɛiŋ kɔ tə i wi chɛiŋ.
28 Jɔbi wə biɛiŋ bichi bi numki i
Klistus chɛiŋ wi saka, wi waiŋ Nyɔ bi
ka jiə gwu yi i kuku i Ba wi chɛiŋ wə
wi nǐ jiə biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ, ka Nyɔ
ka bi num i biɛiŋ bichi bɛiŋ i di bichi
wə.
29 A kabə num a Nyɔ bi dzasi kə bəni
bà bɔ kɔ num bɔ kpiyi lɔ i kpi wə, bə ka

juliki bəni i bɔkɔ i di bi bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ kɔm nə? Bə juliki bɔ i bɔkɔ yaka, a mbee wiwɔ bi numki nə?
30 Buku tə bá nyani wɔɔyi gwu jɔbi wichi lə kɔm nə?
31 Bwa bə nih bəŋ, mih kɔ i dzaka ki kpi wə chɔkɔ bichi. Mih dzakaki gia yələ lə mih kɔkni kɔm gia yə Klistus Jisɔs wə Bah wibukumbɛiŋ kɔ wi fə i mbɛiŋ tsə i kaŋ yiŋ wə.
32 Asi kɔkə a Nyɔ bi dzasi lə bəni i kpi wə, na si bə si dzaka gia, mih nǐ tsə nə i Ɛfɛsus, ayaka bəni bà bɔ kɔ aka nyam yi chwa bɔ bá jwɔ bəh mih, a mbee wiwɔ kɔ nə? Mih ma ni bee yaka i dzakaki asi bə si dzaka a, “Bukumbɛiŋ dzîki, bə mû kɔm kijiəli kɔ bukumbɛiŋ num i bi buku kpiyi” a?
33 Kiə mi ma fwôkyi mbɛiŋ. Mbɛiŋ kǐəki a, “Mi wə nɔni ki ndzɔŋki kabə nyani bə mbaŋ wichu, mbaŋ wiwɔ ni bəkəli wi.”
34 Mbɛiŋ bôɔŋ mfi bimbɛiŋ i jum wə, mbɛiŋ bêe chu. Mih yɛiŋki a mbɛiŋ bədɔkɔ kiəki kə Nyɔ. Ayaka mih dzakaki lə i fə a mbɛiŋ ŋgəmni.

Gwu yə bəni bi dzaki bəh yi i kpi wə

35 Mi widɔkɔ kɔlə i dza i bikəki a Nyɔ bi dzasiki bəni i kpi wə dəiŋ na? Bɔ bi kaŋa num ŋkaiŋni winaiŋ gwu a?
36 Mi wə wi bikəki yakadəiŋ kɔ kiyuŋ. Wi kǐəki a jɔbi wə bə gbɛli fiɛŋ a fi kɔlə i buku maka fi yisi kpi a?
37 Gwu yi fiɛŋ fiə bə si gbɛli kɔkə yə yi si buku ka yi kɔhki. Bə si gbɛli ŋgɔkɔ a wi wi, kɔŋ a numki ŋgɔkɔ wi gəŋ, nabə winaiŋ,
38 Nyɔ ka nya ŋgɔkɔ wiwɔ bəh gwu yiwɔ asi wi nəŋki. Ayaka wi si nya gwu chi chi i ŋgɔkɔ asi ŋgɔkɔ wiwɔ kɔ.
39 Biɛiŋ bichi kaŋaki kə nyam yi gwu liŋ. Bəni kaŋaki nyam yibɔ yi gwu chi, nyám kaŋa yibɔ, minyəni kaŋa yibɔ, bwɔkɔ kaŋa tə yibɔ gwu.
40 Biɛiŋ bi bɛiŋ kɔ bəh yibɔ gwu, bi kuku num bəh yibɔ dzə. Biɛiŋ bi bɛiŋ kaŋa bibɔ ndzɔŋni, bi kuku kaŋa bibɔ ndzɔŋni.
41 Wɔŋ kaŋa mbi ndzɔŋni, fiəŋŋ kaŋa mbi ndzɔŋni, bijɔŋ kaŋa tə bibɔ ndzɔŋni. Jɔŋ widɔkɔ bəh widɔkɔ kaŋaki kə ndzɔŋni liŋ.
42 Akɔ a liŋ si gwu yi bəni bi numki jɔbi wə Nyɔ bi dzasiki bɔ i kpi wə. Bə si ləə mi gwu yi fɔɔ, ayakalə gwu yə Nyɔ bi dzasiki i kpi wə bi chu fɔɔ kə.
43 Bə si ləə mi gwu yi num kə yindzɔŋni, yi kaŋa kə ŋga. Ayakalə, mi bi dzaki i kpi wə wi kaŋa gwu yə yi kɔ yi ndzɔŋni yi kaŋa ŋga.
44 Bə ləəki mi gwu yi num yi mi wiwɔm. Ayakalə, wi bi dzaki i kpi wə num bəh gwu yi kiŋ'waka. Gwu yi mi wiwɔm kabə num, yaka gwu yi kiŋ'waka kɔlə tə.
45 Bə kɔ bə nyaka a, “Adam wi ninshiŋ nǐ kɔ mi wiwɔm wi waka.” A dzə i Adam wi gɔksini, wi nǐ kɔ mfih kiŋ'waka kə ki nyaki nɔni i bəni wə.
46 Mi si yisi kaŋa kə gwu yə yi kɔ yi kiŋ'waka. Wi si yisi kaŋa num gwu yi mi wiwɔm na ka wi kaŋaki yi kiŋ'waka.
47 Adam wi ninshiŋ kɔ bə nǐ maa bəh kwɔŋɔ bi kuku. Ayakalə, Adam wi gɔksini nǐ nyə mfih num i bɛiŋ.
48 Bəni bà bɔ kɔ bə fa kuku kɔ aka mi wi ninshiŋ wə bə nǐ maa bəh nshwaiŋ, bəni bə bɛiŋ kɔ aka mi wə wi nǐ buku dzə i bɛiŋ.
49 Si bukumbɛiŋ kɔ bə dzɔ kimbwɔsi ki mi wə bə nǐ maa bəh nshwaiŋ, kɔ ayaka si bukumbɛiŋ bi dzɔki kimbwɔsi ki mi wə wi nǐ buku dzə i bɛiŋ.
50 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ a gwu yələ yə yi kɔ nyam bəh mwa bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Ayaka yi num tə a fiɛŋ fiə fi kɔ i fɔɔ fi kɔkə tə i bi kwati di i di biə biɛiŋ fɔɔki kə fɛiŋ.
51 Mbɛiŋ wôkɔli mih fuku mbɛiŋ bəh gia yə yi kɔ i nyumi wə. Bukumbɛiŋ bəchi bi kpi kə. Ayakalə, gwu yibukumbɛiŋ yichi bi dza kwuni alə wɛɛɛs.
52 Jɔbi wə bə bi numki i tɔŋ jəŋ wi gɔksini, gwu yibukumbɛiŋ bi kwuni alə wɛɛɛs asi mi si kpəkə dzákəh. I jɔbi wə jəŋ bi dzaka Nyɔ ka bi dzasi bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ bɔ buku bəh gwu yə yi bi fɔɔ kə, bukumbɛiŋ bà bə kɔ bəwɔm ka bi kwuni.

53 Gwu yələ yə yi kɔ i fɔɔ kaŋaki
i bi kwuni i fiəni num yə yi kɔkə i
fɔɔ. Ayaka gwu yə yi kɔ i kpi kaŋaki i
kwuni i fiəni lɔ i yə yi kɔkə i kpi.
54 Jɔbi wə gwu yə yi kɔ i kpi i chu fɔɔ,
yi kwuni lɔ i yə yi kɔkə i kpi bəh chu
fɔɔ, ma gia yichi ka bi kpɛiŋ asi bə nǐ
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Bə tumdzi lɔ ŋga bi kpi bwiŋ ŋga bi.
55 Ɔ kpi, ŋga bia naiŋ?
Ɔ kpi, jəŋ wa wə wɔ taaki bəni yɛiŋ kɔ
faiŋ na?”
56 Jəŋ wi kpi kɔ chu, ŋga bi chu kɔ nchi
wi Nyɔ.
57 Ayakalə, bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni
i Nyɔ wə wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh
Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus
bukumbɛiŋ tumdzi chu bəh kpi.
58 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ bə
shɔm, mbɛiŋ nûm ndzɔŋ. Kiə fiɛŋ
fidɔkɔ ma nâŋni mbɛiŋ lə kpaaa.
Mbɛiŋ nômki nɔm wi Bah jɔbi wichi,
kiə a nɔm wə mi fəki kɔm Bah kɔkə bi
laka kilɔlɔ.

16

Kinya i gamti bəni bə Nyɔ yɛiŋ

1 Mih ki dzakaki lə i liə kɔm kinya kə
bə nyaki i gamti bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ
yɛiŋ. Mbɛiŋ fâki a liŋ asi mih nǐ dzaka
a bijuŋni ki bəni bə bumni i Galɛshia
fâki.
2 Na yibwiŋ i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi
wə, na ndə i mbɛiŋ kintəəŋ bâbwili
fiɛŋ wi kêiŋsi jǐə. Jɔbi wə mi bwiliki wi
ka bwíliki asi Nyɔ kɔ wi nya i wi. Ka
jɔbi wə mih dzə, mbɛiŋ ma chu ntsûki
ki kintsu.
3 Jɔbi wə mih dzə buku, mih ni
ka nyaka kiŋwakti chiŋni bəh kinya
kimbɛiŋ, ma bəni bà mbɛiŋ baayi ni
dzɔ tsə bəh bi i Jɛlusalɛm.
4 Yi ka ni ndzɔŋki a mih tsô tə, ma
buku bɔ ni chiŋni tsə.

Gia yə Bəəl nǐ kwakaki i bi dzə fə

5 Mih ni yisi tsə dzəh i Masedɔnia
jɔbi wə mih dzəki i mbɛiŋ wə, kɔm mih
nəŋki i tsə dzəh fɛiŋ.
6 Ayaka bukumbɛiŋ kɔlə i nɔ, i nɔ
i tsə buku jɔbi wə fiəkə yiləkəli bi tsə
kaaki, ka mbɛiŋ bi gamti mih i nyani
wuŋ wə, ka mih tsəki i di biə mih tsəki.
7 Mih nəŋki kə a jɔbi wə mih ni dzə i
mbɛiŋ i liə, ma bukumbɛiŋ ni yɛiŋni a
bɛiŋ bɛiŋ. Mih nəŋki a, jɔbi wə mih bi
dzə ma bukumbɛiŋ lansi nɔ dzɔ, jɔbi
wə Bah ka bum.
8 Ayakalə, mih ni nɔ dzɔ lə fa i Ɛfɛsus
i tsə buku i jɔbi wi Dzini bi Bɛntekɔs
wə.
9 Dzaka kifiəŋə kimbum wɛli i mih
fa i fəki nɔm wimbum wi Nyɔ, na si
bəni bədɔkɔ bainŋki nɔm wələ lə.
10 Timəti ka ni dzə, mbɛiŋ yêiŋ a
mbɛiŋ fâ wi wɔkɔ ndzɔŋni i mbɛiŋ
kintəəŋ, kɔm wi fəki nɔm wi Nyɔ a liŋ
ka mih.
11 Kiə mi ki sêiŋni kə wi. Mbɛiŋ ni
gâmti wi i nyani i mbɔiŋni wə i fiəni
dzə i mih wə, kɔm buku bəh bwa bə
nih bəbukumbɛiŋ wɔkɔliki wi.
12 Yə kɔm waiŋnih wibukumbɛiŋ wə
Abɔlɔs mih ni kɔ mih tsa wi nalə a
wi lâa njikə i mbɛiŋ bəh bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ bədɔkɔ bà, ayakalə wi
lansiki kɔŋki kə i dzə i liə. Jɔbi wə wi
kwati dzəh wi bi ka dzə.

Bəndzaka bəgɔksini bəh mbəni

13 Jɔbi wə mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ ka
tôkniki. Mbɛiŋ lâkəki ndzɔŋki i
kimbum kimbɛiŋ wə, mbɛiŋ nûmki
bəni bà bɔ kaŋaki shóm. Mbɛiŋ nûmki
ndzɔŋki.
14 Jɔbi wə mbɛiŋ fəki gia yimbɛiŋ
yichi, mbɛiŋ ka fâki bəh kiŋkɔŋ.
15 Mbɛiŋ kǐəki a, Stɛfanas bəh juŋ yi
yichi nǐ kɔ bəni bə ninshiŋ i kimbu ki
Akɛya wə bɔ nǐ yisi kwuni shɔm yibɔ i
numki bəni bə Bah. Bɔ nya gwu yibɔ i
gamtiki bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ. Bwa bə
nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ
16 a mbɛiŋ wôkɔki i bəni ka bələ, chu
wôkɔ tə i bəni bà bɔ nɔmki mbɔŋŋ i fiɛŋ
fimu wə bəh bɔ.
17 Mih wɔkɔki lə ndzɔŋni si wi
Stɛfanas bəh Fɔtunatus bəh Akaykus
si bɔ dzə tsɛiŋ mih. Mih yɛiŋ bɔ a bá
num aka mih yɛiŋ mbɛiŋ.
18 Bɔ dəsi shɔm yiŋ a liŋ asi bɔ si
dəsi yimbɛiŋ. Bəni ka bələ kɔ a mbɛiŋ
kôksiki bɔ.

19 Bijuŋni bi bəni bə bumni fa Ɛsia
bəniki dzəki i mbɛiŋ. Akpwila bəh
Blisilia bəh kijuŋni ki bəni bə bumni
bà bɔ si juŋni i bɔ dzu bôniki dzəki i
mbɛiŋ nalə i yɛli wi Bah wə.
20 Bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bə
mbumni chiŋsiki dzəki kimbəni tə i
mbɛiŋ. Mbɛiŋ bôni i mi wichi bəh
mmaŋyi ka bəni bə Nyɔ.
21 Mbəni wələ nyaka mih Bɔɔl bəh
kaŋ yiŋ.
22 Ma ləiŋ kwâ mi wə wi kəŋki kə
Bah. Mintee Bah, fiəni dzâ.
23 Ma Bah Jisɔs chûsi shəm yi
yindzəŋni i mbɛiŋ jəbi wichi.
24 Kiŋkɔŋ kiŋ nûm bəh mbɛiŋ bəchi
asi bukumbɛiŋ kɔ bə chiŋni i Klistus
Jisɔs wə. [Yi nûm ayaka.]*

* **16:24** Biŋwakti bikpu bidəkɔ kaŋaki kə gia yələ a, yi nûm ayaka.

Kiŋwakti ki kɔmsini kə Bɔɔl nǐ nyaka i kijuŋni ki Kɔlɛn

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Kɔlɛn ki kɔmsini kələ mə

Bɔɔl nǐ nyaka kiŋwakti ki kɔmsini kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni i Kɔlɛn, a num i jɔbi wə bəŋgəkə nǐ yisi ka dzəki i wi bəh kijuŋni kiwɔ. Bəni bədɔkɔ i kijuŋni kələ wə nǐ kɔ bɔ dza ka gukuliki kɔm Bɔɔl. Ayakalə, Bɔɔl nyaka i chusi a ŋgaiŋ kɔŋki lə nalə a bəh bɔ nûmki i dzaka kimu.

Kiŋwakti kələ dzakaki tsəki i ninshiŋ si Bɔɔl nǐ tsaki kijuŋni kiwɔ a bɔ wɛ̂li kaŋ yibɔ i bəni bə Klistus bə Judea bà bɔ nǐ kɔ i ŋgəkə wə. I kimbu kigɔksini ki kiŋwakti kələ mə Bɔɔl nyaka yɛiŋ kɔm gia yə yi chusiki a ŋgaiŋ kɔ waiŋ faaŋni wi Jisɔs Klistus wi ŋkɔŋ. Wi ni dzakaki lə kɔm bəni bədɔkɔ twɛsi i Kɔlɛn ni dza ka yaksi gwu yibɔ a, akɔ bɔ bwa bə ntum bə Jisɔs bə ŋkɔŋ, dzaka a Bɔɔl kɔkə na waiŋ faaŋni wi Klistus wi ŋkɔŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i kiŋwakti kələ mə

1:1-11 Kin'yisi
1:12–7:16 Bɔɔl bəh kijuŋni ki bəni bə bumni i Kɔlɛn
8:1–9:15 Kinya i gamti bəni bə Klistus i Judea
10:1–13:10 Bɔɔl dzaka kɔm gia yə yi chusiki a ŋgaiŋ kɔ waiŋ wi ntum wi Jisɔs Klistus wi ŋkɔŋ
13:11-14 Kiŋgɔksi

1 Akɔ mih Bɔɔl, mih kɔ waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs i kiŋkɔŋ ki Nyɔ wə. Akɔ buku waiŋnih wibukumbɛiŋ Timɔti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə Nyɔ i Kɔlɛn, bəh i bəni bà akɔ bə Nyɔ bəchi bə kimbu ki Akɛya wə kichi.
2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ, chu nya mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Nyɔ wə wi dəsiki shɔ́m

3 Kiŋkɔksi nûmki i Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ ayaka num Tii wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus. Wi num Tii nshɛiŋ, chu num Nyɔ wə wi dəsiki shɔ́m yi bəni i gia yichi wə.
4 Akɔ wi wə wi si dəsi shɔ́m yibukumbɛiŋ i bəŋgəkə bəbukumbɛiŋ wə bəchi ka bukumbɛiŋ kiəki tə i dəsiki shɔ́m yi bəni bədɔkɔ, jɔbi wə bɔ kɔ i na bənaiŋ bəŋgəkə wə. Bukumbɛiŋ kɔlə i kiə i dəsiki yaka num bəh ndəsi wə Nyɔ kɔ wi dəsi lɔ shɔ́m yibukumbɛiŋ yɛiŋ.
5 Buku kiəki lə a asi bəŋgəkə bə Klistus kɔ i buku wə nalə, akɔ yaka si Nyɔ tsəki dzəh i Klistus wə i dəsiki shɔ́m yibuku tə nalə.
6 Buku kabə num i biluŋ wə, akɔ i dâsi shɔ́m yimbɛiŋ bəh bwîli mbɛiŋ. Bə kabə dəsi shɔ́m yibuku, yaka kɔ i fə a shɔ́m yimbɛiŋ dəki. Yələ ni fə mbɛiŋ kaŋa shɔm i numki i mbɔiŋni wə, i kintəəŋ ki bəŋgəkə bà mbɛiŋ yɛiŋki asi buku yɛiŋki.
7 Gia yə buku tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə kɔm mbɛiŋ gia yidɔkɔ kɔkə i bi lansi nəŋni buku. Buku kiəki lə asi mbɛiŋ yɛiŋki bəŋgəkə aka buku, mbɛiŋ tə ni kaŋa lə shɔ́m yi dəli asi buku kaŋaki.
8 Bwa bə nih bəbuku buku kɔŋki kə a mbɛiŋ nûmki mbɛiŋ kîə kə ŋkaiŋni wi ŋgəkə wə buku nǐ wɔkɔ i tumi ki Ɛsia wə. Ŋkaiŋni wi ŋgəkə wi ləkəki wə wi nǐ dzə i buku nǐ tsəki lə ŋga bibuku nalə i dzəh yə buku ni kiəki a yibuku kaa lɔ.
9 I yi ŋkɔŋ wə, buku nǐ kiəki a yi num a buku ki kpiyiki lə. Ayakalə, yələ nǐ num yaka i fə̂ a buku kîəki a buku kɔkə i yə̂kəli a yibuku wə, a buku yə̂kəli i Nyɔ wə. Akɔ wi mi wə wi dzasiki bəni i kpi wə.
10 Wi wə wi nǐ bwili buku i ŋkaiŋni wəmaka ŋgəkə wə, kpi nǐ kɔ yi si fwuli, wi bi baaŋki a bwiliki. Buku jiə mfi bibuku i wi a wi ni baaŋ kə i bwiliki buku jɔbi wichi,
11 asi mbɛiŋ kaŋaki ni gamtiki buku bəh ntsa wimbɛiŋ. Ayakadəiŋ, bəni bəduli ka bi nyaki kiyɔŋni i Nyɔ kɔm buku kɔm gia yindzɔŋni yə wi bɔiŋsi

buku yɛiŋ, kɔm ntsa wi bəni bəduli.

Gia yə yi nǐ fə ka Bəəl kwuni kiŋkwaka ki ki nyani

12 Gia kɔlə yə buku ghaŋsiki gwu yɛiŋ, shɔm yibuku tɔbi buku kɔm yi. Yi num a, nɔni kibuku i fa mbi wə, na i kighə i mbɛiŋ, kɔ ki baiŋni, bəh kiŋkɔŋ si Nyɔ nəŋki. Buku fəki kimfə biəli kə mfi bi mbi wələ. Buku fəki biəli num ŋga biə bi kɔ bi Nyɔ.
13 Akɔ gia yə buku kɔkə i nyakaki gia yidɔkɔ i mbɛiŋ chi chi a kɔbi a yə mbɛiŋ kɔ i fa kiə yi. Mih kwakaki a mbɛiŋ bi fa kiə lə yi yichi,
14 asi mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ kiə lɔ buku i liə twɛsi, ka jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs bi dzəki, mbɛiŋ ka bi ghaŋsiki gwu bəh buku asi buku bi ghaŋsiki gwu bəh mbɛiŋ.
15 Si mih nǐ kiə yələ yakadəiŋ məŋni kə, mih bá nəŋ i yisi dzə buku i mbɛiŋ wə, ka mbɛiŋ kwati mbee wuŋ wi dzəni wi kɔmsini.
16 Mih nǐ fasiki a, jɔbi wə mih nəŋki i tsə i Masedɔnia, mih ni tsə dzəh i mbɛiŋ wə, bəh a jɔbi wə mih fiəniki mih ni tsə dzəh i mbɛiŋ wə, mbɛiŋ ni gamti mih i nnyani wuŋ wə i tsə i Judea.
17 Mbɛiŋ kwâkaki asi mih nǐ fasiki yaka a mih ni dzə tsə lə dzəh i mbɛiŋ wə, mih na dzə a mih nǐ fasiki yaka mih fə num nəni a? Ma a jɔbi wə mih kakaki gia mih ka kakaki i dzəh yi mi wi fa kuku wə wi kɔ i bum gia a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ yi a fɛiŋ wə a, “Aayi” a?
18 I yi ŋkɔŋ wə, si Nyɔ kɔ wi ŋkɔŋ, gia yə buku dzakaki i mbɛiŋ si num kə yə buku kɔ i bum a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ a, “Aayi.”
19 Yi num yaka kɔm Jisɔs Klistus Waiŋ Nyɔ wə buku bə Silas bəh Timɔti nǐ fukuki kɔm wi i mbɛiŋ kintəəŋ kɔkə wə wi ka bum gia a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ a, “Aayi.” I wi wə si num a, “Aaŋ” jɔbi wichi.
20 Mbɛiŋ kiəki a, akɔ gia yə Klistus fə yi chusi a Nyɔ bum a “Aaŋ” i biŋkaka bi bichi. Akɔ kɔm yələ buku si tsə dzəh i Klistus wə i dzaka i Nyɔ a “Yi nûm ayaka.” Akɔ lə si buku si tumyi bikum bi.
21 A num Nyɔ wə wi tɔm buku tɔm* tə mbɛiŋ, bukumbɛiŋ ləkə i Klistus wə. Wi kɔ wi sabibwili bukumbɛiŋ ka jiə chi chi.
22 Wi jiə kinchəsi ki i bukumbɛiŋ wə a num Kiŋ'waka ki si wi jiə i shɔm yibukumbɛiŋ mə ka njikəli wi kpaŋ wi i biɛiŋ bichi biə bukumbɛiŋ bi kwatiki.
23 Mih kɔlə i bəəŋ Nyɔ i num mbeeŋ nsaka wuŋ a mih ni ka chu dzə dəkə i Kɔlɛn num kɔm mih nǐ nəŋki i bee mbɛiŋ.
24 Yi kɔkə a buku bwaŋki num bwaŋni i mbɛiŋ si kimbum kimbɛiŋ kaŋaki i numki. Buku yiŋniki nɔmki num nɔmni i mbɛiŋ i dzə bəh ndzɔŋni i mbɛiŋ. Buku kiə a mbɛiŋ num ndzɔŋ i kimbum kimbɛiŋ wə.

2

1 Ayakadəiŋ, mih jiə a mih ni chu fiəni laa kə njikə i mbɛiŋ, wə wi kɔ i ni dzə mbɛiŋ bəh ləli.
2 Mih ka dza fə a mbɛiŋ wəkɔki ləli, a ni chu numki bəndə bɔ kɔ i fə a mih wəkɔki ndzɔŋni a kɔbi a mbɛiŋ mih fə a mbɛiŋ wəkɔki ləli a?
3 Akɔ gia yə yi nǐ fə ka mih nyaka kiŋwakti kə i dzəh yə mih nyaka yɛiŋ. Yi nǐ num yakadəiŋ ka jɔbi wə mih dzə i mbɛiŋ, mih ma ni kwati ləli bidɔkɔ num bi dzəki i mbɛiŋ bà mbɛiŋ si kɔ i fə a mih wəkɔki num ndzɔŋni, kɔm mih kiəki lə na bindzɔŋ kɔm mbɛiŋ bəchi a ndzɔŋni biŋ kɔ ndzɔŋni bimbɛiŋ bəchi.
4 Mbɛiŋ kǐəki a kiŋwakti kə kɔ num mih nǐ nyaka ləli num i mih wə nalə, shɔm ji mih, num mindəm jikə i dzákəh yiŋ chɛiŋ. Mih nǐ ka nyaka yakadəiŋ i fə lɔ a mbɛiŋ wôkɔki num ləli. A nǐ kɔ i fə a mbɛiŋ kiə kiŋkɔŋ kiləkəli kə mih kaŋaki i mbɛiŋ.

Bə dalinya mi wə wi gbɔ

5 A kabə num a mi widɔkɔ nǐ dzə bəh ləli, yaka ləli biwɔ nǐ kɔkə a mih shəŋ. I dzəh yidɔkɔ wə yi nǐ kɔ tə i mbɛiŋ

* **1:21** Yudɔkɔ a, “i fiaŋsi” bukumbɛiŋ.

bəchi. (Yələ mɔŋ gia yə mih kɔ i lɔ tsəsi yɛiŋ bɛiŋ nalə).
6 Ŋgəkə wələ mbɛiŋ bəduli nya i mi wiwɔ yaka wi kpɛiŋ yaka.
7 I liə mbɛiŋ kɔlə i dâlinya kiŋgbɔ ki, i fə ka shɔm yi dâki, ka nshɛiŋ yiduli ma wôɔ wi wɔɔni.
8 Ayakadəiŋ, mih kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ a mbɛiŋ fâ wi kǐə a mbɛiŋ kɔŋki lə wi.
9 Fa kɔ gia yə yi nǐ fə mih ka mih nyaka kiŋwakti kə i mbɛiŋ i mɔm wɔkɔ mbɛiŋ, a mbɛiŋ wɔkɔki lə i mih i gia yichi wə a.
10 Mbɛiŋ ka dalinya ŋgbɔ wi mi, mih tə ni dalinya. Mih ka dalinya gia, gia kabə num i dalinya, mih dalinya i Klistus nshiŋ kɔm mbɛiŋ.
11 Bukumbɛiŋ fəki yakadəiŋ ka Satan ma ni dza liə yɛiŋ wə i kaŋa ŋga i bukumbɛiŋ bɛiŋ. Bukumbɛiŋ məŋniki kə si wi si wɛli.

Gia yi Nyɔ kɔmyiki bəni i dzə́h dzə́h wə

12 A nǐ kɔ jɔbi wə mih nǐ tsə buku i kwili wi Tɔwas wə i fuku ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus fɛiŋ, Bah wɛli dzaka ki juŋ i mih i nɔm nnɔm wi fɛiŋ.
13 Ayakalə, mih na kaŋa shɔm yidəli, kɔm mih nǐ ka yɛiŋ dəkə waiŋnih wuŋ Taytus fɛiŋ i wɔkɔ kɔm mbɛiŋ. Ayakadəiŋ, mih ka bəni i bɔ a bə bɛsi, ka dzə i Masedɔnia.
14 Ayakalə, kiyɔŋni kɔ i Nyɔ wə wi si tsə i bukumbɛiŋ nshiŋ i Klistus wə jɔbi wichi, nya mbɛɛtɛ buku biəli ka bəni bà wi tumdzi i di bi jum wə. Ayaka wi tsə tɔli i bukumbɛiŋ wə waŋ ntum wiwɔ kɔm Klistus i di bichi wə ayaka bə kiə wi, tsəŋə yi fwuli ka tsəŋə yi njiəŋ bə kpa.
15 Buku kɔ aka tsəŋə yi njiəŋ yi Klistus i Nyɔ, i kintəəŋ ki bəni bà bə bwiliki bɔ bəh bà bɔ lakyi num lakyini.
16 I bəni bà bɔ kɔ bɔ laka tsəŋə yələ si dzə num bəh kpi i bɔ. Ayaka i bəni bà bɔ kɔ bɔ bəiŋ tsəŋə yələ dzəki num bəh nɔni i bɔ. Si yi kɔ yaka, akɔ ndə wə wi kɔ wi kpɛiŋ i fə ŋkaiŋni wi nɔm wələ a?
17 Buku kɔkə ka bəni bəduli bà bɔ dzɔ gia yi Nyɔ yi fiəni chu gia yi shi, i nyaniki taŋniki taŋnini. Buku kɔ fibuku bəni num bɔ chiŋni i Klistus wə, fuku gia yi Nyɔ i wi Nyɔ nshiŋ bəh shɔm yi baiŋni ka bəni bà wi faaŋ, bɔ num i wi nshiŋ.

3

Kimfəkə ki miŋkaiŋ mikpu bəh mimfiaŋ

1 Mih dzakaki yələ lə, yaka yi kɔ a mbɛiŋ nəŋki a buku chu fǐəni chûsi gwu yibuku i mbɛiŋ chusini a? Ma a buku nəŋki biŋwakti si bəni bədəkɔ nəŋki ŋkaiŋni biŋwakti biə bi nyə i buku wə nabə i mbɛiŋ wə bi chusi bəni bə buku kɔ bɔ a?
2 Mbɛiŋ mwi kɔ biŋwakti bibuku biə bə nyaka i shɔm yibuku wə ka mi wichi kɔlə i kiə bəh i fa.
3 Mbɛiŋ chûsiki a mbɛiŋ kɔ biŋwakti bi Klistus biə buku nyaka. Biŋwakti biələ kɔkə biə bə nyaka num bə gaali ki kiŋwakti. Bə nyaka num bə Kiŋ'waka ki Nyɔ kə ki kaŋaki nəni. Bə ka nyaka dəkə num i baŋ bitəh wə. Bə nyaka num i baŋ wə num shɔ́m yi bəni.
4 Gia yələ kɔ yə buku dzakaki buku məŋ kə i Nyɔ nshiŋ tsə dzəh i Klistus wə.
5 Yi məŋ a buku kpɛiŋ i numki a buku fə gia yidəkɔ yə buku kɔ i dza i dzakaki a yi bukuki i buku wə. A fə Nyɔ na ka buku kpɛiŋ.
6 Wi fə buku kpɛiŋ i nəmki i gia yi miŋkaiŋ mimfiaŋ wə. Miŋkaiŋ mələ məŋ mə mɔ biəliki num bənchi bà bə nǐ nyaka bəh kaŋ. Akɔ num bi Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bənchi bà nǐ dzəki num bəh kpi. Ayakalə, Kiŋ'waka nya num nɔni i bəni.
7 Dzəh yikpu yə bə nǐ fəki gia yɛiŋ kɔ num bə nǐ fa bənchi bəwɔ bəh kaŋ i kitəh wə. Jɔbi wə Muses nǐ dzəki bəh bənchi bələ bəni bə Islae nǐ kɔkə i chu tsɛiŋ shi bi, kɔm baiŋni bi Nyɔ biə bi nǐ baiŋki i shi bi wə. A kabə num a dzəh yikpu yə nǐ dzəki num bəh kpi, dzə kaŋa baiŋni bi Nyɔ, baiŋni biələ num biə bi nǐ baiŋki laka tsə num lakani,
8 yaka kɔ a baiŋni biwɔ i dzəh yə bə fəki gia yɛiŋ, a num yi Kiŋ'waka ki Baiŋni ma baiŋni biwɔ ma ni tsəki baiŋni bidɔkɔ biə tsəni a?

9 A kabə num a dzəh yə bə nǐ fəki
gia yɛiŋ nǐ dzəki num bəh gia yə yi
ləkəki lɔ bəni i ŋgəkə wə, yi nǐ dzəki
bəh baiŋni bi Nyɔ, yaka kɔ a dzəh yə bə
fəki gia yɛiŋ yi num dzəh yə Nyɔ dzɔki
bəni yɛiŋ a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ, bi ma
kaŋa baiŋni bi tsə biəmaka tsəni!
10 Ŋkɔŋ biwɔ kɔ a, fiɛŋ fiə fi nǐ dzəki
fi kaŋa baiŋni bi Nyɔ laksi lɔ baiŋni bi
kɔm baiŋni bimbum dzə tsə biəmaka.
11 A nǐ kɔ a fiɛŋ fiə fi nǐ laka dzə bəh
baiŋni bi Nyɔ, yaka kɔ a baiŋni bi fiɛŋ
fiə fi dzəki i baaŋ kpamu, bi duki tsəki
biəmaka tsəni!
12 Si buku kiə yakadəiŋ məŋni kə yi,
buku bá fuku chu lwa kə.
13 Buku kɔkə ka Muses wə wi nǐ
baŋki shi bi bəh mbuŋ i fə a bəni bə
Islae ma tsɛiŋki baiŋni biwɔ i shi bi wə
si bi nyumiki kaaki tsəki.
14 Ayakalə, bəni bəwɔ kɔ num mfi
bibɔ nǐ baŋ. Na i dzə buku bidaiŋ, bɔ si
fa gia i Kiŋwakti ki Miŋkaiŋ Mikpu mə,
jɔbi wə bɔ wɔkɔ fiɛŋ fidɔkɔ ka numki
num fi baŋ mfi bibɔ. Akɔ a i Klistus
wə bə kɔ i dzɔbwili fiɛŋ fiwɔ fi baŋki.
15 Na i dzə buku bidaiŋ, jɔbi wə bə
faki gia i Kiŋwakti ki Muses mə, fiɛŋ
fiwɔ ka numki fɛiŋ fi baŋ mfi bibɔ.
16 Ayakalə, jɔbi wə mi ka fiəni num i
Bah wə, bə ka dzɔbwili fiɛŋ fiə fi baŋki
shi bi.
17 Bah wələ kɔ Kiŋ'waka, na faiŋ
Kiŋ'waka kələ kɔ, yaka bəni ni buku lə
i mfa wə.
18 Yi kɔ a bukumbɛiŋ bəchi bà
bə kɔ fiɛŋ fidɔkɔ chu baŋ kə shi
bibukumbɛiŋ kɔ baiŋni bi Bah baiŋ
i bukumbɛiŋ wə bi fəki bukumbɛiŋ
kwuni tsə a ninshiŋ ninshiŋ, bwɔsi
num wi. Ŋkwuni wələ fəki Bah wə wi
kɔ Kiŋ'waka ki baiŋni.

4

Kiba ki ntum wi ndzəŋni i kəŋə yi nshwaiŋ mə

1 Ayakadəiŋ, si buku kwati nɔm
wələ lə num a kwasi Nyɔ nshɛiŋ ka
nya i buku, shɔm kɔkə i dəki buku bəh
wi.
2 Buku nyɔkɔ jum i gia yə bəni fəki
i nyumi wə a num yi kiŋgəmni. Buku
nəiŋma dzə́h yi fwɔkyini. Buku jiəki kə
ntəkə i gia yi Nyɔ wə. Buku si dzaka
ŋkɔŋ i daiŋ wə, chusi gwu yibuku i mi
wichi i Nyɔ nshiŋ, ka bɔ kələ i kwaka
kiə bəni bà buku kɔ bɔ.
3 Yi kabə num na a ntum wi ndzɔŋni
wələ buku fukuki kɔ gia yi nyumini,
yaka yi nyumi shəŋ a bəni bà bɔ lakaki
num lakani.
4 I bəmaka bəni bà bɔ ka bum dəkə
gia yələ, kɔ num Satan wə wi kɔ nyɔ
wi mbi wələ baŋ mfi bibɔ bi bá ji. Wi
fə lə ka bɔ ma yɛ̂iŋki baiŋni bi ntum
wi ndzɔŋni wə wi kɔ kɔm kiŋkɔkni
ki Klistus wə wi kɔ kimbwɔsi ki Nyɔ
mwi.
5 Mbɛiŋ kǐəki a buku fukuki kə kɔm
bə gwu yibuku. Buku fukuki num
kɔm Klistus Jisɔs a wi kɔ Bah. Ayaka
buku num fibuku a bəni bà bɔ nɔmki
i mbɛiŋ kɔm Jisɔs.
6 Nyɔ wə wi nǐ dzaka a,

“Baiŋni bâiŋki i jisi wə”,

a num a Nyɔ wiwɔ wə wi fə a baiŋni bi
baiŋki i shóm yibuku mə i baiŋsi buku
i fɛ̂ a buku kǐə kiŋkɔkni ki Nyɔ kə ki kɔ
i shi bi Jisɔs Klistus wə.
7 Kiba ki biɛiŋ biələ kɔ i gwu yibuku
wə, ayakalə buku num fibuku a kəŋə
yi nshwaiŋ. Buku kɔ yakadəiŋ ka yi
chusiki a ŋga biələ bi tsəki ŋga bichi i
buku wə kɔ bi Nyɔ a num kə bibuku.
8 Bəŋgəkə jikəli buku bimbu bichi,
ayakalə bɔ kɔbi i bwiŋyi buku. Buku
si dza mfi bibuku laka ayakalə shóm
kpi kə buku.
9 Bə si bwaŋ gvu i buku chɛiŋ,
ayakalə Nyɔ dali kə buku. Bə si kwu
twɛiŋ lə buku ayaka buku gbɔyi i
kuku, ayakalə buku kpi kə.
10 Buku si nyani kpi ŋkaiŋni wi kpi
yi Jisɔs jɔbi wichi, ka bə kələ i bi yɛ̂iŋki
tə nəni ki Jisɔs i gwu yibuku wə.
11 Si buku nəki, yi kɔ a buku shi kɔ
a dzaka ki kpi wə jɔbi wichi kɔm Jisɔs,
ka nəni ki Jisɔs kələ i chusiki i kiwini
kibuku kələ wə.
12 Ayakadəiŋ, buku ka kpiki kpi,
ayakalə kpi yibuku yələ dzə num bəh
nəni i mbɛiŋ.
13 Buku jiə shɔm i Nyɔ wə asi mi
widɔkɔ nǐ jiə si yi kɔ bə nyaka a,

“Mih bum ka mih dzakaki”,
buku tə kɔ buku bum ka buku dzakaki.
14 Buku kiəki lə a, wi wə wi nǐ dzasi
Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs i kpi wə, bi
dzasi lə tə bukumbɛiŋ bà bə kɔ bəh
Jisɔs i kpi wə, dzɔ buku bəh mbɛiŋ tə
tsə jiə i wi nshiŋ.
15 Gia yələ yichi numki kɔm mbɛiŋ, ka
si kiŋkɔŋ ki Nyɔ ni waŋki tsəki i bəni
bəduli wə, fə a kiyɔŋni kə bəni nyaki i
Nyɔ ni kpɛiŋsiki, kiŋkɔksi kiwɔ tsə i wi.

Biɛiŋ biə bukumbɛiŋ yɛiŋki yi tsəki num tsəni

16 Akɔ gia yə gwu kpiki buku. Na
ayaka nyam yibuku yi gwu yələ səkəki
tsəki a twɛsi twɛsi, shóm yibuku
kwuni fiəni chu yimfiaŋ chəkɔ bichi.
17 Bəŋgəkə bənchiŋ bələ buku yɛiŋki
i jɔbi wi juli wələ wə, kɔ a bɔ kɛiŋsiki
buku num i kinsaŋli kindzɔŋni kim-
bum kə buku bi wɔkɔki jɔbi wichi kə
mi widɔkɔ kɔkə i bi sini.
18 Ayakadəiŋ, buku ka jiə dəkə mfi
bibuku i biɛiŋ biə bə yɛiŋki. Buku
jiə num i biɛiŋ biə bə yɛiŋki kə bi,
kɔm biɛiŋ biə bukumbɛiŋ yɛiŋki lə kɔ
biə bi tsəki num tsəni, ayakalə i biə
bukumbɛiŋ yɛiŋki kə bi, akɔ biə bi
kaŋaki kə kiŋgɔksi.

5

Gwu yimfiaŋ yə bə bi kwatiki i bɛiŋ

1 Bukumbɛiŋ kiəki a bə ka shakyi
kintaŋ kə ki kɔ gwu yibukumbɛiŋ yə
bukumbɛiŋ nɔki yɛiŋ fa kuku, ma
bukumbɛiŋ kaŋaki juŋ yi Nyɔ maka
bə maa bəh kaŋ. Yəmaka num juŋ yi
bɛiŋ, yi num i bi numki kiŋgɔksi kɔbi.
2 Si bukumbɛiŋ kɔ fa i liə
bukumbɛiŋ kwiŋki lə, kɔm bukumbɛiŋ
nəŋki na bəh ŋga a bə lôh juŋ yi bɛiŋ yə
i bukumbɛiŋ wə ka mbuŋ.
3 A bi numki jɔbi wə bə bi lɔhki yi i
bukumbɛiŋ wə, ma bukumbɛiŋ bi ma
chu numki bəh gwu yi yəə.
4 Si bukumbɛiŋ kɛiŋki bə nɔ i kintaŋ
kə mə, bəŋgəkə bà bukumbɛiŋ yɛiŋki
bɔ fəki bukumbɛiŋ kwiŋ bəh ŋga. Yi
məŋ a bukumbɛiŋ nəŋki a bə bâayi
bəmbuŋ bà bɔ kɔ i gwu yibukumbɛiŋ
wə. Bukumbɛiŋ nəŋki a bə lôh num bə
bɛiŋ i bukumbɛiŋ wə ka nəni kə ki bi
kaŋaki kə kiŋgɔksi mâə gwu yə yi kɔ i
kpi.
5 Nyɔ kɔ wə wi kɛiŋsi bukumbɛiŋ i
kwati biɛiŋ biələ, wi nya bukumbɛiŋ
bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni ka njikəli
wi kpaŋ i biɛiŋ bichi biə wi jiə i
bukumbɛiŋ.
6 Ayakadəiŋ, buku ka numki jɔbi
wichi kiə gia yələ na məŋni kə. Buku
kiəki lə a si buku nɔki i gwu yələ wə i
mbi wələ wə, buku kɔ na i dzəh yi dəəŋ
i Bah wə.
7 Buku fəki gia num kɔm shɔm yə
buku jiə i Nyɔ wə, a num kə kɔm buku
yɛiŋki wi.
8 Buku kaŋaki kə məŋni i gia yələ wə,
yi ndzɔŋki lə a buku bee gwu yələ, i tsə
numki buku bəh Bah i kwili wi wə.
9 Yi kɔ a kɔŋ buku numki bəh wi
i kwili wi wə, nabə a buku kɛiŋki fa
kuku, yaka kɔ a gia yə buku tsɛiŋki i
yi wə, kɔ i fəki ka wi wɔkɔki ndzɔŋni.
10 Mbɛiŋ kǐəki a bukumbɛiŋ bəchi
kaŋaki i bi nûm i Klistus nshiŋ wi
sâka bukumbɛiŋ, ka mi wimu wimu
bi kwati ŋgɔm wi i gia yə wi nǐ fəki i
gwu yələ wə, kɔŋ a numki yindzɔŋni
nabə yichu.

Nəm i fəki ka bəni kɛiŋsiki gia chəŋ bəh Nyɔ

11 Si buku kiəki kɔm gia yə yi
kɔ i lwaki Bah, buku məmsi i fə
a bəni nûm i dzəh. Nyɔ lansiki
kiəki lə bindzɔŋ bəni bà buku kɔ bɔ.
Mih kwakaki a mbɛiŋ tə kiəki lə na
bindzɔŋ i shóm yimbɛiŋ mə bəni bà
buku kɔ bɔ.
12 Si buku dzakaki lə yi məŋ a buku
nəŋki i chu jum wə i fukuki fiɛŋ fiə
buku kɔ fi i mbɛiŋ. Buku nyaki a dzəh
i mbɛiŋ i ghaŋsiki gwu kɔm buku.
Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ka ni kwati gia yə
mbɛiŋ kɔ i chukuli bəni bà bɔ kɔksiki
bəni bà bɔ yaksiki gwu i gia yə bɔ
yɛiŋki i bəni wə bəh dzákəh, a kɔbi yə
yi kɔ i shóm yibɔ mə.
13 A kabə num a kifwu kibuku
nyaniki kə, yaka ki nyaniki kə kɔm
Nyɔ. A kabə num a ki nɔmki lə, yaka
ki nɔmki kɔm mbɛiŋ.

14 Gia yə yi fəki ka buku tsəki i ninshiŋ bəh gia yə buku fəki akɔ kiŋkɔŋ ki Klistus kə wi kaŋaki i bukumbɛiŋ. Buku fəki yaka kɔm buku lansi bum a mi wimu nǐ kpi i bəni bəchi bɛiŋ, ka yi bi numki a bəni bəchi kɔ num bɔ kpi tə.
15 Wi nǐ kpi i bəni bəchi bɛiŋ ka bà bɔ kɛiŋki bəwɔm, bɔ ma nôki i yibɔ wə. Ayakalə, ka bà bɔ kɛiŋki bɔ nɔ nɔni bɔ ni nôki i wə wi nǐ kpi fiəni dza i kpi wə kɔm bɔ.
16 Ayakadəiŋ, i yisi i liə i tsə, buku chu tsɛiŋki kə mi i dzəh yi mi wiwɔm wə. Na yaka yi kabə num a buku nǐ num tsɛiŋ Klistus i dzəh yi mi wiwɔm wə, i liə buku chu tsɛiŋki kə wi i dzəh yiwɔ wə yaka.
17 Gia yə yi kɔ, kɔ a mi wə wi chiŋni bəh Klistus, wi si num lɔ mi wimfiaŋ. Gia yikpu yichi tsə lɔ, yimfiaŋ dzə.
18 Yələ lə yichi kɔ mfə wi Nyɔ wə wi fiəni dzɔ bukumbɛiŋ i wi wə asi wi nǐ kɛiŋsi gia bukumbɛiŋ bɔ tsə dzəh i Klistus wə. Ayaka wi nya buku bəh nɔm i fâki ka bəni kɛiŋsiki gia bəh Nyɔ.
19 Yi kɔ a, akɔ i Klistus wə Nyɔ nǐ kɛiŋsiki gia bəh bəni i mbi wələ wə ka bɔ fiəni chu bəh wi. Ayaka wi chu ŋgwuŋ kə kpaŋ i chu bibɔ wə. Asi wi nǐ fə yakadəiŋ ka nya ntum wi wi kɛiŋsini gia i buku kaŋ, a buku fûkuki i bəni.
20 Bə buku lə fa i di bi Klistus wə, ayaka Nyɔ tsə i buku wə tsa bəni. Ayaka buku kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ i yɛli wi Klistus wə a mbɛiŋ fiəni kêiŋsiki gia yimbɛiŋ bəh Nyɔ.
21 Akɔ kɔm bukumbɛiŋ wi Nyɔ nǐ fə Klistus wə wi nǐ kiəki kə chu, i num chu, ka bukumbɛiŋ bi dzə num chəŋ i Nyɔ nshiŋ kɔm wi.

6

Bəŋgəkə bà Bɔɔl waiŋ ntum wi Jisɔs Klistus nǐ yɛiŋ

1 Si buku chiŋniki nɔmki bəh Nyɔ, buku bə́ kwuŋ tə kaŋ i mbɛiŋ a kiə mbɛiŋ ki dzô kə shɔm yindzɔŋni yə Nyɔ chusiki i mbɛiŋ a yi fiəni chu gia yi kilɔlɔ.
2 Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka a,

“Jɔbi wə, jɔbi wiwɔ mwi nǐ dzə kpɛiŋ,
mih nya ntuni i wɔ.
Chɔkɔ bi bwilini nǐ dzə kpɛiŋ mih
gamti wɔ.”

Mbɛiŋ wôkɔli, i liə kɔ jɔbi wi ndzɔŋni, wələ num chɔkɔ bi mbwili.
3 Buku fəki kə gia yə yi kɔ i kəŋki dzəh yi mi widɔkɔ. Buku fəki yakadəiŋ ka bɔ bi ma yɛiŋ ŋgbɔ widɔkɔ i nɔm wibuku wə.
4 Ayakalə, buku chusi gwu yibuku i dzə́h yichi wə a buku kɔ bəni bə nɔm bə Nyɔ. Buku chusi i dzəh yə buku kaŋaki shɔm yɛiŋ nalə i bəŋgəkə bəchi bà buku yɛiŋki, bəh i jɔbi wə gia ləkəki bəh jɔbi wə dzəh lansi mɔŋ.
5 Bəni si twɛiŋ lə buku, dza jɔbi widɔkɔ jiə buku i juŋ yi nsəŋ mə, bəni dza dzə nəŋ buku bəh ndani. Buku si chɔkɔ gwu i nɔm wə, buku dza nchɔkɔ nɔ bəh ntsəŋə, i jɔbi widɔkɔ wə buku kpi dzɔŋ.
6 Buku chusiki tə a buku kɔ bəni bə nɔm bə Nyɔ i dzəh yibuku yi nɔni yə yi baiŋki bəh si buku kiəki gia kɔm Nyɔ, bəh si buku kaŋaki shɔm, bəh si buku kaŋaki shóm yindzɔŋni i bəni wə. Buku nɔki biəli asi Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki, buku kɔŋ bəni bəh kiŋkɔŋ ki ŋkɔŋ.
7 Buku si dzaka shəŋ a ndzaka wi ŋkɔŋ, fə gia i ŋga bi Nyɔ wə. Buku si kaŋa nɔni ki chəŋ ki num ka biɛiŋ bi jum i tsɛiŋ yiləkəli wə bəh i tsɛiŋ yi kimiəkə wə.
8 Buku si chusi lə bəni bà buku kɔ, kɔŋ bəni kɔksiki buku kɔŋ bɔ ma kɔksiki, kɔŋ bɔ dzakaki gia yichu kɔm buku nabə yindzɔŋni. Bəni si dzɔ buku a buku kɔ bəni bəntəkə, ayakalə buku num bəni bə ŋkɔŋ.
9 Bəni si dza num ka bɔ kiəki kə buku, ayakalə bəni kiəki lə buku na bindzɔŋ. Buku si dza yɛiŋ a buku kɔ biɛiŋ bi kpili, ayakalə mbɛiŋ yɛiŋ buku kɛiŋ bəwɔm. Bəni si dza nya ŋgəkə i buku, ayakalə bɔ wɔɔ kə buku.
10 Buku kɔ aka bəni bà bɔ kɔ i nshɛiŋ wə, ayakalə buku laŋ jɔbi wichi, num aka bəni bə kifuu, ayakalə buku fə bəni bəduli num bəni bə kpɔ. Buku si num aka buku kaŋaki kə na fiɛŋ fidɔkɔ, ayakalə buku kaŋa biɛiŋ bichi.

11 Bəni bə Kɔlɛn, buku dzaka lɔ i
mbɛiŋ, na nyumi gia yidɔkɔ. Buku
wɛli shɔ́m yibuku yasi yi i mbɛiŋ.
12 A ka baŋ dəkə buku shɔ́m yibuku
i mbɛiŋ. A baŋ mbɛiŋ shɔ́m yimbɛiŋ i
buku.
13 Mih dzakaki i mbɛiŋ ka bwa bəŋ
a, mbɛiŋ fə̂ a liŋ asi buku si fə i mbɛiŋ,
wə̂li tə shɔ́m yimbɛiŋ i buku, asi buku
wɛliki i mbɛiŋ.

Kiə mi wi bumni ki chîŋni kə bəh mi wə wi kəkə mi wi bumni

14 Kiə mbɛiŋ ki chîŋni kə bəh bəni bə
bɔ ka bum dəkə. Yi kɔ a gia yi chəŋ
bəh yichu kɔ nyani dəiŋ i numki fiɛŋ
fimu a? Baiŋni bəh jisi kɔ dəiŋ i kaŋaki
kichiŋni a?
15 Yi kɔ a Klistus bəh Bɛlial* kɔ dəiŋ
i numki dzaka kimu a? Fiɛŋ fiə fi kɔ
chiŋni mi wi bumni bəh wə wi ka bum
dəkə kɔ na nə?
16 Juŋ yi mfə gia yi Nyɔ yi kɔ kaŋaki
nə i fə bəh mimɔsɔ mi mbi wələ a?
Mbɛiŋ kiəki a bukumbɛiŋ kɔ juŋ yi
fəni yi gia yi Nyɔ yə yi kaŋaki nɔni. Yələ
lə num asi Nyɔ nǐ dzaka a,
“Mih ni nɔki i bɔ wə,
nyani i bɔ kintəəŋ.
Mih kɔ Nyɔ wibɔ,
bɔ num bəni mbəŋ.”
17 Ayakadəiŋ, Bah dzakaki a,
“Mbɛiŋ bûku i bɔ kintəəŋ, mbɛiŋ
nûmki chi chi i bɔ wə.
Kiə mbɛiŋ ki kôm kə fiɛŋ fi kinyɛŋ,
ayaka mih nǐ ka dzɔ mbɛiŋ.
18 Mih ni numki Ba wimbɛiŋ,
mbɛiŋ num bwa mbəŋ bənyuku bəh
bəkaŋa.
Yələ gia dzaka Bah wə wi kaŋaki Ŋga
Bichi.”

7

1 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si Nyɔ kɔ wi
nya biŋkaka biələ i bukumbɛiŋ lə,
bukumbɛiŋ wɔ̂kɔ bwǐli biɛiŋ bichi
biə bi bəkəliki gwu yibukumbɛiŋ bəh
kiŋ'waka kibukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ
bâiŋki i tsə̂ bûku asi bukumbɛiŋ nɔki i
nlwa wi Nyɔ wə.

Bɔɔl wɔkɔ ndzɔŋni a bəni bə Kɔlɛn kwuni shɔ́m yibɔ

2 Mbɛiŋ wə̂li shɔ́m yimbɛiŋ i buku.
Buku ka fə dəkə gia yichu yidɔkɔ i mi
widɔkɔ. Buku ka sɛiŋsi dəkə fiɛŋ fi mi
widɔkɔ, na i dzi fiɛŋ fi mi widɔkɔ.
3 Mih dzakaki kə lə a mih jiəki
mbɛiŋ i ŋgəkə wə. Mih si dzaka lɔ i
mbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ shɔm yibuku, kɔŋ
a numki i kpi nabə i baaŋ wiwɔm,
bukumbɛiŋ ni baaŋ a chiŋni wə.
4 Mih jiə shɔm yiŋ i mbɛiŋ nalə. Mih
kaŋaki lə kiŋghaŋsi ki gwu kimbum
kɔm mbɛiŋ. Shɔm yiŋ dəki lə nalə
kɔm mbɛiŋ. I kintəəŋ ki bəŋgəkə bəchi
bə̀ buku yɛiŋki mih wɔkɔki num a
ndzɔŋni.
5 Na si buku nǐ liə i kwili wi
Masedɔnia wə, buku nǐ ka waka.
Buku nǐ kwatiki bəŋgəkə bimbu bichi.
Bəni nǐ nəŋki lə buku bəh dzaka, buku
kaŋa nlwa i shɔ́m yibuku wə.
6 Ayakalə, Nyɔ wə wi dəsiki shɔm yi
bəni bə̀ bɔ kɔ i nshɛiŋ wə dəsi shɔ́m
yibuku bəh ndzə wə Taytus nǐ dzə.
7 A nǐ kɔkə a ndzə wi shəŋ wə wi
nǐ dəsi shɔ́m yibuku. A nǐ kɔ tə dzəh
yə mbɛiŋ nǐ dəsi tə shɔm yi yɛiŋ. Wi
nǐ fuku i buku a mbɛiŋ nəŋki lə nalə i
yɛiŋ mih, bəh si mbɛiŋ kɔ bəh nshɛiŋ
i mbɛiŋ wə i gia yə yi nǐ num, bəh si
mbɛiŋ kaŋaki kiŋkɔŋ i mih. Si mih
wɔkɔ yakadəiŋ, mih bə́ wɔkɔ ndzɔŋni
nalə.
8 A kabə num na a kiŋwakti kə mih
nǐ nyaka i mbɛiŋ nǐ fə a mbɛiŋ numki
nshɛiŋ nshɛiŋ, yaka yi nyaki kə mih
bəh ŋgəkə. Ayakalə, yi nǐ nya mih bəh
ŋgəkə, kɔm mih yɛiŋki a kiŋwakti kiŋ
kə nǐ fə mbɛiŋ bə́ num nshɛiŋ nshɛiŋ.
Ayakalə, mbɛiŋ nǐ kɔ a nshɛiŋ nshɛiŋ
a i jɔbi wi juli wə.
9 Mih ka wɔkɔki ndzɔŋni i liə, a num
kə kɔm mbɛiŋ nǐ kɔ bəh nshɛiŋ. Akɔ
kɔm nshɛiŋ yələ nǐ fə mbɛiŋ kwuni
shɔ́m yimbɛiŋ. Mbɛiŋ nǐ kaŋaki
nshɛiŋ a num i dzəh yə Nyɔ nəŋki.
Ayakadəiŋ, buku nǐ ka fə dəkə gia
yichu yidɔkɔ i mbɛiŋ.
10 Mi kabə kaŋaki nshɛiŋ i dzəh yə
Nyɔ nəŋki, ma yi ni fə wi kwuni shɔm
yi. Ayaka yələ ni dzə num bəh mbɔiŋ i
wi, yi ni dzə kə bəh gia yə wi ni dəki

* **6:15** Yɛli wələ a Bɛlial kɔ yɛli wi Satan widɔkɔ.

gwu yɛiŋ. Ayakalə, mi kabə kaŋaki nshɛiŋ a num i dzəh yi bəni bə mbi wə, ma yi ni dzə num bəh kpi i wi.

11 Mbɛiŋ yêiŋ gia yə nshɛiŋ yə a num yə Nyɔ nəŋki dzə bəh yi i mbɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ si mbɛiŋ dzɔ gia bəh shɔm yi shilini. Mbɛiŋ yêiŋ tə si mbɛiŋ fə gia yichi i chusi a mbɛiŋ kaŋaki kə kaŋ i gia yichu wə. Mbɛiŋ yêiŋ si gia yiwɔ lɔ mbɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ nlwa wə mbɛiŋ kaŋa. Mbɛiŋ yêiŋ shɔ́m yimbum yə mbɛiŋ kaŋaki i yêiŋ i mih wə. Mbɛiŋ yêiŋ shɔ́m yə mbɛiŋ kaŋaki i fə gia yi chəŋ. Mbɛiŋ yêiŋ tə ŋkaiŋni wi ŋgəkə wə mbɛiŋ nǐ nyaki i mi wə wi nǐ ŋgbɔ. I gia yichi wə mbɛiŋ chusi a mbɛiŋ kaŋaki kə kaŋ i gia yiwɔ wə nalə.

12 Ayakadəiŋ, namana yaka si mih nǐ nyaka kiŋwakti kə i mbɛiŋ yi mɔŋ a mih nǐ nyaka kɔm wə wi nǐ fə i fikpəŋ, nabə wə bə nǐ fə fikpəŋ i wi. Mih nǐ nyaka ka mbɛiŋ kɔ i chûsi gwu yimbɛiŋ i Nyɔ nshiŋ a mbɛiŋ nya gwu yimbɛiŋ i buku.

13 Ayakadəiŋ, yələ fə shɔm yibuku bá də.

I kpɛiŋsi i shɔm yi dəli yiwɔ wə, buku chu wɔkɔ ndzɔŋni nalə kɔm kinsaŋli kə Taytus wɔkɔki kɔm mbɛiŋ bəchi fə shɔm yi bá də.

14 Na si mih nǐ ghaŋsiki gwu kɔm mbɛiŋ i Taytus, mbɛiŋ nǐ ka ŋgəmsi dəkə mih. Kiŋghaŋsi ki gwu kə buku nǐ shiki ghaŋsiki kɔm mbɛiŋ i Taytus ki chusi a, akɔ kiŋkɔŋ. Yi num a liŋ si gia yichi yə buku nǐ shiki dzakaki i mbɛiŋ kɔ tə ŋkɔŋ.

15 Wi Taytus si yiŋti asi mbɛiŋ bəchi nǐ wɔkɔki i wi, bəh si mbɛiŋ nǐ dzɔ wi bəh nlwa nəŋni, wi ni chu kɔŋ lə mbɛiŋ tsə kaasi.

16 Mih tə wɔkɔki lə ndzɔŋni kɔm mih jiə mfi mbiŋ i mbɛiŋ, tsə kaasi.

8

Ntəfi si bəni bə bumni kɔ i nyâki kinya i bəni bədɔkɔ

1 Bwa bə nih bəbuku, buku nəŋki a mbɛiŋ kǐə gia yə ŋgamti wi Nyɔ fə i bijuŋni bi bəni bə bumni bà bɔ kɔ i kimbu ki Masedɔnia.

2 Bəŋgəkə bələkəli məmsi lɔ bɔ na bəh ŋga. Ayakalə, kinsaŋli kimbum kə bɔ kaŋaki fə bɔ wɛli kaŋ yibɔ yichi i bəni bədɔkɔ nalə, na si bɔ kɔ i kifuu kiləkəli kintəəŋ.

3 Gia yə mih kɔ i dzaka kɔ a, a nǐ kwaka bɔ a bɔ nyâ kinya asi ŋga bibɔ kɔ. Jɔbi wə bɔ nǐ nəŋki i nya bɔ nya bi dutsə si bɔ nǐ kɔ i nya.

4 Bɔ ni tsa i buku bəh shɔm yibɔ yichi a buku nyâ bɔ bəh dzəh i jiə kaŋ i nɔm wələ i tɔbi bəni bà akɔ bə Nyɔ.

5 Bɔ nǐ fə gia i dzəh yə buku nǐ kwakaki kə a bɔ kɔlə i fə. Bɔ nǐ yisi nya num gwu yibɔ i Bah, ka nya tə i buku si Nyɔ nəŋki.

6 Ayakadəiŋ, buku ka tsa Taytus asi wi nǐ yisi nɔm wələ i mbɛiŋ kintəəŋ, a wi tsâki a ninshiŋ i gâmti mbɛiŋ i kaasi nɔm wi ŋgamti wələ.

7 Si mbɛiŋ tɔksiki kiəki i fə gia yichi na bindzɔŋ, gia yə yi kɔ i kimbu ki bumni wə, yə yi kɔ i kimbu ki dzakani wə, yə yi kɔ i kimbu ki mfi wə, yə yi kɔ i kimbu kiŋkɔŋ i fə gia, bəh yə i kimbu kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i buku, buku bá nəŋ a mbɛiŋ lansi kiə tə i wɛli kaŋ yimbɛiŋ nalə i nɔm wi ŋgamti wələ.

8 Mih dzakaki kə yələ nya num nchi. Mih məmki i yɛiŋ tə a kiŋkɔŋ kimbɛiŋ kɔ tə ki ŋkɔŋ i sini bəh kiŋkɔŋ kə bəni bədɔkɔ kaŋaki i fəki gia yidɔkɔ yɛiŋ.

9 Mbɛiŋ si kiə lɔ shɔm yindzɔŋni yə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nǐ kaŋaki. Na yaka si wi nǐ kɔ mi wimbum yi dza num a wi fiəni chu mi wi kifuu kɔm mbɛiŋ, ka kifuu ki fə mbɛiŋ fiəni chu bəni bəmbum.

10 I gia yələ wə kɔm kinya mih nəŋki i nya wuŋ ntəfi. Yi kɔ chəŋ a, akɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ nǐ yisi i jia yi tsəni wə i fə gia yidɔkɔ, a kɔbi shəŋ a fəki gia, mbɛiŋ tə kɔ bəni bə ninshiŋ i yisi kaŋa kiŋkɔŋ i fə gia yidɔkɔ.

11 Mbɛiŋ tsâki a bəh yi i ninshiŋ mbɛiŋ kaasi nɔm wiwɔ, ka jɔbi wə mbɛiŋ bi ka kaasi biəli fiɛŋ fiə mbɛiŋ kaŋaki, yi bi ka nyani gvu wimu bəh kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i fə gia yidɔkɔ.

12 Mbɛiŋ kǐəki a mi kabə kaŋa kiŋkɔŋ i nya, ma Nyɔ ni dzɔ kinya

kiwɔ biəli fiɛŋ fiə wəmaka si kaŋaki i nya, wi biəli kə biɛiŋ biə mi kaŋaki kə.
13 Mih dzakaki kə yələ a jɔbi wə mbɛiŋ nyaki i gamti bəni bədɔkɔ mbɛiŋ kpi lɔ kpini. Akɔ gia i fə bimbu bichi numki a liŋ.
14 Si mbɛiŋ kaŋaki biɛiŋ i liə bi shuku i kuku, ayaka bəni bədɔkɔ dzaa, mbɛiŋ kələ i gâmti bɔ. Ka jɔbi wə bɔ ni kwati tə bi dutsə, mbɛiŋ dzaa, bɔ ni gamti mbɛiŋ. Ayakadəiŋ, bimbu biwɔ bichi ni num liŋ.
15 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Mi wə wi nǐ juŋni bi dutsə,
nǐ ka kwati dəkə bi dutsəsi.
Ayaka mi wə wi juŋni twɛsi,
nǐ ka kwati dəkə bi sɛnitsə.”

Bəəl faaŋ Taytus i Kɔlɛn

16 Mih nyaki kiyɔŋni i Nyɔ wə wi jiə kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i shɔm yi Taytus wə yi num a liŋ ka yə mih kaŋaki i mbɛiŋ.
17 Wi ka bum dəkə i dzə i mbɛiŋ kɔm alə a buku tsa wi. Wi dzəki i mbɛiŋ i kiŋkwaka ki wə, asi wi nǐ kɔ wi si kaŋa lɔ kiŋkɔŋ nalə i mbɛiŋ.
18 Buku faaŋki wi bəh waiŋnih wibuku wə bə kiəki wi nalə i kintəəŋ ki bijuŋni bi bəni bə bumni bichi kɔm ntum wi ndzɔŋni wə wi nyaniki fukuki.
19 A kɔbi a yəmaka shəŋ kɔm wi. Wi kɔ tə mi wə bijuŋni bi bəni bə bumni kɔ bə babwili a wi nyaniki buku bɔ si buku nyaniki fəki nɔm kɔm ŋgamti wələ. Nɔm wələ kɔ i fə a bəni nyaki kiŋkɔksi i Bah mwi, bəh i chusi a buku kaŋaki lə shɔm i gamti bəni bədɔkɔ.
20 Buku kɔŋki kə a gia yidɔkɔ numki yə mi widɔkɔ dzakaki kɔm buku kɔm kinya kimbum kələ buku nɔmki yɛiŋ lə.
21 Buku məmsi na bindzɔŋ i fə num gia yə yi kɔ chəŋ a kɔbi a i Bah nshiŋ shəŋ. Buku məmsiki i fə yi chəŋ tə i bəni nshiŋ.
22 Buku faaŋki tə waiŋnih wibuku widɔkɔ bəh bɔ, num buku məmsi lɔ wi kiŋkani kiduli i dzə́h yiduli wə, ka yɛiŋ a wi kaŋaki lə shɔm i fəki gia. I liə wi kaŋaki lə kiŋkɔŋ nalə i mbɛiŋ, kɔm wi jiə shɔm i mbɛiŋ wə nalə.
23 Mi ka Taytus kɔ mi wə buku wi nyaniki gvu wimu wi chu num tə mi wə buku wi nɔmki fiɛŋ fimu, i gamtiki mbɛiŋ. I kimbu ki bwa bə nih bəbuku bədɔkɔ bələ, bɔ kɔ bəni bə ntum bə bijuŋni bi bəni bə bumni ayaka bɔ fə̂ ka kiŋkɔkni tsəki i Klistus wə.
24 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ chûsi kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i bɔ, ka bijuŋni bi bəni bə bumni yə̂iŋ a ŋghaŋsi wi gwu wə buku nǐ ghaŋsiki kɔm mbɛiŋ kɔ chəŋ.

9

Nyɔ kəŋki lə mi wə wi nyaki kinya ki bəh kinsaŋli

1 Yi si chu kɔkə i mih i nyâka i mbɛiŋ kɔm nɔm wələ i təbiki bəni bà akɔ bə Nyɔ i Judea.
2 Mih kiəki lə a mbɛiŋ kaŋaki lə kiŋkɔŋ i təbi bɔ. Ayaka akɔ gia yiwɔ yə mih ghaŋsiki gwu i bəni bə Masedɔnia kɔm mbɛiŋ, dzaka a mbɛiŋ i kimbu ki Akɛya wə nǐ kɔ num mbɛiŋ nǐ kɛiŋsi lɔ i təbi bɔ a kɛiŋ na i jia yi tsəni wə. Kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i nyaki ki fə̂ tə shɔ́m yi bəni bəduli i bɔ kintəəŋ dza bɛiŋ i nya wə.
3 Ayakalə, mih faaŋki bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bələ i mbɛiŋ ka kiŋghaŋsi ki gwu kə buku kaŋaki kɔm mbɛiŋ i gia yələ wə ma ni numki gia yi kiləlɔ. Mih faaŋki bɔ i mbɛiŋ ka mbɛiŋ numki num mbɛiŋ kɛiŋsi gwu asi mih nǐ dzaka a mbɛiŋ num.
4 Asi məŋ yaka, yi dzə num a mih bəh bəni bə Masedɔnia bədɔkɔ ka nyə i dzə yɛiŋ mbɛiŋ maka mbɛiŋ kɛiŋsi gwu, ma kiŋgəmni kiwɔ ni num dəiŋ i buku wə, i kighə i mbɛiŋ bà buku jiəki fwu i mbɛiŋ a?
5 Akɔ gia yə yi fə a mih kwaka a yi ndzɔŋki lə a mih tsa bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bələ a bɔ dzə̂ i ninshiŋ i dzə̂ kə̂iŋsi kinya kələ jɔbi kɛiŋ wə mbɛiŋ nǐ kaka i nya. Ayakadəiŋ, kinya kiwɔ ni numki num mbɛiŋ kɛiŋsi lɔ a, akɔ kinya kə mbɛiŋ nyaki bəh kiŋkɔŋ kimbɛiŋ, a kɔbi a bə chiniki mbɛiŋ chinini.
6 Mbɛiŋ kwâka gia yələ, mi wə wi gbɛli twɛsi, wi bi kɔh a twɛsi, mi wə wi gbɛli biduli, bi kɔh tə biduli.

7 Mi wimu wimu i mbɛiŋ wə kaŋaki
i nyâ si wi kɔ wi kwaka i shɔm yi
wə. Mi ma nyâki wi gûku gwu nabə
nyaki ka bə chiniki wi chiŋni. Mbɛiŋ
kîəki a Nyɔ kɔŋki mi wə wi nyaki bəh
kinsaŋli.
8 Nyɔ kɔlə i duksi mbɛiŋ bəh biɛiŋ
bichi i fâ a bi duki, ka mbɛiŋ ni
kwatiki biɛiŋ bichi jɔbi wichi bi kpɛiŋ
i mbɛiŋ bəchi, ka mbɛiŋ fəki bənɔm bə
ndzɔŋni bəchi yɛiŋ.
9 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Wi shuku kinya shukuni i bəni bə
kifuu,
mfə wi wi chəŋ bi baaŋ a numki jɔbi
wichi.”
10 Nyɔ wə wi nyaki ŋgɔkɔ i mi wi
khə bəh biɛiŋ bidzini bɔ dzi, wi ni
nya tə wi chu kpɛiŋsi bəŋgɔkɔ bə biɛiŋ
bimbɛiŋ, wi ni fə nɔni kimbɛiŋ ki chəŋ
ni dzə bəh ŋkɔh widuli.
11 Nyɔ ni fə tə ma mbɛiŋ numki bəni
bəmbum i dzáh yichi wə, i fə a mbɛiŋ
wɛli kaŋ yimbɛiŋ i bəni ka bəni ni
nyaki kiyɔŋni i Nyɔ jɔbi wə bɔ ni kwati
kinya kələ i kaŋ yibuku wə.
12 Nɔm wimbɛiŋ wi ndzɔŋni wələ
mbɛiŋ nɔmki, lə dzəki kə a bəh gia yə
bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ nəŋki shəŋ, wi fəki
tə bəni ka nyaki kiyɔŋni i Nyɔ i dzáh
yiduli wə.
13 Nɔm wələ ni chusi lə bəni bà
mbɛiŋ kɔ bɔ, ayaka bəni ni kɔksiki
Nyɔ tum bikum bi i ŋ'wɔkɔ wə mbɛiŋ
wɔkɔki ntum wi ndzɔŋni wələ kɔm
Klistus wə mbɛiŋ təbiki wi. Bɔ num i
bi tum tə bikum bi Nyɔ asi mbɛiŋ wɛli
kaŋ i bɔ bəh i bəni bədɔkɔ wə bəchi.
14 Bɔ ni tsaki i mbɛiŋ, shóm yibɔ
num i mbɛiŋ wə nalə kɔm ŋgamti wi
Nyɔ wə wi kɔ i mbɛiŋ wə du ka tsəki
tsəni.
15 Bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i Nyɔ i
kinya ki kimbum kə wi kɔ wi nya mi
kəbi i fuku.

10

A saiŋbwili Nyɔ Bɔɔl a wi nûm waiŋ wi ntum wi Jisɔs Klistus

1 Mih Bɔɔl mwi, kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ
i kimbəni wə bəh i dzəh yi bənini i
Klistus wə. Akɔ mih wə bə dzakaki a
jɔbi wə mih kɔ i dzəh yi dəəŋ mih ka
dzakaki gia mih bwaŋ i mbɛiŋ, jɔbi wə
mih dzə i mbɛiŋ nshiŋ, mih ka bəniki.
2 Mih tsaki mbɛiŋ tsani a jɔbi wə
mih ni dzə, kiə mbɛiŋ ma ni fâ a mih
ləki bəh mbɛiŋ, si mih kɔ i ləki bəh bəni
bà bɔ kwakaki a bɔ fəki gia biəli num
kiŋkwaka ki bəni bə mbi wələ.
3 Akɔ ŋkɔŋ a buku nɔki i mbi wələ
wə, ayakalə buku jwɔki kə jum yibuku
si bəni bə mbi wələ jwɔki.
4 Biɛiŋ biə buku jwɔki jum yibuku
yɛiŋ a kɔkə bi mbi wələ. Biɛiŋ biə buku
jwɔki jum yɛiŋ bi kaŋa ŋga bi nyə dzə
i Nyɔ wə, i bwiŋyiki di kiləkəli yɛiŋ.
5 Buku si dzɔ biɛiŋ bi jum biələ
bwiŋyi bəŋgukuli bà bəni ŋgukuliki
yɛiŋ, shisi na kinaiŋ kiŋghaŋsi ki gwu
kə ki baŋki bəni i kiə Nyɔ, tum dzi
biŋkwaka bi bəni fə bi wɔkɔ num i
Klistus.
6 Jɔbi wə mbɛiŋ chusi a mbɛiŋ si
wɔkɔ lɔ i Klistus bəh shóm yimbɛiŋ
yichi, i jɔbi wiwɔ wə buku ka ni nya
ŋgəkə i mi wichi wə wi kɛiŋki wi ləkə
bəh fwu i Klistus.
7 Mbɛiŋ tsêiŋ gia yə yi kɔ i mbɛiŋ
nshiŋ! Mi ka kiəki na ŋkɔŋ a ŋgaiŋ kɔ
mi wi Klistus, wi kîəki a si wi kɔ mi wi
Klistus, kɔ ayaka tə si buku kɔ.
8 Mih ka lansi dza kabə ghaŋsi gwu
twɛsi kɔm ŋga biə buku kaŋaki a num
biə Bah nya, mih ma ni numki bəh
kiŋgəmni. Ŋga biələ kɔ i maa mbɛiŋ
maani bəh bi a kɔbi i shakyi mbɛiŋ
shakyini.
9 Mih nəŋki kə a, yi chûsiki ka mih
gumsiki mbɛiŋ bəh biŋwakti mbiŋ.
10 Mih dzakaki yələ kɔm bəni bədɔkɔ
dzakaki kɔm mih a, “Wi si nyaka
biŋwakti bi ləkə bi lɔ, ayakalə jɔbi wə
wi dzə i bəni nshiŋ wi ka bəniki, ayaka
ndzaka wi si kpɛiŋni kə.”
11 Bəmaka bəni kîəki a gia yə buku
dzakaki i biŋwakti wə jɔbi wə buku
kɔkə fɛiŋ, akɔ a yi buku ni fə i jɔbi wə
buku dzə.
12 Buku si sini kə bəh i fəkəniki gwu
yibuku bəh bəni bədɔkɔ bà bɔ dzakaki
bəh dzaka kibɔ fiɛŋ fiə bɔ kɔ fi. Asi bɔ
si sini gwu yibɔ a bɔ bɔ chu fəkəni gwu

yibɔ a bɔ bɔ yi chusiki a bɔ kiəki kə gia yidɔkɔ.
13 Yi Buku kɔ buku ghaŋsiki kə gwu
i daŋ ji. Buku ghaŋsiki gɔksiki i ji biə
Nyɔ nya i buku kaŋ i nɔm i dzə buku
na i mbɛiŋ wə.
14 Buku si daŋ kə num ji si buku
dzəki bukuki i mbɛiŋ wə. Buku nǐ kɔ
bəni bə ninshiŋ bà bɔ nǐ nyani bəh
ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus i dzə
buku i mbɛiŋ wə.
15 Buku ghaŋsiki kə gwu tsə ji, yi
num a buku ghaŋsiki kə i nɔm wə a
fə bəni bədɔkɔ. Ayakalə, gia yə buku
tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ kiə si bumni
bimbɛiŋ kɔki tsəki a ninshiŋ, kɔ a liŋ si
kimbu kibuku ki nɔm i mbɛiŋ kintəəŋ
ni kɔɔki tsəki tə i ninshiŋ bindzɔŋ.
16 Ayakadəiŋ, buku ka ni daŋsi tsə di
bimbɛiŋ tsəni i fukuki tsəki ntum wi
ndzɔŋni tsə i bimbu bidɔkɔ wə, yi chu
num kə a buku ghaŋsiki gwu i bənɔm
bà bə nɔm i di bi mi widɔkɔ wə.
17 Yi kɔ num asi bə nyaka a,
“Jɔbi wə mi chɔkɔki kijum,
wi chôkɔki num i gia yə a fə Bah yi.”
18 A kɔkə mi wə wi chusiki gwu yi a
ŋgaiŋ kɔ mi wi chəŋ wi kɔ mi wi chəŋ i
Bah nshiŋ. Akɔ num mi wə Bah yɛiŋki
a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ.

11

Bɔɔl bəh bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs

1 Mih tsaki a mbɛiŋ bêe mih ma
mih dzaka ndzaka wi kiyuŋ lə twɛsi.
Mntee mbɛiŋ bêe!
2 Mih kaŋaki lə dzákəh yi bukuni yi
Nyɔ bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ kɔ i mih ka shu
wi waiŋkpaŋni wə wi kɛiŋki ayaka, wə
mih kɔ mih kaka i nya wi i minyuku
wimu wə wi kɔ Klistus.
3 Ayakalə, mih lwaki a liŋ asi juŋŋ
nǐ wɛli fwɔkyi Iff, bə bi bɔŋ shakyiki
lə mfi bimbɛiŋ i bee dzəh yə yi kɔ yi
ŋkɔŋ num tə yi baiŋni yə mbɛiŋ biəliki
Klistus yɛiŋ.
4 Mih dzakaki lə kɔm mbɛiŋ dzɔki a
gia yichi dzɔni. Mi ka dza dzə kabə
fukuki kɔm Jisɔs widɔkɔ chi a kɔbi
wə buku nǐ fukuki i mbɛiŋ, nabə i
kiŋ'waka kidɔkɔ chi a kɔbi kə mbɛiŋ
nǐ dzɔ i Nyɔ, nabə ntum wi ndzɔŋni
widɔkɔ chi a kɔbi wə mbɛiŋ nǐ dzɔ i
buku, yaka mbɛiŋ ni dzɔki a dzɔni.
5 Mih kwakaki kə a bəni bà mbɛiŋ
bɔɔŋki a bɔ kɔ bəkɔtu bə bwa bə ntum
bə Jisɔs a bɔ tsəki lə mih.
6 Yi kabə num na a mih kiə kə
ndzaka wə bəh lani num lanini,
yəmaka məŋ a mih kiəki kə gia yidɔkɔ
kɔm Nyɔ. Yələ kɔ gia num buku nǐ
chusi lɔ yi i mbɛiŋ i dzə́h yichi wə bəh
i gia yichi wə.
7 Si mih nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni
wi Nyɔ i mbɛiŋ kilɔlɔ ŋgɔm widɔkɔ
kɔbi, yaka kɔ a mih nǐ fə num chu
i shisi gwu yiŋ yaka, ka mih dzasi
mbɛiŋ i bɛiŋ na?
8 Mih kɔlə i dzaka a mih nǐ chwɔki
num chwɔni i kijuŋni ki bəni bə
bumni bədɔkɔ wə, si mih nǐ dzɔki
ŋgamti i bɔ, nɔm num i mbɛiŋ.
9 Jɔbi wə mih nǐ kɔ bəh bukumbɛiŋ,
mih nǐ ka jiə dəkə ntiə widɔkɔ i mi
widɔkɔ i mbɛiŋ wə, jɔbi wə mih nǐ
dzaki fiɛŋ. Bwa bə nih bəbuku bà bɔ nǐ
nyə dzə i Masedɔnia nǐ nyaki lə biɛiŋ
bichi biə mih nǐ nəŋki. Ayakadəiŋ,
i gia yichi wə mih nǐ nəiŋ i jiə ntiə
i mbɛiŋ wə. Ayaka yi kɔ asi mih ni
nəiŋki yaka.
10 Asi ŋkɔŋ wi Klistus kɔ i mih wə,
mi widɔkɔ kɔkə i bimbu bimbɛiŋ wə i
Akɛya wə wi kɔ i baŋ dzaka kəŋŋ i gia
yə mih ghaŋsiki gwu yɛiŋ.
11 Mih nǐ nəiŋki ŋgamti i mbɛiŋ lə
kɔm nə a? Yaka mih kɔŋki kə mbɛiŋ
na? Mih kɔŋki lə mbɛiŋ nalə Nyɔ kiə
yakadəiŋ.
12 Gia yə mih fəki mih ni baaŋ a fəki,
ka mih təiŋki gvu yi bəni bà bɔ nəŋki i
dzɔki a buku bɔ kɔ liŋ bəh mih i gia yə
bɔ ghaŋsiki gwu yɛiŋ.
13 Bəmaka bəni kɔkə bwa bə faaŋni
bə Klistus bə ŋkɔŋ. Bɔ kɔ bəni bə nɔm
bə fwɔyini. Bɔ dzɔ Klistus kəŋ i shi
chɛiŋ a bɔ kɔ bwa bu bə ntum.
14 Ayaka yələ chu məŋ gia yi kaŋyini.
Na Satan mwi si kəŋ lə naka i shi chɛiŋ
a ŋgaiŋ kɔ chinda wi mbaiŋ.
15 Ayakadəiŋ, a kɔkə gia yimfiaŋ jɔbi
wə bəni bu bə nɔm kwuni gwu yibɔ i
num ka bəni bà bɔ laniki bəni si nɔni

ki chəŋ kɔ. Kiŋgɔksi kibɔ bi numki asi kimfə kibɔ kɔ.

Bəəl ghaŋsi gwu kɔm bəŋgəkə bà wi nǐ yɛiŋki

16 Mih chu chukuli a, kiə mi ki dzô kə mih a mih kɔ kiyuŋ. Ayakalə, mbɛiŋ ka dzɔ na mih ka kiyuŋ, mbɛiŋ dzɔ mih asi mbɛiŋ kɔ i dzɔ kiyuŋ, ka mih tə ni ghaŋsi gwu twɛsi ka kiyuŋ.
17 Gia yə mih dzakaki kɔm yi mih ghaŋsi gwu yɛiŋ bɛiŋ lwa kə, mih dzakaki kə bəh ŋga bi Bah. Mih dzakaki aka kiyuŋ.
18 Si bəni bəduli ghaŋsiki gwu i dzəh yi bəni bə mbi wələ, yaka mih tə ni ghaŋsiki lə yiŋ gwu.
19 Mih dzakaki yələ kɔm mbɛiŋ dzɔki biyuŋ bəh kinsaŋli dzaka a mbɛiŋ kaŋaki lə mfi!
20 Mbɛiŋ bee a bəni dzɔki mbɛiŋ mbɛiŋ fiəni chu mfá yibɔ, ka bɔ dziki i mbɛiŋ wə yaka i mbɛiŋ bɛiŋ, ghaŋsi gwu, twɛiŋ kaŋ i mbɛiŋ fuŋ.
21 Mih kaŋaki lə i dzaka a, kiŋgəmni kwaki lə mih a buku nǐ yiŋni kɔ fibuku bəni bə kikpəŋ fə kə yaka!

Ayakalə, gia yidɔkɔ kabə num yə mi məmsi i ghaŋsiki gwu yɛiŋ, yaka mih tə ni məmsi lə i ghaŋsi gwu i yəmaka wə.
22 Bəni bəwɔ kabə num bəni bə Hibulu, yaka mih tə kɔ widɔkɔ. Bɔ kabə num bəni bə Islae, yaka mih tə kɔ widɔkɔ. Bɔ kabə num bəni i chwɔŋkijuŋ ki Ablaham wə, yaka mih tə kɔ widɔkɔ.
23 Bɔ kabə num bəni bə nɔm bə Klistus, yaka mih tə tsəki lə bɔ tsəni i yəmaka wə. (Mih lansiki dzakaki yələ ka mi wi dzali). Mih nɔm lɔ tsə bɔ bəchi, mih tsə i nsəŋ mə tsə bɔ, bə twɛiŋ mih tsə bɔ, kpi tsə mih i ŋkaiŋni ŋkaiŋni wə.
24 Bəju twɛiŋ mih bəh miŋgaŋa num bəkwu kiŋkani kite, ntwɛiŋ wimu num a baaŋ a figbaŋa fimu i buku miŋgaŋa mbaŋnyani. 25 Bəlum twɛiŋ lɔ mih kiŋkani kitali bəh bəmbəŋ, bəni bədɔkɔ tumyi mih bəh kitəh ŋkpaŋni wimu. Ŋgwuki shakyi kiŋkani kitali bəh mih, mih nɔ i kinchwɔ kimbum kintəəŋ nchɔkɔ buku shi fɛiŋ.
26 I bənyani bəduli bà mih nyani mih bɔiŋ i nləŋ wi bɔkɔ, mih bɔiŋ i kpi i bəji kaŋ, mih bɔiŋ i kpi i kintəəŋ ki bəni mbeŋ bə kwili, bəh i kintəəŋ ki bəni bə dzəni wə, mih bɔiŋ i kpi i kintəəŋ ki kwili mə, mih bɔiŋ i kpi i chwa, mih bɔiŋ i kpi i kinchwɔ kimbum kintəəŋ, mih bɔiŋ tə i kpi i bwa bə nih bə ntəkə kintəəŋ.
27 Mih nɔm na bəh ŋga bɔŋŋ ka wɔkɔ i gwu yiŋ wə. Mih nɔ bəh ntsəŋə i kiŋkani kiduli wə. Mih yɛiŋ fiɛŋ fiə bə bɔɔŋki a dzɔŋ bəh kindɔŋ ki wɔmni. Mih nɔ kaŋ yiduli dzi kə fiɛŋ, nɔ i fiəkə wə mbuŋ kɔbi.
28 I chu kpɛiŋsi i yəmaka bɛiŋ, mih kɔ i ntiə chɛiŋ chɔkɔ bichi kɔm bə biŋkwaka biə mih kaŋaki i bijuŋni bi bəni bə bumni bəchi.
29 Jɔbi wə mi kabə bəhyi, mih tə ka bəhyiki. Mi ka fə mi widɔkɔ fə chu yi ka ləki mih nalə.
30 Yi kabə num a mih kaŋaki lə i ghaŋsiki gwu, mih ni ghaŋsiki i gia yə yi chusiki mbəhyi wuŋ.
31 Nyɔ kiəki lə a mih nyiki kə ntəkə. Akɔ wi Nyɔ wi Ba wi Bah Jisɔs. Kiŋkôksi nûm i wi jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.
32 A nǐ kɔ i jɔbi wə mih nǐ kɔ i Damaskus, mi wi nsaka wə wi nǐ kɔ i ŋkuŋ Alɛtas chɛiŋ ni dzaka a bəni gbô mih i dzaka ki mbaiŋ kikwili wiwɔ i kwâ mih.
33 Ayakalə, bəni dzɔ mih jiə i kah mə, ka bwili shisi mih i dzəŋə yi mbaiŋ wə, mih ka təsi buku i wi kaŋ.

12

Biɛiŋ ka ndəmsi bəh yə Bah nǐ chusiki i Bəəl

1 Mih kaŋaki lə i ghaŋsiki gwu i tsəki a ninshiŋ na yaka si mbee widɔkɔ kɔkə yɛiŋ. Mih ki tsəki a ninshiŋ i dzakaki kɔm biɛiŋ ka ndəmsi bəh biɛiŋ bi nyumini biə Bah nǐ chusiki i mih.
2 Mih kiəki lə mi wi Klistus widɔkɔ wə Nyɔ nǐ chufi dzɔ wi ka yaka tsə bəh wi i bɛiŋ i biyɔmti bitali wə.* Daiŋ kɔ

* **12:2** Bəju kaŋaki kimbum a bɛiŋ kɔ biyɔmti bitali.

jía jwɔfi ntsɔ yina si gia yiwɔ nǐ num. (Yuwidɔkɔ wi nǐ yaka fɛiŋ bəh gwu yi, ma wi nǐ kɔkə i gwu yi wə, mih kiəki kə. A kiəki a Nyɔ shəŋ).
3 Mih nəŋki i chu kpɛiŋsi a, mih kiəki lə mi wiwɔ, (yuwidɔkɔ wi nǐ yaka i gwu yi wə, ma wi nǐ ka yaka dəkə i gwu yi wə, mih kiəki kə. A kiəki a Nyɔ shəŋ).
4 Nyɔ nǐ chufi wi yaka tsə bəh wi i di bi kinsaŋli bi Nyɔ wə, wi wɔkɔ gia fɛiŋ a num yə mi kɔkə i dzaka. Ayaka gia yiwɔ num yə bə ka nya dəkə ŋga i mi wiwɔm i dzaka.
5 Akɔ mi ka wəmaka mih kɔ i ghaŋsiki gwu kɔm wi. Mih ni ghaŋsiki kə gwu kɔm gwu yiŋ, a kɔbi a mih ni ghaŋsiki kɔm mbɔhyi wuŋ.
6 Yi kabə num a mih nəŋki i ghaŋsiki gwu kɔm gwu yiŋ, mih ma ni num ka kiyuŋ, kɔm gia yə mih ni dzakaki kɔ ŋkɔŋ. Ayakalə, mih nəiŋ i fə yəmaka, ka mi widɔkɔ ma ni kaŋaki kiŋkwaka kidɔkɔ chi kɔm mih tsə ya wi yɛiŋki i mih bəh yə wi si wɔkɔ mih dzaka.
7 Ayakalə, i fə a mih ma dza ghâŋsiki gwu nalə kɔm gia yi kaŋyini yə Nyɔ nǐ chusi i mih, wi nǐ kɔ wi faaŋ ŋkaiŋni wi faka widɔkɔ bi dzə bwaŋyi nyam yiŋ yi gwu. Bifaka biələ nǐ kɔ chinda wi Satan si wi njiŋsiki mih, i fə ka mih ma dza ghâŋsiki gwu.
8 Mih dza tsa Bah kiŋkani kitali a wi dzô bwîli yi i mih wə.
9 Ayakalə, wi chukuli i mih a, “Ŋgamti wuŋ wə mih nya i wɔ wi kpɛiŋ, kɔm ŋga biŋ si nɔm i mi tsə bwili fwu i jɔbi wə wi bɔhyiki.” Ayakadəiŋ, mih ni wɔkɔki lə kinsaŋli chu ghaŋsi gwu kɔm mbɔhyi wuŋ tsə tsəni ka ŋga bi Klistus kɔlə i nɔmki i gwu yiŋ wə.
10 Yi kɔ a mih saŋliki lə bəh mbɔhyi wuŋ bəh bəntɔyi bà bə tɔyiki mih yɛiŋ bəh bəŋgəkə bà mih yɛiŋki bəh gvu yə bəni bwaŋki i mih chɛiŋ bəh bəŋgəkə bà bɔ biəliki mih kɔm Klistus. Mih wôkɔki ndzɔŋni yaka kɔm jɔbi wə mih bɔhki, yaka i jɔbi wiwɔ wə mih ka ləkəki.

Kiŋkɔŋ kə Bɔɔl nǐ kaŋaki i kijuŋni ki bəni bə bumni bə Kɔlɛn

11 Mih kɔ mih dza fiəni kiyuŋ! Ayakalə, a fə mbɛiŋ mih ka mih numki yaka. Asi kaŋaki mbɛiŋ i chusi mi wə mih kɔ wi. Namana yaka si mih kɔkə fiɛŋ fidɔkɔ yi mɔŋ dəkə a bəni bà bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ kɔ bəkɔtu bə bwa bə ntum bə Jisɔs tsəki lə mih.
12 Bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi kaŋyini bəh gia yi dzaka ki wɔmni yi kɔ mih nǐ kaŋa shɔm bum ka fəki i mbɛiŋ kintəəŋ. Ayaka biələ kɔ binchəsi biə bi chusiki a mih kɔ ŋkɔŋ ŋkɔŋ waiŋ ntum wi Klistus.
13 Gia yə mih nǐ fəki i bijuŋni bi bəni bə bumni bədɔkɔ chi chi bee mbɛiŋ, akɔ nə? A kɔbi a mih nǐ ka jiə dəkə ntiə widɔkɔ i mbɛiŋ wə i gamtiki mih. Mbɛiŋ dâlinya kiŋgbɔ kəŋŋ!
14 Akɔ mih lə, mih kɛiŋsi lɔ i dzə i mbɛiŋ i kiŋkani kitali wə. Mih kɔŋki kə i dzə num ntiə widɔkɔ i mbɛiŋ kɔm mih nəŋki kə biɛiŋ bimbɛiŋ. Mih nəŋki num mbɛiŋ. Kɔm asi jiə kə bwa biɛiŋ i bətii bəbɔ bəh i bənih bəbɔ. Asi jiə bətii bwa bəh bənih bwa biɛiŋ i bwa bəbɔ.
15 Mih ni saŋliki nalə i bəkəli biɛiŋ bichi biə mih kaŋaki i mbɛiŋ bəh i nya tasi gwu yiŋ kɔm mbɛiŋ. Mih kɔŋki lə mbɛiŋ na bəh ŋga, mih kabə ŋkɔŋ mbɛiŋ nalə mbɛiŋ ni kɔŋki mih a twɛsi a?
16 Mbɛiŋ yɛiŋ ŋkɔŋ a mih nǐ ka jiə dəkə ntiə i mbɛiŋ wə. Ayakalə, bəni dzakaki a mih nǐ wɛli fwɔkyi mbɛiŋ bəh ntəkə.
17 Ma a mi widɔkɔ i bəni bà mih nǐ faaŋ i mbɛiŋ nǐ fwɔkyi mbɛiŋ i yɛli wuŋ wə a?
18 Mih nǐ tsa Taytus a wi dzə i mbɛiŋ wə, mih faaŋ tə waiŋnih wibukumbɛiŋ wə a wi dzə bɔ wi. Taytus nǐ dzə fwɔkyi lə mbɛiŋ i jɔbi wə wi nǐ dzə a? Ntə buku wi nǐ fəki kə gia a i kiŋkwaka kimu wə, nyani i gvu wimu wə a?
19 Yuwidɔkɔ mbɛiŋ kwakaki a, si buku baaŋ a dzakaki lə buku baŋyiki gwu yibuku i mbɛiŋ nshiŋ. Buku dzakaki ka bəni bə Klistus i Nyɔ nshiŋ. Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, gia yichi yə buku fəki i mbɛiŋ kɔ i fə ka mbɛiŋ kɔɔki.
20 Mih lwaki a mih kɔlə dza dzə yɛiŋ mbɛiŋ, mbɛiŋ kɔbi si mih nəŋki

a mbɛiŋ numki, mbɛiŋ tə yɛiŋ mih kɔbi si mbɛiŋ nəŋki a mih numki. Mih lwaki a mih kɔlə i dza dzə yɛiŋ n'yɔli num, kiŋghəkə num, shɔm yi bɔkɔli num, mi kwaka a gwu yi wə, mbəkəli wi yɛli num, kinyəni num, kiŋghaŋsi ki gwu kilɔlɔ num, kinshakyi num.

21 Mih lwaki a jɔbi wə mih bi fiəni dzəki, Nyɔ wuŋ bi fə kiŋgəmni kwa mih i mbɛiŋ nshiŋ, bəh a mih bi numki bəh nshɛiŋ kɔm bə bəni bà bɔ nǐ fəki chu ka kinyɛŋ bəh nɔni kinyɛŋ ki tɔkɔlini bəh ntɔkɔli, bɔ num maka bɔ kwuni i gia yələ wə.

13

Bɔɔl dzaka i bəni bà bɔ nǐ fəki chu a bɔ tôkniki

1 Fa kɔ kiŋkani kiŋ kitali si mih dzəki i mbɛiŋ. Kiŋwakti ki Nyɔ dzaka a,

Bɔ ka sɔmi na winaiŋ nsaka wi mi, bə
nâŋ bəni bəfa yuwidɔkɔ bətali
bà bɔ bêeŋki nsaka wiwɔ.

2 A nǐ kɔ jɔbi wə mih nǐ dzə i mbɛiŋ, i ndzə wuŋ wi kɔmsini wə, mih nǐ dzaka i bəni bà bɔ nǐ nɔki nɔni kichu a, bɔ tôkniki. I liə mih chu dzakaki i bɔ bəh i bəni bəchi, na si mih kɔkə i mbɛiŋ nshiŋ, a mbɛiŋ tôkniki, kɔm jɔbi wə mih ni fiəni dzə mih ma ni kwasi nshɛiŋ i mi widɔkɔ.

3 Si mbɛiŋ nəŋki a mih fə gia yə yi chusiki a dzakaki Klistus i mbɛiŋ tsə dzəh i mih wə, ma mih ni fô. A kɔkə a wi kpəsiki lə i nya ŋgəkə i mbɛiŋ. Wi kaŋaki lə ŋga i mbɛiŋ kintəəŋ.

4 Akɔ ŋkɔŋ a bə nǐ baŋŋ wi i kintasi wə wi bɔhyi. Ayakalə, i liə wi kɔ wiwɔm num i ŋga bi Nyɔ wə. Buku tə bɔhyiki lə asi wi nǐ bɔhyiki. Ayakalə, i ŋga bi Nyɔ wə kɔ a buku bi nɔki bəh wi, nɔm i mbɛiŋ.

5 Mbɛiŋ tsêiŋ gwu yimbɛiŋ ma mbɛiŋ yɛiŋ a mbɛiŋ kɔlə i kimbum wə. Mbɛiŋ mômsi num gwu yimbɛiŋ. Mbɛiŋ yɛiŋki kə a Jisɔs Klistus kɔlə i mbɛiŋ wə a? Wi kɔlə i mbɛiŋ wə, a kɔbi a mbɛiŋ mɔmsi lə gwu yimbɛiŋ i yɛiŋ a mbɛiŋ gbɔ.

6 Mih kiəki lə nalə a mbɛiŋ yɛiŋ a buku ka gbɔ dəkə.

7 Buku tsaki Nyɔ a kiə mbɛiŋ ki dza fə kə gia yidɔkɔ a kɔbi gia yi chəŋ. Buku nəŋki kə a bəni yɛiŋki a buku tsə mɔmsi wiwɔ. Ayakalə, buku tsaki a mbɛiŋ fəki num gia yə yi kɔ yi chəŋ namana si yi chusiki ka buku gbɔ lɔ mɔmsi wiwɔ.

8 Buku kɔkə i chu fəki gia yə yi waliki ŋkɔŋ. Buku kɔ a i fəki a yə yi tɔbiki ŋkɔŋ.

9 Jɔbi wə buku si bɔhyi mbɛiŋ ləkəki, ayaka buku ka wɔkɔki ndzɔŋni nalə. Ntsa wibuku kɔ a mbɛiŋ kɔ tsə kaasi.

10 Akɔ gia yə mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ mih kɛiŋ maka mih dzə, ka i jɔbi wə mih ni dzə, mih ma ni dzɔ ŋga biə Bah nya i mih, i lɔki num lɔni bəh bi i mbɛiŋ. Ŋga biələ wi nya a mih maa mbɛiŋ num maani bəh bi a kɔbi i shakyi mbɛiŋ num shakyini.

Mbɔni wi Bɔɔl wigɔksini

11 I kaasi Bwa bə nih bəŋ, mih bɔniki mbɛiŋ a bukumbɛiŋ bɛsi. Mbɛiŋ lûmsi gwú yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ wôkɔ ntsa wuŋ ma mbɛiŋ nûmki i dzaka kimu wə, i nɔki a nyiki, yakadəiŋ ka Nyɔ wi kiŋkɔŋ bəh kimbɔiŋni num bəh mbɛiŋ.

12 Mbɛiŋ bôni i gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ mâŋni yâŋyi i mbɔni wi bəni bə Nyɔ wə.

13 Bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bəchi bɔniki mbɛiŋ.

14 Ma shɔm yindzɔŋni yi Bah Jisɔs Klistus, bəh kiŋkɔŋ ki Nyɔ, bəh kijuŋni ki Kiŋ'waka ki Baiŋni nûm bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Galɛshia

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Galɛshia kələ mə

A nǐ kɔ i jəbi wə bə nǐ yisi i fukuki ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs, bəni bà bɔ nǐ kəkə Bəju dzɔ lɔ gia yiwɔ, yə bəni bədəkɔ nǐ dza yisi i dzəki bəh nlani wə wi kɔ a bə kaŋaki i jǐəki bənchi bə Muses bəchi, kighə i sûuŋki bəni bà bɔ kəkə Bəju ka bɔ numki bəni bə Klistus bə ŋkəŋ.

Kiŋwakti kələ Bəəl nǐ nyaka i bəni bə Galɛshia, ki nǐ kɔ i bəəŋ mfi bibɔ a bɔ fiəni dzâ i gia yindzəŋni wə. Si wi kɔ waiŋ ntum wi Jisəs yakadəiŋ, wi ka nyaka tsə a ninshiŋ i chusi ndzəŋ a Nyɔ dzəki mi a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ num kəm shəm yə wi jiə i Klistus wə.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-10 Kin'yisi
1:11–2:21 Ŋga bi Bəəl ka waiŋ ntum wi Jisəs Klistus
3:1–4:31 Bəəl dzaka kəm ntum wi ndzəŋni bəh bənchi
5:1–6:10 Bəni bà bɔ kɔ bə Klistus buku lɔ i mfa wə ka wəkɔki num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə
6:11-18 Kiŋgəksi

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Bəəl, waiŋ ntum wi Jisəs Klistus. Mih kəkə waiŋ ntum num a faaŋ mi wiwəm nabə i nya ŋga i mih. A nǐ faaŋ Jisəs Klistus bəh Nyɔ Ba wi wə wi nǐ dzasi wi i kpi wə.

2 Mih bəh bwa bə nih bəmbɛiŋ bə bumni bəchi bà bɔ kɔ fa bəniki dzəki i mbɛiŋ bijuŋni bi bəni bə bumni i kwili wi Galɛshia wə.

3 Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

4 Jisəs Klistus kɔ wə wi nǐ nya gwu yi kəm chu bibukumbɛiŋ ka ŋgaiŋ bwili bukumbɛiŋ i kaŋ yi mbi wichu wələ i liə. Yələ kɔ asi Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ chu num Ba wibukumbɛiŋ nǐ sisi.

5 Ma bukumbɛiŋ nyâki kiŋkəkni i wi jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka.

Ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs Klistus kə a wimu

6 Dzaka wəmki mih wəmni a, akisəkə mbɛiŋ dza ka bee lɔ Nyɔ wə wi nǐ bəəŋ mbɛiŋ kəm shəm yindzəŋni yə Klistus kaŋaki i mbɛiŋ, ka biəliki num ntum wi ndzəŋni widəkɔ chi chi.

7 Yi məŋ a, ntum wi ndzəŋni widəkɔ chu kələ chi chi. Yi kɔ alə a bəni bədəkɔ nəŋki i shakyi mfi bimbɛiŋ, nəŋ i bəkəli təkɔ ntum wi ndzəŋni wə kəm Klistus.

8 Mih dzakaki a, kəŋ a numki na buku yuwidəkɔ chinda wi Nyɔ widəkɔ i bɛiŋ ka dzə fukuki ntum widəkɔ chi chi i mbɛiŋ a kəbi wə buku nǐ fuku i mbɛiŋ, yaka wəmaka mi ni giŋ lə ləiŋ!

9 Asi buku nǐ kɔ buku fuku lɔ i mbɛiŋ, buku chu fukuki i mbɛiŋ i liə a, mi widəkɔ ka bi dza ka fukuki ntum widəkɔ chi chi i mbɛiŋ a kəbi wə mbɛiŋ nǐ dzɔ, yaka wəmaka mi ni giŋ lə ləiŋ!

10 Mbɛiŋ kwakaki a mih nəŋki a bəni kôksiki mih ma a Nyɔ kôksiki mih a? Ma mbɛiŋ kwakaki a mih nəŋki i fəki a bəni wôkɔki ndzəŋni a? Mih kabə nəŋ i fəki a bəni wəkɔki ndzəŋni, ma mih ma numki mi wi nəm wi Klistus.

Ntum wi ndzəŋni wə Bəəl nǐ fukuki a nǐ chusi Klistus i wi

11 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kiə a ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wə mih nǐ fukuki i mbɛiŋ nǐ kəkə gia yi mi wiwəm.

12 Mih nǐ ka wəkɔ dəkə i dzaka ki mi widəkɔ wə, a nǐ ka lani dəkə mi widəkɔ mih yɛiŋ. A nǐ chusi Jisəs Klistus i mih.

13 Mih dzakaki lə kəm mbɛiŋ wəkɔ lɔ asi nəni kəŋŋ nǐ kɔ jəbi wə mih nǐ kɛiŋki mih biəli kimbum kibuku ki Bəju. Mih nǐ bwaŋki lə gvu i bəni bə bumni bə Nyɔ chɛiŋ nya ŋgəkə i dzəh yichu wə nəŋ i kaasi bɔ kaasini.

14 Mih nǐ tsəki a ninshiŋ i kimbum kibuku ki Bəju wə tsə sumi yiŋ i bəni bəbuku kintəəŋ, lansi shili nalə i nəni ki kwili ki bətii bəbuku wə.

15 Ayakalə, Nyɔ nǐ kɔ wi babwili lɔ
mih ka jiə mih kɛiŋ i nih wuŋ shəm.
Shəm yi yindzəŋni yə wi ni chusi i mih
bi fə wi bɔɔŋ mih.
16 Wi bi chusi Waiŋ wi i mih i kiŋkəŋ
ki wə, ka mih nyâniki fukuki kəm wi
i bəni bà bɔ kɔkə Bəju. Si wi nǐ chusi
yakadəiŋ, mih nǐ kɔkə i chu bikə lɔ gia
yidɔkɔ i mi wiwəm.
17 Mih ni ka yaka i Jɛlusalɛm i yɛiŋ
bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ si num bwa bə
ntum bə Jisɔs i mih nshiŋ. Mih dza
tsə mfiŋ num i Alɛbia, ka nyə fɛiŋ fiəni
dzə i jum wə i Damaskus.
18 Si jía yitali nǐ tsə, mih yaka tsə i
Jɛlusalɛm ka buku Bita kǐəni gwu. Si
mih nǐ yaka tsə, buku wi nɔ kaŋ jwɔfi
ntsɔ yite.
19 Mih nǐ ka chu yɛiŋ dəkə mi
widɔkɔ i mbaŋ wi bwa bə ntum
bə Jisɔs a kɔbi a Jɛm waiŋnih Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs.
20 Gia yələ mih nyaka lə kɔ ŋkɔŋ, Nyɔ
kiəki lə a mih nyiki kə num ntəkə.
21 A dzə num i jɔbi widɔkɔ wə, mih
dza tsə i bimbu bi Silia bəh bi Silishia
wə.
22 Jɔbi wiwɔ nǐ kɔ bijuŋni bi bəni bə
Klistus i kimbu ki Judea wə nǐ kiəki kə
mih i shi wə.
23 Bɔ nǐ wɔkɔki a wɔkɔni si bəni
dzakaki a, “Mi wə wi ni shiki bwaŋki
lɔ gvu i bukumbɛiŋ chɛiŋ nyaniki i liə
fuku a bəni jiə shəm i Klistus wə, num
gia yə wi ni shiki nəŋki a ŋgaiŋ kaasi yi
kaasini.”
24 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ ka tumyiki
bikum bi Nyɔ i gia yə wi fə i mih.

2

Bwa bə ntum bə Jisɔs tôbi gia yi Nyɔ yə Bɔɔl nǐ fukuki

1 Jía jwɔfi ntsɔ yina tsə, mih chu
yaka tsə i Jɛlusalɛm buku Banabas.
Jɔbi wə mih nǐ yakaki mih dzɔ Taytus.
2 Mih nǐ yaka i jɔbi wələ wə num a
chusi Nyɔ a mih yâka. Si mih yaka, ka
yɛiŋ bəni bà bə nǐ kiəki bɔ ka kifwu,
buku bɔ baka gwu, mih jiə ntum wi
ndzəŋni wi Nyɔ wə mih nǐ fukuki i
bəni bà bɔ kɔkə Bəju i bɔ nshiŋ. Mih
nǐ fə yakadəiŋ ka nəm wə mih kɔ mih
nəm lɔ bəh wə mih kɛiŋki i nəm ka wi
bi ma laka kilɔlɔ.
3 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, na bwaŋki a
bə suuŋ Taytus wə buku wi nǐ kɔ,
namana yaka si wi nǐ kɔ mi wi Glik.
4 A nǐ məŋ kəm bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ
nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə bumni, bà
bɔ nǐ wɛɛli liə i di biə buku nǐ kɔ, ma bə
nǐ ka dzaka i tsə liə i yəmaka wə. Bələ
bəni nǐ dzə ka bəni bə wɛɛlini i yɛiŋ
dzéh yə buku si dəŋsi fə gia yɛiŋ kəm
buku chiŋni bəh Klistus Jisɔs. Ayaka
bɔ bá nəŋ i fiəni fiəni buku i nəm wi
mfa wə.
5 Buku nəkə bum kə na twɛsi gia
yə bɔ nǐ dzəki bəh yi. Buku nǐ fəki
yakadəiŋ ka buku jiə ŋkəŋ biə bi kɔ bi
ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wələ i mbɛiŋ.
6 Bəni bà bə nǐ kiəki a bɔ kɔ kifwu,
nǐ ka kpɛiŋsi gia yidɔkɔ i yə wə mih nǐ
fukuki. (Kəŋ bɔ nǐ kɔ na finə, yəmaka
kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh mih, kəm
Nyɔ chusiki kə chi chi).
7 Ayakalə, bɔ yiŋni yɛiŋ lɔ a bə nya
ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ i mih kaŋ i
fûkuki i bəni bà bɔ kɔkə Bəju, a liŋ si
bə nya i Bita a wi fûkuki i Bəju.
8 Yi kɔ a Nyɔ wə wi nǐ nya ŋga i Bita a
wi nômki ka waiŋ ntum wi Jisɔs i Bəju,
kɔ a wi wə wi nǐ nya tə i mih a mih
nômki ka waiŋ ntum wi Jisɔs i bəni bà
bɔ kɔkə Bəju.
9 Jɔbi wə bɔ nǐ yɛiŋ dzəh yə Nyɔ
duksi mih yɛiŋ, Jɛm bəh Bita bəh Jɔn
bà bə nǐ kiəki a bɔ kɔ bintəŋ bi bəni bə
bumni ka nya kaŋ i buku Banabas i
chusi a buku bɔ nəmki i fiɛŋ fimu wə.
Buku bɔ ka bum a buku tsô nômki i
bəni bà bɔ kɔkə Bəju, ayaka bɔ yiŋni
nəm i Bəju.
10 Gia yə bɔ nǐ dzaka nǐ kɔ alə a buku
kwâkaki Bəju bà bɔ kɔ bə kifuu. Yələ
num na gia yə mih nǐ kɔŋki i fâki.

Bɔɔl yəli i Bita i Antiɔk

11 A dzə num i jɔbi wiwɔ wə, Bita dza
dzə i Antiɔk, mih yəli i wi, i wi nshiŋ
kəm wi nǐ ndzani nalə.
12 Yi kɔ a wi nǐ yisi dzə ka dziki bəh
bəni bà bɔ kɔkə Bəju, chu sabi kə. Jɔbi
wə bəni bədɔkɔ bà Jɛm nǐ faaŋ nǐ dzə,
wi yisi i gukuki gwu i jum wə, ka dza
gaali buku, na chu dzi bəh bɔ. Wi nǐ

gaali yakadəiŋ kəm wi nǐ lwaki mbaŋ wə wi nǐ shiki bwaŋki alə a bə kaŋaki i sûuŋ mi wə wi kəkə wi Ju ka wəmaka numki mi wi Klistus.
13 Si wi fə yakadəiŋ bəni bə bumni bədəkɔ bà bɔ nǐ kɔ Bəju ka sini nɔni ki kiwɔ kə wi nǐ laniki chi fə chi. Na Banabas mwi ka ndzani tə biəli tə nɔni kiwɔ.
14 Jəbi wə mih ni yɛiŋ a bɔ fəki fibɔ biəli kə dzəh yi ŋkɔŋ asi ntum wi ndzɔŋni wə kəm Klistus nəŋki, mih ka dzaka i Bita i bɔ bəchi nshiŋ a, “Wɔ kɔ mi wi Ju, num wɔ si nɔ ka mi wi tumi, kəbi ka mi wi Ju, wɔ nəŋ i kaŋyiki bəni bà bɔ kɔ bəni bə tumi a bɔ nôki ka Bəju daiŋ a?”

15 Mih nǐ dzakaki i Bita yakadəiŋ num ŋkɔŋ a buku bɔ kɔ bwa bə kwili Bəju. Buku kəbi bəni bə tumi bà bə yɛiŋki a bɔ kɔ bəni bəchu.
16 Ayakalə, buku kiə a Nyɔ dzɔki kə a mi kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi i wi nshiŋ kəm wi jiəki bənchi. Wi dzɔki kəm wi jiə shəm i Jisəs Klistus wə. Na buku Bəju mwi jiə tə shəm i Klistus Jisəs wə ka buku numki ŋgbɔ widəkɔ kəbi i Nyɔ nshiŋ, a kəbi kəm buku jiəki bənchi. Yi kɔ a mi kabə jiəki bənchi, Nyɔ kəkə i dzɔki wi a wi kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi.

17 Buku kabə məmsiki i numki ŋgbɔ widəkɔ kəbi i Nyɔ nshiŋ kəm buku kɔ bəni bə Klistus, ayaka bəni chu yɛiŋ a buku kɔ bəni bəchu kəm buku jiəki kə bənchi bə Bəju, yaka kɔ a Klistus təbiki lə chu a? Yi môŋ num yakadəiŋ lə kpa!
18 Mih ka dza bá chu fiəni maaki dzəh yi bənchi num yə mih nǐ shakyi, yəmaka chusiki a mih kɔ mi wə mih bwiŋki nchi bwiŋni.
19 Gia yə yi kɔ, kɔ a i kimbu ki bənchi wə mih kɔ num mih kpi lɔ, num a wɔɔ bənchi mih, mih kpi ka mih nɔki si Nyɔ nəŋki.
20 Mih kɔlə i dzaka a bə nǐ baŋŋ lɔ mih i kintasi wə mih kpi buku Klistus. Nɔni kə mih kaŋaki i liə chu kəkə kəŋŋ. A nɔki Klistus i mih wə. Nɔni kə mih kaŋaki i liə i mih wə kɔ kəm shəm yə mih jiə i waiŋ Nyɔ wə wi nǐ chusi kiŋkɔŋ i mih ka nya gwu yi i kpi kəm mih.
21 Mih məŋ i nəiŋki kinduksi ki Nyɔ. Asi kɔ a mi kɔlə i num chəŋ i Nyɔ nshiŋ kəm wi jiəki bənchi, ma yi numki a kpi yi Klistus nǐ kɔ a kilɔlɔ.

3

Kəm bənchi bəh njiə wi shəm i Klistus

1 Ɔ ɔɔ bəni bə Galɛshia, mbɛiŋ kɔ biyuŋ! A liŋŋ ndə mbɛiŋ? A kəkə a mbɛiŋ bà bə fuku baiŋsi i mbɛiŋ si bə nǐ baŋŋ Jisəs Klistus i kintasi wə mbɛiŋ yɛiŋ baiŋsi a?
2 Mih ki bikəki lə gia yimu i mbɛiŋ. Kiŋ'waka ki Nyɔ nǐ dzə i mbɛiŋ wə kəm mbɛiŋ nǐ fəki asi bənchi dzakaki, ma kəm mbɛiŋ nǐ bum gia yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ a?
3 Mbɛiŋ kɔ biyuŋ kəm nə lə? Mbɛiŋ yisi gia bəh Kiŋ'waka ki Nyɔ, mbɛiŋ bá num i liə a mbɛiŋ ki kaasiki num bəh ŋga bimbɛiŋ na?
4 Mbɛiŋ yêiŋ bəŋgəkə bəduli a kilɔlɔ a? Mih yɛiŋki kə a, akɔ kilɔlɔ.
5 Nyɔ nyaki Kiŋ'waka ki i mbɛiŋ chu fə gia yi kaŋyini i mbɛiŋ kintəəŋ kəm nə a? Wi fəki yakadəiŋ kəm mbɛiŋ jiəki bənchi ma kəm mbɛiŋ wɔkɔ ntum wə kəm Klistus ka bum wi a?
6 Yi kɔ asi bə nyaka kəm Ablaham i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Wi nǐ bum gia yə Nyɔ nǐ dzaka,
Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ.”
7 Mbɛiŋ yêiŋ alə a, akɔ bəni bà bɔ jiə shəm i Nyɔ wə bɔ kɔ bwa bə Ablaham.
8 Kiŋwakti ki Nyɔ nǐ kɔ ki dzaka a kɛiŋ i kikpu wə a Nyɔ bi dzɔ bəni bà bɔ kəkə Bəju bɔ num ŋgbɔ kəbi i wi nshiŋ kəm shəm yə bɔ kɔ bɔ jiə i wi wə. Kiŋwakti ki Nyɔ ka fuku ntum wi ndzɔŋni wələ i Ablaham kaŋ kɛiŋ, dzaka a,
“Nyɔ bi bəiŋsi lə bitumi bichi i nshwaiŋ wə kəm wɔ.”
9 Ayakadəiŋ, yi kɔ a bəni bà bɔ kɔ num bɔ jiə shəm i Nyɔ wə kɔ Nyɔ bəiŋsi tə bɔ asi wi nǐ bəiŋsi Ablaham wə wi nǐ kɔ wi jiə shəm i wi wə.
10 Bəni bəchi bà bə yɛiŋki a bɔ kɔlə numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ kəm bɔ jiəki

bənchi kɔ bɔ giŋki ləiŋ i gwu yibɔ wə,
kɔm bə kɔ num bə nyaka a,
“Mi wichi wə wi nɔki kə si bə nyaka i
Kiŋwakti ki Bənchi wə,
wi fə kə asi bənchi bəchi nəŋki,
wi giŋki ləiŋ i gwu yi wə.”
11 Yi chusiki lə ndaiŋ a Nyɔ dzɔki kə
mi a wi kɔ ŋgbɔ kɔbi kɔm wəmaka jiəki
bənchi. Akɔ gia yə bə kɔ bə nyaka a,
“Akɔ mi wə Nyɔ dzɔ a wi kɔ chəŋ kɔm
shɔm yə wi jiə i wi wə,
wə wi bi kwati nɔni.”
12 Bənchi kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə
bəh njiə wi shɔm i Nyɔ. Yi yiŋni kɔ a,
“Mi wə wi jiəki bənchi wi ni nɔki biəli
num bɔ.”
13 Klistus nǐ kɔ wi təiŋ bukumbɛiŋ
i kaŋ yi ləiŋ yə bənchi dzəki bəh yi.
Wi nǐ giŋ bələiŋ bəbukumbɛiŋ i wi wə,
num asi bə kɔ bə nyaka a,
“Ləiŋ kô i mi wə bə kô num bə shâŋsi
wi i kpɛiŋ wə.”
14 Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka kimbɔiŋsi
kə Nyɔ nǐ bɔiŋsi Ablaham yɛiŋ, dzə tə i
bəni bà bɔ kɔkə Bəju kɔm Klistus Jisɔs,
ka bukumbɛiŋ bà bə jiə shɔm i wi wə
kwati tə Kiŋ'waka ki Nyɔ kə wi nǐ kaka.

Bənchi kɔkə i nəŋni kiŋkaka ki Nyɔ

15 Bwa bə nih bəŋ, bukumbɛiŋ sini
dzɔ gia yə bəni si fə chɔkɔ bichi. Bəni
ka kɛiŋsi gia dzi miŋkaiŋ, yaka mi
widɔkɔ kɔkə i chu nəŋni gia yiwɔ nabə
i kpɛiŋsi gia yɛiŋ wə.
16 Kɔm bə biŋkaka bi Nyɔ, kɔ num
wi nǐ kaka i Ablaham bəh waiŋ wə
wi bi bukuki i chwɔŋkijuŋ ki wə. Bə
ka nyaka dəkə a, “Akɔ i bwa bà bɔ bi
bukuki i chwɔŋkijuŋ ki wə,” yi chusi a
yi məŋ dəkə i bəni bəduli. Yi chusiki
a, ki dzakaki kɔm waiŋ wimu, a num
waiŋ wi wələ Klistus.
17 Gia yə mih nəŋki i dzaka kɔ a, Nyɔ
nǐ fə kiŋkaka kələ, jía tsə gi yina bəh
mbaŋtia (430) ka wi dzə nya bənchi.
Si yi kɔ yakadəiŋ, bənchi bà bɔ nǐ dzə
i jum wə kɔkə chu dzə nəŋni miŋkaiŋ
mə Nyɔ nǐ dzi i kikpu wə, ka gia yə wi
ma nǐ kaka laka kiləlɔ.
18 Yi kabə num a mi kɔlə i kwati
kimbɔiŋsi kələ a num a jɔbi wə wi jiəki
bənchi, yaka yəmaka chu məŋ a Nyɔ
nǐ kaka bəni kakani bəh yi. Ayakalə,
Nyɔ nǐ nya ki i Ablaham biəli asi wi nǐ
kaka wi yɛiŋ.
19 Fwu wi gia wi bənchi kɔ nə? Bə nǐ
kpɛiŋsi bənchi i chusiki gia yə bəni nǐ
ndzani yɛiŋ, i yisi i jɔbi wiwɔ wə i tsə
buku na i jɔbi wə waiŋ wələ wə Nyɔ nǐ
fə kiŋkaka kələ kɔm wi bi dzəki. Ayaka
Nyɔ ka nya bənchi bələ, bəchinda bu
ka nya i kaŋ yi mi widɔkɔ a wi nyâ
dâŋsi i bəni.
20 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bəni ka
dza i kɛiŋsiki gia mi widɔkɔ num i
bɔ kintəəŋ, yaka wi kɔ i bɔ bəchi.
Ayakalə, Nyɔ kɔ a wi mbɔŋ.*
21 Si yi kɔ yakadəiŋ, yaka nchi chu
kɔlə i nəiŋ gia yə wi nǐ kaka a? Yi kɔkə
i num yakadəiŋ! A nǐ kɔ a nchi widɔkɔ
nǐ kɔlə fɛiŋ wə wi kɔ i nya nɔni, ma mi
kɔlə i num chəŋ i Nyɔ nshiŋ kɔm wi
jiəki bənchi ŋkɔŋ.
22 Ayakalə, Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki
a mi wichi kɔ mfá i chu chɛiŋ. Yaka kɔ
a kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka, i mi wə wi jiə
shɔm i Jisɔs Klistus, akɔ a wəmaka wə
wi jiə shɔm i wi bi kwatiki a.

Bənchi nǐ kɔ ka nshi waiŋ

23 A nǐ kɔ i kikpu wə, maka Jisɔs dzə
ka bəni ni jiəki shɔm i wi, bəni nǐ kɔ i
bənchi chɛiŋ num bənchi kaŋa bɔ ka
bəni bə nsəŋ ka chəniki, i tsə buku i
jɔbi wə Nyɔ bi chusiki Jisɔs a bɔ ǰíəki
shɔm i wi.
24 Bənchi nǐ kɔ ka nshi waiŋ wə wi
shiki bəh bəni i lumsiki bəni i tsə buku
i jɔbi wə Klistus bi dzə yɛiŋ ka bəni
jiəki shɔm i wi wə ma Nyɔ ka bi dzɔ bɔ
a bɔ kɔ ŋgbɔ kɔbi i wi nshiŋ.
25 Si Klistus kɔ wi dzə lɔ bəni jiə
shɔm i wi wə, bukumbɛiŋ chu kɔkə i
kaŋ yi nshi waiŋ wələ wə.
26 Mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ
chiŋni mbɛiŋ bəh Klistus Jisɔs, mbɛiŋ
bəchi si num lɔ bwa bə Nyɔ, kɔm shɔm
yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə.
27 Mbɛiŋ kǐəki a mi wichi wə bə kɔ
bə juli wi i bɔkɔ, chiŋni bəh Klistus si
num lɔ bəh Klistus i fiɛŋ fimu wə.
28 Mi widɔkɔ chu kɔkə chi chi a wi
kɔ mi wi Ju nabə a wi kɔkə mi wi Ju.

* **3:20** Yi kɔ fa chəŋ a, Nyɔ kɔ a wimu.

Mi widɔkɔ chu kɔbi chi chi a wi kɔ mfa nabə waiŋ wi dzu, mi widɔkɔ chu kɔbi chi chi a wi kɔ minyuku nabə miŋkpaŋa. Mbɛiŋ bəchi si num lɔ i fiɛŋ fimu wə i Klistus Jisɔs wə.

29 Si mbɛiŋ si num lɔ bəni bə Klistus yakadəiŋ, yaka mbɛiŋ si num lɔ bwa bə Ablaham, mbɛiŋ bi kwatiki lə biɛiŋ biə Nyɔ nǐ kaka Ablaham yɛiŋ.

4

1 Gia yə mih dzakaki kɔ a, mi kabə num i bi dzə dzi biɛiŋ bi ba wi, ayakalə wi kɛiŋ waiŋ wi nchiŋ, yaka chi chi kɔkə bəh mfa wi ba wi, na yaka si a kaŋaki wi biɛiŋ biwɔ bichi.

2 Wi ni yisi num lə bəni bədɔkɔ təkniki i wi, ayaka biɛiŋ biwɔ num i kaŋ yi bəni bədɔkɔ wə bɔ təkni bəh bi, i tsə buku i jɔbi wə ba wi nǐ kɛiŋsi jiə.

3 Akɔ yakadəiŋ si yi kɔ i bukumbɛiŋ. I jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɔ bwa bənchiŋ, bukumbɛiŋ nǐ kɔ mfa i biɛiŋ biə bi sakaki i mbi wələ wə.*

4 Ayaka jɔbi wə, jɔbi nǐ dzə lansi kpɛiŋ, Nyɔ faaŋ Waiŋ wi, wi dzə miŋkpaŋa bwɔ wi, wi num tə i bənchi chɛiŋ.

5 Wi nǐ dzə ka ŋgaiŋ təiŋ bəni bà bɔ nǐ kɔ i bənchi chɛiŋ ka Nyɔ dzɔ bukumbɛiŋ ka bwa bu.

6 Si Nyɔ kɔ wi dzɔ lɔ bukumbɛiŋ ka bwa bu yakadəiŋ, wi ka chiŋsi Kiŋ'waka ki Waiŋ wi i shɔm yibukumbɛiŋ mə, ki bɔɔŋ wi a, “Abba, Ba wuŋ!”

7 Yi kɔ a Nyɔ kɔ wi fə lɔ mbɛiŋ na chu numki mfá. Mbɛiŋ si num lɔ bwa bu bə dzu. Si mbɛiŋ kɔ bwa bu, yaka yi kɔ a mbɛiŋ ni kwati lə biɛiŋ biə wi jiə i bwa bu.

Bɔɔl lwa a bəni bə Galɛshia ni dzani lə dzəh

8 A nǐ kɔ i kikpu wə, jɔbi wə mbɛiŋ nǐ kiəki kə Nyɔ, mbɛiŋ nǐ nɔmki mfá i ŋga bi biɛiŋ biə mbɛiŋ nǐ dzɔki akɔ bənyɔ a kɔbi bənyɔ.

9 Ayakalə, i liə si mbɛiŋ si kiə lɔ Nyɔ, nabə a i liə si Nyɔ si kiə lɔ mbɛiŋ asi mih ki dzakaki, mbɛiŋ chu nyani dəiŋ i nəŋki i fiəni chu i jum wə i bənyɔ bə kilɔlɔ bələ wə, bà bɔ kaŋaki kə ŋga. Mbɛiŋ nəŋki i chu num mfá i bənyɔ bəwɔ kɔm nə?

10 Mbɛiŋ shiki i chɔkɔ bidɔkɔ wə a bi kɔ bimbum bəh kifiəŋŋ kidɔkɔ bəh jɔbi widɔkɔ i jia wə bəh jía kɔm nə a?

11 Mbɛiŋ fəki lə mih ka lwaki bəh ŋga a nɔm wuŋ wə mih nǐ nɔm i mbɛiŋ kintəəŋ laka kilɔlɔ.

12 Bwa bə nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ kwuŋni a mbɛiŋ kwûni mbɛiŋ nûmki asi mih kɔ kɔm bənchi, asi mih nǐ kwuni ka numki ka mbɛiŋ i jɔbi wə mbɛiŋ nǐ kɔ bənchi kɔbi. Mbɛiŋ ka num fə dəkə gia yichu yidɔkɔ i mih.

13 Mbɛiŋ kiəki a a nǐ kɔ i ninshiŋ si mih nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i mbɛiŋ a nǐ kɔ kɔm mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ mih gwɛiŋ wə.

14 Namana yaka si mih nǐ kɔ i jwɛiŋ yələ wə lə, yi nǐ kɔ ka kimɔmsi si ki dzə i mbɛiŋ, mbɛiŋ nǐ ka yɔkɔ gɛiŋ dəkə mih, nabə i nyaaŋ mih. Ayaka mbɛiŋ nǐ dzɔ mih aka chinda wi Nyɔ widɔkɔ nabə ka Klistus Jisɔs wi mwi.

15 Mbɛiŋ nǐ wɔkɔki lə ndzɔŋni bəh mih i jɔbi wiwɔ wə, aka num nə i liə a? Mih kɔlə i dzaka a, asi kɔ a bə dzaka a mbɛiŋ bâayi dzákəh yimbɛiŋ mbɛiŋ nyâ i mih, ma mbɛiŋ si baayi jɔbi wə dzə si kɔ.

16 Mih fiəni chu lɔ mi wimbɛiŋ wi mbaiŋŋni si mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ na?

17 Bəni bà bɔ nəŋki i chusiki a bɔ kaŋaki lə kiŋkɔŋ i mbɛiŋ nalə, ayakalə bɔ nəŋki mbɛiŋ i gia wə yi num kə yindzɔŋni. Bɔ kɔŋki a bukumbɛiŋ gaali ma mbɛiŋ jiə shɔm num i bɔ wə.

18 Yi ndzɔŋki a mi kâŋaki shɔm i mi wə i gia yindzɔŋni wə. Gia yələ kɔ chəŋ i jɔbi wichi wə a kɔbi a jɔbi wə mih kɔ bəh mbɛiŋ shəŋ.

19 Bwa bəŋ bà bɔ kɔ shɔm yiŋ, yi kɔ ka mih ni chu yisi yisini nnɔmh i bwɔ mbɛiŋ wɔkɔ lɔli, i tsə buku jɔbi wə nɔni ki Klistus bi numki i mbɛiŋ wə!

20 Bə dzô a mih si kɔ bəh mbɛiŋ i liə, ka mih kwuni dzəh yə mih dzakaki yɛiŋ i mbɛiŋ. Gia yələ mbɛiŋ fə lə mfi laka mih lakani.

* **4:3** Biɛiŋ biə bi sakaki i mbi wələ wə kɔlə numki bənchi bəh biŋ'waka.

Chi chi i bwa bə Ablaham wə

21 Mbɛiŋ bà mbɛiŋ nəŋki i numki
i bənchi chɛiŋ, mbɛiŋ fûku mih, ntə
mbɛiŋ wəkəki lə gia yə bənchi dzakaki
a?
22 Bə kɔ bə nyaka a Ablaham nǐ
kaŋaki bwa bənyuku bəfa, wi nǐ bwɔ
widəkɔ bəh miŋkpaŋa wə wi nǐ kɔ mfa,
bwɔ widəkɔ bəh miŋkpaŋa wə wi nǐ
kəkə mfa.
23 Mfa wələ nǐ bwɔ waiŋ wi a num
i dzəh yə bə si bwɔ bwa bəchi yɛiŋ.
Ayakalə, miŋkpaŋa wə wi nǐ kəkə mfa
bwɔ ŋ'wi biəli kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka.
24 Bukumbɛiŋ kələ i dzɔ gia yələ
ka kifəkəni ki gia. Bəkaŋa bəfa bələ
chusiki miŋkaiŋ mifa. Aga wə wi nǐ
kɔ mfa dzɔ di bi miŋkaiŋ mə Nyɔ nǐ
dzi bəh bəni bə Islae i Ŋkwuŋ wi Sina
wə. Bəni bəchi bà bɔ kɔ i miŋkaiŋ biwɔ
chɛiŋ kɔ mfá.
25 Aga dzɔ di bi miŋkaiŋ mə i Ŋkwuŋ
wi Sina wə wi kɔ i tumi ki Alɛbia wə,
wi chu dzɔ tə di bi kwili wi Jɛlusalɛm
wə i liə, kɔm bəni bà bɔ kɔ i kwili wiwɔ
wə bəchi kɔ mfá i bənchi chɛiŋ.
26 Ayakalə, bəni bà bɔ kɔ bə
Jɛlusalɛm wi bɛiŋ kəkə mfá. Jɛlusalɛm
wiwɔ num nih wibukumbɛiŋ.
27 Akɔ gia yə bə nyaka a,

“Wɔ miŋkpaŋa wə wɔ kɔ kaiŋni wɔ bwɔ
kə, wɔ lâŋki.

Wɔ wə wɔ nǐ ka num nnəmh lɔ waiŋ,
wɔ kâka kisuŋuni.

Wɔ kǐə a bwa bə miŋkpaŋa wə bə kɔ, bə
kəŋŋ wi

bi kaŋaki bwa bəduli tsə bə miŋkpaŋa
wə wi kɔ a bəh nyuwi.”

28 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ,
mbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ, biəli asi Nyɔ nǐ
kaka a liŋ asi Ablaham nǐ bwɔ Ayjik
biəli si Nyɔ nǐ kaka.
29 A nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə waiŋ wə
bə nǐ bwɔ asi bə si bwɔ bwa bəchi
nǐ bwaŋ gvu i wə bə nǐ bwɔ i ŋga bi
Kiŋ'waka kə Nyɔ nǐ fə ka bə bwɔ wi. Yi
kɔ tə a liŋ i gia yə yi kɔ i liə.
30 Bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kɔm
bəh gia yələ a nə a? Bə kɔ bə nyaka a,

“Kôŋŋ bwíli miŋkpaŋa wə wi kɔ mfa
bəh waiŋ wi bəchi,
kɔm waiŋ mfa kɔkə bi gaa biɛiŋ
bəh waiŋ miŋkpaŋa wə wi kɔkə
mfa.”

31 Si yi kɔ yakadəiŋ bwa bə nih bəŋ,
gia yichi yə mih dzakaki lə yi chusiki a
bukumbɛiŋ kəkə bwa bə miŋkpaŋa wə
wi kɔ mfa. Bukumbɛiŋ kɔ num bwa
bə miŋkpaŋa wə wi kəkə mfa.

5

Klistus bwili lə bukumbɛiŋ i nɔm wi mfa wə

1 Klistus bwili lɔ bukumbɛiŋ i nɔm
wi mfa wə. Wi bwili yakadəiŋ,
ka bukumbɛiŋ bəchi ma chu nûmki
i nɔm wi mfa wə i bənchi chɛiŋ.
Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki a bindzɔŋ.
Kiə mbɛiŋ bi ma chu bûm i lǐə i kim-
buŋ ki nɔm wi mfa wə.
2 Mbɛiŋ wôkɔli ndzɔŋ gia yə mih
Bɔɔl dzakaki. Mbɛiŋ ka bum a bə sûuŋ
mbɛiŋ ka mbɛiŋ numki chəŋ i Nyɔ
nshiŋ, ma gia yə Klistus nǐ fə i mbɛiŋ
yi ni num kilɔlɔ.
3 Mih chu dzakaki mih chəsi a mi
wichi wə wi bum a bə suuŋ wi, yaka
wi kaŋaki i jǐəki bənchi bə Bəju bəchi
si bɔ kɔ.
4 Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ nəŋki i num
ŋgbɔ kəbi i Nyɔ nshiŋ akɔ kɔm mbɛiŋ
jiəki bənchi, mbɛiŋ kǐəki a mbɛiŋ gaali
lɔ gwu yimbɛiŋ bəh Klistus. Mbɛiŋ
bwili lɔ gwu yimbɛiŋ i mbwili wə Nyɔ
bwiliki bəni.
5 I bukumbɛiŋ gia yə bukumbɛiŋ
tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə, kɔ a
Nyɔ bi dzɔ bukumbɛiŋ ka bəni bà
bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ. Gia yələ
kɔ yə Kiŋ'waka ki Nyɔ kə ki nɔmki
i bukumbɛiŋ wə tsə dzəh i shɔm yə
bukumbɛiŋ jiə i Klistus wə, ki fə a
bukumbɛiŋ wôkɔliki.
6 Mbɛiŋ kǐəki a mi kabə num wə wi
chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs, wi num bə
suuŋ wi nabə wə wi kɔ maka bə suuŋ
wi, yəmaka kaŋaki kə gia yidəkɔ i fə.
Fwu wi gia kɔ shɔm yə wi jiə i Klistus
wə chusi i kiŋkɔŋ wə.
7 Mbɛiŋ ni yɔkɔki n'yɔkɔ wi ndzɔŋni,
a ka fə ndə a mbɛiŋ bee i biəliki ŋkɔŋ
a?

8 Ŋkaiŋni ntəfi wələ ka buku dəkə i
Nyɔ wə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ i gia yələ wə.
9 Ntə mbɛiŋ yiŋtiki lə ndi wə bə si ti a,
“Kimfəiŋ kimu bəkəliki lə nchwa a?”
10 Mih jiəki mfi i mbɛiŋ wə kɔm
bə Bah a mbɛiŋ kɔkə i biəli gia yə
bəni bədɔkɔ dzakaki a kɔbi a yə mih
dzakaki. Ayaka mi wə wi bəkəli mfi
bimbɛiŋ, a kɔŋ a numki na ndə, yi kɔ
a Nyɔ ni lɔɔ lə ŋgəkə i wi wə.
11 Bwa bə nih bəŋ, asi kɔ a mih
kɛiŋki mih fuku a bə suuŋki bəni ka bɔ
numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ, bəni bə́ chu
bwaŋki gvu i mih chɛiŋ kɔm nə? Asi kɔ
a yi numki yakadəiŋ, ma gia yələ mih
fukuki kɔm a Klistus nǐ kpi i kintasi
wə bəni wɔkɔ yi yi bəkəli lɔ shɔ́m yibɔ
bəkəlini yi ma ni chu numki.
12 I bəmaka bəni bə̀ bɔ fumsiki mfi
bimbɛiŋ a bə sûuŋki bəni, mih nəŋki a
bɔ tsə̂ i ninshiŋ i bwíli kaasi gwú yibɔ.
13 Bwa bə nih bəŋ, Nyɔ nǐ bɔɔŋ lɔ
mbɛiŋ a mbɛiŋ ma chu nûmki i mfá
wə. Ayakalə, si mbɛiŋ chu kɛiŋki kə
mfá, kiə mbɛiŋ ma dzə̂ a mbɛiŋ kɔlə i
fə̂ki gia yichu si nyam yimbɛiŋ yi gwu
nəŋki. Mbɛiŋ nə̂mki num nɔmni i bwa
bə nih bəmbɛiŋ i kiŋkɔŋ mə.
14 Mbɛiŋ fə̂ki yakadəiŋ kɔm bənchi
bəchi kɔ num bə chiŋni i wimu wələ
wə a,
“Wɔ kə̂ŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə
asi wɔ kəŋki gwu ya.”
15 Ayakalə, mbɛiŋ ka dza ka wamyiki
ka bíə, mi nəŋ i dzi waiŋnih wi, mbɛiŋ
ka tə̂kniki kɔm mbɛiŋ kɔlə i dza bəkəli
gwú yimbɛiŋ bəkəlini.

Mi wə wi nɔki si Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki chu fə kə asi nyam yi gwu nəŋki

16 Gia yə mih dzakaki lə kɔ a, mbɛiŋ
nə̂ki mbɛiŋ bǐəli num asi Kiŋ'waka ki
Nyɔ chusiki mbɛiŋ, yakadəiŋ mbɛiŋ
ma chu fiəni i fə̂ki num asi nyam yi
gwu yimbɛiŋ nəŋki a mbɛiŋ fə̂ki.
17 Mih dzakaki lə kɔm a gia yə nyam
yi gwu nəŋki, a kɔkə yə yi si biəli
yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki. Ayaka yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki a kɔkə yə nyam
yi gwu biəliki. Biɛiŋ bifa biələ kɔkə i
fiɛŋ fimu wə. Akɔ gia yə mbɛiŋ kɔkə i
fə̂ki gia yə mbɛiŋ nəŋki.
18 Mbɛiŋ ka nɔki biəli num asi
Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki i mbɛiŋ,
mbɛiŋ ma ni chu fiəni i numki i
bənchi chɛiŋ.
19 Gia yichu yə nyam yi gwu si nəŋ
kɔ bəni məŋni kə. Akɔ ntɔkɔli bəh i
kwakaki gia kɔm ntɔkɔli bəh nɔki nɔni
kinyɛŋ ki tɔkɔlini.
20 Ayaka yi chu num i tsaki i bənyɔ
bə kilɔlɔ bəh i laki nyɛiŋ nabə i fiŋki
nyɛiŋ. Yi chu num i baiŋŋniki, i yɔliki,
i ghəkəki bəh i kaŋaki shɔm yi bɔkɔli
bəh i kwakaki shəŋ a i gwu yi wə. Yi
chu num i gaaliki bəni bəh i mi i gaali
buku i bəni wə i kwati ŋ'wi mbaŋ.
21 Ayaka yi num tə i chiniki kindɔŋ,
mu mbih mɔ kwa bəh i muki kɔm
dzaka bəh i fəki gia yidɔkɔ ka yələ.
Mih dzakaki mih chəsi asi mih nǐ yisi
dzaka lɔ i mbɛiŋ a, bəni bə̀ bɔ fəki gia
yələ bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi
Nyɔ wə.
22 Ayakalə, biɛiŋ biə bi bukuki i
Kiŋ'waka ki Nyɔ wə kɔ biələ, kiŋkɔŋ,
kinsaŋli, kimbɔiŋni, shɔm yi kaŋani,
nɔni kindzɔŋni, ndzɔŋni, i numki i
ŋkɔŋ wə,
23 i bɔiŋniki i nɔni wə, bəh i tɔkniki
bəh gwu. Nchi widɔkɔ kɔkə wə wi
waliki gia yələ.
24 Bəni bə̀ bɔ kɔ bə Klistus Jisɔs kɔ
num bɔ baŋŋyi nyam yibɔ yi gwu bəh
gia yichu yə gwu yibɔ yi fwuni nəŋki i
kintasi ki Jisɔs wə.
25 Si bukumbɛiŋ nɔki i liə i ŋga bi
Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, bukumbɛiŋ fə̂ki
gia bǐəli asi Kiŋ'waka kiwɔ chusiki.
26 Kiə bukumbɛiŋ ma ghâŋsiki gwu.
Kiə bukumbɛiŋ ma bə̂kəliki shɔ́m yi
bəni bədɔkɔ. Kiə bukumbɛiŋ ma
chiniki kindɔŋ bəh bəni bədɔkɔ.

6

Bəni bə Nyɔ gə̂mtiki bəni bəchi

1 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ ka dza yɛiŋ
mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ num wi
gbɔ i chu wə, mbɛiŋ bə̀ mbɛiŋ nɔki asi
Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, mbɛiŋ mə̂msi i
tə̂fi wi a wi bûku i chu biwɔ kintəəŋ.
Ayakalə, jɔbi wə mi bə təfi mi, wi ka

tâfiki bəh kimbəiŋni tôkni i yêiŋ a wi tə ma gbô i mməmsi wə.
2 Mbɛiŋ gâmtiki bwa bə nih bəmbɛiŋ i bəŋgəkə bəbɔ wə. Mbɛiŋ ka fâki yakadəiŋ yaka mbɛiŋ jiəki lə nchi wi Klistus.
3 Mi kabə dzɔ gwu yi a ŋgaiŋ kɔ fiɛŋ fidəkɔ, wi kəbi na fiɛŋ fiwɔ, wi fwəkyiki gwu yi.
4 Mi wichi tsêiŋ kimfə ki i gia yə wi fəki, wi yɛiŋ a ŋgaiŋ fəki lə chəŋ a. Wi kabə fəki chəŋ, wi ka kɔksiki gwu yi. Ayakalə, kiə wi ma fâkəniki gwu yi bəh mi widəkɔ.
5 Mbɛiŋ kîəki a mi wichi kaŋaki i gîŋ ntiə wi.
6 Mi kabə lani mi bəh gia yi Nyɔ, mi wə bə laniki wi gâa biɛiŋ biə bi kɔ bindzɔŋni bichi wi nya mi wə wi laniki wi.
7 Kiə mbɛiŋ ma fwôkyiki gwú yimbɛiŋ. Nyɔ kɔkə kiyuŋ. Mbɛiŋ kîəki a fiɛŋ fiə mi gbɛli akɔ a fifiə wi bi kəhki.
8 Mi ka gbɛli ŋgɔkɔ wi a num gia yə nyam yi yi gwu nəŋki, ma wi bi kəh shəŋ gia yə nyam yi yi gwu nyaki a num kpi. Mi ka gbɛli ŋgɔkɔ num gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, ma wi bi kəh nəni kə ki bi tsə kaa kə a num kə Kiŋ'waka ki Nyɔ nyaki.
9 Ayakadəiŋ, kiə bukumbɛiŋ ki bôh kə i fâki gia yindzɔŋni, kɔm jəbi bi dzə kpɛiŋki ma bukumbɛiŋ bi kwati ŋkəh wiwɔ i jəbi wə bukumbɛiŋ ka bəh dəkə.
10 Yaka yi kɔ a, na i winaiŋ jəbi wə bukumbɛiŋ kwati dzəh, bukumbɛiŋ ka fəki gia yindzɔŋni i bəni bəchi, kighə i bà bɔ kɔ i chwɔŋkijuŋ ki bəni bə bumni wə.

Ndzaka wi gəksini

11 Mbɛiŋ yêiŋ si dzákəh yi kiŋwakti yələ fa kɔ yimbum yimbum! A nyaka mih bəh kaŋ yiŋ!
12 Bəmaka bəni bà bɔ nyiniki a bə sûuŋki mbɛiŋ, akɔ bà bɔ nəŋki i chusiki gwu i gia yi nyam yi gwu. Bɔ fəki yakadəiŋ ka bəni bi ma bwaŋki gvu i bɔ chɛiŋ kɔm gia yə bɔ fukuki a Klistus nǐ kpi i kintasi wə.
13 Na bəni bà bɔ kɔ bə suuŋ lɔ bɔ jiəki kə bənchi bəchi. Ayakalə, bɔ nəŋki alə a jəbi wə bɔ suuŋ mbɛiŋ ka bɔ chɔkɔki kijum a mbɛiŋ fə gia yə bɔ kɔŋki a yi num i gwu yimbɛiŋ wə.
14 Ayakalə, i mih, mih kɔkə i lansi num i chɔkɔki kijum i gia yidɔkɔ wə a kɔbi a i gia yə a Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nǐ kpi i kintasi wə. Akɔ i kintasi kələ wə biɛiŋ bi fa kuku kɔ num bi kpi bi gaali bəh mih, mih tə gaali bəh bi.
15 Mi ka num, num bə suuŋ wi nabə a bə ka suuŋ dəkə wi, yəmaka kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə. Fwu wi gia kɔ a, Nyɔ kɛiŋsi mi a wi numki wimfiaŋ.
16 Kimbəiŋni ki Nyɔ bəh nshɛiŋ yi dzə i bəni bəchi bà bɔ biəli dzəh yələ, bà bɔ si num lɔ bəni bə Islae bə Nyɔ.
17 Ayaka i yisi i liə wə i tsəki, kiə mi ma chu nyâki ŋgəkə i mih, kɔm bali biə bi kɔ i mih wə chusiki a mih kɔ mi wi Jisɔs.
18 Bwa bə nih bəŋ, ma Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ bəchi bəh shɔm yi yindzɔŋni i biŋ'waka bimbɛiŋ wə. Yi nûm ayaka.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Ɛfɛsus

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Ɛfɛsus kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Bəəl, waiŋ ntum wi Jisɔs i bəni bə bumni i kwili wi Ɛfɛsus wə. Fwu wi gia wə wi kɔ i kiŋwakti kələ mə kɔ kimfasi kə Nyɔ nǐ fasi a ŋgaiŋ bi juŋniki lə biɛiŋ bichi biə bi kɔ i bɛiŋ bəh i kuku i jiə i Jisɔs chɛiŋ. Bəəl fuku bainsi si yi nǐ nyani ka bəni chiŋni i fiɛŋ fimu wə bəh Nyɔ. Wi chusi si Bah Nyɔ nǐ sabi bəni bu, dalinya chu bibɔ tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə Waiŋ wi, bəh si wi nǐ fə kinchəsi ki i bɔ wə a num Kiŋ'waka ki Baiŋni. Wi təfi bəni bà wi nyaka i bɔ a bɔ nôki nəni kə ki chusiki a bɔ chîŋni lɔ bəh Klistus. Bəəl chusi tə i dzáh dzáh wə i fəkəni si kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ i mi wimu wə i Klistus wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3–3:21 Kimfasi kə Nyɔ nǐ kaŋaki i Klistus bəh i kijuŋni ki bəni bə bumni
4:1–6:20 Nəni ki bəni bə Klistus ki-fiaŋ
6:21-24 Kiŋgəksi

1 Akɔ mih Bəəl, waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs i kiŋkɔŋ ki Nyɔ wə.

Mih nyakaki kiŋwakti kələ i bəni bà akɔ bə Nyɔ i Ɛfɛsus bà bɔ num ndzɔŋ i Klistus Jisɔs wə.

2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ bəh shɔm yindzɔŋni chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Kimbɔiŋsi kə ki gamtiki biŋ'waka bi bəni bà bɔ chiŋni i Klistus wə

3 Ma kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ, chu num tii wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus. Wi bɔiŋsi bukumbɛiŋ bəh kimbɔiŋsi kichi i tumi ki bɛiŋ wə kə ki gamtiki biŋ'waka bibukumbɛiŋ si bukumbɛiŋ kɔ bə chiŋni i Klistus wə.

4 Na ka Nyɔ numki i maa mbi wələ wi nǐ kɔ wi sabibwili lɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ bi chîŋni bəh Klistus bə bainki, bə nûm kiŋgbɔ kidəkɔ kəbi i wi nshiŋ. I kiŋkɔŋ ki wə,

5 wi nǐ kɔ num wi kɛiŋsi lɔ i bi dzɔ bukumbɛiŋ i bwa bu tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə. Wi nǐ fə yakadəiŋ, biəli gia yə yi ndzɔŋki yə wi nəŋki a yi nûm.

6 Yi nǐ num yaka ka kiŋkɔkni tsâki i wi i kinya ki kimbum kə wi nǐ nya i bukumbɛiŋ kilɔlɔ tsə dzəh i Waiŋ wi wə wi kɔ shɔm yi.

7 Wi kɔ wi nǐ təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ yichu wə num bəh mwa mi Waiŋ wi wələ. Yi num a, wi dalinya chu bibukumbɛiŋ, biəli shɔm yi yindzɔŋni yə wi Nyɔ nǐ chusi i bukumbɛiŋ nalə.

8 Jɔbi wə wi nǐ nəŋki i chusi wi shuku yi num shukuni i bukumbɛiŋ wə. Wi nǐ fə yakadəiŋ bəh mfi bichi bəh kiŋkwaka ki kichi.

9 Nyɔ kɔ wi fə lɔ bukumbɛiŋ kiə gia yə wi nəŋki yə yi nǐ kɔ i nyumi wə. Wi nǐ fə biəli gia yə yi ndzɔŋki i wi asi wi nǐ kɔ wi sisi lɔ a wi bi fə tsə dzəh i Klistus wə.

10 Wi nǐ sisi a jɔbi wə jɔbi bi dzə kpɛiŋki wi bi juŋni biɛiŋ bichi nabə biə bi kɔ i bɛiŋ, nabə biə bi kɔ i kuku, i jiə i Jisɔs chɛiŋ.

11 Nyɔ nǐ babwili tə buku i num bəni bu i Jisɔs wə. Wi nǐ sabibwili asi wi nǐ kɔ wi sisi a kɛiŋ i kikpu wə biəli kiŋkwaka ki asi wi si fə biɛiŋ bi bichi biəli kimfasi ki asi wi kɔŋki.

12 Yi nǐ num yakadəiŋ, ka buku bà buku nǐ kɔ bəni bə ninshiŋ i jiə mfi i Klistus wə ka bə nôki nəni kə ki fâki ka mbum bi Nyɔ chusiki, kiŋkɔksi tsəki i wi.

13 Mbɛiŋ tə kɔ num mbɛiŋ chiŋni i Klistus wə jɔbi wə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ gia yi ŋkɔŋ yə akɔ ntum wi ndzɔŋni wə wi nǐ dzə bəh mbɔiŋ i mbɛiŋ wə. Si mbɛiŋ nǐ wɔkɔ yakadəiŋ, ka jiə shɔm i Klistus wə, Nyɔ fə kinchəsi ki i mbɛiŋ wə a num Kiŋ'waka ki Baiŋni kə wi nǐ kaka bəni yɛiŋ.

14 Kiŋ'waka ki Baiŋni kələ kɔ

njikəli wi kpaŋ i ŋgɔm wi biɛiŋ biə bukumbɛiŋ bi kwatiki. Ayaka bukumbɛiŋ bi kwatiki jɔbi wə Nyɔ bi təiŋki kaasiki bəni bà akɔ bu i kaŋ yichu wə. Ayakadəiŋ, mbum bi bi ka chusiki, kiŋkɔksi tsə i wi.

Bɔɔl tsa i bəni bə Ɛfɛsus

15 Mih kɔ mih wɔkɔ lɔ kɔm shɔm yə
mbɛiŋ jiə i Bah Jisɔs wə, bəh kiŋkɔŋ kə
mbɛiŋ kaŋaki i bəni bəchi bà bɔ kɔ bə
Nyɔ. Akɔ gia yə yi fə,
16 jɔbi wə mih tsaki mih ka kwakaki
mbɛiŋ. Mih nǐ ka num bee dəkə i
nyaki kiyɔŋni i Nyɔ kɔm mbɛiŋ i ntsa
wuŋ wə.
17 Mih tsaki a Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi
Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus, Nyɔ
wə wi kɔ Ba wi kiŋkɔkni, nyâ mbɛiŋ
bəh Kiŋ'waka ma ki nyâ mbɛiŋ bəh mfi
bimbum, ki wêli dzákəh yimbɛiŋ ka
mbɛiŋ kǐə wi bindzɔŋ.
18 Mih chu tsa a wi wêli mfi bimbɛiŋ
ka mbɛiŋ kǐə gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki
i ninshiŋ i yi wə, yə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ
yɛiŋ kɔm yi, chu kǐə kiŋkɔkni kə ki kɔ
kimbum ki biɛiŋ biə bi kɔ bi bəni bà
akɔ bə Nyɔ.
19 Mih chu tsaki a Nyɔ wêli mfi
bimbɛiŋ ka mbɛiŋ kǐə ŋga bi biə bi
tsəki ŋga bichi. Akɔ ŋga bimbum biələ
wi nɔmki bəh bi i bukumbɛiŋ bà bə kɔ
bə jiə shɔm i wi.
20 Akɔ ŋga biwɔ biə wi nǐ nɔm bəh bi
dzasi Klistus i kpi wə, yaksi wi ka tɔm
wi i tsɛiŋ yi yiləkəli wə i tumi ki bɛiŋ
wə.
21 Klistus kɔkniki nalə tsə na biɛiŋ
bichi biə bi sakaki bəh bəŋkuŋ bəh ŋga
bəh kiŋkɔkni kichi. Wi chu kaŋa yɛli
wimbum wi tsə na kiyɛli kichi kə bə
bɔɔŋki bəni yɛiŋ. Wi kɔkə yakadəiŋ
a jɔbi wələ wə shəŋ. Wi bi numki
yakadəiŋ i jɔbi wi dzəni wə.
22 Nyɔ kɔ wi jiə biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ,
ka chu tɔm wi a wi kɔ fwu wi biɛiŋ
bichi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə.
23 Kijuŋni ki bəni bə bumni kələ kɔ
gwu yi Klistus. Klistus ka numki num
wi jikə kpɛiŋ kɔm kijuŋni kələ, a num
wi wə wi fəki ka biɛiŋ bichi bi jikə
kpɛiŋ i dzáh yichi wə.

2

Nyɔ nǐ chiŋni bukumbɛiŋ bəh Klistus dzasi i kpi wə

1 A nǐ kɔ i ninshiŋ, mbɛiŋ num bəni
bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ i biŋ'waka wə
kɔm bə bənchi bə Nyɔ bà mbɛiŋ nǐ
bwiŋki bəh chu bimbɛiŋ,
2 biə mbɛiŋ nǐ nəki mbɛiŋ fə. Mbɛiŋ
nǐ nəki biəli num dzáh yə bəni bə mbi
bələ nəki yɛiŋ, chu biəli ŋkuŋ wi ŋga
bi fiəkə yi bɛiŋ. Akɔ wi kiŋ'waka kiwɔ
kə ki nɔmki i liə i bəni bà bɔ ləkəki bəh
kifwu i Nyɔ.
3 Akɔ ayaka tə si bukumbɛiŋ bəchi
nǐ nəki. Bukumbɛiŋ nǐ nəki fə gia yə
nyam yi gwu yi shilini nǐ kɔŋki, biəli
num gia yə nyam yi gwu bəh biŋkwaka
bibukumbɛiŋ nəŋki a bukumbɛiŋ
fâki. Bukumbɛiŋ ka bəni bəwɔm nǐ kɔ
bə si num lɔ bəni bà shɔm kɔ i bɔkɔki
Nyɔ bəh bɔ, yi num a liŋ si mi wiwɔm
wichi kɔ.
4 Ayakalə, Nyɔ wə wi kɔ wi jikə
bəh nshɛiŋ i bukumbɛiŋ wə wi nǐ kɔŋ
bukumbɛiŋ nalə,
5 chiŋni bwili bukumbɛiŋ bəh Klis-
tus i kpi wə na si bukumbɛiŋ nǐ kɔ
bə kpiyi lɔ kɔm bə bənchi bə Nyɔ bà
mbɛiŋ nǐ bwiŋki. Nyɔ nǐ bwili mbɛiŋ
kɔm shɔm yi yindzɔŋni.
6 Si wi nǐ chiŋni bukumbɛiŋ
bəh Klistus Jisɔs dzasi i kpi wə
yakadəiŋ, wi ka yakasi bukumbɛiŋ
tɔm bukumbɛiŋ bəh wi i tumi ki bɛiŋ
wə.
7 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka a bi numki i
jɔbi wi dzəni wə, wi bi chusi shɔm yi
yindzɔŋni nalə a num yə mi kɔkə i bi
fəkəni. Shɔm yi yindzɔŋni yələ kɔ num
wi chusi lɔ i kiŋkɔŋ ki wə tsə dzəh i
Klistus Jisɔs wə.
8 Mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ nǐ bwili mbɛiŋ a
num kɔm shɔm yi yindzɔŋni yə wi nǐ
chusi i mbɛiŋ tsə dzəh i shɔm yə mbɛiŋ
nǐ jiə i Klistus wə. A num kə i kimfə
kimbɛiŋ wə. A num kinya ki Nyɔ.
9 A nǐ kɔkə kɔm nɔm widɔkɔ wə mi
nǐ nɔm na ka mi widɔkɔ bi ma numki
wə wi kɔ i dza ghaŋsiki gwu.
10 Gia yə yi kɔ, kɔ a bukumbɛiŋ kɔ si
bukumbɛiŋ kɔ i liə lə a maa Nyɔ bəh
kaŋ yi. Wi kɔ wi chiŋni bukumbɛiŋ

bəh Klistus Jisɔs ka fə bukumbɛiŋ i nûmki bəni bə mfiaŋ, ka bukumbɛiŋ nômki bənɔm bə ndzɔŋni bà wi nǐ sisi a kɛiŋ i kin'yisi wə a, akɔ bà bukumbɛiŋ bi nɔki bə nôm bɔ.

Chwɔŋbijuŋ bifa si num lɔ i mi wimu i Klistus wə

11 Mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ kɔkə i chwɔŋkijuŋ ki Bəju wə, mbɛiŋ kwâka fiɛŋ fiə mbɛiŋ nǐ yisi kɔ fi i ninshiŋ. Bəju bà bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ kɔ bəni bà bɔ kɔ bə suuŋ bɔ, bɔ nǐ bɔɔŋki mbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ kɔ kinchɔk. Ayaka nsuuŋ wələ num fiɛŋ bə fəki i mi a bəh kaŋ.

12 Mbɛiŋ yiŋti a, a nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, mbɛiŋ nǐ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh Klistus. Mbɛiŋ nǐ kɔkə i kintəəŋ ki ŋgɔkɔ wi bəni bə Nyɔ bà bɔ kɔ bə Islae. Mbɛiŋ nǐ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh miŋkaiŋ mi kiŋkaka mə Nyɔ nǐ dzi bəh bɔ. Mbɛiŋ nǐ kɔ fimbɛiŋ i fa mbi wə kaŋa kə gia yidɔkɔ yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, chu kiə kə tə Nyɔ.

13 Ayakalə, i liə si mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs, mbɛiŋ bà mbɛiŋ nǐ yisi kɔ i dzə́h yi dəəŋ i Nyɔ, wi dzɔ mbɛiŋ kɔmsi dzə i wi wə tsə dzəh i mwa mi Klistus wə.

14 Akɔ wi Klistus mwi wə wi dzə bəh kimbɔiŋni i bukumbɛiŋ. Wi fə Bəju bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju num i mi wimu wə. Wi mukuyi kimbu ki kiŋgaali a num ki mbaiŋŋni kə ki nǐ yisi kɔ i bukumbɛiŋ kintəəŋ.

15 Wi nya gwu yi ka kpi i chiksi bənchi bəh gia yə bənchi dzakaki a, bə fâki i numki bəni bə Nyɔ. Wi fə yakadəiŋ ka ŋgaiŋ chiŋni mi wichi i wi wə ka bɔ numki mi wimu wimfiaŋ i di bi bəni bəfa wə. Si wi fə yakadəiŋ, wi ka dzə bəh kimbɔiŋni.

16 Kpi yi i kintasi wə chiŋni chwɔŋbijuŋ bifa biələ dzə bəh bi i Nyɔ i gwu yimu wə, ka wɔɔ kimbaiŋŋni kibɔ i kintasi wə ki kaa.

17 Wi nǐ dzə ka fuku ntum wi ndzɔŋni wə wi dzəki bəh kimbɔiŋni i mbɛiŋ bà mbɛiŋ nǐ kɔ i dzəh yi dəəŋ wə, fuku tə i bà bɔ nǐ kɔ kɔmsi i wi wə.

18 A fə wi na ka bukumbɛiŋ bəchi kaŋa dzəh i dzə i Bah tsə dzəh i Kiŋ'waka kimu wə.

19 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ chu kɔkə bəni bə dzəni nabə bəni bə kumini. Mbɛiŋ si num lɔ bwa bə kwili mbɛiŋ bəh bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, num tə bəni i Nyɔ dzu.

20 Juŋ yələ kɔ num bə maa i chaka wə a num bwa bə ntum bə Jisɔs bəh bəni bà bɔ fukuki bəntum bə Nyɔ, Klistus Jisɔs mwi num təh wi bu wi juŋ wiwɔ.

21 Akɔ i wi wə juŋ yiwɔ yichi chiŋni bá kɔɔ i bi dzə num juŋ yi baiŋni i Bah.

22 Mbɛiŋ tə kɔ num bə chiŋni mbɛiŋ bá maa i Klistus wə, i bi dzə num di biə Nyɔ nɔki i Kiŋ'waka ki mə.

3

Bɔɔl kɔ mi wi fukuni i bəni bà bɔ kɔkə Bəju

1 Si Nyɔ kɔ wi fə lɔ biɛiŋ biələ i mbɛiŋ lə, mih bá tsa i mbɛiŋ. Mih Bɔɔl kɔ i nsəŋ mə kɔm ntum wə kɔm Klistus Jisɔs. Mih nɔmki nsəŋ wələ kɔm mbɛiŋ bəni bà bɔ kɔkə Bəju.

2 Mih kwakaki a mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si Nyɔ nǐ baa mih ka nya nɔm i mih a mih chûsiki shɔm yi yindzɔŋni i mbɛiŋ.

3 Gia yələ kɔ yə yi nǐ yisi kɔ i nyumi wə Nyɔ wɛli dzə́kəh yiŋ mih ka yɛiŋ. Mih nyaka lɔ kɔm yi i mbɛiŋ a yi juli.

4 A mbɛiŋ ka fa, mbɛiŋ ni yɛiŋ gia yə mih kiəki kɔm gia yi nyumini yə kɔm Klistus.

5 A nǐ kɔ i kikpu wə Nyɔ nǐ ka fə dəkə a ŋgɔkɔ wi bəni i jɔbi wiwɔ wə kiə gia yi nyumini yiwɔ. I liə Kiŋ'waka ki Baiŋni chusi lɔ yi i bwa bə ntum bə Jisɔs bə baiŋni bəh i bəni bà bɔ fukuki bəntum bə Nyɔ, bɔ kiə.

6 Gia yi nyumni yələ kɔ a bəni bà bɔ kɔkə Bəju kɔ num Nyɔ nya tə bɔ bəh biɛiŋ biə wi jiə i bəni bu. Bɔ si num lɔ i gwu yimu wə bəh bɔ, kiŋkaka kə Nyɔ nǐ fə i Bəju kɔ tə i bɔ, si bɔ chiŋni bəh Klistus Jisɔs tsə dzəh i ntum wi ndzɔŋni wə bɔ bum.

7 Nyɔ nǐ fə a mih nûmki mi wi nɔm i ntum wi wi ndzɔŋni wələ. Nɔm wələ nǐ kɔ kinya kə wi nǐ nya i mih kɔm bəh

shɔm yi yindzɔŋni. Wi nǐ dzɔ ŋga bi ka nɔm bəh bi, i mih i nya nɔm wələ a mih nômki.
8 Mih lansiki kpɛiŋniki kə i mi wi nchiŋ i bəni bəchi bà akɔ bə Nyɔ. Ayakalə, Nyɔ nǐ chusi shɔm yi yindzɔŋni i mih ka nya nɔm wələ a mih tsə fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm mbum bi Klistus biə bi kaŋaki kə kinsini num i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
9 Yi nǐ kɔ ka bəni bəchi kiə baiŋsi kimfasi ki gia yi nyumini yə Nyɔ wə wi maa biɛiŋ bichi si nyumi i wi mə i jía jía wə.
10 Kimfasi kələ nǐ kɔ a, a bi numki i jɔbi wi liə wə, ma Nyɔ bi tsə tɔli i kijuŋni ki bəni bə bumni wə, fə ka bəchinda bəh biŋ'waka biə bi kaŋaki ŋga, bi sakaki i di bi bɛiŋ wə, i yɛiŋki mfi bi Nyɔ biə bi kɔ i dzə́h dzə́h wə.
11 Wi nǐ fə lə biəli asi wi nǐ kɔ wi sisi jiə lɔ i kin'yisi wə. Wi fə lɔ gia yələ tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə Bah wibukumbɛiŋ.
12 Akɔ kɔm wi, bukumbɛiŋ kwati dzəh i dzə kɔmsi i Nyɔ wə chu kaŋa kə nlwa nabə i numki bəh kimənni kɔm shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i wi.
13 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih kwuŋki kaŋ kwuŋni a shɔm ma kpî mbɛiŋ kɔm ŋgəkə wə mih yɛiŋki i mbɛiŋ. Mbɛiŋ bi kwatiki lə ndzɔŋni biwɔ.

Bəəl chu tsa i bəni bə Ɛfɛsus

14 Akɔ kɔm gia yələ mih tumki binyu biŋ i Ba wibukumbɛiŋ nshiŋ,
15 wə yɛli bi chwɔŋbijuŋ bichi i bɛiŋ bəh i kuku buku i wi wə.
16 Mih tumki binyu tsa, biəli kiŋkɔkni ki kə ki kɔ kimbum, ma wi nyâ mbɛiŋ bəh ŋga tsə dzəh i Kiŋ'waka ki wə, ma bi fə shóm yimbɛiŋ ləkəki.
17 Ayakadəiŋ, ka Klistus ni nɔki i shóm yimbɛiŋ wə asi mbɛiŋ jiə shɔm i wi wə. Mih tsa tə a kiŋkɔŋ nûmki i mbɛiŋ wə, fâ gaaŋ yimbɛiŋ lǐəni i kuku ka kpɛiŋ bəh juŋ yə bə maa i chaka ki ləkəli bɛiŋ,
18 ka mbɛiŋ bəh bəni bəchi bà akɔ bə Nyɔ kaŋaki mfi, i fə a mbɛiŋ kiəki kiŋkɔŋ ki Klistus. Kiŋkɔŋ ki kələ kaŋaki n'yam nalə, kaŋa dəəŋ bəh ndəŋəyaka nalə, nliə wiwɔ i kuku liə tə nalə.
19 Mih tsa a mbɛiŋ kələ i kǐə kiŋkɔŋ ki kə ki gakaki bəni i kiə, ka mbɛiŋ kɔ i nûmki num mbɛiŋ jikə bəh gia yichi yə Nyɔ kɔ yi.
20 Bukumbɛiŋ nyâki kiŋkɔkni i Nyɔ. A num wi wə wi kɔ i fə gia yichi bəh ŋga bi biə bi nɔmki i bukumbɛiŋ mə. Ayaka wi kələ i fə na i tsə tsəni si bukumbɛiŋ bikəki nabə si bukumbɛiŋ kɔ i kwakaki.
21 Kiŋkɔkni nûm i wi wə kɔm kijuŋni ki bəni bə bumni bəh kɔm Klistus Jisɔs i jɔbi wichi wə kiŋgɔksi kəbi. Yi nûm ayaka.

4

Bəni bə Klistus nûmki i fiɛŋ fimu wə

1 Ayakadəiŋ, mih Bɔɔl wə mih kɔ mi wi nsəŋ kɔm Bah Jisɔs, mih tsaki mbɛiŋ a mbɛiŋ nôki nɔni kə ki kɔ ki kpɛiŋ kə Nyɔ nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ nôki i ki wə.
2 Mbɛiŋ shîsi gwu yimbɛiŋ i kuku chu nûm lə nyiki. Mbɛiŋ kâŋaki shɔm, dzô mi bəh mi asi wi kɔ i kiŋkɔŋ wə.
3 Mbɛiŋ mômsiki nalə i nûmki i fiɛŋ fimu wə fiə Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə bəh fi i mbɛiŋ si mbɛiŋ nɔki i kimbɔiŋni kə ki juŋniki bəni.
4 Gwu yi bəni bə bumni kɔ a yimu, Kiŋ'waka ki Baiŋni num a kimu. Yi kɔ a liŋ asi gia yə Nyɔ nǐ bɔɔŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə kɔ tə a yimu.
5 Bah kɔ a wimu mbum num a wimu, njuli wə bə juliki bəni i bɔkɔ mə num a wimu.
6 Nyɔ kɔ a wimu wə wi kɔ Tii wibukumbɛiŋ bəchi. Wi kɔ i biɛiŋ bichi bɛiŋ, wi nɔm wi tsə dzəh i bukumbɛiŋ bəchi wə, wi num tə i bukumbɛiŋ bəchi kintəəŋ.
7 Yi kɔ tə a Klistus kɔ wi nya kinya i mi wimu wimu i bukumbɛiŋ kintəəŋ biəli kimfəkə kinya ki i wəmaka mi.
8 Akɔ gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Jɔbi wə wi nǐ yaka tsə i bɛiŋ,
wi nǐ fə bəni bà wi nǐ tum dzi, bɔ biəli
wi.

Wi nǐ nya binya i bəni.”
9 I dzaka a, “Wi nǐ dza yaka bɛiŋ” kɔ a
nə? Yi chusiki a wi nǐ shi tsə tə i kuku
i nshwaiŋ chɛiŋ.*
10 Ayakadəiŋ, wi wə wi nǐ shi tsə i
nshwaŋ chɛiŋ kɔ tə a wi wə wi nǐ dza
yaka i bɛiŋ tsə təli bɔəli wichi ka tsə i
bɛiŋ, ka di bichi kələ numki bi jikə bəh
wi.
11 Akɔ a wi wə wi nǐ nya binya i bəni.
Wi nǐ nya i bədəkɔ a bɔ nûmki bwa bu
bə ntum, nya i bədəkɔ a bɔ fûkuki gia
yə bɔ wəkəki si Nyɔ dzakaki, i bədəkɔ
a bɔ nyâniki fûkuki ntum wi ndzəŋni
wi Nyɔ, i bədəkɔ a bɔ tôkniki i bijuŋni
bi bəni bə bumni chu lani bəni.
12 Wi nǐ nya binya biələ i kɛiŋsi bəni bà
akɔ bə Nyɔ bəh bi a bɔ kpɛiŋ i bà bɔ kɔ i
nômki nɔm wi, i mâaki gwu yi Klistus
yə yi kɔ kijuŋni ki bəni bə bumni,
13 i tsə buku i jɔbi wə bukumbɛiŋ
bəchi bi numki i mi wimu wə i
kimbum kibukumbɛiŋ wə bəh i gia
yə bukumbɛiŋ kiəki kɔm Waiŋ Nyɔ.
Bukumbɛiŋ kabə nɔki yakadəiŋ, yi ni
fə bukumbɛiŋ num bəni bà bɔ kɔ bɔ ta
kpɛiŋ, ka bukumbɛiŋ kɔ i numki aka
Klistus mwi.
14 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ ma ni chu
numki ka bwa bə nchiŋ, bà jɔbi wə na
winaiŋ nlani tsəki wi ka njəŋsiki bɔ, bɔ
tsə i ninshiŋ fiəni dzə i jum wə ka fiɛŋ
fiə fiəkə njəŋsiki nnyaki. Bukumbɛiŋ
ma ni chu numki tə ka bəni bà bəni
bà bə wɛɛliki nyaniki fwɔkyiki bɔ bəh
ntəkə biə bɔ kɔ bɔ kɛiŋsi jiə.
15 Bukumbɛiŋ kaŋaki i fukuki
fibukumbɛiŋ num ŋkɔŋ i kiŋkɔŋ wə,
ayaka kɔɔ i dzə́h yichi wə i numki ka
Klistus wə wi kɔ fwu wibukumbɛiŋ.
16 Akɔ wi wə wi fə ka bimbu bi bi gwu
bichi biə bi juŋni ka chiŋni i wi wə
ka kɔəki, maa gwu yi i kiŋkɔŋ wə, asi
kimbu nɔmki ŋ'wi nɔm kimbu nɔm
ŋ'wi nɔm na bindzɔŋ.

Nəni kikpu bəh kifiaŋ

17 I liə wə, i yɛli wi Bah wə mih nəŋki
i dzaka chu kiŋ i mbɛiŋ a kiə mbɛiŋ
ma nôki ka bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ.
Biŋkwaka bibɔ si num a bi kiləlɔ.
18 Mfi bibɔ kɔ bi fəkəli. Bɔ kɔ i dzəh
yi dəəŋ i nɔni kə Nyɔ chusiki, kɔm bɔ
kiəki kə Nyɔ, num kɔm bɔ ləkəki bəh
kifwu.
19 Bɔ wɔmki bəh kifwu nalə. Bɔ jiə
kifwu kibɔ i gia yi kinyɛŋ ki təkəlini
wə, ayaka gwu yibɔ shili i fəki ŋkani
nɔni kinyɛŋ bichi.

20 Yələ kɔkə gia yə bə nǐ lani mbɛiŋ
yɛiŋ kɔm Klistus.
21 Mih kwakaki a mbɛiŋ wɔkɔ lɔ
kɔm wi, a bə lani lɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ
chiŋni bəh wi bəh ŋkɔŋ biə kɔm Jisɔs.
22 Mbɛiŋ bâbwili gwu yimbɛiŋ
yikpu yə mbɛiŋ nǐ nɔki nɔni kikpu
yɛiŋ num yi bəkə lɔ kɔm kinyɛŋ kə
mbɛiŋ nǐ baaŋ ka fəki.
23 Mbɛiŋ kwûni biŋkwaka bimbɛiŋ
bi numki bimfiaŋ.
24 Ma mbɛiŋ ləh num gwu yimfiaŋ i
mbɛiŋ wə, yə Nyɔ fə yi bwɔsi wi. Yələ
kɔ gwu yi nɔni kə ki lansi kɔ kiŋkɔŋ ki
chəŋ bəh ki baiŋni.

25 Yi kɔ a, mbɛiŋ bêe ntəkə, mi
dzakaki num ŋkɔŋ i waiŋnih wi kɔm
bukumbɛiŋ bəchi kɔ bimbu bi gwu i
gwu yimu wə.
26 Mi ka bɔksi tɔɔ, wi ka tôkniki i dza
fə chu. Kiə wi ki bêe kə a wɔŋ liə wi
kɛiŋ bɔksi tɔɔ.
27 Kiə wi ki nyâ kə dzəh i ŋkpɛli i lǐə
yɛiŋ.
28 Mi wə wi chwɔki ki chu chwô kə.
Wi nômki num nɔm wi ndzəŋni bəh
kaŋ yi, i dzəh yə wi kɔ i kwatiki biɛiŋ
biə wi kɔ i gamtiki bəni bà bɔ dzaki tə.
29 Kiə ndzaka wichu ma bûkuki i
dzaka bimbɛiŋ wə. Mi dzâkaki num
gia yindzəŋni yə yi kɔ maa bəni maani
i biɛiŋ biə bɔ dzaki, ka ndzaka wiwɔ
dzəki num bəh ŋgamti i bəni bà bɔ
wɔkɔki.
30 Kiə mbɛiŋ ma fâki gia yə Kiŋ'waka
ki Baiŋni ki Nyɔ kɔ i wɔkɔki chu.
Kiŋ'waka kələ kɔ kinchəsi ki Nyɔ i
mbɛiŋ wə kə ki chusiki a, a kaŋaki wi
mbɛiŋ, a jɔbi bi kpɛiŋ lə ka ŋgaiŋ yɛlih
kaasi mbɛiŋ i kaŋ yi ŋgəkə wə.
31 Mbɛiŋ lâŋ lôtəkɔ shóm yi ləli bəh
shóm yi fuksini bəh shóm yi bɔksini

* **4:9** Yudɔkɔ a, wi nǐ shi dzə tə i fa kuku.

bəh n'yəli bəh i bəkəliki kiyɛli ki bəni bəh shóm yichu.
32 Mbɛiŋ kâŋaki num nəni kindzəŋni bəh shəm yindzəŋni i mi mi. Mi ka fə chu i mi, wi dâlinya wi a liŋ asi Nyɔ nǐ tsə dzəh i Klistus wə ka dalinya chu bimbɛiŋ.

5

Bəni bə Klistus nôki ka bəni bə baiŋni

1 Asi mbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ bà wi kɔŋki nalə, ayaka mbɛiŋ sîni dzô i wi.
2 Mbɛiŋ nôki i kiŋkɔŋ wə a liŋ asi Klistus nǐ kɔŋ bukumbɛiŋ ka nya gwu yi i bukumbɛiŋ. Kinya ki kələ nǐ kɔ mfə gia wə wi fwuliki ndzəŋki i Nyɔ.
3 Gia ka ntəkɔli bəh nəni kinyɛŋ kichi bəh dzákəh yi bukuni kɔkə yə bə kɔ i chu məm i dzaka kɔm yi i mbɛiŋ kintəəŋ, kɔm yələ kɔkə gia yə yi kaŋaki i nûmki i kintəəŋ ki bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ.
4 Yi kpɛiŋniki kə a ndzaka wi kinyɛŋ bəh ndzaka wi kiyuŋ, bəh nshəŋ yi kilɔlɔ bûkuki i dzaka kimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ nyâki a kiyɔŋni i Nyɔ.
5 Mbɛiŋ kǐəki ŋkɔŋ ŋkɔŋ a mi wə wi təkliki, nabə wə wi fəki kinyɛŋ, nabə wə wi bukuki bəh dzákəh, wi kaŋaki kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Klistus bəh Nyɔ wə. Mi wə wi bukuki bəh dzákəh si dzɔ biɛiŋ aka nyɔ wi.
6 Kiə mbɛiŋ ki bûm kə a mi fwɔkyiki mbɛiŋ bəh bəndzaka bə kilɔlɔ kɔm biɛiŋ biələ. Mbɛiŋ kǐəki a biɛiŋ biələ kɔ biə bi si fə ka shəm yi Nyɔ bɔkɔki i bəni bà bɔ wɔkɔki kə i wi.
7 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma chǐŋniki mbaŋ bəh bəmaka bəni.
8 A nǐ kɔ i ninshiŋ mbɛiŋ nǐ kɔ bəni i jisi wə. Ayakalə, i liə mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh Bah, ka numki bəni bə baiŋni. Mbɛiŋ nôki ka bəni bə baiŋni.
9 Fiɛŋ fiə mbaiŋ si dzə bəh fi si num num nəni kindzəŋni bəh ki chəŋ bəh kə ki chusiki ŋkɔŋ.
10 Mbɛiŋ mômsi i kǐə gia yə yi ndzəŋki i Bah.
11 Kiə mbɛiŋ ma jǐəki kaŋ i biɛiŋ bi kilɔlɔ bi jisi wə. Mbɛiŋ kaŋaki i bwǐliki lɔ bi i baiŋni wə.
12 Akɔ na gia yi ŋgəmnini i dzakaki kɔm gia yələ bəmaka bəni fəki i nyumi wə.
13 Ayakalə, na finaiŋ fiɛŋ fiə baiŋni baiŋki yɛiŋ wə, fi si yəŋə lə bə ka yɛiŋki,
14 kɔm biɛiŋ bichi biə bi si yəŋə si num mbaiŋ. Akɔ gia yə yi fə ka bə dzakaki gia yidəkɔ a,
“Wɔ wə wɔ nɔki, yômi!
Dzâ i kpi wə, ma mbaiŋ wi Klistus ni bâiŋki i wɔ wə.”
15 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tôkniki si mbɛiŋ nyaniki. Kiə mbɛiŋ ma nôki ka biyuŋ. Mbɛiŋ nɔki ka bəni bə mfi.
16 Mbɛiŋ mômsiki i fâki gia yindzəŋni i jɔbi wə mbɛiŋ kwati dzəh. Kɔm kaŋ yi liə yələ kɔ yichu.
17 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma numki biyuŋ. Mbɛiŋ mômsiki i kǐəki gia yə Bah kɔŋki a mbɛiŋ fâki.
18 Kiə mbɛiŋ ma mûki mbih mɔ kwa mbɛiŋ. Kɔm yəmaka kɔ gia yə yi bəkəliki bəni lɔ bəkəlini. Mbɛiŋ nûmki num mbɛiŋ jikə lɔ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni.
19 Mbɛiŋ dzâkaki i gwú yimbɛiŋ i bənjaŋ wə, bà bɔ bukuki i Kiŋwakti ki Ŋkɔksi wə,* bəh bənjaŋ bə kɔksini bədɔkɔ, bəh bà Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki i mbɛiŋ. Mbɛiŋ yâəŋki yaka kôksi Bah i shəm yimbɛiŋ wə.
20 Mbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i Nyɔ Ba jɔbi wichi i gia yichi wə tsə dzəh i yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.

Ntəfi i bəkaŋa bəh bənyuku bəbɔ

21 Mbɛiŋ nya gwu yimbɛiŋ i mi bəh i mi biəli kiŋkɔkni kə mbɛiŋ kwati i Klistus.
22 Bəkaŋa bə bəni, mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ i bənyuku bəmbɛiŋ asi mbɛiŋ nya i Bah,
23 kɔm minyuku kɔ fwu i kpə wi, asi Klistus kɔ fwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə. Kijuŋni kiwɔ num gwu yi, wi mwi num Kimbwili kiwɔ.
24 Ayakadəiŋ, bəkaŋa bə bəni kaŋaki i nyâ gwú yibɔ i bənyuku bəbɔ i gia

* **5:19** Kiŋwakti ki Ŋkɔksi kələ kɔ kə Ŋkuŋ Dɛbit nǐ nyaka.

yichi wə a liŋ asi kijuŋni ki bəni bə bumni nya gwú yibɔ i Klistus.
25 Bənyuku, mbɛiŋ kôŋki bəkaŋa bəmbɛiŋ a liŋ asi Klistus kɔŋki kijuŋni ki bəni bə bumni ka nya gwu yi, ka kpi kɔm ki.
26 Wi nǐ nya gwu yi i fâ kijuŋni kiwɔ i baiŋki asi wi nǐ wɔkɔ ki bəh mwi bəh ja yi.
27 Wi nǐ sisi kijuŋni ki bəni bə bumni kiwɔ yaka ka wi ni dzɔ ki i wi wə ka miŋkpaŋa wə wi tsəki i dzákəh wə, wi kaŋa kə ndi widɔkɔ, wi təsi i gwu wə, wi kaŋa kə gia yidɔkɔ yə yi bəkəliki wi, ka wi baiŋki kaŋa kə kiŋgbɔ i wi wə.
28 Yi kɔ a liŋ asi bənyuku kaŋaki i kôŋki tə bəkaŋa bəbɔ asi bɔ kɔŋki gwú yibɔ. Mi kabə kɔŋki kpə wi, yaka wi kɔŋki num gwu yi.
29 Mi widɔkɔ kɔkə wə wi si baiŋŋ gwu yi. Wi si saŋsi lɔ yi saŋsini, təkni bəh yi na bindzɔŋ. Yi kɔ a liŋ asi Klistus fâki i bukumbɛiŋ bà bə kɔ kijuŋni ki bəni bə bumni,
30 kɔm bukumbɛiŋ kɔ bimbu bi bi gwu.
31 Akɔ gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Akɔ kɔm yələ minyuku bi bêe lə ba wi
bəh nih wi,
wi chǐŋni bəh kpə wi,
ma bɔ bəfa bi nûm i mi wimu wə.”
32 Gia yidɔkɔ nyumiki lə i ndzaka wələ kintəəŋ yi kpali nalə, ayaka mih yɛiŋ yiŋ a, ndzaka wələ kɔ kɔm Klistus bəh kijuŋni ki bəni bə bumni.
33 Na ka mih lansi dzakaki lə, mi wimu wimu i mbɛiŋ wə kaŋaki i kôŋki kpə wi asi wi kɔŋki gwu yi, miŋkpaŋa tə kaŋa i yɛ̂iŋ a wi nyâki lə kiŋkɔksi i nyuwi.

6

Ntəfi i bwa bəh bətii bwa

1 Bwa, mbɛiŋ wôkɔki i bətii bəmbɛiŋ bəh i bənih bəmbɛiŋ i dzəh yi Bah wə, kɔm yələ kɔ gia yi chəŋ.
2 Nchi wi Nyɔ wə wi dzakaki a,
“Wɔ kôksi ba wa bəh nih wa”,
kɔ nchi wi ninshiŋ wə wi kaŋaki kiŋkaka num bə kpɛiŋsi.
3 Ayaka kiŋkaka kiwɔ num a,
“Mi wə wi jiəki nchi wələ wi bi wɔkɔki
lə ndzɔŋni,
ayaka wi bi chu kwati nɔni ki dəəŋ i fa
nshwaiŋ wə.”
4 Bətii bwa, kiə mbɛiŋ ma fâki gia yə shɔ́m kɔ i bɔkɔki bwa. Mbɛiŋ kûkuki bɔ num bəh nlani bəh ntəfi wi Bah.

Ntəfi i mfá bəh i bəni bà bɔ kaŋaki bɔ

5 Mfá, mbɛiŋ wôkɔki i bətikwili bà bɔ kaŋaki mbɛiŋ i fa nshwaiŋ wə, i lwâki bɔ chu kôksi bɔ. Mbɛiŋ wôkɔki i bɔ bəh shɔ́m yimbɛiŋ yichi asi mbɛiŋ wɔkɔki i Klistus.
6 Kiə mbɛiŋ ma nômki i bɔ a i jəbi wə dzákəh yibɔ kɔ i mbɛiŋ wə, ka gwu ndzɔŋki bɔ bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ fâki aka mfá yi Klistus, yə bɔ fəki gia yə Nyɔ nəŋki bəh shɔ́m yibɔ yichi.
7 Mbɛiŋ bá nɔm, mbɛiŋ ka nômki bəh kinsaŋli aka bəni bà bɔ nɔmki num i Bah, kɔbi i mi wiwɔm.
8 Mbɛiŋ kǐəki a, gia yindzɔŋni yichi yə mi fəki, wi fəki i bi kwati tə mmakti wi ndzɔŋni i Bah, kɔŋ a numki mfa nabə wə wi kɔkə mfa.
9 Mbɛiŋ bəni bà bɔ kaŋaki mfá, mbɛiŋ kâŋaki bɔ tə i dzəh yindzɔŋni wə, kiə mbɛiŋ ma gûmsiki bɔ. Mbɛiŋ kǐəki a mbɛiŋ bɔ bəchi kaŋaki Tikwili wimu i bɛiŋ, ayaka i wi chi chi kɔkə.

Biɛiŋ bi jum biə Nyɔ nya i bukumbɛiŋ

10 I kaasi, mih dzakaki i mbɛiŋ a mbɛiŋ nûm ndzɔŋ i Bah wə, yâkəli num i ŋga bi bimbum wə.
11 Mbɛiŋ lôh biɛiŋ bi jum bichi biə Nyɔ nya i mbɛiŋ i gwu wə, ka mbɛiŋ kɔlə i num i tum jum mbɛiŋ bəh ŋkpɛli i dzəh yichi yə wi wɛɛliki nyaniki yɛiŋ.
12 Mbɛiŋ kǐə a bukumbɛiŋ jwɔki kə num bəh bəni bəwɔm. Bukumbɛiŋ jwɔki num bəh biɛiŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga bəh mbum, bi saka mbi wi jisi wələ. Biɛiŋ biə bi kɔ biŋ'waka bichu bichi biə bi kɔ i di bi bɛiŋ wə.
13 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ lôh biɛiŋ bi jum bichi biə Nyɔ nya i mbɛiŋ, ka a bi numki i kaŋ yichu yə wə, mbɛiŋ bi num ndzɔŋ asi mbɛiŋ bi numki num mbɛiŋ fə lɔ gia yichi, i bi dzə num bindzɔŋ.

14 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûm ndzəŋ. Mbɛiŋ dzô ŋkəŋ ki nûm ka chiŋni wə mbɛiŋ shu i bwɛli wə, mbɛiŋ dzô nəni ki chəŋ i num ka chwaka kə mbɛiŋ ləh ka baŋ bijum bimbɛiŋ yɛiŋ.
15 Mbɛiŋ nûmki num mbɛiŋ kɛiŋsi gwu i fûkuki ntum wi ndzəŋni wə wi dzəki bəh kimbəiŋni i bəni, yəmaka numki aka dzuyigvu yi jum mbɛiŋ ləkə i gvu wə.
16 I kpɛiŋsi i yələ wə, mbɛiŋ jǐə shəŋ a shɔm i Klistus wə, yəmaka kɔ aka kəŋŋ wi gɔŋ mbɛiŋ kaŋa i kaŋ. A num ki kə mbɛiŋ kəŋki binsɔɔŋ biə mi wichu tumki gbuku bɛli yɛiŋ.
17 Mbɛiŋ dzô tə mbɔiŋ wə Nyɔ bɔiŋsi mbɛiŋ yɛiŋ wi nûm ka kifɔ kijum kə mbɛiŋ bwaŋ, dzô tə nywɔ wi jum wə Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki a num gia yi Nyɔ.
18 I gia yichi wə, mbɛiŋ tsâki jɔbi wichi bǐəli asi Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki. Jɔbi wə mbɛiŋ bá tsa mbɛiŋ ka bikəki biɛiŋ bichi biə mbɛiŋ nəŋki i Nyɔ. I yəmaka wə mbɛiŋ tôkniki ndzəŋki, chu kaŋa shɔm jɔbi wichi i tsaki nywa Nyɔ i bəni bəchi bà akɔ mbu.
19 Mbɛiŋ tsâki tə i mih a jɔbi wə mih yasi dzaka kəŋŋ i dzaka, Nyɔ ni nyâ mih bəh gia yə mih ki dzâkaki, ka mih dzakaki lwâ kə kɔm gia yi nyumini yi ntum wi wi ndzəŋni wi Nyɔ.
20 Akɔ kɔm ntum wələ mih kɔ i nsəŋ wə kɔm mih kɔ dzəkəh wi Klistus. Mbɛiŋ tsâki a jɔbi wə mih nəŋki i dzakaki, mih ni dzâkaki si mih kaŋaki i dzâkaki lwa kə.

Ndzaka wi gɔksini

21 Tichikus waiŋnih wibukumbɛiŋ wi shɔm wə wi nɔmki tə i Bah bəh shɔm yi yichi, wi ni fuku lə gia yichi i mbɛiŋ kɔm mih, ka mbɛiŋ tə ni kiə si mih kɔ, bəh gia yə mih fəki.
22 Akɔ gia yə mih faaŋ wi i mbɛiŋ kɔm yi, ka wi dzə fə mbɛiŋ kǐə si buku kɔ, wi chu shǐli shɔ́m yimbɛiŋ.
23 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus nyâ mbɛiŋ kimbəiŋni bəh kiŋkɔŋ bəh kimbum.
24 Nyɔ chûsi shɔm yi yindzəŋni i mi wichi wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ kə ki kaaki kə i Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Filibi

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Filibi kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Bəəl i kijuŋni ki bəni bə bumni i Filibi. Ki num i mbaŋ wi biŋwakti biə wi nǐ nyaka i juŋ yi nsəŋ mə i Lum. Gia yə yi nǐ fə na ka Bəəl nyaka kiŋwakti kələ, a nǐ kɔ i chusi a ŋgaiŋ yɛiŋ kpɔ wə kijuŋni ki Filibi nǐ chiŋsi. Fwu wi gia wi Bəəl i kiŋwakti kələ mə kɔ a, “I yiŋ wə, mih kabə num wiwəm, yaka mih kɔ a i Klistus, mih ka kpi, a ni numki num mbee i mih.” Bəəl dzakaki kəm mbum bi Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus, si wi nǐ shisi gwu yi ka mfa, Nyɔ ka yaksi wi, wi jiə wi i di bimbum wə bi tsə bi mi wichi. Wi yiŋti bɔ a nəni kibɔ i Klistus kɔ kinya ki Nyɔ biəli shəm yi yindzəŋni yə wi kaŋaki i bɔ tsə dzəh i shəm yə bɔ jiə i Klistus wə, a kəbi a bɔ jiəki bənchi bə kwili bə Bəju. Kiŋwakti kələ dzaka nalə kəm kisaŋli bəh i jiəki mfi i gia yi Klistus wə kiməŋni kəbi bəh i numki i kijuŋni wə bəh i kaŋaki shəm i bumni wə bəh i nəni kələ wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-11 Kin'yisi
1:12-26 Gia yə yi nǐ num bəh Bəəl
1:27–2:18 Nəni ki mi wə wi chiŋni bəh Klistus
2:19-30 Ndzaka kəm Timəti bəh Ɛbaflədítus
3:1–4:9 Ntəfi kəm bəmbaiŋŋni bəh bəŋgəkə
4:10-20 Bəni bə Filibi kɔ nsɛ́iŋ yi Bəəl
4:21-23 Bimbəni

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Bəəl buku Timəti, bà bɔ kɔ bwa bə nəm bə Klistus Jisəs. Kiŋwakti kələ dzəki i mbɛiŋ bəni bəchi bà bɔ kɔ bə Klistus Jisəs i Filibi i tasi bəh kifwu ki bətii kijuŋni ki bəni bə bumni bəh bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənəm i kijuŋni kintəəŋ.

2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbəiŋni.

Bəəl nya kiyəŋni i Nyɔ kəm bəni bə Filibi

3 Jəbi wə mih kwakaki kəm mbɛiŋ na yibwiŋ, mih ka nyaki num a kiyəŋni i Nyɔ wuŋ shəŋ.
4 Jəbi wə mih tsaki i ntsa wuŋ wichi kəm mbɛiŋ bəchi, mih ka tsaki jəbi wichi bəh kinsaŋli,
5 kəm i yisi i chəkɔ bi ninshiŋ i dzə buku bidaiŋ, kɔ num mbɛiŋ chiŋni bəh mih i nəmki a ntum wi ndzəŋni wə kəm Jisəs Klistus tsâki a ninshiŋ.
6 Mih kiəki lə na bindzəŋ a Nyɔ wə wi nǐ yisi nəm wi ndzəŋni wələ i mbɛiŋ bi dzɔ tsə lə bəh wi i ninshiŋ i tsə kaasi i chəkɔ biə Jisəs Klistus bi fiəni dzə yɛiŋ.
7 Yi kɔ chəŋ a mih kwakaki kəm mbɛiŋ bəchi yakadəiŋ, kəm mbɛiŋ kɔ shəm yiŋ, bukumbɛiŋ num i fiɛŋ fimu wə a num fiə Nyɔ kɔ wi duksi bukumbɛiŋ yɛiŋ. Bukumbɛiŋ num i fi wə i liə, asi bukumbɛiŋ si num kɔŋ a numki jəbi wə mih kɔ i juŋ yi nsəŋ mə, kɔŋ a numki i jəbi wə mih kɔ mih nyani kəm nnya dzaka i kɔŋ bi ntum wi ndzəŋni wiwɔ fə a wi ləkəki nalə.
8 Mih dzakaki lə Nyɔ kiə na bindzəŋ a mih kaŋaki lə shəm i mbɛiŋ nalə, kɔŋ mbɛiŋ bəchi bəh kiŋkɔŋ ki Klistus Jisəs.
9 Mih tsaki a kiŋkɔŋ kimbɛiŋ tsəki a ninshiŋ ninshiŋ, ma mbɛiŋ ni kaŋa mfi, i nəŋki gia bindzəŋ.
10 Jəbi wə mbɛiŋ nəŋki yakadəiŋ, mbɛiŋ ni təksi sabi yə yi kɔ chəŋ. Ayakadəiŋ, a bi numki chəkɔ biə Jisəs Klistus bi fiəni dzə, mbɛiŋ bi baiŋki, ŋgbɔ kəbi.
11 Mbɛiŋ bi numki yakadəiŋ num mbɛiŋ fwuli bəh kimfə ki chəŋ kə mbɛiŋ kaŋaki tsə dzəh i Jisəs Klistus wə. Yələ ni fə kiŋkɔkni bəh kiŋkɔksi ni tsəki i Nyɔ wə.

Bəəl nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə, ntum wə kəm Jisəs tsə a ninshiŋ

12 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kiəki a gia yichi yələ yi num bəh

mih lə, yi lansi gamti i fə a ntum wi ndzəŋni wələ kəm Jisəs kəəki tsəki a ninshiŋ.
13 Gia yiwə fə bəni bə jum bà bə chəniki ntəŋ bəh bəni bəchi kiə a mih kə i juŋ yi nsəŋ mə lə, kəm Klistus.
14 Nsəŋ wələ mih nəmki lə, fə shəm yi bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bəduli i Bah shili i fukuki gia yi Nyə nalə, chu lwa kə.
15 Mih kiəki lə a bə bədəkə fukuki lə kəm Klistus nalə chini kindəŋ bəh mih, jwə tə i dzə di biŋ a bə tsə mih. Ayakalə, bədəkə fuku fibə bəh biŋkwaka bindzəŋni.
16 Bə bədəkə bələ fukuki yakadəiŋ, kəm bə kəŋki mih, bə kiə a mih kə fa i juŋ yi nsəŋ wə lə num a jiə Nyə mih ka mih kəmki dzaka i kəŋ bi ntum wi ndzəŋni wiwə.
17 Bə bədəkə bəyaka fukuki kəm Klistus a dzu yi dzaka wə nəŋ num yɛli i gwu yibə wə a bə fəki yakadəiŋ kpɛiŋsi num ŋgəkə i wə mih yɛiŋki i fa juŋ yi nsəŋ mə.
18 Yəmaka kaŋaki nə i fə a? Kəŋ bə fukuki yakadəiŋ kwayi fə num kwayini ma bə fukuki yi ŋkəŋ, mih saŋliki a saŋlini kəm i gia yichi wə bə fukuki num a kəm Klistus.
19 Akə a yakadəiŋ si mih ni saŋliki kəm mih kiəki lə si mbɛiŋ tsaki i mih, Kiŋ'waka ki Jisəs Klistus chu gamti mih, yi num a mih ni bəiŋ lə.
20 Gia yə mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə mih lansi wəkəli nalə kə a mih bi ma lansi kwati kiŋgəmni nalə kpaaa. Mih ni kaŋa ndzəŋ a shəm yiŋ ka i gia yichi yə mih fəki bəh gwu yiŋ, ni yaksiki a Klistus i bɛiŋ i liə jəbi wichi asi yi nǐ kə, kəŋ mih numki wiwəm, nabə a mih kpi.
21 Mih dzakaki lə kəm, i yiŋ wə, mih kabə num wiwəm, yaka mih kə a i Klistus, mih ka kpi, a ni numki num mbee i mih.
22 Ayakalə, a kabə num a mih ni numki lə wiwəm, mih ni fəki nəm wə wi kə i gamti bəni bindzəŋ. Si gia yiwə kə yakadəiŋ, mih kiəki kə a mih ki baaki yinaiŋ na.
23 Mih kə mih fumni i kintəəŋ ki gia yələ wə. Mih lansiki nəŋki a, asi kə i yiŋ wə ma mih nyə mfiŋ tsə ka bə́ numki buku Klistus. Yəmaka ndzəŋ nalə tsə i numki wiwəm.
24 Ayakalə, yi kpɛiŋniki lə nalə kəm mbɛiŋ a mih numki wiwəm.
25 Si yi kə yakadəiŋ, mih təksiki kiəki lə məŋni kə a mih ni numki lə wiwəm bukumbɛiŋ bəchi ka mbɛiŋ ni kəəki tsəki a ninshiŋ chu num bəh kinsaŋli asi mbɛiŋ jiə shəm i Klistus wə.
26 Ayakadəiŋ, jəbi wə mih fiəni dzə num bəh mbɛiŋ, mbɛiŋ ni ghaŋsiki gwu na bindzəŋ kəm Klistus Jisəs kəm mih.

Mbɛiŋ nôki nəni kə Jisəs Klistus nəŋki

27 Gia yə mih nəŋki i dzaka kə a, mbɛiŋ nôki nəni kə ntum wi ndzəŋni kəm Klistus nəŋki. Mbɛiŋ nôki yakadəiŋ, ka mih bi fiəni dzə yɛiŋ mbɛiŋ, ma mih bi dzə kə, mih ni wəkəki alə a mbɛiŋ num ndzəŋ, kaŋa shəm yimu num i mi wimu, jwə i fiɛŋ fimu wə, i kimbum kəm ntum wi ndzəŋni.
28 Kiə mbɛiŋ ma lwâki bəni bà bə baiŋŋki mbɛiŋ i gia yələ wə. Mbɛiŋ kabə lwaki kə bə, ma yəmaka ni chusiki i bə a Nyə ni bwili lə mbɛiŋ, ayakalə yiŋni kaasi bə num kaasini.
29 Mbɛiŋ kǐəki a Nyə ka duksi dəkə mbɛiŋ a mbɛiŋ nûmki bəni bə Klistus shəŋ, alə a mbɛiŋ bûm a wi shəŋ. Wi kə wi duksi tə a mbɛiŋ wôkəki ŋgəkə kəm Klistus.
30 Mbɛiŋ kə mbɛiŋ chiŋni lə bəh mih, bukumbɛiŋ bəchi bə́ jwə a i gia yələ wə mbɛiŋ nǐ yɛiŋ mih jwə kəm yi a num a yi, mbɛiŋ wəkəki si mih kɛiŋki a yi bɛiŋ i liə.

2

Mbɛiŋ sîni dzô i Jisəs Klistus

1 Ntə mbɛiŋ kə num mbɛiŋ chiŋni lə bəh Klistus wi fə mbɛiŋ bə́ kaŋa shóm yi shili a? Ntə kiŋkəŋ ki fə lə shóm yimbɛiŋ bə́ də a? Ntə mbɛiŋ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni si num lə i kinchiŋni wə a? Ntə mbɛiŋ si kaŋa

lɔ shɔ́m yindzɔŋni chu kwasi nshɛiŋ i
mbɛiŋ kintəəŋ a?
2 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ fə̂ a
kinsaŋli kəŋŋ jikə kaasi. Mfi bimbɛiŋ
nûmki i fiɛŋ fimu wə, kiŋkɔŋ kimbɛiŋ
nûmki kimu, mbɛiŋ kâŋaki shɔm
yimu chu kâŋa kiŋkwaka kimu.
3 Mi ma fə̂ki fiɛŋ kwaka a gwu yi
shəŋ nabə i ghaŋsiki gwu kilɔlɔ. Mi
shî̂si gwu yi, i yɛiŋki a mi widɔkɔ tsəki
lə wi.
4 Kiə mi ma fə̂ki gia yə yi kɔ i dzə bəh
mbee a gwu yi shəŋ. Wi fə̂ki num yə yi
kɔ i dzə bəh mbee i bəni bədɔkɔ tə.
5 Kiŋkwaka kimbɛiŋ kaŋaki i nûmki
a liŋ ka ki Klistus Jisɔs,
6 wə wi nǐ kɔ na fiɛŋ fichi fiə Nyɔ kɔ,
ayakalə, wi nǐ ka dzɔ dəkə gia yiwɔ a
bɔ Nyɔ kɔ liŋ,
a akɔ gia yə wi kɔ i baaŋni baaŋ yɛiŋ
wə,
7 wi bee di biwɔ yaka,
dzɔ num di bi mfa.
Ayaka bə nǐ bwɔ wi,
wi num a liŋ ka mi wiwɔm.
8 Jɔbi wə wi nǐ kɔ mi wiwɔm,
wi nǐ shisi gwu yi,
ka wɔkɔki i Nyɔ,
wi bi dzə bum i kpi,
na kpini i kintasi wə.
9 Si wi nǐ fə yakadəiŋ,
Nyɔ yakasi wi,
jiə i di biə bi tsəki bi mi wichi,
nya wi bəh yɛli wə wi tsəki kiyɛli kichi,
10 ka mi wichi wə wi kɔ i tumi ki bɛiŋ
wə
bəh wə wi kɔ i kuku bəh wə wi kɔ i kii,
jɔbi wə bɔ wɔkɔ yɛli wi Jisɔs wələ,
bɔ tum binyu,
11 mi wichi ni dzakaki bəh dzaka ki a,
Jisɔs Klistus kɔ Bah.
Jɔbi wə bɔ fə yakadəiŋ,
kiŋkɔkni ni tsəki i Nyɔ Ba.

Mbɛiŋ si baiŋ lɔ i mbi wə aka bijɔŋ

12 Ayakadəiŋ, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm,
mbɛiŋ wɔ̂kɔki tə a Nyɔ asi mbɛiŋ nǐ
wɔkɔki i jɔbi wə mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ.
Kighə i liə na si mih kɔkə bəh mbɛiŋ,
mbɛiŋ tsə̂ki a ninshiŋ i nɔ̂mki kɔm
mbɔiŋ wimbɛiŋ. Mbɛiŋ fə̂ki yakadəiŋ,
lwa nyumyi.
13 Mbɛiŋ kǐəki a, a nɔmki Nyɔ i
mbɛiŋ wə, fə a mbɛiŋ fə̂ki gia yə wi
kɔŋki. A nyaki wi ŋga i fə̂ki gia yiwɔ
yɛiŋ.
14 Mbɛiŋ kabə fəki gia yichi yə
mbɛiŋ fəki, kiə mbɛiŋ ma shûŋyiki,
nabə i gûkuliki,
15 ka mbɛiŋ baiŋki, chu kaŋa kə
kiŋgbɔ kidɔkɔ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ni
numki bwa bə Nyɔ bə̀ bɔ ka gbɔ dəkə
i gia yidɔkɔ wə i ŋgɔkɔ wələ kintəəŋ
wə wi kaŋaki shɔm yichu mɔmyi gia
yichu. I mbi wələ wə mbɛiŋ si baiŋ lɔ
aka bijɔŋ,
16 asi mbɛiŋ kaŋa ndzɔŋ * ntum wə
wi nyaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə i bəni
wə. Mbɛiŋ kabə fəki yakadəiŋ, i bi
tsə buku i jɔbi wə Jisɔs Klistus bi fiəni
dzəki, mih bi numki bəh kiŋghaŋsi ki
gwu a mih ka yɔkɔ dəkə n'yɔkɔ wi
kilɔlɔ nabə i nɔm nnɔm wi kilɔlɔ.
17 Si mbɛiŋ jiə shɔm i Nyɔ yaka, akɔ
mfə gia si mbɛiŋ fə i wi. Kɔŋ a numki
a bə ni kwu kaasi lə mih ka mbih, i
kpɛiŋsi i mfə gia wimbɛiŋ wə, mih ni
wɔkɔki a ndzɔŋni, laŋ laŋni bəh mbɛiŋ
bəchi.
18 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tə chiŋni bəh
mih ka bukumbɛiŋ wɔkɔki ndzɔŋni,
laŋ laŋni.

Bɔɔl dzaka kɔm Timɔti bəh Ɛbaflɔditus

19 Bah Jisɔs ka bum, mih yɛiŋki a,
baaŋ a twɛsi mih ni faaŋ Timɔti i
mbɛiŋ. Jɔbi wə wi ni dzə buku i mbɛiŋ
wə wi ni fiəni dzə, wi ni fuku mih si
mbɛiŋ kɔ, ka shɔm yiŋ dəki.
20 Mih kaŋaki kə mi widɔkɔ ka wi,
wə wi lansiki kaŋaki shɔm tə i mbɛiŋ
asi mih kaŋaki.
21 Mih dzakaki yələ, kɔm na ndə
kaŋaki ŋki kiŋkɔŋ a gwu yi wə, tsɛiŋ kə
kɔm gia yə Jisɔs Klistus nəŋki.
22 Ayakalə, Timɔti kɔ mbɛiŋ si kiə lɔ
a wi chusi mi wə wi kɔ, si wi kɔ num
wi nɔm lɔ buku wi, i fukuki ntum wi
ndzɔŋni. Wi nɔmki buku wi a liŋ asi
waiŋ si nɔm bəh ba wi.
23 Akɔ gia yə mih yɛiŋki a, a baaŋ
a twɛsi mih ni faaŋ wi. Gia yə mih

* **2:16** Nabə a, “Si mbɛiŋ fukuki.”

kɛiŋki mih tsɛiŋ kɔ i yɛiŋ a gia ni num dəiŋ i gwu yiŋ wə a.
24 Mih jiəki mfi biŋ i Bah a, a baaŋ twɛsi mih mwi ni dzə yɛiŋ tə mbɛiŋ.
25 Mih yɛiŋki a yi ndzɔŋki lə a mih ni fiəni chiŋsi lə Ɛbaflɔditus i mbɛiŋ. Wi kɔ waiŋnih wimbɛiŋ, buku wi nɔmki chu jwɔ i gia yi Nyɔ wə. Akɔ mi wimbɛiŋ wi ntum wə mbɛiŋ nǐ faaŋ a wi dzə̂ tsə̂iŋki mih.
26 Wi si nəŋki lə nalə i yɛiŋ mbɛiŋ bəchi, shɔm shiliki lə wi asi wi si wɔkɔ a mbɛiŋ wɔkɔ a ŋgaiŋ gwɛiŋki lə.
27 Akɔ ŋkɔŋ, wi si kɔ num wi gwɛiŋ ka baaŋ a twɛsi i kpi. Ayakalə, Nyɔ si kwasi nshɛiŋ i wi, a kɔbi a shəŋ wi mbɔŋ. Wi si kɔ wi kwasi nshɛiŋ i mih tə a wi ma kpi i chu kpɛiŋsi ŋgəkə i wə mih kɔ mih si yɛiŋ lɔ.
28 Ayakadəiŋ, mih lansiki nəŋki lə i chiŋsi wi, ka mbɛiŋ chu yɛiŋ wi, mbɛiŋ wɔkɔ ndzɔŋni, shɔm yiŋ tə ma ni chu nyaki ŋgəkə bəh ŋga.
29 Mbɛiŋ dzə̂ jǐə wi ka bəni bə Bah bəh kinsaŋli kichi. Bəni ka wi kɔ bə́ mbɛiŋ kɔ i kɔksiki.
30 Mih dzakaki yələ kɔm asi baaŋ a twɛsi ma wi ni kpi kɔm nɔm wi Klistus, si wi nǐ nya gwu yi i tɔkniki i mih i di bimbɛiŋ wə.

3

Gia yimbum kɔ i kiə Klistus

1 Bwa bə nih bəŋ, i kaasiki, mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli a mbɛiŋ kɔ bəni bəh Bah. Mih kɔ num mih nyaka lɔ gia yichi i mbɛiŋ, na yaka lə mih ni bɔh kə i nyaka chu fiəni chukuli yi. Mih fəki yakadəiŋ i kəŋki mbɛiŋ kəŋni.
2 Mbɛiŋ tə̂kniki bəh bəni bə̀ bɔ fəki gia yichu, num i bwaŋki alə a bə kaŋaki i sûuŋki* bəni. Bəni bəwɔ kɔ bíə.
3 Akɔ bukumbɛiŋ bələ bə kaŋaki nsuuŋ wi chəŋ, bukumbɛiŋ bə̀ bə tsaki Nyɔ asi Kiŋ'waka ki chusiki, ghaŋsi gwu kɔm Klistus Jisɔs. Bukumbɛiŋ jiəki kə mfi i gia yi nyam yi gwu wə.
4 Ayakalə, mih tə kɔlə i kaŋa kiŋkɔŋ i jiəki mfi i yəmaka gia wə. Mi ka num wə wi kwakaki a wi kaŋaki lə kiŋkɔŋ i jiəki mfi i gia yi nyam yi gwu wə, mih jiəki lə tsə wəmaka mi.
5 Mih nǐ buku kaŋ nyaŋ bə suuŋ mih, mih num mi wi Islae, i chwɔŋkijuŋ ki Bɛnjamen wə, mih num mi wi Hibulu, kimbwɔ ki Hibulu. I bənchi bə buku wə, mih kɔ mi wi Falasi.
6 I dzəh yi kimbu i kaŋani kiŋkɔŋ nalə i fəki gia i dzəh yi Bəju, mih nǐ bwaŋki lə gvu i bəni bə bumni chɛiŋ. I kimbu ki bənchi wə si mi kɔ i numki chəŋ, mih nǐ kaŋaki kə ŋgbɔ widɔkɔ.
7 Ayakalə, gia yə mih nǐ yisiki yɛiŋki a yi kɔ mbee i mih, akɔ i liə mih yɛiŋki lɔ akɔ gia yi kilɔlɔ, kɔm gia yə Klistus fə i mih.
8 A kɔkə a yəmaka shəŋ, mih yɛiŋki gia yichi yi num gia yi kilɔlɔ i mih, kɔm gia yimbum yə yi tsəki gia yichi akɔ i kiə Bah wuŋ Klistus Jisɔs bindzɔŋ. Mih lətɔkɔ gia yichi kɔm wi. Mih yɛiŋki lɔ yi ka gia yi kinyɛŋ, ka mbee wuŋ numki Klistus,
9 buku wi ni num kaasi i mi wimu. Mih ni chu numki kə a Nyɔ dzɔ mih a mih kɔ chəŋ i wi nshiŋ biəli yiŋ dzəh yə yi kɔ yi bənchi bəbuku. Wi dzɔ mih kɔm mih jiə shɔm i Klistus wə. I numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ akɔ num i dzəh yə mi jiə shɔm i Klistus.
10 Gia yə mih nəŋki i liə kɔ a mih kiə Klistus bindzɔŋ, i kaŋaki ŋga biə wi nǐ kaŋaki si wi nǐ dza i kpi wə. Mih nəŋki tə i yɛiŋ bəŋgəkə bə̀ wi nǐ yɛiŋ, bəh i num aka wi i kpi yi wə,
11 ka jɔbi widɔkɔ Nyɔ bi dzasi tə mih i kpi wə.

Mih bwaŋki ŋga tsɛiŋ tsə a di biə mih tsəki

12 Mih dzakaki kə yələ a mih kɔ num mih kaŋa lɔ gia yiwɔ nabə a mih tsə buku lɔ. Mih kɛiŋki mih bwaŋ ŋga i yɛiŋ a mih ni nani lə tsɛiŋ yiŋ i kaŋa biɛiŋ biwɔ i mih kaŋ, kɔm Klistus Jisɔs kɔ wi dzɔ lɔ mih i mi wi.

* **3:2** I sɛɛ gwu yi mi kɔ i suuŋ mi, a nǐ kɔ nɔni ki Bəju a bə kaŋaki i suuŋ mi ka wi numki mi wi Nyɔ. Yɛiŋ Ɛfɛ 2:11

13 Bwa bə nih bəŋ, mih dzəki kə
a mih kaŋa lə biɛiŋ biwə i mih kaŋ.
Ayakalə, gia yimu yə mih fəki kɔ a mih
daliki lə gia yə yi tsə lɔ, mih bwaŋ ŋga
a mih kaŋa num a yə yi kɔ i ninshiŋ.
14 Mih bwaŋki ŋga i tsɛiŋki tsəki
shəŋ a di biə mih tsəki, i kwati mmakti
wuŋ a num mbɔɔŋ wə Nyɔ bɔɔŋ mih
a mih yâka dzâ i bɛiŋ asi mih chiŋni i
Klistus Jisɔs wə.
15 Bukumbɛiŋ bəchi bà bə kɔ num
bə kpɛiŋ i kimbum wə kaŋaki lə i
kwâkaki gia i dzəh yələ wə. Ayakalə,
mbɛiŋ bədɔkɔ ka kwakaki gia yidɔkɔ
chi chi, yaka kɔ a, a ni fuku baiŋsi Nyɔ
yəmaka i mbɛiŋ.
16 Gia yimbum kɔ a bukumbɛiŋ
kâŋa ndzɔŋ gia yə bukumbɛiŋ kɔ bə
lani lɔ yi.
17 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ dzôki
kisini i mih, chu tsɛiŋ tə nəni kə bəni
bədɔkɔ nɔki num bɔ dzɔ kisini i buku.
18 Mih dzakaki yələ lə kɔm si mih
nǐ dzəki chɔksi chɔksi mih dzaka i
mbɛiŋ, mih chu dzakaki i liə na bəh
mindəm i dzákəh yiŋ chɛiŋ a bəni duki
lə bà bɔ nɔki nəni kə ki chusiki a bɔ kɔ
bəmbaiŋni bə Klistus i gia yə a wi nǐ
kpi i kintasi wə.
19 Bəmaka bəni kɔ bà bə bi bəkəliki
bɔ bəkəlini. Wibɔ nyɔ kɔ num dzaka
kidzini. Bɔ ghaŋsiki gwu i gia yə bɔ si
kaŋaki i ŋgəmni i yɛiŋ wə. Kiŋkwaka
kibɔ kɔ shəŋ i gia yi fa kuku.
20 Bukumbɛiŋ kɔ fibukumbɛiŋ
bəni bə tumi ki bɛiŋ. Akɔ fɛiŋ wə
bukumbɛiŋ təksiki wəkəliki num
Mbɔiŋsi wibukumbɛiŋ Bah Jisɔs
Klistus i di biə wi bi dza dzə.
21 A bi num jɔbi wə wi bi dzə, wi bi
kwuni gwu yibukumbɛiŋ yələ yi chiŋ
kɔ alə ma yi bi kwuni yi num ka gwu
yi yə yi kaŋaki kiŋkɔkni. Wi bi kwuni
num bəh ŋga bi biə wi bi juŋni biɛiŋ
bichi yɛiŋ, wi num i yɛiŋ bɛiŋ.

4

Bɔɔl nya kintəfi i bəni bə bumni bə Filibi

1 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mih
kɔŋki lə mbɛiŋ nalə chu kaŋa kiŋkɔŋ i
yɛiŋ mbɛiŋ. Akɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ fəki
mih wəkɔ ndzɔŋni, mbɛiŋ chu num
kifɔ kəŋŋ ki ŋkuŋ. Nsɛ́iŋ yiŋ, mbɛiŋ
nûm ndzɔŋ i Bah wə.
2 Mih tsaki a Ɛwədia bəh Sintiki fiəni
num dzaka kimu ka mi bəh waiŋnih
wi i Bah wə.
3 Mih dzaka tə i wɔ wə wɔ təksi
kɔ na mi wuŋ wi mbaŋ i nɔm wə
gâmti bəkaŋa bələ ma bɔ fǐəni nûm
i dzaka kimu wə. Akɔ bəni bɔ nɔm
buku bɔ bəh ŋga i nɔm wi ntum wi
ndzɔŋni wələ kɔm Jisɔs Klistus i tasi
bəh Klɛmɛn bəh bəni bəchi bà buku bɔ
nǐ nɔmki. Bəni bələ kɔ num kiyɛli kibɔ
si num lɔ i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki
nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
4 Mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli i Bah
wə jɔbi wichi. Si mih kɔ mih dzaka,
mih fiəni dzaka chukuli a, mbɛiŋ
nûmki bəh kinsaŋli.
5 Mbɛiŋ chûsiki nəni ki bənini i mi
wichi, kwâka a jɔbi wi Bah wi dzəni si
num a kaŋ.
6 Kiə mbɛiŋ ki nyûfi kə gwu kɔm gia
yidɔkɔ. Mbɛiŋ tsâki num tsani i gia
yichi wə ǰǐə i Nyɔ nshiŋ. Mbɛiŋ bə́ tsa
mbɛiŋ ka bǐkəki gia yə mbɛiŋ nəŋki i
wi, nyâ kiyɔŋni i yə wi fəki.
7 Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, Nyɔ ka
ni nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni ki, ki ni
təkniki bəh shóm bəh mfi bimbɛiŋ asi
mbɛiŋ kɔ i Klistus Jisɔs wə. Kimbɔiŋni
kələ Nyɔ nyaki kɔ kə ki tsəki mfi bi mi
wiwɔm bichi i kiə.
8 Bwa bə nih bəŋ i kaasi, gia yə
mbɛiŋ kaŋaki i kwâkaki kɔ yə yi kɔ yi
ŋkɔŋ bəh yə yi kaŋaki kiŋkɔksi, bəh yə
yi kɔ chəŋ. Mbɛiŋ kwâkaki gia yə yi
baiŋki bəh yə bəni kɔ i kɔŋki bəh yə
shɔm kɔ i kpiki mi i yɛiŋ bɛiŋ. Gia kabə
num yə yi təksiki ndzɔŋki tsə bwili
fwu, na bəh yə bəni kɔksiki, mbɛiŋ ka
kwâkaki a yəmaka.
9 Mbɛiŋ fâki gia bǐəli a nlani wə
mih nǐ lani mbɛiŋ yɛiŋ kɔŋ a numki
yə mbɛiŋ nǐ wəkɔ num wɔkɔni i mih,
nabə yə mbɛiŋ nǐ yɛiŋ num yɛiŋni. Jɔbi
wə mbɛiŋ ni fəki yakadəiŋ, Nyɔ wi
kimbɔiŋni ni numki bəh mbɛiŋ.

Bɔɔl num bəh kinsaŋli si bəni bə Filibi chusiki kiŋkɔŋ i wi

10 Bah fə mih bá num bəh kinsaŋli
nalə si mbɛiŋ nǐ kɔ num mbɛiŋ chusi
kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i mih asi mbɛiŋ nǐ
yisi chusi. Mih kiəki lə na bindzɔŋ
a mbɛiŋ nǐ kaŋaki lə kiŋkɔŋ i mih,
ayakalə dza num dzəh.
11 Mih dzakaki kə lə a mih dzaki lə
fiɛŋ fidɔkɔ. Mih lani kiə lɔ i num bəh
na finə fiə akɔ mfiŋ.
12 Mih kiəki lə jɔbi wə mi si dza fiɛŋ,
mih kiə jɔbi wə wi si kaŋa biduli. Mih
ka lani kiə si mih kɔ i numki num
mih fwuli bəh na finə, kɔŋ mih numki
num mih dzi, nabə maka mih dzi
nabə jɔbi wə mih kaŋaki biɛiŋ biduli
bəh jɔbi wə mih dzaki.
13 Mih kiəki i fə gia yələ yichi lə num
bəh ŋga bi Klistus biə wi nya i mih.
14 Ayakalə, na si mih lansiki dza-
kaki yələ lə, mbɛiŋ məmsi na bəh ŋga i
gamti mih i bəŋgəkə bəŋ wə.
15 Mbɛiŋ bəni bə Filibi kiəki lə a,
si mih nǐ buku i tumi kimbɛiŋ wə i
Masedɔnia, jɔbi wə mih nǐ yisi fuku
ntum wi ndzɔŋni wələ i mbɛiŋ, kaŋ yi
kijuŋni ki bəni bə bumni bədɔkɔ nǐ ka
baŋsi dəkə buku bɔ i nnya bəh i ndzɔ
wə. A nǐ kɔ a mbɛiŋ shəŋ.
16 A nǐ kɔ i jɔbi wə mih nǐ kɔ
i Tɛsalɔnika,* mbɛiŋ chiŋsi ŋgamti i
mih, chu chiŋsi.
17 Mih dzakaki kə yakadəiŋ a mih
tsɛiŋki a mbɛiŋ chiŋsi fiɛŋ fidɔkɔ i mih.
Mih tsɛiŋki num mmakti wə Nyɔ bi
nyaki i mbɛiŋ i gia yə mbɛiŋ fəki i mih.
18 Mbɛiŋ nǐ baaŋ faaŋ Ɛbafləditus
bəh binya a wi dzə nya i mih. Mih kɔ
i liə mih chu dza kə fiɛŋ fidɔkɔ. Mih nǐ
dzɔ binya biwɔ bichi, yɛiŋ bidu tsə si
mih nəŋki. Binya biələ kɔ mfə gia wə
mbɛiŋ fə i Nyɔ, wi dzɔ bi, bi fwuli bəh
tsɛŋə yindzɔŋni asi wi kɔŋki.
19 Nyɔ wuŋ kaŋaki lə biba bimbum
bichi, wi num i ni nya mbɛiŋ bəh
biɛiŋ bichi biə mbɛiŋ dzaki tsə dzəh i
Klistus Jisɔs wə.
20 Kiŋkɔkni nûm i Nyɔ wibukumbɛiŋ
wə wi kɔ tə Tii wibukumbɛiŋ i jɔbi
wichi wə kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

Bimbəni

21 Mbɛiŋ bôni bəni bəchi bà bɔ
baiŋki bɔ num bə Klistus Jisɔs i mih.
Bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bà bɔ kɔ i fa
bəniki dzəki i mbɛiŋ.
22 Bəni bəchi bà bɔ kɔ bə Nyɔ fa
bəniki dzəki i mbɛiŋ, kighə bəni bəchi
bà bɔ kɔ i ntɔŋ wi Kaysa wə fa.
23 Ma Bah Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ
bəchi bəh shəm yi yindzɔŋni i biŋ'waka
bimbɛiŋ wə. Yi nûm ayaka.

* **4:16** Tɛsalɔnika nǐ kɔ kwili i tumi ki Masedɔnia wə.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Kələse

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Kələse kələ mə

Bəəl nǐ nyaka kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni i kwili wi Kələse wə. Ɛbaflas nǐ dza dzə bəh ntum wichu widəkə kəm kijuŋni kiwə. Bəəl ka nyaka kiŋwakti kələ si kijuŋni kiwə nǐ kə i kimbu kə wi nǐ yɛiŋ a ŋgaiŋ kələ i təkniki bəh ki. Wi nǐ nyaka i lumsi nlani wə wi kə wi ŋkəŋ a num wə wi kə kəm bəni bà bə kə bə Klistus.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-8 Kin'yisi
1:9–2:19 Kəm mi wə Klistus kə wi bəh nnəm wi
2:20–4:6 Nəni kimfiaŋ kə ki kə i Klistus wə
4:7-18 Bəmbəni

1 Akə mih Bəəl, waiŋ ntum wi Klistus Jisəs i kiŋkəŋ ki Nyə wə. Mih kə buku Timəti waiŋnih wibukumbɛiŋ.
2 Kiŋwakti kələ dzəki i mbɛiŋ bwa bə nih bəbuku bə Kələse, a num bəni bə Nyə bà bə num ndzəŋ i Klistus. Nyə Tii wibukumbɛiŋ chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbəiŋni.

Bəəl ka tsaki, nya kiyəŋni i Nyə kəm bəni bə Kələse

3 Jəbi wichi wə buku tsaki i mbɛiŋ buku ka nyaki kiyəŋni i Nyə shəŋ wə Tii Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus,
4 kəm buku kə buku wəkə lə kəm shəm yimbɛiŋ yə mbɛiŋ jiə i Klistus Jisəs wə, bəh kiŋkəŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i bəni bəchi bà bə kə bə Nyə.
5 Buku kiəki lə a mbɛiŋ fəki yakadəiŋ kəm mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ num i gia yə Nyə kə wi kɛiŋsi jiə i mbɛiŋ i bɛiŋ. Gia yələ kə yə mbɛiŋ nǐ kə mbɛiŋ wəkə lə yi i gia yi Nyə wə yi num ŋkəŋ, a num ntum wi ndzəŋni.
6 Ntum wələ nǐ dzə i mbɛiŋ a liŋ asi wi dzəki i bəni i mbi wichi wə, ka kwuni nəni ki bəni ka chu waŋ tsə a ninshiŋ ninshiŋ. Yi kə a liŋ asi yi nǐ num bəh mbɛiŋ i yisi i chəkə biə mbɛiŋ nǐ wəkə ntum wi ndzəŋni chu kiə kəŋ a Nyə chusi shəm yi yindzəŋni i bəni.
7 Mbɛiŋ nǐ wəkə gia yələ i Ɛbaflas wə wi kə shəm yibuku, buku bə nəmki i fiɛŋ fimu wə. Wi kə mi wi nəm wi Klistus, num wi dzə di bibuku ka nəmki bəh shəm yi yichi.
8 Wi fuku lə i buku kəm kiŋkəŋ kə Kiŋ'waka ki Nyə kə ki fə mbɛiŋ kaŋa i bəni.
9 I yisi i chəkə biə buku nǐ wəkə kəm mbɛiŋ yakadəiŋ, buku nəki bee kə i tsaki i mbɛiŋ. Buku tsâki bikə a Nyə jiksi mbɛiŋ bəh mfi biə bi ni fə mbɛiŋ kiə gia yə wi nəŋki. Ayaka, yələ ni tsə lə mfi bimbum bichi bəh biɛiŋ biə Kiŋ'waka ki fə mbɛiŋ ka kiə.
10 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nôki nəni a num kə ki kəə ki kpɛiŋni i Bah, a num kə wi lansiki kəŋki. Mbɛiŋ ka nôki yakadəiŋ fə bənəm bə ndzəŋni i dzə́h dzə́h wə, kə tsə a ninshiŋ ninshiŋ i gia yə mbɛiŋ kiəki kəm Nyə.
11 Buku tsa tə a, Nyə wə ŋga bimbum bichi kə mbi nyâ mbɛiŋ bəh ŋga bichi a mbɛiŋ lâkəki jəbi wichi, kâŋa shəm tsâ a ninshiŋ i gia yichi wə, lâŋ laŋni,
12 nyâ kiyəŋni i Ba wibukumbɛiŋ. Akə wi wə wi fə ka bukumbɛiŋ kpɛiŋ i tsɛiŋki i bi kwati fiɛŋ fiə wi nǐ kɛiŋsi jiə i bəni bà akə mbu i ŋkuŋ bi bi baiŋni wə.
13 Wi bwili lə bukumbɛiŋ i kaŋ yi ŋga bi jisi wə, ka jiə i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Waiŋ wi wə wi kə shəm yi.
14 Akə Waiŋ wi wələ wi tsə dzəh i wi wə ka təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ yi ŋgəkə wə, a num ndalinya wichu bibukumbɛiŋ.

Klistus kə fwu wi biɛiŋ bichi

15 Waiŋ wi wələ kə na kimbwəsi ki Nyə mwi wə bukumbɛiŋ yɛiŋki kə. Wi kə kimbwə ki ninshiŋ wi biɛiŋ bichi biə bə nǐ maa.
16 Nyə nǐ maa biɛiŋ bichi tsə dzəh i kaŋ yi wə, biɛiŋ bi bɛiŋ bəh bi kuku, biə bə yɛiŋki, bəh biə bə yɛiŋki kə, nabə bəchinda bənaiŋ bà bə nyaniki i fiəkə wə, nabə bà bə kaŋaki ŋga, nabə bəmbum, nabə bà bə sakaki. Biɛiŋ biələ bichi kə Nyə nǐ maa bi tsə dzəh i kaŋ yi wə, ayaka bi num i wi.

17 Wi nǐ kɔlə na ka biɛiŋ bichi
numki. Biɛiŋ bichi num i kaŋ yi wə,
a kaŋa wi biɛiŋ bichi na ka bi chiŋniki
numki si bi kɔ.
18 Wi kɔ fwu wi kijuŋni ki bəni bə
bumni kə akɔ gwu yi. A num wi wə
wi nǐ yisi kijuŋni kələ. Ayaka a num
wi mi wi ninshiŋ i dza i kpi wə, wi chu
kəbi i bi kpi, ka i biɛiŋ bichi wə wi bi
num ninshiŋ i bi wə.
19 Gia yələ num lə kɔm Nyɔ nǐ kɔŋ a
fiɛŋ fichi fiə ŋgaiŋ kɔ fi, nûmki i Waiŋ
wi.
20 Nyɔ ka fə tsə dzəh i Waiŋ wi wə a
biɛiŋ bichi kɔŋ a numki bi bɛiŋ bəh bi
kuku bi fiəni chiŋni bəh wi Nyɔ. Wi nǐ
fə num kimaiŋ bəh mwa mi Waiŋ wi
i dzə bəh kimbɔiŋni jəbi wə wi nǐ kpi i
kintasi wə.
21 I mbɛiŋ, mbɛiŋ nǐ kɔ num mbɛiŋ
gaali bəh Nyɔ, ka kaŋaki biŋkwaka
bichu kɔm wi, asi mbɛiŋ nǐ fəki chu.
22 Ayakalə, i liə Nyɔ kɔ wi fiəni
chiŋni mbɛiŋ bɔ i gwu yi Waiŋ wi wə
wi nǐ fiəni num mi wiwɔm. Ayaka
wi nǐ fə yələ tsə dzəh i kpi yi wə, ka
mbɛiŋ bi numki i wi Nyɔ nshiŋ baiŋ
chu kaŋa kə ndi widɔkɔ, num kiŋgbɔ
kidɔkɔ kɔbi.
23 Mbɛiŋ ni numki lə a jɔbi wə mbɛiŋ
kabə tsə a i ninshiŋ bəh shɔm yə
mbɛiŋ jiə i wi, ləkəsi ŋga i num ndzɔŋ
gia yidɔkɔ nəŋni kə mbɛiŋ i gia yə
mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, yə
mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i ntum wi ndzɔŋni wə.
Ntum wi ndzɔŋni wələ kɔ wə bə kɔ bə
fuku i mi wichi i fa kuku. Akɔ ntum wi
ndzɔŋni wiwɔ mih Bɔɔl kɔ mi wi nɔm
yɛiŋ.

Nɔm wə Nyɔ nǐ nya i Bɔɔl

24 I liə mih laŋki lə i bəŋgəkə bəŋ bà
mih wɔkɔki kɔm mbɛiŋ. Ayaka mih
giŋki bəŋgəkə bələ lə i kaasi bəŋgəkə bà
Klistus nǐ wɔkɔ kɔm kijuŋni ki bəni bə
bumni bà akɔ gwu yi.
25 Nyɔ jiə mih a mih nômki i kijuŋni
ki bəni bə bumni, i fukuki ja yi i mbɛiŋ
asi yi kɔ yichi.
26 Ja yələ kɔ yə bə nǐ kɔ bə nyumi i
ŋgɔkɔ wi bəni bəchi i jía yə wə, i liə Nyɔ
chusi yi i bəni bà akɔ mbu.
27 Nyɔ nǐ saiŋbwili i fə a bəni bu bələ
kǐə a, bəni bà bɔ kɔkə Bəju bi kwati
lə kiŋkɔkni kimbum i gia yələ bə nǐ
kɔ bə nyumi. Ayaka gia yi nyumini
yiwɔ num a Klistus kɔ i mbɛiŋ wə.
Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kabə tsɛiŋki tsəki i
ninshiŋ i bi kwati mbum biwɔ.
28 Akɔ Klistus wələ buku fukuki kɔm
wi i bəni bəchi. Buku lani bɔ i dzəh
yi mfi bimbum bichi, chu kiŋ i bɔ,
ka buku bi chusi bɔ i Nyɔ nshiŋ num
bɔ ta kpɛiŋ si bəni bə Klistus kaŋaki i
numki.
29 Akɔ gia yə mih bwaŋki ŋga, nɔm
bəh ŋga bichi biə Klistus nɔmki bəh bi
i mih wə.

2

1 Mih si nəŋki i fə a mbɛiŋ bəni
bə Kəlɔse kiə si mih jwɔki nalə kɔm
mbɛiŋ, bəh bəni bə Lawdɛsia bəh bəni
bə bumni bəchi bà bɔ ka num yɛiŋ
dəkə shi biŋ.
2 Mih fəki yakadəiŋ a shɔ́m yi mbɛiŋ
bɔ shiliki, a mbɛiŋ juŋniki nûmki i
kiŋkɔŋ wə, i kɛiŋsi kǐə ndzɔŋ gia yichi
asi mi kaŋaki i kiəki, ka mbɛiŋ ni kiəki
gia yi nyumini yi Nyɔ yə akɔ Klistus.
3 Nyɔ nyumi biba bi mfi bichi bəh
gia yə bəni si kaŋaki i kiəki kɔm wi a
num i Klistus wə.
4 Mih dzakaki yələ ka mi widɔkɔ ma
bi nyə dzə bəh ndzaka wi njwɔŋni wi
ntəkə i fwɔkyi mbɛiŋ yɛiŋ.
5 Mbɛiŋ kǐəki a na si mih kɔkə i
mbɛiŋ kintəəŋ mih kɔlə bəh mbɛiŋ
i kiŋ'waka wə. Mih laŋki lə kɔm
mih yɛiŋki lə si mbɛiŋ fəki gia i dzəh
yindzɔŋni wə, num mbɛiŋ jiə shɔm i
Klistus wə yi ləkə ndzɔŋ.

Bəni bə Klistus bɔiŋ lɔ i kaŋ yi bənchi bə kilɔlɔ wə

6 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ dzɔ lɔ Klistus
Jisɔs a wi kɔ Bah, mbɛiŋ nôki a i wi wə
yakadəiŋ.
7 Mbɛiŋ lâkə gaaŋ mbɛiŋ kôɔ yaka
i wi wə, mbɛiŋ nûmki bəh ŋga i kim-
bum kimbɛiŋ wə a liŋ si bə nǐ lani
mbɛiŋ, nyâ kiyɔŋni i Nyɔ tsə na tsəni.
8 Mbɛiŋ tôkniki a mi bi ma dzô mfi
bi fwɔkyini kilɔlɔ biələ fa kuku i lim
mbɛiŋ yɛiŋ a mbɛiŋ fiəni numki mfá.

Mfi biələ kɔ biə bi biəliki nɔni ki kwili ki mi wiwɔm bəh bi biŋ'waka biə bi sakaki mbi wələ.* A kɔkə biə bi biəliki si Klistus nəŋki.

9 Mbɛiŋ kǐəki a si Klistus nǐ fiəni num mi wiwɔm, fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ fi fichi kələ i wi wə.

10 Mbɛiŋ kaŋa lɔ biɛiŋ bichi si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ chiŋni mbɛiŋ bəh Klistus. Akɔ wi Fwu wi Biɛiŋ Bichi biə bi kaŋaki ŋga bəh biə bi sakaki.

11 Si mbɛiŋ bɔ kɔ num mbɛiŋ chiŋni yakadəiŋ, wi suuŋ mbɛiŋ. Nsuuŋ wələ kɔkə wə bə si fə bəh kaŋ jɔbi wə bə təiŋ bwili dzu i gwu yi wə. Yələ kɔ yə a fəki Klistus, i təiŋ bwili nyam yi gwu yichu.

12 Jɔbi wə bə nǐ juli mbɛiŋ i bɔkɔ mə, kɔ a bə nǐ chiŋni mbɛiŋ bəh Klistus ka ləə. Ayaka Nyɔ fiəni dzasi tə mbɛiŋ kɔm shɔ́m yə mbɛiŋ jiə i wi wə a wi kələ i dzasi tə mbɛiŋ i kpi wə bəh ŋga biə wi nǐ dzasi Klistus yɛiŋ i kpi wə.

13 Mbɛiŋ nǐ yisi kɔ num mbɛiŋ kpi lɔ i kiŋ'waka wə kɔm bənchi bə Nyɔ bà mbɛiŋ nǐ bwiŋki, maka bə suuŋ tə mbɛiŋ, i təiŋ bwili gia yə nyam yimbɛiŋ yi gwu nəŋki. I liə, Nyɔ kɔ wi fə lɔ mbɛiŋ fiəni chu bəwɔm, chiŋni mbɛiŋ bəh Klistus. Wi kɔ wi dalinya lɔ chu bibukumbɛiŋ bichi.

14 Wi kɔ wi chiksi lɔ gia yə yi nǐ kwaki bukumbɛiŋ i Kiŋwakti ki Bənchi wə, yə bə nǐ nyaka kɔm bukumbɛiŋ. Wi dzɔ biɛiŋ biələ bichi ka baŋŋ i kintasi wə.

15 Klistus ka bwiŋ ŋga bi biɛiŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga bəh biə bi sakaki, ka bwili bi i yəŋə wə ŋgəmsi bi, tumdzi bi i kintasi wə.

Bəni bə Klistus wɔ̂kɔki num gia yə a dzakaki wi

16 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma chu bûm a mi widɔkɔ sâkaki mbɛiŋ kɔm biɛiŋ biə mbɛiŋ dziki nabə biə mbɛiŋ muki nabə a mbɛiŋ biŋki kə bini, nabə bini bi fiəŋŋ wimfiaŋ , nabə a mbɛiŋ shiki kə bimbam.

17 Bə fəki gia yələ yi num a binjəŋŋjəŋ bi gia yə yi nǐ kɔ i bi dzə, gia yiwɔ mwi num Klistus.

18 Kiə mbɛiŋ ma bûm a bəni bədɔkɔ sakaki mbɛiŋ dzaka a mbɛiŋ gbɔ i dzəh yidɔkɔ wə. Bəni bələ kɔ bà bɔ dzakaki a mbɛiŋ dzɔki gwu yimbɛiŋ i kuku asi bɔ dzɔki a kɔbi i dzəh yi chəŋ wə, bɔ dzaka a mbɛiŋ kɔksiki tə bəchinda bə Nyɔ asi bɔ kɔksiki. Bɔ dzaka a bɔ kiəki lə gia, kɔm bɔ yɛiŋki lə gia i ndəmsi mə. Ayakalə, bɔ ghaŋsiki gwu num i gia yə yi dzəki i bɔ fuŋ ayaka fwu wi gia yiwɔ kɔbi.

19 Bəmaka bəni kɔ bɔ gaali lɔ bəh Fwu wə akɔ Klistus. Klistus kɔ wə wi nyaki ŋga i gwu yi ka yi kɔɔki si Nyɔ kɛiŋsi yi a yi kɔɔki. Bukumbɛiŋ kɔ bə chiŋni asi gwu yi mi kɔ yi chiŋni i bənyuŋ wə bəh i gaaŋ wə ka yi numki chəŋ.

20 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ kpi lɔ mbɛiŋ bəh Klistus i kimbu ki biŋ'waka biə bi sakaki mbi wələ, akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ chu nɔki aka mbɛiŋ kɔ bəni bə mbi wələ a? Mbɛiŋ chu bum i biəliki bənchi bələ kɔm nə a?

21 Bə si laaŋ a, “Kiə mi ki kâŋa kə. Kiə mi ki mɔ̂m kə i dzaka wə. Kiə mi ki kɔ̂m kə.”

22 Gia yələ yichi kɔ yə bəni fəki tsəki a ninshiŋ, kɔm bɔ biəliki bənchi num a jiə bəni biəli asi mfi bibɔ chusiki.

23 Bəni dza yɛiŋ a mfi kələ i bənchi bələ wə, si bɔ chusiki dzəh yə bɔ nyiniki bəni i kɔksiki yɛiŋ, bəh i shisiki gwú yibɔ i kuku a kɔbi na i dzəh yi chəŋ wə nabə i nya bwili gwú yibɔ. Ayakalə, biɛiŋ biələ kɔbi i gamti i bwili mi i gia yichu yə nyam yi yi gwu nəŋki.

3

Bəni bə Klistus kaŋaki nɔni kimfiaŋ

1 Si Nyɔ nǐ kɔ wi dzasi lɔ mbɛiŋ bəh Klistus i kpi wə, mbɛiŋ jǐə shɔm num i biɛiŋ bi bɛiŋ wə i di biə Klistus kɔ, a num i di biə Nyɔ kɔ wi tɔm wi i tsɛiŋ yi yiləkəli wə.

* **2:8** I já yi Glik wə yi kələ i numki a biɛiŋ bichi i mbi wələ bəni biəliki chɔkɔ bichi. Yɛiŋ i kimbu 2:20

2 Mbɛiŋ ǰîə mfi bimbɛiŋ i biɛiŋ bi
bɛiŋ wə. Kiə mbɛiŋ ki ǰîə kə i bi kuku
wə,
3 kɔm mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ kpi lɔ,
nɔni kimbɛiŋ kɔ i liə num Nyɔ nyumi
ki bəh Klistus i wi wə.
4 Jɔbi wə Klistus wə wi kɔ nɔni
kimbɛiŋ bi tumbuku, ma mbɛiŋ tə bi
tumbuku bəh wi i kintəəŋ kimbum bi
wə.
5 Yi kɔ a, mbɛiŋ lâksi laksini gia
ka yələ i mbɛiŋ wə num gia yi mbi
wələ. Num i fəki nɔni ki tɔkɔlini bəh
i kwakaki gia kɔm kinyɛŋ ki tɔkɔlini,
bəh gwu yi shilini, bəh i kɔŋki i fəki
gia yichu, bəh i bukuki bəh dzákəh i
biɛiŋ wə. Mi wə wi bukuki bəh dzákəh
i biɛiŋ wə, yaka biɛiŋ biwɔ si num ka
nyɔ i wi.
6 Akɔ kɔm ŋkaiŋni wi biɛiŋ ka biələ
Nyɔ bi chusiki shɔm yi yi bɔksini i bəni
bà bɔ fəki yi.
7 A nǐ kɔ si mbɛiŋ nǐ yisi kɔ mbɛiŋ nǐ
fəki lə ŋkaiŋni wi biɛiŋ biələ i jɔbi wə
mbɛiŋ nǐ yisiki nyaniki i yəmaka dzəh
wə.
8 Ayakalə, i liə, mbɛiŋ kaŋaki i bêe
bi bichi. Mbɛiŋ bêe shɔ́m yi bɔkɔli
bəh shɔ́m yi kwinini bəh shɔ́m yichu.
Kiə mi bi ma bâkəliki yɛli wi mi. Kiə
ndzaka wichu ma bûkuki i dzaka ki
mi wə.
9 Kiə mi ma fwôkyiki waiŋnih wi.
Mbɛiŋ kiəki a mbɛiŋ babwili lɔ gwu
yikpu bəh kimfə ki i mbɛiŋ wə,
10 ka lɔh num gwu yimfiaŋ. Yələ kɔ
num Nyɔ kɛiŋsi yi ka fiəni kwuni jiə yi
ka n'yi Kimaa, ka mbɛiŋ tɔksiki kiəki
wi.
11 I fa kɔ mi widəkɔ chu kɔbi chi
chi. Mi widəkɔ chu kɔbi i fɛiŋ wə
a, akɔ mi wi Ju nabə a, akɔ mi wi
Glik. Mi widəkɔ kɔbi fɛiŋ a bə ka suuŋ
dəkə wi, widəkɔ kɔbi a bə suuŋ wi.
Mi widəkɔ chu kɔbi fɛiŋ wə wi kɔ wi
chwa. Mi widəkɔ kɔbi wə wi kɔ ka
nyam yi chwa. Mi widəkɔ kɔbi wə wi
kɔ mfa, widəkɔ kɔbi wə wi kɔkə mfa.
Klistus kɔ biɛiŋ bichi i bɔ, wi num i bɔ
wə bəchi.
12 Si Nyɔ kɔ wi sabibwili lɔ mbɛiŋ,
mbɛiŋ baiŋ, wi kɔŋ mbɛiŋ, mbɛiŋ
kwâsiki nshɛiŋ, fâ kimfə ki ndzɔŋki,
shîsi gwú yimbɛiŋ, num i kimbɔiŋni
wə, kâŋa shɔm.
13 Mbɛiŋ dzôki mi bəh mi asi wi
kɔ. Mi ka fə na fi nə fi lɔ mi, wi
dâlinya wi. Si Bah kɔ wi dalinya lɔ chu
bimbɛiŋ, mbɛiŋ tə dâlikinyaki chu bi
bəni bədɔkɔ.
14 Jɔbi wə mbɛiŋ ka fəki gia yələ
yichi, mbɛiŋ ka ǰîəki kiŋkɔŋ i ninshiŋ.
Kiŋkɔŋ kɔ fiɛŋ fiə fi chiŋniki biɛiŋ bichi
na ka bi numki i fiɛŋ fimu wə tsə bwili
fwu.
15 Mbɛiŋ bêe ma kimbɔiŋni ki Klis-
tus nûmki i shɔ́m yimbɛiŋ wə chûsi
mbɛiŋ bəh dzəh. Kimbɔiŋni kələ num
kə Nyɔ nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ kaŋaki
si mbɛiŋ kɔ gwu yimu wə. Mbɛiŋ
nyâki tə kiyɔŋni i Nyɔ.
16 Mbɛiŋ ǰîəki ja yi Klistus ma yi
nûmki i shɔ́m yimbɛiŋ mə na bindzɔŋ,
mbɛiŋ lâni chu tâfi gwu yimbɛiŋ bəh
mfi bichi. Mbɛiŋ yâəŋki nyâ kiyɔŋni i
Nyɔ i shɔ́m yimbɛiŋ wə bəh bənjaŋ bà
bɔ bukuki i Kiŋwakti ki Ŋkɔksi wə bəh
bənjaŋ bə ŋkɔksini, bəh bà Kiŋ'waka ki
Baiŋni nyaki i bəni.
17 Jɔbi wə mbɛiŋ fəki na yinaiŋ gia
yə mbɛiŋ fəki, kɔŋ a numki yə mbɛiŋ
dzakaki dzakani, nabə yə mbɛiŋ fəki
num fəni, mbɛiŋ fâki yi i yɛli wi Bah
Jisɔs wə, nyâ kiyɔŋni i Nyɔ Ba.

Si bəni bə Klistus kɔ i nəki i júŋ yibɔ wə

18 Bəkaŋa bə bəni, mbɛiŋ nyâ gwú
yimbɛiŋ i bənyuku bəmbɛiŋ. Akɔ gia
yi chəŋ i bəni bə Bah Jisɔs i fâki.
19 Bənyuku, mbɛiŋ kôŋki bəkaŋa
bəmbɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ma châfiki i bɔ.
20 Bwa, mbɛiŋ wôkɔki i bətii
bəmbɛiŋ i gia yichi wə. Mbɛiŋ ka fəki
yakadəiŋ, ma yi ni ndzɔŋki i Bah.
21 Bətii bwa, kiə mbɛiŋ ma lôyiki bəh
bwa mbɛiŋ. Mbɛiŋ ka fəki yaka, ma
gwu ni kpiki bɔ.
22 Mfá mbɛiŋ wôkɔki i bətikwili
bəmbɛiŋ bə fa kuku i gia yichi wə. Kiə
mbɛiŋ ma nômki i bɔ a i jɔbi wə dzákəh
yibɔ kɔ i mbɛiŋ wə i fəki a gwu ndzɔŋki
bɔ bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ nômki bəh shɔm
yimu, lwâ num Bah.
23 Mi ka nɔmki na finə fiə wi nɔmki,
wi ka nômki bəh shɔm yi yichi a ŋgaiŋ
nɔmki num i Bah a kɔbi i mi.

24 Mbɛiŋ kĺəki a mi bi kwatiki lə fiɛŋ
fiə bə kɔ bə kɛiŋsi jiə fi a num mbee wi
i Bah. A num i Bah Klistus wə si mbɛiŋ
nɔmki.
25 Ayakalə, i bəni bà bɔ fəki chu, Nyɔ
bi gɔmki lə bɔ i chu biə bɔ fəki. Nyɔ si
chusi kə chi chi i bəni.

4

1 Mbɛiŋ bətikwili bà mbɛiŋ kaŋaki
mfá, mbɛiŋ fə̂ki gia i bɔ i dzəh yə yi
kɔ chəŋ bəh yə yi ndzɔŋki, kĺə a mbɛiŋ
kaŋaki lə tə Tikwili i bɛiŋ.

Ntəfi wi gɔksini

2 Mbɛiŋ bəchi tsə̂ki tsə̂ki a ninshiŋ
bô̂h kə. Mbɛiŋ bá tsa mbɛiŋ ka jĺəki
mfi i yi wə, nyə̂ kiyɔŋni i Nyɔ.
3 Mbɛiŋ tsə̂ki i buku tə a Nyɔ wɛ̂li
dzaka kifiəŋə i ja yi, a buku fû̂kuki
ja yələ yə yi kɔ gia yi nyumini kɔm
Klistus. Akɔ gia yə mih kɔ i juŋ yi nsəŋ
mə kɔm yi.
4 Mbɛiŋ tsə̂ki a mih fû̂kuki baiŋsiki
yi bindzɔŋ si mih kaŋaki i fû̂kuki.
5 Jɔbi wə mbɛiŋ fəki gia mbɛiŋ bəh
bəni bà bɔ kɔkə bəni bə bumni, mbɛiŋ
ka fə̂ki bəh mfi. Na winaiŋ jɔbi
wə mbɛiŋ kwati dzəh i fə gia mbɛiŋ
mô̂msi a jɔbi wiwɔ ma tsə kiləlɔ.
6 Ndzaka wimbɛiŋ jɔbi wichi nû̂mki
wi bɔnini njwɔŋ ka ŋkaka, ka mbɛiŋ
ni kĺəki gia yə mbɛiŋ kɔ i chû̂kuli mi
wichi yɛiŋ i dzəh yi chəŋ wə.

Bəmbəni

7 Tichikus ni fuku lə gia yichi
kɔm mih i mbɛiŋ. Wi kɔ waiŋnih
wibukumbɛiŋ, wi num tə shɔm
yibukumbɛiŋ. Buku bɔ nɔmki i Bah
i mi wimu, wi num mi wi nɔm wə wi
nɔmki bəh shɔm yi yichi.
8 Akɔ gia yə mih faaŋ wi i mbɛiŋ
kɔm yi, ka wi dzə fə mbɛiŋ kiə si buku
kɔ, wi chu shili shɔ́m yimbɛiŋ.
9 Mih faaŋki bəh Ɔnesimus wə wi
kɔ mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə, wi num tə
waiŋnih wibukumbɛiŋ wə wi kɔ shɔm
yibukumbɛiŋ num wi num i gia yi
Klistus wə nalə. Bɔ ni fuku lə i mbɛiŋ
gia yichi yə yi num fa.
10 Alistakus wə buku wi kɔ fa i
juŋ yi nsəŋ mə, bɔniki dzəki i mbɛiŋ.
Maak waiŋtii Banabas bɔniki dzəki tə
i mbɛiŋ. Akɔ wi wə mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ
kwati lɔ ntum kɔm wi. Wi ka dzə,
mbɛiŋ dzô̂ wi.
11 Jisɔs wə bə bɔɔŋki a Justus bɔniki
dzəki tə i mbɛiŋ. A baaŋ a bəni bətali
bələ bɔ kɔ Bəju, buku bɔ nɔmki i fiɛŋ
fimu wə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Bɔ gamti
mih nalə, fə shɔm yiŋ də.
12 Ɛbaflas wə wi kɔ tə mi widɔkɔ i
mbɛiŋ wə, wi nɔmki i Klistus Jisɔs
bɔniki dzəki tə i mbɛiŋ. Wi kwakaki
lə mbɛiŋ i ntsa wi wə jɔbi wichi, tsa
a Nyɔ fə̂ ma mbɛiŋ nû̂mki bəh ŋga, i
tɔksiki kiəki gia yichi yə Nyɔ nəŋki.
13 Mih yɛiŋ lɔ bəh dzákəh yiŋ a wi
nɔmki i mbɛiŋ wə bəh ŋga bəh i bəni
bə Lawdɛsia bəh bə Hilabɔlis wə.
14 Luk wə wi chukuki bəni, wə wi
kɔ nsɛiŋ wibuku wi shɔm bəh Dɛmas
bɔniki dzəki tə i mbɛiŋ.
15 Mbɛiŋ tsəsi kimbɔni kəŋŋ i bwa
bə nih bəbukumbɛiŋ bə bumni i
Lawdɛsia, bəh i Nimfa bəh i kijuŋni ki
bəni bə bumni kə ki juŋniki i wi dzu.
16 Mbɛiŋ ka fa kiŋwakti kələ i mbɛiŋ
kintəəŋ mbɛiŋ chĺŋsi ki i kijuŋni ki
bəni bə bumni i Lawdɛsia ma bɔ fə̂ tə,
mbɛiŋ yɛ̂iŋ tə a bɔ chĺŋsi kiŋwakti kə ki
kɔ i bɔ, mbɛiŋ fə̂ tə.
17 Mbɛiŋ dzə̂ka i Alkibus a wi yɛ̂iŋ
a wi kə̂asi nɔm wi Bah wə wi nya i wi
kaŋ.
18 Kimbɔni kələ nyaka mih Bɔɔl bəh
kaŋ yiŋ. Mbɛiŋ yĺŋtiki a mih kɔ i juŋ
yi nsəŋ mə. Ma Nyɔ chû̂si shɔm yi
yindzɔŋni i mbɛiŋ.

Kiŋwakti ki Bəəl ki ninshiŋ kə wi nǐ nyaka i kijuŋni ki Tɛsaləɲika

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Tɛsaləɲika ki ninshiŋ kələ mə

Tɛsaləɲika nǐ kə kwili widəkə i kimbu ki tumi ki Masedəɲia wə a num di biə Bəəl nǐ yisi kijuŋni ki bəni bə bumni. Yi nǐ ka dzə dəkə jəbi wi dəəŋ si kijuŋni kələ nǐ yisi, Bəju ka yisi i bainŋki Bəəl kindəŋ fini bə kəm wi. Bəəl ka nyaka kiŋwakti ki ninshiŋ kələ i bəni bə Klistus bà bə kə i Tɛsaləɲika i shîliki shóm yibə, fâ a bə nûm dzəŋ bəh ŋga.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1 Kin'yisi
1:2–3:13 Bəəl wəkə ndzəŋni chu kəksi bəni bə bumni
4:1-12 Ntəfi kəm nəni ki bəni bà bə kə bə Klistus
4:13–5:11 Ntəfi kəm si Klistus bi fiəni dzəki
5:12-22 Ntəfi wi gəksini
5:23-28 Kiŋgəksi

1 Akə mih Bəəl, mih kə buku Silas bəh Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni bə kwili wi Tɛsaləɲika bà bə chiŋni num bəh Nyə Ba bəh Bah Jisəs Klistus.

Bə chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbəiŋni.

Bəəl nya kiyəŋni i Nyə kəm kijuŋni ki bəni bə bumni bə Tɛsaləɲika

2 Buku si nya lə kiyəŋni i Nyə jəbi wichi kəm mbɛiŋ bəchi, jiə mbɛiŋ jəbi wichi i ntsa wibuku wə.

3 Jəbi wə buku kə i Nyə Bah wibukumbɛiŋ nshiŋ, buku si kwaka lə nəni kimbɛiŋ kə ki bukuki dzəki i shəm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə, bəh nəm wimbɛiŋ wə wi bukuki dzəki i kiŋkəŋ wə, bəh shəm yə mbɛiŋ kaŋa, yi buku dzə i ntsɛiŋ wə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i Bah wibukumbɛiŋ wə Jisəs Klistus.

4 Bwa bə nih bəbuku bà Nyə kəŋki, buku kiəki lə a Nyə sabibwili mbɛiŋ.

5 Buku kiəki lə yakadəiŋ kəm ntum wi ndzəŋni wə buku nǐ dzə bəh wi i mbɛiŋ wi nǐ ka dzə a ndzaka wə shəŋ. Wi nǐ dzə num bəh ŋga biə bi nyəki dzəki i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə tə, buku təksi kiə a ntum wiwə kə ŋkəŋ. Mbɛiŋ kiəki lə ŋkaiŋni bəni bə buku nǐ kə jəbi wə buku nǐ nəki i mbɛiŋ kintəəŋ kəm mbɛiŋ.

6 Mbɛiŋ nǐ dzə gvu yibuku bəh yi Bah kəm mbɛiŋ nǐ dzə ntum wiwə bəh kilaŋ gwu kə ki nǐ bukuki dzəki i Kiŋ'waka ki Baiŋni na si mbɛiŋ nǐ kə i ŋgəkə wimbum wə.

7 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ka fiəni chu bəni bà bəni bə bumni bəchi i kimbu ki Masedəɲia wə bəh ki i Akɛya wə nǐ dzəki kinchəsi i bə.

8 Mih dzakaki kə lə kəm a kəkə a gia yi Bah shəŋ yə yi buku i kimbu kimbɛiŋ wə, ka waŋ fiəli kimbu ki Masedəɲia bəh ki Akɛya wə. Ntum wiwə kəm shəm yimbɛiŋ yə mbɛiŋ jiə i Nyə wə waŋ tsə tə i di bichi wə. Ayakadəiŋ, gia yidəkə chu məŋ yə buku kə i chu dzaka kəm yi.

9 Mbɛiŋ kǐə a bəni bəwə mwi fukuki lə kəm si mbɛiŋ nǐ dzə buku i mbɛiŋ kintəəŋ, bəh si mbɛiŋ nǐ bee mimɔsɔ fiəni i Nyə i nəmki i Nyə wi ŋkəŋ wə wi kaŋaki nəni.

10 Bə fukuki lə tə si mbɛiŋ wəkəliki Waiŋ wi wə wi bi dza dzə i bɛiŋ. Waiŋ wi wələ kə wə wi nǐ dzasi i kpi wə, num Jisəs wə wi bwiliki bukumbɛiŋ i shəm yi Nyə yi bəksini yə, wi bi chusiki i bəni.

2

Bəəl dzaka kəm nəm wi i Tɛsaləɲika

1 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ mwi kiəki lə a njikə wə buku nǐ laa i mbɛiŋ nǐ kəkə wi kilələ.

2 Na si mbɛiŋ kiəki a bəni nǐ kə num bə nya ŋgəkə i buku chu chəbsi buku i kwili wi Filibi wə, buku nǐ kaŋaki a shəm i ŋga bi Nyə wibuku wə i fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyə wə i mbɛiŋ, na si bəni nǐ chiki buku nalə.

3 Ntum wi ndzəŋni wə buku nǐ fukuki tsa mbɛiŋ bəh wi a nǐ kəkə wə

wi nĭ kɔ bəh ŋgbɔ widɔkɔ, buku nĭ fukuki kə bəh kiŋkwaka kichu kidɔkɔ, nabə i məmsiki i fwɔkyiki mbɛiŋ fwɔkyini.

4 Ayakalə, si Nyɔ yɛiŋ a buku kpɛiŋni i bəni bə wi kɔ i nya ntum wi ndzɔŋni wələ i kaŋ yibɔ wə, ayakadəiŋ buku ka fukuki. Buku fuku kə lɔ a yi ndzɔŋki i bəni. Buku nĭ fukuki a yi ndzɔŋki num i Nyɔ wə wi tsɛiŋki num shɔ́m yibuku.

5 Si mbɛiŋ kiəki, buku nĭ ka num dzə dəkə lɔ bəh ndzaka wi njwɔni nabə i dzɔ gia yidɔkɔ kəŋ i ninshiŋ i dzi fiɛŋ i mbɛiŋ kaŋ. Yələ kɔ gia yə Nyɔ kɔ mbeeŋ nsaka wibuku.

6 Buku nĭ nəŋki kə i kaŋa kiŋkɔksi kidɔkɔ i mi nabə kə ki nyə i mbɛiŋ wə nabə i bəni bədɔkɔ wə, namana yaka si a nĭ kɔ di bibuku ka bwa bə faaŋni bə Klistus i bikəki a mbɛiŋ fəki gia i buku.

7 Buku nĭ kɔ fibuku i kimbəiŋni wə i mbɛiŋ kintəəŋ tɔkni bəh mbɛiŋ asi nih waiŋ si tɔkni bəh bwa bu.

8 Ayakadəiŋ, buku ka dzɔ mbɛiŋ i gwu yibuku wə na bindzɔŋ bəh kiŋkɔŋ, buku nĭ ka nya dəkə mbɛiŋ bəh ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wə shəŋ, ayakalə buku nĭ nya tə gwu yibuku i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ nĭ kɔ mbɛiŋ chu shɔ́m yibuku nalə.

9 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ kwakaki alə nɔm wibuku bəh kiliəkə kibuku a? Buku nĭ nɔmki nchɔkɔ bəh nshi ka buku ma jiə ntiə widɔkɔ i mi wə i mbɛiŋ kintəəŋ, si buku nĭ fukuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wələ i mbɛiŋ.

10 Mbɛiŋ mwi na bəh Nyɔ kɔlə i beeŋ nsaka wibuku a nɔni kibuku i mbɛiŋ bəni bə bumni nĭ kɔ ki baiŋni bəh ki chəŋ kaŋa kə ŋgbɔ widɔkɔ.

11 Mbɛiŋ kiə tə si buku nĭ fəki bəh mbɛiŋ, fə bəh mbɛiŋ asi tii waiŋ si fə bəh bwa bu.

12 Buku nĭ shiliki shɔ́m yimbɛiŋ, ləbti mbɛiŋ lumsi a mbɛiŋ nəki nɔni num kə Nyɔ nəŋki. A num Nyɔ wə wi bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ liə i ŋkuŋ bi wə bəh mbum bi.

13 Buku baaŋ kə tə i nya kiyɔŋni i Nyɔ kɔm yələ a jɔbi wə buku nĭ dzə bəh gia yi Nyɔ i mbɛiŋ, mbɛiŋ nĭ dzɔ gia yiwɔ a akɔ na gia yi Nyɔ, a num kə gia yi mi. A num yi yə yi nɔmki i mbɛiŋ wə bəni bə bumni.

14 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ kĭə a, gia yə yi nĭ num bəh bijuŋni bi bəni bə bumni bə Nyɔ bà bɔ nĭ kɔ bɔ bum i Klistus Jisɔs i kimbu ki Judea, yi nĭ num tə bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ nĭ kɔ mbɛiŋ yɛiŋ tə bəŋgəkə i kaŋ yi bəni bəmbɛiŋ bə kwili wə a liŋ asi bɔ nĭ yɛiŋ i kaŋ yi Bəju bəbɔ wə.

15 Bəju bələ kɔ bà bɔ nĭ wɔɔ Bah Jisɔs. Ayaka a num bɔ bà bɔ nĭ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ. A num bɔ bà bɔ nĭ kɔŋŋ bwili buku i bɔ wə. Bɔ fəki yakadəiŋ Nyɔ wɔkɔ kə ndzɔŋni bəh bɔ. Bɔ baiŋŋyi lɔ bəni bəchi,

16 si bɔ baŋki dzəh i buku i dzakaki i bəni bà bɔ kɔkə Bəju ka bɔ bɔiŋ. Bɔ fəki yaka jɔbi wichi chu bibɔ yaka. Shɔm yi Nyɔ yi bɔksini dzə lɔ i bɔ wə i liə.

Bɔɔl ka nəŋki i yɛiŋ bəni bə bumni bə Tɛsalənika

17 Bwa bə nih bəbuku, si bukumbɛiŋ ni gaali, buku məmsi na bəh ŋga a buku yɛiŋ mbɛiŋ shəŋ bəh dzəkəh, na si a məŋ dəkə i jɔbi wi dəəŋ wə, si bukumbɛiŋ ni gaali. Bukumbɛiŋ ni gaali shəŋ a i dzákəh chɛiŋ. Bukumbɛiŋ ni ka gaali dəkə i shɔm wə.

18 Buku nəŋki i fiəni dzə i mbɛiŋ. Mih Bɔɔl mwi kɔ num mih məmsi lɔ na i kiŋkani kiduli wə, ayakalə Satan baŋ a buku.

19 Buku kaŋaki kiŋkɔŋ lə kɔm gia yə buku tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ kɔm yi, nabə ndzɔŋni bibukumbɛiŋ bəh kifɔ kibukumbɛiŋ kə buku bi ghaŋsiki gwu yɛiŋ i Bah wibukumbɛiŋ nshiŋ wə Jisɔs, jɔbi wə wi bi fiəniki dzəki kɔ nə? A məŋ mbɛiŋ na?

20 Akɔ na mbɛiŋ mbum bibuku bəh ndzɔŋni bibuku.

3

1 Ayakadəiŋ, jɔbi wə buku nĭ yɛiŋ a yi gaka buku, buku ka kɔŋki i baaŋ i jum wə i Atɛn a buku mbɔŋ,

2 buku ka faaŋ Timəti waiŋnih wibukumbɛiŋ wə buku bɔ nɔmki i Nyɔ i fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm

Klistus. Buku nǐ faaŋ wi a wi dzâ shǐli bumni bimbɛiŋ, chu tâfi mbɛiŋ kɔm Klistus,
3 Buku fə lə ka mi i mbɛiŋ ma ni chu i jum wə kɔm bəŋgəkə bələ. Mbɛiŋ mwi kiəki lə a bəŋgəkə kɔ fiɛŋ fibukumbɛiŋ.
4 Mbɛiŋ kiəki lə a jɔbi wə buku nǐ kɔ bəh mbɛiŋ, buku nǐ fuku i mbɛiŋ jɔbi kɛiŋ a bukumbɛiŋ kaŋaki i ni yêiŋki bəŋgəkə. Ayaka yi num a liŋ asi yi kɔ asi mbɛiŋ kiəki.
5 Akɔ gia yə yi nǐ fə mih, mih ka faaŋ Timɔti. Yi nǐ kɔ yi gaka lɔ mih, yakadəiŋ mih ka faaŋ wi i dzə tsɛiŋ kɔm kimbum kimbɛiŋ si ki kɔ ka mih kiəki, kɔm mih nǐ lwaki lə a, a kɔlə i numki mi wə wi si mɔmsi bəni mɔmsi lɔ mbɛiŋ wi fə nɔm wichi wə buku nɔm i mbɛiŋ laka kilɔlɔ.

Timɔti fuku ntum kɔm bə kimbum ki bəni bə Tɛsaləonika

6 Ayakalə, i liə si Timɔti fiəni dzə i buku wə, ka fuku ntum wi ndzɔŋni kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə bəh si mbɛiŋ chusiki kiŋkɔŋ i bəni wə. Wi kɔ wi fuku tə si mbɛiŋ kwakaki buku nalə chu nəŋ i yɛiŋ buku asi buku tə kɔŋki i yɛiŋ mbɛiŋ.
7 Kɔm bə yələ, bwa bə nih bəbuku, i bəŋgəkə bəh ləli biə buku bəchi yɛiŋki shɔm də buku kɔm kimbum kimbɛiŋ bəh kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə.
8 I liə buku waka kɔm mbɛiŋ numki lə bindzɔŋ mbɛiŋ bəh Ba.
9 Ayakadəiŋ, buku nyaki kiyɔŋni i Nyɔ nalə kɔm mbɛiŋ. Buku nyaki kiyɔŋni i Nyɔ kɔm ndzɔŋni biə buku wɔkɔki i Nyɔ nshiŋ, bi num kɔm mbɛiŋ.
10 Buku tsaki na bəh ŋga nchɔkɔ bəh nshi nəŋ i chu yɛiŋni daŋsi gwu ka buku ni nya mbɛiŋ bəh fiɛŋ fiə fi kɔbiki i bumni bimbɛiŋ wə.
11 Buku tsaki a Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ mwi, bəh Bah wibukumbɛiŋ wə wi kɔ Jisɔs wêli dzəh ka buku dzə yɛiŋ mbɛiŋ.
12 Buku tsa tə a Bah fâ ma kiŋkɔŋ kimbɛiŋ kɔɔki tsəki a ninshiŋ i kɔŋki gwu yimbɛiŋ bəh bəni bəchi a liŋ asi buku kɔŋki mbɛiŋ.
13 Buku tsaki yakadəiŋ ka wi Bah fâ ma shóm yimbɛiŋ ləkəki, ka mbɛiŋ bi nûmki kiŋgbɔ kidɔkɔ kɔbi, bâiŋ i Nyɔ wə wi kɔ Ba num Bah wibukumbɛiŋ nshiŋ i jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi dzəki bəh bəni bəchi bà akɔ mbu.

4

Nəni kə Nyɔ kɔŋki

1 I kiŋgɔksi wə, bwa bə nih bəbuku, buku tsaki mbɛiŋ kwuŋ kaŋ ka bəni bà bɔ chiŋni i Bah Jisɔs wə, si mbɛiŋ nǐ lani i buku si mbɛiŋ kaŋaki i nôki i dzəh yə Nyɔ kɔŋki, asi mbɛiŋ nɔki i liə, mbɛiŋ fêki ayaka tsâ a bəh ki i ninshiŋ.
2 Mbɛiŋ kiəki lə bətəfi bə buku nǐ nya i mbɛiŋ i ŋga bi Bah Jisɔs wə.
3 Gia yə Nyɔ kɔŋki, kɔ a mbɛiŋ lansiki baiŋki. Mbɛiŋ ma ndzɔniki i biŋ.
4 Mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i kǐəki si wi kɔ i kaŋaki gwu yi i dzəh yə yi baiŋki yi kaŋa kiŋkɔkni.*
5 Gwu yi mi ma shiliki ka mi i tumi kə ki kiəki kə Nyɔ.
6 Kiə mi i mbɛiŋ ma mɔm i fə chu nabə i fə kimfikili i wainŋnih wi i gia yələ wə. Buku nǐ kiŋ lɔ gia yələ i mbɛiŋ a Bah bi faaŋ lə ŋgəkə i bəni bà bɔ fəki gia yələ yichi.
7 Mbɛiŋ kiəki a Nyɔ nǐ ka bɔɔŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ nɔki nəni ki kinyɛŋ. Wi nǐ bɔɔŋ bukumbɛiŋ a bə nɔki nəni kə ki bâiŋki.
8 Ayaka kɔ a, na ndə wə wi nəiŋ i wɔkɔ ntəfi wələ wi ka nəiŋ dəkə i wɔkɔ num i mi wiwɔm. Wi nəiŋ i wɔkɔ num i Nyɔ wə wi nyaki Kiŋ'waka ki ki Baiŋni i mbɛiŋ.
9 Yə kɔm kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i kaŋaki i bwa bə nih bəmbɛiŋ mbɛiŋ kaŋaki kə i chu tsɛiŋki a buku nyaka kɔm yəmaka i mbɛiŋ. Gia yələ kɔ num mbɛiŋ mwi kɔ num Nyɔ nǐ lani lɔ mbɛiŋ yɛiŋ si mbɛiŋ kaŋaki i kɔŋki gwu yimbɛiŋ.

* **4:4** Yudɔkɔ a, “Mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i kǐəki si wi kɔ i kaŋaki kpə wi i dzəh yə yi baiŋki yi kaŋa kiŋkɔkni.”

10 I yi ŋkɔŋ wə, mbɛiŋ si kɔŋ lə
bwa bə nih bəmbɛiŋ bəchi i kimbu ki
Masedɔnia wə. Ayakalə, bwa bə nih
bəbuku, buku chu tsa a mbɛiŋ fə̂ki
ayaka tsə̂ a ninshiŋ ninshiŋ.
11 Fwu wi gia kɔ a mbɛiŋ mô̂msiki
bəh ŋga i nə̂ki i kimbɔiŋni wə, mbɛiŋ
tsə̂iŋki a gia yə yi tsɛiŋki mbɛiŋ. Mbɛiŋ
nô̂mki bəh kaŋ yimbɛiŋ asi buku nǐ
lani mbɛiŋ.
12 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ni kwati
kiŋkɔksi i bəni bə biŋ, mbɛiŋ ma ni
tsɛiŋki mi i fiɛŋ fiə mbɛiŋ nəŋki.

Kɔm ndzə wi Bah

13 Bwa bə nih bəbuku, buku nəŋki
i fə a mbɛiŋ kǐə ŋkɔŋ kɔm bə bəni bə̀
bɔ kɔ num bɔ kpiyi lɔ. Buku nəŋki i
fə a mbɛiŋ kǐə ka mbɛiŋ ma nû̂mki
bəh nshɛiŋ nshɛiŋ ka bəni bə̀ bɔ tsɛiŋki
tsəki kə i ninshiŋ i fiɛŋ fidɔkɔ.
14 Bukumbɛiŋ bum a Jisɔs nǐ kpi
fiəni dza i kpi wə, yi num a liŋ asi Nyɔ
bi fiəni dzə bəh Jisɔs bəh bəni bə̀ bɔ nǐ
kpiyi num bɔ chiŋni bəh wi.
15 Gia yə buku dzakaki i mbɛiŋ
i liə lə yi biəliki ndzaka wi Bah a,
bukumbɛiŋ bə̀ bə baaŋ i jum wə bə
num i bi kɛiŋki bəwɔm i jɔbi wə Bah
bi fiəni dzəki bukumbɛiŋ bi tsə kə i
ninshiŋ i bəni bə̀ bɔ kɔ num bɔ kpiyi
lɔ.
16 Mbɛiŋ bi wɔkɔki lə ja yi wamyini
i bɛiŋ bəh ja yiləkəli, fwu wi bəchinda
bə Nyɔ wili tə, jəŋ wi Nyɔ dzaka.
Ayaka ka Ba wi mwi dza bɛiŋ wi shiki
dzəki. Ma bəni bə̀ bɔ nǐ kpiyi num bɔ
chiŋni bəh Klistus yisi dzayi.
17 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ bə̀ bə
bɛsi bə̀ kɛiŋ bəwɔm i jɔbi wiwɔ wə
bukumbɛiŋ bi baŋsi bəh bɔ i bɛiŋ i
bikwu wə i tsə baŋsi bəh Bah i bɔɔli
wə. Ma bukumbɛiŋ numki bəh Bah i
jɔbi wichi wə.
18 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bô̂iŋsiki tsə̂ki
shóm yi mi mi bəh ndzaka wələ.

5

Si mi kɔ i wɔkɔliki ndzə wi Bah

1 Bwa bə nih bəbuku, kɔm bə jɔbi
bəh chɔkɔ bi dzəni bi Bah, ŋgəkə
widɔkɔ chu məŋ wə mih kɔ i nyakaki
gia yələ i mbɛiŋ.
2 Mbɛiŋ mwi kiəki lə na bindzɔŋ a
chɔkɔ bi dzəni bi Bah bi numki asi ji
si dzə nchɔkɔ.
3 Jɔbi wə bəni ni dzakaki a,
“Kimbɔiŋni kələ, gia məŋ yə mi kɔ i
lwaki”, ayaka ŋgəkə ni dza gbɔ i bɔ
wə asi lɔli bi nnɔmh si dzə jɔbi wə
miŋkpaŋa kɔ bəh tɔɔ, dzəh ma ni chu
num yə bɔ kɔ i yɔkɔ gɛiŋ yɛiŋ.
4 Ayakalə, bwa bə nih bəbuku,
mbɛiŋ kɔkə dəkə fimbɛiŋ i jisi wə, ka
jɔbi wiwɔ bi təkəli dzə i mbɛiŋ asi ji si
dzə.
5 Mih dzakaki lə kɔm mbɛiŋ bəchi
kɔ bəni bə baiŋni, chu num bəni bə
nshichuŋ. Bukumbɛiŋ num kə bəni
bə nchɔkɔ nabə i jisi wə.
6 Ayakadəiŋ, kiə bukumbɛiŋ
ki nə̂ kə si bəni bədɔkɔ nɔki.
Bukumbɛiŋ nû̂mki bəh ntsəŋə bəh mfi
bibukumbɛiŋ fɛiŋ.
7 Bəni bə̀ bɔ si nɔ bɔ si nɔ num
nchɔkɔ, ayaka bəni bə̀ mbih si kwa bɔ
mɔ si kwa num nchɔkɔ.
8 Ayakalə, si bukumbɛiŋ kɔ
fibukumbɛiŋ num bəni bə nshichuŋ,
bukumbɛiŋ numki bəh ntsəŋə bəh mfi
bibukumbɛiŋ fɛiŋ. Bukumbɛiŋ dzə̂
mbum bəh kiŋkɔŋ aka chwaka ki ki-
jum kə bə lɔh baŋ kijum kibukumbɛiŋ
yɛiŋ, bəh i dzə̂ tə ntsɛiŋ wə bukumbɛiŋ
tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i bi kwati mbɔiŋ
a num wə bukumbɛiŋ bwaŋ aka kifɔ
ki gɔŋ i bukumbɛiŋ fuŋ.
9 Mbɛiŋ kiəki a Nyɔ nǐ ka sabib-
wili jiə bukumbɛiŋ a wi bi chusi num
shóm yi yi bɔkɔli yə. Wi nǐ sabibwili a
bukumbɛiŋ bi kwatiki num mbɔiŋ tsə
dzəh i Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.
10 Jisɔs Klistus kɔ wə wi nǐ kpi kɔm
bukumbɛiŋ, kɔŋ bukumbɛiŋ kɛiŋki
bəwɔm yudɔkɔ bə kpiyi bukumbɛiŋ bi
chiŋni numki a bəh wi.
11 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ shíliki shóm yi
mi mi i mbɛiŋ kintəəŋ mâa yaka tə mi
mi asi mbɛiŋ si fə lɔ.

Ntəfi wi gɔksini bəh mbəni

12 Buku tsaki mbɛiŋ bwa bə nih
bəbuku, a mbɛiŋ kô̂ksiki bəni bə̀ bɔ
nɔmki i mbɛiŋ kintəəŋ, bɔ təkni yaka

bəh mbɛiŋ i dzəh yi Ba wə, chu lani mbɛiŋ.
13 Mbɛiŋ chûsiki kiŋkɔksi i bɔ na bindzəŋ i kiŋkɔŋ kɔm bəh nɔm wə bɔ fəki. Mbɛiŋ numki tə bəh nɔni ki bɔnini i mbɛiŋ kintəəŋ.
14 Buku chu tsa tə mbɛiŋ bwa bə nih bəbuku a mbɛiŋ tâfi bəni bà bɔ kɔŋki i numki a kilɔlɔ, lâkəsi shɔ́m yi bəni bà bɔ kaŋaki ndzaŋ, gâmti tə bəni bà bɔ kɔ bəh ŋgbɛni. Mbɛiŋ nûmki bəh ŋkaŋa wi shɔm i bəni bəchi wə.
15 Mbɛiŋ tôkniki a mi ma chûkuliki chu bəh chu. Mbɛiŋ jwôki jɔbi wichi i fâki num gia yindzɔŋni i mbɛiŋ kintəəŋ bəh i bəni bəchi wə.
16 Mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli i jɔbi wichi wə,
17 mbɛiŋ tsâki jɔbi wichi,
18 nyâ kiyɔŋni i Nyɔ i gia yichi yə yi numki. Yələ kɔ gia yə Nyɔ nəŋki i mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ i Jisɔs Klistus wə.
19 Kiə mbɛiŋ ma chǐki nɔm wi Kiŋ'waka ki Baiŋni.
20 Kiə mbɛiŋ ma châsiki bəntum bə Nyɔ bà bəni lakaki.
21 Mbɛiŋ tsêiŋki lâkəki i gia yichi wə, dzô yə yi kɔ yindzɔŋni nûm yɛiŋ bɛiŋ,
22 mbɛiŋ bwǐli gwu yimbɛiŋ i gia yichi yə yi kɔ yichu.
23 Mih tsaki a Nyɔ mwi wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni, wə wi kɔ Nyɔ fô ma mbɛiŋ baiŋki i gia yichi wə tsə bwili fwu. Wi jǐə kiŋ'waka kimbɛiŋ bəh shɔ́m yimbɛiŋ bəh gwu yimbɛiŋ yi bi numki kiŋgbɔ kəbi i jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi dzəki.
24 Wi Nyɔ wə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ wi si num a ndzaka wi bɛiŋ, wi ni fə lə yaka.
25 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ tsâki i buku.
26 Mbɛiŋ bôni i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bəchi mbɛiŋ yâŋyi mâŋni bɔ bəh mbɔni wi bəni bə Nyɔ.
27 Mih dzakaki a mbɛiŋ kaiŋ i Bah nshiŋ a mbɛiŋ ni fâ lə kiŋwakti kələ i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ nshiŋ bəchi.
28 Ma kinduksi ki Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nûmki bəh mbɛiŋ.

Kiŋwakti ki Bəəl ki kəmsini kə wi nǐ nyaka i kijuŋni ki Tɛsaləonika

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki kəmsini ki Tɛsaləonika kələ mə

Na si Bəəl nǐ nyaka kiŋwakti kininshiŋ i bəni bə bumni i Tɛsaləonika a bə nûmki alə nyiki kəm bə jəbi wə Jisəs bi fiəni dzəki yɛiŋ, mfi bibə nǐ baaŋ ka shakyiki kəm gia yiwə. Bəəl ka nyaka kiŋwakti kikəmsini kələ i dzaka kəm si bəni bədəkə kwakaki a chəkə bi Bah bi dzəni dzə lə. Wi nǐ nani kiŋkwaka kələ chusi a, ka ndzə wi Klistus bi dzəki di, num gia yichu bəh yi gumini bi du tsə num duni.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3-12 Bəəl kəksi ka chu təbi kijuŋni ki bəni bə bumni
2:1-17 Ntəfi kəm ndzə wi Klistus
3:1-15 Ntəfi kəm nəni ki bəni bà bə kə bə Klistus
3:16-18 Kiŋgəksi

1 Akə mih Bəəl, mih kə buku Silas bəh Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni i kwili wi Tɛsaləonika bà bə chiŋni num bəh Nyə wə wi kə Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus.

2 Ma shəm yindzəŋni bəh kimbəiŋni ki Nyə Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus nûmki bəh mbɛiŋ.

Nsaka wə wi bi numki i jəbi wə Klistus bi fiəni dzəki

3 Bwa bə nih bəbuku, buku kaŋaki i nyâki kiyəŋni i Nyə jəbi wichi kəm mbɛiŋ. Yi kə chəŋ yakadəiŋ, kəm kimbum kimbɛiŋ kəəki tsəki a ninshiŋ ninshiŋ, kiŋkəŋ kə mi kaŋaki i mi mi kəəki tsəki tə a ninshiŋ ninshiŋ.

4 Ayakadəiŋ, buku mwi si ghaŋsi lə gwu kəm mbɛiŋ i bijuŋni bi bəni bə bumni bə Nyə bədəkə kintəəŋ. Buku si ghaŋsi kəm nnum wimbɛiŋ wi ndzəŋni, bəh si bəni bwaŋki gvu i mbɛiŋ chɛiŋ, ayaka mbɛiŋ num a i kimbum kimbɛiŋ wə, bəh si mbɛiŋ kaŋaki shóm i bəŋgəkə bà mbɛiŋ yɛiŋki.

5 Yələ kə gia yə yi chusiki a Nyə bi sakaki bəni i dzəh yi chəŋ wə, ka mbɛiŋ bi numki bəni num mbɛiŋ kpɛiŋ i ŋkuŋ bi Nyə wə num mbɛiŋ yɛiŋ bəŋgəkə bələ kəm bi.

6 Si Nyə kə mi wi chəŋ, wi ni chukuli lə ŋgəkə wə bəni nyaki i mbɛiŋ bəh ŋgəkə,

7 wi ni nya lə jəbi wi wakani i mbɛiŋ bà mbɛiŋ yɛiŋki ŋgəkə bəh i buku tə. Yələ gia bi numki i jəbi wə Bah Jisəs bi chusiki gwu yi i bɛiŋ, wi dzə i ləm wi gbuku wi ghəkəni wə. Wi bi dzəki yakadəiŋ bəh bəchinda bu bə ləkəli.

8 Wi bi chukuliki bəni bà bə nəiŋma Nyə bəh ŋgəkə, bəh bà bə ka bum dəkə ntum wi ndzəŋni kəm Bah wibukumbɛiŋ Jisəs.

9 Bə bi kaasiki lə bə, ma bə bi kaŋa ŋgəkə wə wi bi gəksi kə, bə bi gaali bə i Bah wə a bə ma dzə i wi ninshiŋ bəh i kiŋkəkni ki kimbum wə.

10 Yələ bi numki i chəkə biə wi bi dzəki ka bəni bà bə kə mbu, bi tumyi bikum i wi, ayaka bəni bəchi bà bə jiə shəm i wi bi numki bəh dzaka ki wəmni bəh wi. Ayaka mbɛiŋ tə bi numki lə bəh bə kəm mbɛiŋ nǐ bum gia yə buku nǐ fukuki i mbɛiŋ.

11 Akə gia yə buku tsaki i mbɛiŋ jəbi wichi a Nyə wibuku fâ ma mbɛiŋ nûmki mbɛiŋ kpɛiŋ i ŋkaiŋni bəni bà wi bəəŋ a mbɛiŋ numki. Buku tsaki tə a wi gâmti mbɛiŋ bəh ŋga bi, a mbɛiŋ fâ gia yindzəŋni yichi yə mbɛiŋ nəiŋki bəh nəm wichi wə mbɛiŋ fəki kəm shəm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə.

12 Buku tsaki yakadəiŋ tə ka yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ wə Jisəs, kâŋaki kiŋkəksi i mbɛiŋ kintəəŋ, mbɛiŋ tə kaŋa kiŋkəksi i wi wə. Yələ kə kəm shəm yindzəŋni yə Nyə wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus kaŋaki i mbɛiŋ wə.

2

Kəm mi wə wi bwiŋki bənchi bə Nyə

1 Bwa bə nih bəbuku, yə yi kɔ kɔm
bə ndzə wi Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs
Klistus bəh si bukumbɛiŋ bi chiŋni
juŋni tsə num bəh wi, buku tsaki
mbɛiŋ a,
2 kiə mfi ma chiŋ dzâ shâkyi
mbɛiŋ nabə a mbɛiŋ i fûmniki,* a
mbɛiŋ wɔkɔ ndzaka widɔkɔ i Kiŋ'waka
kidɔkɔ, nabə a, ndzaka, nabə a buku
nyaka kiŋwakti a ndzə wi Bah dzɔ lɔ
di.
3 Kiə mbɛiŋ bi ma bêe a mi widɔkɔ bi
fwɔkyi mbɛiŋ kɔŋ a numki na i yi naiŋ
dzəh wə. Mbɛiŋ kǐəki a chɔkɔ bi Bah bi
dzəni biə bi dzɔ kə di, maka bəni yisi
i ləkəki bəh fwu i Nyɔ. Ayaka maka
mi wə wi bwiŋki bənchi bəh Nyɔ dzə
tumbuku. Akɔ wi wə bə bi kaasiki wi
kaasini.
4 A num wi wə wi bi kɔksiki gwu
yi wali na finə fiə bə dzɔki a, akɔ Nyɔ
nabə fiə bə tsaki. Ayakadəiŋ, wi bi tsə
liə shi num i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ
wə ka bi bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ Nyɔ.
5 Mbɛiŋ dali lə a jɔbi wə bukumbɛiŋ
nǐ kɔ, mih nǐ fukuki lə gia yələ i mbɛiŋ
a?
6 Mbɛiŋ si kiə lɔ gia yə yi kaŋaki wi i
liə, ka wi dza tumbuku i jɔbi wə bə jiə
i wi.
7 Wi si nɔm i liə bəh ŋga bi i nyumi
wə i fəki a bəni waliki bənchi bə Nyɔ,
yi num alə a mi wə wi kəŋki wi kaŋaki
i bi kəŋki i tsə buku i jɔbi wə bə bi dzɔ
bwili wi i dzəh.
8 Jɔbi wə bə bi dzɔ bwiliki wi, mi
wə wi bwiŋki bənchi bə Nyɔ bi ka
tumbuku, Bah Jisɔs bi ka fəkə wi bəh
fiəkə yi dzaka, chiksi wi bəh baiŋni bi
biə wi bi dzəki bəh bi.
9 Mi wə wi bwiŋki bənchi bi dzəki
i ŋga bi Satan wə, wi kaŋa ŋga bichi,
fâ bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi bəh
gia yi dzaka ki wɔmni a num yi ntəkə
yichi.
10 Ayaka wi bi dzəki tə bəh na bə
binaiŋ chu i fwɔkyi bəni bà bɔ lakaki.
Bɔ lakaki kɔm bɔ nəiŋma i kɔŋki ŋkɔŋ
ka bɔ bi bɔiŋ.
11 Si bɔ kɔŋki kə ŋkɔŋ yakadəiŋ, Nyɔ
chiŋsi ŋga bidɔkɔ bi fwɔkyi bɔ, ka bɔ
bum i gia yə yi kɔ yi ntəkə.
12 Nyɔ fə yakadəiŋ ka bɔ bəchi bi gbɔ
nsaka bà bɔ ka bum dəkə gia yi ŋkɔŋ,
bɔ saŋli a fəki fibɔ gia yə yi kɔkə chəŋ.

Nyɔ nǐ sabibwili mbɛiŋ i bɔiŋsi mbɛiŋ

13 Ayakalə, bwa bə nih bəbuku bà
Bah kɔŋki na bindzɔŋ, buku kaŋaki
a nyaki kiyɔŋni i Nyɔ jɔbi wichi kɔm
mbɛiŋ, kɔm Nyɔ nǐ kɔ wi sabibwili lɔ
mbɛiŋ i kin'yisi wə i bi bɔiŋsi mbɛiŋ tsə
dzəh i nɔm wə Kiŋ'waka ki Baiŋni fə a
mbɛiŋ baiŋki, bəh i kimbum kə mbɛiŋ
bum gia yi ŋkɔŋ.
14 Wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ yaka tsə dzəh
i ntum wi ndzɔŋni wə buku nǐ fuku,
ka mbɛiŋ bi dzə kwati i mbum bi Bah
wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus.
15 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəbuku,
mbɛiŋ nûm ndzɔŋ, kwâti nɔni kə
buku nǐ lani mbɛiŋ yɛiŋ, kɔŋ a numki
yə buku nǐ lani mbɛiŋ yɛiŋ i ndzaka
wə, nabə yə buku nǐ nyaka num
nyakani i mbɛiŋ.
16 Ma Bah wibukumbɛiŋ wə
Jisɔs Klistus mwi bəh Nyɔ Tii
wibukumbɛiŋ wə wi nǐ kɔŋki
bukumbɛiŋ shiliki shɔ́m yibukumbɛiŋ
jɔbi wichi, chu nya bukumbɛiŋ
bəh gia yindzɔŋni yə bukumbɛiŋ
tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kɔm shɔm yi
yindzɔŋni.
17 Ma wi shǐli shɔ́m yimbɛiŋ, fə yi
ləkəki i nɔm wi ndzɔŋni wichi wə
mbɛiŋ fəki bəh i gia yichi yə mbɛiŋ
dzakaki.

3

Bɔɔl tsa a bəni bə bumni tsâki i bɔ

1 I ŋkaasi wə, bwa bə nih bəbuku,
mbɛiŋ tsâki i buku. Mbɛiŋ tsâki a gia
yi Bah kɔmsiki wâŋki tsâki i ninshiŋ
ka bəni kɔksiki gia yiwɔ asi mbɛiŋ nǐ
fəki.
2 Mbɛiŋ tsâki tə a buku ma gbɔyi i
kaŋ yi bəni bà bɔ kaŋaki shɔ́m yichu fə
gia yichu, kɔm a kɔkə bəni bəchi bà bɔ
kaŋaki kimbum.
3 Ayakalə, Bah si shi num a ja yi wə.
Wi ni nya lə mbɛiŋ bəh ŋga, chu kəŋ

* **2:2** Nabə a, təkəli i mfi mbɛiŋ,

mbɛiŋ ka mbɛiŋ ma ni gbɔ i kaŋ yi mi wichu wə.
4 Bah fə buku jiə mfi bi buku i mbɛiŋ
a mbɛiŋ si fə lɔ gia yə buku dzakaki i
mbɛiŋ, mbɛiŋ num i ni baaŋ a fəki.
5 Ayakadəiŋ, buku tsaki a Bah ji̍ə
shóm yimbɛiŋ a yi numki bəh kiŋkɔŋ
ki Nyɔ, chu fə̂ a mbɛiŋ nûmki bəh
ŋkâŋa wi shɔm asi Klistus nı̍ kaŋaki.

Mi kaŋaki i nə̂mki ka wi dziki

6 Bwa bə nih bəbuku, buku dza-
kaki yələ i mbɛiŋ i yɛli wi Bah
wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus, a
mbɛiŋ ma kə̂msiki i bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ bà bɔ shi kɔ a kilɔlɔ
ayaka chu biəli kə nɔni kə buku nı̍ lani
mbɛiŋ yɛiŋ.
7 Mih dzakaki yələ, kɔm mbɛiŋ mwi
kiəki lə dzəh yə mbɛiŋ kaŋaki i bi̍əliki
nɔni kibuku yɛiŋ. Buku nı̍ ka chiŋ
num dəkə kilɔlɔ i jɔbi wə bukumbɛiŋ
nı̍ kɔ.
8 Buku nı̍ ka dzi dəkə fiɛŋ fi mi maka
buku gɔm. Buku nı̍ nɔmki bɔŋ nchɔkɔ
bəh nshi ka buku ma ni jiə ntiə widɔkɔ
i mbɛiŋ wə.
9 Buku nı̍ fəki kə yaka, a mɔŋ dəkə
di bi buku, i bikəki fiɛŋ fidɔkɔ i mbɛiŋ.
A nı̍ kɔ i chusi mfə wibuku i mbɛiŋ ka
mbɛiŋ biəliki.
10 Mbɛiŋ kiəki lə jɔbi wə bukumbɛiŋ
nı̍ kɔ buku nı̍ nya nchi wələ i mbɛiŋ a,
“Mi ka nəiŋ a ŋgaiŋ nɔmki kə, mbɛiŋ
ma nyâ wi bəh fiɛŋ fidzini.”
11 Mih dzakaki yələ lə kɔm buku
wɔkɔki a mbɛiŋ bədɔkɔ shiki a kilɔlɔ
nɔm kə, nyani ləkə n'ya dzaka i gia yi
bəni bədɔkɔ wə.
12 Bəmaka bəni kɔ buku dzakaki
num dzakani i bɔ chu tsa i yɛli wi
Bah Jisɔs Klistus wə a bɔ nûm kuku bɔ
nə̂mki i kwati fiɛŋ fiə bɔ kɔ i dziki.
13 I mbɛiŋ, kiə mbɛiŋ ki bə̂h kə bwa
bə nih bəbuku, i fə̂ki gia yindzɔŋni.
14 Mi ka nəiŋ i wɔkɔ gia yə buku
dzaka i kiŋwakti kələ mə, mbɛiŋ kɛiŋsi
tsə̂iŋ ndzɔŋ wi. Kiə mbɛiŋ ki kâŋaki
kə gia yidɔkɔ i fə̂ bəh wəmaka, ka wi
numki bəh kiŋgəmni.
15 Ayakalə, kiə mbɛiŋ ki dzə̂ kə wi
ka mbaiŋŋni wimbɛiŋ. Mbɛiŋ kaŋaki
i tə̂fiki wi təfini ka waiŋnih wimbɛiŋ.

Kimbəni kigəksini

16 Bah wə wi kɔ wi kimbɔiŋni nyâ
mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni i jɔbi wichi wə
bəh i dzə́h yichi wə. Ma Bah nûmki
bəh mbɛiŋ bəchi.
17 Mih Bɔɔl nyakaki kimbəni kələ
bəh kaŋ yiŋ. Kələ kɔ kinchəsi kəŋŋ i
biŋwakti biŋ bichi. A num ayaka si
mih si nyaka.
18 Ma shɔm yindzɔŋni yi Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nûmki bəh
mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti ki ninshiŋ kə Bəəl nǐ nyaka i Timəti

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Timəti ki ninshiŋ kələ mə

Kiŋwakti kələ kɔ ki ninshiŋ kə Bəəl nǐ nyaka i sumi yidəkɔ yɛli wi num Timəti. Timəti nǐ kɔ mi wi Klistus, wi nǐ kɔ mi wi tumi ki Ɛsia kinchiŋ.

Gia yə Bəəl nyaka kəm yi i kiŋwakti ki ki ninshiŋ kələ mə kɔ yitali. Gia yi ninshiŋ yə wi nǐ dzaka yɛiŋ təfi a bɔ təkniki kəm nlani wə wi kəkə wi chəŋ i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə. Nlani wələ nǐ kɔ a, mbi wələ bukumbɛiŋ yɛiŋki lə kɔ mbi wichu, mi kələ i kwati mbɔiŋ a jəbi wə wi kiə biɛiŋ bidəkɔ biə bi kɔ i nyumi wə bəh jəbi wə mi nəki ŋkaiŋni wi nəni kidəkɔ ka i nəiŋki biɛiŋ bi dzini bidəkɔ bəh i numki miŋkpaŋa kəbi nabə minyuku.

Kiŋwakti kiwɔ dzakaki tə kəm si Timəti kɔ i fəki nəm wi i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ, bəh si bəni kɔ i tsaki Nyɔ. Ki chu dzaka ŋkaiŋni wi kinəni kə kifwu ki bijuŋni bi bəni bə bumni bəh bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənəm i kijuŋni wə kaŋaki i nôki. I kaasi, wi təfi Timəti si wi kɔ i nûmki ka waiŋ wi nəm wi Jisəs Klistus wi ndzəŋni.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3–3:16 Bəntəfi si bɔ kɔ i fâki gia i kijuŋni wə bəh kəm bətii kifwu bi kijuŋni
4:1–6:21 Bəntəfi si Timəti kɔ i fâki nəm wi

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ waiŋ ntum wi Klistus Jisəs si Nyɔ wə wi kɔ Mb-wili wibukumbɛiŋ bəh Klistus Jisəs wə bukumbɛiŋ jiəki mfi i wi, nǐ dzaka a mih nûmki.

2 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Timəti wə wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi ŋkɔŋ i bumni wə.

Nyɔ Ba bəh Klistus Jisəs wə Bah wibukumbɛiŋ chûsi shəm yindzəŋni i wɔ, kwâsi nshɛiŋ i wɔ, nyâ wɔ bəh kimbəiŋni.

A Timəti chîki bənlani bə ntəkə

3 Si mih nǐ tsa wɔ i jəbi wə mih nǐ tsəki i Masedənia a wɔ bâaŋ nûmki i Ɛfɛsus, mih chu tsaki a wɔ bâaŋ a fɛiŋ ka wɔ chîki bəni bà bɔ laniki ŋkaiŋni wi nlani widəkɔ chi.

4 Chî tə a kiə bɔ ma dzôki jəbi wibɔ i bəkəliki i bichum wə bəh i kiyɛli ki bətii kwili ki chwɔŋɔkijuŋ ki bəni kə bə si fa tsə a ninshiŋ kiŋgɔksi kəbi. Yələ kɔ gia yə yi dzəki a bəh bəŋgukuli, a kəbi yə yi kɔ i mfasi wi Nyɔ wə yi biəli bumni.

5 Fwu wi gia wi ntəfi wələ kɔ i fə a bəni kâŋaki kiŋkɔŋ kə ki nyəki dzəki i shəm yi baiŋni wə bəh yə yi nyəki dzəki i shəm yi mi wə wi fəki gia yə shəm yi kəkə i sakaki wi bəh yə yi nyəki dzəki i shəm yi ŋkɔŋ yə mi jiə i Nyɔ wə.

6 Bəni bədəkɔ bee lɔ dzəh yələ ka njəŋki tsəki lɔ num i bəndzaka bə kilələ wə.

7 Bɔ nəŋki i numki bəni bà bɔ laniki bəni bəh bənchi bə Nyɔ, ayakalə bɔ kiə kə na gia yə bɔ dzakaki kəm yi nabə fwu wi gia yə bɔ numki i yɛiŋ bɛiŋ məŋni kə i shóm yibɔ wə.

8 Bukumbɛiŋ kiəki lə a nchi wi Nyɔ kɔ gia yindzəŋni i jəbi wə mi ka dzɔ nchi wiwɔ i dzəh yi chəŋ wə si wi kaŋaki i dzôki.

9 Bukumbɛiŋ kiəki lə tə a bə nǐ ka jiə dəkə nchi i bəni bà bɔ kɔ chəŋ. Bə nǐ jiə num i bəni bà bɔ bwiŋki bənchi, bəh bà bɔ ləkəki bəh kifwu, bəh bà bɔ nəŋki Nyɔ, bəh bà bɔ fəki chu, bəh bà bɔ baiŋki kə, bəh bà bɔ chasiki gia yi Nyɔ, bəh bà bɔ wɔɔyiki bətii bəbɔ nabə bənih bəbɔ, bəh bà bɔ wɔɔyiki bəni bədəkɔ.

10 Yi num tə i bəkaŋa bəh bənyuku bà bɔ nyaniki təkliki, bəh i bənyuku bà bɔ nəki bəh bədəkɔ. Yi num tə i bəni bà bɔ chwəki bəni nyə bəh bɔ, bəh bà bɔ nyiki ntəkə bəh bà bɔ kaiŋki i dzaka ŋkɔŋ, ayakalə nyi num ntəkə. Yi num tə i bà bɔ fəki na finə fiə fi biəliki kə tə nlani wi chəŋ.

11 Nlani wələ biəliki ntum wi ndzəŋni wimbum wə akɔ wi Nyɔ wə

bə kɔksiki, ntum wiwɔ num wə bə nǐ nya i mih kaŋ.

Bəəl nya kiyɔŋni i Bah i nshɛiŋ yə wi nǐ kwasi i wi

12 Mih nyaki kiyɔŋni i Klistus Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ wə wi nya ŋga i mih i nɔmki nɔm wi. Wi nǐ tsɛiŋ ka yɛiŋ a mih kpɛiŋ ka saiŋbwili mih a mih nômki.
13 Namana yaka si mih nǐ kɔ i ninshiŋ mih dzaka já yichu kɔm wi, bwaŋ gvu i bəni bu chɛiŋ, tɔyi bɔ, ayakalə wi chusi shɔm yi yindzɔŋni i mih, kɔm mih nǐ fəki yi i jisi wə mih kɛiŋ maka mih bum.
14 Bah wibukumbɛiŋ nǐ chusi shɔm yi yindzɔŋni i mih tsə na tsəni, wi fə mih ka kaŋaki kimbum bəh kiŋkɔŋ ka mi wə wi kɔ wi chiŋni bəh Klistus Jisɔs si kaŋa.
15 Ndzaka wələ a Klistus Jisɔs nǐ dzə i nshwaiŋ wə i bwili bəni bəchu kɔ na ŋkɔŋ. Akɔ ndzaka wə wi kɔ wi kpɛiŋ, wə mi kɔ i bûm wi wichi kimənŋni kɔbi. Mih mwi nǐ kɔ na ŋkuŋ wichu.
16 Ayakalə, Nyɔ kwasi nshɛiŋ yi i mih, ka Jisɔs Klistus ni chusiki i mih shɔm yi yi kaŋani yə wi si kaŋa i bəni tsə kaasi, mih wə mih kɔ ŋkuŋ wichu. Ayaka mih kɔ yakadəiŋ ka kinchəsi i bəni bà bɔ bi bumki i wi, bɔ bi ka kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
17 Nyɔ kɔ Ŋkuŋ wi kpamu, wi kɔbi i kpi, bə kɔbi i yɛiŋ i wi wə. Akɔ a wi shəŋ wə wi kɔ Nyɔ. Bukumbɛiŋ nyâki kiŋkɔksi i wi tûmyi bikum bi jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

Nɔm wə Timəti ni nômki

18 Timəti waiŋ wuŋ, mih nyaki ndzaka wələ i wɔ kaŋ, ayaka yi biəli num gia yə bəni nǐ dzakaki kɔm wɔ, bɔ nǐ dzakaki ka bəni bà bɔ lakaki bəntum bə Nyɔ, ka yi bi gamti wɔ a wɔ tum jum yindzɔŋni.
19 Nûm a i kimbum ka wə, wɔ wôkɔli gia chəŋ yə shɔm ya dzakaki i wɔ. Bəni bədɔkɔ kɔ bɔ bee lɔ i wɔkɔliki gia yə shɔm yibɔ dzakaki i bɔ, ka gbɔ i kimbum kibɔ wə ka ŋgwuki jɔbi wə wi shakyi.
20 I mbaŋ wibɔ wə kɔ Imenayus bəh Alɛksanda. Mih kɔ mih nya lɔ bələ i kaŋ yi Satan wə, ka bɔ kwati mfi, i bêe yɛli wi Nyɔ wə bɔ bəkəliki.

2

Ntəfi kɔm ntsa

1 Gia yi ninshiŋ yə mih tsaki kɔ a, bəni bə Nyɔ tsâki i bəni bəchi. Bɔ tsâki dâ i Nyɔ chu tsâ tə Nyɔ i bəni bədɔkɔ, nyâ tə kiyɔŋni i wi.
2 Bɔ tsâki i bəŋkuŋ bəh i bəni bəchi bà bɔ kɔ i biŋgbɔkɔ bimbum wə. Bɔ tsâki yakadəiŋ ka bukumbɛiŋ nôki nɔni kə ki kɔ ki bɔnini bəh kimbɔiŋni bəh kə ki kaŋaki kiŋkɔksi kə bəni bə Nyɔ kaŋaki i kôksiki i dzəh yichi wə.
3 I tsaki yakadəiŋ kɔ gia yindzɔŋni num yi kpɛiŋni i Nyɔ Mbwili wibukumbɛiŋ nshiŋ,
4 wə wi nəŋki a mi wichi bi bɔiŋ bəh a mi wichi kiə ŋkɔŋ.
5 Nyɔ kɔ a wimu shəŋ, ayaka mi wə wi kɔ i fintəŋ fintəŋ wi Nyɔ bəh bəni kɔ tə a wimu. Ayaka mi wiwɔ num Klistus Jisɔs.
6 Akɔ wi wə wi nǐ nya gwu yi i yɛlih bəni bəchi i ŋgəkə wə. Yələ kɔ gia yə Nyɔ nǐ chusi, jɔbi wə jɔbi wiwɔ nǐ dzə kpɛiŋ.
7 Akɔ gia yə Nyɔ nǐ babwili mih a mih nûmki mi wi fukuni bəh waiŋ ntum wi Jisɔs bəh a mih nûmki mi wə wi laniki bəni bà bɔ kɔkə Bəju. A nǐ kɔ i lani bɔ a bɔ jîə shɔm i Klistus, i lani tə bɔ bəh ŋkɔŋ. Gia yələ mih dzakaki lə mih nyiki kə ntəkə. Mih dzakaki num ŋkɔŋ.
8 Mih bə́ nəŋ a bənyuku tsâki i bidi bichi wə, dzâsi num kaŋ yə yi baiŋki i bɛiŋ bôksi kə shɔm nabə i yôliki.
9 Mih bə́ nəŋ tə a bəkaŋa lôɔhki bəmbuŋ i dzəh yindzɔŋni yə yi chusiki kiŋkɔkni, bəh yə bəni ni yɛiŋki a, akɔ dzəh yi chəŋ. Kiə bɔ ma lôɔki kifwu nabə i ləkəki biɛiŋ biə bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli nabə bəŋgɔɔ, nabə bəmbuŋ bə kpɔ.
10 Bɔ lâfiki gwú yibɔ num bəh nɔni kindzɔŋni ka bəkaŋa bà bɔ yɛiŋki a bɔ kɔksiki lə Nyɔ.

11 Miŋkpaŋa kaŋaki i nyâ gwu yi
yichi i wôkəliki nlani, num bəh dzaka
ki məŋ.
12 Mih ka nya dəkə dzəh i miŋkpaŋa
i lâniki bənyuku nabə i kâŋaki ŋga i
bənyuku bɛiŋ. Wi kaŋaki i nûmki bəh
dzaka ki məŋ.
13 Yi num yaka kɔm akɔ Adam wə
Nyɔ nǐ yisi maa, na ka wi maa Iff.
14 Ayaka a nǐ məŋ dəkə Adam Satan
nǐ fwɔkyi. Akɔ miŋkpaŋa wə bə nǐ
fwɔkyi wi bwiŋ nchi wi Nyɔ.
15 Na si yi kɔ yakadəiŋ, Nyɔ bi bwi-
liki miŋkpaŋa tsə dzəh i mbwɔ wə, jəbi
wə wi ka num baaŋ a shɔm yə wi jiə
i Nyɔ, kaŋa kiŋkɔŋ, nɔ nɔni ki baiŋni
bəh kə ki kaŋaki kiŋkɔkni.

3

Si nɔni ki bətii kijuŋni ki bəni bə bumni kaŋaki i nûmki

1 Ndzaka widəkɔ kɔlə wə wi lansi kɔ
wi ŋkɔŋ. Ndzaka wɔlə kɔ a: Mi kabə
lansi nəŋ kiŋgbɔkɔ i numki fwu wi tii
kijuŋni, yaka wi nəŋki num nɔm wə wi
kaŋaki kiŋkɔkni.
2 Fwu wi tii kijuŋni ki bəni bə bumni
kaŋaki i nûmki mi wə wi kaŋaki kə
ŋgbɔ widəkɔ wə bə kɔ i dzakaki gia
yichu kɔm wi. Wi kaŋaki i nûmki
nyum miŋkpaŋa wimu, fâ tsâsi kə gia
a yaka yaka, kwâka gia bindzɔŋ, kâŋa
kiŋkɔkni, dzô bəni bə nyanini, kǐə i
lâni bəni.
3 Wi kaŋaki i nûmki mi wə wi mûki
kə mbih mɔ kwa wi. Wi kâŋaki i
nûmki i kimbɔiŋni wə bəh bəni lôyi kə
ləyini, yôli kə yɔlini, jǐə kə shɔm i kpɔ
wə.
4 Wi kaŋaki i nûmki mi wə wi kiəki i
tôkniki bəh juŋ yi na bindzɔŋ, fâ bwa
bu wôkɔ i wi i gia yichi wə, kôksi wi.
5 Mi kabə num wi kiə kə i təkniki i
juŋ yi na bindzɔŋ, wi ni nyani dəiŋ ka
wi təkniki i kijuŋni ki bəni bə Nyɔ a?
6 Wi kaŋaki kə i nûmki mi wə wi
kukti fiəni ka bum i Klistus. A kabə
num wəmaka mi, ma wi ni dza i jəbi
widəkɔ wi ghaŋsiki gwu, wi ni dza liə i
ŋgəkə wə ka wi ŋkpɛli wə.
7 Wi kaŋaki tə i nûmki mi wə bəni bə
biŋ yɛiŋki tə a, akɔ mi wi chəŋ, a kɔbi
yakadəiŋ wi ni dza ŋgəmsi gwu yi wi
gbɔ tə i kintaŋ ki ŋkpɛli wə.

Si nɔni ki bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənɔm i kijuŋni
ki bəni bə bumni kintəəŋ, kaŋaki i nûmki

8 Bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənɔm i ki-
juŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ kaŋaki
tə i nûmki bà bɔ kaŋaki nɔni ki chəŋ.
Bɔ kaŋa kə bəndzaka bəfa, nyâ kə gwú
yibɔ i mbih miduli wə, nûm kə bəni
bà bɔ yɔkɔki nnyaki i mbee wi kilɔlɔ
chɛiŋ.
9 Bɔ kaŋaki i kâŋa gia yi nyumini yə
Nyɔ kɔ wi chusi lɔ i bukumbɛiŋ kɔm
kimbum, nûm yɛiŋ bɛiŋ gia yidɔkɔ
saka kə bɔ i shɔm.
10 Ka bə jiə bɔ i nɔm wə, kɔ bə kaŋa
i yǐsi mômsi bɔ. Jəbi wə bə məmsi, bɔ
chusi a bɔ kaŋaki kə ŋgbɔ, bə ka ni jiə
bɔ a bɔ nûmki ka bəni bà bɔ gamtiki i
fəki bənɔm i kijuŋni ki bəni bə bumni
kintəəŋ.
11 Bəkaŋa bəbɔ kaŋaki tə i nûmki bəh
nɔni ki chəŋ, bɔ dzâka kə bəndzaka bə
kinyəni. Bɔ kaŋaki kə i fâki tsəsiki gia a
yaka yaka. Bɔ kaŋaki tə i nûmki i ŋkɔŋ
wə i gia yichi wə.
12 Mi wə wi gamtiki i nɔmki nɔm
i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ
kaŋaki i nûmki nyum miŋkpaŋa
wimu. Wi kaŋaki tə i kiə i tôkni i bwa
bu bəh juŋ yi bindzɔŋ.
13 Bəni bà bɔ gamtiki i nɔmki i ki-
juŋni kintəəŋ ka nɔm ndzɔŋ, bɔ ni
kaŋa yɛli wi ndzɔŋni i gwu yibɔ wə, bɔ
ni numki tə nalə kimaŋni kɔbi i shɔm
yə bɔ jiə i Klistus Jisɔs wə.

Gia yə yi kɔ yimbum yi kimbum kibukumbɛiŋ

14 Mih yɛiŋki a baaŋ a twɛsi mih dzə
yɛiŋ wɔ. Ayakalə, mih nyakaki gia
yələ i wɔ ka,
15 mih ka dza ka ndɔmiki i dzə,
wɔ ni kiəki si bəni kaŋaki i fâki gia i
kintəəŋ ki juŋ yi Nyɔ yə yi kɔ kijuŋni ki
bəni bə Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni. Kijuŋni
kələ kɔ kintɔŋ bəh chaka kə ki kaŋaki
ŋkɔŋ.
16 Gia yidɔkɔ kɔlə yə yi kɔ yimbum
nalə. Gia yələ kɔ yə yi nǐ yisi kɔ i
nyumi wə kɔm bumni bibukumbɛiŋ

biə bukumbɛiŋ dzakaki, num Nyɔ fə lɔ bukumbɛiŋ kiə. Gia yiwɔ num a:
Wi nǐ kɔ wi chusi gwu yi i nyam yi gwu yi mi wiwɔm wə.
Kiŋ'waka ki Baiŋni chusi mi wə wi kɔ.
Bəchinda bə Nyɔ nǐ yɛiŋ wi.
Bə nǐ kɔ bə fuku kɔm wi i bitumi wə.
Bəni jiə shɔm i wi wə mbi wichi.
Bə nǐ dzɔ wi yaka i bɛiŋ liə i di bi kiŋkɔkni wə.

4

Kɔm bəni bə lanini bəntəkə

1 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki chəŋ a, a bi numki i jɔbi widəkɔ wə, bəni bədəkɔ bi bee lə kimbum kibɔ bɔ bi wɔkɔki lɔ gia num i biŋ'waka biə bi fwɔkyiki bəni bəh bənlani bə bəchinda bə ŋkpɛli.
2 Bənlani bələ bi dzəki num i kaŋ yi bəni bà bɔ nyaniki kwayiki fəki fwɔkyiki bəni nyi nnya ntəkə, num shɔm yibɔ kpi lɔ ka bə kpa num bəh kintɔ.
3 Bɔ bi nəiŋki a bəni ma dzôki bəkaŋa, bəh a kiə mi ma dzîki ŋkaiŋni biɛiŋ bidəkɔ. Biɛiŋ biələ num Nyɔ nǐ maa a bəni dzîki, bəni bà bɔ kaŋaki kimbum chu kiə ŋkɔŋ jɔbi wə bɔ dziki bɔ ka nyaki kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ.
4 Biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa kɔ bindzɔŋni, bidəkɔ kɔbi biə mi widəkɔ kɔ wə wi kɔ i nəiŋ jɔbi wə wi ka dzɔ bəh kiyɔŋni i Nyɔ,
5 kɔm ndzaka wi Nyɔ bəh ntsa fə lɔ bi bá baiŋ.

Waiŋ wi nɔm wi Klistus Jisɔs wi ndzɔŋni

6 Wɔ kabə chusi gia yələ i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ, wɔ ni numki mi wi nɔm wi Klistus Jisɔs wi ndzɔŋni wə wi ləəki yakaki gwu yi bəh gia yi Nyɔ yə yi kɔ kɔm bumni bəh nlani wi ndzɔŋni wə wɔ biəli.
7 Ma kaŋaki na gia yidəkɔ lɔ i fâ bəh bichum bi kilələ bidəkɔ biə bi kɔ na bi kaŋa kə gia i fə bəh Nyɔ. Lâni gwu ya i nôki nôni num kə Nyɔ nəŋki.
8 I nəniki nnəni wi yaŋsini wi gwu kaŋaki alə mbee i mi wə. Ayakalə, i nɔki nɔni kə Nyɔ nəŋki kaŋaki lə mbee i mi wə i dzáh wə yichi, kɔm yələ kaŋaki mbee i nɔni ki liə wə, chu kaŋa i nɔni ki dzəni wə.
9 Wələ ndzaka kɔ na wi ŋkɔŋ, num ndzaka wi kpɛiŋni i mi i bum wi məŋni kə.
10 Akɔ gia yə buku fasi jəŋ i nɔm wələ wə kɔm buku jiə mfi bibuku bichi i Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni. Nyɔ kɔ Mbwili wi bəni bəchi, kighə i bəni bà bɔ kɔ num bɔ bum wi.
11 Lâni bəni bəh gia yələ dzâka a bɔ fâki yi.
12 Ki bêe kə a mi dzôki wɔ i kuku kɔm wɔ kɛiŋki waiŋ sumi. Wɔ nûm kinchəsi i bəni bə bumni i dzəh yə wɔ dzakaki yɛiŋ, bəh i nɔni ka wə, bəh i kiŋkɔŋ kə wɔ kaŋaki, bəh i shɔm yə wɔ jiə i Nyɔ, bəh i dzəh yə wɔ jiəki gwu ya yɛiŋ i baiŋni wə.
13 Nyâ gwu ya i fâki Kiŋwakti ki Nyɔ i bəni bə bumni nshiŋ, chu fuku gia yi Nyɔ, lani tə bɔ i tsə buku jɔbi wə mih bi dzəki yɛiŋ.
14 Kiə wɔ ki tsîsi kə kinya ka. Kinya kələ kɔ kə bə nǐ nya i wɔ jɔbi wə mbaŋ wi bətii kifwu kijuŋni ki bəni bə bumni nǐ jiə kaŋ yibɔ i wɔ wə, ntum wi bəni bə ntum bə Nyɔ dzə i wɔ wə.
15 Ɉiə fwu wa i gia yələ wə, wɔ fâki yi yichi ka bəni bəchi yêiŋki si wɔ kôəki tsâki i nishiŋ.
16 Tôkni bəh gwu ya bəh nlani wa. Kâŋa ndzɔŋ wi, wɔ ka fəki yakadəiŋ, ma wɔ ni bwili gwu ya, wɔ bwili tə bəni bà bɔ wɔkɔki gia yə wɔ dzakaki.

5

Ntəfi si Timəti kɔ i fəki bəh bəni bə bumni

1 Jɔbi wə wɔ nəŋki i lumsi kukuli wa i gia yə wi gbɔ yɛiŋ ma wâmyiki lɔ wamyini i wi. Ayakalə, tâfi wi təfini ka ba wa. Wɔ dzôki súmi yi bənyuku aka bwa bə nah.
2 Wɔ dzôki tə bəkaŋa bəkukuli aka bənih wa, wɔ dzôki bəkaŋa bà bɔ kɔ súmi yi bəkaŋa aka jémi ya, wɔ tsêiŋki bɔ i dzəh yi baiŋni wə i gia yichi wə.

Si kijuŋni kɔ i təkniki i bəkaŋa bəŋkwu

3 Wɔ tôkniki i bəkaŋa bəŋkwu bà bɔ lansiki kaŋaki kə mi wə wi kɔ i tôkniki bəh bɔ.

4 Ayakalə, kpə ŋkwu kabə kaŋaki
bwa, nabə bwa bə bwa bu, bɔ yisi lâni
i fâki nɔm wibɔ wi bumni, i tôkniki tə i
bənih bəbɔ si bɔ nǐ tɔkniki i bɔ. Yələ kɔ
gia yə yi kpɛiŋniki i Nyɔ nshiŋ.
5 Miŋkpaŋa wə wi lansi kɔ kpə ŋkwu,
wi kaŋa kə mi wə wi tɔkniki i wi,
kaŋaki i tsɛ̂iŋki tsâki a i ninshiŋ i Nyɔ
wə, tsâ jɔbi wichi dâ i Nyɔ nchɔkɔ bəh
nshi.
6 Ayakalə, kpə ŋkwu wə wi nyaniki
dzi kidəəŋ ki yaka wi kpi lɔ, kɔŋ wi
nyaniki nnyaki i bɛiŋ.
7 Wɔ dzâka gia yələ i bɔ, ka bəni bi
ma dza jiəki gia i bɔ fuŋ.
8 Mi kabə num wi kɔbi i tɔkni i
chwɔŋkijuŋ ki, kighə i wi dzu, yaka
wi nəiŋ lɔ nɔni ki bəni bə bumni.
Wəmaka mi kɔ nɔni ki kɔ num ki bəkə
tsə lɔ ki mi wə wi kɔkə wi bumni.
9 Kpə ŋkwu wə bə kɔ i jiə yɛli wi i
mbaŋ wi bəkaŋa bəŋkwu kintəəŋ bà
bə kɔ i gamtiki bɔ, yaka wi kaŋaki
i nûmki num wi buku jía mbaŋbisɔ,
num wi nǐ dzɔ a minyuku wimu,
10 ayaka a num wə bə kiəki bindzɔŋ
a wi kaŋaki lə kimfə kindzɔŋni. Yi
num a: Wi ləəki yakaki bwa bu i dzəh
yindzɔŋni wə, dzɔ bəni bətumi i wi
dzu, wi wɔkɔ tə gvú yi bəni bà bɔ kɔ bə
Nyɔ, gamti bəni bə ŋgəkə, nya gwu yi i
fəki nɔm wi ndzɔŋni i dzəh yichi wə.
11 Ayakalə, kiə wɔ ki bûm kə i chiŋni
bəkaŋa bəŋkwu bà bɔ kɛiŋki súmi i
mbaŋ wi bà bə ni gâmtiki bɔ, kɔm gwu
yibɔ kɔlə dza yisi i fwuki yi nya ŋgəkə,
bɔ ni dali kiŋkaka kə bɔ nǐ fə i Klistus,
bɔ ni nəŋki i fiəni tsə dzɔ bənyuku
bədɔkɔ.
12 Bɔ ka fə yakadəiŋ, yaka bɔ dzɔ lɔ
ŋgəkə i gwu yibɔ wə kɔm bɔ bwiŋ lɔ
kiŋkaka kibɔ ki ninshiŋ.
13 I chu kpɛiŋsi i yɛiŋ wə, wɔ ka
chiŋni bɔ i mbaŋ wə, bɔ ni dza numki
bəni bà bɔ chiŋki shiki a kilɔlɔ, nyani
liə nnya i juŋ yi bəni wə. A məŋ a
yəmaka bɔ ka chiŋki shiki a kilɔlɔ, bɔ
ni nyaniki bəh kinyəni, jiə dzaka i gia
yi bəni wə, dzaka gia yə bɔ si kaŋaki kə
i dzakaki.
14 Ayakadəiŋ, mih təfiki bəkaŋa
bəŋkwu bà bɔ kɛiŋki bwa bəsumi a bɔ
tsâ fǐəni dzô bənyuku, bɔ bwô bwa, ka
bɔ ni tôkniki bəh juŋ yibɔ, ka mi wə
wi baiŋŋki buku bi ma dza tsə dzəh i
yəmaka chɛiŋ i tɔyiki kiyɛli kibuku.
15 Mih dzakaki lə kɔm bɔ bədɔkɔ dza
dali dzəh ka fiəni chu lɔ i kimbu ki
Satan wə.
16 Miŋkpaŋa kabə num mi wi
bumni wə wi kaŋa bəkaŋa bəŋkwu i
chwɔŋkijuŋ kibɔ wə wi ka gamtiki bɔ,
ka kijuŋni ki bəni bə bumni ma giŋki
ntiə. Ayaka ka yi ni gamtiki bəkaŋa
bəŋkwu bà bɔ lansiki kaŋaki kə.

Gia yə bəni bə bumni kaŋaki i fâki i bətii kijuŋni

17 Bətii kijuŋni ki bəni bə bumni bà
bɔ nɔmki ndzɔŋki, bə kaŋaki i nyâki
kiŋkɔksi bəh mmakti i bɔ kighə bà bɔ
fukuki tə gia yi Nyɔ chu lani bəni.
18 Bə kaŋaki i nyâki yakadəiŋ kɔm
Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,

“Kiə wɔ ki bâŋ kə dzaka ki nyam jɔbi
wə yi lwaki gəŋ.”

Yi chu num tə a, “Mi wi nɔm kaŋaki lə
i kwâti ŋgɔm wi.”
19 Kiə mi bi lansi sômi kə fwu wi ki-
juŋni widɔkɔ i wɔ a wɔ bum, a kɔbi
a bəni num lə bəfa nabə bətali bà bɔ
beeŋki nsaka wiwɔ.
20 A kabə num bà bɔ baaŋ a fəki chu,
wɔ yôli bɔ i gia yə bɔ gbɔ yɛiŋ i bəni
bəchi nshiŋ, ka kiŋka ki bəni bədɔkɔ bà
ni lwaki.
21 Mih dzakaki yələ i wɔ i Nyɔ bəh
i Klistus Jisɔs bəh bəchinda bə Nyɔ
nshiŋ bà wi kɔ wi babwili a, wɔ fâki
gia yə mih dzakaki, tsâ kə jum yi mi
widɔkɔ, fâ gia yə yi chusiki kə chi chi.
22 Kiə wɔ ma fôbliki i jǐəki kaŋ i mi
wə a wi num fwu i kijuŋni ki bəni bə
bumni wə. Kiə wɔ ki jǐə kə kaŋ i chu bi
mi widɔkɔ wə. Jǐə gwu ya i baiŋni wə.

23 Kiə wɔ ma chu mûki a mwi shəŋ.
Wɔ mû tə fimbihni twɛsi kɔm bəh tɔɔ
wa bəh si wɔ kɔmsiki gwɛiŋki.
24 Chu bi bəni bədɔkɔ si yəŋə na bəh
ŋga chusi a bɔ kɔ bɔ gbɔ lɔ nsaka, bi
bəni bədɔkɔ bi dzɔ na jɔbi ka bə yɛiŋ.
25 Yi kɔ a liŋ si kimfə kindzɔŋni si
yəŋə. Kɔŋ kimfə kiwɔ ma kɔmsi chusi,
ki bi baaŋ kə i nyumi wə.

6

Ŋkaiŋni kimfə ki mfa wə wi kɔ mi wi bumni si ki kɔ i nûmki

1 Bəni bəchi bà bɔ kɔ i kimbuŋ kimfa
chɛiŋ kaŋaki i nyâki kiŋkɔksi i dzə́h
yichi wə i bəni bà bɔ kaŋaki bɔ. Bɔ
fâki yakadəiŋ, ka bəni ma dzakaki
já yichu kɔm yɛli wi Nyɔ bəh nlani
wibukumbɛiŋ.
2 Ma mfá yə yi kaŋaki bətikwili bà bɔ
kɔ bəni bə bumni ma sɛ̂iŋsiki bɔ kɔm
bɔ bəchi kɔ bwa bə nih i Klistus wə.
Bɔ kaŋaki i nômki i bɔ nalə, kɔm bəni
bà bɔ kwatiki mbee i nɔm wibɔ wə kɔ
num bəni bə bumni ayaka bɔ kɔŋ bɔ
nalə.

Bəni bə lanini bə ntəkə bəh mbum bi ŋkɔŋ

Wɔ lâni bəni bəh gia yələ, wɔ tâfiki
bɔ a bɔ fâki yi.
3 Mi kabə laniki nlani widəkɔ chi
chi wi bum kə nlani wi ŋkɔŋ wi Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bəh nlani
wə wi kpɛiŋniki bəh nɔni kə Nyɔ nəŋki,
4 yaka wəmaka ghaŋsiki gwu a
kiləlɔ kiə kə gia yidəkɔ. Wəmaka mi
gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kiŋgukuli bəh
n'yəli wi gia yə yi dzəki bəh kindəŋ
ki chinini bəh ŋ'wali bəh bətɔyi bəh i
biəliki gvu yi mi kaŋa kiŋkwaka kichu,
5 bəh i kɔmki dzaka i kintəəŋ ki bəni
bà mfi bibɔ kɔ num bi təŋsi num bɔ
laksi ŋkɔŋ. Bɔ fəki yakadəiŋ kwaka a
gia yi Nyɔ kɔ dzəh yə bɔ kɔ i kpali yɛiŋ.
6 Ayakalə, mi kabə nɔki nɔni kə Nyɔ
nəŋki chu wɔkɔ ndzɔŋni bəh biɛiŋ biə
wi kaŋaki, yaka yəmaka kɔ na mbee
wimbum,
7 kɔm bukumbɛiŋ nǐ dzə i mbi wə
bəh kaŋ yiyəə, ayaka bukumbɛiŋ num
i bi nyə bəh kaŋ yiyəə.
8 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kabə
kaŋaki biɛiŋ bidzini bəh bəmbuŋ, ntə
yəmaka kpɛiŋ lɔ i bukumbɛiŋ.
9 Ayakalə, bəni bà bɔ nəŋki mbum
si liə lə i kimɔmsi wə, dzɔ kintaŋ liə
i gia yi kiyuŋ yiduli wə, yə yi dzəki
bəh bəŋgəkə. Ayaka gia yələ num yə yi
chiŋsiki bəni i bəŋgəkə wə a num bà bɔ
kɔ i kaasi mi kaasini.
10 Ŋkaiŋni wi gia yichu yichi yələ
bukuki i kiŋkɔŋ ki kpɔ wə. Akɔ kɔm
kiŋkɔŋ kimbum kə bəni kaŋaki i kpɔ
wə, kə bəni bədəkɔ dzani lɔ dzəh yibɔ
i mbum wibɔ wə, bwaŋyi shɔ́m yibɔ
bəh gia yi ləli yiduli.
11 I wɔ Timəti, wɔ kɔ mfia mi wi Nyɔ.
Yɔ̂kɔ gɛ̂iŋ mfia gia yələ yichi. Wɔ tsɛ̂iŋ
num i kwâti nɔni ki chəŋ bəh nɔni
kə Nyɔ nəŋki, kimbum, kiŋkɔŋ, ŋkaŋa
shɔm, bəh nɔni ki bɔnini.
12 Jwɔ̂ njwɔ bi kimbum kə akɔ
kindzɔŋni. Ma wɔ kaŋa ndzɔŋ nɔni
kə ki bi tsə kaa kə, kə bə nǐ bɔɔŋ wɔ
i liə yɛiŋ ayaka wɔ num i bəni bəduli
nshiŋ bɔ beeŋ nsaka wa, wɔ dzaka
bəh dzaka ka, kɔm bumni bia.
13 Mih dzakaki i wɔ i Nyɔ nshiŋ wə
wi nyaki nɔni i biɛiŋ bichi, bəh i Klis-
tus Jisɔs nshiŋ wə wi nǐ num i Bɔntiu
Baylɛ nshiŋ ka dzaka gia yi chəŋ bəh
dzaka ki kɔm gwu yi,
14 mih dzakaki a wɔ jǐəki bəndzaka
bələ, num ndi widəkɔ kɔbi bəh gia
yichu yidəkɔ yə mi kɔ i jiə i wɔ fuŋ i tsə
buku i jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs
Klistus bi dzəki.
15 Wi bi dzəki num i jɔbi wi ndzɔŋni
wə, a num wə Nyɔ wi kimbɔiŋsi bi
chusiki a num a wi wə wi sakaki biɛiŋ
bichi, num ŋkuŋ wi bəŋkuŋ bəh Bah
wi bəbah bəchi.
16 Akɔ a wi shəŋ wə wi kɔkə i kpi, wi
nɔki i baiŋni biə mi kɔkə i kini tsə fɛiŋ.
Mi ka num yɛiŋ dəkə wi, ayaka mi
kɔbi i yɛiŋ i wi wə. Kiŋkɔkni bəh ŋga
num i wi jɔbi wichi. Yi nûm ayaka.
17 I kimbu ki bəni bəmbum i fa mbi
wələ wə, wɔ dzâka i bɔ a kiə bɔ ma
ghâŋsiki gwu. Kiə bɔ ki jǐə kə mfi bibɔ i
mbum wə, bi num i dza kaa. Bɔ jǐə mfi
num i Nyɔ wə wi shukuki biɛiŋ bichi a
bukumbɛiŋ wɔkɔki ndzɔŋni yɛiŋ.
18 Bɔ fâki num gia yə yi ndzɔŋki,
mbum bibɔ numki gia yindzɔŋni yə bɔ
fəki. Bɔ wɛ̂li kaŋ yibɔ i nyaki binya
tsɛiŋ kə.
19 Yələ kɔ dzəh yə bɔ kɔ i jiəki biba
bi biɛiŋ bibɔ bi kijiəli i gwu yibɔ wə,
ka chaka ki juŋ ki ləkəli, bɔ bi ka kaŋa
nɔni kə a lansi kɔ nɔni.
20 Timəti, wɔ tôkni bəh gia yə bə kɔ
bə nya i wɔ kaŋ. Wɔ gɛ̂iŋ bəndzaka bà

bɔ kaŋaki kə gia i fə bəh Nyɔ, bəndzaka
bəgukuli bà bəni kwakaki a akɔ mfi.
21 Bəni bədɔkɔ kɔ num bɔ dza lɔ ka
biəliki gia yələ ka gbɔ i dzəh yi bumni
yibɔ wə. Ma kiŋkɔŋ ki Bah nûmki bəh
mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti ki kəmsini kə Bəəl nǐ nyaka i Timəti

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Timəti ki kəmsini kələ mə

Kiŋwakti kələ kə ki kəmsini kə Bəəl nǐ nyaka i Timəti. I kiŋwakti kələ mə a duki tsəki bəntəfi bà Bəəl nǐ nyaki i Timəti ka mi wə bə wi nəmki, wi gamti wi. Wi dzaka tsəsi kəm bəh ŋkaŋa wi shəm. Wi təfi Timəti a wi tsâki a ninshiŋ bəh nəm wə wi nəmki i Jisəs Klistus bəh shəm yi yimu, bəh a wi kâŋa ndzəŋ nlani wi chəŋ wə wi kə wi ntum wi ndzəŋni bəh wi miŋkaiŋ mikpu na bindzəŋ. Wi təfi tə wi, a wi fâki nəm wi ka mi wi lanini bəh ka mi wə wi nyaniki fukuki gia yi Nyə bindzəŋ kəŋ wi yɛiŋki bəŋgəkə na dəiŋ, nabə a, kəŋ bəni waliki wi na dəiŋ.

Bəəl kiŋ tə i Timəti a wi dzâki jəbi i bi ma ǰǐə kaŋ yi i “Bəŋgukuli bə kiyuŋ bə kilələ” (2:23). I gia yələ yichi wə wi nǐ yiŋtiki Timəti a wi sini dzə nəni i ŋgaiŋ.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3–2:13 Bəəl nya kiyəŋni i Nyə kəm Timəti chu shili shəm yi
2:14–4:5 Bəəl təfi Timəti
4:6-18 Bəəl dzaka kəm gwu yi
4:19-22 Kiŋgəksi

1 Akə mih Bəəl, mih kə waiŋ ntum wi Klistus Jisəs i kiŋkəŋ ki Nyə wə. Yələ biəli kiŋkaka kə ki kə kəm nəni kə ki bi tsə kaa kə, ki kə i Klistus Jisəs wə.

2 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wə Timəti waiŋ wuŋ. Wə kə shəm yiŋ.

Nyə Ba bəh Klistus Jisəs wə Bah wibukumbɛiŋ chûsi shəm yindzəŋni i wə, kwâsi nshɛiŋ i wə, nyâ wə bəh kimbəiŋni.

Bəəl nya kiyəŋni i Nyə kəm Timəti chu shili shəm yi

3 Jəbi wə mih si kwaka wə jəbi wichi nchəkə bəh nshi i ntsa wuŋ wə mih ka nyaki kiyəŋni i Nyə wə mih nəmki i wi gia yidəkə saka kə shəm yiŋ, a num ayaka si bəba nǐ nəmki.

4 Jəbi wə mih si kwaka tə mindəm mə wə nǐ shisiki jəbi wə buku wə nǐ gaaliki, dzəŋ ya ka wəəki mih a mih yɛiŋ wə, ka shəm yiŋ jikə bəh kinsaŋli.

5 Mih si kwaka lə tə kimbum ka ki ŋkəŋ kə wə kaŋaki. Kimbum kələ nǐ yisi kaŋaki nih nih wa Ləys bəh nih wa Yunis, mih kiəki lə məŋni kə a, akə ki wə kaŋaki i liə.

6 Akə gia yə mih nəŋki i yiŋti wə a wə fǐəni yômi i kinya ki Nyə kə ki kə i wə mə, wə fǐiki yɛiŋ bɛiŋ aka gbuku. Kinya kələ kə kə wə nǐ kwati i jəbi wə mih nǐ jiə kaŋ yiŋ i wə wə.

7 Wə kǐəki a Nyə nǐ ka nya kiŋ'waka i bukumbɛiŋ a num kə ki fəki a bukumbɛiŋ kaŋaki nlwa. Wi nǐ nya num kiŋ'waka ki ŋga bəh ki ŋkəŋ bəh kə ki fəki bukumbɛiŋ kiə i təkniki bəh gwu yibukumbɛiŋ.

8 Ayakadəiŋ, ma gâmniki i dzâkaki i bəni bədəkə kəm Bah wibukumbɛiŋ nabə kəm mih wə mih nəmki nsəŋ kəm bə wi. Ayakalə, wə wôkə tə ŋ'wa ŋgəkə i ntum wi ndzəŋni wələ bəh ŋga biə Nyə nya i wə.

9 Nyə kə wə wi nǐ bwili bukumbɛiŋ, bəəŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ nəki nəni ki bəni bà bə kə mbu. Wi nǐ ka fə dəkə yələ num kəm nəm widəkə bukumbɛiŋ nǐ fə. A nǐ kə kəm kinsisi ki si wi nǐ fə i bukumbɛiŋ, bəh shəm yi yindzəŋni yə wi nǐ kaŋaki i bukumbɛiŋ tsə dzəh i Klistus Jisəs wə, na ka mbi yisi.

10 I liə shəm yi Nyə yindzəŋni yə kə bə chusi lə i bukumbɛiŋ si Mbwili wibukumbɛiŋ wə Klistus Jisəs kə wi dzə lə. Wi kə wi bwiŋ ŋga bi kpi, wi chusi nəni ki ndaiŋ a mi bi chu kpi kə. Ayaka wi fə yi yəŋə ndaiŋ num bəh ntum wi wi ndzəŋni.

11 Akə ntum wi ndzəŋni wələ Nyə babwili mih a mih numki mi wi fukuni bəh waiŋ ntum wi Klistus bəh mi wi lanini.

12 Akə kəm yələ mih yɛiŋki ŋgəkə si mih yɛiŋki lə. Ayakalə, mih ŋgəmniki kə, kəm mih kiəki lə mi wə mih jiə

shɔm i wi. Ayaka mih kiə na məŋni kə
a wi kɔlə i tɔkniki bəh gia yə mih nya i
wi kaŋ lə,* i tsə buku i chɔkɔ bigɔksini.
13 Wɔ bǐəli a juu wi lanini wə wi
kɔ wi chəŋ wə mih nǐ lani wɔ yɛiŋ.
Si wɔ biəliki yakadəiŋ wɔ jǐə shɔm a
i Klistus, kaŋa tə kiŋkɔŋ i bəni, yichi
num i dzəh yi bəni bà bɔ kɔ bə Klistus
Jisɔs.
14 Wɔ tôkni bəh nlani wi ŋkɔŋ wə
bə nǐ nya i kaŋ ya wə. Wɔ tôkni bəh
ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni kə ki kɔ i
bukumbɛiŋ wə.
15 Wɔ kiəki lə a bəni bəchi bà bɔ
kɔ i kimbu ki Ɛsia wə nǐ lɔ bee lɔɔ
mih. I mbaŋ wibɔ wə kɔ Figelus bəh
Ɛməgenes.
16 Mih tsâki a Bah kwâsi nshɛiŋ i
juŋ yi Ɔnesifəlus wə. Wi nǐ kɔmsiki
fəki lə a fɛiŋfɛiŋ, bəiŋsi shɔm yiŋ yi də.
Wi nǐ gəmniki kə kɔm nsəŋ wə mih kɔ
yɛiŋ wə.
17 Akɔ jəbi wə wi nǐ dzə buku i fa
Lum, wi lansi nəŋ mih i tsə buku jəbi
wə wi nǐ yɛiŋ mih.
18 Mih tsâki a Bah fô ma a bi numki
i chɔkɔ bi bi gɔksini wə, ma Bah bi
kwâsi nshɛiŋ i wi. Wɔ tɔksiki kiəki lə
nalə nɔm wichi wə wi nǐ nɔm i mih i
kwili wi Ɛfɛsus wə.

2

Si Timəti kɔ i jwɔ̂ki i gia yi Nyɔ wə

1 Timəti waiŋ wuŋ, i kimbu ka wə,
nûm ndzɔŋ ayaka i shɔm yindzɔŋni yə
Klistus Jisɔs chusi i bəni bà bɔ chiŋni
bəh wi.
2 Wɔ dzô gia yə wɔ si wɔkɔ mih
dzaka i bəni bəduli nshiŋ, nyâ i kaŋ
yi bəni bà bɔ kɔ chəŋ num bɔ kpɛiŋni
i lani tə bəni bədɔkɔ yɛiŋ.
3 Wɔ dzô tə ŋ'wa ŋgəkə ka mi wi jum
wi ndzɔŋni wi Klistus Jisɔs.
4 Jɔbi wə mi wi jum kɔ i nɔm wi wə,
wi kɔkə i chu jiəki fwu i gia yi nchiŋ
bəni wə, kɔm gia yə wi tsɛiŋki i yi wə
kɔ i fô gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki.
5 Yi kɔ a liŋ ka yi mi wə wi yɔkɔki
n'yɔkɔ kɔ, wi kɔkə i yɔkɔ dzi, jɔbi wə wi
yɔkɔki biəli kə bənchi bə n'yɔkɔ.
6 Mi wi khə wə wi nɔmki tə bindzɔŋ,
akɔ wi wə wi kaŋaki i yisi məm fiɛŋ fi
ninshiŋ i biə wi nǐ gbɛli.
7 Kwâka kɔm gia yə mih dzakaki lə,
ma Bah ni fə wɔ kiə yichi.
8 Yĭŋti Jisɔs Klistus. Wi nǐ dza i kpi
wə. Wi nǐ kɔ mi i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ
Dɛbit wə. Akɔ yi yə mih fukuki i ntum
wuŋ wi ndzɔŋni kintəəŋ.
9 Akɔ kɔm ntum wi ndzɔŋni wələ
mih yɛiŋki ŋgəkə, mih num i bənsəŋ
wə ka mi wə wi bwiŋki bənchi.
Ayakalə, na si mih kɔ na i bənsəŋ wə
lə, gia yi Nyɔ kɔkə i bənsəŋ wə.
10 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih bə́ kaŋa
shɔm i gia yichi wə kɔm bəni bà Nyɔ kɔ
wi sabibwili, ka bɔ tə bi kwati mbɔiŋ
i Klistus Jisɔs bəh mbum biə bi bi kaa
kə.
11 Ndzaka wələ kɔ na wi ŋkɔŋ, wi
num a:
Bukumbɛiŋ ka chiŋni kpi bukumbɛiŋ
bɔ,
ma bukumbɛiŋ bi numki i nɔki tə
bukumbɛiŋ bɔ.
12 Bukumbɛiŋ ka kaŋa shɔm,
ma bukumbɛiŋ bi numki i sakaki
ntɔŋ tə bukumbɛiŋ bɔ.
Bukumbɛiŋ ka məŋni wi,
ma wi tə bi məŋni bukumbɛiŋ.
13 Bukumbɛiŋ ka baaŋ i num ndzɔŋ,
wi ni num ndzɔŋ a numni,
kɔm wi kɔkə i nəiŋ gwu yi.

Mi wi nɔm wə Nyɔ bum

14 Yĭŋti bɔ bəh gia yələ, ma wɔ chu
dzâka i bɔ i Nyɔ nshiŋ a bɔ gêiŋki
gɛiŋni bəŋgukuli bà kɔm já. Yəmaka
gamtiki kə mi. Yi bəkəliki lə bəni bà bɔ
wɔkɔliki yi.
15 Mômsi na bindzɔŋ i chusiki gwu
ya i Nyɔ nshiŋ ka mi wə Nyɔ yɛiŋki a
wi kɔ chəŋ. Nûm mi wi nɔm wə wi
kaŋaki kə gia yə wi kɔ i gəmniki yɛiŋ,
bəh wə wi kaŋaki ŋkɔŋ bi gia yi Nyɔ i
dzəh yi chəŋ wə.
16 Wɔ gêiŋki bəndzaka bà bɔ kaŋaki
kə gia yidɔkɔ i fə bəh Nyɔ, kɔm
bəndzaka bəwɔ ni fə bəni nɔki nɔni
kə Nyɔ kɔŋki kə tsə bəh ki i ninshiŋ.

* **1:12** Yudɔkɔ a, "...Wi kɔlə i tɔkniki bəh gia yə wi kɔ wi nya i mih kaŋ",

17 Bənlani bəbɔ bəwɔ kɔ aka biəkə yə
yi dziki gwu yi mi yi yamtsə a tsəni.
I mbaŋ wi bəni bəwɔ kintəəŋ, bà bɔ
laniki bənlani bəwɔ kɔ Imenayus bəh
Filitus.
18 Bɔ bee lɔ dzəh yi ŋkɔŋ, asi bɔ
bwaŋki alə ndza wi kpi dzɔ lɔ di. Si
bɔ fəki yakadəiŋ, bɔ bəkəli kimbum ki
bəni bədɔkɔ.
19 Ayakalə, chaka kə a chɔkɔ Nyɔ ki,
ki kɔ kiləkəli, ki num fɛiŋ. Chaka kələ
kɔ num Nyɔ nyaka kinchəsi ki i yɛiŋ
wə yi num a, “Bah kiəki lə bəni bà bɔ kɔ
mbu,” bəh a, “Mi wichi wə wi bɔɔŋki
yɛli wi Bah kaŋaki i bêe kimfə kichu.”

20 Juŋ yimbum si num bətasa bəh
káh bəh bibwam biə bi kɔ i yɛiŋ dzu,
asi num kə a biɛiŋ biə bə kɛiŋsi bəh
chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli nabə ki fukuli.
Bidɔkɔ si num tə biə bə kɛiŋsi bəh kɛiŋ,
bidɔkɔ num bə kɛiŋsi bəh fiəŋ. Biɛiŋ
biələ si num biə bi kaŋaki nɔm wim-
bum, bidɔkɔ num biə bi kaŋaki nchiŋ
nɔm.
21 Ayakadəiŋ, mi ka bwili kaŋ i biɛiŋ
biə bi kaŋaki nɔm wi kilɔlɔ, yaka wi
ni numki aka fiɛŋ fi dzu fiə bə kɔ dzɔ
i fəki nɔm wimbum yɛiŋ. Wi ni fiəni
num ka mi wə Nyɔ kɔ wi fə a, akɔ mi wi
ŋgaiŋ. Wi kɔ mi wə wi wɔkɔliki tikwili
wi a wi dzô wi i fêki na winaiŋ nɔm wi
ndzɔŋni yɛiŋ.
22 Ayakadəiŋ, yôkɔ gêiŋ mfia yɔkɔni
nɔni kinyɛŋ kə sumi si kɔŋ. Wɔ
mômsi mfia i nôki num nɔni ki chəŋ
bəh i kaŋaki bumni bəh kiŋkɔŋ bəh
kimbɔiŋni. Wɔ fê ayakadəiŋ asi bəni
bà bɔ bɔɔŋki tə yɛli wi Bah bəh shɔm
yibɔ yi baiŋni fəki.
23 Kiə wɔ ma kâŋaki gia yidɔkɔ i fê
bəh bəŋgukuli bə kiyuŋ bəh bə kilɔlɔ,
kɔm yi si dzə a bəh n'yɔli.
24 Ayaka mi wi nɔm wə wi kɔ wi
Bah kaŋaki kə i yôliki bəh bəni. Wi
kaŋaki i kâŋaki num shɔm yindzɔŋni i
mi wichi, a num mi wə wi kǐəki i lâni
bəni, kǐə tə i kâŋaki shɔm bəh bəni.
25 Wi si lumsi gia i kimbɔiŋni wə
bəh bəni bà bɔ gukuliki bəh wi. Wi si
lumsi yaka bəh kiŋkwaka a yuwidɔkɔ
Nyɔ kɔlə i gâmti bɔ ma bɔ kwuni shóm
yibɔ i kǐə gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ,
26 ka bɔ bɔɔŋ mfi bibɔ, i gɛiŋ buku
i kintaŋ ki ŋkpɛli kə wi kɔ wi kwa bɔ
yɛiŋ ka bɔ fəki a gia yə wi kɔŋki.

3

Gia yi gumini bi numki lə i chɔkɔ bi gɔksini wə

1 Kǐə a, a bi numki i kaŋ yi gɔksini
wə, gia yi gumini yimbum bi numki
lə.
2 Bəni bi dza bɔ kɔŋki num a gwu
yibɔ, kɔŋ kpɔ, ghaŋsi gwu, chusi gwu,
dzaka ja yichu kɔm bəni bədɔkɔ. Bɔ
bi chu wɔkɔ kə i bətii bəh bənih bəbɔ,
chu nya kə kiyɔŋni i gia yidɔkɔ wə, chu
kaŋa kə nɔni ki baiŋni.
3 Bɔ bi kwasiki kə nshɛiŋ i bəni, chu
dalinya kə tə kiŋgbɔ ki bəni bədɔkɔ.
Bɔ bi bəkəliki kiyɛli ki bəni, chu kiə
kə i tɔkniki bəh gwu yibɔ. Bɔ bi
kaŋaki nɔni ki gumini, chu kɔŋ kə gia
yindzɔŋni.
4 Bɔ bi numki dzi minaŋ kɔm bəni,
nɔ nɔni ki dzali, num bɔ jikə bəh
kiŋghaŋsi ki gwu. Bɔ bi kɔŋki a i dziki
kidəəŋ kibɔ yiŋni kɔŋ kə lɔ Nyɔ.
5 Bɔ bi chusiki a bɔ numki lə i gia yi
Nyɔ wə, ayakalə chu nəiŋ ŋga bi gia yi
Nyɔ yiwɔ. Wɔ gêiŋ bəmaka bəni.
6 Bəni bədɔkɔ bələ kɔ bà bɔ nyaniki
liəki i júŋ yi bəni wə kaŋa ŋga i bəkaŋa
bà bɔ bɔhki num chu jikəli bɔ, bɔ njəŋ
biəli kiŋkɔŋ ki biɛiŋ chi chi.
7 Bələ bəkaŋa kɔ bà bɔ shi kɔ a
wɔkɔliki nlani jɔbi wichi, ayakalə kɔbi
i lansi kiə gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ.
8 Si Janis bəh Jambles nǐ waliki
Muses, yi kɔ a liŋ si bəni bələ waliki
ŋkɔŋ bi Nyɔ. Akɔ bəni mfi bibɔ təŋsi
lɔ, shóm yibɔ yə bɔ dzakaki a bɔ jiə i
Klistus wə kɔ a ntəkə.
9 Ayakalə, bɔ ni fə kə yakadəiŋ i tsə
buku i dzəh yi dəəŋ, kɔm kiyuŋ kibɔ bi
yəŋəki lə tə i bəni bəchi wə asi bi Janis
bəh Jambles nǐ yəŋə.

Bɔɔl təfi Timəti a wi nûm a i gia yə bə lani wi yɛiŋ

10 Timəti i wɔ, wɔ si kiə lə kɔm nlani
wuŋ bəh nɔni kəŋŋ bəh gia yə mih
nəŋki i nɔni kəŋŋ wə. Kiə tə kɔm shɔm
yə mih jiə i Nyɔ bəh shɔm yi kaŋani yə

mih kaŋaki, bəh kiŋkəŋ kə mih kaŋaki i bəni, bəh si mih si məmsi i gia yichi wə tsə a ninshiŋ.
11 Wɔ kiəki lə tə mbwaŋ gvu wə bəni bwaŋki i mih chɛiŋ bəh bəŋgəkə mbəŋ. Wɔ kiə gia yə yi nǐ num bəh mih i Antiək bəh Ikɔnium bəh i Lista. Wɔ kiə ŋkaiŋni wi mbwaŋ gvu wə bəni nǐ bwaŋki i mih chɛiŋ. Ayakalə, i bəŋgəkə bələ wə bəchi kɔ num Bah nǐ bwili mih.
12 Yi kɔ ŋkɔŋ a mi wichi wə wi nəŋki i nəki nəni kə Nyɔ nəŋki ka mi wə wi kɔ wi chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs kɔ bà bə bi bwaŋki gvu i bɔ chɛiŋ.
13 Bəni bà bɔ məmyiki gia yichu bəh bəni bə fwəkyini, kɔ num nəni kibɔ ni fəki tsəki a tsəni si bɔ fwəkyi bəni bədəkɔ, fwəkyi tə gwu yibɔ.
14 Ayakalə, i kimbu ka wə, nûm mfia a gia yə bə lani wɔ yɛiŋ wɔ bum yi bəh shɔm ya yichi. Nûm a yi wə kɔm wɔ kiəki lə bəni bà bɔ nǐ lani wɔ bəh yi.
15 Wɔ nǐ yisi i kiəki gia yələ bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, wɔ kɛiŋ waiŋ wi nchiŋ. Gia yələ kɔ yə yi kɔ i təfi wɔ a wɔ kwati mbɔiŋ yɛiŋ tsə dzəh i shɔm yə wɔ jiə i Klistus Jisɔs wə.
16 Gia yichi yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kɔ num mfi biwɔ buku i Nyɔ wə. Ayaka yi gamti i laniki bəni yɛiŋ, chûsi kiŋgbɔ, lûmsi bəni, lâni bəni bəh nəni ki chəŋ,
17 ka mi wə wi kɔ mi wi Nyɔ numki num wi kpɛiŋni, kaŋa biɛiŋ bichi i fəki nɔm wi ndzɔŋni wichi yɛiŋ.

4

Bɔəl təfi Timəti a wi fɔ̂ki nɔm wi bindzɔŋ

1 Mih dzakaki yələ i wɔ i Nyɔ nshiŋ bəh i Klistus Jisɔs wə wi bi sakaki bəni bà bɔ kɔ bəwɔm bəh bà bɔ kɔ num bɔ kpiyi lɔ. Mih dzakaki lə kɔm bə ntumbuku wə wi bi tumbuku bəh kɔm ŋkuŋ bi, mih dzakaki a,
2 wɔ fûkuki gia yi Nyɔ. Fûku tsɔ̂ a bəh yi i ninshiŋ, kɔŋ a numki i jɔbi wi ndzɔŋni wə nabə i jɔbi wichu wə. Wɔ chûsi kiŋgbɔ ki bəni, lûmsi bɔ, shǐli shɔ́m yibɔ bəh shɔm yi kaŋani bəh nlani ŋ'wa.
3 Kǐə a jɔbi dzəki lə wə bəni bi chu num kə i nlani wi chəŋ wə. Bintuni bibɔ bi fwuki lə i wɔkɔ num gia yidɔkɔ chi chi. Bɔ bi ka nəŋ bəni bə lanini bəduli bà bɔ laniki num gia yə bɔ kɔŋki i wɔkɔki.
4 Bɔ bi bee lə i wɔkɔki gia yi ŋkɔŋ, yɔ̂kɔ nnyâ num i bichum bi ntəkə chɛiŋ.
5 Ayakalə, i wɔ, lûmsi fwu wa chəŋ jɔbi wichi, kâŋa shɔm i bəŋgəkə ba wə, fɔ̂ nɔm wi mi wə wi nyaniki fukuki nnyaki gia yi Nyɔ. Fɔ̂ nɔm wa wichi wə bə nya i wɔ.
6 I mih, mih si num lɔ i liə aka mbih, ayaka jɔbi kpɛiŋ lɔ ka bə ni dzɔ mih bə fə bəh mih ka mbih mə bə si kwuŋ. Jɔbi kpɛiŋ wə mih kɔ i kwɛ yɛiŋ.
7 Mih jwɔ lɔ njwɔ wi ndzɔŋni i gia yi Nyɔ wə, ka kaasi n'yɔkɔ wuŋ, kaŋa baaŋ a bumni biŋ wə.
8 I yisi i liə kɔ num bə jiə lɔ kifɔ kəŋŋ ki ŋkuŋ kə akɔ ki nəni ki chəŋ. Kifɔ kələ num kə Bah wə wi kɔ mi wə wi sakaki bənsaka chəŋ bi bwaŋ i fwu wuŋ wə i chɔkɔ bi gɔksini wə. Wi bi bwaŋ kə a ŋkəŋŋ shəŋ. Wi bi bwaŋ tə ki bəni bəchi bà bɔ wɔkɔliki bəh kiŋkɔŋ a wi fîni dzɔ̂.

Bɔəl fuku si gia kɔ i kimbu ki wə

9 Timəti, mɔ̂msi na bəh ŋga i dzɔ̂ bûku i mih wə wakli.
10 Kǐə a Dɛmas kɔ num wi kɔŋ lɔ mbi wələ i liə, ka lɔɔ bee mih ka tsə i Tɛsalɔnika. Klesɛns num wi tsə i Galɛshia, Taytus tsə i Dalmatia.
11 Akɔ a Luk shəŋ wimbɔŋ wə wi kɔ buku wi. Jɔbi wə wɔ bá dzə, wɔ dzɔ̂ Maak mbɛiŋ wi dzɔ̂. Wi kɔlə i gamtiki mih i nɔm wə nalə.
12 Tichikus kɔ num mih faaŋ wi i Ɛfɛsus.
13 Jɔbi wə wɔ bá dzə, wɔ dzɔ̂ mbuŋ wuŋ wimbum wə mih nǐ jiə i Kabus dzu i kwili wi Təwas wə. Ayaka wɔ dzɔ̂ tâsi tə bəh biŋwakti mbiŋ, kighə biə bə kɛiŋsi bəh dzú yi nyam.
14 Alɛksanda wə wi biəŋki biɛiŋ, wi fə mih bəh ŋgəkə wi ləkəli wi kɔbi wi twɛsi. Bah bi gɔm lə wi i kimfə ki wə.
15 Wɔ tə tɔ̂kniki bəh wi. Kɔm wi waliki lə na bəh ŋga, gia yə bukumbɛiŋ fukuki.

16 I nsaka wuŋ wə, a nǐ kɔ i chɔkɔ bi
ninshiŋ biə mih nǐ num i kintaiŋntaiŋ
ki sakani mə mi widɔkɔ nǐ ka num
dəkə i mih chɛiŋ. Bəni bəchi nǐ kɔ bɔ
yɔkɔ gɛiŋ mih. Kiə Nyɔ bi ma sâka bɔ i
gia yiwɔ wə.
17 Ayakalə, Bah nǐ kɔ wi num i
mih chɛiŋ, nya mih bəh ŋga i fuku
ntum windzɔŋni nalə ka bəni bəchi
bà bɔ kɔkə Bəju wɔkɔ ntum wiwɔ.
Ayakadəiŋ, wi nǐ bwili mih i dzaka ki
bikɛm wə.
18 Bah ni bwiliki lə mih na i yinaiŋ
gia yichu wə, i tsə buku jɔbi wə wi
bi bɔiŋsiki dzɔki mih i ŋkuŋ bi bi bɛiŋ
wə i kimbɔiŋni wə. Bukumbɛiŋ tûmki
bikum bi jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Yi
nûm ayaka.

Bəmbəni

19 Bôni Blisilia bəh Akpwila i mih.
Bôni tə juŋ yi Ɔnesifɔlus.
20 Ɛlastus nǐ baaŋ i Kɔlɛn, ayaka
Tɔfimus num mih nǐ bêe wi i Miletus
wi gwɛiŋ.
21 Mômsi na bəh ŋga i dzâ na ka
jɔbi wi fiəkə yiləkəli ni yisiki. Yubu-
lus faaŋki kimbɔni i wɔ. Budens
bəh Linus bəh Klawdia bəh bwa bə
nih bəbukumbɛiŋ bəchi i Klistus wə
faaŋki tə kimbɔni.
22 Mih tsâki a Bah nûmki bəh
kiŋ'waka ka. Ma kiŋkɔŋ ki Bah nûmki
bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i Taytus

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Taytus kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Bəəl i sumi yi nyukuni yidəkɔ bə bəəŋ a Taytus. Taytus wələ nǐ kɔ mi i tumi kidəkɔ wə a kəbi ki Bəju, wi nǐ bee nəni kitumi kibɔ ka fiəni num mi wi bumni wi Klistus. Wi nǐ nəmki bəh Bəəl, wi num mi wə wi gamtiki wi i nəm wi wi gia yi Nyɔ wə. Bəəl nǐ nyaka kiŋwakti kələ i sumi yiwɔ wi num i tumi ki Klɛt wə. Wi nǐ kɔ fɛiŋ num Bəəl bee wi a wi baaŋ wi gamtiki fɛiŋ, tsɛiŋ si nəm wi kijuŋni ki bəni bə bumni nyaniki.

Bəəl ka təfi Taytus kəm bə kimfə ki bəni bà bɔ kɔ kifwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə si bɔ kaŋaki i numki. Wi nǐ dzakaki lə si wi ni yɛiŋki bəni bə Klɛt bəduli kwati nəni kə ki kɔ kichu. Wi chu təfi Taytus si wi kɔ i laniki bəni chi chi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi
1:5-16 Kəm kifwu kijuŋni ki bəni bə bumni
2:1-15 Kəm kimfə kə bəni kaŋaki chi chi i kintəəŋ kijuŋni ki bəni bə bumni wə
3:1-11 Bəəl fûku i Taytus gia yə wi kɔ i laniki bəni bə bumni bəchi yɛiŋ
3:12-15 Kiŋgəksi

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ waiŋ wi nəm wi Nyɔ bəh waiŋ wi ntum wi Jisɔs Klistus. Nəm wuŋ kɔ i fâki kimbum ki bəni bà Nyɔ kɔ wi babwili a ki tsâki a ninshiŋ, bəh a bɔ kǐəki gia yi ŋkɔŋ yə yi biəliki nəni num ki Nyɔ,

2 a bɔ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i nəni kə ki bi tsə kaa kə. Nəni kələ kɔ kə Nyɔ wə wi kɔkə nyiki ntəkə nǐ kaka na ka mbi wələ yisi.

3 Jəbi wə jəbi wi chəŋ nǐ kpɛiŋ, wi ka chusi ndzaka wi ndaiŋ tsə dzəh i gia yi yə mih fukuki. A nyâ Nyɔ Kimbwili wibukumbɛiŋ ŋga biwɔ i mih a mih fûkuki.

4 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Taytus. Wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi ŋkɔŋ i kimbum kibukumbɛiŋ wə kichi. Ma Nyɔ Ba bəh Bah Klistus Jisɔs Kimbwili wibukumbɛiŋ, chûsi shəm yindzəŋni i wɔ, wi nyâ wɔ bəh Kimbəiŋni.

Nəm wə Taytus nǐ baaŋ i Klɛt i fâ

5 Fwu wi gia wə mih nǐ bêe wɔ i Klɛt nǐ kɔ a wɔ bâaŋ lûmsi gia yə yi nǐ kɛiŋki kintəŋsi ma yi num chəŋ, i chu jǐə bətii bə bijuŋni bi bəni bə bumni i kikwili kichi wə i dzəh yə mih nǐ chusi i wɔ.

6 Mi i numki tii wi kijuŋni, wi kaŋaki i nûmki mi wə wi kaŋaki kə gia yichu yidəkɔ yə bə kɔ i dzakaki kəm wi. Wi kaŋa a miŋkpaŋa wimu, bwa bu num bəni bə bumni, a num kə bà bəni yɛiŋki a bɔ mwayiki lə nabə i ləkəki bəh kifwu.

7 Asi fwu wi tii kijuŋni kɔ mi wi nəm wi Nyɔ, wi kaŋaki kə i kâŋaki gia yichu yidəkɔ yə bə kɔ i dzakaki kəm wi. Wi kaŋaki kə i nûmki mi wə wi bwaŋki a n'yi wə nabə i kəmsiki bɔkɔsiki shəm nabə wə wi muki mbih mɔ kwa wi. A kɔbi wə wi yɔliki i bəni nabə wə wi yɔkɔki nnyaki i mbee wi bə kilɔlɔ chɛiŋ.

8 Wi kaŋaki i numki wə wi dzɔki bəni bə nyanini, wi kɔŋ gia yə yi kɔ yindzəŋni, wi fə gia bəh mfi, kaŋa nəni ki chəŋ, kaŋa nəni ki baiŋni, wi kiə i təkni bəh gwu yi.

9 Wi kaŋaki i nûmki wə wi kiə nlani wə wi kɔ wi chəŋ num bə lani ndzəŋ wi yɛiŋ. Ayakadəiŋ, wi ni ka kiə i nyaki ntəfi i bəni biəli num nlani wə wi kɔ wi chəŋ, chu təyi tə chwəŋ ki bəni bà bɔ waliki nlani wiwɔ.

Bə chîki nlani wi bəni bə ntəkə

10 Mih dzakaki yələ kəm bəni bəduli kɔlə fɛiŋ bəh kifwu kiləkəli, bɔ dzaka ja yi kilɔlɔ, fwɔkyi bəni, kighə mbaŋ wi bəni bà bɔ bwaŋki a bə kâŋaki i sûuŋki bəni.

11 Bələ kɔ bəni bà bə kaŋaki i bâŋ lɔ dzaka kibɔ baŋni, kəm bɔ nyaniki bəkəliki juŋ yi bəni bəchi si bɔ laniki gia yə bɔ kaŋaki kə i laniki. Bɔ fəki yakadəiŋ num kəm bɔ yɔkɔki nnyaki i mbee wi bə kilɔlɔ chɛiŋ.

12 Bəni bələ kɔ num mi wibɔ widəkɔ mwi wə bɔ dzakaki a, akɔ mi wi ntum wi Nyɔ wibɔ, widəkɔ nǐ dzaka lɔ kɔm bɔ a, “Bəni bə Klɛt si num a bəni bəntəkə jɔbi wichi. Bɔ num nyám yi chwa yichu, bəni bə ŋgbɛni məyi dzi a dzɛiŋ məyini.”
13 Ndzaka wələ kɔm bɔ kɔ na ŋkɔŋ. Ayakadəiŋ, lânsi tôyi chwɔŋ kibɔ nalə i dzaka kibɔ wə, ka bɔ kâŋa kimbum a num ki chəŋ,
14 a kɔbi yaka bɔ ni nya gwu yibɔ i wɔkɔki num bichum bi Bəju, nabə gia yə bəni bà bɔ nəiŋ gia yi ŋkɔŋ yə Nyɔ dzakaki a bəni bǐəli yi.
15 Bəni bà bɔ kaŋaki shɔm yi baiŋni, gia yichi ni baiŋki lə i bɔ. Ayakalə, jɔbi wə bɔ kaŋaki shɔm yichu , bɔ kaŋa kə kimbum, gia bi lansi baiŋ kə kɔm biŋkwaka bibɔ bəh dzəh yə shóm yibɔ kɔ yɛiŋ, kɔ yi bəkə lɔ.
16 Bəmaka bəni dzakaki a bɔ kiəki lə Nyɔ, ayakalə kimfə kibɔ chusi a bɔ məŋni lɔ Nyɔ. Nɔni kibɔ nyɛŋ nalə, bɔ ləkə bəh kifwu. Bɔ num kə bəni, bɔ kɔbi i fə na gia yindzɔŋni lə kpaaa.

2

Bənlani kɔm nɔni kindzɔŋni

1 Ayakalə, i wɔ Taytus, wɔ kaŋaki i lâniki bəni num bəh gia yə yi kpɛiŋniki i nlani wi chəŋ wə.
2 Wɔ tâfiki bənyuku bà bɔ si num lɔ bəkukuli a bɔ tôkniki bəh gwu yibɔ i gia yichi wə, kâŋa kiŋkɔksi i gwu yibɔ wə, fâ gia ka bəni bà bɔ kaŋaki mfi, kâŋa kimbum num ki chəŋ, kâŋa kiŋkɔŋ num ki chəŋ , kâŋa shɔm i bəŋgəkə bəchi wə.
3 Wɔ tâfiki tə bəkaŋa bà bɔ si num lɔ bəkukuli a bɔ kâŋaki kimfə num kə ki chusiki kiŋkɔksi i Nyɔ. Kiə bɔ ma bâkəliki kiyɛli ki bəni. Kiə bɔ ki nûm kə mfá i mbih wə. Bɔ lâniki bəni num bəh gia yindzɔŋni.
4 Ayakadəiŋ, ka bɔ bi tâfiki sumi yi bəkaŋa si bɔ kɔ i kɔŋki bənyuku bəbɔ bəh bwa bəbɔ,
5 i chu fâki gia ka bəni bà bɔ təkniki bəh gwu yibɔ, nâ nɔni ki baiŋni, ghâbli i juŋ yibɔ wə, kâŋa shóm yindzɔŋni i bəni wə, wɔ̂kɔ i bənyuku bəbɔ. Ayakadəiŋ, mi ma ni chu num wə wi kɔ i dzakaki ja yichu kɔm gia yi Nyɔ.
6 Yi kɔ a liŋ si wɔ kɔ i dzakaki tə i sumi yi bənyuku a bɔ kaŋaki i kǐə si bɔ kɔ i tôkniki bəh gwú yibɔ.
7 Wɔ chûsiki kimfə ki ndzɔŋni i gia yichi yə wɔ fəki, ka bəni yêiŋki biəli yi. Jɔbi wə wɔ laniki bəni bəh gia, wɔ jǐə shɔm ya yichi i yɛiŋ wə, ayaka i laniki bəh kiŋkɔŋ,
8 ndzaka wa nûmki wi chəŋ wə mi widəkɔ kɔkə i chu dzaka gia yichu yɛiŋ kintəəŋ. Ayakadəiŋ, ka bəni bà bɔ waliki wɔ ni gəmniki kɔm bɔ kaŋaki kə gia yichu i dzaka kɔm bukumbɛiŋ.
9 Wɔ tâfi mfá a bɔ nyâ gwú yibɔ i bəni bà bɔ kaŋaki bɔ, i fâki gia yichi si bɔ nəŋki a bɔ fâki. Kiə bɔ ki chûkuli kə gia i dzaka kibɔ wə.
10 Kiə bɔ ki chwô kə biɛiŋ bibɔ. Bɔ kaŋaki i chûsiki i dzáh yichi wə a bɔ kɔ bəni bə ndzɔŋni. Bɔ ka fəki yakadəiŋ i gia yichi wə, ma bəni ni yɛiŋ nlani wə kɔm Nyɔ Mbɔiŋsi wibukumbɛiŋ, a, akɔ gia yə yi kaŋaki ndzɔŋni.
11 Wɔ lâniki bɔ yakadəiŋ, kɔm kiŋkɔŋ ki Nyɔ dzə lɔ ka bəni bəchi kələ bi bɔiŋ.
12 Ki laniki bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ bêe nɔni kə Nyɔ kɔŋki kə, ayaka a, kiə bukumbɛiŋ ma kâŋaki kǐŋkɔŋ kimbum i biɛiŋ bi mbi wələ wə, bəh a bukumbɛiŋ nôki bəh mfi bibukumbɛiŋ fɛiŋ bichi, nô nɔni ki chəŋ bəh nɔni kə Nyɔ nəŋki i mbi wələ wə.
13 Bukumbɛiŋ nôki yakadəiŋ, wɔkɔli kinsaŋli kə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i kə ki bi tumbukuki, a num kiŋkɔkni ki Nyɔ wimbum wibukumbɛiŋ wə wi kɔ Mbwili wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.
14 Wi nǐ nya gwu yi kɔm bukumbɛiŋ i yɛlih bukumbɛiŋ i chu bichi wə, i fə ka bukumbɛiŋ baiŋki, i num bəni bu bà bɔ jiə shɔm nalə i fəki kimfə kindzɔŋni.
15 Yələ kɔ gia yə wɔ kaŋaki i lâniki bəni yɛiŋ. Wɔ shǐli shɔm yibɔ, wɔ lûmsi bɔ i gia yə bɔ gbɔ yɛiŋ bəh ŋga bichi biə wɔ kaŋaki. Kiə wɔ ki bûm kə a mi sɛ̂iŋsiki wɔ.

3

Si bəni bə bumni kɔ i fɔ̂ki bəh bəni bədəkɔ

1 Wɔ yíŋtiki bəni bə bumni a bɔ wɔ̂kɔki i bəni bà bɔ sakaki kwili bəh bà bɔ kaŋaki ŋga i bɔ bɛiŋ. Bɔ fɔ̂ki gia yə bɔ dzâkaki nûm bəh ŋkɛiŋsi wi gwu i fəki gia yichi yə yi kɔ yi chəŋ.
2 Kiə bɔ ma dzâkaki gia yichu kɔm mi widəkɔ. Kiə bɔ ma yɔ̂liki. Bɔ nûm alə i kimbɔiŋni wə, dzɔ̂ gwu yibɔ i kuku i bəni bəchi nshiŋ.
3 Wɔ yíŋti a bukumbɛiŋ mwi nǐ fəki lə tə kiyuŋ kiwɔ, ləkə bəh kifwu, bəni fwɔkyi bukumbɛiŋ bukumbɛiŋ ndzani dzə́h. Bukumbɛiŋ nǐ kɔ mfá i gia wə chi chi yə gwu yibukumbɛiŋ nǐ kɔŋki, chu dzi kidəəŋ kibukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ nǐ nɔki nɔni kibukumbɛiŋ kaŋa shɔm yichu bəh kindɔŋ kifinini, bəni baiŋŋ bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ baiŋŋ tə bəni.
4 Ayakalə, jɔbi wə Nyɔ Mbwili wibukumbɛiŋ nǐ chusi ndzɔŋni bi bəh kiŋkɔŋ ki i bukumbɛiŋ,
5 wi bwili bukumbɛiŋ. Wi nǐ ka bwili dəkə bukumbɛiŋ kɔm bə gia yindzɔŋni yidəkɔ yə bukumbɛiŋ nǐ fə. Wi nǐ bwili bukumbɛiŋ kɔm bəh nshɛiŋ yi yi kwasini tsə dzəh i ŋ'wɔkɔ wə wi nǐ wɔkɔ bukumbɛiŋ ayaka bukumbɛiŋ kaŋa mbwɔ wimfiaŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni kwuni bukumbɛiŋ ayaka bukumbɛiŋ num bəni bəmfiaŋ kaŋa nɔni kimfiaŋ.
6 Kiŋ'waka ki Baiŋni kələ kɔ num Nyɔ nǐ shuku ki shukuni i bukumbɛiŋ wə tsə dzəh i Jisɔs Klistus Mbwili wibukumbɛiŋ wə.
7 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka ŋgaiŋ dzɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ kaŋaki kə kiŋgbɔ kidəkɔ kɔm bə kiŋkɔŋ ki i bukumbɛiŋ. Ayakadəiŋ, ka bukumbɛiŋ bi numki bəndzi kwili bu tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
8 Ndzaka wələ mih dzakaki lə kɔ na ŋkɔŋ.

Mih lansiki nəŋki a wɔ dzâkaki gia yələ i bəni dzaka chukuli nalə, ka bəni bà bɔ bum i Nyɔ ni yɛiŋ a bɔ nyâ gwu yibɔ i fâki bimfə bindzɔŋni. Yələ kɔ na gia yi ndzɔŋ nalə, ayaka yi dzə bəh mbee i bəni bəchi wə.
9 Ayakalə, wɔ gêiŋ bəŋgukuli bə kiyuŋ, bəh kiyɛli ki bətikwili bə chwɔŋbijuŋ biə bəni si shi fa. Wɔ gɛiŋ tə bəŋgukuli bəh n'yəli kɔm bə bənchi bə Bəju. Ŋkaiŋni biɛiŋ biələ kaŋaki kə mbee lə kpaaa. Akɔ gia yi kilələ.
10 Mi kabə num wə wi dzəki bəh kiŋgaali, wɔ dzâka i wi. Wɔ ka dzaka i wi ŋkpaŋni wimu nabə i buku kiŋkani kifa wi kɔbi i bee, wɔ bêe dzəh yi.
11 Wɔ kɗə a wəmaka mi kɔ num wi bee lɔ dzəh yi chəŋ ka njəŋki nnyaki, nɔni ki kɔ kichu, wi jiə lɔ gwu yi i ŋgəkə wə.

Ndzaka wi gɔksini bəh kimbɔni

12 Mih ni faaŋ lə Atɛmas yuwidəkɔ Tichikus i wɔ. Wi ka dzə, wɔ mɔ̂msi nalə i dzɔ̂ buku i mih wə i fa Nikɔbɔlis. Akɔ fɛiŋ di biə mih kɛiŋsi a mih ni numki i fɛiŋ i jɔbi wi fiəkə yiləkəli wə.
13 Mɔ̂msi na bəh ŋga i gâmti Senas wə wi tɔ̂ksiki kiəki bənchi, bəh Abɔlɔs i nyani wibɔ wə. Mɔ̂msi i yêiŋ a bɔ kwâti biɛiŋ bichi biə bɔ nəŋki.
14 Bəni bəbukumbɛiŋ məmsi tə i lâni a bɔ kɔlə i nyâ gwu yibɔ i fâki bənɔm bə ndzɔŋni, ka bɔ kɔ i gâmtiki bəh biɛiŋ biə bi nəŋki ŋgamti. Bɔ ma nûmki a kilɔlɔ.
15 Bəni bəchi bà buku bɔ kɔ fa chiŋsiki dzəki kimbɔni i wɔ. Bɔ̂ni i bəni bəchi bà bɔ kɔŋki bukumbɛiŋ i bumni wə. Ma kiŋkɔŋ ki Nyɔ nûmki bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti kə Bəəl nĭ nyaka i Filimun
Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Filimun kələ mə

Filimun nĭ kɔ mi wi Klistus, ayaka yuwidəkɔ wi nĭ kələ mi i kijuŋni ki bəni bə bumni bə Kələse. Wi nĭ kaŋaki lə mfa wi bə bɔɔŋ a Ɔnesimus. Ayaka mfa wiwɔ nĭ dza gɛiŋ tikwili wi tsə liə i Bəəl kaŋ i juŋ yi nsəŋ mə. Bəəl bi fiəni Ɔnesimus wi num mi wi Klistus.

Kiŋwakti kələ nĭ kɔ num Bəəl nĭ nyaka i Filimun i tsâ wi a wi fĭəni dzô Ɔnesimus ma wi nômki i wi asi wi nĭ yisi nɔmki. Bəəl ka faaŋ Ɔnesimus i wi tsa a wi dâlinya gia yə wi nĭ fə i wi, ma wi dzô wi ka waiŋnih wi i Klistus wə.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1-3 Kin'yisi
4-7 Bəəl kɔksi Filimun
8-22 Bəəl tsa a Filimun dzô Ɔnesimus
23-25 Kimbəni kigɔksini

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ i nsəŋ mə kɔm mih kɔ mi wi Klistus Jisɔs. Mih kɔ buku waiŋnih wibukumbɛiŋ Timɔti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Filimun nsɛiŋ wibuku wi ləkəli wə bukumbɛiŋ nɔmki i fiɛŋ fimu wə.

2 Mih nyakaki tə i Afia jɛmi yibukumbɛiŋ, bəh Alkibus wə bukumbɛiŋ bɔ jwɔki i fiɛŋ fimu ka bəni bə jum, bəh i kijuŋni ki bəni bə bumni kə ki juŋniki i wɔ dzu.

3 Ma Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ shɔm yindzɔŋni, chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Bəəl nya kiyɔŋni i Nyɔ kɔm Filimun

4 Filimun, i jɔbi wə mih tsaki jɔbi wichi mih kwaka wɔ, mih ka nyaki a kiyɔŋni i Nyɔ wuŋ kɔm wɔ,

5 kɔm mih wɔkɔki lə kɔm shɔm yə wɔ jiə i Bah Jisɔs wə, bəh si wɔ kɔŋki bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bəchi.

6 Mih tsaki a, si wɔ kɔ wɔ nya lɔ shɔm ya i Jisɔs wə, mbɛiŋ bəh bəni bə Nyɔ num i kijuŋni wə, yələ ni fə lə wɔ kiə kaasi gia yindzɔŋni yichi yə yi kɔ yibukumbɛiŋ bà bə chiŋni bəh Klistus.

7 Waiŋnih wuŋ, ŋkaiŋni kiŋkɔŋ kə wɔ chusiki, ki fə mih bá wɔkɔ ndzɔŋni nalə shɔm yiŋ də, kɔm wɔ fəki shɔ́m yi bəni bə Nyɔ də.

Bəəl tsa Filimun kɔm Ɔnesimus

8 Ayakadəiŋ, gia yidɔkɔ kələ yə mih nəŋki a wɔ fâ, mih si kələ i dzaka dza-kani bəh ŋga biə mih kaŋaki ka mi wi Klistus, a wɔ fâ.

9 Ayakalə, kɔm bəh kiŋkɔŋ, mih ni kwuŋki kaŋ kwuŋni i wɔ. Mih Bəəl si num lɔ kukuli, mih chu num i nsəŋ mə i liə kɔm mih kɔ mi wi Klistus Jisɔs.

10 Mih kwuŋki kaŋ i wɔ kɔm waiŋ wuŋ Ɔnesimus wə mih nĭ dzɔ wi i waiŋ wuŋ wi wi kimbum mih num i juŋ yi nsəŋ mə fa.

11 I ninshiŋ wi nĭ kɔ mi wi kilɔlɔ i wɔ, ayakalə i liə wi si num lɔ na mi i buku wɔ bəchi.

12 Mih fiəniki chĭ̂ŋsiki dzâki wi i wɔ i liə. Wi lansi num shɔm yiŋ.

13 Mih si kəŋki a wi numki fa i mih kpəŋ ka wi təkniki bəh mih i di bia wə si mih kɔ i nsəŋ mə fa kɔm ntum wi ndzɔŋni wə kɔm Jisɔs.

14 Ayakalə, mih yɛiŋki a mih kɔkə i fə gia ka yələ wɔ kiə kə yɛiŋ, kɔm mih nəŋki kə a nɔm wa wi ndzɔŋni wə wɔ fəki i mih, ni numki ka mih chiniki wɔ chinini. Mih nəŋki a yi nûmki asi shɔm ya kəŋki.

15 Yuwidəkɔ Ɔnesimus nĭ nyə i wɔ kpəŋ i jɔbi wi juli wə lə, a jɔbi wə wi bi fiəni dzə ma mbɛiŋ wi bi baaŋ kpamu,

16 ayaka wi chu kɔkə mfa, wi tsə lɔ mfa kɔm wi si num lɔ waiŋnih wa wi shɔm i Klistus wə, wi num tə i mih nalə na bəh i wɔ, si wi kɔ mi wiwɔm chu num tə mi wi Bah.

17 Ayakadəiŋ, wɔ ka yɛiŋ a buku wɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə, wɔ dzô wi asi wɔ kɔ i dzô mih.

18 A kabə num a wi gbɔ i wɔ i gia yidɔkɔ wə, yuwidɔkɔ a wi kaŋaki lə fwa yidɔkɔ mbɛiŋ wi, wɔ ǰĭə i yɛli wuŋ wə.

19 Mih nyakaki yələ num bəh kaŋ yiŋ a, “Mih Bəəl ni gɔm lə.” Mih dzakaki lə gia yidɔkɔ kɔbi yə mih ni

dzakaki dzakani a, wɔ tə kaŋaki lə fwa buku wɔ, kɔm nɔni kə wɔ kaŋaki i liə akɔ kɔm mih.
20 Ayakadəiŋ, waiŋnih, gâmti shəŋ a mih i gia yələ wə i yɛli wi Bah. Fâ yakadəiŋ kɔm kijuŋni ki buku wɔ i Klistus wə, ka gwu ni ndzɔŋki mih.
21 Mih nyakaki i wɔ lə, kiə na bindzɔŋ məŋni kə a wɔ ni bum lə i fə gia yə mih dzakaki, ayaka jɔbi wə wɔ ni nəŋki i fə, wɔ ni fə lə tsə na tsəni.
22 I chu kpɛiŋsi yɛiŋ, kêiŋsi di bi nɔni i mih, kɔm mih tsɛiŋki a ninshiŋ kiə a Nyɔ ni wəkɔ lə ntsa wimbɛiŋ wi chiŋsi mih i mbɛiŋ.

Kimbəni

23 Ɛbaflas wə buku wi kɔ i nsəŋ mə fa kɔm bə ntum wi ndzɔŋni wi Klistus Jisɔs, chiŋsiki kimbɔni i wɔ.
24 Maak, Alistakus, Dɛmas bəh Luk bà buku bɔ nɔmki i kijuŋni wə, chiŋsiki tə kimbɔni i wɔ.
25 Ma kiŋkɔŋ ki Bah Jisɔs Klistus nûmki bəh biŋ'waka bimbɛiŋ.

Kiŋwakti kə bə nǐ nyaka i Bəhibulu

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Hibulu kələ mə

Bukumbɛiŋ təksiki kiəki kə mi wə wi nǐ nyaka kiŋwakti kələ, ayakalə bukumbɛiŋ kiə a bə nǐ nyaka i bəni bə Klistus bà bɔ kɔ Bəhibulu. Hibulu kɔ yɛli wi Ju widəkɔ. Bə nǐ nyaka i fâ a Bəju bà bɔ nǐ kɔ bɔ jiə lɔ shɔm i Klistus wə bâaŋ a nûmki a yi wə, na si bəŋgəkə nǐ dzəki i bɔ i dzəh yiduli wə. A nǐ kɔ tə i fâ a bɔ kiâ a miŋkaiŋ mimfiaŋ mə Jisɔs dzə bəh mɔ kaŋaki lə ŋga tsə mikpu. Bə nǐ nyaka tə i tâfi a bɔ kǐəki a gia yə Nyɔ kɔ wi kaka bəni yɛiŋ bi tsə kə i kuku. Bə kɔ bə chusi lɔ a gia yə Klistus Waiŋ Nyɔ dzə bəh yi tsəki lə yi bəni bə ntum bə Nyɔ bə kikpu, kɔm yibɔ nǐ kɔ a binjəŋŋjəŋ, yi Klistus num gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i kiŋwakti kələ mə

1:1-3 Klistus təksi kɔ kimbwɔsi ki Nyɔ mwi
1:4–2:18 Klistus tsəki lə bəchinda bə Nyɔ
3:1–4:13 Klistus tsəki lə Muses bəh Jɔshua
4:14–7:28 Klistus kɔ tii mfə gia wə wi tsəki bətii mfə gia bəchi
8:1–9:28 Miŋkaiŋ mə Klistus dzə bəh mɔ tsəki lə mikpu
10:1-39 Mfə gia wə Klistus nǐ fə tsəki lə bimfə gia bichi
11:1–12:29 Kɔm njiə wi shɔm i Nyɔ
13:1-25 Kintəfi kigɔksini

Nyɔ kɔ wi dzaka lɔ i bukumbɛiŋ i Waiŋ wi wə

1 A nǐ kɔ i kikpu wə, Nyɔ nǐ dzakaki
i bətii tii bəbukumbɛiŋ tsə dzəh i bəni
bu bə ntum wə i jɔbi widuli wə bəh i
dzə́h wə chi chi.
2 Ayakalə, i chɔkɔ bi gɔksini biələ
wə, wi dzakaki lə i bukumbɛiŋ i waiŋ
wi wə. Akɔ waiŋ wi wələ wi kɔ wi
saiŋbwili wi, jiə a wi ni numki ndzi
kwili i biɛiŋ bichi wə. Ayaka a num
wi wə Nyɔ nǐ maa mbi wələ bəh biɛiŋ
bichi tsə i wi kaŋ.
3 Baiŋni bi Nyɔ mwayi i waiŋ wi
wə, wi num kimbwɔsi ki Nyɔ mwi. A
fəki wi ka bɔɔli bəh nshwaiŋ numki.
Ayaka wi fəki a bəh ja yi yə yi kaŋaki
ŋga. Wi nǐ maiŋ chu bibukumbɛiŋ.
Jɔbi wə wi nǐ maiŋ ka yaka i bɛiŋ
shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wi
Kiŋkɔkni wə.

Waiŋ Nyɔ kɔkniki tsəki lə bəchinda bə Nyɔ

4 Yaka yi kɔ a, Nyɔ nǐ fə waiŋ wi
kɔkni nalə tsə bəchinda bə Nyɔ, a liŋ
asi yɛli wə Nyɔ du wi yɛiŋ kɔkniki nalə
tsə kibɔ.
5 Bukumbɛiŋ kiəki lə a wi kɔkniki
tsəki lə kɔm chinda wi Nyɔ widəkɔ
kɔkə wə Nyɔ nǐ num dzaka i wi a,
“Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ,
Ndaiŋ mih dzaka lɔ a mih kɔ Ba wa.”
Ayaka widəkɔ kɔbi wə wi nǐ num
dzaka kɔm wi a,
“Mih ni numki Ba wa,
wɔ num Waiŋ wuŋ.”
6 A nǐ kɔ jɔbi wə Nyɔ nǐ kɔ i faaŋ Waiŋ
wi wi ninshiŋ i mbi wələ wə, wi dzaka
a,
“Bəchinda bə Nyɔ bəchi kôksiki wi.”
7 Ayaka gia yə Nyɔ nǐ dzaka kɔm
bəchinda bu kɔ yələ a,
“Nyɔ si fə bɔ ka numki ka fiəkə,
fə tə a bà bɔ kɔ bəni bu bə nɔm
numki aka lɔm wi gbuku.”
8 I fiəni dzə i Waiŋ wi, wi ka dzaka a,
“Ɔ Nyɔ, wɔ ni numki lə i kiŋkii ka wə
saka jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.
Nɔni ki chəŋ bi numki mbəŋ wi ŋkuŋ
wi ntɔŋ bia.
9 Wɔ kɔŋki num gia yi chəŋ, baiŋŋ
yichu.
Ayakadəiŋ, mih Nyɔ wə mih kɔ Nyɔ
wa
mih ka yaksi wɔ tsə bəni ba bə mbaŋ,
si mih fiaŋsi wɔ bəh kwɔkɔ ki kin-
saŋli.”
10 Ayaka wi chu dzaka tə i Waiŋ wi a,
“Bah, akɔ wɔ wə wɔ nǐ maa mbi i
kin'yisi wə,
biɛiŋ bichi biə bi kɔ i bɛiŋ bi kɔ nɔm wa
wi kaŋ.
11 Biɛiŋ biələ bi kaaki lə, wɔ bi baaŋ.

Bi bi jwiŋki aka mbuŋ.
12 Wɔ bi kii bi aka dala.
Wɔ bi kwuni bi aka mbuŋ jɔbi wə wi jwiŋ.
Ayakalə, wɔ bi baaŋki asi wɔ kɔ.
Jía ya bi kaa kə."
13 Akɔ i winaiŋ chinda wi Nyɔ wə Nyɔ num dzaka i wi a,
"Shînum i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
i tsâ bûku jɔbi wə mih bi nɔsiki
bəni ba bà bɔ baiŋŋki wɔ i wɔ nshiŋ
ka kiŋgbəkɔ ka ki gvu,
wɔ tɔmyi gvu ya i bɔ bɛiŋ?"
14 Ntə bəchinda bə Nyɔ bələ kɔ a biŋ'waka biə bi nɔmki i Nyɔ, wi faaŋ bɔ, bɔ nyani gamti bəni bà bɔ bi kwatiki mbɔiŋ a?

2

Kiə bukumbɛiŋ ki lətəkɔ kə mbɔiŋ wə Jisɔs nǐ nyaniki fukuki kɔm wi

1 Yaka yi kɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki i jǐə mfi na bindzɔŋ i gia yə bukumbɛiŋ nǐ wɔkɔ, ka bukumbɛiŋ bi ma dza njəŋki nnyaki njəŋni.
2 Bəntum bà bəchinda bə Nyɔ nǐ lakaki i kikpu wə nǐ kɔ gia yiləkə nalə a jɔbi wə mi ka bwiŋ nchi widɔkɔ nabə i nəiŋ i fə asi wi dzakaki, ma wəmaka kaŋaki ŋgɔm wi a liŋ.
3 Asi kɔ a yi numki yaka, a bi fə nə ka bukumbɛiŋ bi ma yɛiŋ ŋgəkə jɔbi wə bukumbɛiŋ lətəkɔ mbɔiŋ wimbum wələ a wi kɔ fiɛŋ fi kiləlɔ a? Mbɔiŋ wələ nǐ yisi Bah Jisɔs ka fukuki kɔm wi, bəni bà bɔ nǐ wɔkɔ si wi fukuki ka təbi tə ŋkɔŋ biwɔ si bɔ nǐ fukuki i bukumbɛiŋ.
4 Nyɔ tə nǐ kɔ wi təbi yi bəh bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi bəh yi kaiŋyini bəh yi dzaka ki wɔmni yə yi nǐ numki. Ayaka wi chu gaa binya bi Kiŋ'waka ki Baiŋni asi wi nǐ kɔŋki i təbi yi yɛiŋ.

Jisɔs kɔ mi wə wi tɔ dzəh yi mbɔiŋ i bukumbɛiŋ

5 Nyɔ nǐ ka jiə dəkə mbi wi dzəni wələ, wə bukumbɛiŋ dzakaki kɔm wi a, a bi sâkaki bəchinda bu.
6 Bə nyaka i di bidɔkɔ wə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kɔm gia yələ a,
"Mi wiwɔm kɔ na finə wə wɔ kwakaki kɔm wi a?
Waiŋ mi wiwɔm kɔ na finə wə wɔ kaŋaki jɔbi wi a?
7 I jɔbi wi juli wə lə wɔ nǐ fə a wi numki i di wə
bi num di i bəchinda ba chɛiŋ.
Ayaka wɔ ka bi tɔm wi a wi kaŋaki mbum bəh kiŋkɔksi.
8 Wɔ jiə lɔ biɛiŋ bichi i mi wiwɔm chɛiŋ, wi bá saka."
Asi Nyɔ nǐ jiə biɛiŋ bichi i mi wiwɔm chɛiŋ, fiɛŋ fidɔkɔ kɔbi fiə fi mɔŋ i wi kaŋ. Na si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ kɛiŋki ki yɛiŋ kə a biɛiŋ bichi kɔ i mi wiwɔm chɛiŋ.
9 Bukumbɛiŋ yɛiŋki a Nyɔ nǐ fə Jisɔs, wi num i bəchinda bu chɛiŋ i jɔbi wi juli wə. Ayakalə, Nyɔ bi yaksi wi, wi kaŋa mbum bəh kiŋkɔksi kɔm wi nǐ yɛiŋ ŋgəkə ka wi kpi, kpi yi mi wichi kɔm shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni i bəni wə.
10 Akɔ Nyɔ wə wi nǐ fə biɛiŋ bichi, ayaka biɛiŋ bichi num mbi. Si wi nǐ nəŋki a ŋgaiŋ ni dzɔ bəni bəduli bà akɔ bwa bu a bɔ bi liə i mbum bi wə, yi ka num chəŋ a wi fə a Jisɔs yɛiŋ ŋgəkə ka wi ni numki mi wə wi kpɛiŋniki tsə bwili fwu i tɔ dzəh yi mbɔiŋ i bɔ.
11 Wi Jisɔs wə wi fəki ka bəni baiŋki i Nyɔ nshiŋ, yi num a wi bəh bəni bà wi fəki a bɔ baiŋki, kaŋaki Ti wimu. Akɔ gia yə yi fə a wi ma gəmniki i bɔɔŋki bɔ a bwa bə nih bə ŋgaiŋ.
12 Wi nǐ kɔ wi dzaka i Nyɔ i jɔbi widɔkɔ wə a,
"Mih bi dzasiki lə yɛli wa i bwa bə nih bəŋ kintəəŋ.
Mih bi yâəŋ kôksi lə wɔ i kijuŋni kibɔ kintəəŋ."
13 Ayaka wi chu dzaka a,
"Mih ni jǐə lə mfi mbiŋ i Nyɔ wə."
Ka chu dzaka a,
"Bə mih lə buku bwa bà Nyɔ kɔ wi nya i mih."
14 Si bwa bələ wi dzakaki lə, akɔ bəni bɔ kaŋa nyam yi gwu bəh mwa, wi Jisɔs ka dzɔ tə nyam yi gwu yi mi wiwɔm, ka wi kɔlə i kpi i bwiŋ ŋkpɛli wə wi kaŋaki ŋga bi kpi.
15 Wi ni fə yakadəiŋ ka bwili bəni bà bɔ nǐ nɔki i mfá wə i nɔni kibɔ wə kichi kɔm bɔ nǐ lwaki kpi.

16 Yi lansiki chusiki lə a wi nǐ kaŋaki
kə jɔbi i bəchinda bə Nyɔ wə. Wi nǐ
kaŋaki num i chwɔŋkijuŋ ki Ablaham
wə.
17 Akɔ gia yə yi nǐ fə a Jisɔs fiəni num
ka bwa bə nih wi i gia yichi wə, ka wi
bi num fwu wi bətii mfə gia wibɔ wə
wi kwasiki nshɛiŋ i bɔ, num wi jiə tə
shɔm i nɔm wi Nyɔ wə i fə kimaiŋ ka
Nyɔ bi dalinyaki chu bibɔ.
18 Si wi nǐ yɛiŋ ŋgəkə, kimɔmsi dzə i
wi, wi ka kiə si wi kɔ i gamtiki tə bəni
bà kimɔmsi dzəki i bɔ.

3

Jisɔs kɔkniki tsəki lə Muses

1 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ bà akɔ
bəni bə baiŋni, bà bə bɔɔŋ tə a bɔ bi
liə lə i tumi ki bɛiŋ wə, mbɛiŋ jǐə mfi
bimbɛiŋ i Jisɔs wə. Wi kɔ waiŋ ntum
wi Nyɔ chu num fwu wi bətii mfə gia
i mbum wə bukumbɛiŋ si fuku i bəni
a, akɔ wibukumbɛiŋ.
2 Wi nǐ nɔmki bəh shɔm yi yichi i
Nyɔ wə wi nǐ jiə wi a wi nɔmki i wi asi
Muses tə nǐ nɔmki bəh shɔm yi yichi i
júŋ yi Nyɔ mə.
3 Ayakalə, Jisɔs kɔ mi wə bə kaŋaki i
kôksiki nalə tsə Muses, yi num a liŋ asi
mi si maa juŋ ma bə ni kɔksiki wi tsə
juŋ yiwɔ.
4 Juŋ yidɔkɔ kɔkə yə a ka maa dəkə
mi yi. Ayakalə, mi wə wi maa biɛiŋ
bichi kɔ Nyɔ.
5 Muses nǐ nɔmki na bindzɔŋ bəh
shɔm yi yichi i juŋ yi Nyɔ wə ka waiŋ
wi nɔm. Ayaka gia yichi yə wi nǐ fəki
yi nǐ tɔbiki num gia yə Nyɔ bi dzakaki.
6 Ayakalə, Klistus tə bi dzə num i
juŋ yi Nyɔ yiwɔ wə bəh shɔm yi yichi
aka waiŋ wi dzu. Juŋ yi Nyɔ yələ
kɔ bukumbɛiŋ i jɔbi wə bukumbɛiŋ
ka num ndzɔŋ i gia yə bukumbɛiŋ kɔ
bə kaŋa shɔm yɛiŋ ka tsɛiŋki tsəki a
ninshiŋ kiə a bə bi kwatiki lə, bəh
kiŋghaŋsi ki gwu.

Kiə mi ki châsi kə gia yi Nyɔ

7 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ wôkɔ gia
yə Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ dzaka. Ki nǐ
dzaka a,
“Mbɛiŋ ka wɔkɔ Nyɔ dzaka i mbɛiŋ
daiŋ,
8 kiə mbɛiŋ ki ləkə kə bəh fwu asi bətii
tii bəmbɛiŋ nǐ siniki bəh Nyɔ
jɔbi wə bɔ nǐ mɔmsiki Nyɔ i chwa.
9 Akɔ fɛiŋ wə bətii bəmbɛiŋ nǐ mɔmsi
mih Nyɔ,
bɔ yɛiŋ gia yi kaiŋni yə mih nǐ fə i jía
mbaŋnyani wə.
10 Ayakadəiŋ, mih nǐ bɔksi shɔm bəh
wəmaka ŋgɔkɔ wi bəni, ka
dzaka a,
‘Shɔ́m yibɔ si num kə i mih wə.
Bɔ kiəki kə dzə́h yiŋ.’
11 Ayaka shɔm nǐ kɔ yi bɔkɔ mih, mih
dzi ŋkaiŋ a,
‘Bɔ bi lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani
wə.’ ”
12 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ tôkniki a mi
widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ma nûmki wə
wi kaŋaki shɔm yichu, yə yi nəiŋki wi
i bum i Nyɔ, yə yi kɔ i fə a mbɛiŋ dza
fiəni nyɔkɔ jum i Nyɔ wə wi kaŋaki
nɔni.
13 Gia yə mbɛiŋ kaŋaki i fəki kɔ a mbɛiŋ
shǐliki shɔm yi mi i mi chɔkɔ bichi, si
yi kɔ a chɔkɔ biwɔ kɔ, “Daiŋ.” Mbɛiŋ
fâki yaka ka gia yichu yidɔkɔ bi ma
fwôkyi mi a wi dza yisi i ləkəki bəh
fwu.
14 Mbɛiŋ kǐəki a bukumbɛiŋ si num
i fiɛŋ fimu wə bəh Klistus a i jɔbi
wə bukumbɛiŋ ka kaŋa a gia yə
bukumbɛiŋ ni num i yɛiŋ bɛiŋ i kikpu
wə i tsə gɔksi.
15 Mbɛiŋ kwâkaki gia yə a,
“Mbɛiŋ ka wɔkɔ Nyɔ dzaka i mbɛiŋ
daiŋ,
kiə mbɛiŋ ki ləkə kə bəh fwu asi bətii
tii bəmbɛiŋ nǐ siniki bəh Nyɔ.”
16 Akɔ bəndə bà bɔ nǐ wɔkɔ si Nyɔ
dzakaki i bɔ bá sini bəh wi a? Ntə akɔ
bəni bəchi bà Muses nǐ dzɔ bwili i Ijib
buku bəh bɔ a?
17 Ayaka akɔ bəndə bà Nyɔ nǐ bɔksi
shɔm bəh bɔ i jía wə mbaŋnyani a? Ntə
akɔ a bɔ bà bɔ nǐ fə chu, ka bi kpiyi i
chwa a?
18 Ntə a chu kɔ bɔ bà Nyɔ nǐ ŋkaiŋ a bɔ
bi lansi liə kə i di bi bi wakani wə a?
Ntə akɔ a bɔ bà bɔ nǐ ləkəki bəh kifwu
i wi a?
19 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ yêiŋ a bəni
bələ nǐ kɔkə i bi liə i di biwɔ wə, kɔm
bɔ nǐ ka jiə dəkə shɔm i Nyɔ.

4

Kɔm nliə i ŋ'waka wi Nyɔ wə

1 Yaka yi kɔ a kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka
a bəni bi liə lə i ŋ'waka wə kɛiŋki a
fɛiŋ. Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ tôkniki
ka jɔbi wə bə bi tsɛiŋki, bə bi ma yɛiŋ
mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə, maka wi kpɛiŋ
i liə fɛiŋ.
2 Mih dzakaki lə kɔm ntum wi
ndzɔŋni wələ dzə lɔ i bukumbɛiŋ a liŋ
asi wi nǐ dzə i bɔ. Ayakalə, ntum wiwɔ
bɔ nǐ wɔkɔki nǐ ka gamti dəkə bɔ, kɔm
wi nǐ dzə i bɔ, bɔ nəki bum kə.
3 I bukumbɛiŋ bà bə kɔ bə bum, bi
liəki lə i ŋ'waka wiwɔ wə. Ayaka i bəni
bədɔkɔ bà Nyɔ nǐ dzaka a,
“Shɔm nǐ kɔ yi bɔkɔ mih, mih dzi ŋkaiŋ
a,
‘Bɔ bi lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani
wə.’ ”
Nyɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ, a kɔbi a di bi
wakani nǐ məŋ, kɔm nɔm wi nǐ kɔ wi
kaa lɔ i chɔkɔ biə wi nǐ maa mbi.
4 Bukumbɛiŋ kǐəki a bə kɔ bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə i di bidɔkɔ wə kɔm
kaŋ yi nanitaŋ i dzəh yələ wə a,
“Nyɔ nǐ nɔm bənɔm bu bəchi,
i buku kaŋ nanitaŋ wə wi waka.”
5 Ayaka kɔm di biwɔ biə bukumbɛiŋ si
dzakaki kɔm bi, wi chu dzaka a, “Bɔ bi
lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani wə.”
6 Yi kɛiŋki yi num alə a bəni bədɔkɔ bi
liə lə i ŋ'waka wiwɔ wə. Ayaka bəni bà
bɔ nǐ yisi wɔkɔ ntum wi ndzɔŋni wələ
nǐ ka liə dəkə kɔm bɔ nǐ wɔkɔ, ayakalə
ka nəiŋ i fə asi Nyɔ nǐ dzaka.
7 Ayakadəiŋ, Nyɔ ka fiəni jiə chɔkɔ
bidɔkɔ biə wi bɔɔŋki a, “Daiŋ.” Si wi nǐ
jiə yaka ka dzaka gia yidɔkɔ tsə dzəh i
Ŋkuŋ Dɛbit wə num jía tsə lɔ yiduli si
bukumbɛiŋ kɔ bə si wɔkɔ lɔ a,
“Mbɛiŋ ka wɔkɔ ja yi Nyɔ daiŋ,
kiə mbɛiŋ ki lâkə kə bəh fwu.”
8 Yi kabə num a di biə Jɔshua nǐ dzɔ
bəni tsə liə bəh bɔ i fɛiŋ wə a a nǐ kɔ
asi num di bi wakani biə, yaka Nyɔ nǐ
kɔkə i chu dzaka kɔm chɔkɔ bidɔkɔ a,
akɔ chɔkɔ bi wakani.
9 Yaka yi kɔ a chɔkɔ bi wakani kɛiŋki
lə i ninshiŋ i bəni bə Nyɔ a liŋ aka biə
Nyɔ nǐ waka yɛiŋ.
10 Yi num a, mi ka liə i ŋ'waka wələ wə,
yaka wəmaka waka lɔ i nɔm wi wichi
wə a liŋ asi Nyɔ nǐ waka i chɔkɔ bi bi
nɔm wə.
11 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ mômsiki
nalə i bi liə i ŋ'waka wələ wə, ka mi
widɔkɔ bi ma gbô a lɔɔ fwu wi wi
ləkəli, ka bəni bə ninshiŋ bà.
12 Mbɛiŋ kiəki a ja yi Nyɔ kaŋaki lə
nɔni, ayaka yi nɔm. Yi kwa tsə nywɔ
wi jum wə wi kwaki bimbu bichi. Yi
si liə tsə buku i di biə nɔni bəh kiŋ'waka
ki mi chiŋniki, liə tsə buku tə i di biə
bənyuŋ bəh bimɔŋ bi mi si chiŋni. Yi
tɔyiki lə biŋkwaka bəh gia yə yi kɔ i wi
shɔm.
13 Fiɛŋ fidɔkɔ kɔkə fiə Nyɔ nǐ maa fi
nyumi i dzákəh yi wə. Biɛiŋ bichi
chusiki lə ndaiŋ i dzákəh yi wə. Ayaka
a num i wi, bukumbɛiŋ kaŋaki i bi
nômyi dzaka kibukumbɛiŋ i wi nshiŋ.

Jisɔs kɔ fwu wi bətii mfə gia wimbum

14 Ayakadəiŋ, si bukumbɛiŋ kɔ num
bə dzaka lɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki lə
fwu wi bətii mfə gia wimbum, a num
Jisɔs wə waiŋ Nyɔ, num wi yaka lɔ
təli bɔɔli yaka tsə i bɛiŋ, bukumbɛiŋ
kâŋa ndzɔŋ mbum wə bukumbɛiŋ si
fuku i bəni. 15 Fwu wibukumbɛiŋ
wi tii mfə gia wələ kɔkə numki wi
kwasi kə nshɛiŋ i bukumbɛiŋ i di biə
bukumbɛiŋ bɔhyiki yɛiŋ. Akɔ mi wə
bimɔmsi tə nǐ dzə i wi i dzəh yiduli wə
asi bi dzəki i bukumbɛiŋ, ayakalə wi
nəki fə kə chu.
16 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kǐniki
tsəki məŋni kə i kiŋkii ki Nyɔ wə i di
biə wi chusiki shɔm yi yindzɔŋni, ka
wi kwasiki nshɛiŋ i bukumbɛiŋ, ka
jɔbi wə gia gaka bukumbɛiŋ wi ni
chusi shɔm yindzɔŋni i bukumbɛiŋ wi
gamti bukumbɛiŋ.

5

1 Bukumbɛiŋ kǐəki lə a bə si babwili
fwu wi bətii mfə gia i bəni kintəəŋ jiə a
wi nɔmki i Nyɔ kɔm bəni, wi ka dzɔki
binya bi bəni nya i Nyɔ, fə tə bimfə gia
i chu bi bəni wə.
2 Si wi fwu wi bətii mfə gia kɔ tə wi
bɔhyi i dzáh yiduli wə tə, wi kiə i num

i kimbɔiŋni wə bəh bəni bà bɔ kiəki kə gia yidəkɔ chu fə bəndzani.
3 Kɔm mbɔhyi wi wələ, wi kaŋaki i fəki bəmfə gia i chu bi wə a liŋ asi wi fəki i bi bəni bədəkɔ wə.
4 Mi si yaksi kə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ fwu wi bətii mfə gia. Asi babwili Nyɔ wəmaka a liŋ asi wi nǐ babwili Ɛlɔŋ.
5 Yi kɔ a liŋ asi Klistus nǐ ka yaksi dəkə gwu yi a ŋgaiŋ numki fwu wi bətii mfə gia. A nǐ jiə Nyɔ wi ka dzaka a,
“Wɔ kô Waiŋ wuŋ,
daiŋ mih dzaka a mih kɔ Ba wa.”
6 Ayaka wi chu dzaka i di bidəkɔ wə tə a,
“Wɔ kô tii mfə gia wi kpamu i dzəh yə
Mɛlkisɛdɛk kɔ yɛiŋ.”
7 A nǐ kɔ jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔ i fa kuku, wi nǐ shiki tsaki lə i Nyɔ, də ja yaka bɛiŋ shisi mindəm i wi Nyɔ wə wi kɔ i bwili wi i kaŋ yi kpi wə. Si wi nǐ kɔ mi wi lwa Nyɔ chu kɔksi wi, Nyɔ ka wɔkɔ ntsa wi.
8 Na si Jisɔs nǐ kɔ waiŋ Nyɔ yakadəiŋ, bəŋgəkə bà wi nǐ yɛiŋki bɔ nǐ fə wi lani i wɔkɔki a i Nyɔ shəŋ.
9 Yəmaka nǐ fə wi num mi num wi kpɛiŋ tsə bwili fwu, ka wi num dzəh yi mbɔiŋ i bəni bà bɔ wɔkɔki i wi. Ayaka mbɔiŋ wələ num wi kpamu.
10 Nyɔ nǐ babwili Jisɔs a wi nûmki fwu wi bətii mfə gia asi Mɛlkisɛdɛk kɔ.

Kiə mi wi Klistus ki chu gûku kə gvu i jum wə

11 Gia kɛiŋki lə yiduli yə buku kɛiŋki i dzaka kɔm gia yələ. Ayakalə, yi ləkəki lə i lumsi a yi baiŋki i mbɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kpəsiki lə i wɔkɔ gia.
12 Asi kɔ i numki i liə mbɛiŋ laniki bəni lanini. Mbɛiŋ yiŋni dza bə́ num lɔ a bə chu laniki mbɛiŋ bəh gia kɔm gia yi Nyɔ, a num yə bə si yisi yɛiŋ. Mbɛiŋ kɛiŋki a ka bwa bənchiŋ bà bɔ mahki mbɛiŋŋ i gia yi Nyɔ wə, bɔ dzi kə biɛiŋ bidzini biləkəli.
13 Mi wə wi kɛiŋki wi mah mbɛiŋŋ wi kɔkə i numki num wi takpɛiŋ i gia yi chəŋ i gia yi Nyɔ wə. Wi kɔ aka fiaŋ fi bɔɔli fiə fi kɛiŋki fi mah num mbɛiŋŋ.
14 Biɛiŋ bidzini bi ləkəli si dzi num bəni bà bɔ takpɛiŋ. Bələ kɔ bəni bà bɔ kɔ bɔ lani lɔ i tsɛiŋ i kiə chi chi i biɛiŋ bindzɔŋni bəh bichu.

6

1 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ bêe nlani kɔm Klistus, wə bukumbɛiŋ nǐ yisi kəə lani, i tsəki i ninshiŋ i yi bəni bà bɔ kɔ bɔ takpɛiŋ lɔ. Bukumbɛiŋ ma chu yisi i chɔkɔki chaka ki nlani wə wi kɔ a bəni kwûni shɔm yibɔ i bimfə bibɔ biə bi dzəki bəh kpi, bəh nlani wə wi kɔ a bəni kɔ i jiə shɔm i Nyɔ.
2 Yi kɔ tə a bukumbɛiŋ kɔkə i fiəni yisi i laniki kɔm ŋ'wɔkɔ wi bəni,* bəh i jiəki kaŋ i bəni wə. Ayaka bukumbɛiŋ kɔkə i fiəni yisi i laniki kɔm mbuku wi kpi bəh kɔm nsaka wi gɔksini wə ntəiŋ wiwɔ kɔ wi kpamu.
3 Biɛiŋ biələ kɔ bukumbɛiŋ kɔlə i bêe bi i tsâki ninshiŋ, jɔbi wə Nyɔ ka beeka.
4 Bukumbɛiŋ bêe, kɔm bəni ka numki num bə nǐ fuku baiŋsi lɔ gia yi Klistus i bɔ, num bɔ məm lɔ kinya kə ki dzəki i bɛiŋ, bɔ kaŋa tə Kiŋ'waka ki Baiŋni, bɔ dza fiəni chu gbɔ buku i yi wə, dzəh lansi məŋ na ka bə fə bɔ kwuni shɔ́m yibɔ i fiəni dzə num.
5 Bəni bələ məm wɔkɔ lɔ ndzɔŋni bi gia yi Nyɔ, chu kiə ŋga bi nɔni kə ki dzəki i ninshiŋ.
6 Bɔ ka liə i gia yələ wə, fiəni chu gbɔ buku i yi wə, yaka dzəh məŋ yə bə kɔ i fə a bɔ fiəni kwuni shɔ́m yibɔ i fiəni dzə, kɔm gia yə bɔ fə kɔ a bɔ fiəni dzɔ waiŋ Nyɔ ka baŋŋ i kintasi wə bəh kaŋ yibɔ, ŋgəmsi wi i ndaiŋ wə.
7 Khə wə dzaŋ dzəki yɛiŋ jɔbi wichi liə i kuku, ayaka wi nya biɛiŋ i bəni bà bɔ nɔm khə wiwɔ kɔm bɔ, a bɔ bɔiŋki yɛiŋ, wi si kwati lə kimbɔiŋsi ki Nyɔ.
8 Ayakalə, a kabə kɔɔ num bifaka bəh bəmbwaŋyi i khə wiwɔ wə, yaka wi ni fiəni chu wi kiləlɔ. A kabə num yaka lɔiŋ ni kwa wi, bə ni kpa wi kpaŋni.

* **6:2** Ŋ'wɔkɔ wi bəni wələ kɔ si Bəju nǐ shiki fəki, ayaka yi num tə i njuliki bəni bə Klistus i bɔkɔ.

9 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, namana yaka si
buku dzakaki lə, buku kiəki lə a mbɛiŋ
num fimbɛiŋ i gia yə yi ndzɔŋki tsə
yibɔ, a num yi, yi dzəki bəh mbɔiŋ i
mbɛiŋ.
10 Nyɔ kɔkə Nyɔ wi kiŋlɔ, wə wi
kɔ i bi dali nɔm wimbɛiŋ wə mbɛiŋ
nɔmki bəh kiŋkɔŋ kimbɛiŋ kə mbɛiŋ
nǐ chusiki i kin'yisi wə i dzə buku i liə
i bəni bà bɔ kɔ mbu kɔm wi.
11 Buku nəŋki a mi bəh fwu wi
nûmki i gia wə i tsə buku i kiŋgɔksi wə,
ka mbɛiŋ bi kwati gia yə mbɛiŋ jiə mfi
bichi yɛiŋ tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i yi wə,
12 mbɛiŋ ma fəki kikpəŋ. Mbɛiŋ
sǐniki i bəni bà bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ, ka
kaŋa shɔm kwati fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka.

Nyɔ si kwuni kə kiŋkaka ki

13 Mbɛiŋ yǐŋti jɔbi wə Nyɔ nǐ fə
kiŋkaka i Ablaham. Jɔbi wə wi nǐ fəki
wi kaiŋ num yɛli wi mwi kɔm mi nǐ
mɔŋ wə wi nǐ kɔkniki tsəki wi, wə wi
kɔ i kaiŋ yɛli wi.
14 Jɔbi wə wi nǐ kaiŋ wi dzaka a, “I
yi ŋkɔŋ wə, mih ni bɔiŋsi lə wɔ mih fə
bwa ba du bɔ ləŋki ləŋni.”
15 Si Ablaham nǐ wɔkɔ yakadəiŋ,
kaŋa shɔm ka wɔkɔliki, ka bi nyani
dzə kwati fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka i wi.
16 Akɔ ŋkɔŋ a jɔbi wə mi ka dzi ŋkaiŋ
wi kaiŋ yɛli wi mi wə wi kɔkniki tsəki
wi, yaka ŋkaiŋ biwɔ kɔlə i təiŋ nsaka.
17 Yi kɔ a liŋ asi Nyɔ nǐ nəŋki fə
kiŋkaka, wi ka nəŋki i fə a bəni bà bɔ
nəŋki i kwati fiɛŋ fiə wi nǐ kaka, kiə
na bindzɔŋ a ŋgaiŋ bi kwuni kə gia yə
ŋgaiŋ nəŋki. Ayaka jɔbi wə wi nǐ kaka
wi ka dzi ŋkaiŋ.
18 Si Nyɔ nǐ kaka ka chu dzi kaiŋ
yakadəiŋ, gia yələ dzə buku yifa yə bə
kɔkə i kwuni, kɔm yi nǐ buku num i
dzaka ki Nyɔ, wə wi kɔkə i bi lansi nyi
ntəkə. Ayakadəiŋ, ma bukumbɛiŋ bà
bə kɔ bə yɔkɔ kumi i wi chɛiŋ ka kaŋaki
shóm yi ləkəli i lɔkɔli dzɔ fiɛŋ fiə bə jiə,
bukumbɛiŋ tsɛiŋ tsə i ninshiŋ i fi wə.
19 Gia yələ bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki
i ninshiŋ i yi wə akɔ yə yi kaŋa
shóm yibukumbɛiŋ ŋkɔŋ ŋkɔŋ ləkə
aka kintukpa ka shɔm yibukumbɛiŋ
ma nəŋniki. Akɔ yi yə yi fə ka
bukumbɛiŋ numki i tsə liə tsə i nəni ki
Nyɔ wə i mbuŋ jum num bə shəŋsi baŋ
di biwɔ yɛiŋ.
20 Akɔ fɛiŋ Jisɔs nǐ liə ka mi
wibukumbɛiŋ wi ninshiŋ i kɛiŋsi di
i bukumbɛiŋ. Wi kɔ fwu wi bətii
mfə gia, wə wi bi baaŋ a kpamu aka
Mɛlkisɛdɛk.

7

Kɔm tii mfə gia wə Mɛlkisɛdɛk

1 Mɛlkisɛdɛk wələ nǐ kɔ ŋkuŋ wi
Salɛm, chu num tii mfə gia wi Nyɔ wə
wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə. Ayaka
a bi dzə num i jɔbi widəkɔ wə, Abla-
ham laa jum* tumdzi bəŋkuŋ bədɔkɔ.
Mɛlkisɛdɛk baŋsi bəh wi i jɔbi wə wi nǐ
kwɛki, ka lɔɔ kimbɔiŋsi i wi wə.
2 Ablaham gaa biɛiŋ biə wi nǐ
tumdzi i di bi jum wə bimbu jwɔfi
nya kimbu kimu i biɛiŋ bichi i
kintəəŋ i Mɛlkisɛdɛk. Fwu wi gia yə
a Mɛlkisɛdɛk kɔ a, “Ŋkuŋ wi Chəŋ.”
Ayaka yɛli wi widəkɔ num a, “Ŋkuŋ wi
kimbɔiŋni” kɔm wi kɔ ŋkuŋ wi Salɛm.†
3 Wi kaŋaki kə ba wi bəh nih wi nabə
chwəŋkijuŋ. Nəni ki kaŋaki kə kin'yisi
nabə kiŋgɔksi. Wi kɔ tii mfə gia wi
kpamu aka Waiŋ Nyɔ.
4 Mbɛiŋ tsêiŋ ŋkaiŋni wi mi wə
Mɛlkisɛdɛk nǐ kɔ wi! Wi nǐ kɔ mi wi
kɔkni nalə. Na Ablaham wə wi nǐ kɔ
tikwili i chwəŋkijuŋ ki bəni bə Islae nǐ
dzɔ biɛiŋ biə wi nǐ tumdzi i di bi jum
wə gaa i bimbu jwɔfi, ka nya kimbu
kimu i jwɔfi kintəəŋ i wi.
5 Yə kɔm bwa bə Lɛwi bà bɔ si nɔm
nnɔm wi bətii mfə gia, num di bidɔkɔ
dzaka i bənchi bə Muses wə a, a bə
dzɔ̂ki biɛiŋ i bəni bə Islae kimbu kimu
i jwɔfi kintəəŋ. Ayaka bəni bələ nǐ kɔ
bwa bə nih bəbɔ, bɔ bəchi num bwa bə
Ablaham.
6 Mɛlkisɛdɛk wələ nǐ kɔkə mi i
chwəŋkijuŋ ki Lɛwi wə. Ayakalə, akɔ
wi wə wi nǐ dzɔki biɛiŋ i Ablaham
kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ, lɔɔ

* **7:1** Ablaham nǐ tsə i yɛlih Lɔt i kaŋ yi bəŋkuŋ bà wə Jɛlusalɛm, num bə təiŋ a wi juli.

† **7:2** Salɛm kɔ a, “Kimbɔiŋni” a num yɛli wi

kimbɔiŋsi i wi wə, ayaka Ablaham
num mi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka i wi.
7 Bə məŋniki kə a mi wə wi jiəki
kimbɔiŋsi i mi widɔkɔ wə kɔkniki tsəki
lə wə wi jiəki kimbɔiŋsi i wi wə.
8 Bətii mfə gia bələ i chwɔŋkijuŋ ki
Lɛwi dzɔki biɛiŋ i bəni kimbu kimu
i jwɔfi kintəəŋ, ayaka bà bɔ dzɔki kɔ
bəni bà bɔ kpiyi. Ayakalə, Mɛlkisɛdɛk
dzɔ biɛiŋ kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ,
i Ablaham, yi num Kiŋwakti ki Nyɔ
dzaka i bukumbɛiŋ a, akɔ mi wi num
i bi fiəli.
9 Bə kɔlə i dzaka a Lɛwi mwi wə
chwɔŋkijuŋ ki dzɔki biɛiŋ i bəni kimbu
kimu i jwɔfi kintəəŋ wi nǐ nya mbi
biɛiŋ i Mɛlkisɛdɛk i kaŋ yi Ablaham
wə.
10 Bə kɔlə dzaka yakadəiŋ kɔm jɔbi
wə Mɛlkisɛdɛk nǐ baŋsi bəh Ablaham
a nǐ kɔ Lɛwi kɛiŋ i Ablaham shɔm, wə
wi nǐ kɔ tii wi bətii tii wibɔ.
11 Asi kɔ a, nɔm wə chwɔŋkijuŋ ki
Lɛwi fəki ka bətii mfə gia kpɛiŋniki i
fəki a bəni numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ
tsə bwili fwu, ma ŋgəkə wi tii mfə gia
widɔkɔ ni chu numki nə? Bukumbɛiŋ
kiəki a Nyɔ nya bənchi i bəni bə Islae
biəli nɔm wə bətii mfə gia i chwɔŋkijuŋ
ki Lɛwi fəki. Yi ka numki yakadəiŋ,
bə ka yiŋni dzakaki a wəmaka tii
mfə gia kaŋaki i nûmki i dzəh yə
Mɛlkisɛdɛk kɔ, tsə dzəh yə tii mfə gia
wi chwɔŋkijuŋ ki Ɛlɔŋ nǐ kɔ yɛiŋ a?
12 Akɔ ŋkɔŋ a bə ka kwuni
chwɔŋkijuŋ ki bətii mfə gia, yaka kɔ
a bə kaŋaki lə tə i kwuni bənchi.
13 Mi wələ bə dzakaki kɔm wi, akɔ
wə wi nǐ buku i chwɔŋkijuŋ kidɔkɔ wə
chi, maka mi num buku i chwɔŋkijuŋ
kiwɔ wə i nɔmki i tɔŋ wi mfə gia wə.
14 Mi wələ kɔ Bah wibukumbɛiŋ.
Ayaka yi num ŋkɔŋ a wi nǐ buku i
chwɔŋkijuŋ ki Juda wə. Ayaka Muses
nǐ ka num dzaka dəkə gia yidɔkɔ kɔm
chwɔŋkijuŋ kələ i jɔbi wə wi nǐ dzakaki
kɔm bətii mfə gia.

Jisɔs kɔ tii mfə gia i dzəh yi Mɛlkisɛdɛk wə

15 Gia yələ bə dzakaki kɔm yi lə, yi
lansi chusi gwu yi mwi asi tii mfə gia
widɔkɔ buku aka Mɛlkisɛdɛk.
16 Wi dza fiəni chu tii mfə gia a num
kə i dzəh yə nchi dzakaki a mi kaŋaki
i nûmki i chwɔŋkijuŋ ki bətii mfə gia
wə. Wi kɔ tii mfə gia a num i ŋga bi
nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
17 Akɔ gia yə bə nyaka kɔm yi a,

“Wɔ kɔ tii mfə gia wə wi kɔ kpamu i
dzəh yi Mɛlkisɛdɛk wə.”

18 Yi bə́ num a, dzəh yikpu yə bə nǐ fəki
gia yɛiŋ kɔ num bə jikli bee yi, kɔm yi
kaŋaki kə ŋga nabə nɔm.
19 Bənchi bə Muses nǐ ka lansi fə gia
yi ndzɔŋ tsə bwili fwu. Ayakalə, i liə
Nyɔ chusi lɔ dzəh yə yi ndzɔŋki nalə i
bukumbɛiŋ i jiəki mfi yɛiŋ a num yə
yi tsəki yəmaka. Akɔ yi yə bukumbɛiŋ
tsəki yɛiŋ na ka bə kɔmsi i Nyɔ wə.
20 I chu kpɛiŋsi yɛiŋ wə kɔ a jɔbi wə
Nyɔ nǐ jiəki tii mfə gia i dzəh yimfiaŋ
yələ wə, wi dzi ŋkaiŋ, məŋni si wi nǐ dzi
ŋkaiŋ jɔbi wə wi nǐ jiəki bədɔkɔ bà.
21 Ayakalə, jɔbi wə wi nǐ jiəki wələ,
wi dzi ŋkaiŋ kɔm wi, ka dzaka a,

“Mih Bah dzi ŋkaiŋ,
mih kɔbi i bi kwuni ja yiŋ,
‘Wɔ kɔ tii mfə gia wə wi kpamu.’ ”

22 Miŋkaiŋ mələ Nyɔ nǐ dzi yi chusiki a
Jisɔs kɔ mi wə wi fə miŋkaiŋ mimfiaŋ
mələ num mɔ num ndzɔŋ tsə mikpu.
23 Bətii mfə gia bə ninshiŋ nǐ kɔ
bəduli, kɔm kpi nǐ kɔkə i bee a mi baaŋ
a i fəki nɔm wi bəmfə gia.
24 Ayakalə, Jisɔs kɔ mfih tii mfə gia
wi jɔbi wichi kɔm nɔni ki kaŋaki kə
kiŋgɔksi.
25 Ayakadəiŋ, wi kɔlə bwiliki bəni
jɔbi wichi bà bɔ kɔmsiki tsəki i Nyɔ wə
tsə dzəh i wi wə. Wi bwiliki yakadəiŋ,
kɔm wi kɔlə jɔbi wichi tsa Nyɔ kɔm bɔ.
26 Yi kɔ chəŋ a bukumbɛiŋ kâŋaki
ŋkaiŋni wi fwu wi bətii mfə gia wələ.
Wi kɔ mfih mi wə wi baiŋki, wi kaŋaki
kə ŋgəkə widɔkɔ nabə ndi widɔkɔ i wi
wə. Wi kɔ num wi num mfih chi chi
i bəni bəchu wə. Nyɔ yakasi lɔ wi, wi
tsə təli bɔɔli ka tsə i bɛiŋ.
27 Wi kaŋaki kə mfih jɔbi i fəki bimfə
gia asi kifwu ki bətii mfə gia si shi fə
bimfə gia chɔkɔ bichi. Bɔ si bə́ fə bɔ yisi
fə i gwu yibɔ wə, i maiŋ chu bibɔ, na
ka bɔ fəki bi bəni. Wi fə ŋ'wi mfə gia a

kpamu si wi nǐ nya gwu yi i təiŋ bəni yɛiŋ.
28 I jɔbi wi bənchi bə Muses wə nǐ kɔ bə sabi bətii mfə gia a num bəni bà bɔ bɔɔyiki i nyam yi gwu wə a bɔ numki kifwu. Ayakalə, i bənchi bələ jum, Nyɔ fə kiŋkaka ki ka dzi ŋkaiŋ, ka saiŋbwili num Waiŋ wi wə wi fə wi kpɛiŋ kpamu kiŋgɔksi kɔbi.

8

Jisɔs kɔ fwu wi bətii mfə gia wi miŋkaiŋ mimfiaŋ

1 Fwu wi gia wə bukumbɛiŋ dzakaki kɔm wi kɔ a, bukumbɛiŋ kaŋaki lə ŋkaiŋni wi fwu wi bətii mfə gia widɔkɔ a num mi wə wi shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi kiŋkii ki Nyɔ wi Kiŋkɔkni i bɛiŋ.
2 Wi kɔ mi wi nɔm i di biə Nyɔ kɔ, wi nɔm i nɔni ki Nyɔ kə ki kɔ na kintaŋ ki ŋkɔŋ ki Nyɔ, maka a kɛiŋsi bəni. A kɛiŋsi Bah Nyɔ kintaŋ kiwɔ.
3 Na winaiŋ fwu wi bətii mfə gia kɔ num Nyɔ si ba jiə, a wi nyâki binya chu fâ tə bimfə gia i Nyɔ. Ayakadəiŋ, yi ndzɔŋ tə a tii mfə gia wələ kâŋaki lə tə fiɛŋ fiə wi kɔ i nya i Nyɔ.
4 Asi kɔ a wi numki fa kuku, ma wi kɔkə na tii mfə gia, kɔm bətii mfə gia si num lɔ fɛiŋ bà bɔ nyaki binya biəli si nchi wi Muses nəŋki.
5 Nɔm wə bə nɔmki fa kuku kɔ a kimbwɔsi bəh kinjəŋnjəŋ ki nɔm wə wi kɔ i nɔni ki Nyɔ wə i bɛiŋ. Akɔ gia yə yi nǐ kɔ jɔbi wə Muses nǐ nəŋki i maa kintaŋ ki Nyɔ i fa kuku, wi Nyɔ nǐ təfi wi dzaka a tɔkni,
“Yêiŋ a wɔ fâ biɛiŋ bichi bi num a liŋ,
ka biə mih nǐ chusi i wɔ i ŋkwuŋ bɛiŋ.”
6 Ayakalə, Jisɔs kɔ num bə nya nɔm i wi, wi kɔkni tsə wi bətii mfə gia bə ninshiŋ a liŋ si miŋkaiŋ mə wi num i fintəŋ fintəŋ i Nyɔ nshiŋ bəh mi wiwɔm, mɔ kɔkniki lə tə tsə mikpu. Mɔ tsəki kɔm mɔ biəliki biŋkaka biə bi tsəki bi ninshiŋ.
7 A kabə num a miŋkaiŋ mi ninshiŋ mələ nǐ kaŋaki kə ŋgəkə widɔkɔ, ma ŋgəkə chu mɔŋ i nəŋki bidɔkɔ.
8 Nyɔ nǐ kɔ wi yɛiŋ a ŋgəkə kɔlə bəh bəni, wi ka dzaka a,
“Mih Bah dzakaki a chɔkɔ dzəki lə biə mih bi dzi Miŋkaiŋ Mimfiaŋ,
bəh juŋ yi Islae bəh yi Juda.
9 Ayaka miŋkaiŋ mələ kɔkə ka mə mih nǐ dzi
buku bətii tii bəbɔ,
chɔkɔ biə mih nǐ kaŋa bɔ i tsɛiŋ wə,
dzɔ buku bəh bɔ i tumi ki Ijib wə.
Bɔ nǐ ka num baaŋ dəkə a miŋkaiŋ mələ bɛiŋ.
Ayakadəiŋ, mih ka nyɔkɔ jum yiŋ i bɔ. Yələ dzakaki mih Bah.
10 Bah Nyɔ dzakaki a, akɔ miŋkaiŋ mələ,
mih bi dzi buku bɔ i kaŋ yiwɔ jum,
mih bi jiə bənchi bəŋ i shóm yibɔ mə,
mih chu nyaka yi i biŋkwaka bibɔ wə.
Mih bi numki Nyɔ wibɔ, bɔ num bəni mbəŋ.
11 Mi bi chu lani kə mi wi wi kwili widɔkɔ lanini
nabə waiŋnih wi, dzaka a wi kǐə Bah Nyɔ,
kɔm mi wichi bi kiə lə mih
i yisi i mi wi nchiŋ i tsə buku i wimbum.
12 Mih ni kwasi lə nshɛiŋ i bɔ,
mih dalinya gia yibɔ yichu.
Mih bi chu kwaka kə chu bibɔ.”
13 Si Nyɔ nǐ dzaka a miŋkaiŋ mimfiaŋ bi numki lə, yaka wi nǐ kɔ wi yɛiŋ lɔ a miŋkaiŋ mi ninshiŋ mə kɔ fiɛŋ fikpu. Ayaka fiɛŋ ka numki fikpu nabə a fi jwiŋ, yaka fi baaŋ a twɛsi i laka i bəni nshiŋ.

9

Dzəh yi kɔksini yikpu bəh yifiaŋ

1 Yi kɔ a, miŋkaiŋ mi ninshiŋ nǐ kaŋaki bənchi bɔ chusi dzəh yə bəni kɔksiki Nyɔ yɛiŋ, chu kaŋa di biə bɔ nǐ kɛiŋsi a, akɔ kintaŋ ki Nyɔ i fa kuku.
2 Bə nǐ kɔ bə maa kintaŋ bəh mbuŋ ka təiŋni bimbu bifa, kimbu kininshiŋ i fintəŋ nǐ kɔ di biə bə nǐ bɔɔŋki a Di bi Baiŋni. Di biələ kɔ num fiɛŋ fiə bə nǐ təmki naka ki baiŋsini yɛiŋ bəh kibaŋ kə bə si jiə blɛd wə bə baa jiə akɔ wi Nyɔ.
3 Ayaka kimbu ki kɔmsini num kə bə nǐ bɔɔŋki a Di biə bi Lansiki Baiŋki nalə. Di biələ nǐ kɔ i mbuŋ widɔkɔ jum num bə nǐ təiŋni kintaŋ kiwɔ yɛiŋ i fintəŋ.

4 Di biələ kɔ biə təŋ wi njiəŋ nǐ kɔ, num bə kɛiŋsi təŋ wiwɔ bəh chwaka ki kpɔ kibɔkɔli. Ayaka kintaiŋntaiŋ ki miŋkaiŋ mə Nyɔ nǐ dzi bəh bəni num tə fɛiŋ, num bə kɛiŋsi ka laa baŋ gwu yiwɔ yichi bəh chwaka ki kpɔ kibɔkɔli. I kintaiŋntaiŋ kələ mə kilɛti ki mana nǐ kɔlə yɛiŋ, num bə kɛiŋsi tə bəh chwaka ki kpɔ kibɔkɔli. Ayaka mbəŋ wi Ɛlɔŋ wə bidzɛni nǐ təki yɛiŋ num tə i kintaiŋntaiŋ kiwɔ mə. Ayaka baŋ bitəh biə bə nǐ nyaka bənchi bəh miŋkaiŋ yɛiŋ num tə i kintaiŋntaiŋ kiwɔ mə.

5 I kintaiŋntaiŋ kələ bɛiŋ nǐ kɔ num bə təm biɛiŋ bidɔkɔ bi num aka bəchinda bə Nyɔ bə mbaiŋ, num bi nǐ kɔ bi yasi gwu yibɔ i bɛiŋ i kiŋkii ki Nyɔ ki ndalinya chu. Biɛiŋ biələ kɔ bukumbɛiŋ kɔbi i dzaka tsəsi kɔm bi i liə.

6 Si bə nǐ sisi biɛiŋ biələ i dzəh yələ wə lə, bətii mfə gia bá liə i kimbu kininshiŋ kiwɔ wə chɔkɔ bichi fə nɔm wibɔ fɛiŋ.

7 Ayakalə, mi wə wi nǐ kɔ i shiki liəki i kimbu ki kɔmsini kiwɔ wə nǐ kɔ a fwu wi bətii mfə gia shəŋ. Wi nǐ shiki liəki fɛiŋ a ŋkpani wimu i jia wə. Ayaka wi nǐ liəki kə fɛiŋ mwa mi nyam kɔbi mə wi kɔ i fə mfə gia yɛiŋ i gwu yi bəh i chu biə bəni fəki kiə kə.

8 Ayakadəiŋ, yələ kɔ dzəh yə Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki i bəni a, dzəh yə mi nǐ kɔ i liə tsə i Di biə bi Lansiki Baiŋki nalə, bi nǐ ka wɛli dəkə gwu yi, si kintaŋ ki Nyɔ ki ninshiŋ kə nǐ kɛiŋki ki num fɛiŋ.

9 Biɛiŋ biələ bichi kɔ kinchəsi i gia yə yi dzɔki di i jɔbi wi liə wələ wə. Ayaka yələ chusiki a biɛiŋ biə bə nǐ nyaki i Nyɔ bəh bimfə gia biə bə nǐ fəki i Nyɔ nǐ kɔkə i fə a shóm yi bəni bà bɔ kɔksiki Nyɔ baiŋki tsə bwili fwu.

10 Biɛiŋ biwɔ kaŋaki shəŋ gia i fə a bəh biɛiŋ bidzini bəh bi muni, bəh dzəh yə bəni wɔkɔki gwu yibɔ yɛiŋ i baiŋki i Nyɔ nshiŋ. Ayaka biɛiŋ biələ kɔ biɛiŋ biə bi kɔmki a nyam yi gwu shəŋ, biə bɔ nǐ kaŋaki i fəki i tsə buku i jɔbi wə ŋkwuni bi dzəki.

11 Ayakalə, si Klistus fwu wi bətii mfə gia kɔ num wi dzə lɔ, a num wi wə wi dzə bəh biɛiŋ bi bindzəŋni, wi ka liə i kintaŋ mə, a num kimbum kə ki baiŋki tsə bwili fwu. Kələ kɔkə kə a maa bəni. Yi num a a kɔkə kintaŋ ki fa kuku.

12 Di biə wi nǐ liə, akɔ di bi Lansi Baiŋ Nalə. Ayaka wi nǐ liə fɛiŋ a ŋkpani wimu yi kaa yakadəiŋ. Wi nǐ ka liə dəkə fɛiŋ bəh mwa mi bíi nabə mi bwa bə na'. Wi nǐ liə fɛiŋ num bəh mwa mu. Asi wi nǐ fə yakadəiŋ, yələ ka təiŋ bukumbɛiŋ i chu wə, ntəiŋ wələ kɔ wi kpamu.

13 Jɔbi wə mi kɔ bəh chi i gwu yi wə, bə dzɔ mwa mi bíi bəh mi bwa bəna', bəh kibwu ki dɔmi ki na' yə bə kpa yi fii, mikə tsə i wəmaka wə, ka wi fiəni numki wi baiŋ.

14 Yi kabə num yakadəiŋ, yaka mwa mi Klistus kɔkə i fə gia yi tsə yəmaka a? Wi nya gwu yi ndi widɔkɔ kɔbi i Nyɔ nshiŋ tsə dzəh i Kiŋ'waka kə ki kɔ ki kpamu. Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka wɔkɔ shóm yibukumbɛiŋ i gia yə yi dzəki bəh kpi, ka bukumbɛiŋ nômki i Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni.

15 Akɔ gia yə Klistus kɔ mi wə wi num i ninshiŋ i miŋkaiŋ mimfiaŋ mələ wə i fintəŋ i Nyɔ bəh mi wiwɔm. Ayaka wi num ka bəni bà Nyɔ bɔɔŋ a, akɔ mbu bi kwati di i kinsaŋli kə ki kɔ ki kpamu kə Nyɔ kaka bɔ yɛiŋ. Bɔ bi kwatiki lə kɔm wi kɔ wi kpi lɔ, ayaka kpi yiwɔ təiŋ bɔ i ŋgəkə wə wi nǐ kɔ i dzə kɔm chu bibɔ biə bɔ nǐ shiki fəki i ninshiŋ i miŋkaiŋ mikpu wə.

16 Bukumbɛiŋ kǐəki a mi ka nya kichumi ki kpi,* mi kɔkə i biəli kichumi kiwɔ maka bə yɛiŋ a mi wiwɔ kpi lɔ.

17 Yi kɔ yakadəiŋ, kɔm kichumi ki kpi kaŋaki kə ŋga maka mi wiwɔ kpi. Bə kɔbi i biəli kichumi ki kpi mi wə wi təfi kɛiŋ wiwɔm.

18 Akɔ gia yə na miŋkaiŋ mi ninshiŋ nǐ kɔkə i num maka bə kum nyam a mwa miwɔ buku.

19 A nǐ kɔ jɔbi wə Muses nǐ kɔ wi fa kaasi gia yichi i Kiŋwakti ki Bənchi wə i bəni bəchi, wi ka dzɔ cha yi kpɛiŋ

* **9:16** Kichumi ki kpi bəh miŋkaiŋ kɔ gia yimu i já yi Glik wə.

yi yisɔb num bə lim biluli bi shwaŋ yɛiŋ num bə fianŋsi bi bɔkɔ. Asi wi dzɔ yakadəiŋ ka juli i mwa mi bwa bəna' wə, bəh mi bíi, bəh i mwi mə, ka mikə i Kiŋwakti ki Bənchi kiwɔ wə, mikə tə i bəni bəchi wə.
20 Asi wi nǐ mikəki yakadəiŋ dzaka a, "Mwa mələ kɔ mi miŋkaiŋ mə Nyɔ ntəiŋ bəh mbɛiŋ, dzaka a mbɛiŋ nûmki a mɔ wə."
21 Wi mikə tə mwa miwɔ i kintaŋ ki Nyɔ kə wə bəh biɛiŋ bichi i kintaŋ kiwɔ mə biə bə fəki n'yaksi yɛiŋ.
22 Yi kɔ na ŋkɔŋ a, biɛiŋ biduli nǐ yisi kɔ nchi chusi a bə kaŋaki i fə a bəh mwa ka bi baiŋki. Ayaka bə nǐ kɔkə i dalinya chu bi mi maka bə kum fiɛŋ a mwa miwɔ buku.

Mfə gia wə Jisɔs nǐ fə a kpamu wəkɔki lə chu bi bəni

23 Yi nǐ kpɛiŋniki lə a bə wɔkɔ biɛiŋ biələ bi kɔ a bimbwɔsi bi biɛiŋ bi bɛiŋ i dzəh yələ wə. Ayakalə, wɔkɔ biə bi lansi kɔ bi bɛiŋ num bəh bimfə gia biə bi tsəki biəmaka.
24 Yi kɔ a Klistus nǐ liə i nɔni ki Nyɔ wə, maka a fə kaŋ yi mi wiwɔm, kə ki kɔ a kimbwɔsi ki nɔni ki Nyɔ ki ŋkɔŋ ŋkɔŋ. Wi nǐ liə num i bɛiŋ mwi. Ayaka a num fɛiŋ wi kɔ i liə i Nyɔ nshiŋ tsa Nyɔ i bukumbɛiŋ.
25 Wi nǐ kɔkə fɛiŋ yakadəiŋ i chu fəki bimfə gia bəh gwu yi i Nyɔ i kiŋkani wə kiŋkani wə, ka si fwu wi bətii mfə gia nǐ shiki liəki i Di biə bi Lansiki Baiŋki Nalə i jia jia wə, i fə bimfə gia bəh mwa mə mɔ kɔkə na mmi.
26 A kabə num a yəmaka nǐ kɔ yi ŋkɔŋ, ma Klistus nǐ kaŋaki i kpiki fiəni dza, i fiəni kpiki i yisi na si bə nǐ maa mbi. Ayakalə, si yi kɔ, wi dzə a kpamu yi kaa yakadəiŋ. Wi dzə i jɔbi wələ wə i jɔbi wə mbi si kaa tsə i dzɔ gwu yi i fə mfə gia yɛiŋ, kpi i wɔkɔ bwili chu.
27 Yi kɔ a liŋ si yi kɔ a mi kaŋaki i kpî a ŋkpani wimu ayaka i yəmaka chɛiŋ wi ni wəkɔliki a nsaka,
28 yi num asi Klistus nǐ nya gwu yi ka kpi i bəni bɛiŋ kpamu i giŋ chu bi bəni bəduli. Ayaka wi num i bi fiəni dzə i ndzə wi kɔmsini wə, wi chu kɔbi i bi fə gia bəh chu. Wi bi dzə a i bwili bəni bà bɔ lansiki wəkɔliki wi.

10

Mfə gia wə Jisɔs nǐ fə dzɔ di bi bimfə gia bichi

1 Bənchi bà Nyɔ nǐ nya i Muses kɔ a kinjəŋnjəŋ ki gia yindzɔŋni yə yi nǐ kaŋaki i bi dzə num. Bɔ kɔbi gia yi ŋkɔŋ yə yi nǐ kaŋaki i bi dzə num. Bɔ shiki a fəki bimfə gia i jia jia wə, na bi kaŋa kə gia yidɔkɔ i fə a bəni bà bɔ kɔmsiki dzəki i Nyɔ wə baiŋki tsə bwili fwu.
2 Asi kɔ a bimfə gia biələ kɔlə i fə a bɔ baiŋki yakadəiŋ, ma bɔ ka baaŋ dəkə a fəki bimfə gia biduli, kɔm bəni bà bɔ kɔksiki Nyɔ ni numki num bɔ wɔkɔ lɔ chu bibɔ kpamu, ayaka shɔm yibɔ ma ni chu sakaki bɔ i chu bibɔ wə.
3 Ayakalə, bimfə gia biələ bə fəki bi yiŋniki fəki bəni yiŋni kwaka num chu bibɔ i jia jia wə.
4 Yi num yakadəiŋ, kɔm mwa mi bəna'* bəh mi bíi nǐ kɔkə i wɔkɔ bwili chu bi mi.
5 Akɔ gia yə yi nǐ fə Klistus jɔbi wə wi nǐ dzə i fa kuku, dzaka i Nyɔ a,
"Wɔ kaŋaki kə kiŋkɔŋ i bimfə gia biə bə
fəki bəh nyám,
bəh i biɛiŋ biə bə nyaki i wɔ.
Wɔ kɛiŋsi num gwu yi mi wiwɔm i
mih.
6 Nyám yə bə nyaki bə kpa fə bimfə gia
yɛiŋ i wɔ,
bəh biɛiŋ biə bə nyaki a bə fə bimfə gia
yɛiŋ
i wɔkɔ bwili chu bi bəni, bi ka lansi fə
dəkə a wɔ saŋliki.
7 Mih ka dzaka a,
'Ɔ Nyɔ tsêiŋ, mih dzə i fə gia yə wɔ
kɔŋki,
asi bə nyaka kɔm mih i Kiŋwakti ka
wə.' "
8 Wi nǐ yisi dzaka i Nyɔ a,
"Wɔ kaŋaki kə kiŋkɔŋ nabə i wɔkɔki
ndzɔŋni bəh bimfə gia,
bəh binya biə bə nyaki i wɔ bəh nyám
yə bə nyaki
i wɔ bəh biɛiŋ biə bə fəki gia yɛiŋ i wɔ,

* **10:4** Bəna' bələ ni shi kɔ a bəna' bənyuku.

bəh biɛiŋ biə bə nyaki a bə fəki bimfə
gia yɛiŋ
i wɔkɔ bwili chu i bəni wə.”
Ayaka biɛiŋ biələ bə fəki biəli asi nchi
nəŋki.
9 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka
kpɛiŋsi i Nyɔ a,
“Tsêiŋ, mih dzə i fə gia yə wɔ kɔŋki.”
Wi nǐ dzaka yakadəiŋ, ka chiksi bimfə
gia bikpu biə i jiə kimfiaŋ.
10 Si Jisɔs Klistus nǐ fə gia yə Nyɔ
nǐ kɔŋki a wi fə, gwu yi yə wi nǐ
nya a kpamu yi kaa yakadəiŋ, wi fə
bukumbɛiŋ ka baiŋki.
11 Na winaiŋ tii mfə gia si tsə num i
di bi bi nɔm wə chɔksi chɔksi fə bimfə
gia fiəni chukuli kiŋkani bəh kiŋkani,
na bimfə gia biwɔ kɔbi i dzɔ bwili chu
bi bəni.
12 Ayakalə, Klistus nǐ fə ŋ'wi mfə gia
a ŋkpani wimu yi kpɛiŋ yaka i wɔkɔ
bwili chu bi bəni kpamu. Si wi fə
yakadəiŋ ka shinum i tsɛiŋ yi Nyɔ
yiləkəli wə.
13 Wi kɔ fɛiŋ i yisi i jɔbi wiwɔ wə,
wɔkɔli i tsə buku jɔbi wə Nyɔ bi nɔsiki
bəmbaiŋŋni bu i kuku ka kiŋgbɔkɔ ki
kigvu, ayaka wi tɔmyi gvu yi i bɔ bɛiŋ.
14 Mfə gia wi wimu wələ fə, bəni bà
wi fəki bɔ baiŋ, bɔ bá baiŋ tə i Nyɔ
nshiŋ jɔbi wichi tsə bwili fwu.
15 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki tə i
bukumbɛiŋ tɔbi gia yələ. Ki nǐ kɔ ki
yisi dzaka a,
16 “Bah Nyɔ dzakaki a, akɔ miŋkaiŋ
mələ
mih bi dzi buku bɔ i kaŋ yiwɔ jum:
Mih bi jiə bənchi bəŋ i shóm yibɔ mə,
mih chu nyaka yi i biŋkwaka bibɔ wə.”
17 Si wi dzaka yakadəiŋ ka chu kpɛiŋsi
a,
“Mih bi chu kwaka kə chu bibɔ nabə
bimfə bibɔ bichu”
18 Yi kabə num a, bə dalinya chu bi
bəni, yaka ŋgəkə chu məŋ wə bə kɔ i
nəŋki biɛiŋ biə bə fəki bimfə gia yɛiŋ i
wɔkɔ bwili chu i bəni wə.

Bukumbɛiŋ kǐniki kômsi tsâ i Nyɔ wə

19 Bwa bə nih bəŋ, yi bá num a mwa
mi Jisɔs wɛli lɔ dzəh yə bukumbɛiŋ kɔ
i liə, chu lwa kə i liə tsə i Di biə bi
Lansiki Baiŋki Nalə.

20 Bukumbɛiŋ kɔlə i tsə i dzəh yim-
fiaŋ yə yi nyaki nɔni yə Jisɔs nǐ wɛli i
bukumbɛiŋ. Wi nǐ wɛli dzəh yələ bəh
gwu yi, yi bá num a wi baa bwili num
mbuŋ wə bə nǐ təiŋni baŋ di biwɔ yɛiŋ.
21 Bukumbɛiŋ si kaŋa tii mfə gia
wimbum wə wi kaŋaki ŋga i juŋ yi Nyɔ
wə.
22 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ
kǐniki kômsiki tsâki i Nyɔ kpəŋ bəh
shɔm yimu, ayaka num bukumbɛiŋ
jiə shɔm yichi i wi wə kimənŋni kidɔkɔ
kɔbi nalə. Bukumbɛiŋ kiniki tsəki
kɔm bə mikə lɔ shɔm yibukumbɛiŋ
bəh mwa mi Klistus yi bá baiŋ, yi kɔbi
i chu sakaki bukumbɛiŋ i gia yidɔkɔ
wə. Ayaka bukumbɛiŋ chu num bə
wɔkɔ lɔ gwu yibukumbɛiŋ bəh mwi
mi baiŋni tə.
23 Bukumbɛiŋ numki ndzɔŋki i gia
yə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ
i yi wə, a num yə bukumbɛiŋ si
dzaka i bəni kɔm yi. Kiə bukumbɛiŋ
ma fûmniki, kɔm mi wə wi nǐ kaka
bukumbɛiŋ si num a i ja yi wə.
24 Bukumbɛiŋ tsɛiŋki tə dzəh i
shǐliki shóm yi mi bəh mi i kɔŋniki bəh
i fâki gia yə yi ndzɔŋki.
25 Kiə bukumbɛiŋ ki bêe kə i dzəki
i kijuŋni wə asi bəni bədɔkɔ dza
ka fəki. Bukumbɛiŋ shǐliki shóm
yibukumbɛiŋ, tsə si bukumbɛiŋ si
yɛiŋ a chɔkɔ bi Bah wibukumbɛiŋ bi
dzəni si juli dzə.
26 Bukumbɛiŋ kǐəki a bukumbɛiŋ
ka chu dzâ bá fə chu, fə yakadəiŋ kiə,
num bukumbɛiŋ nǐ dzɔ lɔ dzəh yi ŋkɔŋ
yiwɔ, ma bukumbɛiŋ kiəki a kimfə gia
kidɔkɔ chu məŋ kə bə kɔ i chu fə i chu
bibukumbɛiŋ wə.
27 Mi ka fə yakadəiŋ, wi wɔkɔliki a
wɔkɔlini bəh nlwa num nsaka wi Nyɔ
bəh gbuku wichu wə wi bi yaŋaki bəni
bà bɔ kɔ bəmbaiŋŋni bə Nyɔ.
28 Jɔbi wə mi bwiŋ nchi wi Muses,
bəni num bəfa nabə bətali i tɔbi a bɔ
yɛiŋ gia yə wi fə, yaka nsaka kwa
wəmaka, bə wɔɔ wi wɔɔni kwasi kə
nshɛiŋ.
29 Yi kabə nûm yakadəiŋ, ma mbɛiŋ
kwakaki a mi wə wi sɛiŋsiki waiŋ Nyɔ,
dzɔ mwa mi miŋkaiŋ mə Nyɔ ni təiŋ

i wəkɔ wi yɛiŋ a wi bainŋki a, akɔ fiɛŋ fikilələ, tɔyi tə Kiŋ'waka ki Bainŋni kə ki dzəki bəh ŋgamti wi Nyɔ i bəni, yaka ŋgəkə wə wəmaka mi bi kwati bi numki dəiŋ a?
30 Ŋgəkə wi bi gumiki lə kɔm bukumbɛiŋ kiəki lə mi wə wi nǐ dzaka a,
“Akɔ mih wə mih kɔ i chukuli kinchukuli,
a num mih wə mih bi nyaki ŋgɔm wibɔ.”
Ayaka wi chu dzaka a,
“Akɔ mih Bah wə wi bi sakaki bəni bəŋ.”
31 Akɔ gia yi gumini yimbum i gbɔ i kaŋ yi Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni.
32 Mbɛiŋ kwâka i kaŋ yi tsəni wə si bə nǐ bainŋsi fwu wimbɛiŋ kɔm gia yi Nyɔ. Mbɛiŋ nǐ kaŋa shɔm bá jwɔ bəh bəŋgəkə bà bɔ nǐ dzəki i mbɛiŋ.
33 Jɔbi widəkɔ nǐ kələ, bəni nǐ shiki tɔyiki mbɛiŋ chu chəbsi mbɛiŋ i ndaiŋ wə. Jɔbi widəkɔ, mbɛiŋ nǐ chiŋni i mbaŋ wi bəni bà bə nǐ nyaki tə ŋgəkə i bɔ i dzə́h yiwɔ wə.
34 Mbɛiŋ nǐ shiki kwasiki nshɛiŋ bəh bəni bà bɔ kɔ i juŋ yi nsəŋ wə gamti bɔ. Bə nǐ shiki lɔkɔki biɛiŋ bimbɛiŋ, mbɛiŋ bee a beeni num lɔ bəh kinsaŋli, kɔm mbɛiŋ kiəki lə a mbɛiŋ kaŋaki lə bidəkɔ bi tsə biəmaka ayaka a num biə bi bi numki jɔbi wichi.
35 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ki bêe kə gia yə mbɛiŋ si num i yɛiŋ bɛiŋ məŋni kə, kɔm akɔ gia yə yi kaŋaki ŋgɔm wimbum.
36 Gia yimbum yə mbɛiŋ nəŋki i liə kɔ i kâŋaki shɔm ka mbɛiŋ fâki num gia yə Nyɔ nəŋki, ma mbɛiŋ ka bi kwati biɛiŋ biə wi kaka bukumbɛiŋ yɛiŋ.
37 Bə nyaka a,
“A baaŋ a twɛsi mi wə wi kaŋaki i dzə,
ni dzə buku lə.
Wi ni məti kə.
38 Mi wuŋ wi chəŋ bi kwatiki lə nɔni kɔm shɔm yə wi jiə i mih.
Ayakalə, wi ka fiəni chu bəh kijum,
shɔm yiŋ ma ni ndzɔŋki bəh wi.”
39 Ayakalə, bukumbɛiŋ kɔkə fibukumbɛiŋ ka bəmaka bà bɔ fiəni gbɔyi i jum wə num i bi laka. Bukumbɛiŋ kɔ num fibukumbɛiŋ bəni bà bɔ jiə shɔm i Nyɔ num biŋ'waka bibɔ num i bi bɔiŋ.

11

Kɔm njiə shɔm i Nyɔ

1 I jiə shɔm i Nyɔ kɔ i tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi kaka mi yɛiŋ, wi kiə na bindzɔŋ a wi bi kwati lə fi, kiə tə na bindzɔŋ a fi kɔlə fɛiŋ maka wi yisi yɛiŋ.
2 Nyɔ nǐ sainŋki bəni bə ninshiŋ kɔm bɔ nǐ jiə shɔm i wi.
3 Akɔ tə shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Nyɔ yi fə bukumbɛiŋ kiə ndzɔŋ a Nyɔ nǐ maa mbi wələ a bəh ja, biɛiŋ biə bukumbɛiŋ yɛiŋki nǐ buku i biə bə kɔkə i yɛiŋ.

Abɛl

4 Akɔ shɔm yə Abɛl nǐ jiə i Nyɔ yi fə ka wi fə mfə gia wi chəŋ wi tsə wi Kɛɛn. Ayaka Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi wi chəŋ, ka dzɔ kinya ki i təbi a wi kɔ mi wi chəŋ. Abɛl nǐ kɔ wi kpi, ayakalə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ yi fə bukumbɛiŋ bá wɔkɔ wi kɛiŋ dzaka i bukumbɛiŋ i dzə buku bidaiŋ.

Ɛnɔk

5 Akɔ tə a shɔm yə Ɛnɔk nǐ jiə i Nyɔ ka Nyɔ bi dzɔ tsə bəh wi i bɛiŋ wiwɔm maka wi musi kpi. Bə nǐ dza na chu yɛiŋ i wi wə, kɔm Nyɔ nǐ kɔ wi dzɔ lɔ wi i bɛiŋ. Na ka Nyɔ dzɔ Ɛnɔk i bɛiŋ Kiŋwakti ki Nyɔ dzaka a wi nǐ fəki Nyɔ wɔkɔ ndzɔŋni.
6 Ayakadəiŋ, mi kabə num wə wi ka jiə dəkə shɔm i Nyɔ, yaka wi kɔkə i fə a Nyɔ wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi nalə, kɔm mi kabə nəŋ i kɔmsiki tsəki i Nyɔ kpəŋ, yaka wi kaŋaki lə i bum a Nyɔ kɔlə, bəh a wi maktiki lə mi wichi wə wi lansiki nəŋki wi.

Nɔa

7 Akɔ tə a shɔm yə Nɔa nǐ jiə i Nyɔ jɔbi wə Nyɔ nǐ təfiki wi kɔm biɛiŋ biə bi nǐ kɛiŋki i bi dzə maka wi num yɛiŋ, wi wɔkɔ i Nyɔ ka kɛiŋsi ŋgwuki wimbum i gamti juŋ yi yɛiŋ. Si wi nǐ jiə shɔm yakadəiŋ yi ka chusi a bəni bədəkɔ i mbi wələ wə kɔ bə chu i Nyɔ nshiŋ. A num a wi wə Nyɔ nǐ nya di bi mi wi

chəŋ i wi, biə wi si nya mi wə wi jiə shɔm i wi.

Ablaham bəh Sɛla

8 Akɔ tə a shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ ka wi wɔkɔ i Nyɔ i jɔbi wə Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi a wi buku bee tumi kibɔ wi tsə i kidɔkɔ wə wi num i ni kwati tumi kiwɔ ka ŋki. Si Ablaham wɔkɔ yakadəiŋ buku, ka bə́ tsə a tsəni kiə kə di biə wi tsəki.
9 Akɔ shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ na ka wi tsə nəki i tumi kə Nyɔ nǐ kaka i wi, wi tsə ka numki ka mi wi tumi. Wi nǐ kɔ fɛiŋ nyani nɔ nnya i bintaŋ mə bəh Ayjik bəh Yakɔb bə̀ Nyɔ nǐ kaka bɔ bəchi a tumi kiwɔ bi numki kibɔ.
10 Wi nǐ nəki i bintaŋ mə yakadəiŋ kɔm wi nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i liə i kwili wə chaka kiwɔ nǐ chɔkɔ Nyɔ ki asi kwili wiwɔ bi numki, ka maa.
11 Akɔ tə a shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ ka wi bwɔ waiŋ num wi jwiŋ tsə lɔ, Sɛla tə kɔbi i chu bwɔ. Yi nǐ num yaka kɔm Ablaham nǐ kɔ wi bum a kiŋkaka ki Nyɔ si tsə kə i kuku.*
12 Yi ka bə num a mi wimu wə Ablaham wə wi nǐ kɔ wi jwiŋ nalə, num a dzaka ki kpi wə, ŋgɔkɔ wi mi nǐ buku i gwu yi wə bɔ du aka bijɔŋ i bɛiŋ bəh aka mishambu i kpa wi kinchwɔ kimbum wə mɔ kɔbi ka mi fa kaasi.
13 Bəni bələ bəchi nyani lə na chu kwati fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka, bɔ nyani lə dzə kpiyi jiə a shɔm i Nyɔ wə. Bɔ nǐ yɛiŋ i fi wə a kɛiŋ i dzəh yi dəəŋ, ka dzɔ fi bəh kinsaŋli, dzaka bəh dzaka kibɔ a, bɔ ŋgaiŋni kɔ bəni bə dzəni, bɔ kumi i nshwaiŋ yələ wə.
14 Bəni kabə dzaka yakadəiŋ, yi chusi na bindzɔŋ a bɔ kɛiŋki bɔ nəŋ tumi kə akɔ kibɔ.
15 A nǐ kɔ a bɔ chu kwakaki kɔm tumi kə bɔ nǐ buku dzə yɛiŋ, ma bɔ nǐ nəŋ dzəh i fəni chu fɛiŋ.
16 Ayakalə, si yi kɔ, bɔ nǐ nəŋki num tumi kə ki tsəki kəmaka, a num tumi ki bɛiŋ. Ayakadəiŋ, Nyɔ si gəmni kə i jɔbi wə bə bɔɔŋki wi a Nyɔ wibɔ, kɔm wi kɔ wi kɛiŋsi jiə kwili i bɔ.
17 Akɔ shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ a jɔbi wə Nyɔ məmsi wi, wi bum i dzɔ waiŋ wi wə Ayjik i fə mfə gia yɛiŋ i Nyɔ. Ayaka Ablaham kɔ wə Nyɔ nǐ kaka a ŋgɔkɔ wi mi bi bukuki i wi wə. Wi bum ka dzɔ waiŋ wi a num a kaa a wi, a ŋgaiŋ fə mfə gia yɛiŋ.
18 Waiŋ wi wələ kɔ wə Nyɔ nǐ dzaka i Ablaham a,
“Akɔ i Ayjik wə, bwa bə̀ bɔ bi duki yɛli
wa bi bukuki.”
19 Ablaham nǐ kiəki lə a mi ka kpi na kpini, Nyɔ kɔlə i fə a wi fiəni wiwɔm. Ayakadəiŋ, i dzəh yidɔkɔ wə bə kɔlə i dzɔ a Ayjik nǐ kɔ wi kpi ka Nyɔ fiəni nya wi i Ablaham wiwɔm.

Ayjik

20 Akɔ shɔm yə Ayjik nǐ jiə tə i Nyɔ ka wi bi chubi Yakɔb bəh Ɛsau ka dzaka i bɔ kɔm kimbɔiŋsi ki Nyɔ kə ki bi dzəki i bɔ wə.

Yakɔb

21 Akɔ tə shɔm yə Yakɔb nǐ jiə i Nyɔ ka jɔbi wə wi nǐ kpiki, wi chubi bwa bə waiŋwi Yɔsɛf. Si wi nǐ chubi yakadəiŋ num wi ŋgwuŋ i mbəŋ wi bɛiŋ nya kiŋkɔksi i Nyɔ.

Yɔsɛf

22 Akɔ tə shɔm yə Yɔsɛf nǐ jiə i Nyɔ ka jɔbi wə wi nǐ kɔ a kpi ka təfi kpi yi chusi a bəni bə Islae bi baaŋ bukuki lə i tumi ki Ijib wə. Ka chu dzaka i bɔ a jɔbi wə bɔ bi nəŋki i buku fɛiŋ bɔ dzɔ bikɔŋɔ bi ŋgaiŋ.

Tii Muses bəh nih Muses

23 Akɔ shɔm yə tii Muses bəh nih Muses nǐ jiə i Nyɔ ka bɔ nyumi Muses i kifiəŋŋ kitali wə a bə ma wɔɔ jɔbi wə bɔ nǐ bwɔ wi. Bɔ nǐ nyumi yakadəiŋ kɔm bɔ nǐ yɛiŋ a wi kɔ waiŋ nyukuni wi ndzɔŋ nalə. Ayaka bɔ nəki lwa kə i bwiŋ nchi wə ŋkuŋ nǐ bwili.

Muses

24 Akɔ shɔm yə Muses nǐ jiə tə i Nyɔ yi fə, jɔbi wə wi nǐ kɔɔ yaka yi fə a wi nəiŋma a bə ma bɔɔŋki ŋgaiŋ a waiŋ waiŋ ŋkuŋ Fɛlɔ.

* **11:11** Biŋwakti bikpu bidəkɔ kaŋaki lə tə di biələ a, “Akɔ tə a shɔm yə Sɛla nǐ jiə i Nyɔ yi fə ka wi kaŋa ŋga i num bəh tɔɔ num wi jwiŋ wi kɔbi i chu bwɔ. Yi nǐ num yakadəiŋ kɔm Sɛla nǐ kɔ wi bum a...”

25 Wi nǐ saiŋ n'yi num i yɛiŋki num
ŋgəkə bəh bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, kəbi
i wɔkɔki ndzɔŋni i biɛiŋ bichu wə bi
num a jɔbi wi juli wə.
26 Wi nǐ kɔ wi dzɔ a bə ka ŋgəmsi
ŋgaiŋ kɔm ŋgaiŋ kɔ mi wi Mbɔiŋsi wə
Nyɔ nǐ kaka, tsə a ŋgaiŋ kwatiki kpɔ wi
Ijib wichi. Wi nǐ dzɔ yakadəiŋ kɔm wi
nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i mbee wə wi
kɔ i bi dzə i wi.
27 Akɔ shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ ka wi
dza buku i Ijib lwa kə shɔm yi ŋkuŋ
yi bɔkɔli a wi kɔlə i fə gia yidɔkɔ bəh
wi. Wi nǐ kɔ wi kaŋa shɔm dza ka tsəki
kɔm wi nǐ tsɛiŋki num a ninshiŋ ka
wi yɛiŋki lə Nyɔ wə bə si yɛiŋ kə bəh
dzákəh.
28 Akɔ tə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ
yi nǐ fə ka wi jiə Dzini bi Ntsədaŋ,
wi fə bə dzɔ mwa fiaŋsi i dzaka bibɔ
bifiəŋə wə, ka Chinda wi Kpi wə wi
nǐ wɔɔyiki bwa bənyuku bə ninshiŋ
i chwɔŋɔkijuŋ wə ma ni wɔɔyi bwa
bəbɔ bənyuku i jɔbi wə wi dzə buku i
dzaka bifiəŋə bi bəni bə Islae wə wi ni
tsə daŋsi.

Bəni bə Islae

29 Akɔ tə shɔm yə bəni bə Islae nǐ
jiə i Nyɔ ka bɔ tsə daŋ Bɔkɔ Yimbum
yi Bɔkɔli i kuku, aka bɔ tsəki num i
nshwaiŋ yi wɔmni wə. Ayaka bəni bə
Ijib nǐ dzə buku tə i bɔkɔ yiwɔ wə bə́
mɔmsi i daŋ tə, yi kɔ nyə bəh bɔ bəchi.
30 Akɔ tə shɔm yə bəni bəwɔ nǐ jiə, yi
nǐ fə bɔ i jɔbi wə bɔ nǐ tsə buku i Jɛliku,
nyani tali kwili wiwɔ, jɔbi wə bɔ nǐ
nyani tali yaka i buku kaŋ nanitaŋ
bimbu bi kwili biwɔ bichi mukuyi.

Lahab

31 Akɔ tə shɔm yə Lahab miŋkpaŋa
wi tɔkɔlini nǐ jiə i Nyɔ ka wi bɔiŋ wi
na kpi i mbaŋ wi bəni bəbɔ bə tumi
bà bɔ nǐ ləkəki bəh kifwu i Nyɔ. Wi
nǐ ka kpi dəkə, kɔm bəni bə Islae nǐ kɔ
bɔ faaŋ bəni a bɔ dzə wɛli tsɛiŋ tumi
kiwɔ, miŋkpaŋa wiwɔ ka dzɔ bɔ i wi
dzu.

Gidiɔn, Balak, Samsen, Jɛfta, Dɛbit bəh Samwɛl bəh bəni bə ntum bə Nyɔ bədɔkɔ

32 Asi kɔ a mih faaki bəni bà bɔ nǐ
jiə shɔm i Nyɔ, ma mih ni fa i tsə buku
faiŋ? Jɔbi mɔŋ wə mih kɔ i yisi i fukuki
gia yi bəni ka Gidiɔn, Balak, Samsen,
Jɛfta nabə Dɛbit bəh Samwɛl bəh bəni
bə ntum bə Nyɔ bədɔkɔ.
33 Bəni bələ bəchi kɔ bà bɔ nǐ jiə shɔm
i Nyɔ. Bədɔkɔ tumdzi jum, bədɔkɔ
saka i dzəh yi chəŋ wə, bədɔkɔ kaŋa
gia yə Nyɔ nǐ kaka bɔ bəh yi, bədɔkɔ
kaŋa ŋga i baŋ dzaka bi júm a yi ma
bwiŋyi dzi bɔ.
34 Bədɔkɔ nǐ kaŋaki lə ŋga i fə a
gbuku wə wi nǐ bɛliki wi gumi,
nyummi. Ayaka bədɔkɔ kaŋa ŋga i
buku i kaŋ yi bəni bà bɔ nǐ nəŋki i
gbayi bɔ bəh bənywɔ bə jum. Ayaka
bədɔkɔ bà bɔ nǐ chusiki a bɔ kɔ bə
kikpəŋ, bɔ dza fiəni bəŋga. Ayaka
bədɔkɔ fiəni chu bəni bə jum bələkəli,
ayaka bədɔkɔ kɔŋŋ bəni bə jum bə
tumi kidɔkɔ bɔ fuli fulini.
35 Bədɔkɔ nǐ kɔ bəkaŋa bà bɔ nǐ jiə tə
shɔm i Nyɔ. Ayaka Nyɔ fə bəni bəbɔ
bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ fiəni
bəwɔm dzə num bəh bɔ. Bəni bədɔkɔ
kɔ bə nǐ kwaki bə chəbsi bɔ, ayaka bɔ
nǐ kɔŋki kə a bə bee bɔ, kɔm bɔ nǐ yɛiŋ
a bɔ ka kpi, bɔ nǐ fiəni dza i kpi wə i
kwati nɔni kə ki ndzɔŋki tsəki kələ.
36 Bədɔkɔ kɔ num bə nǐ nyiksi bɔ,
twɛiŋ bəh ŋgaŋa gwu yibɔ kpɔkyi, ka
kaŋaki bədɔkɔ bəh bənsəŋ fa i juŋ yi
nsəŋ mə.
37 Bədɔkɔ kɔ bə nǐ tumyi bəh kitəh
bɔ kpiyi, chu baka bədɔkɔ bəh bənywɔ
bà bə bakaki kɛiŋ yɛiŋ bɔ buku bimbu
bifa bifa, gbayi bədɔkɔ bəh bənywɔ
bə jum bɔ kpiyi. Bədɔkɔ nǐ nyaniki
nnyaki lɔh num dzú yi shwaŋ bəh yi
bíi. Bɔ nǐ kɔ bəni bə kifuu, bəni njəŋsi
bɔ chu chəbsi bɔ.
38 Bɔ nǐ nyaniki nɔki i bichwali wə
bəh i ŋkwúŋ wə bəh i bitaa wə bəh i
dzáŋə wə. A nǐ kɔ bəni mbi wələ num
maka wi kpɛiŋ i bɔ i nɔki i yɛiŋ wə.

39 Bəni bələ bəchi lə kɔ num bɔ nǐ jiə
shɔm i Nyɔ, ayaka Nyɔ saiŋ bɔ nalə.
Ayakalə, mi widɔkɔ i bɔ wə nəki kwati
kə fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka.
40 Bɔ nǐ ka kwati dəkə kɔm Nyɔ
nǐ kaŋaki lə kimfasi kindzɔŋni i

bukumbɛiŋ ki tsə kibɔ, ka yi numki a jɔbi wə bɔ bi chiŋni bukumbɛiŋ bəh bɔ, ka bɔ bi numki tə num bɔ kpɛiŋ i Nyɔ nshiŋ tsə bwili fwu.

12

Nyɔ lumsiki lə bwa bə̀ bɔ kɔ mbu

1 Si bukumbɛiŋ si num num mbaŋ wi bəni bə̀ bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ fiəli tali bukumbɛiŋ ka kinchəsi, bukumbɛiŋ bûku i bəntiə bəchi bə̀ bɔ tasiki bukumbɛiŋ, bəh chu biə bi si kɔmsi lim bukumbɛiŋ, bə kâŋa shɔm i yôkɔki n'yɔkɔ wə Nyɔ kɔ wi jiə i bukumbɛiŋ nshiŋ.

2 Bukumbɛiŋ bá yɔkɔ bə bwâŋ dzákəh a Jisɔs wə. Akɔ wi wə wi nǐ wɛli dzəh i bukumbɛiŋ i jiə shɔm i Nyɔ, a num wi wə wi fəki shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Nyɔ kpɛiŋniki tsə bwili fwu. Wi nǐ kaŋa shɔm bum i kpi i kintasi wə. Wi nǐ ka tsɛiŋ dəkə ŋkaiŋni kpi yi ŋgəmni yiwɔ, kɔm wi nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ a ndzɔŋni biə bi kɔ i wi nshiŋ. I liə wi si num num wi shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi ki kiŋkii ki Nyɔ wə.

3 Mbɛiŋ kwâkaki kɔm mi wə wi nǐ dzɔ ŋkaiŋni ŋgəkə wə bəni bəchu nǐ nyaki i wi, ka yəmaka ni fə shóm yibukumbɛiŋ ma ni dəki, i bi dzə bɔh i dzəh.

4 Jum yə mbɛiŋ tumki bəh chu mbɛiŋ kɛiŋki maka mbɛiŋ tum i tsə buku i yə wini wi mi ki nɔki i kuku.

5 Mbɛiŋ dali lə ntəfi wə Nyɔ nyaki i mbɛiŋ ka bwa bu a? Wi dzakaki a,

“Waiŋ wuŋ, jɔbi wə Bah lumsiki wɔ,
kiə wɔ ki dzô kə yi ka gia yikilɔlɔ.
Jɔbi wə wi yɔliki wɔ i gia wə, kiə shɔm
ki kpǐni kə wɔ.
6 Kǐə a Bah si lûmsi num mi wə wi kɔŋki,
wi twɛiŋ num na winaiŋ waiŋ wə wi
dzɔki a akɔ ŋ'wi.”

7 Mbɛiŋ kâŋaki shɔm i bəŋgəkə bə̀ mbɛiŋ yɛiŋki, mbɛiŋ kiəki a Nyɔ lumsiki lə mbɛiŋ ka bwa bu. Waiŋ widɔkɔ kɔlə wə ba wi si lumsi kə wi a?

8 Nyɔ ka bee i lumsiki mbɛiŋ asi wi si lumsiki bwa bu bəchi, yaka mbɛiŋ mɔŋ dəkə bwa bu, yaka mbɛiŋ kɔ bwa bə kuku.

9 Bukumbɛiŋ kaŋaki lə tə bətii bəbukumbɛiŋ fa kuku bə̀ bɔ nǐ shiki lumsiki bukumbɛiŋ ayaka bukumbɛiŋ kɔksi bɔ. Asi kɔ a bukumbɛiŋ kɔksiki bɔ yakadəiŋ, yaka bukumbɛiŋ mɔŋ i nya gwu yibukumbɛiŋ i Tii wi biŋ'waka bibukumbɛiŋ i tsə yakadəiŋ, i bi kwati nɔni ki kpamu a?

10 Bətii bəbukumbɛiŋ bə̀ lumsiki bukumbɛiŋ a jɔbi wi juli wə asi bɔ yɛiŋki a yi kɔ chəŋ i bɔ. Ayakalə, Nyɔ lumsi bukumbɛiŋ mbee wiwɔ num wibukumbɛiŋ ka bukumbɛiŋ baiŋki asi wi baiŋki.

11 Jɔbi wə bə si twɛiŋ mi i lumsi wi, wi ka wɔkɔki lɔli i jɔbi wiwɔ wə, wi saŋli kə. Ayaka jɔbi wə wəmaka jɔbi tsə, gia yiwɔ dzə num bəh kimbɔiŋni bəh nɔni ki chəŋ i wəmaka mi wə bə lani wi i dzəh yələ wə.

12 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ fə̂ tsɛ́iŋ yimbɛiŋ yə yi kɔ num yi bɔh lɔ fiəni ləkə, ma mbɛiŋ fə tə binyu bimbɛiŋ biə bi nyumiki fiəni ləkə.

13 Mbɛiŋ fə dzə́h ma yi num chəŋ i gvu yimbɛiŋ yə mbɛiŋ səŋki yɛiŋ ma yi bwiŋ kaasi, bi ləkəki num ləkəni.

Ntəfi kɔm i wɔkɔki i Nyɔ bindzəŋ

14 Mbɛiŋ mô̂msiki nalə i nô̂ki i kimbɔiŋni wə mbɛiŋ bəh bəni bəchi, chu mô̂msi tə i nɔki nɔni ki baiŋni. Mi kabə num wi nɔ kə nɔni ki baiŋni, yaka wi bi yɛiŋ kə Bah.

15 Mbɛiŋ tô̂kniki, a mi widɔkɔ bi ma baaŋ i kwati ŋgamti wi Nyɔ, chu tô̂kniki tə ka ŋgɔkɔ wichu widɔkɔ bi ma buku i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi kɔ i dzə bəh ŋgəkə wi num i bəkəli bəni bəduli.

16 Mbɛiŋ tô̂kniki tə a mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ki kâŋa kə nɔni kinyɛŋ ki tɔkɔlini. Kiə mi tə ki nâiŋ kə gia yi Nyɔ ka Ɛsau wə wi nǐ taŋni di bi ka kukuli i dzini bi kpaŋni wimu wə.

17 Ntə mbɛiŋ kiəki lə si yəmaka nǐ tsə wi dza bá chu nəŋ i kwati kimbɔiŋsi kələ i ba wi kaŋ, ba wi məŋni məŋnini a? Namana yaka si wi nǐ nəiŋki

bəh mindəm i dzákəh yi wə i kwati kimbɔiŋsi kələ, dzəh yi ŋkwuni nǐ chu məŋ.
18 Mbɛiŋ kǐəki a di biə mbɛiŋ numki yɛiŋ i liə kəkə ka bi fa kuku biə bəni bə Islae nǐ numki yɛiŋ bə num i kəm bi. Bɔ nǐ num yaka,* gbuku yaka lə wumwumwum, biŋ ji, ji lə maaa, fiəkə yiləkəli tsə tə lə kukuku.
19 Bɔ nǐ wɔkɔki lə tə si sɔŋ shakyiki di, ayaka ja yidɔkɔ dzaka. Gia yə ja yiwɔ nǐ dzakaki nǐ gumsi bɔ, bɔ ka tsa a ja yiwɔ ma chu dzâka i bɔ.
20 Bɔ nǐ tsaki yakadəiŋ kəm gia yə ja yiwɔ nǐ dzakaki nǐ tsəki lə ŋga bibɔ. Ja yiwɔ nǐ dzakaki kiŋ i bɔ a,
“Kiə fiɛŋ ki kǐni dzâ kə i ŋkwuŋ wələ wə.
A kabə num na nyam, bə tûmyi bəh kitəh yi kpi.”
21 I yi ŋkɔŋ wə, biɛiŋ biə bə nǐ yɛiŋki fɛiŋ nǐ gumiki na bəh ŋga. Ayaka Muses mwi dzaka a, “Nlwa wi gumini fə gwu dza bá nyum mih.”
22 Mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ num mbɛiŋ num i Ŋkwuŋ wi Sayɔŋ wə, a num kwili wi Nyɔ wə wi kaŋaki nəni, wi num tə Jɛlusalɛm wi bɛiŋ. A num i fɛiŋ wə bəchinda bə Nyɔ bà mi kəkə i fa kɔ num bɔ chiŋni bá laŋ i juŋ yiwɔ wə.
23 Mbɛiŋ dzə lɔ i juŋ yi bəni bə Nyɔ wə bà bɔ kɔ bwa bu bə ninshiŋ, bə nyaka kiyɛli kibɔ i kiŋwakti wə i bɛiŋ. Mbɛiŋ dzə lɔ i Nyɔ nshiŋ wə wi təiŋyiki bənsaka bə bəni bəchi. Mbɛiŋ dzə lɔ tə i biŋ'waka bi bəni bà bɔ kɔ chəŋ num Nyɔ fə bɔ bá baiŋ tsə bwili fwu.
24 Mbɛiŋ dzə lɔ tə i Jisɔs wə wi numki i ninshiŋ miŋkaiŋ mimfiaŋ i fintəŋ fintəŋ i Nyɔ bəh bəni, dzə tə i mwa mi Jisɔs nshiŋ mə bə nǐ mikəki i bukumbɛiŋ wə. Mwa mələ dzakaki gia yi ndzɔŋ tsə yi mwa mi Abɛl.
25 Mbɛiŋ tôkniki i nəiŋki i bûm i mi wə wi dzakaki i mbɛiŋ. Mbɛiŋ kwakaki a bəni bə Islae nǐ ka buku dəkə i kaŋ yi ŋgəkə wə wi nǐ dzə i bɔ kɔm bɔ nǐ nəiŋ i bum yi mi wə Nyɔ nǐ saiŋbwili wi ni dzakaki i bɔ fa nshwaiŋ wə tsə dzəh i wi wə, yaka kɔ a dzəh kɔkə i bukumbɛiŋ i bi buku i kaŋ yi ŋgəkə wə jɔbi wə bukumbɛiŋ ka nəiŋ i bûm mi wə wi dzakaki i bukumbɛiŋ num i bɛiŋ na?
26 A nǐ kɔ jɔbi wiwɔ wə wi nǐ dzaka kuku nəŋni. I liə wi kaka a,
“Jɔbi wə mih ni chu nəŋni,
a ni nəŋni kə a nshwaiŋ shəŋ.
Bəəli tə ni nəŋni lə.”
27 Ndzaka wə a, “Jɔbi wə mih ni chu nəŋni”, chusiki a Nyɔ bi dzɔ bwili lə biɛiŋ bichi biə wi nǐ maa biə bə kɔ i nəŋni, a bi baaŋ a biɛiŋ biə bə kɔkə i nəŋni.
28 Yi bá num a bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i Nyɔ a ŋkuŋ biə bukumbɛiŋ dzɔki akɔ biə bə kɔkə i chu nəŋni. Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ yaksiki Nyɔ i dzəh yə wə wi bum, nyâ kiŋkôksi i wi, lwa wi.
29 Bukumbɛiŋ nyâki yakadəiŋ kəm,
“Nyɔ wibukumbɛiŋ kɔ ka gbuku wə wi kɔ i fiisiki biɛiŋ fisini.”

13

Ntəfi wi gɔksini

1 Mbɛiŋ bâaŋ a kôŋniki gwu yimbɛiŋ ka bwa bə nih.
2 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə i dzôki bəni bətumi i júŋ yimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ kǐəki a bəni bədɔkɔ dzô lɔ yakadəiŋ bɔ dzɔ num bəchinda bə Nyɔ kiə kə.
3 Mbɛiŋ kwâkaki bəni bà bɔ kɔ i júŋ yi nsəŋ mə, num aka mbɛiŋ bɔ bəchi kɔ i juŋ yi nsəŋ mə. Mbɛiŋ kwâkaki tə bəni bà bə chəbsiki bɔ, a kabə chəbsiki tə num mbɛiŋ.
4 Mi wichi nyâki kiŋkɔksi i ndzɔ wi miŋkpaŋa bəh minyuku. Mi ki bəkəli kə naŋ ki miŋkpaŋa bəh minyuku. Mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ bi sakaki lə bəni bəchi bà bɔ nɔki nəni kinyɛŋ bəh bà bɔ kɔ bɔ dzɔ bəkaŋa bəh bənyuku bɔ buku biŋ.
5 Kiə mbɛiŋ ki jǐə kə mfi bimbɛiŋ i kpɔ wə i nəni kimbɛiŋ wə. Mi wôkɔki ndzɔŋni i biɛiŋ biə wi kaŋaki, kɔm Nyɔ kɔ wi dzaka a,
“Mih bi lansi bee kə wɔ,
mih kɔbi i bi lansi dali wɔ.”

* **12:18** Di biə bɔ nǐ numki a nǐ kɔ i ŋkwuŋ wi Sina chɛiŋ.

6 Yələ gia ka fə bukumbɛiŋ bə́ dzaka
na kiməŋni kəbi asi mi widəkɔ nǐ
dzaka a,
“Bah kɔ ŋgamti wuŋ.
Mih kəbi i lwaki gia yidəkɔ.
Mi kɔ i fə nə bəh mih?”
7 Mbɛiŋ yǐŋtiki bəni bà bɔ nǐ kɔ kifwu
kimbɛiŋ bà bɔ nǐ fukuki gia yi Nyɔ i
mbɛiŋ. Mbɛiŋ yǐŋti si bɔ nǐ nəki nəni
kibɔ i tsə gɔksi, ma mbɛiŋ sǐni dzô dzəh
yə bɔ nǐ jiə shɔm yɛiŋ i Nyɔ.
8 Jisɔs Klistus si kwuni kə. Si wi ni kɔ
i ŋgbu, wi kɔ ayaka daiŋ, a nûm ayaka
si wi bi numki jɔbi wichi.
9 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a bəni dzəki
bəh bəŋkani bənlani bədəkɔ bà mi
kiəki kə di biə bənlani bəwɔ buku,
dzə ləŋti mbɛiŋ yɛiŋ. Yi ndzəŋki a
shɔ́m yibukumbɛiŋ ləkəki kɔm ŋgamti
wi Nyɔ i bukumbɛiŋ, a kəbi i numki
kɔm bənchi bə biɛiŋ bidzini. Bənchi
bələ lansiki gamtiki kə na bəni bà bɔ
biəliki bɔ.
10 Bukumbɛiŋ kaŋaki lə təŋ wi fəni
wi gia, ayaka bətii mfə gia bà bɔ nɔmki
i kintaŋ ki Nyɔ kə ki kɔ fa kuku kaŋaki
kə na ŋga i dzi fiɛŋ num fi buku i təŋ
wələ wə.
11 Mbɛiŋ kǐəki a, bə si dzɔ nyám yə
fwu wi bətii mfə gia si fə gia yɛiŋ bəh
mwa miwɔ, i Di biə bi Lansiki Baiŋki
kɔm chu bi bəni, buku bəh yi i kwili
kintəəŋ bə kpa yi fii.
12 Jisɔs tə nǐ kpi i kwili biŋ ka ŋgaiŋ
wəkɔ bwili chu bi bəni bəh mwa mu.
13 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ tə bûku i
kwili kintəəŋ bə biəli wi fɛiŋ i kwati tə
bəntɔyi bà wi mwi nǐ kwati fɛiŋ.
14 Bukumbɛiŋ kiəki lə a kwili wələ
bukumbɛiŋ kɔ yɛiŋ lə kɔkə di biə
bukumbɛiŋ bi baaŋki yɛiŋ jɔbi wichi.
Bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i
kwili wə wi kɛiŋki wi dzə.
15 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ tsâki
dzəh i Jisɔs chɛiŋ i fəki mfə gia wi
ŋkɔksi i Nyɔ jɔbi wichi a num yə yi
bukuki i dzaka kibukumbɛiŋ wə fuku
kɔm mi wə wi kɔ wi.
16 Kiə mbɛiŋ ki dâli kə i fəki kimfə
kindzəŋni bəh i gaaki biɛiŋ bimbɛiŋ
biə mbɛiŋ kaŋaki bəh bəni bədəkɔ.
Mbɛiŋ kabə fə yakadəiŋ, ma yəmaka
ni numki mfə gia wə Nyɔ wɔkɔki
ndzəŋni yɛiŋ.
17 Mbɛiŋ wôkɔki i bəni bà bɔ kɔ
kifwu kimbɛiŋ, fâ gia yə bɔ nəŋki, kɔm
bɔ təkniki i biŋ'waka bimbɛiŋ ka bəni
bà bɔ bi kɔmyiki dzaka kɔm nɔm wibɔ
i Nyɔ. Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ ka bɔ
fəki nɔm bəbɔ bəh kinsaŋli, num kə i
nshɛiŋ nshɛiŋ wə. Bɔ kabə fəki bəh
nshɛiŋ, yəmaka ma ni gamti mbɛiŋ.
18 Mbɛiŋ tsâki i buku. Buku kiəki
lə na ŋkɔŋ a shɔ́m yibuku sakaki kə
buku i gia yidəkɔ wə, kɔm buku si kɔŋ
lə i fəki gia yichi bəh kiŋkɔksi.
19 Mih lansiki tsaki mbɛiŋ a mbɛiŋ
tsâki nalə, ka mih kɔ i kɔmsi fiəni dzə
i mbɛiŋ wə.

Ntsa bəh kimbəni

20 Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni
num wə wi nǐ fiəni dzasi Jisɔs wə Bah
wibukumbɛiŋ wə wi kɔ Ntəkni Shwáŋ
wimbum i kpi wə. Wi nǐ bwili tsə dzəh
i ŋga bi mwa miŋkaiŋ mə mɔ kɔ mi
kpamu.
21 Mih tsaki a wi nya mbɛiŋ bəh
biɛiŋ bindzəŋni bichi, ka mbɛiŋ fəki
gia yichi yə wi nəŋki. Mih tsa tə a wi
nɔmki gia yichi i bukumbɛiŋ tsə dzəh
i kaŋ yi Jisɔs Klistus wə yə wi yɛiŋki a
yi ndzəŋki lə i wi. Bukumbɛiŋ tûmyiki
bikum i Jisɔs Klistus wələ jɔbi wichi na
kiŋgɔksi kəbi. Yi nûm ayaka.
22 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki a
mbɛiŋ kâŋa shɔm yimbɛiŋ i wɔkɔ ja
yiŋ yi ntəfini yələ mih nyakaki i mbɛiŋ
lə. Gia yə mih nyakaki kɔ alə kpuuuk.
23 Mih nəŋki a mbɛiŋ kǐə a waiŋnih
wibukumbɛiŋ wə Timəti kɔ num bə
bwili lɔ wi i juŋ yi nsəŋ mə. Wi ka
kɔmsi dzə liə, ma buku wi ni nyani
gvu wimu i dzə yɛiŋ mbɛiŋ.
24 Mbɛiŋ bôni i bəni bà bɔ kɔ kifwu
kimbɛiŋ kichi bəh bəni bà akɔ bə Nyɔ
bəchi i mih. Bwa bə nih bəbukumbɛiŋ
bə Itali chiŋsiki tə kimbəni i mbɛiŋ.
25 Ma kiŋkɔŋ ki Nyɔ nûmki bəh
mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti ki Jɛm
Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jɛm kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Jɛm i bəni bə Nyɔ bəchi bà bɔ kɔ bɔ waŋ tsə tumi kichi. Kiŋwakti ki Jɛm kələ nyaki bəntəfi bəduli si mi wi Klistus kɔ i nɔ̂ki i bəni kintəəŋ. Gia yə mi wə wi nyaka kiŋwakti kələ num yɛiŋ bɛiŋ bəh ŋga kɔ a mi wə wi kɔ wi Klistus fə̂ki gia num yə yi chusiki a wi jiə shɔm yi i Nyɔ.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1 Kin'yisi
1:2-8 I jiə shɔm i Nyɔ bəh mfii biə bi dzəki i Nyɔ wə
1:9-11 Kifuu bəh mbum
1:12-18 Kimɔmsi bəh gia yə yi taŋki bəni
1:19-27 I wəkɔki bəh i fəki
2:1-13 Kiə mi ki chusi kə chi chi
2:14-26 I jiə shɔm i Nyɔ bəh kimfə ki chəŋ
3:1-18 Mi wi Klistus bəh lɔm wi
4:1–5:6 Mi wi Klistus bəh mbi wələ
5:7-20 Bəntəfi chi chi

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Jɛm, waiŋ wi nɔm wi Nyɔ bəh Bah Jisɔs Klistus. Mih nyaka i chwəŋbijuŋ* biə jwɔfi ntsɔ bəfa bɔ kɔ bəni bə Nyɔ bà bɔ waŋ tsə tumi kichi. Mih bəniki mbɛiŋ.

I jiə shɔm i Nyɔ bəh i fifiki

2 Bwa bə nih bəŋ, jɔbi wə bimɔmsi dzəki i mbɛiŋ i dzə́h dzə́h wə, mbɛiŋ dzɔ̂ ka kidəəŋ.
3 Mih dzakaki lə kɔm mbɛiŋ kiəki a si mbɛiŋ tsəki təliki i bəmɔmsi kintəəŋ, jiə a shɔm i Nyɔ wə, yi ni fə mbɛiŋ kiə i kaŋaki shɔm bindzəŋ.
4 Mbɛiŋ kâŋaki a shɔm yiwɔ yaka i tsɔ̂ kâasi, ka mbɛiŋ ni numki bəni bà bɔ kɔ num bɔ ta kpɛiŋ, chu dza kə fiɛŋ fidɔkɔ.
5 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kabə dza mfi biə bi kɔ bi Nyɔ, wi nywɔ̂ num i Nyɔ ma Nyɔ ni nya. Nyɔ kɔ wə wi nyaki mi wichi bəh shɔm yi yichi yɔli kə mi.
6 Ayakalə, jɔbi wə wi nywɔ̂ki i Nyɔ wi nywaki bəh shɔm yi yimu, məŋni kə. Mbɛiŋ kiəki a mi wə wi məŋniki wi kɔ aka bəwaa bə kinchwɔ kimbum kə fiəkə nəŋniki bɔ biəli di biə yi fiəkə tsəki.
7 Kiə wəmaka mi ma kwakaki a ŋgaiŋ bi nywaki kwatiki lə fiɛŋ fidɔkɔ i Bah.
8 Wəmaka mi kɔ wə wi kaŋaki shə́m yifa wi jibli i gia yichi yə wi fəki.

Bəni bə kifuu bəh bə mbum

9 Mi wi bumni wi kifuu wɔ̂kɔki ndzɔŋni a Nyɔ kɔ wi dzasi wi i bɛiŋ,
10 ayaka mi wi mbum wɔ̂kɔki ndzɔŋni a Nyɔ shishi wi i kuku, kɔm wi bi nyə bee lə mbum bi a liŋ aka fluwa wə wi si bwusi i mfwaŋ wə i chwa wi dza sɛkyi.
11 Si wɔŋ si buku yaka wi ka baiŋki wi shili mfwaŋ kpiyi, bəfluwa bà yɛiŋ sɛkyi, ndzɔŋni biwɔ kaa, yi kɔ a liŋ ka mi wə wi nyaniki yɔkɔki nnyaki biəli mbum bi.

Mmɔmsi bəh gia yə yi taaŋki bəni

12 Ndzɔŋni bimbum kɔ bi mi wə wi kaŋa shɔm i jɔbi wə mmɔmsi dzə i wi, kɔm jɔbi wə wi gaka mɔmsi wiwɔ, wi bi kwati kifɔ a num nɔni kə ki bi tsə kaa kə, kə Nyɔ kaka i mi wichi wə wi kɔŋki Nyɔ bəh ki.
13 Jɔbi wə fiɛŋ taaŋki mi a wi fə̂ chu, wi ma dzâkaki a taaŋki Nyɔ ŋgaiŋ, kɔm fiɛŋ fidɔkɔ kɔkə i taaŋ Nyɔ a wi fə chu. Ayaka Nyɔ si taaŋ kə mi mfih.
14 Fiɛŋ fiə fi si taaŋ mi yakadəiŋ, akɔ biɛiŋ bichu biə wi kaŋaki kiŋkɔŋ yɛiŋ, jɔbi wə bi ləŋti wi bi kwa kaŋa wi,
15 ayaka jɔbi wə kiŋkɔŋ kiwɔ fiəkə, ki dzə bəh chu, jɔbi wə chu biwɔ kɔɔ kpɛiŋ, bi dzə bəh kpi.
16 Bwa bə nih bəŋ bə shɔm, kiə mbɛiŋ ma fwɔ̂kyiki gwu yimbɛiŋ.
17 Gia yichi yə yi ndzɔŋki bəh kinya kə ki ndzɔŋki tsə bwili fwu, yi nyəki dzəki num i bɛiŋ i Nyɔ wə Tii Kimaa biɛiŋ bichi biə bi kɔ i bɛiŋ nya baiŋni.

* **1:1** Chwəŋbijuŋ bi bəni bə Nyɔ, bəni bədɔkɔ kwakaki a, akɔ Bəju bà bɔ jiə shɔm i Jisɔs Klistus wə, a num bɔ bà bɔ gali ka nɔki i bitumi bidɔkɔ chi chi wə.

Nyɔ si kwuni kə si kinjəŋŋjəŋ si kwuni di bi.
18 Akɔ wi wə wi nǐ sabibwili bukumbɛiŋ ka nya bukumbɛiŋ bəh ja yə yi kɔ ŋkɔŋ yi nya nəni kimfiaŋ i bukumbɛiŋ, ka bukumbɛiŋ numki fiɛŋ fi ninshiŋ fiə wi nǐ sabibwili a, akɔ mfih i maa wi biɛiŋ bichi wə.

I wəkəki gia yi Nyɔ fə si yi nəŋki

19 Bwa bə nih bəŋ bə shɔm, mbɛiŋ kǐə a mi wichi kaŋaki i kəmsiki nyâki ntuni bi i gia wə kəmsi dzaka kə, kəmsi bəkəsi kə shɔm,
20 kəm mi wə wi si bəkəsi shɔm, si fə kə gia yi chəŋ yə Nyɔ kəŋki.
21 Yi kɔ a, mbɛiŋ bêe nəni kinyɛŋ bəh nəni kiləkəli, mbɛiŋ shisiki gwu yimbɛiŋ, dzɔ gia yi Nyɔ yə bə kɔ bə gbɛli i shóm yimbɛiŋ wə. Gia yələ kɔlə i gamti biŋ'waka bimbɛiŋ.
22 Kiə mbɛiŋ ma fwôkyiki gwu yimbɛiŋ i wəkəki a gia yi Nyɔ shəŋ. Mbɛiŋ fâki asi yi dzakaki.
23 Na ndə wə wi kabə wəkəliki gia yi Nyɔ a wəkəlini fə kə si yi dzakaki, wi kɔ aka mi wə wi tsɛiŋki shi bi i mijwɔ wə,
24 si wi tsɛiŋ yakadəiŋ, wi nyɔkɔ jum yi akisəkə wi dali si wi tsəŋəki.
25 Ayakalə, mi wə wi kɛiŋsiki tsɛiŋki i nchi wə wi kaŋaki bənchi bəchi bwili bəni i mfa wə, wi num yɛiŋ bɛiŋ jɔbi wichi, dali kə gia yə wi wəkəki wi dzaka, fə asi yi dzakaki, Nyɔ bi faaŋ lə kimbɔiŋsi i gia yichi yə wi fəki.
26 Na ndə wə wi kabə bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ na mi wi bumni, kaŋa kə lɔm wi, yaka wi fwəkyiki gwu yi, gia yə wi bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ mi wi bumni kɔ kiləlɔ.
27 Bumni biə Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ kɔ wi bum a bi kɔ bindzɔŋni chu num bi baiŋni i wi nshiŋ, kɔ bi mi wə wi təkniki i bwa bəŋkwu bəh bəkaŋa bəŋkwu i bəŋgəkə bəbɔ wə. Ayaka chu num tə i wə wi təkniki bəh gwu yi a biɛiŋ bi fa kuku ma jisi wi.

2

Kiə mbɛiŋ ki chûsiki chi chi

1 Bwa bə nih bəŋ, si mbɛiŋ jiə shɔm i Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ Bah wimbum, kiə mbɛiŋ ki chûsiki chi chi.
2 Mih dzakaki lə, kɔm bəni bəfa ka dzə liə i juŋ yimbɛiŋ yi ki juŋnini wə, num widəkɔ lɔh bəmbuŋ bə ndzɔŋni, ka ləkə finsəŋ fi kpɔ fi ləkəli, widəkɔ wə num mi wi kifuu, num wi lɔh bəmbuŋ bə shakayini.
3 Mbɛiŋ ka nya mfi bimbɛiŋ num i mi wə wi si lafi ndzɔŋ gwu yi, ka dzaka i wi a “Dzâ nûm fa.” Mbɛiŋ dzaka i mi wi kifuu wə a “Nûm i bɛiŋ fi,” yudəkɔ a, “Tsâ nûm shǐ i kuku i nshwaiŋ wə.”
4 Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, ntə mbɛiŋ fiəni chu lɔ bəni bà bɔ təiŋyiki bənsaka bəh shɔm yichu a? Ntə yələ chusiki a mbɛiŋ si chusi chi chi i mbɛiŋ kintəəŋ a?
5 Bwa bə nih bəŋ bə shɔm, mbɛiŋ wɔkɔli, ntə akɔ bəni bə kifuu fa kuku bà Nyɔ kɔ wi sabibwili a bɔ kaŋaki kimbum kə ki kɔ num ki jikə a? Ntə a chu kɔ a bɔ bà Nyɔ bi nya bɔ bəh di i ŋkuŋ bi bi bɛiŋ wə a num biə wi nǐ kaka i mi wichi wə wi kɔŋki wi a?
6 Ayakalə, mbɛiŋ si dza fimbɛiŋ ŋgəmsi num ŋgəmsini mi wi kifuu. Bəni bà bɔ yaka num i mbɛiŋ fuŋ guku tsə bəh mbɛiŋ i juŋ yi bənsaka wə kɔ la bə ndə a? Ntə akɔ bəni bə kpɔ bələ a?
7 Ntə kɔ a bɔ bà bɔ dzakaki já yichu kɔm yɛli wi kɔknini wə bə du i mbɛiŋ wə a?
8 Mbɛiŋ kêiŋsiki jǐəki nchi wi Ŋkuŋ Nyɔ asi wi kɔ i Kiŋwakti ki mə. Nchi wələ kɔ a,

“Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kəmsi i wɔ wə
asi wɔ kɔŋki gwu ya.”

Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, yaka mbɛiŋ fəki gia yindzɔŋni.
9 Ayakalə, mbɛiŋ kabə chusiki chi chi, yaka kɔ chu si mbɛiŋ fəki, yaka mbɛiŋ bwiŋ nchi wə wi kwa mbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ kiəki a, na ndə wə wi jiəki bənchi bə Nyɔ bəchi, ka bwiŋ wimu, yaka wi bwiŋ lɔ bɔ bəchi.
11 Yi num yakadəiŋ, kəm Nyɔ wə wi nǐ dzaka a,

“Kiə nyum mi bəh kpə mi ma nô bəh
mi widəkɔ”,

a chu num tə wi wə wi nǐ dzaka a,

“Kiə wɔ ki wɔ̂ɔ kə mi”.
Wɔ kabə num maka wɔ nɔ bəh kpə mi
nabə nyum mi, ayakalə num wɔ num
wɔɔ mi, yaka wɔ bwiŋ lɔ nchi wi Nyɔ.
12 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ dzâkaki chu fə̂
gia ka bəni bə Nyɔ bi saka bɔ biəli num
nchi wə wi bwiliki bəni i mfa wə.
13 Mbɛiŋ kǐəki a jɔbi wə Nyɔ bi sakaki
nsaka, wi bi kwasi kə nshɛiŋ i mi wə
wi nǐ ka kwasi dəkə nshɛiŋ i widɔkɔ.
Ayakalə, mi wə wi kwasiki nshɛiŋ i
widɔkɔ bi bɔiŋ lə i nsaka wə.

Gia yə yi chusiki a mi jiə shɔm i Nyɔ, akɔ kimfə ki

14 Bwa bə nih bəŋ, mi ka dza dzaka a
ŋgaiŋ jiə shɔm i Nyɔ, kimfə kiwɔ chusi
kə yakadəiŋ, yəmaka ni gamti wi i nə
wə a? Shɔm yə wi jiə kɔlə i bwili wi a?
15 Bə dzɔ a, waiŋnah wi nyukuni
yudɔkɔ jɛmi ya kabə dzaa bəmbuŋ
bəh dzɛiŋ biə wi kɔ i dzi i chɔkɔ,
16 wi dzə i wɔ, wɔ dzaka i wi a, “Ma
Nyɔ bɔ̂iŋsi wɔ i kwati bəmbuŋ bəh
dzɛiŋ.” Wɔ ka dzaka yakadəiŋ, maka
wɔ nya wi bəh biɛiŋ biə wi nəŋki,
yəmaka ni gamti wi bəh nə a?
17 Mbɛiŋ ka yɛiŋ dəkə a, mi kabə
dzaka a ŋgaiŋ jiə shɔm i Nyɔ, kimfə
kiwɔ chusi kə yakadəiŋ, yaka shɔm yə
wi jiə a yiyi kɔ a kiŋkpili ki fiɛŋ a?
18 Mi widɔkɔ kɔlə i dza dzaka a,
mi widɔkɔ kɔ n'yi num a i jiə shɔm i
Nyɔ, ayaka widɔkɔ kaŋa num kimfə
kindzɔŋni. Mih ka ni dzaka n'yiŋ a,
chûsi mih si mi kɔ i jiə shɔm i Nyɔ
kimfə kindzɔŋni kɔbi, ma mih ka ni
chûsi i wɔ njiə wuŋ wi shɔm i Nyɔ
num i kimfə kindzɔŋni wə.
19 Mi ka bum a Nyɔ kɔ wimu, yaka
akɔ ŋkɔŋ. Ayakalə, na bəchinda bə
ŋkpɛli bumki lə yaka tə nyumyi bəh
nlwa.
20 Wəmaka mi kɔ kiyuŋ. Wi nəŋki
a mih chûsi a, mi ka jiə shɔm i Nyɔ
kimfə kindzɔŋni kɔbi, yaka yəmaka kɔ
a kilɔlɔ a?
21 Ntə gia yə yi nǐ fə a Nyɔ yɛiŋ
Ablaham tii wibukumbɛiŋ a wi kpɛiŋ
i mi wi, a nǐ kɔ kɔm kimfə ki ki chəŋ a?
Wi nǐ dzɔ waiŋ wi Ayjik nɔsi i tɔŋ wi
mfə gia wə i fə gia yɛiŋ i Nyɔ.
22 Mbɛiŋ yɛiŋ a shɔm yə wi nǐ jiə i
Nyɔ bəh kimfə ki ki chəŋ nǐ nyaniki
gvu wimu a? Kimfə ki ki chəŋ nǐ
chusiki a shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ nǐ kɔ
yi jikə.
23 Ayaka yi ka dzə kpɛiŋ asi bə nǐ
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a,
“Ablaham nǐ jiə shɔm i Nyɔ,
kɔm yaka, Nyɔ ka yɛiŋ a wi kɔ mi wi
chəŋ.”
Bə ka bɔɔŋki wi a nsɛiŋ Nyɔ.
24 Mbɛiŋ chu yɛiŋ a fiɛŋ fiə fi fəki a
Nyɔ yɛiŋ a mi kɔ wi kpɛiŋ i mi wi kɔ
kɔm kimfə ki ki chəŋ , a kɔbi a shɔm
yə wi jiə i Nyɔ wə shəŋ a?
25 Yi kɔ a liŋ si yi Lahab miŋkpaŋa
wi tɔkɔlini wə nǐ kɔ. Gia yə yi nǐ fə a
Nyɔ yɛiŋ a wi kpɛiŋ i mi wi a nǐ kɔ kɔm
kimfə ki ki chəŋ. Wi nǐ dzɔ bəni bà bɔ
nǐ kɔ dzákəh wi Islae i wi dzu, ka bi
chusi dzəh yidɔkɔ chi chi i bɔ, i nyam
tsə yɛiŋ.
26 Yi kɔ a liŋ asi kiŋ'waka ka bee
nchaŋa ki gwu ma gwu yiwɔ numki
kiŋkpili ki fiɛŋ, yi num a liŋ tə asi mi
wə wi jiə shɔm i Nyɔ na fəki kimfə ki ki
chəŋ yaka yəmaka kɔ a kiŋkpili ki fiɛŋ.

3

Mi tɔ̂kniki bəh lɔm wi

1 Bwa bə nih bəŋ, kiə mbɛiŋ bəduli
ma nəŋki i nûmki bəni bə lanini. Ntə
mbɛiŋ kiəki lə bindzɔŋ a bəni bà bɔ
laniki, nsaka wibɔ bi numki wi gu-
mini a?
2 Bukumbɛiŋ bəchi gbɔyiki lə i dzə́h
yiduli wə. Ayakalə, mi kabə num
maka wi gbɔ i ndzaka wi wə, yaka wi
kɔ mi wi ndzɔŋ tsə bwili fwu, chu kiə
tə i tɔkni bəh gwu yi yichi.
3 Bukumbɛiŋ si dzɔ nsəŋ ləkə i
dzaka ki kikum wə i fə a ki wɔkɔki
i bukumbɛiŋ. Ayaka bukumbɛiŋ ka
lumsiki nyam yiwɔ yi tsə i di biə
bukumbɛiŋ nəŋki. 4 Mbɛiŋ yɛiŋ tə
si bəŋgwuki bəmbum kɔ i bɔkɔ. Bɔ
num bəmbum bəmbum, ayaka fiəkə
yi ləkəki shi chini. Ayakalə, fiɛŋ fiə
mi wi gukuni wi ŋgwuki fəki a ŋgwuki
wiwɔ tsəki i di biə wi nəŋki, fi kɔ a
finchiŋ.

5 Yi kɔ a liŋ si ləm kɔ. Wi kɔ na fiɛŋ
fi nchiŋ i mi mə. Ayakalə, wi si shi
dzaka a gia yi ghaŋsini yi gwu.

Ntə mbɛiŋ kiəki lə si gbuku winchiŋ
kɔ i bumi kwa shisi kɔɔbi kimbum i
kuku a?
6 Ləm kɔ tə aka gbuku. Ləm kɔ
kimbu i gwu yi mi wə i kintəəŋ ki
bimbu biwɔ bichi biə wə biɛiŋ bichu
bichi i fa mbi wələ wə kɔ num bi
juŋni yɛiŋ bɛiŋ ka waŋki tsəki, bəkəli
gwu yi mi wiwɔ yichi. Ləm wiwɔ si
kpa gbuku wi bəkəli nɔni ki mi kichi.
Ayaka gbuku wələ kɔ num ləm si dzɔ
wi i gbuku wimbum wə.
7 Bəni kələ i lani ŋkaiŋni wi nyám
yichi yi wɔkɔ i bɔ. Bɔ kɔ bɔ lani lɔ nyám
yi chwa bəh minyəni bəh nyám yə yi
sɛiŋki bəh tɔɔ bəh yi bɔkɔ.
8 Ayakalə, mi widɔkɔ kɔkə wə wi kɔ i
lani bəh ləm. Ləm si waka kə i dzakaki
gia yichu wi si num wi jikə bəh chu a
num biə bi kɔ i wɔɔ mi ka kiləfi.
9 Akɔ ləm wələ wə bukumbɛiŋ si
kɔksi Ba Tii wibukumbɛiŋ yɛiŋ, a chu
num a wi wə bukumbɛiŋ si nya ləiŋ
yɛiŋ i bəni, bəni bələ num a maa Nyɔ
bɔ bɔ bwɔsi wi.
10 I dzaka kələ wə kimu bukuki
kiŋkɔksi chu buku ləiŋ. Bwa bə nih
bəŋ, yələ kɔkə i numki yakadəiŋ.
11 Yaka mwi mi baiŋni bəh mi jili
kələ i bukuki i dzaka kimu wə a?
12 Bwa bə nih bəŋ, kpɛiŋ wi fimbi
kələ wum mitam mi kpɛiŋ wi njiəŋ a?
Ma kpɛiŋ wi bimfɔŋ kələ wum fimbi
a? Yi bɔŋ num a dzəŋə yi mwi mi jili
kɔkə i bwiliki tə mwi mi baiŋni.

Mfi biə bi buku i bɛiŋ

13 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi
dzakaki a ŋgaiŋ fifiki lə chu num ŋkiə
gia? Wəmaka mi chusi la gwu yi i nɔni
ki kindzɔŋni wə bəh kimfə ki ki chəŋ
kə wi fəki ghaŋsi kə gwu, ka mi wə wi
fifiki si num.
14 Ayakalə, mi kabə fɛyiki bəh
kiŋghəkə bəh dzákəh yi bukuni i shɔm
yi mə, kiə wi ki ghaŋsi kə gwu a ŋgaiŋ
fifiki lə. Wi ka fə yakadəiŋ, yaka wi
nəiŋki lə gia yi ŋkɔŋ.
15 Biəmaka ŋkaiŋni mfi kɔkə bi bɛiŋ.
Akɔ bi fa kuku, a num bi mi wiwɔm, a
num bi ŋkpɛli.
16 Mbɛiŋ kiəki a na faiŋ bəni kaŋaki
kiŋghəkə bəh dzákəh yi bukuni, gia si
nyani kə fɛiŋ i dzəh yindzɔŋni wə. Bɔ
ni fəki ŋkaiŋni yi gia yichu yichi fɛiŋ.
17 Ayakalə, mi wə wi kaŋaki mfi
biə bi dzəki i bɛiŋ si kaŋaki lə i yisi
baiŋki kaŋa kimbɔiŋni, chu bɔni, nya
tə kituni i mi widɔkɔ, num wi jikə
bəh nshɛiŋ bəh kimfə kindzɔŋni, chu
chusi kə chi chi, chu kaŋa kə já yifa.
18 Ayakadəiŋ, bəni bà bɔ jiəki
kimbɔiŋni bɔ si gbɛli ŋgɔkɔ a num
kimbɔiŋni kɔh num nɔni ki chəŋ.

4

Bukumbɛiŋ ma kwâ nsɛiŋ bəh biɛiŋ bi mbi

1 Gia yə yi si dza dzə bəh jum bəh
njwɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kɔ nə? A kɔkə
kiŋkɔŋ ki biɛiŋ biə gwu yimbɛiŋ nəŋki
bi jumki i shɔm yimbɛiŋ wə a?
2 Jɔbi wə mbɛiŋ nəŋki fiɛŋ mbɛiŋ
na kwati, ayakadəiŋ mbɛiŋ ka nəŋki
i wɔɔ mi ka mbɛiŋ kwati. Jɔbi
wə mbɛiŋ bukuki dzákəh i biɛiŋ wə,
ayaka mbɛiŋ kɔbi i kwati, mbɛiŋ ka
yɔliki mbɛiŋ jwɔ. Gia yə yi fəki ka
mbɛiŋ ma kwati kɔ kɔm mbɛiŋ si
nywa kə i Nyɔ.
3 Na jɔbi wə mbɛiŋ si bikə mbɛiŋ
si kwati kə num si mbɛiŋ bikəki bəh
biŋkwaka bi kpɛiŋni kə. Mbɛiŋ nywaki
biɛiŋ num i fə gia yə gwu yimbɛiŋ
nəŋki bəh bi.
4 Mbɛiŋ lansi kɔ aka bəkaŋa bəh
bənyuku bà bɔ lɔɔ bee bəkaŋa bəbɔ
bəh bənyuku bəbɔ ka fəki num nɔni
ki tɔkɔlini. Mbɛiŋ kiəki kə a mi wə
wi kwa nsɛiŋ bəh mbi wələ, wi kɔ
lɔ mbaiŋŋni wi Nyɔ a? Ayakadəiŋ,
mbɛiŋ kiəki a kɔŋ a numki na ndə wi
saiŋbwili i kwa nsɛiŋ bəh mbi wələ,
wəmaka chu mbaiŋŋni wi Nyɔ.
5 Yi kɔ a mbɛiŋ nyani dəiŋ i kwakaki
a gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə kɔ kilɔlɔ a? Bə nǐ kɔ bə nyaka
a, “Nyɔ kaŋaki kiŋkɔŋ, də bəh ŋga i

* **4:5** Nabə a “Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyɔ nǐ nya i bukumbɛiŋ, ki kaŋa kiŋkɔŋ, ki lansi dəki a bukumbɛiŋ nûm ndzəŋ bəh Nyɔ.”

kiŋ'waka kə wi nǐ jiə a ki numki i bukumbɛiŋ wə.”*
6 Nyɔ gamtiki lə bukumbɛiŋ nalə.
Akɔ gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Nyɔ shisi bəni bà bɔ ghaŋsiki gwu yibɔ,
ayakalə wi duksi bəni bà bɔ shisiki gwu yibɔ.”
7 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nyâ gwu yimbɛiŋ i Nyɔ, mbɛiŋ bwâŋ ŋga bəh wi ni gɛiŋ i mbɛiŋ chɛiŋ.
8 Mbɛiŋ dzâ kɔmsi i Nyɔ wə, ayaka wi ni dzə kɔmsi tə i mbɛiŋ wə. Mbɛiŋ bəni bəchu, mbɛiŋ bwǐli kaŋ i gia yichu wə, mbɛiŋ wôkɔ shóm yimbɛiŋ, mbɛiŋ bà mbɛiŋ kaŋaki biŋkwaka bifa bəh Nyɔ.
9 Mbɛiŋ nûm bəh nshɛiŋ, mbɛiŋ dâki shǐsi mindəm lə wɔkwɔkwɔk. Mbɛiŋ bêe kisuŋuni, mbɛiŋ dâki num dəni, mbɛiŋ bêe ndzɔŋni biə mbɛiŋ wɔkɔki, mbɛiŋ chûŋsi kifwu kimbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ shǐsi gwú yimbɛiŋ i Nyɔ nshiŋ, ayaka wi ni dzasi mbɛiŋ i bɛiŋ.

Kiə mi ki sâka kə kimfə ki waiŋnih wi

11 Bwa bə nih bəŋ, kiə mi ma dzâkaki já yichu kɔm waiŋnih wi. Mi kabə dzakaki ja yichu kɔm waiŋnih wi nabə i sakaki kimfə ki waiŋnih wi, ma yi numki a wi dzakaki ja yichu num kɔm nchi wi Nyɔ chu saka nchi wiwɔ. Mi kabə sakaki nchi wi Nyɔ, ma yi numki a wi kɔ mi wə wi chu jiəki kə nchi. Mi wiwɔ fiəni chu lɔ mi wə wi sakaki nchi sakani.†
12 Mi wə wi nyaki nchi chu təiŋyi bənsaka bə bəni akɔ shəŋ mi wimu. Akɔ a wi wə wi kɔ i bwili nabə i kaasi mi. Wɔ kɔ ndə wə wɔ sakaki mi widɔkɔ a?

Kiə mbɛiŋ ma chôkɔki kijum

13 Mbɛiŋ wôkɔ, mbɛiŋ bà mbɛiŋ dzəki mbɛiŋ ka dzakaki a, “Daiŋ nabə kijiəli buku ni buku tsə lə i kwili wələ wə nabə kə yaka wə, buku nɔ fɛiŋ jia, i fəki shi i kwati mbee.”
14 Mbɛiŋ si dzaka yaka kiə gia yə yi kɔ i buku num kijiəli a? Mbɛiŋ kiəki alə fiɛŋ fiə nəni kimbɛiŋ kɔ fi a? Nəni kimbɛiŋ kɔ ka bikwu biə bə yɛiŋki, bi məti a twɛsi fiəni samni.
15 Gia yə mbɛiŋ kɔ i dzakaki kɔ a, “Bah ka bum a buku numki bəwɔm, buku ni fâ yələ nabə yə yaka.”
16 Ayakalə, mbɛiŋ dzəki mbɛiŋ ka ghaŋsi lɔ gwu, chɔkɔ kijum. Mbɛiŋ kǐə a kəmaka kiŋghaŋsi ki gwu kɔ chu.
17 Ayakadəiŋ, mi kabə kiəki gia yindzɔŋni yə wi kaŋaki i fə, wi fə kə, yi numki a wi fə chu.

5

Bəni bə mbum tôkniki

1 Bəni bə mbum, mbɛiŋ wɔkɔ gia yə mih dzakaki. Mbɛiŋ dâki, wili kɔm ŋgəkə wə wi dzəki i mbɛiŋ wə.
2 Mbum bimbɛiŋ kɔ bi fɔɔ lɔ, shákə num yi mɛni bəmbuŋ bəmbɛiŋ.
3 Biɛiŋ bimbɛiŋ bi kpɔ kɔ num bi chami lɔ. Nchami wiwɔ ni numki kinchəsi i nəni kimbɛiŋ wə, wi num i dzi tə nyam yimbɛiŋ yi gwu aka gbuku. Biələ si num chɔkɔ bi gɔksini mbɛiŋ juŋni jiə a mbum.
4 Mbɛiŋ yêiŋ, mbɛiŋ fwɔkyi bəni bà bɔ nɔmki i mbɛiŋ khə. Bɔ kɔh biɛiŋ bi mbɛiŋ, mbɛiŋ nəiŋ i gɔm bɔ, bɔ ka dəki. Bɔ də lɔ Bah Nyɔ wə wi kaŋaki Ŋga Bichi wɔkɔ ndə wibɔ.
5 Mbɛiŋ nɔki fa mbi wə dzi kidəəŋ kimbɛiŋ asi gwu yimbɛiŋ kɔŋki. Mbɛiŋ dzi ka kpali ka numki aka nyám yi bwilini, yi wɔkɔli jɔbi wə bə bi təiŋyi yi yɛiŋ.
6 Mbɛiŋ bwaŋ gvu i bəni chɛiŋ bɔ liə i ŋgəkə wə. Mbɛiŋ wɔɔyi bəni bà bɔ ka fə dəkə gia yidɔkɔ, a chu num bəni bɔ kɔbi i bwaŋ ŋga bəh mbɛiŋ.

Bəni bə Nyɔ nûmki bəh ŋkaŋa wi shəm

7 Bwa bə nih bəŋ, yi kɔ a mbɛiŋ nûmki bəh ŋkaŋa wi shəm i tsâ bûku jɔbi wə Bah bi fiəniki dzəki yɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ si bəni bà bɔ nɔmki khə si kaŋa shəm i tsə buku jɔbi wə bɔ si kɔh biɛiŋ bindzɔŋni i khə wibɔ wə. Bɔ si wɔkɔli dzaŋ dzə ka bɔ gbɛli biɛiŋ, bɔ wɔkɔli bi kpɛiŋ i ŋkɔh wə.

† **4:11** Nchi wələ kɔlə i numki wə wi dzakaki a, “Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə asi wɔ kɔŋki gwu ya.”

8 Mbɛiŋ tə kâŋaki shɔm ayakadəiŋ. Mbɛiŋ nûmki bəh ŋga kɔm jɔbi wi Bah si num kɔmsi dzə.
9 Bwa bə nih bəŋ, kiə mi ma shwĩŋyiki wainŋnih wi. Mi wə wi shwiŋyiki wainŋnih wi bi kaŋaki lə nsaka. Mi wə wi bi təiŋki bənsaka wi si num lɔ i dzaka kifiəŋə wə.
10 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ sĩni dzô i bəni bə ntum bə Nyɔ bà bɔ si dzaka i bəni i yɛli wi Bah wə. Bɔ ni yɛiŋki lə bəŋgakə, ka kaŋaki a shɔm wɔkɔli.
11 Bukumbɛiŋ yɛiŋ a bəni bəchi bà bɔ nĩ kɔ bɔ kaŋa shɔm tsə kaasi, kɔ num Bah nĩ lɔɔ kimbɔiŋsi i bɔ wə. Mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ lɔ kɔm Jɔb si wi nĩ kaŋa shɔm i tsə kaasi, chu wɔkɔ tə si Bah nĩ tsə beeŋsi ŋgəkə wi, wi fiəni chu bindzɔŋ. Bah nĩ fə yakadəiŋ, kɔm wi si cham lə i bəni, kwasi nshɛiŋ i bɔ.
12 Bwa bə nih bəŋ, gia yə yi tsəki gia yichi kɔ a, mi ka dzaka gia kiə wi ki kaiŋ kə. Kɔŋ wi kaiŋki num i bɔɔli, nabə a wi kaiŋ i nshwaiŋ, nabə i yɛli winaiŋ fiɛŋ. Mi ka bum gia a, “Aaŋ”, yi ka numki asi yi kɔ. Wi ka nəiŋ a, “Aayi”, yi ka numki asi yi kɔ. Mbɛiŋ fəki yaka, ka Nyɔ bi ma chu jiə mi i ŋgəkə wə.

Ntsa bəh njiə shɔm gamtiki lə

13 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə kabə yɛiŋ ŋgəkə, wi ka tsâki. Mi ka wɔkɔki ndzɔŋni, wi ka yâəŋki kôksi Nyɔ.
14 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə kabə gwɛiŋki, wi bôɔŋ bətii kijuŋni ki bəni bə bumni, bɔ dzô tsâ i wi bɛiŋ, fiaŋsi wi bəh miə i yɛli wi Bah wə,
15 ntsa wiwɔ wə bɔ tsa lə num bɔ jiə shɔm i Bah wə, ni gamti mi wiwɔ wi ni bɔnih, Nyɔ ni dzasi wi i bɛiŋ. A kabə num a mi wiwɔ fə chu, Nyɔ ni dalinya wi.
16 Ayakadəiŋ, yi kɔ a, mi ka fə gia yichu, wi fûku i wainŋnih, bɔ wi tsâ i gwú yibɔ, ka Nyɔ ni chuku mbɛiŋ. Ntsa wi mi wi chəŋ kaŋaki lə ŋga nalə fə gia yiduli.
17 Mbɛiŋ sĩni dzô gia i Ɛlaja wə. Wi nĩ kɔ mi wiwɔm ka bukumbɛiŋ. Wi nĩ tsa jiə ŋga a dzaŋ ma dzə i fa kuku. Dzaŋ baaŋ i bɛiŋ yakadəiŋ i jía yitali wə bəh kiŋka.
18 Wi bi fiəni tsa, Nyɔ faaŋ shi dzaŋ, biɛiŋ fiəni kɔ i nshwaiŋ wə.
19 Bwa bə nih bəŋ, mi widɔkɔ i mbɛiŋ ka bee dzəh yi ŋkɔŋ ka njəŋki, mi widɔkɔ fiəni dzə bəh wi i jum wə,
20 mi wə wi dzə bəh wi i jum wə wi kĩə a mi ka fiəni mi wə wi fəki gia yichu, wi bêe dzəh yi yi kilɔlɔ, yaka wi bwili wəmaka i kaŋ yi kpi wə, Nyɔ dalinya chu bi biduli.

Kiŋwakti ki ninshiŋ ki Bita

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Bita ki ninshiŋ kələ mə

Kiŋwakti ki Bita ki ninshiŋ kələ kɔ num wi nǐ nyaka i bəni bə Klistus bà bɔ nǐ waŋ tsə ka nɔki i kidi wə chi chi (1:1). Gia yiləkəli yə yi nǐ fə ka wi nyaka kiŋwakti kələ a nǐ kɔ i dâsi shóm yi bəni bələ si bəni nǐ bwaŋki gvu i bɔ chɛiŋ, bɔ yɛiŋ bəŋgəkə kɔm shɔm yə bɔ jiə i Klistus wə. I dəsi yi yakadəiŋ, Bita ka yiŋti bɔ kɔm ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs Klistus wə kpi yi bəh ndza wi kpi bəh kiŋkaka kə a ŋgaiŋ bi fiəni dzə lə, a num gia yə bə tsêiŋki tsâki ninshiŋ bə jǐə mfi i yɛiŋ wə.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3-12 I kwaka si Nyɔ bwiliki bəni
1:13–2:10 Ntəfi kɔm i nɔki nɔni ki baiŋni
2:11–4:19 Si mi wi Klistus kɔ i dzôki bəŋgəkə bà wi yɛiŋki
5:1-11 Si mi wi Klistus kɔ i shîsi gwu yi bəh i nômki tə i bəni
5:12-14 Kiŋgɔksi

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Bita waiŋ ntum wi Jisɔs Klistus. Mih nyaka i bəni bə Nyɔ bà wi sabibwili a akɔ mbu num bɔ waŋ tsə bɔ num bəni bə dzəni i bimbu bi Bɔntus bəh Galɛshia bəh Kafadɔsia bəh Ɛsia bəh ki Bitinia wə.
2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ nǐ sabibwili mbɛiŋ asi wi nǐ kiəki yi kɛiŋ i bi dzə num. Kiŋ'waka ki ka kɛiŋsi jiə mbɛiŋ chi chi ka mbɛiŋ bi wɔkɔ i Jisɔs Klistus, a bə mikə mbɛiŋ bəh mwa mu. Ma Nyɔ chûsi mbɛiŋ shɔm yi yindzɔŋni nalə, wi nyâ mbɛiŋ bəh shɔm yi dəli nalə.

Bukumbɛiŋ nôki bə tsêiŋ a ninshiŋ

3 Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ chu num Ba wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus. Wi bwɔ bukumbɛiŋ i mbwɔ wimfiaŋ wə asi Jisɔs Klistus nǐ dza i kpi wə num a fə ŋkwasi wi winshɛiŋ wimbum i bukumbɛiŋ. Gia yələ fə a bukumbɛiŋ numki i liə bə tsɛiŋ tsə a ninshiŋ,
4 tsɛiŋ i dzi biɛiŋ num biə wi jiə i mbɛiŋ i tumi ki bɛiŋ wə. Biɛiŋ biələ kɔ bi kɔbi i fɔɔ, nabə i bəkə, nabə i jwiŋ.
5 I tsə dzəh i shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ wə, wi chəniki mbɛiŋ bəh ŋga bi i tsə buku i mbɔiŋ wə wi kɛiŋsi jiə a wi bi yəŋəki i kiŋgɔksi wə.
6 Si mbɛiŋ kiəki yakadəiŋ, mbɛiŋ wɔkɔki ndzɔŋni. Ayakalə, mbɛiŋ kaŋa i ni wɔkɔ lɔli i jɔbi wi twɛsi wə kɔm bə bəmɔmsi bà bɔ dzəki i mbɛiŋ i dzə́h dzə́h wə.
7 Bɔ dzəki i mɔmsi a shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ a, akɔ yi ŋkɔŋ. Namana yaka chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli si num num bə mɔm bəh gbuku, ayaka chwaka kiwɔ num fiɛŋ fi num i bi bəkə. Si yi kɔ yakadəiŋ, yaka kɔ a bə kɔlə i mɔm tə shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ, kɔm yi kɔ fiɛŋ fi tsə chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli. Ayakadəiŋ, jɔbi wə Jisɔs Klistus bi buku dzə, bə bi kɔksiki mbɛiŋ, tumyi bikum bimbɛiŋ, yaksi mbɛiŋ.
8 Mbɛiŋ kɔŋki Jisɔs Klistus maka mbɛiŋ num yɛiŋ i wi wə, num mbɛiŋ bum i wi, na yaka si mbɛiŋ yɛiŋki kə i wi wə i liə. Mbɛiŋ bə́ wɔkɔ ndzɔŋni nalə a num biə mi kɔkə i dzaka,
9 kɔm mbɛiŋ kiəki a, si mbɛiŋ jiə shɔm i wi wə, gia yə yi dzəki i yɛiŋ chɛiŋ kɔ mbɔiŋ wi biŋ'waka bimbɛiŋ.
10 Bəni bə ntum bə Nyɔ bà bɔ nǐ dzakaki kɔm kinduksi ki Nyɔ kə wi nǐ kɔ i duksi mbɛiŋ yɛiŋ, bɔ nǐ kɛiŋsi nəŋ, mɔmsi i kiə kɔm mbɔiŋ wələ.
11 Kiŋ'waka ki Klistus nǐ kɔ i bɔ wə si bɔ nǐ dzakaki a Klistus bi yɛiŋ lə ŋgəkə ayaka i yəmaka jum, wi bi ka kwati kiŋkɔkni. Ayaka bɔ ka nəŋki i kiə jɔbi wə gia yiwɔ bi numki, bəh dzəh yə yi bi tsəki ka yi numki.
12 Nyɔ ka fə bɔ kiə a gia yələ bɔ nǐ dzakaki a bɔ nǐ dzakaki kə num i gwu yibɔ wə, yi nǐ kɔ, num i mbɛiŋ. Akɔ yi mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i dzaka ki bəni bà bɔ nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus i mbɛiŋ i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyɔ nǐ chiŋsi ki dzə i bɛiŋ. Yələ kɔ gia na bəchinda bə Nyɔ də i kiə yi.

Bəni bə Nyɔ bâiŋki i nəni kibɔ wə

13 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ lûmsi
mfi bimbɛiŋ, mbɛiŋ kêiŋsi gwu
yimbɛiŋ. Mbɛiŋ tôkni bəh gwu
yimbɛiŋ, mbɛiŋ tsêiŋki ndzəŋki tsəki a
ninshiŋ i kinduksi ki Nyɔ kə ki bi dzə
i mbɛiŋ jəbi wə Jisɔs Klistus bi fiəni
chusiki gwu yi.
14 Mbɛiŋ wôkɔki i Nyɔ ka bwa bu.
Kiə mbɛiŋ ma chu fâki gia bǐəli si
nyam yimbɛiŋ yi gwu nəŋki asi mbɛiŋ
nǐ fəki jəbi wə mbɛiŋ nǐ kɛiŋki i jisi wə.
15 Asi wi wə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ wi
kɔ wi baiŋni, mbɛiŋ tə bâiŋki i kimfə
kimbɛiŋ kichi wə,
16 asi bə nyaka a,
“Mbɛiŋ bâiŋki kɔm mih baiŋki lə.”
17 Si mbɛiŋ bɔɔŋki Nyɔ a Ba
wimbɛiŋ, akɔ wə wi sakaki mi wichi
i kimfə ki wə chusi kə chi chi, mbɛiŋ
kaŋa i nôki nəni kimbɛiŋ lwâ Nyɔ i jəbi
wichi wə mbɛiŋ kɔ i mbi wələ wə ka
bəni bədzəni.
18 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a Nyɔ nǐ təiŋ lɔ
mbɛiŋ i nəni kiyəə kə bətii bəmbɛiŋ nǐ
kuku yaka mbɛiŋ yɛiŋ, wi nǐ ka təiŋ
dəkə num bəh fiɛŋ ka kpɔ wi num i
bəkə.
19 Wi nǐ təiŋ num bəh mwa mi
Klistus mɔ kɔbi fiɛŋ fi kiləlɔ, mə mɔ
kɔ ka mi waiŋ jaka wi mfə gia wə
wi kaŋaki kə chu bidɔkɔ nabə gia yi
kiŋgbɔ yidɔkɔ.
20 Nyɔ nǐ saiŋbwili wi na ka mbi yisi,
ka chusi wi i chɔkɔ bi gɔksini biələ wə
kɔm mbɛiŋ.
21 A fə Klistus na ka mbɛiŋ bum i
Nyɔ wə wi nǐ dzasi wi i kpi wə nya
wi bəh mbum. Si wi nǐ fə yakadəiŋ,
shóm yimbɛiŋ bəh kiŋkwaka kimbɛiŋ
ka numki num mbɛiŋ jiə i Nyɔ.
22 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ lɔ ŋkɔŋ,
bi fə biŋ'waka bimbɛiŋ baiŋ ka mbɛiŋ
kaŋaki kiŋkɔŋ i bwa bə nih bəmbɛiŋ a
num kiŋkɔŋ ki ŋkɔŋ, mbɛiŋ kôŋniki a
yakadəiŋ bəh shɔm yimbɛiŋ yichi.
23 Mbɛiŋ kǐəki a bə fiəni bwɔ mbɛiŋ
i mbwɔ wimfiaŋ wə. Wi wələ wi bwɔ
mbɛiŋ lə a kɔkə wə wi kɔ i kpi. Ayaka a
num Nyɔ mwi wə wi bi kpi kə. Wi bwɔ
mbɛiŋ num a bəh ja yə yi nyaki nəni.
Ja yələ bi baaŋ a numki fɛiŋ.
24 Yi kɔ asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə a,
“Mi wiwɔm wichi kɔ aka mfwaŋ,
ndzəŋni bi kɔ aka bəfluwa bə chwa.
Mfwaŋ si kpiyi lə, bəfluwa bə chwa tə
səkyi,
25 ayakalə ja yi Bah bi num a fɛiŋ jəbi
wichi.”
Ja yələ num ntum wi ndzəŋni kɔm
Klistus wə bə nǐ fukuki i mbɛiŋ.

2

Kɔm Təh wə wi kaŋaki nəni bəh tumi ki baiŋni

1 Yi kɔ a, mbɛiŋ bêe shɔm yichu
yichi, bəh mfwɔkyi wichi bəh i dza-
kaki bəndzaka bəfa, bəh kiŋghəkə bəh
i dzakaki bəndzaka bəchu bəchi kɔm
bəni.
2 Mbɛiŋ kâŋaki kiŋkɔŋ nalə i mahki
mbɛiŋŋ wi baiŋni wi kiŋ'waka a wi wi,
a liŋ asi bwa bə bɔhli si kaŋa kiŋkɔŋ
i mbɛiŋŋ wə, ka wi fəki mbɛiŋ kɔɔki
tsəki a ninshiŋ i bi dzə kwati mbɔiŋ
wimbɛiŋ.
3 Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ si mbɛiŋ mɔm
wɔkɔ lɔ ka yɛiŋ a Bah ndzəŋki lə.
4 Mbɛiŋ dzəki i Klistus wə wi kɔ Təh
wə wi kaŋaki nəni, a num wə bəni nǐ
nəiŋma a wi ndzəŋki kə, ayakalə Nyɔ
saiŋbwili n'yi a, akɔ shɔm yi ŋgaiŋ.
5 Mbɛiŋ tə kɔ aka kitəh kə ki kaŋaki
nəni kə Nyɔ maaki juŋ yi kiŋ'waka yɛiŋ
a mbɛiŋ ni nûmki mbaŋ wi bətii mfə
gia bu bə baiŋni, i fəki bimfə gia biə
wi kɔŋki i kiŋ'waka wə tsə dzəh i Jisɔs
Klistus wə.
6 Yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Mbɛiŋ tsêiŋ, mih jiəki təh i kwili wi
Sayɔŋ wə,*
a num təh wi bu wi juŋ.
A num təh wə mih saiŋbwili, a num
shɔm yiŋ nalə.
Təh wələ kɔ wə, mi ka jiə mfi bi i wi wə
wi bi ma də gwu.”
7 I mbɛiŋ bà mbɛiŋ bum i wi, təh wiwɔ
kɔ shɔm yimbɛiŋ. Ayakalə, i bəni bà bɔ
ka jiə dəkə shɔm i wi, wi kɔ i bɔ asi bə
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a,

* **2:6** Sayɔŋ kɔ yɛli wi Jɛlusalɛm widɔkɔ.

“Təh wə bəni bə maani nǐ nəiŋ,
wi dza ka fiəni num,
təh wə bə maa bu wi juŋ yɛiŋ.”
8 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
“Təh wələ ni fəki bəni bənliki i wi wə.
A num bianŋa wə wi ni fəki bəni gbɔyi.”
Bɔ bənliki i yɛiŋ wə kɔm bɔ nəiŋ i bum
gia yi Nyɔ, num asi Nyɔ nǐ sisi jiə a yi
kaŋaki i bi numki.
9 Ayakalə, mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ ŋgɔkɔ wə
a sabibwili Nyɔ mbɛiŋ. Mbɛiŋ num
mbaŋ wi bətii mfə gia bà bɔ nɔmki
i ŋkuŋ. Mbɛiŋ num tumi ki bainŋni,
mbɛiŋ num bəni bà Nyɔ fə a bɔ numki
mbu mwi i fukuki gia yindzɔŋni yə
wi fəki. Akɔ wi wə wi bɔɔŋ mbɛiŋ
mbɛiŋ buku i jisi mə, ka liə i bainŋni bi
bimbum wə.
10 A nǐ kɔ i kikpu wə mbɛiŋ nǐ kɔkə
bəni, ayakalə i liə mbɛiŋ si num lɔ bəni
bə Nyɔ. I ninshiŋ mbɛiŋ nǐ ka dzɔ dəkə
nshɛiŋ yi Nyɔ, ayakalə i liə mbɛiŋ dzɔ
lɔ nshɛiŋ yi.

Bəni bə Nyɔ chûsiki nəni kindzɔŋni i bəni bəchi kintəəŋ

11 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si mbɛiŋ kɔ
bəni bə dzəni i mbi wələ wə num
mbɛiŋ kwumi num kwumini i mbi
wələ, mih bá kwuŋ kaŋ kwuŋni i
mbɛiŋ a mbɛiŋ ma fâki gia yichu yə
nyam yimbɛiŋ yi gwu kɔŋki, kɔm gia
yələ jwɔki bəh biŋ'waka bimbɛiŋ.
12 Mbɛiŋ chûsiki nəni kindzɔŋni i
kintəəŋ ki bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ
ka jɔbi wə bɔ jiəki gia i mbɛiŋ fuŋ a
mbɛiŋ kɔ bəni bəchu, bɔ ni yɛiŋki nəni
kimbɛiŋ kindzɔŋni, ka a bi numki
chɔkɔ biə Nyɔ bi dzə, bɔ bi tumyiki
bikum bi.
13 Mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ kɔm bə
Bah i mi wichi wə wi sakaki bəni.
Mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ kɔŋ a numki
i ŋkuŋ wi Lum wimbum,
14 nabə i bəni bà wi jiə a bɔ sakaki
bimbu bi mbi, bɔ jiə bəni bà bɔ fəki gia
yichu i ŋgəkə wə kɔksi bà bɔ fəki gia
yindzɔŋni.
15 Nyɔ nəŋki a mbɛiŋ fâki gia
yindzɔŋni, ayaka baŋ dzaka ki bəni
bə kiyuŋ bà bɔ dzakaki gia kiə kə gia
yə bɔ dzakaki.
16 Mbɛiŋ nôki ka bəni bà gia yidɔkɔ
kaŋaki kə bɔ, ayakalə kiə mbɛiŋ ki dzô
kə yi i kəŋ i shi chɛiŋ i fâki chu. Mbɛiŋ
nôki num ka mfá yi Nyɔ.
17 Mbɛiŋ kôksiki bəni bəchi, kôŋ
bwa bə nih bəmbɛiŋ bə bumni bəchi,
lwâ Nyɔ, kôksi ŋkuŋ wimbum wi Lum.

Bəni bə Nyɔ dzô kinchəsi i ŋgəkə wi Klistus wə

18 Mfá, mbɛiŋ nyâki gwú yimbɛiŋ
i bəni bà mbɛiŋ kɔ i bɔ chɛiŋ, kôksi
bɔ na bindzɔŋ. Mbɛiŋ ma nyâki a
bà bɔ kaŋaki nəni kindzɔŋni bɔ tɔkni i
mbɛiŋ. Mbɛiŋ nyâki tə i bà bɔ chəfiki.
19 Mih dzakaki lə kɔm Nyɔ si wɔkɔ
lə ndzɔŋni i mi wə bə chəbsiki wi wi
wɔkɔ lɔli maka wi gbɔ i gia yidɔkɔ wə,
ayakalə kaŋa a shɔm kɔm wi jiə mfi bi
i Nyɔ.
20 Bə ka twɛiŋki mbɛiŋ num mbɛiŋ
gbɔ i gia wə, mbɛiŋ kaŋa shɔm, mbee
wiwɔ kɔ na nə? Ayakalə, mbɛiŋ ka
yɛiŋki ŋgəkə num i gia yindzɔŋni yə
mbɛiŋ fə, mbɛiŋ kaŋa a shɔm, Nyɔ ni
wɔkɔki ndzɔŋni bəh mbɛiŋ.
21 Akɔ di bimbɛiŋ i yɛiŋki ŋgəkə
yakadəiŋ, kɔm Klistus tə nǐ yɛiŋ ŋgəkə
kɔm mbɛiŋ, chusi kinchəsi i mbɛiŋ a
mbɛiŋ dzô gvu yi.
22 Wi nǐ ka num fə dəkə chu nalə, já
yifa nǐ ka num buku dəkə i dzaka ki
wə.
23 Jɔbi wə bə nǐ tɔyiki wi, wi nǐ ka
chukuli dəkə bəh ntɔyi. Jɔbi wə bə nǐ
njəŋsiki wi, wi nǐ ka fasi dəkə i nya
ŋgəkə i bɔ, ayakalə wi nya gia yichi
i Nyɔ kaŋ wə wi kiəki i saka ndzɔŋ
bənsaka.
24 Wi mwi nǐ giŋ chu bibukumbɛiŋ
i gwu yi wə i kintasi wə. Wi nǐ fə
yakadəiŋ, ka bukumbɛiŋ kpi i gaali
bəh chu, i nôki nəni ki chəŋ. Bíəkə yə
wi nǐ kaŋaki yi fə mbɛiŋ bənih.
25 Mbɛiŋ nǐ kɔ aka shwáŋ njəŋ
nnya, ayakalə i liə mbɛiŋ fiəni lɔ ka
dzə i Nchəni, wi chu num Ntɔkni wi
biŋ'waka bimbɛiŋ.

3

Si bəkaŋa bəh bənyuku bəbɔ kɔ i nôki

1 Mbɛiŋ bəkaŋa bə bəni, mbɛiŋ
tə nyâki gwú yimbɛiŋ i bənyuku

bəmbɛiŋ. Mbɛiŋ kabə fəki yakadəiŋ, ma mi wimu i bɔ kintəəŋ wə wi nəiŋki i bum gia yi Nyɔ, ni dza bum maka mi chu dzaka gia i wi, num a fə nɔni ki kpə wi,
2 si bənyuku bəmbɛiŋ yɛiŋki si mbɛiŋ nɔki nɔni ki baiŋni, chusi kiŋkɔksi.
3 Gia yə yi chusiki ndzɔŋni bimbɛiŋ ma nûmki biɛiŋ bi lɔɔni i gwu wə, ka i kɛiŋsiki juŋyifwu a yi ndzɔŋki, bəh i ləkəki misiŋ, bəh i kaŋa gwu bəh bəmbuŋ bəh ndzɔŋni.
4 Gia yə yi ni chûsiki ndzɔŋni bi mi ni numki fiɛŋ fiə mi wiwɔ kɔ fi i shɔm yi mə. Ŋkaiŋni ndzɔŋni biələ si jwiŋ kə, a num bi shɔm yə yi bɔniki num lə nyiki. Biələ kɔ biə Nyɔ yɛiŋki akɔ bi shɔm yi.
5 Akɔ lə si bəkaŋa bə baiŋni bà i kikpu wə nǐ jiə mfi bibɔ i Nyɔ wə ní shiki chusiki ndzɔŋni bibɔ. Bɔ nǐ nya tə gwú yibɔ i bənyuku bəbɔ.
6 Miŋkpaŋa ka Sɛla nǐ wɔkɔki lə i Ablaham bɔɔŋ wi a bah wi ŋgaiŋ. Mbɛiŋ tə kɔ i liə bwa bə Sɛla jɔbi wə mbɛiŋ fəki gia yi chəŋ chu lwa kə gia yidɔkɔ.
7 Bənyuku, mbɛiŋ tə kǐə dzəh yə mbɛiŋ kaŋaki i nôki bəh bəkaŋa bəmbɛiŋ. Mbɛiŋ nyâki kiŋkɔksi i bɔ si bɔ kaŋaki kə ŋga ka mbɛiŋ, ayaka si Nyɔ kɔ wi duksi mbɛiŋ bɔ bəchi bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Mbɛiŋ nôki yakadəiŋ, ka fiɛŋ fidɔkɔ ma kəŋki ntsa wimbɛiŋ.

I yɛiŋki ŋgəkə kɔm gia yindzɔŋni tsə i yichu wə

8 I gɔksiki, mih təfiki mbɛiŋ bəchi a, mbɛiŋ kâŋaki shɔm yimu, kâŋa nshɛiŋ yi kwasini, kâŋa kiŋkɔŋ ki bəni bə bumni, kâŋa shɔm yi bɔnini, shǐsi gwu yimbɛiŋ i kuku.
9 Mi ka fə chu i mi kiə wi ki chûkuli kə bəh chu. Mi ka tɔyi mi, kiə wi ki chûkuli kə bəh ntɔyi, wi lɔɔ num kimbɔiŋsi i wi wə. Yələ kɔ gia yə Nyɔ bɔɔŋ mbɛiŋ kɔm yi a mbɛiŋ fâki ka wi bi lɔɔ kimbɔiŋsi i mbɛiŋ wə.
10 Akɔ yaka si bə nyaka a,

“Mi ka kɔŋki i wɔkɔki ndzɔŋni i nɔni ki wə,
bəh i yɛiŋ kaŋ yindzɔŋni,
wi tôkniki bəh lɔm wi kɔm chu,
ayaka ma já yifa ma bûkuki i dzaka ki wə.
11 Wi kaŋaki i nyôkɔ jum yi i gia yichu wə,
fâ num yindzɔŋni, yôkɔ i kimbɔiŋni chɛiŋ bǐəli ki,
12 kɔm Bah si yɛiŋ lə bəni bə chəŋ,
wi wɔkɔ ntsa wibɔ.
Ayakalə, wi nya kə shi i bəni bà bɔ fəki chu.”

13 Mbɛiŋ kabə kaŋa kiŋkɔŋ kimbum i fəki gia yindzɔŋni ka yəmaka, na mi wə wi kɔ i fə mbɛiŋ bəh gia yichu kɔ na ndə a?
14 Ayakalə, bəni kabə nya ŋgəkə i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ fəki gia yi chəŋ, ma Nyɔ ni bɔiŋsi mbɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ma lwâki bɔ, nabə a shóm nyûmyiki mbɛiŋ.
15 Mbɛiŋ kɔksiki Klistus i shóm yimbɛiŋ wə ka Bah wimbɛiŋ. Mbɛiŋ kɛiŋsi gwu yimbɛiŋ, jɔbi wichi i wɔkɔliki i chukuli mi wə wi ni bikə gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ kɔm yi. Ayakalə, jɔbi wə mbɛiŋ chukuliki, mbɛiŋ chûkuliki i kimbɔiŋni wə bəh kiŋkɔksi.
16 Mbɛiŋ ma fâki gia yə yi kɔ i sakaki mbɛiŋ i shóm mə, ka jɔbi wə bə tɔyiki mbɛiŋ, dzaka já yichu kɔm nɔni kimbɛiŋ kindzɔŋni kɔm mbɛiŋ kɔ bəni bə Klistus, bɔ ni gəmniki.
17 Mbɛiŋ kǐə a yi ndzɔŋki lə i yɛiŋ ŋgəkə kɔm gia yindzɔŋni yə mbɛiŋ fə yi, a kabə num a Nyɔ kɔŋki lə a yi nûmki yakadəiŋ, tsə i yɛiŋki ŋgəkə kɔm gia yichu yə mbɛiŋ fə.
18 Yi kɔ asi Klistus nǐ yɛiŋ ŋgəkə ka kpi. Wi nǐ kpi kɔm chu bi bəni kpamu yi kaa yakadəiŋ. Wi wə wi nǐ kɔ mi wi chəŋ nǐ kpi i bəni bà bɔ kɔkə bə chəŋ i dzə bəh bukumbɛiŋ i Nyɔ wə. Bɔ nǐ wɔɔ wi, wi kpi num i nyam yi gwu wə, ayakalə Nyɔ fə a wi numki wiwəm i kiŋ'waka wə.
19 Akɔ i kiŋ'waka kələ wə wi nǐ tsə fuku gia yi Nyɔ i biŋ'waka biə bi nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə.

20 Biŋ'waka biələ kɔ biə bi nǐ nəiŋ i
bum i Nyɔ i jɔbi wi Nɔa wə. Nyɔ nǐ
kaŋa shɔm bəh bi, wɔkɔli jɔbi wə Nɔa
nǐ kɛiŋsi kaasi ŋgwuki. Ŋgwuki wələ kɔ
wə bəni nǐ liə yɛiŋ a bəni nyaŋ shəŋ, a
num bɔ bà bɔkɔ nǐ fə bɔ bɔiŋ.
21 Bɔkɔ yələ kɔ ka bɔkɔ yə bə juliki
mbɛiŋ yɛiŋ i liə yi bwili mbɛiŋ. Bə
juliki kə mi i bɔkɔ yələ mə a bə wɔkɔki
num chii i gwu yi wə. Akɔ i fə kiŋkaka
i Nyɔ bəh kiŋkwaka kibaiŋni. Njuli wi
bɔkɔ wələ bwiliki mbɛiŋ bəh ŋga bi
Jisɔs Klistus biə wi nǐ buku yɛiŋ i kpi
wə.
22 Jisɔs Klistus wələ yaka lɔ i bɛiŋ
ka shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə,
wi num fɛiŋ bəchinda bə Nyɔ bəh
biŋ'waka biə bi kaŋaki ŋga bəh biŋ'waka
bichi biə bi sakaki num i wi chɛiŋ.

4

Nəni ki bəni bə Nyɔ kɔ kimfiaŋ

1 Si Klistus nǐ yɛiŋ ŋgəkə i nyam
yi gwu wə, mbɛiŋ tə kaŋaki i kâŋaki
ŋkaiŋni wi shɔm yə wi nǐ kaŋaki i yɛiŋ
tə ŋgəkə, kǐə a mi wə wi kɔ wi yɛiŋ lɔ
ŋgəkə i nyam yi gwu wə kɔ wi gaali lɔ
bəh chu,
2 ka wi ma chu nôki nəni ki fa mbi
wələ wə biəli gia yichu yə nyam yi gwu
nəŋki. Wi nôki biəli num gia yə Nyɔ
nəŋki.
3 Mbɛiŋ kiəki a jɔbi wə mbɛiŋ nǐ
kɛiŋki mbɛiŋ fə gia yi bəni bà bɔ kiəki
kə Nyɔ si shi fə yi kpɛiŋ. Mbɛiŋ nǐ nɔki
nəni ki kinyɛŋ ki təkɔlini, biəli nyam
yimbɛiŋ yi gwu yi shilini, mu mbih
mɔ kwa mbɛiŋ, fə bini, dzi i kiyuŋ wə,
mu fii fɛiŋ fə ka bíə. Ayaka mbɛiŋ chu
tsa, kɔksi bənyɔ bə kilɔlɔ a num gia yi
gumini.
4 I liə dzaka wɔmki bəni bà bɔ kiəki
kə Nyɔ si mbɛiŋ chu chiŋniki kə i mbaŋ
wibɔ wi nəni kə ki kɔ ka ki nyám, bɔ ka
fiəni gwu təyi mbɛiŋ.
5 Ayakalə, bɔ num i bi num i nɔmyi
dzaka i Nyɔ nshiŋ wə wi kɔ wi kɛiŋsi
gwu i sakaki bəŋkwu bəh bəwɔm.
6 Akɔ gia yə yi nǐ fə ka bə fuku tə
ntum wi ndzɔŋni i bəni bà bɔ kɔ bɔ
kpiyi. Bə nǐ fuku yakadəiŋ asi yi kɔ
num bə saka lɔ bɔ i nyam yi gwu wə ka
bəni bəwɔm, bɔ ni nôki nəni i kiŋ'waka
wə ayaka ki num asi Nyɔ nɔki.

Mi nômki bəh kinya ki i dzəh yindzɔŋni wə

7 Jɔbi wə gia yichi bi kaaki si num
kɔmsi dzə lɔ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ
nûmki bəh mfi bimbɛiŋ fɛiŋ, tôkni bəh
gwú yimbɛiŋ, ka mbɛiŋ kɔ i tsâki.
8 Gia yə yi tsəki gia yichi kɔ a mi
kôŋki wainŋnih wi bəh shɔm yi yichi,
kɔm kiŋkɔŋ si baŋ lə chu biduli.
9 Wainŋnih mi ka laa njikə i wi, wi dzô
wi, wi tôkni i wi shwiŋyiki kə.
10 Si mbɛiŋ kɔ num Nyɔ duksi mbɛiŋ
bəh binya chi chi, mi dzôki kinya ki
nôm i bəni bədɔkɔ. Mbɛiŋ nômki bəh
kinya kələ Nyɔ nya i mbɛiŋ i dzéh dzéh
wə ka bəni bə ndzɔŋni bà Nyɔ nya nɔm
wi i bɔ kaŋ.
11 Mi kabə dzaka gia yi Nyɔ, wi ka
dzâkaki a gia yə yi bukuki i dzaka
ki Nyɔ wə mwi. Mi ka nɔmki i bəni
bədɔkɔ, wi ka nômki a bəh ŋga biə Nyɔ
nya i wi. Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ i gia
yichi yələ mbɛiŋ fəki lə, ka kiŋkɔksi
tsəki i Nyɔ tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə.
Mbum bəh ŋga bichi kɔ a kaŋa wi jɔbi
wichi na tsə kaa kə. Yi nûm ayaka.

I yɛiŋki ŋgəkə ka bəni bə Klistus

12 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, kiə mbɛiŋ ma
nûmki bəh ŋkaiŋyi i nshili wə mbɛiŋ
wɔkɔki i gwu wə, wə wi dzəki i mbɛiŋ i
mɔmsi mbɛiŋ. Kiə yi ma nûmki ka akɔ
gia yidɔkɔ yimfiaŋ yə yi numki bəh
mbɛiŋ.
13 Mbɛiŋ lâŋki num laŋni lɔ a mbɛiŋ
yɛiŋki lə ŋgəkə si Klistus nǐ yɛiŋ ka
jɔbi wə wi bi tumbuku bəh mbum bi,
mbɛiŋ bi chu laŋki, wɔkɔ ndzɔŋni.
14 Bəni kabə təyiki mbɛiŋ kɔm yɛli
wi Klistus, yaka ndzɔŋni bimbum kɔ
bimbɛiŋ. Yələ chusiki a Kiŋ'waka ki
kiŋkɔksi kə ki kɔ ki Nyɔ kɔ i mbɛiŋ wə.
15 Mi ka yɛiŋki ŋgəkə, wi ma yêiŋki
kɔm wi kɔ wi wɔɔ mi, nabə a wi kɔ
wi chwɔ fiɛŋ nabə a wi fə gia yichu
yidɔkɔ, nabə a wi kɔ wi ləkə dzaka i gia
yi bəni bədɔkɔ wə.
16 Ayakalə, mi kabə yɛiŋki ŋgəkə
kɔm wi kɔ mi wi Klistus, wi ma

ŋgâmniki. Ayaka wi ka kôksiki Nyɔ a
wi kaŋaki lə wəmaka yɛli.
17 Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ kɔm jɔbi dzə
lɔ ka Nyɔ saka bəni, ayaka wi ni yisi
num bəh juŋ yi. Wi ka yisi bəh
bukumbɛiŋ yakadəiŋ, yi kɔ i num dəiŋ
bəh bəni bà bɔ nəiŋma i bum ntum wi
ndzɔŋni wi Nyɔ a?
18 Bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a,
“Yi kabə ləkə i bəni bə chəŋ i bɔiŋ,
ma yi bi numki dəiŋ bəh bəni bà bɔ
nəiŋ Nyɔ ka fəki a chu a?”
19 Ayakadəiŋ, bəni bà bɔ yɛiŋki ŋgəkə
si Nyɔ nəŋki a bɔ yɛiŋki, bɔ fəki gia
num yi chəŋ, jiə gwu yibɔ i kaŋ yi Nyɔ
Kimaa mbi wə wi kɔ a kiŋkaka ki bɛiŋ.

5

Kɔm shwáŋ yi Nyɔ

1 Mih kabə nəŋ i təfi bətii kijuŋni ki
bəni bə bumni i mbɛiŋ kintəəŋ. Mih
ka mi i mbaŋ wi bətii kijuŋni wə, mih
nǐ yɛiŋ bəh dzákəh yiŋ si Klistus nǐ
yɛiŋki ŋgəkə, ayaka mih num tə mi wə
mih bi kwati i kiŋkɔkni kə wi bi dzə
bəh ki.
2 Mih təfiki a, mbɛiŋ tôkniki ndzɔŋki
bəh shwáŋ yi Nyɔ yə wi jiə i mbɛiŋ
kaŋ. Jɔbi wə mbɛiŋ bá tɔkni bəh yi,
mbɛiŋ ma tôkniki ka bə chiniki mbɛiŋ
chinini. Mbɛiŋ tôkniki bəh kiŋkɔŋ asi
Nyɔ nəŋki. Mbɛiŋ ma tôkniki kaŋa
kiŋkɔŋ i mbee wi ŋgəmnini wə. Mbɛiŋ
kâŋaki kiŋkɔŋ num i nɔm wiwɔ wə.
3 Kiə mbɛiŋ ma yaka num i shwáŋ
yi Nyɔ yə bɛiŋ wi jiə i mbɛiŋ kaŋ.
Mbɛiŋ chûsiki num nəni kindzɔŋni kə
yi ni yɛiŋki yi sini.
4 Mbɛiŋ kabə fə yakadəiŋ, jɔbi wə
Tikwili wi Bəntɔkni Shwáŋ bi tum-
buku, mbɛiŋ ka bi kwati kifɔ ki
kɔknini kə ki bi jwiŋ kə.
5 Mih dzakaki tə i sumi a, mbɛiŋ
nyâki gwú yimbɛiŋ i bətii kijuŋni ki
bəni bə bumni bindzɔŋ. Ma mbɛiŋ
bəchi shǐsiki gwú yimbɛiŋ i mi bəh mi
nshiŋ. Mbɛiŋ kǐəki a, “Nyɔ si n'yɔkɔ lə
jum i mi wə wi ghaŋsiki gwu, ayakalə
wi chusiki num shɔm yindzɔŋni i mi
wə wi shisi gwu yi.”
6 Mbɛiŋ shǐsi gwú yimbɛiŋ ayaka
num i ŋga bi Nyɔ chɛiŋ, jɔbi wə jɔbi bi
kpɛiŋ, wi bi ka kɔksi mbɛiŋ.
7 Mbɛiŋ jǐə gia yichi yə yi fumsiki
mbɛiŋ i kaŋ yi wə, kɔm wi kaŋaki lə
kiŋkɔŋ i mbɛiŋ wə.
8 Mbɛiŋ tôkniki bəh gwú yimbɛiŋ,
mbɛiŋ tsêiŋ ndzɔŋ kɔm mbaiŋŋni
wimbɛiŋ wə ŋkpɛli wɛɛliki nyaniki
aka jum yə yi jumki, nəŋ mi i bwiŋyi
dzi.
9 Mbɛiŋ bwaŋ ŋga bəh wi, mbɛiŋ jǐə
a shɔm i Nyɔ yi ləkə, yǐŋti a bwa bə nih
bəmbɛiŋ yɛiŋki lə tə ŋkaiŋni bəmaka
bəŋgəkə yakadəiŋ i mbi wichi wə.
10 Ŋgəkə wələ kɔ a i jɔbi wi juli wə,
ayaka Nyɔ num i bi fiəni mbɛiŋ a
mbɛiŋ fiəni num asi mbɛiŋ ni kɔ, wi
bi nya mbɛiŋ bəh ŋga, fə gaaŋ yimbɛiŋ
liəni ndzɔŋ. Nyɔ kɔ wə wi nyaki kin-
duksi kichi i bəni. Wi bɔɔŋ mbɛiŋ i liə
i kiŋkɔksi ki wə kə ki kɔ jɔbi wichi, kɔm
mbɛiŋ kɔ bəni bə Klistus.
11 Ma ŋga bichi baaŋ a numki mbii
jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm
ayaka.

Bimbɔni

12 Mih nyaka kiŋwakti kijuli kələ i
mbɛiŋ num a gamti Silas* mih, wə wi
kɔ waiŋnih wibukumbɛiŋ. Si mih yɛiŋ
a wi kɔ mi wə mi kɔ i jiə mfi i wi wə.
Mih nyaka i shili shóm yimbɛiŋ, i chu
fə a mbɛiŋ kiə gia yichi yə mih nyaka
yi chusi kiŋkɔŋ kɔm ŋgamti wi Nyɔ.
Mbɛiŋ nûm ndzɔŋ i yi bɛiŋ nalə.
13 Kijuŋni ki bwa bə nih bəbukumbɛiŋ
ki Babilɔn kə Nyɔ kɔ wi sabibwili tə
chiŋsi dzəki kimbɔni i mbɛiŋ. Maak
wə wi kɔ waiŋ wuŋ i mbum wə bɔniki
tə i mbɛiŋ.
14 Mbɛiŋ bôni i gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ
yâŋyiki i kiŋkɔŋ wə. Kimbɔiŋni nûm i
mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ chiŋni
i Klistus wə.

* **5:12** Yɛli wələ kɔ tə a “Sifanus.”

Kiŋwakti kikəmsini ki Bita

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Bita ki kəmsini kələ mə

Kiŋwakti ki Bita ki kəmsini kələ kə num wi nǐ nyaka i bəni bə bumni bə ninshiŋ, num bə waaŋ fiəli tali mbi wichi. Fwu wi gia wimbum i kiŋwakti kələ mə kə i jwə nəm wə bəni bə lanini bə ntəkə nǐ nyaniki fəki, bəh i jwə tə nəni kinyɛŋ ki təkəlini kə nlani wə bəni bələ nǐ dzəki bəh wi, a wi kaa. Bita nyaka kiŋwakti kələ nalə tsɛiŋ num gia yə bəni bə lanini bə ntəkə bələ nǐ dzakaki a Jisəs bi chu fiəni dzə kə. Wi dzaka a gia yə yi fə ka Jisəs mətsəsi i dzə akə kəm Nyə nəŋki a mi widəkə ma laka (3:9).

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3-21 Nəni ki bəni bə Klistus
2:1-22 Kəm nəni ki bəni bà bə laniki ntəkə, bəh ŋgəkə wə wi kaŋaki i bi dzə i bə wə
3:1-18 Chəkə biə Klistus kaŋaki i bi fiəni dzə

1 Akə mih Samən Bita, waiŋ wi nəm wi Jisəs Klistus chu num waiŋ wi wi ntum. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i mbɛiŋ bà mbɛiŋ dzə kimbum ki kəknini kə ki kə aka kibuku, yələ kə kəm nəni ki chəŋ ki Jisəs Klistus wə wi kə Nyə wibukumbɛiŋ chu num Kimbwili.

2 Nyə chusi mbɛiŋ bəh shəm yi yindzəŋni nalə wi chu nya mbɛiŋ bəh kimbəiŋni nalə, tsə dzəh i ŋkiə wə mbɛiŋ kiəki Nyə bəh Jisəs Bah wibukumbɛiŋ yɛiŋ.

Nəni ki bəni bà Nyə kə wi bəəŋ ka sabibwili

3 Ŋga bi biə bi kə bi Nyə, bi nya lə bukumbɛiŋ biɛiŋ bichi biə bukumbɛiŋ nəŋki i nəni kələ wə bəh i nəki nəni kə Nyə nəŋki. Bi fə yakadəiŋ tsə dzəh i ŋkiə wə bukumbɛiŋ kiəki Nyə wə wi bəəŋ bukumbɛiŋ i liə i mbum bəh ndzəŋni biə akə mbi.

4 Akə i dzəh yələ wi nyani ka wi nya bukumbɛiŋ biɛiŋ bi kəkni nalə chu ndzəŋ tsə biɛiŋ bichi a num biə wi nǐ kaka. Biɛiŋ biələ kə i fə ka mbɛiŋ yəkə gɛiŋ biɛiŋ bichu i mbi wə a num biə nyam yi gwu kəŋki bi bəkəli bəni. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ka ni numki i dzəh yə Nyə kə yɛiŋ.

5 Si yi kə yakadəiŋ, mbɛiŋ mə̂msi nalə i kpêiŋsi nəni kindzəŋni i shəm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə. I nəni kindzəŋni wə, mbɛiŋ kpêiŋsi i ŋkiə gia yɛiŋ.

6 I ŋkiə gia wə, mbɛiŋ kpêiŋsi kintəkni ki gwu. I kintəkni ki gwu wə, mbɛiŋ kpêiŋsi shəm yi kaŋani. I shəm yi kaŋani wə, mbɛiŋ kpêiŋsi nəni kə Nyə nəŋki.

7 I nəni kə Nyə nəŋki, mi kâŋaki shəm yindzəŋni i waiŋnih wi. I shəm yindzəŋni yə mi kaŋaki i waiŋnih wi, mbɛiŋ kpêiŋsi kiŋkəŋ.

8 Mih dzakaki lə kəm, mbɛiŋ kabə kaŋaki nəni kələ tsə a bəh ki i ninshiŋ, ma ki ni fə mbɛiŋ ma ni chiŋ numki alə, nabə i numki ka bəni bà bə kəkə i fə gia ka bà bə kiəki gia kəm Bah wibukumbɛiŋ wə Jisəs Klistus.

9 Mbɛiŋ kǐəki a mi kabə kaŋaki ŋkaiŋni ki nəni kələ yaka wi fəkə lə i gia yi Nyə wə, wi kəbi i yɛiŋ di i dzəh yi dəəŋ. Wi kə wi dali lə a Nyə wəkə bwili lə chu biə wi nǐ fəki i kikpu wə.

10 Bwa bə nih bəŋ, yi kə a mbɛiŋ mə̂msiki na bəh ŋga i fəki gia yə yi chusiki a mbəəŋ wə Nyə bəəŋ mbɛiŋ, bəh nsaiŋ wə wi saiŋbwili mbɛiŋ akə gia fiɛŋ kəbi i nəŋni. Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ ma mbɛiŋ bi ma chu lansi gbə i bumni bimbɛiŋ wə.

11 Ayakadəiŋ, bə bi dzə wɛli lə dzəh yimbum i mbɛiŋ lə gbuuu, ka mbɛiŋ liə i ŋkuŋ biə bi bi kaaki kə a num bi Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus wə wi kə Mbwili.

12 Mih kiəki lə a mbɛiŋ si kiə lə gia yələ, mbɛiŋ num ndzəŋ tə i ŋkəŋ biə mbɛiŋ nǐ wəkə, ayakalə na si mbɛiŋ kiəki yi yakadəiŋ mih nəŋki i yiŋtiki mbɛiŋ kəm yi jəbi wichi.

13 Mih kwakaki a, yi kɔ chəŋ
yakadəiŋ a mih yômsiki mbɛiŋ kəm
gia yələ, si mih kɛiŋki wiwəm mih
waka ka mbɛiŋ ni kwakaki,
14 kəm mih kiəki lə a, yi baaŋ a twɛsi
ka kiŋ'waka bee nyam yi gwu si Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus fə a mih
kiə.
15 Mih nəŋki i məmsi na bəh ŋga
a jɔbi wə mih nyə mbɛiŋ ni numki
mbɛiŋ kwâka gia yələ jɔbi wichi.

Dzákəh yə yi nǐ yɛiŋ kiŋkəkni ki Klistus

16 Mbɛiŋ kǐəki a, gia yə buku nǐ
dzakaki i mbɛiŋ kəm ŋga bəh ndzə
wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi
fiəni dzə, a nǐ kɔkə bichum biə bəni
nǐ dzɔ jɔbi ka kɛiŋsi biə buku fukuki i
mbɛiŋ. Buku nǐ yɛiŋ na kiŋkəkni kiwɔ
bəh dzákəh yibuku.
17 A nǐ kɔ jɔbi wə Nyɔ Ba nǐ duksi
wi bəh kiŋkəkni bəh mbum, ja nǐ
buku dzə i wə wi kɔ Kiŋkəkni Kimbum
dzaka a, “Wələ kɔ Waiŋ wuŋ, wə wi kɔ
shɔm yiŋ. Mih wɔkɔki lə ndzɔŋni nalə
kəm wi.”
18 Buku mwi nǐ wɔkɔ ja yələ si yi
nǐ shiki dzəki i bɛiŋ jɔbi wə buku bəh
Jisɔs nǐ kɔ i ŋkwuŋ wi baiŋni wə.
19 Si buku nǐ wɔkɔ yakadəiŋ, buku
ka fiəni yiŋti ŋkɔŋ bi gia yə bəni bə
ntum bə Nyɔ nǐ dzakaki a kɛiŋ i kikpu
wə. Ayaka yi ndzɔŋki a mbɛiŋ jǐə mfi
i gia yiwɔ wə bindzɔŋ, kəm yi kɔ aka
baiŋni biə bi baiŋki i di bi jisi wə i tsə
buku i jɔbi wə biŋ bi baiŋki, Jisɔs bi
baiŋki i shɔ́m yimbɛiŋ mə ka jɔŋ wi
kinchɔŋɔchɔŋɔ.
20 Gia yə yi kɔkniki tsəki gia yichi i fa
kɔ a mbɛiŋ kaŋaki i kiə a, ntum wi Nyɔ
widɔkɔ kɔkə i Kiŋwakti ki Nyɔ mə,* wə
mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ fukuki
bəh kiŋkwaka ki.
21 Yi kɔ a ntum wi Nyɔ widɔkɔ kɔkə
wə wi nǐ dzəki si mi wiwəm nəŋki a
yi numki. Bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ
dzakaki gia a fə Kiŋ'waka ki Baiŋni ka
bɔ dzâkaki i ja yə yi bukuki i Nyɔ wə.

2

Bəni bə lanini bə ntəkə

1 A liŋ asi bəni bədɔkɔ nǐ dza tum-
buku i bəni kintəəŋ i kikpu wə nyi
ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ,
yi num tə a liŋ asi bəni bə lanini bə
ntəkə ni numki lə i mbɛiŋ kintəəŋ. Bɔ
bi wɛɛliki dzəki bəh nlani widɔkɔ wə
wi kɔ i bəkəli bəni, nəiŋma Tikwili wə
wi nǐ kpi i yɛlih bɔ. Bɔ ni fəki yakadəiŋ
akisəkə bɔɔŋ num ŋgəkə i gwu yibɔ wə.
2 Bəni bəduli ni sini nɔni kibɔ kinyɛŋ
kiwɔ, yəmaka ni fə bəni ka dzakaki ja
yichu kəm Dzəh yi ŋkɔŋ.
3 Dzákəh yi bukuni i biɛiŋ wə bi fə
lə ma bɔ sɛiŋki biɛiŋ i kaŋ yimbɛiŋ wə
bəh bichum biə bə kɛiŋsi. Bəni bələ
kɔ num Nyɔ nǐ kɛiŋsi jiə lɔ ŋgəkə wibɔ
a kɛiŋ i kikpu wə, ayaka ŋgəkə wiwɔ
kɛiŋ a fɛiŋ wɔkɔli bɔ.
4 Mbɛiŋ kiəki a, Nyɔ nǐ ka bee dəkə
bəchinda bà bɔ nǐ fə chu. Wi nǐ lɔɔ shi
bɔ, a bɔ tsə i di bi ŋgəkə wə, jiə bɔ i
bənsəŋ wə i dzáŋə yə yi jiki lə maaa,
i di biə bɔ bi numki fɛiŋ i tsə buku i
chɔkɔ bi nsaka wə.
5 Wi nǐ ka bee dəkə tə mbi wi kikpu i
jɔbi wə wi nǐ faaŋ mwi i mbi wələ wə i
bəni bà bɔ nǐ nɔki kə nɔni kə Nyɔ nəŋki.
Wi nǐ bee shəŋ a Nɔa wə wi nǐ fukuki a
bəni nôki nɔni ki chəŋ i Nyɔ nshiŋ, bəh
bəni bədɔkɔ nanitaŋ.
6 Wi nǐ kpa kwili wi Sədɔm bəh wi
Gəmələ bəh gbuku bi fii fiəni i bibwuŋ
wə, chiksi bi chiksini, fə a yələ numki
ka kinchəsi ki gia yə yi bi numki bəh
bəni bà bɔ nɔki kə nɔni kə Nyɔ nəŋki.
7 Ayakalə, wi bwili Lɔt wə wi nǐ nɔki
nɔni ki chəŋ gwu kpi wi kəm nɔni
kinyɛŋ kə bəni bəchu nǐ kaŋaki.
8 Gia yə mi wi chəŋ wələ nǐ yɛiŋki
chu wɔkɔ i jɔbi wə wi nǐ nɔki i bɔ
kintəəŋ nǐ fə a shɔm yi yə yi baiŋki
wɛsiki wi chɔkɔ bichi kəm kimfə kibɔ
kichu.
9 Gia yiwɔ kabə num yakadəiŋ, yaka
yi chusiki a Bah kiəki lə i bwili bəni
bà bɔ nɔki nɔni kə wi nəŋki i ŋgəkə wə,
chu kiə tə i jiə bəni bà bɔ nɔki nɔni
kichu num kə ki chəŋ i ŋgəkə wə, i tsə
buku i chɔkɔ bi nsaka wə.

* **1:20** nabə a, “Mi kələ i fuku baiŋsi fwu wi gia wiwɔ bəh kiŋkwaka ki.”

10 Ŋgəkə wələ kɔ num wi bəni
bədɔkɔ bi lansi tsəki tsəni wi mi wichi.
Bəmaka bəni kɔ bà bɔ kɔŋki i biəliki a
gia yə gwu yibɔ si shili bɔ kɔm yi, a
num a yə yi si bəkəli mi. Ayaka a chu
num a bɔ bà bɔ dzɔki mi wə wi sakaki
bəni i kuku.

Nyɔ bi kaasi lə bəni bə lanini bə ntəkə

Bəni bə lanini bə ntəkə bələ wɔmki lə
bəh fwu, ghaŋsi gwu nalə, chu lwa kə
i tɔyiki biŋ'waka bi bɔɔli biə bi kaŋaki
ŋga.
11 Na bəchinda bə Nyɔ bà bɔ kaŋaki
ŋga chu ləkə tsə bɔ si lansi mɔm kə i
tɔyi biŋ'waka biələ i Bah nshiŋ.
12 Ayakalə, bəni bələ fəki gia num
yə mwa mibɔ kɔŋki i fəki asi nyám yi
chwa si fə gia kwaka kə, ayaka yi num
ka bəni bi kwayi bɔ bə kum. Bəni bələ
kɔ bà bɔ suŋuki gia bɔ kiəki kə yi. Nyɔ
bi kaasiki bɔ aka nyam yi chwa,
13 Ŋgɔm wibɔ bi numki ŋgəkə wə bɔ
bi yɛiŋki kɔm ŋgəkə wə bɔ nǐ dzəki bəh
wi. Bɔ si kwaka a, i dziki bəh i muki
nalə nshifɔkɔ akɔ kilaŋ gwu kidɔkɔ
i bɔ. Bɔ kɔ chi i mbɛiŋ kintəəŋ jisi
mbɛiŋ. Jɔbi wə bɔ dziki bəh mbɛiŋ, bɔ
ka wɔkɔki ndzɔŋni i fwɔkyiki mbɛiŋ
bəh nɔni kibɔ kiŋgəmnini.
14 Dzákəh yibɔ si shi num a yi nɔni
ki tɔkɔlini, bɔ fwuli kə i fəki chu. Bɔ si
leŋti bəni bà bɔ bɔɔki i kimbum kibɔ
wə ka bəh bɔ fəki chu. Dzákəh yi
bukuni liəni lɔ i mwa mi bɔ mə. Bɔ
num bɔ dzɔ lɔ lɔiŋ!
15 Bɔ bee lɔ dzəh yi chəŋ ka dzɔ num
yi kilɔlɔ. Bɔ dzɔ gvu yi Balaam waiŋ
Bɛwu wə wi nǐ bum i fə gia yə yi nǐ
kpɛiŋniki kə kɔm wi nǐ kɔŋki kpɔ.
16 Ayaka njakas kaŋyi wi i gia yichu
yələ wə. Njakas kɔ məŋni si yi si dzaka,
yi dzaka aka mi wiwɔm, ka chi nɔni
kidzali kə mi wi ntum wi Nyɔ wələ nǐ
fəki.
17 Bəni bə lanini bələ kɔ aka dzəŋə yi
mwi yə mwi chu bukuki kə yɛiŋ, chu
num aka bikwu biə bi gbɔ i biŋ funi
kiləkəli tsə giŋ. Nyɔ nǐ kɛiŋsi lɔ di bi ji
lə maaa, jiə i bɔ.
18 Bɔ kɔmki dzaka nalə ghaŋsi gwu
yi kilɔlɔ. Bɔ leŋtiki bəni bà bɔ kuti
buku dzə i bəni kintəəŋ bà bɔ kiəki kə
gia yi chəŋ. Bɔ leŋtiki bəh bənlani bà
bɔ kɔ a bɔ kɔlə i fiəni fəki gia yə gwu yi
shili nəŋki.
19 Bɔ si dza kaka bəni a bɔ bwili lɔ
bɔ i mfá wə, ayakalə bɔ mwi bà bɔ
dzakaki yakadəiŋ num mfá i biɛiŋ biə
bi bəkəliki gwu yi mi. Bɔ kɔ mfá kɔm
mi ka nya gwu yi i fiɛŋ wə, yaka wi kɔ
mfa wi fiɛŋ fiwɔ.
20 Mbɛiŋ kǐəki a, bəni kabə yɔkɔ gɛiŋ
gia yə yi bəkəliki bəni i mbi wələ wə
kɔm bɔ si kiə lɔ Bah wibukumbɛiŋ wə
wi kɔ Jisɔs Klistus wi num Mbwili, ka
chu fiəni tsə liə i gia yiwɔ wə, ma yi shu
kaŋa bɔ, ma yi gia ni fɔɔ fɔəni i gwu
yibɔ wə tsə si yi nǐ kɔ i kin'yisi wə.
21 Bəni ka fə yakadəiŋ, yəmaka ni
ndzɔŋki a bɔ nǐ kaŋaki kə i yisi kiə dzəh
yi chəŋ yələ, i chu fiəni bee nchi wi
baiŋni wə bə nya i bɔ.
22 Ŋkaiŋni bəmaka bəni bələ fəki gia
yə yi kɔ i ndi wə, yi ka numki ŋkɔŋ a,
“Jɔbi wə biə yaiŋ yaiŋni ki yi fiəni chu
fɛiŋ i dzi.” Ayaka ndi widɔkɔ chu num
a, “Jɔbi wə bə si wɔkɔ kifii ki chu fiəni
tsə biŋli i ntsaŋa wə.”

3

Chɔkɔ bi Bah bi fiəni dzəni

1 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, kiŋwakti kələ i
liə si num lɔ ki kɔmsini mih nyakaki
i mbɛiŋ. I biŋwakti biə bichi mih
nyaka ka yiŋti i yɔmsi mbɛiŋ i kâŋaki
biŋkwaka bi chəŋ.
2 Mih nəŋki a mbɛiŋ kwâkaki gia
yə bəni bə ntum bə Nyɔ bə baiŋni
nǐ dzaka i ninshiŋ a yi bi numki lə,
chu kwâka tə gia yə bwa bəmbɛiŋ bə
faaŋni bə Jisɔs nǐ dzaka i mbɛiŋ a Bah
wə wi kɔ Kimbwili dzaka a mbɛiŋ fâki.
3 Gia yimbum kɔ a mbɛiŋ kǐə a, jɔbi
wə a bi numki i chɔkɔ bi gɔksini wə,
bəni bə nyiksini, bi dza dzə nyiksi fə
gia yichu yə nyam yibɔ yi gwu nəŋki.
4 Bɔ bi nyiksiki dzaka a, “Ntə wi nǐ
kaka a ŋgaiŋ bi fiəni dzəki lə, wi kɔ faiŋ
i liə a? Jiakɔbi si bətii bəbukumbɛiŋ nǐ
kpiyi, gia yichi kɛiŋki a gvu wə asi yi nǐ
kɔ i kikpu wə i yisi si Nyɔ nǐ maa mbi.”
5 Bɔ dzakaki yakadəiŋ kiə na
bindzɔŋ na ka bɔ nəiŋki nəiŋni a Nyɔ

nǐ ka dzaka shəŋ a bəh ja yi i kikpu wə ka bəəli numki. Ka dzaka nshwaiŋ buku i bəkɔ, ayaka wi nǐ fə nshwaiŋ yiwɔ bəh mwi.

6 Akɔ a mwi miwɔ mə mɔ nǐ buku baŋ nshwaiŋ, ka kaasi mbi wikpu wə.

7 Akɔ tə a ja yi yiwɔ yə yi jiə bəəli bəh nshwaiŋ i liə, wəkɔli gbuku. Wi wəkɔli chəkɔ biə wi bi sakaki bəni bè bɔ nəki kə nəni kə wi nəŋki.

8 Ayakalə, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, kiə mbɛiŋ ki dâli kə gia yimu a, i Bah chəkɔ bimu kɔ a liŋ aka jía nchuku, jía nchuku num a liŋ aka chəkɔ bimu i wi.

9 Bah gukuki kə gwu gukuni asi bəni bədəkɔ kwakaki, i fə asi wi nǐ kaka. Wi kaŋaki num shɔm bəh mbɛiŋ, kɔm wi kɔŋki kə a mi widəkɔ bi laka, wi nəŋki a bəni bəchi kwûni shóm yibɔ.

10 Chəkɔ biə Bah bi fiəni dzə bi numki aka bi ji. I biəmaka chəkɔ bəəli bi jumiki lə bəh ŋga tsə laka, gbuku bi fiisiki biɛiŋ biə bi kɔ i bəəli wə, nshwaiŋ bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ yɛiŋ bi fii kaasi.

11 Si gbuku bi fiisiki biɛiŋ bichi i dzəh yələ wə, mbɛiŋ kwakaki a mbɛiŋ kaŋaki i nûmki ŋkaiŋni wi bəni bənaiŋ i nəni kimbɛiŋ wə a? Mbɛiŋ kaŋaki i nûmki bəni bè bɔ nəki nəni ki baiŋni mbɛiŋ nya gwu yimbɛiŋ i Nyɔ,

12 i wəkɔliki Chəkɔ bi Nyɔ biələ, mômsi i fâki a bi dzâ wakli. Akɔ chəkɔ biə gbuku bi fiisiki bəəli, ayaka juuŋ yi gbuku bi jəkɔ biɛiŋ biə bi kɔ i bɛiŋ.

13 Ayakalə, bukumbɛiŋ wəkɔliki num bəəli wimfiaŋ bəh nshwaiŋ yimfiaŋ biə Nyɔ nǐ kaka, ayaka ŋkaiŋni wi kwili wələ kɔ wə a bi numki a nəni ki chəŋ yɛiŋ.

14 Ayakadəiŋ, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si mbɛiŋ wəkɔliki gia yiwɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ mômsiki nalə i nûmki ndi widəkɔ kəbi nabə kiŋgbɔ kidəkɔ i Nyɔ nshiŋ, bəh i num i kimbɔiŋni wə bəh wi.

15 Mbɛiŋ yǐŋtiki a Bah wibukumbɛiŋ kaŋaki shɔm yakadəiŋ, wi nya num jəbi i bəni a bɔ bi bɔiŋ. Gia yələ kɔ a yə waiŋnih wibukumbɛiŋ Bəəl wə wi kɔ shɔm yibukumbɛiŋ nǐ nyaka i mbɛiŋ bəh mfi biə Nyɔ nya i wi.

16 I biŋwakti bichi kintəəŋ biə wi nyaka, wi dzakaki yɛiŋ a kɔm gia yələ. Wi nyaka gia yidəkɔ yi ləkə i bəni i kiə, ayakadəiŋ bəni bè bɔ kiəki kə gia bɔ kiə kə di biə bɔ kɔ ka finiki bəh fwu wi gia yiwɔ, yi num a liŋ si bɔ finiki tə bəh di bidəkɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə. Bɔ fə yakadəiŋ, bɔɔŋ num ŋgəkə i gwu yibɔ mə.

17 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, asi mbɛiŋ si kiə lɔ gia yələ lə, mbɛiŋ tôkniki a bəni bè bɔ jiəki kə nchi wi Nyɔ bi ma gûku mbɛiŋ bəh bimfə bibɔ bichu ka mbɛiŋ bi dzâ i di biə mbɛiŋ num, fiɛŋ nâŋni kə mbɛiŋ, a mbɛiŋ fiəni gbô lɔ gbəni.

18 Ayakalə, mbɛiŋ kôɔki i ŋgamti wə wi kɔ wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ Mbwili dûksi mbɛiŋ, mbɛiŋ chu kǐə wi tsə a ninshiŋ ninshiŋ. Kiŋkɔksi nûm i wi i liə bəh i jəbi wichi na kiŋgɔksi kəbi. Yi nûm ayaka.

Kiŋwakti ki ninshiŋ ki Jən
Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jən ki ninshiŋ kələ mə

Kiŋwakti ki ninshiŋ kələ Jən nǐ nyaka i bijuŋni bi bəni bə bumni, kaŋaki kifwu ki gia kifa. Kɔ i shili shóm yi bəni bà wi nǐ nyakaki i bɔ, a bɔ nôki i kinchiŋni wə bəh Nyɔ na bəh Waiŋ wi wə Jisɔs Klistus. Yi num tə i təfi bɔ, a bɔ tôŋniki bɔ ma bǐəliki bənlani bəntəkə. Mi wə wi nyaka kiŋwakti kələ kɔ num wi lansi kiŋ a, mi wə wi nɔki i baiŋni kintəəŋ, wi chu kaŋaki kə i fâki kimfə ki jisi. Wi chu nyaka tə a Jisɔs Klistus nǐ kɔ na mi wiwɔm, ayaka mi wichi wə wi kɔ wi jiə shɔm i wi wə wi ŋkɔŋ Nyɔ, kaŋaki lə tə i kôŋki waiŋnih wi.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi
1:5; 2:29 Ntum kɔm baiŋni bəh jisi
3:1-24 Bwa bà bɔ kɔ bwa bə Nyɔ bəh bà bɔ kɔ bə ŋkpɛli
4:1-6 Gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ bəh yə yi kɔ yi ntəkə
4:7-21 Kɔm kiŋkɔŋ
5:1-21 Shɔm yə mi jiə i Klistus tumdzi lə gia yichi

Ja yə yi nyaki nəni

1 Gia yələ buku nyakaki lə kɔ kɔm Ja yə yi nyaki nəni yi nǐ kɔ yi si num lɔ i kin'yisi wə. Ja yələ yi kɔ num buku nǐ wɔkɔ gia yə yi nǐ dzaka, yɛiŋ yi bəh dzákəh yibuku, tsɛiŋ yi si yi nǐ kɔ, kɔm yi bəh kaŋ yibuku.

2 Nəni kələ kɔ num ki nǐ yəŋə i buku, buku yɛiŋ i ki wə buku bá dzaka kɔm ki, fuku i mbɛiŋ kɔm nəni kələ ki bi kaa kə, ki nǐ kɔ bəh Ba wi ayaka ki bi dzə yəŋə i buku.

3 Yəmaka yə buku nǐ yɛiŋ chu wɔkɔ, kɔ yə buku fukuki tə i mbɛiŋ ka mbɛiŋ kâŋaki kijuŋni kibukumbɛiŋ. Kijuŋni kibukumbɛiŋ kɔ bəh Ba bəh Waiŋ wi Jisɔs Klistus.

4 Buku ka nyaka yələ ka kinsaŋli kibukumbɛiŋ ni nûmki num ki jikə ndzɔŋ.

Bukumbɛiŋ nôki i baiŋni kintəəŋ

5 Fa kɔ ntum wə buku nǐ wɔkɔ i wi, buku bá fuku i mbɛiŋ a, Nyɔ kɔ baiŋni ayaka jisi num kə i wi mə lə kpaaa.

6 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kabə dzaka a bukumbɛiŋ kɔ i kijuŋni wə bəh wi, ayaka nyani num i jisi wə, yaka bukumbɛiŋ nyiki num ntəkə, chu nɔ biəli kə ŋkɔŋ biwɔ.

7 Ayakalə, bukumbɛiŋ kabə nyaniki i kintəəŋ ki baiŋni wə asi wi kɔ i baiŋni wə, ma bukumbɛiŋ ni numki i kijuŋni wə mi bəh mi, ma mwa mi Jisɔs Waiŋ wi ni wɔkɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ baiŋ i kintəəŋ kichu bibukumbɛiŋ wə bichi.

8 Bukumbɛiŋ ka dzaka a bukumbɛiŋ kaŋaki kə chu, yaka bukumbɛiŋ fwɔkyiki gwu yibukumbɛiŋ, ŋkɔŋ kɔkə i bukumbɛiŋ wə.

9 Ayakalə, bukumbɛiŋ kabə fuku chu bibukumbɛiŋ i wi, si wi kɔ mi wə wi si shi num i ja yi wə chu fə gia chəŋ, yaka wi ni dalinya lə chu bibukumbɛiŋ wi wɔkɔ bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ baiŋki i kimfə kibukumbɛiŋ kichi kə ki kɔkə chəŋ.

10 Bukumbɛiŋ kabə dzakaki a bukumbɛiŋ ka fə dəkə chu, yaka bukumbɛiŋ dzɔki wi a wi kɔ mi wi ntəkə, ja yi kaŋa kə di i bukumbɛiŋ wə.

2

Jisɔs kɔ kimaiŋ ki ndalinya

1 Bwa bəŋ, mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ ka mbɛiŋ ma ni dza fə̂ chu. Ayakalə, mi ka dza fə chu, bukumbɛiŋ kaŋaki lə mi wə wi kwuŋki kaŋ i Ba i bukumbɛiŋ, mi wələ kɔ Jisɔs Klistus wə wi kɔ mi wi chəŋ.

2 Akɔ wi kimaiŋ kə ki dalinyaki chu bibukumbɛiŋ, kimaiŋ kələ kɔkə a ki kɔ a kibukumbɛiŋ shəŋ, ki kɔ tə ki bəni bəchi i mbi wələ wə.

3 Bukumbɛiŋ kabə jiəki bənchi bə Nyɔ, ma yələ ni chusiki mməŋni kəbi a bukumbɛiŋ kiəki lə wi.

4 Mi wə wi dzakaki a ŋgaiŋ kiəki
lə Nyɔ, wi jiə kə bənchi bu, kɔ mi wi
ntəkə, ŋkɔŋ kɔkə i wi wə.
5 Ayakalə, mi wə wi jiəki ndzaka wi
Nyɔ kɔ wəmaka mi wə wi kɔŋki wi
tsə kaasi ŋkɔŋ. Gia yə yi kɔ i chusi
mməŋni kɔbi a bukumbɛiŋ chiŋni bəh
Nyɔ kɔ yələ yi kɔ a:
6 Mi wə wi dzakaki a ŋgaiŋ kɔ jɔbi
wichi i Nyɔ wə, wi kaŋaki i nɔ̂ki a liŋ
i dzəh yə Klistus nǐ nəki yɛiŋ.

Nchi wimfiaŋ

7 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, nchi wə mih
nyakaki i mbɛiŋ a kɔkə wimfiaŋ. Akɔ
nchi wikpu wə mbɛiŋ nǐ kaŋaki i yisi i
kin'yisi wə. Ayaka nchi wikpu wələ kɔ
gia num mbɛiŋ wɔkɔ lɔ.
8 Ayakalə, nchi wə mih nyakaki
i mbɛiŋ akɔ nchi wimfiaŋ. Ŋkɔŋ
wi nchi wələ chusiki i Klistus bəh i
mbɛiŋ. Nchi wiwɔ kɔ ka wi kɔ wim-
fiaŋ kɔm jisi si kaa tsə lɔ ayaka baiŋni
bi ŋkɔŋ yisi i baiŋki.
9 Mi wə wi dzakaki a ŋgaiŋ kɔ i
kintəəŋ ki baiŋni wə ayakalə wi chu
baiŋŋ waiŋnih wi, ma yi numki a wi
kɛiŋki i kintəəŋ ki jisi wə.
10 Mi wə wi kɔŋki waiŋnih wi kɔ wə
wi kɔ jɔbi wichi i kintəəŋ ki baiŋni wə
gia yiwɔ num i wi mə, gia yidɔkɔ kɔbi
i fə a wi nyaniki wi bənli.
11 Ayakalə, mi wə wi baiŋŋki
waiŋnih wi, kɔ wə wi kɔ i jisi wə wi
nyani i bi wə, ayaka wi kiə kə di biə wi
tsəki, kɔm jisi biwɔ fə wi fəkə.
12 Bwa bəŋ, mih nyakaki i mbɛiŋ
kɔm bə kɔ bə dalinya lɔ chu bimbɛiŋ
kɔm Klistus.
13 Bəba, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm
mbɛiŋ kiə wi wə wi nǐ kɔ i kin'yisi
wə. Sumi, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm
mbɛiŋ tsə lɔ mi wichu wə. Bwa bəŋ,
mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ kiəki
lə Ba Nyɔ.
14 Bəba, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm
mbɛiŋ kiə wi wə wi nǐ kɔ i kin'yisi
wə. Sumi, mih nyakaki i mbɛiŋ
kɔm mbɛiŋ ləkəki lə, gia yi Nyɔ num
i mbɛiŋ wə jɔbi wichi, ayaka num
mbɛiŋ tumdzi lɔ mi wichu wə.
15 Mih bə́ təfi mbɛiŋ a, kiə mbɛiŋ ma
kɔ̂ŋki mbi wələ nabə biɛiŋ bi mbi wələ.
Mi kabə kɔŋ mbi wələ, wi ma ni kɔŋki
Ba Nyɔ wi.
16 Mbɛiŋ kǐəki a biɛiŋ bichi i fa mbi
wələ mə biə nyam yi gwu jiəki kiŋkɔŋ
yɛiŋ bəh biə dzə́kəh yɛiŋki kɔŋ bi, bəh
biə bəni ghaŋsi gwu yɛiŋ wə i nɔni kələ
wə, kɔkə biə bi nyəki dzəki i Ba Nyɔ wə.
Akɔ bi mbi wələ.
17 Mbi wələ bi kaa lə, ma biɛiŋ bi
mbi biə bəni jiəki kiŋkɔŋ yɛiŋ wə bi
kaa tə. Ayakalə, mi wə wi fəki num
gia yə Nyɔ kɔŋki bi baaŋ lə i numki jɔbi
wichi.

Bəmbaiŋŋni bə Klistus

18 Bwa bəŋ, jɔbi wələ si num
wi gɔksini. Si mbɛiŋ nǐ wɔkɔ a
bəmbaiŋŋni bə Klistus bi dzə lə, na i liə
bəmbaiŋŋni bə Klistus dzə lɔ bəduli.
Akɔ gia yə yi fə buku ka kiə a wələ si
num lɔ jɔbi wi gɔksini.
19 Bəni bələ nǐ buku i bukumbɛiŋ
wə, ayakalə bɔ nǐ kɔkə bəni
bəbukumbɛiŋ. A nǐ kɔ a bɔ numki
bəni bəbukumbɛiŋ, ma bɔ nǐ baaŋ i
numki bəh bukumbɛiŋ. Ayakadəiŋ,
bɔ ka buku i chusi i ndaiŋ wə a mi i bɔ
wə kɔkə mi i bəbukumbɛiŋ wə.
20 Mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ num Wi wə wi
Baiŋki fiaŋsi* lɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ bəchi bə́
kiə gia yi ŋkɔŋ.
21 Mih nyakaki kə i mbɛiŋ kɔm a
mbɛiŋ məŋniki lə ŋkɔŋ. Mih nyakaki
kɔm mbɛiŋ kiəki lə ŋkɔŋ, ayaka mbɛiŋ
kiə tə a ntəkə kɔkə i buku i ŋkɔŋ wə.
22 Mi wi ntəkə kɔ winaiŋ? Ntə akɔ
mi wə wi nəiŋki a Jisɔs kɔkə Mbwili wə
Nyɔ nǐ kaka? Mi wə wi nəiŋki Tii bəh
Waiŋ wi kɔ mbaiŋŋni wi Klistus.
23 Mi wə wi nəiŋki Waiŋ kaŋaki kə
kinchiŋni bəh Tii Waiŋ. Mi wə wi
dzaka bəh dzaka ki a ŋgaiŋ bum i
Waiŋ, akɔ wə wi kaŋaki kinchiŋni bəh
Tii Waiŋ tə.
24 Mbɛiŋ jǐə gia yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i
kin'yisi wə ma yi numki jɔbi wichi i
mbɛiŋ wə. Mbɛiŋ kabə jiə gia yə mbɛiŋ
nǐ wɔkɔ i kin'yisi wə yi num jɔbi wichi

* **2:20** Mfiaŋsi wələ kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni kə bə nya i bɔ.

i mbɛiŋ wə, yaka mbɛiŋ tə ni numki lə jɔbi wichi i Waiŋ wə bəh Tii.
25 Ayaka gia yə Klistus kɔ wi kaka bukumbɛiŋ yɛiŋ kɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
26 Mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ lə num kɔm bəni bà bɔ nəŋki i fwɔkyiki mbɛiŋ.
27 Ayakalə, mfianŋsi wə mbɛiŋ nǐ kwati i Klistus kɔ jɔbi wichi i mbɛiŋ wə, mbɛiŋ mɔŋ chu i nəŋki mi widɔkɔ i laniki mbɛiŋ. Si mfianŋsi wi wələ si lani lɔ mbɛiŋ kɔm gia yichi, mfianŋsi wiwɔ kɔ wi ŋkɔŋ, a kɔkə wi ntəkə, mbɛiŋ nûmki jɔbi wichi i Klistus wə a liŋ asi mfianŋsi wələ kɔ wi lani mbɛiŋ.
28 I liə bwa bəŋ, mbɛiŋ nûm bâaŋ jɔbi wichi i wi wə ka jɔbi wə wi dzə buku, bukumbɛiŋ bi kaŋaki shɔm i yɛiŋ wi a kɔbi i bi nyumi lɔ nyumini i kiŋgəmni wə.
29 Mbɛiŋ kǐəki a wi kɔ mi wə wi fəki gia yi chəŋ, mbɛiŋ kaŋaki i kǐəki tə a mi wichi wə wi fəki gia yi chəŋ kɔ num mbwɔ wi.

3

Bukumbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ

1 Mbɛiŋ yɛiŋ ŋkaiŋni kiŋkɔŋ kimbum kə Ba chusi i bukumbɛiŋ, wi fə a bə bɔ̂ɔŋki bukumbɛiŋ a bwa bə Nyɔ, ayaka bukumbɛiŋ num bwa bə Nyɔ ŋkɔŋ. Gia yə bəni bà akɔ bə mbi wələ kiəki kə bukumbɛiŋ kɔ kɔm bɔ kiəki kə tə wi.
2 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, i liə bukumbɛiŋ si num lɔ bwa bə Nyɔ, ayakalə bukumbɛiŋ kiəki kə si bukumbɛiŋ bi numki. Gia yə bukumbɛiŋ kiəki kɔ a, a bi numki jɔbi wə wi bi dzə buku, ma bukumbɛiŋ bi numki aka wi kɔm bukumbɛiŋ bi yɛiŋki lə wi si wi kɔ.
3 Yaka kɔ a mi wichi wə wi tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i wi yakadəiŋ wi kaŋaki i wɔ̂kɔ gwu yi jɔbi wichi i baiŋki asi wi Klistus baiŋki.
4 Mi wichi wə wi fəki chu yaka wi bwiŋki num nchi wi Nyɔ, kɔm chu kɔ nchi wi Nyɔ si mi bwiŋ.
5 Mbɛiŋ kiəki lə a Klistus nǐ dzə i dzɔ bwili chu i bəni wə. Ayaka wi Klistus kaŋaki kə chu.
6 Mi wə wi kɔ wi chiŋni bəh Klistus si baaŋ kə a fəki chu. Mi wə wi baaŋ a fəki chu wi kɛiŋki maka wi num yɛiŋ wi nabə i kiə wi.
7 Bwa bəŋ, kiə mi ki fwɔ̂kyi kə mbɛiŋ. Mi wə wi fəki gia yi chəŋ wi si num lɔ mi wi chəŋ si Klistus kɔ mi wi chəŋ.
8 Mi wə wi baaŋ a fəki chu wi kɔ mi wi ŋkpɛli, kɔm ŋkpɛli wələ nǐ fə lɔ chu na i kin'yisi wə. Akɔ fwu wi gia yə Waiŋ Nyɔ nǐ dzə yɛiŋ, i chiksi bənɔm bə ŋkpɛli wələ.
9 Mi wə wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ si baaŋ kə a fəki chu, kɔm fiɛŋ fichi fiə Nyɔ kɔ fi, kɔ i wi wə jɔbi wichi, wi kɔkə i chu baaŋ a fəki chu, kɔm wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ.
10 Gia yə yi kɔ i fə a bukumbɛiŋ yɛiŋki bəni bà bɔ kɔ bwa bə Nyɔ bəh bà bɔ kɔ bwa bə ŋkpɛli kɔ yələ: Mi wichi wə wi fəki kə gia yi chəŋ nabə wə wi kɔŋki kə waiŋnih wi, kɔkə waiŋ Nyɔ.

Bukumbɛiŋ kɔ̂ŋniki

11 Ntum wə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i kin'yisi wə kɔ a wələ a, bukumbɛiŋ kɔŋniki.
12 Kiə bukumbɛiŋ ma numki ka Kɛɛn. Wi nǐ kɔ waiŋ ŋkpɛli mi wichu wə, wi ka bi dza wɔɔ waiŋnih. Wi nǐ wɔɔ wi kɔm nə? Wi nǐ wɔɔ wi kɔm kimfə ki nǐ kɔ kichu, ki waiŋnih wi num ki chəŋ.
13 Bwa bə nih bəŋ, kiə mbɛiŋ ma numki bəh dzaka kiwɔmni a bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ baiŋŋki lə mbɛiŋ.
14 Bukumbɛiŋ si kiə lɔ a bukumbɛiŋ buku lɔ i kaŋ yi kpi wə ka liə i nɔni wə, kɔm bukumbɛiŋ kɔŋki lə bwa bə nih bəbukumbɛiŋ. Mi wə wi kɔŋki kə waiŋnih wi, wi kɛiŋki i kaŋ yi kpi wə.
15 Na ndə wə wi baiŋŋki waiŋnih wi, yaka wəmaka kɔ mi wə wi wɔɔki bəni. Ayaka mbɛiŋ kiəki a mi wə wi wɔɔki bəni kaŋaki kə nɔni kə ki bi tsə kaa kə i wi wə.
16 Fiɛŋ fiə fi chusiki i bukumbɛiŋ kiŋkɔŋ kə ki kɔ kiŋkɔŋ akɔ yələ Klistus nǐ fə: Wi nǐ nya nɔni ki i kpi kɔm bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ tə kaŋaki i nyâ nɔni kibukumbɛiŋ kɔm bwa bə nih bəbukumbɛiŋ.

17 Mi kabə kaŋaki biɛiŋ bi fa mbi
wələ wə, ka yɛiŋ wainŋnih wi kaŋa kə,
wi nəki wɛli kə kaŋ yi i wi, yaka kiŋkɔŋ
ki Nyɔ kɔ i wəmaka dəiŋ?
18 Bwa bəŋ, kiə bukumbɛiŋ ma
kôŋniki a ja wə nabə i ndzaka wə.
Bukumbɛiŋ kôŋniki i kiŋkɔŋ wə, chûsi
i kimfə wə.
19 Akɔ gia yə yi bi fəki ka bukumbɛiŋ
kiə a bukumbɛiŋ kɔ bəni bə ŋkɔŋ, yi
chu fə a shɔm yibukumbɛiŋ dəki i Nyɔ
nshiŋ,
20 na yibwiŋ shɔm yibukumbɛiŋ
bə́ saka bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ
kiəki a Nyɔ kpaliki tsəki lə shóm
yibukumbɛiŋ, wi kiə gia yichi.
21 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, shóm
yibukumbɛiŋ kabə sakaki kə
bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ ma ni kaŋaki
nlwa widɔkɔ i Nyɔ nshiŋ.
22 Bukumbɛiŋ nywâ na finə i wi, wi
ni nyâ i bukumbɛiŋ, kɔm bukumbɛiŋ
jiəki lə bənchi bu fə gia yindzɔŋni i wi.
23 Ayaka nchi wi kɔ wələ a,
bukumbɛiŋ jĭə shɔm i Waiŋ wi
Jisɔs Klistus, bəh i kɔŋniki gwú
yibukumbɛiŋ asi Klistus nǐ dzaka i
bukumbɛiŋ.
24 Bəni bəchi bà bɔ jiəki bənchi bə
Nyɔ bɔ kɔ i wi mə jɔbi wichi, wi num
tə i bɔ mə. Gia yə yi fəki na ka
bukumbɛiŋ kiəki a wi kɔ i bukumbɛiŋ
mə jɔbi wichi, kɔ Kiŋ'waka ki kə wi nya
i bukumbɛiŋ.

4

Mi wə wi kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ bəh wə wi kaŋaki kə

1 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, jɔbi wə mi
dzaka a gia yə ŋgaiŋ dzakaki buku i
kiŋ'waka ki Nyɔ wə, kiə mbɛiŋ ki bûm
kə a bumni. Mbɛiŋ mômsi kiŋ'waka
kiwɔ i yêiŋ a, akɔ ki Nyɔ a. Mih dza-
kaki yələ kɔm bəni bà bɔ nyiki ntəkə a
bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ bɔ buku tsə
lɔ i mbi wələ wə bəduli.
2 Gia yə yi kɔ i fə a mbɛiŋ kiə
Kiŋ'waka kə ki kɔ ki Nyɔ i mi wə, kɔ
yələ: Mi wichi wə wi dzakaki bəh
dzaka ki a Jisɔs Klistus nǐ dzə i fa kuku
ka mi wiwɔm, kɔ num wəmaka wə wi
kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ.
3 Mi wichi wə wi dzakaki kə lə kɔm
Jisɔs, akɔ wə wi kaŋaki kiŋ'waka a kɔbi
ki Nyɔ. Kiŋ'waka kələ kɔ ki mbaiŋŋni
wi Klistus wə mbɛiŋ nǐ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ
lɔ a wi bi dzə lə, ayaka i liə wi dzə lɔ i
fa mbi wə.
4 Bwa bəŋ, mbɛiŋ kɔ bəni bə Nyɔ,
mbɛiŋ gaka lɔ bəni bəwɔ. Mbɛiŋ gaka
kɔm Kiŋ'waka kə ki kɔ i mbɛiŋ wə tsəki
lə kə ki kɔ i fa mbi wələ wə.
5 Bəmaka bəni kɔ bə mbi wələ.
Ayakadəiŋ, gia yə bɔ dzakaki kɔ yi mbi
wələ, bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ wɔkɔ i
bɔ.
6 Bukumbɛiŋ kɔ fibukumbɛiŋ bəni
bə Nyɔ. Mi wichi wə wi kiəki Nyɔ wi
wɔkɔki lə i bukumbɛiŋ, wə wi kɔkə
mi wi Nyɔ wi wɔkɔki kə i bukumbɛiŋ.
Yələ kɔ gia yə yi fəki ka bukumbɛiŋ
kiəki kiŋ'waka kə ki kɔ ki ŋkɔŋ bəh kə
ki kɔ ki ntəkə.

Nyɔ kɔ Nyɔ wi kiŋkɔŋ

7 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, bukumbɛiŋ
kôŋniki, kɔm kiŋkɔŋ kɔ gia yi Nyɔ. Mi
wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ, wi kɔ mbwɔ wi
Nyɔ, wi kiə Nyɔ.
8 Mi wə wi kɔŋki kə mi widɔkɔ wi
kiəki kə Nyɔ. Yi kɔ yakadəiŋ kɔm Nyɔ
kɔ Nyɔ wi kiŋkɔŋ.
9 Yələ lə kɔ dzəh yə Nyɔ nǐ chusi
kiŋkɔŋ ki yɛiŋ i bukumbɛiŋ lə: Wi nǐ
faaŋ Waiŋ wi wimu wələ shəŋ i mbi
wələ mə ka bukumbɛiŋ bi kwati nəni
tsə dzəh i wi wə.
10 Kiŋkɔŋ kə ki kɔ ki ŋkɔŋ kɔ kələ a
a nǐ ka kɔŋ dəkə bukumbɛiŋ Nyɔ, a nǐ
kɔŋ wi bukumbɛiŋ, ka faaŋ Waiŋ wi a
wi dzô mâiŋ chu bibukumbɛiŋ.
11 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si Nyɔ nǐ
kɔŋ bukumbɛiŋ i dzəh yələ wə lə,
bukumbɛiŋ tə kaŋaki lə i kôŋniki.
12 Mi məŋ wə wi num yɛiŋ i Nyɔ
wə. Bukumbɛiŋ ka kɔŋniki, Nyɔ ni
numki jɔbi wichi i bukumbɛiŋ wə, kɔŋ
bukumbɛiŋ tsə kaasi.
13 Bukumbɛiŋ kĭə a bukumbɛiŋ kɔ i
wi wə jɔbi wichi wi num i bukumbɛiŋ
wə, kɔm wi kɔ wi nya bukumbɛiŋ bəh
Kiŋ'waka a num ŋki.
14 Buku nǐ yɛiŋ ka fukuki i bəni a Ba
wibukumbɛiŋ nǐ faaŋ Waiŋ wi a wi
dzô nûmki Kimbwili ki mbi wələ.

15 A kabə num a na ndə wə wi dza-
kaki bəh dzaka ki a Jisɔs kɔ Wain Nyɔ,
yaka Nyɔ kɔlə i wəmaka wə wi num tə
i Nyɔ wə.
16 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ kiə,
ka chu bum kiŋkɔŋ ki Nyɔ kə wi kaŋaki
i bukumbɛiŋ wə.
Nyɔ kɔ Nyɔ wi kiŋkɔŋ, mi wə wi nɔki
i kiŋkɔŋ wə jɔbi wichi, wi nɔki i Nyɔ
wə, Nyɔ tə nɔ i wi wə.
17 Gia yə yi chusiki a kiŋkɔŋ kɔlə i
bukumbɛiŋ mə num ki jikə tsə kaasi
kɔ yələ yi kɔ a, bukumbɛiŋ kaŋaki kə
i lwâki kɔm chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini
biə. Bukumbɛiŋ kaŋaki kə nlwa kɔm
bukumbɛiŋ nɔki i mbi wələ wə ka Klis-
tus.
18 Nlwa si num kə i kintəəŋ ki kiŋkɔŋ
wə. Kiŋkɔŋ kə ki kɔ ki liəni lə tsə kaasi
si bwili lə nlwa, kɔm nlwa kaŋaki gia i
fə num a bəh ŋgəkə wə bə kɔ i nya i mi.
Mi wə wi kaŋaki nlwa kɔ wə wi ka liə
dəkə i kintəəŋ ki kiŋkɔŋ wə i tsə kaasi.
19 Bukumbɛiŋ kôŋniki kɔm a nǐ yisi
Nyɔ i kɔŋki bukumbɛiŋ.
20 Mi ka dzaka a ŋgaiŋ kɔŋki lə Nyɔ,
ayakalə wi yiŋni baiŋŋ wainŋnih wi,
yaka wi kɔ mi wi ntəkə, kɔm mi kabə
num wə wi kɔŋki kə wainŋnih wi wə
wi yɛiŋki wi, wi kɔkə i kɔŋ Nyɔ wə wi
yɛiŋki kə i wi wə.
21 Nchi wə bukumbɛiŋ nǐ kwati i wi
kɔ wələ a, mi wə wi kɔŋki Nyɔ kaŋaki lə
i kôŋki wainŋnih wi tə.

5

Mi wə wi tumdzi mbi wələ kɔ wə wi bum i Jisɔs

1 Mi wichi wə wi bum a Jisɔs kɔ
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka wi kɔ mbwɔ
wi Nyɔ, mi wichi wə wi kɔŋki mi, wi
kɔŋki lə tə kimbwɔ ki wəmaka.
2 Gia yə yi fəki ka bukumbɛiŋ kiəki
a bukumbɛiŋ kɔŋki lə bwa bə Nyɔ akɔ
jɔbi wə bukumbɛiŋ kɔŋki Nyɔ jiə gia yə
nchi wi dzakaki.
3 Mbɛiŋ kǐəki a i kɔŋki Nyɔ kɔ i jiəki
bənchi bu, bənchi bu kɔkə ntiə,
4 kɔm mi wichi wə wi kɔ mbwɔ
wi Nyɔ, wi tumdzi lɔ mbi wələ.
Bukumbɛiŋ tumdzi mbi wələ num
bəh kimbum kibukumbɛiŋ.
5 Mi wə wi tumdzi mbi wələ kɔ
winaiŋ? Kɔ wə wi bum a Jisɔs kɔ Wain
Nyɔ.

Gia yə yi beeŋki nsaka wi Jisɔs

6 Jisɔs Klistus nǐ dzə i mbi wələ wə,
tsə dzəh i mwi wə bəh i mwa wə. Wi
nǐ ka tsə dəkə shəŋ a mwi wə. Wi nǐ tsə
dzəh i mwi wə bəh i mwa wə. Ayaka
Kiŋ'waka ki Baiŋni num mbeeŋ nsaka
i gia yələ wə kɔm Kiŋ'waka dzakaki
ŋkɔŋ.
7 Gia kɔlə yitali yə yi beeŋki nsaka
wiwɔ.
8 Biɛiŋ biələ kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni,
mwi bəh mwa. Biɛiŋ biələ bitali bichi
kɔ i fiɛŋ fimu wə.*
9 Bukumbɛiŋ si bum lə gia yə
a dzaka mi wiwɔm i bukumbɛiŋ.
Ayakalə, gia yə a dzakaki Nyɔ yi jiki
tsəki lə yə mi wiwɔm dzakaki. Mbɛiŋ
kiəki a yələ kɔ gia yə a dzakaki Nyɔ i
bukumbɛiŋ, wi num mbeeŋ nsaka i
Waiŋ wi.
10 Mi wə wi bum i Waiŋ Nyɔ, wi
kaŋaki lə gia yələ Nyɔ dzaka i wi wə.
Mi wə wi ka bum Nyɔ wi fəki Nyɔ num
mi wi ntəkə, kɔm wi ka bum dəkə i
gia yə a dzakaki Nyɔ i bukumbɛiŋ kɔm
Waiŋ wi.
11 Ndzaka wələ kɔ a Nyɔ nya lɔ
bukumbɛiŋ bəh nɔni kə ki bi tsə kaa
kə, nɔni kələ nyəki dzəki i Waiŋ wi wə.
12 Mi wə wi kaŋaki Waiŋ Nyɔ i wi wə
kaŋaki lə nɔni kiwɔ, mi wə wi kaŋaki
kə Waiŋ Nyɔ i wi wə wi kaŋaki kə nɔni
kiwɔ.

Bəni bə̀ bɔ si kaŋa lɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə

13 Mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ bə̀
mbɛiŋ bum i Waiŋ Nyɔ, a mbɛiŋ kɔlə
i kiə a mbɛiŋ si kaŋa lɔ nɔni kə ki bi tsə
kaa kə.
14 Bukumbɛiŋ chu kaŋaki kə nlwa
i kɔmsi tsə i Nyɔ nshiŋ i nywa fiɛŋ
fidɔkɔ i wi, kɔm bukumbɛiŋ ka nywa
fiɛŋ fidɔkɔ i wi biəli asi wi nəŋki, wi ni
wɔkɔ gia yə bukumbɛiŋ dzakaki.

* **5:8** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki i bibɔ bimbu biələ a, “Bəni kɔlə bətali bɔ beeŋki nsaka wiwɔ i bɛiŋ. Bəni bələ kɔ Nyɔ Ba wi bəh Ja bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bəni bətali bələ kɔ i fiɛŋ fimu wə.”

15 Bukumbɛiŋ kabə kiə a wi si
wɔkɔ lə gia yə bukumbɛiŋ dzakaki
jɔbi wə bukumbɛiŋ nywaki na finə i
wi, bukumbɛiŋ kiəki tə a bukumbɛiŋ
kwati lɔ fiɛŋ fiə bukumbɛiŋ nywaki i
wi.
16 Mi ka yɛiŋ waiŋnih wi fə chu biə
bi kɔkə i fə a wi kpi, wi tsâ a Nyɔ nya
nɔni i wəmaka. Yələ kɔ num i mi wə
mbi chu kɔkə i fə a wi kpi num kpini.
Chu bidɔkɔ kɔlə biə bi kɔ i fə a mi kpi
num kpini. Mih dzakaki kə a mi tsầki
i biəmaka wə.
17 Mfə wichu wichi kɔ chu, ayakalə
chu bidɔkɔ kɔlə biə bi kɔkə i fə a mi kpi
num kpini.
18 Bukumbɛiŋ kiəki lə a mi wə wi kɔ
mbwɔ wi Nyɔ, wi kɔkə i chu baaŋ a
fəki chu, kɔm wə wi kɔ Mbwɔ wi Nyɔ
tɔkniki lə bəh wi, mi wichu wə kɔbi i
chu kɔm i wi wə.
19 Bukumbɛiŋ kiəki lə tə a
bukumbɛiŋ kɔ bəni bə Nyɔ, bəni bə̀ bɔ
kɔ bə mbi wələ bəchi kɔ num i kaŋ yi
mi wichu wə.
20 Bukumbɛiŋ kiəki lə a Waiŋ Nyɔ
dzə lɔ ka wɛli mfi bibukumbɛiŋ i kiəki
Nyɔ wi ŋkɔŋ. Ayaka bukumbɛiŋ kɔ
i wə wi kɔ ŋkɔŋ asi bukumbɛiŋ kɔ i
Waiŋ wi wə Jisɔs Klistus. Akɔ wi Nyɔ
wi ŋkɔŋ bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
21 Bwa bəŋ, mbɛiŋ tɔ̂kniki kɔm
mimɔsɔ.

Kiŋwakti ki kəmsini ki Jən

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Jən ki kəmsini kələ mə

Jən nĩ nyaka kiŋwakti ki kəmsini kələ, wi bəəŋ gwu yi a, “Tikwili wi fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni.” (1:1) Wi nĩ nyaka i kpaŋa widəkə wə Nyə saiŋbwili wi bəh bwa bu. Kpaŋa wələ kələ i numki kijuŋni ki bəni bə bumni kidəkə, bwa bu bələ num bəni i kijuŋni kiwə wə. Gia yə wi nĩ nyaka i kiŋwakti kələ mə, kə alə kpuuuk. Wi nĩ nyaka, tsa a bə kôŋniki, chu təfi bə a bə tôkniki kəm bəni bà bə laniki nnyaki ntəkə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1-3 Kin'yisi
4-6 Kiŋkəŋ kə fwu i gia yichi wə
7-11 Ntəfi i tôkniki kəm nlani wi ntəkə
12-13 Kiŋgəksi

1 Akə mih tikwili wi fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wə miŋkpaŋa wə Nyə saiŋbwili bəh i bwa bu. Mih kəŋki lə mbɛiŋ ŋkəŋ ŋkəŋ. A kəkə a mih mbəŋ wə mih kəŋki mbɛiŋ. Bəni bəchi bà bə kiəki ŋkəŋ, kəŋki lə tə mbɛiŋ.

2 Buku kəŋki mbɛiŋ kəm kiŋkəŋ kə ki kə i bukumbɛiŋ wə, ki bi baaŋ a i numki i bukumbɛiŋ wə jəbi wichi.

3 Shəm yindzəŋni bəh nshɛiŋ bəh kimbəiŋni biə bi nyəki dzəki i Nyə Ba bəh i Jisəs Klistus wə Waiŋ Ba, ni numki i bukumbɛiŋ wə asi bukumbɛiŋ kə i ŋkəŋ wə bəh kiŋkəŋ.

Mbɛiŋ numki i ŋkəŋ wə bəh i kiŋkəŋ wə

4 Mih laŋki nalə si mih yɛiŋ bwa ba bədəkə biəli ŋkəŋ, yi num asi Ba wibukumbɛiŋ nĩ dzaka a bukumbɛiŋ fəki.

5 I liə lə nih wi bəni, mih lansiki tsaki wə dzaka a bukumbɛiŋ kôŋniki. Wələ kəkə nchi wimfiaŋ widəkə mih nyakaki i wə. Akə nchi wə bukumbɛiŋ nĩ kaŋaki i kin'yisi wə.

6 Kiŋkəŋ kə kələ a, bukumbɛiŋ bîəliki nchi wi. Ayaka nchi wiwə num a wə mbɛiŋ nĩ wəkəki a kɛiŋ i kin'yisi wə a mbɛiŋ nôki i kiŋkəŋ wə.

7 Bəni bə ntəkə bəduli kələ i mbi wə, num bəni bà bə bumki kə a Jisəs Klistus nĩ dzə i mbi wələ wə ka mi wiwəm. Wəmaka mi kə mi wi fwəkyini a num tə mbaiŋŋni wi Klistus.

8 Mbɛiŋ tôkniki bəh gwú yimbɛiŋ ka mbɛiŋ ma lâksi fiɛŋ fiə mbɛiŋ kə mbɛiŋ nəm lə fi. Mbɛiŋ mômsiki i bi kwati ŋgəm wimbɛiŋ wichi.

9 Mi wichi wə wi tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ num kə i nlani wi Klistus wə, wəmaka mi kaŋaki kə Nyə i wi wə. Mi wə wi biəliki nlani wi Klistus jəbi wichi, wəmaka mi kaŋaki lə Tii bəh Waiŋ i wi wə.

10 Mi ka dzə i mbɛiŋ maka wi dzə bəh nlani wələ, kiə mbɛiŋ ki dzô kə wi i júŋ yimbɛiŋ wə nabə i bôni i wi.

11 Mi ka bəni i wəmaka mi, yaka wi chiŋni lə bəh wi i nəm wi wichu wə.

Ndzaka wi gəksini

12 Mih kaŋaki lə na gia yiduli i nyaka i mbɛiŋ ayakalə, mih kəbi i nyaka lə yi i kiŋwakti wə. Mih yɛiŋ a mih ni dzə yɛiŋ lə mbɛiŋ ma bukumbɛiŋ dzaka daŋsi shi bəh shi, ka kinsaŋli kibukumbɛiŋ ni numki num ki jikə.

13 Bwa bə jɛmi ya bà Nyə kə wi saiŋbwili tə, bə bəniki i wə.

Kiŋwakti kitali ki Jən

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jən kitali kələ mə

Jən wə wi nǐ bɔɔŋki gwu yi a fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni, wi nǐ nyaka kiŋwakti kitali kələ i mi widəkɔ wi num fwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə yɛli wi nǐ kɔ num Gayus. Wi nyaka saiŋ Gayus i ŋgamti wə wi nyaki i bəni bə bumni. Wi təfi tə Gayus a wi tôkniki bəh mi widəkɔ wə bə bɔɔŋki a Diɔtefɛs kɔm wi nǐ nəiŋ i wəkəli ja yi ŋgaiŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1-4 Kin'yisi
5-8 Jən saiŋ Gayus
9-10 Jən tɔyi kimfə ki Diɔtefɛs
11-12 Jən saiŋ kimfə ki Dɛmitiyus
13-15 Kiŋgɔksi

1 Akɔ mih tikwili wi fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Gayus nsɛiŋ wuŋ wi shɔm. Mih kɔŋki lə wɔ i ŋkɔŋ wə.

Jən saiŋ Gayus

2 Nsɛiŋ wuŋ wi shɔm, mih tsaki a gia yichi tsâki bindzɔŋ i kimbu ka wə, wɔ nûmki bəh gwu yiləkəli asi mih kiəki a wɔ ləkəki lə i mfiənə wə.

3 Mih nǐ wəkɔ ndzɔŋni na bəh ŋga jəbi wə bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bədəkɔ nǐ dzə buku fa fuku si wɔ num i gia yi ŋkɔŋ wə bəh shɔm ya yichi. Ayaka yi num ŋkɔŋ a wɔ biəliki lə ŋkɔŋ.

4 Gia yidəkɔ kəkə yə yi kɔ i fə mih i wəkɔki ndzɔŋni tsə yələ a bwa bəŋ biəliki lə ŋkɔŋ.

5 Nsɛiŋ wuŋ wi shɔm, nɔm wə wɔ nɔmki i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ wə, kighə na i bəni bə tumi, yaka wɔ nɔmki lə bindzɔŋ.

6 Bə nǐ kɔ bə fuku i kijuŋni ki bəni bə bumni fa kɔm kiŋkɔŋ ka. Wɔ mômsi ayaka i gâmtiki bəmaka bəni i dzəh yə Nyɔ nəŋki i nyani wibɔ wə.

7 Kiə a bɔ buku biŋ num kɔm yɛli wi Klistus, bɔ tsɛiŋ kə ŋgamti widəkɔ i bəni bà bɔ kɔkə bə Nyɔ.

8 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kaŋaki i təbiki bəmaka bəni ka bukumbɛiŋ bəh bɔ numki bəni bà bɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə kɔm ŋkɔŋ.

Kɔm Diɔtefɛs bəh Dɛmitiyus

9 Mih nǐ nyaka gia yidəkɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni kimbɛiŋ wə, ayakalə Diɔtefɛs wə wi si kɔŋ i jiə gwu a ninshiŋ, nǐ ka wɔkəli dəkə i mi wə mih kɔ wi.

10 Ayakadəiŋ, mih ka ni dzə, mih ni jiə gia yə wi fəki i kuku, si wi nyaniki bəh kinyəni, dzaka já yichu kɔm mih. Si wi fəki yakadəiŋ, wi kɛiŋki ki fwuli kə bəh yəmaka. Wi nəiŋ tə i dzɔki bwa bə nih bəbukumbɛiŋ, nəiŋ tə a kiə bəni bà bɔ kɔŋki i dzɔki bɔ ma dzôki. Bɔ ka nəŋki i dzɔ, wi kɔŋŋ bəni bà bɔ nəŋki i dzɔki bɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ.

11 Nsɛiŋ wuŋ wi shɔm, kiə wɔ ki sǐni kə gia yichu. Sǐni num yindzɔŋni. Mi wə wi fəki gia yə yi ndzɔŋki kɔ mi wi Nyɔ, wə wi fəki gia yichu kɔ wə wi ka kiə dəkə lɔ Nyɔ.

12 Dɛmitiyus kɔ mfih mi wə bəni bəchi dzakaki gia yindzɔŋni kɔm wi, nɔni ki kindzɔŋni dzaka tə kɔm wi. Buku tə dzaka kɔm wi. Ayaka wɔ kiəki lə a gia yə buku dzakaki kɔm wi kɔ ŋkɔŋ.

Kimbəni

13 Mih kɛiŋki mih kaŋa gia yiduli i nyaka i wɔ ayakalə, mih kɔŋ kə i nyaka num bəh kiŋgaali ki kiŋwakti.

14 Mih yɛiŋki a, i jəbi wi juli wə mih ni dzə yɛiŋ lə wɔ, ma buku wɔ dzaka daŋsi shi bəh shi.

15 Kimbəiŋni nûm i wɔ. Nsɛ́iŋ yibuku wɔ bəniki i wɔ. Bəni nnya nsɛ́iŋ yibuku wɔ yichi i mih wimu wimu i bɔ wə.

Kiŋwakti ki Jut

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jut kələ mə

Jut nǐ nyaka kiŋwakti kələ i təfi bəni a bɔ tôkniki kɔm bəni bà bɔ nǐ dzakaki a bɔ kɔ bəni bə bumni fwɔkyi bəni bəh bənlani bəntəkə. Wi nyaka gia yidɔkɔ yi num a liŋ aka yə yi kɔ i kiŋwakti ki Bita ki kɔmsini mə. Wi nyaka i təfi bəni bà wi nyaka i bɔ, a bɔ jwôki i təbiki kimbum kiŋkɔŋ kə bə nǐ nya i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, a kimbum kələ kɔ num fiɛŋ bə nǐ nya kpamu fidɔkɔ kəbi (1-3).

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1-2 Kin'yisi
3-16 Kimfə, bəh nlani, bəh bəŋgəkə bà bəni bə nlani bə ntəkə
17-23 Ntəfi a bəni nûm ndzɔŋ i bumni wibɔ wə
24-25 Ntsa wi kiŋkɔksi

1 Akɔ mih Jut waiŋ wi nɔm wi Jisɔs Klistus, mih num waiŋnih Jɛm. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i bəni bà Ba Nyɔ bɔɔŋ, bɔ nɔ i kiŋkɔŋ ki wə num i Jisɔs Klistus kaŋ.

2 Ma nshɛiŋ yi Nyɔ bəh kimbɔiŋni bəh kiŋkɔŋ ki nûmki i mbɛiŋ wə kôɔ tsâ a ninshiŋ ninshiŋ.

Bəni bə lanini bə ntəkə

3 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mih si kwakaki na bəh ŋga a mih ni nyaka lə i mbɛiŋ kɔm mbɔiŋ wə bukumbɛiŋ bəchi kɔ bə kwati lɔ, mih ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə i nyaka i tsa mbɛiŋ a mbɛiŋ jwôki i kâŋ mbɔiŋ wə bə nǐ nya i bukumbɛiŋ bà bɔ kɔ bəni bə Nyɔ. Akɔ gia yə bə nǐ kɔ bə nya lɔ i bukumbɛiŋ a kpamu yi kaa yaka.

4 Mih dzakaki lə kɔm bəni bədɔkɔ kɔ bɔ wɛɛli liə lɔ i mbɛiŋ kintəəŋ, a num bɔ bà bə nǐ nyaka lɔ kɔm bɔ i kikpu wə, a Nyɔ nǐ kɔ wi jiə lɔ ŋgəkə wibɔ. Bələ kɔ bəni num bɔ nəiŋ Nyɔ, bɔ dzɔ kiŋkɔŋ ki Nyɔ fiəni i gia yə bɔ ni nyumiki yɛiŋ chɛiŋ i fəki kinyɛŋ, chu nəiŋ Tikwili wibukumbɛiŋ Bah Jisɔs Klistus wə akɔ a wi shəŋ.

5 I liə mih nəŋki i fiəni yiŋti mbɛiŋ kɔm gia yidɔkɔ, namana yaka si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ si kiə lɔ yi nalə. Bah nǐ kɔ wi bwili bəni bu i tumi ki Ijib wə, bɔ buku i ŋgəkə wə, ayakalə wi bi fiəni kaasi bəni bà bɔ nǐ ka jiə dəkə shɔm i wi.

6 Akɔ a liŋ si bəchinda bu bà nǐ ka baaŋ dəkə i di biə wi nǐ jiə bɔ, bɔ bee bidi bibɔ bi nəni bi chəŋ, bɔ num wi jiə bɔ i bənsəŋ bà bɔ bi baaŋ a kpamu, i di biə bi jiki lə maaa, i di biə bɔ bi numki fɛiŋ i tsə buku i Chɔkɔ bi nsaka bimbum wə.

7 Ayaka yi chu num a liŋ asi wi nǐ kpa kwili wi Sədɔm bəh wi Gəmɔla bəh gbuku wə wi bi kaa kə, bəh bik-wili biə bi nǐ kɔ kɔmsi i bi wə, biə bi nǐ nɔki tə nəni ki kinyɛŋ ki təkɔlini, bəkaŋa bəh bənyuku dzɔ tə gwú yibɔ fə bəh yi a kɔbi i dzəh yə Nyɔ nǐ maa mi i fəki yaka. Gia yələ kɔ kinchəsi ki gia yə yi bi numki bəh bəni bà bɔ nɔki ŋkaiŋni wi nəni kələ.

8 Na si yi kɔ yakadəiŋ, bəni bələ dzɔ a nəni kiwɔ. Bɔ bəkəli gwú yibɔ, nəiŋ mi wə wi sakaki bɔ, təyi biŋ'waka bi bɛiŋ. Bɔ fəki yakadəiŋ dzaka a, akɔ kɔm bɔ yɛiŋki gia i dəmsi mə.

9 Jɔbi wə Maikɛl wə wi kɔ fwu wi bəchinda bə Nyɔ nǐ yɔli i wini wi Muses bɛiŋ bəh ŋkpɛli, wi nǐ ka məm dəkə na i bwili ja yichu i dzaka i ŋkpɛli, wi chukuli shəŋ wi a, “A ni saka Bah wɔ”.*

10 Bəni bələ təyiki num təyini biɛiŋ bichi biə bɔ kiəki kə si bi kɔ. Bɔ fəki biɛiŋ a num biə mwa mibɔ kɔŋki aka nyám yi chwa. A num biɛiŋ biələ biə bi bəkəli bɔ.

11 Ŋgəkə wimbum kɔ i bɔ! Bɔ biəli gvu yi Kɛɛn. Bɔ dza ka biəliki kpɔ ka liə i chu wə aka bi Balaam. Bɔ ləkəki bəh fwu a liŋ asi Kɔɔla nǐ ləkəki, bɔ bi kpiyiki asi Kɔɔla nǐ kpi.

12 Bəni bələ kɔ chi chi i mbɛiŋ kintəəŋ, jɔbi wə mbɛiŋ dziki bini bi kiŋkɔŋ bimbɛiŋ. Bɔ si fə aka bíə i jɔbi

* **1:9** Kichum kələ kɔ a i di biə wə, ki buku i biŋwakti bi Bəju bidɔkɔ wə.

wi dzini wələ wə, mi tsɛiŋ shəŋ a gwu yi gəmni kə. Bɔ kɔ aka bikwu biə bi juŋni bi na nya dzaŋ, fiəkə fiəni shakyi bi. Bɔ kɔ tə aka kpɛiŋ wə wi ka wum dəkə mintam i tsə buku i jɔbi wə nyum yisi i baiŋki dzəki. Bɔ kɔ tə aka kɛiŋ yə bə baayi. Bɔ kpi ka chu kpi.

13 Bɔ kɔ aka kinchwɔ kimbum kə fuŋni kiləkəli tsəki dzasi i bɛiŋ, bimfə bibɔ bi ŋgəmnini num aka bifuu biə fiəkə yiləkəli si tsə dzasi i bɔkɔ bɛiŋ. Bɔ kɔ aka bijɔŋ biə bi njəŋki nnyaki i bɛiŋ na dəiŋ. Nyɔ kɔ wi kɛiŋsi lɔ di bi ji lə maaa jiə i bɔ kpamu.

14 Ɛnɔk wə ŋgɔkɔ wi nǐ kɔ wi nanitaŋ i yisi i Adam wə, wi nǐ kɔ wi dzaka aka mi wi ntum wi Nyɔ kɔm bəni bələ, dzaka a, “Mbɛiŋ tsêiŋ, Bah bi dzə bəh mbaŋ wi bəchinda bu bə baiŋni bɔ num bənchuku bənchuku,

15 i saka mi wichi. Wi bi dzə i chusi kimfə kichu kichi kə bəni bəchi bà bɔ nǐ kiəki kə Nyɔ nǐ fəki asi bɔ nǐ nəiŋ wi, bəh ja yi lɔɔli yichi yə bɔ nǐ dzakaki kɔm Nyɔ.”

16 Bəni bələ kɔ bà bɔ si shuŋyi jɔbi wichi, jiə gia i bəni bədɔkɔ fuŋ, biəli a gia yə gwu yibɔ yi shilini kɔŋki i fəki, ghaŋsi gwu a kilɔlɔ, fwɔkyi bəni bəh bəndzaka bə njwɔŋni i kwati biɛiŋ biə bɔ nəŋki.

Ntəfi kɔm gia yə yi bi numki

17 Ayakalə, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mbɛiŋ yǐŋti gia yə bwa bə faaŋni bə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nǐ dzakaki i mbɛiŋ a yi bi numki lə.

18 Bɔ nǐ dzaka i mbɛiŋ a, “A bi numki i chɔkɔ bi gɔksini wə, bəni bə nyiksini bi numki lə bɔ nɔ kə nɔni kə Nyɔ nəŋki, fə gia yichu yə gwu yibɔ yi shilini kɔŋki.”

19 Bəni bələ kɔ bà bɔ dzəki bəh kiŋgaali i bəni kintəəŋ, biəli num biŋkwaka biə bi bukuki i fwu wibɔ wə, kaŋa kə Kiŋ'waka ki Nyɔ i bɔ wə.

20 Ayakalə, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mbɛiŋ mâa yâka gwú yi mbɛiŋ i nûmki a i kimbum kimbɛiŋ kə ki kɔ kibaiŋni, tsâ jɔbi wichi i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.

21 Mbɛiŋ bâaŋ a i kiŋkɔŋ kə ki kɔ ki Nyɔ, wôkəli Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi bi kwasiki nshɛiŋ, fə a mbɛiŋ liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə.

22 Mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ i bəni bà bɔ kɛiŋki i jisi kintəəŋ.

23 Mbɛiŋ chufiki bwǐliki bəni bà bɔ kɔ i gbuku mə i bwǐli bɔ. Mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ i bəni bədɔkɔ wə, ayakalə jɔbi wə mbɛiŋ kwasiki nshɛiŋ mbɛiŋ ka tôkniki. Mbɛiŋ bâiŋŋki na bəh bəmbuŋ bəbɔ bà bɔ kɔ bɔ jisi bəh nɔni kichu.

Ntsa wi kɔksini

24 Kiŋkɔksi nûmki i Nyɔ! Akɔ wi wə wi kɔ i tɔkniki i mbɛiŋ ka mbɛiŋ ma gbɔ, wi bi dzə bəh mbɛiŋ i kiŋkɔkni ki nshiŋ mbɛiŋ num ŋgbɔ widɔkɔ kɔbi num bəh kinsaŋli.

25 Bukumbɛiŋ nyâ kiŋkɔksi i Nyɔ wə wi kɔ Mbwili wibukumbɛiŋ a num a wi shəŋ, tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə Bah wibukumbɛiŋ. Mbum bəh kiŋkɔkni bəh ŋga bəh nsaka kâŋaki wɔ Nyɔ i yisi si mbi nǐ yisi i dzə buku bidaiŋ jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

Kiŋwakti ki Gia yə Jisɔs nǐ chusiki i Jɔn

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti kələ mə

Kiŋwakti kələ kɔ kɔm gia yə Jisɔs Klistus nǐ chusiki i Jɔn waiŋ wi wi ntum. Jɔn nǐ nyaka kiŋwakti kələ i jɔbi wə bə nǐ bwili wi tsə jiə i tumi ki bɔkɔ kintəəŋ ki Batmɔs. Wi nǐ nyaka i bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ. Wi nǐ yisi nnyaka, yisi bəh gia yə Jisɔs mwi nǐ chusiki i wi a wi nyaka chiŋsi i bijuŋni biwɔ biə nanitaŋ. Gia yə yi biəliki yi kɔ mbaŋ wi gia yiduli yə wi nǐ yɛiŋki i fiɛŋ wə ka ndəmsi, yi num asi Nyɔ bəiŋsiki bəni bà bɔ kɔ mbu, jiə bəchu bà i ŋgəkə wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-8 Kin'yisi
1:9–3:22 Ndəmsi bi ninshiŋ bəh biŋwakti biə bi tsəki i bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ
4:1–8:1 Kiŋwakti kə bə nǐ laa baŋ bəh nyanti i kidi wə nanitaŋ
8:2–11:19 Kijəŋ nanitaŋ
12:1–13:18 Kiŋkum ki nyam yə yi bwɔsiki kətə bəh nyám yi gumini yifa
14:1–15:8 Bindəmsi bidəkɔ chi chi
16:1-21 Biŋkuŋɔ biə nanitaŋ kɔ shɔm yi Nyɔ yi jumini
17:1–20:10 Bə laksi Babilɔn bəh nyam yi gumini bəh bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ bəh ŋkpɛli
20:11-15 Nsaka wi gɔksini
21:1–22:5 Mbi wi bɛiŋ wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ bəh Jɛlusalɛm wimfiaŋ
22:6-21 Kiŋkɔsi

Kin'yisi

1 Kiŋwakti kələ kɔ kɔm gia yə Nyɔ nǐ nya i Jisɔs Klistus a wi chusi i bəni bu, a num gia yə yi kaŋaki i dzɔ di i jɔbi wi juli wə. Jisɔs Klistus ka faaŋ chinda wi i mi wi wi nɔm Jɔn i fə a bɔ kiə gia yiwɔ.

2 Wi ka nyaka gia yichi yə wi nǐ yɛiŋ, yi num gia yi Nyɔ yələ bəh gia yə Jisɔs Klistus nǐ dzaka i wi.

3 Kimbɔiŋsi kimbum bi numki i mi wə wi bi faaki ntum wi Nyɔ wələ. Kimbɔiŋsi kimbum bi num tə i bəni bà bɔ bi wɔkɔki gia yə bə nyaka i kiŋwakti kələ mə jiə, kɔm jɔbi wi gia yiwɔ si num kɔmsi dzə lɔ.

Jɔn bəni i bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ

4 Akɔ mih Jɔn, mih nyakaki kiŋwakti kələ i bijuŋni bi bəni bə bumni bà nanitaŋ bɔ kɔ i kimbu ki mbi wi Ɛsia wə. Ma shɔm yi yindzɔŋni bəh kimbɔiŋni num i mbɛiŋ, ki dzə i Nyɔ wə wi kɔ, a num wə wi nǐ kɔ, a num wə wi kɔ i bi dzə. Ma kinduksi ki Nyɔ bəh kimbɔiŋni numki bəh mbɛiŋ, ki dzə tə i biŋ'waka biə nanitaŋ bi kɔ i kiŋkii ki nshiŋ, 5 bəh i Jisɔs Klistus a num wi wə wi si chusi gia yi ŋkɔŋ kɔm Nyɔ i bəni. A nǐ kɔ wi mi wi ninshiŋ i fiəni dza i kpi wə. Ayaka akɔ wi wə wi sakaki bəŋkuŋ bəchi fa kuku. Akɔ wi wə wi kɔŋki bukumbɛiŋ, wi bwili bukumbɛiŋ i chu bibukumbɛiŋ wə bəh mwa mu.

6 Wi kɔ wi fə̂ bukumbɛiŋ num bəni bə ŋkuŋ bi Nyɔ, fə̂ bukumbɛiŋ num bətii mfə gia bə Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi num Ba wi. Mbum bəh ŋga numki i wi jɔbi wichi kiŋgɔksi kiwɔ kɔbi. Yi nûm ayaka.

7 Mbɛiŋ tsə̂iŋ, Jisɔs dzəki lə, wi bi dzəki i bikwu wə. Bəni bəchi num i bi yɛiŋ i wi wə na bəh bəni bà bɔ nǐ bwaŋ wi bəh gɔŋ. Kitumi ki fa kuku kichi num i bi fiki bəh mindəm kɔm wi. Lə yi bi numki yaka. Yi nûm ayaka.

8 Bah Nyɔ dzakaki a ŋgaiŋ kɔ Alfa bəh Ɔmega. A num wə wi kɔ a num wə wi nǐ kɔ, a num wə wi kɔ bi dzə. A num wi Ŋga Bichi.

Jɔn yɛiŋ Jisɔs

9 Akɔ mih Jɔn, waiŋnih wimbɛiŋ i Jisɔs wə, bukumbɛiŋ bəchi yɛiŋki ŋgəkə kɔm wi, num i ŋkuŋ bi kintəəŋ, kaŋa shɔm i gia yichi wə. Mih nǐ kɔ i Batmɔs tumi ki bɔkɔ kintəəŋ num bə nǐ bwili mih num bwilini kɔm gia yi

Nyɔ yə mih nǐ fukuki chu dzaka kəm Jisəs.
10 A dzə num i chəkɔ bi Bah wə mih
nǐ kɔ i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, mih ka dza
wəkɔ ja yi dzaka i mih jum bəh ŋga
aka jəŋ.
11 Yi nǐ dzakaki a, “Nyâka gia yələ
wɔ yɛiŋki lə i kiŋwakti mə wɔ chîŋsi
i bijuŋni bi bəni bə bumni nani-
taŋ bɔ kɔ i tumi ki Ɛfɛsus, Similna,
Bɛgamum, Tayatila, Saldis, Filadɛlfia
bəh Lawdɛsia wə.”
12 Mih kabə fiəni gwu i yɛiŋ mi wə
wi dzakaki i mih. Ayaka jəbi wə mih
nǐ tsɛiŋ tali, ka yɛiŋ biɛiŋ biə bə təmki
naka bi baiŋsini yɛiŋ wə nanitaŋ num
bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli.
13 Mi widəkɔ num i biɛiŋ biə bə təmki
naka bi baiŋsini yɛiŋ kintəəŋ aka mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, num wi ləh
mbuŋ wi dəəŋ ka wafi daŋsi kiŋ'wafi
i ki jum ki wə.
14 Juŋ yi fwu i fwu wi wə nǐ fukuki
lə buuu aka ndaŋ wi fukuli, chu num
aka kitəh ki dzaŋ.
15 Gvu yi nǐ təksiki aka chwaka ki
bəkəli kə bə kpa ki ŋwaŋyi, ja yi jumi
aka bəkɔ yi gbəni.
16 Wi nǐ kaŋaki bijəŋ nanitaŋ i tsɛiŋ
yi yiləkəli wə, nywɔ wi jum wə wi
kwaki bimbu bichi buku i dzaka ki
wə, shi bi baiŋ aka wəŋ wi nshichuŋ.
17 Si mih yɛiŋ wi, ka gbɔ i wi nshiŋ
ka numki aka kiŋkpili ki mi. Wi jiə
tsɛiŋ yi yiləkəli i mih wə dzaka a, “Kiə
wɔ ki lwâki kə. Akɔ mih Ninshiŋ a
num mih Kiŋgəksi.
18 Akɔ mih wə mih kɔ wiwəm. Mih
nǐ kɔ mih kpi, ayakalə tsêiŋ, mih fiəni
chu wiwəm, mih num i ni numki jəbi
wichi. A kaŋaki mih biŋ'wɛli bi kpi
bəh bi tumi bi bəni bə kpili.
19 Ayakadəiŋ, nyâka gia yə wɔ yɛiŋ,
yə yi kɔ i liə bəh yə yi ni dzə i jum wə.
20 Gia yi nyumini yə bijəŋ biə nani-
taŋ wɔ si yɛiŋ i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə
bəh biɛiŋ biə nanitaŋ bə kɛiŋsi bəh
chwaka ki kpɔ ki bəkəli kə bə təmki
naka bi baiŋsini yɛiŋ chusiki yələ:
Bijəŋ biələ nanitaŋ kɔ bəchinda bə
Nyɔ bə bɔ kɔ bijuŋni bi bəni bə bumni
biə nanitaŋ, biɛiŋ biə bə təmki naka ki
baiŋsini yɛiŋ a num bijuŋni bi bəni bə
bumni nanitaŋ biwɔ.”

2

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Ɛfɛsus

1 Mi wə mih nǐ yɛiŋ, wi dzaka i mih
a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə
wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i
Ɛfɛsus a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka
wə, wi kaŋaki bijəŋ biə nanitaŋ i tsɛiŋ
yi yiləkəli wə, wi nyani i kintəəŋ ki
biɛiŋ biə nanitaŋ biə bə nǐ kɛiŋsi bəh
chwaka ki kpɔ ki bəkəli kə bə nǐ təmki
naka bi baiŋsini yɛiŋ wə:
2 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ bəh
si mbɛiŋ nəmki bəŋŋ, kiə tə shəm
yimbɛiŋ yi kaŋani bəh si mbɛiŋ kəkə
i bum gia yə bəni bəchu dzəki bəh yi.
Mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ məm yɛiŋ lɔ bəni
bə̀ bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ ŋgaiŋni kɔ
bwa bə ntum bə Jisəs bɔ kɔbi, ka yɛiŋ
a bɔ kɔ bəni bə ntəkə.
3 Mih kiəki lə si mbɛiŋ kɛiŋsiki
kaŋaki shəm i gia yichi wə kəm mih
bəh kə.
4 Ayakalə, gia yidəkɔ kələ yə mih
kaŋaki kəm mbɛiŋ yi ndzəŋ kə i mih.
Mbɛiŋ chu kaŋaki kə kiŋkəŋ kə mbɛiŋ
nǐ kaŋaki i ninshiŋ.
5 Mbɛiŋ kwâka na di biə mbɛiŋ nǐ
yisi kɔ ka mbɛiŋ gbəyi. Mbɛiŋ kwûni
shóm yimbɛiŋ, mbɛiŋ fiəni fâki asi
mbɛiŋ nǐ fəki i ninshiŋ. Mbɛiŋ ka
baaŋ i kwûni, mih ni dzə dzɔ bwili
naka kimbɛiŋ kə mbɛiŋ təmki naka ki
baiŋsini yɛiŋ i di biə ki si num.
6 Ayakalə, gia yindzəŋni yə mbɛiŋ
fəki kɔ a mbɛiŋ baiŋŋki lə nəni ki bəni
bə Nikɔlaus, a num gia yə mih baiŋŋki
tə.
7 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ
gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bin-
juŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi
ni tumdzi mih ni nya dzəh i wi i dzi
mintam mi kpɛiŋ wə wi nyaki nəni kə
ki kɔ i di bi kinsaŋli ki Nyɔ wə.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Similna wə

8 Mi wiwɔ chu dzaka i mih a,
“Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə
wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni

i Similna a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi kɔ wi Ninshiŋ a num wi Kiŋgɔksi. Akɔ wi wə wi nǐ kpi fiəni chu wiwɔm.
9 Mih kiəki lə bəŋgəkə bà mbɛiŋ yɛiŋki bəh kifuu kimbɛiŋ, ayakalə mbɛiŋ kɔ bəni bə kiŋkɔkni. Mih kiəki lə ja yichu yə bəni dzakaki kɔm mbɛiŋ. Bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ ŋgaiŋni kɔ Bəju, bɔ kɔbi kə Bəju. Bɔ num i mbaŋ wi Satan wə.
10 Mbɛiŋ ma lwâki bəŋgəkə bà mbɛiŋ kɔ i ni yɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔ, ŋkpɛli si num a i jiə mbɛiŋ bədɔkɔ i juŋ yi nsəŋ mə a bə məmsi mbɛiŋ. Mbɛiŋ num i ni yɛiŋ ŋgəkə i kaŋ wə jwɔfi. Kɔŋ mbɛiŋ numki na i tsə kpi mbɛiŋ num ndzɔŋ, ayakadəiŋ mih ni nya mbɛiŋ bəh kifɔ ki ŋkuŋ kə ki kɔ nəni kə ki bi tsə kaa kə.
11 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzaka i binjuŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi, kpi yi kɔmsini bi kɔm kə wi.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Bɛgamum

12 Ayaka wi chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Bɛgamum a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi kaŋaki nywɔ wi jum wə wi kwaki bimbu bichi:
13 Mih kiəki lə di biə mbɛiŋ nɔki. Mbɛiŋ nɔki na i di biə wə kiŋkii ki Satan kɔ. Ayakalə, mbɛiŋ num a i yɛli wuŋ wə bəh ŋga. Mbɛiŋ nǐ ka nəiŋma i jiəki shɔm i mih na i chɔkɔ bi Antibas wə mi wuŋ wi ŋkɔŋ wə. Wi nǐ dzakaki kɔm mih, bə wɔɔ wi i mbɛiŋ kintəəŋ fɛiŋ, i di biə Satan nɔki.
14 Ayakalə, mih kaŋaki lə gia yidɔkɔ twɛsi kɔm mbɛiŋ, yi ndzɔŋki kə i mih. Bəni bədɔkɔ kɔlə i mbaŋ wimbɛiŋ wə bɔ biəli nlani wi Balaam, wə wi nǐ lani Balak i fə gia yə bwa bə Islae bi ndamti gbɔyi yɛiŋ. Wi nǐ fə bɔ ka dziki biɛiŋ bidzini biə bə nǐ fə gia yɛiŋ i bənyɔ, chu fə bɔ ka nɔki nəni ki kinyɛŋ num ki tɔkɔlini.
15 Ayaka yi kɔ a liŋ si mbɛiŋ kaŋaki bəni bədɔkɔ tə i mbaŋ wimbɛiŋ wə bɔ biəli nlani wi bəni bə Nikɔlaus.
16 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kwûni shɔm yimbɛiŋ. Mbɛiŋ ka bâaŋ i kwûni, mih ni fiəni dzə i mbɛiŋ wə i jɔbi wi juli wə, i jwɔ bəni bəwɔ bəh nywɔ wi jum wə wi bukuki i dzaka kəŋŋ wə.
17 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi, mih ni dzɔ nya mana i bəmana* bà wə, bə nǐ nyumi, mih chu nya wi bəh təh wi fukuli num bə nyaka yɛli wimfiaŋ yɛiŋ i təh wiwɔ wə, mi widɔkɔ kiə kə a kɔbi a wi wə wi dzɔ təh wiwɔ.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Tayatila

18 Mi wiwɔ chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Tayatila a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi Waiŋ Nyɔ. Akɔ wi wə dzákəh yi bɛliki aka lɔɔm wi gbuku, gvu yi tɔsi aka chwaka ki bɔkɔli bə kpa:
19 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ, kiə si mbɛiŋ kaŋaki kiŋkɔŋ, kiə tə shɔm yə mbɛiŋ jiə i mih wə bəh nɔm wə mbɛiŋ nɔmki bəh si mbɛiŋ kaŋaki shɔm. Mih kiəki lə tə a kimfə kimbɛiŋ ki liə ki ndzɔŋki tsəki lə kə mbɛiŋ nǐ kaŋaki i ninshiŋ.
20 Ayakalə, gia yidɔkɔ kɔlə yə mih kaŋaki kɔm mbɛiŋ yə yi ndzɔŋki kə i mih. Mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ bee miŋkpaŋa wə Jɛsɛbɛl, wi ka fəki gia yə wi fəki. Wi bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ, fwɔkyi bəni bəŋ bəh nlani wi, fə a bɔ fəki nəni kinyɛŋ ki tɔkɔlini, chu dzi biɛiŋ bindzini biə bə kɔ bə fə gia yɛiŋ i bənyɔ.
21 Mih kɔ mih nya wi jɔbi i kwuni shɔm yi, ayakalə wi nəiŋma i kwuni i nəni ki ki tɔkɔlini kiwɔ wə.
22 Mbɛiŋ wôkɔ, mih ni faaŋ lə jwɛiŋ i wi mə yi nɔsi wi i naŋ bɛiŋ, wi bəh bəni bu bà bɔ fəki kinyɛŋ ki tɔkɔlini nǐ numki i ŋgəkə wə a kɔbi wi nchiŋ, a

* **2:17** Mana kɔ biɛiŋ bi dzini biə Nyɔ nǐ nyaki i bəni bə Islae i chwa i jía mbaŋnyani

kəbi a bɔ kwuni lə na chu biəliki kimfə ki miŋkpaŋa wələ.
23 Mih ni wôəyi lə bwa bu bə mbaŋ. Ayakadəiŋ, bijuŋni bi bəni bə bumni bəchi bi kiə a, akɔ mih wə mih kiəki gia yə yi kɔ i kiŋkwaka ki bəni wə bəh yə yi kɔ i shóm yibɔ wə. Mih ni gɔm lə mi wichi biələ asi nəm wi kɔ.
24 Ayakalə, i mbɛiŋ bədɔkɔ bà i Tayatila bà bɔ numki kə i nlani wələ wə, num bɔ ka lani tə gia yə bəni bədɔkɔ bɔɔŋki a gia yi Satan yi nyumini, mih nǐ dzaka a mih ni chu jiə kə ntiə widɔkɔ i mbɛiŋ wə.
25 Yi kɔ a, mbɛiŋ kaŋaki gia yə mbɛiŋ kaŋa bəh ŋga, i tsə buku na i jɔbi wə mih bi dzəki.
26 Mi wə wi ni tumdzi, wə wi fəki gia yə mih nəŋki tsə kaasi, mih ni nya wi bəh ŋga i numki i bitumi bɛiŋ.
27 A liŋ si Ba wuŋ kɔ wi nya ŋga i mih, mih ni nya ŋga ma wi ni sâkaki bi bəh mbəŋ wi chwaka wi ŋkuŋ, bwuyiki bɔ yɛiŋ aka kəŋə yi nshwaiŋ yə bə bwuyi i biŋka biŋka wə.
28 Mih ni nya lə wi tə bəh jɔŋ wi kinchɔŋɔchɔŋɔ.
29 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.' "

3

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Saldis

1 Mi wə mih nǐ yɛiŋ ka chu dzaka i mih a, "Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Saldis a, 'Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi kaŋaki biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ bəh bijɔŋ nanitaŋ: Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ. Mbɛiŋ chusiki i bəni a mbɛiŋ kɛiŋki bəwɔm ayakalə num mbɛiŋ kpiyi lɔ.
2 Mbɛiŋ yômi, mbɛiŋ kpêiŋsi ŋga i gia yə yi baaŋ num yi si num tə a dzaka ki kpi wə. Mbɛiŋ kiəki a mih ka yɛiŋ dəkə si kimfə kimbɛiŋ ndzɔŋ tsə bwili i Nyɔ wuŋ nshiŋ.
3 Mbɛiŋ yǐŋti gia yə mbɛiŋ nǐ ləkɔli dzɔ a num yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ. Mbɛiŋ kâŋaki num yəmaka, ma mbɛiŋ kwûni shóm yimbɛiŋ. Mbɛiŋ ka bâaŋ ki yômi kə, ma mih bi dza dzə i mbɛiŋ aka ji, ayaka mbɛiŋ kiə kə jɔbi wiwɔ.
4 Ayakalə, mbɛiŋ kaŋaki a bəni twɛsi i Saldis maka bɔ jisi bəmbuŋ bəbɔ. Bəmaka bi nyaniki bəh mih num bɔ ləh bəmbuŋ bə fukuli, kɔm bɔ kɔ bəni num bɔ kpɛiŋ.
5 Mi wə wi ni tumdzi bi ləh lə tə bəmbuŋ bə fukuli. Wəmaka mi mih bi chiksi kə yɛli wi i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nəni kə ki bi tsə kaa kə. Mih bi dzakaki bəh dzaka kəŋŋ kɔm wi i Ba wuŋ nshiŋ bə i bəchinda bu a mih kiəki lə wi.
6 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.' "

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Filadɛlfia

7 Mi wiwɔ ka chu dzaka i mih a, "Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Filadɛlfia a, 'Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi baiŋki, chu num wi ŋkɔŋ. Akɔ wi wə wi kaŋaki kiŋwɛli ki ntɔŋ wi Dɛbit. Jɔbi wə wi si wɛli, mi widɔkɔ bi ma numki wə wi bi fahki, wi si fah, mi widɔkɔ na numki wə wi kɔ i wɛli:
8 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔ, mih kɔ mih wɛli jiə dzaka kijuŋ i mbɛiŋ kiyəə, mi widɔkɔ kɔkə wə wi kɔ i baŋ. Mih kiəki lə a mbɛiŋ kaŋaki kə ŋga bindzɔŋ, ayakalə mbɛiŋ jiə a ndzaka wuŋ. Mbɛiŋ na nəiŋ mih.
9 Mbɛiŋ wôkɔ, bəni bà bɔ kɔ i mbaŋ wi Satan wə bà bɔ dzakaki a bɔ kɔ Bəju bɔ nyi num ntəkə bɔ kɔbi Bəju, kɔ bəmaka mih bi fə bɔ dzə gbɔyi i gvu yimbɛiŋ wə ka bɔ bi kiə a mih kɔŋki lə mbɛiŋ.
10 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ jiə ndzaka wuŋ, kɔm kaŋa wi shɔm, mih tə bi tɔkni lə bəh mbɛiŋ i jɔbi wə mmɔmsi bi dzəki i mbi wələ wichi i mɔmsi bəni bəchi bà bɔ kɔ fa kuku.
11 Mih dzəki lə i jɔbi wijuli wə. Mbɛiŋ kâŋa ndzɔŋ biɛiŋ biə mbɛiŋ kaŋaki, ka mi widɔkɔ bi ma lôkɔ kifɔ kimbɛiŋ ki ŋkuŋ.
12 Mi wə wi ni tumdzi, mih bi fə wi ka kintɔŋ ki juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wuŋ. Ayaka wi kɔbi i bi chu lansi

buku fɛiŋ. Mih bi nyaka lə yɛli wi Nyɔ wuŋ i wi wə, bəh yɛli wi kwili wi Nyɔ wuŋ wi num a Jɛlusalɛm num wi bukuki dzəki i Nyɔ wuŋ wə wi kɔ i bɛiŋ. Mih tə num i bi nyaka yɛli wuŋ wimfiaŋ i wi wə.

13 Mi wə wi kaŋaki bintuni wi wôkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni wə.' "

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdɛsia

14 Wi chu dzaka i mih a, "Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdɛsia a, 'Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə yɛli wi chu kɔ a, Yi nûm ayaka. Akɔ wəmaka wi si shi num a ja yi wə, a num wi wə wi fukuki ŋkɔŋ kɔm Nyɔ. A num wi kin'yisi ki gia yichi yə Nyɔ nǐ maa:

15 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ. Mbɛiŋ shi kɔ alə! Mbɛiŋ də kə, mbɛiŋ shili kə. Mih kɔŋki a mbɛiŋ si kaŋaki i dâki yudɔkɔ i shíliki!

16 Ayakadəiŋ, si mbɛiŋ chiŋ kɔ fimbɛiŋ i fintəŋ də kə, shili kə, mih ni chuh bwili lə mbɛiŋ i dzaka kiŋ wə.

17 Mbɛiŋ dzakaki a mbɛiŋ kɔ bəni bə kpɔ bəh a mbɛiŋ kpali lɔ chu nəŋ kə fiɛŋ fidɔkɔ. Mbɛiŋ dzakaki yakadəiŋ yɛiŋ kə a yimbɛiŋ fɔɔ num fɔəni a? Mbɛiŋ kɔ bəni bà nshɛiŋ kɔ i kwaki bəni bəh bɔ, chu num bəni bə kifuu, chu num bimfəkə bəh bəni bà bɔ nyaniki bəh chwɔŋ biyəə!

18 Mih nəŋki i təfi mbɛiŋ a, mbɛiŋ tâŋ chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli i mih num bə kpa i gbuku wə wi baiŋ, ka mbɛiŋ numki bəni bə kpɔ. Mbɛiŋ tâŋ bəmbuŋ bə fukuli bà mbɛiŋ ki baŋki chwɔŋ bimbɛiŋ biyəə yɛiŋ, ka bəni ma yɛiŋki bi mbɛiŋ gəmni. Mbɛiŋ tâŋ tə tsa yi dzákə i mih, mbɛiŋ fianŋsi dzákə yimbɛiŋ yɛiŋ, ka mbɛiŋ yɛiŋki.

19 Bəni bà mih kɔŋki mih si yɔli lə bɔ i kimfə kibɔ wə, nya ŋgəkə i bɔ i təfi bɔ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ chûsi kiŋkɔŋ i kwûni shɔm yimbɛiŋ.

20 Mbɛiŋ wôkɔ, mih kɔ i dzaka kifiəŋə wə kɔmyi. Mi ka wôkɔ ja yiŋ ka wêli dzaka kifiəŋə, mih ni liə tsə buku wi ni dziki i fiɛŋ fimu wə.

21 Mi wə wi ni tumdzi, mih bi nyâ lə wi bəh di i shinum buku wi i kiŋkii kəŋŋ wə, asi mih nǐ tumdzi ka shinum buku Ba wuŋ i kiŋkii ki wə.

22 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi wôkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.' "

4

Jən yɛiŋ si bə nyaki kiŋkəksi i Nyɔ i bɛiŋ

1 I yəmaka jum, mih chu tsɛiŋ ka yɛiŋ dzaka kifiəŋə kiyəə i bɛiŋ. Ayaka ja yə mih nǐ yisi wɔkɔ yi dzaka i mih aka sɔŋ, yi chu dzaka i mih a, "Yâka dzâ fa, mih chusi i wɔ gia yə yi kaŋaki ni dzɔ di i jəbi wə jəbi ni wələ tsə."

2 Akisəkə, mih dza num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, mih ka yɛiŋ kiŋkii kə bɛiŋ, num mi widɔkɔ shinum yɛiŋ wə.

3 Mi wiwɔ nǐ ŋ'waŋyiki aka ŋkaiŋni wi kitəh kə ki ləkəki i kpɔ wə bə bɔɔŋ a jasba bəh kə bə bɔɔŋki a kanilian, num kikpa ki dzaŋ daa ka fiəli tali kiŋkii kiwɔ ki ŋ'waŋyi tə aka təh wə bə bɔɔŋki a ɛmelat.

4 Biŋkii bidɔkɔ mbaŋfia ntsɔ bənaa nǐ kɔ bi fiəli tali kiŋkii kiwɔ, bəchə' bədɔkɔ mbaŋfia ntsɔ bənaa numyi yɛiŋ bɛiŋ num bɔ lɔh bəmbuŋ bə fukuli, bwaŋ bifɔ bi ŋkuŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli.

5 Dzaŋ yi mwayini buku dzə i kiŋkii kiwɔ wə, wamyi, jumi, naka bi bainsini nanitaŋ bɛli i kiŋkii kiwɔ nshiŋ a num biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ.

6 Fiɛŋ fidɔkɔ nǐ kɔ tə i kiŋkii kiwɔ nshiŋ ki bwɔsi kinchwɔ kimbum, kidɔkɔ kə ki baiŋki lə ghaiŋ aka mijwɔ.

Biɛiŋ biwɔm bidɔkɔ binaa nǐ kɔ num bi fiəli tali kiŋkii kiwɔ bimbu bichi, num dzákəh jikə i bi wə nalə i ninshiŋ bəh i jum wə.

7 Fiɛŋ fiwɔm fi ninshiŋ nǐ bwɔsiki bikɛm, fi kɔmsini bwɔsi na' yi nyukuni, ki kɔmsini i kifa wə kaŋa shi aka bi mi wiwɔm, kigɔksini bwɔsi mfaa ki fuli.

8 Biɛiŋ biwɔm biwɔ binaa nǐ kɔ bi kaŋa mbəkəli bisɔ bisɔ, num bi jikə bəh dzákəh i bɛiŋ bəh i nichɛiŋ. Biɛiŋ

biwə nǐ shiki yəəŋki nchəkə bəh nshiŋ bəh kə. Bi nǐ yəŋəki a,
“Nyə baiŋki lə! Nyə baiŋki lə! Nyə baiŋki lə!
Akə wi Bah Nyə wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi.
Akə wi wə wi nǐ kə wi si num lə, a num wi wə wi kə, ayaka wi num i ni dzə.”
9 Na yibwiŋ biɛiŋ biwəm biwə si tum lə bikum bi Nyə nya kiŋkəksi bəh kiyəŋni i wi wə wi kə wi shinum i kiŋkii wə a num wə wi kə wiwəm jəbi wichi kiŋgəksi kəbi,
10 bəchə’ bəni bà mbaŋfia ntsə bənaa ka gbə tsə i wi nshiŋ, wə wi kə wi shinum i kiŋkii wə, nya kiŋkəksi kimbum i wə wi kə fɛiŋ wi num wiwəm jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Jəbi wə bə ni fəki yakadəiŋ bə ka ni baayi bifə bibə bi ŋkuŋ, nəsi i kiŋkii kiwə nshiŋ yəəŋ a,
11 “Wə kə Bah, num Nyə wibuku,
wə kpɛiŋ, ka bə tumki bikum bia nya kiŋkəkni i wə,
kəksi ŋga bia, kəm a nǐ maa wə biɛiŋ bichi,
a num i kiŋkəŋ ka wə wə nǐ maa bi, na ka bi numki biwəm.”

5

Waiŋ Jaka kə wi kpɛiŋ i wɛli nyanti yə nanitaŋ

1 Mih chu dza yɛiŋ kiŋwakti kidəkə i tsɛiŋ yi yiləkəli yi mi wə wi ni shinum i kiŋkii kə wə num bə nyaka i kintəəŋ bəh i jum wə ka kii, laa baŋ i kidi nanitaŋ bəh nyanti.
2 Ayaka mih dza yɛiŋ tə chinda wi Nyə wi ləkəli widəkə wi wili bəh ŋga bikəyi a, “Akə ndə wə wi kə wi kpɛiŋ i wɛli nyanti yiwə bəh i shwa kiŋwakti kələ a?”
3 Mi nǐ məŋ i bɛiŋ nabə i fa kuku nabə i fikuku chɛiŋ, wə wi kə i shwa kiŋwakti kiwə nabə i tsɛiŋ ləkə i kiŋwakti kiwə kintəəŋ.
4 Mih də na bəh ŋga kəm mi nǐ məŋ wə wi kə wi kpɛiŋ i wɛli kiŋwakti kiwə nabə tsɛiŋ ləkə yɛiŋ kintəəŋ.
5 Ayaka mi widəkə i mbaŋ wi bəchə’ bà wə, dzaka i mih a, “Kiə wə ki dê kə. Wôkəli, mi wə bə bəəŋki a Bikɛm wi chwəŋkijuŋ ki Juda, bə chu bəəŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə tumdzi, a num wi wə wi kə wi kpɛiŋ i bwiŋyi nyanti yiwə nanitaŋ i wɛli kiŋwakti kiwə.”*
6 Mih dza yɛiŋ Waiŋ Jaka, num wi num i fintəŋ fintəŋ kiŋkii wə, bəh biɛiŋ biwəm binaa bəh bəchə’, wi num a bə kum. Wi nǐ kaŋaki bitiə nanitaŋ bəh dzákə nanitaŋ. Dzákəh yiwə num biŋ'waka bi Nyə nanitaŋ biə wi faaŋ bi waŋ mbi wichi.
7 Waiŋ Jaka wiwə ka tsə dzə kiŋwakti kiwə i tsɛiŋ yiləkəli yi mi wə wi nǐ kə wi shinum i kiŋkii wə.
8 Si wi nǐ dzə kiŋwakti kiwə yakadəiŋ, biɛiŋ biə binaa bi ni kə biwəm tasi bəh bəchə’ bəni bà mbaŋfia ntsə bənaa ka buku tsə gbəyi i Waiŋ Jaka wə nshiŋ. Mi wimu wimu i bə wə kaŋa chəŋŋ wi kwuŋni bəh bilɛti bi chwaka ki kpə bibəkəli num bi jikə bəh njiəŋ. Ayaka njiəŋ wələ num ntsa wi bəni bà bə kə bə Nyə.
9 Biɛiŋ biə bəh bəchə’ bəni bà ka yəəŋ njaŋ wimfiaŋ widəkə wi dzaka a,
“Akə wə wə wə kpɛiŋniki i dzə kiŋwakti kiwə,
i wɛli nyanti yiwə,
kəm bə nǐ kə bə kum wə,
mwa ma yɛlih bəni i chu wə nya bə i Nyə.
Ayaka bəni bələ buku i chwəŋkijuŋ kichi bəh já yichi,
bəh ŋkaiŋni wi bəni bəchi, bəh bitumi bichi.
10 Wə nya bə bəh bəŋkuŋ,
fə bə num bətii mfə gia bə Nyə wibuku.
Ayaka bə num i bi sakaki nshwaiŋ yələ.”
11 Si mih nǐ tsɛiŋki, ka chu wəkə ja yi bəchinda bə Nyə bə num i bənchuku bənchuku wə bəh i bəmalam bəmalam wə. Bə nǐ kə num bə num i bɛiŋ fiəli tali i kiŋkii wə bəh biɛiŋ biə bi kə biwəm tasi bəh bəchə’ bà.

* **5:5** Mi wə bə bəəŋki a Bikɛm i chwəŋkijuŋ ki Juda, bə chu bəəŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit, akə Mbwili wə Nyə nǐ kaka.

12 Bɔ ni yəəŋki bəh ŋga dzaka a,
“Waiŋ Jaka wə bə nǐ kum,
akɔ wi wə wi kpɛiŋni i kaŋaki ŋga,
bəh mbum bəh mfi bimbum
bəh yɛli wimbum bəh kiŋkɔkni bəh
kimbɔiŋsi.”
13 Mih ka dza wɔkɔ biɛiŋ bichi biə Nyɔ
nǐ maa, biə bi kɔ bɛiŋ bəh biə bi kɔ i
kuku bəh i fikuku chɛiŋ bəh i kinchwɔ
kimbum wə, na bəh biɛiŋ bichi biə bi
nǐ kɔ i bi di biələ wə, bi yəəŋ a,
“Kimbɔiŋsi bəh kiŋkɔkni bəh mbum
bəh ŋga
a kaŋaki wi wə wi shinum i kiŋkii wə,
bəh i Waiŋ Jaka wələ jɔbi wichi
kiŋgɔksi kɔbi!”
14 Si bi ni yəəŋki yakadəiŋ, biɛiŋ binaa
biə bi nǐ kɔ biwɔm bum a, “Yi nûm
ayaka!” Bəchə’ bəwɔ gbɔyi i kuku
yaksi na bəh ŋga.

6

Waiŋ Jaka ka wɛli nyánti nanitaŋ

1 Mih ka tsɛiŋki si Waiŋ Jaka wə wɛli
nyanti yi ninshiŋ i yə nanitaŋ kintəəŋ,
mih ka wɔkɔ fiɛŋ fidɔkɔ fimu i mbaŋ
wi biɛiŋ biə binaa biwɔm dzaka bəh ja
aka dzaŋ yi wamni, dzaka a, “Dzâ!”
2 Mih dzaka a mih tsɛiŋ, ka yɛiŋ
kikum kifukuli kidɔkɔ i mih nshiŋ,
mi wi yɔkɔni wiwɔ kaŋa kisɔɔ i kaŋ.
Ayaka bə ka bwaŋ kifɔ ki ŋkuŋ i wi
fwuŋ, wi buku tsə aka mi wə wi nǐ
tumki dziki gɔ́ŋ.
3 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi
kɔmsini yə, mih ka wɔkɔ fiɛŋ fi
kɔmsini fiə i biɛiŋ biwɔm biə kintəəŋ,
fi dzaka a, “Dzâ!”
4 Ayaka kikum kidɔkɔ buku dzə, ki
bɔkɔ lə kaaaŋ, bə ka nya nywɔ wi
jum wimbum i mi wə wi yɔkɔki yɛiŋ
bɛiŋ, ka nya tə wi bəh ŋga i dzô bwǐli
kimbɔiŋni fa kuku ka bəni wɔɔyiki
bədɔkɔ.
5 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi
kikɔmsi kitali yə, mih ka wɔkɔ fiɛŋ fi
kikɔmsi kitali i biɛiŋ biwɔm binaa biə
kintəəŋ, fi dzaka a, “Dzâ!” Mih ka
dzaka a mih tsɛiŋ, ka yɛiŋ kikum kijisi
kidɔkɔ i mih nshiŋ, ayaka mi wə wi nǐ
yɔkɔki yɛiŋ bɛiŋ kaŋa fiɛŋ fiə bə fəkəki
biɛiŋ yɛiŋ wə i wi kaŋ.
6 Ayaka mih ka dza wɔkɔ aka ja
yidɔkɔ yi dzaka i kintəəŋ ki biɛiŋ
biwɔm binaa biə a, “Mi ni dzɔ lə ŋgɔm
wi chɔkɔ bichili ka wi taŋ ŋkwani wi
gəŋkpaiŋ yɛiŋ, nabə i dzɔ ŋgɔm wi
chɔkɔ bichili ka wi taŋ miŋkwani mi
gəŋ mitali yɛiŋ. Ayakalə, kiə wɔ ki
nâŋni kə miə bəh mbih!”
7 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yina
yə, mih ka wɔkɔ kikɔmsi kinaa i biɛiŋ
biwɔm binaa biə kintəəŋ, fi dzaka a,
“Dzâ!”
8 Mih ka dzaka a mih tsɛiŋ, ka yɛiŋ
kikum num ki ju, yɛli wi mi wə wi nǐ
yɔkɔki yɛiŋ bɛiŋ num a kpi, Tumi ki
Bəŋkwu biəli wi i jum wə. Bə ka nya
bɔ bəh ŋga a bɔ dzô bəni i kimbu kimu
i kinaa kə kintəəŋ fa kuku bə kâasi
bɔ bəh bənywɔ bə jum bəh dzɔŋ bəh
jwɛ́iŋ bəh nyám yi chwa yi fa kuku.
9 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi
kikɔmsi kite yə, mih ka yɛiŋ biŋ'waka
bi bəni i tɔŋ wi fəni gia chɛiŋ. Biŋ'waka
biələ kɔ bi bəni bà bɔ nǐ wɔɔyi kɔm gia
yi Nyɔ bəh gia yə bɔ nǐ dzakaki num a
yi bɛiŋ.
10 Bi wili bəh ŋga a, “Ɔ Bah Nyɔ wə
wi kɔ i Biɛiŋ Bichi Bɛiŋ, wɔ wə wɔ
baiŋki num ŋkɔŋ. Wɔ bi wɔkɔli i tsə
buku dəiŋ ka wɔ təiŋ nsaka wibuku
i chukuli chu bi bəni bà bɔ nǐ wɔɔyi
buku, bɔ num i mbi wə a?”
11 Bə ka nya na ndə i bɔ kintəəŋ bəh
mbuŋ wi fukuli, ka dzaka a bɔ wâka
dzô twɛsi, i tsə buku i jɔbi wə bə bi
wɔɔyi kaasi bwa bə nih bəbɔ bà bɔ kɔ
tə bəni bə nɔm bə Nyɔ num bə nǐ kɔ i
wɔɔyi bɔ asi bə nǐ wɔɔyi bɔ.
12 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi
kikɔmsi kisɔɔ yə, mih tsɛiŋ ka yɛiŋ si
nshwaiŋ nəŋniki na bəh ŋga, wɔŋ fiəni
ka jiki lə tiktiktik ka mbuŋ wi kpi,
fiəŋŋ wi chili fiəni ka bɔkɔki lə buuu
aka mwa.
13 Bijɔŋ ka bukuki i bɛiŋ gbɔyi i
kuku aka mintam mi kɛiŋ mə mɔ
kɛiŋki minchiŋ fiəkə yiləkəli tsə səkəsi
mɔ.
14 Bɔɔli dza kii gwu ka ndzɛni wi
kiŋwakti ka laka. Ŋkwúŋ bəh tumi ki
bɔkɔ kintəəŋ kichi dza nyə i kidi kə ki
nǐ kɔ.

15 Bəŋkuŋ bə fa kuku, bəh bəni
bəmbum bəmbum bəchi, bəh kifwu ki
bəni bə jum, bəh bəni bə kpɔ bəmbum
bəmbum, bəh bəni bə ŋga, bəh na bəni
bənchi, nabə mfá, nabə bəh bà bɔ kɔkə
mfá, ka nyumiki i bita mə bəh i bianja
chɛiŋ i ŋkwuŋ wə.
16 Bɔ nǐ nyumiki yakadəiŋ, wili bɔɔŋ
ŋkwúŋ bəh kibianja dzaka a, “Mbɛiŋ
gbɔ̂yi i buku wə bâŋ buku ka mi wə
wi shinum i kiŋkii wə ma yɛ̂iŋki buku,
bəh tə a Waiŋ Jaka wə ma chusi shɔm
yi yi bɔkɔli yə i buku.
17 Chɔkɔ biə bɔ bi chusiki shɔm yibɔ
yi bɔksini dzə kpɛiŋ lɔ, mi kɔkə wə wi
kɔ i num i bɔ nshiŋ.”

7

Bə fə bənchəsi i bəni bə Islae bənchuku gbi mbaŋnyani ntsɔ bənaa a (144,000).

1 Si yəmaka nǐ tsə, mih yɛiŋ
bəchinda bə Nyɔ bənaa num bɔ numyi
i bɛiŋ i bimbu bi mbi binaa, kəŋ fiəkə
yə yi bukuki dzəki i bimbu biwɔ wə,
a yi ma tsəki i kuku nabə i kinchwɔ
kimbum wə, nabə i kɛiŋ wə.
2 Mih ka chu yɛiŋ chinda wi Nyɔ
widɔkɔ, wi buku dzə i kimbu kə wɔŋ
bukuki yɛiŋ, wi kaŋja fiɛŋ fi Nyɔ wə
wi kaŋaki nɔni, fiə wi chəsiki bəni bu
yɛiŋ. Wi ka bɔɔŋ bəchinda bə Nyɔ bà
bənaa bəh ja yiləkəli. Bəchinda bələ
kɔ bà bə nǐ nya ŋga i bɔ, a bɔ bəkəli
nshwaiŋ bəh kinchwɔ kimbum.
3 Wi bɔɔŋ ka dzaka a, “Kiə mbɛiŋ
ki bâkəli kə nshwaiŋ nabə kinchwɔ
kimbum nabə kɛiŋ, maka buku jiə
bənchəsi i shi bi bəni bə nɔm bə Nyɔ
wi buku wə.”
4 Ayaka mih ka wɔkɔ a bəni bà
bə nǐ chəsi nǐ kɔ bənchuku gbi bəh
mbaŋnyani ntsɔ bənaa a (144,000),
num bɔ buku i chwɔŋbijuŋ bichi wə i
Islae.
5 Bə nǐ chəsi bəni i chwɔŋkijuŋ ki
Juda wə, bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa, i
chwɔŋkijuŋ ki Leubɛŋ wə, bənchuku
jwɔfi ntsɔ bəfa, i chwɔŋkijuŋ ki Gad
wə, bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa,
6 i chwɔŋkijuŋ ki Ashɛl wə,
bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa, i chwɔŋkijuŋ
ki Naftali wə, bənchuku jwɔfi ntsɔ
bəfa, i chwɔŋkijuŋ ki Manase wə,
bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa,
7 i chwɔŋkijuŋ ki Semeɔn wə,
bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa, i chwɔŋkijuŋ
ki Lɛwi wə, bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa,
i chwɔŋkijuŋ ki Isaka wə, bənchuku
jwɔfi ntsɔ bəfa
8 i chwɔŋkijuŋ ki Sɛbulun wə,
bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa i chwɔŋkijuŋ
ki Yɔsɛf wə, bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa
i chwɔŋkijuŋ ki Bɛnjamen wə, bə chəsi
bənchuku jwɔfi ntsɔ bəfa.

Mbaŋ wi bəni wə wi kɔ lə maaa

9 Si yəmaka nǐ tsə, mih tsɛiŋ ka yɛiŋ
mbaŋ wi bəni lə maaa a num wə mi
kɔkə i fa. Num bɔ buku i bitumi
wə bichi, bəh i chwɔŋbijuŋ wə bichi,
bəh bəni bəchi, bəh já yichi, num bɔ
numbɛiŋ i kiŋkii ki ŋkuŋ nshiŋ bəh i
Waiŋ Jaka nshiŋ, num bɔ lɔh bəmbuŋ
bə fukuli bəh biali yi səm i kaŋ yibɔ
wə.
10 Bɔ nǐ wiliki bə ja yiləkəli dzaka a,
“Mbɔiŋ dzəki num i Nyɔ wibuku wə
wi kɔ wi shinum i kiŋkii wə bəh i Waiŋ
Jaka wə.”
11 Bəchinda bə Nyɔ bəchi numyi i
bɛiŋ fiəli baŋsi kiŋkii, bəh bəchə’ bà
bəh biɛiŋ biwəm binaa biə, ka gbɔyiki
tumkwusi shi bibɔ i kiŋkii nshiŋ, ka
nyaki kiŋkɔksi kimbum i Nyɔ.
12 Bɔ nǐ fəki yakadəiŋ, dzakayi a, “Yi
nûm ayaka! Kiŋkɔksi bəh mbum bəh
mfi bi kɔ num a kaŋaki Nyɔ wibuku.
Bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i wi. A num
wi wə wi kaŋaki kiŋkɔkni bəh ŋga bi
ləkəli i jɔbi wichi wə kiŋgɔksi kɔbi! Yi
nûm ayaka.”
13 Ayaka chə’ widɔkɔ i bəchə’ bà
kintəəŋ, bikə i mih a, “A fa kɔ bəndə,
num bɔ lɔh bəmbuŋ bə fukuli a? Bɔ
buku faiŋ?”
14 Mih ka chukuli i wi a, “Tikwili,
a kiəki a wɔ.” Ayaka wi dzaka i mih
a, “A fa kɔ bəni bà bɔ buku i ŋgəkə
wimbum wə. Bɔ kɔ bɔ wɔkɔ bəmbuŋ
bəbɔ i mwa mi Waiŋ Jaka wə, bɔ bə́
fuku.
15 Ayakadəiŋ bɔ ka numki i kiŋkii ki
Nyɔ nshiŋ, ka nɔmki i wi nchɔkɔ bəh
nshi i juŋ yi fəni yi gia mə. Wi wə wi

kɔ wi num i kiŋkii wə wi ni numki bəh bɔ, wi num kinjəŋnjəŋ kibɔ.
16 Dzɔŋ bi chu lansi wəɔ kə bɔ, kindəŋ kəbi bi chu wəmki bɔ. Wəŋ bi chu twɛiŋ kə bɔ, di bishili bi chu tumtiki kə bɔ.
17 Yi bi numki yaka, kəm Waiŋ Jaka wə wi kɔ i kintəəŋ kiŋkii wə bi təkniki bəh bɔ aka ntəkni shwáŋ, wi dzɔ bɔ tsə chiŋsi i di biə mwi mə mɔ shiki jəbi wichi bukuki. Nyɔ bi yaŋa bwili lə midɛm michi i dzákəh yibɔ wə."

8

Waiŋ Jaka wɛli nyanti yi gəksini

1 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi nanitaŋ i kiŋwakti kiwɔ wə, di kpichumi i bɛiŋ lə məɔɔŋ i tsə buku i kiŋka ki mbiəŋə wə.
2 Ayaka mih ka yɛiŋ bəchinda bə Nyɔ nanitaŋ bà bɔ si numbɛiŋ i Nyɔ nshiŋ. Bə nya kijəŋ nanitaŋ i bɔ.
3 Chinda wi Nyɔ widəkɔ dza dzə numbɛiŋ i di biə təŋ wi fəni wi gia nǐ kɔ, wi kaŋa finshwali fiə bə kpaki njiəŋ yɛiŋ, num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli. Bə nya njiəŋ widuli i wi i chiŋni i təŋ wi fəni wi gia wə, bəh ntsa wi bəni bəchi bà bɔ kɔ bə Nyɔ. Ayaka təŋ wiwɔ num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli, wi num i kiŋkii nshiŋ.
4 Ayaka wi kpa, miəkə mi njiəŋ miwɔ bəh ntsa wi bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ buku i kaŋ yi chinda wə, yaka tsə i Nyɔ nshiŋ.
5 Chinda wi Nyɔ wiwɔ ka dza dzɔ finshwali fiə bə kpaki njiəŋ yɛiŋ, dzɔ gbuku i təŋ wi fəni wi gia wə, jiə jiksi yɛiŋ, ka ləɔ i nshwaiŋ wə. Si wi ləɔ yakadəiŋ, dzaŋ yisi i mwayiki yi wamyi jumi, nshwaiŋ nəŋni.

Bəchinda bə Nyɔ yisi i təŋki kijəŋ kinaa

6 Bəchinda bə Nyɔ nanitaŋ bà bɔ nǐ kaŋaki kijəŋ nanitaŋ ka kɛiŋsi gwu i təŋki kijəŋ kiwɔ.
7 Chinda wi Nyɔ wi ninshiŋ ka təŋ ŋ'wi jəŋ, kitəh kidzaŋ bəh gbuku num bə fwɛŋni bəh mwa shuku i nshwaiŋ wə. Ayaka kimbu ki nshwaiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ fii, kimbu ki kɛiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ fii, mfwaŋ biə bi təkəki bichi fii tə.
8 Chinda wi Nyɔ wi kɔmsini təŋ ŋ'wi jəŋ, ayaka bə ləɔ fiɛŋ fidəkɔ gbuku bɛli yɛiŋ fi num ka ŋkwuŋ wimbum widəkɔ. Fiɛŋ fiwɔ gbɔ shi i kinchwɔ kimbum wə. Ayaka kimbu ki bəkɔ yimbum kimu i kintəəŋ bitali wə fiəni chu mwa.
9 Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i biɛiŋ biwɔm wə i kinchwɔ kimbum mə kpiyi. Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i bəŋgwuki wimbum i bəkɔ shakyi.
10 Chinda wi Nyɔ wi tali təŋ ŋ'wi jəŋ, jəŋ wimbum widəkɔ nyə i bɛiŋ bɛli aka naka ki baiŋsini gbɔ baŋ kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwɔ wə bəh dzáŋə yi mwi yə mwi bukuki yɛiŋ.
11 Yɛli wi jəŋ wiwɔ kɔ a Nlɔ. Si wi gbɔ yaka, kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwɔ wə fiəni ka ləki. Bəni bəduli kpiyi kəm bɔ nǐ mu mwi miwɔ, kəm jəŋ wiwɔ nǐ kɔ wi fə bəkɔ yiwɔ ka ləki.
12 Chinda wi Nyɔ wi ki kɔmsini kinaa təŋ ŋ'wi jəŋ, ayaka fiɛŋ fidəkɔ chəkɔ chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki wɔŋ wə. Chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki fiəŋŋ wə ayaka chafi tə kimbu kimu i kintəəŋ bitali bijəŋ wə. Ayaka bimbu bibɔ kimu kimu ka jiki. Baiŋni na chu baiŋki i kimbu ki nshiŋ kimu wə bəh ki nchəkɔ i kintəəŋ bitali wə.
13 Mih ka tsɛiŋki, ka wɔkɔ mfaa də bəh ja yiləkəli si wi nǐ fuliki i kintəəŋ ki bɔɔli wə dzakayi a, "Ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, i bəni bà bɔ kɔ i fa kuku i jɔbi wə bə ni təŋki kiŋka kijəŋ kə ki bɛsi kə bəchinda bətali kɔ i təŋ."

9

Bə təŋ jəŋ wi kiŋkani kite

1 Chinda wi Nyɔ wi kiŋkani kite təŋ jəŋ wi, mih yɛiŋ jɔŋ widəkɔ wə wi nǐ nyə bɛiŋ gbɔ i kuku. Ayaka bə nya kiŋwɛli i jɔŋ wiwɔ kə ki wɛliki fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔŋ.
2 Jɔŋ wiwɔ ka wɛli dzaka ki fəŋ kiwɔ, fimiəkə buku fɛiŋ lə maaa ka fiki buku, aka biɛiŋ wə jɔbi wə bə juŋni ka kpa. Fimiəkə fiə fi nǐ buku i fəŋ kiwɔ

wə nǐ fə wəŋ bəh bəəli nyə ka jiki num jini.
3 Chumi buku i fimiəkə fiwə mə shi
dzə i nshwaiŋ wə. Ayaka bə nya
chumi yiwə bəh ŋga i taaki ka nyɛiŋ yi
nshwaiŋ,
4 bə nəiŋ a kiə yi ki bâkəli kə na finə
fi kəəki, i nshwaiŋ wə kəŋ a numki
mfwaŋ nabə kpɛiŋ, a bə nya a ŋgəkə i
ŋkaiŋni wi bəni bà bə kaŋaki kə ki chəsi
ki Nyə i shi bibə chɛiŋ.
5 Bə nǐ bee a bə chəbsi bə i kifiəŋŋ
kite wə. Ayakalə, a bə ma i wôəyi lə bə.
Ŋgəkə wibə nǐ kə aka ŋgəkə wi nyɛiŋ i
jəbi wə yi ta mi.
6 I kifiəŋŋ kite kələ wə bəni bi nəŋki
kpi bə yɛiŋ kə i yi wə. Bə bi dəki lə i kpi,
kpi gɛiŋ lə bə.
7 Chúmi yələ nǐ kə aka bikum biə
bi kɛiŋsi gwu i buku tsə i di bi jum
wə. Biɛiŋ bidəkə nǐ kə i kifwu kibə wə
aka bifə bi bəŋkuŋ biə bə kɛiŋsi bəh
chwaka ki kpə ki bəkəli, bishi bibə nǐ
kə aka shi bi bəni.
8 Kiluli kibə kifwu nǐ kə aka ki
bəkaŋa, jəŋ yibə num aka yi bikɛm.
9 Yi nǐ kaŋaki mbami bi num aka
chwaka ki bəni bə jum kə bə si baaŋ
kijum yɛiŋ wə. Jəbi wə yi si fuli
bibəkəli bibə ka kəmki aka bəkədək
bəduli biə bikum si guku jəbi wə bi
yəkəki tsəki i di bi jum wə. 10 Yi kaŋa
kiwini bəh fiəli aka nyéiŋ. Ayaka ŋga
bibə biə bə nyaki ŋgəkə yɛiŋ i bəni wə
i kifiəŋŋ kite wə nǐ kə i kiwini kibə wə.
11 Bə nǐ kaŋaki ŋkuŋ wibə num
chinda wə wi tsɛiŋki fəŋ kə ki shiki
lə ŋəəəŋ, yɛli wi i já yi Hibulu wə kə
a Abadən, ayaka num i já yi Glik wə
a, Abəliən (yɛli wələ kə a mi wə wi
bəkəliki num bəkəlini).
12 Yələ yi tsə lə kɛiŋki ŋgəkə wi nin-
shiŋ. Ayakalə, mbɛiŋ wôkəli, bəŋgəkə
bədəkə kɛiŋki bə biəli bəfa bələ jum.

Bə təŋ jəŋ wi səə

13 Chinda wi Nyə wi səə təŋ ŋ'wi jəŋ,
mih wəkə ja yidəkə buku dzə i kitiə
kinaa kiwə wə bi num i təŋ wi fəni wi
gia wə bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpə ki
bəkəli, wi num i Nyə nshiŋ,
14 dzakayi i chinda wi Nyə wə, wi
kikəmsi ki səə wə wi nǐ kaŋaki jəŋ a,
“Shwali bəchinda bənaa bà bə kə bə
kaŋa kəmsi tsə i kinchwə kimbum yi
Yuflɛtis wə.”
15 Ayakadəiŋ, chinda wi Nyə ka
shwa bənaa bà. Bəchinda bəwə num
bə nǐ kɛiŋsi jiə bə ka wəkəliki jəbi bəh
chəkə bəh fiəŋŋ bəh jia yə bə bi shwali
bə, bə wəə kimbu kimu i kintəəŋ bitali
bi bəni wə.
16 Mih nǐ wəkə si mbaŋ wi bəni bə
jum bə bikum nǐ kə. Bə nǐ kə bəmalam
gi yifa (200,000,000).
17 Bikum biə mih nǐ yɛiŋ i fiɛŋ wə ka
ndəmsi, bəni bà bə nǐ yaka yɛiŋ bɛiŋ
nǐ kə i dzəh yələ wə lə: bəni bəwə nǐ
ləh chwaka bidəkə baaŋ bijum bibə
yɛiŋ, ntsəŋə wiwə nǐ bəkəki ka gbuku
chu num aka bəəli, chu num tə lə ŋaaa.
Kifwu ki bikum biwə nǐ bwəsiki bi
bəbikɛm, gbuku bəh fimiəkə bəh fiɛŋ
fidəkə ka mikaiŋ mi gbuku mə mə
bɛliki, buku i dzaka kibə wə.
18 Biɛiŋ bi bəŋgəkə biələ biə bi nǐ kə,
gbuku bəh fimiəkə bəh fiɛŋ ka mikaiŋ
mi gbuku mə mə bɛliki, bi nǐ bukuki i
bikum biwə dzəkə wəəyi bəni i kimbu
kimu i kintəəŋ bitali wə.
19 Ŋga bi bikum biwə kə num i
dzaka kibə wə bəh i biwini bibə
wə. Biwini bibə num aka júŋŋ, kaŋa
kifwu, a num fiɛŋ fiə bə bɛiŋsiki bəni
yɛiŋ.
20 Na si yi nǐ num yakadəiŋ, kiŋka
ki bəni bəh biɛiŋ bi bəŋgəkə biələ nǐ ka
wəəyi bə, bə nǐ ka kwuni na shóm yibə
i gia yə bə nǐ fəki bəh kaŋ yibə. Bə nǐ
ka kwuni i bee i tsaki i bəchinda bə
ŋkpɛli bəh miməsə nabə fiə bə kɛiŋsi
bəh chwaka ki kpə ki bəkəli nabə ki
fukuli nabə kinaiŋ, nabə kitəh, nabə
kpɛiŋ. Miməsə mələ kəbi na i yɛiŋ
biɛiŋ nabə i wəkə nabə i nyani.
21 Bə nǐ ka kwuni tə shóm i wəəyiki
bəni nabə i fiiŋki nabə i nəki nəni
kinyɛŋ ki təkəlini nabə ji.

10

Chinda wi Nyə wə wi nǐ kaŋaki fiŋwakti num bə wɛli

1 Mih chu yɛiŋ chinda wi Nyə
widəkə wi ləkəli wə wi shi dzə i bɛiŋ,
num bikwu lim wi ka mbuŋ, num
kikpa kidzaŋ daa i fwu wi bɛiŋ. Shi bi

nǐ kɔ aka wəŋ, gvu yi num asi kiləəm ki gbuku si yaka.
2 Wi nǐ kaŋaki fiŋwakti fidəkɔ i wi kaŋ bə wɛli. Wi shi dzə təm gbu wi, wi tsɛiŋ yiləkəli i kinchwɔ kimbum mə, təm wi tsɛiŋ yi kiməkə i nshwaiŋ wə.
3 Si wi təm yakadəiŋ, wam bəh ŋga asi bikɛm si wam. Asi wi wam yakadəiŋ, dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ ka dzaka.
4 Si dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ yiwɔ dzaka yakadəiŋ, mih bə́ nəŋ i nyaka gia yiwɔ ja, yə dzaka i bɛiŋ a, “Jǐə gia yə dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ dzaka i shɔm. Kǐə wɔ ki nyâka kə i kiŋwakti mə.”
5 Chinda wə mih nǐ yɛiŋ wi num i kinchwɔ kimbum bəh i nshwaiŋ wə dzasi tsɛiŋ yi yiləkəli i bɛiŋ,
6 kaiŋ i yɛli wi mi wə wi kɔ jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi, a num wi wə wi nǐ maa bɔɔli bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i yɛiŋ wə, bəh nshwaiŋ bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i yɛiŋ wə, bəh kinchwɔ kimbum bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ fɛiŋ wə. Wi kaiŋ dzaka a, “Nyɔ ni chu môti kə i fə gia yə wi nəŋki!
7 A bi numki i chəkɔ bi chinda wi Nyɔ wi kiŋkani nanitaŋ bi təŋ ŋ'wi jəŋ, Nyɔ bi fə gia yə wi nǐ nyumiki yi dzə kpɛiŋ si wi nǐ kɔ wi dzaka lɔ i bəni bu bə nɔm bà bɔ kɔ bəni bu bəntum.”
8 Ja yə mih nǐ wɔkɔki i bɛiŋ chu dzaka i mih a, “Tsâ dzô kiŋwakti kə bə wɛli i chinda wi Nyɔ wə kaŋ wə wi num i kinchwɔ kimbum bɛiŋ bəh i nshwaiŋ wə.”
9 Ayakadəiŋ, mih ka tsə i chinda wi Nyɔ wiwɔ dzaka i wi a wi nya fiŋwakti fiwɔ i mih. Wi dzaka i mih a, “Kôɔ dzî. Jɔbi wə ki ni shi i tɔ wa mə ki nǐ ləki. Ayakalə, ki ni njwɔŋki i dzaka ka wə aka nyu.”
10 Mih ka dzɔ fiŋwakti fiwɔ i chinda wi Nyɔ wiwɔ kaŋ, ka dzi. Si mih nǐ dziki ki njwɔŋ i dzaka kəŋŋ wə aka nyu, Ayakalə, jɔbi wə ki nǐ shi i təɔ mə ki lɔ.
11 Si mih nǐ dzi, bə ka dzaka i mih a, “Wɔ kaŋaki chu dzâka ntum wi Nyɔ i bəni. Ntum wələ kɔ kɔm chwɔŋkijuŋ ki bəni bəh kitumi bəh bəni bà bɔ dzakaki ŋkaiŋni yi já bəh bəŋkuŋ.”

11

Bəni bə ntum bə Nyɔ bəfa

1 Bə dza nya kimfəkə i mih ki num aka mbəŋ, dzaka i mih a, “Tsô fâkə juŋ yi fəni gia yi Nyɔ bəh təŋ wi fəni gia, wɔ fa tə bəni bà bɔ tsaki yɛiŋ,
2 ayakalə kǐə wɔ ki fâkə kə təkɔ wi biŋ. Bêe biəmaka di kɔm bi kɔ num bə nya i bəni bà bɔ kɔkə Bəju. Bɔ bi yaka i kwili wi baiŋni fuŋ, chəbsi kwili wiwɔ i tsə buku i kifiəŋŋ wə mbaŋnyani ntsɔ bəfa.
3 Mih bi nya lə ŋga i bəni bəŋ bəfa bà bɔ dzakaki kɔm mih, bɔ bi laka ntum wuŋ i bəni i kaŋ wə nchuku gi yifa bəh mbaŋ bisɔ (1,260). Bɔ bi lakaki yaka num bɔ ləh bəmbuŋ bə kpi.”
4 Bəni bəfa bələ kɔ kɛiŋ yi Ɔlif yifa bəh naka bifa biə bə təmki naka ki baiŋsini yɛiŋ ki si shi num i Bah nshiŋ wə wi kaŋaki nshwaiŋ.
5 Ayaka mi kabə nəŋ i bi fə gia yichu bəh bɔ, gbuku bi buku i dzaka kibɔ wə wi dzi mbaiŋŋni wibɔ. Yələ kɔ dzəh yə na ndə wə wi nəŋki i fə gia yichu bəh bɔ bi kpiki ayaka.
6 Bɔ kaŋaki lə ŋga biə bɔ kɔ i baŋ bɔɔli ka dzaŋ ma məm na i təkə i nshwaiŋ wə, i kaŋ yə wə bɔ ni lakaki ntum wi Nyɔ yɛiŋ. Bɔ kaŋa tə ŋga biə bɔ kɔ i fiəni mwi michi a mɔ fiəni chu mwa bəh ŋga biə bɔ kɔ i faaŋ ŋkaiŋni bifum bichi i nshwaiŋ wə na yibwiŋ bɔ kɔŋki.
7 Jɔbi wə bɔ bi kaasi i dzaka gia yə bɔ kaŋaki i dzaka, kiŋkum ki nyam yə bi buku i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, yi bi tum jum bəh bɔ, yi tumdzi bɔ, ka yi bi wɔɔyi bɔ,
8 kiwini kibɔ bi nɔyi baaŋki dzəh yi kwili wə. Kikwili kələ kɔ kə bə bɔɔŋki i já yi ndi wə a Sədəm nabə a Ijib, a num fɛiŋ di biə bə nǐ baŋŋ Bah wibɔ i kintasi wə.
9 I kaŋ wə yitali bəh kiŋka ŋgɔkɔ wi bəni, na i kinaiŋ kintɔŋ wə, na bà bɔ dzakaki na yinaiŋ já, nabə kikwili kinaiŋ, bɔ bi tsɛiŋki si kiwini kibɔ nɔyi bɔ bi nəiŋ a bə ma ləə.
10 Bəni bà bɔ kɔ fa kuku bi laŋki a kpiyi bəni bələ lə a. Bɔ bi ka saŋliki,

mi chiŋsi kinya i mi, mi chiŋsi i mi.
Bɔ bi fəki yaka kɔm bəni bə ntum bə
Nyɔ bəfa bələ dzə bəh ŋgəkə wimbum
i bəni wə fa kuku.
11 Yi dzə num si kaŋ yitali bəh kiŋka
yələ dzə tsə, kiŋ'waka kə ki nyaki nəni
dza dzə i Nyɔ wə, liə i bɔ mə, bɔ fiəni
dzayi. Bəni yɛiŋ yaka ndzaŋ kwa bɔ.
12 Bəni bələ bəfa ka wɔkɔ ja yi dzaka
i bɛiŋ na bəh ŋga dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ
yâka dzâ fa!” Ayaka bɔ ka yakaki tsəki
i bɛiŋ i bikwu wə, bəmbainŋŋni bəbɔ
tsɛiŋ.
13 A jɔbi wiwɔ wə, nshwaiŋ dza
nəŋni na bəh ŋga bəh ŋga, kimbu
ki kwili kimu i jwɔfi kintəəŋ muku.
Bəni bənchuku nanitaŋ (7,000) kpiyi
si nshwaiŋ yiwɔ ni nəŋniki. Kiŋka ki
bəni bà bɔ nǐ baaŋ, num bəh ndzaŋ na
bəh ŋga, ka tumyiki bikum bi Nyɔ wə
wi kɔ bɛiŋ.
14 Yələ yi tsə lə, kɔ ŋgəkə wi kɔmsini.
Ayakalə, mbɛiŋ wôkɔli, ŋgəkə wi
ŋkaiŋni kitali ni dzə lə i jɔbi wi juli wə.

Bə tɔŋ jəŋ wi nanitaŋ

15 Chinda wi Nyɔ wi nanitaŋ tɔŋ
ŋ'wi jəŋ, mih wɔkɔ já yi dzaka i bɛiŋ
bəh ŋga dzakayi a, “Ŋkuŋ bi fa kuku
fiəni chu bi Bah wibukumbɛiŋ bəh
Kimbwili wə wi nǐ kaka, wi num i bi
sakaki jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.”
16 Ayaka bəchə’ bəni bà mbaŋfia ntsɔ
bənaa bà bɔ nǐ shinum i biŋkii bibɔ
wə i Nyɔ nshiŋ ka gbɔyiki tumkwusi
bishi bibɔ i kuku, nya kiŋkɔksi kim-
bum i Nyɔ.
17 Bɔ ni fəki yakadəiŋ, dzakayi a,
“Buku nyâki kiyɔŋni i wɔ,
Bah Nyɔ wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi,
akɔ wɔ wə wɔ kɔ i liə, a num wɔ wə wɔ
nǐ kɔ wɔ si num.
Buku nyâki kiyɔŋni kɔm wɔ kɔ wɔ dzɔ
lɔ
ŋga bia bimbum ka yisi i sakaki.
18 Bəni bà bɔ kiəki kə wɔ* nǐ bɔksi
shɔm,
ayaka jɔbi wə wɔ kɔ i chusi shɔm ya yi
bɔksini kpɛiŋ lɔ.
A num jɔbi wə wɔ kɔ i sakaki bəni bà
bɔ kɔ bɔ kpiyi.
A chu num tə jɔbi wə wɔ kɔ i makti
bəni ba bə nɔm bà bɔ kɔ
bəni ba bə ntum,
i chu makti bəni bà bɔ kɔ bəh Nyɔ,
i makti tə bəni bəchi bà bɔ kɔksiki yɛli
wa,
nabə bənchiŋ bənchiŋ nabə bəmbum
bəmbum.
A num tə i jɔbi wə wɔ kɔ i kaasi bəni
bà bɔ bəkəliki di bichi fa kuku.”
19 Bə ka dza wɛli dzaka ki fiəŋə ki
juŋ yi fəni gia yi Nyɔ i bɛiŋ. Kin-
taiŋntaiŋ ki miŋkaiŋ mi Nyɔ kə ki nǐ
kɔ i juŋ yi fəni yi gia yiwɔ mə kiyəŋə.
Ayaka dzaŋ dza ka mwayiki, wamyi,
jumi, nshwaiŋ nəŋni, kitəh kidzaŋ
kimbum kimbum shuku.

12

Miŋkpaŋa widəkɔ bəh kiŋkum ki nyam kidəkɔ ki bwəsi kətə

1 Mih dza yɛiŋ gia yi dzaka kiwɔmni
yidəkɔ i bɛiŋ. A nǐ kɔ miŋkpaŋa widəkɔ
wi ləh wɔŋ i gwu wə ka mbuŋ, fiəŋŋ
num i gvu yi chɛiŋ, num wi bwaŋ kifɔ
ki ŋkuŋ bijɔŋ num yɛiŋ wə jwɔfi ntsɔ
bəfa.
2 Wi nǐ kɔ bəh tɔɔ wi nɔmh i bwɔ, wi
wɔkɔ ləli bi nɔm də.
3 Mih dza chu yɛiŋ gia yi dzaka ki
wɔmni yidəkɔ i bɛiŋ. A nǐ kɔ kiŋkum ki
nyam kibəkəli kidəkɔ, ki bwəsi nyam
yi kətə. Ayaka yi kaŋa kifwu nani-
taŋ bəh bitiə jwɔfi, bəh bifɔ bi ŋkuŋ
binchiŋ binchiŋ nanitaŋ i kifwu kiwɔ
wə.
4 Wi tum wini wi yaŋa dzɔ kimbu
kimu i kintəəŋ ki bitali bijɔŋ wə i bɛiŋ
lɔɔ shi i kuku. Ayaka kiŋkum ki nyam
kiwɔ dza tsə num i miŋkpaŋa wə wi nǐ
kɔ a bwɔ nshiŋ, ka jɔbi wə miŋkpaŋa
wiwɔ bwɔ ŋgaiŋ nǐ bwiŋyi dzi waiŋ
wiwɔ a dzini.
5 Wi bwɔ waiŋ nyukuni, a num wə
wi bi sakaki bitumi bichi bəh mbeŋ
wi ŋkuŋ wi chwaka. Ayakalə, asi wi
nǐ bwɔ, bə chufi dzɔ waiŋ wiwɔ tsə bəh
wi i bɛiŋ i Nyɔ, wi num kɔmsi i kiŋkii
ki wə.
6 Miŋkpaŋa wiwɔ ka gɛiŋ tsə num i
chwa i di biə Nyɔ nǐ kɔ wi sisi jiə lɔ i
wi. I di biə bə bi tɔkniki bəh wi i kaŋ

* **11:18** Bəni bələ kɔ bə bɔɔŋ bɔ chəŋ a, “Tumi”

wə nchuku bəh gi yifa bəh mbaŋ bisɔ (1,260).
7 Ayaka jum dza yisi i tumi ki Nyɔ
wə, chinda wi Nyɔ wə Maikɛl bəh
mbaŋ wi bəchinda ka jwɔki bɔ bəh
kiŋkum ki nyam yə yi bwɔsiki kətə.
Ayaka nyam yiwɔ bəh bəchinda bu
bɔŋ jwɔ chukuli,
8 ayakalə bə tumdzi kiŋkum ki nyam
kiwɔ bəh mbaŋ wi, bɔ na chu kwati di
i tumi ki Nyɔ wə.
9 Bə bwili kiŋkum ki nyam kiwɔ ki
bwɔsi kətə ka laaŋ ki bəh bəchinda bu,
bɔ shi gbɔ i kuku. Kiŋkum ki nyam
kələ kɔ num Juŋŋ yi kikpu yə yi kɔ
ŋkpɛli, chu num Satan. A num wi wə
wi fwɔkyiki bəni i mbi wələ wə wichi.
Bə nǐ laaŋ wi tasi bəh bəchinda bu bɔ
shi gbɔ i kuku.
10 Mih dza wɔkɔ ja yi dzaka na bəh
ŋga i tumi ki Nyɔ wə a,
"Akɔ i liə Nyɔ ki bwiliki bəni bu,
i chusiki ŋga bi bi nɔm,
i sakaki ŋkuŋ bi,
Kimbwili wi wə wi nǐ kaka ni chusi tə
ŋga bi i nsaka wi wə.
Yi nûm yaka i liə kɔm bə kɔ bə laaŋ shi
mi wiwɔ i kuku
wə wi ni shi kɔ i Nyɔ wibukumbɛiŋ
nshiŋ,
a num wə wi jiəki gia i bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ fuŋ nshiŋ bəh
nchɔkɔ.
11 Ayakalə, bə tum dzi lɔ wi
kɔm mwa mi Waiŋ Jaka bəh gia yi Nyɔ
yə bɔ beeŋki nsaka wiwɔ.
Ayaka bɔ nǐ kɔŋki kə nɔni kibɔ
na i dzəh yə bɔ kɔ i lwaki kpi.
12 Ayakadəiŋ, ma tumi ki Nyɔ laŋki,
bəh bəni bəchi bə bɔ kɔ yɛiŋ, laŋki tə.
Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ i
kuku bəh kinchwɔ kimbum,
kɔm ŋkpɛli kɔ wi shi dzə i mbɛiŋ wə.
Wi jikə bəh shɔm yi bɔkɔli nalə,
kɔm wi kiəki lə a jɔbi wi ŋgaiŋ baaŋ a
twɛsi."
13 Jɔbi wə kiŋkum ki nyam kə ki
bwɔsiki kətə nǐ yɛiŋ a bə laaŋ bwili
ŋgaiŋ, wi shi gbɔ i kuku, wi ka daa
n'yɔkɔ i miŋkpaŋa wə chɛiŋ, wə wi nǐ
bwɔ waiŋ nyukuni.
14 Ayakalə, bə nǐ nya bibəkəli bi
mfaa wimbum bifa i miŋkpaŋa wiwɔ
a wi fuli bəh bi i yɔkɔ gɛiŋ juŋŋ yiwɔ
i tsə numki i chwa i jía yitali wə bəh
kiŋka bə tɔkni i wi.
15 Ayaka juŋŋ yiwɔ ka bwiliki mwi
i dzaka ki wə, mɔ shi aka bɔkɔ, i
miŋkpaŋa wiwɔ chɛiŋ a ŋgaiŋ dzɔ nyə
bəh wi.
16 Ayakalə, nshwaiŋ gamti
miŋkpaŋa wiwɔ, wɛli dzaka ki ka
məə bɔkɔ yə kiŋkum ki nyam kiwɔ nǐ
bwiliki i dzaka ki wə.
17 Nyam yiwɔ ka bɔksi shɔm bəh
miŋkpaŋa wiwɔ, ka nyə tsə fasi jum
i jwɔ kiŋka ki bwa bə kpaŋa wiwɔ, a
num bà bɔ jiəki bənchi bə Nyɔ chu
beeŋ nsaka wi Jisɔs.
18 Ayaka wi* ka tsə ka numki i
kinchwɔ kimbum kpəŋ.

13

Nyam yi gumini yə nǐ buku i kinchwɔ kimbum wə

1 Mih ka chu dza yɛiŋ nyam yi gu-
mini yi buku dzə i bɔkɔ, yi kaŋa kifwu
nanitaŋ bəh bitiə jwɔfi bəh bifɔ bi
ŋkuŋ i fwu wi bitiə biwɔ wə jwɔfi,
kiyɛli kə ki nǐ bəkəliki yɛli wi Nyɔ nǐ kɔ
i bifwu biwɔ wə.
2 Nyam yiwɔ yə mih nǐ yɛiŋ yi nǐ
bwɔsiki jum, gvu yi num aka yi nyam
yidɔkɔ bə bɔɔŋki a bɛɛ, dzaka ki num
aka ki kibaba. Kiŋkum ki nyam kə ki
bwɔsiki kətə, ki ka nya nyam yiwɔ bəh
ŋga bi bəh kiŋkii ki a wi sakaki bəh ŋga
bimbum.
3 Fwu wi nyam yiwɔ widɔkɔ nǐ
kaŋaki lə ŋkaiŋni wi biəkə yidɔkɔ num
yi nǐ kɔlə i wɔɔ wi wɔɔni, ayakalə num
yi nǐ bɔnih lɔ. Ayaka dzaka wɔm bəni
bəchi fa kuku, bɔ ka gbɔyiki i nyam
yiwɔ chɛiŋ.
4 Ayaka bəni ka nyaki kiŋkɔksi kim-
bum i kiŋkum ki nyam kə ki nǐ bwɔsiki
kətə, kɔm ki nǐ kɔ ki nya nyam yi
gumini yiwɔ bəh ŋga bi. Ayaka bɔ
ka nyaki tə kiŋkɔksi kimbum i kiŋkum
ki nyam kiwɔ dzaka a, "Akɔ ndə ka
nyam yi gumini, a num ndə i jwɔ yi
a?"

* **12:18** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki i di biələ wə a, "Ayaka mih ka tsə..."

5 Bə nǐ bee nyam yiwɔ yi ka kaŋaki
dzaka, yi num i dzakaki já yi ghaŋsini
gwu, yi chu bəkəli yɛli wi Nyɔ, num
bəh chu bee tə a yi sakaki i kifiəŋŋ wə
mbaŋnyani ntsɔ bəfa.
6 Yi ka yisi ka dzakaki já yichu kɔm
Nyɔ, bəkəli yɛli wi bəh di biə Nyɔ kɔ
fɛiŋ bəh bəni bà bɔ kɔ i tumi ki Nyɔ wə.
7 Bə nǐ kɔ bə bee tə a yi laa jum i bəni
bà bɔ kɔ bə Nyɔ, i tumdzi bɔ, bee tə a yi
kaŋaki ŋga i di bichi bəh i bəni bəchi
bəh i bəni bə já yichi, bəh i bitumi
bichi.
8 Bəni bəchi i fa mbi wə bi nyaki lə
kiŋkɔksi kimbum i wi. Bəni bələ kɔ mi
wichi wə bə nǐ ka nyaka dəkə yɛli wibɔ
i kiŋwakti wə na ka mbi yisi. Kiŋwakti
kələ kɔ kə kiyɛli ki bəni bà bɔ kaŋaki
nɔni kɔ yɛiŋ mə, num kiŋwakti ki Waiŋ
Jaka wə bə nǐ kum.
9 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ.
10 A kabə num a mi kɔ a bə ni kwa
wi kwani, ma bə nǐ kwa. Mi kabə num
a bə ni wɔɔ wi bəh nywɔ wi jum, ma
bə ni wôɔ wi bəh nywɔ wi jum wiwɔ.
Yələ gia tsəki i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ a
bɔ kâŋa shɔm, bɔ jǐəki shɔm i wi.

Nyam yi gumini yə nǐ buku i kuku

11 Mih chu dza yɛiŋ nyam yi gumini
yidɔkɔ num yi buku i kuku, yi kaŋa
bitiə bifa aka waiŋ shwaŋ, wi dzaka
aka kiŋkum ki nyam yə yi bwɔsiki kətə.
12 Yi nǐ chusiki ŋga bi nyam yi gu-
mini yi ninshiŋ yə yichi, i yɛli wi
nyam yiwɔ wə. Ayaka yi fə kuku
wichi bəh bəni bəchi i mbi wə ka
nyaki kiŋkɔksi kimbum i wi bəh ŋga bi
nyam yi ninshiŋ yə biəkə yi nǐ kɔ i wɔɔ
wi wɔɔni num biəkə yiwɔ bɔnih lɔ.
13 Yi nǐ fəki kinchəsi kə ki chusiki
ŋga bi fə na gbuku nyə shi dzə i bɛiŋ
bəni yɛiŋ.
14 Si bə nǐ bee a yi fə kinchəsi kə
ki chusiki ŋga i yɛli wi nyam yi nin-
shiŋ yə wə yi ni gumiki yaka, yi ka
fwɔkyiki bəni bà bɔ kɔ i mbi wələ
wə bəh bi. Ayaka yi ka dzaka bə fə
kimbwɔsi ki nyam yə bə nǐ bɛiŋsi bəh
nywɔ wi jum ayaka yi kɛiŋ yi wɔm.
15 Bə nǐ bee a yi nya kiŋ'waka i
kimbwɔsi ki kiŋkum ki nyam yə, ka yi
kɔ i dzakaki, yi fô bə wɔɔyi bəni bəchi
bà bɔ nəiŋki i nyaki kiŋkɔksi kimbum
i kimbwɔsi kə.
16 Yi nǐ dzaka a bə fə kinchəsi i bəni
bəchi i tsɛiŋ yiləkəli wə nabə shi chɛiŋ,
a bə fə i na ndə wə kɔŋ wi numki
winchiŋ nabə wimbum, nabə i bəni
bə kpɔ nabə i bəni bə kifuu, nabə mfá
nabə bà bɔ kɔkə mfá,
17 ka mi ma taŋ nabə i taŋni wi
kaŋaki kə kinchəsi kiwɔ. Kinchəsi kələ
kɔ yɛli wi kiŋkum ki nyam kə, nabə
nyaka wi yɛli wi kiŋkum ki nyam kə.
18 Yələ kɔ gia yi nəŋ mfi bimbum. Mi
wə wi kaŋaki mfi wi fâ nyaka wələ wi
kɔ yɛli wi nyam yələ wi wôkɔ. Nyaka
wələ num yɛli wi mi wiwɔm, nyaka
wiwɔ num a, (666).

14

Waiŋ Jaka bəh bəni 144,000

1 Mbɛiŋ wôkɔ, si mih ni chu tsɛiŋ,
mih dza yɛiŋ Waiŋ Jaka num wi
num i ŋkwuŋ wi Sayɔŋ wə, bəni
bənchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsɔ
bənaa (144,000) num bəh wi. Bəni
bələ nǐ kɔ bà bɔ nǐ kaŋaki kinchəsi ki
yɛli wi bəh wi Ba wi i shi chɛiŋ.
2 Mih wɔkɔ ja yi dzə i bɛiŋ yi jumi
aka mwi mə mɔ gbɔki i fəŋ wə, yi
jumi tə aka dzaŋ yə yi wamyiki. Ja yə
mih nǐ wɔkɔ yi nǐ dzakaki aka kichəŋŋ
bəni kɔmyiki.
3 Bɔ nǐ yəəŋki njaŋ wimfiaŋ widɔkɔ
i kiŋkii ki ŋkuŋ nshiŋ bəh i biɛiŋ
biwɔm binaa nshiŋ bəh i bəchə' nshiŋ.
Mi widɔkɔ nǐ ka kiə dəkə njaŋ wiwɔ
a kɔbi a bəni bà bənchuku gbi bəh
mbaŋnyani ntsɔ bənaa a. A num bà bə
nǐ yɛlih bɔ i chu wə i fa kuku.
4 Bələ kɔ bəni bà bɔ nǐ ka bəkəli dəkə
gwu yibɔ bəh bəkaŋa, kɔm bɔ nǐ ka kiə
dəkə bəkaŋa. Akɔ bɔ bà bɔ si biəli Waiŋ
Jaka i na faiŋ wə wi tsəki. Bəni bələ kɔ
bà bə nǐ yɛlih i ŋgɔkɔ wi bəni bəwɔm
bəchi kintəəŋ a bɔ num ka mintam mi
Nyɔ mi ninshiŋ bəh mi Waiŋ Jaka.
5 Gia yi ntəkə yidɔkɔ nǐ ka num buku
dəkə i dzaka kibɔ wə. Bɔ num ŋgbɔ
widɔkɔ kɔbi.

Ndzaka wi bəchinda bətali bə Nyɔ

6 Ayaka mih chu dza yɛiŋ chinda wi
Nyɔ widɔkɔ wi fuli i kintəəŋ ki bɔɔli

wə. Wi nǐ kaŋaki ntum wi ndzəŋni wə wi kɔ i jəbi wichi i fukuki i bəni bəchi bà bɔ kɔ i mbi wələ wə. Wi nǐ kɔ i fukuki i bitumi bichi, bəh i bəŋkuŋ bəchi, bəh bəni bà bɔ dzakaki na yi naiŋ já nabə winaiŋ ŋkaiŋni wi bəni bəchi.

7 Chinda wiwɔ wam na bəh ŋga a, “Mbɛiŋ lwâki Nyɔ tûmyi bikum bi, kɔm jəbi wi, wi nsaka dzə kpɛiŋ lɔ. Mbɛiŋ nyâ kiŋkɔksi kimbum i wi kɔm wi maa bɔɔli bəh nshwaiŋ bəh kinchwɔ kimbum bəh bidi biə mwi bukuki fɛiŋ i kuku.”

8 Chinda wi Nyɔ widəkɔ wi kɔmsini, ka biəliki wi dzakayi a, “Babilən wimbum kɔ wi gbɔ lɔ, wi gbɔ lɔ. Akɔ wi wə wi fə bitumi bichi mu nəni ki təkəlini ka mbih.”

9 Chinda wi Nyɔ widəkɔ wi kiŋkɔmsi kitali ka biəliki tə bɔ, wili na bəh ŋga a, “Na ndə wə wi ka məmsi i nya kiŋkɔksi kimbum i nyam yi gumini yə bəh kimbwəsi ki nyam yiwɔ, kaŋa tə kinchəsi i shi chɛiŋ nabə i tsɛiŋ yi wə,

10 yaka wi bi mu lə shɔm yi Nyɔ yi bɔksini asi mi si mu mbih. Shɔm yi bɔksini yiwɔ kɔ num wi shuku i bwam wi, wi bɔksini shɔm maka wi kpɛiŋni. Wəmaka mi kɔ bə bi lɔɔki wi i fiɛŋ wə fi fii aka mikaiŋmigbuku, wi yɛiŋ ŋgəkə fɛiŋ. Yələ gia bi numki num i bəchinda bə Nyɔ bə baiŋni nshiŋ bəh Waiŋ Jaka.

11 Fimiəkə bi yakaki jəbi wichi kiŋgɔksi kɔbi i di biə bə lɔɔ bɔ i ŋgəkə wə. Bəni bələ bɔ nyaki kiŋkɔksi kimbum i nyam yi gumini bəh kimbwəsi ki nyam yiwɔ bəh bəni bà bɔ kaŋaki kinchəsi ki yɛli wi, bɔ bi kaŋaki kə ŋ'waka i ŋgəkə wibɔ wə nshi nabə nchɔkɔ.”

12 Yələ gia tsəki i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ num bɔ bà bɔ jiəki bənchi bə Nyɔ, bɔ jiə shɔm i Jisəs wə, a bɔ kaŋaki i kaŋaki shɔm.

13 Mih dza wɔkɔ ja yi dzaka i tumi ki Nyɔ wə yi dzaka i mih a, “Nyâka yələ: I yisi i liə tsəki səki ndzəŋni bimbum kɔ i bəni bà bɔ kpiyiki num bɔ chiŋni bəh Bah.” Kiŋ'waka ki Nyɔ bum a, “Ndzəŋni bimbum kɔ i bɔ ŋkɔŋ, bɔ ni waka lə i biluŋ bibɔ wə, kɔm mfə wibɔ wi ndzəŋni ni biəli lə bɔ.”

Ŋkɔh wə wi kɔ nsaka wi Nyɔ

14 Mbɛiŋ wôkəli, mih dza tsɛiŋ mih yɛiŋ bikwu bi fuku fukuni, num mi num i bikwu biwɔ wə wi bwəsi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, num wi bwaŋ kifɔ ki ŋkuŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkəli, wi kaŋa fiŋkɔfi i wi kaŋ fi num aka kintɔ ki juŋ ki kwa.

15 Chinda wi Nyɔ widəkɔ dza buku dzə i juŋ yi fəni yi gia mə, wam i mi wə wi ni shinum i bikwu wə bəh ŋga, dzaka a, “Kwâ fiŋkɔfi fia fi kɔhni ma wɔ kôh ŋkɔh bəh fi. Jəbi wi kɔhni kpɛiŋ lɔ, ayaka mbi wələ kpɛiŋ lɔ i ŋkɔh wə.”

16 Ayakadəiŋ, mi wə wi nǐ shinum i bikwu wə ka lɔɔ fiŋkɔfi fi i nshwaiŋ wə, fə ŋkɔh i nshwaiŋ wə.

17 Chinda wi Nyɔ widəkɔ chu buku dzə i juŋ yi fəni yi gia wə i bɛiŋ, wi kaŋa tə fiŋkɔfi i wi kaŋ fi num aka kintɔ ki juŋ ki kwa.

18 Chinda wi Nyɔ widəkɔ ka buku i təŋ wi fəni wi gia wə, num wə wi kaŋaki ŋga i gbuku bɛiŋ. Wi wam bəh ŋga i widəkɔ wə wi nǐ kaŋaki fintɔ fi kwani fiə a, “Lɔô fiŋkɔfi fiwɔ ma wɔ təiŋyi kaka ki mintam mi mbih i nshwaiŋ wə, kɔm mintam miwɔ bɔkɔ lɔ.”*

19 Ayakadəiŋ, chinda wi Nyɔ wiwɔ ka lôɔ fiŋkɔfi fi i nshwaiŋ wə, kôɔyi mintam mi mbih miwɔ i nshwaiŋ wə, juŋni, bakti i kishwa kimbum kə bə fəki mbih yɛiŋ, yələ chusiki gia yə shɔm yi Nyɔ yi bɔkɔli bi fəki bəh bəni.

20 Bɔ ka dəŋyi mintam mi mbih miwɔ bəh gvu i kwili wə i biŋ, a buku num mwa, mɔ jikə i yaka tsə aka i dzaka ki kikum, dza ləŋ tsə buku ka bəmay gi yifa.

15

Bəŋgəkə nanitaŋ bà bɔ kɔ i kiŋgɔksi wə

1 Mih chu dza yɛiŋ ŋkaiŋni fiɛŋ fi dzaka ki wɔmni fidɔkɔ i bɛiŋ, a num na fiɛŋ fi dzaka ki wɔmni fi mbum. A

* **14:18** Mintam mələ kɔ i já yi ŋkali wə a, “grapes.”

nǐ kɔ bəchinda bə Nyɔ nanitaŋ bɔ kaŋa bəŋgəkə nanitaŋ bà akɔ kiŋgɔksi i nya i bəni, kɔm bələ kɔ bà Nyɔ nǐ chusi kaasi shɔm yi yi bɔksini yɛiŋ.

2 Mih chu dza yɛiŋ fiɛŋ fidɔkɔ fi
bwəsi kinchwɔ kimbum kidɔkɔ ki
num ka bə si fwɛŋni bəh gbuku, ki
baiŋ aka mijwɔ. Bəni bədɔkɔ num
kɔmsi i kinchwɔ kimbum kiwɔ kpəŋ,
a num bà bɔ tumdzi nyam yi gumini
yiwɔ bəh kimbwəsi ki bəh nyaka wə
wi kɔ yɛli wi nyam yiwɔ. Bɔ nǐ num
fɛiŋ yakadəiŋ kaŋa kichəŋŋ ki Nyɔ i
káŋ yibɔ wə,

3 yəəŋ njaŋ wi Muses wə mi wi nɔm
wi Nyɔ bəh njaŋ wi Waiŋ Jaka. Bɔ nǐ
yəəŋki a,

“Ɔ Bah Nyɔ wə Wi Kaŋaki Ŋga Bichi,
biɛiŋ biə wɔ fə kɔ na bimbum bəh bi
kaŋyini.
Ɔ wɔ kɔ Ŋkuŋ i bitumi bichi,*
ayaka dzəh yə wɔ fəki gia yɛiŋ kɔ yi
chəŋ bəh yi ŋkɔŋ.
4 Ɔ Bah, mi wə wi kɔkə i lwaki wɔ,
tumyi bikum bia kɔ ndə?
Num a wɔ shəŋ wi baiŋni.
Bitumi bichi bi dzəki nya kiŋkɔksi
kimbum i wɔ,
kɔm bɔ yɛiŋ gia yə wɔ fəki num chəŋ.”

5 Si yəmaka nǐ tsə, mih dza tsɛiŋ, ka
yɛiŋ num bə wɛli juŋ yi fəni yi gia i
bɛiŋ yə yi kɔ kintaŋ ki chusi a Nyɔ kɔlə
bəh bəni.

6 Ayaka bəchinda bə Nyɔ bà nanitaŋ
bɔ nǐ kaŋaki bəŋgəkə nanitaŋ bɔ ka
buku i juŋ yi fəni yi gia yiwɔ wə. Bɔ
nǐ kɔ bɔ tum bəmbuŋ bɔ mwaŋyi nalə,
wafi bichumni bimbuŋ i bijum bibɔ
wə num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ
ki bɔkɔli.

7 Ayaka fiɛŋ fimu fidɔkɔ i mbaŋ wi
biɛiŋ biwɔm biə binaa ka nya bilɛti
nanitaŋ i bəchinda bà nanitaŋ num
bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli.
Bilɛti biwɔ nǐ kɔ num bi jikə bəh shɔm
yi bɔkɔli yi Nyɔ wə wi kɔ jɔbi wichi
kiŋgɔksi kɔbi.

8 Juŋ yi fəni yi gia dza jikə bəh
fimiəkə fiə fi nyəki dzəki i baiŋni bi
Nyɔ wə, bəh i ŋga bi wə. Ayaka yi
ka numki a mi nǐ kɔkə i chu liə i juŋ
yi fəni yi gia yi Nyɔ wə, i tsə buku si
bəŋgəkə nanitaŋ bà bəchinda bə Nyɔ
bà nanitaŋ nǐ kaŋaki i nya i bəni nǐ dzə
kaa.

16

Bilɛti nanitaŋ bi shɔm yi Nyɔ yi bɔksini

1 Mih ka dza wɔkɔ ja yi dzaka bəh
ŋga i juŋ yi fəni yi gia wə yi dzaka i
bəchinda bə Nyɔ bà nanitaŋ a, “Mbɛiŋ
tsâ shuku shɔm yi Nyɔ yi bɔksini yə i
bilɛti biə wə nanitaŋ i nshwaiŋ wə.”

2 Ayaka chinda wi Nyɔ wi ninshiŋ
ka tsə shuku ŋki kilɛti ki shɔm yi Nyɔ yi
bɔksini yə i nshwaiŋ wə. Ayaka biəkə
yi gumini yi lɔli dza kwa bəni bà bɔ
nǐ kaŋaki kinchəsi ki nyam yi gumini
yələ nya kiŋkɔksi kimbum i kimbwəsi
ki nyam yiwɔ.

3 Chinda wi Nyɔ wi kɔmsini shuku
ŋki kilɛti i kinchwɔ kimbum wə, bɔkɔ
yiwɔ fiəni chu aka mwa mi kiŋkpili ki
mi. Ayaka biɛiŋ bichi biə bi nǐ nɔki i
bɔkɔ yiwɔ wə kpiyi.

4 Chinda wi Nyɔ wi kiŋkɔmsi kitali
shuku ŋki kilɛti i binchwɔ wə bəh i
bidi biə mwi bukuki yɛiŋ, ayaka bi ka
fiəni chu mwa.

5 Ayaka mih wɔkɔ si chinda wi Nyɔ
wə wi tɔkniki bəh bɔkɔ yiwɔ dzakaki
a,
“Nyɔ, wɔ kɔ Nyɔ wi chəŋ i dzəh yə wɔ
təiŋyiki bənsaka bələ yɛiŋ.
Wɔ wə wɔ kɔ i liə, num wɔ nǐ kɔlə.
Ɔ Nyɔ, wɔ wə wɔ kɔ wi baiŋni.

6 Bəni bələ kɔ bà mwa mi bəni bà bɔ kɔ
mba
bəh bəni ba bə ntum kɔ i kaŋ yibɔ wə.
Wɔ ka nya mwa i bɔ, bɔ mu.
Wələ kɔ na ŋgɔm wibɔ.”

7 Ayaka mih dza wɔkɔ ja yidɔkɔ buku
i tɔŋ wi fəni wi gia wə tɔbi a,
“Aaŋ, Bah Nyɔ wə Wi Kaŋaki Ŋga
Bichi,
wɔ təiŋyiki bənsaka ba biəli dzəh yi
ŋkɔŋ bəh yi chəŋ!”

8 Chinda wi Nyɔ wi kiŋkɔmsi kinaa
shuku ŋki kilɛti num i wɔŋ wə, ayaka

* **15:3** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki a, “Ŋkuŋ wi jɔbi wichi”, bidɔkɔ a, “Ŋkuŋ wi bəni bà akɔ bə Nyɔ.”

wəŋ wiwə kaŋa dzəh i ŋghiŋyi kpayi bəni aka gbuku.
9 Ayaka nshili wi ləkəli ka bukuki
i wəŋ wiwə wə kpayi bəni. Ayakalə,
bə nəki kwuni kə shóm yibə, i tumyiki
bikum bi Nyə. Bə bəkəli lə yɛli wi Nyə
wə wi kaŋaki ŋga i bəŋgəkə bələ wə.
10 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kite
shuku ŋki kilɛti num i kiŋkii ki nyam
yi gumini yə wə, kwili wə nyam yiwə
nǐ sakaki nǐ dza bá ji num jini. Ayaka
bəni num i nshili wə nəmyi kiləm
kibə.
11 Bə dza ka təyiki lə Nyə wə wi kə
bɛiŋ kəm ləli bəh biəkə yibə. Ayakalə,
nəki kwuni kə i kimfə kibə wə.
12 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kisəə
shuku ŋki kilɛti num i kinchwə kim-
bum ki Yuflɛts wə, mwi miwə ka wəm,
i kɛiŋsi dzəh ka bəŋkuŋ bà bə kə i
kimbu kə wəŋ bukuki ni tsə yɛiŋ.
13 Mih ka dza yɛiŋ biŋ'waka bi jisi
bidəkə bitali bi bwəsi bikwə. Bi buku
i dzaka kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki
kətə, bəh i dzaka ki nyam yi gumini
yə wə, bəh i dzaka ki mi wə wi nyiki
ntəkə a ŋgaiŋ kə mi wi ntum wi Nyə.
14 Biŋ'waka biələ kə num bəchinda
bə ŋkpɛli. Ayaka a num bə bà bə
fəki bənchəsi bà bə chusiki ŋga bibə.
Bə nyaniki tsəki i bəŋkuŋ bətumi wə
bəchi, fa kuku juŋni bə a bə sisi jum yə
yi bi numki i chəkə bimbum bi Nyə wə
wi Kaŋaki Ŋga Bichi.
15 Jisəs nǐ kə wi dzaka a, “Mbɛiŋ
wôkəli, mih bi dzəki ka ji. Ndzəŋni
bimbum kə mi wə wi tsəŋəki, wə wi
kaŋa bəmbuŋ bu i gwu wə ka wi bi ma
tumbuku bəh chwəŋ kiyəə ka bəni ma
yɛiŋki gwu yi wi ŋgəmni.”
16 Biŋ'waka biwə bi ka juŋni bəŋkuŋ
bəwə i di biə bə bəəŋki i já yi Hibulu mə
a Amagedən.
17 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi ki-
nanitaŋ shuku ŋki kilɛti i bɛiŋ i fiəkə
wə. Ayaka ja yiləkəli buku dzə i juŋ yi
fəni gia wə i kiŋkii ki ŋkuŋ wə dzaka
bəh ŋga a, “Yi nûm lə!”
18 Ayaka dzaŋ dza ka mwayiki,
waŋyi, jumi nshwaiŋ nəŋni bəh ŋga
bəh ŋga. Wəmaka nnəŋni wə nshwaiŋ
nǐ nəŋni bəh ŋga bəh ŋga lə, nǐ ka num
num dəkə i yisi na si mi nǐ yisi i numki
i nshwaiŋ wə. Wəmaka nnəŋni nǐ kə
wi gumini.
19 Kwili wimbum gaali i fintəŋ i
bimbu bitali wə. Ayaka bikwili bim-
bum biə bi kə i bitumi wə ka sɛiŋki.
Nyə kwaka kwili wələ Babilən, ka nya
bwam wi wi shəm yi bəksini yə a wi
kuŋsi.
20 Bitumi bichi biə bi kə i bəkə
kintəəŋ gɛiŋ, ŋkwuŋ tə bəŋ laka.
21 Ayaka kitəh kidzaŋ kimbum kim-
bum ka gbəyiki i bɛiŋ nji wimu num
aka bəkilu mbaŋnyani. Ayaka kitəh
kidzaŋ kiwə nǐ gbəyiki i bəni wə. Bə
ka təyiki lə Nyə, kəm wi chiŋsi ŋgəkə
wi kitəh kidzaŋ i bə wə. Ŋgəkə wiwə
nǐ gumiki nalə.

17

Miŋkpaŋa wi təkəlini wi chuchu bəh nyam yi gumini

1 Chinda wi Nyə widəkə i kintəəŋ
ki bəchinda bə Nyə bà nanitaŋ bə nǐ
kaŋaki bilɛti nanitaŋ dza dzə dzaka i
mih a, “Dzâ ma mih chûsi wə ŋgəkə wə
bə kə i bi nya i miŋkpaŋa wi təkəlini wi
chuchu wələ wi kə wi shinum i bókə
yiduli wə.
2 Miŋkpaŋa wələ kə wə bəŋkuŋ bə
fa nshwaiŋ wə nǐ ndzəniki bəh wi,
nəni ki ki təkəlini kwa lə bəni bə fa
nshwaiŋ wə ka mbih.”
3 Ayaka chinda wi Nyə wiwə dza
dzə mih, mih num i kaŋ yi Kiŋ'waka
ki Nyə wə, ka tsə i chwa. Mih ka yɛiŋ
miŋkpaŋa widəkə num wi shinum i
nyam yi gumini wə yi bəkə lə bɛli num
gwu yi yichi jikə bə kiyɛli ki bəkəli yɛli
wi Nyə. Nyam yiwə nǐ kaŋaki kifwu
nanitaŋ bəh bitiə jwəfi.
4 Miŋkpaŋa wiwə nǐ kə num wi lafi
gwu bəh bəmbuŋ bə bəni bəmbum
bə bəkəli, wi mwayi i gwu wə bəh
minchiŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka
ki kpə kibəkəli bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki
kpə wi ləkəli bəh ki kpə ki fukuli. Wi nǐ
kaŋaki bwam i wi kaŋ num bə kɛiŋsi
bəh chwaka ki kpə ki bəkəli num wi
jikə bəh biɛiŋ bigumini bəh kinyɛŋ ki
təkəlini.

5 Bə nǐ kɔ bə nyaka yɛli i shi bi chɛiŋ num wi nyumini a, “Babilən wimbum wə nih miŋkpaŋa wi təkɔlini bəh wi gia yi gumini i nshwaiŋ wə.”
6 Mih ka yɛiŋ miŋkpaŋa wiwɔ num wi mu mwa mi bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, bəh bà bə nǐ wɔɔyi kɔm Jisəs, num mwa miwɔ kwa wi ka mbih.

Si mih yɛiŋ miŋkpaŋa wiwɔ yakadəiŋ, dzaka wɔm mih na bəh ŋga.
7 Ayaka chinda wi Nyɔ wiwɔ bikə i mih a, “Dzaka wɔmki wɔ kɔm nə? Mih ni fuku lə i wɔ gia yi nyumini yə yi kɔ kɔm miŋkpaŋa wələ bəh nyam yi gumini yələ yi kaŋaki kifwu nanitaŋ bəh bitiə jwɔfi, yə yi giŋ wi.
8 Nyam yi gumini yə wɔ yɛiŋ lə, yi nǐ kələ yi wɔm, ayakalə i liə yi chu mɔŋ. Yi kɔ a buku yaka dzə i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, yi tsə sə num i di biə bə ni kaasi bəh yi fɛiŋ. Dzaka bi wɔmki lə bəni bà bɔ kɔ i fa mbi wələ wə, maka bə nyaka kiyɛli kibɔ i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nɔni i yisi si mbi nǐ yisi. Dzaka bi wɔmki lə bɔ si bɔ bi yɛiŋki nyam yələ, kɔm nyam yiwɔ nǐ kələ yi wɔm, ayakalə i liə yi chu mɔŋ, yi num i bi fiəni chu dzə.
9 Yələ gia kɔ yə yi nəŋki fwu wə wi kaŋaki mfi bimbum. Kifwu ki nyam kə nanitaŋ kɔ ŋkwúŋ nanitaŋ yə miŋkpaŋa wiwɔ numki yɛiŋ wə. Kifwu kiwɔ num tə bəŋkuŋ nanitaŋ.
10 Bəŋkuŋ bəte num bɔ gbɔyi lɔ, wi mu num, widəkɔ kɛiŋ ki dzə kə. Jɔbi wə wəmaka ni dzə, wi ni num a fijɔbi wə twɛsi.
11 Yə yi kɔ kɔm nyam yi gumini yə yi nǐ kɔ, ayaka i liə yi chu mɔŋ, yi num tə ŋkuŋ, ŋkuŋ wələ num wi kiŋkɔmsi ki nyaŋ, ayakalə wi num i mbaŋ wi bəŋkuŋ bə nanitaŋ wə. Jɔbi wə wəmaka ni dzə tə wi ka ni tsə i di biə bə ni kaasi bəh wi.
12 Bitiə biələ jwɔfi wɔ yɛiŋ lə kɔ num bəŋkuŋ jwɔfi bà bɔ kɛiŋki maka bə nya bɔ bəh ŋga bi sakani. Jɔbi wə bə bi tɔmki bɔ, ma bɔ ka bi kaŋa ŋga i sakaki bəh nyam yi gumini yə. Ayakalə, bɔ bi saka a mbiəŋə wimu wə.
13 Bələ bəchi kaŋaki kiŋkwaka kimu. Ayaka bɔ bi nya ŋga bibɔ bi sakani bichi i nyam yi gumini yə.
14 Bɔ bi chiŋni tumki jum bəh Waiŋ Jaka, ayakalə Waiŋ Jaka bi gaka bɔ, kɔm wi kɔ Bah wi bəbah bəchi, bəh Ŋkuŋ wi bəŋkuŋ bəchi. Wi bi tumdzi bəh bəni bu bà wi bɔɔŋ ka sabibwili ayaka bɔ təbi wi jəbi wichi.”
15 Ayaka chinda wi Nyɔ wə dzaka i mih a, “Bókɔ yə wɔ si yɛiŋ miŋkpaŋa wi təkɔlini wə shinum yɛiŋ wə, akɔ bəni bəh mbaŋ wi bəni bəh kitumi bəh bəni bà bɔ dzakaki na yinaiŋ já.
16 Bitiə jwɔfi biə wɔ si yɛiŋ yaka, bɔ bəh nyam yi gumini yə bi chiŋni baiŋŋki lə miŋkpaŋa wi təkɔlini wə. Bə bi lɔkɔki biɛiŋ bi bichi ma wi baaŋ a bəh chwɔŋ kiyəə, bə bi ŋɔŋki nyam yi yi gwu, bə kpa kaasi wi bəh gbuku.
17 Yələ gia kɔ a jiə Nyɔ i shɔm yibɔ wə a bɔ fə̂ gia yə wi kɔŋki, ka fə̂ a bɔ kâŋaki kiŋkwaka kimu i nya ŋga bibɔ bi sakani i nyam yi gumini yə i tsə buku si gia yi Nyɔ bi dzə kpɛiŋki.
18 Ayaka miŋkpaŋa wə wɔ si yɛiŋ yakadəiŋ, kɔ kwili wə wi kaŋaki ŋga i bəŋkuŋ bəchi bɛiŋ i nshwaiŋ wə.”

18

Si kwili wi Babilən bi gbəki

1 Si yəmaka nǐ tsə, mih yɛiŋ chinda wi Nyɔ widəkɔ shi dzə i bɛiŋ kaŋa ŋga bimbum, ayaka baiŋni bi baiŋ i kuku wichi.
2 Wi ka wam bəh ja yiləkəli a, “Babilən wimbum kɔ wi gbɔ lɔ! Wi gbɔ lɔ! Wi fiəni chu lɔ di biə bəchinda bə ŋkpɛli nɔki fɛiŋ. Wi kɔ taa wi biŋ'waka bəchu bichi. Wi kɔ taa wi minyəni mə mɔ nyɛŋki bəh mə bə baiŋki michi.
3 Wi gbɔ kɔm bitumi bichi mu nɔni ki kinyɛŋ ki təkɔlini ki kwa bɔ ka mbih, bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə kɔ num bɔ fə lɔ nɔni kinyɛŋ ki təkɔlini bəh wi. Bəni bə shi bəchi fa nshwaiŋ wə kɔ num bɔ kpali lɔ i gwu yi wə, kɔm kpɔ wi nɔni kichu wi bakti jiə.”
4 Ayaka mih chu wəkɔ ja yidəkɔ si yi wiliki i tumi ki bɛiŋ wə dzaka a,
“Bəni bəŋ, mbɛiŋ bûku nyə̂ fɛiŋ,
ka mbɛiŋ ma bi liə i chu bi wə,
bəh a, mbɛiŋ ma bi liə tə i ŋgəkə wə wi dzəki i wi.

5 Chu bi kɔ bə tum bi jikə yaka tsə buku
i bɛiŋ,
Nyɔ kɔ wi kwaka wi i gia yi yichu wə.
6 Bə fə̂ bəh wi, asi wi fə bəh bəni
bədəkɔ.
Bə fiəni gə̂m wi i kimfə ki wə kiŋkani
kifa.
Bə chwâli mbih mə akɔ ŋgəkə i bwam
wə kiŋkani kifa
i bwam wə wi si chwali yɛiŋ,
bə nyâ wi mu.
7 Bə fə̂kə ŋgəkə bəh ləli bə nyâ i wi
a num a liŋ si wi nǐ ghaŋsiki gwu i
mbum kintəəŋ dzi kidəəŋ ki.
Wi si fə wi shinum ka chəkəki kijum
dzaka a,
‘Mih kɔ Yaa i kiŋkii wə,
mih kəkə kpə ŋkwu,
mih bi lansi də kə chuŋsi fwu.’
8 Si wi dzakaki yakadəiŋ, akɔ ayaka si
ŋgəkə bi dzə,
i gwu yi wə kpaŋ wimu.
Jwɛiŋ bi gbɔ i gwu yi wə, wi bi dəki wi
chuŋsi fwu.
Ayaka dzɔŋ bi kwa tə wi.
Bə bi kpa wi bəh gbuku,
kɔm Bah Nyɔ wə wi bi saka wi kɔ wə
wi kaŋaki ŋga.

Bəni bə fa nshwaiŋ wə bi dəki lə Babilən

9 Bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə bà bɔ
nǐ fəki kinyɛŋ ki təkəlini bəh wi, num
i kidəəŋ wə bəh wi, bi dəki fii bəh
mindəm jəbi wə bɔ bi yɛiŋki si fimiəkə
yakaki i gwu yi wə si wi fiiki.
10 Bɔ bi numki i dzəh yi dəəŋ bəh
lwa si bɔ yɛiŋki bə chəbsiki wi. Bɔ bi
chamyiki dzakayi a, ‘Ɛy mih! Ɛy mih!
Babilən, wɔ kwili! Wɔ kwili wi ŋga!
Ŋgəkə dzə i wɔ wə a mbiəŋə wimu wə
lə a?’
11 Bəni bə shi fa nshwaiŋ wə bi dəki
lə wi chuŋsi kifwu kɔm mi chu məŋ wə
wi kɔ i taŋki biɛiŋ bibɔ.
12 Mi chu məŋ wə wi kɔ i taŋki biɛiŋ
bibɔ ka biə bə kɛiŋsi bəh chwaka ki
kpɔ ki bəkəli nabə bi fukuli, nabə wə
bə kɛiŋsi bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpɔ
wi ləkəli nabə ki kpɔ wi fukuli. Mi
chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki bəmbuŋ bəbɔ
bətɔsini nabə bà bɔ libliki bəkɔki, nabə
bə bənini nabə bà bɔ bəkɔki lə gbuu.
Ayaka mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki
kɛiŋ yibɔ yi tsəŋə yindzɔŋni, nabə
biɛiŋ bibɔ bichi biə bə kɛiŋsi bəh jəŋ
yi dzəkə bəh biɛiŋ bichi biə bə kɛiŋsi
bəh kɛiŋ yi kpɔ yiləkəli bəh chwaka ki
bɔiŋnini nabə kitəh ki mwayini. 13 Mi
chu məŋ wə wi kɔ i taŋki kɛiŋ yibɔ
yə bə kɛiŋsiki fiaŋsi bi tsəŋə yindzɔŋni
yɛiŋ bəh biɛiŋ bi tsɛŋə yindzɔŋni biə
bə jiəki biɛiŋ bidzini yɛiŋ bəh njiəŋ
bəh ŋkaiŋni bi fiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni
yidəkɔ, bəh ŋkaiŋni njiəŋ widəkɔ,* bəh
mbih bəh miə bəh muku mi gəŋ bəh
gəŋ yibɔ. Mi chu məŋ wə wi kɔ i
bi taŋki bəna’ bəbɔ bəh shwáŋ bəh
bikum bəh bəkɔtə bəbɔ bà a gukuki
nyám. Ayaka mi chu kɔbi wə wi kɔ i
taŋki tə bəni bəwɔm bəbɔ bà bɔ taŋniki
a, akɔ mfá.
14 Bɔ bi dzakaki lə i wi a, ‘Biɛiŋ bichi
biə shɔm ya ni kɔ yɛiŋ bi dza nyə, kpɔ
wa bə mbum bia bichi kaa lɔ, wɔ kɔbi
i bi chu lansi yɛiŋ bi.’
15 Bəni bə shi bà bɔ nǐ taŋniki biɛiŋ
biələ kwati kpɔ i wi kaŋ, bi numki i
dzəh yi dəəŋ bəh ndzaŋ si bɔ yɛiŋki
wi wi yɛiŋ ŋgəkə. Bɔ bi jumki bəh
mindəm, chuŋsi kifwu təm gia i gwu
yibɔ wə dzakayi a,
16 ‘Ɛy mih! Ɛy mih! Nshɛiŋ yimbum
i kwili wələ wi nǐ kɔ wi lafi gwu bəh
bəmbuŋ bə təsini bɔ libliki bəkɔki bəh
bà bɔ bəkɔki lə gbuuu, mwayi i gwu wə
bəh biɛiŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka
ki kpɔ ki bəkɔli bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki
kpɔ kiləkəli bəh kpɔ wi fukuli wi ləkəli.
17 Bə yaŋa mbum bi a mbiəŋə wimu
wə lə a?’
Ayaka bətii kwili bəŋgwuki bəchi
bəh bəni bà bɔ nǐ nyaniki i bəŋgwuki
wə bəh bà bɔ nǐ nɔmki yɛiŋ bəh bəni
bəchi bà bɔ nǐ nyaniki i bəkɔ fə shi, bi
numki tə i dzəh yi dəəŋ wə.
18 Bɔ bi yɛiŋki fimiəkə fi yaka si wi
fiiki bɔ bi nya ja yi mindəm dzaka a,
‘Kwili wə wi si kɔ i num ka kwili wələ
chu kɔ winaiŋ a?’
19 Bɔ bi chum kwəŋɔ fukuh i kifwu

* **18:13** Ŋkaiŋni wi njiəŋ wələ i já yi ŋkali wə kɔ a, “frankincense”, ŋkaiŋni bi fiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni yələ num a, “myrrh”.

kibɔ wə, si bɔ dəki chuŋsi kifwu, nya ja yi mindəm dzaka a, ‘Ɛy mih! Ɛy mih! Nshɛiŋ yimbum i kwili wələ, bəni bəchi bà bɔ kaŋaki bəŋgwuki i bɔkɔ kwati mbum i mbum bi wə! Yaka bə kaasi wi a mbiəŋə wimu wə a?’

20 Mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ i tumi ki Nyɔ
wə, mbɛiŋ lâŋki fimbɛiŋ i gia yə yi
num i wi. Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ
bəni bə Nyɔ bəh bwa bə ntum bə Jisɔs
bəh bəni bə ntum bə Nyɔ bəchi, lâŋki
kəm Nyɔ kɔ wi təiŋ lɔ nsaka i gia yə wi
fə i mbɛiŋ!”

21 Ayaka chinda wi Nyɔ wi ləkəli
widəkɔ ka dza giŋ kifaŋ kitəh wi num
aka nəkə wi gɔkɔni wimbum, lɔɔ shi
wi i kinchwɔ kimbum wə lə gbuuum.
Si wi lɔɔ shi yakadəiŋ ka dzaka a, “Akɔ
ayaka si bə bi lɔɔ shiki wɔ kwili wi
Babilɔn, wɔ bi shi bəh ŋga ayakadəiŋ,
bə kɔbi i bi chu yɛiŋ wɔ wə.

22 Bə kɔbi i bi chu wɔkɔ kichəŋŋ na
twɛsi nabə júm nabə kisɔŋ nabə kijəŋ
i wɔ wə. Bə kɔbi i bi chu yɛiŋ na mi wi
nɔm, fiɛŋ fidɔkɔ kɔŋ a numki na finaiŋ
i wɔ wə. Bə kɔbi i bi chu wɔkɔ na ŋkɔm
wi naka i wɔ wə.

23 Naka ki bainsini bi chu baiŋ kə i
wɔ wə. Bə bi chu wɔkɔ kə ja yi nyum
miŋkpaŋa na twɛsi nabə yi miŋkpaŋa
wimfiaŋ dzaka i wɔ wə. Yi bi numki
yakadəiŋ kɔm bəni bə shi bà i wɔ wə
nǐ kɔ bəni bəmbum fa kuku, wɔ nǐ
fwɔkyi kitumi kichi bəh mfim bia.

24 Akɔ i kwili wələ wə mwa mi bəni
bə ntum bə Nyɔ bəh bəni bà akɔ bə Nyɔ
kɔ i wi kaŋ. Ayaka a num wi wə bəni
bəchi bà bə wɔɔyiki i fa kuku kɔ i wi
kaŋ.”

19

Bə nya kiŋkɔksi i Nyɔ

1 Si yəmaka nǐ tsə, mih dza wɔkɔ fiɛŋ
fii i tumi ki bɛiŋ wə aka mbaŋ wi bəni
wimbum, wili a,
“Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wibuku wə.
Akɔ wi wə wi bwiliki bəni, a kaŋaki wi
mbum bəh ŋga.
2 Wi təiŋyiki bənsaka bu biəli ŋkɔŋ bəh
dzəh yi chəŋ.
Wi faaŋ lɔ ŋgəkə i miŋkpaŋa wi tɔkɔlini
wə
wi nǐ bəkəli nshwaiŋ yichi bəh nɔni ki
ki tɔkɔlini.
Wi kɔ wi chukuli i miŋkpaŋa wiwɔ gia
yi
bəni bu bə nɔm bà wi ni wɔɔyiki.”
3 Ayaka bɔ chu fiəni wili a,
“Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə.
Miəkə mə mɔ yakaki i kwili wələ wə bi
yakaki jɔbi wichi kiŋgɔksi kiwɔ
kɔbi.”
4 Bəchə’ bəni bà mbaŋfia ntsɔ bənaa
bəh biɛiŋ biwɔm biə binaa gbɔ i kuku
nya kiŋkɔksi kimbum i Nyɔ wə, wi
shinum i kiŋkii ki wə. Ayaka bɔ bá
dzaka a, “Yi nûm ayaka. Kiŋkɔksi
nûm i Nyɔ wə.”

5 Ja yidɔkɔ ka buku dzə i kiŋkii kiwɔ
wə dzaka a,
“Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ bəni bə nɔm
bə Nyɔ,
mbɛiŋ kôksi Nyɔ wibukumbɛiŋ,
mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ lwaki wi, nabə
bənchiŋ bənchiŋ bəh bəmbum
bəmbum,
mbɛiŋ nyâki kiŋkɔksi i wi.”

Dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wi Waiŋ Jaka

6 Mih dza wɔkɔ fiɛŋ fi num aka ja yi
mbaŋ wi bəni wimbum, yi fii aka ja
yi bókɔ yə yi shiki i kaŋŋ wə, wam aka
dzaŋ yə yi wamyiki bəh ŋga a,
“Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə,
kɔm Bah wibukumbɛiŋ wə Nyɔ
wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi si saka lɔ.
7 Bukumbɛiŋ sâŋliki, bə lâŋ, nyâ
kiŋkɔksi i wi,
kɔm jɔbi wi ndzɔni wi miŋkpaŋa wi
Waiŋ Jaka dzə lɔ,
Kpə wi num wi kɛiŋsi lɔ gwu yi.
8 Bə nya lɔ wi bəh mbuŋ wi num lə
lwɛslwɛslwɛs
baiŋ mwayi, wi lɔh.”
(Mbuŋ wələ kɔ kimfə ki chəŋ ki bəni bà
bɔ kɔ bə Nyɔ).

9 Ayaka chinda wi Nyɔ wə ka chu
dzaka i mih a, “Nyâka shi yələ a,
‘Ndzɔŋni bimbum kɔ i bəni bà bə kɔ
num bə laka bɔ a bɔ dzə i dzini bi
ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ wi Waiŋ
Jaka wə.’ ” Ayaka wi chu dzaka i mih
a, “Bəndzaka bələ kɔ na bəndzaka bə
ŋkɔŋ bə Nyɔ.”

10 Mih ka dza gbɔ i gvu yi wə i
nyâ kiŋkôksi kimbum i chinda wi Nyɔ
wiwɔ. Wi ka dzaka i mih a, “Kiə
wɔ ki fâ kə yaka. Mih kɔ tə a mi wi
nɔm ka wɔ bəh bwa bə nah bà bɔ kɔ
bɔ kaŋa gia yə bɔ dzakaki kɔm Jisəs.
Nyâ kiŋkɔksi kimbum num i Nyɔ wə.
Gia yələ bə dzakaki kɔm Jisəs * akɔ
na yi mwi yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ
dzakaki.”

Waiŋ Nyɔ tumdzi bəmbaiŋŋni bu

11 Mih dza yɛiŋ si bɛiŋ wɛli, kikum
ki fukuli kidɔkɔ num fɛiŋ. Mi wə wi
yɔkɔki i ki bɛiŋ bə bɔɔŋ a Mi wə Wi kɔ
Wi num a Ja yi wə bəh a Mi wi Ŋkɔŋ,
wi si təiŋyi bənsaka bu nabə i tum jum
yi chəŋ.

12 Dzákəh yi kɔ aka lɔm wi gbuku,
bifɔ bi ŋkuŋ biduli num i fwu wi wə.
Wi nǐ kaŋaki yɛli num bə nyaka i wi wə
mi widɔkɔ kiə kə wi a kɔbi a wi.

13 Wi nǐ kɔ num bə tum dala wi dəəŋ
i gwu yi wə num bə juli i mwa mə. Yɛli
wə bə nǐ bɔɔŋki wi yɛiŋ kɔ a Gia yi Nyɔ.

14 Ayaka bəni bə jum bə tumi ki bɛiŋ
biəli wi i jum wə bɔ num i bikum
bi fukuli bɛiŋ num bɔ lɔh bəmbuŋ
bɔ num lə lwɛslwɛslwɛs, baiŋ fuku lə
buuu.

15 Nywɔ wi kwani wi jum nǐ bukuki
i dzaka ki wə, a num wə wi bi tumdzi
bitumi yɛiŋ wə, saka bɔ bəh ŋga bim-
bum. Wi bi bwili shɔm yi bɔkɔli yi Nyɔ
wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi chusi i bəni.
Shɔm yi Nyɔ yələ kɔ yə yi fukusiki na
bəh ŋga asi bə si dəiŋyi mitam mbih
ləŋ buku.

16 I mbuŋ wi wə bəh i jəŋ yi wə kɔ
num bə nyaka yɛli wələ yɛiŋ a, “Ŋkuŋ
wi bəŋkuŋ, bəh Bah wi bəbah.”

17 Ayaka mih chu yɛiŋ chinda wi
Nyɔ widɔkɔ wi numbɛiŋ i kintəəŋ ki
wɔŋ wə. Wi nǐ numki yaka wi wili
bɔɔŋ minyəni michi mə mɔ fuliki bɛiŋ
wi dzaka a, “Mbɛiŋ dzə juŋni i bini
bimbum biə Nyɔ fə.

18 Mbɛiŋ ni dzi lə biwini bi bəŋkuŋ,
bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bà
bɔ kaŋaki ŋga, bəh bikum bəh bəni bà
bɔ yɔkɔki bi, bəh bi bəni bəchi bà bɔ
kɔ mfá, bəh bà bɔ kɔkə mfá, bəh bà
bɔ kɔ bənchiŋ bənchiŋ bəh bəmbum
bəmbum.”

19 Mih ka yɛiŋ nyam yi gumini bəh
bəŋkuŋ bə kuku bəh bəni bəbɔ bə jum
bɔ juŋni i tum jum bəh mi wə wi num
i kikum wə, bəh mbu bəni bə jum.

20 Ayaka jum yisi, bə ka kwa nyam
yi gumini yiwɔ, bəh mi wə wi nyiki
ntəkə a ŋgaiŋ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ.
Mi wələ kɔ wə wi si dzə i nyam yiwɔ
nshiŋ, fə gia yi dzaka ki wɔmni. Gia
yiwɔ num yə yi nǐ fwɔkyiki bəni bɔ
kaŋa bənchəsi bə nyam yi gumini
yiwɔ i gwu yibɔ wə, nya kiŋkɔksi kim-
bum i kimbwɔsi ki nyam yi gumini
yiwɔ. Wi nǐ lɔɔ bɔ bəfa bələ bɔ kɛiŋki
bəwɔm i limi ki di bimu wə a num
gbuku bəh mikaiŋ migbuku mɔ fiiki
fɛiŋ.

21 Ayaka wi wə wi shinum i kikum
kə bɛiŋ ka gbayiki kiŋka ki bəni bà bəh
nywɔ wi jum wə wi nǐ bukuki i dzaka
ki wə, minyəni michi ka dziki gwu yi
bəni bəwɔ a kidəŋ kibɔ wə.

20

I sakaki i tsə buku jia nchuku

1 Ayaka mih ka dza yɛiŋ chinda wi
Nyɔ widɔkɔ si wi shiki dzəki i bɛiŋ
kaŋa kiŋ'wɛli ki fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ,
bəh nsəŋ wimbum i tsɛiŋ yi wə.

2 Ayaka wi kwa kiŋkum ki nyam yə
yi bwɔsiki kətə a num juŋŋ yi kikpu yə
yi kɔ ŋkpɛli chu num Satan, ka kaŋa yi
bəh nsəŋ a wi nûm fɛiŋ i tsô bûku jía
nchuku.

3 Si wi kaŋa yakadəiŋ, wi ka lɔɔ shi i
fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, ka fah, laa baŋ
dzaka kiwɔ a wi nûmki i yɛiŋ kintəəŋ,
ka wi bi ma chu nyaniki fwɔkyi bəni i
bitumi wə, i tsə buku na ka jía nchuku
yə bi tsə. I yəmaka chɛiŋ bə bi ka chu
shwa wi wi ghani i fijəbi wi twɛsi wə.

4 Mih ka chu yɛiŋ biŋkii bi bəŋkuŋ,
ayaka bəni bà bɔ nǐ shinum i yɛiŋ wə
akɔ bà bə nya ŋga bi sakani bənsaka
i kaŋ yibɔ wə. Ayaka mih ka yɛiŋ tə
biŋ'waka bi bəni bà bə nǐ wɔɔyi təiŋyi
kifwu kibɔ kɔm bɔ nǐ fukuki kɔm Jisəs
bəh kɔm gia yi Nyɔ. Bəni bələ kɔ bà
bɔ nǐ ka nya dəkə kiŋkɔksi kimbum

* **19:10** Nabə a, “...Gia yələ Jisəs dzakaki...”

i nyam yi gumini yə bəh i kimbwəsi ki ayaka bɔ nǐ ka fə dəkə kinchəsi ki nyam yi gumini yiwɔ i shi bibɔ wə nabə i tsɛiŋ yibɔ wə. Bələ kɔ bà bɔ nǐ fiəni dzə bəwɔm i sakaki bɔ bəh Klistus i jía nchuku wə.

5 Bəni bələ bɔ nǐ fiəni dzə bəwɔm lə akɔ num ndza wi ninshiŋ. Kiŋkaa ki bəni bà bɔ nǐ kpiyi nǐ ka fiəni dzayi dəkə bəwɔm, i tsə buku na si jía nchuku nǐ tsə.

6 Bəni bà bɔ kɔ bəh ndzɔŋni bimbum bəh baiŋni, kɔ bà bɔ bi kaŋaki di i ndza wi kpi wi ninshiŋ wələ wə. Kpi yi kɔmsini chu kaŋaki kə ŋga i bɔ fuŋ. Bɔ bi numki num bətii mfə gia bə Nyɔ bəh mbwili wə Nyɔ nǐ kaka, bɔ bəh bɔ bi numki i sakaki i tsə buku i jía nchuku wə.

Bə bi kaasi lə Satan

7 Jɔbi wə jía yələ nchuku bi tsəki, ma bə bi ka shwa yatɔkɔ Satan i juŋ yi nsəŋ wə,

8 wi bi buku dzə i nyaniki fwɔkyiki bitumi bichi biə bi kɔ i bimbu bi mbi wə binaa. Bitumi biwɔ num Gɔg bəh Magɔg. Wi bi juŋniki bɔ, bɔ sisi i tum jum. Bɔ bi ləŋki aka mishambu i kinchwɔ kimbum wə.

9 Bɔ bi buku waŋ tsə mbi wələ wichi fiəlibaŋ di bi bəni bà akɔ bə Nyɔ bəh kwili wə wi kɔ i wi shɔm. Ayakalə, gbuku bi nyə dzə i bɛiŋ wi kaasi bɔ bəchi.

10 Bə bi ka kwa ŋkpɛli wə wi nyaniki fwɔkyiki bɔ, bə lɔɔ i limi ki di bimu, biə gbuku bəh miŋkaiŋ mi gbuku fiiki yɛiŋ, i di biə nyam yi gumini yə bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ kɔ. Bɔ bi numki fɛiŋ yɛiŋ ŋgəkə nchɔkɔ bəh nshi jɔbi wichi na kiŋgɔksi kɔbi.

Nsaka wi gɔksini

11 Ayaka mih ka dza yɛiŋ kiŋkii kimbum kifukuli, chu yɛiŋ mi wə wi nǐ shinum i ki wə. Ayaka bɔɔli bəh nshwaiŋ dza nyə i wi nshiŋ ka laka, bə nəki chu yɛiŋ kə bɔ i di bidɔkɔ wə.

12 Mih yɛiŋ tə bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ bəmbum bəh bənchiŋ bənchiŋ, num bɔ numbɛiŋ i kiŋkii nshiŋ. Ayaka bə wêli biŋwakti, wɛli chuku kidɔkɔ num ki kiyɛli ki bəni bà bɔ kaŋaki nəni. Bɔ ka yisi i təiŋyiki bənsaka wi bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ, biəli asi kimfə ki mi nǐ kɔ a num asi bə nyaka i biŋwakti biwɔ wə.

13 Bɔkɔ yimbum yə bwili bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ yɛiŋ bɔ dzə. Ayaka kpi bəh tumi ki bəni bə kpiyini kə bwili tə bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ yɛiŋ bɔ dzə. Bɔ ka təiŋyiki bənsaka bəh mi biəli gia yə wi nǐ kɔ wi fə lɔ.

14 Ayaka bə ka lɔɔ kpi bəh tumi ki bəni bəkpili i limi ki di bimu, biə gbuku fiiki yɛiŋ. Limi kələ gbuku fiiki yɛiŋ akɔ kpi yi kɔmsini.

15 Yɛli wi mi kabə num maka bə nyaka wi i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nəni, yaka bə bi lɔɔ lə wi i limi kə gbuku fiiki yɛiŋ.

21

Bɔɔli wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ

1 Mih dza ka yɛiŋ lɔ bɔɔli wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ, kɔm bɔɔli wikpu bəh kuku wikpu nǐ kɔ num wi dza laka lɔ, kinchwɔ kimbum tə chu kɔbi.

2 Mih ka yɛiŋ kwili wi baiŋni, a num Jɛlusalɛm wimfiaŋ wi buku dzə i bɛiŋ i Nyɔ ka shiki dzəki aka miŋkpaŋa wimfiaŋ wə bə lafi i tsə nya i nyuwi.

3 Ayaka mih ka wəkɔ ja yi dzaka i kiŋkii kə bɛiŋ na bəh ŋga a, “Mbɛiŋ tsɛ̂iŋ, di biə Nyɔ ni nəki si num lɔ bəh bəni. Wi ni nəki bəh bɔ. Bɔ ni numki bəni bu, wi Nyɔ mwi num bəh bɔ, wi num Nyɔ wibɔ.

4 Wi ni yaŋa mindəm michi i dzákəh yibɔ wə. Ayaka bəni kɔbi i bi chu kpiyiki, gia yidɔkɔ bi num kə a bəni chuŋsiki kifwu nabə də nabə i wɔkɔki ləli bidɔkɔ, kɔm gia yə yi nǐ yisi kɔ yi tsə lɔ.”

5 Ayaka wi wə wi num i kiŋkii wə ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsɛ̂iŋ, mih ni fə gia yichi i liə yi fiəni chu yimfiaŋ.” Wi chu dzaka i mih a, “Nyâka gia yələ i kiŋwakti wə, kɔm bəndzaka bələ kɔ bə ŋkɔŋ a num bà bəni kɔ i jǐəki mfi yɛiŋ wə.”

6 Wi chu fiəni dzaka i mih a, “Yi num lɔ. Akɔ mih Alfa, a num mih Ɔmega. Akɔ mih kin'yisi, a num mih

Kiŋgəksi. Mi wə kindəŋ wəmki wi mih
ni nya lə wi bəh mwi mi dzəŋə mə mə
nyaki nəni wi mu maka wi gəm fiɛŋ
fidəkə.
7 Mi wə wi bi tumdzi, wi bi kwati
biɛiŋ biələ bichi i mih. Mih bi numki
Nyə wi, wi num wainŋ wuŋ.
8 Ayakalə, bəni bà bə kaŋaki kə shəm
bəh bà bə kə maka bə bum i Nyə, bəh
bà bə fəki gia yichu bəh bà bə wəəyiki
bəni bəh bà bə fəki kinyɛŋ ki təkəlini
bəh bà bə kə bəmfim bəh bà bə tsaki
bənyə bədəkə bəh bəni bəchi bà bə
nyiki ntəkə, di bibə bi numki num i
limi ki di bimu biə gbuku bəh miŋkaiŋ
mi gbuku fiiki yɛiŋ. Ayaka yələ kə kpi
yi kəmsini."

Jɛlusalɛm wimfiaŋ

9 Ayaka chinda wi Nyə widəkə i
mbaŋ wi bəchinda bə Nyə bà nanitaŋ
nǐ kaŋaki bilɛti nanitaŋ num bi jikə
bəh bəŋgəkə bəgəksini nanitaŋ bə, dza
dzə dzaka i mih a, "Dzâ mih chûsi
Miŋkpaŋa wimfiaŋ wə akə kpə Wainŋ
Jaka i wə."
10 Wi ka giŋ mih, mih num i
Kiŋ'waka ki Nyə wə, buku wi tsə i
ŋkwuŋ wimbum wi dəəŋ widəkə wə.
Wi chusi mih bəh kwili wi bainŋni wə
akə Jɛlusalɛm, num wi buku i bɛiŋ i
Nyə wə ka shiki dzəki.
11 Wi nǐ shiki yakadəiŋ, bainŋni bi
Nyə bainŋ i wi wə mwayi aka tə widəkə
wi mwayiki bə bəəŋ a Jasba, bainŋ lə
saksak aka mijwə.
12 Kwili wiwə nǐ kaŋaki lə mbainŋ
wimbum wi ndəŋəyaka, kidzaka
num i mbainŋ wiwə wə jwəfi ntsə bəfa,
bəchinda bə Nyə jwəfi ntsə bəfa num
i dzaka biwə wə. Bə nǐ kə bə nyaka
biyɛli bi chwəŋbijuŋ bi Islae jwəfi ntsə
bəfa i dzaka bi mbainŋ biwə wə.
13 Dzaka biələ nǐ kə i kimbu kə
wəŋ bukuki yɛiŋ bitali, num i kimbu
ki dzəgwuŋ wə bitali, num i kimbu
kishɛiŋ wə bitali, num i kimbu kə wəŋ
liəki bitali.
14 Kitə ki chaka ki mbainŋ kiwə nǐ kə
jwəfi ntsə bəfa num bə nyaka biyɛli bi
bwa bə faaŋni bə Wainŋ Jaka bà jwəfi
ntsə bəfa i bi wə.

15 Chinda wi Nyə wə wi nǐ dzakaki
i mih nǐ kaŋaki kimfəkə num mbəŋ
num bə kɛiŋsi bə chwaka ki kpə ki
bəkəli. Kimfəkə kiwə nǐ kə i fəkə kwili
wiwə bəh dzaka bi mbainŋ bəh bimbu
bi mbainŋ.
16 Kwili wiwə nǐ kə bimbu binaa bi
num a liŋ bichi, dəəŋ biwə bəh yamni
biwə nǐ kə a liŋ. Ayaka wi ka fəkə
kwili wiwə bəh mbəŋ wi wə, wi buku
bəmay nchuku bəh giyite (1,500). Asi
wi si fəkə yamni biwə bəh dəəŋ biwə
bəh ndəŋəyaka wiwə wi buku a liŋ.
17 Wi fəkə tə nchumi* wi kimbu
kiwə wi num bəntəm mbaŋtia ntsə
bəsə (36) i kifəkə wə. Ayaka chinda wi
Nyə wə nǐ fəkəki bəh kimfəkə a num ki
mi wiwəm si wi fəkəki yɛiŋ.
18 Bə nǐ maa bimbu biwə bəh kitəh
ki kpə kiləkəli kidəkə bə bəəŋ a Jasba,
kwili wiwə mwi num bə maa bəh
chwaka ki kpə ki bəkəli a kiki, ki bainŋ
lə saksak aka mijwə.
19 Bə nǐ lafi chaka ki mbainŋ kik-
wili kiwə bəh ŋkaiŋni kitəh ki ntsuŋ
kiləkəli kidəkə chi chi. Ki ninshiŋ nǐ
kə bə bəəŋ a Jasba, ki kəmsini num a
Safiya, ki kiŋkəmsi kitali num a Agɛt,
ki kiŋkəmsi ki naa num a Ɛmelal,
20 ki kiŋkəmsi kitəh kiwə num a
Ɔniks, ki kiŋkəmsi kisəə num a Kanil-
ian, ki kiŋkəmsi ki nanitaŋ num a
Klisəlit, ki kiŋkəmsi ki nyaŋ num a
Bɛlil, ki kiŋkəmsi ki bwukə num a
Təbas, ki kiŋkəmsi ki jwəfi num a
Klisəblɛs, ki kiŋkəmsi ki jwəfi ntsə mu
num a Jasint, ki kiŋkəmsi ki jwəfi ntsə
bəfa num a Ɛmelal.
21 Dzaka bi mbainŋ biələ jwəfi ntsə
bəfa nǐ kə num bə kɛiŋsi bəh kpə
wi fukuli jwəfi ntsə bəfa, i dzaka ki
mbainŋ kimu wə num bə nǐ kɛiŋsi bəh
kpə wi fukuli wimu. Dzəh yi kwili
yiwə nǐ kə num bə kɛiŋsi bəh chwaka
ki kpə ki bəkəli a kiki, dzəh yiwə
bainŋtəli aka mijwə.

22 Mih nǐ ka yɛiŋ dəkə juŋ yi fəni yi
gia i kwili wələ wə, kəm Bah Nyə wə wi
Kaŋaki Ŋga Bichi bəh Wainŋ Jaka nǐ kə
num juŋ yi fəni yi gia fɛiŋ.
23 Ayaka kwili wiwə nǐ nəŋki kə wəŋ

* **21:17** Nabə ndəŋəyaka wiwə.

nabə fiəŋŋ i baiŋki fɛiŋ, kəm baiŋni bi Nyə nǐ kə baiŋni fɛiŋ, ayaka Waiŋ Jaka num naka ki baiŋsini kiwə fɛiŋ.
24 Bitumi bichi bi nyaniki num i baiŋni bi kwili wiwə wə, bəŋkuŋ bə fa kuku bi dzəki bəh mbum bibə i kwili wələ wə.
25 Bə bi baŋ kə dzaka bi mbaiŋ bi kwili wələ na i chəkə bimu wə, kəm biŋ bi lansi ji kə fɛiŋ.
26 Bə bi dzəki bəh mbum bəh kiŋkəkni ki bitumi bichi i kwili wələ wə.
27 Ayakalə, fiɛŋ fiə fi kə fi baiŋ kə bi lansi liə kə i kwili wələ wə. Mi wə wi fəki gia yi gumini nabə wə wi nyiki ntəkə bi liə kə yɛiŋ. A bi liə a bəni bà bə kə bə nyaka kiyɛli kibə i kiŋwakti ki Waiŋ Jaka kə ki kə num bə nyaka kiyɛli kə ki kaŋaki nəni yɛiŋ.

22

Bəkə yə yi nyaki nəni

1 Chinda wi Nyə wə chusi mih bəkə yə yi nyaki nəni yi buku dzə i kiŋkii ki Nyə bəh Waiŋ Jaka chɛiŋ, yi shiki yi baiŋ alə saksak aka mijwə.
2 Yi nǐ shiki yakadəiŋ tsə i kintəəŋ ki dzəh ki kwili kiwə wə. Kpɛiŋ wə wi nyaki nəni nǐ kəəki lə i kikpa ki bəkə kiwə kichi wə. Kpɛiŋ wələ nǐ wumki mintam ŋkaiŋni jwəfi ntsə bəfa i jia wə, wum i na winaiŋ fiəŋŋ wə.* Dzɛŋni wi kpɛiŋ wələ nǐ kə tsa bə chuku mi wichi yɛiŋ.
3 Fiɛŋ fiə Nyə kə wi faaŋ ləiŋ yɛiŋ bi lansi numki kə i kwili wələ wə. A bi numki num kiŋkii ki Nyə bəh ki Waiŋ Jaka fɛiŋ. Bəni bu bə nəm bi nyaki kiŋkəksi kimbum i wi.
4 Bə bi yɛiŋki lə shi bi, yɛli wi bi numki num bə nyaka i shi bibə chɛiŋ.
5 Biŋ bi chu ji kə fɛiŋ, bə bi chu nəŋ kə baiŋni biə a nyaki naka ki baiŋsini nabə wəŋ, kəm Bah Nyə bi numki baiŋni bibə. Bə bi sakaki aka bəŋkuŋ jəbi wichi kiŋgəksi kəbi.

Jisəs dzəki lə i fijəbi wə twɛsi

6 Ayaka chinda wi Nyə wə ka dzaka i mih a, “Bəndzaka bələ kə bə ŋkəŋ a num bà bəni kə i jiəki mfi yɛiŋ. Bah wə wi kə Nyə wi biŋ'waka bi bəni bu bə ntum, wi faaŋ chinda wi a wi dzô fûku i bəni bu bə nəm, gia yə yi kaŋaki i ni dzô di i jəbi wijuli wə.”
7 Jisəs dzakaki a, “Mbɛiŋ wôkəli, mih dzəki lə i jəbi wə twɛsi.” Ndzəŋni bimbum kə bi mi wə wi jiə ntum wi Nyə wələ wi kə bəndzaka bà bə kə i kiŋwakti kələ mə.
8 Mih Jən kə num mih nǐ wəkə chu yɛiŋ gia yələ yichi. Ayaka jəbi wə mih nǐ wəkə ka chu yɛiŋ yi gia yakadəiŋ, ka gbə i gvu yi chinda wi Nyə wə wi nǐ chusiki gia yiwə i mih, i nya kiŋkəksi kimbum i wi.
9 Ayakalə, wi dzaka i mih a, “Kiə wə ki môm kə. Mih kə tə a mi wi nəm aka wə bəh bwa bə nah bà bə kə bəni bə ntum bə Nyə bəh bəni bà bə jiəki bəndzaka bà bə kə i kiŋwakti kələ mə. Nyâ kiŋkəksi kimbum num i Nyə.”
10 Ayaka chinda wi Nyə wə chu dzaka i mih a, “Kiə wə ki nyûmi kə ntum wi Nyə wələ wə wi kə bəndzaka bà bə kə i kiŋwakti kələ mə, kəm jəbi wə yi bi numki si num kəmsi dzə lə.
11 Mi wə wi fəki gia yichu fâki gia yichu, mi wə wi fəki kinyɛŋ wi baaŋ a fâki kinyɛŋ. Mi wə wi fəki gia yindzəŋni fâki gia yindzəŋni, mi wə wi baiŋŋki wi baaŋ a bâiŋŋki.”
12 Jisəs dzaka a, “Mbɛiŋ wôkəli, mih dzəki lə i jəbi wə twɛsi. Ayaka mih dzəki bəh ŋgəm i gəm mi wichi biəli kimfə ki.
13 Akə mih Alfa, a num mih Ɔmega. Akə mih ninshiŋ, a num mih jum wə. Akə mih Kin'yisi, a num mih Kiŋgəksi.”
14 Dzəŋni bimbum kə i bəni bà bə wəkə bəmbuŋ bəbə, ka bə liə i dzaka ki mbaiŋ wə i liə tsə i kwili wiwə wə, ka bə bi kwati di i dzi i kpɛiŋ wə wi nyaki nəni.
15 Bəni bà bə num baaŋ biŋ i dzaka ki mbaiŋ wə kə bà bə fəki aka bíə, bəh bà bə fakaki, bəh bà bə fəki kinyɛŋ ki təkəlini, bəh bà bə wəəyiki bəni, bəh bà bə tsaki bənyə bədəkə, na bəh bəni bà bə kəŋki ntəkə, nyi ntəkə.

* **22:2** Nabə a, “...wum mintam jwəfi ntsə bəfa chi chi i jia wə.”

16 “Mih Jisəs fâaŋ chinda wuŋ i
mbɛiŋ i dzaka gia yə yi tsəki i bijuŋni
bi bəni bə bumni wə. Mih kɔ Waiŋ bəh
Fintəəŋ fiə fi tumbuku i chwəŋkijuŋ
ki Ŋkuŋ Dɛbit wə, num mih Jəŋ wi
kinchəŋəchəŋə.”
17 Kiŋ'waka ki Nyɔ bəh Miŋkpaŋa wi
Mfiaŋ dzaka a, “Dzâ!” Na ndə wə
wi wəkəki, dzaka tə a “Dzâ!” Mi wə
kindəŋ wəmki wi dzâ, mi wə wi nəŋki
i dzə, wi dzâ, kɔm wi ni kwati lə mwi
mə mɔ nyaki nəni maka wi gəm fiɛŋ
fidəkɔ.

Ntəfi wi gəksini

18 Mih kiŋki mi wichi wə wi wəkəki
ntum wi Nyɔ wələ wə wi kɔ bəndzaka
bà bɔ bukuki i kiŋwakti kələ mə a, mi
ka məm i kpɛiŋsi gia i yɛiŋ wə, ma Nyɔ
tə bi kpɛiŋsi i gwu yi wə bəŋgəkə bà bə
dzaka i kiŋwakti kələ mə.
19 Mi ka məm i dzɔ bwili gia i
bəndzaka bà bɔ bukuki i kiŋwakti kələ
mə bà akɔ ntum wi Nyɔ, ma Nyɔ tə bi
ma bee a wi kwati ŋki kimbu i kpɛiŋ
wə wi nyaki nəni bəh mbi di i kwili
wi baiŋni wə a num yə bə nyaka i
kiŋwakti kələ mə.
20 Mi wə wi dzaka kɔm gia yələ dza-
kaki a, “I yi ŋkɔŋ wə, mih dzəki lə i jɔbi
wə twɛsi.” Yi nûm ayaka. Bah Jisəs,
dzâ!
21 Ma Bah Jisəs chûsi mbɛiŋ bəchi
bà bɔ kɔ bəni bə Nyɔ bəh shɔm yi
yindzəŋni. Yi nûm ayaka.